

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
12
34 E
24

IOANNIS DVNS SCOTI SVBTILIS,

AC CELEBERRIMI DOCTORIS IN VNIVERSAM ARIST. LOGICAM EXACTISSIMAE QVAESTIONES.

Quibus singulis perutiles quædam adiectæ sunt dubitationes, cum earum solutionibus; nec non & tractatus de Secundis intentionibus.

Nuper à Fratre CONSTANTIO SARNANO Conuentuali Franciscano in studiosorum gratiam editus.

Accedunt denique ipsius Doctoris subtilis formalitates; vnà cum omnibus tùm vniuersalium, tùm ipsarum formalitatum eiusdem SCOTI expositoribus.

Nunc denuò omnia ab ipsomet Fratre CONSTANTIO SARNANO Summo recognita studio ac diligentia.

VENETIIS,

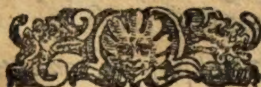
Apud Franciscum Franciscium Senensem.

MDLXXXIII.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D.D. FELICI PERETTO A MONTEALTO S. R. E.

CARDINALI AMPLISS.

Frater Constantius Sarnanus Conuentualis Franciscanus. S. Nunc Cardinalis scripsit

V M ea sit vis, ac natura virtutis, Cardinalis Amplissime, ut omnium animos ad ipsam summis laudibus, summisque honoribus prosequendam attrahat, atque inducat; quid mirum, si, quæ in alto tuo emicat pectore, præ-

ſtantiſſima illa virtus me, non ad laudibus te efferendum, non ad vllo te honore afficiendũ (id enim nequaquam à mè fieri poteſt) verùm ad ſingularèm animi mei erga te propenſionem, ac voluntatem aperiendam allexerit, atque impulerit? Te nanque ſiue Aetnæ, flammiferi Siciliæ montis; ſiue Aenocaumæ, æternis ardentis ignibus, inſtar, verè Montem altum appellant; quippè qui vſquequaque nitidiſſimus irradias virtutibus; moribus coruſcas ſanctiſſimis, ſapientia demùm ſingulari maximè præfulges; qua triplici flamma ita vnuſquiſque hominum accenditur, atque inflammatur, vt tui vnius colendi, ac uenerandi facultatem, atque occaſionem exquirere continuò videatur. Num igitur mirum, ſi ego, cum argutiſſimas Doctoris noſtri ſubtilis Queſtiones nunc iterum imprimi curarem, eas Illuſtriſſimo tuo decoratas nomine legendàs eſſe voluerim? Id enim feci, cùm clariſſimo tuarum virtutum nitore, innumerabilibusq; tuis in me officijs ductus, tùm, quia non paucas, in eiſdem

ope-

operam dando te dies, ac noctes peregisse non ignoro. Quocirca, hoc ardentis meæ erga te cupiditatis argumentum alacri, atque ex porrecta, atque ego offero, Fronte accipere ne, Cardinalis Illustrissime, graueris precor: à seruulo nanque (tametsi indigno) tibi fidissimo defertur, quiq; tuam, secundum Deum, amplitudinem diligit, ac colit. Vale perpetuò.

Dege diù Felix, Felix; Felicia Finem
Det Deus acta bonum semper habere tua.

VITA IOAN. DVNS SCOTI A FRATRE PETRO Cratepolio Minorita, Con. Sacræ Theologiæ Baccalaureo, Ita descripta.

IOannes Duns, quem SCOTVM *appellant uir undecunque Doctissimus, fuit anno Domini* 1308. *Cum religio Diui Francisci exoriri, ac florere ceperit. hic inter primos eàm amplexus est, & plurimum illustrauit, Venit Parisiis Coloniam, & cum morbo quodam laboraret peculiari, ita ut abstractis, & sopitis sensibus, quasi mortuus iaceret. Cum autem huius morbi ignari, eum pro mortuo haberent, ac sepeliri fecissent. constanter assertum est, eum uiuum sepultum. Habuit inter alios discipulos qui cum eo perseuerarunt, quattuor: Guilhelmum Occam Anglicum, Alpharum Hyspanum, Franciscum Mayronem, & Ioannem Canonicum, qui omnes, ut ipse eorum præceptor Ioannes, Theologiæ professor parisiensis, eruditissimis suis scriptis nomen suum immortalitati consecrarunt.* SCOTVS *disputator subtilis, ac acer, obijt Coloniæ, ac in fratrum minorum Con. choro sepultus est. Hęc ipse frater Petrus.*

Descriptio Sepulchri.

Ipsum Sepulchrum eleuatum est ferè ad altitudinem palmæ, in chori conuentus minorum con. Coloniensis medio sub campana ex cupro, & ære fusum, in medio ipsius ærei sepulchri est imago ipsius SCOTI, *supra quam*

quam tres collocati sunt Franciscanæ religionis summi Pontifices, Alexander uidelicet Quintus, Nicolaus Quartus, Sixtus Quartus, & duo Cardinales, scilicet D. Bonauentura, & Illustrissimus Bertrandus, cum insignibus eorum. Ab utroque latere horum imagines sitæ sunt; nec non & discipulorum SCOTI, *ut pote Alexandri Alensis, Alexandri Alexandrini, Rogerij Bacconitani, Guilhelmi Varronis, Aluari, Pelagij Hyspani, Nicolai Lyrani. sub pedibus uero ipsius imaginis hæc incisa sunt carmina.*

Ante oculos saxum doctorem deprimit ingens,
Cuius ad interitum sacra Minerua gemit.
Siste gradum, lector, fuluo dabis oscula saxo;
Corpus Ioannis hæc tenet urna SCOTI:
Anno milleno ter CCC cum adderet octo,
Postremum clausit letho agitante diem.

Et in uicino lapide in pauimento ecclesiæ excusum est.

Obijt Frater Ioannes Duns SCOTVS
Sacræ Theologiæ Doctor
Subtilis nominatus.
Anno 1308.

Fratris Valerij Setæ Veronensis ordinis Seruorum

Ad

PATREM CONSTANTIVM SARNANVM.

Quas vnquam poterit grates, Sarnane benigne,
Nostra pares meritis lingua referre tuis?
Quas ve tibi laudes, quos uel referemus honores
Ut tuus exposcit prægrauis iste labor?
Quippè iuuentuti sic tu prodesse laboras,
V t iugiter studijs nocte, dieq; vaces.
Ecce tui arguti Scoti, te interprete fido,
Dogmata panduntur lucida luce magis.
Qui prius obscurus, per difficilisq; manebat,
Et clarum, & facilem tu modò reddis eum.
Ergo tibi, pro tot, tantisque laboribus ipsi
Tot grates agimus, quot Polus astra tenet,
Terraque dum stabit vasto circundata ponto,
Aether sideribus dumq; decorus erit;
Tu, pater ò præstans, semper celebrabere nobis;
Viuet & æternum Nomen in orbe tuum.

IOANNIS DVNS SCOTI,

DOCTORIS SVBTILIS ORDINIS MINORVM, Theologorum omnium Principis.

Super Vniuersalibus Porphyrij Quæstiones Acutissimæ.

Quæstio. I.

IRCA logicalia diligenter intendens, vt ueritates, q̃ in eis sũt dubię clarius elucescant, mouendo dubia, primo supra librum Porphyrij. ¶ Quęro, utrum logica sit sciẽtia; Videtur quod non, modus sciendi, non est scientia, logica est modus sciendi. ergo &c. maior patet a simili, quia modus uidendi non est uisus. probo minorem per Aristo. secundo meta phy. absurdũest simul quę rere sciẽtiã & modm sciendi. ubi Cõmentator exponit modum sciendi, i. logicam. ¶ Item. 6. metaphy. distinguit Arist. scientias in mathematicam, naturalẽ, & diuinam siue metaphysicam. sub quarum nulla cõtinetur logica. ¶ Item illud qđ procedit ex communibus nõ est sciẽtia. qa scientia est ex ꝓprijs sicut & demõstratio. ꝑ Arist. pri-

Contextus 15.

Contextus. 2.

mo poste.logica est ex cõibus.ergo non est scĩa. ¶Ad oppositum.scientia est effectus demõstrationis.in logica autem multa demõstratiuè concludũtur.ergo &c. ¶Item hęc est per se uera. logicus est sciens .ergo logica est scientia,qa a cõcretis, ubi est prædicatio per se, tenet cõsequẽtia ad abstracta. DICENDVM,quod logica est scientia.q̃ enim in ea docentur, demonstratiuè concludunt,sicut in aliis scientijs.ergo sciunt.quia demr̃atio est syll̃us faciens scire. sunt etiam in logica oĩa requisita ad demr̃ationẽ ut subiectum & passio demr̃abilis de subiecto p mediũq; ẽ diffinitio ¶Intelligendum est tamẽ,q; logica dupliciter cõsiderat. Vno mõ inquantũ est docẽs. &sic ex necessarijs & pprijs principijs pcedit ad necessarias cõclusiões. & sic ẽ scĩa.Alio mõ ĩqãtũ utimur ea applicãdo eam ad illa:in qbus est usus. & sic nõ est ex pprijs, sed ex cõibus,nec sic est scientia.sicut patet in nãlibus.ubi Ari.adducit rões logicas, quę pcedũt ex medio communi. & non faciunt scire pprië loquendo. ¶Ad primum dicitur,quod modus sciendi non est scientia specialis,potest tamen esse cõmunis. ¶Contra hoc.si hęc est uera aliquo modo modus sciendi est scientia. cum sit prædicatio in abstracto. ergo erit p se primo modo. consequens est falsum. ergo & añs. consequentia patet.quia omnis prædicatio in abstracto est essentialiter uera, sed falsitas consequentis patet in intellectu subiecti non includitur p̃dicatum.¶Itẽ modus sciẽdi est posterior scire. ergo posterior quam scientia, qa scire posterius ẽ,quam scientia.¶Ideo uidetur aliter, quod minor est falsa, formaliter loquendo.

1.post. ubi sup.

¶ Ad eius probationem dici potest, quod illa expositio debet intelligi materialiter. & ita hæc prædicatio, modus sciendi est scientia, est uera. quia logica docet modum sciendi pro tãto. quia est de syllogismo, uel de argumento per quod tantum habetur scientia. ¶ Aliter dici potest, quod si exponatur modus sciẽdi p logicam copulatio nõ debet cadere inter sciam & modũ sciendi. sed inter q̃rere scientiam,& q̃rere modũ sciẽdi. nã hoc quærere est illud quęrere, ppter concomitãtiã, sicut q̃

re-

rere aliq̨d est q̄rere illđ, qđ est sibi necessario cōiūctū. li cèt unū nō sit reliquū. ¶ Ad scđm dico, ꝙ distinguit ibi scientias reales. cuiusmodi nō est logica. sed est scientia rōnalis. ¶ Ad tertiū patet, ꝙ logica ꝑ propria principia ostendit passiōes. licet eius usus sit circa cōmunia &c.

Quæstio. II.

QVæritur utrū logica sit scīa cōmunis? Qđ nō uı̄. quia cōitas scīæ ē a cōitate subiecti. Subiectum autem logicę distinctū ē a sbis aliarū sciētiarū. ergo &c. ¶ Ad oppositū arguit ꝑ Boetiū. logica ē đ secūdis ītētiōib. applicatis primis. illæ autem sunt cōes, & applicabiles omnib. primis. DICENDVM, quod scientia dicitur communis a subiecto. potest igitur intelligi cōmunis. uel quia subiectum eius est prædicabile de subiectis aliarum scientiarum. uel q̨a eius subiectū cadit ī uisū oīū aliarū sciētiarū. Primo mō nō est cōis logica per se, nisi forte per accidens. Si autem subiectum eius sit applicabile oīb. alijs sciētiis, scđo mō logica ē cōis. q̨a oēs scientię utuntur syllogismo, & alijs, de quibus est logica.

Questio. III.

QVæritur de subiecto logicę an sit syllogismus? Quod nō uidetur. quia omnis scientia est per syllogismum. si ergo de syllogismo sit scientia, hoc erit per syllog. quod falsum est. Tum quia syllogismus de quo quærit scientia est ignotus. Sylls aūt per quē hı̄ scīa, ē ignotus. sed ꝑ ignotū nihil scit. Tū q̨a q̄ro đ syllo ꝑ quē hı̄ sciētia, aut đ illo ē scientia, aut non. si nō, pari rōne nec đ syllo in cōi, q̨a ꝙ scit de cōi, scit de quolibet particulari, nō sic. ergo ꝑ aliū syllog. & sic erit ꝓceder̄ in ifinitū in syllogismis ad habendū scientiā. ꝙ est incōueniens, quia tunc nihil sciret. īfinitū. n. est ignotū. per Arist. primo posteriorum, igit idē notū & ignotū. ¶ Itē nihil ē subiectū totius & partis, syllogismus aūt ē subiectū partis logicę. s. libri priorū. ergo. ¶ Itē syllogismus nunquam fuit in sensu. ergo nec in intellectu. consequētia patet per Arist. in de sensu & sensato. ¶ Ad oppositum. passiones syllogismi in logica principaliter de eo demonstrantur, & de alijs propter ipsum. ergo &cæt.

DICITVR quod subiectũ logicæ est cõceptus formatus ab actu rationis, quia ille communis est omnibus in logica consideratis. nam cum actus rationis sit triplex. Primus. s. indiuisibiliũ intelligentia. Secundus, cõpositio uel diuisio istorum simplicium, seu indiuisibilium. Tertius est discursus formatus a noto ad ignotum, de conceptu formato a primo actu rationis est liber prędicamẽtorum, qui est de incomplexo. De conceptu formato a scđo actu est liber perihermenias, qui est de enũciatione. De conceptu formato per tertium actum est tota noua logica, quę est de syllogismo, & de eius partibus subiectiuis. ¶ Aliter ponit, quod est de secundis intentionibus applicatis primis, sicut dicit Boe. quia illæ sũt cões omnibus in logica determinatis. Tertio mõ ponitur ens esse subiectum. quia per Arist. 4. meta. circa idem laborant metaphysicus, dialecticus & sophysta. meta. autem laborat circa ens. igitur, Quarto mõ ponitur oratio. quia de ipsa & eius partibus determinatur in ueteri & noua logica. cum sit genus enunciationis. & ponitur etiam in diffinitione syllogismi. primo priorum. Quinto ponitur argumentatio, quia de eius speciebus & eius partibus ẽ tota logica. Sexto modo ponitur syllogismus. qa omnia alia, quæ in logica considerantur, propter ipsum considerantur. ¶ Ad uidendũ autem quę istarum positionum sit uerior notandum, quod tres sunt conditiones præcipue subiecti in scia. Prima uidelicet qđ sit notum quid est, & quia est. nam hęc duo, ut inquit Ari. primo poste. oportet præsupponere de oĩ subiecto demonstrationis. Scđa est, quod per eius quod quid est demonstrentur in scientia passiones illius subiecti de eo. Tertia est, quod ad ipsum alia omnia in scientia determinata reducanť, & propter ipsum considerentur, aliter enim ab eius unitate nõ esset unitas sciẽtiæ. Duæ primæ conditiones desunt tribus primis positionibus, quia nullius eorum subiectorum secundum rationem generalem, ut ponuntur, subiecta habetur diffinitio in logica. nec permittitur, ut principium sciæ, nec passio aliqua de eis demonstratur in generali,

Cõtex. 5.

Tex. 3.

rali.ergo quodlibet illorum eſt nimis cōe ſubiectū. Etiā non differunt iſtæ tres poſitiones inter ſe,quod manifeſtum eſt de prima & ſecūda. de tertia autem probatˀ, quia aut ens reale eſt ſubiectum huius ſciētiæ,aut ens rōnis.ſi primo modo, ergo hæc ſcia eſt realis.quod falſum eſt. ſi ſecundo modo. aut ergo tantum de ente rationis.i.conſiderato ab intellectu. aut de ente rationis.i.cauſato a ratione.ſi primo modo.ſic adhuc poterit eſſe realis.nam nihil eſt ſubiectum alicuius ſcientię niſi ut cōſideratum a ratione, quia non niſi ut eſt uniuerſale.ergo oportet dare,ꝙ ſit de ente cauſato a ratione, quod eſt idem cū alijs duabus. ¶Ad rationem quidē pro prima poſitione patet argumentum non ualere, quia arguitur ab inſufficiēti diuiſione,& facit fallaciā conſequentis.patet.quia deſunt aliæ duæ conditiones ſubiecti.¶Ad auctoritatem Boetij dico,quod logica eſt de illis.ſed illa non ſunt primum ſubiectū.ſed ſunt cōmuniora ſubiecto. ſicut dicimus,quod omnis ſcientia eſt de ente, qa nulla eſt de nō ente. ¶Ad rationem poſitionis tertiæ dico, quod laborant circa idem,non ꝙ idem ſit ſubiectū, ſed quia in logica conſideratur illud per quod circa omnia conuenit laborare. nam circa multa laboratur in ſcientia. non tamē ꝓpter hoc quodlibet illorum eſt principale ſubiectum illius ſcientiæ. ¶Quarto.ſ.orationi deficit ſecunda conditio & tertia. & quod accipitur quod cōuenit ſyllogiſmo, dico, qđ non conuenit niſi æquiuocè ei & enunciationi. & ęquiuocum non eſt ſubiectum in ſcientia. quia non poteſt diffiniri. ſumitur enim i diffinitione ſyllogiſmi pro argumentatione.¶Quinto.ſ. argumentationi deeſt primum.non enim ab Ariſto. uſquam diffinitur argumētatio in communi,nec ponitur eius diffinitio, ut principium ſciētiæ: licet Boetius eā diffiniat in topicis ſuis. Secundum etiam deeſt ſibi, ut manifeſtum eſt ſecundū rationē generalem. Tertiū etiā probo, quia uel eſt æquiuocum, & tunc manifeſtū eſt,quod ab eius unitate nō eſt unitas ſcientiæ nec ſciētia una, cum tunc non ſit unum ſcibile,nec unum intelligibile. vel eſt analogū ad contenta ſub ea. & tunc ſcientia non erit una ab ipſo

ipso, sed ab unitate principalis, ad qꝑ omnia alia attribuunt. & illud est sillogismus. sicut unitas metaphysicæ est ab unitate substātiæ, ad quam omnia alia entia attribuntur.

¶ Dicēdum ergo, quod subiectū primum, & propriū logicæ est sillogismus. habet enim primam conditionē, quia statim post determinationem de eius partibus in ueteri logica, in primo prio
ca. 1. rum præmittit eius diffinitionem, Et secundā habet, quia in eodem multas passiones de ipso ostendit per illam diffinitionem, ut modum & figuram in illis de esse, & in modalibus, ut habere tres terminos in illo
28. capitulo. Quoniam igitur in illis figuris, per hoc, qđ est ex necessitate accidere conclusionem &c. Et tertiam similiter habet. propter ipsum enim in ueteri logica determinatur de eius partibus integralibus. s. de incomplexo & enunciatione, & de partibus subiectiuis in libro topicorum, priorum posteriorum. & de aliis speciebus argumentationis, quia illa reducuntur ad ipsum, sicut imperfectum ad perfectum. & de sillogismo sophystico. ut de priuatione eius. quia eiusdem est cognoscere habitum & priuationem. sic ergo penes eius diuisionem & attributa illi patet diuisio logicę:

¶ Ad primum argumentum concedo, quod scientia est de sillogismo per sillogismum aliquem particularem. ¶ Ad primum cōtra hoc dico, quod sillogismus iste per quem habetur scientia notus est quo ad veritatem præmissarum, quia sunt propositiones immediatæ illatiuæ conclusionis. & quantum ad illationem conclusionis, ex præmissis, quia illatio est per se manifesta, cum sillogismus perfectus sit, q nullius idiget ad hoc ut appareat necessarius. pri c. 1.
mo priorum idest ad hoc, ut manifestum sit cōclusionem seq ex præmissis. Sed iste sillogismus per quem habetur sciētia est ignotus, quo ad passionem illam, q̄ demonstratur de sillogismo in cōmuni. secundum quā ipse sillogismus in communi est ignotus. non enim q̄ritur cognitio de sillogismo in cōmuni, nisi quo ad passionem, & ita nō est idē notum & ignotū scđm idē. ¶ Ad aliud contra hoc. dico, quod

quod scientia est de sillogismo, per quem est scientia, & cũ quæritur per quẽ sillogismum. dico, quod per sei psum, quia inquantũ per ipsum ostenditur passio aliqua de cõmuni sillogismo, ostenditur de seipso inquã tum est sillogismus. nec aliter est scientia de particulari. ¶Ad secundum principale argumentum dico, qđ sillogis. quoad proprietates formaliter ipsum cõsequẽtes est subiectum libri priorum. est autem subiectum totius logicæ quo ad omnes passiões in se, uel in suis partibus integralibus & subiectiuis, uel reducibilib. ad ipsum. nec oportet subiectum prædicari de omnib. in scientia consideratis. sed esse id propter quod alia considerantur. ut patet de subiecto naturalis scientiæ, quod est corpus mobile. ibi agitur de motu & natura, quæ non sunt corpus mobile.

¶Vel potest dici, quod maior est falsa, in scientijs, quando subiectum totius multa requirit determinari, propter eius cognitionem, tunc enim de illis multis oportet in illa scientia considerare. & cum hoc de ipso subiecto. ergo aliqua pars scientiæ erit de illo subiecto, secundũ se propriè, quod est subiectum totius. ita est hic. vt patet de libro physicorum, respectu totius scientiæ naturalis. ¶Ad tertium dico, quod illa propositio Aristo. nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu. uera est de eo, quod est primum intelligibile, quod est. s. quod qd est rei materialis. non autẽ de omnibus per se intelligibilib. quia multa per se intelliguntur non quia speciem faciunt in sensu. sed ꝑ reflexionem intellectus. & ita est de sillogismo. in plus enim est per se, quam primo. vt dicitur primo posteriorum. Isocheles enim per se habet tres angulos, ca..2. sed non primo. ¶In speciali circa librum Porphyrij, querendũ est de uniuersali. Et quia omnem qõnem ꝑcedit, quid dicitur per nomen. Ideo notãdum, quod uniuersale sicut cetera concreta tripliciter sumit. Qñque. n. sumit pro subiecto. i. ꝑ re primæ intẽtionis, cui applicat intẽtio uľis. & hoc mõ uniuersale est primum obiectum intellectus. Qñque sumitur pro forma. s. pro re secundæ intentionis causata ab intellectu & ap-

plicabili rebus primæ intētionis,& sic loquitur logicus proprie de uniuersali. Tertio mō ꝑ aggregato ex subiecto & forma, & illud est ens per accidēs, quia aggregat diuersas naturas ex quibus non fit unum per se.& sic non est de consideratione alicuius artificis, quia de ente per accidens nulla est scientia per Arist. sexto metaphysi. quia nec diffinibile. Tantum igitur decetero de illo fiet sermo. s.de uniuersali secūdo mō sumpto. nō aūt de alijs &c.

Quæstio. IIII.

PRimoigitur quęritur. Vtrū uniuersale sit ens? Quod non uidetur, per Boe. dicentem. omne quod est,ideo est,qa unum numero est. vl'e non est unum numero.quia pręⁱdicatur de pluribus uniuoce. ergo &c.¶Item ꝑ Arist. in prædicamentis, omne ꝙ est aliud a prima substantia aut dicitur de prima substātia,aut est in illa,sed uniuersale est aliud a prima substantia.& non dicitur de prima substantia, nec est in illa.ergo &c. Probatio minoris.solæ secundæ substantię dicuntur de primis.ut patet per Ari. uniuersale autem cum sit accidens, non est secunda substantia.nec est in primis. quia tūc prima substantia esset uniuersalis, sicut illud,in quo est albedo, est album.¶Item si uniuersale est ens,aut est a natura, aut ab intellectu. non a natura,quia tunc esset singulare, & terminus transmutationis,ergo ab intellectu solo.ergo est figmētum, & ita non ens. ¶Ad oppositum uniuersale diffinitur ab Aristo. primo perihermenias. sed non entis non est diffinitio.¶Item per Boetium. secundę intentiones applicantur primis. non ens autem non applicatur enti.

de uniuocatione,& uno.

ε.ð sba.

DICENDVM quod uniuersale est ens, quia sub ratione non entis nihil intelligitur,qa intelligibile mouet intellectum.cum enim intellectus sit uirtus passiua per Arist.3.de anima.nō operatur,nisi moueatur ab obiecto.non ens nō potest mouer aliquid, ut obiectū, qa mouere est entisin actu. ergo nihil intelligitur sub ratione non entis. quicqd autem intelligitur,intelligitur sub ratione uniuersalis. ergo illa ratio non est omnino nō ens. ¶Ad primū argumen-

Cōtex. 5. & in de sępe.

mẽtum dico, quod Boetius intelligit de illo, quod eſt pręter operationem intellectus, cuiuſmodi non eſt uniuerſale. ¶Ad ſecundum dicitur ſimiliter, quod Ariſt. ſic intellexit. ¶Contra hoc. quia ꝓbat cõcluſione illã ꝑ hoc, quia ſecundę ſubſtantię dicuntur de primis. accidentia ſunt ĩ primis. ſecundę autem ſubſtantię, ut ibi loquitur, de ipſis, non ſunt præter intellectus operationem. ergo non tãtum intelligit de his, quę ſunt pręter operationem intellectus. Probatio minoris, quia diuidit in principio capituli ſubſtantiam in pri. & ſecũ. ſi ergo illa diuiſio ualeat ſequitur, quod membra, ut ibi intelligit, opponuntur. ſed quod eſt ſecunda ſubſtãtia præter operationem intellectus, non opponitur primæ ſubſtãtiæ, ſed eſt idem. ergo non intelligit de ſecũda ſubſtantia, quo ad illud, quod eſt ens pręter operationem intellectus. Ideo dico, quod uniuerſale dicitur de primis. ¶Ad illud, quod eſt contra hoc. quia ſolę ſecundæ ſubſtantię dicuntur de primis. Dico, quod ſecũdæ ſubſtantię, ut ibi loquit̃, ſunt accidentia, non quidẽ realia, de qbus ponit aliud membrum. ſ. eſſe in. ſed intentionalia, quibus per ſe competit dici de. uniuerſale autem eſt quid cõius ad ſecundam ſubſtantiam, qa ſecunda ſubſtantia dicitur uniuerſale applicatum ad aliquid in genere ſubſtantiæ. ¶Ad tertium dico, qđ uniuerſale eſt ab intellectu. Et cũ dicit. ergo eſt figmẽtũ, dico, ꝙ nõ ſeqtur. qa figmẽto nihil correſpõdet in re extra. uniuerſali autẽ aliqd extra correſpondet, a quo mouetur intellectus ad cauſandum talẽ intentionẽ. eſt .n. ſm Boetiũ ſpecies tenuis ſimilitudo ſingularium: & genus magis tenuis ſuarum ſpecierum. Dico ergo, qđ effectiuè eſt ab ĩtellectu. ſed materialiter ſiue originaliter ſiue occaſionaliter eſt a proprietate in re, figmentũ verò minime &c.

Queſtio. V.

Væritur an uniuerſale ſit ꝑ ſe ĩtelligibile? Qđ nõ, per Ariſt. de ſenſu & ſen. nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. uniuerſale autem nunquam fuit in ſenſu. ergo &c. ¶Item. omnis uirtus paſſiua pręſupponit ſuum

obiectum

obiectum in actu ante eius operationem, quia ab obiecto capit ſuum actum per quem poteſt operari. uľe autem non præſupponitur ab intellectu, ſed cauſatur ab eo per Commentatorē primo de anima. ergo &c. ¶ Ad oppoſitum, quicquid diffinitur eſt per ſe obiectum intellectus. uniuerſale diffinit ab Ariſt. 1. perihermenias. ergo intelligitur.

DICENDVM ꝙ uniuerſale eſt per ſe intelligibile, qđ patet ſic. primum obiectum intellectus. ſ. quod quid eſt intelligitur ſub ratione uniuerſalis. illa uerò ratio non eſt idem eſſentialiter cum illo quod quid eſt, ſed modus eius accidentalis. ergo intellectus poteſt cognoſcere differentiam inter ſuum obiectum primum, & illum modum, quia poteſt diſtinguere inter omnia quæ nó ſunt eſſentialitèr eadem, ſed omnis uirtus cognoſcens per ſe differentiam inter aliqua duo cognoſcit utrunque extremum ſub propria ratione. per Ariſt. ſecundo de anima. per hoc enim probat ſēſum communem eſſe. igitur intellectus poteſt cognoſcere modum ſiue rationē uľis per ſe & ſub propria ratione. hoc enim modo reflectēdo cognoſcit intellectus ſe, & ſui operationē, & modum operandi, & cætera, q̄ ſibi inſunt. ¶ Ad primum dictum eſt ſupra. quia intelligitur de primo obiecto, qđ eſt quod quid eſt rei materialis. Vel aliter, quod intelligitur ſecundum naturam ſenſitiuam, ſ. de ſenſibilibus. cuiuſmodi non eſt uniuerſale. ¶ Ad ſm dř, ꝙ intellectus poſſibilis eſt uirtus paſſiua. & illa præſupponit ſuū obiectum. ſed intellectus agēs non præſupponit, quia non eſt uirtus paſſiua. uniuerſale etiam non eſt obiectum eius, ſed quod quid eſt in phantaſmatibus, & uniuerſale eſt finis eius &c.

Quæſtio. VI.

Q Veritur utrū vniuerſale hēat aliquas proprietates? Quod nó uidetur, quia proprium eius non poteſt eſſe ſingulare, quia tunc non conuerteretē cum ipſo: igitur eſt uniuerſale. igitur non eſt aliud ab eo, cui proprium ponitur: quod eſt inconueniens, q̄a proprium nó indicat eſſentiam eius, cuius eſt propriū. c.4.
per Ariſt. primo topicorū.

Item

Itē si hēat aliquā passionē, p illa inerit et oi & soli & sem p. ergo erit proprium, quod est inconueniens. quia tunc illa passio continebitur sub proprio, quod est species uniuersalis, & erit conuertibilis cum ipso uniuersali. quod est inconueniens. ergo &c. ¶ Item accidens non est subiectum accidentis. per Aristo. 4. metaphysi. sed uniuersale est accidens. ergo &c. ¶ Item. omnis passio est minus ens suo subiecto, sed minus ens ente rationis est non ens. ¶ Ad oppositum est Porphyr. qui assignat aliquas conuenientias omnium quinque uniuersalium. Vnde manifestum est, quod conueniunt in aliqua proprietate. si igitur illa insit eis uniuocè, hoc erit per rationem communem, quæ est in eis. & illius communis erit primo passio. quia si passio uniuoca sit & eius subiectum primum est uniuocum. per Aristo. secundo posteriorum. igitur talis passio est ipsius uniuersalis, primo.

Cōtex. 14.

Cōtex. 22. & circiter.

DICENDVM, quod sic. quia diffinitio diffiniens sufficienter indicat essentiam cuiuslibet. igitur cuicunque inest aliquid conuertibiliter p̄ter ea quæ ponuntur in eius diffinitione, illud habet tale sibi inhęrēs p passione. & sic inest aliqd uniuersali. quia si diffinitio ipsius uniuersalis uera sit, quæ est prædicabile de pluribus. q̄ ponit̄ primo p̄iher. tūc cōuertibile p̄ter esséntiā uniuersalis, erit illud, qd̄ ponit̄ primo poster. s. esse unū ī multis, & de multis. & cōuerso. si illd̄ sit diffinitio bona & uera, istud erit p̄priū. & ita alterutrū p diffōnem uīis de uniuersale demōstratiuè p̄t cōncludi. & ita sciri. ¶ Ad primū arg. dico, ꝙ passio ipsius uīis ponat̄, ꝙ sit. a. a. ē uīe, nō ꝙ sit esséntialiter idē suo sb̄to. sed ꝙ uniuersale applicat̄ sibi, ut modus eius, & erit prædicatio denominatiua, dicendo. a. est uniuersale. ¶ Contra. subiectum non prędicatur denominatiuè de accidente, nec dicitur modus eius, ergo nec uniuersale dicitur modus suę passionis. ¶ Dico ꝙ uniuersale potest sumi ut quid uel ut modus. ratio concludit primo modo ¶ Per idem ad secundū, dico ꝙ est proprium denominatiue: sed non continetur sub proprio. possibile est enim, & maximè in intentionibus aliquid

cap. 5.

Cōtex. 25.

conuerti cum genere & denominari a specie. ¶ Ad tertium dico, quod accidēs non est subiectum primum quod est subsistens, & suppositans ac ultimatè terminans dependentiam eius. nam tale est sola substantia. potest tamen accidens esse proximū & immediatū subiectum, accidentis, quia est ratio susceptiua, per quam aliud inest substantiæ. ut superficies est sbm albedinis. hoc modo est in accidentibus subiectum respectu suę ꝓpriæ passionis. ¶ Ad quartum argumentum dico, qđ in esse rationis sunt multi gradus sicut in esse naturæ; quia modus intelligēdi est in uno gradu. & in alio ens intelligibile, & modus intelligendi est minus ens ente intelligibili. vnde concedo, quod illud, quod est minus ens ente rationis in ultimo gradu est non ens, cuiusmodi non est proprium, ꝙ cōuertitur cum uniuersali.

Quæstio. VII.

Viso quod uniuersale habet cōditiones reqsitas ad subiectum sciẹ, quia uidelicet est ens, & diffinibile. & passiōes habens de eo demonstrabiles. quęritur nunc an ipsum uniuersale sit ipsius libri Porphyrij subiectum? Qđ non uidetur, quia aut uniuersale inquantum est intētio, aut inquantum est applicabile rei. non primo modo, quia sic intentio habet a metaphysico considerari. probo, quia metaphysicus considerat quodlibet inquā tum ens: igitur & intentionem inquantum est ens. igitur intentionem inquantum est intentio, quia idem est intentio inquantum intentio, & inquantum ens. sicut idem est hō inquantū homo, & homo inquantum ens, nec secundo modo, quia sic est illud totum ens per accidens, de quo non est scientia. ¶ Item. omnis scientia realis est de uniuersali, quia singularium non est scientia. cum igitur hæc sit scientia rationalis, non erit de uniuersali.

¶ Item. hæc determinatur de istis quinque sub propria ratione diuidendo & diffiniendo quodlibet ꝑ propria sibi, nullam faciendo mentione de uniuersali secundum se, nec quo ad eius, quod quid est, nec quo ad passiones. ergo hęc quinque erunt subiectum,

&

& non uniuersale. ¶Ad oppositū hæc scientia est una. ergo habet unum subiectū. ergo hæc quinque non sunt subiectum, nisi secūdum ꝙ conueniunt in vno communi: quod erit primum subiectum, & illud est uniuersale.

QVAESTIO VIII.

IVxta hoc quæritur de unitate istorum quinq; in hoc quod est uľe. an uidelicet uniuersale sit uniuocum ad hæc q̄nque? Quod non primo, q̄a omne uniuocum multis se habet ad illa sub ratione alicuius uniuersalis, uniuersale nō cōparatur ad hęc quinque sub ratione uniuersalis, ergo &c. probatio minoris: quia non sub ratione alicuius istorum quinque, quia nullum istorum conuenit alijs, sed quodlibet est distinctum ab alijs. si ergo sub ratione alterius: erit sextū uniuersale. ¶Dicitur, ꝙ comparatur ad hæc quinque sub ratione generis, quia prædicatur de istis in quid. & hęc inter se differunt specie.

¶Contra hoc. si uniuersale est genus ad hæc quinque, ergo quodlibet istorum est species. ergo genus est species. quod est falsum, quia species opposita non pręedicatur de alia cum hoc uerbo est, sed genus & species sunt species disparatæ sub uniuersali. si uniuersale ponatur genus istorum quinque. ¶Item genus non prædicatur de speciebus secundum magis & minus ꝑ Porphirium capitulo de differētia. uniuersale pręedicatur secundum magis & minus de istis: quia genus est uniuersalius quam species uel differētia. pręedicatur enim de pluribus. ¶Ad oppositū. uniuersale pręedicatur secundū nomen, & secundum rationem. igitur uniuocè. consequentia patet per Aristo. in principio pręedicamentorū. antecedēs est manifestum. quia quodlibet istorum est aptum natum dici de pluribus. per quod diffinitur uľe primo perihermenias.

AD ISTAM q̄onem dr̄, ꝙ uľe est analogum ad hęc q̄nque: per prius enim dicitur de genere, per posterius uerò de alijs, ut patet per tertiam rationem ad primam partem. ¶Et secundum hoc respondetur ad aliam quæstionē, uidelicet, quòd uniuersale non est hic subiectum, sed quinqoe uniuersalia. & tamē scientia est una c. 5.

pro-

propter unitatem primi, ad quod omnia alia attribuuntur, quod est genus. ¶ Contra hoc. in omni genere est aliqua spẽs, quæ perfectius participat naturam generis quam alia, iõ dicit naturalis quod in genere latẽt ęquocatiões. sept. physi. sed logicus ponit genus vniuocum propter unitatem rationis, igitur logicė loquendo uniuersale poterit esse genus istorum quinq; licet genus aliquo modo sit perfectius alijs. ¶ Item quo ad solutionem alterius qõnis non dicitur conuenienter, ut uidetur, quia in principio, 7. meta. ex hoc quod substantia est primum ens. concludit Aristo. qua propter solum & maxime & primum de substantia speculandũ est. ex quo accipitur, quod ad determinandum de multis dictis per attributionem ad aliquod primum, sufficit determinare de illo primo. secundum hoc igitur sufficeret Porphyrio determinare de gñe tm̃. ¶ Itẽ rõ sic ponẽtiũ non cõcludit. qa nũerus ẽ multitudo ex unitatib. aggregata, tñ ñ dr̃ analogice de binario & trinario, licet trinarius sit ex plurib. unitatib. sed simpliciter uniuocė.

Cõtex. 31.

Conte. 5.

PROPTER hoc & pp rõnẽ suprapositam ad oppositũ qõnis, dicendũ ꝙ ule uniuocė pdicať de oib. istis qnq;. ¶ Ad primũ argumentũ dico, ꝙ intentio gñis sibi applicať respectu istorũ qnq;. Cũ aũt dr̃. quodlibet istorum ẽ distinctũ ab alijs. Verũ est. iõ nõ prędicãtur de se inuicem pdicatione essẽtiali & exercita, nec aliquid de uno istorum sub ratiõe alterius, sed pdicatiõe signata, quia ratio gñis est extranea uniuersali, quãdo uniť istis per hoc uerbũ est, sicut & aiali qñ dr̃, hõ est aı̃al. ¶ Ad primum argumentũ contra hoc cõcedo, qđ quodlibet istorũ est species, nec est inconueniens spẽs eiusdem generis in accidentibus de se inuicem denominatiue prędicari. Contra. inconueniẽs est in spẽbus eiusdem generis. nam sicut hęc est falsa. albedo est nigredo, ita hoc album est nigrum. Dico, ꝙ nõ est uerũ uniuersaliter, licet forte ĩ absolutis ita sit. non tñ in relatiuis. nã idẽ est pr̃ & filius, qu arõne. n. sequiť. pr̃ huius ergo pr̃, pari ratione sequitur. filius huius ergo filius, sicut igiť accidẽtia stãt similiter, sic ẽt cõsequẽtia similiter & relatiua talia pñt dici de eodẽ & de

de se iuicē nō tñ relatiuè opposita, qa nō sūt opposita, nisi respectu eiusdē. Sūt aūt relatiua ſm cōmu n ē rōem suā. pr̄.n. prio referī ad fil. ñ pr̄ hui⁹ ad filiū hu⁹, ita in ꝓposito gen⁹ ē spēs, sed nō respectu eiusdē. Aliter dr̄ ꝙ tales ꝓpōnes genus est spēs. pñt eē uerè denominatiua p̄dicatiōe, qualibet.n. istarū intētionū pt accipi ut quid, uel ut modus, quādo.n. est illud, ꝙ intelligiī, tūc ē q d, qñ āt ē rō, sub qua aliq d intelligiī, tūc accipiī modus. Scdę igiī intentiones nō opponuntur, nisi ut utraque accipitur ut quid, uel utraq; ut modus. hic aūt genus est species. vera est vt genus accipitur ut quid. quia in comparatione ad uniuersale quod est genus suū. spēs uero ut modus. quia sub tali modo intelligitur genus respectu uniuersalis. ¶ Sed si inferatur. ergo p̄dicatur oppositum de opposito, fit fallacia figuræ dictionis cōmutādo modū in quid uel econuerso. uerbi gratia plurale ē singulare, hęc ē uera ut plurale accipiī, ut q d, & singulaī ut modus, qa ꝙ significaī p singulaī ē modus eius ꝙ sigñaī p plurale, nec sic est oppō. Diciī tñ, ꝙ etiā singulaī dicit q d, q a accipit ꝓ suo sigñato respectu subiecti. plurale dicit modū, q a accipitur pro suo modo respectu p̄dicati. nā ꝓ re sigñata nō inest sibi p̄dicatū, & si utroq; modo sumaī, nō est differētia ad ꝓpositum. ¶ Ad aliud dico, ꝙ genus nō ē magis uniuersale, quia magis dicit intētionem formæ eius, cui adiungitur, sed est quodāmō maius uniuersale, q a extēdiī ad plura, quēadmodū quaternarius est maior nūerus binario. non magis, sicut ēt una species specialissima non dicitur magis species, licet plura sub se habeat contenta.

AD PRIMAM qōnem dicēdum, quod uniuersale est huius scientiæ subiectum. cum enim tres sint principales cōditiōes sbi, uniuersale primā habet. supponiī enim hic quid est. & q a est. tanquam notum, nec.n. eēt poſe aliquam spēm eius scire ignoto đ ipso q d ē. & q a est hic aūt eius spēs diffiniūtur. nec oportuit hic diffinitionem uniuersalis poni, quam supponit auctor sufficienter assignatam fuisse ab Ari. primo piher. uel primo poste. uñ ratiōe uniuersalis. s. prędicari de pluribus utitur in diffinitiōe istorum q nq; ulium. ¶ Habet

etiam

etiam secunda conditionē subiecti, quia si qua passio uniuoca istis qūinq; se his ōnditur per rationē uniuersalis. illa per hoc ōnditur de uniuersali, tanquam de proprio & primo subiecto. & si de uno aliqua passio hic demr̄at per rationē uniuersalis, quæ est prædicari de pluribus, etiam in ōnditur de uniuersali. quia mediū demr̄ationis æq̄tur passioni. aliter esset cōmunius, & fallacis conseq̄ntis, sed hoc fit hic, ut patet, q̄a differre ab indiuiduo demr̄atur de genere per hāc p̄ticulam prædicari de pluribus, & ita supponitur aн̄ de alijs posse ōndi. ¶ Tertia conclusio manifesta est, quia quodlibet istorum est eius species, cum ipsum diuidatur a Porphyrio in hęc quinque. posita enim generis diffinitione ad eius declarationem ponit diuisionem. cuius unum membrū est prædicari de pluribus, per quod intelligit uniuersale, quod subdiuidit in hęc quinque. ¶ Ad primum argumentum dico, quod hęc diuisio non est per opposita, quia intentio secundum quod intentio est applicabilis rei, unde concedo utrūque membrum, cū sint idē.

¶ Cum autem obiicitur cōtra primum membrum, dici potest, quod metaphysicus omne ens reale conside rat, non ens rationis, cuiusmodi est uniuersale, ut hic loquimur, vel si concedatur, quod considerat intentionem inquantum ens, non tamen sequitur, quod intentionem inquantum intentio, quia tamen sunt idem, quod uniuersaliter accidit, quando terminus sequens reduplicationem non significat absolutè essentiam, sicut non est idem mobile inquantum mobile, & mobile inquantum ens, per hoc patet ad exemplum de homine, q̄a nō est simile. ¶ Quod obijcitur contra illud membrum de ente per accidens. dico, quod non est ens per accidens, sicut aggregatum, quia res non cadit in intellectu illius totius, ut pars, sed ut terminans respectum, hoc modo intelligitur accidens in dependentia ad substiam, nec tamē ut ens per accidēs. ¶ Ad secūdū dicendum, ꝙ scientia realis est de vl̄i p̄mo mō, ꝙ est res, sed logica est de uniuersali sc̄d̄o mō, ꝙ est intētio. ¶ Ad tertium patet per dicta in solōne q̄stionis &c.

Quæ-

Quæſtio. IX.

QVæritur de uniuerſali, cum ſit accidens, ut hic loquimur, in quo eſt, vt in ſubiecto: utrũ in re, uel in intellectu. Qđ non in re, probo. omne accidens, quod eſt in re, eſt proprium uel commune. ſi proprium, ineſt indiuiduis (licet nõ primo, quia propriũ per ſe primo ineſt ſpeciei) per ſe enim pręſupponit de omni Si cõmune, ineſt primo indiuiduis. ſi ergo eſſet accidens in re, ineſſet primo in indiuiduis. ſed hoc eſt falſum, quia tunc indiuiduũ eſſet uniuerſale. ergo. ¶ Itẽ

tex. 5. & ide ca. 2.

intellectus eſt uirtus paſſiua, ꝑ Ariſ. tertio de anima. ergo non agit extra mittendo, ſicut eſt de ſenſu ꝑ Ariſ. primo top. cum ergo cãet uniuerſale, nõ extra mittet illud. ergo non eſt in ſubiecto aliquo extra ipm. ¶ Itẽ ex intellectu & intelligibili fit uerius unũ, quã ex ma-

ca. 5.

teria & forma, ꝑ Cõmẽtatorẽ tertio de anima. ſed forma nõ ẽ extra materiã, nec econuerſo. igiť nec intelligibile extra intellectũ. ergo nec modus intelligibilis extra intellectũ. igitur nec uni-

Cõtex. 70.

uerſale. ¶ Ad oppoſitũ materia & efficiens non coincidunt per Ariſt. ſecũdo phy. ĩtellectus eſt cauſa efficiẽs uniuerſalis. ergo nõ eſt materia. ergo nec ſubiectum, quia accidẽtia non habent aliam materiã, niſi in qua, q̃ diciť ſubiectũ eorum. ¶ Itẽ per Commentatorem ſuꝑ primo de anima. Intellectus facit uniuerſalitatẽ in rebus. ergo illa eſt in re, nõ in intellectu. &c. ¶ Item accidens eſt in illo, vt in ſubiecto, quod denominat. uniuerſale denominat rem, nõ intellectum. igitur &c. ca. 8.

Quæſtio. X.

IVxta hoc quęritur de ueritate iſtius propoſitiõis, homo eſt uniuerſale, & conſimiliũ, ubi prædicatur intentio de re. Quod ſint falſæ, probo. ſubiectum ſignificat ueram naturam. ergo pro illa ſupponit prędicatum, non prædicat ueram naturam, quia non ſignat eam. igitur prędicatur non uera natura de uera natura. ergo oppoſitũ de oppoſito. ¶ Item ſi homo eſt ſpecies & ſpecies eſt intentio. ergo homo eſt intentio. concluſio eſt falſa. ergo aliqua pręmiſſarũ nõ minor, ergo maior. ¶ Item, omnis prędicatio uera in

abſtracto, eſt uera per ſe primo modo. hæc non eſt uera per ſe primo modo, homo eſt ſpecies, & prædicatum & ſubiectum ſunt abſtracta. ergo propoſitio falſa. ¶ Ad oppoſitum de quocunque prędicatur diffinitio & diffinitum, ſed homo prædicatur de pluribus differentibus numero, ergo hō eſt ſpecies, ergo uniuerſale.

Queſtio. XI.

IVxta hoc quæritur, an tales ſint per ſe. Quod ſic uidetur. Cui enim per ſe ineſt diffinitio per ſe, ineſt & diffinitum, ſed homo prædicatur per ſe de pluribus differentibus numero. ergo homo per ſe eſt ſpecies ¶ Item quod eſt per ſe intelligibile, eſt per ſe uniuerſale, homo eſt per ſe intelligibile. ergo &c. minor patet. quia per ſuū quod quid eſt, quod eſt idem ſibi. ¶ Item uniuerſale conuenit homini ſecūdum quod abſtrahitur ab omni accidente. ergo non conuenit ei, vt accidens. añs eſt uerum. quia homo, ut coniungitur accidentibus, eſt ſingulare. ¶ Ad oppoſitum per ſe præſupponit dici de omni. ergo ſi homo eſt per ſe uniuerſales omnis homo erit uniuerſale. conſequens eſt falſum. ergo & antecedens.

AD PRIMAM quæſtionem dicendum, quod uniuerſale eſt in re, ut in ſubiecto, quia illam denominat non intellectum, ſed in intellectu eſt ueluti in efficiente, & ut cognitum in cognoſcente. ¶ Sciendum tamen, quod ſignificatum termini communis ſignificantis ueram naturam, tripliciter poteſt conſiderari. ¶ Vno quidem modo ſecundum eſſe in ſuppoſitis, quod dicitur eſſe materiale eius, & hoc modo inſunt ſibi accidentia communia. ¶ Secundo modo conſideratur abſolutè ſecundum eſſe quiditatiuum, & ſic inſunt ei prędicata eſſentialia. ¶ Tertio modo ut per formam intelligibilem, ab intellectu appręhenditur, quod eſt eſſe cognitum, & ſic inſunt ei intentiones. Intellectus enim conſiderans naturam hominis unam in multis & de multis, ab aliqua proprietate reperta in natura ſic conſiderata, mouetur ad cauſandum intentionem, & illam cauſatam attribuit illi naturæ, cuius eſt proprietas, a qua accipitur.

¶ Ad

¶ Ad primum argumentum dico, quòd procedit de accidente reali, quod ineſt naturæ ſecundum eſſe materiale. ¶ Ad ſecundum dico, quòd non attribuit aliquam proprietatem rei per eius transmutationem, quia non eſt uirtus factiua, poteſt tamen aliquam attribuere, quæ dicit habitudinem rei ad intellectum, præſertim ſi accipiatur a proprietate illius rei, ſicut attribuit modos ſignificandi dictioni ſignificatiuę, qui ſunt in uoce, ut in ſubiecto, effectiuè tamen ab intellectu. ¶ Ad tertium dico, quòd illud dictum Commen. non poteſt intelligi, quod fiat unum compoſitum ex illis, quia tunc intellectus eſſet compoſitus ex quidditatibus omnium rerum ſenſibilium, ſed intelligẽdum eſt, quòd intellectus in actu uerius recipit prædicationem unius cum intelligibili in actu, quam materia cum forma, quia intellectus in actu eſt intelligibile in actu, quia per ſpeciem intelligibilem in actu poteſt ſeipſum intelligere reflectendo. materia autem non eſt forma per hoc, quod ponitur cum forma.

Ad secundam quæſtionẽ dicendum, quòd eſt uera eo mõ, quo nũcdem eſt accidens ineſſe rei, quia diffinitio intentionis ineſt rei iſto modo. ¶ Contra hoc. ſpecies ineſt homini ſecundum quod homo dicitur de pluribus &c. ſed non dicitur de illis niſi ſecundum quod eſt in illis, & hoc eſt ſecundum eſſe materiale. ergo primo modo propoſitio eſt uera. ¶ Ad hoc dico, quod ſpecies ineſt homini ſecundum quod homo prędicatur de indiuiduis, loqn do de prędicatione ſignata, non de prædicatione exercita. i. non ſecundum quod eſt idem ſuppoſitis, quod eſt primum membrum diffinitionis. ¶ Ad primum argumentũ dico, quod uera natura põt ſumi tripliciter, nõ tamẽ ꝓpoſitio diſtinguenda eſt, quia diuerſitas ſuppõnis ſtat cum unitate ſubiecti & ſignati. Sed ẽ magis multiplicitas figuræ dictionis, ſi qua ſit. Eſt igitur ꝓpõ ſimpliciter uera, q̃ſm ꝙ ſbm ſuppõit uera naturã: ut tñcõparatad ītellectũ, ice ſt eitale accidẽs. multiplicitas. n. figure dictionis nõ ẽ uere multiplicitas, ſed tm̃ phãtaſtica. uñ hic non diſtinguit ſor. ẽ hõ. ſed eẽt falſa, ſi acci

peret homo, vt accipit hic. homo eſt ſpecies. ¶ Ad ſecũdum dico, quòd hęc eſt falſa, ſpecies eſt intentio ſicut hęc, album eſt color, q͞a ſpecies denominatiuè importat aliud, quàm intentio in abſtracto. ¶ Contra. tũc hęc eſt uera, ſpecies eſt intentionale, & ita ſeq͞tur. ergo homo eſt intentionale. ¶ Dici poteſt, quod hic eſt fallacia accidentis. quia ſpecies reſpectu hominis accipitur vt modus. reſpectu uero intentionis ut quid, quia quodlibet in ſuo genere eſt quid. ¶ Ad tertiũ dico, quod non eſt ibi prædicatio in abſtracto, quia ſpecies eſt concretum, & denominatiue prędicatur de re.

Ad tertiam q͞onem dicendum, quòd tales nõ sũt per ſe. quod patet de primo modo. prædicatur enim in primo modo diffinitio, uel pars diffinitionis de diffinito. ¶ Impoſſibile eſt autem aliquam rem ſecundæ intẽtionis diffinire rem primæ intentionis, quia tunc illa res ſecundum ſuam eſſentiam ptim eſſet a natura, & partim ab intellectu, & ita a diuerſis non ordinatis, quare non eſſet unum eſſentialiter. ergo impoſſibile eſt aliquam intentionem per ſe primo p̄dicari de re. Nec ſecundo modo, quia nõ cauſatur intẽtio ex p ſe principijs ſubiecti. Nec quarto modo, quia res non eſt cauſa efficiens ĩtẽtionis; ſed intellectus. Nec uniuerſaliter aliquo alio modo; q͞a tũc eẽt natura ſufficiẽs cauſa talis accidẽtis. In quocunq; igiᵗ eſſet illa natura, illi ineſſet accidens, quod falſum eſt. ¶ Ad primũ argumẽtum negatur minor. ¶ Contra. ſi non prędicatur p ſe, prędicatur p accidẽs. igitur hæc ẽ per accidẽs, homo ẽ animal. ẽt iſta reſpõſio eſt contra communem modum loquẽdi. ¶ Ideo dico, quòd ly, per ſe in minori p̄t determinare inhærentiam huius prędicati, prędicatur de pluribus. Vel inhęrens ſ. prędicatum. Primo modo eſt falſa, & ſequitur cõcluſio falſa. Secundo uero modo eſt uera, nõ tamẽ infert: tunc conſequens ſic. ſimile patet hic: accidens eſt per ſe ens: quia. ſi per ſe determinat inhęrentiam: uera eſt; ſi inhęrens falſa. ¶ Ad ſecundum per idem minor eſt uera: ut per ſe determinat inhęrentiam: & ſic maior eſt falſa. ¶ Ad tertium dico, quòd uniuerſale ineſt hõi, ut abſtrahitur ab om-

omni accidente reali, quod ſequitur ipſum ſecundum eſſe materiale, non autem ab accidente intentionali. quare &c.

Quæſtio. XII.

Veritur de numero uniuerſalium. Vtrum ſint tantum qn que? Quod nõ uidetur. qa prædicari eſt vniuerſali ꝓprium. quot igitur ſunt prędicata, tot uniuerſalia. Sed primo topi. non ponuntur niſi quatuor prædicata. igitur &c. ¶ Per idem oſtenditur, quod ſint tãtum tria, quia ibi non ponuntur ſpecies & differentię. igitur iſta non ſunt uniuerſalia. ¶ Et ꝙ ſint ſex, probatur, quia ibi ponitur diſſinitio. igitur ꝑter hæc quinq; illud eſt ſex tũ vniuerſale. ¶ Item quot modis dicitur unum oppoſitorum, tot modis & reliquum, per Ariſt. primo topi. vniuerſale & ſingulare ſunt oppoſita, & ſingularia ſunt infinita. ergo & vniuerſalia. ¶ Item indiuiduum eſt vniuerſale, quia prędicatur de pluribus, & nullum iſtorum quinq; eſt, vt patet inductiuè. igitur &c. ¶ Itẽ ens ęſt uniuerſale, & non eſt genus ꝑ Ariſt. tertio metaph. prædicatur enim per ſe de differẽtia, nec eſt ſpecies, qa tunc habebit genus ſupra ſe. nec eſt aliquod aliorum trium uniuerſalium, quia illa prædicãtur in quale. ens verò prædicatur in quid de omnibus, vt patet per Ariſ. 8. metaph. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius.

ca. 3.

c. 12.

Cõtex. 10.

Cõtex. ulti.

DICENDVM, quòd ſunt tãtum. 5. vniuerſalia. ſed illud diuerſimodè ponitur. vno quidem modo accipitur eorum ſufficientia ſic. uniuerſale uel ſignat ſubſtantiam, uel accidens. ſi ſubſtantiam, uel totum, uel partem. ſi partem, uel materialem, & ſic eſt genus. vel formalem, & ſic eſt differentia, uel totam ſubſtantiam, & ſic eſt ſpecies. Species enim dicit totum eſſe indiuiduorum. ¶ Si accidens uel conuertibile, & ſic eſt propriũ, uel non conuertibile: & ſic eſt quintum uniuerſale. ſ. accidens. ¶ Cum ergo non ſit poſſibile ſignari aliquid dicibile de pluribus, niſi aliquo iſtorum modorum, nõ erunt niſi hæc quinq; uniuerſalia. ¶ Contra hũc modum. vniuerſalia cum ſint intentiones ſecundæ, accidunt rebus primę intentionis, ſed nihil per ſe diſtinguitur ſecundum illud, cui accidit.

cidit. ergo nec intentiones distinguuntur per se penes res, sed logicus per se considerat intentiones. ergo hęc diuisio non est logicalis. ¶Item omnia uniuersalia inueniuntur in genere accidentis. ergo male distinguuntur per significare substantiam uel accidens. ¶Ideo datur aliter eorum sufficientia penes ordinari. Dicitur enim, quod quia hic liber immediate ordinatur ad librum prędicamētorū, ubi determinatur de ordinabili in genere. Ideoque hic loquitur de uniuersalibus secundum quod in genere sunt ordinabilia, & datur sic eorum sufficientia. ¶Ordo enim potest esse eorum quę sunt in eodem genere inter se. uel eorū quæ sunt in uno genere ad illa quæ sunt in alio genere. In eodem genere potest esse ordo directus secundum sub & supra: & sic sunt duo uniuersalia scilicet genus & species uel indirectus. & sic est differentia quę est indirecte supra speciem & sub genere. Accidentium autem ad substantiam est ordo conuertibilium, uel non conuertibilium, & sic sunt alia duo uniuersalia. ¶Contra hunc modum arguitur: quia aliqua secundum quod sunt ordinabilia in genere, secundum sub & supra sunt prędicabilia & subijcibilia. ergo hic determinatur de istis inquantū sunt prędicabilia & subijcibilia. ¶Item unumquodque diffinitur hic per prędicari, uel ei æquiualens. ¶Item si per hoc bene datur diuersitas inter hunc librū & librum topicorum: tunc differentia magis ibi esset enumeranda, quàm hic, cum magis habeat rationem prædicabilis, quàm ordinabilis.

¶Item indiuiduum est per se ordinabile in genere. ergo licet non prædicetur, proprie tamen esset ponendum hic sextum uniuersale. quia per sic dicentes hic non ágitur de istis inquantum sunt prædicabilia, sed inquantum ordinabilia. ¶Item sicut accidētia ordinem habēt ad subiectū eorū, quod est substātia uel aliquod accidens, ita subiectū ad accidens. ergo ex parte subiecti accipi possunt duo alia uniuersalia penes eius ordinationem duplicem ad accidens, sicut est a parte accidentis.

PROPTER istas tres ratiōes omittendus est iste modus: &

& dicendũ aliter q̃d eorum ſufficientia accipitur penes prædicari ſic. Prædicari.n. diuiditur ĩ prędicari in q̃d, & in quale, tanquam in per ſe differentias, quia iſti ſunt primi modi prędicandi. prędicari in quid eſt prędicare eſſentiã ſubiecti per modum eſſentiæ.i. per modũ ſubſiſtentis, & non denominantis, & hoc contingit dupliciter. uel ꝙ prædicet totam eſſentiam ſubiecti, & ſic eſt ſpecies ſi enim aliq̃d eſſet in eſſentia indiuidui præter eſſentiã ſpeciei duo indiuidua eſſentialiter differrent, & per differentias acceptas ab illo, quod plus eſt, in hoc & in illo poſſet ſpecies formaliter diuidui, & indiuiduum diffiniri, q̃d eſt inconueniens. Si uero partem eſſentię, ſic eſt genus. Si enim totam ipſum genus ſpeciei eſſentiam diceret, ſufficeret ad diffiniendum ſpeciem, & differentia ſuperflueret.

¶Prædicari in quale, eſt p̄dicari per modum denominantis, quod cõtingit dupliciter, uel quod prædicet ſubiecti eſſentiam per modum denominantis, & tunc prędicatur in quale ſubſtãtiale ſiue eſſentiale, & ſic eſt differentia. Eſt enim differentia ſubſtãtiæ, qualitas ꝑ Ariſt.5. metaph. uel quod prædicet accidens per modum denominantis, & tunc prædicatur in quale accidentale, uel ergo prædicat accidens conuertibile egrediens a principijs ſubiecti, & ſic eſt proprium, uel accidens commune, & ſic eſt ultimum uniuerſale. nam de tali accidente ſe exponit Porphyrius intelligere, ubi ponit diuiſionem ad declarandum diffinitionem generis. cum igitur prædicari de pluribus non contingat niſi aliquo iſtorũ quinque modorũ, qui per ſe diuidũt prędicari de pluribus, quod eſt ratio ipſius uniuerſalis, ſequitur ꝙ uniuerſale diuiditur in hęc q̃nque tãtum. hæc diuiſio uidetur eẽ cõueniens, quia diuidit rationẽ generis per differentias ꝑ ſe. Et ex hoc ẽt nõ tm̃ patet ſufficientia uniuerſaliũ, ſed ẽt ordo, & rõ ordinis quẽ tenet Porphy. ĩ determinãdo de iſtis. ¶Cõtra hũc modũ obijcit, q̃a ſi hic determinat̃ d̃ iſtis q̃nq; ſm̃ ꝙ ſũt p̄dicabilia, & ita loq̃t̃ Ari. primo top. d̃ eis, tũc vr̃, ꝙ ñ poſſit ſolui cõtrouerſia hic, & ibi, ſed hoc patebit rñdẽdo ad argumenta. ¶Ad primum argumentum dico, ꝙ Ariſt.

in primo top. diuersificat p̄dicata penes hoc, quod est prędicare essentiam uel nō, conuertibiliter uel non. & sic non contingit esse, nisi illa quatuor quæ ponit ibi. hic autem, licet considerēt de uniuersalibus, penes prędicari: non tamen quo ad illa quæ ibi. quia istorum q̄n que tantum unum prædicatur conuertibiliter. tria p̄dicant essentiam, non conuertibiliter, sed penes prędicari in quid, uel in quale, ut prius dictum est. Nō ponit ergo ibi differētiam, q̄a illa, ut ibi dicitur, reducitur ad genus. prædicat enim essentiam subiecti non conuertibiliter. Vnde quarto top. ubi docetur construere & interimere genus, docetur etiam hoc de differentia. aliqua est etiam differētia ultima & specifica, quæ conuertitur cum specie, & prædicatur de ea conuersim, quæ reducenda est ad diffinitionem. & forte p̄p talem diuersitatem differētiarum non posuit differentiam cum aliquo uno prædicato. Diffinitionem hic non ponit, quia non habet aliquem unum modum p̄dicandi ī quid uel in quale. Speciē ibi nō ponit, uel q̄a reducitur ad diffinitionem, cum diffinitio sit proprium speciei, uel potius ad genus, q̄a species. s. p̄dicat de quo p̄dicat essētialiter, nō cōuertibiliter. Et ideo ex quarto top. hn̄r considerationes interimendi, uel construēdi probleuma de spē, sicut de genere. ¶ Vel species non est prædicatum propositionis dialecticæ, quia illa non est communiter singularis. excludit enim Arist. 1. topi. ab intentione dialectica illa quæ sunt manifesta sensui ibi. Non oportet autem omne probleuma, nec omnem positionem considerare, sed quando dubitabit aliquis rationi indigētium nō pene uel sensu. minimum autem cōmune est species. & ideo magis subiicitur in propositione dialectica, quā prædicetur. ¶ Ad secūdum dico, quòd iste est sensus illius propositiōis, quot sunt significata unius oppositi, tot & alterius, si secundum omnem significationem alterum sibi opponatur, non quot supposita: iō non est ad propositum. ¶ Ad tertiū dico, quòd indiuiduum est species respectu intentiōis, & quomō intentio dispata prædicatur de altera, dictū est superius. q. 8. ¶ Ad quartum dicendum, quòd ens ca. 9.

est

est ęquiuocum, ideo nō prædicatur .i. priu͂s alio dicitur, quia quod est prius alio est uniuocum, ideo nec est uniuersale. ¶ Cōtra. accipiatur ens i genere substātię. ibi est uniuocum. ergo uniuersale, & nullum istoru͂ quinque: ut arguru͂ est prius. ¶ Dicitur ꝙ adhuc in genere substāntię est ęquiuocu͂ ad tria: impossibile est enim aliqđ uniuocum prædicari per se primo modo de specieb. & differentijs, uel de differētia una & alia opposita, nisi differentia superior de differētijs inferioribus oppositis p̄dicaretur uniuoce, & tunc respectu eius, differentię specierum essent species in recta linea. & per consequens differētię respectu specieru͂, quarum sunt differentiæ essent genera, quod est impossibile, ideo ens in substantia est æquiuocu͂, ut dicitur de speciebus in genere & differentijs ex una parte, & de differentijs oppositis, & ideo cōcedit Aui. ꝙ tria sunt prima entia in quolibet genere: nō tamen tot prædicamēta, quia duæ coordinationes differentiarum in omni genere reducuntur ad coordinationem specierum.

¶ *Etenim primu͂ principiu͂ est uniuscuiusque generationis, quemadmodum & pater &c. Cap. 2.*

Quęstio XIII.

QVęritur an locus sit generationis principiu͂, quēadmodu͂ & pater? Quod nō uidetur, quia pater est principium per se: locus uerò per accidens, q̄a non mouet. ¶ Item si sic. igitur & tempus erit generationis principium, quia est mensura extrinseca, sicut locus. Ad oppositu͂ est Porphy. AD QVAESTIONEM dicēdum, ꝙ propositio est uera, si attendatur similitudo quo ad genus causę, q̄a vtru͂que est in genere causæ efficientis. sic intelligit Porphy. ideo dicit principium quod appropriatè cōuenit efficiēti. Falsa est autem similitudo, si intelligat̃ quo ad omnem modum causę. nam pater est per se efficiens, locus uerò tantum per accidens. s. coadiuuans ad generationem, & conseruans. differentia membroru͂ istius distinctionis patet 2. phy. & 5. meta. ¶ Ad argumēta. ¶ Ad primum patet. ¶ Ad secundu͂ dico,

Conte. 33.
Cótex. 3.

dico, ꝙ tempus non per se coadiuuat ad generationē, nec saluat generatū, sed magis est causa corruptionis ꝑ se, ut ostenditur. 4. phy.
Conte. 117.

¶*Tripliciter igitur, cum genus dicatur: de tertio apud philosophos sermo est, quod etiā describentes assignauerunt, dicentes genus esse, quod de pluribus differētibus specie in eo quod quid sit prædicatur &c. Cap. eod.*

Quæstio XIIII.

Irca hanc diffinitionē prædicat de pluribus &c. ¶Quæritur primo, quid hic diffiniatur, an intentio, an res. ꝙ non intentio uidetur, quia intētio cum sit accidens, non ṗdicatur in quid de re. qđ aūt hic diffinitur, ṗdicatur in quid de re. ¶Item intentio nō ṗdicatur in quid, nisi de hac intentione, & illa quæ tantum differunt materialiter & numeraliter. dr̄ia aūt specifica est formalis, qđ aūt hic diffinitur, ṗdicatur de plurib. differentib. specie in q̄d, assumptum, patet, quia intētio generis in aīali & colore non differunt, nisi per illud, cui applicatur intētio accidētaliter. ¶Itē si hic diffiniat intētio gn̄is, pari rōne intentio spēi, postea. ergo cum istę intētiones sint disperatę, & disperatū non ṗdicatur de disperato, sequitur ergo, ꝙ genus non ṗdicatur de spē, ut hic loquitur Porphy. cuius oppositū dicit Porphy. ca. de spē. ¶Item Por. exponendo diffinitionē: exemplificat de aīali & hoīe. ergo de illis intendit diffinitionē dare. alr̄ exemplū non esset ad ꝓpositum. ¶Ad oppositū logicus tātum debet diffinire quod per se cōsiderat: illud est intentio. igitur &c. Maior patet. q̄a quicq̄d diffinit ab aliquo: cognoscit ab eo, ſm suū qđ quid est, & ita per se. ꝓbatio minoris. qđ primo considerat a logico, est aliq̄d cōe habens unum intellectum, q̄a ens per accidens non est scibile. aut ergo illud est res. & sic a primo cōsiderato diceret logicus artifex realis: aut intentio, qđ est ꝓpositū. AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ res sub intētione diffinit. q̄a sic res a logico cōsideratur. Et sic patet ad argumēta pro utraq; parte. ¶Contra hoc. qđ hic diffinit uniuocè conuenit rebus oīum generum, vt animali colori figuræ &c. quia

quia ſm idem nomē & diffinitionē eandem, ſed impoſſibile eſt aliquā rē qualēcunque ſub intētione cōuenire uniuocè rebus oīum generū. ergo, pbatio minoris: res enim nō pōt cōiori noīe ſignificari, q̃ per hoc nomen ens. ſi ergo res aliqua ſub intētione oībus eſſet uniuoca: ens ſub intentione gñis poſſet eſſe uniuocum illis, & ita tm̃ unum eſſet genus rerum oīum. ¶ Dr̃, ꝙ res illa q̃ hic diffinitur, non eſt uniuoca: ſed tm̃ hēt proportionis unitatē: modus tñ ſub quo diffinitur eſt uniuocus diuerſis generibus. ¶ Cōtra. ſi res ſub intentione diffinitur: tunc res per accidens diffinitur. quia per hoc ꝙ intentio ſibi accidit. ſed omne p accidēs reducitur ad aliquod per ſe: a quo illud dr̃ per accidens: cum ergo res non habeat niſi ab intentione qđ hic diffiniatur, ſequitur, ꝙ intentio per ſe hic diffinitur. ¶ Item ſi res per accidens diffinitur: quia ut ſub intentione quæ ſibi accidit. ergo non diffinitur: quia diffinitio conuenit diffinito per ſe.

Dicendum igit̃, ꝙ res nullo modo diffinitur propter rationes factas, nec aggregatum. quia illud eſt ens per accidens, cuius nō eſt diffinitio per Ari. 6. & 7. metaphyſi. nec res ſub intentione. qa illud uel erit aggregatum, uel res, uel intentio. ſed intētio ſola diffinitur. Tantum. n. illud diffinitur, cui per ſe primo ineſt diffinitio. & illud eſt ſola intentio. quia q̃ ponunt in diffinitione ſunt intētionalia. ſ. p̄dicari de pluribus &c. quod eſt impoſſibile per ſe primo conuenire niſi intentioni. Sciendum tamen, ꝙ intentio poteſt ſignificari in concreto, uel in abſtracto. Primo modo ſignificatur per hoc nomē, genus. & propriè ſecundū ꝙ intentio. quia ſm hoc eſt applicabilis rei. & ideo ſm ꝙ ſignificatur per hoc nomē genus, diffinitur hic. ut. ſ. eſt intētio tamen forte, ut quid eſt, habet diffiniri a metaphyſico. ¶ Propter argumenta ſciendum eſt, ꝙ prædicari cū ſit intentio, eſt intentionum p ſe. rei uerò per accidens. eſſe uerò eſt rei per ſe. ¶ Aliud ſciendum, quòd eſſe in rebus primæ intentionis: illud exercet, quod prædicari ſignat in ſecundis intentionibus. Ex quibus ſequitur, ꝙ nomina concreta ſecundæ intentionis reſpectu huius, qđ eſt prædicari, ſupponant pro ſuis fundamentis, ſiue ſubſtantijs, reſpectu eſſe.

Conte. 4. 5. & 6
Conte. 11. 13. 20. 21.

¶ Ex

¶Ex quo ſequitur, ꝙ a prædicari ſignato ad prædicari exercitum ſiue ad eſſe, nō tenet conſequentia per ſe, in eiſdem terminis, ſed a pdicari per ſe in intētionib. ad eſſe in fundamentis bene tenet conſequentia ſic: genus pdicatur de ſpecie, ergo homo eſt animal. hic. n. exercet in prima, quod ſignatur in ſecūda, dr̃ia inter actū ſignatū & exercitum patet in multis, per non enim exercetur negatio: per nego verò ſignatur: per tm̃ ſimiliter exercetur excluſio: per excludo ſignatur, & ita de pter & excipi, & aliis. Ideo ſic eſt arguēdum. ad negationem ſuperioris ſequitur negatio inferioris, ergo ſi nō eſt animal, nō eſt homo. ubi exercetur, quod prius per ſe ſignatum fuit. per hoc ꝙ dico ſequit, & ita hic pro intentionibus ſuperioris & inferioris ponuntur fundamenta. ſ. hō & animal. ¶Contra hoc, quia ſequitur. aīal pdicatur de homine, ergo homo eſt animal, & tamen fit in eiſdem terminis. ¶Dico, ꝙ cōſequens poteſt eſſe uerum, ſed non propter antecedens, quia manifeſtum eſt, ꝙ conſequens eſt per ſe, & antecedens per accidens: uerius autem ſuā ueritatem non habet a minus uero: unde non ualet conſequentia. ¶Vel poteſt dici, ꝙ nō ſunt iidem termini antecedentis & cōſequentis, qa in antecedēte ſumuntur, ut ſignificata informātur intētionibus, quibus conuenit pdicari per ſe. in conſequente pro ſignificatis abſolute: quibus, ut ſic extraneantur iſtæ intentiones, & iſta non ſunt iidem termini, quia tāta diuerſitas ſufficit ad fallaciam accidentis: igitur & ad diuerſificādum terminum: qa terminus uariatus in fallacia accidentis, eſt duo termini. ¶Ad primum arg. dico, ꝙ intentio non eſt quid rei. pdicatur tamen in quid de re, ita ꝙ in quid ſit determinatio inhærentis non inhærentiæ, quia prædicari in quid, eſt accidens, quia intētio, ſicut & diffinitum. ¶Ad ſecundum patet per idem, quia hæc intentio genus, nō eſt quid, niſi tantum numero differentium: prædicatur tamen de differentibus ſpecie. ¶Ad tertium per idem, quia genus pdicatur de ſpecie, licet intentiones ſunt diſparatæ: non tamen unum eſt alterum. ¶Ad quartum dico, ꝙ illud, quod ſignatur per diffinitionem in intentionibus: exercetur in rebus, & ideo in illis exemplificat

tan-

tãquam in manifeſtioribus, nõ quia de eis diffinitionem dederit.

¶*Nihil igitur neque ſuperfluum: neque minus cõtinet generis dicta de ſcriptio &c. Cap. eo.*

Quæſtio XV.

Væritur an diffinitio generis ſit cõuenienter data. Quod non uidetur, quia omne accidẽs diffinitur per ſubſtantiam, ſubſtantia.n.precedit omne accidens diffinitione, cognitione, & tempore. per Ariſt.
Conte. 7.met. ſed nihil ponitur hic
4. ad ſubſtãtiam pertinens, ergo &c. Item concretum nõ
Cõte. 2. diffinitur. 7. meta. ergo &c. probatio antecedentis per
Cõtex. Ari. 6. meta. in dictis, ſecun-
20. & 21 dum accidens non eſt idem, quod quid eſt, cum illo cuius eſt; & exẽplificat, ut muſicum & album, ſed quicunque uerè diffiniuntur, habẽt quod quid eſt. idem ſibi, ergo &c. ¶Item probatur ratione. quod enim diffinitur eſt in genere, ſed cõcretum non eſt in genere, per Ariſt.
c.1. 3. topi. ubi dicit, ꝙ magis eſt eligendum quod eſt in genere, quam quod non, ut iuſtitia iuſto. ¶Item diffinitio tãtum eſt ſpeciei. genus nõ eſt ſpecies. ergo. ¶Item hic non ponuntur genus & differentia, quæ ad ueram diffinitionem requiruntur. per Ariſt. 6. topi. ¶Item per Ari. 6. to- 7. meta.
pi. diffinitio datur innoteſcẽ Cõt. 13.
di cauſa, ideo dari debet per c. 4.
priora & notiora. ſpecies nõ c. 2. & 4.
eſt tale, quia eſt poſterius genere, uel ſimul natura, & ita nõ prius uel notius. ¶Itẽ nu T. nõ ha
gatio eſt dicere pluribus dif bente. c.
ferentibus. probo, quia dña Cõt. 10.
in ſe includit multitudinẽ, 12. 17.
ueluti ſpecies ſuum genus, quod patet Ariſt. 5, & 10. meta. ergo & differentia cõcretiue dicunt multa, ergo eſt nugatio dicendo multis differentibus, & ſi ly pluribus ponitur pro multis, uel ſi cõparatiuè, adhuc idem ſignificat. ¶Dicitur ad hoc, ꝙ nugatio eſt in præponendo inferius ſuperiori ex eadem parte orationis, modo econuerſo, quia inferius tunc eſt ſpecificans ſuperius. ¶Contra. c. 3.
Ariſt. 6. topi. ubi docet interimere diffinitiones propter nugationem. dicit ſic. Rurſus, ſi uniuerſali dicto addatur & particulare, ſupple nugatio eſt, ut ſi dementiã diminutionem expedientium & iuſtorum: nam iuſtũ expe

diens

diens quid, quare iuſtum continetur in expediēte, ſicut inferius in ſuo superiori, abundans ergo iuſtum.i. ſuperfluum eſt in diffinitione, prius habito expediente. ¶ Item dicitur. 7. meta. c. de unitate diffinitionis. Cōtex. 43. qđ nugatio eſt in pręponēdo differētiam ſuperiorem inferiori, ut animal habens pedes bipes, quod ibi probatur dupliciter. vno modo ex per ſe, modo cognoſcendi nugationem, quod eſt ponendo rationes pro nominibus: nihil enim aliud dixerat, quam animal habens pedes duos pedes habens. ¶ Aliter probatur idem ibi ſic ex tranſpōne terminorum. palam autem erit ſiquis tranſponat tales diffinitiones, dicens. animal bipes pedes habens. dicto enim bipes, ſuperfluum eſt dicere pedes habens, prius ergo fuit nugatio. Hæc duo media ſcilicet de ratione ponenda pro nomine & tranſpoſitione terminorum, ſi ualent, ſi pro quia. hic & ubique improbant prędictam rńſionem. ¶Ad oppoſitū eſt Porph. & ca.4. Ari. ſic diffiniēs gen⁹.1.topi. DICITVR ad qōnē, qđ eſt deſcriptio nō uera diffinitio, qđ innuitur in lr̄a, cum diciturq̧ etiā deſcribentes. Sed ſic facile eſt euadere pene in omnibus diffinitionibus, nec illud ex lr̄a ꝓdeſt, quia in lr̄a eſt aſſignauerūt. ideſt diffinierunt. ¶ Item inferius caplo de ſpē dicit, neceſſe eſt in utro: ūq; rōnib. Cōtex. ca.8. utriſq; uti. ratio autem quā ſignificat nomen, eſt diffinitio. 4 meta. ¶ Item hæc ratio couertitur cū diffinito, ut probat Porphy. & non prædicatur ut accidens de ipſo, quia quæ ponuntur in ea ſunt eiuſdē generis cum diffinito, quia intentiones. quodlibet autem eiuſdem generis quod prædicatur per ſe de alio eiuſdem generis eſt ſuperius ad ipſum, quia nec inferius, nec diſperatum, ergo hæc ratio eſt diffinitio.

¶ Item per Ariſt. 7. metaph. Cōtex. 11. & 13. ratio quæ eſt ex prædicatis per ſe, in quorum diffinitione non cadit per ſe ſubiectum, ſi ſit conuertibilis cū diffinito, eſt diffinitio. hæc eſt huiuſmodi, quia in diffinitione nullius diffinitiui cadit diffinitum.

¶ Item prædicatur per ſe & conuertibiliter, & non ut proprium, quia tunc tota hęc ratio poſſet diffiniri, neque ut differentia ultima, tunc enim illi oporteret

ret addere genus, ſed addendo uniuerſale, qđ eſt genus diffiniti, in hac diffinitione erit nugatio, ergo hæc eſt uera diffinitio.

DICENDVM ergo ad quæſtionem, quòd eſt uera diffinitio. quod ſic oſtenditur. ratio uniuerſalis eſt prædicari de pluribus per Ariſtotel. primo perihermenias. cum ergo in diffinitione generis ponatur prædicari de pluribus, ponitur genus eius, poſtea ponitur differentibus ſpecie: & in quid: quæ ſunt per ſe differentiæ generis. probatio. quia per ſe diuidunt ſuperius, ſcilicet prædicari de pluribus, ergo ſunt per ſe conſtitutiuę inferioris, ad quod ſuperius per illa appropriatur. Diuiditur enim per ſe prædicari de pluribus in differentibus ſpecie, & differentibus numero, quia de differentibus genere inquantum talia, nihil prædicatur per ſe. Diuiditur etiam in prædicari in quid, & in quale, ut in primos modos prædicandi. & per has differentias diuiſiuas manifeſtum eſt, quòd contrahitur uniuerſale ad genus: ſit enim ratio conuertibilis, ergo &cætera.

¶Ad primum argumentum dicitur, quòd illud eſt uerum de accidentibus copulatis, ideſt quæ ſibi determinãt ſubiecta, quæ uocantur copulata. 7. meta. intentiones autem ſibi nõ determinant rem alicuius generis, quia uniuocè applicãtur omnibus. ¶Contra: ſi paſſio ſit uniuoca, & ſubiectum: per Ariſt. 2. poſteriorum. ergo ſi paſſio, ſcilicet intentio, ſit in multis generibus uniuoca, & ſubiectum eius. ¶Etiam ſi actus ſit uniuocus, & potentia: quia potentia per ſe ordinatur ad actum: ſubiectum eſt in potentia ad accidens, ſicut materia ad formam; quia accidens non habet aliam materiam, niſi in qua. Dici poteſt, quòd propoſitio Ariſt. uera eſt de paſſione reali, quæ egreditur ex principijs ſubiecti, de qua loquitur ibi, quæ eſt de ſubiecto demonſtrabilis: cuiuſmodi nõ eſt intentio: quia effectiuè eſt ab intellectu. ¶Per hoc idem ad aliud: quia illud uerum de potentia per ſe ordinata ad actum: cuiuſmodi potentia non eſt in ſubiecto intentionis ad ipſam: quia illa non eſt rei ſecundum naturam: ſed ut conſideratur a ratione.

Conte. 17. & 19

1. poſte. tex. 39.

¶Con-

¶Contra: ſi nulla in hac re & illa eſt unitas. & hæc intẽtio eſt illis uniuoca, ergo a nullo, quod eſt in hac re & illa accipitur intentio. ergo eſt figmentum. ¶Dicitur, ꝙ aliqua unitas in re ſufficit. ſ. unitas proportionis a qua mouetur intellectus hãc intentionem uniuocam huic & illi attribuens, ſic enim ſe habet color ad albedinem, ſicut animal ad hominem.

¶Cõtra: unitas uniuocationis maior eſt unitate ꝓportionis, ergo hæc ab illa non ſumitur. ¶Dici poteſt, ꝙ occaſionaliter põt accipi maior unitas a minori non totaliter, unde unitas in re tantum eſt occaſio unitatis in intentione, inquantum intellectus mouetur ab ipſa. poteſt tamẽ intellectus motus maiorem cauſare unitatem in intentione. ¶Aliter poteſt concedi, ꝙ habet ſubiectum uniuocum, quia licet nulla eadem res ſit in diuerſis generibus, poteſt tamen eſſe eadem ſecundum ꝙ conſideratur a ratione. & ſic tantnm eſt ſubiectum intentionis. ¶Aliter dici poteſt ad primũ argumentũ princi pale, ꝙ uerum eſt de accidẽtibus, quæ habent ſuum eſſe a ſubiecto, quia non ꝓpter aliud aliquid diffinitur per ſubſtantiam, niſi quia eſt ꝑ illam. ſic. n. eſt alicuius rei, ꝙ quid eſt, & diffinitio, ſicut illud eſt ens. intentio autem non eſt per ſuum ſubiectũ, ſed habet eſſe ab intellectu.

¶Ad ſecũdum principale dico, ꝙ concretum poteſt diffiniri, cum autem oſtenditur ꝙ non per Ariſt. 7. meta. dico, ꝙ ibi uocat dicta per accidens, quæ in ſe diuerſas aggregant naturas, ut homo albus, quia in illis exemplificat in principio capituli, ibi in dictis ſecundum accidẽs, ut albus homo. ideo omnia poſterius dicta ſic ſunt intelligenda, unde muſicum ſupponit pro tali, ut pro homine muſico, muſicum. n. non habet duplex ſignificare.

¶Ad aliud de topicis dici poteſt, ꝙ iuſtum non eſt in genere uirtutis. ideo non facit habentem bonum, ſicut iuſtitia, eſt tamen in genere ꝑdicabili. ¶Vel aliter, ꝙ generaliſſima accidentium ſunt abſtracta, & in illis per ſe nõ ſunt niſi abſtracta. i. quæ recipiunt per ſe ꝑdicationem ipſorum; tamen cõcreta inter ſe ſunt in genere per ſe, quia inter ſe ſe habent ſicut ſuperius & inferius. qđ ſufficit ad hoc, ut diffiniantur.

¶Sed ſimpliciter loquendo non ſunt in genere, niſi per redu-

reductionem, quia nō sunt in aliquo prædicamento, nisi quia coordinatio concretorum reducitur ad coordinationem abstractorum.

¶Ad tertium principale dico, quòd genus est species uniuersalis, ut dictum est supra.q.d. ¶Ad quartum patet per prædicta in solutione; quia diffinitio uniuersalis ponitur pro genere, & cū illa differentia per se differētibus specie. ¶Ad quintum dico, quòd absolutum potest cognosci in se per essentialia & notiora. & ideo in eius diffinitione alia poni non debent. Illud autem quod per se secūdum quod est, dependet ad aliud, sine illo cognosci non potest, sicut dicitur in prædicamentis. capitulo de relatiuis, & ideo ponitur correlatiuum, non ut notius, sed quia sine eo diffinitum cognosci non potest. ¶Ad sextum dico, quòd differentibus specie, est expositio. & non ponitur ibi, ut partes diuersæ, ut dicendo de pluribus. idest de simul plurib. quod differentibus specie.

¶*Animal cum sit genus, de homine equo & boue prædicatur.* *Cap.eo.*

Quæstio XVI.

Irca hanc particulam genus prædicatur de specie. quæritur, an genus prædicetur de specie, loquendo de pdicatione exercita in fundamētis istarum intentionum. Vtrum hæc sit uera. homo est animal, & consimiles. Quod non uidetur, quia pars non prædicatur de toto: per Arist. 4 topicorum. ideo dicit eos peccare, qui partem dicunt esse genus; sed genus est pars speciei per Arist. 5. meta. cap. de toto. ¶Et probatur. qđ enim est pars diffinitionis: est pars diffiniti, sed genus est pars diffinitionis, ergo est pars diffiniti. ¶Item materia non prædicatur de illo, cuius est materia, sed genus est materia speciei, ergo, &c. Maior patet. quia materia est per se in potentia ad illud, cuius est: compositum autem est in actu. Minor probatur per Porphy. in hoc capitulo dicentem genus esse principiū specierum, & dicit, quod conuenit cum substantia si-

c.2. Conte, 30.

gnificatione : non est autem principium formale, quia non distinguit speciem ab alijs. forma autem distinguit speciem ab alijs. nec efficiens, quia non facit speciem esse in actu. nec finis, quia propter ipsum non est species, cum sit imperfectius specie, ergo est principium materiale. Idem patet per Porphy. capitu. de differentia, ubi probat diffinitionem secundam differentiæ per hoc, quod differentia habeat similitudinem formæ : genus uerò materiæ.

¶ Ad hoc secundum dicitur, quòd genus non est materia, sed forma, quia per Aristotel. septimo metaph. omnes partes diffinitionis sunt, sicut formæ. Et cum dicitur forma, distinguit: uerum est de forma ultimata & completiua: genus autem non est huiusmodi forma.

Cōt.35.

¶ Ad secundum dictum Porphy. dicitur, quòd ipse non dicit genus esse materiam, sed simile materiæ, quia est indeterminatum. Contra. forma non prædicatur de composito, sicut nec materia, quia repugnat composito ratione materię, ratione cuius est in potentia. ¶Dicitur, quòd duplex est forma : quædam enim est altera pars compositi : alia uerò consequens compositum. ¶Prima ut anima, & hæc non prædicatur de composito : secunda, ut humanitas, quæ resultat ex compositione materiæ, cum forma: huiusmodi forma est genus, & hæc prædicatur de composito.

¶ Contra, forma secunda non prædicatur de composito, nisi in concreto; hæc est enim falsa. homo est humanitas. sic autem, scilicet in concreto materia potest prædicari de composito, ergo prima responsio non ualet, negando genus esse materiam, & concedendo ipsum esse formam, ad saluandum ipsum prædicari de specie. Ideo dicitur aliter ad utrunque argumentum principale, quòd pars uel materia in abstracto non prædicatur de toto, in concreto tamen potest. & sic per genus significatur. Contra. omne concretum est denominatiuum tantum. si igitur genus prædicatur in concreto de specie prędicabitur de ea denominatiuę. probatio primę propositionis. denominatiua dicuntur

cuntur quæcunque ab aliquo solo casu differentia habent denominationem: huiusmodi sunt omnia concreta respectu abstractorum. consequens est falsum, quia genus uniuocè prędicatur de speciebus: non ergo denominatiuè, quia sunt disperati modi prędicandi. Similiter idem ostenditur in principio secundi topicorum. ¶Item omne concretum significat formam, ut inhęret subiecto, sed nulla substantia est in subiecto. per Aristotel. in prędicamentis in capitulo de substantia. igitur nihil significans substantiam est concretum.

c.3.

Proprie tate prima.

¶Aliter dicitur, quòd licet materia uel pars realis non prędicetur de toto: materia tamen uel pars rationis potest prędicari cuiusmodi est genus. ¶Contra septimo metaphy. dicit Aristotel. sicut ratio ad rem, sic partes rationis ad partes rei, ergo permutatim, sicut partes rei ad rem, sic partes rationis ad rationem. sed partes rei per se non prędicantur de toto, ergo nec partes rationis.

Cót.33.

¶Dicitur secundum Boetium, quòd genus in diffinitione est pars. in prędicando uerò totum. ¶Contra. secundum quòd cadit genus in diffinitione speciei prędicatur per se. primo modo, de specie. quia primus modus est, quando pars diffinitionis, uel diffinitio prędicatur de diffinito, ergo secundum eandem omnem rationem se habet ut diffinit, & ut prędicatur, Item aut sic, & sic sumptum est uniuocum, uel ęquiuocum. si ęquiuocum, ergo non est genus, nec diffiniens. si vniuocum, ergo idem utrobique erit pars, uel nusquam:

Lib. diuisionũ

¶Tertio ad principale: sequitur: homo est animal, ergo humanitas est animalitas: consequens falsum, ergo & antecedens. probatio consequentię. quando enim est prędicatio per se in antecedente, tunc tenet a concretis ad abstracta, quia si sit per se, tunc est ueritas in concretis ratione essentię significatę, & non ratione illius, quod concernitur, quia in per se primo modo prędicatum prędicat essentiam subiecti, sed ipsa essentia abstracta ab eo quod concernitur, significatur propriè per abstractum, ergo uera est in abstracto.

¶Item patet in exemplo, licet enim non ſequatur, muſicum eſt album, ergo muſica eſt albedo, quia antecedens non eſt per ſe: bene tamen ſequitur, album eſt per ſe coloratum, primo modo. ergo albedo eſt color: quia ex modo ſignificandi terminorum, idem ponitur in cõſequente, quod per ſe exprimitur in antecedente. probatio falſitatis conſequentis: quia ſi humanitas eſt animalitas, pari ratione humanitas eſt rationalitas. nã æquè per ſe prædicatur rationale de homine, ſicut & animal, & ſic ex illis duob. ſequitur in tertia figura, ergo per ſe rationalitas eſt animalitas, quæ falſa eſt: igitur maior, quia ex maiori ſequitur minor, quia ſi minor eſt falſa, ſequitur quòd maior, quia ſimilis ratio eſt de utraque. Quod illa concluſio ſit falſa: probo; omnis enim prædicatio uera in abſtracto eſt per ſe primo modo, ſed hæc non eſt per ſe. rationalitas eſt animalitas, quia non prædicatur ꝑ ſe de differentia. per Ariſto. 6.topicorum. & 3.metaphy. ergo &c. probatio maioris, quia Ariſto.7. meta. uolens oſtendere differẽtiã ſuperiorem eſſe de intellectu inferioris, oſtendit ex hoc, ꝙ fixio pedis eſt pedalitas quædam, quia ſcilicet eſt uera prædicatio ſuperioris differentiæ de inferiori differentia in abſtracto, ſed quod eſt de intellectu alterius prædicatur per ſe primo modo de illo. ¶Idem oſtenditur ratione, quia abſtracta ſignificant eſſentiam ſecũdum ſe; igitur ſi unum uerè de altero dicatur, cum hoc uerbo eſt: hæc eſſentia eſt illa, & ita prædicatum prædicatur eſſentialiter de ſubiecto: quare per ſe primo modo. ¶Item quarto ad principale poteſt argui per media communia, quia vbi ſpecies ſubijcitur, & genus prædicatur; propoſitio eſt falſa, quia ſubiectum & prædicatum accipiũtur ſub oppoſitis rationibus, ergo propoſitio falſa: conſequentia patet, quia non propter aliud eſt hęc falſa: albedo eſt alba, ¶Item ſicut affirmatio animalis ſequitur ad affirmationem aſini, ſic negatio ad negationem, ſed ſequitur. homo eſt aſinus, ergo homo eſt animal, quia oppoſitum cõſequentis nõ ſtat cum antecedente, ergo ſequitur. homo non eſt aſinus, ergo homo non eſt animal, antecedens eſt uerum.

c. 8. Cõtex. 10. Cõ[illegible]3.

ergo & consequens. probatio primæ per Aristo.primo posteriorum. si affirmatio est causa affirmationis, ergo negatio est causa negationis. ¶Item probatur ratione, quia sicut affirmatio asini ad suam negationem, ita affirmatio animalis ad suam negationem, ergo permutatim, sicut primum ad tertium, & secundum ad quartum. iste modus arguendi patet esse bonus per Aristotel. secundo priorum, in illo capitulo. quãdo autem conuertuntur extremitates: ubi ponit duas regulas manifeste modum hunc arguendi continentes: hoc etiam modo arguendi utitur primo perihermenias circa finem, ad determinandum illam quæstionem. utrum autem contraria &c. ¶Item aut prædicatur de homine animal, quod est idem homini. aut quod est aliud ab eo. si idem: igitur idem prędicatur de seipso. si aliud: igitur illud aliud non poterit prædicari de homine. ¶Itẽ si homo est animal: tunc tota natura animalis est in homine: aliter enim non esset animal, nisi secundum quid: sed totum est, extra quod nihil est. per Aristotel. tertio physic. ergo extra hominem nihil est naturæ animalis, ergo asinus non est animal. ¶Item si homo est animal, & animal est genus, ergo homo est genus. ¶Dicitur hic, quod est fallacia accidentis propter uariationem medij, quia ut prædicatur de homine, accipitur secundum esse in suppositis, uel quidditatiuum. ut uero ei conuenit intentio accipitur secundum esse, quod habet, ut comparetur ad intellectum, quæ quidem faciunt extraneitatem in termino.

Tex.30. C.21. C.3. Cõt.63.

¶Contra omne quod prædicatur: prædicatur sub ratione alicuius uniuersalis, ergo hic homo est animal: si propriè prædicatur: prædicatur sub ratione alicuius uniuersalis: non alterius quàm generis, ergo illa prædicatio non est sibi extranea secundum quod accipitur hic, homo est animal.

¶De specie arguitur specialiter, quia incorruptibile non prædicatur de corruptibili: indiuiduum est corruptibile, species est incorruptibilis, per Aristotel. septimo metaphy. ¶Ad oppositum est Porphy. capitulo de specie, ubi dicit, quòd omnia superiora de inferioribus prædicantur, & hic post diffinitionem datã exẽ- Cõt. 35. & 53. c. de gñe.

plificat, ut animal de homine. Item per Ariſtotel. in prędicamentis: ſecundę ſubſtantię prędicantur de primis. quod probat, quia enim animal prędicatur de homine, ergo de aliquo homine. ¶Item primus modus dicendi per ſe eſt, quando diffinitio, uel pars diffinitionis prędicatur de diffinito, ergo hęc eſt per ſe primo modo. homo eſt animal. ergo neceſſario: igitur uera. conſequentię patent per
Tex.9.c.15.&circiter. Ariſtotel. primo poſteriorum. & primum antecedens ſimiliter.

¶ Item ſequitur, homo currit, ergo animal currit, ut dicitur in prędicamentis, antequam ponat proprietates ſubſtantię. & probatur ratione, quia oppoſitum conſequentis non ſtat cum antecedente. ſed omnis conſequentia enthimematica tenet uirtute alicuius medij neceſſarij, per quod reduci poteſt in ſyllogiſmum illud medium in propoſito eſt hoc. homo eſt animal, ergo illud eſt neceſſarium, quia omnis conſequentia bona eſt neceſſaria. Et quòd medium ſit ne
c.28. Tex.6. ceſſarium ad conſequentiã, patet per Ariſtotel. primo priorum, & poſteriorum. ubi dicit, quòd ex uno nihil ſequitur, ſcilicet ſufficienter, niſi aliud ſubintelligatur.

DICENDVM ad quęſtionem, quòd prędicatio ſuperioris de inferiori uniuerſaliter eſt. ¶Ad primum argumentum ſoluendum.

Nota, quòd genus ſumitur ab aliquo materiali in ſpecie, & illud primo importat de ſuo intellectu determinato: non tamen per modum partis illud ſignificat, ſed per modum totius, & ideo totum ex conſequenti importat. Et ita differentia primo ſignificat aliquid formale in ſpecie, a quo accipitur, ſed totum ex conſequenti, quia illud formale importat per modum totius. Si enim utrunque idẽ primo importaret: non poſſet uitari nugatio in diffinitionibus, quia poſitis diffinitionibus pro nominibus, quod eſſet de intellectu utriuſque, illud idem bis diceretur. ſi etiam alterum ſignificatum ſuum haberet per modum partis, prędicatio eius de toto eſſet falſa propter modum repugnantem. ¶Dici igitur poteſt ad primum, & ad ſecundum argumentum, quòd materia uel pars intellecta per modum

dum partis non prędicatur de toto uerè intellecta, tamen per modum totius potest uerè prædicari, ut Auicen. exemplificat de manuato & capitato, quæ diuersa significant primo, scilicet manum & caput, utrunque tamen ex consequenti significat totum ex hoc, scilicet quòd significat partem per modum totius, ut manuatum exponitur ꝑ habens manum, ubi habens non est de significato manuati, sed de modo significandi per modum totius: non enim est partis habere manum, sed totius. & ita exponetur animal habens sensum: rationale, habens intellectum.

5.meta.

¶Quia uerò responsiones prius dictæ possunt reduci ad istam præter primam. Ideo respondendum est etiam ad ea, quæ obijciuntur contra illas. ¶Et quia secunda responsio cócedit genus significare partem materialem per modum concreti, in quo conueniunt istæ duæ secundum, quòd prior ualet, ideo dicendum ad argumenta contra secundam responsionem.

¶Ad primum, cum dicitur: omne concretum est denominatiuum: distinguendum est, quòd sicut est duplex abstractum (unum, scilicet, quod abstrahit a subiecto: aliud uerò quod abstrahit a supposito) ita duplex est concretum per oppositum unum, uidelicet quod concernit subiectum, quod concernit suppositum. De primo uera est dicta proprositio: de secundo uerò falsa.

¶Per idem ad secundum argumentum dico, quod concretum primo modo signat formam, ut est in subiecto, & tale est tantum in accidentibus, sicut album respectu albedinis. ¶Secundo uerò modo, ut est in suppositis, & sic est in substantijs, ut homo respectu humanitatis. ¶Ad probationem, cum dicitur. omne concretum habet diffinitionem denominatiui.

¶Dicendum, quòd concretum substantiale non habet illam diffinitionem, quia non differt solo casu, idest sola inclinatione formæ ad subiectum respectu abstracti, sicut sumitur ibi casus, sed differt sola inclinatione formæ ad suppositum. ¶Contra responsionem quæ concedit, quòd materia in concreto prædicatur. arguitur aliter.

nam ſicut animal ſignificat materiam hominis in concreto, ſic lignum materiam archæ in concreto, ergo ſicut hęc eſt falſa. archa eſt lignum, non obſtante concretione illa, ſic & hæc. homo eſt animal. Prima propoſitio patet: nam ſicut animal eſt concretum reſpectu animalitatis, ita lignum reſpectu ligneitatis. ¶Ad hoc dicendum, quòd animal eſt concretum ad ſuppoſitum reſpectu hominis, quia homo eſt ſuppoſitum eius, nō ſic lignum reſpectu archę, quia licet ſit concretum reſpectu ligneitatis, & ideo de hoc ligno prædicetur: nō tamen reſpectu archæ, quia archa ratione formę quam principaliter ſignificat, eſt artificiale. forma autem artificialis ſe habet ad naturalem, ſicut accidens ad ſubiectum. & nihil quantuncunque concretum, eſt concretum reſpectu ſui accidentis. Vnde non eſt ſimile hic & ibi, quia hic ſignificatur materia in concreto, quod eſt concretum materiati. ibi non. ¶Ad aliud argumentum contra tertiam reſponſionem ſupra dictam. dico, quòd ſimilitudo Ari. intelligenda eſt, quo ad determinatè importare, non quo ad prædicare. Sicut enim tota ratio exprimit totum diffinitum, ſic pars rationis tantum partem rei, ſed non ſicut tota ratio prædicatur de tota re, ſic etiam pars rationis de parte rei. Hæc enim eſt falſa. anima eſt rationale. prout rationale eſt hominis differentia. Si ergo fiat permutatio, quo ad diſtinctè importare, ſic concedo concluſionem. nec quo ad aliud valet ſimilitudo. ¶Quarta reſponſio Boetij ſic intelligenda eſt, genus utrobique pars eſt, & totum ideſt partem diſtinctè importat per modum totius, appropriatè tamen prædicatur ut totum, ideſt habens modum totius, & propriatè diffinit, quia ſignificat partem. Nam diffinitio debet principia diffiniti diſtinctè exprimere. ſed diſtinctè non exprimit genus, niſi partem. ideo ꝓpriatè loquendo diffinit, ut pars, utrobique, tamen in ſe eſt eotum & pars ut oſtenditur per duo argumenta facta contra illam reſponſionem.

¶Ad tertium principale negatur conſequentia. Ad probationem dicitur, quod tātū tenet in cōcretis dictis

a concretione ad subiectũ. in alijs verò non. ¶ Ad quartum principale.dico, quod quidam sunt modi,qui propriè dicuntur modi significandi, qui conueniunt dictioni ex impositione.& illi sunt a significato inseparabiles, quia significatum vt significatur tali dictione non potest intelligi sub opposito talis modi significandi sine repugnãtia, sicut homo. secundum quod singulare nõ potest intelligi sub modo plurali sine repugnãtia. Alij verò sunt modi magis propriè dicti modi intelligendi, qui tantum insunt significato, secũdum quod sub aliquo certo modo cõcipitur, qui quidem sunt separabiles,quia significatum vt significatur sub tali dictione potest intelligi sub opposito talis modi sine repugnantia, sicut se habent istæ intentiones ad illa, quibus applicãtur. Potest enim homo intelligi sub opposito huius intẽtionis. species sine repugnantia, vt iste homo. ¶ Primi modi, qui sunt inseparabiles a significato, vt significatur per talem dictionem, non relinquunt ipsum respectu cuiuscunq; prædicati, & licet non sint illa, quæ uniuntur, sunt tamen formalia principia, seu rationes, sub qbus significata vniuntur. Ideo tales modi repugnantes causant falsitatem, quando sunt circa idem significatum, ut albedo est alba, non quando sunt circa diuersa, ut homo est albus, quia ibi non sunt oppositi. ¶ Secundi modi extranei sunt significatis, ut uniuntur per hoc uerbum est. esse enim est rei per se, istæ autem intentiones nõ insunt rebus per se, sed, ut comparantur ad intellectum, ideo isti modi non sunt vniti per se, nec sunt principia formalia, sub quibus significata formalia uniũtur, ideo eorum repugnantia non causat falsitatem. ¶ Ad quintum negatur similitudo, quia implicat fallaciam consequentis ad destructionem antecedentis. ¶ Ad primam probationẽ, dicendum, quod Ari. intellexit in causis præcisis sicut exemplificat. si habere pulmonẽ est causa respirãdi. & non hr̃e pulmonẽ est causa non respirandi, sed affirmatio speciei nõ ẽ p̃cisè causa ĩferẽdi affirmationẽ generis. ¶ Ad aliud. dicẽdũ, quod prima similitudo tenet quo ad opponi. quo ad hoc ergo solũ tenet cõseq. in p̃mutãdo

do ſed in permutando concluditur eſſe ſimilitudo, quo ad antecedere & conſeq. ¶ Ad ſextū. dicendum, ꝙ animal prędicatur de homine, quod eſt indifferens ad idem homini, & ad aliud ab homine. uerificatur tamen pro animali, quod eſt idem homini. ¶ Contra, ſi animal prædicatur de homine, vt eſt indifferēs ad multa, ergo quodlibet illorum de illo prædicari poteſt. ¶ Dico, quod conſequentia non ualet, quia illa indifferentia eſt per modum diſiunctionis. ad aliquid autem ſe habens diſiunctiué ad multa, non ſequitur aliquod illorum, quia pro quocunque poterit uerificari. ſic in propoſito.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quod diffinitio totius ſic eſt intelligenda. cuius nihil eſt exrra, ideſt cui nihil deeſt, requiſitum ad ipſum. ſic naturæ animalis nihil deeſt in homine de natura animalis. non tamen eſt præcisè illa natura in homine.

¶ Ad octauum dicitur, ut prius, quod eſt fallacia accidentis. ¶ Ad argumentum contra hoc. Omne quod prædicatur, prędicatur ſub ratione alicuius uniuerſalis. Verum eſt de prædicari ſignato, non autem exercito. quia alicui inquantum prædicatur prædicatione exercita, quæ fit per eſſe, extraneatur ratio vniuerſalis. ¶ Ad nonum dicitur dupliciter. uno quidem modo, quod per ſe ſuppoſitum communis tantum includit naturam ſui communis, tamen ſignatam & nullum accidens. ideo nec eſt corruptibile per ſe, ſicut nec commune, ſed utrumque ſecundum quid ſcilicet per accidens. ¶ Aliter dicitur, quod ſpecies ut eſt in indiuiduis eſt corruptibilis. ſecundum ſe uerò eſt incorruptibilis ex hoc, quod ſemper continuatur per ſucceſſionem in diuerſis indiuiduis.

¶ *Animal cum ſit genus de homine equo & boue prædicatur, quæ differunt a ſe inuicem ſpecie, nō numero ſolum. Cap. eo.*

Quæſtio. XVII.

Væritur. De iſta ſecūda particula poſita in diffinitione generis ſcilicet differentib. ſpé.

Vtrum

Vtrũ cõueniẽter ponat. Qđ non uidetur, quia ponitur ad distinguendum genus a specie, quod non contingit, quia sequitur differentibus specie, ergo differentibus numero. per Aristo. 5. metaph. capitu. de vno. sed differentibus numero ponitur in diffinitione speciei. antecedens autem non distinguitur a consequente.

Cõtex. 12.

¶ Item ista particula ponitur ad distinguendum genus a proprio, quod non contingit, ergo frustra ponitur, ergo &cæt. minor patet, quia aliqua genera intermedia habent propria ut numerus, figura, triangulus & cæt. aut ergo ista propria prædicantur de differentibus specie, & sic sequitur propositum, quia hæc particula tunc conueniret proprio aut non, & tunc non erunt propria, quia proprium conuertitur, cũ eo, cuius est proprium.

¶ Item si conuenienter ponitur tunc prędicari de pluribus differentibus specie per se inest diffinito, & si hoc, ergo differentia specie per se subiiciuntur generi, sed hoc est falsum, ergo & primum antecedens: prima consequentia patet ex ratione primi modi per se. Probatio secundæ per simile in alijs relatiuis, duplum enim per se refertur ad dimidium, ergo dimidium per se refertur ad duplum.

¶ Idem ostenditur ratione, quia nihil dicitur per se relatiuum, nisi ad suum per se correlatiuum. Si enim ad correlatiuum per accidens, cum illa contingant esse multa, idem per se diceretur ad multa, quod est inconueniens. Tum propter auctoritatem. 5. metaphy. ubi Aristo. illud habet pro inconuenienti in capitulo de relatione: Tum etiam ex ratione relatiui, quia eius esse est habere se ad aliud, ergo habitudo est de essentia relatiui. ad diuersa autem est alia & alia habitudo, ergo quod per se est ad duo non est unum essentialiter. Tum etiam ex proprietate relatiuorum, quia sunt simul natura, ex libro prędicamentorum, capi. de ad aliquid. si enim. a. per se dicatur ad. c. & b. ergo. c. non existente non erit. a. & b. potest esse quantum est ex se, ergo. a. erit, ergo simul erit, & non

Cõtex. 20. in pdicamẽtis ca. de latione.

non erit. Probatio falsitatis principalis conseq̄ntis: q̄a q̄ per se subijciuntur generi, sunt tātum intentiones. subijci enim cum sit intentionale, sicut & prędicari: tātū cōpetit intentionib. per se. sed illæ intentiones tātum differunt per materiam, cui applicantur. igitur tātū numero, & nō specie, quia differentia specifica est differētia formalis, uniuersaliter autem differentia accidentium per subiectum est tātum materialis. ¶Ad oppositum est Porphyrius.

¶AD QVAESTIONEM dicendū, ꝙ cōueniēter ponit, ut differentia, quia per illam particulam uniuersale descendit in ipsum diffinitum tanquam genus per differētiam. Est enim ratio uniuersalis. prędicari de pluribus, quæ per se diuiditur in pluribus specie & numero, & illud ponitur, quia diffinitum est relatiuum per se. ¶ Ad primum argumentū dicitur, quod genus inquātum genus non prædicatur de pluribus numero differentibus, nisi per accidens, sicut idem secundum extraneam rationem potest esse genus & species. ¶Contra, inquantum aliquid prædicatur de pluribus numero differentibus, ergo non extraneè. Antecędens patet, quia ad differre spē, sequitur differre numero. & consequens prædicatur de antecedente cum reduplicatione. ¶Ideo dici potest, qđ diffinitio speciei debet intelligi cum præcisione. s. differentibus tantum numero, & sic nō sequitur ad differre specie differre numero. ¶Vel potest dici, quod species prædicatur immediatè de differētibus numero, genus uerò nō, quia mediante specie. ¶Ad secundū dico, quod proprium nullius est inquantum est genus, sed inquantum est species. & ita conuertitur cum eo inquantum prædicatur de pluribus numero differētibus. Ratio assumpti est, quia proprium solum est alicuius inquātū est aptum natū eē subiectū demōstratiōis, & hoc solū est inq̄ntū eit species, q̄a solū inq̄ntū est species diffinitur cum de subiecto oporteat præsupponere, quid est, & quia est. per Ari. primo posteriorum. inquantum autem diffinitur, habet genus & differentiam, & ita est species. ¶Ad tertium dicitur, quod sic intelligitur illud de differentibus specie. i. de speciebus

ciebus differentibus, quæ tamen non differunt ſpecie, ut oſtendit ratio. ¶ Aliter negatur conſequentia ſecunda, quia ad aliud per ſe, comparatur in antecedente, & in conſequente. ¶ Conceſſa tamē conſequētia prima poteſt cócedi ultimum conſequens, cū hoc quod illa quę per ſe ſubiiciuntur generi tantum differant numero, quia differētia ſpecię non differunt ſpecie, ſed numero tantum, accipiendo differentia ſpecie in ſubiecto, pro ſuppoſitis eius, quod eſt differens ſpecie, quę ſunt differentia ſpecie, quia commune in plurali prędicatur de ſuppoſitis multis ſimul, & tunc differentia ſpecie accipitur, ut dicit quid reſpectu ſuppoſitorum, ſed illa non ſunt differentia ſpecie, prout differentia ſpecie dicit modum, ſicut genus eſt genus, ut genus dicit quid, non ut dicit modū, ſed eſt ſpecies, ſicut differentia non eſt differentia, ſed ſpecies, ſicut multa genera .i. multa ſuppoſita generis nō ſunt multa genera ideſt multa quibus applicat̄ genus & modus, nec eſt oppoſitio modi ad quid, nec econtra.

¶ *Genus autem non de vna ſola prædicat̄, ſed de pluribus &c. Ca. eo.*

Quæſtio. XVIII.

Væritur An genus neceſſario requirat multas ſpecies. Qđ ſic uidetur, quia illud ponitur in eius diffinitiōe. ergo eſt de eſſentia eius. ¶ Item capitulo de ſpecie dicitur genere uno. ſpeciebus autem pluribus. quod probatur. ſemper enim in plures ſpecies fit diuiſio generis: quod poteſt probari, quia genus de ſua ratione diuiditur per differentias oppoſitas, utraque autem adueniens generi ſpeciem conſtituit. Ex hoc concludit Boetius in libro diuiſionum, quod ſub uno genere minus duabus ſpeciebus eſſe non poſſunt.

¶ Item. 4. topicorum, ſi ſpēs prædicatur de æqualibus cum genere interimitur: qđ ponitur pro genere. ca. 1. ¶ Item in alia conſideratiōe dicit. Quoniam omnis generis plures ſunt ſpecies. & infra. ca. 4. & 12. Si deſtructa ſpecie deſtruit̄ & genus, malè aſſignatur genus. & infra. Oportet. n. de paucioribus. ſpeciem, quā genus prædicari. Ad hoc ēt

ſunt

sunt multæ aliæ auctoritates.7.meta.& in libris logicalibus Boetij & Porphy.¶Ad oppositũ. sicut se habet species ad indiuiduũ, sic genus ad speciem, sed species non requirit multa indiuidua. ergo nec genus multas species. minor patet de sole, fenice & consimilibus speciebus.¶Dicitur, qđ non est simile, quia de ratione generis est diuidi per differẽtias oppositas, quę cũ genere cõstituunt ad minus duas species, non sic autẽ species descẽdit in indiuidua.¶Cõtra. æque essentiale est cuiquã quod in eius diffinitione ęqualiter ponitur, sed differentibus numero ęqualiter ponitur in diffinitione spẽi sicut differẽtibus specie in diffinitione generis.

ca.12.

Ad quaestionem dr̃, ꝙ genus siue sumat̃ pro intentione, siue pro illo cui applicatur intẽtio, non requirit multas species actu uel potentia. Quod ostenditur de intentione generis, quia illa refertur ad intentionem spẽi, una ergo existente specie, erit & genus, quia relatiua sunt simul natura.¶Similiter ostenditur de fundamento intentionis, quia illud est quid materiale in species: impossibile est autẽ aliquid esse sine materiali, ergo impossibile est speciẽ esse nisi genus sit illo modo, tamẽ sicut uniuersale requirit multa aptitudinaliter, quia diffinitur per aptum natũ prædicari de pluribus, sic ad rationem generis requiritur quod dicatur aptitudinaliter de pluribus specie differentibus. ¶Per hoc ad argumenta in oppositũ. Omnes auctoritates intelligendæ sunt de aptitudine, nõ de actu uel potentia. Differt autem aptitudo a potentia, nam aptitudo est inclinatio alicuius secũdũ se in aliqu id, uel magis non repugnãtia. Potentia autem est ordo ad actũ. Potest igitur potentia esse sine aptitudine, ut possibile ẽ graue esse sursum, non tamen est aptum ibi esse, quia repugnat ei secundum se. Et aptitudo est sine potentia, ut cęcus est aptus natus ad uidendum, nihil enim dicitur priuatum, nisi cum est aptum natum habere habitum, secundum Aristo. in post prædicamentis. capitu. de oppositione, &.5. metaph. capitulo de priuatione, non est autem possibile cæcum uidere, quia a priuatione ad habitum non est naturalis regressus.

Cõtex. 27.

Sic

Sic nulli vniuersali quãtum est ex sua forma repugnat dici de multis. hæc tamen aptitudo impediri potest, ut quia nõ sunt multa, de q bus dicatur. ¶ Contra. hic modus dicendi nõ uidetur esse ad propositum, quia p cedit de intentionibus, ac si supponeretur in quęstione intentionẽ spẽi unã esse, q̃ refertur ad genus essentialiter. & dubitaretur, an intẽtio generis sit, quod non vr̃, quia genus per se primo refert ad spẽm, nõ hanc uel illam. vñ accidit sibi sic referri ad multa, nec q̃rit an natura gñis sit, si natura speciei est. sed si non sint multa qbus applicetur intentio speciei. sed tm̃ unũ. s. b, an illi naturę. s. a, applicetur intẽtio gñis, cui applicaret si multis naturis, vt. b, c. d. applicaretur intentio spẽi respectu illius naturæ. s. a. & sic intellecta qõne neutrũ mẽbrum positionis est ad propositũ. ¶ Itẽ nõ uidetur uera, quia impossibile est aliquid esse aptum natum dici de pluribus, nisi illa plura ab intellectu per diuersas species appręhendi possint. sed si sic possunt concipi, ergo pl̃es spẽs gñis sunt in actu, qa iste est actus naturę inquantum dicitur species, quod actu concipiatur ab intellectu per speciẽ intelligibilẽ, qa ſm hoc sibi at tribuit intentio spẽi. ¶ Itẽ si aliqd est aptũ natũ dici de plurib. differentibus spẽ. ergo plura dr̃ia specie sunt apta recipere prædicationẽ illius. igitur si illa aptitudo sufficit ad genus: consimilis aptitudo participãdi sufficit ex parte speciei. igitur si aliquid sit genus actu propter talem aptitudinem, illa multa quæ participant ipsum aptitudinaliter, erũt actu species, ergo omne genus multas habet actu spẽs. Assumptũ patet. qa ęquale eẽ sufficit vtriq; correlatiuo, cum sint simul natura. ¶ Põt igit̃ dici ad qõnem, q̄ ad rationẽ generis requiritur, qđ multas habeat actu spẽs, nõ q̃ existant actu uel potentia, sed q̄ tantũ actu cõcipiãt p spẽm intelligibilẽ ab idiuiduis acceptã qñque ex istẽtib. & q̄ actu habeãt aptitudinẽ pticipãdi genus: qa talis actualitas est illorũ inquãtũ dñr spẽs gñis. ¶ Ad argumẽtũ in oppositũ, dicitur, qđ similiter spẽs requirit multa indiuidua aptitudinaliter,

¶ Sustinendo primam positionem, dici potest ad primum argumentũ cõtra illã

quod

quod ſi huic naturæ tantũ applicatur intentio ſpeciei, quod illi naturæ quæ eſt in hac natura adhuc applicatur intẽtio generis ut prius, quia adhuc cum cõcipitur minus habet de intellectu, quã illud, quod eſt ſpecies. & deſcendit in illud per differentiam. & ita eſt reſponſio ad propoſitum. ¶ Ad ſecũdũ dicitur, quod non ſufficit ad eſſe ſpeciei alicuius poſſe concipi ab intellectu, ſed quod in eius intellectu ſit genus, reſpectu cuius dici debet ſpecies. quod non eſt verum de illis multis, ad quæ eſt aptitudo generis. ut prædicatur de illis, tamẽ ſi ſic genus ſit aptum dici de illis, quod aliquando dicebatur, & illa concipiunt ab intellectu per eandem ſpeciem, per quam etiam cum eſſent, nunc ſunt multæ ſpecies actu. qui actus requiritur ad ſpeciẽ in actu, quia tunc in eorum intellectu cadit genus, ſicut & quando erant. ¶ Ad tertium negatur prima conſequentia, quia forma Solis nata ẽ eſſe in alia materia, quam in qua eſt quantum eſt de ſe. nec tamen eſt aliqua materia alia nata recipere talem formam, quia ſi talis argumentatio teneret in aptitudine, ſemper eſſet aptitudo in utroque extremorum, & ita potentia, quia aptitudo in vno extremo non impeditur a potentia, niſi propter defectum aptitudinis in alio extremo.

¶ Nota, quod ſimpliciter teneri poteſt, quod genus non eſt aptum natum dici de multis, niſi quæ concipiunt ab intellectu. in quorũ ĩtellectu eſt genus. & huiuſmodi ſunt ſpecies actu, ſiue exiſtant, ſiue poſſint exiſtere vel non. & ſic ſequitur, quod genus ſemper multas habet ſpecies actu.

¶ *In eo quod quid diuidit genus a differentia & cõiter accidentibus. Cap. eo.*

Quæſt. XIX.

Væritur de hac tertia particula diffinitionis generis, ideſt in quid. vtrum conuenienter ponatur? Quod non uidetur. quia illud prædicatur in quid, per quod conueniẽter reſpondetur ad interrogationem factam per quid. ut patet ex probatione Porphyrij. tale non eſt genus hic diffinitum, quia ſiue quæratur de re, ſiue de intentione ſpeciei, non cõ

uenienter reſpondetur per genus, ut denotat intentionē. & tamen genus ſic ſumptum diffinitur hic, ut dictū eſt prius. ¶Item hæc particula ponitur ad diſtinguēdum genus a differētia. per Porph. ſed hoc non pōt. igitur fruſtra ponitur. probatur minor. differentia enim ſuperior predicatur de differentia inferiori per ſe primo modo. p Ariſt. 7. meta. & nō ſicut differentia, quia tunc per ſeipſum deſcenderet ſuperius in hanc inferiorem differentiā. ergo prædicatur ſuperior de inferiori in quid. ¶Item ponitur ad ſeparandum genus ab accidente, quod non contingit, quia accidens prędicatur in quid, quia in omni genere eſt reperire quid. per Ariſt. primo topicorum. ¶Ad oppoſitū ē Porphyri⁹. DICENDVM, quod cōuenienter ponitur, quia prædicari diuiditur, in prædicari in quid, & in quale. tanquā per primos prędicandi modos. igitur per illa deſcendit uniuerſale in ſpecies. genus autem non prædicatur in quale. igitur in quid. Intelligendum, quod prædicari in quid, eſt prędicare eſſentiam per modum eſſentię. hoc conuenit generi, qa

Cōtex. 43.

cap. 7.

genus accipitur a parte materiali. & iō pdicat eſſentiā per modū ſubſtātis, qui eſt modus eſſentię. Per oppoſitum autē differētia accipit a parte formali. & iō pdicat eſſentiā per modum informātis & qualificātis. & iō in quale. ¶Nota, ꝙ qualitas quę eſt pdicamentum, pdicat in quale abſolutē. ¶Sed differentia ſubſtātialis prædicatur in quale qd. Ex hoc enim, ꝙ importat formā, prędicat ī quale. ſed ex hoc ꝙ importat ſubſtantiam, pdicatur in quid. ideo ratione totius dicitur prædicari in quale quid. Vnde patet differentia prędicandi inter qualitatem & differentiam, quę diuerſitas prædicandi ſumitur a diuerſis modis eſſendi qualitatis & differentiæ ſubſtantialis, ut patet. ¶Contra ſolutionem qōnis. Si prędicari in quid eſt prædicari eſſentiā per modum eſſentiæ, ergo hæc eſt prædicatio in quid, homo eſt lapis. ¶Item ſi prędicari in quid, eſt prædicare eſſentiam per modum eſſentię. & illud non eſt uniuocum rebus diuerſorum generum, quia nec eſſentia. igitur hæc particula in quid, non conuenit rebus diuerſorum generum, ergo nec

6. topic. 8.

genus hic diffinitum est vniuocum omnibus illis generibus. ¶Dico qđ prædicari in quid, est prædicare essentiã subiecti per modũ essentię. & qđ lapis uel aliud disparatum nõ prędicat essentiam hominis per modum essentiæ, quia non prædicatur de homine. nã illo modo tantum superius & commune prædicatur de contentis sub illo, & de illis est manifestum. ¶Ad secundũ potest concedi, qđ prędicari inq.d, est prædicare essentiam per modum essentiæ. & hoc est uniuocum, licet essentia nõ sit uniuoca. quia sufficit essentiam similiter se habere hic. & ibi ad prędicari uniuocè, quia prędicari dicit habitudinem. ¶Ad primum argumẽtum dico, qđ duplex est quęstio de specie sumpta pro intentione. scilicet quid est, & q.d p̄dicatur. quid prędicatur est propria. q. in intentionibus. & sic conuenienter respondetur per genus, ut hic diffinitur. ut, quærenti quid prędicatur de specie, bene respondetur genus. Si autẽ fiat quęstio cũ esse ista est propria fundamentis. & sic prædicatione exercita prędicatur fundamentũ generis de fundamẽto speciei inquid.

¶Ad secundum dicitur, qđ differentia non prædicatur in quid de aliquo respectu, cuius est differentia. sed respectu cuius est genus. sed superior differentia est genus respectu inferioris.

¶Cõtra. quia si sic, ergo in omni genere sunt tria generalissima. s. specierũ, & duarum differentiarũ. ¶Item si differentia inferior sit species, ergo habet ꝓpriã differẽtiã superiorẽ i se, ut gen⁹, & aliã differentiã supadditã. & ita illa differentia pari ratione erit species respectu supioris differentiæ. & ista habebit aliã differentiã. & illa alia differentia nõ potest esse in alio genere, quia tunc nõ substãtia esset prius substãtia. ergo sic ꝓcedẽdo infinitæ erunt differẽtiæ in genere substãtię. & ita nihil erit cognoscibile, q̃a nõ erit deuenire in primã illarũ differentiarũ. ¶Ad hoc igitur dicẽdũ, sicut dictum est, ꝙ tota coordinatio differẽtiarũ reducit ad coordinationẽ specierũ. ¶Ad tertiũ principale dico, ꝙ nihil p̄dicatur in quid de illo, respectu cuius est accidens, sed respectu cuius est genus. ut color nõ prædicatur de substantia in q.d, sed de albedine, respectu cuius est genus.

¶Et

¶ Et enim principium quiddam eſt huiuſmodi genus earum quæ ſub ipſo ſunt ſpecierum.

Quæſtio, XX

Veritur utrum genus ſit principiũ ſpeciei? Qđ nõ uidetur. quia idem non eſt principium & principiatum; quia principium & principiatũ diſtinguũtur. Sed genus eſt idem ſpeciei, ergo non poteſt eſſe principium ſpeciei. maior patet. probatio minoris eſt duplex. prima eſt hæc, quia genus ſecundũ philoſophũ nihil aliud eſt pter eas quæ
7. meta. contex. 43. ſunt generis ſpecies. ¶ Item genus prædicatur de ſpecie per ſe. hæc enim eſt per ſe. homo eſt animal. ſed quod prędicatur per ſe de aliquo, non eſt diſtinctum ab illo. ergo eſt idem ſibi. ¶ Item genus eſt totum reſpectu ſpeciei, ergo nõ eſt principium eius. conſequentia probatur, quia principium eſt ſimplicius principiato, ſed totum eſt compoſitius eo cuius eſt, & antecedens patet, per auctorem in litera. ubi dicit, genus eſt totum reſpectu ſpecierũ. ¶ Ad oppoſitũ
c. de ſpẽ eſt auctor in litera in comparando tertiã ſignificationem generis ad ſecundam. ubi dicit, quod ſicut genus tertio modo dictũ eſt principium ſpecierum: ſic genus ſecundo modo dictum eſt principiũ multitudinis. AD QVAESTIONEM dicendum, quod ſic. ſumendo genus pro natura, in qua fundatur ipſa intentio, & non pro intentione. quod declaratur ſic. Genus eſt eſſentiale principium cognoſcendi ſpeciem, ergo eſt eſſentiale principium ſpeciei. conſequentia probatur. quia diffinitio faciens ſcire diffinitũ exprimit eſſentialia principia diffiniti, quod eſt ſpeciei ſolum propriè loquendo, quia nihil propriè diffinitur, niſi ſpecies. antecedẽs patet p philoſophũ. 6. topicorum. ¶ Sed ſciendum, qđ eſſentiale principium ſpeciei eſt duplex. quoddam ſecundum rem, quod eſt pars rei in exiſtentia. cuiuſmodi sũt materia & forma. Aliud ſecũdum rationẽ. quod importat eandem rem ſub modo in determinato, quam ſpecies importat modo determinato. & hoc ſi illud nomen imponatur ad ſignificãdum illam rationẽ, pro ut ſumitur uel a materia uel a forma. Nunc autẽ

genus, puta animal, non est principium speciei, puta hominis. primo modo scilicet secundum esse. quia si sic, tunc non uere prædicaretur de ea. ergo est principium speciei. secundo modo. & ideo si homo debeat diffiniri, cum diffinire sit actus rationis, in eius diffinitione debet poni animal tanquam principium speciei secundum rationem, & æque rationale. Et sicut in re natura materiæ extraneatur naturæ formę, ita quod neutrum est dicibile de altero, ita apud rationē intellectus generis extraneatū intellectui differentiæ. licet eadē res importetur per vtrumque. Idem enim significat animal, quod homo, præter determinationē ultimę formę. & hoc significat per modum quid & per se dictum. & ideo secundum Porphy. prædicatur in quid. Rationale autem idem significat cum determinatione ultimæ formæ. sed tamen per modum qualis & denominantis. & ideo apud rationē conceptus generis & differentiæ sunt extranei. ¶Et ꝓpter rationes, est sciendum, quod hæc est differentia inter partes rationis & partes secundum rem, quia licet vtrumque significet partes totius, partes tamen secundum rationem significant partes totius per modum totius. partes autem secundum rem significant partes per modū partis. uerbi gratia, genus hominis, puta animal, est pars eius secūdum rationē. Nam a sua prima impositione imponitur ad significandum partem hominis, puta habens animā sensitiuam. quia tamē eam significat per modum totius, & non per modū partis, ideo uerè prædicatur de homine. Sed non est sic de parte secundum rem, quia æs quod est pars materialis statuę, significat partem per modum partis, & ideo de statua non potest prędicari. ¶Per hoc ad rationes dicendum, quod non est inconueniens idem esse totum, & partem diuersimodè. Ideo dicit Boetius libro diuisionum, quod genus in prędicatione est totum: in diffinitione verò est pars.

¶ *Amplius autem sic, quod species est, quæ de pluribus differentibus numero in eo quod quid sit, prædicatur &c.* *Ca. iij.*

Quæst.

Quęstio. XXI.

Irca capi. de specie quæritur an hęc diffinitio speciei, scilicet, species est, quę prędicatur de pluribus numero differentibus in eo quod quid, sit conuenienter data. Quod non uidetur per Porphy. qui dicit, quod genus & species sunt duo correlatiua. & propter hoc necesse est in vtroruq; rationibus utrisque uti. hic autem nihil ponitur, per quod habeatur correlatiuũ, scilicet genus, ergo malè diffinitur. ¶Item hęc diffinitio conuenit generi; ut patet, quia sequitur. differentibus specie, ergo differentibus numero, ut supra. ¶Item non sunt multæ diffinitiones eiusdem. per Ari. sexto topi. sicut nec multæ essentię, quia si sic, non esset diffinibile: cũ ergo species cõuenienter diffiniatur sic, quæ ponitur sub assignato genere, non conuenienter diffinitur hac diffinitione.

¶Item per hanc diffinitionem põni sub genere, habetur, ꝙ per se est subijcibilis: ergo non est per se prædicabilis. igitur altera diffinitio falsa: qa opposita nõ insunt eidem per se. ¶Dicitur ꝙ relatiuè opposita possũt inesse eidem, sed nõ respectu eiusdem, quia sic sunt opposita. sed prædicabile respectu iudiuiduorum est subijcibile respectu generis. ¶Cõtra. si diffiniatur conuenienter p genus, quia ad ipsum refertur. ergo per se refertur ad genus. Illud refertur etiam ad indiuidua: per quę diffinitur in hac secũda diffinitione. ergo idem bis dicitur relatiuè. quod est cõtra Ari. 5. meta. Item ad principale, per hãc diffinitionem non separatur species a diffinitione. ¶Item species non est prædicatum per Ari. primo topi. ergo malè diffinitur per prædicari. ¶Ad oppositum est Porphy. cõsimiliter posset. hic argui pro & contra. & obijci sicut supra. ubi quæsitum est de diffinitione generis. Cõt. 20

DICENDVM, ꝙ diffinitio eius cõueniens est, sicut supra dictum est de diffinitione generis. ¶Ad primũ argumentum dicitur, quod species dicitur correlatiuè ad genus. & ideo necesse est aliquam diffinitionem eius dari, in qua ponatur genus, & est ista. species est quæ ponitur sub assignato genere. Aliam autem comparationem habet species ad indi-

uidua, non secundum quã est genus, q̃a sic negat Porphy. extrema habere duas habitudines, sed secundum quam est species. & ideo necesse est ipsum habere aliã diffinitionem in comparatione ad indiuidua. ¶Ad secundum dictum est supra, quæstione decimaseptima. ¶Ad tertium dicitur, quòd unius absoluti, cuius est diffinitio, indicans eius esse in se, non sunt multæ diffinitiones. Species autem per se refertur ad duo. ¶Cõtra. saltem non habebit tunc nisi duas diffinitiones. quia sicut tantum habet unam in cõparatione ad indiuiduũ, sic tantum unam in comparatione ad genus. Dat tamen Porphyrius duas in cõparatione ad genus. dicit. n. hæc quidem assignatio, scilicet prædicari de pluribus &c. speciei specialissimę est. quę solum species est. Aliæ uerò erunt specierum non specialissimarum. ergo ad minus sunt duæ aliæ præter istam. ¶Hoc conceditur, & dicitur, quòd species potest habere comparationem duplicem ad genus: vnam, ut ordinatur sub ipso. aliam verò ut genus enunciatur de specie in propositione. Primo modo datur hæc diffinitio. Species est quæ sub assignato ponitur genere. Secundo modo hæc. Species est, de qua genus, & in eo quod quid est prædicatur. ¶Contra. liber prædicamẽtorum immediatius ordinatur ad librum perihermenias, quàm iste. sed in prædicamentis nõ determinatur de incomplexis inquantum unum enunciatur de alio. quia tunc in lib. perihermenias superflueret determinare de nomine & uerbo, quæ significãt incomplexa sub illis rationib. ergo multo minus diffinitur hic species. ut de ea enunciatur genus. ¶Hoc potest concedi. & dici, ꝙ tantum ponit unã diffinitionẽ in comparatione ad genus. & tunc hæc ratio. s. quæ ponitur sub genere, exponitur per sequens, & pro. s. de qua &c. Qđ aũt dr̃, aliæ erunt nõ specialissimarũ. s. aliæ notificationes non diffinitiones. quia ſm q̃dã diuersitatẽ tm̃, ſm q̃d notificant spẽm. consilij. n. diuersitas poterit inueniri cõparando spẽm ad indiuidua, ſm quam cõparationẽ tm̃ ponitur una diffinitio. ¶Ad quartũ dictum est supra. ¶Ad argm̃ contra hoc põt dici, ꝙ spẽs non tm̃ ſm diuersa sibi accidẽtia refert

ad

ad genus & Indiuidua, quia tunc per neutrum diffinire tur, sicut nec hõ, licèt sibi ac cidat duplum, sed essentialiter & per se comparatur ad utrunque. Et quod dicit (idem nõ refertur bis.) Intellexit Ari. ꝙ accidens nõ refertur ad subiectũ & terminum, sicut innuit in litera. ibi. Nõ est aũt intellectus ad intelligentẽ & intelligibile, & tunc non est cõtra pdicta. ¶Vel oportet dicere, ꝙ idem nõ refertur primo ad diuersa, per se tñ põt, quia primo ad unum per suam rõnem. per se uerò ad aliud ſm rõnem sui generis. Relatiuũ enim ſm genus est relatiuum per se: quia includit in sua essentia illud per quod refertur. Impossibile est enim absolutum in sua essentia essẽtialiter includere relatiuum: sic species ſm suam propriam rõnem dicitur ad genus, ſm aũt rationem sui generis. s. uniuersalis dr relatiuè ad illa de quibus pdicatur, quia dici de: conuenit sibi inquãtum est uniuersale. uerbi gratia. duplum ſm se refertur ad dimidiũ, sed ſm suum genus ad submultiplex: non est tñ oino simile, quia ibi correlatiuum generis continet correlatiuũ speciei. hic non. Iõ prima diffinitio est speciei propria ſm se: quia datur ꝑ eius primũ correlatiuũ. secunda datur per posterius, quia magis est ad propositum. est enim ꝓpria speciei inquantum est uniuersale. ¶Ad quintum potest concedi, ꝙ diffinitio nõ est distinctum vniuersale a specie ſm ꝙ hic de uniuersalibus agit. Vel aliter, ꝙ nõ prædicatur in quid tñ, sed in quid, & in quale. quia non habet simpliciter unum modum prædicãdi, sed duos, sicut genus & differentia, ex quibus est. ¶Ad sextum dictum est quæstione. 12. in solutione primi argumenti.

¶*Participatiõe enim speciei plures homines sunt vnus homo. Cap. eòd.*

Quæstio XXII.

QVæritur de ueritate istius. plures hoies sunt unus hõ. Qđ sit uera vr. quia sequit. participatione spẽi plures hoies sunt unus homo, ergo plures &c. antecedens est uerũ, per Porphy. ergo & consequens. probatio consequentiæ, quia nihil diminuit ab alio, nisi ponat ex parte eiusdem

 dem

dem extremi, ſed participatione ſpeciei ponitur in antecedente a parte ſubiecti. & unus non: ergo unus nõ diminuitur in antecedente. ¶Item quãdo aliquid ſe habet ad aliquam ſimpliciter & ſecundum quid: ſi addatur ſibi aliquid determinãs ſecũdum quid: ſtat tantum pro illo. ſed ly vnus ſe habet ad unum numero ſimpliciter, & ad unum ſpecie ſecũdum quid. ergo cum ſibi ad datur in propoſito nomen ſpeciei ſ. homo: tantum ſtabit hic pro unitate ſpeciei. & ſic eſt uera propoſitio. ergo ſimpliciter eſt uera. ¶Itẽ ſecundum Ari. 5. meta. uniuerſaliter ſecundum ꝙ aliqua habent in aliquo indiuiſionem, ſic ſunt unum in illo: plures homines in homine habent indiuiſionem: quia forma hoĩs uniuocè ineſt eis. ergo ſunt vnus hõ. ¶Item uterque iſtorum eſt unus hõ. ergo plures hoĩes ſunt unus hõ. añs eſt uerũ, qa uterq; iſtorũ eſt ſingularis. ꝓbatio cõſequentię, qa oppoſitũ cõſequentis, ſ. tm̃ unus hõ eſt, vnus hõ, nõ ſtat cum añte, ſ. uterq; iſtorũ eſt unus hõ. quia ibi attribuitur unus homo ſubiecto ad minus pro duobus. ¶Ad oppoſitum, ſi plures homines

Cõt. 11.

ſunt unus homo, ergo per conuerſionẽ ſequitur, unus homo eſt plures homines. conſequens eſt falſum, quia ſua contradictoria eſt uera. ſ. nullus hõ eſt plures homines. ¶Item in ſubiecto & prædicato accipitur idẽ ſub oppoſitis modis, qui non sũt ſeparabiles a ſignificato, ſm ꝙ ſignificatur ꝑ iſtas dictiones. ideo ꝓpoſitio falſa. AD QVAESTIONEM dicendum ꝙ unus poteſt accipi cathegoreumaticè, & ſic ſignificat differentiam entis. & ſic de eo loquitur Ari. 5. Tex. 8. & 4. meta. & tunc diuiditur & idẽ. ab Ariſt. ibidem. 5. meta. in Cõt. 12. multos modos. ultimo autẽ in cap. uno ponuntur quattuor modi, ad quos omnes præcedentes reducuntur. ſ. unum numero, unum ſpecie, unum genere, & unum proportione. Si unum cathegoreumaticum ſe habet ęquiuocè ad hæc quattuor, tunc ſumpto uno ſic, adhuc diſtinguenda eſt propoſitio penes æquiuocationem unius cathegoreumatici. & pro tribus ſenſibus eſt uera. ſed pro quarto eſt falſa. ſ. pro uno numero. ¶Si autẽ ſicut forte uerius eſt, unum ſe habet ad hęc quatuor, ut ad ſimpliciter, & ſecundum quid, quod uidetur ex dictis

Ari.

Cõt.12. Ari. 5. meta. ubi dicitur, ꝙ ad unum numero sequitur unum specie. & ulterius genere, & proportione. & nõ econuerso, quasi sit minor ratio unitatis in uno specie, quàm numero. & genere, q̃ specie. tunc dicẽdum est, ꝙ propositio est falsa, ut unũ est cathegoreumaticum. q̃a cum hic nihil sibi addatur contrahens ad unitatem secundum quid, stat tantum pro uno numero, quod est unum simpliciter. ¶ Aliter sumitur unum, ut est sincathegoreumaticum. & sic dicit modum intelligendi terminũ pro supposito determinato: indeterminate tamen. & homo sic sumptus pro supposito non inest subiecto. Ideo sic propositio est falsa. nihil enim est in subiecto: uirtute cuius posset unus homo confundi, & accipi pro diuersis. quia copulatio non confundit, q̃a tũc hęc esset uera in sensu composito. duo, & duo sũt duo. quod falsum est. in illo. n. sensu est hęc uera, duo & duo sunt quatuor. ex quib. sequitur, ꝙ quatuor sunt duo. qđ est imposſibile. ergo altera pręmissarũ in sensu composito: in quo inferunt illam conclusionem.

¶ Ad primum argumentũ: nego consequentiam. ¶ Ad probationẽ. dico, ꝙ illa determinatio intelligenda est de pręadicato sic: plures homines sunt unus homo participatione speciei. i. in participando speciem. ¶ Ad secundum dico, ꝙ determinabile non contrahit determinationẽ, sed econuerso. maxime non ad secũdum q̃d, vnde hic. homo mortuus, non stat mortuus secundũ quid, licet aliquãdo contrahat ipsum ad supposita. nã hic, homo albus, stat album tantum pro albo in homine. ¶ Ad tertium dico, quòd non ualet cõsequentia. sunt indiuisa in homine siue in forma hominis. ergo sunt unus homo uel homo indiuisus. quia in antecedente significatur homo. ut habẽs rationem determinationis respectu unius. sed in consequente, ut determinabile. ¶ Ad quartum dico, negando consequentiam. ¶ Ad ꝓbationem, dico, ꝙ illud qđ ponitur loco consequentis, si sit unum ut hic, iste & iste sunt unus homo: est uera in sensu diuisionis, licet nõ cõpositionis. non enim habet pro opposito tantum unus homo, sed hanc non plures. quę bene stat cũ antecedente, quia hic negatur pręedicatum

tum a pluribus,ſumptis per modum plurium . quod ibi affirmatur de pluribus ſum ptis per modum unius, q͂a ibi diuiſim huic & illi[eſt. n. uterque ſignū diuiſiuū] hic coniunctim in ambobus.

¶Vel poteſt concedi, quòd ſtant ſimul: tãtum unus hõ eſt unus hõ. & uterque eſt unus homo. quia. n. uterq; diſtribuit pro ſuppoſitis diuiſim, non excluditur aliqđ ſuppoſitū hic tantum unus homo ſub illa ratione, quia pro eis diſtribuit uterque.

¶*Differentia verò communiter propriè, & magis propriè dicitur. Ca.4.*

Quæſtio XXIII.

Irca capitulū de primo, an hæc diuiſio prima differentiæ.ſ.in differentia cõiter ꝓpriè & magis propriè ſit conueniens? Quod non vř. quia non eſt diuiſio generis in ſpecies.genus.n.æquè proprie dicitur de ſpēb. Nec totius in partes integrales. quia totū nõ p̄dicatur de partib.talib.ſed diuiſum hic p̄dicatur de diuidentib.Nec uocis in ſignificationes,q͂a tunc hæc vox & dñia, primo importat,illa tria,& non ſequeretur ad diuidentia. nec eſſet diffinibile,quia æquiuoci nõ eſt diffinitio. Nec eſt aliqua diuiſio per accidens:patet.q͂a in oi membro diuiſionis intelligit̃ ꝑ ſe diuiſum, qđ nunq̃ accidit in diuiſione per accidens. ¶Item hæc diuiſio nõ eſt per oppoſita. Tum quia eſt trimembris. ergo aliqđ membrorū alteri nõ opponitur,q͂a tm̃ unū uni opponitur. Tum quia ad unum membrū ſequitur aliud.ſeq̃tur.n. differūt magis ꝓpriè. ergo differunt cõiter.i. accidente aliquo.ſequitur ẽt differunt ꝓpriè.ergo cõiter. & ẽt ſequitur. differunt magis propriè.ergo propriè. ¶Cõſimilis dubitatio eſt de diuiſione,q̃ ponitur ad declarãdū diffinitionẽ gñis ibi. eorum quæ p̄dicantur &c. q͂a qđ p̄dicatur de plurib.prædicatur propriè. qđ de uno ſolo cõiter unum ẽt membrum vř ſequi ad aliud, & vřr de diuiſionib. per ꝓpriè & cõiter datis. ¶Ad oppoſitum eſt Porphyrius.

DICENDVM, quòd tales diuiſiones ſunt bonæ, quia ſunt uocis in ſignificationes,non uocis æquiuocè penes primum modū æquiuocationis. quia ſic æquiuoca

6. topi. c. 2.

primo

primo importāt multa, sed penes ſm modū. quia uox ſic æquiuoca ſignificat unū propriè, & ex impoſitione. aliud tranſumptiue & ex v-
c.1. ſu.ſicut dicit Ari.1. elencho rū. ſecundus modus eſt ex eo, quod ſoliti ſumus ſic dicere. ¶ Ad primum argm̄,patet,ꝙ non ſequitur ad diuidentia, neque diffinitur ut æquiuocum, ſed ſumpta in uno ſenſu uniuoca eſt, & pt̄ diffiniri, & eſſe principium cōſequentię. ¶ Ad ſm dico, ꝙ membra ſunt oppoſita. ¶ Ad primū cōtra hoc dicēdum, ꝙ hēt reduci ad diuiſionē bimembrē, ſic. dr̄iarū quædam magis propria. q̄dam non magis propria. & ultra.non magis propria,q̄dam propriè: quædam cōiter, & ſic vł̄r diuiſio non bimembris reducitur ad bimembrem. Alia aūt mēbra poſita ſunt membra ſubdiuiſionis.& ponuntur ꝓpter breuitatē loco diuiſi in eo, ex hoc,ꝙ diuiſum eſt vnum membrum principalis diuiſionis. ¶ Ad ſm contra hoc dico, ꝙ membra debent intelligi ſub ꝓciſione.& ſic nullū ſeq̄tur ad aliud. ¶ Sic ēt in diuiſione ſequēti. q̄dā facit alteratū, quædā aliud.q̄ mēbra nō ſunt oppoſita,niſi ſumatur alteratum tantum.

¶ *Differt enim Sortes a Platone alteritate, & ipſe a ſe ſene, uel iam puero, uel iam uiro. Cap. eod.*

Quæſtio XXIIII.

QVęritur circa primū membrū diuiſionis dr̄iæ.An ſit hæc uera.Sortes ſenex differt à ſeipſo puero.Quod non vr̄, quia relatio requirit duo extrema in actu.quia ſi ſit, ſuum ſubiectum eſt.& ſi hoc, eius correlatiuū eſt. q̄a relatiua ſūt ſimul natura. Sed ſor. ſenex & ſortes puer nō ſunt ſimul natura in actu. ergo dr̄ia, q̄ eſt relatio quædam non eſt inter illa, ut extrema. cuius oppoſitum notat illa propoſitio. ¶ Item ſi ſor.ſenex differat a ſeipſo puero. ergo non eſt idem ſibi puero. ergo non eſt idem ſibi: Prima conſequētia patet, q̄a idē & differens opponuntur. ergo ad unum ſequitur negatio alterius. Probatio ſecundæ conſequētię. negatio in antecedente negat identitatē uniuerſaliter. ergo ſequitur negatio identitatis eiuſdem a ſe.ſicut a ſuperiori ad inferius negādo. & hoc tantū ſigni-

ſignificat conſequens. ¶Itē ſequitur. Sor. ſenex differt a ſe puero. ergo Sor. ſenex & Sortes puer differunt. ergo Sor. ſenex & ſor. puer ſunt multa & ultra. ergo ſor. & ſor. ſunt multa. conſequens eſt falſum. ergo & primum antecedens. Probatio primę conſequentię. ſic. n. ſequitur in omnibus relatiuis ęquiparātię. Sequitur. n. Sor. eſt ſimilis Platoni. ergo Sor. & Plato ſunt ſimiles. Et ratio eſt hęc, quia relatiuum ęquiparantię equaliter denominat utrunque extremum. Probatio ſecundę. differentia eſt ſpecies multitudinis.

Tex. nō habente c. per Ari 5. & 10. meta. ſequitur, ergo differūt. ergo ſunt multa. ſicut ſequitur. albū eſt. ergo coloratum. Probatio tertię conſequentiæ. qa

Cōt. 10. 12. & 17 & inde. ab inferiori ad ſuum ſuperius tenet affirmando. quēadmodum a determinatione non diminuente ſequitꝰ ad determinabile. ſic arguitur ibi. ergo cōſequentia bona. ¶Ad oppo. eſt Porphy. ¶Item arguitur ratione ſic. circa ens immediatè opponūtur idem & diuerſum. ꝑ

Cōt. 12. Ariſt. 10. meta. aut ergo ſor. ſenex & ſor. puer ſunt idē. uel diuerſum. Nō idē. quia tunc hæc affirmatiua. ſor. ſenex eſt ſor. puer, eſſet uera: ſed hoc eſt falſum. eſt ergo diuerſum, & hic ſumitꝰ differens, ut eſt cōmune ad omne diuerſum.

Respondeo, dicendum, ꝙ propoſitio diſtinguenda eſt ſecundum ęquiuocationem. quia ſumpto differre in communi eſt uera ꝓpoſitio. quia iſto modo quodcunq; accidens impedit omnimodam identitatē. ¶Accipiendo tamen differentiā propriè uel magis propriè, eſt propoſitio falſa, ut patet ex ratione illarum differentiarum. ¶Ad primum arg. poteſt dici, ꝙ oportet extrema relationis eſſe in actu, quo ad rationem referendi, & non quo ad exiſtentiam. quia prius & poſterius licèt nō ſimul exiſtant: tamen ſimul ſunt ſecundum rationem, qua referuntur. nam quando prius eſt ſub ratione prioris, poſterius eſt ſub ratione poſterioris, licèt tūc non exiſtant. ¶Aliter poteſt dici, ꝙ ſor. puer non eſt per ſe extremum huius relationis. ſed ſor. puer differens. quia per ſe extrema relationis æquiparantię nominantur eodem nomine illius relationis. illud autem extremum eſt per ſe ſimul cum ſor. ſene. differēte. quia pro eodem tēpore eſt hoc differens

rens ab illo, & illud ab iſto. ¶Ad ſecundum dico, ꝙ hęc conſequentia non ualet. nõ eſt idem ſibi puero. ergo nõ eſt idem ſibi, quia in prima negatur identitas reſpectu termini ſubſtãtialis, qui importatur per ſibi, quod eſt relatiuũ reciprocum. & in hoc fit fallacia conſequentis. quia ad diuerſitatem accidentalem non ſequitur diuerſitas ſubſtãtialis, ſed ecõuerſo. Sed ſi ly ſibi in conſequente referat antecedens cum determinatione. ſ. hoc totum. ſor. ſenex. tunc patet conſequẽtiam non ualere. quia in antecedentę & conſequente reſpectu diuerſorum terminorum accidentalium negatur identitas. Vnde quod hic aſſumitur in probatione, ꝙ in antecedente negatur identitas uniuerſaliter, falſum eſt. ſed tãtum reſpectu huius termini ſor. puer. ¶Ad tertium dico, ꝙ negatur prima conſequentia propter negationẽ incluſam in differt. ut patet in alijs. quia hæc eſt uera. ſor. differt ab omni homine. ſicut ſor. non eſt idẽ omni homini. hęc tamen eſt falſa. ſor. & omnis homo differunt. ſicut hæc. ſor. & omnis homo non ſunt idem. ¶Ad probationem dicitur, quòd tenet in relatiuis æquiparantiæ, ubi non includitur negatio, ut de ſimili patet. ſic nõ eſt de differentia. ¶Cõtra hoc negatio incluſa in differt non tollit talem conſequẽtiam, niſi propter hoc, ꝙ terminus p̃cedens ipſum & ſubſequẽs diuerſam habent ſuppoſitionem. vnde tenet obſeruata eadem ſuppoſitione talis conſequẽtia etiam cum differt. Sed in ſingularibus non refert præponere, uel poſtponere negationem. per Ari. ſecundo perihermenias. ergo in illis cum differt, bene tenet talis conſequentia. c. 1. ¶Ideo poteſt concedi illud ultimum conſequens. ſ. ſor. ſenex & puer ſunt multa, ſed non ſequitur. ergo ſor. & ſor. ſũt multa. quia illa determinatio in antecedente reſpectu talis prædicati, diminuit a ſor. abſolutè. ideo non ſequitur, vt ſuperius ad inferius, ſed ut ſecundum quid ad ſimpliciter. Similiter in illo coniuncto ſumitur ſor. ſecundum accidens. quia ſecundum rationem alicuius quod ſecũdum rationem talis prædicati eſt ſibi extraneum abſolute ſumpto. & in dictis ſm accidẽs ſiue p̃dicatis ſiue ſubiectis nõ tenet a coniũctis ad diuiſa. p Ari. ĩ 2. pihermi. Tex. 2.

¶Diffe-

¶ *Differentia est, qua abundat species a genere. Cap. eod.*

Questio XXV.

QVeritur de hac prima diffinitione differentię.s. differentia est quæ species abundat a genere, an sit conuenienter data. Qđ non vr̃. quia quod abundat ab alio, est ĩ plus illo. genus est in plus, quàm species, & non econuerso. per Arist. in prędicamentis. ubi dicit animal plus complectitur quã homo. ergo &c. ¶ Item. si sic, quæro a quo species habet differentiam. non a nullo: quia ex nihilo nihil fit. non a se: quia nihil facit se esse in actu. Si igitur habeat, ergo habet hoc a genere, sed hoc est inconueniens ꝑpter duo. Primum est, quia tunc non abundaret in hoc a genere, cum utrunque hẽat illud. Secundo, quia haberet tunc genus in se contraria: qua.n. rõne una species hẽt unam dr̃iam a genere: pari rõne alia spẽs habebit aliã dr̃iam sibi oppositam. ergo vtranque hẽt. ergo opposita simul. ¶ Dicit hic: sicut Porphyrius in litera r̃ndere vr̃, ꝙ species habet dr̃iam a genere, & ita genus habet illã differentiam in potentia tãtum, species autem actu. Nec sequitur tũc primũ inconueniens; quia illud abũdare, debet intelligi, quo ad actu habere. ¶ Ad ſm dr̃, ꝙ non est inconueniens opposita simul inesse eidẽ in potentia. ¶ Contra primum. A nullo põt aliquid uerius haberi, q̃ ipsum illud in se habeat. igitur a gñe non põt species habere verius dr̃iam illam, q̃ genus hẽat illã. sed species hẽt illã actu. genus tm̃ in potentia. ergo spẽs illam a gñe non habet. ¶ Cõtra ſm. oĩs potentia est reducibilis ad actum. igitur si opposita in potentia insunt generi: poterũt inesse actu. qđ est impossibile. ¶ Item contra utrunq; simul. Illud qđ tm̃ inest alicui in potentia, nõ ꝑdicatur uerẽ de illo cũ hoc uerbo est. quia esse denotat actualem unionẽ extremorum, sed hęc est uera. animal est rõnale. ergo prędicatum non tm̃ inest subiecto in potentia. ¶ Ad oppositum est Porphyrius.

c. de substantia.

DICENDVM, ꝙ species abũdat a genere in differentia: quia diffinitio exprimit totum per se intellectum diffiniri. qa aliter nõ cõueniret pri-

primo diffinito, sed diffinitio cõstat ex genere & dña. ergo dña est aliquid de ꝑ se intellectu speciei, & non de intellectu generis, quia si sic: genus per se prędicaret de dña, uel econuerso: quorum utrunq; est falsum, & nugatio esset in diffinitione, quia ponẽdo rõnem generis & dñæ loco nominũ, idem bis diceretur. ergo species abundat dña a genere. ¶Ad primum dico, ꝙ esse in plus est duplr. s. ẽm continẽtiam actualẽ uel potentialem, siue ẽm indñam, & isto secundo modo genus est in plus, ut uult auctoritas adducta. species uerò alio mõ. & ideo sic abũdat a genere. ¶Ad ẽm dico, sicut dictum est, quia sicut cõpositum naturale hẽt formam in potẽtia a materia inquantũ materia est in potẽtia per se ad formã. & iõ qñ materia est: est ẽt forma cõpositi in potentia. formam aũt habet cõpositum in actu ab agente: quod actu inducit formam in materiã: sic species in potẽtia hẽt dñam a gñe, quod est proportionale materiæ. ¶Ad primum contra hoc. concedo, ꝙ species non hẽt dñam in actu a gñe, qa nec genus illã hẽt actu. ¶Ad ẽm põt dici, ꝙ nõ est inconueniens opposita in actu inesse eidem genere, licèt sit inconueniens de eodem numero. ¶Vel aliter. ꝙ potentia non dicitur hic ordo ad actum: sicut sumitur. 9. meta. sed potentia dr hic indeterminatio, sicut per oppositum actus propriè determinat aliud, & tunc genus habet dñas in potentia. i. indeterminatè, & isto modo nõ intelligitur propositio illa, ꝙ oĩs potentia reducibilis est ad actum. ¶Per hoc ad aliud. concedo. n. ꝙ hæc est uera. animal est rationale. nã sua contradictoria est falsa sed non est uera vlr. non est. n. inconueniens aliquid prædicari uerè de eo qđ est in potentia ad ipsum. i. indeterminatè se habet ad ipsũ, & hoc particulariter nõ vlr. Cõtr. 2. inde.

¶*Definiunt autem et hoc modo.* *Cap. eod.*

Quęstio XXVI.

Vęritur an differentia possit diffiniri. Quod nõ videtur. qa differentię non est differentia, sic enim esset procedere in infinitum. omne autem qđ diffinitur, habet differentiã.

¶Item

¶Item ſola ſpecies diffinitur: differentia non eſt ſpecies. ¶Ad oppo. eſt Porphy. AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ differẽtia poteſt diffiniri, quia habet genus. ſ. uniuerſale, quod per aliquã per ſe differentiam deſcendit in ipſam, ut patebit in ſolutione. q̃ſt. ſequentis. ¶Ad primũ. concedo, ꝙ differentiæ nõ eſt differentia; reſpectu cuius differentia habet rationem differentię, ſed poteſt habere differentiam; reſpectu cuius ipſa eſt ſpecies: ſicut hic, quod eſt prædicari in quale, per quod cõſtituitur differentia in ſua ſpecie: ſicut homo per rationale. ¶Contra. tunc differẽtia reſpectu alicuius non eſt differentia. quod eſt falſum. quia neceſſario eſt differentia & per ſe. ergo reſpectus ad quodcunque non poterit illud tollere. Concedo, quòd differentia ut quid in ſe nõ eſt differentia ut modus: tamen neceſſario eſt differentia ut quid, ſic ſpecies eſt modus eius. ¶Ad aliud concedo, quòd differentia eſt ſpecies.

¶*Differentia eſt, quæ de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale ſit prædicatur. Cap. eo.*

Quæſtio XXVII.

QVæritur, an hæc diffinitio ſit cõueniens: differẽtia prædicat̃ de pluribus differentibus ſpecie in eo quòd quale. Quod nõ uidetur, quia diffinitum excedit diffinitionem. prædicatur. n. diffinitum de ultima differentia & completiua ſpeciei & nõ diffinitio, quia illa differentia tantum ineſt ſpeciei ſpecialiſſimę & eius ſuppoſitis. ¶Item diffinitio excedit diffinitum. ꝓbatur. quia ſenſibile prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quòd quale; & tamen non eſt differentia, quia differẽtia eſt abſtractum ſignificans aliquã intentionem ſecundam. Impoſsibile eſt autem aliquã ſecundam intentionem in abſtracto ꝑdicari de re primæ intẽtionis. probatio aſſumpti. quia differens dicitur denominatiuè a differẽtia. denominatiuum autem tantum differt ab abſtracto ſolo caſu. ergo &c. antecedẽs patet per Porphyrium. nam ubi vult exponere mẽbra diuiſionis differẽtiæ, exponit ſic. differt. n. Sor. ſenex a ſe puero. & cõſimiliter in alijs.

alijs.¶Itē. hoc quod eſt prædicari de eſt ratio relatiui,vt patet de vniuerſali. dr̄ia aūt non eſt relatiuum, quia relatio non refertur.eſſet.n. procedere in infinitum. dr̄ia autem eſt relatio, quia ſecundum ipſam refertur differēs ad differens.eſt.n.,relatio æquiparantiæ.omne.n. differens aliqua dr̄ia differt a differēte,ergo dr̄ia non refert.

¶Hoc etiam patet inductiuè. quia ad nullam rem primæ intentionis refertur,q̄a non eſt ſimul natura cū aliqua, nec ad aliquam ſecundam intentionem:quia non ad genus,uel ſpeciē, uel indiuiduum, quia quodlibet illorum habet correlatiuū, ut patet ex prædictis,nec ad proprium, uel accidens.qđ eſt manifeſtum.¶Item omne diffinitum differt ſpecie ab alijs p ſuā diffinitionem. dr̄ia autem non differt,quia ſubiectum & prædicatū ſignificatur ſub oppoſitis modis inſeparabilibus, qui cauſant falſitatē. Item Porphyrius ponit alias diffinitiones. ergo uel illę non ualēt, uel iſta nō ualet, quia unius tantum eſt una diffinitio p Ari.6.topicorum.¶Ad oppoſitum eſt Porphy. c.4.

DICENDVM ad quæſtionē, ꝙ dr̄ia eſt duplex. quædam ultima:quædā intermedia. hæc diffinitio conuenit dr̄ię intermedię uniuerſaliter,& eſt uera diffinitio. ponūtur.n.ibi genus & dr̄ia ipſius differētiæ,quia dr̄ia ſpecies eſt reſpectu vniuerſalis,ſicut de genere prius dictum eſt, q̄a uniuerſale per dr̄ias ſibi additas in ipſam deſcendit,q̄a illæ per ſe diuidunt uniuerſale, & ipſum ad dr̄iam contrahunt. dr̄iæ autem per ſe diuiſiuæ ſuperiorum per ſe ſunt conſtitutiuæ inferiorū, quia per illas ſuperius determinat ad inferius:tn̄ nō eſt diffinitio dr̄ię uniuerſaliter: quia non dr̄iæ ultimæ.Sicut enim eſt quædā ſpecies ſpecialisſima, & quædam ſubalterna, & ſicut eſt aliqua deſcriptio data de ſpecie ſpecialisſima tantum, ſic eſt differentia quædam ultima, & quædam intermedia ſic. ꝙ eſt aliqua deſcriptio conueniens dr̄iæ intermediæ, cuiuſmodi eſt iſta. ¶Contra.illa dr̄ia ultima nō diffinitur niſi per differentibus numero.ergo eſt aliud uniuerſale ab iſta dr̄ia hic diffinita: ſicut ſpecies eſt aliud uniuerſale a genere. non. n.eſt alia dr̄ia inter genus & ſpeciē,niſi in differentibus ſpecie & numero:quę duo conſimiliter ſe habēt circa prædicari

in quid faciat duo vniuerſalia, ergo prædicari in quale alia duo. ¶Item ſecundum nullam unam diffinitionẽ differentia conuenit differẽtiæ intermediæ & ultimæ, qa in illa diffinitione oportet habere prædicari de pluribus in quale, & non poterit poni differentibus ſpecie, nec numero. ergo æquiuocè conuenit illis, nec illud tantum de pluribus in quale ſufficit. quia pluribus æquiuocè conuenit pluribus ſpecie & numero, ſicut unum æquiuoce conuenit uni ſpecie & uni in numero, ut patet. 5. meta. cap. de
Cont. 8. & inde. uno. Sed tunc uidet̃, ꝙ diffinitio uniuerſalis, in qua ponitur prædicari de pluribus abſolutè, & non pro aliquo ſignificato, nihil ualeat. uel ſi ſic, tunc poterit differẽtia diffiniri in communi ꝑ prædicari de pluribus in quale, intelligendo quale pro quali eſſentiali. ¶Sed contra. tũc genus & ſpecies erunt unũ uniuerſale, ſicut & differentia, cuius unius uniuerſalis eſſet una diffinitio prædicari de pluribus inquid. Dici poteſt, quòd genus & ſpecies nõ tm̃ differunt ꝑ hoc, ꝙ eſt p̄dicari de plurib. numerò & ſpecie drñtib. ſed ĩ q̃d cõuenit eis æquocè, q̃a genus p̄dicat partem eſſentiæ, ſpecies uerò totum. nõ ſic autem quale ſubſtantiale conuenit æquiuocè drĩæ ultimæ & intermediæ, quia utraq; dicit partẽ formalẽ. diffinitio igitur iſta eſt tantũ drĩæ intermediæ, & non ultimæ. ¶Drĩæ aũt in cõi eſt ſufficiens diffinitio p̄dicari de plurib. in quale, quæ cõuenit utriq; drĩæ. p̄dicari autem in quid uniuocè non conuenit generi & ſpeciei. ideo illa ſunt duo vl̃ia, dicit̃ uerò unum. ¶Pro diffinitione autẽ uniuerſalis & drĩæ ſic. in cõi oportet dicere plura eſſe uniuocum ad plura ſpẽ, & ad plura numero, licèt unum inſit uni numero & ſpecie, ſicut ſimpl̃r & ſ̃m q̃d, ſicut non hõ eſt uniuocum ad mortuũ & nõ mortuũ, licèt hõ conueniat ſimpliciter, & ſ̃m quid illis, nec unum eſt æquiuocũ ad illa, quia tunc ſuum oppoſitum eſſet æquiuocum, cum ſibi oĩmodè opponat̃, ſed ſignificat ſimpliciter unum numero, & pro alijs nõ accipitur niſi per determinationẽ diſtrahentẽ, ſicut nec hõ pro hoĩe mortuo. Nec eſt incõueniens unũ, licèt nõ ſit ęq̃uocum. adhuc diſtingui in hæc. 5. meta. & 1. topi. quia 5. meta.
ſic multa alia nomina di- Cõt. 27.
ſtin-

ſtinguuntur ibi, non in æquocata, ſed in ſimplr & ſm quid, ut patet ibi de priuatione. ¶ Ad primũ argm̃ patet. ¶ Ad ſm dico, ꝙ dr̃ia poteſt eſſe nomen primæ intẽtionis, uel ſecundæ. primo mõ. eſt nomen abſtractũ, & ſignat relationẽ, & eſt ſpẽs multitudinis, ut multũ eſt dr̃ia entis. Secũdo modo eſt concretũ, ſicut & alia noĩa intentionũ, de quib. hic agitur, & tranſumitur a dr̃ia, vt eſt nomẽ primæ intẽtionis. ſignat aũt intentionẽ applicabilẽ ei, qđ eſt principium formale dr̃iæ, ut eſt res primæ intentionis. ¶ Cũ oñdiĩ, ꝙ ſit abſtractum, põt dici, ꝙ differre tm̃ dr̃ denominatiuè a dr̃ia, ut eſt nomen primæ intention is, & quod dicit Porphyrius quod Sor. ſenex differt a ſe puero, non eſt, quia dr̃ia ut eſt intentio, ſit in uno extremo, & denominet ipſum ſic. Sor. differt. ſed ſic eſt illud ad propoſitum, ſi Sor. ſenex differt a ſe puero. ergo differentia eſt inter extrema, ut differentia eſt nomen primę intentionis. ergo in altero extremo eſt aliquod principium, qđ dicitur differentia, ut differentia eſt intentio, illud eſt pueritia. ergo pueritia ẽ differẽtia communis, & ſic eſt intelligendum de extremis aliorum membrorum. ¶ Ad tertiũ poteſt dici, quod differentia ut eſt res primę intẽtionis eſt relatio, & ſic nõ refertur. ut autem eſt ſecunda intentio refertur, & non eſt relatio. Cum autem per inductionẽ oſtẽditur, ꝙ nõ refert, poteſt dici, ꝙ ſm rõnem ſui generis refertur ad illud, de quo dr̃, qđ uocari põt ſubiectũ, quia p̃dicatũ refertur ad ſubiectũ, nec ad indiuiduũ, nec ad ſpẽm, ut ad primũ correlatiuũ, quia ſm Ari. 4. top. oportet ſpẽm dici ad illud, ad qđ genus dicitur. c. 9. ¶ Dr̃ aũt in ſpeciali, ꝙ dr̃ia ſecũdum ꝙ diuiſiua dr̃ ad genus. nõ ꝙ genus ſit primum eius correlatiuũ, quia primo eſt ſpẽ, ſed rõne diuiſi ita ꝙ primo dr̃ ad diuiſũ. ſm aũt, ꝙ eſt conſtitutiua, dr̃ ad ſpẽm, non inquãtum ſpẽs, ſed inquantũ cõſtituta ꝑ dr̃iam. ¶ Per hoc patet ad qntum, qa non ſunt multę diffinitiones dr̃iæ ſm ſe, ſed prima eſt eius ſm ꝙ eſt cõſtitutiua ſpẽi. eſt. n. ſenſus. dr̃ia eſt, qua abundat ſpẽs a gñe. i. q cũ genere conſtituit ſpeciem, ita ꝙ ibi ponitur ſpecies, ut correlatiuum differentię, inquãtũ ſpẽs eſt cõſtituta, & dr̃ia conſtitutiua, abũdat a gñe, poniĩ ꝓ conſtituere

ſtituere & propria ratione cõſtituendi, quia non ut genus conſtituit ſpeciem. ¶Secunda diffinitio eſt dr̃iæ intermediæ inquantũ eſt uniuerſale, ſed ſi ſumatur generalis dempto hoc, ꝙ eſt differentibus ſpecie, eſt propria dr̃iæ inquantum hic de illa agitur. ¶Aliæ duę diffinitiones ſunt dr̃ię inquãtum diuiſiuæ ſunt. prima datur a diuiſione actiua, in qua ponitur ratio dr̃iæ diuiſiuæ. ſ. nata diuidere: cum correlatiuo. ſ. diuiſo, & termino diuiſionis. ſ. ea, in qua diuiſum diuiditur. ſ. ea quæ ſunt ſub eodẽ genere. ¶Quarta non multum ualet, ut ipſe dicit in litera, & cum corrigitur, tunc contrahitur magis ad dr̃iam conſtitutiuam. ¶Ad quartum poteſt dici, ꝙ dr̃ia, ut eſt nomen ſecundæ intẽtionis, eſt æquiuocum. uno. n. modo ſignificat intentiõnem applicabilem ei qđ eſt principium dr̃ię, ut eſt relatio realis, ſicut rationale dr̃ dr̃ia, & ſic eſt vniuerſale hic. Alio modo ſignificat relationem rationis, cuius ſpecies ſunt dr̃ia numero & differentia ſpecie, a quibus dr̃ denominatiuẽ differens ſpecie & differens numero, & ſic eſt abſtractum: ſicut qñ eſt nomen primæ intentionis. Hoc vr̃ probabile, quia differens ſpecie eſt uniuoce in omni genere. ergo eſt denominatiuũ intentionale. ſimiliter dr̃ia diffinita ſic, qua differunt a ſe ſingula: reperitur in omni genere, quia tãtum diuerſificatur per materiam accidentalem. ergo & differens concretiuẽ dictũ, quod ponitur in eius diffinitione. non eſt. n. diffinitio, nec deſcriptio conueniens, niſi conuertatur cum diffinito, uel deſcripto. ergo aliquo modo eſt dr̃ia abſtractum, & nomen ſecũdæ intentionis, a quo poſſit denominatiuẽ dici differre, ut eſt intentionale. ¶Tunc ad argumentum cõcedo, ꝙ dr̃ia differt ab alijs uniuerſalib. diffinitione & ſpecie, nec ſignificatur idem per ſubiectum & prædicatum ſub diſparatis rationibus. ¶Contra. vr̃, ꝙ dr̃ia, ut eſt uniuerſale, ſit abſtractum: tum quia eſt qua differũt ſe à ſingula per quartam diffinitionem. quo. n. aliquid eſt album, illud eſt albedo. Tum etiam, quia ſi ſit concretum & denominatiuum: a quo abſtracto dicet denominatiuẽ videtur ꝙ a nullo. ¶Ad primũ dico, ꝙ diffinitio ſic intelligi debet. dr̃ia eſt, qua non vt forma informante, ut eſt de albe-

albedine, sed qua ut intẽtio ne applicabili ad principiũ drię specie singula differunt a se dria specie, quia differre denominatiuè dicit de diffe rẽtia, ut est relatio rationis ¶ Ad aliud dico, ꝙ eius abstractum non significat uno nomine, sicut nec abstractũ generis speciei & accidẽtis uel proprii, quæ omnia con stat esse concreta, sed potest exprimi pro circumloquutione sic: intentio driæ. & illud non prædicatur de rationali. ¶ Iuxta dicta potest dici, quòd multũ cum omni bus specieb. suis, & ita unũ per oppositum possunt ęquocè [illegible] res, uel intẽtiones: prim[illegible] modo loqtur de eis metap[illegible]sicus. secundo logicus, & [illegible] faciliter saluatur eorum [illegible]ocatio in omni gener[illegible]men in quid potest esse æquiuocum ad plura specie & numero: saluatur etiam quomodo pluribus non sit æquiuocum in diffinitione uniuersalis.

¶ *Risibile enim est mortale de homine prædicatum in eo quod quale est homo dicitur, sed non in eo quod quid est.* *Cap. eod.*

Quæstio XXVIII.

Queritur de ultima particula secundæ diffinitionis driæ. s. an dria prædicetur in quale? Quod nõ uidetur, quia quid dr a quidditate: dria prædicat quidditatem eius, cuius est, aliter nõ poneretur in diffinitione eius. igitur prædicatur in q.d. ¶ Item si prædicatur in quale, igitur est qualitas: consequens est falsum, quia accidens est posterius substantia. differentia est prior specie. ¶ Item si prædicatur in quale, prædicatur denominatiuè. consequens est falsum. quia quod prædicatur denominatiuè prędicat aliã essentiam a suLiecto. ¶ Item ꝑdicatio denominatiua distinguitur contra prædicationem uniuocam. per per Ari. in prædicamentis. differentia autem ꝑdicatur uniuocè, sicut species & genera. per Ari. in prædicamentis. capitulo de substantia. in secũda proprietate. ergo nõ denominatiuè. ¶ Ad oppositum est Porphyrius.

Dicendum, quòd differentia prædicatur in quale, qđ ostendit auctor, dupliciter. Primo, quia ad qõnem factam per quale conuenienter respondetur per driam,

Secundo, quia ſicut eſt in cõpoſito reali, ita ꝓportionabiliter eſt in compoſito rõnis. in cõpoſito aũt reali eſt aliq̃d habens rõnem materiæ, & aliq̃d rõnem formæ: igitur in cõpoſito rõnis erũt aliqua iſtis proportionabilia. nam oĩa ex quib. fit unũ per ſe, alterũ eſt ut potẽtia: alterum, ut actus. per Ariſt.
Cõte. 6. 9. & 15. 8. metaphy. dr̃ia autem non habet modum materiæ, q̃a non eſt indeterminata, nec in potentia, quę propria sũt materiæ, ergo habet modũ formæ. forma uerò & qualitas & actus idem ſunt. ergo habet modum qualis reſpectu ſpeciei, & hoc eſt prædicari in quale. ¶ Intelligendum tamẽ, ꝙ ſicut eſt actus duplex. Primus, qui facit ens ſimpliciter in actu. Et ſecundus, qui præſupponit ens in actu. & tantum facit ens in actu tali: ſic eſt forma duplex, & qualitas duplex, & ita a qualitate duplici duplex eſt modus, qualis, differentia ſumitur a primo actu, ſcilicet a forma ſpecifica, quæ eſt qualitas eſſentialis. & ideo p̃dicatur in quale eſſentiale non accidentale, ſicut alia duo vniuerſalia ſequentia. ¶ Ad primũ argm̃ dico, ꝙ ad prædicari in q̃d non ſufficit, ꝙ prædicet q̃d, ſed ꝙ prędicet quid per modum quid. dr̃ia aũt p̃dicat eſſentiam per modũ informãtis: nõ per modum ſubſiſtẽtis. ¶ Ad ſecundũ dico, ꝙ eſt Cõt. 10.
qualitas ſecundũ quod dicitur. 5. metaphy. ſed non ut qualitas eſt unum generaliſſimum, ſed æquiuoce, ut forma qualitas & actus sũt eadem tranſcendentia. ¶ Ad tertium dico, quòd conſequentia non ualet, quia oportet addere in antecedente, quòd prædicat aliam naturam, & illud eſt falſum, & ſine illo non ſequitur conſequens. Vel aliter, ꝙ accepto quali accidentali in antecedente ualet conſequentia, ſed ſic non ponitur antecedens uerum. nam denominatiuum differt a principali ſolo caſu. ideſt cadẽtia ad ſubiectum, & illud tantum conuenit his, quæ prædicãtur in quale eſſentiale non habet ipſum pro ſubiecto, vt accidens dicitur eſſe in ſubiecto. ¶ Contra reſponſionem ad primum argumentum, ſi prædicet quid, & nõ per modum, quid igitur illud quod prædicat, & modus ſub quo prædicat ſunt oppoſita. dico ꝙ oppoſita debent fieri circa idem. ideo quid ut res, & quale ut modus non opponũtur, ſed res

ret,

rei,& modus modo, ut plurale significatum & singulare,ut modus, non opponũtur, sunt enim simul in hac dictione plurale &c.

¶ *Assignãt,et hoc modo. differentia est, qua differunt a se singula. namque secundum genus non differunt. Sumus enim animalia nos & irrationalia, sed additum rationale disiunxit nos ab illis. Rationales sumus nos & dij, sed mortale appositum nobis disiunxit nos ab illis. Ca. e.*

Questio XXIX.

Irca quartã diffinitionem dr̃iæ quærit, an mortale sit dr̃ia animalis rationalis diuisiua & hominis cõstitutiua. Quod sic vr̃ per Porph. hic, & in capitulo de specie. Item rationale non est ultima hominis differentia. ergo præter illam oportet addere aliã. illa autem non est nisi mortale. probatio antecedentis. ultima differentia conuertitur cum diffinito, sed rationale nõ cõuertitur cũ hoie, quia inest intelligentijs, ut hic dicit Porphy. & Arist. 1. Ethic. ¶ Dr̃ ꝙ æquiuocè inest illis & nobis. ¶ Cõtra. ꝑ Ari. 2. de aïa. potentię distinguuntur per actus, & tactus ꝑ obiecta. obiectũ aũt actus intelligendi eorũ, & nostri idem est. s. qđ est rei materialis, saltẽ idem genere, ergo potẽtia naturalis uniuoca. Item. si rõnale sit ultima hoïs dr̃ia. ergo irrõnale erit dr̃ia ultima constitutiua alterius spẽi tm̃, quia dr̃iæ diuisiuæ additæ gn̄i similiter spẽs cõstituunt. ¶ Ad opposi tum. aïal rõnale non p̃dicatur in quid de differentibus spẽ, ergò non est genus. añs patet. quia intelligentiæ cũ nõ sint substãtiæ aïatæ sensibiles, nõ erunt aïalia per locũ a diffinitione, & p̃ter nos illę sunt tm̃ rationales, ergo aïal rõnale non hẽt dr̃ias diuisiuas. ¶ Itẽ mortale nõ cõstituit spẽm. ꝓbatio. dr̃ia sumitur a forma. vñ inest spẽi rõne formę, mortale tm̃ rõne materiæ, q̃a materia est principiũ, qua res p̃t esse & non esse. per Ari. 7. meta. & hoc intelligitur tm̃ de materijs indiuidualib. q̃ non ꝑtinent ad spẽi essentiã. ¶ Item dr̃ia primo inest spẽi, & postea uerò indiuiduis, q̃a per formã speciei. mortale uerò ecõuerso, q̃a ꝑ Ari. 1. meta.

c. 3.
Cõt. 33. & 37.
Cõt. 22.
In ꝓh.

actus & generationes oẽs ꝑ ſe ſunt circa ſingularia, ut callias ſanatur per ſe:homo uerò per accidens. mortale dicit aptitudinem ad tranſmutationem, aptitudo aũt ad aliquid eſt eius per ſe, cuius ẽ terminus aptitudinis. ¶Item dr̃ia eſt prior ſpecie, uel ſimul, ſed mortale poſterius homine ſm naturam, quia prius natura eſt hõ, q̃ ſit aptus ad diſſolutionem. ¶Item ultima dr̃ia conuertitur cum diffinito. mortale non cõuertitur cum homine. ¶Item dr̃ia conducit ad eſſe, & eſt pars rei per Porphyrium. mortale non conducit ad eſſe hominis.

AD QVAESTIONEM dicendum propter iſtas rationes, ꝙ animal rationale non eſt genus, nec mortale dr̃ia diuiſiua eius, uel conſtitutiua hominis. ¶Ad Porphyrium, dicitur, ꝙ loquitur ſm opinionem Platonis, qui dicit intelligentias animalia eſſe rationalia. diffinit enim animal, ꝙ eſt ſubſtantia ſe mouens motu uoluntario, & hæc ratio competit intelligẽtijs. ¶Cõtra hoc Porphyrius nõ loquitur hic de animali ſecundum hanc diffinitionem, ſed ſecundũ hãc, ſubſtantia animata ſenſibilis, quia ponendo coordinationem eorum, quæ ſunt in genere ſubſtãtię, diuidit corpus animatũ in inſenſibile, & ſenſibile, & ſub corpore animato collocat animal, ꝑ hoc innuens genus deſcẽdere in hanc ſpeciem per alteram dr̃iarum diuiſiuarum, ſic autem collocat Ari. animal, & ſimiliter diffinit per illud genus, & illas dr̃ias. ergo loq̃tur ſecundũ opinionem Ari. Poteſt igitur concedi, quòd non loquitur de animali ſecundũ opinionẽ Platonis, quia ſecundũ illã rationem nõ loquitur, quã ponit Plato de animali, ſed loquitur ſecundũ opinionẽ uulgi. nihil enim communiter concipitur, niſi per aliquam ſpeciẽ imaginatiuã. & ideo communiter imaginatio circa inſenſibilia decipit. ideo dicitur. 3. phy. ꝙ fatuum eſt credere imaginationi. & ideo uulgus ſequẽs imaginationem concipit de intelligentiis quaſi idem q̃d de ſubſtantijs corporeis, & ita eſſent ponẽda animalia rationalia ſecundũ uerã rationem animalis. ſic aũt loquitur Porphy. quia loquitur minus prouectis, qui nõ intelligunt multum remota a ſenſu. ¶Ad rationẽ dico, quòd rationale eſt æquiuocũ nobis & intelligentijs. Cõt. 75.

ipſæ.

ipſæ.n.intelligũt per ſpecies innatas,non acquiſitas.ideo non egent ſenſibus ad ſcientias, nos uerò indigemus,ꝑ Ari. 1. poſteriorũ. quia omnis noſtra cognitio ortũ habet a ſenſu.¶ Præterea. Ipſæ intelligũt complexa ſine diſcurſu,nos verò cum diſcurſu,ut dicitur.3.de anima. oẽ noſtrum intelligere eſt cum continuo tempore.¶Cõtra. quia tunc eodem modo irrationale æquiuocum, quia quot modis dicitur unũ oppoſitorum,tot & reliquum, per Ari.1.topi. ergo hæc eſt uera uno modo. intelligentia irrationalis. quod uidet inconueniens. ¶Item æquiuoca ſunt, quorum ſolũ nomen cõe eſt. ergo ſi rationale ſit æquiuocum illis & nobis,ſequitur, ꝙ tm̃ ſit cõe ſecundum nomen, ſed nos ſumus intelligentes ſecũdum rẽ, ergo ipſæ tm̃ ſm nomẽ, ¶Ad primũ iſtorũ dici põt, ꝙ non eſt incõueniens hãc multiplicitatẽ concedere ſecundum æquiuocationẽ,intelligẽtia eſt irrõnalis, & vera eſt in uno ſenſu.¶Vel aliter. ꝙ eſt ſimpliciter uera, qa irrationale tm̃ opponit rationali,ut eſt dr̃ia animalis non autem ut eſt dr̃ia cõſtituens ſpeciem ſubſtantiæ incorporeæ, ſicut conuenit intelligentijs, & tunc hæc. homo eſt irrationalis, eſt omnino falſa,& hęc.bos eſt irrationalis, omnino uera, ¶Cõtra. priuatum nihil ꝓpriè dicitur, niſi hoc ꝙ eſt aptum natum habere habitum. bos non eſt aptus eſſe rationalis, ergo non eſt irrationalis. ¶Poteſt dici, quòd incompoſitione irrationalis debet accipi negatiuè,nõ priuatiuè. ¶Contra. tunc non eſt differentia animalis diuiſiua, quia excedit animal,nec prædicatur de ea ꝑ ſe differentia ſuperior,ſcilicet ſenſibile,quia non eſt de intellectu eius, ſi tantũ importat negationem rationalis. ¶Dici poteſt ad utrunque,quòd hic eſt tãtum negatio in genere, non extra genus, ut eſt differẽtia.¶Vel poteſt concedi propter ſecundum iſtorum,ꝙ non eſt differentia propriè loquendo, quia differentia quælibet accipitur a forma. & iõ diuerſarum ſpecierum diuerſæ ſunt differentiæ.¶Aliter poteſt dici ad primã obiectionem, ꝙ priuatiuè oppoſitum actui, uel alicui ſignificãti actum priuat actũ, & relinquit aptitudinem, ſed priuatiuè oppoſitum alicui ſignificãti aptitudinem priuat actum & aptitudinẽ, & ſi

In principio. Cõt.14. & alibi.

c.12.

& si quid relinquit, hoc est tantum secundum genus. rationale autem tantum significat aptitudinem, & irrationale hoc priuat. est tamen irrationale aptum habere rationem secundum genus, quia in quantum animal sibi nõ repugnat, sicut nec talpæ uidere. ¶ Ad aliud de ratione æquiuocorum, dico, quod æquocum in utroque sensu est uniuocum significans aliquid, & non tantum vox, tamen nihil est cõmune significatis, nisi tantum vox, sed in hoc sensu accipitur uox cum uno significato in isto, & cum alio significato in alio. sic rõnale secundum vocẽ & significationem perfectiorẽ in se inest illis, quam nobis. ¶ Ad illud, qđ primo obiectum est contra illam respõsionem potest dici, quod dictum Arist. verum est, sed non dicit pręcisè potẽtias distingui per obiecta, sed possunt distingui per diuersos modos operandi. aliter non esset sensus communis distincta potentia a sensibus particularibus. quod est contra Ari. 2. de anima. distinguitur enim a sensibus particularibus propter diuersum operandi modum circa idem obiectum, quia quod per se cõgnoscitur ab aliquo sensu particulari, per se cognoscitur a sensu communi.

Cõtex. 14. & circiter.

¶ Ad aliud principale potest dici, quod non oportet, quod si vna differentia cum genere constituit speciem specialissimam, quod alia similiter, licet utraque constituat speciem. vnde animal irrationale, si irrationale sit differentia vera, potest esse genus intermedium, & animal rationale diffinitio completa hominis. & hoc maximè est verum, quando est oppositio imperfecti ad perfectũ, in quolibet enim genere uno perfecto existente sunt multa imperfecta per recessum ab illo, secundum diuersum gradum, vt patet in coloribus. rationale autem est perfectissimum in genere animalis.

¶ *Proprium verò quadrifariam diuidunt &c.*

Cap. V.

¶ Circa capitulũ de ꝓprio. Quæst. XXX.

QVæritur Vtrum proprium sit uniuersale. Quod non videtur, quia oppositum nõ prædicatur de opposito. proprium & cõmu-

mune opponũtur, ergo hęc eſt falſa. proprium eſt commune, ſed commune & uniuerſale idem ſunt. ergo.

¶Item nulla intentio prædicatur uerè in abſtracto de re primæ intentionis. hæc eſt uera. riſibilitas eſt ꝓprietas. ergo proprium non
ca.9. eſt intentio. ¶Item per Ari. in 4. topic. ſi genus eſt ad aliquid, & ſpecies, uniuerſale eſt ad aliquid. proprium non. ergo &c. Prima pars minoris patet, quia vniuerſale cum ſit eſſentialiter p̃dicabile dicitur ad illud, de quo prædicatur, ſiue ad ſubiicibile. Secunda probatur, quia proprium non refertur ad illud, cuius eſt proprium. nam nullum accidens refertur ad ſuum ſubiectum, quia tunc omne accidens eſſet relatiuum.

¶Similiter illud, cuius eſt ꝓprium prius naturaliter eſt proprio. relatiuum autem ſimul eſt natura cum correlatiuo, nec ad aliquam aliã refertur intentionem, vt patet inductiuè, ſicut argutũ eſt ſupra, de differentia.

¶Item proprium manet, non exiſtente intellectu, quia non exiſtente intellectu, adhuc, ſicut prius, habere tres, ineſt omni triangulo & ſoli & ſemper. ¶Ad oppoſitum eſt Porphyrius &
Ariſt. primo topi. ponens ꝓprium eſſe prædicatum. ergo vniuerſale. Ca.3.&

Ad quaestionem dicendum, quod propriũ eſt vniuerſale, quia prædicatur de pluribus. eſt enim ſecundũ Ariſt. 1. topi. prædicatum conuerſim. i. conuertibiliter ꝺ illo, cuius eſt propriũ. illud autem eſt vniuerſale, quia poteſt eſſe demonſtrationis ſubiectum, quia omne proprium poteſt demr̃ari de eo, cuius eſt propriũ per diffinitionem. vniuerſalium autem eſt demonſtratio. per Ari. 1. poſte. ergo Ca.4.
ſi ipſum ſubiectum prædicatur de pluribus. & ſuũ conuertibile prædicatur de pluribus, quod eſt propriũ.

¶Intelligendũ tamẽ, quod proprium eſt æquiuocũ, q̄a pót eſſe nomẽ primæ intentionis, & ſic opponitur cõi, & p̃t aliq̄d dici ꝓpriũ indiuidui, ſicut & ſpẽi, & ſic eſt cõcretũ, & a ꝓprietate dictũ. ¶Alio mõ ꝓpriũ ẽ nomẽ ſecũdæ ĩtẽtiõis ſignans ĩtẽtionẽ ſcꝺam. ſ. p̃dicatũ cõuertibile nõ p̃dicãs eẽntiã, vt diffinit. 1. topi. & ſic ẽ ſpẽs vl'is, q̄a vl'e ꝺſcẽdit ĩ ipm̃ ꝑ drĩas per ſe diuiſiuas eius. ſ. prædicari conuertibiliter in quale accñtale. ¶Ad primũ argu-

argumentum dici poteſt, ꝙ proprium opponitur cōi, vt ęſt res primę intentiōis, non autem vt eſt ſecunda intentio. Vel aliter, quod ſunt relatiua, & unum relatiuum dicitur de alio, non tamen oppoſitum de oppoſito, quia non ſunt oppoſita, niſi reſpectu eiuſdem.

¶ Proprium autem in reſpectu ſpeciei, cōe eſt reſpectu indiuiduorum ſub ſpecie contentorum, quia de illis dicitur, ut de pluribus non de ſpecie, cuius eſt proprium. ¶ Ad aliud patet. qa proprietas eſt abſtractum proprij, vt eſt nomen primæ intentionis, non ſecundę. ¶ Contra, riſibile eſt proprietas, riſibile eſt propriũ, ergo proprium eſt proprietas. præmiſſæ ſunt verę. ergo concluſio. ſed res primæ intentionis ſic non prædicatur de re ſecundę intentionis in abſtracto, ſicut nec econuerſo. ¶ Item ſi vt eſt nomen ſecundæ intentionis eſt concretum, quid eſt eius abſtractũ. ¶ Ad primũ dico, quod eſt fallacia accidentis, quia extranee insũt accidentia realia & intentionalia ipſi ſubiecto. ¶ Ad ſecundũ dico, quod eius abſtractum non ſignificatur vno nomine, ſicut nec in alijs quatuor, ſed per circũlocutionem ſic exprimitur intentio proprij. ¶ Ad tertium principale dici pōt, ꝙ ſi genus ſit ad aliquid, oportet ſpeciem eſſe ad aliquid per ſe, ſed non primo, ſed ſecundum genus, ſic ꝓpriũ ſecundum ſuum genus ꝙ eſt uniuerſale dicitur ad aliquid. ſ. ad illud de quo dr̄, uel ad ſubiectum, quia prædicatum dicitur ad ſubiectum. ¶ Vniuerſaliter pōt dici, quod ſecundum propriam rationē refertur primò ad ſpeciem, non inquãtum ſpecies, ſed inquãtum habens proprium. ¶ Cum dicitur quod non, quia accidens non refertur ad ſubiectum. Dico, quod ſubiectum proprium, vt eſt intētio, non eſt ſpecies, ſed res aliqua primæ intentionis, vt riſibile, ſicut de uniuerſali ſupra dictum eſt, tamen illud cui applicatur intentio proprij poteſt eſſe in eo cui applicatur intentio ſpeciei, vt riſibile in homine, ¶ Ad ſecundam probationē cum dicitur proprio prius eſt illud, cuius eſt propriũ, dico, quod ſubiectum ſm ſe eſt prius, ſed non inquantum hñs proprium, non eſt aũt correlatiuum ꝓprium, niſi inquãtũ habēs propriũ.

¶ Ad

¶Ad quartum dico, quòd nihil propriè accidit alij, ut ibi sumitur, accidit nullo existẽte intellectu, similiter nec accidit omni, quia nihil est commune omni cui possit accidere aliquid nullo intellectu existente.

¶Et quod soli accidit & omni & semper, quemadmodum homini esse risibile &c. Cap. eod.

Quæstio XXXI.

QVæritur de diffinitione ꝓprij quarto modo dicit, an hæc diffinitio. s. quod accidit omnj & soli & semper, sit conuenienter data. Quod non videtur, quia non ponitur ibi genus proprij, quod est vle, nec rõ eius loco sui. ¶Item ista ratio cõpetit differentiæ ultimæ & completiuę speciei, quia illa conuertitur cum diffinito. per Ari. 7. meta. ergo &c. Cõt. 43. ¶Item proprietas sic cõuenienter diffinitur. non ergo proprium, nisi per accidẽs. ¶Item accidens est distincta species a proprio. ergo incõuenienter ponit in eius diffinitione. ¶Item datur per copulationem, ergo est increpãda per Ari. 6. topi. Itẽ diffinitũ cũ sit intentio, põt esse uniuocũ in oĩ gñe, sed accidens nõ est uniuocũ, quia tunc tm̃ essent duo gñalissima, substantia. s. & accidẽs. ¶Ad oppositũ est Porphy.

AD QVAESTIONEM dicendũ, ꝙ ista diffinitio est cõuenienter data, qa per primã particulã. s. accidit, hr̃ rõ prędicati, & modus ꝑdicandi. s. in quale accidentale, per oĩ & soli & semper, hr̃ conuertibiliter. & per has drias descendit vle in proprium, ut patet in diuisione uniuersalis. est ẽt hęc rõ eadem illi, q̃ ponitur ab Aristo. primo topicorum. c. 4. proprium est prædicatum non prædicans essentiam cõuertibiliter. Sciẽdum est autem, quòd accidens æquiuocè est nomen primę intẽtionis & secũdę. primo. n. significat naturam extra aiam, ſm ꝙ Ari. 5. meta. diuidit ens in substantiã & accidens. Scdo mõ adhuc Cõt. 13. & inde. est æquiuocum. uno enim modo idem est quod prædicatum non essentiale, & sic est idem quod esse in. secundum quòd esse in. distinguitur contra dici de. in principio prædicamentorum, qa quod dicitur de: est prædicatum essentiale. qđ est in. nõ est essentiale. Alio mõ est intẽtio quędã sumpta a pro-

prie-

prietate in re, sub quo & eius opposito intelligi potest illud, cuius est accidens sine repugnantia. De accidente primo modo non loquitur logicus, nisi per accidens. Secundo modo ponitur in diffinitione proprij. Tertio modo est unũ uniuersale distinctum contra alia quattuor. ¶ Ad primum argumẽtum patet. Per accidit enim intelligitur prędicari, per omni de pluribus sub specie cõtẽtis. illa enim particula (in hoc quod est una, ex quo habetur cõuertibilitas eius cũ specie) dicit uniuersitatem eius ad omnia, quibus inest species, cuius est proprium. ¶ Ad secundum patet, quod differentia non accidit, quia prędicat essentiam, licet nõ per modum essentię. ¶ Ad tertium dico, quod proprietas, ut est nomen primę intentionis, nõ sic cõueniẽter diffinit. sunt.n. quæ diffiniunt secũdũ intellectũ. ergo ibi sumunt intẽtiones, quæ nõ diffiniunt rem primæ intentionis, quia sunt naturaliter posteriores ea. si sit nomen secundę intentionis significans idem qđ intẽtio proprij, illa non cõuenienter diffinitur sic, quia illa significatur sub modo opposito ei, quo cõuenit accidere actu. ¶ Ad quartum patet. quia procedit de accidente tertio modo dicto. ¶ Ad quintum dico, quod ꝑ omnia illa copulata omni, & soli, & semper, debet intelligi vnum circunlocutum scilicet conuertibiliter: & non est inconueniens ponere copulationem ad circunloquendum aliquid in diffinitione. ¶ Ad sextum patet, quia procedit de accidente primo modo.

¶ *Nam & si non rideat semper, tamen risibilis homo dicitur, non quod iam rideat, sed quod aptus natus sit ad ridendum. hoc autem ei semper naturale est.*

Quęst. XXXII.

Vęritur, an proprium sit distinctum vniuersale ab accidente. Quod non videtur. quia proprium vel est substantia, vel accidens. non substãtia, quia omnis substantia est essentialiter eadem alij, vel essentialiter diuersa proprium non est substan-

stan-

stantia essentialiter diuersa a specie, quia tunc impossibiliter prædicaretur de specie, nec essentialiter eadem, quia tunc poneretur in diffinitione speciei, cum diffinitio totam exprimat essentiam diffiniti. nõ autem ponitur, quia põt demonstrari de specie per eius diffinitionem. ¶ Item omne quod est in composito, præter materiam & formam, est eius accidens, quia hęc sola substantiam rei constituunt. proprium est in composito, præter hæc ergo &c. ¶ Item. omne resultans ex compositione formę, cum materia est accidens. proprium est huiusmodi. ergo &c. ¶ Item, econuerso. quod omne accidẽs sit proprium, probatur. Oẽ accidẽs diffinitur per subiectum. per Aris. 7. meta. ergo enunciatur per se, secundo modo de illo subiecto, per quod diffinitur, quia hæc est ratio secundi modi per se, quando in ratione prędicati ponitur subiectum. ergo illud accidens de illo subiecto potest demonstrari, quia sic sunt omnes conclusiones demonstrationis per se. ergo illud est proprium respectu subiecti.

Cõte. 4. 17. & 19.

¶ Item. sumpto aliquo accidente, quęro de illo, aut inest huic subiecto per se, & erit proprium, aut non sed per accidens per hoc quod inest alii. aut igitur illi alii inest per se, & sic est proprium, uel si semper per accidens, procedetur in infinitum in subiectis.

¶ Item. ad principale propriũ diffinitur ꝑ accidens. ergo nõ differt essẽtialiter.

¶ Item. accidens diuiditur per separabile & inseparabile. proprium videtur esse accidens inseparabile. ¶ Ad oppositum est Porphy. & Aristo. 1. topic. ponens proprium & accidens duo distincta pdicata. ca. 3.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod sunt distincta vniuersalia, quia accidẽtiũ q̃dã sũt ab intrinseco, & hoc vel ratione materiæ, ut quãtitas: uel qualitatũ actiuarum, sicut qualitates sensibiles posteriores quædam ab extrinseco: & hoc dupliciter. uel manent amoto illo extrinseco, ut nigredo ab ęstu. uel nõ manẽt, ut calor, uel figura aq̃, q̃ sibi de relicta redibit ad ꝓpriã natura. Nullũ istorũ est ꝓpriũ, qa nullũ istorũ cõuertitur. ¶ Est. n. dfectus i aliqua triũ particularũ reqsitarũ ad cõuertibilitatẽ. vl' i oib. ¶ Est præ-

præter hæc accidens, quod ineſt ſpecie ratione formę, ita quod forma ſpeciei eſt eius per ſe & ĩmediata cauſa. poſita aũt cauſa neceſſaria & pręciſa & immediata ponitur & effectus. & amota amouetur. ideo omni habenti formam ſpeciei ineſt tale accidens & ſemper, & non habenti formam ſpeciei non ineſt tale. ergo eſt ſimpliciter conuertibil: cũ ſpecie, & poteſt ꝑ diffinitionem de ea demr̃ari. ꝓpriũ igitur, vt hic ſumitur, eſt intentio applicabilis tantum accidentibus vltimis, ſed accidens, vt eſt quintum vniuerſale, applicatur tantum aliis prius enumeratis, quæ dicuntur accidentia communia, vel quia communiter ſunt ſubiecto & aliis, vel communiter. i. indifferẽter inſunt & nõ inſunt, ſiue ſic ſiue ſic, non ſunt conuertibilia. ¶Sic igitur patet differentia iſtarum intentionũ per ſe ex diffinitionibus earum, quia proprium eſt p̄dicatum, non eſſentiale cõuerſim. Et ideo ſub eius oppoſito non poteſt intelligi illud, cuius eſt ſine repugnãtia, quia intelligeretur imediata per ſe cauſa & neceſſaria ſub oppoſito ſui effectus primi, ſed accidens eſt ꝙ ad ẽ & abeſt, vel ꝙ cõtingit eidem ineſſe & non ineſſe. vt dicitur. 1. topi. 1. ſub quo, & eius oppoſito põt intelligi illud, cuius eſt ſine repugnantia. qđ dicit Porphy. de accidente inſeparabili, de quo minus videtur quomodo abeſt vel adeſt, q̃a ſubiectũ pt̃ itelligi ſub oppoſito dicens. põt enim coruus itelligi albus, & æthiops nitens candore. ¶Ad primum argumentum dr̃, quod procedit de accidente, vt eſt res primæ intentionis. ſimiliter ſecundum & tertium. ¶Contra. tunc omne proprium eſt accidens iſto modo, quia cum nullũ propriũ ſit ſubſtantia, uidetur quod omne ſit accidẽs. quod non videtur verum. q̃a accidens primę intẽtionis, uel eſt concretum, vel abſtractum. Si abſtratium non prædicatur uere de ſecunda intentione, quia nec per ſe primo modo. Si concretum Contra. res primæ intentionis non denominãt rem ſecundæ intentionis. ¶Ad hoc dicitur, quod accidens, ut eſt nomen primæ intentionis eſt ęquiuocum ad nouẽ genera. in hac. n. omne propriũ eſt accidẽs, tantum poteſt accipi pro accidente unius generis, & nul-

Capit. de accidente.

lum istorum uniuersaliter inest proprio, quia propriũ cum sit uniuocum ad proprium in hoc genere & in illo pro omnibus distribuitur, & accidens stat tantum pro accidente unius generis. significatur ergo, quod omne proprium cuiuscunque generis sit accidens accipiendo accidens pro uno significato: tamen hęc est vera. omne proprium in hoc genere est accidens, accipiendo prædicatum pro uno significato. & est hæc prędicatio reducibilis ad denominatiua. sicut vniuersaliter quando subiectum prædicatur de accidente. quia proprium, ut est intentio, est accidens in intentionale applicabile ei, quod prędicatur de ipso pro aliquo inferiori. sicut album est animal si album insit alicui animali. ¶Vel potest dici, qđ prędicatio denominatiua uniuoca & ęquiuoca diuidũt prędicationem secundum se, quando subijcitur, quod natum est subijci, & prædicatur quod natum est prædicari, cuiusmodi prædicatio non est, quando cõcretum subijcitur respectu sui subiecti &. ¶Cõtra. hoc accidens diuiditur in intentionale & reale. & accidens intentionale prædicatur de omnibus istis quinque ꝑ se. ¶Potest dici, quod ista, propriũ est accidens non est uera sumendo accidens, vt est quintum uniuersale. ut patet in solutione quęstionis. nec ut est res primę intentionis. nisi prædicatione per accidẽs in uno sensu æquiuocationis. & hoc sumpto proprio particulariter. ut dictum est in ultima responsione. Est autẽ uniuersaliter uera sumendo accidens pro accidente intentionali. s. pro accidente, quod est idem qđ prædicatum, non prędicans essentiam. sed uniuersaliter falsa est hæc. proprium est accidens. ut hic est ꝟmo de accidente. quod est quintũ uniuersale. ¶Ad quartum dicitur, quod accidens determinãs sibi subiectũ diffinitur per subiectum. quod accidens uocatur. 7. meta. accidens copulatum, ut symum respectu nasi. non qđ libet autem accidens est tale, ut album, uel alia accidentia cõmunia. ¶Contra. in 7. meta. probat Arist. qđ substantia ꝓcedit omne accidens diffinitione. necesse est enim in uniuscuiusque ratione substãtiæ rationem esse. quod nõ uidetur intelligi tantum de copulatis: qa

Cõtex. 17. & 19.

Cõtex. 4.

tūc nō oñderet ordinē substantiæ secundum se ad accidens ſm se, quod tamē ibi intēdit. vt patet ex eo, quod concludit postea, quod sufficit determinare đ sola substantia ad determinandum
Cōt. 5. de ente ut diuidit in x. prædicamēta. ¶ Itē. uniuscuiusq;. sicut est qđ quid est, sic est diffinitio, ergo si aliquod accidens habet diffinitionē absolutam sine subiecto, habet qđ quid est absolutū. igitur est ens absolutum. ergo est substantia. quod est incōueniens. ¶ Iō dicendū, quod omne accidens reale diffinitur per subiectum. quia est ens per illud, non in quodlibet prędicaī secundo mō per se de illo subiecto. eo ꝙ subiectum ponitur in eius diffinitione, sicut in diffinitione symi ponitur nasus. non tamen hæc est per se. nasus est symus. quia nec uera uniuersaliter. sed sufficit ad hoc, quod subiectum ponaī in diffinitione accidētis, ꝙ illud accidens nō possit reperiri nisi in illo tali subiecto. Plus āt requiriī ad p̄dicationē ꝑ se, siue ad propriū. s. ꝙ egrediat ex per se principiis subiecti. & de tali subiecto intelligiī rō secūdi modi dicendi per se. ¶ Ad quintum ergo dico, qđ accidens quodlibet inest alicui per se. i. sine medio. & ad illud subiectum est status, sed non quodlibet inest per se. ita quod egrediaī ex per se principijs illius subiecti. sic accipitur per se in secundo modo. sicut album si inest homini per accidens, inest superficiei per se. i. immediate. sed non ut ꝑ se dicit causam. ¶ Ad sextum patet, quod accidens ut ponitur in diffinitione proprij significat idem quod prędicans non essentiam. ¶ Ad ultimū dico, quod accidens inseparabile habet rationem generalē accidentis. s. adesse & abesse &c. qa sub eius opposito potest subiectum intelligi sine repugnantia intellectus, ut dicitur in litera de coruo & æthiope, sed sub opposito proprij non potest. Ideo proprium nō est accidens inseparabile.

Questio. XXXIII

Verit de hac particula diffinitionis ꝓprij scilicet, semper, utrum proprium necessario semꝑ insit. Quod nō videtur. quia risibile non semper inest homini. non enim homo semper ridet. ¶ Dī ꝙ risibile semper inest secundum

dum aptitudinē, ſed non ſemper ſecundum actum. ¶Contra. ſemper ineſt homini actu cauſa efficiēs huius proprii. ſ. forma hominis. igitur & iſte effectus ſemper eſt in actu. ¶Item. ad principale. ſubſtantia præcedit omne accidens tempore. ergo tempore eſt, quā do nullū ſibi ineſt accidens, ut de accidente Ariſt. ibi loquitur, ſed illo modo proprium eſt accidēs, ergo ſubſtantia eſt ſine proprio. ¶Item. omnis potentia paſſiua eſt potentia contradictionis per Ariſt. 9. meta. Cót. 17. ſubiectum eſt in potentia paſſiua ad proprium, quia materia eius, in qua. ergo poteſt eſſe ſub proprio, & eius oppoſito. ergo non eſt neceſſarium, quod propriū ſemper inſit. ¶Ad oppoſitū eſt Porphyrius.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod proprium ſemper ineſt, ut patet ex prædicatis, quia proprium egreditur ex principiis ſubiecti, & maximè a forma. non eſt autem poſſibile cauſam neceſſariam & immediatam alicuius poni, niſi ponatur effectus. & ideo quia ſemper ineſt ſubiecto ſua forma: quia nō eſt id, quod eſt, niſi per illam. ideo ſemper ſibi inerit proprium.

¶Ad primum argumentū dico, quod riſibile ſemper ineſt actu, licet ridere nō ſemper inſit, quia ridere eſt cōmune accidens hominis, nec ineſt hoī tm̄ aptitudinal'r quia illa aptitudo nō eſt in inhærentia riſibilis ad actū, ſed eſt ex parte ipſius proprii in ſe, nec eſt incōueniēs ridere aptitudinal'r ſemper ineſſe actu homini. ¶Ad ſecundū dico, ꝙ illa ꝓpoſitio eſt intelligenda per ſe, quia ſubſtantię inquātum eſt, ex ſua ratione non repugnat tēpore præcedere oē accidēs, cū ſubſtantia ſ̄m ſe nō depēdeat ab aliquo accidente. eſt tn̄ ꝑ accidēs falſa, q̄a ſꝑ accidēs eſt, qn̄ ſubſtātia eſt, q̄a cōſequit̄ immediate eſſe ſubſtātiæ, nec eſt inconueniens ꝓpoſitionē ꝑ ſe uerā eē impoſſibilē ꝑ accidēs, ſicut dr̄. 6. phy. ꝙ oī motu cōtingit accipere motū ueloriorē. qđ uerū ē reſpiciēdo ad motū ſ̄m eius rōnē generalē. ſicut ibi loq̄t Ari. đ motu. ſed in 8. eiuſdē dr̄, ꝙ oīs motus eſt determinatæ uelocitatis & tarditatis. ꝙ verū ē cōparādo motū ad determinata mouētia & mobilia, ſ̄m q̄ rōnē loq̄t ibi Ari. de motu. Similiter. 4. phyſi. c. de vacuo. ſupponit in illa de-

Cót. 15.
Cót. 76. & circiter. Idē, 2. ce. cō tex. 53. & inde.
Cót. 51.

demóstratione per impossibile.sit.n. spacium vacuũ, quod quocunq; corpore repleatur contingit accipere spaciũ repletũ corpe subtiliori.qđ verum est ẽm rõnẽ generalẽ corporis, inquantũ replens locũ, cuius oppositũ est manifestum respiciẽdo determinatas naturas naturaliũ.¶Ad tertiũ dicitur, quod oẽ qđ est tm̃ in potẽtia passiua ad aliquid est in pontentia contradictionis ad illud. Subiectũ autem respectu proprii non est solũ in potentia passiua, sed in potentia effectiua, quia effectiuė est proprium a subiecto.¶Cõntra.materia & efficiens non coincidunt. per Arist.2.phy. igitur non est subiectum respectu proprij materia & efficiens.

¶Dicitur, quod verum est dictum Arist.de materia ex qua & efficiente per transmutationem, non de materia in qua & efficiente sine transmutatione, cuiusmodi materia, & efficiens est subiectum respectu passionis.¶Contra. omne effeciẽs est in actu respectu cuius

Cõtex. 70.

est efficiens. omnis materia est in potentia, sed idẽ non est in potentia & actu respectu eiusdem. ¶Potest dici, quod idem potest esse in potentia & in actu ratione diuersorum scilicet materię & formæ. & non sunt opposita nisi accipiantur secundum idem, & respectu eiusdem. Aliter dicitur, quod potentia ante actum opponitur actu, non quæ est cum actu. & ista potentia sola est in subiecto respectu passionis.

Questio XXXIIII.

QVæritur Vtrum accidens sit de numero uniuersalium. Qđ non uidetur. quia quod est in singulari est singulare.nam receptum est in recipiente per modum recipientis, sed accidens est in singulari,ut habetur.5.meta.ca.de eodem:ergo accidens commune est singulare, & illud accidens est illud,de quo hic agitur,ut patet per Porphy.cap. de genere in diuisione, quam ponit ad notificandum diffinitionem generis dicentem,& accidentia communiter, sed non propria alicui. ¶Item. ens. 5. metaphy. diuiditur in substantiam & accidens. Ista diuisio si valeat, est per opposita. sed res primę intentio-

tionis nõ opponitur rei secundæ intentionis . ergo cum substantia, quod est alterum membrum diuisionis: sit res primæ intentionis, accidens non erit res secundæ intentionis. igitur nec species uniuersalis. ¶Item. nulla res secundæ intentionis prædicatur per se de re primæ intẽtionis. sed hæc est prędicatio per se. qualitas est accidens. ergo &c. probatio mino. hęc est per se. qualitas est ens. ut patet per Arist. 3. & 4. meta. sed ens nõ habet alium intellectum, nisi substantiæ & accidẽtis. ergo cum substantia non prædicatur per se de qualitate, & ens prædicatur, sequitur, quod accidens prędicatur per se de illa. ¶Item, nulla species ipsius uniuersalis uerè inest singulari, ut patet inductiuè. hęc enim est falsa. hoc animal est genus. iste homo est species. sed hęc est uera. hęc albedo est accidens. quia diffinitio accidentis. scilicet quod adest uel abest &cæt. dicitur de hac albedine. ergo accidens hic diffinitum non est species uniuersalis. ¶ Ad oppositum est Porphy. & Aristo. primo topico. ponens accidens quartum prædicatum.

Sed expressius. 8. Cõt. vlt.

Ad quaestionem dicendum quod accidens est de numero quinque vniuersalium, ut hic sumitur. sed intelligendum, quod hoc nomen accidens sumitur multipliciter. uno modo est nomen primæ intentionis, & sic est æquiuocum ad duo, vt distinguitur quint. metaphy. in fine. uno modo dicitur idem, quod contingens in paucioribus. Alio modo est idem, quod adueniens enti in actu post eius esse completum, & hoc modo loquitur metaphysicus diuidens ens in substãtiam & accidens, & illud accidens sic sumptũ est ęquiuocum ad. 9. prædicamenta. Alio modo est nomen secundę intentionis, & sic uno modo significat idem quod extraneum. prout sumitur in elencis, in fallacia accidentis. Alio modo significat idem quod secunda intentio, scilicet quodlibet quod causatur a sola consideratione intellectus, & isto modo omnia quinque uniuersalia sunt accidẽtia. Alio modo significat idem quod prædicatum nõ essentiale, & sic distinguit cõtra prædicatum

Cõtex. vlt.

catum eſſentiale, & eſt commune duobus ultimis uniuerſalibus, & ſic ponit in diffinitione proprij. Alio modo dicitur idem quod prę dicatum non eſſentiale nec ꝑ ſe, nec couertibile, & ſic eſt quintum uniuerſale. & patet, quod ſic ſumptum prædicatur de pluribus, & habet modū prędicandi diſtinctum ab alijs. ſic enim ꝑter materiam & formam, quæ ſunt de eſſentia rei: & accidentia egredientia ex illis principijs per ſe, eſt reperiř aliqua conſequentia eſſentiam non per ſe, nec couertibiliter. ſic ꝑter prædictos modos prædicandi in quid, & in quale eſſentiale & accidentale couertibiliter. eſt alius modus prædicandi in quale accidentale non conuertibiliter ſumptus a modo eſſendi in re. & tale prædicatum dicitur accidens, vt hic ſumitur, in quod deſcēdit uniuerſale per iſtū modū prædicandi, ſicut in alia uniuerſalia ꝑ alios modos prędicandi. ¶ Ad primū argumētum dico ad minorē, quòd hæc intentio accidēs, eſt in ſubiecto communi, ut in albo, uel in aliquo conſimili, cui applicať, ſicut ſpecies in hoc communi ſubiecto homo. & ſimiliter dictū Ariſt. 5. metaphy. eſt de illo cui applicatur hæc intentio accidens, q̀a illud primo in eſt ſingulari, quia nō coſeq̄tur principia ſpeciei ſm ſe. ¶ Contra. ſi illud cui applicatur hæc intentio ſit in ſingulari primo. ergo eſt ſingulare. ergo & hęc intētio, quę eſt in illo ē ſingularis, & ſeq̄tur idem quod prius. Dico, qđ cui applicatur hęc intentio, ut album ſm eſſe materiale, eſt in ſingulari primo, ſed ſic nō eſt ſubiectum intentionis, ſed ſm ꝙ coſideratur ab intellectu, ſic eſt ei extraneum eſſe in ſingulari. uñ in argumēto eſt fallacia accidētis. ¶ Ad ſecūdū & tertiū patet, q̀a procedūt ut accidens eſt res primæ intentionis. nam ſumēdo accidens ſic pro vno nouē ſignificatorū hæc eſt per ſe, qualitas eſt accidens. ſumendo autem pro intentione eſt tantum uera denominatiuè, ſicut hęc, homo eſt ſpecies, nec ineſt iſto modo accidens uniuerſaliter qualitati, quia non ſingularibus, nec cuilibet ſpeciei, quia aliqua ſpecies qualitatis eſt cui applicatur hæc intentio proprium ut riſibile. ¶ Ad quartum dicitur, quod hęc eſt falſa. hæc albedo eſt accidens. ut hic ſumitur accidens.

dens. sed est uera, ut ly accidens, est res primæ intentionis. Ad probationem dico, ꝙ Porphyrius per hæc uerba, adest & abest, circũloquitur prędicatum accidentale non per se, uel non conuertibile, ut dicetur infra, & illud non competit huic albedini, quia hæc albedo non est prædicatũ, sed albũ.

¶ *Accidens est, quod adest & abest præter subiecti corruptionem &c.*

Quæstio XXXV.

QVęritur. Vtrum hæc diffinitio sit cõueniẽs. accidens est quod adest & abest &c. quod non uidetur primo generaliter, quia datur per copulationem. similiter quia non est ibi genus & differentia. ¶ Itẽ contra primam particulam adest & abest, quia adesse & abesse est rei extra animam, quia adesse est, cuius est esse, sed hic debet intentio diffiniri. igitur &c. Similiter hæc intentio accidens potest uniuocè competere rebus diuersorum generum, sed ista adesse & abesse nõ: quia quibus esse non est uniuocum, nec adesse. sed esse, non est uniuocum diuersis prędicamentis.

¶ Item intentio cui inest, necessario inest, quia non inest alicui, nisi ut consideratur ab intellectu, sed sic est impermutabilis. Similiter hoc patet inductiuè, quia si homo est species, necessario est species, & animal necessario est genus. ergo hæc intentio accidens si inest alicui subiecto inest ei necessario, & ita non adest & abest. ¶ Item contra secundam particulam aliquod accidens commune necessario inest, ut quantitas homini, & nigredo coruo, & albedo cigno, ergo non possunt non inesse sųbiecto, præter eius corruptionem. Quod accidens ut hic sumitur, dicatur de istis, patet per Porphyrium. qui diuidit accidens in accidens separabile, & accidens inseparabile. Similiter ratione, quia omne prędicatum nõ essentiale uel est proprium uel accidẽs, vt hic sumitur, quando dicitur, homo est quantus, quantum est prædicatum non essentiale, & non proprium. ergo accidens. ¶ Item corruptio non adest præter subiecti corruptionem, quia opponitur sibi. ¶ Item accidens abest. ergo non est, quia

quia non manet ſeparatum a ſubiecto, & ſi accidens nõ eſt, ſubiectum non eſt, quia ſunt correlatiua. probatur, omnis ſpecies ipſius uniuer ſalis eſt relatiuum. ergo accidens. & non uidetur ad aliud dici, niſi ad illud, cuius eſt accidens, & illud eſt ſubiectum. ergo &cęt. Similiter, ſi diffinitio ſit conueniẽs relatiuis. ergo in ea ponitur correlatiuum. nihil videtur hic poſitum pro correlatiuo, niſi ſubiectum. ergo illud eſt correlatiuum diffiniti. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius. & Ariſto. primo topicorum, ponens cõſimilem diffinitionem. accidens eſt quod contingit eidem, ineſſe & nõ ineſſe, quæ eſsentialiter uidetur eadẽ iſti. AD QVAESTIONEM dicendum, quod diffinitio, ſi congruè intelligatur, ſatis conuenienter eſt aſſignata. Vbi ſciendum eſt, quod adeſt & abeſt, ſiue ineſſe, uel non ineſſe, quæ ponit Ariſto. in ſua diffinitione ſunt æquiuocæ primæ intentionis & ſecundę intentionis. ut ſunt nomina primæ intentionis

Cõt.2. & inde. dicitur. 7. metaphy. accidentis, eſſe eſt ineſſe, & hoc de accidente reali, de quo loquitur ibi, ſic etiam ſumitur

Cõtex. adeſſe & abeſſe. 8. phyſi. ubi dicitur, quod impoſibile eſt idem ſimul adeſſe eidem ſubiecto, & abeſſe ab eodem. 62. & inde. Alio modo ineſſe uel adeſſe eſt nomen ſecundę intentionis, & ſignificat prædicationem eorum quæ ſunt extra eſſentiam ſubiecti uel alterius generis a ſubiecto, ſicut prædicari de. dicit propriam prædicationẽ eſsẽtialẽ eorum quæ ſunt in eodẽ genere cum ſubiecto. ſed adhuc ineſſe ſecundo modo ſumitur tripliciter. propriè, & ſic non ineſt, niſi accidentibus communibus, uel communiter, & ſic ineſt ſingularibus accidentibus, & iſto modo generali ſumitur eſſe in, in diuiſione quadrimembri, quam ponit Ariſto. in principio prædicamentorum. & adhuc communius ſumendo ineſſe dicimus communiter in omni propoſitione prædicatum ineſſe ſubiecto, uel non ineſſe, ſicut generaliter dicimus in omni propoſitione eſſe prædicatum & ſubiectum, qualiſcunquæ fuerit prædicatio. ¶ Prima diſtinctio uidetur probabilis. inconueniens enim eſt logicum diffinire & diuidere per res primę intentionis, præſertim quando diffinitum eſt ſe

cun-

cunda intentio, uel di-uidere si aliqua membra diuisionis sint res secundæ intentionis, sed illius diuisionis quadrimēbris manifestum est duo membra. s. dici de. & non dici de. esse intentiones secundas. Secūda distinctio de. s. inesse. s. ꝓpriè, vt accidens commune. communiter, ut accidens quodlibet: communissimè, vt omne prædicatū de subiecto, patet ex diffinitione Aristo. primo topi. & diuisione eius in princi. prædicamentorum. & communi modo loquendi. Consimiliter tripliciter dr̄ prædicari de proprie pro his quæ sunt superiora in eodem genere. communiter pro omni eo quod est commune. communissime pro omni eo, quod specificat rem huius verbi est, in propositione. Primo modo sumitur in principio prędicamentorum. Secūdò modo in diffinitione uniuersalis in li. perihermenias. Tertio mō in diuisione Porphyrij, quam ponit post diffinitionem generis, & in diffinitione indiuidui. sumēdo igitur adesse uel inesse, primo modo per illud intelligitur genus accidentis cum una differentia. s. prædicatū non essentiale, uel genus inter-medium inter uniuersale & accidens, sic intelligitur in diffinitione proprij per accidit, residuum. hoc est abesse &c. ponitur loco differentię & correlatiui ipsius diffiniti. Similiter in diffinitione Ari. contingit inesse, & non inesse. i. non necessario inest subiecto. Sed tunc est dubiū qualiter de accidentibus inseparabilibus dicitur accidens, & multis alijs, ut quāto & huiusmodi, quæ necessario insunt: non tamen sūt propria. Potest dici, ꝙ illud est uerum de illis, sicut de alijs per se loquendo. sicut. n. per se substantia præcedit accidens tempore, sic accidens cōmunequodcunque: cum non habeat per se causam in subiecto, non inest necessario, uel per se, quantum est ex parte subiecti. Contra. sic proprium abest, quia substantia præcedit illud accidens, sicut & accidens commune, ut Aristo. intelligit de accidente. septimo metaphy. Si uerò dicas per se, quantum est ex parte accidentis: falsum est. aliquod enim accidēs cōmune, licet non habeat causam per se in subiecto, tamen habet causam necessariam, ut quātitas, & ita sibi repugnat quantum est ex se non inesse

Diuisio ne secūda.

se

se subiecto, in quo habet talem causam necessariam. ió exponitur illud alio modo sic. abest secundum intellectum, præter subiecti corruptionem. i. destructionem essentialis intellectus subiecti. Contra. sic proprium abest, quia species, cũ sit prior natura proprio complete põt intelligi sine proprio. Dicit, ꝙ accidens abest ſm intellectum per positionem sui oppositi, pręter subiecti corruptionem. nõ sic proprium. i. accidens est prędicatum nõ essentiale subiecto, sub cuius opposito potest subiectum intelligi complete sine repugnantia intellectuũ: non sic proprium abest. & hoc breuius exprimitur sic. accidens inest non per se, vel non conuertibiliter intelligendo inest, ut prius dictum est. & iste est intellectus diffinitionis Porphy & Aristo. & sic intelligendo vtraque est conueniens. Contra illud. si hæc diffinitio sit conuenienter data, ergo inest diffinitio per se. ergo accidens per se adest & abest, ergo per se adest. & si hoc, ergo non potest abesse. Tertia cõsequentia patet. quia a copulatiua tenet ad alterã partem. ¶ Consimiliter potest argui, quòd omne accidens abest per hoc medium. omne accidens per se, adest & abest. ergo per se abest, & sic non adest. ¶ Item. omne accidens necessario inest. quia inesse est de essentia accidẽtis, sed omne accidens necessario est accidens. ergo omne accidẽs necessario inest. minor patet, quia hæc inest necessario. omne accidens est accidẽs, quia prædicatur idem de se. ergo est uera cũ modo necessitatis. ¶ Ad primum istorum dicitur, ꝙ nõ sequitur, per se adest & abest. ergo per se adest. sed est fallacia a secũdum quid ad simpliciter, sicut non tenet: cõtingens necessario est cõtingens. ergo cõtingens necessario est. ¶ Contra. a genere posito sub differentia tenet ad genus simpliciter, ut sequitur animal rationale. ergo animal. sed istud. totũ abest &c. est loco differentię respectu huius adest. ergo consequentia bona. ¶ Potest igitur dici, ꝙ consequentia est aliquo modo bona. sed antecedens, & consequens est distinguendum secundũ compositionem & diuisionem, quia per se potest determinare inhærentiã, & sic est utraque uera: uel inhærens. & sic utraque falsa. Et isto modo non ponitur per

se

se in diffinitione accidentis. hoc est dictum, quòd illud prędicatum adest & cętera. per se inest huic subiecto accidens, sed idem prædicatũ, scilicet adest, terminatum propter se, non inest subiecto. ¶ Ad secundum dicitur similiter, quòd tam minor, quàm conclusio est uera, ut necesse determinat inhærētiam. aliter non. ¶ Ad primum argumentum principale patet, qualiter ibi ponitur genus & differentia, & qualiter per totum copulatum est aliud circumlocutum. ¶ Ad secundum patet, qualiter sumitur ibi adest, vt est nomen intentionis. ¶ Ad aliud principale patet, ꝙ quodlibet accidens, quod non est proprium i adest & abest secundum intellectũ, ita ꝙ subiectum potest intelligi sub eius opposito. ¶ Ad aliud de corruptione, quod adest præter corruptionem illius subiecti, quia est in eo, quod manet in transmutatione, ut in subiecto, & illud non corrumpitur. Contra. si sit in illo, ut in subiecto, tunc est corruptio illius subiecti. igitur nō adest præter corruptionem subiecti. ¶ Dicitur, quòd si adest, tūc est formale accidens eius, sed non oportet, quòd sit corruptio eius, quia eius dicitur corruptio, quod denominatur ab ea, & illud non est eius subiectũ, & uniuersaliter ita est in accidentib. subiectum non denominantibus, sed alia a subiectis: sicut locus est corporis locantis, ut accidens, sed non est locus corporis locantis, sed est locus corporis locati: passio uerò locantis, ut dicitur. 4. phy. sic actio est patientis, ut subiecti, sed non est actio patientis, quia non denominat subiectum suum, sed aliud. ¶ Aliter dicitur ad primum, quod adest præter subiecti corruptionem, idest subiectum potest intelligi sub eo, & eius opposito sine destructione sui intellectus, vel sine repugnantia intellectuum. ¶ Ad vltimum dicitur, quod si accidēs abest sicut hic sumitur, nō sequitur ipsum non esse: quia illud sic intelligitur, ꝙ subiectum pōt intelligi sub opposito accidētis: vnde ex hoc non sequitur, ꝙ nō sit. ¶ Contra per Ari. in lib. pdicamentorũ, unum correlatiuorũ non pōt diffinitè sciri sine altero. subiectũ & accidens sunt correlatiua, vt dr̄ supra in opponendo. igit̄ subiectum non pt̄ cōpletè intelligi sine accidente. igitur non

Cōt. 28. & inde.

C. de relatione.

non potest intelligi sub opposito accidentis.¶Item intellectus solum uerorū est, sed non est uerum subiectū esse sub accidēte, & eius opposito. ergo non est intelligibile. minor patet ueritas est adæquatio rei ad intellectum, sed non est ita in re. ¶Ad primum istorum dicitur, ꝙ subiectum est relatiuū per accidens, quia aliud, dicitur ad ipsum, & de illis non intelligitur dictum Aristo. sed tantum de relatiuis per se, quia scibile potest cognosci non cognita scientia, cum sit naturaliter prius ea. Si diceretur præter subiecti corruptionē. i. eius cui talis intentio inest, illud nō ualet. quia illud est res primæ intentionis, & ita inconuenienter in diffinitione alicuius secundæ intentionis poneretur.¶Ad aliud dicit, ꝙ prima propositio uera est de habitu principiorum, q dr̄ intellectus. qui distinguitur contra scientiam, quæ est propriè habitus conclusionum demōstrationis. Vlterius pōt dici, quòd intellectus intelligens subiectum esse sub opposito talis accidentis inseparabilis, est falsus, sed non intellectus intelligens subiectum sub opposito talis accidentis, qui est simplex non componēs uel diuidens, quia tantum circa compositionem & diuisionem est ueritas, uel falsitas.¶Tertio modo dicitur, ꝙ subiectum non uerè potest intelligi sub opposito accidentis inseparabilis, tamē uerè potest sic intelligi, sine repugnantia intellectuum, quia si sic intelligatur, non est repugnantia intellectuū. ¶Ad quoddam argumentū superius factum. s. intentio cui inest, necessario inest. Dico, ꝙ illud concludit, ꝙ accidens necessario inest. ut necessario determinat inhærētiam non inhærens.

Quæst. XXXVI.

Væritur vtrū proprium & accidēs possint dici de aliquo eodē. Qđ sic uidetur de omnibus proprijs qualitatibus elementorum. quia quælibet istarum consequitur formā elementi. igitur est proprium respectu elementorum, & accidētia sunt in mixtis, ut manifestum est. nec potest dici, ꝙ ęquiuocè sunt in his, & in illis, quia hæc & illa sunt cōparabilia secundum talem qualitatem, ut per Arist. 2. meta. ubi dicitur. puta ignis calidissimus ē. & enim aliis Cōte.4.
causa

causa hic caloris. Similiter ista propositio, quam intendit ibi per illam literam, nõ habet ueritatem, nisi in uniuocis. ¶ Item. lux in corpore luminoso & medio est uniuocum, quia utrique est actus lucidi inquantum lucidum, sed in corpore luminoso est proprium, in medio accidens. igitur &c. primum patet, quia sequitur immediate formam corporis luminosi, vnde ad diuersitatem formæ consequitur diuersitas lucis, ut patet in corporibus supracœlestib. minor patet, quia adest & abest, præter &c. ¶ Ad oppositum proprium & accidens sunt duæ intentiones oppositæ: opposita nõ possunt eidem inesse.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ sunt opposita respectu eiusdem, non sunt eidem. iõ idem non est proprium & accidens respectu eiusdem. quia si sunt opposita, nõ est tamen inconueniens respectu diuersorum, sicut idem habet rationem generis, & speciei respectu diuersorũ. ¶ Contra. si respectu alicuius est proprium respectu illius, non est accidens, quia tunc illi inesset per se, & nõ per se, nec est accidens alteri. probatur, quia si sic, ergo primo non infuit conuertibiliter. ergo nõ fuit propriũ respectu primi. ideo dicendum, ꝙ impossibile est istas duas intentiones proprium & accidens eidem rei primę intentionis applicari respectu eiusdem, uel diuerso, qa quod alicui est proprium, illi non est accidens, nec alicui alij, quia conuertitur cũ eo, cuius est ꝓprium, & ita alij non inest. ¶ Ad primum argumentum dici potest, ꝙ nulla qualitas actiua, siue passiua est proprium alicui elemẽto, ut hic dicimus proprium accidens per se consequens formam speciei, qa alteratio in illis qualitatib. præcedit generationem & corruptionem formæ substãtialis, ut manifestum est, eo quod agens in elementũ suas inducit qualitates adhuc manente forma substãtiali elementi corrumpendi, quia illa manent in tota trãsmutatione. ergo illa potest manere sub opposito, si ue contrario qualitatis, quę ponitur sibi ꝓpria, sed hoc est contra rationem ꝓprij. Vel potest dici, ꝙ licet semper inessent huiusmodi accidentia elementis & necessario: non tamen consequũtur formam speciei, sed magis materiã, quia sunt principia

cipia actionis & passionis, quæ nõ sunt primo speciei, sed indiuidui. per Ari.1. meta. & ideo respectu elementorum possunt dici acciden tia inseparabilia: cum quo tamen fiat, quòd eadem spe cie sint accidentia separabi lia respectu elementorum, sicut nigrũ respectu corui, a quo non separatur, & respectu alterius, a quo separatur. ¶Ad secundum potest dici, quòd si lux uniuocè sit in corpore luminoso, & medio, & sit aliqua quali tas eadem specie, non tamẽ eundem modum essendi ha bet utrobique. concretum autem significat formam, se cundum quòd est in subiecto, & ideo nullum concretum dictum a luce uniuocè inest huic, & illi, qa nec cor pus luminosum dicitur illuminatum, sed lucens. mediũ uerò non lucens, sed illuminatum. Nunc autem istæ intentiones proprium & ac cidens non sunt applicabiles rebus primæ intẽtionis, nisi ut significantur in concreto. ideo nihil est uniuocum hic & ibi: cui attribuuntur istæ intentiones proprium & accidens. Contra hoc. concretum & abstractum idem significant. ergo si abstractum est uniuocũ,

In ph.

& concretum. ¶Item. risibilitas respectu hominis non est genus, nec species, nec differentia, nec accidens. ergo proprium. similiter albedo respectu hominis nõ est genus, nec species, nec differentia, nec proprium. ergo accidens. Nec est dicere: ꝙ non sunt uniuersalia, quia prædicantur de pluribus, ergo istæ intẽtiones possunt applicari aliquibus primæ intentionis, ut significãtur in abstracto, cuius oppositũ dictum est. ¶Ad primum potest dici, quòd si concretum sit æquiuocum ratione formæ significatæ & abstractum erit, tamen si concreta dicantur ab eadem forma per diuersam habitudinem formæ ad subiectum: non sequitur illud abstractum esse æquiuocum, sicut sanum dicitur multipliciter, scilicet effectiuum, conseruatiuum uel significatiuum sanitatis: ex diuersa habitudine eiusdem formę ad diuersa subiecta, & tamẽ sanitas uniuocum est. ¶Ad illud quod obijcitur, quia idẽ significant concretum &c. uerum est eãdem formam: tamen abstractum absolutè quàm concretum, ut inhæret subiecto. ¶Ad secundum dicitur, quòd risibili-

tas reſpectu hominis nõ eſt uniuerſale, quia nec riſibilitas reſpectu eius prædicatur de pluribus. ¶ Sed ſi arguatur abſolutè de ipſa eſt genus uel ſpecies &c. Dico, quòd eſt ſpecies reſpectu huius riſibilitatis & illius, quia reſpectu iſtarum prædicatur de pluribus: ſic ex alia parte de albedine, cuius ſignum eſt, quòd Porphyrius in omnibus modis proprij, & toto capitulo de accidēte tm̄ exēplificat de concretis.

¶ Expliciunt Vniuerſalia.

INCIPIVNT Prædicamenta.

Quæſtio. I.

Væritur utrũ liber pdicamentorũ ſit de decem vocibus decem prima genera rerum ſignificãtibus? Quod ſic, quia hoc dicit Boe. Item hic determinatur de uniuoco æquiuocõ & denominatiuo: quę tãtum ſunt dñiæ uocis ſignificantis, quia nulla res, nullus ẽt cõceptus eſt æquiuocus, quia ubi dicit conceptus, ibi eſt uniuocatio. ¶ Itẽ hæc oĩa diffiniuntur per dicunt.

In phemio primæ ædi tionis ſu ppdicamenta.

¶ Itẽ in prima diuiſione dr̃. eorum quę dicuntur. Similiter inferius dr̃, ꝙ ſingulũ incõplexorũ, aut ſignificat ſubſtantiam &c. ſed dicibile incõplexũ ſignificare, eſt propriũ uocis ſignificantis. & illud eſt ſubiectum, & ita maxime decẽ uoces decem genera rerũ ſignificãtes, qa tm̄ hic de illis agitur. Itẽ uel logica eſt ſcientia realis uel ſermocinalis. non realis, manifeſtum eſt. ergo ſermocinalis. igitur quælibet eius pars eſt de uoce ſignificatiua, & ita iſta pars eius quæ eſt prima, eſt de uoce ſignificante cõceptum ſimplicẽ: ſicut liber pihermenias eſt de uoce ſignificante conceptum compoſitum. ¶ Ad oppoſitum, logica eſt de ſecundis intentionibus applicatis primis, ergo de uocibus nõ eſt aliqua eius pars. ¶ Item illud, de quo hic agitur, eſt per ſe pars ſubiecti conſiderati in libro perihermenias. & illud eſt pars eius, quod conſideratur in libro priorum, quod eſt ſyllogiſmus. ſed illud omnes ſuas proprias paſſiones habet ſibi inhærentes (ut manifeſtum eſt) nulla voce exiſtente, nec poſſibile eſſe. igitur ſimiliter enunciatio habet ſuas, ergo utrunque illorum eſt

est naturaliter prius voce significatiua. Et quod hic cósideratī est naturaliter prius vtroque istorum, sicut pars integralis toto. ergo quod hic primo consideratur naturaliter est prius quacunque uoce significatiua. ergo non est hic subiectum uox significatiua. ergo &c. ¶Itē nulla proprietas uocis significatiuæ hic ostēditur de ea, nec in aliqua parte logicæ. ergo &c. ¶Ad ista duo potest dici, ꝙ esse ex tribus terminis est passio syllogismi, ut est in uoce, sicut uerum uel falsum significare, est passio enunciationis, & sic de cæteris passionibus huiusmodi. ¶Contra. aut syllogismus in mente est syllogismus, & enunciatio in mente est enunciatio, aut non. ¶Si sic. ergo habent passiones syllogismi & enūciationis absque hoc ꝙ proferantur. ¶Si non: ergo habens demonstrationem in mente, non habet demonstrationē nisi proferat, & ita non est sciens nisi proferat, qđ manifestè est falsum.

AD QVAESTIONEM dici potest, ꝙ iste liber non est de decē vocibus, ut de primo subiecto, nec aliqua pars logicæ est de uoce, quia omnes passiones syllogismi, & omnes partes eius possunt sibi inesse secundum esse qđ habent in mēte, etiam si nó proferātur, ut inductiue patet, sed est de aliquo priore: quod respectu uocis significatiuæ tantum habet rationem significati. ¶Ad auctoritatem Boetij dici potest, ꝙ intellexit passiuam per actiuam, sic de decem uocibus decem genera rerum significantibus, idest de decē generibus per decem uoces significatis, & quomodo illud sit uerum, in solutione sequentis qōnis dicetur. ¶Ad secundū potest dici, ꝙ uniuocum & denominatiuum primo sunt dñiæ prædicati, quod ſm se inest cóceptui, nó primo uoci significanti. De æquiuóco aūt determinat propter oppositionem eius ad uniuocum, uel quia æquiuocum æquiuocatum est conceptus, licèt non ęquiuocum æquiuocans: uel q̄a est conceptus inquantū significatur. ¶Ad tertium dico, ꝙ ibi poni dicuntur, ut ostendat se nó assignare veras diffinitiones istorum ęquiuocorum &c. quæ est ꝑ genus & dñiam, sed tantum ꝑ rationem exprimentē quid dr̄ per nomen. ¶Ad aliud dico, ꝙ in secunda diuisione dicit Arist. eorum quę sunt. sicut

ſicut igitur ex illa non ſequitur ſubiectum huius libri eſſe aliquid reale, cui per ſe conuenit eſſe, ſic nec hic ſequitur ſubiectum eſſe uocē cui per ſe cōuenit dici. ideo dico dicuntur. i. concipiuntur, & ſunt. in ſecunda diuiſione ſumitur pro eodem. ſunt ſecundum rationem. ¶ Ad aliud de incōplexo. dico, quòd illud conuenit conceptui ſimplici. uoci uerò ſignificatiuæ ex conſequenti. ſi ergo ſubiectum hic ſit incomplexum, magis ſtat ꝙ ſit conceptus quam uox. ¶ Ad aliud de, ſignificat. dico, ꝙ ſicut ad illud non ſequitur ſubiectum huius lib. eſſe literā, ut nec vult Boet. litera tamen inter quatuor, quæ numerantur in principio perihermenias eſt tantū ſignum & nō ſignatum. Ita nec ſequitur ſubiectum hic eſſe uocem, ex hoc medio ſignificat, quia illud eſt nimis cōc medium. paſſio. n. ſignificat rem tantum: vnde ſtat ſubiectum hic eſſe cōceptū. ¶ Ad aliud dico, ꝙ logica non eſt ſcientia realis, nec ſermocinalis, quia nec ſermonem, nec ſermonis paſſiones conſiderat, nec ſuum ſubiectum ſub ratione ſermonis. immo ꝙ iſta diuiſio ſit inſufficiens, ſic oſtēditur, Mediū inter rem & ſermonem uel uocem eſt conceptus. ergo ſicut eſt aliqua ſcientia per ſe de rebus, aliqua per ſe de vocib. ſignificatiuis, ut grammatica, rethorica, quæ conſiderant paſſiones uocis. ſ. inquantū uocis. ſ. cōgruum & ornatum. Ita pōt aliqua ſcīa eſſe per ſe de conceptu, & hæc eſt logica. vnde per ſe debet dici ſcientia rōnalis: non tm̄, quia traditur per rōnem, ſicut quælibet alia ſcīa, ſed cū hoc eſt de cōceptib. formatis ab actu rōnis. ¶ Si ab aliquo dicatur logicā eſſe ſcīam ſermocinalē, ut vr̄ ex interp̄tatione nois, intelligendū eſt, ꝙ multū cōuenit cum ſermone ꝑꝑ duo. Primo, quia conceptus eſt immediatū ſignificatum per vocē, de quo cōceptu eſt logica. Scd̄o, quia paſſiones conceptus inſunt uoci ſignificatiuę, ſicut incōplexū & cōplexum, ſignificare uerū ꝗuel falſum, ut ſigno per naturā ſignificati. ¶ Ad aliud qđ tangitur rn̄dendo ad argumenta in contrariū facta de tribus terminis, & ſignificare uerū uel falſum, poteſt dici quòd terminus, uel eſt idem quòd uox ſignificans conceptum ſimplicem, & tunc non eſt ſyllogiſmus ex tribus terminis, niſi

prolatus. ¶Vel verius: terminus significat idem quod conceptus simplex, quia trāsumitur a geometria ad significandum ad indivisibile in propositionibus, quod potest esse in mente, & tunc omnis syllogismus prolatus & non prolatus est ex tribus terminis. ¶Similiter significare uerum vel falsum conuenit enunciationi, sed non vt est uox significans conceptum, sed ut conceptus significat rem. ¶Item hic in commento sup principium huius dicit Boetius, quòd uoces significatiuæ: vno modo considerantur, vt imponuntur ad significādum. Secundo modo, ut eis significantibus insunt proprietates causatæ ab intellectu. primo modo considerantur in logica. Secundo modo in grammatica. Secūdum hoc igitur primū subiectum logicæ esset ponendum uocem significatiuam. & sic subiectum primū huius libri est uox significans conceptum simplicē, & maximè decem uoces decē rerum genera significantes, quia ad illas omnes aliæ reducuntur. ¶Contra hoc: cognito uno correlatiuorum diffinitè necesse est cognoscere alterum per Aristo. in prædicamentis. cap. de relatione. ergo si logicus considerat vocem inquātum est significatiua rei, oportet eū diffinite cognoscere rem. quod non uidetur conueniens. ¶Item. omnis uox significatiua in genere uocis significantis est singularis. ergo nullius ad aliam est ordo. ergo non magis aliæ uoces significatiuæ ad istas reducuntur, quā istæ ad alias. ¶Ad primum istorū pōt dici, ꝙ uox non est primo signum rei, sed cōceptus: quē oportet logicū considerare. nō ut primum subiectū, sed ꝓꝑ cognitionē primi subiecti. ¶Contra. conceptus est vlterius signum rei. igitur adhuc sequitur, ꝙ oportet rem cognosci. ¶Istud argumentum non est tm̄ contra Boetium. sed etiam contra dicentes logicam esse de cōceptibus. Et ideo potest dici, ꝙ non oportet propter vnius relatiui cognitionē alterum cognosci, quantum ad omnia, quæ sunt in se, sed tantum quantum ad illa quæ insunt ei inquantū refertur ad aliud: hoc autē modo non est inconueniēs rem cognosci in logica, inquantum est significatum ꝑ conceptum. ¶Ad secundū dici potest, quòd licet in genere

nere vocis nō ſit aliquis ordo inter uoces ſignificatiuas:tamē inquantum ſignificant conceptus inter illas, eſt ordo, ſicut omnis propoſitio in genere propoſitionum eſt ſingularis,alia uniuerſalis, ratione conceptus ſignificati &c.

Quæſtio II.

Væritur vtrum iſte liber ſit de. x prædicamentis, vt de ſubiecto. quòd non videtur:quia ſcire, eſt rem per cauſam
Tex.5. cognoſcere . per Ari.primo poſteriorum.ergo omne ſcibile habet cauſam, ſed iſta decem non habent cauſam. ergo de eis non eſt ſcientia. probatio minoris, quia cauſa naturaliter prius eſt illo, cuius eſt cauſa, ſed iſtis nihil naturaliter eſt prius : cū ſint prima.¶Item vnius ſcīētiæ eſt unum ſubiectum : iſta decem non ſunt vnum ſubiectum, quia nec unum diffinibile. cum ergo ſcientia ſit una, non erit de iſtis decem,ut de ſubiecto. ¶Itē de iſtis eſt ſcientia realis, non ergo logica. conſequē-
Cōt.38. tia patet per Ariſt.3. de anima. ſcientiæ ſecantur vt res: ſed logica eſt diuerſa ab omni ſcientia reali. ergo ſubiectum eius a ſubiecto cuiuſlibet ſcientiæ realis eſt diuerſum. probatio antecedentis.tum quia de iſtis determinat metaphyſicus, ut patet 5. & 7. metaphyſicæ. Cōt.14. & inde.
tum quia iſta ſunt res primę intentionis.probo,quia Cōte.1. & inde.
impoſſibile eſt aliquid ſecūdæ intētionis prædicari per ſe de re primæ intentionis, ſed iſta decem genera generaliſſima prædicantur per ſe de rebus primæ intentionis. Eſt enim hæc uera per ſe : homo eſt ſubſtantia. ergo iſta ſunt primæ intentionis. ergo omnis ſcientia de iſtis eſt ſcientia realis. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſt. determinans hic de decem generaliſſimis. Intitulatur ſimiliter liber prædicamentorum.

AD QVAESTIONEM dicit, quòd prædicamenta dupliciter poſſunt conſiderari. Vno modo inquātum ſunt entia. Alio modo inquantum conſiderantur a ratione, ſiue inquantum aliqua proprietas ab intellectu cauſata eis attribuitur. ¶Primo modo de eis conſiderat metaphyſicus, ſubiectum enim eius eſt ens, inquātum ens.¶Secūdo mō

hic de eis conſideratur: oſtẽduntur enim de eis paſſiones ſibi inhærentes, inquantum ſunt generaliſſima, ut de ſubſtantia uniuocè prædicari, & non eſſe in ſubiecto, & uideri hoc aliquid ſignificare. ¶Similiter de alijs generibus determinatur ſecundum talem rationem, quia inquantũ talia in ſuas diuiduntur ſpecies, & illę ulterius in alias, & nihil eſt ſuper ea, quod deſcendit in illa ꝑ diuiſionẽ. patet enim iſtis inquantum ſunt generaliſſima ineſſe has paſſiones. ſ. diuidi in ſpẽs, & multas habere ſpecies ſubalternas, & non habere genus ſupraueniens, quare tales proprietates determinãtur hic. ſi uerò de aliquib. alijs, quæ iſtis generaliſſimis inſunt, inquantum ſunt entia, hic determinatur: hoc non eſt principale ad propoſitum, ſed ad maiorem manifeſtationem iſtorum, quantum ad prædicta intentionalia. Sed cum iſta decem nõ ſint unum ſubiectum vnius ſciẽtiæ realis, ſcilicet metaphyſicæ, niſi inquãtum eſt in iſtis unum primum: ad qđ omnia alia attribuuntur, ut habetur. 4. meta. ſed inquantũ a ratione cõſiderantur: nullum eſt ad quod attribuantur, quomodo ſunt unũ ſubiectum, & oportet dicere, quòd maior eſt unitas eorũ in aliqua proprietate ab intellectu cauſata, q̃ inquantũ ſunt entia. & ita cum hæc ſcia non ſit una unitate analogiæ, oportet aſſignare aliquod intẽtionale, qđ ſit iſtis cõe, & primum ſubiectum, quia de ſolo tali per ſe conſiderat logicus: illud aũt a q-buſdã ponitur ens incõplexum dicibile: ordinabile in genere. Omnibus conceſſis prius narratis in poſitione. ¶Contra. hoc ultimum põt argui ſic: ens non conuenit uniuocè oĩ enti extra aĩam. ergo multo magis non eſt uniuocũ enti extra aiam, & entia conſideratione intellectus cauſato, quia illa plus differunt. ergo uel hic accipitur ens pro ente extra animam, uel pro ente rationis: ſi primo modo, ſequentur duo inconuenientia. ſ. ꝙ ſubiectum quod ponitur nõn ſit uniuocum decem prædicamentis: quæ hic conſiderantur, cuius oppoſitum ſuſtinere intendit. Secundũ, ꝙ ſubiectum hic ſit ens per accidẽs, quia compoſitum ex re primæ intentionis, & re ſecundæ, quæ non faciunt unũ per ſe. de ente aũt ꝑ accidens nõ eſt ſcía per Ari. 6. meta.

Cont. & inde

Cont. 4. meta.

meta. Si uerò pro ente ratio nis, ſequitur ꝙ eſt nugatio, quia alia addita includunt ens ſic ſumptum, & ita eſt nugatio. ¶Item aut dicibile intelligitur pro ſignificabili per ſermonem, & oſtenſum eſt in ſolutione quæſtionis præcedentis illud accidere ſubiecto huius libri. aut dicibile ſumitur pro p̄dicabili. & tunc addēdo incomplexum, fit nugatio, & iterum fit nugatio addendo ordinabile in genere. probatio p̄mi, quia propoſitio non prædicatur, nec aliquod complexum inquantum complexum. probatio ſecundi, prædicabile includit ordinabile in genere, uel econuerſo, quia ex hoc, ꝙ aliquid eſt prædicabile, ut hic Ari. loquitur: ordinatur ad aliud ſecundum ſub uel ſupra ¶Ad hoc ultimum dicitur, quòd indiuidua in genere ſunt ordinabilia: non tamen prædicabilia, & generaliſſima dicuntur prædicabilia: non tamen in genere ordinabilia, ideo neutrum iſtorum reliquum includit.

¶Contra. tunc ens ordinabile &c. non conuenit generaliſſimis, de quibus tamē maxime hic agitur. ergo illud non eſt ſubiectum. ¶Si ponitur pro ſubiecto, tm̄ ens incomplexum, uel tātum ens dicibile, uel tantum ens in genere ordinabile. Contra. quodlibet eſt prima rationum factarum contra priorem poſitionē, & cōtra primam poſitionem ſimul, & contra omnes iſtas tres, q̄a quicquid iſtorū ponatur ſubiectū: illud excedit oīa decem p̄dicamēta. quod vr̄ inconueniens. ¶Si ēt ponatur tantum prædicabile, illud idem eſt quod vl'e. ergo idē eſt ſubiectum huius libri, & Porphyrij, quod eſt incōueniens, & excedit decē p̄dicamenta. Ideo dici poteſt, ꝙ hic conſideratur de decem prædicamentis, inquantum aliquid a ratione cauſatum eis attribuitur, q̄a aliter nō poſſunt a logico conſiderari, & illo modo non hn̄t tm̄ unitatē analogiæ, ſed etiam uniuocationis, & illud uniuocū iſtis illo modo eſt aliquod intētionale, qđ eſt hic primum ſubiectum, & illud pōt noīari p̄dicamentū, uel gn̄aliſſimū, quia oēs p̄prietates, quæ per ſe de iſtis determinantur hic: determinā tur de eis, inquantū hn̄t rōnem generaliſſimi uel prædicamenti. Contra. tunc determinaretur hic de ſubſtantia quantitate &c. tantum per accidens, quia tantum

modo ſm ꝙ aliquid ineſt ꝑ accidens, ſcilicet ſecundum aliquod intentionale, quia nullum tale pót eis ineſſe ꝑ ſe. ¶Itē nulla paſſio eſt hic oſtenſa de prædicamento, vel gñaliſſimo, ſm ſuam rónem. ergo illud nó eſt ſubiectum. ¶Item ſubiectum hic non conuenit omni conceptui formato a primo actu rónis: ſicut ſubiectum libri perihermenias conuenit oí conceptui formato a ſecundo actu rónis, quod vr̄ incóueniēs, quia ſilr vr̄ iſte liber eſſe de conceptu ſimplici in cóplexo, ſicut ille de cóplexo. ¶Item cum generaliſſimū uel ṗdicamentū ſub vniuerſali contineatur, ſequit̄ hanc ſciām libro Porphyrij ſubalternari, quia ſicut ſubiectum ad ſubiectū, ita ſcientia ad ſcientiam, ſed illud vr̄ inconueniens. ¶Ad primū illorum dico, ꝙ non eſt inconueniens illa tantum per accidens a logico conſiderari, quæ metaphyſicus per ſe cóſiderat. ¶Ad ſecundū dico, ꝙ inquantum aliqđ intētionale uniuocū hic demonſtratur de ſubſtantia & q̄titate, inquantum habent rationem gñaliſſimorum, intantum illud oſtenditur de prædicamento ſiue generaliſſimo primo, ut diuidi in ſpecies, non hr̄e genus ſuperueniens, & uniuocè prædicari, quod oſtenditur de ſubſtantia, & ſupponitur cognitum de alijs. in hoc enim ꝙ aliquid uniuocè oſtendit̄ de multis ſubiectis non primis: in hoc oſtēditur de primo ſubiecto. ¶Ad tertium pót dici, ꝙ ſicut enunciatio eſt primū ſubiectū libri ꝑihermenias, q̄ non dr̄ formali ṗdicatione de oí cóceptu formato a ſecundo actu rónis, ſed alia reducuntur ad ipſum, ut oratio imperatiua, ſic oīs cóceptus ſimplex reducitur ad aliquod prędicamentorū. ¶Ad quartū pt̄ dici, ꝙ licet ſubiectum ſit ſub ſubiecto: nó tñ hęc ſciā ſumit ſua principia ex illa, & ió alterū deeſt, quod requiritur ad ſubalternationem ſciarum. ¶Ad primū argumentum principale dico, ꝙ licet iſtorū in ſe non ſit cauſa aliqua: tñ reſpectu ſuarū paſſionum habent cauſam præcipuè reſpectu paſſionū intentionalium, quæ inſunt eis inquantum a ratione cóſiderātur. & cum dr̄ iſtis nihil eſt naturaliter prius: verum eſt in ſe: tñ ratione inhærentiæ paſſionis intētionalis, pót naturaliter eis aliquid eſſe prius. ¶Ad ſm patet, ꝙ primū ſubiectū hic eſt

aliquid

aliquid uniuocum istis decem, ut prædicamentum. ¶Ad tertium patet, quia q̃ metaphysicus per se cõsiderat hic per accidens considератur, quia hic per se cõside ratur aliquid intẽtionale ap plicabile eis quæ metaphysicus per se considerat.

Quęstio III.

QVæritur. De supposito in dicta solutione. s.an aliquid istis generalissimis sit uniuocum. ¶Et primo quæritur an aliqđ prædicatum intẽtionale sit istis uniuocum. Quod non uidetur, quia si sic:tunc illud esset prius & cõius istis, & ita hæc non essent generalissima & prima gña,qđ est cõ tra Boe. ¶Itẽ si aliquid esset eis uniuocũ, cum sint diuersa inter se essent aliqd idem entia.ergo dria.consequẽtia patet per diffinitionẽ differentiũ quinto metaphysicæ positã.consequens est falsũ, quia p̃dicamenta sunt ₰m se diuersa, nõ inter se dria, qa tunc essent spẽs. ¶Itẽ intentio causatur a re:igiẽ vnitas intẽtionis ab unitate rei: sed nulla res uniuocè cõuenit istis. ergo nec aliqua intẽtio.prima ꝓpositio patet. ¶Qđ.n.est in intellectu, & non est a re:est figmentũ·cuiusmodi nõ est aliqua intentio. ¶Item. nullum uniuocũ est denominatiuũ.sed prędicamentum intentionale tã tum denominatiue dicitur de istis decem, quæ sunt res primæ intẽtionis. ergo nullum prædicamentum intentionale est istis uniuocum. ¶Probatio maioris. tum qa uniuocum distinguitur hic contra denominatiuum, sicut contra æquiuocum. tũ quia inferius dicit Aristot. ca.de substantia, quod quædam prædicãtur ₰m nomẽ, & non secundũ illius nois rationem:puta cõcreta siue denominatiua. exemplificã do de albo. ¶Ad oppositũ. aliquod intẽtionale dicitur de istis.x. secundum nomen & eandem rationem. ergo uniuocè. consequẽtia patet per diffinitionẽ uniuocorũ. probatio ãntis,quia sustãtia est genus, quãtitas ẽ genus, ¶Item substantia prædicaẽ de pluribus specie differentibus in quid. & quantitas siſr:quare genus de istis secundum nomen & diffinitionem p̃dicatur. Ila potest argui de multis intentionibus inhærentibus istis, & sub eis contentis, & ut species homini & albedini. ¶Item sola diuersitas in materia accidentali non diuer

hic ĩ cõmẽ.& super Porphy.

Iuxta principium.

ſificat illud cuius eſt, ſpecie, quia dña ſpecifica eſt dña formalis, ſed intentio applicata rei unius generis, & alterius tm̃, habet dñam penes materiam per accidens, ergo non differt ſpecie ex hoc, qđ ineſt iſtis. ergo nec tollitur propter illud uniuocatio, quia quod non tollit vnitatem ſm ſpeciem: nõ tollit uniuocationẽ. prima proportio patet, quia circulus aureus, & circulus ęneus non differunt ſpecie, & ratione patet. quia talis differentia cum eo cui addit, non facit niſi ens per accidens, quod non eſt natum eſſe ſpecies generis. minor patet, quia nulla intẽtio ineſt rei primæ intentionis ꝑ ſe, ut oſtenſum eſt prius, ſed eſt ſola diuerſitas hic, & ibi penes res primæ intentionis. ergo tantum penes materiam accidentalem.

Ad qvaestionem dicendum, ꝙ aliquod intentionale uniuocum poteſt applicari rebus omnium generũ, q̃a diuerſitas in rebus primæ intentionis inter ſe nõ impedit ipſas ab intellectu poſſe concipi per eundem modum concipiendi. Intentiones aũt oẽs eis attribuũtur inquantũ ab intellectu concipiunt. & iõ intẽtiones eędem ſpecie poſſunt diuerſis rebus attribui. ¶Ad primum argumentum dici poteſt, quòd ſunt prima & cõmuniſſima rerum genera, non intentionum. ¶Ad ſecũdum ſimiliter dico, ꝙ nõ ſunt differẽtia, quia nõ ſunt aliquid idem entia, ideſt aliqua res. Vel aliter ad vtrunque, quòd licet ſint communiſſima & prima, poteſt tamen aliquid idem ineſſe oĩbus illis denominatiue, qđ non debet dici prius uel cõmunius illis, niſi eſſentialiter de eis diceretur. ¶Sic ad ſecundum, quòd non ſunt eſſentialiter aliquid idem, ideo non ſequitur ipſa eſſe differentia. hoc quodammodo apparet, vbi minus uidetur, ſcilicet in accidentalibus realibus, quia albũ vnũ ſignificans dr̃ de ſuperficie & de hoĩe, quæ ſunt duorũ generũ, ſed nõ eſt oĩno ſĩle. accidens enim reale tm̃ hẽt aliquid unum pro proximo ſubiecto, ita ꝙ nulli alij ineſt, niſi per naturã eius: vnde aliud tm̃ eſt eius ſubiectũ ꝑ accidens mediãte primo ſubiecto, ſed accidẽs intentionale poteſt æquè primo ineſſe rebus oĩum generum, & nulli per aliud. ¶Ad tertium dico, quòd res non eſt tota cauſa intentionis,

sed tantum occasio, inquantum. s. mouet intellectum vt actu consideret, & intellectus est principalis causa: ideo minor vnitas sufficit in re, quam sit unitas intentionis, quia sufficit intellectum ab aliquo extrinseco moueri ad causandum multa per cōsiderationem, quibus non correspondent in existendo aliqua in re simpliciter, sicut albedo significat per modum per se stātis, & per modum habitus secundum quid. utrūque enim attribuit itellectus modum. s. habitus & per se stātis simpliciter, sicut homini, & utrumque est simpliciter nomen, sed tamen utrobique est aliqd correspondēs illi modo, sed non ita uerè sicut causatæ intentione ab intellectu moto ab illo extrinseco. Similiter intellectus considerans rem per illam unā speciem potest millesies reflectere se supra suā operationem considerādo, & quælibet consideratio est aliquid nihil habens extrinsecum sibi correspondens, nisi tū primū obiectū ꝑ occasionem in quantū illud mouet primo intellectum ad considerandum, sed de hoc dictum est in libro Porphyrij. ¶Ad quartum, dico, qđ aliud est dicere aliqd uniuocè ꝑdicari de multis. & eē vniuocū ꝑdicatū de multis. denominatiuū enim primo modo non est uniuocū. secundo uerò modo est, ut ostendit ratio. unde concedēda est cōclusio scilicet qđ nullum prædicatum intentionale est uniuocè prędicatum de rebus primæ intentionis. sed aliquod intentionale uniuocū in se prędicatū qđ istis licet nō uniuocè. sed de hoc magis postea dicetū.

Quæstio IIII.

Quæritur Vtrum ens sit de decem ꝑdicamentis uniuocum. uidetur quod sic per media logicalia. Et hoc sic, in æquiuocis nō est cōtradictio, per Ari. in elē. sed hic est contradictio. sor. ē ens. sor. nō ē ens. ergo ens est uniuocū. ¶Itē. nullū ęquiuocū est determinabile per aliquod additū ad aliquod æquiuocatorū, quia quodlibet illorū actu importat, sed ens ꝑ aliquid additum est determinabile ad unum prędicamentū, ut cum dicitur ens absolutū, uel ens per se, contrahitur ad substātia. ergo nō est æquiuocū. ¶Itē sequitur. homo est substātia. ergo homo est ens, qa ans nō pōt eē verū

sine

sine cóseqnte, sed in æqui-
uocis nó est cóseqntia. ergo
&c. ¶Itē si ens ē æquiuocū.
ergo aliquo mó hęc est ve-
ra, subā est nó ens, & sequiť.
ergo subā nó est aliqd, qa
aliqd nó ē cómunius ente,
& sequiť. ergo subā est ni-
hil. ergo hoc consequens ali-
quo mó est verū. qđ vř incó
ueniēs, qa tūc nó peccaret
ró Parmenidis in prio phy.
in hoc ꝙ accipit istā. nó ens
est nihil, qđ vř eē cótra Ari.
Cót.26. ¶Itē pdicari iqd, est ró una
& .27. conueniēs enti, ut dř de oī-
bus istis. ergo illud, quod
dicitur de istis, est uniuo-
cū, quia ró sub qua aliqd
dř, non est magis una, eo ꝙ
dř. ¶Itē poře est uniuocū, tū
qa habēs cótradictionem,
tū quia est conseqns ad ne-
cesse, quorū vtrūq; patet se-
cūdo periermenias, sed poře
nó vř cóius ente, sed minus
cóe, cū ens diuidať p actum
& potētiā, ergo multoma-
gis ens est vniuocū. ¶Itē. oīs
diuisio icipit ab uno, sed ens
Cót.14. diuidiť in hæc decē. 5. meta.
ergo est aliqd vnū in istis.
¶Itē ois multitudo debet
reduci ad vnitatē p auctorē
de causis, sed substantia &
accidēs sunt multa, quia di
Cót.12. uersa, ut patet per Ari. 10.
meta. dicentē, ꝙ oē ens suf-
ficienter diuidiť in idē uel

diuersum, ergo ista multitu
do reduciť ad aliqꝑ vnū, sed
illud nihil vř, nisi ens, ergo
&c. ¶Itē ſm Ari. 7. phy. oīs
cóparatio est ſm aliqꝑ uni- Cót.24.
uocū, sed ſm ens est cópa- & inde.
ratio. ergo &c. pbatio mino
ris. tū qa dicimus, ꝙ accidēs
est minus ens, & posterius
ens subā. tū qa dř. 2. meta.
unūquodq; sicut se habet Cóte.4.
ad esse, sic se habet ad uerita
tē, & ibidē pbanť principia
sempiternorū eē verissima,
siue maximē vera, ex quo se
quiť, ꝙ sint maximē entia.
ergo ſm ens est cóparatio.
¶Itē unius scientię, vnū est
subm uniuocū, sed ens in-
quantū ens est metaphysi-
cē subm, sicut determinat
Ari. 4. illius. ergo est uniuo- Cóte.1.
cū. pbatio maioris. tū qa de & inde.
subiecto fiunt demóstratio
nes. in demóstrationib. aūt
oportet esse aliquid cómu-
ne uniuocū. p Ari. prio po- Cót.26.
ste. & parū inf. in demóstra
tionib. nó accidit ęquiuoca
tio. tū qa de subiecto opor-
tet pcognosceř ante demó-
strationē qd ē, æquocū nó
habet qd est, qa nec diffini-
tionē. ¶Itē in scđo metaph. Cóte.4.
arguiť principia sēpiterno-
rū eē verissima, qa sūt cā ef
fectus uniuoci & ueritatis
in aliis. tūc sic. veritas uniuo
cē iest causis oībus & causa
tis.

tis.ergo entitas p Ari.ibidẽ vnũqq; ſicut ſe habet ad eẽ ſic ad ueritatẽ,ſed oĩa vł ſũt cãæ vel cauſata.ergo oĩbus
Cõte.8. &9. eſt ens uniuocũ ¶Itẽ.4.me ta.ponit iſtud eẽ primum principiũ,ſed non cõtingit idẽ ſimul eẽ,& nõ eẽ.& cer tiſſimũ oĩum principiorũ. ſed ſi ens eẽt æquocũ, etiã hoc pricipiũ dubiũ pp mul tiplicitatẽ terminorũ. ergo aliqd aliud certius eo, cuius termini nõ eẽnt multiplices.hoc ẽ incõueniens. ergo ens nõ ẽ æquocũ.¶Itẽ vnius potẽtiæ cognitiuę eſt unũ obm primũ in generꝛ: ſed ens inqtũ ens eſt obm primũ intellectus.p Ari. igitur ẽ vniuocũ.maior patet inductiõe & rõne,qa potẽtia cognitiua nata ẽ pfici p ſe.p formã ſui p ſe obiecti. ſed unius potẽtiæ nõ ſũt p ſe diuerſæ formæ gñe p ſe pfectiuæ.ergo eidẽ potẽtiæ cognitiuę nõ correſpõdent diuerſa gña ,p obiecto.¶Itẽ
2.meta. Auicẽ.dicit,ꝙ ens nec dicit ſubam,nec accñs,ſed q dicit æquocũ dicit alterũ ſignificatorũ,qa æquocũ nul lũ itellectũ cõſtituit, niſi alteri⁹ ſignatorũ.igit ens non eſt æquocũ.¶Itẽ ens impo niꝛ ab una rõe,ut ab actu eſ ſendi. ergo ſignificat unũ. ¶Ad oppoſitũ eſt Porphy. dicens. ſiqs oĩa entia vocet æquocẽ nũcupabit. ¶Item Ari.i prin.pdicamẽtorũ ſingulũ incõplexorũ,aut ſigni. ficat ſubãm,aut qtitatẽ &c. ſed ſi ens ſignificaret aliqd cõe iſtis,nullũ illorũ ſignificaret: qaqd ſigni ficat ſuperius,non ſignificat inferius ſub,ppria rõne.ergo eẽt ens in cõplexũ,qd ẽ incõueniẽs, ergo &c.¶ Itẽ ſi ens ſit uniuocũ iſtis, tunc eſſet genus iſtorũ,& ita hæc nõ erũt de cẽ genera prima: ſed eẽt unũ gñaliſſimũ primũ. Probatio primæ cõſeqntiæ. oẽ vniuocũ dictũ de multis,dꝛ de illis ſub rõne alicui⁹ uniuerſalis.aliter illa quinque vľia nõ ſufficiẽter diuiderẽt pdicari de multis. ſed ens ſi eẽt vniuocũ, nõ poſset dici ſub rõne ſpeciei ſpãliſſimæ, quia hæc nõ ſũt ſingularia, nec ſub rõne dñæ,quia nul lũ eorũ diſtinguit. dña ãt ẽ, qua dñt a ſe ſingula,nec ,p prii,nec accñtis,quia ens p dicaꝛ i quid.pAri.4.me.hęc duo nõ.igiꝛ ſi ſit uniuocũ,erit gen⁹ reſpcũ illorũ, & ex hoc cõſeqnte nõ tm̃ ſeqꝛ in cõueniẽs ſuppoſitũ.ſ.ꝙ illa nõ ſũt gña prima,ſed ẽt eſt cõtra Ari.3.me. quia ens ẽ de itellectu cuiuſlibet,& genus nõ ẽ d itellectu dñæ.ergo &c. Similiter ſi hæc decẽ Idem 3. meta. 8. &10.ubi ſup. cõt. 10.

habe-

haberēt aliq̃ uniuocū ꝑdicatū iq̃d d̄ eis, ꝑ illud nō distinguerent, ut manifestū ē. igit̄ ꝑ aliquid superadditū unūquodq; differt ab alio. q cq̄d sit illud, seq̄t hæc eē differentia, & non secundū se diuersa, q a sunt aliquid idem entia, quod est contra

5.8.& 10.meta. idē hr̄. c. 1. & ide. Ari.4.meta. ¶Sequitur etiā hæc species esse, quia omne compositum secundum rationem ex aliquo cōmuni dicto de se ī q d & ex aliquo formali supaddito ē ꝓpriè diffinibile ꝑ illa. diffinitio aūt ꝓprie solius speciei est. ꝑ Ari. 6.topi. ¶Itē si sit commune istis, cū hęc differāt & non per ens, quæro de addito in hoc, & istud aut est ens aut nō ens. si ens. igitur ens est de eius intellectu. ergo addendo illud enti, erit nugatio, & ens & illud sunt de intellectu cuiuslibet prędicamenti. ergo in intellectu simplici cuiuslibet prædicamenti est nugatio. ergo in intellectu cuiuslibet est nugatio: quia in intellectu cuiuslibet includit̄ aliquod ꝑ̄dicamentorum, etiam in oī diffinitione erit nugatio, sꝑ resoluendo, vsque ad genus generalissimum, ponendo rationes pro nominibus, q̄

Cōt.43. Ari. habet pro incōuenienti.7.meta. ¶Hęc ꝓbatio est generalis ad probandū omnem determinationem facientem vnum per se, cum determinabili esse extra intellectū determinabilis, & econuerso de determinatione non faciente vnum essentialiter, est hoc magis manifestum. Si illud additum in quolibet prædicamento supra ens sit non ens: sequuntur duo inconueniētia. Primum est, quod quodlibet ꝑ̄dicamentum sit nō ens formaliter, & ita omnia inferiora erunt per se non entia, quia de omni inferiori prædicatur aliqd̄ istorū. ¶Aliud est, quod in intellectu cuiuslibet prędicamenti sit repugnantia, & ita de intellectu cuiuslibet, ut prius deductū est. ¶Item Ari.8.meta.dicit, Cōt.vlt. q̄ sicut substantię separatæ sunt statim idē quod sunt. i.non per formam aliquam aduenientem materiæ, sic ens est statim aliquod prædicamentorum, ergo non ꝑ differētiam additam. igitur non est commune. ¶Item si ens sit uniuocum istis, hic erit nugatio, substantia quāta, homo albus, & uniuersaliter addendo accidēs subiecto, quia aliquid idem includitur per se in intellectu vtriusque. ergo faciendo resolutionem, ponendo rationes

nes pro nominibus, aliquid idem bis diceretur, & ita erit nugatio. ¶Similiter in oĩ diffinitione erit nugatio ꝑpter idem, quia in utriusq; diffinientis intellectu includitur idem.

PROPTER hoc dicendũ est, quod ens non est vniuocũ decem prædicamentis. Sed quomodo se habeat ad hęc, dubium est, utrum prædicatur ęquiuocè vel analogicè. ¶ Ponitur autem analogia in voce tripliciter. vel quia significat vnam rationẽ primo, quæ existendo diuersimodè conuenit duobus vel pluribus, quæ dicuntur analogata, sicut hoc nomẽ causa, & hoc nomen principiũ, & multa alia nomina, quæ distinguuntur in 5. meta. significant vnã rationem primo, tamen illa est in diuersis secundum ordinẽ. ¶Alio modo ponitur analogia in vocibus, quia unum significatur per prius per uocem, & reliquum per posterius. cuius causa ponitur, quia significare sequitur intelligerè. quod igitur per prius intelligitur alio si significetur per eandem vocem ꝑ quã, & illud aliud, per prius significabitur. ¶Tertiomodo, quia uox uni imponitur ꝓpriè & propter aliquam similitudinem ad illud, cui primo imponitur, & transfertur vox ad significãdum aliud, sicut est in secundo modo æquiuocationis. vbi etiam est quodammodo ordo in significando, quia nũquam uox transfertur ad significandum aliquid, nisi supponatur ipsam impositam esse ad significandum aliquid propriè, & hoc secũdum significat solum propter aliquã similitudinem eius, ad illud, cui primo imponitur. Voces analogicæ primo modo videntur esse apud logicum simpliciter uniuocè, quia genus secundum logicũ est simpliciter vniuocum, licet ratio quã primo significat, diuersis speciebus secundum ordinem conueniat. ¶In omni enim genere est vnum primum, quod est mẽsura omnium posteriorum, ꝑ Arist. 10. metaphy. forte tamẽ nõ est omnino simile de uocibus sic analogicis, & de genere respectu specierum, quia licet generis species inter se habeant ordinem secundum perfectius & imꝑfectius in essendo, tamẽ in participando rationẽ generis non habẽt ordinem, qͣ æquè primo omnes participant naturam generis. nam Cõte. 2. & inde

ęquè

æquè immediate ꝑdicatur genus de primis ſpeciebus condiuidentib. ipſum, tunc nulla eſt differentia in primitate inter iſtas ꝑdicationes albedo eſt color, nigredo eſt color, licet cõparãdo albedinẽ & nigredinẽ inter ſe albedo ſit perfectior. Sed in vocibus q̃ ponuntur analogicè primo modo eſt ordo inter participãtia, in participando illud, ſicut nõ eſt æquè primo finis cã & materia, nec fortè æquè primo contrarietas, & cõtradictio oppoſitio. ¶Secundus modus analogiæ ſupradictus vr̃ impoſſibilis, quia contingit ignorare ſimpl'r prius, quando nomen imponitur poſteriorum: quia poſterius ſimpliciter poteſt eſſe nobis prius, & ita prius intelligi, & prius ſignificari. ¶ Si ergo ſecundo vox iſta imponatur priori ſimpliciter, manifeſtum eſt, quod nõ ſignificabitur per poſterius illud cui primo imponitur, quia illud ſemel ſignificauit primo. igitur ſemꝑ. vox enim poſtquam impoſita eſt non mutatur in ſignificando illud, cui imponitur. igitur ordo rerum non concludit ordinem in ſignificatione vocum. Ratio poſita ab hoc non uidetur ualere, quia ſi ſignificare nõ ſequitur intelligere neceſſaria cõſequentia, ſicut nec effectus neceſſariã cãm, quia aliqͥ pôt intelligi prius alio tꝑe & natura, nec tamen tunc ſignificari. non enim neceſſe eſt, ut intelligẽs vocẽ imponat quod intelligit, ſed adhuc eſt ad placitũ, ut imponat, uel nõ. ſed iſta ꝓpoſitio, ſignificare ſequit̃. intelligere, intelligenda eſt, ut illud ſine quo nõ, quia non pôt aliquid ſignificari, niſi intelligatur. ſed nec ſequitur neceſſario, nec quo ad conſimilẽ ordinem in intelligendo, & ſignificando. ¶ Sed ſi quomodo debeat uox poni analogica apud logicum tertius modus videtur probatiſſimus: quia aliter non uidetur differẽtia inter primum modum ęquiuocationis, & ſecundum. nam ſi vel utrobique uox ſignificaret plura æque primo, uel ſi in ſecundo modo ſignificaret tantum illud, cui cõuenit propriè, tunc ille modus non uidetur eſſe æquiuocationis, quia illa uox eſſet ſimpliciter uniuoca, qa tantum unum ſignificans, ſed qualitercunque ſit de modo ponendi analogiã, nullus iſtorũ modorũ uidetur cõuenire enti reſpectu

decem pdicamentorũ. qđ non primus pbāt oēs ratio nes ad oppositũ. Similiter nõ uř ista hře ordinem in participãdo ens, quia đ quo libet pdicař in quid, per se primo modo, & immediatè. Secũdus modus non est possibilis apud logicũ. Tertius modus non est in proposito, quia hoc nomẽ. ens. non uidetur trãsferri a substantia ad accidens, propter aliquam similitudinem accidentis ad substantiã, cum de utroque prædicetur in quid. per Ari. 4. meta. & ita de neutro impropriè. Similiter accidentia prius sunt in sensu, quam substantia. igitur & in intellectu. igitur possibile est eis imponi nomen significans ipsa, non per habitudinem ad substãtiã, & si accidens significaretur p hoc nomen ens, ut attributum substantiæ. igitur significaretur sub propria ratione, quia ratio attributi est propria ratio accidentis. igitur simpliciter est ens æquiuocũ substantię, & accidentis, quia utrunque significat sub propria rõne. PROPTER hoc dicendum, quod hoc nomen ens simpliciter est æquiuocum primo modo æquiuocationis, ad hæc decem genera prima pcipue pp hoc ultimũ, aq certũ est subam significari sub ppria ratione, & accidens alio modo, qa si sub ratione propria significetur accidens, per hoc nomen ens, hoc esset sibi proprium. sub ratione, qua attribuitur substantiæ uel sub aliqua alia consimili, illa est propria ratio accidentis. adhuc sequitur utrũq; significare sub ppria rõne. ¶ Intelligẽdũ tñ ẽ q uox apud logicũ simpliciter ęquoca est, qa scilicet æq; prio importat multa. apud aũt meta. uel naturalẽ, qui non considerant uocem in significando, sed ea quæ significantur secundum id, quod sũt est, analoga, pp illud q ea quæ significant, licet in q̃tũ significantur nõ habeant ordinem, tñ in q̃tũ existunt hñt ordinẽ iter se, iõ ens a meta. in 4. meta. & 7. ponit analogũ ad subam & accidẽs, & qa. s. hæc q̃ significãtur, in essẽdo habẽt ordinẽ, sed apud logicũ est simpliciter ęquocũ, qa in q̃tũ significantur p vocẽ ęque primo significantur. ¶ Ad primũ argumẽtũ principale dico, q circa ens non est contradictio, nisi facta distinctione, uel supponendo ens accipi in affirma-

Cõte. 2.
Cõt. 14. & 15.

firmatiua & negatiua ,p eodem, & hoc modo eſt contradictio in æquiuocis,quia tunc ſumuntur ut vniuoca, quia tantum pro uno ſignificato.¶ Ad ſecundum dico, quod quantum eſt de ui ſermonis, nõ contrahitur ens per aliquod additum, niſi ęquiuocum poſſit cõtrahi: tamen per aliquid additum poteſt fieri uel eſſe contractio,quo ad vtentes.ut referant intellectus ad idem,ſicut nomina propria contrahuntur per cognomina ſuper addita,quo ad vſum loquentium,nõ quo ad ſignificationem uocis in ſe. ¶ Ad tertium nego omnẽ conſequentiam ab ente ad aliquid. & econuerſo niſi prius facta diſtinctione,& sũpto ente pro illo ſignificato, & tunc non eſt propriè con ſequentia. ſubſtantia igitur ens, ſed illatio eiuſdem eſſe. ¶ Ad probationem conſequentiæ dico,quod antecedens, quod eſt ſimplex, poteſt eſſe uerum ſine conſequente multiplici,niſi conſequens ſumatur in uno ſenſu,quia ipſum ut multiplex nec eſt uerum,nec falſum,ſed diſtinguendũ. ¶ Ad quartũ dico, quod hæc eſt multiplex, ſubſtantia eſt nihil, ſicut hæc, ſubſtantia eſt nõ ens, & eſt uera in aliquo ſenſu, quia ſubſtãtia eſt nulla qualitas, uel nõ qualitas, quia aliquid cujus negationem importat nihil, non uidetur eẽ cõmunius, quam ens, cũ exponatur aliquid. ideſt aliqua res, & res non eſt communius ente. ¶ Ad quintum patet,quia prædicari in quid de ſubſtãtia & quantitate ineſt enti ſumpto æquiuoce,nec ſequitur prędicatum ita eſſe idẽ ſicut modus prædicandi, ut ſæpe dictum eſt, quia ad unitatẽ ſpeciei modi prędicandi ſufficit unitas proportionis in his, quibus ineſt talis modus. ¶ Ad ſextum dico,q̃d poſſibile æquocè eſt nomẽ primæ intentionis, ſiue impoſitionis, & ſecũdæ primo modo ſignificat potentiam uel ordinem ad actum,& diuidit ens, & eſt æquiuocũ, ſicut actus in diuerſis generibus. ¶ Secundo modo ſignificant modum compoſitionis. & iſto modo nõ eſt æquiuocum, & non eſt minus commune ente, quod diuiditur in decẽ prædicamẽta, & eſt uniuocũ, ſicut cetera intẽtionalia. hoc modo procedũt probationes de cõſequẽtia & cõtradictiõe. hęc diſtinctio potẽtię poteſt haberi. 5. meta. ca. de potentia.

tia. ¶ Ad septimum dico. qđ diuisio incipit a sic vno, quali modo unius est diuisio. diuisio autem entis in decem genera est diuisio unius nõ generis, sed uocis in significationes, & ideo incipit sic ab uno. s. una uoce. ¶ Ad octauũ dico, quod non omnis multitudo reducitur ad unũ, qđ nihil sit illius multitudinis: sicut multitudo primę causæ & causatorum non reducitur ad aliquod unum, extra illam multitudinem, quia sic sequeretur aliquid esse prius primo: sed tota illa multitudo reducit̃ ad unum, quod est aliq̃d illius multitudinis, cui alia attribuuntur, ut ad primam causam: ita in ꝓposito multitudo substantię & accidẽtis reducitur ad unitatẽ substantiæ. non autem alicuius quod sit extra hanc multitudinem. ¶ Ad aliud de. 7. physicorum dico. qđ Arist. intelligit ibi de comparatione, quæ est secundum aliquam naturam participatam ab utroque extremo, secundum magis & minus, quia magis & minus nõ faciunt æquiuocationem: sed talis comparatio non est secundum ens, sed comparatio quæ est secundum ordinem aliquorum adinuicẽ. est enim accidẽs minus ens substantia. s. in essendo habet ordinem ad substantiã, & hæc comparatio non requirit vniuocationem. ¶ Ad aliud argumentum de subiecto metaphysicæ dico, qđ ad vnitatem scientię sufficit unitas analogię in subiecto, ut determinatur. 4. meta. scilicet qđ omnia quibus conuenit subiectum scientiæ habent per se attributionẽ ad unum primum in essendo, & cognoscẽdo. ¶ Cum ostẽditur subiectum esse necessario uniuocum, dico, quod omnes illæ auctoritates & probationes procedunt de subiecto demonstrationis: quando autem subiectum scientiæ est analogum, de illo secundum se nõ fiunt demõstrationes, sed de primo ad qđ omnia alia attribuũtur: quia ad determinandũ de multis analogatis sufficit determinare de primo, ad quod omnia alia attribuũtur, ut dicitur in principio septimi metaphysicæ. nec est inconueniens de subiecto scientiæ secundum se nullam passionem ostendi, quando est analogũ: si tamen passiones ostendantur de primo, ad ꝙ alia attribuũtur. ¶ Ad aliud dico, ꝙ Ari. rõ ĩnuit verũ esse uniuocũ

in principiis ſẽpiternorũ & ipſis ſempiter is,& concedo ét,ꝙ verum,ꝙ conſequitur entitatẽ rei in ſe ſit uniuocũ oībus ſubſtãtiis.&ens eſſe uniuocum illis. ſed ex hoc non ſequit̃ ens eſſe uniuocum decem generibus, quia oẽs ſubſtantiæ ſunt in uno genere.¶Ad illud aũt, quod accipitur in argumento,quod omnia sũt cãę uel cauſata,& illis ens eſt vniuocum,ergo omnibus. Dico,quod cauſa & cauſatum uniuerſale & particulare & multæ hmõi differentiæ non tantum conſequuntur ens ſecundum rationẽ eius cõem,ſed in particulari, vt in eodem genere uel in eadem ſpecie ſicut in generatione vniuoca cã & cauſatum ſunt eiuſdem ſpeciei.

¶Vnde ad formam argumẽti dico,quod dicit̃ de cã & cauſato eſt vniuocum,uerum eſt,quando ſunt eiuſdem generis non autem de oĩ cã & cauſato,quia nõ eſt de ſubſtãtia &accidẽte.¶Ad aliud dico, quod principia cognoſcimus ĩquãtũ terminos cognoſcimus, ut dicit̃ primo poſte. & ideo illud principium poteſt eſſe notiſſimũ,cuius ueritas ẽ notiſſima cognitis terminis, vnde certitudini principij non repugnat multiplicitas terminorum, nec eſt aliquid certius habens terminos non multiplices, quia aliud non eſt ita manifeſtũ cognitis terminis. ¶Ad aliud concedi poteſt maior, quia primum obiectum intellectus poteſt vnico actu intelligendi intelligi, quod non contingit de æquiuoco, quia in æquiuoco nullus cõceptus eſt idem, ſed ſola vox ¶Ad minorem dico,quod primum obm intellectus eſt ſubſtãtia, quia ut dicit Ari.in prin.7.meta. ſubſtãtia eſt primum oium entiũ cognitiõe. quod non intelligitur de prioritate tẽporis ſed naturæ.ſ.quod cognitio eius eſt ꝑfectiſſima. ¶Ad auctoritatẽ Aui.poteſt concedi vera ſic,quod accipit ens pro uno ſignificato qđ ẽ primũ.ſ.ſuƀa. Vel dĩ. forte,ꝙ duplex eſt rõ,a qua hoc nomẽ ſuƀa iponit̃.ſ.eſſẽdi & ſubſtãdi ens ãt iponit̃ ab actu eſſẽdi. ſed actus eſſendi vr̃ rõ ſimplicior, q̃ actus ſubſtãdi, & iõ ens primũ occurrit itellectui, quo ad rationem, a qua eſt nominis impõ. quia eſt ſimpliciſſima,ſed quo ad eẽntiã ſignificatã ſuƀa intelligitur, qñ ens primo inteligit. hoc patet in aliis noib. ſynonimis:

mis: quia illam essentiã eandem significant. tamen imponũtur a diuersa ratione, sicut lapis & petra, & quando intelligitur essentia significata per unum, intelligitur essentia significata per aliud: quia eadem est, sed non oportet ea cointelligi quantũ rationes, a quibus est impositio nominũ. ¶Ad aliud. qui, dicit ens non dicit substantiã, neç accidẽs: si illud est uerum, tantum intelligitur, quantum ad rationes a quibus nomina imponuntur. non autem quo ad essẽtias significatas. ¶Ad aliud dico, quod illa ratio, a qua imponitur ens, non est una, sed ęquiuoca in diuersis, sicut & ens. ¶Contra, ratio essendi nõ est eadẽ rõni substãtię per prius dicta: neque rõni a qua imponitur nomẽ accidentis: sed simplicior vtraque. igitur cũ in vtraque includatur: utraque habet illã cũ illo addito. ergo illud est commune vtrique. ¶Dici potest, qđ ratio essendi est simplicior ratione substandi, & ęquiuocè sumpta est simplicior ratione accidendi. & ita ęquiuocè sumpta cõuenit uni & alteri: & ita potest esse æquiuocum illis, licet neutri sit omnino idem, licet simplicius utroque: quia non est uniuocè sumptum simplicius utroque. ¶ Contra respõsionẽ datam ad argumentum antepenultimũ scilicet de obiecto intellectus, arguitur sic. Nihil cognoscit ab aliqua uirtute, nisi qđ pticipat rõnẽ primi obiecti illius uirtutis. si igit substãtia sit primũ obiectum intellectus, cum accidens non sit substantia, nõ per se intelligeret. qđ est manifestè falsum, qa accñs est per se sensibile. igitur intelligibile. maior patet. quia nihil per se uidet, nisi coloratum uel lux: nihil per se auditur, nisi sonus; & sic de ceteris. Potest dici, qđ non oportet, omne p se cognoscibile ab aliqua uirtute suscipe pdicationẽ primi obiecti illus virtutis in recto: sed sufficit, qꝑ habeat p se habitudinẽ, inquãtũ cognoscit: ad primũ obiectũ illius uirtutis: sẽsibilia. n. cõia p Ari. 2. đ aĩa. sunt p se sensibilia ab oibus, vel pluribus sensibus; nec tñ ppriũ obiectũ alicuius sẽsus pdicat đ eis ĩ recto: qa numerus & figura nõ ẽ color vł son', vł Sed iõ p se sẽtiũt: qa hñt p se habitudinẽ & attributionẽ inqᷓtũ cognoscũt ad ppria sẽsibilia: qa faciũt diuersitatem in mõ sentiẽdi; & ĩmutandi Cõt.63, & inde.

ſenſus a ſenſibili proprio, ſic accidentia inquantum cognoſcuntur ab intellectu, habent per ſe attributionẽ ad ſubſtantiam: licet nõ ſint ſubſtantiæ. ideo ſtat, quod per ſe intelligantur.

¶ *Equiuoca dicũtur, quorum ſolum nomen commune eſt: ſecundum uerò illud nomen ratio ſubſtantiæ diuerſa: vt animal hõ: & quod pingitur. in prædicamentis. Cap. 1.*

Quæſt. V.

QVærit de diffinitione æquiuocorum, an ſit conuenienter data: hęc ſcilicet ęquiuoca dicuntur, quorum ſolum nomẽ commune eſt, ratio autem ſubſtantiæ eſt diuerſa. Qđ nõ uidetur. primo ex parte diffiniti: quia eſt concretum, & illud non habet diffinitionẽ:
cap. 1 quia nec genus per Ariſto. in. 3. topico. igitur &c. ¶ Itẽ plurale nihil aliud eſt, quã ſingulare geminatum, per Priſcianũ. igitur ęquiuoca nõ eſt aliud, quàm ęquiuocum & æquiuocum: ſed totum copulatum non eſt unum diffinibile. ergo nec illud in plurali numero: patet. quia totum copulatum non eſt unum: quia copulatio uult poni inter diuerſa, ſic poteſt argui generaliter, nullam diffinitionem datã de aliquo in plurali eſſe cõuenientem. ¶ Item hic non ponuntur genus & differentia. ergo non eſt diffinitio. conſequẽtia patet p Ariſt. 6. topi. & Boetium lib. diuiſionum. Cõte. 4.
¶ Item contra particulas ſingulas arguitur. primo ſic. ſi ęquiuoca dicũtur, igitur sũt uoces: quia uocis eſt dici per ſe: ſed uoces sũt nomina. ergo nõ ſunt, quorum ſunt nomina. ergo prima particula & ſecunda, ſcilicet quorũ &c. repugnant. ¶ Item ſi ſolum nomen eſt commune. ergo nihil aliud: hoc ſequitur ex intellectu excluſionis, ergo ſuperfluit poſtea addere, & ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa. ¶ Item æquiuoca nõ diffiniuntur. ergo non habent rationem ſubſtantiæ, i. diffinitionem eſſentialem. igitur nec eſt eorum ſubſtantiæ ratio eadem, nec diuerſa, quia nulla. & hoc ſecundũ illud nomen ſecundũ qđ ſunt ęquiuoca, cuius tamen oppoſitũ ponitur in diffinitione. ¶ Itẽ cõtra exẽplum, ſi animal æquiuocè conueniat homini picto & homini uero: pari rõne nomẽ quodlibet erit

æquiuocum verè naturæ & eius similitudini, & ita omnis propositio distinguēda: & nulla uera simpliciter. Similiter hic uidetur esse fallacia secundum quid, & simpliciter. homo pictus. ergo homo. & non æquiuocationis. ¶Item homo ut de eo dicitur intentio speciei: & ut dicitur de supposito solū habet nomen commune, & non est æquiuocum. igitur &c. probatio primæ propositionis ponendo diffinitionem pro nomine, aliter est falsa, quia animal rationale nō est species, sed diffinitio. species autem & diffinitio: sunt oppositæ intentiones. ergo &c. probatio secundæ propositiōis si esset: ęquiuocum: tunc hic. homo est species: sor. est homo. ergo &c. non esset fallacia figuræ. d. nec accidentis: quorum utrumque est falsum. consequētia patet: quia ubi est actualis multiplicitas, ibi ratione illius eiusdem non est fantastica multiplicitas. sic enim idem uerè significaret multa, & tantum apparenter, quod est dicere incōpossibilia. ¶Similiter in fallacia accidētis terminus uariatus est unus secundū significationē: quia loci extra dictionem non peccant contra contradictionem: & aliter non esset accidens locus aptissimus ad decipiendum inter locos sophisticos extra dictionem: ergo non sunt in eodem paralogismo ratione eiusdem: ęquiuocatio & figura dictionis: nec æquiuocatio & fallacia accidentis &c. igitur non & ęquiuocatio. ¶Ad oppositū est Aristo.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod ista notificatio satis cōueniēter dat̄ de ęquiuocis æquocatis, ubi intelligendum est, qđ ęquiuocatio dicta actiuè dicit habitudinē unius in ratione significantis, & passiuè econuerso. & ita ęquiuocum includit duplicem relationē, non actiuè sumptū, sed passiuè. i. habitudinē ad æquiuocans: q̄ relatio est suppositionis: & habitudinē ad aliud ęquiuocatū, quę relatio est æquiparantiæ. non enim dicitur celeste sydus æquocatū ad canis nisi per respectum ad aial latrabile, quæ duo sunt æquiuocata. hæc duplex relatio patet resoluēdo nomē ęquiuocatū .i. æquiuocatū. rōne primę partis dicit̄ ad aliud, qđ est æque cū eo. rōne secūdę dr̄ a duocans, ꝓpter ergo relationē ęqparātię dat̄ notificatio ī plurali,

ſicut certa huiuſmodi relatiua diffiniuntur in 5.meta. ſi ſimilia diſſimilia contraria &c. ¶ Propter relationem aliam ponitur correlatiuũ diffiniti in habitudine, qua dicit ad ipſum. quorum ut ſignificatorum ſolũ nomen cõmune eſt,ut ſignum,& ꝑ ſequens ſ.& ratio ſubę eſt diuerſa.ponit differẽtia æquocatorũ,&nõ ſumit ibi rõ pro diffinitione ex genere & differentia,quia prima genera,quę nõ habent rõnẽ talem,ſunt æquiuoca in hoc noie ens.ſed ratio ſubę i. eſſentialis intellectus eſt diuerſus:& quia æquiuocata in uno nomine poſſunt in alio uni uocari, & ibi habere rationem eãdem: ideo adiungitur ſecundum illud nomen.i.eſſentialis intellectus æquiuocatorum eſt diuerſus inquantum de eis dicitur ęquiuocans, licet in alio uniuocante ſit eſſentialis intellectus eorum idem. Si autem dicatur, quod dicuntur.ponitur pro concipiuntur.i. ſunt conceptus, & quod conceptus ſit de eſſentia æquiuocatorum,poteſt dici, quod eſt vera diffinitio, & per illam primã particulam dicuntur : ponitur genus. per reliquas correlatiuum diffiniti & differentia. ¶Ad primum argumentum dico, quod concretum habet genus & differentias reſpectu quorum eſt quid,licet reſpectu ſubſtantiæ ſit denominatiuum,& concretum, quia in omni genere eſt reperire quid.per Ariſt.& ſic per illa ſui generis poteſt diffiniri,uel poteſt dici, quod eſt notificatio, & cõceptus, qui intelligitur per dicuntur,non eſt de eſſentia ęquiuocati, ſed ſubiectum eius. ¶Ad ſecundum dici poteſt, quod omnia relatiua æquiparantiæ conuenienter diffiniuntur in plurali. ut patet in 5.metaphy. Vbi multa huiuſmodi relatiua diffiniuntur,& omnia in plurali,qã ſic eorũ intellectus eſt magis finitus,inq̃tũ d̃nominat utrũq; extremũ. Qđ ãt dicit Priſcianus de plurali,intelligendũ eſt, quo ad naturã conſtructionis, non quo ad unitatẽ formæ ſignificatæ.¶Ad tertiũ cõcedendũ eſt,qđ non ſit uera diffõ. ¶Vel põt dici,ꝙ in diffinitione accidentis cõcreti primo debet poni ſubiectũ. ut hic.nomẽ eſt uox,ſic eſt in ꝓpoſito.¶Ad quartũ dico, ꝙ diffõ dat dẽ æquiuocatis, & nõ ſequit.illa dñr. igitur ſunt voces. cõceptus enim

Cõte. habẽte. ca.

dici-

dicitur & per uocem. unde si duo per diuersas uoces exprimant eundem conceptū, dicemus, quod idem dicunt. vel exponatur dicū tur, id est concipiūtur. ¶ Ad quintum potest dici, quod ex hoc, solū nomen cōe est. nō sequitur igitur ratio substantiæ est diuersa, quia & si sequitur non esse rationē substantię cōem, non tamē diuersam rationem substātiæ. Vel aliter licet sequeretur potest dici, quod solum refertur ad æquiuocans: ad qđ diffinitū refert scđm relatiōem suppositiōis. & seq̄ns. s. rō substātiæ est diuersa. referē ad ęquiuocata in se. & ita non pertinet ad idem. ¶ Aliter dicēdum magis ad propositū, qđ ęquiuocata habēt rationē diuersā, ꝑm nomen ęquocans. idest inquantum æquiuocantur in illo: sed æquiuocantia non habent aliquam rationem. ¶ Ad sextum dicitur, quod hæc intentio ęquiuoca, ut sumitur pro ęquiuocatis, uniuoca est: & ita diffiniri potest: licet illa quibus inest hęc intētio, nō sūt uniuoca nec diffinibilia: sicut hęc intētio: gñalissimū: est diffinibilis, & diffinitur a Porphyrio: licet substantia vel aliud cui inest hæc intentio non diffiniatur. ¶ Ad septimum potest dici, quod non intelligit hoc nomen animal: esse æquiuocū ad hominem uerum & pictū: sed si eēt, manifestū eēt ibi, qđ solū nomē eēt cōe, & nulla rō: sicut cōiter de exēplis nō multū curat, nisi ꝙ sint vera, ut sūt ad ꝑposi tū: hoc ē ꝙ ars sua sit vera in eis. ¶ Ad ultimū pōt dici, ꝙ terminus nō ē æquocus ad diuersas acceptiōes, quia nō sigñat, nec cōsignificat illas, neq; ē simplr uniuocū, ut sumit sub illis: qa nulla ē rō hōis una, ꝑm quā ver ꝑdicat đ eo spēs, ꝑm & q̄ ipse ꝑdicat de Sorte. Contra hoc: oē ꝑdicatū ē uniuocū, vł ęquocū, vel denoīatiuū: sed hō nō ꝑdicat de ītētiōe & supposito uniuocè nec æquiuocè per se. igitur denominatiuè: qđ falsū est, qa ꝑdicat ī q d đ supposito. ¶ Ad hoc dici pt, ꝙ qđcūq; ꝑdicatū đ aliquo uno ē respectu eius uniuocū: uel ęquocū, uel đnoīatiuū, sed nō ꝙcūq; ꝑdicatū de multis est respectu multorū aliquo istorū triū modorū se habēs. Sed respectu uni⁹ uno mō, & respectu alterius alio mō ut coloratū ꝑdicat de corpoř & albo, nō uno mō, sed đ albo uniuocè & ī q d, & de

corpore denoĩatiuè, sic qđ libet nomē prædicaī de sup posito uniuocè, de intentio ne verò nullo dictorũ modorum, quia est prædicatio per accidens, uel saltem reducitur ad prædicationem denominatiuam.

¶*Vniuoca verò dicũtur, quorum nomen cõmune est: & secũdũ illud nomen eadē substãtiæ ratio &c. Cap. primo.*

Questio. VI

Veritur de diffinitione vniuocorũ, an sit coueniēs hęc: scilicet, vniuoca sunt, quorum nomen commune est, & ratio substantiæ eadem secuncum illud nomen. ¶Videtur, quod non, & potest argu i per tria prima argumēta facta ad pręcedentē quæstionē, & cõsimiliter soluuntur. sicut ibi sũt soluta. ¶Itē albũ p̄dicaī de hoïe, & de equo ſm eādē rõnem aliter: enim eēt æquocũ, & tñ nõ est vniuocũ p̄dicatũ respectu istorũ, qa ē denoïatiuũ. ¶Similiter arguiī de oï p̄dicato denoïatiuo, & maximè de intētionib. qa hoc p̄dicatũ genus dr̄ ſm eandē rõnē de sub̄a & q̄titate, & tamē nõ ē uniuocũ, qa est denoïatiuum, & uniuocũ & denoïatiuũ sũt oppositi modi p̄dicãdi, sicut uniuocũ & æquiuocũ. ¶Itē oïa ęquoca hñt idē nomē. s. hoc nomē ęquiuoca, & eãdē rõnē sub̄æ. i. essētialē, ſm illud nomē. s. rõnē æquocorũ. igiī si dicta distõ eētcõueniēs, oïa ęquoca eēnt uniuoca, qđ falsũ est, qa oppositũ p̄dicaī đ opposito. ¶Itē quorũ sub̄a. i. rõ essentialis est eadē, ipsa sũt eadē eēntialiter: sed vniuoca vniuocata hñt eãdem rõnē substantiæ uniuocantis, ergo oïa uniuoca essent eadē essentialiter, qđ falsũ est, quia sic homo & asinus eēnt idem essētialiter. ¶Ad oppositum est Aristo.

Dicendum quod est notificatio conueniens, & põt conuenienter intelligi de vniuocatis sic. uniuoca sũt, quorum non vt significatorum est nomen vniuocantis commune, quia illud nomen non significat aliquod vniuocatorum, sed quorum ut contentorum sub vniuocante est nomen uniuocantis commune, & ratio substantię uniuocatorũ eadem ſm illud nomen vniuocãs, & tunc nullũ nomen

men uniuocum uniuocans est denominatiuum:respectu eiusdem, quia denominatiui ratio:nō est ratio substantialis denominatorum. Similiter potest intelligi de uniuocantibus. primo sic: uniuocantia sunt, quorum nomen ut partis totius cōmune est uniuocatis, & ratio substantiæ uniuocantis eadem uniuocatis secundū illud nomen. nō autem potuit diffinitio æquiuocorū intelligi de æquiuocantib. quia illorum nō est nomē, cum nihil sit ęquiuocans, nisi sola uox. Similiter non habēt aliquam diffinitionem: ergo nec diuersam, nec eandem, sed neutrum istorum impedit hanc diffinitionem intelligi de uniuocantibus, quia & istorum est nomen, quia non solum nomen vniuocat, & ista habent eandem rationem substantiæ. ¶Aristo. tamen magis videtur intelligere de uniuocatis. dicit enim, vt animal homo atque bos: communi. n. nomine vtraque animalia nuncupantur, quod manifestum est dici de uniuocatis. & subdit de ratione eadem, siquis assignet vtriusq; rationem, quid utrūque sit in eo, ꝙ sunt animalia: eandem assignabit vtriusque rationem, quod similiter manifeste refertur ad vniuocata. ¶Ad primum argumentum dicitur, ꝙ nullum denominatiuum habet rationem substantiæ respectu illius, respectu cuius est denominatiuum, licet in suo genere possit habere rationē substantiæ, & ideo nullum denominatiuū pr̨edicar̄ secundum eādem rationem. ¶Contra hoc. denominatiuum nō recipit magis & minus, nisi respectu subiecti: respectu cuius est denominatiuum. Sed Ari. in 3. topico. cō.9. ad cōcludendum accidens de aliquo secūdum magis, & minus docet considerare diffinitionem accidtēis, qđ magis suscipiat propositi. i. accidentis rationem, vt albius, quod est coloratū magis disgregatiuum visus. ergo denominatiuum respectu illius: respectu cuius est denominatiuum, habet rationem substātiæ. probatio primæ propositionis: Porphy. ca. de differentia dicit. esse autem unicuique unū, & idem est, neque suscipiēs intentionem, neque remissionem, hoc est essentia cuiuslibet consistit in indiuisibili. illam. n. propositionem adducit ad probandum differentiam nō suscipere magis

gis & minus, respectu cuius est per se differētia ergo denominatiuum in suo genere, inquantum est quid in se ex suo gñe, & sua dña, non recipit magis & minus. igitur tantum in comparatione ad subiectum, quod denominat. ¶ Potest dici aliter ad primum argm̄, ꝙ hō & equus non sunt vniuocata sub albo, nec quæcunque alia sub aliquo prædicato denominatiuo, quia uniuoca sunt, quorum est nomen cōmune, & ratio substantiæ vniuocantis eadem: quæ ratio est etiam eis substantiæ ratio, licet non propria. ratio autem albi, vel cuiusque denominatiui, non est ratio substantiæ denominatiuorum. Sed quia ratio sic est de denominatiuo, quod p̄dicatur secundum idem nomen & eandem rationē substantiæ denominantis. Ideo dicendum, quòd diffinitio de uniuocantibus sic debet intelligi, & ratio substantiæ eadem: quæ ratio est essentialis uniuocatis, quod non est uerum de denominatiuo. nam Ari. inferius cap. de substantia. album prædicatur de corpore: rationem verò albi prædicari de illo impossibile est. quod est intelligendum ita, ꝙ illa ratio sit ratio corporis. ¶ Ad secundum argumētum potest dici dupliciter. Vno modo cōcedendo conclusionem, ꝙ omnia æquiuoca sunt uniuoca, nec prædicatur oppositum de opposito, nisi forté ut in respectiuis. Vel aliter dicitur, quòd non sequitur, æquiuoca habent hoc nomen commune æquiuocum, & rationem substantialem huius eandem: igitur habent idem nomen, & eandem rationem: sed est fallacia secundum quid & simpliciter, quia habere hāc rationem eandem est simpliciter habere diuersam rationem, & secundum quid eandem, sicut conuenire in differentia est conuenire secūdum quid, & differre simpliciter. ¶ Ad tertium dico, quòd quorum est ratio substantiæ propria & completa eadem, ipsæ sunt eadem, sed uniuocatorum non est ratio eadem propria, licèt ratio vniuocantis sit eadem eis, quia nulli uniuocato est propria.

¶ *Vt animal homo atque bos. Communi enim nomine utraque animalia nuncupantur, et est substantiæ ratio eadem &c. Ca. eo.*

Quæstio

Quęstio VII.

Quæritur de exẽplo, quod Ari. ponit ad manifestandum rationem uniuocorum, vt animal homo atque bos. vtrũ genus sit uniuocũ spẽbus? Quod non vr̃, quia per Ari.
Cót.24. 7.physi. secundum vniuocũ pót fieri cõparatio, sed ∫m genus nõ fit comparatio ∫m ipsum ibidem. ergo &c. ¶Itẽ si genus esset uniuocum, tãta esset vnitas generis, quan
Cót.31. ta speciei. cõsequens est fal-
Cót.12. sum per Aristo. 5. metaphy. de uno qui dicit, ꝙ unum specie infert unum genere, & non econuerso. igitur antecedens falsum. probatio consequentię. species nõ est unum in existendo, sed tot quot supposita, quia nõ existit nisi in suppositis, sed tm̃ est vnum secundum diffinitionem, & unum obiectum intellectus, sed vtrãque vnitatem habet genus, dato, ꝙ sit vniuocũ. igitur &c. ¶Itẽ quod est uniuocum in multis, non est ∫m se diuersum in illis, sed genus est secundum se diuersum in diuersis speciebus, & non secun
T. tion dum accidens per Aristo. 5.
hñte. c. meta. cap. diuersa aũt specie ∫m se. igitur maior patet: qa tunc secundum idem esset genus unũ, & multũ in speciebus. ¶Item genus p̄dicatum de quacunq; spẽ, p̄dicat illud totũ, quod illa species. igitur sicut nulla spẽs est uniuoca diuersis speciebus, ita nec genus. Et confirmatur per Arist. 7. meta. genus nihil est præter species, Cót.43.
aut si est, est ut materia: igitur non prędicat aliud ab illis. ¶Ad oppositum est Ari. ¶Item aliter nõ poneretur genus in diffinitione alicuius speciei, sicut nec æquiuocũ ponitur in diffinitione æquiuocorũ, cum dicat Ari. 6. topi. & 7. meta. in om C.4.
ni diffinitione ponendũ est Cót.43.
genus. ¶Item in æquiuocis non est prius nec posterius, quia sola uox est communis, sed genus prius est speciebus. igitur &c.

Ad quaestionem dicendum, ꝙ genus est p̄dicatum uniuocum speciebus, qa p̄dicat ∫m idem nomen, & secundũ eandẽ rõnem de ipsis: quæ rõ siue diffinitio est rõ subę illis spẽbus, licẽt nõ ꝑpria, quia genus p̄dicatur de illis in quid, per Porphyriũ. sed cum oĩ uniuoco correspondeat in re aliqua unitas, aliter subæ, & accidẽti esset aliqd uniuocũ: dubium est qd sit illud unũ in re, à quo sumit uniuocatio generis.

Et

Et pōt dici, ꝙ omnia vnius generis aliquam inter se cō uenientiam habent in substantia, quam non habēt cū alijs aliorum generum, qđ cognoscitur ex idētitate operationis, uel passionis in singularibus. illud est specie bus imperfectum & potentiale, quia diuersæ species habent diuersas formas ꝑfectiuas: aliquid igitur materiale in omnibus speciebus siue sit materia, siue forma incompleta existens in omnibus huius generis, & non alterius, quod est principiū, alicuius operationis cōmunis vel passionis in eis, est illud unum in re, quod cum intellectus considerat, nō vt in hoc: considerat ipsum secundum se essentialiter esse in differentibus specie, & ei attribuit intentionem generis, & quanto genus cōmunius, tanto eius in re minor est unitas, & ita nomen generis de suo primo intellectu importat aliquid, quod est materiale in speciebus: tamen per modum totius, vt dictum est prius. ¶ Ad primum dico, ꝙ nō secundum omne uniuocum fit comparatio, sed secūdum speciem athomam tātum. i. specialissimam, ut ibi dicitur. Vel aliter, ꝙ uniuocum apud logicum dicitur omne illud, qđ per unam rationem deuenit apud intellectum: secundum quam dicitur de multis apud naturalem non est omne tale, sed tātum quod est vnum secundum ultimā formam completiuam. vnde dicitur. 7. physi. in genere multæ latent æquiuocationes, quod tamen logicus non concedit. Vnde si dicatur secūdum omne uniuocum fieri comparationē: intelligendum est tantum de uniuoco, secundum naturalem, quod est tantum species specialissima: nō de omni uniuoco, quo ad logicū, quomodo genus est uniuocum. ¶ Ad secundum dico, ꝙ maior est unitas in re a qua sumitur vniuocatio speciei, quàm a qua generis: qa ibi est unitas formę completiuę, hic tātum alicuius materialis & incompleti. Vnde ad formam dico, ꝙ duabus speciei unitatibus ibi enumeratis, est genus unū: sed tertia omittitur, in qua species excedit genus. ¶ Ad tertium dico, ꝙ ibi est æquiuocatio, quia secundum se pōt sumi effectiuè siue solitariè, vt sumitur per se in tertio modo, siue excludendo aliā causam, & omnibus his modis maior est uera, & minor falsa.

falſa. Alio modo ſumitur ſecundum ſe, prout 5. metaphy. ut. ſ. opponitur ſecundum accidens, quod aggregat in ſe diuerſas eſſentias, vt homo albus, & tunc ens ſecundum ſe eſt quodlibet habens vnam eſſentiam: iſto modo eſt maior falſa, & minor uera, & ſic intelligit Ariſto. 5. meta. quia genus eſt diuerſum per differẽtias, quæ dſiæ non accidunt ſibi, qa differentię non faciunt unũ ſecundum accidens cum genere, ſed vnum eſſentialiter. ¶ Ad quartum patet, qa prima propoſitio, ſcilicet genus prædicat totum, ſic intelligenda eſt, ſcilicet materiale per modum totius, qđ ſecundum ſe eſt uniuocum: & tamen in ſpeciebus formaliter diuerſificatur. & ita maior eſt vnitas generis in ſe, quàm ſpecierum inquantum differunt per differentiam, quia nulla differentia eſt in intellectu generis, nec econuerſo.

¶ *Denominatiua uerò dicuntur quæcunquę ab aliquo ſolo differentia caſu, ſecundum nomen habent appellationem: ut a grammatica grammaticus, & a fortitudine fortis. Ca.e.*

Quæſt. VIII.

Væritur circa diffinitionem denominatiuorũ, vtrũ differant ſolo caſu. ſ. ſola cadẽtia a principalibus, a quibus habẽt denominationem, an etiam differant in ſignificato, & hoc eſt quærere, vtrum denominatiuum idem ſignificat, ꝙ abſtractum. ſ. formam tãtum, vel aliud, vt ſubiectum, & ꝙ ſignificet ſubiectum, vr: qa ſignificare eſt intellectũ conſtituere. per Ari. 1. periherme. c. de verbo. ſed nomen concretum prolatum conſtituit intellectum ſubiecti. ergo illud ſignificat. probatio minoris. conſtituit intellectum accidentis, & illud impoſſibile eſt intelligere ſine ſubiecto; tũ quia impoſſibile eſt ipſum eſſe ſine ſubiecto, & vnumquodq; ſicut ſe habet ad eſſe, ſic ad ueritatem. i. ad cognitionem verã. 2. meta. tum quia ſubſtantia Cont. 4. eſt primum omnium cognitione, per Ari. 7. meta. ergo Cont. 4. nihil ſignificat ſine illa. Per hoc etiam probatur, ꝙ ſubiectum primo ſignificatur. quia illud primo intelligitur prolata uoce, quia accidens nõ poteſt ſine illo intelligi, & illud eſt prius cogni-

gnitione accidente. per Ari.
Cont.4. 7. meta. ¶ Itē terminus idē supponit quòd significat: sed terminus accidētalis cōcretus supponit subiectum. ergo maior patet: quia terminus supponēs ex hoc, ꝙ supponit, non habet nouū significatum. probatio mi-
Tex.35. noris per Aristo. primo poste. hæc est per accidens, album est lignum: quia significat, ꝙ illud cui accidit albū est lignū. igitur illud cui accidit albū, vt subiectū, ibi sup-
Cót.28. ponitur per albū. ¶ Itē idē significat nomen & diffinitio. 4. meta. ratio quā significat nomē est diffinitio; sed diffinitio concreti hēt in se subiectum & accidēs. igitur
Côte.4. nomē hoc significat. minor
& inde. patet per Aristo. in 7. meta. dicentē, ꝙ accidens diffinit per substantiam. ¶ Item dictio exclusiua excludit qdlibet, quod est extra per se significatum termini. sed talis dictio exclusiua addita termino concreto, non excludit subiectum. igitur &c. ꝓbatio minoris: si dico tantū album currit, non excludit corpus currere, quia includitur. probatio. sequitur. tantum album currit. igitur album currit, & ultra. igit̃ corpus currit. igitur a primo ad vltimum: & ita corpus non excluditur. ¶ Item hoc uidetur per auctoritatem Commētatoris super primo phy Cō. 25.
ficorum. ubi dicit, ꝙ nomē concretum significat formā & subiectum. & 12. meta. di Cō. 34.
cit Commentator, ꝙ significat ambo. ¶ Item Aristo. in 7. metaphy. dicit, quòd in di Cōt. 21.
ctis secundum accidens nō est idem quod quid est cum illo: cuius est ꝓpter duplex significare, ut musicum & album. igitur hmōi significāt duo. ¶ Ad oppositū est Aristo. hic dicens, ꝙ denominatiua differunt solo casu a principalibus. ergo non significato: sed abstracta non significant subiectum: quia tunc nō essent in aliquo genere. ergo nec denominatiua. ¶ Item inferius. c. de substantia dicit, quòd album solam qualitatem significat. ¶ Item Cōmentator. 5. metaphy. dicit Aristo. uelle, ꝙ cap. 4.
tantum significet formam. Et ratio huius est, quia aliter esset nugatio, addēdo accidens cum subiecto, quod vr̃ inconueniens. consequētia patet: quia ponendo rationem concreti loco nominis, idem subiectū bis diceretur. ¶ Item si concretū significet subiectū, igit̃ hæc: album est lignum: esset ꝑ se: quia subiectū quo ad suū

signi-

ſignificatum natum eſſet ꝑ ſe ſupponere . & prædicatū eſſet de eſſe ſubiecti . conſequens tñ eſt falſum per Ari
Cót.35. ſto.1. poſte. ¶Item ſi album ſignificet ſubiectum & accidens, ſicut homo albus, igitur eſſet ſecundum accidēs, quod videtur eſſe cōtra Ari.
Cót.14. 5. metaphy, quia diuidit ibi ens ſecundum ſe in decem genera. ¶Item ſi concretū ſignificaret ſubiectum, tunc non diffiniretur per additamentum. conſequentia patet: quia tunc quicquid poneretur in eius diffinitione, eſſet de ratione eſſentiali eius . conſequens eſt contra Ariſto. 7. meta. ¶Item impoſſibile eſt in rebus diuerſorum generum generaliſſimorum eſſe aliquam ratio-
Cōt.13. & circiter. nem ſubſtantiæ communem: igitur nomen ſignificans talia duo nō poteſt eſſe vniuocum: ſed ſubiectum & accidens ſunt diuerſorū generum . ergo ſi concretū vtrunque ſignificaret, eſſet ſimpliciter æquiuocum. qđ non vr cōueniens, quia tūc nulla propoſitio ſimpliciter eſſet uera; in qua ponit concretum : nulla etiam in eis eſſet contradictio: nulla conſequentia. paſſio ét non poſſet demōſtrari de ſuo ſubiecto, cum ſit concretū, & in demonſtratione nō eſt aliquid æquiuocū. ꝑ Ari. 1. poſteriorū. hæc oĩa uident inconuenientia, & contra Ariſto. & quartum ſpecialiter : primo poſteriorum. Tex,26.

Ad qvaestionem dicendum, ꝙ ſi cōtingat ſubiectū & accidens vnico actu intelligere, & cōpoſito ex eis vnū nomen imponere, ſicut toti hiſtoriæ troianæ hoc nomē ylias: illud nomen ſignificat vtrunq; ſub ꝓpria rōne, nec eſt cócretū concernēs aliud a ſuo ſignificato; nullū autē nomen pót vtrunq; ſignificare ſub ꝓpria rōne, niſi ſit æquiuocum. Inconueniens aūt eſt cōcedere oē nomen concretū eſſe æquiuocū, qa periret finis ſermonis, quia uix poſſet aliqs determinatū conceptū exprimere . Iō dicendum, ꝙ nomen cócretum non ſignificat ꝓpriè ſubiectū, ſed tm̃ formam. ¶Diceretur forte, ꝙ non eſſet æquiuocum, qa nō ſignificat vtrunq; ſub ꝓpria rōne, ſed formā inquantū informās, & ſubiectum inquantū informabile. ¶Contra : ꝙ nō ſignificat aliquid ſub propria ratione non ſignificat illud : ſicut ille, qui non intelligit aliquid ſub propria ratione eius non intelligit illud . ergo eſſet dicere ſim-

ſimpliciter non ſignificare ſubiectum. ¶Item propria ratio ſubiecti eſt ratio informabilis, igitur nomen ſignificans illud ſub ratione informabilis ſignat illud ſub propria ratione, & ita duo oppoſita dicerentur in illo ſermone. ¶Veruntamē ꝑꝑ argumenta intelligendum, ꝙ licet accidens non ſit ſine ſubiecto: eſt tamen in ſe q̄dam eſſentia diſtincta ab eſſentia ſubiecti: licet non adeo perfecta. nam per Ariſt.
c. 7. primo topi. in omni genere eſt reperire quid. ſimiliter niſi eſſet eſſentia diſtincta in ſe: non eſſet per ſe in alio genere a ſubiecto, quod manifeſte falſum eſt: quamlibet autem eſſentiam contingit ſub ratione propria intelligere, & etiam ſignificare, & tali modo intelligendi correſpondet modus ſignificādi abſtractus. ¶Alio modo contingit intelligere iſtam eſſentiam inquantum informat ſubiectum, & huic modo intelligendi correſpondet modus ſignificandi concretus. ſicut igitur eadem eſſentia intelligitur ſub vtroque modo intelligendi: ſic idem ſignificatur per nomē concretum & abſtractum, ſed ſub diuerſo modo ſignificandi. ſed propter iſtū modum ſignificandi forte dicitur ſubiectū cointelligi non tanquam intraneum illi intellectui per ſe, ſed tanquā ad quod dependet intellectus accidentis ſub tali modo intelligendi. ¶Ad primū argumentum principale: dico, ꝙ ſicut aliquid cōſtituit intellectum alicuius, ſic illud ſignificat: nomen aūt cōcretum nō principaliter cōſtituit intellectum ſubiecti, ſed tantum ex hoc, ꝙ illud: cuius primo intellectum cōſtituit, ſub tali modo intelligendi ad ſubiectum dependet, & ita ſignificat ipſum: hoc eſt ex tali modo ſignificandi dat intelligere, quod non eſt ſignificare, vt nunc loquimur de ſignificatione, quæ eſt repræſentatio alicuius ex impoſitione. ¶Ad probationem minoris, cum dr̄: impoſſibile eſt accidens intelligi ſine ſubiecto. ¶Dico impoſſibile eſſe intelligi accidens eſſe ſine ſubiecto, ita quod ſine ſubiecto dicat modum intellecti. Alio modo poteſt accipi ut dicat modum actus intelligendi: ſub hoc ſenſu: impoſſibile eſt intelligere accidēs ſine ſubiecto. i. ſine hoc, ꝙ ſubiectum intelligatur, & tunc concedendo illud: poteſt reſponderi ſecundū p̄dicta,

cta, nisi subiectum intelligatur non ut per se intra intellectum accidentis, sed vt illud, ad quod dependet, intellectum, & sic significatur. ¶Alio modo potest dici, q accidens non potest intelligi sine subiecto. i. completé cognosci, quia ex eisdem est aliquid, & cognoscitur: tamen potest cognosci & intelligi, quod dr per nomen: non cognito subiecto: sicut species non cognoscitur qd est simpliciter non cognito genere; tamen cognoscitur quid dr per nomen sine cognitione generis, ut exemplificat Themistius supra librum posteriorum. q si dicatur puero: adhuc equum, non adducit bouem, sed equum, & ita cognoscit quid dicitur per nomen, sed qd est per genus & driam non cognoscit. & idem habetur
Cont.5. per Arist. in prin. primi physi. q diffinitum prius cognoscitur diffinientibus. sic in ppposito pót accidens cognosci ea cognitione quid dicitur per nomen, non cognito subiecto, & ista cognitio confusa sufficit, vt significetur: hoc mó dicendo posset saluari, q nomen abstractũ significat subiectum etiã eo mó, quo concretum, de quo est dubium: vr tñ ppter probationes minoris supra positas, q nomen abstractum det intelligere subiectum; sed non similiter; quia concretum in recto abstractum in obliquo sicut subiectum diuersimodé ponitur in diffinitione unius & alterius. & tunc non est modus significandi concretus principiũ intelligẽdi subiectum: sicut supra dictum est: sed ipsum quod significatur ppter dependentiam eius ad subiectũ. Si obijciatur cõtra hoc: quia abstractũ significat formã sub propria rõne. igitur non inquantum dependet ad subiectum. ergo dat intelligere subiectum. ¶Dici potest, propria ratio formæ accidentalis est esse sub iecti: & ita stant simul, q significetur sub ppria rõne, & sub modo, ut est subiecti: hic vr probabilius, q̃ dicere, q modus significandi cõcretus sit principium intelligẽdi subiectum, quia aliter in diffinitione accidentis abstracti non oporteret ponere subiectum, quod est contra Arist. 7. metaphy. ubi dicit, q substantia est primũ oĩum diffinitione, quia in diffinitione oĩum ponitur, & nõ est econuerso. ¶Et cũ obijcitur, q subiectũ primo significatur, qa illud primo Cont.4.

intelligitur per uocem. ¶Dici poteſt, ꝙ aliquid primo intelligi per uocem eſt dupliciter: aut ſine quo non: aut primo ex intentione imponentis. Primo modo poteſt ſubiectum primo intelligi, quaſi ſine quo nõ intelligitur accidens. Secũdo mõ do non intelligitur ſubiectum primo, ſicut primo intelligitur per hãc uocem: homo animal: tanquam ſine quo non intelligitur homo: ſed non primo quo ad intẽtionem imponentis uel proferentis. Aliter poteſt dici vt ſupra, ꝙ non oportet ſubiectum intelligi ad intellectũ accidentis, quid. ſ. dicitur ꝑ nomen, licet oporteat, quo ad completam cognitionẽ accidentis. ¶Ad ſecundum principale concedo, ꝙ terminus illud ſupponit quod ſignificat: ſed non ſemper ꝑ eo ſupponit quod ſignificat, ſed tantũ ſupponit ſignificatum pro ſignato, qñ eſt ſuppoſitio ſimplex: ſicut in ſuppoſitione perſonali cõmune ſupponit pro ſuppoſitis, & non ſuppoſitum, qa non ſignificat ſuppoſitũ. Ad minorem dico, ꝙ terminus concretus ſupponit pro ſubiecto, ſed non ſubiectum. ¶Ad probationem dico, ꝙ hæc eſt per accidens, album eſt lignum: non quia album ſupponat ſubiectũ, quia illud eſt natũ ſupponere, & tũc ſi illud ſupponeret, eſſet p̃dicatio per ſe, quia ſupponeret, quod natum eſt ſupponere, ſed eſt per accidẽs, qa ſignificatũ albi qđ eſt accidens, non eſt natum ſupponere per ſe & reſpectu talis p̃dicati, ſed ſupponit pro eo cui accidit. ¶Cõtra hoc: vr̃, ꝙ cum dr̃ album, eſt lignũ: in hoc ſignificat, ꝙ cui accidit album eſt lignum, qđ non eſſet uerum, niſi illud, cui accidit album eſſet illud qđ ſupponitur, & non tm̃ pro quo. nõ enim põt verè dici hanc: hõ currit: ſignificare Sortem currere, licet hõ ſupponat pro ſorte. ¶Ad hoc dr̃, ꝙ hæc propoſitio: album eſt lignum: ſignificat lignum ineſſe albo: non pro ſe, ſed pro eo cui accidit, & ita debet intelligi auctoritas Ariſto. ſignificat enim, quòd cui accidit album, eſt lignum: non tamen quod ſupponit, ſed pro quo. ſicut communiter dicitur, quando ſubiectum non eſt natum pro alio ſupponere reſpectu prædicati, quàm pro hoc, dicimus, quòd prædicatum ſignificatur huic ineſſe ut hic: hõ currit. qđ currere ſignificat ineſſe ſuppoſito,

licèt

licẽt hoc non habeatur ex prima significatione sermonis, sic cum album respectu talis prædicati, lignum, non sit natum supponere, nisi ꝓ subiecto, dicitur prædicatũ significari ei inesse. ¶ Ad tertium dicitur, quòd est duplex diffinitio. una simpliciter, quę est hñtis quod quid est simpliciter, ut substãtiæ. & illa diffinitio tm̃ habet genus & dr̃iam, quę sunt intra per se intellectum speciei, & de illa est maior uera, & ꝓbatio eius de. 4. metaphysi. ¶ Alia est diffinitio per additamentum, ubi scilicet aliquid additur p̃ter essentialia diffiniti, & talis est accidentium: quia enim accidentia non cognoscuntur complete sine subiecto, & diffinitio datur cã completę cognitionis habendæ, ideo non diffiniuntur sine subiecto: sed quia talis diffinitio aggregat in se aliquid, non de essentia diffiniti, ideo plus significat, quàm nomen diffiniti, & de tali non est maior uera, nec eius probatio. ¶ Ad quartum dico, ꝙ maior est falsa, qñ quod excluditur, cõparatur ad reale prædicatum: tunc. n. non excluditur nisi diuersum ab eo, respectu p̃dicati, quia sincathegoremata disponũt subiectum in cõparatione ad p̃dicatum, respectu aũt p̃dicati realis nõ est subiectum diuersum ab accidente concreto, iõ non excludit: vnde dr̃ cõiter, ꝙ exclusio nõ semper excludit aliud ẜm essentiam, sed ẜm esse. qđ maximè est uerũ, respectu realis prædicati. ¶ Ad auctoritates Cõmen. intelligendũ est significare extensiuè pro dare intelligere, quia aliter esset contrarius sibi. 5. meta. ¶ Ad auctoritatẽ Ari. intelligit de homine albo, & hmõi, de quibus proposuit dubitationẽ in principio capituli. illa enim sunt entia ẜm accidẽs, secũdum ipsum in 5. meta. ¶ Contra positionem, sic arguitur. si album idem significet, ꝙ albedo, sed sub modo concernentis, uel denominantis, ergo de quo dicitur album, ut de homine: de eo dicet̃ interp̃tatio eius, s. albedo & concernens, qđ non videtur uerum. ¶ Hic potest dici, ꝙ illa non est interpretatio albi, quia albũ tãtum significat formã sub vno mõ significãdi. sed hoc totum. albedo ut concernens significat formam sub duobus modis oppositis, quia albedo significat formam sub uno modo, & ut concernens dicit alium

oppoſitum modum. Si autẽ quæratur, quæ eſt interpræ tatio huius nominis album, non eſt poſſibile dari, niſi ꝑ aliquod nomen poſſet forma tantum ſignificari ſub vno modo ſignificandi, qđ non eſt poſſibile, forte addito hoc modo, vt concernens &c.

¶*Quando alterum de altero prædicatur, ut de ſubiecto: quæcunque de eo qđ prædicatur, dicuntur: omnia hæc & de ſubiecto dicuntur &c. Cap. 3.*

Quæſtio. IX.

DE prima regula Ariſt. quæritur de ueritate. ſcilicet qñ alterũ de altero prædicatur, ut de ſubiecto, quicquid prædicatur de p̄dicato, p̄dicatur de ſubiecto. Quod ſit falſa, videtur: quia aīal eſt p̄dicatum de hoīe, & album de aīali: ergo album de hoīe: ſ̄m iſtā ergo rōnem teneret hæc cõſequentia: animal eſt albũ, ergo homo eſt albus, & tamen videtur eſſe fallacia cõſequentis. ſimiliter antecedens poteſt eſſe uerum ſine cõſequente. ¶Item per hãc regulam ſequeretur. ſubſtātia eſt generaliſſimũ. igitur animal eſt generaliſſimum. Item ſi quid prædicatur de p̄dicato, p̄dicatur de ſubiecto: ſed p̄dicatum p̄dicatur de prędicato, quia p̄dicatũ eſt p̄dicatum. igitur p̄dicatũ prædicatur de ſubiecto. igitur ſubiectum eſt prædicatum. ¶Ad oppoſitũ eſt Ari. AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ regula eſt uera, qñ illa tria ſumuntur in eodẽ genere eſſentialiter ordinata. quicquid prædicatur eſſentialiter, ſicut hic ſumitur p̄dicari, de p̄dicato eſſentialiter: p̄dicatur de ſubiecto: cũ hoc ēt intelligẽda eſt regula, qñ p̄dicatum inter medium non uariatur in comparatione ad prædicatũ de ipſo, & ad ſubiectũ, de quo prædicatur. per primã conditionẽ ſoluuntur duo prima argumenta: quia albũ & gn̄aliſſimum non p̄dicātur de animali & ſubſtantia eſſentialiter. Silr ſ̄m fallit penes variationẽ prædicati intermedij: quia ſic arguendo ut ibi: eſt fallacia accidẽtis. ¶Ad tertiũ dr̄, ꝙ regula debet intelligi de p̄dicari ſignato in intẽtionib. in fundamentis de p̄dicari exercito: arguitur aũt in intentionib. cum eſſe per qđ exercetur p̄dicatio: iō non tenet.

¶Con-

¶Contra hoc ſm oẽs conditiones iſtas: hæc conſequentia. aĩal eſt ſubſtantia: igitur hõ eſt ſubſtãtia: eſſet bona: quia hic ſumuntur tria eſsẽtialiter ordinata in eodẽ genere, nec uariatur p̃dicatũ intermediũ, & arguitur. in primis intentionib. de p̃dicari exercito. ſed iſta cõtia non ualet. igitur oẽs p̃dictæ conditiones nõ ſaluant ueritatẽ regulæ. probatio mi. q͂ a ſequitur: aſinus eſt ſub̃a: ergo aĩal eſt ſubſtãtia, & nõ ſequiť. igitur hoc eſt ſubſtãtia. igitur iſta. hõ eſt ſubſtantia, eſt añs non conuertibile iſti. animal eſt ſubſtãtia: igitur econuerſo arguẽdo eſt fallacia cõñtis a poſitione conſequentis, & a propoſitione hñte plures cauſas ueritatis, ad vnam illarũ. ¶Itẽ nulla conſequẽtia tenet niſi in uirtute ſyllogiſmi: ſed ſi hæc reducatur in ſyllogiſmum, cum hõ & ſubſtantia faciant conclõnẽ, erunt extrema & aĩal medium. facto igitur añte prius nunc maiore: erit ſyllogiſmus in prima figura habens maiorem particularem: quæ nõ ualet in quibuſcunq; terminis, quia forma arguendi in oĩbus eſt eadẽ: igitur nec cõſequentia prius ualuit. ¶Itẽ forma arguendi eadem eſt in eſſentialib. p̃dicatis. & nõ eſſentialib. quia conſequentia tenet ex ſignificatione ꝓpoſitionum, ſicut & ſyllogiſmus ꝑ hanc aũt. aĩal eſt ſubſtantia, non ſignificat maior identitas extremorũ, q̃ per hanc: animal eſt albũ: igitur ex ſignificatione ſermonis non plus ſignificatur prædicatum unum eſſe idem homini, q̃ aliud. Si dicatur, ꝙ eſſe eſt unio extremorũ, & iõ talem vnionẽ dicit, qualis debetur extremis, & ita maior idẽtitas ſignificatur hic: animal eſt ſubſtantia. q̃ hic. animal eſt album. Hoc non vř eſſe uerum, quia tũc omnis propoſitio de ineſſe ſimpliciter ſignificaret ſe eſſe tale. & omnis ꝓpoſitio de ineſſe ut nunc, ſignificaret ſe eſſe de ineſſe, ut nunc. Et ita exponendo eſſet nugatio, ut hic: hõ ut nunc eſt albus: & hic eſſet repugnãtia intellectuum, homo ſimpliciter eſt albus, uel neceſſario, qđ non vř probabile. Similiter hic eſſet nugatio: homo neceſſario eſt animal, uel ſemper eſt animal, & hic eſſet repugnãtia intellectuũ, hõ ut nũc eſt animal, & ſi ho cigitur oppoſitũ unũ diminueret alterum: & ita in hac cõſequẽtia hõ ut nunc: eſt animal. igiť homo eſt animal,

esset fallacia s̃m quid & simpliciter. & hic similiter. aĩal necessario est album. igitur aĩal est albũ. & ita ad illã de necessario non sequeret̃ illa de inesse in oĩbus terminis. Qđ cõsequentia nõ ualeat: animal necessario est albũ: igitur animal est album, patet ꝑ Ari. 2. perihermenias, qa qñ est oppositio in adiecto, non tenet a coniunctis ad diuisa. similiter si ualet. ergo consequens nõ ponit intellectum oppositũ añti. Propter tres rationes principales potest dici, ꝙ non seq tur formaliter. aĩal est substantia. igitur hõ est substantia. sicut nec sequitur. substãtia est alba: igitur animal, quia ex significatione sermonis vtrobique antecedens eodem modo se habet ad consequens. ¶ Sed ad quæstionem nunc est dicendum, quòd regula est uera. quia per se datur de secundis intentionibus, sicut logicus debet loqui, & sumendo prædicari propriè, quod est præ alio dici: tunc tantum & non plus significatur per regulam, quod est prius priore, est prius posteriore: vel quod est superius superiore, est superius inferiore: cuius ueritas nulli dubia est, & ita conuenienter ponitur ut regula, quia eius ueritas omnibus est nota. Si autem dicatur, quòd Aristo. exemplificat de reb. primæ intentionis, quomodo igitur arguendum est in illis secundum hanc regulã: dico, quòd Arist. sic exemplificat. ut homo de quodã homine prædicatur: animal verò de homine: ergo & de quodam homine, ubi significatur, animal essentialiter ꝑdicari de homine. si autẽ debeat exerceri ista prædicatio, cũ hoc uerbo est: oportet ad arguendum s̃m regulam modificare compositionem per aliquid, quod notet prædicatum prædicari de subiecto, sicut hic sumitur prædicari, & tunc sic est arguẽdum. homo per se primo modo est animal. quidã homo per se primo modo est homo uel essentialiter. igitur quidam homo per se est animal. si autem absolutè arguatur: animal est substantia. igitur homo; nihil exprimitur in antecedente, quod noĩet ibi uirtutem huius regulæ, quia per esse absolutè non significatur prædicatum prædicari, idest esse subiecto prius, uel superius ipso. Si autem dicatur, quòd Aristo. sumit absolutè compositionem: quidam

enim

enim homo & homo eſt,& animal eſt:dico, ꝙ intelligit per ſe, qa ſic expreſſit prius in ſecundis intentionibus, animal prædicatur de homine.vnde ſequens eſt intelligendum ſecundum præcedens. ¶Ad duo argumenta contra reſponſionem,patet. ¶Ad tertium dico, quòd reſpectu ſubiecti prædicatum eſt prædicatum tantum prę dicatione ſignata, ſed prædicatũ reſpectu prędicati eſt prædicatum, prædicatione exercita tantum.regula autem eſt intelligendà vtraque prędicatione uniformiter ſumpta. ¶Si arguatur. hæc tenet. animal prædicatur de homine: ubi eſt prædicatio ſignata, & quidam homo per ſe eſt homo, ubi eſt prędicatio exercita. ergo quidam homo per ſe eſt animal. ¶Dico, quòd hæc. animal prędicatur de homine, eſt per accidens:non tamen animal prędicatur ſecundũ accidens,& eſt uera pro prędicatione exercita, & ita vtrobique eſt ueritas,ſumendo uniformiter prędicationem exercitam.

¶Diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies & differentiæ, ut animalis & ſcientię &c. Capitulum quartum.

Quæſtio X.

Væritur de ueritate huius regulæ: diuerſorum generum & nõ ſubalternatim poſitorũ diuerſæ ſunt ſpecies & drīæ: utrum aliquid poſſit eſſe in diuerſis generibus. Quod ſic videtur:corpus eſt in genere ſubſtantię.per Porphyrium. & in genere quantitatis.per Ariſt.cap.de quantitate. ¶Item figura eſt in genere quãtitatis,quia geometer, qui per ſe tantum conſiderat quantitates, per ſe conſiderat figuram, & figura eſt in genere qualitatis. per Ariſto. cap. de qualitate. ¶Item ſcientia per ſe eſt in genere qualitatis, qa eſt in prima ſpecie, & eſt per ſe relatiuum. per ipſum. capitulo de relatione. & 5. metaphyſi. ſimiliter. ¶Item duplum & dimidiũ ſunt quantitates per ſe & relatiua. ſimiliter proprium eſt ſecundum qualitatem ſimile uel diſſimile dici,& ſecundũ quantitatẽ æquale & inęquale.ergo hæc sũt in il- Cót.20.

lis generibus, & sunt per se
c.d' qua- relatiua. per Ari. ¶ Consimi
litate. & liter arguitur de multis alijs
c. de re- relatiuis. ¶ Item motus vide
latione. tur esse in genere quantita-
tis, & in genere actionis, vel
passionis. primum ꝓbatur
Cót.18. per Aristo. 5. meta. capi. de
quanto. tempus est quanti-
tas per motum. igitur mo-
tus magis. & tempus est per
se spẽs quãtitatis, q̃a est q̄n
tã spẽs quantitatis cõtinuę.
per Ari. igitur magis motus
est spẽs quantitatis. ꝓbatio
secundi: quia omne uerè p̄-
dicatum in abstracto de ali-
quo est idem essentialiter il-
li. hæc est uera. passio ē mo-
tus. & actio est motus. igi-
tur &c. probatio minoris.
hæc per se est uera. patiens
mouetur. ergo passio ē mo-
Cont.4. tus. ¶ Item per Ari. 5. physi-
& inde. corum. motus accipit spẽm
a termino ad quẽ: igitur silr
& genus. sed per se termi-
nus motus est in tribus ge-
Cont.9. neribus: per Arist. ibidem. s.
& inde. quantitate, qualitate & vbi.
igitur motus est per se in il
lis tribus generibus. ¶ Si di-
catur, quòd motus æqui-
uocè est in illis tribus gene-
ribus. ¶ Contra. motus dici-
tur de alteratione & augmẽ
tatione, & loci mutatione.
secundum idem nomen &
eandem rationem essentia-
lem. s. actus entis in poten-
tia inquantum in potentia:
quæ est ratio eius per Arist.
3. physicorum. igitur uniuo Cont.6.
cè. ¶ Ad oppositum est Ari.
¶ Item quę differunt in prio
re, differunt in posteriore.
igitur quæ differunt in ge-
nere, differunt in quolibet
posteriore: & nihil idem est
in generibus diuersis gene-
ralissimis.

Ad quaestionem dicit, C.5.
ꝙ idem dr̄ multipliciter, ut T. nó ha
dr̄ primo topi. gñe specie & bente. c.
numero. & idẽ numerò tri-
plr. accidente proprio & dif
finitione. & in 5. meta. dr̄, ꝙ
idem ſm se dr̄ tot modis,
quot modis unũ ſm se. s. nu
mero specie genere & pro-
portione. & idem propor-
tione. & idem numero, quo
ad duos modos. s. idem ac-
cidente & proprio potest es
se in diuersis generibus, q̃a
animal & color sunt idẽ ꝓ-
portione. quia huiusmodi
identitas est in similiter se
habere. sicut enim color se
habet ad albedinem, ita ani
malse het ad hoiem. Silr Sor
tes & albus idem sunt acci-
dẽte. sor. & disciplinæ pce-
ptibile vel risibile sunt idem
proprio: & sic eadem ma-
nifestum est, quòd sunt in
diuersis generibus. Idem
specie uel genere nul-
lo

lo modo eſt in diuerſis generibus generaliſſimis, uel quibuſcunque non ſubalternis, ut ſpecies uel differentia: niſi forte idem genere ſuperiore in diuerſis generibus inferioribus. ¶Qđ autem idem ſpecie uel genere inferiore non ſit in diuerſis generibus ſuperioribus non ſubalternis: ut ſpecies vel differentia: uidetur manifeſtum: quia ad eſſentiam ſpeciei pertinet genus. ergo ſi idem ſpecie uel genere inferiore eſſet in diuerſis generibus ſuperioribus: illa ambo genera eſſent de eius eſſentia: igitur illud non eſſet idem eſſentialiter: quia duo genera non ſubalterna diuerſam eſſentiam prædicant. ¶Similiter differentia cum genere facit unum eſſentialiter, ſed cum diuerſis generibus non ſubalternis, nihil idem facit eſsētialiter. igitur &c. ¶Ad primum argumentum dicit Albertus, quod corpus ut dicit naturam aptam ad recipiēdum tres dimenſiones, eſt in genere ſubſtantiæ: ut nominat ipſas tres dimenſiones, eſt in genere quantitatis. primum patet: quia natura incorporea dicitur ſubſtantia: cui repugnat recipere dimenſiones. ¶Ad ſecūdum dico, quod hoc nomen, figura, eſt vno modo ſignificans ſuꝑficiem terminatā lineis: & ſic eſt in genere quantitatis. Alio modo ſignificat ipſam clauſionem linearum ſiue terminationem: & ſic eſt in quarta ſpecie qualitatis. unde qualitates quartæ ſpeciei dicūt qualitates circa quantitatem. ¶Ad aliud dicitur, qđ relationes ſunt per ſe in genere relationis: relatiua uero poſſunt eſſe res aliorum generum, quia illa ſunt relatiua, in quibus fundatur relatio: & illa sūt rès aliorum generum. ¶Per hoc dicitur ad omnia illa: quod licet ſint relatiua: tamen non ſunt in genere relationis: ſed in alijs generibus. ¶Contra, concretum & abſtractū ſignificant idē eſſentialiter. igitur ſunt in eodem genere: ergo ſi relatiōes ſunt ꝑ ſe in gn̄e relationis, & relatiua erunt. cōſequētia patet: quia eadem eſt eſſentia eiuſdem generis: cum ens ſecundum ſe diuidatur in decē genera. ¶Item ſi relatiua non eſſent in genere relationis: nihil determinatum in capitulo de ad aliquid in prædicamentis conueniret alicui in illo genere: & ita ad determinandum de illo genere, eſſent

ſent omnia impertinentia: quę determinantur ibi: qđ uidetur inconueniēs. prima conſequentia patet: nec enim prima diffinitio, ad aliquid: nec ſecunda. quam Ariſt. approbat: nec aliqua proprietas: quam ponit: cõueniret relationibus, ſed tã tum relatiuis: quæ per ypotheſim non ſunt in genere relationis. ¶Ideo poteſt dici, quod per ſe relatiua ſunt in genere relationis: ſicut concreta aliorum ſunt in alijs generibus. de quo dicetur poſt: & ita nihil idem eſſentialiter eſt per ſe relatiuum & ſpecies alterius generis: ſcientia ergo æquiuocum eſt ad ſignificandum habitum mentis. & ad ſignificandum imaginem ſcibilis, quæ duo eſſentialiter sũt diuerſa. primo modo eſt ſpecies qualitatis. ſecundo modo eſt per ſe relatiuum. ¶Ad aliud dicitur, quod duplum & dimidium ſunt per ſe in genere relationis, non quantitatis: nec hoc dicit Ariſto. licet illud cui ineſt duplum per ſe, ut duo, ſit per ſe quantitas: quia non oportet accidens eſſe in eodem genere ut ſpeciem cum ſuo ſubiecto. Similiter de æquali & in æquali ſimili & diſſimili dicendum qđ ſunt relatiua per ſe: ſed in genere quantitatis uel qualitatis ſunt non ut ſpecies: ſed ut propria: ut patet per Ariſto. ultima proprietate quãtitatis & qualitatis: poſſibile autem eſt de multis eſſe in uno genere, ut ſpecies: in alio, ut propria, quia riſibile eſt in genere ſubſtantiæ ut proprium: in qualitate vt ſpecies. ¶Ad Ariſto auctoritatem dico: quod dicit, ſi contingit idem eſſe relatiuum & quale: nihil prohibet hoc ſic idem annumerari in diuerſis generibus, quod non eſt idem eſſentialiter. ¶Ad aliud de motu dicetur poſtea. ¶Contra poſitionem per Ariſto. 5 metaphy. unum numero infert unum ſpecie. accidens, & ſubiectum ſunt unum numero, per reſponſionem, & ſunt in diuerſis generibus: igitur idem ſpecie poteſt eſſe in diuerſis generibus. ¶Item arguitur per ſyllogiſmũ expoſitoriũ ĩ tertia figura, ſcilicet iſte aſinus eſt non qualitas. iſte aſinus eſt non homo. ergo non homo eſt non qualitas, ſumendo in præmiſſis utrunq; extremũ, ut ē termin⁹ infinit⁹: & ſic cõcludēdo. Sed ſi oppoſitũ de oppoſito & ꝓpoſitum de propoſito. per Ariſt.

[Right margin: c. đ qualitate. — Cõt. 12.]

cap.12. Arist. secundo topicorum. ergo homo est qualitas: sed qualitas in abstracto de nullo prædicatur: nisi quod est eiusdem generis: igitur hō est in genere qualitatis, & est substātia. igitur &c. hæc ratio potest fieri communiter ad ostendendum omnē affirmatiuam esse ueram. ¶Ad primum istorum potest dici, quod Aristo. prius

Cōte.7. distinguit modos unius per

Cō te.8. se & per accidens: & postea

& inde. unū p se distinxit i illos modos numero & specie &c. & cum subdit unum numero, inferr̄ unū spēie: itelligit tm̄ de uno numero ut prius illud posuit. scilicet vt est modus unius per se. subiectum autem & accidens si sint unum numero: hoc est per accidens, & non per se: & ita de illis non intelligit istam consequentiam tenere. ¶Ad aliud dicitur, quod regula. si oppositum &c. tenet de contrarijs in seipsis: de contradictorijs econtrario: ut dicitur secundo top. unde non est arguendum eodem ordine affirmatiuè & negatiuè sine fallacia cōsequentis: sed est arguendum ex opposito prædicati ad oppositum subiecti: arguitur autem sic: non homo est non qualitas: ergo hō est qualitas: quę consequētia nō ualet. Cōtra arguo ecōtrario sic: nō hō est nō qualitas: ergo qualitas est hō: & si hæc ē uera. igitur & hęc: hō est qualitas p cōuersionem. Similiter transponendo præmissas: igitur nō qualitas est non hō. & ulterius. igit homo est qualitas: econtrario igitur &c. ¶Ideo dicitur aliter, quod homo & non homo: non opponuntur ut sunt termini infiniti & finiti: sed ut nō homo est terminus negatus: & isto modo cōclusio nōsequit in Syllogis. expositorio. ¶Contra: ut est terminus infinitus de quolibet dicitur homo uel non homo: & de nullo eodem ambo. ergo subiecta contradicunt. ¶Itē negatio infinitans & negans terminū nō differūt quo ad significatū: qa utrobique negat significatū termini finiti. Aliter dr̄, qꝑin palogismo expositorio ē fallacia accn̄tis, qa mediū uariat, qa primo sumit iste asinus, q̄tū ad dn̄ā cōpletiuā: p quā est in spē. qua distinguit ab hoie: in alia. iste asin⁹ est nō qualitas, sumit secundum formam substantiæ. in qua cōuenit cū homine. distinguit ab oī qꝑ est alterius gn̄is. ¶Cōtra. cōsi-

similiter potest alibi argui: vbi non potest defectus affirmari talis. ergo nec est hic per se. consequens patet per Arist. secundo elēcorū. omnium orationum, q̄ sunt propter idem, eadem solutio est. antecedens patet, quia si arguatur sic, albedo est non homo. albedo est non asinus, igitur non asinus, est non homo. igitur homo est asinus. Aliter pōt dici concessa conclusione syllogismi expositorii, ꝗ nō sequitur ulterius, igitur hō est qualitas. nec etiam, igit̄ qualitas est homo. quod āt dicitur in secundo topicorum, in contradictoriis tenet econuerso: manifestè dicitur de consequentia, nō de prędicatione. ¶Item ista regula. si oppositum de opposito &c. tantum intelligēda est in contrarijs: uel si in contradictorijs: intelligatur de prædicatione econtrario: hoc totum uerum est, si in antecedente est prędicatio per se, uel ad minus ulr: si sint termini communes, hoc dico pro conuersione uniuersalis affirmatiuæ per contrapositionem. nunc autem quęcnnque conclusio sit illata p' syllogismū expositorium, neque concludit esse vera per se, neque uniuersaliter: & ideo nullo modo sequitur oppositum prędicari de opposito, neq; in seipso, neque in contrario &cæt.

cap.2.

¶ *Eorum, quę secundum nullam complexionem dicuntur: Singulum aut substantiā significat: aut quātitatem: aut qualitatem: aut ad aliquid: aut ubi: aut quando: aut situm esse: aut habere: aut facere: aut pati &c. Cap. V.*

Quæstio XI.

Irca hoc quæritur, utrum sint tantum .x. generalissima. Qd' nō uidet: ens diuidit in substantiam & accidens: in absolutum & respectiuum, in ens per se, & in ens in alio: sed tantum est unum generalissimum ens absolutum, vel ens per se, uel substātia. igitur tantum est unum p̄dicamentum, quod est accidens. igitur &c. ¶ Negatur consequentia. quia ens per se est uniuocum omnibus, de quibus dicitur: & ita pōt esse unum genus, ens per accidens, uel in alio, non est uniuocum alijs quibus conuenit. ¶Contrà, si unum op- Cōt.12.

posi-

positorum dicitur multipliciter: & reliquum. per Ari. primo topicorum. & verificat illud in omni genere oppositorum. si igitur ens in subiecto sit æquiuocum ad nouem, non ens in subiecto erit æquocum ad tot, & ita erunt. 18. generalissima. ¶ Item dato, quod accidens sit æquiuocum. ix. generibus, sequitur, quod nō plus conueniant accidentia inter se, quam unum eorum cum substantia. quia utrobique est tantum conueniētia in aliqua voce æquoca. igitur non erit conueniētior diuisio entis in substantiam & accidens, quam in ens quando, & in ens nō quando. quia vtrobiq; unū diuidens est unum generalissimum, & reliquum diuidens ęquiuocum ad alia nouem genera. ¶ Sequitur ēt, quod non sit sufficiens diuisio entis in substantiam & accidens, quia accidens cū sit æquiuocum sumitur p aliquo significato, & ita fiet diuisio tantum in duo generalissima. ¶ Item ad principale, quod per superabundantiam dicitur, uni soli cō uenit. per Priscianum. huiusmodi est generalissimū, igitur tantum unum est ge-
5.topic. neralissimum. ¶ Item omnis diuisio & multitudo re- t.15.
ducitur ad vnum, quod est prius illa multitudine, igitur si sint multa generalissima, aliquod est unū prius illis. sed generalissimis nihil est prius, ergo nec sunt multa. Item album est unū aliquid essentialiter, quia p p̄ determinata nihil aliud significat, quam albedo. igitur est in aliquo genere per se, & non in genere qualitatis, quia qualitas verè prędicatur de omni, quod est per se in genere qualitatis: qualitas non verè prædicat de albo, igitur album per se est in alio genere generalissimo. ¶ Ita conuenit arguere de concreto cuiuscū que generis accidentis. igit̄ sunt. 18. genera accidentiū. ¶ Item quare prædicatur de albo, quæro sub ratione cuius vniuersalis. non proprij, quia non cōuertitur. non accidentis, quia non adest & abest &c. non differentię, quia non distingnit album ab alijs. non speciei spālissimæ, quia prędicatur de differentibus specie. igit̄ sub ratione generis, & non habet suprauenięns genus, igitur quale est generalissimum, & non idem qđ qualitas, quia nec habet easdé species: quia nec prędicatur

de eiſdem .igitur eſt aliud generaliſſimum. Quod etiã cap.6. quale ſit genus, patet per Ari. quarto topicorũ docẽtem conſiderare genus in abſtractis. per hoc quod cõcretum eſt in concreto, uel non eſt. ¶Similiter ſicut albedo ad album, ita color ad coloratum: ergo permutando, ſicut color ad albedinẽ, ita coloratum ad album. ſed color vel qualitas eſt genus albedinis, ergo quale eſt genus albi. Quod etiam quale ſit aliud genus a qualitate patet, qa intẽtiões attribuũtur rei nõ abſolutę. ſed vt cõſideratr ab intellectu. ſed album ſub alio mõ cõcipit ab intellectu, quàm albedo, licet ſit eadẽ eſſentia. igitur poteſt eẽ aliud habẽs intẽtionem aliam ab albedine. Itẽ intentiones ſunt per ſe intelligibiles, quia diffinibiles, & in eis manifeſtũ eſt eſſe aliquid ſuperius & inferius. igitur aliqd ſupremũ, illud non habet ſuperueniens genus aliquod iſtorum, qa ens ſm ſe diuiditur Cõte.4. in hæc .x. in 5. meta. eſt igit ens in anima. igitur eſt unũ generaliſſimum intentionum præter hęc omnia.

¶Item contingit intelligere te.7. non ens, qa & ſignificare. p Ari. ſcđo poſteriorũ. & in eis eſt rõ ſuperioris & inferioris. ergo aliquid ſupremum: illud non continetur in aliquo iſtorum decem, qa nullũ iſtorum de illo p̃dicatur, ergo eſt diſtinctũ generaliſſimum non entium, & ita plura genera, quàm decem. ¶Item figmenta cõcipiuntur ab intellectu, & in eis eſt ſuperius & inferius. ergo ſupremum. ergo aliquod generaliſſimum.

¶Itẽ de omnibus iſtis. ſ. intentionibus non entib. figmentis ſic poteſt argui. intellectus cõponens facit cõpoſitiones de eis, quarum veritatem vel falſitatem iudicat, ut patet. igitur & intellectus ſimplex ea concipit. igit ſub aliqua ratione concipiendi, non ſingularis. igitur uniuerſalis: igitur generis uel ſpecici &cæt. igitur eſt in eis generaliſſimum. conſequentia autem ſuppoſita in omnibus his rationibus. ſ. quod ſi eſt ſuperius in eis. & ſupremum patet per Ariſt. quarto meta. uerius eſt, quod eſt primo uero propinquis. & 5. eiuſdẽ prius eſt, quod eſt principio propinquius. & ratione, qa aliter non eſſet ſtatus aſcendendo. ſed proceſſus in infinitum. ¶Item arguitur ſimiliter de priuationibus. Cõt.17. & 18. Cõt.16.

¶Di-

¶Diceretur ad hoc, quod cõcreta, intentiones, non entia, figmẽta, priuationes, & quęuis huiuſmodi ſunt in generẽ per reductionem ad abſtracta. res primæ intentionis entia, quorum ſunt, figmenta & priuationes, quia cum cõmuniora intelligantur prius minus cõib. oportet generaliſſima eẽ primo intelligibilia. hæc autẽ non ſunt intelligibilia, niſi per attributionem ad illa, ad q̃ dicta ſunt habere habitudinem, ideo non poſsũt poni gñaliſſima, ſed ponũtur in genere per reductionẽ. Similiter ponitur de potẽtia, qđ eſt in genere per reductionem ad actũ, cuius dicitur potẽtia. ¶ Contra hoc, in omnibus iſtis eſt per ſe prædicatio ſuperioris de inferiori. ergo ſub ratione alicuius vniuerſalis, quia p̃dicari ꝓprie eſt proprium uniuerſalis, nõ alterius q̃ generis. Arguaĩ de ſingulis, ſicut ſupra argutũ eſt de concretis. igitur ſi non ſit procedere in infinitum in eis erit aliquod genus non habens ſupraueniens genus. igitur generaliſſimum, quia ſic diffinitur generaliſſimũ a Porphyrio. illud nulli iſtorũ decẽ eſt idẽ, quia nõ habet ea ſdem ſpecies, quia nec de eiſdem p̃dicatur ꝑ ſe primo mõ, igiĩ eſt aliud generaliſſimũ ab iſtis decẽ. ¶Etiã per rõnem nullius iſtorum decẽ p̃dicatur de ſuis in quid. ergo per nullũ iſtorũ decẽ habet rõnem generis, ſed cũ æque primo dicaĩ, quod licet de ſuis ſpeciẽb. ſicut aliquod iſtorũ decẽ de ſuis, ſequiĩ, ꝙ erũt æque primo genera, & non per reductionẽ ad aliquod iſtorũ decẽ. ¶Similiter, quod inter q̃libet ꝑnumerata ſit genus & ſpecies, oſtẽdiĩ ꝑ duo argumenta prę facta de concreto. Etiam per hoc, quod de quolibet iſtorum contingit quærere quid, & reſpondere per aliquod uniuocum, quod eſt in plus illo, cuius quæritur quid. ¶Omne prædicatum vniuocum in quid, quod eſt in plus ſubiecto eſt genus, ꝑ Ari. 4. topi. Qđ ẽt in reſpõſione dr̃, ꝙ oportet gñaliſſimũ eſſe primo intelligibile, manifeſte falſum eſt; niſi intelligatur reſpectu illorum, quorum eſt generaliſſimũ. quantitas enim non eſt primum intelligibile ſimpliciter, ſed in ſuo genere, ita ponitur intentio primum intelligibile reſpectu intentionum ſpecialium, & non ens reſpectu non entium Cõt. 15.

entium particularium: & priuatio reſpectu priuatio num particularium, quia ſi contradictio non entis, uel oppoſitum priuationis prius occurrat intellectui: particulari ente: & particu lari habitu: ſequitur, quod non ens & priuatio ꝑintelligantur ſuis particularib. quia ens primo ducit in cognitionem non entis, & habitus primo in cognitionē priuationis: non primo huius non entis: & huius priuationis. Sic etiam poteſt ar gui de potentia reſpectu actus ¶ De concretis & intētionibus non eſt dubium: quin ſint per ſe intelligibilia. Poſſet reſponderi ſpāliter de non ente, priuatione & potentia. quod licet ſit ꝑ̄dicatio in quid eis, & ſupe rioris; non tamen ratio generis & ſpeciei, quia nullū prædicatur depluribus differentibus ſpecie vel nume ro, quia non entium uel priuationum uel potentiarum ſecundum ſuam ratio nē nulla eſt diſtinctio, ſed tātum in habitudine ad eorum oppoſita. ¶ Cōtra. tūc aliquid prædicatur proprie de aliquo: immo in quid, & ſub ratione nullius uniuer ſalis, quod non videtur, cū prædicari de pluribus ſit cō uertibile cum uniuerſali. ¶ Itē hæc eſt uera, cæcitas non eſt ſurditas: præciſè rō ne ſignificatorum. ergo pri uationes diſtinguuntur, licet earum diſtinctio ſit ab alio, hoc non prohibet eas eſſe ſpecies: ſic enim ſpecies quæ ſunt in genere ſubſtantiæ differunt per formam, quæ formæ non ſunt ipſæ ſpecies. ¶ Item commune multis nunquam ex ſe diſtinguitur in illis, igitur pri uatio non diſtinguitur in cæcitate & ſurditate: niſi ꝑ aliqua addita: quæ cum pri uatione conſtituunt iſta in̄ ſua ratione: ergo in illis additis abundant hæc a gene re. hęc igitur addita ſunt dif ferentiæ: licet non ita complete in eſſendo, ſicut differentiæ ſubſtātiæ, ergo iſtę ſunt duæ ſpecies differentes. ¶ Ad omnia obiecta de iſtis quinque concretis, intentionibus ſecundis, priuationibus nō entibus, & potentiis, poſſet reſponderi, quod licet hæc poſſint intelligi ſub aliqua ratione intelligendi & prædicandi inter ſe ſub ratione alicuius uniuerſalis, & ſtatum eſſe ad aliquod uniuerſaliſſimum: quod inquantum at tribuitur ei iſta intētio eſt diuerſum ab illis. x. tamen

ſtat

ſtat tantum eſſe decem generaliſſima rerum: quia nō quodlibet intelligibile: ſed ens ſecundum ſe diuiditur
Cōt.14. in hæc,5.meta. & ita nullū iſtorum eſt ens ſecundum ſe diſtinctum ab illis decē. ¶Contra.tunc videtur, qđ logicus conſiderās per ſe intentiones,& numerum generaliſſimorum tātum ſub hac ratione.ſ.qua eis hęc intētio generaliſſimum poſſit applicari,debere plura eſſe generaliſſima, quā decē, quia plura iſtis ſunt intelligibilia, quibus inquantum intelliguntur:poteſt intentio attribui,licet meta.cōſiderans ens inquantum ens: diceret ea tantum eſſe decem.cuius oppoſitum uidetur Ari.dicere,dicens ſingulum ſignificare ſubſtantiā uel qualitatem &c.non tantum ſingulum ens ſignificare ſubſtantiam &c. ¶Ad oppoſitum eſt Ari. (hic in litera.)

AD QVAESTIONEM dicendum :quod tantum ſunt decem generaliſſima rerum, quorum diſtinctio non ſumitur penes aliquid logicū tantum,ſed penes ipſas eſſētias.Ipſa enim intentio generaliſſimum eſt tantū variata numero in iſtis. unde quo ad id,quod eſt difficultatis:qđ eſt magis metaphyſica,quam logica, ideo ſufficienter hic ſcitur, quia ita eſt, quanuis forte metaphyſicus debet vel poſſit ſcire propter quid. ¶ Ad primū argumentum.dico vt ſupra ¶Ad primum cōtra hoc dico,quod ens per ſe, & non ens per ſe,vel ens in ſubiecto, & non ens in ſubiecto ſunt contradictoria,& ideo cum negatio non neget ſolam vocem, ſed ſignificatū, & non poteſt vniuoco actu quodlibet ſignificatum negare,erit æquiuocum, ſicut affirmatio : ſed non ens in ſubiecto non eſt idem , qđ ſubſtantia.nam non ens,eſt non ens in ſubiecto, neque non ens per ſe eſt accidens: quia non eſt ens per ſe, ſed ens non per ſe idem eſt qđ accidens;& ens non in alio, idem quod ſubſtantia.&primum non contradicit enti per ſe, nec ſecundum enti in ſubiecto. ¶Ad aliud pōt dici,quod accidētia conueniunt in aliquo intentionali:vt attributum ſubſtantiæ vel poſterius ſubſtantia, in quo non conuenit accidens cum ſubſtantia. Vel poteſt concedi, ſi eſſet vnum nomen æquiuocè ſignificans ſubſtantiam & alia generaliſſima, vt. a. æquè conueniēs diuiſio eſſet entis in a,

& quando sicut in substantiam & accidens: quia utrobique æquiuoci in æquiuocum & uniuocum ¶ Ad tertium contra illud dico, qđ æquiuocum actu importat oĩa sua significata. & ideo ponit accidens omnia nouem gtnera, cum diuiditur ens in substantiam & accidens. Cum dicitur æquiuocum non accipitur simul, nisi pro vno significato. verum est ab eodem intelligēte: sed nō minus ipsum ẜm se omnia sua significata simul ponit. & eo modo sumitur. non autem vt intelligitur ab vno. ¶ Ad secundum principale dicitur, qđ superlatiuum tantum vni cōuenit in uno gñe: & ita tm̃ vnum est generalissimũ in uno genere: sed non simpliciter tm̃ unũ. ¶ Vel aliter ꝙ suplatiuũ dupliciter. dr̃: & exponitur uno mõ positiuè ꝑ excessum oĩum aliorum: alio mõ priuatiuè per non excedi ab aliquo alio. primo modo nullum est generalissimum simpliciter: sed tantum in aliquo gñe. i. gñalius omnib, alijs in suo gñe. Secũdo mõ, quodlibet illorum est gñalissimum: qa nullũ eo generalius. & illa propositio. quod per superabundantiam dicitur &c. vera est, ut superlatiuum exponitur positiuè: non ut exponitur priuatiuè: quia multa possunt esse prima. ita ꝙ ꝗlibet illorũ nihil ē prius.

¶ Ad tertium, dictum est prius. Vel pōt dici, ꝙ multitudo prædicamētorũ reducitur ad vnum: quod est prima cã: quæ prior est eis nō prædicatione: sed entitate, & causalitate. & ita pōt aliquid eē prius eis. ¶ Ad aliud de concretis. dico, quod essentia significata ꝑ album, est in genere qualitatis: sed illa sub hoc mõ intelligendi vel significandi nō est ꝑ se qualitas, uel in genere qualitatis: sed per reductionem: quia. s. est idem essentialiter albedini: quod est ꝑ se in illo genere, Est autem in aliquo, generalissimo per se scilicet in quali; sed non in alio: quale enim a qualitate tantum differt in modo significandi: quæ differentia licet prohibeat prædicationem unius de altero, non tamen sufficit ad distinguendum genera: uel ad faciendum, aliquid esse in diuersis generibus. ¶ Ad aliud concedo, quale esse generalissimum propter probationes illas: sed non aliud quàm qualitas. ¶ Cum dicitur.

citur. habet alias species. dico, quod falsum est. Cum dicitur. prædicatur per se de alijs. dico, quod falsum est: quia species per se vnius & alterius differunt tantum in modo significandi. ¶Contra, quale est generalissimum: & qualitas est generalissimũ. & hæc non sunt idem generalissimum. igitur aliud. consequentia patet: quia circa ens, idem & diuersum includunt contradictionem. per Aristo. 10. metaphysi. secunda pars antecedentis patet: quia si essent idem generalissimum, tunc vnum prędicaretur de altero sic. qualitas est qualis: & unum de speciebus alterius.

Cõt. 12.

¶Dici potest; quod sunt idem generalissimum, cum ostenditur quod non. quia unum non prædicatur de altero. dici potest, quod aliquid est idem alij, & non prędicatur de illo propter diuersum modum significandi. quæ diuersitas licet prohibeat prædicationem unius de altero: non tamen sufficit ad distinguendum generalissimum uel species diuersas. ¶ Similiter propter istum modum significandi non prędicatur unum de speciebus alterius. nec tamen de aliis speciebus prædicatur hoc & illud. secundum hoc neganda est hęc. albedo est species qualis: quia & hæc albedo est qualis. & concedēdum est, quod album non est albedo: sed non est concedendum, quod sunt species alterius generis, nec aliæ species, quia plus requireretur ad concedendum talem diuersitatem: quam ad impediendum mutuam prædicationem de se inuicem. ¶ Cum probatur superius ea esse diuersa genera, quia non prædicantur de eisdem, potest negari: quia eædem sunt species vtriusque. sed hoc non est illud. ¶Ad aliam probationem. cum dicitur intentiones attribuuntur essentiæ: ut intelligitur, dico, quod secundum modum intelligendi abstracti uel concreti non uariatur secundum genus uel speciem. licet hoc non sit illud &cæt.

¶*Substantia autem est, quæ propriè principaliter, & maximè dicitur; quæ neque de subie-*

ecto dicitur: neque in ſubiecto eſt: ut aliquis homo, vel aliquis equus &c. Ca. de ſubſtantia.

Queſtio. XII

CIrca Capitulum de ſubſtantia, quæritur, utrũ aliquis homo ſit prima ſubſtantia. Quod ſic videtur auctoritate Ariſto. qui ſic exemplificat de prima ſubſtantia. ut aliquis homo aliquis equus. & inferius ubi intendit quodlibet aliud a primis: dici de primis; uel eſſe in eis. arguit ſic. animal prædicatur de homine. igitur de aliquo homine per aliquem hominem intelligens primam ſubſtantiam. ¶ Item non eſt ſecunda ſubſtantia. & inter illam & primam non eſt medium. igitur eſt prima ſubſtantia. probatio primæ propoſitionis. ſi eſſet ſecunda ſubſtantia, non eſſet niſi ſpecies. ſed hoc eſt falſum. quia hæc eſt vera. nullus homo eſt ſpecies. igitur ſua contradictoria, falſa. ¶ Item ſi aliquis homo non eſſet prima ſubſtantia, poſſet prædicari de multis. & ita hęc videtur eſſe vera, omnis homo eſt aliquis homo: quia non poſſet eſſe commune ad alia, quàm ad ſuppoſita hominis. ſed illa non eſt vera probatio: tum quia prædicatum, uniuerſalis affirmatiuæ, confunditur tantũ cõfuſé. & ita per accidẽs ad confuſionẽ alterius, ut ſubiecti. igi͛ pót confundi per ſe. ſed cum dico, aliquis homo. non poteſt confundi per ſe, ſic dicendo, oĩs aliquis homo. tum quia omne prędicatum uniuerſalis affirmatiuæ poteſt eſſe ſubiectum particularis conuertentis illam uniuerſalem: tale non eſt hoc, quod eſt aliquis homo.

¶ Si dicatur hanc, omnis homo eſt aliquis homo: conuertendam eſſe in hanc, aliquis homo eſt homo. ¶ Contra. iſtæ differunt, omnis homo eſt homo, & omnis homo eſt aliquis homo, ergo earum conuerſæ differunt. ¶ Ad oppoſitum, aliquis homo pręedicatur de pluribus. ergo non eſt prima ſubſtantia. antecedens patet, quia iſte homo eſt aliquis homo. & iſte homo eſt aliquis homo. ¶ Item ſequitur. iſte homo currit. ergo aliquis homo currit, & non econuerſo. ergo non eſt pri-

prima ſubſtãtia. ¶Item hęc eſt uera. omnis homo eſt aliquis homo. tum quia ſua contradictoria eſt impoſſibilis. aliquis homo non eſt aliquis homo. tum q̄a quæ libet ſingularis eſt uera. igitur aliquis homo prædicatur de omni homine, igitur non eſt prima ſubſtantia.

DICITVR ad quæſtionem: quod aliquis homo eſt prima ſubſtantia: nec dicitur de multis: niſi æquiuocè.

¶Ad ſecundum dicitur: q̄d conſequentia non ualet: niſi diſtincto conſequente.

¶Ad tertium dicitur, quod illa uniuerſalis eſt falſa: & ſua contradictoria uera: ſumendo aliquis homo in p̄dicato pro primo ſubſtantia: ut ſcilicet homo affirmatur de homine: quia aliquis homo non eſt aliquis homo, ut Sortes nõ eſt Plato. inductio non ualet: ſed eſt figura dictionis: procedendo a pluribus determinatis, ad unam. & ita commutatur quale quid in hoc aliquid. ¶Contra. illud ex hoc ſequitur: quod ad uniuerſalem nõ ſequitur particularis: niſi præfacta diſtinctione: & quod ad ſingularem non ſequitur particularis: niſi p̄facta diſtinctione: etiam quod particularis propoſitio non habet contradictoriam: niſi pręfacta diſtinctione: etiam tunc non vniuerſalis ſibi contradicet: ſed particulari affirmatiuæ in hoc ſenſu: ſingularis negatiua ſufficienter cõtradiceret: quia in eis eſt affirmatio & negatio eiuſdem de eodem. & quod particularis propoſitio non ſit ſimpliciter ſillogizabilis: & abſolutè, uel non, niſi ſicut ſingularis: & quod nullus ſyllogiſmus abſolute ualeat: quia nullus conuerſus abſolutè ualet: quia in omni ſyllogiſmo: uel in ſuo cõuerſiuo eſt aliqua propoſitio particularis: quæ abſolutè non eſt ſyllogizabilis: & quod particularis & indefinita non conuertuntur: quia una ut indefinita habet ſingulares pro cauſis ueritatis: quas habet particularis pro ſenſibus multiplicatis: & quod æquiuocatio non ſit in dictione: q̄a nec homo multiplex in ſe eſt: nec aliquis homo: nec in ſe ut manifeſtum eſt, nec ut alij additur. p̄batio: quia additio alicuius non confert ſibi nouum ſignificatũ.

QVIA iſta uidentur magis inconuenientia contra Ari. in tota logica. & contra cõmunẽ naturam ſyllogiſmi,

& contradictionis: quam ex ponere unam auctoritatem Aristo. ¶ Videtur ergo potius dicendum: quod aliquis homo non est prima substãtia.i.non significat tantum unum suppositũ hominis: sicut iste homo: propter inconuenientia prædicta. Sed propter auctoritatem Ari. intelligendum: quod homo de se indifferens est ad multas acceptiones scilicet pro voce: intentione: pro suppositis. signa ergo: ut omnis: aliquis: sibi addita in differentiam ad intentiones & ad uocem tollunt: & determinant ipsum ad acceptionẽ tantum pro suppositis: sed adhuc in illa acceptione est indifferens ad quodcunque suppositum. igitur Arist. uolens primam substantiã exprimere, ut distinguitur contra secundam: uidelicet vt ei inest intentio secundæ substantię. & tamen quodãmodo in generali: dixit ut aliquis homo. idest quodlibet qđ est iste homo. ¶ Alio modo potest dici, quod per aliquis homo ponitur prima substantia determinata: indeterminatè tamẽ & tũc exẽplificauit Aristo. de prima substantia determinata: licet indeterminatè, ut de hac uel illa. ¶ Sed forte aliquis homo non significat primam substantiam determinatam: neque determinatè, nec interminatè, licet ꝓ illa supponat qñ est subiectũ particularis ꝓpositiõis: ꝙ nõ significet, patet ꝑ ueritatẽ huius: oĩs homo est aliquis homo. prima enim substantia determinata: siue determinatè: siue indeterminatè sumpta: non prædicatur uerè de omni homine. ita & homo, quando est subiectum indefinitè supponit primam substãtiam determinatam indeterminatè: non tamen illam significat. ideo prior modus dicendi videtur conuenientior. ¶ Ad primum argumentum patet: quia Aristo. nominat primam subãm quodãmõ in cõmuni per commune sumptum pro acceptione pro suppositis. ¶ Ad aliud dico, quod aliquis homo est ens per accidens compositum ex re primæ intentionis & secundæ: & nec est prima substantia, nec secunda, sed medium accidentale inter illa: & tale medium inuenitur inter speciem specialissimam & indiuiduum: ut homo albus: licet non medium essentiale. ¶ Contra. aliquis homo prædicatur

de

de pluribus differentibus numero in quid, secundū prędicta: igitur est species. ¶Item ens per accidens est compositum ex rebus diuersorum generum huiusmodi nō est aliquis homo, quia modus intelligendi hominem non est res alicuius generis. ¶Ad primum. pōt dici, quod aliquis homo de nullo prædicatur in quid, quia ens per accidens non habet quid. ¶Contra hoc, tunc pari ratione prędicatio hæc non est in quid. aliquis homo est animal. Item primo libro elēcorum. dicit Arist. eadem est diffinitio propositionis & unius solius propositionis & rei, & unius rei. ista tamen una sola res est compositum ex re primæ intentionis & secundæ. igitur tale compositum potest habere diffinitionem in quid. ¶ Item aliquis dicit tantummodo modum intelligendi hominem pro suppositis: & tantum in illa acceptione dicit quid suppositorum. igitur aliquis non prohibet hominem prædicari in quid de illis, immo magis confert ad hoc.

cap.4.

¶Pro responsione istorum oportet intelligere, quod omne sincathegorematicum in prædicato: est pars prædicati. cuius probatio est per impossibile: aliter ex ueris sequeretur falsum, & sic nullus homo est omnis homo: iste homo est homo: si signum in maiori nō esset pars prædicati posset inferri in conclusione. ergo iste homo non est homo: quia ad habendum identitatem maioris extremitatis nō oporteret ipsū sumi in maiori & conclusione cum eodē signo, si illud non eēt pars prædicati, sicut manifestum est in secundo modo secundæ figuræ: quia maior extremitas non sumitur cum eodē signo in cōclusione & maiore: & ita ex ueris sequeretē falsum. ¶ Item ostenditur ostensiuè magis pp quid: quia sincathegorematicū, nunquam habet respectū ad pcedens, alr negatio subsequens cōpositionem posset propositionem facere negatiuam. sicut & negatio præcedens. igitur sincathegorematicum additum prędicato nō determinat ipsū in comparatione ad subiectum. & ita non inquantū extremū: quia inquātū ē extremum respicit aliud extremum: sed omne sincathegorematicum determinat

extremum: inquantum est extremum. igitur nullum additum termino in prędicato est sincathegorematicum, sed pars prædicati. tamen absolutè intellectum, terminum cui additur determinat. & ita est sincathegorematicum respectu partis prędicati, sed non respectu prædicati, quia ipsum est alia pars prędicati: sed sincathegorematicũ additũ subiecto non est pars subiecti, quia determinat illud, cui additur in cõparatione ad predicatũ. his visis patet ad rationem, quia sic dicẽdo, aliquis homo ẽ animal est aliquis tantum sincathegorematicũ. & homo tãtũ subiectum. & ideo potest ꝓpositio esse per se, sed non est ita, vbi aliquis homo ꝑdicatur. ¶ Ad aliud dico, quòd unus & solus pñt esse cathegorematica vel sincathegorematica: primo modo intelligit Arist. in primo elencorũ: qa eadẽ est diffõ rei & unius solius rei i. rei in se indiuisę: & ab aliis diuisę, qa illud est res ꝑ suã essentiã, non autẽ intelligit, vt unus & solus sunt sincathegorematica. ¶ Ad tertiũ. cõcedo, ꝙ aliqs dicit modũ intelligẽdi hoiem ꝑ suppositis, tñ sub tali mõ intelligendi nõ põt homo ꝑdicari: nisi ille modus sit pars prædicati: ꝓpter rationem supradictã. & illud totum non prædicatur in quid. quod si posset homo prædicari per se sub tali modo manẽte mõ, posset prędicari in quid: & quia nihil dicitur species, nisi inquantum aptũ natũ est prędicari, homo. sub isto modo non põt esse species, ¶ Ad aliud superius quod fuit contra responsionem. Ad secundum, cum dicitur ens per accidens est compositum ex rebus diuersorũ generum, illud potest negari, quia quicquid non est essentialiter, idem cũ aliquo, siue sit res alterius generis, siue non cõpositum cum illo aliquo, facit ens per accidens. ¶ Ad tertium principale. concedo hanc esse uerã, oĩs homo est aliquis homo. cum ostenditur primo, qđ non, qa prædicatũ non est confundibile per se. nego. nam in cõtradictoria prędictæ vĩis erit idem prędicatũ, quod & in ista & confusũ, cõfusè & distributiuè. nec aliter oportet cõfundibile per accidens, esse per se confundibile. Vel aliter potest concedi, ꝙ inquantum prædicatur aliqs homo intelligitur specificare rem huius

verbi est. ita quod pdicatum est hoc totum. ens aliquis homo: & illud potest confundi per signum uniuersale affirmatiuum immediatè additum. Per hoc dico ad aliam probationē: quia illa uniuersalis conuertitur in hāc, aliquod ens: aliquis homo est homo.

¶Substantia est, q̄ propriè principaliter &c. ¶Nota, ꝙ diuisio substantiæ in prima & secundam non est diuisio generalissimi in species: sed subiecti in accidentia: quia substantia secundum quod intelligitur ſm quam considerationem pertinet ad logicum: diuiditur in intentiones sibi accidentes.

¶ *Alia vero oīa: aut de subiectis dicūtur principalib. substantijs: aut in subiectis eis sunt. Hoc autē manifestum est ex his, quæ ꝑ singula proponētur: ut animal de homine prædicatur: ergo & de aliquo homine animal prędicabitur. Nāꝗ de nullo aliquorum hominum diceretur: nec omnino de hoīe prædicaretur. Rursus color in corpore est: ergo in aliquo corpore. Nam si non in aliquo singulorum, nec omnino in corpore &c. Cap. eo.*

Quęst. XIII.

Væritur de consequētiis quas facit Ari. ad ꝓbandum istam conclusionem s. animal prędicatur de homine: ergo de aliquo homine: & color est in corpore: ergo in aliquo corpore. Vtrum huiusmodi consequentiæ teneāt formaliter. Quod nō videtur, quia nec alibi tenet. species prædicatur de homine: ergo de aliquo homine. vbi est eadem forma arguendi. ¶Item uidetur esse fallacia consequentis a superiori, non distributo, ad inferius. & ita positio consequentis, quę consequentia non valet. ¶Itē terminus de se est indifferens ad omnem suppositionem. igitur si arguatur ab ipso sumpto absolutè ad ipsum sub una suppositione tantum, arguitur ab indifferenti ad determinatum. & ita fit fallacia consequentis, sic est in proposito. ¶Itē eadē ratione, qua illa consequentia tenet: videtur

tur ista tenere:animal prædicatur de omni homine. igitur aliqđ animal. sed non ualet ista:igitur nec illa. probatio maioris vtrobique fit similis descensus:nisi hic in subiecto:ibi in prædicato. quæ diuersitas nõ impedit, p̄cũ oĩs vniuersalis possit conuerti sumptis terminis vniformiter. p̄batio minoris, quia añs est verũ, & cons̃ falsum. ¶Item pari rõne se queretur, aĩal est oĩs hõ, ergo aliquod animal. qđ non est uerũ, quia añs uerum, & consequẽs falsum:quia sua contradictoria uera. ꝙ añs sit uerum patet, qa animal est hõ inquantum hõ. igitur oĩs hõ. antecedens istius patet: quia animal per naturã hoĩs est hõ. igitur inquantũ hõ. consequentia patet per Ari. 1. priorum. c. de reduplicatione. ¶Item destructis primis. animal prædicatur de homine, & non de aliquo homine: quia nullus est. igitur consequentia nõ valet. ¶Ex hoc etiam sequit̃ aliam conclusionẽ Ari. esse falsã. s. destructis primis &c. quia eis non existentib. possunt secundæ substantiæ p̄dicari de se inuicem, per se igitur & manere:quia secũdum substantiam esse est esse p̄dicatum essentiale in genere substantię. ¶Ad oppositum est Aristo. & probat vtranque cõsequentiam inferendo ex opposito consequentis oppositum antecedentis.

DICENDVM, ꝙ hæc consequentia est bona. animal p̄dicatur de homine, ergo de aliquo. sumendo prædicari ut hic sumit Arist. scilicet superioris de inferiori in genere: decurrit enim super hanc regulam, quando alterum de altero p̄dicatur &c. quę ualet hanc. qđ est prius priore in genere: est prius posteriore. ¶Intelligendum ẽt, ꝙ hæc consequentia tenet descendendo ad istum hominẽ:ubi est prima substantia determinata & determinatè:quia sequitur. si animal est prius hoi e:igitur isto. sed Arist. inferendo infert de prima substantia determinatã. indeterminata tñ:sicut ponitur. per hoc, ꝙ est aliquis hõ:quia sic sumitur oppositum consequentis. Sed de alia consequentiã color est in corpore. igitur in aliquo est magis dubiũ, quia non tenet per regulam supradictam. ¶Dicitur, ꝙ tenet de accidentibus communibus per locum a minori, quia illa prius insunt primis substantiis, quàm secun-

cundis: licèt econuerso con uenit de proprio. ¶Contra hoc tunc non probat vniuersaliter omnia alia a primis dici de primis, aut esse in eis, quia non accidentia propria ¶Potest dici, quòd secunda cōsequentia tenet de omni accidente reali, quia nullum tale inest communi: nisi mediante supposito aliquo. igitur si communi inest: inest supposito, indeterminatè tamen. & secũdum hoc intelligendum, ꝙ secunda consequentia non tenet descendendo ad primam substantiam determinatam & determinatè. sed est fallacia cōsequentis. nec sic descendit Arist: quia nec sumitur oppositum consequentis: sed descendit ad determinatam: indeterminatè tamen. Adhuc hæc probatio non uidetur sufficiens: quia proprium inest communi: & non inquantum inest suppositis, quia inquãtum proprium inest primo cōmuni, & ſm hoc cōe est extraneum suppositis, quia sumendo cōmune pro medium, ut de eo dicitur proprium primo. & in minore, vt est in supposito: est fallacia accidentis sic: homo primo est risibilis. iste est homo. ergo iste est primo risibilis. igitur non omne accidens reale inest cōi inquantum est in suppositis. ¶Ideo dicitur, ꝙ utraq; consequentia tenet tantummō sumendo cōe, ut hēt suppositionē personalē. & tunc secunda consequentia tenet per hãc regulam: nihil inest alicui supponenti disiunctiuè pro multis: nisi alicui illorum indeterminatè sumpto insit. sed tamen prima consequentia videtur tenere absolutè sine tali specificatione suppositionis: quia significatum superioris prius est inferiori. igitur q̃cquid est prius illo significato est prius supposito: & secundum hoc tenet prima cōsequentia. Potest dici, ꝙ in suppositione simplici sumitur significatum pro significato. & non quicq̃d est prius significato superioris illo modo est prius inferiore: quia superioris significatũ illo modo non est prius inferiore, sed est ei extraneũ, ut patet coniungendo pręmissas: vbi in maiori stat terminus simpliciter, & in minori dicitur de suppositis.

¶Ex istis consequentijs probatis ex oppositis infert Aristotel. alia igitur omnia: aut de subiectis principalibus substantijs dicuntur

tur,aut ſunt in eis. quæ conclusio ita intelligenda eſt, ſicut ſequitur ex antecedente probato.& hoc eſt ſic.omnia alia quæ dicuntur de ſecundis ſubſtantijs, vel ſunt in eis,ut habent acceptionẽ perſonalem:dicũtur de primis , uel ſunt in eis. ¶Ex hac ſecunda cõcluſione infert Ari. tertiam. deſtructis igitur primis impoſſibile eſt aliquod aliorum remanere: quæ ſic exponitur, quo ad illud eſſe, quod alia habent in primis:quãuis poſſint remanere, quo ad aliud eſſe, ut quidditatiuum, uel eſſe intelligibile. ¶Contra hanc expoſitionem ſecunda ſubſtãtia,inquantum hic fit ſermo de ea opponitur primæ, quia diuidunt ſubſtantiam per oppoſitum, & per accidens vtrunque illorum:nullum autem oppoſitum habet eſſe in ſuo oppoſito. igitur nullum eſſe habet ſecunda ſubſtãtia in prima. ſecundum igitur iſtam expoſitionem abſolutè diceretur deſtructis primis, nullum aliorum deſtrui. Hoc confirmatur per hoc, quod Ariſt. loquens de ſecunda ſubſtantia & accidentibus dicit omnia alia a prima. ſed hæc inquantum habent eſſe in prima non ſunt alia. igitur non loquitur de illis inquantum habent eſſe in prima ſubſtantia.Ideo poteſt dici aliter, ꝙ hæc tertia concluſio logicè ſumpta.ſ.de ipſis intentionibus eſt manifeſta ſic:ſecunda ſubſtantia dicitur relatiuè ad primam,ſicut dictum ad illud de quo dicitur. igiẽ ſi prima non eſt, ſecũda nõ eſt, quia relatiua ſunt ſimul natura.per Ari.inferius. ca. de relatione.¶Item accidẽs relatiuè dicitur ad ſubiectũ, loquẽdo de intentionibus, & intentio ſubiecti vel fundatur in prima ſubſtantia, vel ſecunda.ſi in prima: ergo deſtructa prima, non eſt ſubiectum illius accidentis: ſi non eſt ſubiectum: igitur nec accidens,per hanc regulam:relatiua ſunt ſimul natura.ſi intentio ſubiecti fundetur in ſecunda ſubſtãtia: arguatur ſic. deſtructa prima ſubſtantia:ſecunda non eſt:per locum a relatiuis,& ſi ſecunda non eſt: ſubiectũ talis accidentis non eſt, & ſi hoc. igitur tale accidens nõ eſt:per locum a relatis.¶Dicitur ꝙ intentio ſubiecti reſpectu accidẽtis poteſt fundari in alio accidente,quod nec eſt ſecunda ſubſtantia, nec prima. ¶Contra. illud accidens habet ſubiectum, aut

aut accidẽs: aut ſubſtantiã. ſi ſubſtantiam; arguatur ut prius. ſi accidens; illud habet ſubiectum, uel procedetur in infiitum in accidentibus. quorum quodlibet ſit ſubiectũ alterius. quod habet Ariſt. pro inconuenienti 4. metaphy. aut ſtabit ad ſubſtantiam ſecundam, uel primam. & de omnibus arguatur a primo ad ultimũ. ¶Notandum autem, ꝙ hæc propoſitio: deſtructis primis &c. non ponit primas poſſe deſtrui, quia ablatiuus abſolutus per Priſcia. ſecundo conſtructionum exponitur per ſi: quia: uel: dum: poteſt igitur iſte eſſe ſenſus, ſi deſtruantur primæ ſubſtantiæ: deſtruũtur aliæ, uel qa, uel dum, & quælibet exponens eſt vera: quia poſitio alicuius in cõparatione ad aliud, nõ requirit ipſum poni abſolute; ſed eſt fallacia ſecundum quid & ſimpliciter. prædicta etiam concluſio. ſcilicet deſtructis primis &c. poteſt intelligi de ipſis quæ ſubſunt intẽtionibus: quia ſecunda ſubſtantia nõ habet aliud eſſe, quàm aliqua prima ſubſtantia. ſimiliter eſſe accidẽtis eſt a ſubiecto. ſi a prima ſubſtantia illa non exiſtẽte accidens nõ eſt. ſi a ſecunda illa non eſt, ſi prima non ſit. igitur ſi prima ſubſtantia non ſit, nulla ſubſtantia eſt; neque vllum accidens. ¶Hæc etiam tertia concluſio forte generalius uera eſt; quàm prima uel ſecunda: licèt non inquantum ex eis infertur.

Cõt. 12. & inde.

¶Ad primum argumẽtum dico, ꝙ ſpecies non prędicatur de homine, vt hic ſumitur prædicari: quia non eſt ſuperius eo in genere. ¶Cõtra. hæc eſt uera. homo eſt ſpecies. igitur ſpecies uerè prędicatur de homine. ¶Itẽ ſi ſpecies eſt in homine arguetur, ꝙ ſecunda conſequentia non valet, quia nõ ſequitur: igitur eſt in aliquo homine. ¶Ad primum dico, ꝙ uerbum eſt, poteſt notare qualemcunque unionem extremorum, & nõ oportet, ꝙ ſemper notet prædicatum eſſe ſuperius ſubiecto: ſed ad exercendum illud, quod ſignatur. hic oportet addere ad compoſitionẽ huius uerbi, eſt, aliquam determinationem, ut eſſentialiter, uel aliquid huiuſmodi. Secunda ratio contra reſponſionem probat illud, quod eſt in homine, non ſecundum acceptionem perſonalem: ſed ſimplicem nõ eſſe in aliquo homine, qđ bene eſt concedendum. Poteſt

teſt etiam dici ad rationem principalem, quòd ſpecies ſi dicatur de homine: non tamē ut homo hēt acceptionem perſonalem: & neutra conſequentia ualet: niſi ſic ſumendo cōe. ¶ Ad ſecundū argumentum principale, vt eſt contra vtranque conſequentiam: poteſt dici generaliter, ꝙ non eſt fallacia cōſequētis, quia non arguitur ad primam ſubſtantiam determinatam, & determinatè: ſed indeterminatè, & illo modo eſt ęquè cōe cum termino cōi, ſumpto perſonaliter. Sed inquantum eſt cōtra primam cōſequentiam poteſt dici ſpecialiter, ꝙ cū hmōi prius vel ſuperius &c. licèt arguere a ſuperiore terminante talem reſpectū ad inferius: quia quicquid eſt prius hoie, eſt prius iſto. Cuius cauſa eſt: quia ſuperius inquantum terminans talē reſpectum habet uirtutem vniuerſaliter ſumpti. ¶ Qđ enim prius eſt ſuperiore, dicitur de eo vniuerſaliter, & a ſuperiori diſtributo licèt deſcendere ad inferius. ¶ Ad tertium dico, quòd terminus in vna propoſitione non habet niſi vnam ſuppoſitionem: quia vna propoſitio eſt ſignum unius intellectus compoſiti, & diuerſæ ſuppoſitiones termini ſunt diuerſæ rationes intelligendi terminum reſpectu tertij, & omnes diuerſæ ſuppoſitiones in ſuo genere ſunt oppoſitæ: cum igitur impoſſibile ſit idem in eodem intellectu compoſito reſpectu tertij intelligi ſub diuerſis uel oppoſitis rationibus intelligendi: impoſſibile eſt idem in una propoſitione habere diuerſas ſuppoſitiones: indifferēs eſt igitur terminus ad diuerſas ſuppoſitiones, licèt non in una ꝓpoſitione. Loquimur autē de conſequentia, ut antecedens eſt propoſitio una, & ſic non eſt maior indifferentia in antecedente, quàm in conſequente. ¶ Ad quartū argumentum, vt eſt contra primam conſequentiam; poteſt dici, quòd non eſt ſimilis rō deſcēdendi; quia deſcendendo ſub ſubiecto arguitur per hanc regulam, quod prædicatur de ſuperiori, & de inferiori: quę neceſſaria eſt, ut hic ſumitur prædicari. Deſcendendo autem ſub prædicato arguitur per hanc regulam, de quo prædicatur ſuperius & inferius: quæ facit fallaciā conſequentis. ¶ Notandū, quòd licet hæc poſſet concedi uera: omnis homo eſt ali-

aliquod animal:non tamen inquãtum aliquod animal est prima substantia. Prima enim substantia determinata, siue determinatè, siue indeterminatè sumpta, non dicitur de omni homine. ¶Sed tunc uidetur illa ratio plus ualere contra secundam consequentiam: quia arguendo sic. in omni corpore est color, igitur in omni corpore est aliquis color, ut aliquis color dicit primam substantiam. est antecedens uerum, & consequens est falsum. & tamen illa consequentia uidetur tenere per eandem regulam, per quam & consequentia Aristotel. ¶Dico, quòd non per eandem regulam, quia secunda consequentia Aristo. tenet per hanc regulam, quod inest alicui stanti disiunctiuè pro multis inest alicui illorum indeterminatè, sed terminus stans confuse tantum non stat pro multis disiunctiuè. ¶Ex hoc sequitur cõsequentiam tantum tenere; a communi habente suppositionem personalem, & non quancunque, sed determinatam:& illam dico, quãdo terminus stat pro aliquo determinato indeterminatè tamen: sicut subiectum indefinitę uel particularis. ¶Contra hoc, si nõ, sequitur, animal prædicatur de omni homine. ergo aliquod animal quod prædicatur de omni homine, non est aliquod animal. Et si hoc, non dicitur de prima substantia, nec est in illa, ut manifestum est. Igitur aliquod, nec dicitur de prima substantia, nec est in ea, quod est contra Arist. sequitur igitur inconueniens contra Arist. nisi descensus teneat sub termino stante confusè tãtum. Eodem modo potest argui de ista: in omni corpore est color, ergo aliquis color. ¶Ad hoc dico, quòd in prima consequentia est fallacia consequentis: quia ad hoc sequi illud infertur hoc esse illud; & non econuerso. multa. n. de se inuicem uerè dicuntur per hoc uerbũ, est, quorum nullum infert aliud, Arguendo igitur eodem ordine negatiuæ, est fallacia consequentis a destructione antecedentis. ¶Vlterius, cum dicitur; si non est aliquod animal; non dicitur de prima substantia; ista cõsequentia non ualet, quia aliquid inquantum est secũda substantia dicitur de prima, ut hic sumitur dici de.

& secundum hoc est extraneum alicui animali: vnde in ista consequentia innuitur fallacia accidentis. ¶Vlterius, cum dicitur: si animal ut dicitur de omni homine non dicitur de aliqua prima substantia, nec est in ea: igitur aliquid, nec dicitur de prima substantia, nec est in ea: ibi est fallacia figuræ dictionis, commutando quale in quid; debet enim sic inferri: igitur aliquid sub aliquo modo accipiēdi, nec de primis dicitur, nec est in primis. & hoc est concedendum, tanquam necessariū, quia omnis homo nec dicitur de: nec est, in. ¶Cum dicitur in quarto argumento principali, quod non est diuersitas hic & ibi: nisi quia hic fit descensus ex parte subiecti; ibi ex parte p̄dicati. ¶Dico, ꝙ illum descensum concomitat̄ diuersitas suppositionum, quæ prohibet consequentiam, quia nō tenet, nisi termino uno modo supponente. ¶Cum dicitur, ꝙ uniuersalis conuertitur sine figura dictionis, uerū est, ꝙ uariatio suppositionum circa unum terminum non est respectu reliqui termini supponētis eodem modo, & nisi esset: non esset figura dictionis. ¶Ad aliud dico, ꝙ non similiter sequeretur vtrobique: quia propositio ista; animal est omnis homo: a nullo ponitur uera: vt animal hēt suppositionem determinatam, & aliter non tenet illa cōsequentia. ¶Vel aliter: quia omnis homo non prædicatur: vt hic sumitur prædicari: licèt propositio ponat̄ uera. nō. n. est uera primo modo per se. ¶Ad ultimum dico, ꝙ loquendo de intentionibus destructis primis nullæ sunt secundæ substantiæ: q̄a vno relatiuo destructo, destruitur & reliquum: nec est etiam aliquod prædicatum in genere substantiæ: nec isto modo sunt primæ sub̄æ magis corruptibiles q̄ secundæ. Similiter est de rebus, quæ subsunt inquantum eis attribuuntur tales intētiones: sed si loquamur de esse rerum: forte potest concedi hominem esse animal: licet non hunc uel illū: sed hoc non: secundum ꝙ homo habet suppositionē personalem determinatam. illam. n. non habet, nisi cum sint eius aliqua supposita. Sed quia cuiuslibet, cōmunis siue existentis siue non existentis est suppositum accipere per additionem pronominis demonstratiui sic: sicut

ſicut ipſum eſt commune. Propterea melius dicendũ, quòd ſiue aliquis homo ſit: ſiue non ſit, ſemper ſequitur: animal prædicatur de homine: igitur de aliquo. & quòd propter idem: conſequens eſt uerum: propter quod & antecedens. ſ. propter inſeparabilem unionẽ extremorum: licèt neutrũ exiſtat. ¶Contra concluſionem tertiam arguitur ſic: deſtructo poſteriori, nó oportet prius deſtrui. ſed ſecunda ſubſtantia eſt prior prima: quia ſequitur ad primã. & non econuerſo: & tale eſt prius, per Ariſt. capitulo. de prius. ergo deſtructa prima ſubſtantia, non oportet ſecũdam deſtrui. Dici poteſt, quòd loquendo de intentionibus ſunt ſimul natura: quia correlatiua loquendo de rebus: licèt homo forte ſit prius iſto homine: non tamen aliquo homine: quia ſecunda ſubſtantia non habet aliud eſſe, quàm eſſe alicuius primæ ſubſtantiæ.

¶*Cõmune eſt autem omni ſubiectæ in ſubiecto nõ eſſe. Principalis nanque ſubſtantia non de ſubiecto dicitur: neque in ſubiecto eſt &c. Non eſt autem proprium ſubſtantiæ hoc. Nanque differentia eorũ eſt quæ in ſubiecto non ſunt: bipes enim & greſſibile de ſubiecto quidem homine dicitur, in ſubiecto autem nullo eſt. Ca. e.*

Quæſtio. XIIII.

Værit̃ circa hoc an dñia de genere ſubſtantiç ſit ſubſtantia, & loquendo de eo quod ſubeſt intentioni. Quod non videtur per literam hic, quia nó ineſt ſoli ſubſtantiæ, ſed differentiæ prima proprietas. ſed ſi differentia eſſet, ſubſtãtia poſſet ei ineſſe: & tamen ſoli ſubſtantiæ. ¶Item nec prima ſubſtantia, quia dr̃ de ſubiecto: nec ſecunda, quia nec ſpecies, nec genus in genere ſubſtantiæ: hæc ſola: ſunt ſecundç ſubſtantiæ. ꝑ Ariſto. ¶Item habet contrarium: quia habet aliquid a ſe maximè diſtans in eodẽ genere. & talis diſtantia, per Ariſto. 10. meta. eſt contrarietas. ſubſtantiæ autem nihil eſt contrarium, per Ariſto. inferius. ¶Item per Ariſto. 5. meta. primus modus qualitatis eſt differentia ſubſtantiç. qualitas autem non

c. de ſubſtantia.

Cót. 13.

Cót. 19.

c. de ſubſtantia.

Cốt.19. c.de sub stantia.

est substantia. Si dicatur, ꝙ Ari. intelligit, ꝙ habet modum prædicandi in quale, hoc non vr̃ uerum, quia metaphysicus a logico differt in hoc, quòd meta. considerat ens inquantum ens: logicus inquantum consideratur a ratione. quod ergo habet solum modum prędicãdi in quale: quamuis a logico posset aliquo modo dici qualitas: non tamen a metaphysico, nisi sit essentialiter qualitas. ¶ Ad oppositũ non substantia nõ est prior substãtia, quia substantia est primum ens. differentia est naturaliter prior specie, q̃ est substãtia. ¶ Item nõ substantia interempta non interimitur substãtia, sed dr̃ia interẽpta interimitur spẽs. quæ est substãtia. ergo. ¶ Itẽ differentia est pars diffinitionis speciei: igitur indicat aliquid essentiæ eius. nihil aũt pertinet ad essentiã substãtiæ nisi substantia. ¶ Item si esset accidens faceret vnũ ens per accidens, cum genere, & cum addita generi faciat speciẽ: igitur omnis species in genere substantiæ esset ens per accidens, & ita nulla est species.

Ad qvaestionem potest dici, ꝙ dr̃ia in genere sub̃æ est substantia, quia est idem per se ei quod est per se substãtia: non tamẽ est species uel indiuiduum in genere substantię, nec per se substãtia. uerior est tñ talis prædicatio: rõnale est sub̃a: q̃ ista. quantum est substãtia. quãuis utraq; necessaria, & vtraque per accidens. prima. n. est per accidens: non ideo, quia aliquid est sub̃a, cui accidit rationale. sed secunda est per accidens, quia aliqd est substãtia, cui accidit quãtum. ¶ Ad primum argumẽtum dico, ꝙ intelligit nõ est hoc proprium substantiæ. i. ei quod directè est in genere substantiæ ut species vel genus, sed etiam dr̃iæ: quæ non est sic substantia. secundum idem ostendit ¶ Ad tertiũ dico, ꝙ contrarietas vno modo dicitur cõiter ꝑ maxima distãtia, & hoc modo priuatiuè opposita dicũtur contraria, vt in primo physicorum dicuntur principia. scilicet forma & priuatio cõtraria: hoc modo contrarietas est in omni genere inter differentias generis; de qua dicitur. 10. meta. ꝙ omnis differentia ſm speciem contrarietas est. ¶ Alio modo sumitur ut est maxima distantia formarum mutuo circa idem se expellentiũ, & sic sumitur hic. & 8. phy. & vbi est

Cốt.24. & inde.

Cốt.13 & 24.

ista

Cōt.63. & circiter, sed clarius 5.physi. Cōt.7.9 & 48.habetur.

ista contrarietas, ibi est motus ꝓpriè dictus. ¶ Ad quartum dico, ꝙ Ari ut in pluribus in 5 diuidit uoces in significationes, & in modos diuersos accipiendi, quod ad minus facit de qualitate: nō.n. eam diuidit, ut est generalissimum in spēs ponēs dr̄iam esse primam speciem eius. Sed diuidit hanc uocē qualitas in significata, & vnum significatum eius est dr̄ia substātię, quia sicut forma æquiuocatur ad substā tialem, quæ tribuit esse simpliciter: ita actus ad actum primum & actum secundū. & ita qualitas ad qaalitatē essentialem & accidentalē æquiuocatur. & dr̄ia substā tiæ est qualitas essentialis: nullo modo qualitas, ut est generalissimum.

¶ Non uos uerò conturbent substantiarum partes: quæ ita sunt in toto, quasi ī subiecto sint: ne forte cogamur eas nō esse substantias confiteri &c. Cap. eod.

Quæstio XV.

QVæritur circa hoc: an partes substantiæ sint substantiæ. Quod non videtur, quia substantia vt est generalissimū, est per se ens, nulla pars subēę est ꝑ se ens, dum est pars substantię: q̄a tūc esset hoc aliquid, & vna substantia esset ex multis hoc aliquid, qđ nō vr̄ verū. ¶ Item si quæcūq; pars substantiæ sit, substantia sit.a. illa substantia, & arguitur sic. si.a.sit sub̄a descendendo diuisiuè a generalissimo, oporter concedere, ꝙ uel sit illa substantia, cuius est pars: uel species distincta contra illam: uel quòd contineatur in aliqua specie distincta ab illa: quia omne quod est in genere, est in aliqua specie eius. per Arist. secundò topi. non est illa: cuius est pars: q̄a illa de ea nō ꝑdicat: nō aliqua alia spēs, nec in alia spē: q̄a tūc differret a suo toto specificè, & ita per differentiam essentialem, & etiā ab omni alia parte. sed hoc non est possibile: tum quia oīs pars hr̄et formam specificā: quia oīs dr̄ia sumitur a tali forma, & ita nulla pars esset pars totius, nec cōstitueret eius essentiam, nec vnum essentialiter, cū alia parte: tum quia tunc omnis pars per propriam formam esset ens in actu, & ex duob. in actu non fit uerè unum. per Arist. 7. meta. & ita nullum totum esset uere unū. ca. 10. Cōt.49.

¶Item quælibet pars substantiæ est substantia,& nulla pars hominis est homo: sequitur igitur nullus homo est substantia. conclusio est falsa:& non minor. igitur maior: forma arguendi pa-
Cót.95. tet per Ari. 4. phy. quia tali forma arguendi vtitur contra ponentes tp̄s esse circulationem sic. quælibet pars temporis est tp̄s,& non q̄libet pars circulationis est circulatio:igitur tp̄s nō est circulatio. vñ si forma arguendi ibi ualet,& hic. Item de materia dicitur 7. meta. ꝙ non est quid, nec quale &c. igitur non substantia.¶Itē
Cont.8. forma non est substantia: quia est in subiecto, & quia adest & abest præter subiecti corruptionem,ut in trāsmutatione substantiali patet.¶Ad oppositum pōt argui per tres rōnes factas ad oppositū præcedētis q̄ōnis.
Cont,2. ¶Item diuisum prædicatur de diuidentibus ipsum. sed secundo de aīa: substantia diuidit in formā & materiā & cōpositum;igitur qđlibet
Cont.7. istorum est sub̄a, ¶Item.7. meta, dicit Ari. ꝙ forma est magis ens q̄ materia, & iō est magis ens,q̄ compositū: in qua consequentia innuitur materiā esse magis ens, q̄ compositū:tūc arguo sic. substantia est maximè ens. si igitur illud,quod minimè est ens, vt cōpositum sit substantia, ut patet:& multomagis materia & forma, q̄ sunt magis entia composita erunt substantiæ. ¶Item hic in litera videtur Arist.innuere, ꝙ partes substantiæ sint substantiæ. aliter nō oporteret prohibere illud, quasi inconueniens, necsequeretur ex tota ꝓprietate. AD QVAESTIONEM potest dici,ꝙ duplices sunt partes. s.essentiales, ut materia & forma: quæ.s. essentiam substantiæ cōstituunt. aliæ partes quantitatiuæ: quæ non sunt substantię:inquantum substantia est, sed inquantū est quanta & extensa. sed tā de his,q̄ de illis potest dici, ꝙ non sunt substantiæ per se,i.ꝙ gn̄alissimū sub̄æ non prędicatur de eis per se:nec verè in abstracto ꝓpter primam rationem & secundā prius positas ad illam partē quæstionis. veruntamē substantia est æquiuocum, ut dicitur ens per se:& isto modo est generalissimum,& vt dicitur de principijs entis ꝑ se,& isto modo partes substantiæ possunt dici substantia, Similiter in genere substantię,ut est generalissimū, sunt non ut species, sed per

redu-

reductionem, ut per se principia specierum, & de illis q̃ sunt in genere per reductionem non oportet genus in abstracto uere prædicari. ¶Ad argumenta præcedentis quęstionis, ut hic, ualent. ¶Ad primum. non substantia non est prius substantia: dico, quòd si intelligatur non substantia, ideſt illud, de quo non prædicatur per se generalissimum in genere substantiæ. falsa est propositio. sed uera sic. nõ substãtia. ideſt nullo modo substantia, neque ut substantia est generalissimum, neq; dicitur de principijs substantiæ. ¶Ad probationem, cum dicitur. substantia est primũ ens: dico, quòd hoc est uerũ comparando generalissimũ substantiæ ad alia genera. i. entium per se in genere est substantia primum ens: nõ tamen est uerum de substãtia principiata simpliciter, quia principia talis substantiæ sunt priora illa. ut dicitur. 7. meta. quòd forma & materia sunt magis entia cõposito. forte tamen potest concedi absolutè, quòd substantia est primum perfectione, licèt non uia generationis. ¶Ad secundum non substantia interempta, non interimitur substantia: dico, ꝙ si maior intellligitur: non substantia. ideſt eo interempta, quod non sit substantia per se in genere substantiæ nõ interimitur substantia: falsa est, quia principiis substantiæ quæ nõ sunt sic substantiæ interemptis: substantia interimitur: uera tñ pôt esse sic, ꝙ nullo mõ est substantia, nec gñalissimũ, nec ut vr̃ de principijs substantiæ. ¶Ad tertium ꝑ idem nihil pertinet ad essentiam substantię nisi substantia, si intelligitur, nisi quod per se est in genere substãtiæ falsa est: alio modo vera, & illo modo pars substantiæ est substãtia. ¶Ad aliud de secundo de anima. dico, ꝙ illa diuisio substantiæ nõ est diuisio generis in spẽs, quia tunc materia haberet dñiam distinguentẽ ipsam a forma, & esset ens actu de se distinctũ a forma, quod nõ est uerum. sed est illa diuisio æquiuoci in æquiuocata ſm logicũ, uel analogi in analogata ſm naturalẽ, & sic prædicationem substãtiæ de diuidentibus concedo, sed hoc non est, ut substantia est generalissimum. ¶Ad aliud dico, quòd forma & materia sũt magis entia cõposito entitate principii, & ita sunt substantię. nõ

Cont. 7.

tamen ut substãtiæ species. ¶Ad auctoritatem Ari. dico, ꝙ Ari. non dicit nec innuit ex litera hic partes substantiæ esse substantias, sed dicit, ꝙ propter primam ꝓprietatem substãtiæ non oportet eas concedere nõ esse substãtias, quia nec partes substãtiæ sunt in subiecto.i.in aliquo actu completo existentes ut formę, licèt sint in toto, q̃a alius est modus essendi in toto, & alius in subiecto. ¶Tunc ad duo argumenta ad aliam partē q̃ōnis quæ probant formã non esse substantiam ꝑ hoc hoc ꝙ est in subiecto. Dicēdum est, ꝙ materia appropriatè est tantum illud, q̃d est in potentia ad suscipiendam formam, non habens ex se actum aliquem cōpletum, cui forma tribuit esse simpliciter, ut est in substantijs. subiectum dicitur, ꝙ licèt sit in potentia ad formã: tñ est in actu completo, & ideo forma adueniens tribuit ei tantum esse secundũ quid. forma igitur substantiæ, licèt sit in materia: non tñ est in subiecto. Per idem patet ad aliud, quia non adest præter subiecti &c. quia nullum est eius subiectum. ¶De quinta ꝓprietate substantiæ sciendum, ꝙ genera lissimum substãtiæ non dicitur de aliquo magis, & de aliquo minus: neq; aliqua substantia ſm suam essentiam suscipit magis & minus: tamen quo ad actum substandi, qui est vna proprietas eius dicitur vna magis substãtia alia, ut species magis substantia genere, q̃a pluribus substat, sicut dicitur genus esse uniuersalius specie, quia de pluribus prędicatur, licèt uniuersale æqualiter prædicetur de genere & de specie, ut de speciebus eius. Multa est circa hanc proprietatem difficultas: quæ physico relinquitur. ¶De sexta proprietate sustãtiæ quę est: cum sit vna & eadem numero, est susceptiua contrariorum ſm sui mutationem: hæc est propria substantiæ & conuertitur cum substãtia, quia nulla substantia ex ratione substantiæ prohibetur suscipere contraria, licèt aliqua ex sua propria forma determinetur ad unum cōtrarium. Similiter intelligēdum est: substantia suscipit contraria: non sibi, sed alia quæ sunt inter se contraria: alioquin hæc proprietas repugnaret quartæ proprietati.

¶Quan-

¶ *Quãtitatis autem aliud quidem eſt continuum: aliud diſcretum &c. Cap. de quantitate.*

Quæſt. XVI.

Væritur primo, an quantitas ſit genus. Qđ non videtur, qa nullum genus p̄dicatur denominatiuè de ſpē. ſed hæc eſt uera linea eſt quanta, & ſic de alijs: quę ponũtur de genere quantitatis. igitur nullũ iſtorum eſt eius ſpēs. igitur nullam ſpeciem habet. igitur non eſt genus. probatio maioris: nullum p̄dicatũ vniuocum eſt denominatiuum. ſed oē genus reſpectu ſpēi eſt p̄dicatum uniuocũ per Ari. prius ergo &c. probatio huius ma. quia rõ p̄dicati vniuoci eſt ratio ſubiecti, quod manifeſtè eſt uerũ de genere reſpectu ſpeciei: ſed nullius denominatiui ratio eſt ratio ſubiecti, ut dicitur in capitulo de ſubſtantia, quia album prædicatur de corpore: rationem uerò albi impoſſibile eſt prædicari. ¶ Item quantitas non habet ſpēs, quia de cõtinua & diſcreta nõ p̄dicatur æqualiter, & genus æqualiter p̄dicatur de ſpēbus. probatio aſſumpti, quia quantitas cõtinua eſt naturaliter prior ſua diuiſione: quia inquantum continuum eſt diuiſibile & naturaliter prius ſua diuiſione. igitur & continuũ eſt prius numero, quia numerus eſt poſterior diuiſſone continui, cum cauſetur ex illa. per Ariſt. 3. phyſico. Cõt. 68.
¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

Quęſtio. XVII.

QVæritur vtrum quantitas ſit genus unum. Quod non vr. quia per Ari. Cõt. 12. & inde. 1. poſteriorũ. & 10. meta. In omni gn̄e vno eſt unum primum & minimũ, quod eſt menſura aliorũ, ſed in quantitate non eſt unum primũ & minimum, ſed duo. ſ. vnitas & punctus. igitur quantitas eſt duo genera. Item cuiuſcũque generis omnes ſpecies ſunt oppoſitæ, quia uel primas differentias includunt, vel differentias oppoſitas diuidentes aliud genus intermedium: ſi ſub aliquo eodem genere intermedio contineantur: & includens vnum oppoſitum non prædicatur de alio includente alterum, eo modo quo differentiæ diuiſiuæ generis debent eſſe oppoſitæ igitur nulla ſpecies vnius gn̄is de quacũq; ſpē illius gn̄is p̄dicatur

 catur

caĩ, ſed aliqua ſpecies quantitatis prædicatur de alia denominatiuè, ut linea eſt numerata. igitur &c. ¶Itẽ paſſio & ſubiectum nõ ſunt in eodem genere, ut ſpecies: tum quia paſſio prædicatur denominatiuè de ſubiecto. igitur & genus paſſionis, ſed genus ſubiecti nõ prędicatur denominatiuè de ſubiecto, ergo nõ eſt idem genus ſubiecti & paſſionis. prima cõſequentia patet ab inferiori ad ſuperius, Tum qa tunc paſſio de ſubiecto. nõ prædicaretur, ut ex præcedenti argumẽto, quod oſtẽdit, nullam ſpeciem cuiuſcũque generis poſſe prædicari de alia, ſed longitudo eſt paſſio lineæ quę eſt in genere quantitatis, & longitudo eſt in genere quantitatis, ergo genus quantitatis non eſt unum. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſt.

Ad qvaestionem dicendum, ꝙ quãtitas eſt genus: qa ꝑdicatur de plurib. differentib. ſpecie, in quid, ut de q̃titate cõtinua & diſcreta, quia q̃ſito quid de vtroq; eorũ, cõuenienter rñdeĩ, quãtitas. & eſt gñaliſſimũ, quia nõ hẽt genus ſuperueniẽs. nihil.n. de eo prædicatur in qd, niſi ens: quod nõ eſt genus, qa nec uniuocũ. & eſt unum genus, qa ſ̃m unam rõnem dr̃ de oĩbus ſuis ſpecieb. Sed q̃ ſit illa una rõ duplex eſt modus ponẽdi uno modo ponitur rõ menſurę. Tum quia probat hic Ariſt. orationem eſſe ſpẽm quãtitatis, per hoc ꝙ eſt mẽſura. Tum quia ſ̃m diuerſitatem huius rõnis uariantur ſpẽs quantitatis: qa menſura, cõtinua quædam eſt intrinſeca menſurato, quædam extrinſeca: intrinſeca uel mẽſurat ſecundum unam dimenſionem tantum, & ſic eſt linea: uel duas, & ſic eſt ſuperficies: uel tres, & ſic eſt corpus. Extrinſeca duplex, propria, & ſic locus, uel cõmunis, & ſic tempus, & dicitur locus menſura propria, quia unus tãtum eſt unius menſurati, tp̃s cõe, quia eſt idem multorũ menſuratorũ, non aũt cuiuslibet tp̃alis ſuum tp̃s eſt propria mẽſura. Manifeſtum eſt etiã numerum & orationem eſſe menſuras. ¶Contra iſtud ratio generis æqualiter inuenitur in oĩbus ſpẽb. non ſic rõ mẽſuræ in cõtinuo & diſcreto, quia uni maximè ꝓpriè ꝓprium eſt eſſe menſurã, & cũ illud per ſe ſit principiũ numeri, ab illo primo deriuatur ratio mẽſuræ ad numerũ, & de numero ad

con-

cõtinuum, vt manifeſte habetur. 10. meta. c. ſecundo. Cót. 2. 3 & inde. ¶Si dicatur, quod diſcretũ eſt prius continuo in ſe, nõ comparando ad ſuũ genus. Hoc concedit propoſitum: quia neutrum participat rationẽ generis per alterum: ſed continuum non habet rationem mẽſurandi, niſi a diſcreto, ut docetur, ubi ſupra: ergo. ratio menſurę nõ eſt ratio quantitatis, ut eſt genus. ¶Ideo dicitur aliter, quod licet per ſe menſura conueniat quantitati: non tamen eſt illa ratio eſſentialis quantitatis, ſecundũ quã ei attribuitur ratio generis: ſed rõ diuiſibilitatis, & hoc de illa diuiſione, que eſt in partes eiuſdem rationis: qđ oſtéditur tripliciter. primo in 5. meta. vbi diffinit quan Cót. 18. tum. ſecũdum quod poteſt habere diffinitionem ſaltẽ exprimentem, quid dicitur per nomẽ: ibi ſic notificatur quantum eſt qđ eſt diuiſibile in ea quæ inſunt: quorũ ſingulum natũ eſt eſſe hoc aliquid. i. in partes eiuſdem rationis. igitur quantitas eſt per ſe diuiſibilitas in hmõi partes. nam ubi eſt prædicatio p ſe primo modo tenet a cõcretis ad abſtracta. ¶Secundo oſtenditur, quia quãtitas cõtinua & diſcreta nõ diffiniuntur hic per menſuram: ſed per hoc, quorum partes copulantur &c. igiť de eorũ eſſentia, eſt eſſe partibile. ¶Tertio, quia per rationẽ diuiſibilitatis ſumuntur ſpecies quãtitatis in 5. Cót. 18. meta. quia diuiſibile in non cõtinua eſt numerus vł oratio: in continua ſecundum diuiſionem unam, linea. ſecundum duas, ſuperficies: ſecundum tręs, corpus, & ſecũdum alias differentias diuiſibilitatis poſſunt ſumi tẽpus & locus. ¶Cõtra hunc ſecundum modum: quantitas continua eſt in potentia diuiſa: diſcreta actu: quæ sũt actu & potentia aliquid nõ ſunt æqualiter illud: ergo diuiſibilitas non æqualiter conuenit cõtinuo & diſcreto. aſſumptum patet: quia partes numeri actu ſunt diuiſæ ab inuicem: continui non. ¶Item cuius eſt potẽtia per ſe eius eſt actus. ſi igitur quantitas continua ſit per ſe diuiſibilis, poteſt eſſe per ſe diuiſa. igitur cõtinua poteſt eſſe per ſe non continua: quod non uidetur dandum. ¶Item Ariſto. probat orationem quantitatem eſſe: quia eſt menſura. igitur illa eſt ratio eſſentialis quantitatis. ¶Ad primum poteſt dici, quod quantitas diſcreta

ta eſt una & indiuiſa: ideſt dū manet in ſua ſpecie: unde cunque ſit eius unitas: quãuis materialia, quæ ſubſunt illi formæ ſunt diuiſa. uerbigratia. quinarius in ſua ſpecie manens eſt formaliter indiuiſus: quia diuiſio eius perimit formam quinarij: quia diuiſione facta in ternarium & binarium non amplius manet quinarius: licet materialia vt unitates ſint ſic diuiſæ. vnde negandum eſt, quod ſumitur de diſcreto. ¶ Ad ſecundum dici poteſt, quod actus huiuſmodi potentiæ. continuum eſt diuiſibile: non eſt iſte. continuum eſt diuiſum. ſed iſte. continuum diuiditur, ideſt eſt in fieri diuiſionis. & illud poteſt per ſe ineſſe continuo. ¶ Ad tertium, quod non negatur illud, quod per ſe eſt menſura eſſe quãtitatem. ſed quod illa ratio non eſt eſſentialiter q̃titatis, ut eſt genus: quia non æqualiter ineſt ſpeciebus eius. ¶ Ad primum argumentum primæ quęſtionis poteſt dici, quod de linea abſolutè non dicitur quantitas denominatiue. nec de aliqua ſui ſpecie abſolutè ſumpta. ſed in abſtracto & in quid. ſed denominatiuè dicitur de linea in materia, & aliis ſpeciebus. & ſic ſumitͬ ſpecies eius ut cõcreta. & non eſt mirũ concretum generis prædicari de concreto ſpeciei. unde quãtumcũq; uſus loquendi ſit dicere, linea eſt quanta, ſiue diuiſibilis. & ita de aliis ſpecieb. hoc ſimpliciter eſt falſum de eis, ut ſunt ſpẽs, quia tunc eſſent ſubiecta q̃titatis, uel diuiſibilitatis. talis enim modus prædicandi conuenit oĩbus accidentibus reſpectu ſubiectorum. ¶ Aliter dicitur, quod maior eſt vera in omni alio genere a quantitate, & non de illa ſpecialiter, quia quantitas non tantum alijs, eſt principium menſuræ uel diuiſionis: ſed etiam ſibi: & ideo ſe denominat, & ſuas ſpecies, quod non eſt uerum de alijs.

¶ Ad ſecundum dico, quod in omni genere poteſt aliqua ſpecies eſſe prior alia in eſſendo comparando illas inter ſe: ſed nulla eſt prior alia in participando rationem generis: ſic continua quantitas naturaliter eſt prior diſcreta, ut oſtẽdit rõ: licet non in ſuſcipiendo prædicationem q̃titatis: quia neutri ſpeciei ineſt diuiſibilitas ꝑ alterã.

¶ Ad.

¶Ad primum argumentũ secũdę quæstionis dicitur, quod punctus & unitas nõ sunt duo simpliciter prima. quia punctus ad unitatem reducitur, ut ad prius se, est enim pũctus unitas habens
tex. 42. positionẽ, ut dicitur primo poste. & ita tñ vnitas est primum. ¶Contra, sicut principiũ ad principium, sic principiatũ ad principiatũ. igit si unitas sit materiale, vel formale in puncto: quorũ alterum oportet, si punctus sit unitas positionem habens: & discretum erit similiter vel formale uel materiale in continuo. non materiale, manifestum est, quia continuum non componitur ex discretis. igitur formale, quod negat Aristote. 7. metaphy. reprehendens
Cõt. 38. & circiter. Platonem, qui ita posuit. Ideo dicendum, quod sicut magnitudo non est multitudo neque materialiter, neque formaliter. sic punctus nõ est unitas neq; materialiter neq; formaliter: qa pũctus est indiuisibilitas magnitudinis: unitas multitudinis nec est hæc diffinitio Aristo. punctus est unitas &c. sed si alicubi dicatur de puncto: hoc est secundũ Platonẽ, qui posuit numeros esse formalia in continuo. & ita unitatem in puncto. sed nec ſm Ari. nec ſm. Platonẽ habet primo poste. Cõt. 42.
illa diffinitio, sed sic: vnitas est substãtia sine positione: punctus autẽ substantia posita, qđ manifeste falsum ẽ ſm Ari. sed uerum ſm Plato. ponentem quãtitates esse dñas rerum. Aliter, ad argumẽtũ põt dici, quod maior. s. in omni genere, nõ est vera de oĩ genere generalissimo, qa uix in aliquo gñe generalissimo posset aliqđ vnũ primũ assignari mẽsura oĩum aliorum uel in nullo: sed intelligitur illa ꝑpositio de genere naturali: & dr̃ illud genus naturale, cui rñdet unitas susceptiui, hoc est, ꝙ nõ dr̃ deformis habẽtibus idem susceptiuũ primo. & de huiusmodi exemplificat Ari. ubi illã ꝑpositiõe dicit: nõ talę genus est q̃titas. ¶Al̃r põt dici ꝙ licet sint duo prima & minima in genere quantitatis: tamen tantum est ibi unum primum & minimum, qđ est mensura aliorum. punctus enim nõ ẽ mensura cõtinui: quia tunc aliquotiens sumptus redderet continuum: & esset continuum compositum ex diuisibilibus: sed unum essentialiter ẽ mẽsura numeri. vnũ

autem

autem applicatum alicui parti continui est mensura continui, vt dicitur. 10. metaphy. unde tantum vnum est mensura in hoc genere vbi sup. & inde. ¶Ad secundum argumentum concedo, quod nulla species generis prædicatur de alia in abstracto, secundum quod includit differẽtias oppositas, tamen possibile est hoc in concreto, secundum quod species quę subiicitur, sumitur ut est in materia, & non vt est spẽs opposita. ¶Ad tertiũ dico, quod longitudo latitudo magnitudo multitudo &c. sunt æquoca, ut notant q̃titatem & excessum in q̃titate. primo modo sunt spẽs quantitatis. secundo modo passiones. primo modo sũt idem quod linea superficies &c. nec habent opposita breue vel strictum, q̃a linea quantumcunque breuis est longitudo illo modo, secundo modo non sunt in genere quantitatis secundum se, sed primo modo, idest ut species, sed non secundo modo idest ut passiones. quod manifestum est de multitudine: cui ut est species, opponitur unitas: & paucitas, ut est passio: & eidem uniuoco non sunt duo opposita. per Ari. Cap. 13. primo topi. ¶Adhuc põt argui, quod quãtitas nõ sit unum genus: quia unius generis est tantum una diuisio prima per duas differentias: quia tantum duæ primæ spẽs. sed quantitas diuiditur æquè primo duplici diuisione. s. per continuum & discretum: & per constare ex partibus habẽtibus positionem & non habentibus &c. ꝓbatio maioris per Ari. primo topi. si ꝓ positi sunt diuersæ differentiæ ut coloris in voce & in corpore ip̃m est æquiuocũ. cap. 1. & ꝑ Boetium libro diuisionum. omnis diuisio generis fit per duas differentias. probatio minoris. neutra diuisio est subdiuisio alterius: quia tunc ambo membra alterius diuisionis continerẽt sub aliquo mẽbro reliquę diuisionis: qđ non est uerũ. ut patet ĩducẽdo. ¶Ad istud potest dici, quod non est duplex diuisio prima generis ꝑ differentias formales constituentes species: p̃t tamen una esse per differentias formales. alia per materiales: quę diuisiones, non sunt sub inuicem sicut corpus in genere substantiæ præter diuisionem eius formalem in animatũ & in inanimatum. potest diuidi

uidi in corruptibile & in in corruptibile: & utroq; mõ dr̃iæ ſe habent vt excedentia & exceſſa: & ita in ꝓpoſito prima diuiſio eſt formalis: & ſecunda materialis penes partes quantitatis. ¶Ad probationem maioris Boetius & Ariſt. intelligunt de diuiſione formali per differentias conſtitutiuas ſpecierum.

¶*Eſt autem diſcreta quãtitas, ut numerus: & oratio. Cap. eo.*

Quæſtio XVIII.

Værit an oratio ſit quantitas. Videtur, qđ non: quia non oratio in ſcripto. illa enim eſt ſubſtantia. non in mente. quia illa eſt, in non quãto. & neutra menſurat per ſe. & Ariſto. exponit ſe de neutra harum intelligere. non oratio in uoce: quia illa eſt per ſe ſenſibilis: quia uox: igitur eſt in tertia ſpecie qualitatis. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſto.

Quæſt. XIX.

QVæritur vtrum oratio ſit quantitas diſcreta. Quod non uidetur: quia breue & longum ſunt differentiæ quantitatis continuæ. oratio menſuratur ſecundum has per Ariſtote. in litera. menſuratur enim ſyllaba breuis & longa. igitur &cęt. Dicitur, quod ſyllaba eſt breuis & longa. non oratio. Contra: tunc continuum eſt per ſe pars diſcreta. ¶ Item ſumatur maior ſic, omne per ſe menſurans ſecundum has differentias breue & longum eſt continuum. oratio eſt huiuſmodi. licet non ſit longa. ¶ Itẽ ſi eſſet quantitas diſcreta, non uideretur differre ſpecie a numero: quia in nulla differentia ſpecifica. ¶Dicitur, quod quantitas diſcreta, ut eſt in materia permanente, numerus: quia numerus cauſatur ex diuiſione continui, ut in ſucceſſiua eſt oratio: quia orationis nulla pars permanet. ¶ Contra hoc concedit propoſitum; quia differentia ſecundum ſpeciẽ eſt differentia formalis: hęc ſi ſic tantum differant, in nullo formali differunt: igitur non ſpecie. ¶ Item falſum dicitur: quia ſucceſſio & permanentia ſunt differentiæ poſteriores motu & quiete: igitur & ente natu-

naturali inquantum naturale: sed quantitas quãtum ad totum genus est naturaliter prius ente naturali, inquantum naturale igitur successio & pmanẽtia sunt multo posteriora toto genere quantitatis. igitur non sunt differentiæ specierum in hoc genere. ¶Item numerus applicatur materiæ successiuæ sicut permanenti: igitur non omnis numerus est quantitas in materia permanente. antecedens patet exemplo: ut dicimus duo tempora: duo dies: & ratione: quia continuum aliquod est successiuum. igitur ex eius diuisione causatur numerus. ¶Item tunc non differret oratio a tempore: quod est numerus motus. & ita quantitas discreta in materia successiua. ¶Ad oppositum est Aristo. DICENDVM primo ad primum quæsitum, quod oratio est quantitas propter auctoritatem Aristo. quia syllaba mensuratur breuis & longa: igitur huius est mensura alia per se: illud est oratio, quæ fit cum uoce prolata: illam autem dico, habere discretionem apropriatam orationi per eius differentiã specificã. quæ differẽtia nec scripta est, nec prolata. nec in mente: nec actus proferentis: quia ille mensuratur tempore: nec partes discretę. sed discretio nõ est communis numero & orationi, sed orationi appropriata. ¶Ad secundum quesitum dicendum, quod est quantitas discreta: quia partes eius ad nullum communem terminum copulantur: quęlibet enim sylla ba est ab alia diuisa: nec actus proferentis, nec significatum eas continuat: quia terminus per se continuãs partes quantitatis non est essentialiter extra illas: sed hæc duo sunt essentialiter extra partes orationis. similiter hæc oratio potest esse vbi significatum non est, ut coniungendo uoces non significatiuas, & ibi nullum est significatum. ¶Ad primum argumentum potest dici, quod longum & breue æquiuocè conueniunt continuo & discreto: huic scilicet continuo propriè: illi transumptiuè: omne igitur mensurans per se secundum hoc propriè sumptũ, est continuum. huiusmodi nõ est oratio. æquiuoca enim est longitudo syllabæ & mensurati a linea. ¶Ad secundum dico, quod oratio essentialiter differt a nu-

a,l.nomen

numero, & a quacũque spe cie quantitatis:non tantum differẽtia materiali,sed formali & specifica, illa tamen non est nota: immo uix alicuius speciei spãlissimæ est nobis differentia nota: quia si esset,non posset esse uerũ, quod dicitur.2.poste. quod
Cót.17. quælibet pars diffinitionis debet esse in plus.omnes autẽ in ęq̃.hoc autem non contingeret,si ultima differẽtia esset nota.illa enim cum sumatur a propria forma speciei,nullo modo est in plus specie. igitur illud dictum est uerum: quia differentiæ vltimæ fere omnium diffiniendorum ignotæ sunt.

¶ *Continua verò vt linea,superficies, & corpus. Amplius autẽ preter hec, tempus & locus.Cap.eo.*

Quæstio. XX.

QVæritur an Aristo.sufficiẽter enumeret species quãtitatis. Quod non uidetur per Aristo. 5.meta. tempus est quantum per accidens: sed de nulla specie
Cót.18. prædicatur genus per accidens.igitur tempus non est species. ¶Item.per ipsum ibidem tempus est quãtum per motum. igitur motus magis quantus. unde Arist. primo poste. propter quod vnumquodque tale & illud magis.igĩ sunt plures species quam hic enumerentur. ¶Item. tempus est numerus. per Aristo.4. physi. igitur non est alia species. tex.5. Cõtex. 101.
¶Item.locus non enumeratur.5. meta.inter spés quantitatis. igitur uel est insufficiens ibi: uel locus non est quantitas. Similiter. Commen. ibi assignat causam, quare Aristo.omittit ibi locum.dicens,quod locus nõ est quantitas secũdum opinionem Aristo. sed tantum famose.¶Item.locus non videtur alia species a superficie quia illud primo ponitur in diffinitione loci in abstracto: & quando accidens in abstracto diffinitur, quod primo ponitur in diffinitione eius: est de eius essentia.¶Ad oppositum est Aristo.&cæt. Cót.18.

Quæstio. XXI.

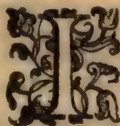

Væriĩ iuxta hoc an locus sit quãtitas.Quod non videĩ, q̃a omne quod ponitur in diffinitione accidẽtis est subiectum eius:uel de eius essentia.ultimum corporis continentis ponitur in diffinitione loci:

loci: & non eſt de eius eſſentia: quia tunc eſſet eadem ſpecies cum ſuperficie. igitͤ ultimum eſt ſubiectum loci: ſed impoſſibile eſt paſſionem & ſubiectum eſſe ſpecies eiuſdem generis. igitur locus non eſt ſpecies q̃titatis. & ratio confirmatur
Cõt.18. per Commen.5.meta. qui dicit, locum eſſe paſſionem in ultimo, ut immobilitatẽ. ¶Item ad quantum inquantum quantum nihil mouetͤ naturaliter: ſed ad locum ꝓprium quodlibet mouetur
Cót.30. naturaliter, ꝑ Ariſt.4. phy. igitur. probatio maioris. nihil mouetur ad aliud: niſi propter conuenientiam in natura: ſed quantum inquãtum quantum cum nullo conuenit in natura: ſed eſt natura, quę eſt principium motus & quietis; quia naturaliter prius illis ineſt ſubę. ¶Item. quantum inquantũ quantum non ſaluat aliq̃d naturaliter: quia nec conuenit cum aliquo in natura: ſed locus inquantum locus ſaluat locatum, per Ari
vbi.ſup. & inde, hic ĩ lrã. ſto.4. phy. ¶Item locus per ſe dicitur ad locatum; igitͤ eſt in genere relatiõis. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſt. ¶Item locus eſt per ſe menſura. igitur quantitas. antecedẽs patet. conſequentia etiam per Ariſt. qui ſic arguit de oratione. ¶Item proprium propriė non inuenitur extra illud, cuius eſt. ¶Sed propriė proprium eſt quantitati, ut ſecundum eam aliquid ęquale uel inæquale dicatur: hoc autem cõuenit loco, igitur eſt quantitas. ¶Item locus eſt per ſe diuiſibilis. igitur locus eſt quantitas.

¶*Rurſus locus continuorum eſt. Cap. eo.*

Quæſt. XXII.

IVxta hoc quęritur an ſit quãtitas cõtinua. Quod non videtur: figatur virga aliqua continua in terra, cuius pars ſit in terra: pars in aere: tunc arguo, locus eſt ultimum corporis continentis: ſed ultimum aeris & ultimum terræ quę locant hoc locatum non ſunt cõtinua, ſed tantum contigua: igitur locus huius uirgæ non eſt cõtinuus. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſtote.

¶*Locum enim quendam particulæ corporis obtinent: quę ad quendam cõmunem terminum copulan-*

lantur. Ergo loci particulę quæ obtinent singulas corporis partes ad eumdem termimum copulantur, ad quem corporis particulę. Cap. eo.

Quęst. XXIII.

Værit iuxta hic an ꝑticulę corporis & loci copulentur ad eūdem terminum. Quod non uidetur: quia particulę corporis copulātur ad superficiem: particulę loci non, q̄a locus est superficies. & particulæ superficiei non copulantur ad superficiem. ¶ Itē locus est diuisus à locato. per Arist. 4. physi. igitur nō est idem terminus cōtinuās partes utriusque. consequētia patet. quia terminus ab eo cuius est, nō est diuisus. igitur non est idem duorū diuisorum. ¶ Ad oppositum Aristo.

vt sup.

AD SECVNDVM quæsitum dicendum, quod locus non est species quātitatis, ꝑpter primam rationē ibi: & propter dictum Cōmentatoris supradictū in quęstione precedenti. ¶ Similiter pro prima rōne ad tertiā quęstionem dico, quod locus non est necessario cōtinuus: sed nihil differt ad unitatē eius superficies esse cōtiguatas, si idem locet a diuersis corporibus cōtiguis: vel superficiem unius continuā, quādo locatum locatur in uno locāte. ¶ Similiter ad quartam: quod nullo modo possunt partes loci copulari ad eundem terminum numero: ad quē partes corporis: quia locus diuisus est a locato. locus. n. est unde & ad quē locatū mouetur & nō mouetur cum locato: nec ad eundem terminum specie: quia ille terminus corporis est superficies: quę nō est terminus loci: nisi locus esset corpus: immo ad nullum terminū eundem oportet eas copulari, cum non oporteat esse continuas. ¶ Ex hoc sequitur solutio primæ quæstionis, quia nō sufficienter enumerat species quantitatis saltem quo ad hanc speciem locus. ¶ Ad auctoritates Arist. in oppositum ad omnes quæstiones dicendum, quod non loquitur hic de loco secundum propriam opinionem: sed secundum opinionem ponentium locum esse spatiū ęquale locato, & secundum illam, essent hæc omnia vera de loco. Sed illa opinio improbatur ab Ari. 4. physi.

Ita frequenter quando loquitur de aliquo, ubi non est proprius locus determinandi ueritatem, de illo utitur communi sentētia aliorum usque alibi, ubi locus est de illo ueritatem determinare, dummodo ars possit dari secūdum sententias aliorum, sicut & secundum ueritatem propriam. ita est penè de omnibus exemplis in logica: quia si sic sit: uel non: nō curat: sed quod ars sit uera in istis: si hęc sint talia sicut hic sufficienter manifestatur quantitatem esse genus: quia habet sub se multas species intermedias & specialissimas: siue locus sit aliqua istarum, siue non. ¶ Ad primum argumentum primæ quæstionis potest dici, quod aliquid esse quantum per accidens, siue per aliud est dupliciter: effectiue uel formaliter. formaliter non est tempus, quantitas per aliud. i. nihil aliud est per quod recipiat prædicationem quantitatis: sed prædicatur de eo per se primo mō. Effectiuè quodāmō pōt tēpus dici q̃tū. p aliud: q̄a effectiuè suā essentiā & suam quantitatem, quæ est sua essentia, habet ab alio vt motu: non tamen efficit aliquid, quod tempus sit quantitas. ¶ Ad secundum dico, quod propositio Ari. tantū est uera, ubi aliquod uniuocū dicit de cā & effectu: qđ natū est recipere magis & minus: & quādo causa est per se, & totalis. prima conditio đ est hic: & secūda similiter. primum probatur. q̄a tempus est quātitas. motus non est quātitas: quia ratio eius tota potest intelligi cōuenire indiuisibili. nec uniuocantur in quāto: q̄a illud dicitur de motu per se secūdo modo: nullo modo de tempore, vt tempus est spēs quātitatis. ¶ Ad tertiū dico, qđ numerus aliquādo trāsumit, ut generaliter sumat p mēsura: forte pp hoc qđ ratio mēsuræ in quātitatib. primo conuenit numero, & ita ponitur in diffinitione tpis. non autem vt est quātitas discreta: est ęquiuocatio penes secundum modum. Alia concedenda sunt de loco: pręter ultimum: ad qđ dicendum, quod hęc est prędicatio tm̄ materialis, locus est ultimū & formaliter. ꝓpositio est falsa. sed formaliter locus est īmobilitas i ultimo fm Cōmē. forte tñ i diffinitiōe loci primo ponit ultimū: quia illud est notius īmobilitate loci. ¶ Ad argumēta i oppositū sēcđ ęquōnis, di-

cēdū. ¶ Ad primū dicī pt, ꝙ locus nō ē mēsura ꝑ se: sed ꝑ naturā sui materialis, q̄d est superficies. unde sc̄d m eandem dimensionem mē surat: secundū quam & superficies. Et si arguatur contra hoc: quia aliam rationē mensuræ habet a superficie. est enim mensura extrinseca. superficies intrinseca. Dici potest, quod intrinsecum & exrrinsecū per se non uariant rationem mensuræ. ideo nec locus ꝑ se habet aliam rationē mensurę a superficie, ideo enim est extrinseca: quia est ultimū corporis continentis materialiter, & non ultimum contenti, quod tamen mensuratur a loco. ¶ Ad secundum dico, quod secundum locum formaliter non dicitur aliquid per se æquale alii, sed forte materialiter sm̄ supficiem continentis, imo magis locus dicitur æqualis locato secundum Arist. 4. phy. & non illud secundum quod alia dicuntur æqualia. ¶ Ad tertium dico, quod locus per accidēs est diuisibilis ꝑ naturam materialis sui, sicut ceteræ formæ per se fundatæ in quātitate sunt per accidens diuisibiles ꝑ naturā q̄titatis, & locus forte pl⁹ ceteris, eo ꝙ ꝓpria passio supficiei &c.

¶ *Amplius quantitati nihil est cōtrariū & c. ca. eo.*

Quæst. XXIIII.

Veritur An q̄titati sit aliqd contrariū. Q̄d sic videt. primo per rōnes gn̄ales. aliqua quantitas magis distat ab alia: aliqua minus: igit̄ aliqua maximè distat ab alia: sed contrarietas est maxima distantia in eodē gn̄e. per Ari. 10. meta. igit̄ aliqua q̄titas alii cōtrariat. prima cōsequētia ondit̄ prius auctoritatib. & rōne supra. ¶ Itē in hoc genere, & in oi alio est dr̄ia secundum speciem, & illa est contrarietas. ꝑ Ari. 10. meta. igitur &c. ¶ Item hoc arguit per rōnes ꝓprias, quia pbr Ari. 5. phy. ois motus est a contrario in contrarium, a medio in medium. sed in gn̄e q̄titatis est mot⁹ ꝓprię dict⁹ ꝑ ipsū ibidē. igit̄ ibi sūt cōtraria, vł media inter cōtraria, & si media, igit̄ & cōtraria. ¶ Itē suscipere magis & min⁹, & recipe cōtraria, sūt ꝓprietates cōuertibiles, respectu cuiuscūq; gn̄is. sed quantitas suscipit magis & minus. igit̄ etiā contraria. maior patet iductiuè. ꝓbatio mīoris, magnū & paruū

tex. 24. ubi sup.

sunt per se passiones quantitatis: & eius solius, sed magis & minus non fiunt, nisi ubi est magnum & paruũ. & non alibi. igitur in solo genere quantitatis. Similiter omne totum est maius sua parte. sed quantitas aliqua est per se pars alterius quãtitatis: igitur in quantitate est per se magis & minus. Silr insunt p se æquale & inæquale: sed inæquale ẽ magis ul minus. igit &c. ¶Item magnum & paruũ uidentur quantitates contrariæ Silr rursum & deorsum. igitur &c. ¶Ad opposi tum est Arist.

AD QVAESTIONEM est dicẽdum, quod contrarietas sumit æquiuocè. s. proprie & transumptiue. transumptiue dicitur absolutè maxima distantia in genere: & extendi ad oppositionem priuatiuam: sicut in primo physicorũ dicitur principia esse contraria pro forma & priuatione. oppositio enim hoc modo est contrarietas in omni genere: quia omnis diuisio gñis est p dñias oppositas hoc mõ nõ cõtrarias. sed contrarietas ꝓprie sumpta ẽ maxĩa distãtia formatũ: q natæ sũt fieri: & mutuo se expelleṙ. circa idẽ susceptiuũ hoc mõ negatur a

Cõt. 24.

sba & q̃titate. & ẽ hoc intelligẽdũ i diffinitis. i. ĩspe cieb. q̃titatis: ut dicit Ari. nõ forte in passionib. Silr intelligẽdũ ẽ de q̃titate ꝯm se: nõ ꝯm eẽ naturale, quia forte illo modo habet contraria: ut dicetur rñdendo ad argumenta. ¶Ad primũ dicitur: qđ in quãtitatẽ nulla est maxima distãtia: sed sicut diuisio continui procedit in infinitum: ita etiam infinitas in continuis & numeris causatis ex diuisione eorum. ¶Contra hoc est quod dicit Porphyrius, qđ species specialissimæ sunt finitæ ꝯm naturã: licet non quo ad nos. hoc etiã videṫ per rationem. quia quælibet species est pars essentialis uniuersi. & in illis partibus non videtur possibilis infinitas: quia hæc repugnat ordini, qui est bonum uniuersi. ¶Potest igitur dici: quod quamuis essent infinitę species in potentia quantitatis: licet nulla infinitarũ alii contrarieṫ: quia nec maximè distat: tamen species intermedia his cõis põt maximè distare ab alia specie intermedia communi illis: vt continuũ maxime distaret ꝯm formã cõtinuitatis a discreto: licet cõtinua essẽt ifinita & discreta similr.

cap. de specie.

¶Po-

¶Poteſt igiẽ dici, quod duæ primæ rationes verum concludũt de contrarietate. primo mõ dicta trãſumptiuè, quia tantum de iſta eſt utraque auctoritas Ari. intelligenda. ¶Ad tertium dico, quod ad quantitatem ẽm ſe non eſt motus. ſed vt ſubeſt naturali: & illo modo habet cõtrarietatem: ut imperfecta quãtitas perfectã: ad quas & de quibus ſunt augmentatio & diminutio. iſtæ differentiæ non ſunt quantitatis ẽm ſe: ſed quãtitatis naturalis: imperfecta enim dicitur: quæ non eſt debita ſpeciei ſecundũ ſuã formam naturalem: perfecta per oppoſitum. nam ut
Cõt. 41. dicitur in ſecundo de anima. oĩum natura conſtãtiũ eſt determinata ratio magnitudinis & augmẽti. nõ enim aliqua quantitas impfecta abſolutè ẽ i gñe q̃titatis: ſed impfecta tali enti naturali: & ẽm hoc mouet aliqd ab impfecta q̃titate ad
Cõt. 5. perfectam: uel econuerſo. ¶Contra. motus eſt ad rem alicuius generis: non ad ens per accidens. per Ariſt. 3. phyſi. tot ſunt ſpecies motus: quot & entis. addit Cõmen. acquiſiti per motum: ſed quantitas ſub eſſe naturali non eſt ſpecies generis: ſed ens per accidens: qa compoſitũ ex duobus, quorum unum alteri accidit. igitur ad q̃titatem ſic non eſt motus: ſed ad illud: quod p ſe eſt in gñe quantitatis eſt motus. igitur illi eſt aliqd cõtrarium. Poteſt dici hic, quod ad quantitatem eſt motus: ita quod acquiſitum per motum: ut terminus, eſt per ſe in genere q̃titatis, ſed non acqritur ut quantitas: ſed ſub tali mõ eſſendi: & ſub tali modo eſſendi habet contrarium.

¶Tunc oportet dicere, qđ non oportet illi formę: quę eſt per ſe terminus motus, eſſe aliquid proprie contrarium: ſed tantum ei, vt acqritur per motum. Tunc ad formam dico, quod quantitas ſub eſſe naturali: ſi intelligatur vnum compoſitũ ex his: eſt ens p accidẽs: ſed ipſa quantitas non: licet ſumatur ſub tali modo eſſendi: quando motus non intelligitur eẽ pars entis cõpoſiti ex duobus. & ita ad q̃titatẽ eſt motus. ¶Ad quartũ argumẽtũ. dico, quod aliud eſt ſuſcipere maius & minus & aliud eſt ſuſcipere magis & minus, qa maius & minus dicũtur ẽm quãtitatem: ſed magis & minus dicũt int ẽſionẽ & remiſſionem

nem in forma, cui addunt. Gócedēdū est tunc, qđ quātitas suscipit maius & min⁹ sed non magis. ¶ Ad quintū de magno & paruo respondet Ari. ꝙ nō sunt quantitates, qa dicunt in sola habitudine ad aliud. aliter nunq̄ diceret mons paruus & miliū magnū. Similr respōdet, ꝙ si sint quātitates: nō sunt contraria. tum qa ei ꝙ dicitur in sola habitudine ad aliud: nihil est contrariū, huiusmodi sunt magnum & paruum. tū qa tunc cōtraria dicerent de eodem: quia aliquod idem est magnum ad hoc: & paruum ad illud. igitur est magnū & paruū. ¶ Contra primā responsionem Arist. in 5. meta. ponit magnitudo per se spēs quātitatis: & concretum nō est in alio genere ab abstracto. ¶ Item ibidem in quinto dicuntur magnum & paruū esse quantitates per se. ¶ Cōtra secundam responsionē probantē magnum & paruum non esse contraria, prima probatio non videt ualere: quia reloni aliquid est contrarium: ut dicit Aristo. inferius, vt uirtus uitio: & scientiæ ignorantia. Secūda probatio nō videt ualer: qa oia opposita iferūt contradictoria. igit ad illa: ad q̄ nō sequunt cōtradictoria: nō sequūtur alia opposita. Sed ad præmissas: in qbus ē respectus ad diuersas nō sequuntur contradictoria, sed est ignorantia elenci: vt est duplū ad hoc: & non duplū ad illud. ergo duplū & non duplū. igitur nec aliqua opposita sequunt ad tales præmissas. ¶ Ad primum istorū, pōt dici, ꝙ magnitudo sumitur ęquiuocè: vt est species quantitatis, & vt est passio: secundo modo dicitur magnum denominatiuè a magnitudine. quando Arist. negat magnum esse quantitatem. ¶ Ad aliud. dico, qđ sunt quantitates per se secundo modo. idest passiones quantitatis: non primo per se: vt species. ¶ Ad aliud dico, quod nihil dicitur cōtrarium eius cuius est relatiuum: quia contraria & relatiuè opposita in multis distinguuntur. magnum autem dicitur relatiuè ad paruum. igitur non est eius contrarium. ita intelligit Aristo. tamen contrarium uni potest esse relatiuum alteri: ut scientia est relatiuum ad scibile: & ei non est contrarium: sed ignorātiæ. ita in alijs. ¶ Ad aliud dico, quod relatiua possunt prędicari de eodem, & de se

Cōt. 18.

ca. d i relatione.

se inuicem: sed non relatiuè opposita. & ita possunt relatiua absolutè inferri ex se sumptis respectu diuersorum. igitur magnũ & paruum possunt inferri absolutè ex se sumptis respectu diuersorum. & ex hipothesi sunt contraria. igitur contraria de eodem. concedo etiam, quod non possunt inferri opposita relatiuè ex se sumptis respectu diuersorum: sed magnum & paruum posse, & ex hypothesi illa sunt contraria. ergo cõtraria de eodem. ¶ Ad sextum. dico, quod de sursum: & de deorsum, quod uel sumitur simpliciter sursum ꝓ circunferentia cæli: & deorsum pro centro terræ: uel sumitur generaliter, ut qđlibet dicitur sursum respectu interioris. Primo modo non sunt contraria: quia nõ sunt nata fieri circa idem: nec maximè distant in natura, licet forte maximè distent secundum locum. Secundo modo sunt ad aliquid: & est utraque responsio de eis: quæ de magno & paruo. ¶ Potest tamen dici, quod siue sint contraria, siue non: nihil ad propositum, quia si sunt species uel differentiæ loci: non sunt in genere quantitatis, quia nec locus, ut prædicatũ est.

¶ *Ad aliquid uerò talia dicuntur: quęcunque hoc ipsum, quod sunt, aliorum dicuntur: uel quommodolibet aliter ad aliud. c. de ad aliquid.*

Quæst. XXV.

Væritur Primo an genus rel̃onis sit genus unum. Quod non uidetur: enti & non enti non est genus unũ cõmune uniuocum; sed aliq̃ sunt rel̃ones entes: & aliq̃ non entes. ergo &c. Probatio secundæ partis minoris: inter ens & non ens est cõtradictio, q̃ est rel̃o media, q̃ ur̃ non ens. tñ quia inter contradictoria nihil est mediũ. & talis rel̃o est mediũ inter cõtradictoria. igitur non est aliquid. tum q̃a illa oppõ põt esse in nõ ente, ut in subiecto: sed accidẽs quod est in nõ ente ut in sub̃to, nõ põt eẽ ens. Dr̃ ad hãc sc̃dam ꝓbationẽ, ꝙ hæc oppõ tm̃ ẽ in ente, ut in subiecto, ꝑm ꝙ ur̃ haberi ex Cõmẽ. 6. meta. ¶ Cõtra: relatiuũ æquiparãtiæ æqualiter denominat utrũq; extremũ i cõparatiõe ad aliud qđ manifestũ ẽ in ꝓposito. ca. vlti.

 quia

qaęq̃ ē verũ dicer̃:nõ ens opponit̃ enti: ſicut ens opponit̃ nõ enti. ergo talis reľo ęqualiter pót eſſe in utroq; extremo:ut ĩ ſubiecto. ¶Ad principale.enti rõnis,& enti naturæ nihil eſt vniuocũ, ſed quædã reľones ſunt entia naturæ ut paternitas & filiatio.quæ eſſent intellectu non exiſtente. quędam verò ſunt entia rationis.ꝓbatur: tum quia reľo non habet verius eſſe, quàm ſubiectum, ſuper qđ fundatur.& multæ relatiões fundantur ſuper res rationis: vt relatio generis ad ſpeciẽ &c.huiuſmodi igitur relationes ſunt tãtum entia rationis. Tum, quia omnis relatio requirit duo extrema: igitur cuius relationis extrema non ſunt duo, niſi ſecundum rationem,eſt tãtum ens rationis.talis relatio eſt identitas: ſecundum quod dicitur. 5. meta. capi. de eodem.intellectus in illa relatione utitur uno, ut duobus.¶Item ad principale:ad aliquid ſunt: ſecundũ Ariſt.quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere: iſtud ineſt omnibus: quæ ſunt ad aliquid per ſe primo. igitur ꝑ naturam alicuius uniuocieis. illud nõ ē gñaliſſimũ reľonis.igit̃ generaliſſimũ reľonis,hoc ip̃m ꝙ eſt: ad aliud ſe habet. non ad aliqđ prius nec poſterius.qa relatiua ſunt ſimul natura.non ad æquale:qa ſic eſſent duo generaliſſima. ¶Qđ etiam generaliſſimũ ſe habet ad aliud.patet ex ipſo nomine.dicit̃ enim ab Ariſt. ad aliquid: & nõ poteſt concipi ad aliquid nõ eſſe ad aliud: niſi contradictorium dicatur de contradictorio. ¶Item ad principale cuiuſlibet vnius generis ſunt tm̃ duæ ſpecies primę. ſed generaliſſimi relationis non ſũt tm̃ duæ primæ ſpẽs. igitur generaliſſimũ relationis non eſt unum.probatio minoris:quia ſi ſic:ſint.a. & b.relatiua.aut igitur refertur.a.ſibi: & b. ſibi. & tunc ambo ſunt relatiua ęquiparantię.igitur & omnia inferiora.& ita relatiuum ſuppoſitionis & ſuppoſitionis erunt in alio genere generaliſſimo. aut. a. refertur ad. b. & econuerſo: & ſi hoc, igitur ſpecies eorum referuntur ad inuicem: quia per Ariſtote. in 4. topico. ſi genus ad genus: & ſpecies ad ſpeciem. & ſimiliter in ſecundo,ſi ad propoſitum ſequitur ꝓpoſitum:ad relatiuè oppoſitum antecedentis ſequit̃ relatiuè

t.nõ. habẽte c. hic ĩ lr̃a.

hic &5. meta. 1. cõ.20.& alibi ſæpe.

latiuė oppositum consequē tis, & non est intelligendū, nisi de consequentia superioris ad inferius: si autem. a. & b. referantur sibi mutuo: igitur omnia relatiua sunt relatiua suppositionis & suppositionis. igitur relatiua æquiparātiæ erunt in alio genere generalissimo. Aut tertio, ꝙ. a. refertur ad aliud, & non ad b. ut ad. c. & b. refertur ad aliud, & non ad. a. ut ad. d. & tunc sequitur ꝙ. c. & d. non sunt priores, nec posteriores, quàm. a. & b. quia vtrunque est æquė primum cum suo correlatiuo, quia sunt simul natura. igitur erunt quatuor primæ species unius generis. Aut quarto. a. refertur sibi: & b. alij: vel b. sibi, & a. alij, & vtroque modo erunt tres primæ species huius generis, quia illud aliud ad qđ refertur. a. uel. b. est æquè primum cum suo correlatiuo: nullo igitur istorū quatuor dato: erit hoc genus vnum. ¶Ad oppositum est Aristotel.

DICENDVM, ꝙ generalissimum in genere relationis est unum, quia secundum unam rationem dicitur de omnibus suis inferioribus; quæ ratio est habitudo unius ad aliud, & quia omnes relationes habent eundem modum denominandi substantiam, ualet in cōparatione ad aliud, & accidentia: quæ eodem modo denōminant substantiam: sunt unius generis. ¶Ad primum argumentum. Ad minorem dico, ꝙ nulla relatio est non ens. Cum probatur oppositum de contradictione. ¶Ad primam probationem, ꝙ illud inter contradictoria non est medium: intelligendum est de his, quæ subsunt intentioni contradictionis, ut complexis: sic de quolibet subiecto uno est p̄dicatum affirmare uel negare, & non est medium: de incomplexis etiam. sic alterū illorū dicitur de quolibet, & non est medium, sed alia propositio. s. quòd talis relatio est media inter contradictoria: intelligēda est ratione intentionum, & tunc cū concluditur cōclusio: fit fallacia accidentis, quia mediū sumitur extraneė in præmissis: hoc. s. quod est medium esse inter contradictoria. ¶Illud patet in exemplo: ens & non ens non referuntur per se ad inuicē, & inter ista absolutė nihil est medium, sed ista inquantū contradictoria referuntur, & sic inter illa est contradictio

ctio media, ſicut inter ſimilia eſt ſimilitudo media. & inter quæcunque relatiua eſt relatio media. ¶Ad aliã probationem. concedo, ꝙ illa relatio poteſt eſſe in non ente, ut in ſubiecto, ſicut & in ente: non ens tñ inquantum eſt ſubiectum illius relationis eſt ens rationis, & ita talis relatio põt eſſe ens rationis. ¶Ad ſecundũ principale. nego maiorem, & concedo, ꝙ relatio dicitur ens rationis, uel quia utrunque extremum, uel alterũ eſt ſolummodo ens rõnis, uel quia extrema eius non ſunt duo, niſi ſecundũ rõnis conſideratioẽ, ut eſt in idẽtitate. Põt tñ maior utriuſque rõnis ſic probari. nõ oĩ enti eſt aliquid uniuocum. nec ẽt omni enti naturę eſt aliquid uniuocum. igiť multo magis, nec aliquid erit vniuocum enti & non enti, ſiue enti naturæ & enti rationis, quia ſi illis quæ magis uidentur conuenire, nihil eſt uniuocum, nec illis quæ minus. ¶Et ad hanc probationem, ſecundum ꝙ eſt pro ſecunda rõne dicendum, ꝙ conſequentia non ualet, nec eſt ibi locus a maiori, quia non omnia entia naturæ plus conueniunt in aliquo uniuoco: quàm ens naturæ & ens rationis: niſi forte pluribus dictis de eis æquiuocè. ¶Sed quia dẽ oppoſitione quæ eſt inter ens & non ens eſt abſolutè uerum dicere, ꝙ eſt ens non ens. quia aliter eſſet mediũ inter ens & non ens, & quia eſt in non ente ſimpliciter, ut in ſubiecto. ideo non uidetur ponenda in genere relationis: cum ens ſecundũ ſe diuidatur in decem genera generaliſſima. quia etiã licet aliquid ſit uniuocum enti naturæ, & enti rationis hoc eſt enti, quod eſt in ratione. ut ſcientiæ & uirtuti eſt aliquid uniuocum. tamẽ enti, quod eſt ex ſola conſideratione rationis & enti naturæ nihil videtur uniuocũ. quia tunc haberent oppoſitionem, quia omnia uniuocè contenta ſub aliquo eodem, ut ſpecies, differunt differentiis contrarijs. & ita non poſſunt talia entia rationis applicari cuilibet enti naturæ. quod eſt falſum, ideo vř dicendum ad duas primas rationes aliter. ¶Ad primam. concedo, ꝙ contradictio inter ens & non ens, eſt non ens ſimpliciter. ſed non eſt ſpecies in genere relationis. ¶Ad ſm. ſiľr concedo maiorem dicendo ad minorẽ, ꝙ nulla relatio rõnis eſt

ẽst species in gñe relationis, nec idẽtitas, nec relationes fundatæ, super intentiones secundas: neque aliæ consimiles. ¶ Contra ista. ad aliquid sunt, quorũ hoc ipsum esse est ad aliud se hr̃e. hæc ẽ uera notificatio relatiuorũ, ẽm Ari. ista inest cõtradictorio, quia hoc ipsum ꝙ est: ẽ contradictorii contradictorium. & eidem. qa idem hoc ipsum qđ est: est eidem idẽ. & sic de relatiuis intẽtionalib. & cõsimilibus. ut genus hoc ipsum, quod est: est speciei genus. qđ de oĩbus ostẽditur per hoc, quia in diffinitionibus eorum ponenda sunt sua correlatiua. ut manifestè dicit Porphyrius. de gñe & specie, ꝙ non oporteret, nisi dependeret ad inuicem essentialiter. oĩa igitur prædicta sunt uerè relatiua. igitur & formæ secundum quas dicuntur talia, sunt uerè relationes. qđ negatum est. ¶ Item ista in nullo alio gñe uidentur esse nisi in genere relationis. & inconueniens uŕ concedere illa esse in nullo genere. ¶ Itẽ si contradictio inter ens & non ens nõ sit in genere relationis. Quæro de alia contradictione, quæ est inter alia extrema. utrum illa sit in genere relationis: si sic, contradictio non inest omnibus uniuocè. quod est inconueniens. cum contradictionis uniuersaliter sumptæ assignetur eadem diffõ in primo posteriorum. s. cõtradictio ẽ oppositio, cuius non est mediũ ẽm se. si aũt contradictio inter alia extrema non sit in gñe relonis, & ita nulla cõtradictio, & contrarietas est in gñe relonis, ut manifestũ est, qa est ꝑ se habitudo uerè duorũ entiũ. igitur oppositio nõ erit vniuocum contradictioni & cõtrarietati: quod uŕ contra Boetium. in illo capitulo inferius. Quotiens aũt solet opponi: qui diuidit oppositionem in has quatuor species oppositionis, sicut genus in species. imo sequitur maius incõueniens, ꝙ oppositio incõueniẽter ponat in diffinitione contradictionis in primo posteriorũ. qa oppositio sumpta ẽm illã significationẽ, ẽm quã conuenit cõtradictioni. aut est idẽ cõtradictioni, aut superius ea. si idem, frustra additũ illud in diffinitione. cuius nõ est medium secundum se. si superius, sequitur aliud incõueniens. qa oppositio ẽm illum modũ accipiendi ꝑ se determinata ad cõtradictionẽ nõ hẽt sub se alia inferiora

cap. de gñe & specie.

Tex. 5.

ra a cõtradictione, nisi alias species oppositionis. sed alia sunt entes & cõtradictio non ens. & tunc aliquid erit vniuocum enti, & non enti: quod negatum est. ¶Ad primum istorum, potest dici, ꝙ uera notificatio relatiuorum, quam ponit Arist. nulli illorum conuenit. qa nullius eorum esse: est ad aliud se habere. aliud enim est differentia entis. & dicitur tantum in cõparatione ad ens. non. n. dicitur aliquid aliud a non ente. nunc prædicta uel eorum correlatiua sunt non entia, simpliciter loquẽdo. & ideo nullius illorum esse est ad aliud se habere, nisi forte secundum rationem, sicut ista & sua correlatiua sunt entia. Et si arguatur. cõtradictorij esse est ad aliud ẜm rõem. s. ad cõtradictoriũ se hr̃e: igr̃ est ad aliud se hr̃e: est fallacia ẜm q d, & simpliciter. quod dicitur, ꝙ in diffinitionibus istorũ ponuntur sua correlatiua: dico, ꝙ nullum istorum habet ueram diffinitionẽ exprimentem quid est res, licet habeat rationem exprimentem quid dicitur ꝑ nomen: uel illud, quod intellectus concipit de istis: quę rõ licèt sit diffinitio eorũ simpliciter: non tamen est diffinitio simpliciter. ¶Ad secũdum dico, ꝙ non est inconueniens concedere illa non esse in aliquo genere generalissimo, ut species: si tamẽ debeant poni in genere per reductionem: maximè ponenda sunt in genere relationis, quia plus speciebus eius assimilantur, sicut forte omnia intẽtionalia sunt in genere per reductionẽ, & hoc in illo, cuius specieb. maximè assimilantur in modo prædicandi. ¶Ad tertiũ concedo, ꝙ oppositio non sit uniuoca contradictioni & contrarietati, cum assumitur a Boetio, ꝙ diuisio oppositionis ĩ ista quatuor est diuisio generis in species, hoc potest intelligi generis. i. generalis, quia diuisum secundum aliquem modum prædicatur de diuidente, & ideo per hoc distinguit̃ hæc diuisio a diuisione totius in partes. ¶Vel sic, quòd illud sic intelligatur pro aliquibus diuidentibus nõ pro omnibus, quia contrarietas & oppositio relatiua sunt species oppositionis sumptę secundum unam significationem, secũdum quam est genus intermedium in genere relationis, licèt contradictio non sit species eius, vt sic sumitur. Per hoc ad illud

de

de libro posteriorum. dico, ꝙ diffinitio contradictionis est bene assignata, & ꝙ oppositio secundum illam significationem, secūdū quā conuenit cōtradictioni: nō est omnino idem illi, sed superius, & habet aliud inferius, videlicet priuatiuā oppositionē, quia tam illa, quā contradictio: uel est non entis, ut subiecti, uel ut termini: quorum utrunque oporteret esse ens ad hoc, ꝙ relatio esset ens. ¶Ex his sequitur, ꝙ oppositio in uno sensu sumpta: dicitur de cōtrarietate & relatiua oppositione uniuocè, & in alio sensu dicitur uniuocè de contradictione, & priuatiua oppositione. ¶Ad tertium dicitur, ꝙ generalissimum relationis non est ad aliquid, nec aliquid quod est in illo genere per se, sed ipsum generalissimum est habitudo vnius ad aliud, & ita omnia quæ sunt in genere relationis. ¶Ad illam probationē: in contrarium dicitur, ꝙ illa diffinitio non datur de relatione, sed de relatiuis. ¶Similiter hoc nomē ad aliqd est concretiuè dictum a relatione, & non relatio, nisi sic intelligatur: ad aliquid. i. habitudo ad aliqd. Per hoc similiter ad quartam rationem principalem, ꝙ primæ species relationis non referuntur ad inuicem sibi: nec alij, sed sunt principia referendi, sicut & omnia alia, q̄ sunt in genere relationis. Contra istas duas responsiones: ex his sequitur, ꝙ neutra diffinitio, quam ponit Ari. esset eorum, quæ sunt in genere relationis, nec ēt aliqua proprietas: quam ipse assignat, & ita omnis determinatio Ari. esset impertinens ad genus relationis: consequentia prima patet inducendo in singulis proprietatibus, quas ponit Ari. quarum nulla conuenit relationibus, sed relatiuis. ¶Item oppositum non est principiū sui oppositi: igitur forma absoluta nō est principium, secūdum ꝙ aliquid dicitur cōparatū ad aliud: sed relatio est hmōi forma: igitur nō est absoluta in se: igitur est ad aliud. ¶Itē concesso eo, quod dicitur, nō vitatur difficultas argumētorum principaliū, quia si generalissimum in abstracto sit relatio: aliquid secūdum eā dicitur relatiuè ad aliud. probatio huius: tum quia secūdum qualitatem, secūdū quod est generalissimū dicimur quales: ſm Arist. q a sic notificat qualitatem: igitur se-

c. đ qualitate.

ſecundum relationẽ, ut eſt generaliſſimum, dicũtur aliqua relatiua. tum quia ſm relationes inferiores in gñe relationis dicuntur aliqua relatiua: omne autem inhærens per ſe primo cuilibet ſpeciei uniuocè inhęret per naturam generis, & ita generi primo: igitur ſm gñaliſſimum dr̃ aliquid relatiuè. Ex hoc arguo; aut relatiuum dictum ſm formã generaliſſimi dicitur ad aliqd ſm aliam formam; aut eandẽ. ſi eandem: igitur relatiuum æquiparantiæ. igitur & relatio illa eſt relatio æquparantiæ. igitur omnes inferiores relationes. ¶ Si dicatur ad aliud ſecundum aliã formam: igitur & illi alij correſpondet alia forma: ſecundum quam dicitur relatiuè ad iſtud: illa eſt æque prima cũ relatione: quæ eſt generaliſſimũ; quia relatiuũ illud eſt æquè primum cũ illo: igitur duę relationes generaliſſimæ æquè primæ. ¶ Similiter manet difficultas quartæ rationis, quia ſi primæ ſpecies ſint relationes; quæro an ſint relationes æquiparantiæ; & ita omnes relationes inferiores erunt tales relationes. Aut. a. eſt principium referendi aliquid dictum ſecundum ipſum ad aliquid denominatum. a. b. & ita erunt. a. & b. relationes ſuppoſitionis, & ſuppoſitionis. aut. a. eſt principium referendi denominatum ab eo ad aliquid denominatum ab alia forma: ut a. c. & b. principium referendi ad aliquid ſecundum eandem formam. & tunc erunt tres primæ ſpecies. aut a. eſt principinm referendi ad aliquid dictum ab alia forma. & b. ſimiliter: & tunc erunt quatuor primæ ſpecies, & vniuerſaliter cũ omni relationi correſpondeat correlatiunm, & econuerſo nulla diuerſitas erit in numero relationum & relatiuorum. ¶ Ad primum iſtorum dici poteſt & concedi conſequens primum, ꝙ illa diffinitio non eſt generaliſſimi relationis, nec alicuius ſpecierũ, ſed eius quod denominatiuè dr̃ ab ea. Similiter de ꝓprietatib. nec tñ ſequitur ulterius, ꝙ determinatio Ari. nullo modo ſit cõueniens generaliſſimo relationis, quia relatio inter oia entia eſt debiliſſimũ ens: cũ ſit ſola habitudo duorũ, & ita minimè ẽ cognoſcibilis ĩ ſe; noſcibilior ãt ſm ꝙ ĩformat ea, quorũ ẽ habitudo: & quare ad determinandũ de relõne cõueniẽs fuit de ter-

terminare de relatiuis: præsertim cum ex eorum cognitione siue diffinitione: siue quo ad proprietates eorum possit haberi cognitio relationis, quia si relatiui esse est ad aliud se habere proportionabiliter, relatio est forma: secūdum quam hoc sic se habet ad aliud. Consimiliter quo ad ꝓprietates: si relatiua dicant ad cōuertentiam, relatio est forma: ꝼm quā aliqua dicuntur ad conuertentiam, & sic de cæteris proprietatibus. ¶ Ad aliam rationem dico, quòd comparatio & absolutio nō sunt opposita, nisi circa idē, & ideo absolutio circa formam, & comparatio circa subiectum informatum forma: non sunt opposita. ¶ Aliter potest dici, quòd relatio non est forma comparata, nec absoluta: quia enim est forma: secundum quam aliquid dicitur comparatum alteri: ideo nec est nata dici absoluta, nec comparata: sicut nec absolutio sibi opposita est absoluta, nec comparata. Si dicatur absolutū & comparatum esse contraria immediata circa ens. Verum est circa ens, quod est natum ea recipere, sicut sanum & ægrum sunt contraria immediata circa corpus animalis: sed non circa sanitatem uel ęgritudinem, nec enim sanitas neque ægritudo est ægra uel sana. ¶ Ad alias rationes dicitur, quòd neque secundum generalissimum relationis aliquid refertur: neque ꝼm eius primas species, sed solummodo ꝼm eius species inferiores. ¶ Ad secundā prius positam contra hoc conceditur, ꝙ secundum omnes relationes inferiores aliquid refertur: igitur ꝼm genus & ita cōceditur ꝼm ipsum genus, ut est in inferioribus, nō in se. Contra illud, secūdum Aristo in 4. topi. si species sit ad aliquid, & genus erit ad aliquid: igitur si species sit principium referendi ad aliqd, & genus erit principium referendi ad aliquid. ¶ Item incompossibilia includuntur, quòd generalissimum sit relatio, siue habitudo ad aliud, & quòd informando subiectum non facit subiectum se habens ad aliud. ¶ Item probatio secunda non soluitur, quia secundū species omnes spālissimas aliquid refertur: igitur ꝼm aliquod uniuocum illa sunt genera infima intermedia, sed secundum omnia illa aliquid refertur: igitur per aliquod uniuocum eis, qđ genus cap. 4.

genus vniuocum eſt ſuperius eis,& ita ſemper aſcendendo ad generaliſſimum, tandem oportet concedere, quòd ſecundum generaliſſimum aliquid refertur, nec ſolummodo ſecundũ quòd habet eſſe in inferioribus; quia ſic nec eſt aliud a ſuis inferioribus, & per conſequens non vniuocum illis. ¶ Ad ſecundam iſtarum rationum diceretur, ꝙ generaliſſimũ non informat ſubſtantiam, niſi in ſuis inferioribus,quia nõ informat ſubſtantiam, niſi inquãtum eſt ens:non eſt autem ens, niſi in ſuis inferioribus. ¶ Contra hoc ſaltem poteſt concipi ab intellectu relationem informare ſubſtantiam, nõ concipiendo aliquam inferiorem relationem informare ſubſtantiam, quia poteſt prius concipi ab intellectu, non concipiendo poſterius,& ita conceduntur oppoſita. ſ. ipſum informare ſubſtantiam, & tamen non eſſe relatiuum relatum per ipſum, quod eſt impoſſibile. ¶ Ad tertiam igitur rationem principalem dicendũ, ꝙ generaliſſimum in genere relationis eſt principium referendi ad aliud, ſed non ad aliud relatiuum ſecũdũ aliam formam genere. ¶ Cõ

ſimiliter relatiuũ dictum a generaliſſimo denominatiuè dicitur relatiuè, ſed non ad aliquid relatum ſecundũ aliam formam genere. ¶ Cõtra hoc: ſi relatio ſit principium referendi ad aliquid relatum ſecundum eãdem formam:igitur eſt relatio ęquiparantiæ, & relatiuum denominatum ab ea relatiuum æquiparantiæ, & ita omnes relationes & relatiua inferiora erunt æquiparantiæ, quod eſt inconueniens. ¶ Ad iſtud dicendum, ꝙ relatiuum æquiparantiæ eſt æquiuocum, quia ꝓpriè ſumptum ad aliquid relatũ ad aliud ſecũdum eandem formam ſpecie a qua imponitur vnum nomen, quod de utroque extremo relationis talis dicitur: cuiuſmodi ſunt ſimile & æquale & huiuſmodi. tranſumptiuè dicitur relatiuum æquiparantiæ omne illud, quod eodẽ nomine denominat vtrunque extremum, licèt illud nomen non imponatur ab una forma ſpecie, & hoc ſecundo modo concedo relationem,quæ eſt generaliſſimum, eſſe relationem, æquparantię,& relatiuũ ab ea dictum eſſe ſimiliter relatiuũ æquiparantiæ.dicitur.n.relatiuum relatiui relatiuum: ſed

ſed relatio primo mõ ſumpta eſt ſpecies · hmõi generis.¶ Contra.quocunq; modo generaliſſimum ſit relatio æquiparantiæ, ſequitur relationes omnes inferiores eſſe illo modo tales quod videtur inconueniens:cũ paternitas,& huius relationes ſuppoſitionis & ſuppoſitionis nullo modo ſint relationes ęquiparantiæ,quia non denominant utrunq; extremum aliquo eodem nomine.¶ Ad hoc dici põt, ꝙ omnis relatio inferior eſt ęq̄parantiæ.i.principium referẽdi ad aliquid dictum ſm eãdem formam gñe;vbi etiam utrunque extremum eodẽ nomine gñis noĩatur, licèt non quælibet ſit principiũ referendi ad aliquid ſm eãdem formam ſpecie:nec vbi ytrunque nominatur nomine ſpeciei:dr̃ enim pater ſm formam ſui generis relatiuum relatiui,& ſi non dicat ſecundum ꝓpriam formã patris, quia ſecundũ ꝓpriã formam pãtris dr̃ pr̃. ¶ Ad quartam rationem principalem concedo,ꝙ tã.a.quã.b. eſt principium referendi ad aliquid dictum ſm eandem formam:puta ſit.a.hoc quod eſt relatio æquiparantię. b. hoc quod eſt relatio ſuppoſitionis, & ſuppoſitionis & relatiuũ denoĩatum a.b.qđ eſt relatiuum ſuppoſitionis,& ſuppoſitionis, dr̃ ad relatiuum ſuppoſitionis & ſuppoſitionis.ſed non ſequitur ex hoc ipſum eſſe relatiuum æquiparantiæ : niſi ſumendo ſecundo modo, ſicut dictum eſt prius. ¶ Et ſi forte quæratur diuiſio huius gñis, qđ eſt. b. qũo eius primæ ſpecies ſe habent : põt concedi, ꝙ referantur mutuo inter ſe, ut ſi unum ſit relatiuum ſm potentiã actiuam , & reliquum ſecundũ potentiam paſſiuam:& vlterius poteſt concedi, ꝙ ſpẽs eorum referantur inter ſe, ut pater & calefactiuum, q̃ ſunt ſpecies primi generis ad filium,& calefactibile, q̃ ſunt ſpecies ſecundi, & proportionabiliter eſt dicendũ de relationibus correſpondentibus.¶ Ex his patẽt tot, qualiter relationes rationis ſe habeant ad genus relationis : & iuxta hoc, qũo entia rationis ſunt in genere , & qũo illud ſit intelligendum. inter contradictoria non eſſe medium:& qũo oppoſitio ſe habet ad illa quatuor: in quæ diuiditur inferius in hoc libro:& qũo ſm relationẽ,ut eſt gñaliſſimũ aliquid refertur:& ad quę referatur quod ab eodem denomina-

tiuè dicitur: & quomodo æquiuocè dicuntur aliqua relatiua æquiparantiæ, & qualiter determinatio Ari. fit cõueniẽs, quę est de relatiuis, cum solæ relationes sint in hoc genere, ut species. & quomodo huius gñis sunt tantum duæ primæ species &c. quæ patent inspicienti.

¶*Si ergo sufficienter eorum quæ sunt ad aliquid diffinitio assignata est: aut nimis difficile: aut impossibile est soluere: quoniam nulla substantia eorũ quæ sunt ad aliquid dicitur. Si autem non sufficienter: sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse ad aliquid quodammodo se habere: fortasse aliquid contra ista diceretur & cęt. Cap. eod.*

Questio. XXVI.

Væritur, an secunda notificatio relatiuorũ, quã ponit Ari. sit conuenienter datã. Qđ non vr̃: quia illa nulli in genere relationis cõuenit: igitur non cõuenit gñalissimo relationis. probatio antecedentis: quia si esse relationis esset ad aliud se habere: hoc esset per aliam relationẽ illius: igitur alterius esse esset ad aliud se hr̃e pari rõne, & sic in infinitũ: quarum semper posterior esset relatio prioris: qđ est incõueniens. ¶Item illa diffinitio: aut est formæ relationis in se: qđ per argumentũ præcedens est improbatũ: aut subiecti in se: quod est falsum, ẽt qa eius esse non est ad aliud se hr̃e: qa ipsum ẽm se est res alterius generis, & absolutũ: aut subiecti informati tali forma: & tunc est entis p accidens: qđ est incõueniẽs: quia eius non est diffinitio ẽm Ari. 6. meta. nullius igitur est notificatio illa: quod est inconueniens. ¶Itẽ generalissimum est prædicabile de qualibet sui speciei: sed hoc non põt esse nisi ẽm ꝙ significatur in singulari: illa autem notificatio datur de aliquo secundũ ꝙ significat in plurali: igitur non de ipso gñalissimo. ¶Item hæc notificatio non vr̃ conuenire oĩbus quæ sunt in genere relationis: multa.n. dicuntur ad aliud: quorum esse essentiale non est ad aliud se habere essentialiter. ¶Ad oppositum est Arist. Cont. 4. & inde.

Dicitur

DICITVR ad qōnem, ꝙ duplicia sunt relatiua. quædā secundum esse, & alia secundum dici. Prima notificatio Arist. datur de relatiuis ſm dici. s. ad aliquid dicuntur quæcunq; hoc ipsum, ꝙ sūt aliorum, dicuntur, vel quōlibet aliter ad aliud. ¶Secūda notificatio, quam magis approbat. s. ad aliqd sunt, quorum hoc ipsum esse est ad aliud se habere: datur de relatiuis secundum esse. Contra hanc distinctionem: aut diuisio datur per opposita: aut non. si non: non ualet. si sic: igitur relatiua ſm dici non sunt relatiua secundū esse: igitur nō sunt relatiua. igitur relatiua malè diuidūtur in illa. Similiter si sint opposita, sequitur, ꝙ relatiua ſm esse nō sunt relatiua ſm dici, quod est falsum.

¶Si dicatur, ꝙ membra debent intelligi cum pcisione: sequitur, quòd relatiua secundum dici, sunt tantum secundū dici, & ita illa non uerius essent relatiua, q̃ nigrum dictum album est album. ¶Item alterum membrum diuisionis conuertitur cum diuiso: idem enim est homo absolutè, & homo secundū esse. ¶Item illa notificatio, q̄ ponitur relatiuorū ſm dici, nulla est. tum q̄a illa cōpetit substantiis, quæ nullo mō sunt ad aliqd, ſm Ari. qui hoc habet pro incōuenienti. tum quia ſm illā disciplina dicitur relatiuè ad disciplinatum: quia eius: & pari ratione albedo ad album: & pari ratione omnia accidentia ad subiectum: q̄a eorum dicuntur. ex illa igitur notificatione nullū eorum potest concludi esse in genere relationis.

DICENDVM igitur, quòd relatiua nullo modo diuiduntur in relatiua secundum esse, & relatiua secundum dici: quia sumendo membra præcisè relatiuum secundū dici non est magis relatiuū, quā homo mortuus est homo. forte tamen entia sic diuiduntur, quòd quędā sunt relatiua secundum esse: ut illa quæ denominatiuè dicuntur a relationibus: quædam autem sunt relatiua secundum dici: ut quę sunt in alijs generibus, & secundū aliquam habitudinem dicūtur ad alia; illa tamen simpliciter loquendo non sunt relatiua. Sed uerè relatiuorum quædam dicuntur secundum suam propriā formam ad aliud: ut quæ sunt primo & propriè relatiua: alia sunt vere relatiua: & nō dicuntur secundū ꝓpriā for

mam ad alia: ut sunt relatiua secundũ genus. Illa enim sunt per se relatiua, sed non primo: & dicuntur ad alia secundũ formam sui generis: vt si scia sit p se relatiuũ, impossibile est illud qđ est eius species ſm illam significationem non esse relatiuũ: quia tunc genus & species non essent in eodem genere: sed non est primo relatiuum: quia non secundum illud, quod superaddit suo generi, & ideo dicitur ad correlatiuum generis secundũ ipsum genus. ¶Dicendum igitur, ꝙ notificatio Ari. secunda est conueniens de relatiuis: quia indicat rationẽ eorum, inquantum sunt relatiua: ut patebit respondendo ad rationes. ¶Ad primũ igitur dicendũ est, concedẽdo, ꝙ illa notificatio non datur de relatione: sed de relatiuis dictis denominatiuè ab eis. quare aũt illa diffiniat, & non relationes, & eorũ proprietates ponat: dictum est in præcedenti quæstione.

¶Ad aliam dico, ꝙ illa notificatio non est relationis absolutè, ut significatur in abstracto: neque subiecti absolutè: neque totius aggregati, sed formæ ut informat subiectum eo modo, quo significatur per nomen concretum, dictum a generalissimo relationis: ita quòd ly vt: non dicat partem eius, quod significatur, sed modum. ¶Ad tertium dictum est prius quare relatiua æquparantiæ diffniãtur in plurali conuenientius, quàm in singulari: cum huiusmodi sit illud, quod hic diffinitur, sicut patet ex præcedenti quæstione. Ad quartum, dicendum, quòd illa ratio conuenit omnibus essentialiter, quæ sunt in genere relationis, vt denominatiuè dicta a relationibus: si autem sint quæ dicantur ad aliud, & non habent hanc rationem, non sunt relatiua, nisi secundum quid.

¶De prima proprietate & secunda quæ sunt recipere contraria, & suscipere magis & minus. Notandum, ꝙ illæ non insunt per se relationibus: neque forte relatiuis: sed tãtummodo ratione eorum, in quibus per se fundatur relatio. vnde quæ fundantur in formis suscipientibus magis & minus, uel contrarietatem recipiũt hæc sicut similitudo secundum albedinem recipit magis & minus, & cõtrarium: quia & albedo, in qua fundatur: similitudo autẽ quæ est secundum aliqua quæ

sunt

sunt in quarta spē qualitatis non suscipit cōtrarium, nec magis & minus: quia nec illa suscipiunt, in quibus illa similitudo fundatur: & hoc loquendo de prima proprietate, de contrarietate propriè dicta. Tum quia si illæ duæ per se inessent relationibus, posset esse motus in genere relationis: quia posset esse acquisitio partis post partem alicuius formę in genere relationis: & talis acquisitio est motus secundum Com. super tertio physicorum. sed consequens est inconueniens, s. motum esse per se in genere relationis: quia est contra Ari. in 5. physi. tum quia si in forma relationis esset suscipere magis & minus, relatiuum dictum secundū magis per se referretur ad duo. s. ad aliquid dictum secundum minus, secundum eandem formam: & præter hoc ad illud ad quod tale relatiuum absolutè dr̄. uerbi gratia: similius diceretur ꝑ se ad minus simile: & pręter hoc ad illud ad quod suum positiuum refertur. s. simile: sed consequens uidetur inconueniens: quia cōtra Aristote. 5. meta. qui habet pro inconuenienti, quòd idem bis referatur. idest duo.

Cap. 4.

Cōt. 10.

Cōt. 20.

¶Propter hoc uidetur dicēdum, quòd illæ proprietates per accidens insunt relatiuis: nec obstat auctoritas Ari. in contrarium: quia nihil uidetur secundum propriam opinionem determinare de relatiuis ante illam partem, vbi incipit improbare primam notificationē relatiuorum: sed ad minus nullum relatiuum dr̄ ꝓpriè contrarium ei cuius est relatiuum, licet accidat aliq̃d idem uni esse relatiuum, & alij contrarium: vt scientia contrariatur ignorantiæ, & ad illud non refertur: sed ad scibile. *

¶*Videntur autem ad aliquid simul esse natura etc. Cap. eod.*

Quæstio. XXVII.

DE quarta ꝓprietate quæritur, vtrum relatiua sint simul natura. Quod non videtur: quia secundum Porphyr. genus refertur ad speciem, & ecōuerso. sed hæc non sunt simul natura: quia illud est prius naturaliter, a quo nō conuertitur subsistendi cōsequentia: huiusmodi est genus: quia a specie ad genus tenet consequentia, & c. de specie.

& non ecõuerſo. igitur &c. ¶Conſimiliter põt argui ſe re in oĩbus intẽtionibus relatiuis adinuicem: ut de prima ſubſtantia & ſecunda de vniuerſali & particulari.

c. de differẽtia. ¶Item ſecundum Porphy. ſor. ſenex differt a ſe puero: ſed dr̃ia eſt q̃dã relatio. igit̃ ſor. ſenex & ſor. puer referũtur ad inuicem: ſed hæc nõ ſunt ſimul natura. ¶Ita poteſt argui de omnibus, quæ non ſunt eadem: ſed ordinata ad inuicem, quo ad iſtas relationes: differentia & de diuerſitas. ¶Item ſcibile & ſcientia referuntur ad inuicem, & non ſunt ſimul natura: quia deſtructo ſcibili, deſtruitur ſcientia, & nõ econuerſo. Similiter de ſenſu & ſenſibili, ut arguit Ari. hic in litera. quia deſtructo ſenſibili deſtruitur corpus animalis: licèt non corpus, ut genus in genere ſubſtantiæ: vel vt eſt in genere quantitatis: quia deſtructo corpore animalis deſtruitur ſenſus: quia ſenſus eſt in corpore, ut in ſubiecto: & ſi ſit in anima, vt in principio vel cauſa: igitur a primo ad ultimum deſtructo ſenſibili deſtruitur ſenſus: ſed non econuerſo: q̃a ſenſus deſtruitur deſtructo animali: ſed deſtructo aĩali nõ oportet ſenſibile deſtrui. poſſunt enim illa manere adhuc, ex quib. eſt animal: quia ſunt naturaliter priora animali. ¶Iſto modo contingit arguere de omnibus relatiuis ſecundum tertiũ modum: qui ponitur in q̃nto metaph. ſcilicet quæ referuntur ut menſura & menſurabile, & econuerſo. Cõt. 20. ¶Itẽ pater dicitur relatiue ad filium, & pater poteſt manere deſtructo filio: igitur non ſunt ſimul natura. probatio minoris: tum quia deſtructo iſto filio poteſt alius filius manere, ad quem poteſt pater dici: tum quia deſtructo filio, poſſibile eſt nullam mutationem fieri circa idem ſubiectum paternitatis: ſed impoſſibile videtur formam talem prius exiſtentem in ſubiecto poſtea non eſſe in ſubiecto, niſi ſubiectum mutetur: ergo impoſſibile eſt paternitatẽ prius exiſtentem in iſto poſtea non eſſe in iſto propter iſtam ſolam deſtructionem filij: igitur deſtructo filio manebit iſte pr̃, ſicut prius Tum quia pater dicitur eo, ꝙ genuit: impoſſibile autẽ eſt eũ qui genuit nõ genuiſſe: q̃a omnis ꝓpoſitio uera de p̃terito eſt neceſſaria: igitur impoſſibile eſt eum qui aliquando eſt pater, poſtea non

non esse patrem: necessario igitur pater manet etiam destructo filio. ¶Item prius inquantum prius refertur ad posterius inquantum posterius: & causa inquantū causa, refertur ad causatum: sed prius inquantum prius nō est simul natura cum posteriori: neque causa cum causato: igitur neque oīa relatiua sunt simul natura. ¶Item relatiua ſm genus sunt per se relatiua: quia in eorum ꝑ se intellectu sunt eorum genera, secundū quæ referuntur: & non hñt alia correlatiua, q̃ correlatiua generū. sed correlatiuū generis est simul natura cum genere, quod est prius naturaliter specie. igitur & illud correlatiuū est prius naturaliter specie: igitur &c. ¶Ad oppositum est Ari. ¶Item omnia relatiua dicuntur ad cōuertentiam per ipsum in tertia proprietate. i. secundū mutuam dependentiam. igitur neutrum est prius altero: quia qua ratione hoc esset prius illo: eadem ratione, & econuerso illud prius isto: cum mutuo dependeant. & ita idem respectu eiusdem esset prius & posterius: qđ est inconueniens.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ illa relatiua, q̃ mutuo per se referuntur: ita ꝙ vnius esse sit ad aliud se habere & econuerso, sunt simul natura, propter rōnem Aristo. quia posito vno, ponitur reliquum, & econuerso: & destructo vno, destruitur reliquum, & econuerso: si tamen sint relatiua per accidens, uel per se relatiua non mutuo: non oportet, ꝙ sint simul natura. per accidens relatiua sunt quę non ſm suas formas dicunt ad inuicē: & nō mutuo dependent: quorū unū secundum suā propriā formā dependet ad aliud: & reliquū econuerso secundū suā formā nō dependet ad ipsum: cuiusmodi sunt quæ referūtur, ut mēsura & mensurabile adinuicē: scientia enim per se dr̃ ad scibile: sed scibile non ad sciam: nisi qa scia ad ipsum secundum Ari. 5. metaph. capitulo de ad aliquid. ¶Ad rationes. ad primam dicendum, quòd intētiones generis & speciei referuntur ad inuicem, & sūt simul natura: sed quod sub est intentioni generis nō inquantum ei attribuitur illa intentio: sed inquātum existit: prius est eo, cui attribuitur intentio speciei: & inter illa, quæ subsunt, est cōsequētia nō mutua: sed īter Cót.20

 in-

intentiones eſt conſequentia mutua. de illis enim ſeq̄tur, ſi genus eſt, ſpecies eſt, & econuerſo. Subiecta autē harum intētionum ſunt relatiua per accidens: huiuſmodi relatiua non oportet ſimul eſſe natura. ¶ Ad ſecūdam. Sortes puer & ſor. ſenex ſunt relatiua per accidens: quia in relatiuis ęquiparantiæ vtrunque per ſe extremum eſt aliquid nominatum eodem nomine. vnde hæc per ſe extrema ſunt differens & differens. & illa ſunt ſimul natura. cū enim ſor. eſt puer, eſt differens a ſor. ſene: & cum ſor. eſt ſenex, eſt differens a ſor. puero: quia vtrunque eſt ſimul differens ab alio: licèt non vtrūque ſit ſimul. ¶ Ad tertiam, illa rō uerū concludit de relatiuis, quæ nō dependent ad ſe mutuo. ¶ Ad quartā dico, ꝙ licet ſola ſubſtantia patris poſſit manere deſtructo filio: tamen pater non pōt manere. ¶ Cum ꝓbatur oppoſitum ad primā probationem dico, ꝙ pater non refertur ad hunc filiū, niſi per accidens: ad filium autem per ſe: & ideo deſtructo hoc filio, dummodo maneat alius filius, poteſt & pater manere: quia non oportet relatiuum eſſe ſimul natura cum ſuo correlatiuo ꝑ accidens. ¶ Ad aliam probationem dico, q̄d poſſibile eſt formam realem ineſſe ſubiecto, uel non ineſſe ſine mutatione ſubiecti in ſe. q̄a quod ineſt ſubiecto tantum in comparatione ad aliud, poteſt illi non ineſſe tantū altero trāſmutato. ¶ Ad tertiam probationem: ſi concedatur aliq̄n patrem nō poſſe non eſſe patrem, concedēdum eſt aliq̄n filium nō poſſe non eſſe filium: quia ſicut de eo, qui genuit, ſemper eſt uerum dicere, ꝙ genuit: ita de eo qui genitus eſt, ſemꝑ uerum eſt dicere, ꝙ genitus eſt: licèt non ſemper exiſtat: & per conſequens ſemper manet filius, ſicut & pater. ¶ Sed ſi dicat, patre exiſtēte & nullo exiſtēte q̄ eſt filius, verū eſt dicere, ꝙ pater eſt, & filius nō eſt: quia eſſe q̄n prædicatur ſecundum adiacens, prædicat eſſe exiſtere ſecundum Boetium: igitur non ſunt ſimul natura. Dici pōt, ꝙ relatiua ſunt ſimul ſecundū illud eſſe, q̄d eſt eis ꝓprium, inquantū ſunt relatiua: ſed illud non eſt exiſtere: quia hoc accidit eis inquantū referūtur: & iō vnū relatiuum poteſt ſic eſſe nō exiſtente alio: vnde hæc conſequētia nō tenet. pater eſt: hoc

hoc est. existit: igitur filius est. s. existit: licet teneat sumendo esse, ut est propriũ patris, inquantum refertur & cõsimile eẽ filii, & ita ĩtelligenda est consequentia Ari. qua probat relatiua simul esse natura. ¶ Ad quintam dico, quod istæ intẽtiones prius & posterius, causa & effectus, referuntur ad inuicem, & sunt simul natura. sed non res quæ subsunt. ¶ Contra hoc, quod est simul cum posteriore, inquãtum posterius, est posterius. si igitur prius inquãtũ prius refert ad posterius inquantum posterius, & ita esset simul cum posteriori, prius inquantum prius esset posterius. sed hoc est inconueniens, loquendo de intentionibus, quia prædicatur oppositum de opposito. ¶ Ad hoc potest dici, ꝙ maior propositio est uera in sumendo simul eodem modo, quo sumuntur prius & posterius. & sic non est in proposito, quia prius & posterius sumuntur pro ipsis intentionibus, & simul sumitur pro simultate naturæ. (Vel aliter, quod prius & posterius sumuntur secundum rem, simul autem secundum rationem. Sed tunc videtur sequi, quod relatio prioris & posterioris sit tantum secundum rationem, si extrema sint tantum secundum rationem. ¶ Ad sextam dicendum, quod illa ratio concludit verum de correlatiuis generum, ad q̃ dicuntur aliqua alia relatiuè secundum genus. inter illa enim non est dependẽtia mutua per se.

¶ Ex his ergo manifestũ est, quod si quis aliquid eorum, quę sunt ad aliquid: diffinitè sciet: & illud ad quod dicitur, diffinitè sciturus est, quoniam eorum esse, quę sunt ad aliquid &c. Cap. eo.

Quæstio. XXVIII.

QVęritur, utrum in diffinitione vnius relatiui necessarium sit ponere suum correlatiuum. Quod non videtur, quia omne ponendum in diffinitione est prius, & notius. & genus vł differentia respectu diffiniti: sed respectu relatiui diffiniti nullo illorum modorum se habet suum correlatiuum, ergo &c. minor patet, quo ad duo prima mẽbra per argumẽtum ad oppositum ad præcedentem quæstionem. ¶ Item, omnis diffi-

diffinitio indicat eſsētiā diffiniti. ſed unum relatiuum non eſt eſſentia alterius, q̧a relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere: aliud autem dicit diuerſitatem eſſentialē: igitur &c. ¶Item in diffinitione unius oppoſiti non debet poni alterum: relatiua ſunt oppoſita, ergo &c. probatio maioris: tum quia ad omnia oppoſita ſequuntur contradictoria: & in diffinitione unius contradictorij non debet poni alterum: ergo nec in alijs oppoſitis. cōſequētia patet: q̧a ad cuius diffinitionem non pertinet cōſequens, nec antecedens. tum quia quęlibet pars diffinitionis poteſt p̄dicari de eo, de quo & diffinitum prędicatur per Ariſto. in conſideratione tertia ſecundi libri topi. ergo ſi in diffinitione unius oppoſiti poneretur alterum, duo oppoſita prædicarentur de eodem: quod eſt inconueniens. minor patet in illo capitulo. Quotiēs autem ſolet opponi, vbi Ariſto. enumerat vnā ſpeciem oppoſitionis relatiuam oppoſitionem: & exēplificat, ut duplum dimidium. dans intelligi, quod hoc ſequitur in omnibus relatiuis. ¶ Si dicatur maiorē eſſe ueram tantum in alijs oppoſitis a relatiuis. ¶ Cōtra. cōtraria & cōtradictoria ſunt relatiuè oppoſita: quia contrarium dicitur contrario cōtrarium: igitur ſi unū contrarium nō diffiniatur per alterum: non omne relatiuum diffinietur per ſuū correlatiuum. ¶Itē omnis differentia ſm ſpēm eſt cōtrarietas ſm Ari. in. 10. meta. ſed relatiuè oppoſita differunt ſpē. igitur ſunt cōtraria: igitur ſi maior ſit uera de contrarijs: & de relatiuè oppoſitis erit uera. ¶Item idē ſignificat nomē & diffinitio. p Ari. in 4. meta. ſed nomē relatiui nō ſignat ſuū correlatiuū: q̧a tūc eēt nugatio exprimēdo unū cū alio: igitur nec in diffinitione debet poni reliquum. ¶Item aliqua eſt bona diffinitio relatiui, ubi non ponitur ſuū correlatiuū: ut hæc. ſpecies eſt, quæ prędicatur de pluribus differētibus numero &c. ubi non ponitur genus, ad quod dìcitur ſpecies relatiuè: igitur non ſemp opportet relatiuū diffiniri p ſuū correlatiuū. ¶Item omnes rationes factæ ad præcedētem quæſtionem, quæ probant unum relatiuum poſſe eſſe ſine altero, probant unum non eſſe diffiniendū per alterū: nihil enim diffini-

Cōte, 2. & 3.

in poſt prædicam.

Cōt. 13. & 23.

Tex. 28.

niſi per illud, ſine quo pōt eſ ſe. ¶ Ad oppoſitū Porphy. in ca. de ſpecie. dicit, quod genus dicitur ad ſpeciē & ecōuerſo: ideo neceſſe eſt in utrorūque rationibus utriſque uti. ¶ Item Ariſt. hic dicit, quod impoſſibile eſt unum relatiuum diffinitè cognoſci, niſi cognoſcatur alterum: ſed quodlibet incomplexū diffinitè cognoſcitur: cum cognoſcatur ꝑ ſuam diffinitionem: igitur impoſſibile eſt unum relatiuum cognoſci per ſuam diffinitionem, niſi cognito altero. igitur unum neceſſario eſt ponendum in diffinitione alterius.

Hoc potest concedi. q͂a eſſe eſſentiale relatiui eſt ad aliud ſe habere: diffinitio autem indicat eſſe eſſentiale diffiniti: igitur diffinitio relatiui debet indicare ſuum eē, ſe haberē ad aliud: quod non pōt, niſi in ea ponatur correlatiuum ipſius diffiniti. igitur &c. Iſtud aūt uerum eſt, non tantum de relatiuis mutuo dependentibus: ſed de quibuſcūque, quæ eſſentialiter dependent ad alia: quod illa alia ponenda ſunt in eorum diffinitione: ſed non mutuo ſe diffiniunt, niſi q͂ mutuo adinuicem per ſe dependent: quod non eſt uerum de relatiuis per accidens: neque de relatiuis tertio mō relatis: ut mēſura & menſurabile: neq; de relatiuis ſecundū genus. ¶ Ad primam rationem maior eſt uera de diffinitione, quę datur tantummodo per eſſentialia: cuiuſmodi eſt diffinitio ſubſtātiæ, uel ad minus abſoluti: non reſpectiui: quia enim reſpectiua eſſentialiter mutuo dependent: ideo mutuo ſe diffiniunt, licet neutrū ſit prius altero. ¶ Ad ſecundam, maior eſt uera tantum de diffinitione, quæ datur ſine additamento: cuiuſmodi non eſt diffinitio relatiui, neque alicuius accidentis. tamen in diffinitionibus aliquorum, accidentium tantum additur ſubiectum, præter eſſentiā diffiniti. in diffinitionibus relatiuorū eſt ſubm & correlatiuū. & hoc: q͂a relatiuū ad plura dͤpēdet, q͂ aliud accidēs: qđ dr̄ abſolutè. ¶ Ad tertiā pōt negari maior de relatiuis & cōtrarijs trāsūptiuè dictis & priuatiuè oppoſitis, quia in his omnibus poſſibile eſt unum oppoſitum diffiniri per alterum. ¶ Ad primam probationem maioris forma argumenti nō ualet.

let.patet in alijs. ad ſubſtā-tiam ſequitur nō qualitas, & ad diffinitionem hominis non pertinet non qualitas,ergo non ſubſtātia. nō ualet.neque illa regula ſum ptꝗ.ſ. ad cuius diffinitionē non pertinet conſequens, nec antecedens uera eſt,niſi de conſequentia ſuperioris & inferioris in eodē genere. qualis conſequentia non eſt inter contradictoriè oppoſita & relatiua, qa negatio ex partè contradictoriorum nō eſt ſuperius in genere ad alterum relatiuum:ſicut non pater:non eſt ſuperius ad filium.¶Ad aliam probationem poteſt dici,quod omnis pars diffinitionis eo modo, quo ponitur in diffinitione poteſt prædicari de diffinito, & ita unum relatiuè oppoſitū non ponitur in diffinitione ſui correlatiui in recto, ſecundum quod ei opponitur,ſed ī obliquo, ut huius uel huic, & ſic de eo pͤdicatur:licet enim pater non ſit filius,eſt tamen filij. ¶ Pōt etiam negari minor, quia non omnia relatiua ſunt relatiuè oppoſita: ſed tantum mō ſi ambò oppoſito modo ſumantur reſpectu eiuſdem.¶ Ad quartam, maior eſt vera diffinitione ſubſtātiæ, quæ datur tantum per eſſentialia.¶Contra.ſaltem ſi relatiuum diffiniatur per correlatiuum,oportet correlatiuum ſaltem eſſe de intellectu relatiui, qui a nihil diffinitur per aliquod, ſine quo poteſt completè intelligi,ſed conſequens eſt falſum, quia pari ratione daretur ſuum correlatiuum intelligi, quando exprimeretur cum eo:& tunc eſſet nugatio,quia idem bis diceretur.¶Dicitur, quod relatiuum quando exprimitur cū ſuo correlatiuo amplius intelligitur per ipſum: licet detur intelligi quando non exprimitur : quod videtur Ari.innuere,ubi dicit:quod in relatiuis non eſt dandū, idem ſignificari.i.dari intelligi per ipſa relatiua relata ſeparata:& per ipſa vnita cū ſuis correlatiuis:& per hoc docet vitare nugationem in alijs.¶Contra.quęro de nomine impoſito uni relatiuo,ſi dat intelligi aliud correlatiuum : aut hoc eſt ex impoſitione:aut a natura:ſiue ſic: ſiue ſic: ſequitur,qđ non ſit uariatio circa ipſum ſumptum abſolutè & iūctum alij correlatiuo quo ad alterum iſtorum : nec ēt erit uariatio ad ipſum intellectum, quin æqualiter ſem-

ſemper detur correlatiuũ intelligi.¶Item correlatiuum non datur intelligi ꝑ hanc vocem ſui correlatiui, niſi per hoc, quod relatiuũ ſignificatur per eam:ſed circa hanc cauſam non eſt uariatio: quin hoc relatiuum uniformiter ſignificetur:ſiue exprimatur aliud cum eo, ſiue non. ergo neç erit uariatio,quo ad hoc, ꝙ aliud relatiuum detur intelligi.¶Ad primum iſtorum dicitur,quod uox impoſita ad ſignificandum unum relatiuum nullo modo eſt ſignum alterius neque a natura:neq; ad placitum: ſed quia relatiuum, quod per ipſam ſignificatur, non põt intelligi ſine ſuo correlatiuo:ideo oportet intellecto iſto correlatiuo, per hanc uocem correlatiuum eiuſdem intelligi.quod fit,quãdo aliud correlatiuum per aliam uocem exprimitur; & etiam quando non exprimitur:ſed nõ quia hæc uox aliquo modo ſit ſignum illius:unde concedo ex parte uocis ſignificantis nullã accidere uariationem expreſſo correlatiuo, vel nõ: neque ex parte eius, quod ſignificatur per uocem, qm̃ ſemper ad eius intellectũ: oportet correlatiuum intelligi: ſed ſola uariatio eſt ex hoc ꝙ correlatiuum expræſſum uel non expræſſũ per propriam uocem:datur intelligi per hoc relatiuum: &illa diuerſitas eſt ualde accidentalis relatiuis.¶Ad ſecundum patet:quia per hãc uocem impoſitam relatiuo nullo mõ datur ĩtelligi correlatiuum. ſed ꝑ ipſum cui hæc vox imponitur, intelligitur aliud correlatiuum: qñq; exp̃ſſũ ꝑ ipsã uocẽ,qñ q;nõ exp̃ſſũ.¶Cõtra hoc:qc q̇d eſt ſignũ ſigni, ẽ ſignũ ſignati:ſed hæc uox impoſita huic relatiuo eſt ſignum huius relatiui:& hoc relatiuum eſt ſignum correlatiui: igitur hæc vox impoſita huic relatiuo eſt ſignum ſui correlatiui: licet non immediatum.¶Ad hoc dr̃, quod maior eſt vera: quicquid eſt ſignum ſigni,eſt ſignum ſignati: ita quod ſignum intermedium nõ uarietur in comparatione ad primum ſignum, & ultimũ ſignatum.quod non accidit in propoſito:quia extraneũ eſt relatiuo inquantum dat intelligere ſuum correlatiuum ſignificari per hãc uocem,& ecõuerſo.¶Ad quintum dicitur,quod eiuſdem poſſunt eſſe multa per ſe relatiua, & ſecundum hoc poteſt

teſt eſſe alia diffinitio conueniens: vbi ponitur vnum correlatiuum: quamuis nõ ponatur reliquum.

Queſt. XXIX.

Veritur propter hoc, verũ idem poſſit per ſe referri ad diuerſa ꝙ non videt: quia Ari. 5. Cõt.20. mera c. de relõne. habet ꝑ incõuenienti, quod idẽ bis dicatur. i. referatur ad duo correlatiua ¶ Item ſi aliqđ relatiuum ſit a. poſſet referri ad duo per ſe. ſ. ut ad. b. & c. ſequitur, quod idem poſſit ſimul aſſ.: & non e ẽ: conſequens falſum: igitur antecedens. probatio conſequentiæ: quia illa duo correlatiua eius: ut. b. & c. non referuntur ſibi inuicem. igitur unum poteſt eſſe ſine altero: ut. b. poterit eſſe c. non exiſtente: ſed. b. exiſtente eſt. a. c. non exiſtente nõ eſt. a. ergo idem: ut. a. poterit ſimul eſſe: & non eſſe. Item relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere: ſed ad duo non eſt eadem habitudo: ergo eſſe unum unius relatiui nõ eſt ſe habere ad duo, ergo nullum unum relatiuum eſſentialiter per ſe refertur ad duo. ¶ Item ſi ſic eiuſdem relatiui poſſent eſſe duæ diffinitiones: & ita idem relatiuum ſimul poſſet eſſe cognitum & incognitum, quod uidetur inconueniens, cum unius incomplexi ſit tantum una cognitio. ¶ Ad oppoſitum, omnis ſpecies relatiui dicitur ad illud, ad qđ ſuum genus.. per Ariſtote. 4. topico. & præter hoc poteſt habere ſuum correlatiuum aliud a correlatiuo ſui generis: igitur refertur ad duo per ſe. ad correlatiuum enim generis refertur per ſe: quia ad quodcunq; eſſentialiter dependet genus & ſpecies. ¶ Item ſpecies refertur ad genus: & ad indiuidua. igitur ad duo: aliter non aſſignaret Porphyrius tres vel duas eius diffinitiones: igitur &c. ¶ Item ſimilius per ſe refertur ad minus ſiľe. ꝑter hoc refertur ad illud, ad quod ſiľe abſolutè refertur: igiť ad duo: ita contingit arguere de oĩ relatiuo dicto ſecundũ magis & minus, quod magis refertur ad minus, & econuerſo: & præter hoc ad illud, ad quod relatiuum ſimpliciter refertur.

c. 1. & 9.

c. đ ſp ẽ.

Ad istvd dici poteſt, quod idem primo non refertur ad duo, ideſt ſecũdum propriam ſuam rationem: quia

tunc

tunc non esset vnum essentialiter. sicut probat una ratio in contrarium: per se tamen potest aliquod referri ad duo: non omnino diuersa: sed quorum unum includit alterum aliquo modo: sicut probant rationes ad oppositum: quia aliquid secundum propriam formam potest dici ad unum: & secundum formam sui generis ad aliud ad quod nō dicitur primo, quia non secundum eius ꝓpriam rationem, secundū quam distinguitur ab aliis speciebus: licet per se, quia secundum genus quod est de eius per se intellectu.

¶ Ad argumenta patet ferè. ¶ Ad primum. Arist. habet pro inconuenienti, qđ aliquid primo referatur ad duo, sicut ad intelligentem & intelligibile, secundum ꝙ ibi loquitur. uel forte ad duo omnino diuersa: cuiusmodi sunt aliqua duo.

¶ Ad aliud dico. quod. b. &. c. existentibus duobus, ad quæ refertur. a. per se uel non est possibile unum illorum esse altero non existente. sicut si unum includat alterum: uel non sequitur eius esse ad esse utriusque, sed tantum ad esse sui primi, cum esse eius nō stat non esse alterius, quod est eius per se correlatiuū: sed non primo. ¶ Ad tertiū dico, quod ad duo omnino diuersa non est eadem habitudo æquè primo, licet posset esse ad duo includentia se ad unum primo: ad reliquum per se. & si non primo. ¶ Ad quartum patet: quia non habet duas diffinitiones secundum propriam rationem. sed unam talem & aliam secundum rationem sui generis: & forte non sunt simpliciter dicendæ duæ diffinitiões: qa illa, quę est eius secundum rationem sui generis est pars diffinitionis, quæ est eius secundum propriam rationem suam. iuxta hoc patet ad quintā rōnem pcedentis qōnis. ¶ Ad primam ratioñē in oppositū concedendū est speciem relatiui referri ad correlatiuū sui generis: sed nō prīo: neq; ēt ē correlatiuū gñis diuersum simpľr a primo correlatiuo spēi: sed forte ī eo ĩcludit: qa ſm Ari. 2. to. in relatiuis ē cōsequentia ī seipso: ita ꝙ si ad relatiuū ex una parte sequat relatiuū ad correlatiuū primi, seqt correlatiuū secūdi. ex quo videtur seq, quod correlatiuum primū generis sit supius ad correlati- te. 20. & inde:

lati-

latiuum speciei:sicut & genus ad speciem,quod manifestè dicitur in 4. topicorũ. cap. 4. & inde. septima consideratione de relatiuè oppositis.¶ Ad aliud dicendum,quod species primo refertur ad genus:sed per rationem sui generis: quod est uniuersale: refertur ad indiuidua, sicut omne uniuersale dicitur ad illa,de quibus prædicatur: & ita non primo ad utrumque; & illorum correlatiuorum alterum : ut genus includit correlatiuum primum alterius, ut uniuersale;& ita non potest esse nõ existente reliquo correlatiuo per se;vniuersaliter autẽ primum correlatiuum ad non primum:sed per se;uel dependet:uel ipsum includit,vel aliquid includit, qđ ad ipsum dependet: unde nunquam primum potest esse reliquo non existente; licet quandoque sit econuerso.primo autem correlatiuo nõ existente;reliquo quod per se;sed non primo est eius correlatiuum existente: non oportet primũ esse.quia positio per se correlatiui: & non primi, non includit positionem reliq. ¶ Ad aliud dico, quod similius refertur primo ad minus sile: & omne magis ad minus secundum illam formam:sed per se:& non primo refertur ad correlatiuũ sui positiui: & correlatiuorum eius alterum ut minus sile includit reliquum: ut simile per Arist.2. topi. in fine: quod secundum magis uel minus inest, & simpliciter inest. ca. 29. ¶ Contra quędam supposita in hac quæstione. uidetur enim,quod nihil sit per se primo relatiuum ad aliud secũdum illud, quod supaddit generi: quia nulla differentia in genere relationis est per se relatio. sicut nec in aliis generibus prædicatur genus de aliqua differentia per se. igitur nulla differentia genere relationis dicitur ad per se relatiuum : quia relatiuum per se non dicitur,nisi a relatio ne per se:igitur nec specialia relatiua per differentias proprias, quas supaddunt generi:& ita non primo:sed omnia secundum genus.

¶ Ad hoc potest dici concedendo,quod nulla differentia per se sit relatio . tamen species constituta per differentiam est per se relatio : & ita denominatiuè dictũ a specie potest referri ad aliquod propriè relatiuum primo:licet nullum denoiatiuè dictũ a dña: sit tale.

¶ Notan-

¶ Notandum pro quæstione prædicati, quod sicut in diffinitione unius per se relatiui debet poni alterum: ita in diffinitione relationis a qua dicitur illud relatiuũ debet poni alia relatio sibi correspondens: vel relatiuũ dictum ab alia relatione. vt in diffinitione paternitatis debet poni filiatio vel filius: quia relatio est essentialiter habitudo ad aliud: & impossibile est concipe habitudinem sine termino, ad quem ē: & oē illud oportet poni in diffinitione, sine quo diffinitum non potest concipi: qa diffinitio exprimit cōpletum intellectum diffiniti, ergo in diffinitione relationis oportet terminũ ad quē est poni: magis tamen videtur relationem, vt filiationem ponendam esse in diffinitionē relationis, vt paternitatis, quam relatiuum ut filius: qa filius est simul natura cũ patre, & pr̃ est naturaliter posterius paternitate: sed nullũ posterius videtur ponendum in diffinitione prioris. ¶ Sed ad istud posset dici, quod pater non est posterius paternitate posterioritate opposita illi simultati, quæ est in relatiuis: sicut enim illa relatiua simul sunt, & non sunt: ita pater & paternitas simul sũt: licet paternitas sit prius patre: quia simplicius & formaler & quod est posterius aliquo opposito mō isti prioritati nihil prohibet poni in diffinitione prioris: hoc modo: secundum hoc esset dicendum, quod correlatiuũ sicut filius: conuenientius ponitur in diffinitione relationis: vt paternitatis, quã relatio ut filiatio: quia correlatiuum immediate significat terminum habitudinis. ¶ Contra istud. essentia relationis est absoluta ĩ suo genere. Tum qnia quodlibet videtur esse absolutum in suo genere: quia quodlibet in suo genere habet modũ quid, & modus quid est modus absoluti. Tum quia omne ens aut est absolutũ aut conparatum. illæ enim videntur esse differentiæ immediatè diuidentes ens: secundum quod descendit in prædicamenta. x. sed relatio non est comparata, quia nō refertur: igitur est absoluta: igitur ad nihil aliud in suo genere dependet. ¶ Consimiliter arguitur de relatiuis; quia essentia relatiui est a relatione formaliter: & ita si relatio sit absoluta, & essentia relatiui eēt absoluta: ergo non dependet ad

aliqd in suo genere: igitur nõ debet diffiniri per aliud. ¶ Item si relatio dependet ad aliud, ut ad relatiuum, illud aliud erit terminus dependentiæ istius: sed terminus est posterius eo cuius est: sed hoc est falsum, quia relatiua sunt simul natura: & etiam relationes a quibus relatiuè dicuntur. ¶ Ad primum istorum potest dici, quod relatio est absoluta in suo genere: hoc est in cõpatione ad suũ genus: quia suum genus dicitur de eo absolutè: sed non oportet, quod sit ita absolutũ in suo genere: quod ad nihil aliud in genere dependeat. ¶ Cũ ostenditur ipsam esse absolutam. ad primam probationem dicẽdum, quod quodlibet habet modum quid in suo genere, hoc est genus eius prædicatur de eo in quid: & ita absolutè: sed ex hoc non sequitur ipsum esse omnino absolutum. ¶ Ad aliam probationem dico, quod absolutum & comparatum, ut diuidunt ens, sunt idem quod ens in subiecto: & ens non in subiecto: & si concedo relationem esse comparatum: qa est ens in subiecto: non tamen comparatum ut relatiuum dicitur comparatum ad terminum: sed est comparatum ad terminum: cũ hoc tamen stat, quod in diffinitione eius oporteat terminum poni: quia comparatio ad terminum non potest concipi sine termino.

¶ De relatiuo autem manifestum est, quod eius essentia non est absoluta, nisi respectu sui generis: quia eius genus prædicatur de eo absolutè & in quid. similiter aut essentia eius est ad aliud se habere: nec sequitur eius essentiam esse absolutam, etiam si relatio esset absoluta. quia quod inest principio formali: non oportet inesse composito: cuius illud est: sicut si forma sit simplex: non sequitur essentiã compositi: quæ est per formam: esse simplicem. ¶ Vel aliter concesso, quod relatio sit absoluta, ut probatur superius dupliciter: & quod non dependeat ad aliud in genere relationis: non sequitur ipsam non esse diffiniendam per aliud in suo genere: quia est comparatio, & dependentia ad aliud: quorum neutrum diffinitur sine termino. ¶ Ad aliud dico, quod non omnis terminus dependentiæ est posterius eo cuius est: præcipuè quando

est mutua dependentia, sicut est in relatiuis per se.

¶ Notandum, quod solutio illius quæstionis uera est de relatiuis æquiparantiæ, quando diffiniuntur in singulari: quia eorum esse est ad aliud se habere: diffinitio enim debet indicare esse diffiniti: sed quando diffiniuntur in plurali, non oportet in eorum diffinitionibus, eorum correlatiua poni: tunc enim tam subiectum relationis, quam eius correlatiuum exprimitur per idem nomē sumptum in plurali. Si arguatur contra hoc: igitur aliquid diffinitur per idem sibi specie, non uidetur inconueniens hoc concedere, ut per additamentum: quando est relatio secundum eandem formam specie: sicut nec est inconueniens de aliis relatiuis concedere aliquid diffiniri per aliud specie, quod tamen non est prius diffinito.

¶ Vel diceret aliquis, quod simile differt a simili, cui refertur specie, quia opponitur sibi: & omnis oppositio est secūdum formam, licet similitudo in hoc & in illo sit eadem specie. Sed hoc non videtur, quod forma existente eadem specie sint aliqua diuersa, secundum illam formam.

¶ *Qualitatem autem dico, secundum quam quales &c. cap. de qualitate.*

Quæst. XXX.

Væritur Primo. utrum species qualitatis conueniēter assignentur? Quod non uidetur. nullum multiplex habet species. sed qualitas est multiplex. per Aristote. in litera. qualitas est eorum quæ multipliciter dicuntur. maior patet: quia genus prædicatur uniuocè per Aristote. in diffinitione uniuocorum. ¶ Item cuiuslibet unius generis sunt tātum duæ species primæ, qualitas est unum genus: igitur non habet quattuor primas species. nec uidentur istæ species subalternæ: quia nulla sub altera continetur. maior probatur sic: omnis diuisio generis est per differentias contrarias. p Ari. in 10. meta. & Boetium in libro diuisionum: sed tātum unum uni est contrarium: ut pro- Cōt. 13. & 24. Cōt. 14. & 17. & inde.

bat Ariſt. in eodem. 10. igitur tantum ſunt duę primę differentiæ diuerſę cuiuſlibet generis: igitur tantum duæ ſpecies conſtitutæ per illas. ¶Item impoſſibile eſt duas ſpecies eiuſdem generis prædicari de eodem: ſed habitus & diſpoſitio, quæ aſſignantur pro prima ſpecie: & paſſio & paſſibilis qualitas; quæ aſſignantur pro tertia, prædicatur de eadem qualitate, ut de colore & frigore & conſimilibus: quæ Ariſtote. enumerat in prima ſpecie, & tertia. igitur prima ſpecies, & tertia non ſunt duæ. probatio maioris. omnis differentia ſecundum ſpeciem eſt contrarietas. per Ariſtote. in 10. metaphyſi. & cõtraria nullo modo prædicantur de eodem. minor etiam probatur ratione, quia eadem qualitas ſecundum eſſentiam poteſt inferre paſſionem ſenſui: & ita eſſe paſſibilis qualitas: & eſſe faciliter & difficulter mobilis a ſubiecto: & ita eſſe habitus uel diſpoſitio. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtote. ut manifeſte patet in littera. Cõt. 13. & 24.

¶ *Eſt autem qualitas eorum quæ multipliciter dicuntur: & una quidẽ ſpecies qualitatis eſt habitus & diſpoſitio. Cap. eod.*

Quæſt. XXXI.

IVxta hoc quęritur, an prima ſpẽs qualitatis ſit habitus & diſpoſitio? Quod non videt: quia aut hæc ſunt duo, aut non. & ſi ſic, igitur nõ ſunt tantum quattuor ſpecies. Etiam non omnis habitus eſſet diſpoſitio: quod eſt cõtra Ariſtote. hic in quinto metaphy. ſi non. igitur inconuenienter ponitur copulatio inter illa, quia copulatio vult eſſe inter diuerſa. Etiam incõuenienter poneret eorum differentia p faciliter mobile, & difficulter mobile: quã ponit Ariſt. qa illa cum ſint oppoſita: nõ ſunt eadem. ¶Item habitus eſt unum genus generaliſſimum: igitur non ſpẽs qualitatis. ¶Item quæ ponũtur in hac ſpẽ: ut ſcĩa uirtus & huiuſmodi ſunt relatiua. per Ariſto. ſup. in cap. de relatione & in 4. topi. in multis conſiderationibus, de relatiuè oppoſitis: & ſi illa ſint ad aliquid, igitur genus eorum qđ eſt habitus eſt ad aliquid. conſequentia pa- Cõt. 25. hic ĩ lr̃a

patet per Ari.4.topi. prima consideratione de relatiuè oppositis.igitur nõ est spẽs qualitatis.¶Itẽ. quinto meta. dicit Ari.quod dispositio est ordinatio partium in habente partes: sed ordo partium non est species qualitatis: igitur nec dispositio est species eius.¶Ad oppositum est Aristo.

Cõte.9. & inde.

Cõt.25.

¶ *Aliud uero genus qualitatis est, secundum quod pugillatores uel cursores dicuntur: uel salubres uel insalubres. Et simpliciter quæcunque secundum naturalem potentiam, uel in potentiam dicũr. cap. eod.*

Quæstio. XXXII.

IVxta hoc quæritur,an secũda spẽs qualitatis sit naturalis potẽtia, uel impotentia? Quod non uidetur: quia potentia per se refertur ad actũ: quælibet species qualitatis est aliqua forma absoluta: & patet ad minus de hac specie:quia durities & mollities quæ hic enumerãtur, sunt formæ absolutę. ¶Itẽ per Arist. 4.topi.prima cõsideratione de priuatiuè oppositis. priuatio autem aut non est in eodem genere: aut non est in eodem gñe proximo cum habitu: sed impotentia est priuatio potentiæ.ergo non est in eodẽ genere cum potentia. ¶ Itẽ potentia est transcendens: quia est prima differentia entis:igitur non est species qualitatis. ¶Item potentia & impotentia nõ sunt subalterna: manifestum est, quia neutrum de neutro prædicatur:igitur sunt duæ primę species: & ita non ambo in secunda specie. ¶Ad oppositum est Aristo.

cap.7.

¶ *Tertia uero species qualitatis est passibilis qualitas:& passiones &c. Cap.eodem.*

Quæst. XXXIII.

IVxta hoc quæritur, an tertia spẽs qualitatis sit passibilis qualitas? Quod non videtur: qa passio est unum generalissimum.¶Item aut hæc sũt duo passio & passibilis qualitas,aut non: si sic; igitur nõ sunt unica species qualitatis:ut tertia.si non: sequũtur

hic ī lra. tur inconuenientiã. primũ quod Ari. male assignat eorum differentiam dicens: illas esse passiones quæ cito transeunt: & permanentes esse passibiles qualitates. Secundo sequitur, quod malè copulantur adinuicē ostenditur etiam, quod sint idem, quia omnis passio est qualitas quia secundum eã quales dicimur per qualitatis notificationem: & infert passionem sensui: igitur omnis passio est passibilis qualitas: & econuerso. probatio, quia quinto metaphysi. dicit Aristote. quod
Cót.26. passio dicitur qualitas, secundum quam aliquis dicitur alterari: sed, omnis passibilis qualitas est talis, quia secundum eam est alteratio per se. igitur omnis passibilis qualitas est passio, & econuerso. ¶ Item probatur, quod nulla sit qualitas passibilis, eo modo, quo Aristote. intelligit. dicit enim, qualitatem non esse passibilem, quia subiectũ aliquod ab ea patiatur: sed quia facit passionem in sensu. Probo, quod utrunque est falsum. primum: quia secundum qualitates tertię speciei est per se alteratio
Cót.10. secundum Aristote. septi-
& circi- mo physicorum. igitur ad hoc, quod subiectum reci- ter. piat talem qualitatem, oportet ipsum alterari: & ita pati ab agente habente eandem qualitatem specie: igitur talis qualitas infert passionem subiecto recipienti ipsam. ¶ Quod secundum sit falsum, probatio. Tum quia omnis passio est motus: & omnis motus est in tẽpore: Tum quia omnia passio est cum abiectione contrarij: quia & omnis motus per Ari- Cóte.9.
stote. in quinto physico: & inde.
sed in mutatione sensus a sensibili non est abiecto cõtrarij: quia sensus est summe dispositus ad recipiendum species sensibiles.

¶ Vtrunque assumptum patet per locum a maiori: quia mediũ immutatur in instanti, & sine abiectione contrarij: quod tamen minus uidetur dispositum ad speciem sensibilis, quam sensus, ¶ Ad oppositum est Aristote.

¶ *Quartum uerò genus qualitatis est forma: & circa aliquid constans figura &c. Ca. eod.*

Quæst. XXXIIII.

QVæritur iuxta hic de quarta specie. utrũ or-

forma & circa aliquid constans figura sit quarta species qualitatis? Quod non uidetur: quia forma secundum quod patet per diffinitionem eius quæ assignatur in, principio sex principiorum. communis est omni accidenti: igitur non est species qualitatis. ¶Item forma non est secundum se ens: sed principium eius. ens autem secundum se diuiditur in 10.
Cõt.14. genera. per Aristote. in 5. metaphysi. ergo forma in nullo genere est ut species. ¶Item figura est quantitas: quia est superficies: igitur non est species qualitatis. ¶Item aut hæc sunt idem, aut non: si non, malè ponuntur una species qualitatis cum sint duæ: & si sic malè copulantur adinuicem. ¶Ad oppositum est Aristote.

Quæst. XXXV.

Iuxta hoc quęritur, an istę quattuor species conuenienter ordinentur? Quod non uidetur: quia inter omnia accidentia quantitas primo inhæret substantiæ: igitur illæ qualitates, q̃ imediatius cõsequũt q̃titatẽ, sunt priores naturaľr: cuiusmodi sũt qualitates quartę speciei: igitur illæ debẽt eẽ primæ naturaliter ¶Itẽ ꝑm Ari. tertio topi. prius est illud, qđ est a natura: eo quod non est a natura: sed qualitates secundæ speciei sunt a natura: qualitates aliarum specierum non. igitur secũda species debet esse prima. Item qualitates elementorum. dicuntur primę qualitates: q̃a eas consequuntur oẽs aliæ qualitates: sed illę qualitates sunt tertię speciei: igitur tertia species deberet esse prima. ¶Item habitus & dispositio prę supponunt omnes alias qualitates: ut patet inductiue. prius enim naturaliter est homo figuratus habens qualitates sensibiles & potẽtiam naturalẽ uel impotẽtiam, quã sciẽs uel uirtuosus: igitur prima species deberet esse ultima. ¶Item potentia naturalis est principium operandi immediatè consequẽs formã subſtãtialẽ: habitus aũt mediatè: sed ꝙ propinquius ẽ priori ẽ prius secundũ Ari. 3. to. igit potẽtia prior habitu: hoc ẽt patet: q̃a potẽtia naturalis ẽ ĩmediatũ subiectũ habit⁹ vľ dispõnis: ut potẽtia itellectiua ma-

idẽ tex. 2. cõtex. 18.

ſciētiæ ſecundū naturaliter eſt accidēte: cui⁹eſt ſubm. ¶Ad oppoſitum eſt Ari.

Quæſt. XXXVI.

Værıtur. Iuxta hoc an ſpecies qualitatis ſufficienter enumerentur? Qđ nō uidetur: qa potentia animę uidetur eē qualitas: quia ſecūdum eā anima dicitur qualis: ſed illa in nulla ſpecie alia pōt eſſe, quàm in ſecunda, & nō eſt in ipſa. Tum quia ſecūdum qualitate3 in ſecunda ſpecie dicitur aliquid poſſe faciliter agere, uel difficiliter pati: ſed potentia animę non eſt ad agere faciliter, uel difficiliter pati: ſed ad agere abſolutè. Tum quia impoſſibile eſt aliquam ſpeciem alicuius generis eſſe ſubiectum alterius ſpeciei illius generis: ſed potentia eſt ſubiectum habitus, qui eſt in prima ſpecie: igitur

Te.10.& inde. &c. maior probatur. Tum quia dicit Ariſt. 4. topi. quarta conſideratione poſt conſiderationem de oppoſitis, quod in eodē ſubiecto nata ſunt fieri genus & ſpecies. ſed genus nō eſt natū eſſe in aliqua eius ſpecie, ut in ſubiecto ꝑ ipſum in xi. conſideratiōe ſequenti: ſed natū eſt tātum dici de ſpē: igitur nec aliqua ſpecies generis nata eſt fieri in alia eiuſdem generis: ut in ſubiecto. Tum quia dicit Ari. 13. conſideratione. 4. topi. quod ſi aliquod ſuperius ꝑdicatur de ſubiecto in qd: & inferius prædicatur de illo ſubiecto prædicabitur de eo ut genus. igitur cum generaliſſimum, prædicetur de qualibet ſua ſpecie in quid: ſi aliqua ſpecies eius dicatur de hac ſpecie: dicet̄ de ea, ut genus: igitur nulla alia eſt in hac, ut in ſubiecto. Tex. 12. & inde. ¶Item ira & dementia & huiuſmodi ſunt qualitates, quia ſecundum eas aliquis dicitur qualis: & in nulla alia ſpecie ſunt niſi in tertia: ſed ibi non ſunt, quia ſecundum qualitates tertię ſpeciei pōt fieri alteratio: ſed ſecundum iſtas non, qa iſtæ ſunt in anima. per Ari. in littera: ſed anima non alteratur: quia non eſt quanta: & omnis motus ſecundū qualitatem præſupponit q̄titatem. ¶ Item pulchritudo & decor uidentur qualitates ꝑ rationē qualitatis: & in nulla iſtarū ſpecierū: igit̄ sūt plures. ꝓbatio minoris: quia magis viderentur eſſe in quarta ſpecie: & ibi non ſunt: quia ſuſcipiūt

magis & minus. quod negat Ariſt. de qualitatib. quartæ ſpeciei. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſto.

AD PRIMAM quæſtionem poteſt dici, ꝙ Ariſt. non aſſignat ſpecies qualitatis propter tertiam rationẽ ad primam quæſtionem, quæ cõfirmatur ſic: quia iſtæ ſpecies quatuor non ſunt ſubalternæ. nam de nullis duabus earum poteſt verè dici, ꝙ quicquid eſt in una, eſt in alia, uel econuerſo: ergo ſi iſtæ eſſent ſpecies: eſſent nõ ſubalternæ: & tales diuerſas prædicari de eodem eſt impoſſibile: ſed has poſſibile eſt prædicari de eodem: quia poſſibile eſt eandem qualitatem eſſentialiter eſſe radicatam in ſubiecto, & ita habitũ, & eſſe principiũ naturale faciliter operandi, uel non faciliter, & eſſe per ſe obiectum ſenſus. & propter primam rationem ad tertiam quæſtionem: ſed aſſignat modos eius: quod patet per literam eius, anteꝗ hæc enumeret: dicit. n. qualitas eſt eorum, quæ multipliciter dicuntur. i. multis modis: & in fine his enumeratis dicit. & fortaſſe quidam alii apparẽt qualitatis modi: ſed qui maximè dicunt, hi ſunt. ¶Eſt autem differẽtia inter ſpeciem & modũ: quia ſpecies ſuper illud, cuius eſt, addit differentiam eſſentialem: modus differentiam accidentalem: & ita licet iſti modi dicãt diuerſam habitudinem qualitatis ad ſubiectum penes hoc, quod eſt eſſe permanens, vel nõ: eſſe a natura vel nõ: eſſe ſenſibile uel non: quæ tamen omnia non uariant qualitatem eſſentialiter: quia omnes iſtę habitudines uel plures poſſunt eſſe in eadẽ qualitate ſecundum eſſentiam. ¶Ad primum argumentũ in cõtrarium multipliciter non intelligitur. i. æquiuocè: ſed multis modis: & eſt manifeſta differentia inter ſignificata, quæ faciunt multiplicitatem primo modo, & inter modos qui ſunt differentiæ accidentales, & faciunt multiplicitatem ſecũdo modo. ¶Ad ſecundum & tertium patet. ¶Auctoritatem Ariſt. in contrarium: ſumendum eſt, quotiens dicitur ſpecies pro modo ſpeciali. & quotiẽs dicit genus pro modo generali, & hoc forte dicit, quia iſti modi, nec ſunt generaliſſimi, nec ſpãliſſimi, ſed generales & ſpeciales in comparatione ad diuerſa: nec iſta expoſitio multum extorquet literam: quia

quia intermedia intelligenda sunt secundum ea quæ ponuntur in prohemio, & epilogo multipliciter, & alij modi.

AD SECVNDAM qõnem dicendum, quòd habitus uno modo significat aliquid trãscendens, secundum quòd ab eo dicitur habere denominatiuè quod distinguitur inferius in fine libri.

¶Secundo modo significat habitudinem mediam inter habentem & rem habitam: quæ est uelut actio media inter agens & patiens, & sic est decimum generalissimũ. ¶Alio modo significat idẽ, ꝙ forma positiua, & sic sumitur inferius in oppositione priuatiua. nullo istorum modorum fit hic sermo de habitu. ¶Sed quarto modo ſm ꝙ habitus significat qualitatẽ radicatã in subiecto, & difficulter mobilem. ¶Dispositio aũt aut sumitur absolutè: & tunc est superius ad habitum hic ſm ꝙ dr̃, vbi ponitur conuenientia inter dispõnem & habitũ in quinto meta ca. de habitu. Alio mõ sumitur cum p̃cisione: & tũc distinguitur cõtra habitũ. primo mõ posset primus modus poni dispõ. secundo mõ sumendo oportet simul ponere habitũ & dispõnem. Alio mõ dr̃, ꝙ dispõ significat qualitatẽ, quæ de sua natura est facilr mobilis a subiecto: & habitus illam quæ ſm suam naturam est difficulter mobilis: sed istud est cõtra Ari. quia tũc nullus habitus esset dispõ. ¶Aliter dr̃, ꝙ dispõ se hẽt ad habitũ, sicut imperfectũ ad perfectũ. ¶Contra. aut ista imperfectio est in essentia qualitatis, aut in formando subiectũ. neutro mõ est: nõ in essentia: quia essentia mẽsuratur in instanti: igitur æquè perfecta est siue diu maneat in subiecto, siue nõ. nec in formando subiectum: q̃a sic essentia breuiter manens est æquè perfecta in subiecto: sicut diu manens: sicut nunc ostensum est: igitur æquè perfectè denominat subiectum. ¶Ideo dicendum est ut prius, quòd dispositio secundum unum significatum forte est ita generale sicut qualitas, secundum aliud significatũ, sicut primus modus qualitatis: sed præcisè sumptũ ipsum cum habitu constituit primum modum qualitatis. Exemplum est in Porphyrio. Porphyrius diuidit differentiam in facientem alteratum, & aliud: & tñ dicit oẽm dr̃iam facere alteratũ: igitur

Cõt. 15.

igitur in diuiſione oportet intelligere alteratũ pręcisè & in ſecunda propoſitione alteratũ abſolutè. ¶Ad primum argumentum patet, qualiter ſunt duo, & qualiter non. ¶Ad ſecundum patet æquiuocatio habitus. ¶Ad tertium dico, ꝙ nullũ quod eſt in hoc modo ſecũdum illam ſignificationem ſecundum quam eſt eſſentialiter qualitas: eſt per ſe in genere relationis, ſiue ut relatio: ſiue ut denominatiue dictum a relatione. ſed ſi ſic: hoc eſt ſecundum aliam ſignificationem. ¶Ad quartũ, diſpoſitio eſt æquiuocũ ſm ꝙ ſignificat idem quod poſitio: quod eſt generaliſſimũ: & ſecũdum quod ſignificat ſpeciem qualitatis.

Ad aliam qõnem dico, ꝙ potentia uel impotentia nõ ſignificat aliqua quæ eſſentialiter ſunt in genere qualitatis: ſed potentia tm̃ ſignificat modum qualitatis abſolutè ſm ꝙ eſt principium operationis: & impotentia ſignificat modũ qualitatis ſm ꝙ illa eſt principiũ difficulter agendi uel patiendi faciliter: qualitates autem q̃ ſubſunt, ſunt formæ abſolutę: & non noiantur nominibus noiantib. eas abſolutè: ſed in cõparatione ad operationes, quarum ſunt principia, ſm ꝙ dicit Ariſt. inferius. qualia aũt ꝙ ualitudinibus non ſunt noĩa impoſita: q̃a forte non cõcipimus illas, niſi per comparationẽ ad operationes. ¶Ad argumenta prima rõ eſt concedenda, ꝙ potentia & impotentia non ſignãt ſpecies qualitatis: ſed modos eſſentiæ per cõparationẽ ad operationem. ¶Ad ſecundũ patet, ꝙ impotentia nõ eſt ſpecies qualitatis: illa ẽt qualitas quæ ſubeſt impotentiæ: ut hic ſumitur eſt forma poſitiua, ſicut mollities. ¶Ad tertium concedendũ, ꝙ iſti duo ſunt æquè primi modi: quorum neutrum ſub altero continetur, & ita de quolibet alio modo, & ita loq̃ndo præcisè poſſunt concedi octo primi modi qualitatis: ſed ſm aliquã unam rationem generalem conueniũt inter ſe illa duo: quę enumerantur in aliquo uno modo: ſecundum quem non conueniunt cum alijs: quæ enumerãtur in alio modo, ut naturalis potẽtia uel impotentia in hoc, ꝙ eſt eſſe innatum, & eſſe principiũ operandi. vnde illud poſſet poni ſecũdus modus gñalis: & ita in omnibus alijs modis. ¶Ad aliam rõnẽ patet, ꝙ poten-

potentia æquiuocè sumitur secundum quòd est differétia entis, & secundum quòd significat principium faciliter agendi.

AD QVARTAM quęstionem dicendum, ꝙ passio est æquocum secundum quòd distinguitur in quinto metaphysi. in multa significata: sed hic sumitur secundum, ꝙ significat qualitatem, secundum quam est alteratio, & tunc uel sumitur absolutè, uel cum præcisione. absolutè sumptum est conuertibile cum passibili qualitate, vel superius ad ipsum præcisè sumptum distinguitur contra passibilem qualitatem, prout passibilis qualitas dicitur illa, a qua aliqs denominatur denominatione significāte permanentiā formæ in subiecto. absolutè igitur tertius modus est passio, quæ dicit comparationē qualitatis ad subiectum natum alterari secundum eā: uel comparationem qualitatis ad sensum cui infert passionem, ut patebit respōdendo ad argumenta. ¶ Ad primum igitur argumentū dicendum, ꝙ passio æquiuocè est effectus actionis secūdū ꝙ dicit auctor sex principiorum, & secundum ꝙ est qualitas, secundum quā est alteratio. ¶ Ad secundū dico, ꝙ passio distinguitur præcisè contra passibilem qualitatem: & sic intelligenda est illa distinctio: & differentia quā ponit Arist. & tñ possunt poni vnus modus: quia habent certam rationem generalem, sicut prædictum est de secundo modo: & absolutè loquēdo de vtroque sunt cōuertibilia: quia omnis passio est qualitas, & ita secundum eam dicimur quales. Sed tunc ad dictum Arist. quando dicit secundū passionem, nō dicimur quales, hoc intelligendum est. ¶ Vel quia non ab illo denominatiuo, quod sumitur a passibili qualitate, quod denominat subiectum ꝑ modum stātis, ut a rubore causato per uerecundiam non dicitur aliquis rubicundus, quia illud denominatiuum notat permanentiam huius formæ cum subiecto: pro tēpore tamen pro quo inest ille rubor, potest dici rubeus, uel rubens: quæ notāt absolutè talem formam, ut est in subiecto. ¶ Vel dictum Aris. sic est intelligendum, ꝙ non dicimur quales a passionib. quia ab illis non sumuntur cōmuniter denominatiua: sed si sumerentur, posset habēs passionem denominari

ab illa:ſicut habens paſſibilem qualitatem denominatur ab illa. ¶Ad aliud dico, ſicut dicit Ari. ꝙ qualitates tertiæ ſpeciei non dicuntur paſſibiles:quia inferunt paſ ſiones ſuis ſubiectis: nulla. n.forma nata eſt agere ĩ ſuũ ſubiectum:ſed dicuntur paſ ſibiles: quia aliquo modo inferunt paſſionem ſenſui. ¶Cum arguitur contra primum mẽbrum dico, quòd paſſibilis qualitas inducitur per alterationem: & ita ſubiectum patitur ab aliquo al terante:ſed nõ a forma,quã recipit:ſed ab aliquo habente eandem formam ſpecie. ¶Cum arguitur contra ſecundum membrum dico, ꝙ paſſibilis qualitas efficit quandam paſſionem in ſen ſu:non ueram:ſicut dicit Ariſto. & qualis ſit illa paſſio, diſtinguitur in ſecundo de anima. ¶Notandum etiam iuxta hoc, ꝙ inferre paſſionem ſenſui, non eſt de eſſen tia qualitatis, ſecundum ꝙ habetur in ſecundo de anima.cap.de uiſibili, in principio.quòd eſſe uiſibile nõ eſt de eſſentia coloris, ſed paſſio eius. igitur paſſio vel videtur paſſibilis qualitas, q̃ denominat qualitatem inquantum infert paſſionem ſenſui, non nominat eſſentiam vel ſpeciem qualitatis: ſed modos, & hoc ualet pro ſolutione primæ quæſtionis.

Ad qvintam quæſtionem dicendum,quòd forma vno modo eſt tranſcendens, ſecundum quod ſumitur in principio ſex principiorũ. ¶Alio modo eſt exterior diſpoſitio rei animatæ uel decens lineatio. ¶Similiter figura vno modo ſignificat ſuperficiem incluſam, vel terminatam lineis. ¶Alio modo ipſam terminationẽ uel clauſionem ſuperficiei: hæc duo ſecundum duo ſignificata non pertinẽt per ſe ad genus qualitatis, ſed ſecundum alia duo; & ſecundum illa ut ſunt ſubalterna:ita ꝙ omnis forma eſt figura: & non econuerſo:vel præciſè loquendo ſunt duo diſparata. ¶Quod forma habeat ſecundam ſignificationem, patet per Porphy.ca.de ſpecie. qui dicit, quod ſpecies uno modo dicitur forma vniuſcuiuſque;vbi forma ſignificat idem, quod decor, ſiue exteriorem diſpoſitionẽ rei animatæ. ſecundum ꝙ patet per exemplum eius. ſcilicet Species Priami digna eſt imperio. & ſecũdum quòd dicitur in 4. ethic. quòd parui poſſunt eſſe formoſi, &

com-

commenſurati, ideſt decenter lineati. ¶Ad prima duo argumenta patet per æquiuocationem illorum duorum. ſ. forma & figura, quæ dicta eſt prius. ¶Ad tertium dicẽdum, ꝙ ſi forma eſt decens lineatio, & figura clauſio uel terminatio ſuperficiei: tunc abſolutè ſumpta ſunt ſubalterna, ſed cum præinciſione ſumpta, ſunt diuerſa: ſi autem figura ſit exterior diſpoſitio rei inanimatæ: ſunt omnino diuerſa: conuenienter tñ poſſunt poni unus modus qualitatis, quia ſuperaddunt eſſentiæ qualitatis hanc rationẽ, unam generalem, quod eſt exterius diſponere, vel conſtare circa aliquid: & nõ intra: quę ratio ſi accidat eſſentiæ qualitatis, non mirum eſt hæc duo non conſtituere ſpeciem qualitatis: ſed modum.

Ad omnes iſtas quinq; ſuſtinendo, quòd Ariſto. enumerat ſpecies qualitatis: & non modos tm̃: poteſt dici, ꝙ iſtæ dr̃iæ faciliter mobile uel difficulter: eſſe principium operandi uel non inferre paſſionem ſenſui: exterius diſponere ſubiectum, ſunt differentiæ accidentales generi qualitatis: quibus tamen Ariſto. utitur pro differentijs eſſentialibus: quia differentiæ eſſentiales ſunt ignotæ, & ita illæ formæ quæ ſubſunt primo iſtis differentijs ſunt quatuor ſpecies qualitatis: & iſte modus dicendi non multum differt a priori: niſi in hoc, quòd ſecundum priorẽ modum non oportet concedere iſtos quatuor modos cõſequi per diſtinctas ſpecies qualitatis: quin plures poſſint ineſſe eidem qualitati ſecundum ſpeciem. ſed ſecundo modo dicendo oportet ad minus concedere has differentias, quamuis accidentales eſſe proprias quatuor diſtinctis ſpeciebus qualitatis: ita quòd ſicut illarum ſpecierum una non dicitur de alia: neque ambæ de aliquo eodem: ita & iſtarũ differentiarum nulla dicatur de alia: neque duæ de aliquo eodem: quia proprium dicitur uniuerſaliter de eo: cuius eſt & tantum. ¶Dicẽdo hoc ſecundo modo, dicẽdum eſt ſicut prius ad quatuor quęſtiones præcedentes, concedendo has differẽtias eſſe accidẽtales, quæ hic aſſignantur: tñ formæ quas iſtæ differentiæ conſequuntur tanquã proprietates earũ ſunt eſſentialiter qualitates. ¶Sed diſtinguendum

has

has differentias ab inuicem potest dici, quòd tam forma, q̄ figura est exterior dispositio rei: tam passio, quā passibilis qualitas est per se immutatiua sensus: tam potentia naturalis, q̄ impotentia vniuersaliter est naturale principium agendi vel patiendi: & istæ tres differentiæ dicuntur ita distinctæ, quòd nulli qualitati eidem insunt. ¶Prima autem spēs non vr̄ sumi per aliquā differētiam positiuam distinctā ab his tribus: sed per priuationem cuiuslibet istorū, ita q̄ illa qualitas, q̄ nulli istarum differētiarum subest, quæ est.q. tantum qualitas: quia nulla nota differentia, quam superaddit qualitati est: neque essentialis, nec propriè accidentalis: dicatur esse in prima specie qualitatis. Istę enim differentię faciliter mobile a subiecto uel difficulter: non sunt ita distinctæ ab alijs: quin possint dici de eadem qualitate: de qua aliqua illarum differētiarum dicitur. ¶Sed adhuc qualitati existenti in prima specie istæ differentiæ accidunt, & per has distinguuntur habitus & dispositio præcisè sumpta ab inuicem. ¶Istud patet in exemplo. scientia & uirtus & sanitas radicata uel non radicata in subiecto: & huiusmodi, neq; sunt exteriores dispositiones rei: neque per se sensibilia: neque innata principia operandi vel patiendi: neque est alia differentia positiua nota, quā illa, superaddunt qualitati: ergo uidentur tantum esse qualitatis, vt per illam præcisionem distinguantur ab alijs speciebus, quæ superaddunt differentiam notā: & tamē inter illas quæ sunt primæ speciei radicatas, & non radicatas est differentia per faciliter mobile, & difficulter. ¶Contra distinctionem specierum arguitur sic. aliqua qualitas in tertia specie est innatum principium operandi, uel patiendi, ut caliditas in igne, frigiditas in aqua. igitur eadem qualitas est in tertia specie, & in secunda. ¶Item naturali potentia pugnandi uel currendi dicitur aliquis pugil uel cursor: & etiam ab arte curren di dicitur talis, sed a diuersis qualitatibus non dicitur denominatiue idem quale. igitur qualitates secundæ speciei & primæ non differunt. ¶Item figura, quæ ponitur in quarta specie est per se sensibilis, secundum

Ari-

Ariſtotel. in ſecundo de anima. igitur infert paſſionem ſenſui, & ſic paſſibilis qualitas. igitur quarta ſpecies, & tertia non differunt. ¶Ad hæc poteſt dici, quod differunt ſpecies, quæ intelliguntur per accidentales hic aſsignatas differentias, ſed nec illæ ſunt differentiæ propriæ ſpecierum, niſi ſumantur cum præciſione. ¶Sic puta tota qualitas ſic diuidatur; alia eſt diſpoſitio interior: alia exterior. exterior nō primo ſenſibilis, & ſic eſt figura, & ſic eſt quarta ſpecies: aut primo sēſibilis, & ſic eſt tertia ſpecies. ſi interior diſpoſitio: aut eſt innatum principium operandi, & ſic ſecūda ſpecies: aut interior diſpoſitio nō innatum principium operandi, & ſic prima ſpecies. ¶Intelligēdum eſt ſemper per iſtas differentias accidentales differētias eſſentiales ſpecierum: ſic patet qualiter una ſpecies includit differentiam priuatiuam reſpectu alterius ſpeciei, & ſic ſemper una ſuperior ſpecies debet ſumi cum præciſione reſpectu inferioris. ¶Ad primam igitur rationem dicendum, ꝙ calor ignis eſt in tertia ſpecie qualitatis: quia paſſio ſenſibilis eſt: & non in ſecunda: quia non eſt tantum innatū principium operandi, niſi cum præciſione differentiarū tertiæ ſpeciei, & quartæ: ſic autē eſt propriæ ſecundæ ſpeciei. ¶Ad ſecundam dico, ꝙ pugil uel curſor, & uniuerſaliter omnia qualia dicta a qualitatibus primæ ſpeciei & ſecundæ æquiuocè dicūtur; quia de eodē poteſt affirmari, ut dicitur a qualitatibus primæ ſpeciei: & negari: vt dicitur a qualitatibus ſecundę ſpeciei: & econuerſo. & ideo æquiuocè ſumptum poteſt de eodem affirmari & negari: quod patet exempla riter in alijs: quia aliquis ſanatiuus ſecūdum naturalem potentiam poteſt eſſe æger ſecundum habitum. ¶Ad tertiam dicendum, ꝙ figura eſt de numero ſenſibilium communium, & illa ſunt per ſe ſenſibilia, non tamen inferunt paſſionē ſenſibus, ſed tantummodo diuerſificant modum immutandi ſenſus a ſenſibili proprio; quod ſenſibile ſolùm infert paſſionem ſenſui &c. in tertia ſpecie ſunt ſola ſenſibilia propria. ¶Hoc ſecundo modo dicendo poteſt aliquo modo ſaluari ordo ſpecierum; quia prima ſpecies eſt cōmuniſſima; quæcunq; enim

enim qualitas non habens aliquā drīam alicuius aliarum specierum potest poni in hac prima specie. post hanc secunda prior est alijs: quia consequitur naturam rei, tanquam suam causam: & tertia post hanc: quāuis de eius ratione non sit iesse a natura, cōmunius tamen disponit subiectum in ꝓfundo & in superficie. quarta est ultima per priuationem omnium istarum. nec enim est cōior in genere qualitatis ceteris speciebus, idest plures spēs qualitatis continens: licēt forte pluribus substātijs insit: nec est innatum, quia figura potest uariari circa subiectum nulla facta variatione in natura: nec est dispositio in profundo: sed tantum exterior. ideo rationabiliter ponitur postrema. ¶ Secūdum hanc uiam dicēdum, quòd cōuenienter distinguuntur species qualitatis: non primæ forte; quia sunt tantum duæ: sed proximæ primis: & hoc intelligēdo per istas differentias illas qualitates; quarum istæ sunt propriæ, licēt accidentales. ¶ Secundum hoc patet ad secundā rationem primæ quæstionis. ¶ Ad primum uidetur dicendum: sicut dictum est prius. ¶ Ad tertium dicendū est, ꝙ nulla qualitas eadem est in una specie: & in alia, nec etiam aliquæ differentiæ duarum specierum dicuntur de eadem qualitate: cum arguitur, ꝙ eadē qualitas potest inferre passionē sensui, & esse faciliter mobile & difficulter. dico, quòd faciliter mobile & difficulter non sunt differentiæ ꝓpriæ primæ speciei; nec essentiales, nec accidentales, nisi determinentur ad qualitates: quæ non habent aliquam differentiam alterius speciei: cuiusmodi prius dictæ sunt qualitates primæ speciei esse. possunt autem illæ differentiæ faciliter mobile uel difficulter inesse alicui qualitati habenti differētiam alterius speciei, sed ex hoc non sequitur illam qualitatē esse in prima specie, nisi illæ drīæ essent ad minus propriæ primæ speciei. ¶ Ad argumenta sextæ quęstionis, quæ sunt contra ordinem specierum. ¶ Ad primum dicendum, quòd species qualitatis non ordinatur secundum hoc, quòd est immediatius consequi quantitatem, uel substantiā: sed secundum alias rationes prædictas. s. secundum maiorē cōitatē in gn̄e qua-

litatis, & ſecundum naturaliter ineſſe & diſponere in ſuperficie, & profundo, & eorum oppoſita, & ſecundũ omnes has conditiones dēt quarta ſpecies eſſe poſtrema. ¶Ad ſecundum dico, quòd illa ſpecies, quæ eſt cõmunior in genere qualitatis, ideſt minus addens ſuper rationem qualitatis abſolutè: licèt nõ ſit a natura, debet poni prior ſpecies altera, quæ non eſt ita cõmunis. ¶Ad tertium dico, ꝙ qualitates tertiæ ſpeciei: nõ ſunt tantum qualitates elementorum: ſed omnes qualitates, quæ ſunt per ſe immutatiuę ſenſus. quarum quædam ſunt elementorũ, & non inſunt a natura. vnde ex prioritate qualitatum elementarium uel ex inhærētia naturali earum in elementis non poteſt concludi generalis prioritas omnium qualitatum tertiæ ſpeciei ad alias, quòd oportet medium ſufficiens eſſe, ad cõcludendum idem eſſe rationem cõmunem omniũ qualitatum tertiæ ſpeciei.
¶Ad quartum dico, ꝙ qualitates primę ſpēi, licèt non primo inſint ſubſtantiæ; ſed aliæ præcedunt eas: tamen hæc ſpecies communior eſt cæteris, minus ſuperaddens qualitati, & forte plures ſpecies inferiores continens. ¶Ad quintum patet ꝑ hoc, ꝙ licèt illa qualitas, quæ dicitur naturalis potentia immediatius conſequatur formam ſubſtantialem, quàm illa quæ dicitur habitus: nõ tamen eſt ita communis, ſicut illa: & ideo nõ debet poni prior ſpecies.

Ad aliam quæſtionẽ poteſt dici, quòd non enumerantur hic omnes ſpecies qualitatis, ſicut & Ariſto. dicit in litera; ſed ſpecies magis famoſæ; q̃a nec iſtæ ſunt primæ ſpecies, nec forte duæ diuidũt idem genus primo & alię duæ aliud genus. Suſtinendo tamen, quòd ſufficienter enumerātur, poteſt reſponderi ad rationes. ¶Ad primã pòt dici, ꝙ potentia aïæ eſt in ſecunda ſpé qualitatis loquendo de qualitate, cui attribuitur illa rõ, ſm ꝙ eſt principiũ operandi. ¶Ad primam probationem in contrarium dico, quòd non tantum potētia, quæ eſt in ſecunda ſpecie, eſt tantum ad faciliter agendum, ſed & illa quæ eſt ad agendum abſolutè dum modo ſit innata. ¶Ad aliam rationem dici poteſt, quòd ira & dementia & huiuſmodi ſunt in prima ſpecie, &

for-

forte omnes qualitates animæ. Cum uidetur quod ista enumerantur in tertia specie: dico, quòd passio & passibilis qualitas sumpta præcisè differunt penes has differentias accidentales faciliter mobile, & difficulter: penes quas etiam differunt habitus & dispositio, & ideo quæ sunt in prima specie, possunt numerari in tertia: quia participant illam differentiam: quæ non est propria tertiæ: sicut econuerso in prima specie enumerantur calor, & frigus: quæ tamen uerè sunt in tertia specie, ut per hanc mutuā enumerationem specierum insinuet Aristo. has differentias facilicer mobile & difficulter: non tantum non esse essentiales: sed necesse p̄prias alteri aliarum specierum: sed accidentaliter distinguere passionem a passibili qualitate & dispositionem ab habitu. ¶ Ad tertiū dico, quòd decor & pulchritudo, loquendo de pulchritudine corporali, quæ est cōueniēs membrorum dispositio, sunt in quarta specie qualitatis. ¶ Cum arguitur contra hoc: quia qualitates quartæ speciei: nō suscipiunt magis & minus, & hæc suscipiunt: dico, quod non ab omnibus qualitatibus quartę speciei negat Aristo. suscipere magis & minus: sed a quibusdam. sufficit enim hoc ad propositū suum, quod est hanc proprietatem suscipere magis & minus: non inesse omni qualitati. illis autem in quarta specie: non inest quę sunt qualitates mathematicorū: quia illæ sunt priores motu: & magis & minus non habent fieri, nisi ubi est motus.

¶ *Rarum uerò et spissum, & asperum, & lene putabuntur qualitatem significare: sed aliena hæc putantur esse a diuisione, quæ circa qualitatem est &c. Cap. eodem.*

Notādum, quòd rarum & densum, asperū & lene uno modo significant extensionem partium quantitatiuarum, & sic idem corpus compressum, & non compressum potest esse rarum & densū: ut patet de lana & spongia. ¶ Alio modo significant extēsionem partium materię: prout rarum dicitur, quòd

multum habet de forma, & parum de materia: & densum econuerso. primo modo hæc forte significant positionem, quia dicunt ordinem partium in toto, & in loco. secundo modo forte si significant qualitates, & sic patet solutio controuersiæ, quę est de istis inter Ari. hic & in 4. physicorum. ca. de vacuo. & auctorem sex principiorum: quomodo, scilicet sunt qualitates, & qnomodo positiones.

¶ *Qualia sunt: quę secundum hæc denominatiuè dicuntur: uel quomodolibet aliter ab his &c. Ca. eod.*

CIrca notificationem qualiũ uidetur, ꝙ in notificatione qualitatis sit circulus. primo eñ dicitur, ꝙ qualitas est secundum quam quales esse dicimur. & secundo qualia dicuntur a qualitatibus, & sic mutuo utrunque per alterum notificatur. Sed forte prima notificatio est per nobis notius: secunda per notius simpliciter. neutra tamen notificatio est diffinitio. ¶ Notandum etiam, ꝙ Ari. dicit, qualia dici denominatiuè a qualitatibus, nisi vbi uel non sunt nomina imposita qualitatibus, ut est de qualitatibus secundę speciei: uel ubi nominibus existentibus impositis non sumuntur directè ab eis denominatiua, ut a uirtute dicitur aliquis studiosus: ubi tamen istud quale ab alia qualitate directè sumitur. ¶ Ex quo patet, quòd denominatiua in nullo pertinente ad significatum debent differre a suis principalibus: sed tantummodo in modo significandi, & in fine uocis.

¶ *Inest uerò contrarietas secundum qđ quale est etc. Cap. eodem.*

IVxta primã proprietatem quæ est recipere cõtraria. Notandum, quòd qualitatibus medijs inter contraria est vnũ extremum contrarium contrarietate transumptiuè dicta, quæ est differentia secũdum speciem: & consimiliter contrarietate propriè dicta: sed diminuta. Tum qa aliter non posset esse motus ab extremo in medium, uel econuerso: cuius oppositũ habetur ab Aristo. in 5. physico-

ſicorum. Tum quia mediũ aliquid participat vtriuſque extremi, & ita vtrique extremo contrariatur incomplete pro eo, quòd habet in ſe de reliquo: ſed nihil eſt eis contrariũ contrarietate cõpleta & propriè dicta: quia eodem modo contrariatur vtrunque extremum medio: & non poſſunt contrariari duo eidem contrarietate completa & perfecta, ſecundum quòd dicitur. 10. metaphyſicæ.

¶*Suſcipit autem qualitas magis & minus &c.*

Cõt. 14. Vxta ſecundam proprietatẽ quę eſt ſuſcipere magis & minus.

Notandum, quòd eſſentia qualitatis, quæ ſignificatur in abſtracto, nõ ſuſcipit magis & minus, ſecundum ꝙ dicitur in litera, quòd iuſtitia non dicitur magis iuſtitia, nec grammatica magis grammatica, & hoc quia eſſentia qualitatis ſicut & cuiuslibet formæ eſt indiuiſibilis per auctorem ſex principiorum in principio: & indiuiſibile non ſuſcipit magis & minus. ſed denominatiuè dicta a quibuſdam qualitatibus ſuis ſuſcipiunt magis & minus: vnde aliquis dicitur iuſtior: uel grammaticior altero: vt dicitur in litera, & ita ipſa forma in informando ſubiectum ſuſcipit magis & minus: licèt non in eſſentia: quia vnum ſubiectum plus participat formã quàm aliud. ¶Contra hoc: a magis & minus poteſt aliquid mutari. per Ariſtot. 5. phyſi. ſed nulla mutatio eſt ab eodẽ ſpecie in idem ſpecie: igitur magis & minus: non ſunt in qualitate eiuſdem ſpeciei: & non ſunt niſi in forma eiuſdem ſpeciei: quia non eſt comparatio niſi ſecundum aliquam formam eandem ſpecie: ſecundum Ariſto. in 7. phy. igitur abſolutè in qualitate: non ſunt magis & minus. ¶Itẽ hoc modo videtur eſſe concedendum, quòd quantitas ſuſcipit magis & minus: qa ſecundum eſſe eius in ſubiecto naturali poteſt eſſe perfectum & imperfectum: licèt non ſecundum ſuam eſſentiam: & eodem modo ponitur de qualitate: ergo ambo conſimiliter ſuſcipiunt magis & minus: & hęc proprietas neganda eſt a quantitate, ſecundum Ari. prius igitur a qualitate. ¶Item ſi ſimpliciter ſequitur ſimpliciter, & magis ſequitur magis

Cõt. 19.
Cõt. 24. & inde.
c. de q̃titate. C. 29.

c. de q̄titate. ca. 29.

gis.per Arist.2. topi. sed ad album sequitur, quòd sit albedine album: igitur ad magis album sequitur, ꝙ sit magis albedine album: igitur si forma in subiecto suscipit magis & minus: & in se suscipit magis & minus. ¶Itẽ omne magis secundum aliquam formam est per se relatiuum ad minus, secundũ eandem formam: igitur forma secundum quam istæ referuntur, est per se relatio: igitur secundum nullã qualitatem dicuntur per se magis & minus. consequentiæ patent: quia relatiuum non dicitur per se nisi a relatione: & quia nulla qualitas est per se relatio. Item albius & minus album sunt relatiua suppositionis & superpositionis: quia non æquiparãtię, ut manifestũ est: sed relatiua suppositioois & suppositionis differunt specie. qa sunt opposita: ergo nulla qualitas eadem specie suscipit magis & minus nec diuersa specie, ut probat prima ratio. igitur &c. ¶Item probo, quòd si qualitas suscipiat magis & minus: aliquo modo quod suscipiat secũdum essentiam. si enim suscipiat magis & minus: secundum esse eius in subiecto, uel secundum quodcũque aliud: sit illud.a.aut igitur.a.est de eius essentia vel non: si sic: & a. est aliquod essentiæ eius. igitur secundum essentiam suam suscipit magis & minus. si non: & a. suscipiet magis & minus: quia aliter non posset qualitas secundum ipsum suscipere magis & minus. aut ergo.a.suscipit magis & minus: secundum essentiã, & habetur propositum: qa pari ratione primum suscipit magis & minus: secundum essentiam, quia quantum ad hoc idem iudicium videtur esse de omni forma accidentali si.a.suscipiat magis & minus: secundum aliquid aliud a sua essentia: sit illud. b. & sic procedendo. uel infinitæ erunt formæ accidentales: quarum vna suscipit magis & minus secũdum aliam. vel stabitur ad aliquam formam accidentalem: quæ suscipit magis & minus: secundum essentiã. igitur pari ratione videtur standum in primo: quia idẽ iudicium est in omnibus. ¶Si concedatur propter has rationes, quòd qualitas speciei: secundum essentiam suscipit magis & minus: quia subiectum aliquod secundum perfectiorem gradum participat eandem essen-

tiam

tiam ſpecie, & aliud ſubiectum ſecundum minus perfectum gradum. ¶Contra aut iſte gradus & ille ſunt intra eſſentiam, aut non: ſi ſic: & iſte gradus eſt diuerſus ab illo: igitur hæc eſſentia diuerſa ab illa per aliquid: quod eſt intra eſſentiã: igitur magis differt a minus ſpecie. hæc vltima conſequentia patet: tum quia omnis diuerſitas eſſentialis diuerſificat ſpeciem: tum quia eſſentia primo eſt ſpeciei: non indiuidui: alioquin indiuiduum poſſet habere diffinitionem ſpecialiorem diffinitione ſpeciei. igitur differentia in eſſentia non eſt ſola differentia numero, ſed ſpecie. ¶Sex rationum poſitarum contra proprietatem. ſi ſecunda & tertia & ſexta concedantur: quia improbant non proprietatem abſolutè: ſed falſum modũ intelligendi eam: tunc intelligendum eſt, quòd ſicut ſimilitudo eſt relatio propriè fundata ſuper eſſentiam qualitatis: ita magis & minus. fundamentum autem magis eſt eſſentia ſpeciei ſub perfecto gradu: qui gradus eſt aliquid abſolutum de genere qualitatis: licèt ipſum conſequatur reſpectus magis ad alium imperfectum in eadem ſpecie, quem conſequitur relatio minus. ¶Quando igitur adducunt Ariſtotel. & Boe. in contrarium, quòd iuſtitia non dicitur magis & minus alia iuſtitia: ſed aliquis dicitur iuſtior altero: intelligendum eſt, quòd eſſentia ſpeciei in ſe conſiderata abſtrahendo a ſuppoſitis non habet in ſe magis & minus: quia ipſa ſic conſiderata eſt indifferens ad omnem gradum: ſed ipſa in vno ſuppoſito eſt perfectior ſeipſa in alio ſuppoſito. & ut eſt in ſuppoſito, ſic denominat ſubiectum, quia per ſe ſuppoſitum eius non eſt ſnbiectum. ſed qualitas in hoc ſubiecto: non igitur iuſtitia, abſtractè intelligendo: ſed iuſtum, ideſt hæc iuſtitia, ut denominat iſtud ſubiectũ, eſt maior alia.

¶Ad primum argumentum de motu reſpondeo: quia inter duo ſuppoſita eiuſdem ſpeciei poteſt eſſe motus per ſe: non inquantum eiuſdem ſpeciei: ſed inquãtum aliquo modo oppoſita: & hæc oppoſitio non eſt per relationes tantum: quia motus non eſt per ſe ad relationẽ ſecundum Ariſtotel. quinta phy- Cõt. 10.

ſi. ſed eſt per aliquos gradus abſolutos in hoc, & in illo, qui ſunt de genere qualitatis, qui opponuntur inquantum unus habet rationem medij reſpectu alterius: nec tamen iſta relatio medij eſt cauſa motus. ſicut nec relatio minus. ſed illud quod ſubeſt ſicut fuſcum eſt extremum motus, non fuſcũ inquantum medium. ¶Sed contra inquantum extremum a quo opponitur termino ad quem: & non opponitur niſi aliqua ratione. Reſpondeo prima propoſitio eſt uera, prout inquantum correſpondet ſecundo modo per ſe non primo.

¶Ad quartum & quintum de relationib. patet. ¶Quartum etiam argumẽtum poteſt fieri de tertia proprietate qualitatis eodem modo: ſicut hic, vnde concedẽdum eſt tantum, quòd magis refertur ad minus, loquendo de iſtis formis: non de illis quæ ſubſunt. ergo formæ ſecundum quas dicũtur magis & minus: ſunt relationes: uerum eſt ſecũdum quas per ſe primo modo, non ſecundo. ¶Similiter ad quintum, iſtæ relationes maioritas intenſionis & minoritas remiſſionis: quæ ſunt propria qualitatis opponuntur ſpecie: ſed non fundamenta, ſicut ſimile & diſſimile fundantur in eadẽ qualitate ſpecie. ¶Confirmatur totum hoc: quia tota perfectio abſoluta in magis albo. ſcilicet quicunque gradus albedinis in ipſo poteſt remanere deſtructo reſpectu magis: poſito, quòd non ſit aliud minus: ad qđ poſſet dici: ſicut tota albedo eſt in ſubiecto, quæ prius fuit: licèt nulli dicatur ſimilis ſecundum eam, ſicut prius dicebatur. unde iſta proprietas debet intelligi ineſſe qualitati ſecundum aptitudinem. ¶Sed de quinto argumento nunquid albius eſt in genere relationis? videtur quòd non: quia tunc albius non ſignificaret idem quod album. Item magis uidetur eſſe modus ſignificandi in albiore.

¶Item quid terminaret motum per ſe in eadem ſpecie, a maiori in magis.

¶Contra. aliquid eſt albius, cum prius non fuit per ſolam mutationem in alio. ergo dicit relationem tantum.

¶Item magis album dicit formaliter relationẽ: tamen fundatã in hoc: ergo albius.

¶Reſpondeo, ſignificat eſſentiam ſub tali gradu qualita-

litatis.unde est.q.species albi quod est indifferens ad omnem gradum.relatio est pa.huius nec est de significato,nec forte de modo significandi nominis, si tamen gradus ponitur de significato: tunc relatio potest consequi esse modi significandi. quære responsionem ad argumenta.

¶ *Similia autem & dissimilia secundum solas dicuntur qualitates & cæt. Cap.eodem.*

De tertia ꝓprietate qualitatis,quę est, quod secundum eam dicitur aliquid simile uel dissimile. ¶Notandum, quod simile & dissimile: licet sint propria generi qualitatis: sunt tamen ut species in genere relationis.hoc est,vt denominatiuè dicta a speciebus relationis, quia similitudo est per se relatio: & simile per se relatiuum:sic intelligendū est de proprijs aliorum generū, quæ non sunt in illo genere,ut spēs.¶Con similiter sunt intelligenda secundum aptitudinem . licet enim aliquid secundum aliquam qualitatem, quam habet non dicatur simile si nihil aliud eādem qualitatē habeat, non eo minus conuenit hæc ꝓprietas illi qualitati:quia secundum illam qualitatem aliquid natum est dici simile alteri.

¶ *Recipit autē facere & pati contrarietatē & magis & minus.cap.de facere & pati & c.*

Notandum,quod recipere contraria & magis & minus non insūt actioni & passioni, nisi ratione terminorū ad quos, cum tam actio quam passio speciem accipiat a termino ad quem secundum quod habetur in.5.phy.ab eo etiā accipiet contrarietatem: & similiter magis & minus. Cōte.4. & inde.

¶Notandum, quod de istis duobus & de alijs quatuor subsequentibus breuiter ꝓtransit Aristo. uel quia species eorum in quas essent diuidenda,secundum quod sunt genera non sunt notæ nec passiones eorum,qui insunt eis,secundum quod cōsiderantur ratione. De his autem passionibus, quę insunt eis secundum esse naturale eorum plenius determinatur in libris naturalibus: & meta.de actiōe & passione

sione in 3. physi. & in de generatione. de qn̄ & vbi in 4. physicorum in hoc, quod determinatur ibi de loco & tempore: innotescunt enim ꝓprietates loci & temporis de positione & habitu aliquantulum. 5. meta. & ita determinatio hic habita de istis sufficiens est quantum ad logicum & cæt.

Cōte. 8. & inde.

*

¶Quotiēs autem opponi solet: dicēdum est &c. ca. de oppositis.

Quæstio XXXVII.

Irca istud quæritur primo, an oppositio sit accidens reale, vel intentionale: quod reale videtur: quia metaphysicæ est tā tum considerare ens reale & accidentia realia entis: accidentia enim entis, vt considerantur a ratiōne pertinēt ad cōsiderationē logici. sed metaphysicus considerat oppositionem: ut patet. 5. meta. igitur oppositio est passio realis. ¶Item oppositio est species differentiæ: & differentia diuersitatis: & diuersitas est passio realis: ergo oppositio: quia genus non est uerius ens suis speciebus. ¶Item oppositio esset non existente intellectu.

tex. non hn̄te cō.

igitur non est accidens intentionale: antecedens patet inductiuè: esset. n. mutua actio inter calidum & frigidum. & motus inter illa nō existente intellectu. igitur & contrarietas. ¶Similiter esset aliquis pater & aliquis filius non existente intellectu: quia genuisse & genitū esse nō dependent ab intellectu. igitur & relatiuè opposita. ¶Similiter esset carētia habitus in apto nato habente habitum. igitur & priuatiuè opposita. ¶Similiter & contradictio, quia illa sequitur ad quamcunque oppositionem. igitur illa pōt esse sine intellectu quacunque alia sic manente. ¶Ad oppositum accidens nō habet verius esse, quàm suum subiectū: sed oppositiones fundantur in intētionibus, vt in subiecto. igitur non sunt realia: sed tantum intentionalia. minor patet inductiuè. Referuntur enim species & genus ad inuicē. contra dicūt genus: & non genus, & sic de alijs oppositis. ¶Item in solis accidentibus intentionalibus possibile est aliquid prædicari de seipso denominatiuè: sed hoc possibile est in oppositionibus. igitur & cæte. probatio maio. prædicatio denomi-

denominatiua de aliquo ē prædicatio accidentis de subiecto: sed nullum accidens nisi intentionale pōt esse in aliquo sui in subiecto, ꝓbatio mi. omnis diuisio est inter opposita: sed oppositio diuidit in cōtrarietatem oppositionem priuatiuam & huiusmodi. igitur hæc opponuntur, ergo & oppositiones opponuntur. ¶ Item nihil reale inuenitur in omnibus generalissimis: sed oppositio & eius species inueniuntur in omni genere. igitur &c. minor patet: q̄a cōtradictio ſm eandem rationem inuenitur inter hominem & inter ius album: & non album: quia secundū hanc rationem: cuius non

1. poste. est medium secundum se. ¶ Consimiliter uidetur
Cōte. 5. de contrarietate, quę in di-
to. met. uersis generibus reperitur
Cōt. 13. secundum hanc rationem,
& inde. maxima distantia formarū quæ natæ sunt fieri mutuo circa idem.

¶ *Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter: aut ut ad aliquid: aut ut contraria: aut ut priuatio & habitus: aut ut affirmatio & negatio Cap. eod.*

Quæst. XXXVIII.

IVxta hoc quęritur utrum diuisio oppositionis in hæc quattuor scilicet relatiuam oppositionem contrariam cōtradictoriam priuatiuam sit conueniens? videtur q̄d non: quia omnis diuisio est per opposita. per Boetium li. diuisionum. hęc non. igitur &c. probatio mino. quia hæc diuisio est inter oppositiones. & nulla oppositio opponitur. probatio: quia si sic. igitur opponit ꝑ aliā oppositionē, & pari rōne illa posset eē diuisa contra aliā oppōnē: & sic erit ꝓcedere in infinitum in oppositionibus. igitur diuisio est insufficiēs: cū nō fiat ī illas oēs oppositiones. ¶ Item ubi unū uidetur sequi ad aliud, diuisio est insufficiens: sed contradictoria sequuntur ad omnia alia opposita. igitur &cæt. minor patet, quia omnia alia opposita includunt contradictorie opposita.

¶ Item relatiuè opposita dicuntur de eodem: igitur non sunt opposita. antecedens patet: quia sicut arguitur cap. de quantitate. hoc est magnū ad hoc

&

&hoc est paruum:ad hoc gitur hoc est magnum & iparuum. igitur si ille modus arguendi valeat,possūt duo relatiuè opposita inferri absolutè ex seipsis positis in comparatione ad diuersa.intelligit enim Arist. per magnum & paruum relatiuè opposita, ut ibi patet.Item priuatiuè opposita dicuntur de eodem. igitur non sunt opposita probatio antecedentis: quia ꝑ Arist.in 2.topi. in priuatiuè oppositis tenet consequentia in seipso: igitur si ad uisum sequitur sensus, ad cæcitatem sequitur insensibilitas. sed sequitur uisus.igitur sensus:igitur omnis uidens est sentiens: quia ab abstractis tenet consequentia per se ad concreta: quia sequitur.si surditas est īsensibilitas.igitur surdus est insensibilis. igitur si idem sit uidens & surdus,idem erit sensibilis & insensibilis. & priuatiuè opposita de eodē. hoc idem patet in alio exēplo:quia sequitur.iste est similis huic:igitur est similis & dissimilis illi: igitur est dissimilis. patet consequentia:quia relatiuum positum respectu cuiuscunq;,infert seipsum simpliciter: quia nullus terminus distrahit a ratione relatiui simpliciter.¶Item contraria dicuntur de eodem: igitur non sunt opposita. antecedens patet. Tum quia in medio dicto per participationem est natura utriusque extremi,aliter non differret a medio dicto per abnegationē. etiam aliter non esset motus ab vtroque extremo in medium:sicut medium dictum per participationem denominatur ab utroque extremo. Tum quia scutū cuius medietas est alba: & medietas nigra est coloratū:igitur album uel nigrū, uel medium. consequentia patet.per Arist. 2.topi. quicquid est in genere uel denominatur a genere necesse ē esse in aliqua specie, uel denominari ab aliqua. nō est medium,ut manifestū est. si album,pari ratione nigrū igitur contraria dicuntur de eodem.¶Ad primam ꝓbationem diceretur, quod natura extremorū imperfectè est in medio:& ideo medium a neutro extremo denominatur ¶Contra:utrūque extremum est aliqua forma:ergo simplex per auctorem sex principiorum, in principio: simplex ubi ē secundum se totum est. ergo si utrunque extremum se-

ſecundum aliquid ſui eſt in medio , ſecundum ſe totum erit in medio. ¶Dicitur ad ſecundam probationem, quod ſcutum non eſt coloratum. ſed colorata.

¶Contra. igitur eſt hoc coloratum, & illud: quia ꝑ Priſcianum plurale non eſt niſi ſingulare geminatum, ſed conſequēs eſt falſum, quia tunc eſſet multiplicatio ſubiecti & accidentis. ¶ Item contradictoria oppoſita dicuntur de eodē. igitur non ſunt oppoſita. probatio antecedentis. quia contradictoriè oppoſita ſequuntur ad quæcunque alia. ſed oīa alia dicuntur de eodem: ſicut oſtenſum eſt. igitur cōtradictoria. ¶Item ſi oppoſitio conuenienter diuidatur, igitur eſt oppoſitio ſubiectum diuiſionis: & ꝑter hoc diuiſio eſt ſubiectum oppoſitionis. quia diuiſio opponitur alicui, ut indiuiſioni uel collectioni. igitur idem reſpectu eiuſdem eſt ſubiectum & accidens: qđ eſt inconueniens, ergo &c. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſt. & Boe. in commento. Similiter Ariſt. in libris topicorum. quotiens enim docet conſiderare de oppoſitis, docet inſpicere tantum ad hæc.

Ad primam quęſtionem poteſt dici, quod oppoſitio æquiuoca eſt. quia in uno ſenſu ſumpta dicitur uniuocè de contrarietate & oppoſitione relatiua; in alio ſenſu dicitur uniuocè de cōtradictione & priuatiua oppoſitione. primo modo eſt ens reale, & ſpecies in genere relationis. ſi autem inueniatur in aliis generibus, hoc non eſt ut ſpecies: ſed ut paſſio. ſecūdo modo eſt intentio; quia & alterum extremum eius eſt tantū ens, ſecūdum conſiderationem rationis. ¶Ad primum argumentum dicendum, quod metaphyſic⁹ diſtinguit multa multiplicia in quinto: nō quia ſecundum omnes ſenſus ſunt entia, uel paſſio realis entis: ſed ſecundum aliquos: alios ſenſus forte ponit ut excludat a propoſito: ita & de oppoſitione, cuius una ſpecies eſt ens reale; & ſpecies relationis, & alius ſenſus adiungitur, ut a propoſito forte excludatur. ¶Ad aliud dico, qđ oppoſitio in uno ſenſu prout ſ. dicitur de contrarietate & oppoſitione relatiua eſt ſpecies differentię, non autem prout dicitur de cōtradictione & priuatiua oppoſitione: quia ens & non ens con-

contradicunt: & tamen nō differunt nec sunt diuersa: quia diuersitas est differentia entis: & dr̄ia similiter.

¶Ad tertium concedendū, quod cōtrarietas & relatiua oppositio essent intellectu non exūte: non autem priuatiua oppositio, nec contradictio: quia alterum extremum in illis oppositionibus. puta negatio & priuatio secundum quod est extremum relationis est tantum ens secundum rationem: quod de negatione patet: quia licet illa dicat̄ de aliquo ente: ut non homo dicitur de asino: tamē secundum rationem, qua contra dicit homini, non est ens nisi rationis. per hoc patet, q̃d licet contraria maneāt nō existente intellectu: non oportet cōtradictoria manere, secundum quod sunt cōtradictoria: quia negatio albi prout contradicit albo, non est in nigro: quia ut cōtradicit, est dicibilis de ente: & de non ente. ¶Si dicatur, quod ad nigrum saltem sequatur negatio albi: ut cōtradicit albo. & ita contradictoria sunt: si cōtraria sūt. Dico ꝙ nō existēte ītellectu nō ē cōsequētia. Sil'r priuatio licet sit negatio habitus in subiecto: tn̄ tātūm̄ō opponit̄ habitui rōne negationis: & illa nō ē ens, nisi tm̄ ſm rōnē. ¶Ad argumēta in oppositū. Ad primū dico, ꝙ cōtrarietas & relatiua oppositio sūpta in illo sensu, in quo sūt spēs oppōnis nō sunt in subiectis intētionalibus: licet forte cōtrarietas ſm aliū sensū, put dr̄ eē in ꝑpōnibus ſm qualitatē & quātitatē earū sit intētionale & in subiecto intētionali, ut in ꝑpōne: alia aūt duo ut contradictio & priuatiua oppositio pn̄t esse in subiectis intētionalibus. ¶Ad secundum dico, quod maior potest negari: quia etiā in accidētib. realibus cōparatis vr̄ aliq̄d p̄dicari de suo d̄nominatiuē, cuiusmodi sunt oppositiōes. Cōtra. impossibile est in reb. aliq̄d esse in eadem specie, ut in subiecto. & prædicatio denominatiua est propriè de subiecto. ¶Vel potest dici, quod cum dicitur, oppositiones opponunt̄: illud q̃d denominat oppōnes nō est oppositio realis: sed intentionalis. & ita non idem denominat se. ¶ Contra. contrarietas & relatiua oppositio diuidunt oppositionem ut genus: ergo sunt species oppositæ. igitur oppositio earū ē aliqua realis: quia & utrun-

utrunq; extremum est ens. Et ideo dicendũ ut dicitur ad primũ, argumẽtum. q. sequentis. possunt uniuocè inueniri in omni genere. & similiter cõtrarietas & relatiua oppositio fore ut passiones, non ut species.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendum, quod diuisio oppositionis in illa quattuor est conueniens: quia oppositio realis est eorum quæ sũt in eodem genere. aut igitur unum illorum depẽdet ad aliud. & sic est oppositio relatiua: aut non, & sic est oppositio contraria. ¶ Oppositio habẽs alterum extremũ non ens, quod dicitur de oppositione priuatiua & contradictoriã; aut habet extremum non ens, quod nullum subiectum sibi determinat: & sic est contradictio. aut quod determinat sibi aliquod subiectum, & sic est priuatiua oppositio. & sic patet sufficientia.

¶ Ad primum argumentum potest dici, quod non omnis diuisio est inter opposita propriè loquendo; quia non diuisio generis in species, ut in genere substantiæ. & ita contraria & relatiua diuidunt oppositionem, ut species; & alia duo, licet in alio sensu oppositionem, ut species: & species diuidentes non oportet nisi esse contrarias transumptiuè. quæ contrarietas non est oppositio, ut hic loquimur: sed forte intentio communis omnibus disparatis. diuidentia autem multiplex nullo modo proprie oportet opponi. & ita nec contrarietatem contradictioni. ¶ Vel aliter, hoc non ualet ad oppositum, quia nulla oppositio harum potest denominare hæc omnia diuiuidentia, nec aliqua seipsam in comparatione ad aliam in hac diuisione: licet omnia dicantur disparata. & ita cõtraria transumptiue. ¶ Intelligendum tamen, quod diuisio oppositionis in hæc absolutè est diuisio uocis in significationes. sed oppositio sumpta in uno sensu diuiditur in contrarietatem & relatiuam oppositionem, ut genus in species, in alio sensu sumpta. similiter est generale propterea diuidentia ipsam in utroque sensu opposita. ut contrarietas & relatiua oppositio sunt forte contraria, loquendo de contrarietate transumptiuè sumpta, quæ est differentia,

se-

tum igitur Ariſt.eſt intelligendum de ipſis formis:inter quas eſt oppoſitio.quia illę referuntur ad inuicem: quia in hoc differũt formæ hic oppoſitæ a formis oppoſitis in alijs generibus oppoſitionis in omnibus: tamen oportet oppoſita referri ad idem. & ideo Ariſt.quando debuit diſtinguere hanc oppoſitionem ab alijs:non poſuit illam conditionem, in qua hæc conuenit cum alijs in ratione oppoſitionis in generali:ſed illã in qua hæc diſtinguitur ab alijs. ¶Ad aliud poteſt dici, q̃d in priuatiuè oppoſitis non tenet cõſequentia in ſeipſo, niſi in comparatione ad ſubiectũ proximum. uerbi gratia.ſi ſequatur. homo eſt uidẽs, ergo homo eſt ſentiẽs: nõ ſequitur eodem ordine in priuatiuè oppoſitis: homo eſt cæcus. igitur homo eſt in ſenſibilis: q̃a ſi ſic, cũ vlterius ſequitur,igitur homo eſt non ſenſibilis ab affirmatiua de prædicato priuato ad affirmatiuã de prædicato infinito. per Ariſto. & Boe.in 2. pier.& per Ari. in 1.priorum.& vlterius ſequitur.eſt non ſenſibilis. igitur non eſt ſenſibilis. per ipſos vbi prius: ſeq̃retur a primo ad vltimum. eſt cęcus. igitur non eſt ſenſibilis:vbi manifeſtè eſt fallacia conſequentis.Poteſt tamen dictũ Ariſto.in 2.topi.intelligi de ſubiecto proximo habitus inferioris & ſuę priuatiõis, ut forte ſi ſequatur. oculus eſt uidẽs. igitur oculus eſt ſentiens.ſi'r ſequitur. oculus eſt cæcus:uel homo cæcus ẜm oculum. igitur oculus uel homo ſecundũ oculum eſt inſenſibilis.Rõ differentiæ eſt:q̃a priuatio eſt negatio habitus in apto nato:ad negationem aũt habitus inferioris abſolute: uel in ſubiecto remoto: non ſequitur negatio habitus ſuperioris abſolute uel in ſubiecto remoto : ſed eſt fallacia conſequentis a propoſitione habente plures cauſas ueritatis ad unam: tamen ad negationem habitus inferioris in ſubiecto proximo illius habitus ſequitur negatio habitus ſuperioris in eodem ſubiecto: quia in illo ſubiecto non eſt habitus ſuperior natus haberi : niſi quia habitus inferior. nec mirum eſt reſpectu alicuius ſubiecti priuatiuum habitus inferioris inferre priuatiuum habitus ſuperioris:reſpectu alterius non : quia conſequentia non eſt inter incõ-

Cõte.1. & inde. ca. vlti.

plexa, ſed inter propoſitiones. Tum quia omnis illatio pertinet ad tertiam operationem intellectus. ſicut igitur ſecunda operatio intellectus, quæ eſt compoſitio & diuiſio ſupponit primam, quæ eſt indiuiſibiliū intelligentia: & nō eſt compoſitio niſi in talibus: ita tertia operatio præſupponit ſecundam: ita quod in illa non erit aliqua illatio niſi in compoſitis, vel diuiſis. Tum quia omnis conſequentia eſt redicibilis in ſyllogiſmū: nihil autem eſt antecedens, uel conſequens in ſyllogiſmo. ꝓpoſitio. niſi igit nihil eſt extremū conſequentiæ niſi tale. ¶ Ad exēplum de priuatiuè oppoſitis: ſi concedatur hęc conſequētia: eſt diſſimilis illi. igitur eſt diſſimilis. quod videtur propter relationis rationem in diſſimili. Dicendū eſt tunc, quod diſſimile abſolutè ſumptum non opponit ſimili abſolutè priuatiuè ſed oportet vtrūque ſumi ſecundum idem ad idem: vt ſimilis & diſſimilis eidem, vt in albedine: & ſic nō poſſunt iſta duo dici de eodem. Vel aliter neganda eſt iſta conſequentia. eſt diſſimilis illi. igitur eſt diſſimilis: quia ad conſequens ſequitur. igitur non eſt ſimilis: quod nō ſequitur ad antecedens. tūc ad propoſitionem illam, relatiuum reſpectu cuiuſcunque termini infert ſeipſum abſolute. concedatur quantum eſt ex ratione relationis: ſed poteſt prohiberi ratione negationis; quando in eodem coniungitur negatio cum relatione. ſic eſt in relatiuis priuatiuis, cuiuſmodi eſt diſſimilis. ¶ Ad aliud dici poteſt: ſicut Ariſto. in 10. meta. cap. de medijs: vbi probat principaliter, qđ medium componitur ex contrarijs: quia medium eſt magis vnius extremi. & minus alterius: quia medium dictum per participationē participat vtrumque extremum imperfectè & virtualiter: neutrum tamen ſimpliciter: & ideo denominatur a neutro ſimpliciter. Cōtex. 22. & inde.

¶ Ad primum in contrarium dico. ſicut eſt compoſitio eſſētialis ex materia & forma: cōpoſitio quātitatiua: quę eſt ex partibus integralibus: & compō ſm gradus pfectiōis: ita ꝓ oppoſitū eſt ſimplicitas: & ſimplicitate oppoſita primis duobus medijs cōpoſitiōis ē forma ſimplex. ſed nō omnis forma eſt ſimplex ſimplicitate. tertio modo quia in aliqua

eadem

eadem forma sunt diuersi gradus perfectionis & uirtutis, quæ compositio non repugnat simplicitati essentiæ formæ. ¶ Ad secundam probationem de contrarijs. si cõcedat scutum hmõi esse coloratum: pōt dici, ꝙ non sequitur. igitur est album uel nigrum, qa in illa consideratione ꝗ accipitur, dicit Arist. quod quicquid denominatiuè dicitur a genere, uel habet genus, oportet denominatiue dici a specie, uel habere speciem: & per hoc innuit duplicem modū denominandi in accidentibus. unum secundum esse: alium secūdum inesse. quē duplicem modum tetigit in principio secundi. quod igitur genus denominat: aliqua species denominabit, uel secundum esse, uel secundum inesse. & ita est uerè concedendum, quod scuto inest albedo uel nigredo: uel color medius: non sequitur. ergo scutum est album: quia in accidentibus non tenet ab inesse ad esse secundum Aristote. in principio secundi.

5. topi. sup. 2. ¶ Aliter potest dici, quod scutum non est coloratum. quia verum est dicere, quod nullo colore coloratum: quia illius uniuersalis quælibet singularis est uera: quia opposita quælibet est falsa. nec tamen est concedendum quod sit colorata: quia forte sicut coloratum dicit unitatem in forma, & in subiecto, ita colorata dicit pluralitatē in utroque: & neque est unitas in utroque: neque pluralitas in utroque: sed unitas in subiecto: pluralitas in accidente. ¶ Ad aliud dico, quod non est inconueniens duorum accidentium intentionalium utrumque esse in utroque: ut in subiecto, quia quodlibet intentionale pręter hoc, quod est modus intelligendi alterius, est intelligibile per se. quādo est modus intelligendi habet rationem accidentis: quando est intelligibile est quid: & potest intelligi sub aliquo, quod est modus intelligendi eius: cuius tamen prius fuit modus intelligendi: & ita potest respectu eiusdem esse intellectum & modus intelligendi. & hæc est causa, quare in accidentibus intentionalibus potest idem prædicari de se denominatiuè, quia idem potest esse intellectū & modus ītelligēdi, sub

extranea ratione sumptũ: & ita sub extraneis rationibus potest significari in cócreto & in abstracto. Sic patet, qđ hæc diuisio tantum est oppositionis, quę est in incomplexis: quia uno modo inté dit Arist. de oppositione in libro pier. ut distinguit oppositionem in enunciationibus. Patet cuius diuisio sit: quia primo est æquiuoci in æquiuocata: secundo vniuoci in utroque sensu in uniuocata. ¶ Notandum, quod cótrariorum quędam sunt immediata, quorum alterũ necesse ē ineē omni susceptibili: alia sunt mediata, quorum non necesse est alterũ inesse. ¶ Et mediatorum quędam habent media per participationem, quę media aliquid habent vtriusque extremi: quædam habent tantum media per abnegationem. ¶ Mediatorum etiam quædam habent plura media; quędam tantum vnum: & quædam media nominata, quædam innominata. Pro secunda diuisione tamen intelligendum, quod, nulla dicuntur cótraria mediata proprie, nisi quæ habent medium per participationem. medium enim per abnegationem inuenitur in omnibus, ꝑter quam in contradictorijs: sed forte in aliquibus contrarijs mediatis medium non nominatur nisi per abnegationem extremorum, ut in bono & malo & consimilibus. Tertiæ diuisionis & quartæ caussa assignatur ī 10. meta. capitulo, quoniam autem vnum vni contrarium &c. quæ est, qđ aliquando negationes contrariorum cadunt super aliquid vnum determinatum eiusdem generis cum extremis. & tunc potest esse unũ medium nominatum, sicut negatio maioris vel minoris determinatė cadit super habens eandem quantitatē: & ideo illorum est unũ medium nominatum, qđ est ęquale. quando autem negationes contrariorum nó cadũt super aliquod vnũ susceptiuum: tunc nó est unum medium. sed vel omnino remanet īnominatũ, vel plura media nominata: quãdo negatio extremorum cadit super plures formas eiusdem generis. Tex. 5.

¶ Quæcunque uerò contrariorum sunt talia, vt quibus nata sunt fieri, vel de quibus prædicantur: necessarium sit alterum

eorum

eorum ineſſe, nihil medium eorum eſt. cap. eod.

Quæſt. XXXIX.

QVæritur utrum aliqua ſint contraria immediata? quod non ui detur: quia ſi aliqua eſſent talia: igitur eorum non eſſet medium ſecundum ſe. eſſent contradictoria. probatio primę conſequentiæ: quia ſi eorum eſſet mediũ ſecundũ ſe eſſent mediata. probatio ſecundæ cóſequẽtiæ. quia contradictoria ſic diffiniuntur ab Ari. in primo poſteriorum. Contradictio eſt oppoſitio, cuius nõ eſt medium ſecundũ ſe. igitur quæ hñt hanc diffinitionem, ſunt contradictoria. ¶Item ſm Ariſt. in littera contrariorum immediatorum neceſſario unum ineſt ſuſceptibili. ſed nulla ſunt talia. igitur &c. probatio minoris, quia de quibuſcunq; contrariis oppoſitis ubi alterum non ineſt a natura: arguatur ſic, non neceſſario eſt hoc ineſſe ſuſceptibili, nec neceſſe eſt illud. igitur neutrum neceſſe eſt ineſſe. ambæ ſingulares ſunt uerę. igiẽ & vlis. quia illa vlis ſufficiẽter inducitẽ per duas ſingulares. igitur eius contradictoria eſt falſa: alterũ neceſſe eſt ineſſe &c. ¶Item inter contraria immediata ſi quę ſunt, poteſt eſſe motus. ſed mobile dũ eſt in motu ſub neutro terminorũ eſt. ergo poſſibile eſt ſubiectũ eſſe ſub neutro contrariorum immediatorum. probatio ſcđę propoſitióis. Tũ per Ariſt. 6. phy. mobile dũ eſt in motu partim eſt i termino a quo: partim in termino ad quẽ. Tũ quia ſi mobile eſſet in termino a quo ſimpliciter nó moueret: q̃a tũc incipet motus. ſi eẽt ſim pl'r in termino ad quẽ non eẽt motus: q̃a tunc terminaretur motus. ¶Itẽ ſi poſſe eſſet fieri mutationem inter cõtraria immediata, ut manifeſtũ eſt: mutetur ſortes de ſanitate in ægritudinẽ, cũ durationis ſanitatis in Sorte ſit aliquis terminus: ſit ille ultimus terminus. a. & primus initialis ægritudinis. b. aut igiẽ. b. & . a. ſunt unum inſtans: & tunc idẽ in uno inſtãti eſſet ſub duobus contrarijs. aut ſunt duo inſtantia. igitur inter illa eſt tempus mediũ, in quo non eſt ſanus nec æger. igitur illa ſunt contraria mediata. & ſic de quibuſcunque alijs. ¶Ad oppoſitũ eſt Ari. AD QVAESTIONEM dicendum

Cõte. 7. & 27.

dum, quod aliqua ſunt maximè diſtãtia in eodem genere: quorũ alterum neceſſe eſt ineſſe suſceptibili: ergo aliqua ſunt contraria immediata conſequentia tenet per locum a diffõne: qa qõ: ſi eſt. non ſcitur demonſtratiuè niſi per q d eſt. per Ari. in 2 poſte. ¶ Ad primũ arg. dico, ꝙ illud non ẽ mediũ ſm ſe: põt intelligi dupliciter: uel quòd ſit negatio modi ſimpłr: vel mod⁹ negationis. primo modo cõuenit contrariis imediatis, ſcd̃o conuenit contradictorijs. & ponitur in diffinitione eorũ: qa ſola cõtradictoria nullo modo hñt mediũ: qa ſm ſe ineſt ei non habere mediũ: oĩbus ãt aliis oppoſitis aliquo mõ conuenit hr̃e mediũ. ¶ Ad ſcd̃m, cõcedo hãc ꝓpõnem eſſe falsã. neceſſe eſt alterũ cõtrariorum imediatorũ ineſſe ſuſceptibili, ꝓut alterum eſt ſignum particulare, qa particularis nunq̃ ẽ uera, niſi ſingularis ſit uera. Pro cõi tñ mõ loquẽdi intelligẽdũ, ꝙ alterũ cõiter ſumit pro hoc vel illo. & illud ẽ diſtinguẽdũ ſecundum compoſitionẽ & diuiſionẽ, cum ſic dr̃ neceſſe eſt hoc uel illud ineſſe ſubiecto in ſenſu cõpõnis eſt ꝓpoſitio vera: & eſt propoſitio de diſiũcto p̃dicato. in ſenſu diuiſiõis eſt falſa. & ſic ſumitur, quandò alterum ſumit̃ ut eſt ſignũ particulare. primo modo intelligit Ariſt. & eſt cõis intellectus, quando dicimus. neceſſe eſt alterum cõtradictoriorũ eſſe uerũ, & hmõi, ſecundum tamẽ, ꝙ p̃tendit uirtus ſermonis, eſt propoſitio particularis. ¶ Ad tertiũ dico, quod toto tp̃e motus eſt ſubiectum ſub forma priori. & in ultĩo termino motus ſub forma poſteriori. & ita ſemper ſub altero. ¶ Ad primam probationem dico, ꝙ forma accidentalis ſcd̃m quã eſt motus ſuſcipit magis & minus. & ſecundũ illum gradũ ſecundũ quẽ eſt terminus a quo: motus non manet in motu: qa in toto motu remittit̃ magis & minus, ſed ſẽp eſſentia termini a quo manet. & idem intelligendum eſt dictum Ariſt. ſic mobile &c. hoc eſt terminũ a quo participat ſecũdum aliquẽ gradum remiſſum: & intantum accidit ad terminum ad quem. Similiter patet ad aliam probationem, qa dum ſubiectũ eſt in termino a quo ſimilium graduũ ſecundum quem eſt terminus a quo non mouetur: ſed

Tex. 1. ca. 2. & inde.

ſed forte incipit moueri. Sed quādo ſubm ē in termino ad quē ſm illum gradū ſecundum quem eſt terminus ad quem, tūc finit motus. ¶Ad quartum dico, ꝙ impoſſibile eſt accipere ultimum inſtans ſanitatis,ſeu alicuius formę permanentis:in ſubiecto in quo termino illa forma habeat eſſe:ſed ultimus terminus durationis formæ præcedentis,eſt primus terminus formæ ſubſequentis, in quo termino eſt forma ſubſequens,non præcedens: ut
Cōt.64. determinatur in 8.phyſi.

¶*Priuatio uerò & habitus dicitur quidem, quæ habent fieri circa idē aliquid &c.Ca. eodem.*

NOtādum, quod ſpālis ratio iſtorum oppoſitorum non eſt fieri circa idem:qa hoc conuenit alijs oppoſitis : nec eſt ratio eorum fieri circa idem ordine quodam : quia non conuenit omnibus priuatiuè oppoſitis , niſi intelligatur ſecundum naturam ſcilicet,quod ſit aliquod ſubiectum aptum natum prius natura habere habitu,quā dicatur priuari. & ita forte eſt de cōtrariis: qa in omnibus ſubiectum naturaliter prius ordinatū in extremum perfectius, q̄ imperfectius.ſed ratio generalis iſtorum oppoſitorum eſt forma : & carentia formæ in ſubiecto apto nato. & per hoc principaliter diſtinguitur a contrarijs, ubi neutrum extremum eſt ſola carentia reliqui : ſed aliqua forma poſitiua.

¶*Priuari uerò & habitum habere non eſt habitus & priuatio &cæt. Cap. eodem.*

NOtanda eſt etiam illa conſequētia Ariſtote.ſi priuari & priuatio idem eſſent de eodem prædicarentur: quia ex eo ſequitur uniuerſaliter denominatiuum & abſtractum non eſſe idem.

¶*Oppoſita antem & hęc uidentur eſſe.ſ.priuari & habitum habere tāquam priuatio & hītus. c. eod.*

SImiliter notandum eſt illud dictum, quod eadem eſt oppoſitio in concretis & abſtractis.

¶*Quoniam autem priuatio & habitus non ſic opponunt: ut ad aliquid manifeſtum eſt. cap. eod.*

NOtandum ꝑ differentia ſecunda, quam aſſignat Ariſt. inter priuatiuè oppoſita & relatiuè: ꝙ nõ oĩa relatiuè opposita dñr reciptocè ſm eũdem modum referendi: ſed ſolum ea quę per ſe mutuo referũtur. unde illa differentia eſt forte quorũdã relatiuorum ad priuatiuè oppoſita: ſed prior dr̃ia eſt vl̃ior. hoc ualet pro intell̃u tertię proprietatis relatiuorum: q̃ eſt oĩa relatiua dici ad cõuertentiã, hoc eſt mutuo adinuicem, quæ ꝓprietas in aliqb. relatiuis vera ẽ ſm eãdẽ rõnẽ referẽdi. vbi utrũq; extremũ eſt per ſe relatiuũ ad aliud: in alijs non ſic. ubi unũ extremum ꝑ ſe refert ad aliud, & illud non ad ipsũ, niſi ꝑ accñs. Vel al̃r ṗt dici, q̃tum ad ꝓpoſi. ꝙ licet non oĩa relatiua dicant̃ reciꝓcè: tñ oĩa relatiuè oppoſita dñr reciꝓcè: qa illa relatiua ubi non utrunque dicitur per ſe ad aliud non ſunt relatiuè oppoſita, quia nõ ſunt ab oĩ eodẽ gñe. ſcibile. n. nõ eſt ĩ gñe rel̃onis: nec ut relatiuũ: nec ut rel̃o ꝑ ſe. & ita de alijs relatiuis, ad quæ alia dicũtur per ſe. & nõ ecõuerſo: & ſm hoc hæc dr̃ia ĩter relatiuè oppoſita & priuatiuè ẽ generalis.

¶*Quoniam autem neque ut contraria opponuntur ea quę ſecundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifeſtũ ẽ. c. e.*

NOtandũ, quod duplicem aſſignat Ari. dr̃iam inter cõtraria. & priuatiuè oppoſita. unã sũptã. q.a diuiſiõe cõtrariorum mediatorum nunquã neceſſe eſt alterũ ineſſe ſuſceptibili: ſed priuatiuè oppoſitorum ſꝑ neceſſe eſt alterũ ineẽ: poſtq̃ ſubm natũ ẽ ea ſuſcipe. ergo priuatiue oppoſita nõ sũt cõtraria mediata. Immediatorũ neceſſe ẽ ſꝑ alterũ ineẽ ſuſceptibili: qa ſꝑ ſuſceptibile eorũ ẽ natũ ea ſuſcipe: priuatiuè. oppoſitorũ ñ ẽ neceſſe alterũ ineẽ: qa nõ ſꝑ ſubm natũ ẽ ea ſuſcipe. ergo priuatiue oppoſita nõ sũt cõtraria ĩmediata. ¶Pręter hęc adiũgit unũ mẽbrũ, ꝙ ĩ utriſq; cõtrarijs accidit aliqñ unũ extremum in eſſe a natura. qđ nõ accidit in priuatiuis. *

Quæſt.

Quæstio XL.

IVxta hoc potest quæri, vtrũ possibile sit aliquorum contrariorũ determinatè inesse a natura alicui subiecto? Quod non vr: quia dicit Aristo. in 2. topi. quòd si alicui subiecto assignatur aliquod prædicatum inesse, si contrariũ prædicati non possit inesse, nec propositum inest. igitur nulli subiecto inest unum cõtrariorum determinatè. ¶Item contraria nata sunt fieri circa idem. ergo nõ inest alicui unum, nisi quod natum est suscipere, alterũ igitur neutrum determinatè inest. ¶Item hoc uidetur specialiter in illis, in quib. exemplificat Aristo. ignis. non videt determinatè calis. neq; aqua frigida: quia omnem generationem præcedit alteratio, igitur generationem ex igne præcedit alteratio ignis: per quam inducuntur qualitates aquæ, sed in tota alteratione manet forma ignis, quia per
Cõt.69. & inde. Aristo. in 8. physi. in tota trãsmutatione manet subiectũ sub forma priori. ergo ignis potest manere ignis: & non esse cals, & ita de omnibus transmutabilibus secundũ illas qualitates, quas habent: quia generaliter secundum contraria uidetur posse fieri mutatio. ¶Ad oppositum est Aristo.

Ad qvaestionem dicendum, quòd possibile est in aliquibus extremis vnum contrarium inesse a natura alicui subiecto, quod ad minus patet de speciebus contrarijs in genere. vbi est proprie contrarietas, & quæ cõstituunt per differentias ꝑprias contrarias, & utrique determinatè inest sua differentia. ita ꝙ non est possibile oppositum inesse. Similiter patet in passionibus, ꝙ aliquod subiectum secundũ suam naturam est princi. ꝑ se alicuius passionis habentis contrarium, cuius passionis contrarium non potest inesse: cũ ipsa passio sequatur formam subiecti. ¶Ad primum arg. dicendum, ꝙ consideratio Arist. intelligẽda est secundum aptitudinem, non secundum potentiam, quia si unum contrarium insit: reliquum aptum est inesse: & non tamẽ oportet ꝙ possibile sit reliquum inesse. ¶Ad secundum dicẽdum, ꝙ illa diffinitio est uera, ſm generalem rationem contrariorum: quia quantũ est ex hoc, cui inest unũ contrarium natum est ei inesse

reli-

reliquum, sed non oportet, ꝙ sit idem de quibuscunq, contrarijs cōparatis ad qđcunque subiectum, nisi forte loquēdo de illo subiecto ẜm genus: quia licet subiectum aliquod ẜm suam ꝑpriam rōnem determinet sibi contrariū vnum: hoc nō est ex rōne contrariorū, nec rōne gñis talis subiecti. forte hæc secunda particula additur pro spēbus, quæ determinant sibi aliquas drias cōtrarias determinare: quod licet forte sit & a parte spērū & driarum: non tñ inest speciebus per naturā generis.

¶ Ad tertium pōt concedi, ꝙ qualitates elementorum non insunt eis a natura, neque determinatè: qa formæ substantiales eorū pñt manere sub oppositis qualitatibus, ut patet in alteratione ꝑcedente corruptionē elementorū. in illis tñ exemplificat Ari. quia ẜm cōem conceptionē illæ vñr consequi inseparabiliter formas elementares. Vel aľr pōt dici, ꝙ quælibet qualitas ẜm aliquē gradū determinatè inest suo elemento, & ẜm il'ū nunq̄ amittitur in transmutatione: licèt ẜm perfectissimū gradū pōssit amitti: qa ẜm illum gradum non consequitur inseparabiliter formam elemēti: puta calor ꝑfectissimus formam ignis. Vel aliter, ꝙ istæ qualitates consequuntur formam elementi. puta ignis in suo perfectissimo esse, quale esse nō habet in transmutatione cū tendit corruptionem.

¶ *Amplius & in contrarijs quidē existente susceptibili possibile est in alterum fieri mutationem, nisi alterum naturaliter insit &c. Cap. eod.*

SEcundam driam ponit Ari. inter contraria & priuatiue opposita. inter cōtraria est mutua transmutatio. inter priuatiuè opposita non: quia ab habitu potest fieri transmutatio in priuationem. ecōuerso non.

Quæstio. XLI.

IVxta hoc potest quæri. ¶ Vtrū a priuatione possit fieri regressio in habitum? Quod sic videtur: quia ẜm Arist. 1. physic. priuatio & forma sunt duo principia transmutationis. ita ꝙ priuatio est terminus a quo, & forma terminus ad quem: sed a termino a quo ad terminum ad quē est Cont. 5. & inde.

est transmutatio. igitur &c. Item hoc patet in exemplo: tenebra enim opponitur luci priuatiuè, alioquin illuminatio medij esset cũ motu & successione. quod improbatur secundo de anima. consequentia patet. quia vnum contrarium non abijcitur, & reliquum non acquiritur sine motu, sed a tenebra ad lucem possibilis est regressio, manifestum est. igitur &c. ¶Item omnium contrariorum alterum includit priuatiuè oppositum

Cõt.15. alterius. per Arist. 10. meta. & hoc nõ obstante inter cõtraria est transmutatio. igitur & inter priuatiuè opposita. ¶Ad oppositum est Ari. AD ISTVD dici potest, quod loquendo gñaliter de priuatiue oppositis non est impossibile uniuersaliter a priuatione esse regressum ad habitum, quia sic loquendo priuatio dicitur esse carentia formæ in subiecto, quando aptum natum est habere, & a tali priuatione possibile est eẽ regressum ad formam. ¶Vnde illud dictum Ari. est uerum de aliqua priuatione particulariter. ideo prima differentia, quam ponit Arist. inter contraria & priuatiuè opposita est generalis. Ista secunda est particularis. Ad saluandum igitur dictum Ari. distinguitur priuatio tripliciter. vno mõ sic. Quædam est priuatio, q̃ est carẽtia formæ ad quam non ordinatur subiectũ, nisi mediante habitu. ¶Alia ad quam ordinatur nõ mediãte habitu. ¶Alio mõ sic. quædam priuatio priuat habitũ ſm actum & ſm potentiã: alia priuat tm̃ actum. Tertio modo sic. priuatio quædam est, cuius habitus inest a principio innato, cuiusmodi est cæcitas: quia visus est a principio intrinseco. ¶Alia est priuatio, cuius habitus inest a principio extrinseco, ut tenebra in medio. ¶De priuatione quocũque istorum modorum primo mõ dicta intelligit Aris. secundo modo nõ. Videtur tñ prima distinctio esse minus compotens, quia nullũ subiectum videtur ordinari in priuationem, mediante habitu: si intelligatur subiectum ordinari in priuationem mediante habitu sic, quòd subiectum est natum recipere priuationem, nisi prius recipiat habitum. hoc enim est manifestè falsum, quia aliquis non prius uidens potest esse cęcus: uel sic intelligatur, nisi prius natum sit recipere habitum,

&

& sic distinctio nulla: quia sic omne subiectum ordinatur in priuatione, mediante habitu. ratio autem quare Arist. intelligit de primo membro secundę distinctionis, & non de secundo, est manifesta ex ipsis uerbis distinctionis. Quare autē possit intelligere de primo mēbro tertiæ diuisionis: & nō de secundo, causa est: quia quando habitus q est a principio intrinseco non inest: tunc in subiecto non inest principium sufficiens illius habitus: & cum natura transmutabilis semper tēdat in non esse: non est possibile illud principium recuperari in subiecto, & ita nec habitum illum induci. si igitur priuatio talis habitus aliqñ insit, impossibile est postea habitum illum inesse. sed qñ habitus est a prīcipio extrinseco, ut lux in medio a corpore luminoso: tūc licet priuatio aliquando insit: possibile est tamen ab illo extrinseco habitum induci. ¶Ad argumenta patet: quia argumenta prima procedunt de priuatione uno modo, & argumenta ad oppositum de priuatione alio modo. quare sicut dictum est: illa differentia non est generalis inter priuatiuè opposita & cōtraria. multa enim sunt opposita: vbi unum est tantum carentia alterius in apto nato: quæ non possunt aliter opponi, nisi priuatiuè: & tamen non habent hanc ꝓprietatem: puta lux & tenebræ: quæ si essent contraria, non posset alterum expelli, & alterum induci sine motu: & ita non posset medium in instāti illuminari. cuius oppositum habetur in 2. de anima. Similiter iustitia & iniustitia: scientia & ignorantia. possibile est. n. iniustum facere aliqua opera iustitiæ: quia iniustitia non necessitat ad faciendum iniustè: licèt inclinet, & ꝑ frequenter iustè agere potest acquirere habitum iustitię. igitur pōt ab iniustitia transmutari ad iustitiam. Cōt.70.

Aliter potest dici ad qōnem, q inter contraria mutuo est motus ꝓpriè dictus: quia vtrunque est aliqua natura positiua: nec potest expelli, nisi in tempore, sed a priuatione in habitum nunquam est motus ratione priuationis: quia materia subiecta priuationi tantum habet carentiam formæ. & cū hoc tamen stat, quòd summè sit disposita ad suscipiendum formam: & ita non oportet illam moueri ad illam:

lam: sed statim prȩsente agẽte recipere illam sine motu. secundum hoc est dicendũ, ꝙ hæc differẽtia est uniuersalis inter contraria, & priuatiue opposita. ¶Ad primum argumentum dici potest, ꝙ a priuatione, quæ est principium: in formam nõ est motus propriè dictus, nisi quando priuatio coniungitur contrario. ¶Ad secũdum patet ex illis exemplis, qualiter nõ est motus a priuatione in habitum. ¶Ad tertium non sequitur non esse motum inter cõtraria: quia nõ inter priuatiuè opposita: quia extremum ignobilius cõtrarietatis non tm̃ est priuatio reliqui, sed cum hoc est aliqua forma positiua. & ideo non potest expelli sine motu.

¶*Quȩcunque uerò tanquam affirmatio & negatio &c. Cap. eod.*

Ic assignat Arist. differentiam inter contradictoriè opposita & omnia alia: quia in omnib. alijs non oportet alterũ extremum esse uerum: alterũ falsum. in his autem oportet: vel quia nullum aliorũ necessario uerè ĩest: & aliud falsè: sed in contradictorijs alterum uerè inest: alterum falsè. & sic loquitur de contradictorijs incomplexis: vel quia nullum aliorum oppositorum est verũ vel falsum: quia incomplexum, & contradictoria sunt complexa. secũdum istum sensum magis videtur intelligere ibi: omnino autem eorum quȩ sine complexione dicuntur nihil: neque utrum: neque falsum est. & omnia alia q̃ dicta sunt: sine complexione dicuntur. alia. s. a contradictorijs: & tunc intelligendum, ꝙ cõtradictio, de qua hic loquitur: nõ tantum sit in incõplexis: quamuis hic loquał principaliter de oppositione incomplexorum: quia contradictio forte vnĩ uoce inuenitur in propositionibus, & in terminis: nõ sic forte in aliis oppositionĩbus: quia ista est magis intẽtionalis. est. n. simpliciter intentionale. ¶Adiungit postea, ꝙ licet subiecto existẽte oporteat alterum contrariorum immediatorum esse uerum de illo: non tamẽ hoc oportet subiecto non existente. sed in contradictorijs siue subiectum sit: siue non sit, semper alterum est uerum de subiecto, & altẽrum falsum: quia siue sortes sit, siue non: semper hæc est

uera.

uera. sor. languet. uel sor. non languet.

Quæst. XLII.

IVxta hoc quæritur, vtrũ in negatiua subiectũ stet pro ente, & pro non ente indifferenter. Quod sic vr̃: quia ista sor. nõ languet. non esset uera sorte non existente, nisi subiectum staret pro non ente: quia aliter sensus esset. sortes qui est, non languet: & eius contradictoria est falsa: sorte non existente, & sic duo contradictoria essent simul falsa. ¶ Dicet ad iltud, ꝙ quando terminus supponit non habens plura supposita, sicut terminus discretus: possibile est tale subiectum stare pro nõ ente. sed hoc non est possibile de termino communi. ¶ Contra hoc. ponatur nullum hominem esse: hæc est falsa. omnis homo languet.

AD SOLVTIONEM huius qõnis oportet præscire, qd significatur per terminum, & quæ sunt eius per se supposita, quia ex hoc esset concludẽdum, pro quibus per se supponit terminus in oratione. in omni. n. propositione affirmatiua siue negatiua supponit pro eius per se suppositis, & ideo de hoc forte fiet mẽtio in libro per hiermenias. vbi illa sunt magis propria.

¶ *Contrarium autem est bono quidem ex necessitate malum &c. Ca. eod.*

NOtãdum, ꝙ quatuor ponit Ari. proprietates cõtrariorum. Prima est, ꝙ semper bono contrariatur malum, sed malo qñque malum, quandoque bonum: quæ intelligẽda est non solũ de istis formis bonum & malum, quia ista sola inter se contrariantur, & nunq̃ malum malo ratione formæ mali, sed de his quæ subsunt: quia aliquando illud quod est malum contrariatur ei, quod est malum. sicut & in propositionibus aliquando illud quod est falsum: contrariatur ei, quod est falsum: quia ambo contraria possunt esse simul falsa.

¶ *Amplius uerò contrariorum non necessarium est: si alterum est reliquũ esse &c. Cap. eod.*

Secun-

SEcunda eſt. vno contrariorum exiſtente: non oportet reliquũ eſſe, ut omnibus exiſtentibus ſanis ſanitas eſt, & non ægritudo. vel ſi forte abſolutė ſumptę non ſint contrariæ, niſi in comparatione ad idem ſubiectum, ut ſanum & ægrũ circa Sortem: cum impoſſibile ſit ipſa ſimul ineſſe eidē ſubiecto: ipoſſibile eſt uno exiſtente, reliquum eſſe primum. forte eſt uerius, quia forte inter ſe ſunt cõtraria. probatio, quia ex ſe maxime diſtant in eodem genere. Contra hanc proprietatem in lib. de cœlo & mundo, habetur. ſi unum contrariorum eſt in natura, & reliquum: igitur vno exiſtente, oportet reliquum eſſe.

¶ Ad hoc poteſt dici, quód illa propoſitio non eſt uera de eſſe in actu tantum: ſed de eſſe in actu, uel eſſe in potentia, & de contrarijs, quæ mutuo ſe expellunt circa idem ſubiectum: quia tunc ſi unum contrarium eſt: ſubiectum eius eſt. ſi ſubiectum eius eſt, igitur reliquũ contrarium eſt in potentia: quia illud ſubiectum eſt in potentia ad alterum contrarium.

¶ *Palam autem eſt, quod circa idem aut ſpecie aut genere natura habent fieri contrarietates &c. C. e.*

PRoprietas tertia eſt, quód habēt fieri circa idem ſpecie uel genere: quæ notanda eſt, quia licet alicui in ſpecie repugnet vnum contrarium, ut albedini congregatiuum: tamen illa contraria habent fieri circa idem genere, ut circa colorem, quæ eſt in diuerſis ſpeciebus, quia ſic tñ eſt idem genere. & hoc valet pro eo, quod prius dictum eſt, qualiter diffinitio contrariorũ ſit intelligēda.

¶ *Neceſſarium eſt omnia contraria uel in eodem genere eſſe: uel in contrarijs generibus, uel ipſa genera eſſe &c. Cap. eod.*

QVarta proprietas eſt quód cõtraria uel ſunt in eodem genere, uel in contrarijs generibus: uel ſunt genera aliorum. & iſtud eſt intelligendum de generibus proximis. ſemper enim contraria ſunt

ſunt in eodem genere primo, niſi ſint forte tranſcendentia, & tunc æquiuocè ſunt in diuerſis generibus: vt fortè bonum & malum prout ſunt tranſcendentia, ſunt huiuſmodi. prout autem accipiuntur in morib. ſunt genera morum. ¶Intelligendum tamen, ꝙ primo modo: prout. ſ. bonum conuertitur cum ente, nihil dicitur ſimpliciter malum: nec ſic bonū & malum contrariantur: ſed tantummodo dicitur bonum & malū in comparatione ad aliud: quia ſcilicet deficit a perfectione entitatis alterius.

¶*Prius autem alterum altero dicitur quadrupliciter &c. Cap. de priori.*

Quæſtio XLIII.

Væritur vtrum Ariſt. conueniēter aſſignet modos prioris. Qđ nō uidetur: quia multo plures aſſignat in 5. meta. puta prius in loco. prius ſecundū cognitionem. prius ſecundum motū. & plures alios. igitur &c. ¶Item quot modis dicitur unum oppoſitorum, tot & reliquum: ſed ſimul opponitur ei, quod eſt prius: & non habet quinq; modos, ſed tātum quatuor, per Ariſt. ibidem. igitur &c. ¶Item nihil eſt prius ſecundum tempus. igitur primus modus inconuenienter ponitur. probatio antecedentis: quia prius eſt, quod eſt principio propinquius per Ari. 5. meta. ſed nullum eſt principium in tempore: q͂a eſt infinitum, per Ariſt. in 8. phyſi. ¶Item ſecundus modus inconuenienter aſſignatur. ꝓbatio, quia conſequētia eſt inter proponens: ſed prius de quo hic loq̄tur, eſt in incomplexis. igitur conſequens a quo non conuertitur conſequentia, non debet dici prius aliquo mō: ille tamen ponitur ſecundus modus prioris. ¶Item a parte integrali nō conuertitur conſequentia ad totum, ut patet in exemplo Ari. duo ſunt. igitur unum eſt: & nō ecōuerſo. ergo pars integralis eſt prior toto ſecūdo modo prioris: ſed de hoc eſt falſum, quia ſecundum Ariſt. 7. meta. in diffinitione aliquarum partium integralium cadit totum: ſed diffiniens prius eſt diffinito ꝑ Ariſt. 6. topi. ¶Item uidetur, ꝙ ad totum integrale nō ſequitur pars: cuius oppoſitū dicitur in litera: tum quia cm-

Marginalia: Cót. 10. — Cót. 16. — Cont. 1. & inde. — Cót. 35. — C. 4. — Idem. 2. poſteri. — C. 17.

omnis bona conſequentia eſt reducibilis ad ſyllogiſmum:ſed ill nõ. probatio, quia ſi iſta conſequentia.domus eſt.igitur paries eſt:reducitur in ſyllogiſmũ: hæc propoſitio domus eſt: non poſſet eſſe minor. quia p̄dicatum eius debet eſſe p̄dicatum concluſionis. igit̃ oporteret, ꝙ eſſet maior. ſed paries cum ſit ſubiectum concluſionis directę eſt minor extremitas, & domus cũ ſit ſubiectum maioris, eſt medius terminus.oporteret igitur ad reductionẽ illius cõſequentiæ aſſumere talem minorem.paries eſt domus. & ita vniuerſaliter in alijs totis integralibus & partibus. ſed omnis talis minor eſt impoſſibilis:quia per Ari.in 4.
C. 2. topi.nullo modo pars de toto prædicatur.igitur omnis talis cõſequentia tenens virtute talis minoris, eſt inutilis. Tum quia conſequentia alicubi tenẽs vbique tenet: ſed totum integrale reſpectu alicuius prædicati non infert partẽ: puta reſpectu huius, quod eſt maius parte, uel componi ex partib. uel eſſe talis figurę uel talis. igitur nunq̃ infert. ¶ Item hoc ſecundo mõ dicit Ariſt. genus eſſe prius ſpẽ. & hoc eſt falſum.probatio. Tũ qa in primo de anima. vniuerſale aut nihil eſt, aut poſterius eſt. Tum quia genus & ſpecies ſunt correlatiua.per Porph. igitur ſunt ſimul natura.¶ Item quintus modus videtur male poni: vbi cauſa dicitur prior cauſato &c. & eſſe rei prius veritate ſermonis:quia cauſa & cauſatum referuntur: ſignum & ſignatum referuntur:igitur cauſa & cauſatum ſunt ſimul natura. & ſimiliter eſſe rei,quod eſt ſignatum,& ueritas ſermonis, quod eſt ſignũ. ¶ Ad oppoſitũ eſt Ari. AD QVAESTIONEM dicendum ſecundum Ari.quinto meta.cap.de priori, in principio.gñalis ratio prioris in omnibus modis eſt eſſe propinquius principio. quotcũque igitur modis poteſt ſumi principium:cuius diſtinctio patet in principio quinti meta. & quotcunque modis põt aliquid eſſe propinquius principio quocunq; modo ſumpto: tot diuerſis modis dicit̃ prius, licèt hoc poteſt pluribus modis accidere q̃ hic enumerentur,ut manifeſtum eſt ibidẽ in qnto. igitur hic non ponuntur oẽs modi prioris, ſed quantum ſufficit ad propoſitum. ſed forte ſolus ſecũdus modus, qui eſt in cõſequendo,

est hic ad propositũ: ſm quẽ modum genus dr̃ prius ſpecie in unoquoq; p̃dicamento. & forte quintus qui est in cauſando: quia ſubſtãtia est cã oĩum accidentium. Alij tres modi qui ſunt tp̃e & ordine & honore ponuntur non ut principaliter intenti, ſed ut per illos manifestentur modi principaliter intenti. ¶Ad primum argumentum dico, ꝙ in 5. meta. distinguitur prius inquantum est dr̃ia entis: hic autẽ principaliter ſm ꝙ est paſſio eorum qui ſunt in generibus prædicamentorũ, inquantum cõſiderantur a ratione, & ſic ſumptum habet omnino diuerſos modos. vnde qui principaliter intẽduntur hic ibi omittunt, & econuerſo. cõcedo igitur, ꝙ non ponit hic oẽs modos prioris, nec forte illos ad quos oẽs sũt reducibiles ſufficientes: tñ ad propositum enumerat & quoſdam alios ad illorũ manifestationem. ¶Ad ſm dico, ꝙ oĩno tot modos habet ſimul, quot & prius: ſed non ponit Aristo. oẽs eius modos: vel quia ſufficienter hr̃i pñt per modos prioris, uel quia ſufficit ſibi cõponere illos modos ſimultatis, qui ſunt ad propositum: quæ ſunt inter quæ est conſequentia mutua: cum neutrum ſit cauſa alterius, & ut ſpecies cõdiuidentes ex oppoſito idem genus quorum utrunque opponitur ſecundo modo prioris, q est principal'r ad propositum, & adiungit ſimul tempore, ut p̃ hoc reliqui innoteſcãt. ¶Ad aliud dici poteſt: ſicut dicit Arist. 5. meta. ca. de priori, ꝙ prius & posterius ſumuntur in tempore per comparationem ad præſens nunc ſignatum, ſed econtrario in præteritis & futuris: quia in præteritis remotius ab hoc nunc est prius: in futuris ꝓpinquius huic nunc est prius. Cõt. 16. ¶Ad quartũ dico, ꝙ aliqñ est cõſequentia inter ꝓpoſitione. tñ ratione incõplexorum. & tunc illud incomplexum in conſequente: rõne cuius ſeqtur ad añs & non econuerſo, est prius illo in antecedente: rõne cuius añs infert conſequens. ¶Ad quintum poteſt dici, ꝙ põt concedi, ꝙ oĩs pars integralis: ſine qua totum nõ põt eſſe: est prior toto ſecũdo modo prioris. ¶Et cum arguitur. aliqua talis pars diffinitur per ſuum totum. igitur est posterius toto. cõcedo ꝙ ſit posterius toto alio modo, ut forte quinto: qui est in cauſando: ſed non

ſecun-

secundo modo, qui est in cõsequẽdo: sicut ad principiũ speciale sequitur conclusio in terminis generalibus, & non econuerso. ut ad hanc. oĩs triangulus habet tres angulos: sequitur. hæc figura habet tres angulos. ubi principium est prius quinto modo. i. in causando: sed principiatũ est prius secundo modo. i. in consequendo. vnde secundus modus nõ debet poni prius ſm naturam, sed ſm consequentiã. & q̃ntus modus prius ſm naturam, uel ſm causalitatẽ. vnde versus. Tp̃e quod seq̃tur prius ordine dic & honore, Causando quorum quartus modus est alienus. ¶ Ad aliud potest dici, ꝙ totum integrale esse infert partẽ integralem esse: loquendo de illa parte sine qua totum nõ potest esse. & ita forte totũ infert partem respectu illorũ prædicatorum: quæ nõ possũt inesse toti: nisi insint parti: ut domus est alba. igitur paries est albus, sed respectu prædicatorum quę pertinẽt ad diuersitatẽ totius & partis: nõ tenet talis consequẽtia, ut domus est composita ex talibus: non sequitur. igitur & paries. Cum arguitur de reductione talis consequentiæ in syllogismum: potest sic reduci. omne illud sine quo domus non potest esse: vel omnis pars integralis domus est: si domus est: paries est huiusmodi. igitur paries est: si domus est. intelligendo maiorem esse de cõditionato prędicato: & conclusionem similiter. ubi sumitur pro medio illud vnde tenuit consequentia enthimematica. ¶ Et cum arguit, ꝙ talis consequentia non tenet, vbique patet: quia totũ integrale infert partem ubique respectu esse, & respectu aliorum prędicatorum, quæ non pertinent ad diuersitatem totius & partis. sed non oportet ex hoc, quòd inferat ipsum respectu cuiuscunque etiam tenere. si sor. est indiuiduum, homo est indiuiduum: quia respectu huius prædicati sunt extranea. & ita est de toto integrali & parte respectu prędicati pertinentis ad diuersitatem eorum. ¶ Sed prima probatio non soluitur: non enim reducit prædictũ enthimema in syllogismũ: sed concludit propositionem differentem ab enthimemate tantum in ordine: quia q̃n reducitur in syllogismũ, oportet añs enthimematis eẽ aliã p̃missã ĩ syllõ. & consequẽs enthimematis

versus

est conclusionem in syllogismo. ¶ Pōt igitur dici, ꝙ sic reducitur. domus est. paries est domus genitiue. igit̄ paries est: quia quando prædicatum debet cōcludi de aliquo per hoc quod inest alij, debet in minori notari idētitas illorum subiectorum ad inuicem ad minus tanta quanta sufficit ad illationē conclusionis. identitas autem partis integralis ad totum, quòd sit eius, sufficit ad inferendum esse, quod prædicatur de toto esse uerum de parte: & ita de alijs prædicatis, quæ nō possunt inesse toti integrali, nisi parti. nec impedit variatio medij penes rectum & obliquū formam syllogismi, ut patet per Ari. primo priorum. ¶ Ad aliud dictum est prius capitulo de relatione quarta proprietate. ¶ Ad octauū dico similiter uariatio est de istis intentionibus causa & effectus: signum & signatum: & de his quæ subsunt. intentiones enim referuntur per se, & simul sunt: sed ea quæ subsunt non referuntur nisi forte per accidens, & ideo illa non sunt simul &c.

¶ *Motus autem species sunt sex etc. Ca. de motu.*

Quæst. XLIIII.

Væritur vtrū Ari. conuenienter distinguat species motus. Qđ non videtur: quia illa in qua distinguit, sunt in diuersis generibus, ut alteratio in qualitate, & augmentatio in q̄titate. igitur nihil est eis vniuocum. igitur non sunt species motus: quia omne habens species est vniuocum eis. ¶ Item Arist. probat. in 5. physi, quòd generatio nō est motus: pari ratione nec corruptio. ergo &c. ¶ Item Arist. ostendit hic istos motus esse distinctos: quia non fiunt simul circa idem: cuius oppositum videtur: quia semper cum augmentatione cōiungitur alteratio. nec est uera instantia, quam ponit in litera de quadrato & & gnomone. multæ. n. conditiones alterationis nō possunt ibi saluari: quia nō q̄libet pars aucti augetur ex tali additione, Similiter talis additio est sola iuxta positio. quam dicit Ari. non esse augmentationem, in primo de genera. similiter cū omni generatione uel corruptione coniungitur alteratio: quia forma substantialis non est immediatū principium agendi, sed tm̄ quali- Cont. 8. Cōt. 34. & inde.

ta-

tates actiuæ & passiuæ, & secundum illas est alteratio: ad quam consequitur transmutatio ſm formā substātialē: cuius formę illæ qualitates sunt propriæ. Item oē auctum occupat maiorē locum q̄ prius: quia ipsum est maius, & locus est ęqualis locato: ergo omne auctum
t. de gene. mutat locum. ¶ Item in genere
ne. nere qualitatis est tm̄ vnus
Cót.25. motus vt alteratio: & in gn̄e
4. physi. ubi tm̄ unus. igitur esset tm̄
Cót.30. unus in genere q̄titatis, & tm̄ unus in gn̄e substantię. igitur nō erūt nisi quatuor species motus tm̄. ¶ Contingit ēt arguere, ꝙ in aliis generib. a quatuor sit motus per se ſm ꝙ vr̄ haberi ꝑ vnū
Cont.5. dictum Ari. in 3. physi. ꝙ tot sunt species motus quot entis. igitur motus est in omni gn̄e. ¶ Ad oppositū est Ari. AD QVAESTIONEM dici potest, ꝙ motus secundum illam rationem, quæ assigna-
Cont.6. tur in 3. phy. quod est actus entis in potentia inquantū in potentia conuenit omnibus istis sex æquiuocè, sicut & diffinitio & ipsa diffinientia, quæ sunt actus & potentia ęquiuocè eis conueniūt.
Cóte.6. Sed magis propriè sumitur
7.2.9. & motus in 5. physicorum. ꝙ
inde. motus est a contrario in cōtrarium, & in tempore. & isto modo distinguitur contra mutationē subitam quę est in instanti. nec potest sic sumptum conuenienter diuidi in istos sex modos: sed tantum quatuor eorum. igitur primo modo sumitur hic. & est sic diuisio conueniens, ut uocis in significationes. ¶ Ad primum argumētum. dico, quòd species ibi sumit non ut sumit Porphyrius: sed pro modo, uel significato speciali, sicut in illa auctoritate Ari. in 3. phy Cont.5.
sico. ubi dicit, ꝙ tot sunt species motus: quot & entis. ens enim non habet illas tā quam species propriè, sed tanq̄ significata. ¶ Ad aliud concedo, quòd generatio & corruptio non sunt motus, ut Arist. loquitur ibi de motu, ut distinguitur contra mutationem: sunt tamē motus ꝓut loquitur de motu in 3. physicorum. ¶ Ad aliud dico, ꝙ licet isti motus fiant circa idē uel simul uel ordine quodam: nunq̄ tamē sunt simul: hoc est ad eundem terminum per se: & hoc sufficit ad eorum distinctionem. Cum arguitur de augmentatione & alteratione, concedo, quòd omnis augmentatio naturalis propriè dicta præsupponit alterationē: cuiusmodi non

eſt augmentatio in mathematicis. ſed nulla augmentatio eſt ad terminum, ad quem eſt alteratio. & ſatis poteſt concedi, quòd inſtantia Ari. non eſt ad propoſitũ de augmentatione propriè dicta: ſed de iuxtapoſitione, quæ aliquo modo augmentationi aſſimilatur. & pro tanto eſt illa inſtãtia ad propoſitum. ¶ Cum arguitur de alteratione & generatione, conceſſo, quòd omnem generationem præcedit alteratio, non ſequitur hoc eſſe per ſe ad eundem terminum: quia alteratio eſt per ſe ad qualitatem, generatio ad formam ſubſtantialem. ¶ Cum arguitur de augmẽtatione & loci mutatione, concedo, quòd auctum maiorem locum occupat, quã prius: ſed tamen non mutat locum ſecundum totum: vnde quia totum nõ habet locum alium: ideo non dicitur moueri ſecundum locum. uel ſi cõcedatur, quòd moueatur ſecũdum locũ, loci mutatio & alteratio per ſe ſunt ad diuerſos terminos. ¶ Ad aliud dico, quòd in genere quantitatis eſt unus motus genere. ſicut in genere qualitatis, & in genere ubi: ſed non eſt nominatus in gñe, ſed tm̃ in ſpeciebus proximis, qui ſunt augmentatio & diminutio. Et conſimiliter dicendũ de generatione & corruptione. ¶ Ad aliud dico, ꝙ in ſolis tribus gñibus. ſ. quantitate, qualitate, & ubi eſt propriè motus, ut diſtinguitur contra mutationẽ ſubitã: ſicut probatur. 5. phyſicorum. ¶ Cum arguitur in contrarium, tot ſunt ſpecies motus, quot & entis. Cõmentator addit: acquiſiti ꝑ motum, & illa ꝓpoſitio ſic particulariter ſumpta ſatis eſt ũlis ad propoſitum Ari. ibi. & tãtum res iſtorum trium generum per ſe acquiruntur per motum propriè dictum. ¶ Item iuxta hoc põt argui, ꝙ inconuenienter diſtinguit hic motũ, cum motus ſit paſſio naturalis, & ita impertinẽs logico. ¶ Ad qđ põt rñderi, ꝙ motus inquãtum eius principiũ, eſt materia uel forma, ſiue inquantum egredietur a principijs corporis naturalis, ſicut paſſio a principijs ſui ſubiecti pertinet ad conſiderationẽ naturalis: ſed inquantũ eſt quid tranſcendens repertũ in diuerſis gñibus per reductionẽ ſm quã eſt ad res diuerſorũ generũ: ſic pertinet ad conſiderationem logici conſiderãtis generaliſſima. Cont. 9. & inde.

¶ Eſt

¶Est autem simpliciter quidem quies motui contrarium. Cap. eod.

NOtandũ, ꝙ quot sunt species motus tot & quietis, & sumendo ambo, ut differunt in eodem gñe, opponuntur priuatiuè. speciali aũt motui priuatiuè opponitur quies spālis, non illa q̃ est in termino ad quẽ: quia illa est salus & perfectio motus, sed qui est in termino a quo, ut dealbationi priuatiuè opponitur quies in nigredine. Motui autẽ ad unum terminum contrariatur motus. econtrario q est ad terminum contrariũ, & quieti in contrario uno cõtrariatur quies in alio contrario: ita ꝙ motus spālis habet pro contrario alium motũ, & pro priuatiuè opposito quietem. similiter q̃es habet pro contrario aliá quietem, & pro priuatiuè opposito motum. ¶Quod si quis ponat quietem contrariam motui, nõ esset possibile uitare inconueniens, scilicet plura contrariari eidem uniuoco. quod est con-
C.12. & tra Arist. 1. topi. & 10. meta.
circiter. non est autem inconueniẽs
Cõt. 14. eidem unum contrariari, &
& inde. aliud eidem priuatiue opponi.

¶Habere autem multis modis dicitur &c. Cap. de habere.

Otãdum, quòd quotcunq; modis aliq̃d dr̃ esse ĩ alio, tot modis potest dici illud aliud habere idem, quod in eo est. Sed tñ octo modi hr̃e hic positi & octo modi essendi Cõt.23.
in 4. physi. non sunt idem nec forte omnes isti reducibiles ad illos, nec econuerso. ¶Pro hac tamen distinctione intelligendũ, ꝙ sicut quæcunque genera accidẽtium æquiuocè sunt in substantia: ita substantia ea habet æquiuocè. ¶Duos igĩ modos primos ponit Arist. quibus substãtia dicitur habere qualitatẽ & q̃titatem. alios duos iuxta p̃dicamentũ decimũ, qđ est habitus, vt hr̃e ea quæ circa corpus sũt ẜm totum, uel ẜm partẽ: ꝑ hos quatuor modos primorũ generũ accidentiũ & ultimi gñis dãs intelligere modos alios hr̃e ẜm alia gñ̃a intermedia. & adiungit alios quatuor modos habere ut partem, contentum, possessionem, & cohabitationem. per quos possunt alii modi priores ĩnotescere: nec enumerat omnes modos hr̃e,

sed famosiores & præcipue de numero illorum, qui sũt ad propositũ. ¶ Pro hic omnibus notandum de æquiuocatione habitus, quod habet quattuor primos sẽsus, qui dicti sunt prius, & in primo sensu sũptus habet hãc totam distinctionem. ¶ Notandũ etiam pro tertio modo, quod habitus, vt est generalissimum, nõ habetur: vt dicitur .5. meta. quia tũc esset processus in infinitũ: sed est habitudo media inter habentem & adiacentia corpi. quæ habentur per illum habitum. si.n. habitus vt est generalissimum haberetur, hoc esset per alium habitum: & pari ratione ille haberetur per alium, & sic infinita essent entia: qđ est inconueniens: quia tunc nullum esset primum ens: cuius oppositum probatur in 2. meta. & aliqualiter persuadetur in fine duodecimi meta. sic. Entia non volunt malè disponi: non est autẽ bonum pluralitas principatuum. unus igitur princeps qui est deus benedictus in secula seculorum Amen.

super. c. de qualitate.

¶ Expliciunt quęstiones Ioannis Scoti super libro Prędicamentorum Aristote.

¶ INCIPIVNT quęstiones eiusdẽ super libro primo Peryhermenias Aristo.

Primum oportet constituere quid sit nomen quid uerbum &c. Cap. primum.

Quęstio. I.

Circa subiectũ huius libri notandum, quod Boetius ponit illud esse interprætationem, quod etiam indicat interprætatio huius nominis. Peryhermenias. sed si ratio interprætatiõis sit hæc uox articulata prolata cum imaginatione significandi: tunc interprætatio dicitur de incomplexis & complexis, & non est propriè subiectum huius libri, cum liber iste medium teneat ordinẽ inter librum prædicamentorum, & librum priorum: quorum alter est de his q̃ pertinent ad primam operationem intellectus, alter de his, quæ ad tertiam. Iste liber ergo est de his, quæ ꝑtinent ad mediam. Siue autem ratio prædicta sit ratio inter-

interprætationis,siue secundũ alios alia spălior. si vox articulata prolata cum imaginatione significandi esse aliquid,vel non esse:nõ erit interpræratio propriũ subiectum hic:cum nulla pars logicæ sit de uoce, ut de subiecto:sicut dictũ est in principio prædicamentorũ: qa omnes passiones subiectorum in logica eis æqualiter inessent:nulla etiam uoce existente. ergo enunciatio hic conuenienter potest poni subiectum & hæc enũciatio in mẽte:quia illa causatur ex secunda operatione intellectus: quia omnia quæ hic determinãtur, pp ipsam determinantur: puta primo de partibus eius integralibus nomine & uerbo.secundo de eius integralibus nomine & verbo.secũdo de eius genere,quod est oratio. deinde quid ipsum est: & de diuisione eius in suas primas species. & consequenter de eius proprietatibus:oppositione scilicet & habitudine & ceteris huiusmodi.Si autem istæ proprietates insunt enunciationi ĩ voce,hoc nõ est primo: sed inquantum est signum eius enunciationis,quæ est in mente.¶Contra hoc subiectum debet esse commune omnibus quæ determinantur in scientia. non sic est enunciatio, cum hic determinetur de omne & verbo, de quibus enunciatio non prædicatur.¶Item auctoritas Boetij est in contrarium,qui dicit hunc librum esse de interpræratione.

¶Item, quod non est enunciatio in mente: probatio: quia illius non sunt ptes.s. nomen & verbum: cum vtrumque sit uox: sed enunciationis sunt illę partes: de qua hic determinatur.¶Ad primum si intelligatur illa maior de vniuersalitate prędicationis, qualis est totius vniuersalis in suas ptes,falsa est.in omni namque scientia, cuius subiectum est compositum: necesse est determinare de partibus subiecti:de quibus tamen subiectum nõ prædicatur.sed si aliquo modo sit vera,maior debet intelligi subiectũ sic esse commune: quia eius cognitio principaliter quæritur in scientia in cognitione omnium aliorũ, quantũ illa alia determinantur pp cognitionẽ principalis subiecti.¶Ad fm dico, qđ de multis dicitur scientia esse quorum non quodlibet est principale subiectum:ut dictum est in Porphyrio.¶Ad

tertium

tertium dico, quòd ſicut nomen & uerbum in uoce ſũt, partes enunciationis in voce: ſic ipſa in mẽte ſunt partes enunciationis in mẽte. quæ enim percipiuntur ab intellectu in prima eius operatione, componũtur in ſecunda: licet nec hæc, nec illa exprimantur. ¶Deinde, cum dicitur: quod tam nomẽ quàm verbum eſt uox: vel eſt uerum de his ſecũdũ quod nobis magis innoteſcunt: quia ſic debuerunt eorum deſcriptiones aſſignari: & p illas patet deſcriptio eorum prout ſunt in mẽte. vel aliud eſt dicere nomen eſſe uocem & eſſe in uoce: quia uox forte poteſt eſſe eſſentialiter nõ in uoce, hoc eſt non expræſſum, ſicut & ipsũ exprẹſsũ, & primo mõ ponitur in diffiõe nominis.

¶*Sunt ergo ea, quæ ſunt in voce earum: quæ ſunt in anima paſſionum notæ &c. Cap. eodem.*

Quęſt. II.

HIc prẹmittit Ari. breuem tractatũ de uocibus ſignificatiuis. ideo põt quæri. utrum nomen ſignificat rem, uel ſpeciem in anima. & intelligitur quęſt nõ de nominibus impoſiti. ad ſignificandum ſimilitudines uel ſpecies: ſed de quocunque alio nomine cuicũque impoſito. ut de iſto nomine hõ, animal, & huiuſmodi. utrũ hõ ſignificat naturam humanã, uel ſpẽm. ¶Dico autem ſpeciẽ intelligibilium ſimilitudinem intelligibilẽ, q̃ ẽ in itellu ut in ſubiecto, ſicut ſpẽs ſenſibilis eſt ſimilitudo rei sẽſibilis, q̃ eſt in sẽſu ut ĩ ſubiecto. Qđ ſpẽm ſignificat, uŕ hic in litera: dicit. n. Ari. ea; q̃ ſunt in uoce sũt notę. i. ſigna paſſionum in anima. illę paſſiones nõ ſunt res: quia res nõ ſunt in anima. ¶Item parũ poſt dicitur paſſiones aiæ ſunt omnibus eędem: quorum primorũ hę voces ſunt notę: & res ẽt ſunt eædem: quarũ & hæ paſſiones ſunt ſimilitudines. hęc litera manifeſtè exponit q d intelligat per paſſionẽ: q a ſimilitudinem: & eã dicit ſignificari primo per uocem: q æ eſt ſimilitudo rei: & res nõ eſt ſimilitudo ſui ipſius. ergo &c. ¶Item tantum ueritas & falſitas ſunt in ſermone, ut in ſigno. ergo enunciatio prolata illud ſignificat, in quo eſt ueritas & falſitas. illud eſt cõpoſitio itellectus: ut dicit Ari. cito poſt in litera: ergo enũciatio cõpo-

posita signat illud quod est in intellectu cóposito tm̄. ergo & ptes enũciatióis significant tm̄ ea q̄ sunt in intellectu simplici, cuiusmodi est spés. ¶ Itē manifestē dicit Boetius frequēter in cómēto hoc, quod uoces significant similitudines, & dicit hāc esse Ari. opinionē ¶. Itē Priscianus dicit, ꝙ oīs pars orationis significat mentis conceptũ. sed iste cóceptus non est res: sed similitudo, ut uř. ergo &c. ¶ Itē tantum illud significatur, quod primo intelligitur: sed qđ primo intelligiť, nō est res.. ergo &c. probatio minoris, oē ītelligibile ē ī intellectu. res aũt nō ē hmōi: qa lapis nō est in anima: sed species lapidis. tertio de aīa. ergo &c. probatio maioris: quia ex.
Cōt. 38. 3. de anima. ex intellectu &
Cóte. 5. intelligibili fit uerius unũ, quam ex materia & forma. ergo &c. ¶ Item nihil intelligitur nisi per speciē: ergo nihil significatur per aliquam uocem, nisi p speciem: ergo species magis significatur: quia omne pro-
1. poste. pter quod & illud magis.
Cóte. 6. ¶ Ad oppositum inferius in fine capl'i de uerbo dicit Arist. ꝙ uerbũ signat aliqd. cōstituit. n. intellectũ, q dicit: ex quo sequiť, ꝙ significare est alicuius intellectũ constituere. illud ergo significatur, cuius intellectus p uocem constituiť sed prolata uoce nō constituitur intellectus speciei, sed rei: ut patet in quocunque audiē te uocem significatiuā. Itē in prío elencorũ dicit Aris. qđ pro rebus utimur noībus: quia nō possumus ferre res ad disputandum: sed species intelligibiles possumus nobiscum ferre. ergo illarum non sunt uoces nostræ. sed rerum. Item ibidem paulopost. quia res sunt infinitæ: nomina autē finita: ideo necesse est unum nomē & unā orationem plures res significare. Item Ari. 4. meta. dicit. ꝙ rō, quam si Cōt. 28.
gnificat nomen est diffō. sed diffinitio indicat ueram essentiam rei: ergo illa essentia per nomen significatur. Quod autem species non significetur, patet. Tum quia tunc omne nomen significaret accidens, quia illa species est in anima: ut in subiecto: sicut species uisibilis in oculo. Tum quia omnis propositio affirmatiua eēt falsa, in qua subiectũ & p̄dicatũ cognoscunť ab intellectu per diuersas species: ut illa: homo est aīal, cum alia sit specie

cie

cies hominis per quam intelligitur & alia animalis. & manifeſte omnes ꝓpoſitiões eſſent falſæ, in quib. enunciat̄ actus realis de aliquo ſubiecto, cuiuſmodi ſunt. homo currit &c. cum hæc non inſint ſpeciei. Hæc
Cõt.38. etiam propoſitio. 3. de anima: lapis non eſt in anima: ſed ſpecies lapidis: includit contradictionem: primo remouet eſſe in anima a ſpecie lapidis: quæ ſignificatur per hoc nomen, lapis. per primam partem præpoſitionis lapis non eſt in anima. per ſecundam partem illud prædicatum eidem ſubiecto attribueretur. Tum quia omnis propoſitio eſſet uera, in qua prędicatur eſſe ſecundum adiacẽs, ut hæc, ſor. eſt, vel antichriſtus eſt: quia ſpecies cuiuſcunque ſubiecti, de qua enũciamus eſſe, eſt. Tũ quia nullus ſyllogiſmus eſſet perfectus, quaſi per terminum medium ſignificetur ſpecies in anima, ſiue ſumatur ſub res, ſiue ſpecies, non erit illud sũptum ſub ſuppoſitum medij. Tum quia nihil ſignificatur, niſi quod intelligitur: ſpecies intelligibilis non intelligitur, quod oſtenditur. Primo per ſimile: quia ſpecies uiſibilis non uidetur. Secundo, quia eſt id, quo intelligibile intelligitur: ſed in omnibus circa primum differunt, quo eſt, & quod eſt per Boe. Tertio, quia ſi ſpecies intelligitur: intelligitur per aliam ſpeciem: intellectus enim cum ſit uirtus paſſiua, nihil cognoſcit, niſi ſit actu ꝑ ſpẽm ſui obiecti. libro de tri.

AD QVAESTIONEM dicit, quod ſpecies intelligibilis immediate ſignificatur per uocem: ſed illa dupliciter conſideratur. aut inquantum eſt quid in ſe accidens. ſ. informans animam: aut inquantum repreſentat rẽ. primo modo non ſignificatur per uocem propter rationes ad oppoſitum: ſed ſecundo modo: cũ enim omne ſignum ſigni inquãtum ſignum ſit etiam ſignum ſignati: ſequitur, quod uox ſignificans ſimilitudinem inquantum ſignum rei, ſignificat ipſam rem: ſed mediatè: quia. ſ. immediatè ſignificat id quod eſt ſignum rei, inquantum eſt ſignum.

¶ Contra. nulla ratio ſubſtantialis eſt eadem ſubſtãtiæ & accidenti: cum nec etiam habeant idem genus generaliſſimum. ſed ſpecies quæ eſt ſubſtantiæ ſimilitudo, eſt accidens. ergo ſi hæc ſignificantur per quodlibet no-

nomen, istis duobus erit so lum nomen commune. ergo & ratio substantiæ est diuersa: ergo omne nomē est æquiuocum. ¶Confirmatur ratio per Ari. in principio prædicamentorum, ubi exemplificat de æquiuocis: ut animal homo, & qđ pingitur: intelligens per hoc, ꝙ si aliquod nomen significet rem & similitudinem eius: esset æquiuocum. Ad istud dicitur, quod ęquiuocum cum diuersis actibus significandi significat multa: sed vox significat rem & similitudinem eodem actu. quia eodem actu est aliquid signum signi & signati. ¶Per hoc ad confirmationē Ari. intelligitur, si diuersis actibus significandi significaretur utrunque: & diuersa impositione: hæc etiam patét in simili: quia non omnis dictio scripta est æquiuoca, & tamen secundum Arist. illa significat dictionem in uoce: & cum hoc rem: ideo nō est ęquiuocatio; quia primū signatum inquantum est signum signati. ¶Ad rationes principales contra hanc positionem conceduntur omnes, quæ probant rem significari. ¶Ad probationes autem, quæ probant speciem non significari. ¶Ad primā respondetur, quod non est inconueniens omne nomē significare accidens: sed immediatè uel in mente non inquantū est quid in se: sed inquantum est signum rei: & ita uoces aliquę significāt substantiam, ut ultimum significatum: & illæ dicuntur absolutè significare substantiam. aliquid enim potest significari simpliciter: licet non immediatè, ut patet de dictionibus scriptis: aliqua illarum dicitur significare simpliciter substantiam: licet òmnia illa immediatè significent vocem, per Arist. in littera. ¶Ad secundam probationem intelligendum, quod ueritas & falsitas non sunt in signo, nisi per signatum. ueritas enim signi est conformitas eius cum signato, & falsitas difformitas. compositio ergo specierum ad inuicē ut illæ sunt signa rerum, non est iudicanda uera uel falsa, nisi a signatis, idest a rebus: omnis ergo ueritas cuiuscunque propositiōis referenda est ad res: quia illæ sunt ultimo significatæ, & non sunt signa aliquorum aliorum. Hoc patet in exemplo. hæc propositio. homo est animal. scripta: non dicitur falsa: licet hæc

vox.

vox.homo. nō sit hæc vox animal.& hoc, quia litterę nō significant uoces,utsunt aliquid in se:sed ut sunt signa aliorum:& ita in omni bus his semper oportet recurrere ad ultimum significatum.¶Per hoc patet ad oēs probationes de ueritate & falsitate compositionū:quia ueritas nō est iudicāda nisi penes ultima significata:q̄.s.sūt res.¶Si arguatur contra hoc:hic hō est animal:prima significata notātur eē eadem:qa uox ponit in oratione suū primū significatum: ergo notatur hęc species esse eadem cū illa.& illę non sunt eædē. ergo propositio pro primo eius signato est falsa.¶ Concesso, quod species uniant inquantū sunt signa rerum & quod non sunt eædem: non sequitur propositionē esse falsam: qa circa signū inquātū signū nō ē nata eē ueritas uł falsitas,nisi referēdo ad signatū,sed si aliqualis debeat dici illa cōpositio, magis debet dici uera: quia cōpositio signatorū ē uera. ¶Contra.hæc speciesinquātū similitudo rei, nō est illa spēs inq̄tū ē similitudo rei & tamē notantur esse eadē per hoc uerbum est,per te: igitur per omnem affirmatiuam notantur primo esse eadem : quæ non sunt eadem.& omnis propositio quo ad primam compositionem dicitur uera uel falsa esse,cum illa sit simpliciter compositio : & non est uera:quia non est ita, sicut illa compositio significat,ergo est falsa . Quamuis hæc ratio sit difficilis ad soluendum, non tamen cōcludit necessarium, quia in aliis ubi est eadem forma arguendi non est difficile:quia in hac oratione scripta: homo est animal: primo uniuntur uoces, qa illæ primo significantur:sed non propter hoc est illa oratio scripta falsa . Videtur ergo dicendum ad istud,q̄d quantumcunque per idem multa significentur: quorum unum significatur inquantum est signum alterius,si illud componatur in oratione cum alio, non est compositio signorum : sed signatorum ultimorum, q̄ non sunt signa: & per orationem prolatam non significatur compositio specierum:sed rerum : sicut nec per enunciationem scriptam sign̄atur compositio uocum:sed rerum.¶Ad ꝓbationem de syllogismo dici potest, quod suppposita accipien-

cipienda sunt in syllogis-mo pfecto sub medio, quo ad ultimum significatum eius: & sic res ut consideratur a ratione, est supposi-tum rei ¶ Ad ultimam probationem dicitur, quod species intelligitur, licet non primo: sed per reflexionē: & quia impositio est ad placitum: potest uox imponi ad significandum illud immediatè intellectū per reflexionem: sicut & illud primo intellectum. ¶ Ad probationes probantes spēm intelligibilem nō intelligi. ¶ Ad primā negatur similitudo. Sensus enim cum sit uirtus materialis, non potest se reflectere supra suū actum: neque sup id quo cognoscit suū obiectum: & ideo species sensibilis non sentitur: sed intellectus propter sui materialitatem pōt se reflectere supra suum actum & supra speciem qua cognoscit suum obiectum, & etiam supra seipsum: & ita omnia alia suo primo obiecto pōt cognoscere per reflexionem. ¶ Ad aliam ꝓbationem concedo speciē, aliud esse ab illo, quod cognoscitur per illam. i. a p̄rio obiecto: quia illius est species: sed cum hoc stat ipsam speciem esse aliquod intelligibile aliud a primo obiecto. ¶ Ad tertium dico, quod species non cognoscitur per aliam speciem, quia solum illud quod primo cognoscitur ab intellectu scilicet primum obiectum intellectus, quod est, quod q̄d est rei materialis cognoscitur per speciem in intellectu: omnia alia cognita per reflexionem: & per discursum cognoscuntur sine propria specie.

AD PARTEM oppositā quęstionis aliter dicitur, quod res primo significatur: non tñ ꝯm quod existit. q̄a nec sic per se intelligit: sed ꝯm quod ꝑ se percipitur ab intellectu, hoc est ipsa eēntia rei q̄ significat ꝑ diffōnem, quæ est primū obiectū intellectus: ut uult auctoritas. 4. meta. prius adducta, nec tñ hoc totum compositum significat quod est res ut intelligitur. quia illud est ens per accidens: omnia nomina quæ significant res alicuius generis, significant ens per se: solum enim ens per se est in genere. ¶ Ad omnes auctoritates in contrarium dicitur, quod per speciem uel passionem uel conceptum uel quodcumque aliud in aliis auctorita- Cōt. 28.

ta-

tatibus significatur res: ut intelligitur, ad denotãdum quod res ut existit non significatur. ¶Si autem aliqs dicat aliquid manifestius pro hac littera Ari. negatur quia in hoc non exponitur Ari. ¶Ad illud de compositione & diuisione intellectus dico, quod compositio est illarum rerum: non tamen ut existentium: sed ut intelliguntur: & ideo dicit ueritas & falsitas circa compositionem & diuisionem intellectus: quia illa compositio ab intellectu causatur & est in intellectu, ut cognitum in cognoscente: nõ autem ut accidens in subiecto: & ita concedo de partibus compositionis, quod sunt in intellectu simplici, ut cognitum est in cognoscente: & in illo modo sunt res in intellectu, nõ species solæ. ¶Ad aliud dico, quod res intelligitur primo, & non species nisi per reflexionem. ¶ Ad illam probationem de intellectu & intelligibili: dictum est quomodo debet intelligi super librũ Porphyrii. ¶Ad aliud potest negari ista consequẽtia, nihil intelligitur nisi ꝑ speciem. ergo nihil significatur nisi per speciem, si ly per. vtrobiq; sumatur causaliter. quia intelligere & significare non ordinantur adinuicem. sicut causa necessaria, & effectus: sed significare præsupponit intelligere: sicut illud sine quo. nõ quod autem est causa sic ꝑsuppositi, nõ oportet ꝙ sit causa sic præsupponentis: sed tantum præsupponitur ei: sicut illud cuius est causa: sic species præsupponitũ significationi. ¶Cõcessa autem propositione, quod nihil significatur nisi per speciem, siue ly per. sumatur causaliter, siue præsuppositiuè, non sequitur ulterius speciem significari: quia illa propositio: propter qđ &c. intelligitur de causa efficiente & uniuoca per se: & essentiali & totali, cuius non est species respectu significationis. Istarum uiarum eligatur quæ uidetur probabilior. ¶Pro prima & contra secundam est præcipue secunda auctoritas hic in littera: & argumenta de ueritate & falsitate ꝓpositionis. ¶Pro secunda & contra primam præcipuè est ista ratio: quia res primo intelligitur & tempore & natura, quam intelligatur species per reflexionẽ. ergo in illo priori potest intellectus ei nomen imponere:

ponere: quod nomen tantũ rem significat. ergo non est necesse omne nomen significare speciem. ¶Contra vtramque: magis tamen cõtra primam: est uis de nominibus impositis ad significandũ singularia: licet. n. posset saluari secundũ uiã secundam: quia. s. singularia aliquo modo intelliguntur: licet non primo: non tamẽ posset saluari secundũ primam uiam: quia illa nullo modo faciunt speciẽ in intellectu. ergo nomina eis imposita nullo modo significant species intelligibiles in mente. ¶Consimiliter cõuenit arguere de nominibus impositis ad significandum figmenta. quia tam illa quam singularia: licet faciant species in uirtute inmaginatiua: non tamen in intellectu. quia tantum natus est recipere speciem sui obiecti: quod est qđ quid est rei materialis; aliorum autem non; cum una potẽtia non sit receptiua nisi formarum eiusdem generis.

¶Contra secundam uiam est, quod omnis proposito esset falsa: ubi subiecto aliqs actus realis denotatur in esse: quia si nomen significet rem ut intelligitur: tunc tale prædicatum attribueretur ei, ut intelligitur. & sic ei non in est. ergo &c. Qđ non insit ei, sic probo. quia ei ut intelligitur, insunt prędicata intentionalia. & medium comparatum ad prędicata intentionalia & realia sumitur sub extraneis rationibus. quia sic sumendo medium in syllogismo, si concludatur aliqua conclusio, fiet fallacia accidẽtis. Prima uia uidetur probabilior: secundum auctoritates. Secũda secũdũ rationes.

Quæstio III.

Væritur Vtrum facta transmutatione circa rem quæ significat, fiat transmutatio in significatione uocis. Qđ sic Boe. in lib. diuisionum. cum res non sit subiecta uoci: erit vox non significatiua, & illa prius fuit significatiua, quã do fuit res. ergo &c. ¶Item in trãsmutatione sub̃ali res amittit nomen & diffinitionem. ergo res transmutata non habet nomen qđ prius habuit. ergo nomen quod significauit prius ipsam, nõ significat ipsam nunc. ¶Itẽ destructo uno correlatiuorum destruitur aliud: ex libro prædicamentorum. sed signum & signatũ sunt correlatiua. ergo destructa re,

Cõmentator primo phy si. c. 63. & in de substãtia orb. c. 1.

c. de relatione.

S quæ

quę est signatum, destruitur uox inquantum est signum rei. ¶Item quod nō intelligitur, nō significatur: non ens non intelligitur. ergo non significatur. probatio maioris: significare p̄supponit intelligere. probo mi. omne intelligibile facit spēm in ītellectu: nō ens nō facit spēm in ītellectu. ergo &c. Probatio mi. tū qa destructa cā destruit effectus: spēs ē effectus. res ē cā spēi. ergo destructa re, destruit spēs. Tū quia d̄structo signato, destruitur signum: res est signatum. ergo destructa cā species destruitur. ¶Ad oppositum est Aristo. in lib. prędicamentorū. cap. de substantia. dicens, quod eadē oīno oratio qn̄doq; ē uera, qn̄q; est falsa. igit dictiones orationis, quæ qn̄ que est uera, & qn̄que est falsa, idē significant: & tamē in re quæ significatur per ipsas dictiones, est trāsmutatio: ut patet de hac oratione. sor. sedet. qa qn̄ est hæc est uera uel falsa. circa sedere est trāsmutatio. ergo in significādo non mutatur facta mutatiōe in re. ¶Itē multi sunt actus ut dormir, currere &c. q quādoq; sūt, quādoque non sūt. si ergo uox illa significans mutaretur ꝓpter mutationem in istis: vox imposita istis multotiens eēt non significatiua, & iterum significatiua. & p consequens oportet ipsam multotiens imponi ad significandum. ¶Item nullo currente hæc nō esset falsa, aliquid currit. quia currerē nō significaret idem quod significat, quādo cursus est. ¶Item manifestum est ex modo loquendi: quia eundem intellectum constituit uox prolata in nobis, quando res significata est: & quādo non est: alioquin non diceremus hanc esse falsam: sor. est. sor. non existente. ergo cum significare sit intellectum constituere. ergo p uocem idem significatur. ¶Item primo poste. nō entia contingit significare, & intelligere. ergo nō entitas rerum, non infert non entitatem significati uocis. Tex. 1.

DICENDVM ad quęstionē, quod facta transmutatione in re secundum quod existit, non fit transmutatio in significatione uocis: cuius causa ponitur, quia res non significatur ut existit: sed ut intelligitur per ipsā spēm intelligibilem: sed siue sit, siue nō sit, cum tā res ut ītelligitur, quam species maneant in transmutatæ

facta

facta transmutatione in re ut existit: quia per eandem speciem cognoscimus essẽtiá,& eandem scientiam habemus de ea,quãdo existit, & quando non existit. quia
tex .29. per Ari·primo poste, de his quæ frequenter sunt,possumus habere demonstrationem etiam quãdo nõ sunt, uel fiunt,& per consequẽs eandem sciam hr̃e: sicut & quando sunt. sequitur qđ res ut significanī per uocẽ, non transmutantur qualicũque transmutatione facta in re,ut existit:& per cõsequens nec uox significãs, transmutabitur in significãdo. ¶ Ad primam auctoritatem littera Boetii talis est.si nulla res sit subiecta, quam significat uox: significatiua esse non dicit. ubi sit.non prædicat secũdum: sed tertium adiacens. si nulla res sit subiecta,quam uox significat.i. significata per uocem &cæt. & sumitur ibi res non tantum pro existentibus:sed etiam pro re, quæ intelligitur. quasi diceret.si nihil significetur per uocem,uox non dicitur significatiua.¶Ad secundã: ĩtellectus illius auctoritatis potest esse talis: in transmutatione substantiali rei singularis,in qua scilicet abiicitur forma substantialis, res singularis transmutata amittit nomen & diffinitionem speciei, quia non manet in specie, in qua fuit prius. ergo nomen speciei amittit suum significatum, non sequitur.quia illud nomen nullum suppositum significauit. nec etiam nomen indiuidui,si quod esset ei proprium impositum, amittit proprium significatum, sed tantum transmutatur a forma speciei,in qua fuit prius.¶ Ad primam rationem est concedendum, φ destructo signato destruit signũ.sed licet res destruaī ut existit:non tamẽ res ut intelligitur, nec ut est signata destruit.¶Ad aliã,maior principalis potest negari.Ad probationem: significare sic præsupponit intelligere,quod omne significatum prius intelligebatꝛ alio q̃n ei uox non fuisset imposita:sed post quam imposita est, potest illud significare, ad quod imposita est. licet à nullo intelligatur. ¶ Vlterius potest dici ad minorum, quod est falsa,quia per Aristote. secundo poste.non entia contingit intelligere. ¶ Ad probationem illius mino- Tex. 7.

ris maior eſt falſa de omnibus alijs, præter quā de primo obiecto intellectus. ulterius etiam minor illius ꝓbationis ſi intelligit̄ ſermo fieri de non exiſtēte, poteſt negari: quia non exiſtēs poteſt intelligi per ſpeciē, non quam facit, ſed quā fecit in intellectu. quia illa ſpecies poteſt manere eadem nunc quę prius. ¶ Cū obijcitur ꝙ nō, quia cauſa deſtructa &c. Iſta probatio tantum intelligenda eſt de cauſa rei ineſſe, & in fieri. res autem ꝓ quod exiſtēs tātum eſt cauſa ſpeciei in fieri. ¶ Cum ſecundo: dicitur deſtructo ſignato deſtrui ſignum. dico, quod res ſecundum quod exiſtit, non eſt ſignatum ꝑ ſpēm intelligibilem in anima; ſed res ſecundum quod intelligitur, & iſto modo nō deſtruitur ¶ Contra ſolutionem quæſtionis, ſi uox ſignificet idem re exiſtente & non exiſtente. ergo quod ſignificatur eſt idem. conſequentia patet, quia omnis actiua uera poteſt transmutari in paſſiuam ueram, & ulterius prius ſignificabatur res exiſtens, nunc non exiſtens. ergo exiſtens & non exiſtens ſunt idem. qđ eſt falſum. ¶ Ad illud eſt facilis reſponſio, ꝙ nec prius ſignificabatur ꝑ uocem res exiſtens, nec nunc res non exiſtens. ſed res ut intelligitur, cui extraneum eſt exiſtere, uel non exiſtere, ſecūdum quod ſignificatur.

¶ *Et quemadmodum nec litteræ omnibus eædem, ſic nec eædem uoces. Quorum autem hæ primorum ſunt notæ: eędem omnibus animæ paſſiones ſunt: & quorum hę ſimilitudines: res etā eædē. c. eo.*

Quæſtio. IIII.

Væritur de dr̄ia quam aſſignat Ariſtote. inter litteras & uoces ex una parte: & paſſiones & res ex alia parte. hoc eſt quod uoces & litteræ non ſunt eædem apud omnes. res autem & paſſiones ſunt eædem apud omnes. Quod non ſit conuenienter data, probatur, q̄a ſi paſſiones ſunt eædem apud omnes, cum ducant in cognitionem rerum. ergo apud omnes ſunt eædē res cognitæ. ergo omnes ſunt ęquè ſcientes. ¶ Item aliquę ſunt res apud aliquos, quæ non ſunt eædē numero apud alios: nec eædem

dem ſpecie. ergo &c. ¶ Item comparatio apud diuerſos utentes non diuerſificat aliquid ſecundũ ſe. ergo litteræ & uoces apud quoſcunque utentes ſunt eædem naturaliter. ¶ Item illud quod eſt a natura eſt idem apud omnes. ſed uox ſignificatiua eſt ſignum naturale: ergo idem ſignificat apud omnes. probatio minoris cuiuſlibet uirtutis naturalis eſt aliquod inſtrumentum naturale. ſed uirtus interpretatiua eſt uirtus naturalis homini, cum homo ſit animal ſociale uolens alij exprimere quod apud ſe eſt. ergo uox ſignificatiua quæ eſt inſtrumentum illius uirtutis, eſt ſignum naturale. ergo naturaliter ſignificat. ¶ Ad oppoſitum eſt Ari.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod differentia eſt conueniens: quia paſſiones inquantum ſunt ſigna, & res inquantum ſunt ſignificata, ſunt eædem apud omnes. nam eadem paſſio in anima apud quoſcunque concipientes repręſentat eandem rem. quia eadem ſimilitudo in anima ſemper eſt eiuſdem repreſentatiua: ſicut eſt ſimilitudo ſenſibilis in ſẽſu litteræ: & uoces in ſe eædem: non ſunt eædem apud omnes inquantum ſunt ſigna, quia nec eadem littera apud omnes repreſentat eandem uocem: ſed uel aliam uel nullam: nec eadem uox apud omnes ſignificat eandem paſſionem: ſed uel aliam uel nullam. ¶ Ex hoc patet res & paſſiones eſſe ſigna naturaliter. quia apud omnes uniformiter ſignificant & ſignificantur. & quod eſt a natura, eſt idem apud omnes: littera autem & uox non ſunt ſigna a natura: quia non ſunt eędem apud omnes, inquãtum ſignificant aut ſignificantur. nec intendit Ariſt. hic aſſignare eorum differentiam, niſi inquantum ſunt ſigna & ſignata.

¶ Ad primam rationem dicitur, quod licet omnes eodem modo ſimplicia cõcipiant: non tamẽ eodem modo componunt & diuidunt. unde tertio de anima dicitur, quod intellectus circa quod eſt, non decipitur niſi ſecundum accidens: & hoc eſt ſecundum ipſos, non in abſoluta apprehenſione, ſed in componendo quod quid eſt cum altero. ¶ Contra. ſaltem ſequitur, quod omnes erunt Cõt.31. &.26.

æquè scientes quantum ad appræhensionem simplicium. & ita erunt omnes æquè scientes diffinitiuè. qa diffō est uia cognoscēdi simpliciter. sed hoc manifestè est falsum. multi enim sciūt aliqua simplicia, de qbus alij nihil apprehendūt. Qđ autem additur de tertio de anima, non est ad propositum. Est enim iste intellectus Arist. vt patet in 9. meta. in fine, ubi loquitur de eadem materia, quod uel intellectus omnino concipit, quod quid est, uel nihil eius. & ita non decipitur circa ipsum. quia deceptio presupponit aliquam cognitionem, & aliquem errorē: non autem intelligit, quod intellectus concipiat omne quod quid est, cum contingat alicuius quod quid est nihil concipere. Ideo patet responsio secundum illud quod dictum est in responsione, quod passiones non sunt eædem apud omnes in se, sed inquantum sunt signa rerum. omnis enim passio eadem in se, apud cuiuscunque mentem fuerit, eandem rem representat. ¶ Ad aliud de rebus patet similiter. quia res inquātum significantur per passionē sunt eædem apud oēs.

Cōt. 22.

¶ Ad tertium cōcedo, qđ eædem lræ manent in se in comparatione ad quoscunque utentes: sed non manēt signa earundem uocum apud omnes: quia non significant idē apud omnes: nec etiam est inconueniens, eas sic uariari apud diuersos imponentes, cum fiant signa ex impositione, quæ diuersa est apud diuersos.

¶ Ad aliud dico, quod uox significatiua non est instrumētū uirtutis interpretatiuæ in homine: sed guttur & pulmo: quæ concurrunt ad formationem uocis, sicut si naturaliter homo uelit fugere nociua, non sequitur omne illud esse naturale instrumentum: quo fugit nociua, puta uestimenta uel arma uel huiusmodi: sed tñ natura illa dedit: ut īstrumēta naturalia: quibus hō hæc posset sibi præparar, ut manus: nā p manus hō potest illa per artem pparar. & sic per rationē, & instrā naturalia formādi uocem pōt hō aliqua imponere, q sunt signa ad placitū, & non naturalia siue conceptus.

¶ *Nomen ergo est uox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius*

nul-

nulla pars est significatiua separata. Cap. ij.

Quæst. V.

Quæritur circa illam particulã: sine tempore. vtrum terminus communis impositus ad significandum ueram naturam, cuius aliqua supposita essent, aliqua non: dicatur uniuocè de existentib. & non existentibus? Quod non uidetur: quia quæ æquiuocantur in superiori, non uniuocantur in inferiori: sed supposita existentia & non existentia æquiuocantur in ente, quod est superius. ergo in termino cõi, qui significat ĩferius ad ens. maior patet. de quibuscunque dicitur inferius uniuocè & superius. minor patet. quia existentia sunt entia, alia uero non entia: uel solũmodo entia in potentia. ¶Itẽ p̃dicatio uniuoca est p̃dicatio eẽntialis, aliter nõ distingueret a denoĩatiua p̃dicatiõe. sed terminus cõis nõ p̃dicat̃ eẽntialr̃ de his & de illis. ergo non uniuocè. minor patet. quia p̃dicatio essentialis uerissime fit cũ hoc uerbo ẽ. sed isto modo nõ p̃dicat̃ de suppositis nõ exñtib. ut oñdet̃ post. ¶Itẽ enti & nõ enti nihil est vniuocum: quod patet per locum a maiori. quia nec omnibus entibus est aliqd cõe uniuocum. ergo &c. ¶Ad oppositũ terminus cõis dicitur de his & de illis, ꝫm eãdem rõnem & idem nomẽ. ergo uniuocè antecedẽs patet. quia talis terminus cõis non hẽt nisi unã diffinitionẽ: cum sit uniuocũ in se. ergo dr̃ de oĩbus, de quib. dr̃ ꝫm illam. ¶Item qđ significat præter oẽm drĩam tp̃is ad supposita nullius tp̃is determinatur hmõi est terminus cõis noĩalis. ergo &c. ¶Item drĩæ accidentales significato termini nõ faciũt terminum cõem ęquiuocũ. sed esse fuisse uel fore: existere: uel nõ existere: uel p̃sens uel præteritũ: sunt drĩę accidentales sigñato termini. ergo &c. minor patet. qa si terminus significaret aggregatum ex existẽtia & ex esse uel fuisse, significaret ens per accidens, & ita qđ significaretur per ipsum, nõ esset in genere.

Ad istvd dicendũ, ꝙ terminus cõis qui non est æquiuocus ex impositiõe ad diuersas naturas: sed tantum imponitur ad significandũ unam naturã de quibuscũq; dr̃ simplr̃: dr̃ & uniuocè.

quod patet. tum quia ſi eſt in ſe uniuocus. ergo habet unā diffinitionē exprimētem illud ſignificatū, cui imponitur. ergo deq̄buſcunq; dicitur ſimpl'r, dr̄ ſm illam diffōnē. quia ad oppoſitum conſequentis, quod dicaē de aliquibus ſecūdum aliā diffinitionem, quam de aliis, cum omnis diffō exprimat ſignificatum nominis.
Cōt.28. quia ſecundum Ariſt. in 4. meta. rō quam ſignificat nomen eſt diffinitio. ſequitur illud nomen habere duo ſignificata, qđ eſt oppoſitum añtis. tū quia nullus terminus cōis imponitur ad ſignificādū aliqđ ſuppoſitū uel aliqua. æquiuocatio autem eſt diuerſitas ſignificatorū. ergo propter qualemcūque diuerſitatem in ſuppoſitis, nunquam erit terminus cōmunis æquiuocus: quia nūquam fit uariatio in eius ꝑ ſe ſignificato. Si autem de omnibus ſuppoſitis dicatur ſimpliciter, ſequitur quod de omnibus ſuppoſitis dicatur vniuoce.

Quæſt. VI.

Væriē ergo ulterius ꝑꝑ ueritatē iſtius & ꝑꝑ ſoſōnē rōnū, utrū ſint aliq'ua ſimpl'r ſuppoſita termini cōis ſignãtis uerā naturā ꝑter exiſtētia? Qđ ſic vr̄. oē illud pro quo terminus pōt ſimpl'r ſupponere & verificare ꝓpōnē, eſt ſimpl'r ſuppoſitū eius. huiuſmodi ſūt alia ab exñtib. ut patet in his ꝓpōnib. hō fuit. hō erit. ſumēdo fuiſſe ꝓut dicit actū icohatum & terminatū. ſic. n. nō uerificatur illa ꝓ aliquo exiſtēte. & ſpecial'r in hac ꝓpoſitione. ſ. cōtingit oēm hominē currere. in qua dicit Ari. ſubm ſtare pro eo ꝙ contingit eſſe. ¶ Itē participari ſm aptitudinē ſufficit ad rōnē cōis. ergo participare ſm aptitudinē ſufficit ad rōnē ſuppoſiti. antecedēs patet. q̄a uniuerſale eſt aptū natū prędicari de pluribus. conſequētia patet. q̄a nō maior actualitas requiritur ad ſuppoſitū: ut uidetur in participādo actiuè, quam ad cōe paſſiuè. ſed alia ab exiſtentibus ſunt apta participare formam communis. ergo &c. 2. piher me. & 1. priorū & alibi quære.
¶ Item inter ſuppoſitum & commune eſt ordo ſecūdum ſuperius & inferius. talis ordo non eſt in rebus ſecundum quod exiſtunt: ſed tātūmō inq̄tū cōparanē ad ītellectū. ergo ratio cōis & ſuppoſiti non dependet ab eſſe rei: ſed a conſideratione intellectus. ſed illa

poteſt

potest esse eadem circa res siue existentes siue non existentes: quia extraneum est ei quod concipitur ab intellectu, inquãtum tale existere, siue nõ existere. ergo tã suppositũ q̃ cõe eodẽ mõ se habet ad existentiã & nõ existentiam. ¶Ad oppositum. commune est de per se intellectu cuiuscũque simpliciter suppositi. ergo de quocunq; illorum prædicatur, per se primo mõ p̄dicatur: sed non de nõ existentibus: ut ostendetur post. ¶Item non sufficit ad suppositum, ꝙ significet particulariter illud quod significat suũ cõmune uniuersaliter. q̃a tũc cum sola uox significet: uox esset suppositum uocis, qđ est manifeste falsum: ergo oportet, ꝙ suppositum sit idem essentialiter cum suo communi: sed non ens non est idem essentialiter cũ eo qđ est vera natura. ergo &c. ¶Itẽ tunc esset falsa oĩs uľis affirmatiua de inesse: in qua p̄dicatum nõ inest suppositis non existentib. quia eis denotaretur inesse per dici de omni: cum sint supposita simpliciter communis distributi. & præcipue nulla esset uera de inesse: ut nunc, nec etiam possibilis: quia prædicatum eius non posset inesse non existẽtibus. & ita nulla uniuersalis de contingenti esset possibilis: quia poneretur in aliam de inesse impossibilem.

Quæstio. VII.

Quæritur circa hoc de ueritate talium propositionum. Vtrum hæc sit uera. Cæsar est homo. Cæsar est animal. Cæsare non existente. Videtur ꝙ sint falsæ: quia quod est uerè ens, nõ potest uere prædicari de non ente. sed Cæsare nõ existente, adhuc homo est uerum ens, saltem in aliis suppositis: quia alia supposita sunt simpliciter entia, in q̃bus simpľr est ipsum ens. ergo non prædicatur &c. consimiliter arguitur de homine & animali. ¶Itẽ per Ari. 2. periherme. quando nõ est oppositio in adiecto in prædicato, nec prædicatur esse ꝯm accidens: tunc tenet cõsequentia a cõiunctis ad diuisa. sed hic. Cæsar est homo. Cæsar est animal. ĩ hoc casu nõ est oppositio in adiecto, nec prædicatur secundum accidens, cum prædicetur esse substãtiæ ueræ entis: quod est esse uerissimũ. ergo sequitur, Cæsar est. cõsequens falsum. ergo & antecedens. ¶Item in isto casu hæc est uera. Cæsar est homo Cap. 2.

mo

mo mortuus. & sequitur. ergo non est hõ. quia qđ cum determinatione repugnante pdicatur de aliquo: uerè negatur ab eodẽ. ¶Añs probatur. tum quia hæc est uera. Cæsar fuit hõ. prout ly fuit, dicit actum terminatũ. ergo desinit esse homo. ergo est homo mortuus. Tum quia Cæsar non est hõ uiuus: quia non uiuit. est ergo homo mortuus: q̄a mortuum & uiuum circa hominem sunt immediatè opposita. ¶Item in transmutatione substantiali res amittit nomẽ & diffinitionem. qđ. s. nomen prius dictum est uerum esse de supposito in comparatione ad speciem: ergo suppositum in corruptione quæ est transmutatio substantialis amittit nomen speciei. ¶Item si illa esset uera, antichristus est homo. pari ratione esset necessaria. ergo de supposito contingenti diceretur medium uerè cum modo necessitatis. ergo idem de eodem nõ posset dici uerè cum modo cõtingentiæ. ergo omnis minor in vniformi de cõtingẽti cum denotet medium dici de tali supposito contingenter esset impossibilis. ¶Item destructis primis substantiis, impossibile est aliquod aliorũ remanere: q̄a oĩa alia uel sunt in eis, vel dicuntur de eis. ergo in isto casu secunda substantia quæ significatur per hominẽ, nõ dr̄ de Cæsare. ¶Ad oppositum. hæc cõsequentia est necessaria. Cæsar currit. ergo hõ currit. ergo medium cuius uirtute tenet est necessarium. illud est. Cæsar est hõ. necessitas consequentię ostẽditur: quia aliq̃n sequebatur, & nunc manet idem intellectus añtis, & consequentis: qui & tũc, & ex eorum intellectu dependet cõsequentia. ergo & nunc sequitur. ¶Item 4. meta. dicit Arist. hoc est hoc: quia hoc significat hoc: sed cæsare nõ existente, est hõ de significato eius, cum idem significat homo cęsare non existente, quod significato existente. ¶Dicitur ꝙ Arist. intelligit ibidem de primo significato termini, ut infert de homine & animali bipede, nõ de parte diffinitionis uel significati. ¶Contra. totum significatum infert partem. ergo si sit uerum totum enunciare de subiecto: & partẽ. si autẽ hæc consequentia. aĩal bipes. ergo aĩal. non tenet homine non existente. ergo nõ tenet ipso exñte: q̄a eadẽ diminutio fiet utrobique: cũ di- Cót. 10

diminutio sit rõne significatorum, quę semper manent eadem. ¶Item cęsare nõ existente est hõ de per se intellectu eius. ergo p̄dicatur de eo per se. ergo necessario. igitur &c. oẽs consequentiæ istæ patent ex primo poste. ¶Dicitur ad hoc, ꝙ p̄dicatũ esse de ĩtellectu subiecti nõ concludit propositionẽ esse necessariã. sed qñ diffinitio uel pars diffinitionis p̄dicat̃ de diffinito: singularis autẽ non est diffinitio. nec hominis posito ꝙ nullus sit: quia non entis non est diffinitio. ¶Contra. si non entis nõ est diffinitio. ergo de non entibus non sunt demonstrationes: consequentia patet: q̃a de subiecto demonstrationis oportet p̄cognosci quid est cõsequens est cõtra Ari.
Tex. 10. 1. post. qui dicit, ꝙ de freq̃nter exñtibus, qñ nõ sunt potest haberi demõstratio: qđ est manifestum: quia nullo tonitruo existente põt sciri, ꝙ tonitruus est sonus terribilis. ¶Item nõ entium sunt diffinitiones saltem indicantes quid dr̃ per nomen nullo hoĩe existente. si detur talis diffinitio de hoĩe in illa poneretur aĩal. cum sit pars significati hoĩs: ergo adhuc p̄dicatur de ipso per se. ¶Itẽ sequitur. cæsar est cæsar. ergo cæsar est homo. antecedens est uerum. quia idem prędicatur de se. igitur & cõsequens. consequẽtia patet: quia consequens est de intellectu antecedentis.

Quæst. VIII.

Quæritur propter hoc de ueritate illius. hõ est hõ. cæsar est cęsar. & in isto casu, uidetur ꝙ sint falsæ. quia ex eis sequitur. ergo cæsar est. ergo homo est. quod ostenditur: quia nec est oppositum in adiecto, nec prædicatio fm accidens, ut v̄r: quia prædicatur esse substãtiæ. consequens est falsum. ergo & añs. ¶Itẽ ex istis sequitur. ergo cæsar est hõ. ergo cæsar est aĩal: quia conseq̃ntia sunt de intellectu illorum añtium. & hæc consequẽtia sunt falsa: ergo & antecedentia. ¶Item qñ affirmatiua ẽ uera, oportet esse unionem ĩ re, qualis significatur per propositionẽ: sed hic. cæsar est cæsar: nulla est unio in re: cum subiectum & prædicatum nõ sint aliquæ res. ergo & cæt. ¶Ad oppositum nulla propositio est verior illa, in qua idẽ p̄dicatur de se. illæ sunt tales. ¶Item 4. metaphy. hoc est

est hoc.sicut argutum est su
Cót.10. pra.¶Item 3.metaphy cap.
Cót.50. de secundũ se.hominis mul
tæ sunt causæ:quare homo
est homo, nulla est causa.
¶Item 7. metaphy. quærere: quare homo est homo: nihil est quærere:quia nihil est certius quod posset supponi in illa q̃one; in qua il-
Cap.1. lud est dubium. ¶Item per Ari.in 2. periherme. omnis negatiua est per accidens vera. & hoc quia huiusmodi reducitur ad aliam affirmatiuam priorẽ ueram: & hoc maxime ad illam,in qua idẽ prædicatur de se. ergo ueritas illius.bonum nó est malũ.reducitur ad ueritatem illius. bonũ est bonũ.cũ ergo hæc sit uera. Cæsar non est asinus.& multa alia sic contingit remouere a Cæsare: sequitur, ꝙ cõtingat ipsum uerè affirmari de se ipso. ¶Item per rationem. si negatur illa.sor.est sor.conceditur illa.sor, non est sor. & ulterius sequitur. ergo sor. est nõ sor. talis enim consequentia tenet in omnibus, ibi p̄dicata affirmatiua,sunt opposita contradictoria. huiusmodi sunt prædicata simplicia:ut dicetur inferius & ulterius.sor. est non sor. ergo non sor.est sor. per conuersionem.& ulterius ex cõ uertente & conuersa, quæ conceduntur. arguatur syllogistice sic.non sor. est sor. sor.est non sor. ergo sor. est sor.præmissæ autem sunt veræ per illum qui negat.ergo hæc cõclusio simpliciter est vera. nec obstat huic syllogismo, quòd non sunt nisi duo termini reales:quia hoc sufficit si sint tres termini secundum rationem,ut patet in syllogismo ex oppositis. sor. autem in proposito habet rationem duorum.s.maioris extremitatis & minoris. ¶Item in omni syllogismo ex oppositis conclusio est impossibilis ex secundo priorum.sed siue res sit,siue non sit, hic est syllogismus ex oppositis in tertio sc̃dæ. nullus hõ est albus aliq̃s homo est albus.& sequitur.igitur aliquis homo nõ est homo. ergo conclusio est impossibilis,siue res sit,siue nõ sit.ergo eius opposita est necessaria, scilicet omnis homo est homo. siue res sit:siue non. ¶Item siue res sit, siue non: hæc sunt contradictoria.sor.currit.sor. non currit. uel omnis homo currit.nõ omnis homo currit. ergo subiectum in utraque est idem:sed idem uerè potest p̄dicari de seipso cum hoc uerbo est. ergo &c.

¶Re-

¶Respondetur ad istud, & ad quasdam rationes. s. Boetij & aliorum, quæ hic ponũtur, ꝙ cum dicitur sor. est sor. quia hic nõ prædicatur sor. tantum; sed illud totum ens sor, quia res huius uerbi est. cum eo, ꝙ specificat ipsum prædicatur: quando ꝑdicatur tertium adiacẽs: sed subiectum est sor. absolutè. non autem ens sor. & ideo in talibus propositionibus non prædicatur idem de se. ¶Quamuis hæc responsio includat difficultatem de re uerbi quãdo prædicatur tertium. utrum. s. sit pars prædicati, de qua forte dicetur post. Tamen ad propositum potest argui specialiter sic: esse quando prædicatur tertium, prædicatur quod in alio est. hoc est esse eius qđ specificat ipsum. ergo hic sor. est sor. prædicatur esse sor. & illud est idem sor. siue sor. sit, siue non sit. ergo affirmatiua vera. ¶Confirmatur ratio per hoc; quia tales propositiones conceduntur esse ueræ. non ens est nõ ens; & chymera est chymera: ꝓpter hoc solum: quia esse ꝑdicati est idem subiecto.

Ad primam istarum quæstionum dici potest, ꝙ ratio communis uel suppositi nõ attribuitur ei ut existit: sed ut concipitur apud intellectum: quia ponere aliquid existere, secundum ꝙ sibi attribuitur ratio communis, hoc est ponere idæas: sicut Plato posuit. igitur commune secundum ꝙ habet rationem communis est natura prout concipitur sub ratione dicibilis de pluribus: & ita suppositũ est natura concepta apud intellectum sub ratione non dicibilis de pluribus. sed possibile est apud intellectum eodem mõ concipere naturam, ut dicibilis est de pluribus: & eadẽ non dicibilis est de pluribus: siue utraque existat, siue neutra. siue quæ concipitur, ut non dicibilis de plurib. non existat, & illa quæ concipitur ut dicibilis de pluribus existat in aliis suppositis: sẽper enim in natura concepta, ut hæc: intelligitur per se natura concepta absolutè. ergo alia ab existentibus sunt simpliciter supposita termini communis. assumptum, scilicet ꝙ res existẽs. patet quia de his quæ freꝗnter fiunt: & quando non existunt possunt fieri demonstrationes per Arist. primo poster. ergo & illa possunt sciri diffinitiuè: quia cognitio demonstratiua præsupponit cognitionem diffinitiuam. Tex. 20.

uam.ergo possunt simpliciter concipi apud intellectũ per eandem speciem. Est ergo vis rationis in hoc natura humana cõcepta, ut hæc eodẽ modo se habet ad naturam humanam conceptã sub ratione dicibilis de pluribus;siue natura concepta: ut hæc existat siue non. ergo æqualiter habet rationẽ suppositi quando existit, & quando non, ¶ Quod si ista nomina Cæsar antichristus & huiusmodi imposita sint ad significandum supposita hominis, idest naturam cõceptam:ut hanc, cum semper idẽ significent facta qualicunque trãsmutatione in existentia rei (ut dictum est in solutione qõnis tertiæ) sequitur quòd semper significent suppositum hominis. si autem sint imposita ad significandum simul totum, de quo dicit Aristo. in 7.metaphy.cap. de partibus diffinitionis, quòd circa idem est generatio & corruptio. tunc nec significant suppositum hominis, quando existunt,& quãdo non existũt: suppositum enim per se est eadem natura cum suo cõmuni sumpta a quodã mõ determinatiori:nõ sic simul totum se habet ad naturam speciei:sed iste hõ ad minus significat uerè suppositum hoĩs, ¶ Ad primum argumẽtum patebit responsio ex solutione qõnis sequẽtis. ¶ Ad secundum patet, ꝙ nõ est ratio suppositi significare particulariter quod suum commune uniuersaliter. sed natura concepta apud intellectum, ut hæc; quæ quidẽ significatur per uocẽ, non est uox significans, cum sit suppositum naturæ conceptæ apud intellectum, ut est dicibilis de plurib. & hæc natura ut sic concepta, est idẽ essentialiter naturæ sic cõceptæ: non tñ ꝙ ratio concipiendi cadat in vnione: quæ fit cum hoc uerbo, est. ¶ Cũ dicitur in argumẽto nõ ens, non est idem naturæ ueræ. Dico, ꝙ non existens ut cõcipitur apud intellectum, potest esse idem alicui, qđ in aliis suppositis est uerum ens: sed inquãtum est in eo, est non existens; sicut & ipsum, ut patebit postea. ¶ Ad aliud patebit, cũ quæritur: utrum terminus cõmunis supponat & distribuat ubicunque pro omnibus suppositis eius.

Cõt.34. & inde.

AD SECVNDAM quæstionẽ possunt tales propositiones concedi esse ueræ: quia ad uerificationẽ propositionis affirmatiuæ sufficit unio extre-

tremorum. hic enim ſolum ſignificat ꝓpoſitio affirmatiua:ſed talis eſt in propoſito. in intellectu enim ſubiecti includitur per ſe intellectus prædicati.hoc dico, ſi Cęſar & huiuſmodi nomina imponant ad ſignificandũ ſuppoſita hominis. tunc.n. patet ueritas talium propoſitionum ex ſolutione pręcedentium q̃onum,& ex argumentis etiam factis pro hac parte,q.& quibuſdam tactis in ſolutione ſequentis q.& ſpecialiter ex quadã auctori
Tex.8. tate Ari.primo poſte.de omni eſt &c,ut de omni homine animal. ſi enim uerum eſt dicere hominem,verum eſt dicere animal. & ſi nunc alterum & alterum. ex qua auctoritate patet quòd ad neceſſitatem propoſitionis ſufficit neceſſaria concomitantia extremorum: ita ꝙ poſito uno ponatur alterũ: licèt neutrũ neceſſario exiſtat. ¶Item patet. quia aliter nulla propoſitio eſſet de ineſſe ſimpliciter,in qua p̄dicatur commune de ſuppoſito ſuo: quia non eſſet ſemꝑ uera, & nihil pôt ſumi ſub medio in minori de neceſſario, niſi ſuppoſitum cõmunis.ergo nulla minor de ineſſe poteſt ſumi ſub maiori de neceſſario regul'r.hoc eſt contra Ariſt. primo priorũ. ¶Ad primam rationem dico, quòd hic Cęſar eſt homo,non prædicatur exiſtẽs de non exiſtente:ſed humana natura concepta,ut dicibilis de pluribus de eadẽ natura concepta,ut hæc. ¶Cõtra hoc. Cæſar eſt non exiſtens,homo eſt exiſtens, hõ prædicatur de Cæſare.ergo p̄dicatur exiſtens de nõ exiſtente. Dicendum,ꝙ hic eſt fallacia accidentis: quia hõ ſm ꝙ comparatur ad p̄dicatum,hoc.ſ. p̄dicari de Cæſare eſt extraneum huic p̄dicato exiſtens, & ita Cæſar inquantum comparatur ad hoc prædicatum,ſcilicet eſſe illud de quo homo prædicatur,eſt extraneum huic prædicato exiſtens: medio autem comparato ſub extraneis rationibus ad extrema, eſt fallacia accidentis. ¶Contra. ſaltem inconueniens eſt illud,quod eſt exiſtens prædicari de eo,quod eſt non exiſtens: quia illorum non eſt unio in re. ergo falſa eſt oratio ſignificãs ea uniri. ¶Dico, quòd homo ſecundum quòd vnitur Cęſari eſt per accidens,non exiſtens:ſicut Cæſar non eſt exñs:quia pro nullo ſuppoſito exñte attribuitur Cęſari. natura.n. communis ut

ſaluatur

ſaluatur in aliquo ſuppoſito, non eſt uerius ens illo ſuppoſito. ¶Contra. aliqua ſuppoſita hominis ſunt exiſtentia, aliqua nō. ergo homo eſt æquiuocum illis: qa enti & non enti cum ſint cōtradictoria nihil eſt uniuocū cōmune. ¶Dico, qđ exiſter & nō exiſter cū ſint extraneæ naturæ ut ſignificat ꝑ terminum, nō faciunt æquiuocationem in termino. ¶Ad ſecundum principale dico, quod hic. cęſar eſt homo. prædicatur eſſe per accidens. quod quidem intelligitur dupliciter: uel ſic. i. ſecundum aliquid extraneum. uel ſic. i. ſecundū aliquid cuius eſſe de ſubiecto nō ponit eſſe ſimpliciter de ſubiecto. & utroque modo erit in propoſito. nā eſſe hominis de cæſare extraneum eſt ei quod eſt eſſe, quando prædicatur ſecūdum: quia illud eſſe quod dicit prædicationē hominis de ſuppoſito ſuo, eodem modo ſe habet qualicunque tranſmutatione facta circa eſſe, quādo prędicatur ſecundum.

¶Similiter ſecundo modo eſt ſecundum accidens. nā eſſe hominis ut dicitur de cęſar nō neceſſario, nec ſimpliciter ponit eſſe. ¶Cōtra hoc. ſequiē cęſar ē alb. ergo, cæſar ē. ergo ꝑ locū a maiori ſeqtur cęſar eſt homo. ergo cęſar eſt. ſi. n. eſſet accidētis, quod eſt minus uerū ens, ponit eſſe ſimpliciter: multo magis eſſe ſubæ quod eſt veriſſimū eſſe ponit eſſe ſimpliciter uerum. ¶Item eſſe vel eſt de eſſentia vel neceſſario conſequens eſſentiam cuiuſlibet entis: ergo & hominis, cum homo ſignificat veram eſſentiam: ſed ſi vtroque modo fuerit ad hominem, ſequitur eſſe. ¶Item in principio ſecundi poſte. dicitur quod ſi eſt: eſt uerè ſcibile: quia eſt uerè quęribile. ergo eſt neceſſarium prædicari eſſe de quocunque & ꝑ ſe. ergo ſequiē ad qđlibet. ¶Item in eodem ſecundo, non contingit ſcire quid eſt ignorantem, ſi eſt. ſed ſciens hominem diffinitiuè, uel ꝗ genus prædicatur de ipſo, ſcit q d eſt. ergo oportet pręſcire ſi eſt. ergo ſeqtur ſi eſt animal, qđ eſt. ¶Ad primū dico, quod ſecundū neutrū intellectum prædicatū prędicatur hic eſſe ſecundum accidens. cæſar eſt albus: qa accidens reale ſiue per accidens cuiuſmodi eſt album, nulli ſubiecto ineſt, niſi exiſtenti. ergo eius eſſe de ſubiecto neceſſario ponit eſſe abſolutè. ¶Cum probatur tex. 5.

con-

consequentia: quia esse substantię est uerius. verum est esse substantiæ existẽtis: sed esse specificatum per substã tiam nõ est uerius esse: hoc est esse existere: quàm esse specificatum per accidens: esse enim quando prædicatur tertium prædicat unionem extremorum, quę necessaria est substãtiæ ad substantiam sine existentia extremorum. non autem accidentis ad substantiam non existentem. ¶ Ad aliud. maior est uera de esse, ut scilicet existit, & sic nõ ponitur prædicari de cæsare: sed ut intelligitur. & sic ei existere extraneatur. ¶ Ad aliud dico, ꝙ si est ut sumitur secundo poste. non est pro existere: sed pro ens, & habens essentiam, ut ens est nomen: oportet scire aliquid essentiam habere priusquam scire essentiam. quia & primũ pertinet ad quæstionem, si est secundum ad quid est. ¶ Si autem auctoritas intelligitur de existere, hoc nõ est nisi aptitudinaliter. nihil. n. habet essentiam nisi quod aptum natum est existere. manifestũ est autem, ꝙ potest sciri quid est uox: licèt nesciatur aliquã uocẽ actu existere: puta cum aliquis nihil audit actu. ¶ Ad tertiũ principale dico, ꝙ mortuũ & viuum possunt actualiter sumi, vel aptitudinaliter. primo mõ sunt accidentia essentię hoĩs significatę ꝑ hoc nomen hõ, & sic potest cõcedi, ꝙ cæsar non est homo viuus: sed mortuus: q̃a mortuum illo modo non dimĩnuit ab homine: nec infert hominem. nam diminutio alicuius per aliud, sicut oppositio inter illa debet esse ratione significatorum. homo autem non includit in suo significato oppositum mortui hoc modo sumpti. sed si sumantur hæc aptitudinaliter forte sic sunt differentiæ in genere substantiæ eædem istis animatum & inanimatum, & sic mortuum diminuit ab homine: & hæc est falsa. cæsar est homo mortuus hæc aũt uera, cęsar est homo viuus. nec sequitur, ergo uiuit, sicut nec sequitur. est risibilis, ergo ridet. ¶ Cum probatur ꝙ cæsar est hõ mortuus: q̃a fuit homo: prout fuit: & dicit actum completum & terminatum. nego hoc. si fuit, prædicatur tertium adiacens: non enim terminatum est in eo esse hominem, cum adhuc sit homo: si autẽ fuit, prædicet secundum adiacens, tunc potest concedi,

T quòd

quòd ipse fuit hõ: quia in eo existere est terminatum. vsus tñ concedit hanc propositionem, cæsar fuit hõ, & non est: quia vsualiter magis fertur intellectus ad existentiam, quàm ad non existentiam: & de cæsare nõ est verum, ꝙ est homo existẽs: sed fuit: cum homo de sui significato non importet hominem existentem. vnde in multis significatio sermonis repugnat usui, & econuerso. ¶ Ad secũdam patet, qualiter non sequitur est uiuus, ergo uiuit. distinctio prædicta patet in simili de bipede quo frequenter utitur Ari. pro dña essentiali hominis: cum tamen dicat in 5. topi. nõ est omnis homo habens duos pedes: ergo secundũ aptitudinem est dña hoĩs, uel ad minus non dr̃ de omni homine ƒm actum. ¶ Cõtra hoc. si cæsar non uiuit: & uiuere uiuentibus est esse. 2. de anima. ergo non est: & si non est. ergo nõ est ens. esse. n. qñ prædicat ƒm adiacens, prædicat quod in se ẽ: & si non est ens. ergo nõ est homo, per locum a superiori ad inferius negando.

ca. 1. & 15.

Cõt. 37.

¶ Ad istud. concedenda est hæc propositio. cæsar nõ uiuit & hæc similiter. cęsar nõ est, loquendo de esse existere, & ulterius. ergo non est existens, quia illud ens p̃dicatur per esse, quando prædicat secundum adiacens: sed ens sumptum pro existẽte non est superius ad hominẽ: unde solet antiquitus dĩci, ꝙ ens potest esse participium uel nomen: ęns participiũ significat idẽ ꝙ exñs: quia tenet significatum verbi: a quo descendit. ens nomen forte significat habens essentiam: illud diuiditur in decem genera. & sic concedendum est, quòd cæsar est ens: loquendo de illo ente: quod est participium. ¶ Ad quartum transmutatio non cadit circa rem, nisi secundum quod existit. sic autem non habet rationem suppositi, sed ut concipitur apud intellectum per modũ non dicibilis de pluribus. uult ergo auctoritas, quòd res secũdum quod existit in transmutatione substantiali nõ habeat formam, quã prius habuit. sed ex hoc non sequitur, quòd prius fuerit suppositum alicuius communis, & nunc non esset ei suppositum: quia circa illud: nulla facta est transmutatio substantialis. Intelligitur ergo auctoritas tantum de re quæ per se transmutatur, quæ est res ut existens

ſtens. ¶ Ad quintum, ſi concedatur omnem minorem in uniformi de contingenti eſſe impoſſibilem, nihil cõtra Ariſto. quia non eo minus eſſet forma ſyllogiſtica bona quam docet Ariſtote. ¶ Vel ſi ſit aliquod ſuppoſituin in potentia ad formã termini, quod non eſt per ſe ſuppoſitum termini, tale ſuppoſitũ poteſt ſumi ſub: & eſſet minor uera. ¶ Ad ſextum, qualiter illud dictum in libro prædicamentorum ſit intelligendum, dictum ibi eſt. q. 4.

Ad aliam quæſtionem cõcedendæ ſunt omnes tales. cæſar eſt cæſar. homo eſt homo, propter rationes prius factas ad illam partem quæſtionis: quarum una, ſcilicet illa quę eſt de ſyllogiſmo ex oppoſitis poteſt reduci ad ſolutionem præcedentis qõnis ſic. ſcilicet quia in ſecundo priorum dicit Ariſtotel. quòd non tantum eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis, ubi aliquid affirmatur & negatur de eodem ſimpliciter, ſed & ubi aliquid affirmatur de ſuperiori uniuerſaliter, & negatur idem ab inferiori, uel econuerſo. & exemplificat in quarto ſecundæ ſic. omnis diſciplina eſt ſtudioſa: non omnis medicina eſt ſtudioſa. ſimiliter in propoſito eſſet hic ſyllogiſmus ex oppoſitis. omne animal eſt album: non omnis homo eſt albus. & ſequitur: ergo non oĩs hõ eſt animal: ergo hæc concluſio impoſſibilis, etiã homine non exiſtente: quia non eo minus eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis: ergo eius oppoſita eſt neceſſaria. ¶ Si dicatur exiſtere tollere rationem inferioris ab homine reſpectu animalis. ſequitur, quòd illa ratio ſibi infuit ſecundum ꝙ exiſtebat, uel ad minus quòd dependebat ab exiſtentia rei: & ꝑ conſequens non erat illa ratio ſimpliciter ab operatione: intellectus enim in ſua operatione non dependet ab exiſtentia rei: cum & diffinitiones & demonſtrationes fiant de non exiſtentib. multo magis non exiſtentibus poteſt attribuere intentiones ſecundas: quæ oĩno ab intellectu cauſant. ¶ Cõfirmatur illa ratio, quæ fiebat ad præcedentem quæſtionem de per ſe. per hoc, quòd non exiſtentium ſunt diffinitiones: ergo nullo homine exiſtente poteſt habere hõ diffinitionem: & in illa poneretur animal: ergo per ſe prædicatur de homine. ¶ Ad minus homo põt

habere per ſe diffinitionem exprimentem quid dicitur per nomen, & in illa neceſſario poneretur animal: cũ ſit de ſignificato nominis: quia nomen ſemper ſignificat idem. ¶Ad primum argumentum dictum eſt in quęſtione præcedenti, qualiter hic prædicatur eſſe ſm accidens. ¶Ad ſecundũ concedantur ꝓpoſitiones quæ ſequũtur. ſcilicet cæſar eſt homo. & conſimiles, ſicut prius conceſſæ ſunt. ¶Ad tertium dici põt, ꝙ ſicut res ſe habet ad eſſe, ſic oportet ad ueritatem talis propoſitionis eſſe unionem in re talem qualis ſignificatur ĩ ſermone. Natura autem ſignificata ꝑ hoc, ꝙ eſt cæſar, eſt ens per intellectum: alioqn intellectus de eo non faceret compoſitionẽ, & ſic eſt compoſitio eiuſdem exiſtẽs apud intellectum cum ſeipſo, & talis compoſitio ſufficit ad ueritatem: ubi res nõ eſt exiſtens, ut patet in iſtis, ſ. chimera eſt chimera. non ens eſt non ens. ¶Ad primũ argumentum illius quęſtionis, quæ eſt de uniuocatione termini communis: qđ oſtendit terminum nõ eſſe uniuocum: patet quòd ens, ut ens eſt nomen: non eſt ęquiuocum ad illud quod exiſtit, & ad illud quod non exiſtit: licet fortè ens ſecundum ꝙ eſt participium ſit æquiuocum ad illa: ſed ens ut eſt participium nõ eſt ſuperius ad hominem. ¶Ad aliud iam conceſſum eſt cõmune prædicari de ſuppoſito per hoc uerbum eſt. ¶Ad tertium. enti & nõ enti &c. ſi intelligatur de iſtis ſecundum quòd habent rationẽ contradictoriorum, ſic forte nihil eſt eis uniuocum. Et ſi arguatur ulterius. ſor. eſt exiſtens: cæſar non eſt exiſtens: ergo eis non eſt aliquid uniuocum, eſt fallacia accidẽtis: quia medium eſt extraneum uñi extremo, in quantum comparatur ad aliud: quia duobus ſuppoſitis, quorum alterum exiſtẽs eſt: alterum non: aliquid eſt eis uniuocum, inquantum includũt per ſe aliquid idẽ: ſed accidit vni eſſe exiſtens: & alteri eſſe non exiſtens: quia ſecundum iſta accidentia eis non conuenit aliquid commune tale. Quod autem forma arguendi nihil ualeat, patet in ſimili, arguendo ſic: albo, & non albo nihil eſt commune uniuocum: cum ſint contradictoria. iſtę hõ eſt albus: & ille non eſt albus: ergo iſti homini & illi nihil eſt uniuocum:

cum:non ualet consequentia:quia ad p̄dicatum nō habere aliquid uniuocū istis inest rōne affirmationis & negationis, sicut & hoc qđ est contradictoria esse:& nō rōne eorū quæ subsunt formæ. & in minori sumuntur sub illa quę subsunt istis formis. Cū ostenditur illa ꝓpositio enti:& nō enti nihil est uniuocum, per hoc ꝙ non oībus entibus est aliqd cōe uniuocum:neganda est consequentia: quia nihil idē cōceptum apud intellectū includitur in conceptu oīum entium:sed aliqđ idem conceptū apud intellectū pōt esse de intellectu eius cui accidit existere,& eius cui accidit non existere.

Aliter potest dici ad tertiam qōnem illarum trium sustinendo ea quę dicuntur ad p̄cedentes qōnes duas. s. ꝙ supposita tam existentia, quam nō existentia sint simpliciter supposita termini cōis, & uniuocè. ¶Et adhuc ſm aliquos oportet concedere cōmune prædicari de his & de illis uerè non cum hoc uerbo est:quia simpliciter supposita sunt uniuocè quæcunque includunt eandem rationem termini secūdum quācunq; dr̄iam tp̄is: quia significatū termini nullam differentiam temporis sibi determinat. potest ergo stare cum uniuocatione, ꝙ homo prædicetur de antichristo cum fore: & de cæsare cum fuisse: quia illa nō uariant significatum termini.¶Et hoc forte intellexerunt q dixerunt illa esse supposita diuersæ appellationis:quia non eodem modo appellantur a communi, licèt forte participent idem significatum communis.

¶Ad rationes quæ sunt contra uniuocationē. ¶Ad primam potest dici, ꝙ suppositum existens, & non existēs uniuocantur in ente: quia ens secundum unum significatum dr̄ de eis: sed non cum hoc uerbo est.¶Ad secundum conceditur, quòd prædicatio cōis de quocunque supposito est essentialis:non tn̄ oportet oēm p̄dicationē essentialem esse veram cum hoc uerbo est:sed sufficit cum quocunq; uerbo cuiuscunque differentiæ tēporis. ¶Ad tertium dicaē sicut prius dictum est. ¶Ad argumenta probantia hanc esse ueram. cæsar est homo. ¶Ad primum dicitur, quòd hæc consequentia non ualet. cæsar currit.ergo homo currit: quia nunc non appellatur cæsar ab homine

cum uerbo de præſenti:ſed ſequitur.cæſar currit pro tẽpore pro quo appellabatur ab homine. ergo homo cucurrit. & pro tempore illo pro quo appellabatur ab homine cum uerbo de præſenti ſequebatur.cæſar currit:ergo homo currit:nunc autem non.¶Ad aliud dictũ Ariſto. eſt intelligendum de compoſitione ſignificata p uerbum cuiuſcunque differentis temporis. ¶Ad aliud negatur hęc conſequentia; cæſar eſt cæſar: ergo cæſar eſt homo: ſequebatur autẽ quando cæſar appellabatur ab homine cum uerbo de præſenti &c.

Quæſt. IX.

Veritur iuxta p̄dicta vtrum terminus cõis ſuppoſitus uerbo de præſenti ſupponat tantũ pro præſentibus? Quod ſic videtur.quia aliter hæc eſſet uera. album eſt nigrum, & iſta. ſed ens poteſt ambulare in ſenſu compoſitionis: quia poſſet habere hãc cauſam ueritatis, quod fuit album eſt nigrum: ſi ſubiectum poſſit ſtare pro præterito: & ſimiliter de alio exẽplo hæc eſt poſſibilis. ſedẽs ambulat: quia ſedens qui fuit,ambulat: modo illa eſt falſa: album eſt nigrum. Tum quia ex iſta. album eſt nigrum.ſequitur, quòd album non eſt album. & contradictoria illius.ſ.omne album eſt album. eſt uera:qa idem p̄dicatur de eodẽ. ergo duo contradictoria ſunt ſimul uera.Tum quia ꝓpoſitiones de p̄dicatis contrarijs eſſent ſimul uerę. hæc.ſ. album eſt albũ.& album eſt nigrũ. De reliquo dicit Ari. ꝙ ſenſus compoſitionis eſt falſus. ¶Item prædicatũ in tali propoſitione reſtringit ad ſtandum tantum pro his quæ ſunt; ergo & ſubiectũ. probatio conſequentiæ: qa aliter non poſſet eſſe cõuerſio ſine figura dictionis. probatio antecedentis.Tum ſic dicendo.b. eſt; res uerbi eſt p̄dicatum,appoſito aũt.a. faciet unum cum re uerbi,qđ idẽ eſſet ibi. b. eſt ens a. vbi p̄dicatum reſtringitur p ens ſpecificans ipſum. Tum qa aliter non ſequeretur, homo eſt albus: ergo homo eſt.probatio: quia ſi album a parte prædicati poteſt ſtare pro eo quod exiſtit, & p eo quod non exiſtit indifferenter ſecundum ꝙ prædicatur:ergo ſecundum ꝙ p̄dicatur indifferenter ſe habet ad exiſtere & non exiſtere;

ergo ſm quòd prædicatur neutrum ponit, & pari ratione eſſet conſequentia in omnibus neganda a coniunctis ad diuiſa, ut uidetur:qa vtrobiq; prædicaretur eſſe ſecundum accidẽs:ergo fruſtra doceretur in ſecũdo pihermenias:in quibus tenet, & in quibus non. ¶Item cõpoſitio non intelligitur ſine extremis.per Ariſto. in fine capituli de uerbo. ergo pro eodem tempore intelligitur compoſitio & extrema. ergo utrunque extremum reſtringitur ad illud tempus, quod compoſitionem menſurat. ¶Item poſitio eſt forma extremorum. forma uero eſt principium intelligendi aliquid ſecundũ eius rationem: ergo extrema intelligũtur ſecundum rationem compoſitionis.

¶Ad oppoſitum ſi in illa de præſenti tm̃ ſtaret pro præſentibus duo cõtradictoria eſſent ſimul falſa. probatio conſequentię.ponatur nullum hoīem eſſe: hæc eſt falſa.oīs homo eſt:& illa. aliqs homo non eſt:ſi ſubiectum ſtet pro exiſtente tm̃:quia ſignificatur aliquis homo, q eſt, non eſt. ¶Item ſequeretur, ſi ſubiectum tm̃ ſtaret ꝓ pſentibus,ꝙ oẽs tales eſſent falſę. domus fit:homo generatur:quia ſequeretur illud fieri:quod eſt: quod falſum eſt: quia fieri eſt uia a non eſſe ad eſſe, & per conſeqns quod nunc eſt, nunc nõ fit. Si autem omnes tales falſæ eſſent,ſequeretur,quòd omnes illæ eſſent falſæ. domus eſt facta : homo eſt generatus:quia fieri & factum eſſe ſunt eadem, & ita hæc propoſitio eſſet uera . quicquid eſt : eſt non factum. ¶Item ſequitur, antichriſtus curꝛit:ergo homo currit : quia minor ſubintellecta:virtute cuius conſequentia eſt neceſſaria, ſicut dictum eſt:ergo homo in cõſequente poteſt ſtare pro antichriſto:ergo pro eo quod non exiſtit. ¶Item terminus primo ſupponit ſuum ſignificatum in omni propoſitione:& nõ ꝓ ſuppoſito:niſi quia ſuppoſitum eſt idẽ ſignificato. alioquin nulla uniuerſalis eſſet uera:ergo æqualiter ſupponit pro ſuppoſitis q̃ æqualiter ſe habent ad ſignificatũ cõis:ſed hmõi ſunt tam exiſtentia, q̃ non exñtia, ſicut prius oſtẽſum eſt : ergo pro omnibus fit æqualiter ſuppoſitio.¶Item, ꝙ non attetur virtute uerbi. probatio. tum quia illud, quod diſtat ab aliquo in oratione non innouat aliquid reale circa

 aliud

aliud diſtans: quia oē cōtrahens reale cadit in idem extremū cum cōtracto: aliter hæc poſſet eſſe uera. hō eſt mortuus: quia ſi illud quod eſt a parte prædicati poſſet contrahere ſubiectum realiter: ergo illud quod eſt a parte prędicati poſſet diminuere ſubiectum: quo ad propoſitum enim non eſt differētia de determinatione cōtrahente & diminuente. ſtaret ergo homo hic in ſubiecto pro homine diminuto per mortuum. & ita hæc etiam uera. homo eſt mortuus: ad quam ſequitur. per Ariſto. ergo homo eſt non homo, quia mortuum per ipſum, ſecundo periherme. includit oppoſitum hominis: ad quod ſequitur cōtradictio: ergo duo cōtradictoria abſolute ſine determinatione, ut ſignificantur ꝑ hęc nomina homo: & non homo: prædicarentur de ſe inuicem. Quod ſi hæc ſunt in conuenientia: ſequitur, ꝙ illud quod eſt a parte vnius extremi, non poſſet contrahere illud, quod eſt a parte alterius extremi: ſed compoſitio ſe tenet ex parte ꝓdicati: ut dicetur prius. ergo tempus quod eſt circa cōpoſitionem: non poteſt reſtringere ſubiectum. Tum quia contingit intelligere actum menſuratum tempore præſenti ineſſe ſubiecto pro ſuppoſito qđ fuit uel ꝓ omnibus, quæ fuerunt ſunt & erunt ſm intellectū: licèt ſit falſum. ergo & contingit ſignificare hoc: ſed impoſſibile eſt ſignificare hęc ſi tēpus præſens circa prædicatum faceret ſubiectum tantum ſtare pro ſuppoſitis, q̄ ſunt. ergo illa ypotheſis interimit finem ſermonis: q eſt vt per eū poſſit omnis intellectus, uel conceptus mentis ſignificari.

Quæſtio. X.

IVxta hoc quæritur, utrū in propoſitione de ꝑterito ſtet ſubiectum tantum pro illis quæ fuerunt: & de futuro tantū pro illis quæ erunt? ¶ Quod ſic, per illas duas rationes factas ad præcedentem quæſtionem de compoſitione.

¶ Item ſequitur. homo qui fuit fuit: ergo homo fuit: quia oppoſitum conſequentis, quod eſt nullus homo fuit. non poteſt ſtare cum antecedente: cum repugnet implicationi. Eodem modo arguitur de futuro.

¶ Item niſi ſubiectum ſtaret in illa de præterito pro illis

illis quæ fuerunt hæc propoſitio. homo fuit. eſſe falſa, poſito, quod omnes nunc exiſtentes eſſent in primo inſtanti ſui eſſe: & multi alij præceſſiſſent eos. & ſi illa eſſet falſa: tunc hæc eēt vera. nullus homo fuit. ergo ſequitur. nullus homo qui fuit fuit: quia oppoſitum conſequentis nō poteſt ſtare cum añte: ſed iſtud conſequens eſt falſum: nullus homo qui fuit fuit: quia eius contradictoria eſt uera: ergo & antecedens, ex quo ſequitur, ergo contradictoria uera.

¶ Duę ultimæ rationes tantum modo probant, quod ſubiectum ſtet pro præteritis & futuris, non quod tantum pro illis. Et ad idem eſt ſecunda ratio facta ad primam partem præcedentis quæſtionis.

¶ Ad oppoſitum, quod non tantum probant duæ ultimæ rationes ad oppoſitum præcedentis quæſtionis.

¶ Item ſi poſſet ſtare illa de præterito pro præteritis, illa eſſet uera, album fuit nigrum: ergo & ſua de præſenti aliquando fuiſſet vera: quod falſum eſt cum prædicetur oppoſitum de oppoſito.

Queſt. XI.

Iuxta hoc quæritur utrũ in omni propoſitione, in qua non additur termino communi aliquod contrahens immediatum diſtribuatur terminus communis ꝓ quibuſcũque eius ſuppoſitis ſimpliciter. Quod nō uidetur: quia tũc maiore exñte de ineſſe: ut nunc, & minori de contingēti eſſet ſyllogiſmus utilis: immo vt uidetur regulatus: quia pro quocũqꝫ ſuppoſito acciperetur mediũ in minori uirtute contingentiæ pro eodem diſtribuetur in maiori. conſequens eſt falſum, & cōtra Ari primo priorũ. ¶ Itē in hac acceptione qđ eſt, aut ſtat ſubm in illa ꝓ omnibus ꝑ ſe ſuppoſitis: & tunc quælibet de cōtingēti, & quælibet de ineſſe, in qua imponit, eſt impoſſ'is, cũ nullus actus poſſit idē cōtingēter ineſſe ſuppoſitis cuiuſcũque dr̃iæ tp̃is. ¶ Aut tm̃ pro exiſtentibus. & tunc cum in ſua de ineſſe ſtet pro omnibus ſuis ſuppoſitis: ꝓpoſitũ pòterit vl'is de cōtingēti eē uera, & tamen ſua de ineſſe impoſ'is. ¶ Itē maiore exñte de neceſſario & minori de cōtingēti eſſet ſyll'us regulatus: qa quęcũq; ſumuntur

ſub.

ſub.in minori:pro illis fieret diſtributio in maiore. ¶Item ad hoc ſunt omnes rationes,quæ probant, qđ terminus communis ſtet in aliqua propoſitione tantũ pro ſuppoſitis unius differentiæ temporis: quia non diſtribuitur niſi pro illis, ꝓ quibus ſupponit. ¶Ad oppoſitum ſequitur, omnis homo currit:ergo cęſar currit:ſimiliter ſic:omnis homo curret: ergo cæſar curret:& ita quocunque ſuppoſito cuiuſlibet differentiæ tpis:ergo commune reſpectu cuiuſcunque prædicati diſtribuitur pro quibuſcunque ſuppoſitis: omnes hæ conſequentiæ patent: quia minores de pręſenti:ꝑ quas illæ conſequentiæ reducuntur in ſyllogiſmos: ſunt neceſſarię: ut patet ex prædictis. ¶Item uniuocũ multis.ſigno ſibiaddito ſupponit pro multis:ſed terminus communis uniuocus eſt ad quæcũque ſuppoſita. ut patet ex dictis. ¶Item ꝓ omni eo fit diſtributio in uniuerſali,quod poteſt ſumi ſub.per dici de omni, huiuſmodi ſunt quęcunque ſuppoſita, ut prædictum eſt: quia omnia ſunt ſimpliciter ſuppoſita termini. AD DVAS primas quæſtiones dicendum, quod terminus communis in quacunque ꝓpoſitione ſiue de pręſenti ſiue de præterito ſiue de futuro ſupponit pro quibuſcunque ſuppoſitis ſiue exiſtentibus ſiue non exiſtẽtibus,ſiue quando non additur ſibi immediate determinatio aliqua contrahens ad ſuppoſita unius differentiæ temporis.¶Et iuxta hoc conſequenter eſt dicendũ ad.3.q.quod pro omnibus diſtribuitur in quacumque propoſitione, in qua abſolute ſumitur. quod patet: quia quodcunque ſuppoſitum infert ſuum commune, reſpectu cuiuſcunque prędicati:& infertur ex ſuo communi diſtributo: quia utrobiq; minor intellecta. in qua.ſ.commune prædicatur de ſuo ſuppoſito cũ hoc verbo ẽ,ẽ neceſſaria.ergo commune ꝓ quocũque ſuppoſito ſupponit& diſtribuitur.¶Cã aũt ꝑcipuè eſt: quia cõe qñ non ſpecificatꝑ aliquid immediatè additum ſupponit abſolutè ſuũ ſignificatum:ergo ęqualiter pro omnibus quæ ęqualiter ſe habent ad ſuum ſignificatum.hmõi ſunt tã exiſtẽtia q̃ nõ exiſtentia: quã ꝓ oibus ſupponit ęqualr̃. & ꝑ cõſeq̃ns diſtribuit, nec

ali-

aliqđ pdicatū ipsum cōtrahit, ut ostésum est in opponédo, quia cōtrahens & cōtractum tendunt in idē extremum: & qa conuenit intelligere pdicatū sumptum sub quacunque ratione inesse subiecto pro suppositis cuiuscunq; dnę tēporis. uel pro omnibus simul: ergo significare: ergo prædicatum nullam rationem supponédi tribuit subiecto. ¶ Ad primam rationē primæ qōnis notandū, quod formæ accidentalis significatæ in concreto aliud est suppositum: aliud est subiectum: quia cōmune est idem essentialiter suo supposito: sed non suo subiecto: licet ergo concedatur terminum cōmunē posse stare ꝑ suppositis existentibus: non tamen hoc conceditur de subiecto, qđ aliquando habuit formam. & per consequens hęc non est uera: album est nigrum: licet enim subiectum quod aliquādo fuit album, nunc sit nigrum: non suppositū albi quod fuit aliquando album, est nigrum: quia de isto supposito etiam quando non existit: prędicatur suum commune, cum hoc verbo est: & per consequēs oppositum sui communis ꝑ nullo tēpore uere prædicaī de ipso. Per hoc patet ad aliud exemplum: qui enim dicunt tales propositiones: in quibus subijciunt concreta: eē distinguendas fm cōpositionem & diuisionem, non intelligunt, quod significatum communis vel eius per se suppositū possit accipi pro eodem tpe, uel pro diuerso cum prædicato, sed hoc intelligunt de subiecto formæ accidentalis; & ita hęc est falsa in sensu compositio. sedens potest ambulare. pro quocunq; supposito per se supponat sedens: & similiter pro subiecto, cū intelligitur informari forma sessionis pro illo tempore, pro quo prædicatū sibi unitur. ¶ Cōtra hoc nigrū: & albū quod fuit loquēdo de supposito præteri to albi pñ: dici de eodē subiecto: ergo unum de altero potest prædicari antecedēs patet. quia verū est dicere de illo quod est album, quod fuit: & ꝙ est nigrū. primū patet, qa sequit, si fuit albū: ergo est albū qđ fuit. ¶ Ad illud dici pt, ꝙ albū qđ fuit, loqn do de per se supposito albi nō dr nūc de illo quod heri fuit album: sed dicitur de eo pro præterito & ex altera de præterito: & ex altera de præsenti non seqꝛ cōclu-

clusio de prȩsenti, ergo non sequitur hæc, quod album prȩteritum tñ nigrum.

¶ Ad probationem negatur hæc consequentia. hoc fuit album: ergo hoc est album quod fuit. Non enim sequitur. si suppositum albi dicatur de subiecto cum fuit: quod dicatur de eo cũ est: illud enim præteritum suppositum non est existẽs. subiectum est existens: non existens autem non potest prædicari de existente. Si ẽt arguitur. quod fuit album est nigrum: ergo album est nigrum: antecedens est distinguendum: quia aut ly ꝙ refert subiectum albi: & tũc consequentia non ualet: quia album non stat pro subiecto præterito: sed magis est figura dictionis commutando quid in quale, si ly ꝙ. referat suppositum albi tũc consequentia bona est: antecedens autem falsum. Contra. saltem videtur quod hic non prȩdicetur contrariũ de contrario, quod fuit album est nigrum: quia album quod fuit: & nigrũ quod est: non contrariant: nec pari ratione unquam possibile erit prȩdicari contrarium de contrario. ¶ Ad hoc dicitur, quod album ꝙ fuit loquendo de per se supposito albi inquantum includit per se formam sui cõmunis contrariatur nigro. & sub illa ratione supponitur per suum commune: & tanta est ibi contrarietas, quanta inter album quod est & nigrum. Similiter ad illam: sedens ambulat. patet quod non est vera: quia suppositum præteritum uel futurum sessionis nunquam est ambulans: qui autem ponit talem propositionem. sedens potest ambulare, esse distinguendam secundum compositionem & diuisionem: non ponit hoc a parte suppositi: sed subiecti: pro quocunque enim supposito sumantur extrema est sẽsus cõpositus: & falsus: qa suppositum cuiuscunque temporis ex una parte non potest uniri cuicunque supposito ex alia parte. ¶ Ad secundam potest dici. quod ȩqualiter indifferenter stat prædicatum in propositione sicut & subiectum: quia consimilis ratio probat utrũque. conuenit enim intelligere prædicatum pro cuiuscunque suppositis, siue omnibus, siue aliquibus: & attribuitur subiecto pro quibuscunque suppositis subiecti, siue omnibus siue pluribus: & hoc mediante quacunque

cunque compositione: ergo conuenit significare: ergo quęcunque compositio nullam determinationem ponit pro suppositis circa extrema, nec circa prædicatū, nec circa subiectum. ¶ Cum probatur oppositum de p̄dicato. Dicēdum ad primā probationem, quod res uerbi posito quod esset pars p̄dicati quando est prædicatur tertium adiacēs: adhuc illa non specificat illud qđ subsequitur ipsum: sed ecōuerso, ut hic. omnis homo est animal. si ens sit pars prędicati, illud non specificat animal ad standum pro existentibus tātum: sed animal specificat illud; quia quando est prædicat tertium adiacens: adhuc prædicat qđ in alio est. nunc autem ens specificatum per animal: ita est indifferens ad supposita, sicut animal: vel forte (ut uidebitur post) res verbi nō est pars prædicati. ¶ Ad secūdam probationem, concesso quod nunquam ab esse prædicato tertio sequatur esse prædicatum secundū. saltem quando in antecedē te specificatur esse per terminum nominalem: non sequitur ex hoc, quod frustra determinet Aristo. in secundo periherme. a quibus cōiunctis tenet consequentia ad diuisa, & a quibus non. quia in alijs coniunctis ab esse quandoque sequitur diuisim: ut iste est homo currens: ergo iste est homo: in alijs uerò non: ut iste est bonus citharedus: ergo est bonus. & illud est magis ibi ad propositum Arist. quam de esse. dicitur enim ibi in littera. Quare in quantiscunq; prędicatis neque contrarietas aliqua aut nulla oppositio inest: si diffinitiones pro nominibus reddantur: & secundum se prædicantur. & non secundum accidens. i. non secundum aliquid extraneum suę rationis proprię. In his etiam simpliciter uerū est dicere. ubi nulla fit mentio specialis de esse: & specificatur magis de alijs prædicatis compositis. ¶ Ad tertium concedendū est, quod extrema intelligū tur pro eodem tempore, p̄ quo compositio: sed ex hoc non sequitur, quod tātum pro suppositis unius temporis. ¶ Ad quartum similiter potest concedi, quod est principium intelligendi extrema quo ad aliquem modum circa extrema, sed non de reali acceptione: p̄ suppositis: quia impossibile est intelligere terminum p̄ qui-

qbuſcunque ſuppoſitis ſub ratione præſentialitatis uel præteritionis: & hoc eſt qđ ſolet dici, ꝙ cōcedenda eſt reſtrictio modalis: & non realis. ¶ Ad primum argumentum in oppoſitum dicitur, quod poſitū eſt impoſſibile .ſ. nullum hominem eſſe. ¶ Vel aliter, qđ ſi ſubm habeat aliqua ſuppoſita exiſtentia: tantum ſtat pro illis: ſi nullum. tunc ſtat pro nō exiſtentibus, & tunc hęc eſt uera. aliqs hō nō ē, nec ē ſēſus. aliqs hō q̧ eſt, nō eſt ¶ Cōtra primā reſpōſionē illud poſitū ſi ſit īpoſſibile nō eſt īpoſſibile includens īpoſſibilia q̧a p̄t cōcipi ſine repugnātia, intellectuū: ergo ꝓpter illud poſitum nō ſequitur cōtradictoria eſſe ſimul falſa: quia impoſſibilius nō ſequitur ex minus impoſſibili: nec minus īpoſſibile ex falſo contingente: ex eo. n. quod poteſt concipi, non ſequitur illud quod non poteſt concipi ſine repugnantia intellectuum: ergo cōtradictoria eſſe ſimul falſa, ſequitur ex alio. ſ. qđ ſubiectum ponitur ſtare tātum pro exiſtentibus ¶ Itē arguatur idem de ſingulari, quod poſſibile eſt non eſſe. ¶ Contra ſecūdam reſponſionem. ſi homine non exiſtente ſit hæc uera: homo non eſt: & ſtet homo pro non exiſtente: tunc hæc cōſeq̄ntia eſt bona. hō q̧ non eſt, non eſt: ergo hō non eſt: q̧a cōe infertur reſpectu p̄dicati ex illo ſuppoſito pro quo ſupponit reſpectu prædicati: ergo eadem cōſequētia tenebit hoīe exiſtēte: q̧a idem erit intellectus añtis & conſequentis: nec intellectus ꝓpoſitionis mutabitur ꝑ mutationem rei in exiſtentia: & tunc non mutatur eadem oro a ueritate in falſitatem: & econuerſo: qđ eſt contra Ari. in prædicamētis ca. de ſba. ¶ Ad q̧ntam rationem in contrariū r̄ndetur. quod prima ꝓbatio tm̄ probat ſubiectū non reſtringi per aliquid circa cōpoſitionem: q̧a diſtāt, ſed nō probat, quin p̄dicatum reſtringat, q̧a cōpoſitio cadit in idē extremum cū ipſo. ¶ Ad ſecundā propōnē dicitur, quod contingit ſignificar̄ p̄dicatū ineē ſubiecto pro oibus ſuppoſitis cuiuſcunq; tpis ꝑ cōpōnē de pręſenti p̄terito & futuro ſic. ois hō q̧ eſt uel fuit uel erit ē albus & ſic ītelligēdo in ſubto totū diſiūctum diſtribui: & ita ꝑ circūlocutionē dr̄ in aliis cōceptum eē exprimēdū, qn̄ nō pōt ꝑ termi-

terminũ abſolutè:¶Contra contingit intelligere pdicatũ iſtud ineẽ eius ſubiecto,p eius p ſe ſuppoſitis quibuſcunq; inq̃tũ participãt formã cõis:extra quorũ rõnẽ. ut ſic intelliguntur, eſt tempus & diſiunctio & quodlibet pter intellectũ ſui cõis: ergo ſignificaĩ.ſed hæc non ſignificatur per talẽ circũlocutionem:plus.n.ſignificaĩ in tali diſiunctione & a parte tẽporũ, quam intelligebatur.¶Item in tali propoſitione manet compoſitio de pręſenti, ſicut in talia: ſi ergo cõpõ de pñti ſemper reſtringat extrema ad ſuppoſitionem pro pñtibus:ad huc hoc totũ hõ qui eſt &c. ſumeĩ tãtũ pro præſentib. & erit ſenſus:oĩs homn qui eſt fuit uel erit eſt albus:nugatio eſt.& erit proceſſus in infinitũ. Prima cõſequẽtia patet:quia ęqualiter ſubiectum eſt indifferens ad eſt, uel fuit uel erit & æqualiter compoſitio de pręſenti.

AD ALIAM quæſtionem dicendum conſequenter, quod terminus communis in omni propoſitione quando non additur aliquod contrahens immediatum diſtribuitur pro quibuſcunque per ſe ſuppoſitis, quare quodlibet poteſt ſumi ſub.p dici de omni:& quodlibet ſequitur ad diſtributũ propter rõnes pfactas,& ſequitur ex ſolõne qõnis præcedentis:ſignum enim additum termino denotat ipſum ſumi uniuerſaliter pro omnibus,quibus eſt cõmune:ut ſupponit in indefinita illa ſunt quęcunque.

¶Ad primum argumentũ in contrarium dico, quod ſyllogiſmus eſt inutilis, qñ maior eſt de ineſſe, ut nũc: quia tunc pro aliquo tpe unitur medium minori extremitati in minori, quam pro quo.maior eſt uera:minor.n. de contingenti põt accipi uera pro futuro pro quo non oportet maiorem eſſe ueram, cum ſufficiat eam eſſe ueram pro uno tẽpore. Sed quando maior eſt de ineſſe ſimpliciter pro quocunque tempore ſit minor uera: pro eodem eſt maior uera quia eſt ſemper uera: ideo neceſſe eſt extrema uniri in medio,p eodem tẽpore: non autem quando maior eſt uera de ineẽ,ut nunc:& nõ ẽ defectus ,ppter uariationẽ ſuppoſitorũ,,p q b.ſumitur mediũ ĩ maiori:& minori.¶Ad ſcdm poteſt dici,ꝙ nullũ p ſe ſuppoſitum contingenter cõparaĩ ad illud: cuius

eſt

eſt per ſe ſuppoſitum: ſed neceſſarium:ergo in hac acceptione quod eſt.b. ſumitur ſubiectum pro omnib. per ſe ſuppoſitis inquantũ per ſe ſuppoſita.¶ Cum dicitur:ergo omnis uniuerſalis de contingenti in illa acceptione eſt falſa:& omnis de ineſſe ei correſpondens eſt impoſſibilis. ¶ Vel hoc poteſt concedi,nec propter hæc deficit aliquid de arte ſyllogizandi:quia ſylľus nõ dependet ex ueritate uľ poſſibilitate propoſitionum: ſed ex neceſſaria habitudine præmiſſarum ad concluſionem. ¶ Vel aliter poteſt dici,quod licet prçteritis inquantum præterita ſunt impoſſibile ſit aliquid contingenter ineſſe:quia reſpectu prçteriti non eſt potentia: tamen quibuſcunque ſuppoſitis cõmunis inquantum participãt formam cõmunis, non eſt impoſſibile aliquid contingenter ineſſe:quia extranea eſt eis præteritio, & ceteræ differentię temporis inquantum ſunt per ſe ſuppoſita cõmunis: in alia autem acceptione ſ. quod contingit eſſe b. non ſumitur pro aliis realiter. cum in illa quod eſt. b. ſumatur pro omnibus: ſed in illa quod contingit eſſe. b. ſumitur pro aliquibus ſub alia ratione.quæ enim per ſe ſumpta neceſſario comparantur ad commune: ſecundum exiſtentiam ſumptam contingenter comparantur ad idem:quia exiſtẽtia accidit per ſe ſuppoſito. & ſecundum illam rationẽ forte ſumitur pro aliquib. ſuppoſitis in hac acceptione:quod cõtingit eſſe.b. nõ mirum eſt autem illud, qđ abſolute ſumptum eſt per ſe ſuppoſitum communis, ſi ſumatur ſub ratione alicuius quod eſt ei extraneũ, inquãtum eſt ſuppoſitum eſſe per accidens & contingẽter ſub communi. ut iſte homo eſt per ſe ſuppoſitũ hominis neceſſariũ: iſte hõ albus contingens ſuppoſitum:ita autem accidit exiſtere per ſe ſuppoſito hominis, ſicut album. ¶ Hanc autem acceptionem. quod eſt.ponenda eſt habere propoſitio ex ratione termini in ſe,qui de ſe accipitur pro omnibus per ſe ſuppoſitis, ſicut ſumitur ĩ illa acceptione:aliam autem acceptionẽ quod contingit eſſe: in qua ſumitur pro eiſdem:tamen ſub alia ratione:habet propoſitio ex modo contingẽtiæ: qui modus: licet non poſſit conferre termino acceptio-

ceptionem ꝑ suppositis ali quibus determinatis: tamẽ potest conferre ei acceptio nem pro illis, ꝑ quibus sta rèt secundum se sumptum: tamẽ sub alia ratione: quia omnis compositio potest derelinquere modum intel ligendi circa extrema: licet non realem arctationẽ ad supposita. Sic ponendo potest concedi, quod istæ acceptiones sunt antecedentes ad propositionem de cõ tingenti: & de inesse: & disiunctiue se habet ad uniuersalem: sicut ad indefinitam. licet.n. uniuoco actu distribuatur terminus pro omnibus per se suppositis: tamen non distribuitur vni co actu ꝑ omnibus inquan tum sumuntur sub extranea ratione. ¶Contra hoc. in ista acceptione quod est. b. est contingentia circa cõ positionẽ, quæ derelinquit modum intelligendi consimilem circa extrema. ergo si in illa acceptione. s. quod contingit: non sit nisi modus intelligendi talis circa extrema: sequitur, quod nõ est differẽtia inter acceptiones: quia in utraque sumitur terminus pro omnibus per se suppositis: tamen sub ratione intelligendi contin gentiæ. ¶Item modus contingentiæ non potest derelinquere circa subiectũ acceptionem pro subiecti sup positis sumptis sub extranea ratione. Tum quia tunc pro eisdem sub eadem ratione sumeretur in illa acceptione: quod est. b. cum in illa sit contingentia circa compositionem. Tum quia modus compositionis poneret determinationẽ realem circa extrema. nam sup posita per se non sunt per accidens supposita: nisi intelligantur sub aliqua ratio ne reali super addita: compositio autem nihil reale in nouat circa extrema, ut prę dictum est. Ideo potest dici, quod hæc acceptio omne quod est: in qua stat terminus pro quibuscunque sup positis per se: quamuis talis ratio sit circa ipsa, quod ẽt intelligantur esse præsentia compositioni. Sed ex uirtute sermonis: in propositione de contingenti aliter nõ esse: quod cõtingit esse: nec ex significatione, nec ut accidens: sed tantum ex præfixione nostra: ideo dicitur acceptio; hoc est contingit accipere intellectum propositionis sub tali determinatione. Sic autem potest dici æqualr̃ acceptio cuiuscunque propositionis, nisi

V quod

qđ hic conformior est modo compositionis, quàm in alijs propositionibus. tamē sumpta ꝓpositione in isto intellectu tenet formaliter syllogismus. ¶Ad tertium principale potest dici, quod ad perfectionem syllogismi non sufficit illud sumi sub. in minori. pro quo fit distributio in maiori. sed oportet sub illa ratione illud sumi sub. sub qua fit pro eo distributio. sic iste syllogismus non est perfectus. omnis homo necessario est animal: iste homo albus est homo: ergo &c. quamuis pro illo homine fiat distributio in maiore: sed hoc est: quia ꝓ ipso ut distributio inquantum participat formam hominis, & sumitur sub ratione albi: ita in proposito si suppositum, quod est per se sit idem cum eo quod est contingens, pro eo inquantum est per se suppositum fit distributio in maiore de necessario: & non sumitur sub. sic in minori de contingenti: sed sub extranea ratione. ¶Vel potest dici, quod suppositum contingens nō est per se suppositum: quia quodlibet per se suppositū necessario comparatur ad commune ¶De omnibus quæstionibus sequentibus super lib. 1. perihermenias dictum est alibi.

Quæstio. XII.

Vltimo circa istā materiam quæritur. Vtrū hæc sit vera. cæsar est homo. cæsare non existente: supposito quod idem terminus significet re existente: & non existente uniuoce, ut supra dictum est ¶Et uidetur, quod sic: quia dicit Philosophus, in meta. qđ terminus significat hic est. sed cæsar significat hominem. ergo &c. ¶Item quicquid includitur in prædicato, est uerum de eodem de quo ipsum prædicatum: sed homo includitur in cæsare: & est de intellectu eius: ergo si hæc est vera: cæsar est cæsar: hæc erit vera: cæsar est homo. libro. 4 Cót. 10.

¶Sed quod hæc sit uera, cæsar est cæsar. probo: quia hæc est uera: chimera est chimera: similiter non ens est non ens. cæsar autem est non est ens: ergo &cæt. ¶Præterea, nulla prædicatio est uerior illa, in qua idem prædicatur de se: sed hic prædicatur idem de se: ergo. ¶Item de syllogismo ex oppositis sequitur. im-

impossibile: sed ex his. cæsar est homo. cæsar non est homo. sequitur cæsar non est cæsar, sed hoc est impossibile: ergo oppositum est verum. ¶ Ad aliam partem, principaliter, ubi, est; ponitur pro copula, significat ut tunc, secundum Phylosophum; ergo si cæsar est homo, est nunc homo. ¶ Item cum hominem necessario concomitetur uiuere intelligere sentire. si cæsar est homo: viuit intelligit & sētit, sed hæc omnia sunt falsa & impossibilia, cum cæsar est corruptus.

RESPONDEO dicitur, quod prima propositio est falsa propter rationes positas. nullus enim est homo, nisi nunc sit homo. hoc non cōpetit cęsari. ¶ Ad argumentum primum dicitur, quod quando dicit phylosophus, quod terminus significat hoc est. non est intentio sua dicere, quod quicquid significatur per aliquid, hoc prædicatur de eo in præsenti cum esse: sed uolens probare principium: loquitur ibi de contradictorijs dicens, qđ si illud quod significatur per unum contradictorium est: reliquum non est. cum diuidant omne quod est. ¶ Vel forte hoc non dicat: licet verum sit: potest dici, quod tantum uelit per illud uerbum: illud quod significatur per dictionem, hoc est eius significatum.

¶ Vel si forte intendat de hac prædicatione scilicet quod significat hoc prædicatur de illo; uerum est: si est in præsenti: sed si fuerit, non prædicatur nisi per uerbum de præterito: & in prēterito bene prædicatur homo de cæsare.

¶ Ad secundum, quidam negant consequentiam; quia cum cæsar significet unum suppositum, & ita est quod cum suppositum non est, requiritur quod prædicatum sit non existens: ergo cęsar in utraque stat pro non existente. homo autem cum de se habeat supposita existentia; ideo quando simpliciter profertur in præsenti, stat pro existentibus. homo autem existens non est de intellectu cæsaris: & ideo non sequitur, sed bene sequitur sub tempore competenti. ¶ Alij dicunt, quod hæc est falsa. cæsar est cæsar: sicut ista. cæsar est homo, quod ostendi potest

sic: cum enim cæsar significet veram rem: quia uniuoce significat modo & prius. dicere ergo quod cæsar est cæsar. est dicere, quod prius fuit vera res, est modo vera res: quod falsum est. ¶ Potest etiam simili uno, modo ostendi sic. sit hic bos uiuus statim mactādus: non est verū dicere. iste bos cras erit bos: quia cras erit mortuus per positum. ergo cū venerit illud futurum & sit præsens, non possum verè dicere. iste bos est bos.

¶ Idem iudicium est ibi: cæsar est cęsar: quia singularis est illa, sicut ista.

¶ Item alio modo sic. duplex est mutatio scilicet substantialis & accidentalis: accidentalis est in qualitate vel in quantitate uel loco: talis mutatio non interimit subiectum: sed transmutatio substantialis interimit subiectum, nec fit nisi per destructionem subiecti. vnde in transmutatione substantiali, subiectū desinit esse seipsum: quia si detur oppositum: non corrumpetur: quia si non desinit esse seipsum: non desinit esse. ¶ Ad rationes & primo ad primā: quæ adducitur pro consimili: dicendū, quod non est simile: quia illud quod significat chimera vel non ens vniformiter se habet ad omne tempus: ideo in omni tempore possunt esse veræ. sed ita nō est de cæsare; illa enim res quam cęsar significat, nunc non est, nec habet suum esse pro omni tempore. ¶ Ad aliud, quod nihil non dicit esse idē sibi. Vn̄ cū philosophus dicat, quod verior: prędicatio est, quando idem de se prædicatur verū est, quādo idem quod est aliquid prædicatur de se, quia nihil non dicitur idem esse sibi. vnde quia cæsar est nihil: ideo non dicitur idem sibi. ¶ Ad aliud, qđ regula phylosophi de conclusione syllogismi ex oppositis est intelligenda, vbi aliquod est actu subiectum termino: quia tunc sequitur, quod idem de se negaretur: quod est impossibile. ¶ Nota, qđ signum a parte prædicati: cedit in identitatem prædicati: quia ens in omni propositione est simpliciter prædicatum: & quod additur est rei ipsius specificatio: & quicquid ipsum specificat prædicatur cum ipso uerbo. A parte autem subiecti nō est aliqd sic specificandum: ideo non

cedit

cedit in idētitatem cum subiecto. ¶ Et si obijciatur, qđ omnis propositio una conuertitur. & tunc quod est prædicatum sit subiectum. si ergo est pars prædicati, erit pars subiecti. ¶ Respondet, quod verum est non in ratione signi: sed vt materialiter teneatur, vt omnis homo est omnis homo. cōuertitur aliquod ens omnis homo est homo. ¶ Item nota, quod uniuersalis negatiua non conuertitur per accidens: quia ad ueram cōuersionē requiritur, quod conuertens tantum capiat de veritate conuersę, quantum est possibile transpositis terminis. sed nō est ita, si conuertatur uniuersalis negatiua in particularem negatiuam: quia in transpositis terminis potest plus capere: tenet tamen consequentia per mediam conuersionem simplicem.

Quęst. XIII.

Vęritur utrum terminus communis possit restringi. ¶ Dicendum, quod sic. Et ratio quorundam est: quia compositio qua cōponitur res uerbaliter signata cum subiecto: tpe præsenti mensuratur eadem mensura quæ mensuratur compositio: necessariū est extrema mensurari: & ideo subiectum, qđ est alterum extremum, nō excedit in supponendo supposita temporis, quo mensuretur. ¶ Contra. quæ nō se consequuntur apud intelligere: non consequuntur se apud significare. nūc autem qui intelligit compositionem aliquorū extremorum pręsentem non est necesse, quod cointelligat extranea illius compositionis esse pñtia. possumus enim præsentialiter componere quæ sunt futura dicendo. antichristus futurus est als futurū. & non tantū dicēdo. antichristus erit: ergo præsentia alicuius compositionis ad extrema necessaria non referri. ¶ Item illud non est principium restrictiōis termini, quod non est principium intelligendi ipsius: tunc autem tempus consignificatum non est principium intelligendi subiectum: quia illud qđ est principium intelligendi alterius in idem extremum cadit cum ipso. quod n. a parte pdicati cadit nō restringit subiectum. vt cū dicitur homo est albus. si. n. si ista eēt uera. oīs hō ē albus

bus.pro eisdem.n.supponit terminus in indefinita & vniuersali.¶Item tps est accidens absolutum verbi. ideo non requirit substantiam a parte subiecti sub conformitate temporis. ¶Item si sic: tunc dicendo. b.pot esse.a.restringeretur. b.ad supponendum pro psentibus tantum: quod est falsum.non.n. sic dicendo restringitur.

Alii afr dnt, quod causa restrictiois accipitur a parte finis.sermones.n.inueti sut ad hoc, quod nostros conceptus aliis exprimere possimus.Sed si intelligam hoc præsentialiter huic inesse: hoc alii significare possum. sed non aliter nisi per verbum præsentis temporis. ergo est necesse terminum sic restringi.¶Contra: cum finis sermois nihil sit aliud, quam eius significatio: dicere ergo, quod terminus restrigitur: quia hoc exigit eius finis, est dicere quod terminus restringitur: quia hoc significat: sed hoc no significat nisi quia terminus restringitur.ergo terminus restringitur: quia restringitur. & ita petitur quod manifestari debet. ¶Item licet sermones inueti sint ut alijs conceptus nostros exprimamus: non tamen quecunq; conceptum, indifferenter per quecunque sermonem exprimere possumus. sed determinatum conceptum per detterminatum sermonem: sicut licet securis sit inuenta ad scindendum: tamen non dicitur frustrari: licet hoc scindere no possit vel illud: sed si simpliciter scindere non posset: tuc frustraretur. similiter licet terminus suppositus uerbo de præsenti non significet prædicatum inesse subiecto pro his quæ præsentialiter sunt, a fine suo non frustratur: quia hoc per alium sermonem significari potest. ¶Item si propter hanc cam dicitur restringi, ut aliis significemus conceptus nostros, frustratur finis: quia possum intelligere subiectum ut abstractum ab omni tempore. & ut sic intellectum uolo significare aliquid sibi præsentialiter inesse. sed si restringitur ad supposita præsentia, quod intelligo aliis significare non possum: quia in significado alius constituitur intellectus. ¶Ité finis sermonis est rei significatę intellectu constituere. sed res significata p terminu noialé nullá dríam tpis concernit. ergo

gu talē intellectū cōstituit. Ideo nō dicitur aliter, quod nō terminus restringitur: qa alia supposita quam presentia nō sunt sub termino, qa terminus in supponendo non supponit, nisi pro suis suppositis. ¶ Contra, non plus exigitur ad suppositū quam ad illud, cuius est suppositum. Sed illud cuius ē suppositum non includit esse, cū abstrahatur ab esse. ergo de ratione suppositi non ire esse: quia tunc plus includeret suppositum, quā illud cuius est supqositum. Item illud est, & illud quod non est sub eadem ratione ad intellectum ueniunt: qa intellectus ab eo quod noīe fortis significatur, potest abstrahere rationē hoīs: sicut ab eo quod significatur nomine cæsaris. ratio ergo sic abstracta ab utroq; cum abstrahatur apud intellectū, est indiuisa. ergo terminus significans hanc rationem significat commune uniuocē illis duobus. ergo per eādem rationem, quā vnum erit suppositum & reliquū. secus autem est de non ente repugnante ad esse: sicut chimera: ab illo. n. non ente aliqua ratio communis intelligi, & eadē abstrahi non potest. quis enim abstraheret rationem animalis ab asino & chimera, nō apparet.

Ideo ad. q. videtur aliter adhuc dicendum, quod terminus supponēs verbo de præsenti restringitur: & cā restrictionis est actualis inhærentia prædicati ad subiectum. nam actualitas inhærentiæ exigit terminum supponere pro his, pro quibus hanc actualitatem potest terminare. nunc autem terminus supponens pro suppositis actualem inhærentiam pro aliis terminare non potest, nisi pro his quę sunt. uerbi gratia: calefactibile ut ad calefacientem refertur terminus calefactionis est solum pro his in quibus derelinquitur dispositio quæ per calefacientem generatur. ideo calefactibile vt ad calefacientem refertur, solum pro calefactis supponit.

¶ Ideo calefactibile secundum se ad calefacientem non dicitur. ¶ Sicut uult Commentator in qnto metaphysi. sed actualiter ad calefacientem in actu dicitur pro calefactis. & pro aliis solum potentialiter. eodem modo ex parte ista si conside-

remus subiectum, ut est terminus huius actualis inherentię: & ut hic actualis inhærentia sibi adiacet: ita quod sub ratione eius consideretur: non supponit pro aliis: nisi pro qbus hāc actualem inhærentiā terminare potest: hoc est satis possibile sic considerare, quia actualis inhærentia a prędicato incipit, & ad subiectū terminatur: & quia possibile est considerare terminū sua ratione illius quod terminatur ad ipsum: qui si sic consideretur, sub ratione illius acciperetur. & iō sub termino sic supponente nō conuenit accipere aliquid, nisi illud, & de quo potest terminus actualiter prædicari: & talis suppositio subiecti cognoscitur per sumptionem sub. ex quo sumi non potest sub. respectu talis inhęrentię, nisi illud de quo terminus prædicatur actualiter: euidens signum est, quod terminus respectu talis inhærentiæ pro alijs non supponit. ideo ad hoc respiciens Aristote. in libro priorum dicit, quod maiore existente de in esse non posse sumi sub. minor de contingenti. & hic regulariter. nam cum sumo mirē de contingēti, sumo aliqd, p quo nō supponit terminus in actuali inhærentia illius de inesse. ¶Et illud potest aľr patere. nā sicut significatur potentialiter aliqd inhærere subiecto: non exigitur subiectū supponere respectu talis inhærentię pro his quæ actu sūt: & hoc quia istam inhærētiam terminare pōt indifferenter. uel pro his quæ actu sunt. vel pro his quæ contingūt. & ideo sic dicto. b. pōt esse. a. qa hic est potētialis inhærentia alicuius ad aliqd nō actualis. & ideo subiectum hanc inhærentiam terminās potest æqualiter supponere pro his quæ sunt & quæ erunt. ideo. b. potest esse. a. dicitur dupliciter.

¶Sed contra hoc, actualis inhęrentia dependet ex eo, quod actus inhæret: sed actus inhærens non potest terminum restringere.

¶Igitur nec eius actualis inhærentia.

¶Item si dicatur, animal loquitur: inhærentia huius actus ad animal restringeret aīāl pro aīali loquēte. & sic hæc esset vera. oē animal loquitur. ¶Item actualis compositio extremorum non restringet extrema: ergo per eādem rationē nec actualis inhęrentia.

¶Ad

¶ Ad primum istorum dicẽdum, quòd actus actualis, siue præsentialis sine actuali inhærentia restringere non potest subiectum: nec actualis inhærentia sine illo actu, immediatius tamen restringitur subiectum per actualẽ inhærẽtiam, quàm per actũ cuius est: q̄a actus cuius est: non est ita immediatè subiecto adhærens, sicut actualis inhærẽtia: quia actualis inhærentia est in subiecto, sicut paternitas in filio: & ẽt sicut ignis sine calore calefacere non potest: sic actus actualis alicuius sine actuali inhærentia restringere non pñt, & sicut calor sine igne non calefacit: sic actualis inhærentia in termino supponente sine actu non restringit. ¶ Ad aliud dicendum, ꝙ actualis inhęrentia alicuius actus inhærentis non requirit in termino supponente alia necessario, nisi supposita actu existẽtia, & quia sub animali sunt multa supposita, quantum est ex parte actualis inhærentiæ non restringitur animal, nisi ad animalia in actu. & quia animal in actu potest esse indifferenter loquens & non loquens, ideo non magis restringetur ad loquens, q̄ ad non loquens. ideo sic dicendo. omne animal loquitur, est oratio falsa. ¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ actualitas cõpositionis potest esse sine actualitate extremorũ: & hoc quia p̄ntialitas compositionis ad compositionem refertur, non ad extrema: potest enim compositio esse p̄sens, cuius extrema sunt futura. sed actualis inhęrentia non potest esse sine actualitate inhęrentis: quia ab eius esse denominatur inhærentia actualis, uel potentialis. ideo non est simile hinc inde. Adhuc, si obiiciatur ad principale, ꝙ terminus supponat pro nõ existentibus: quia terminus pro illo supponit ad quod sequitur: sed ad non existens, sequitur, quia sequitur. antichristus currit. ergo homo currit. antichristus non est existens. Dicendum, quòd non sequitur: nisi posito, ꝙ antichristus sit homo: quod patet reducendo illam consequentiam ad formã syllogismi: & tunc per oppositũ antichristus est ens: & ideo hõ supponit pro eo: quia non seq̄tur nisi sit ens. Vel potest dici, quòd si aliquid sequitur ad aliud ratione illius in se, ut homo ad hominem hũc qui est: sic est maior uera. si autem ratione adiuncti: q̄d

ta-

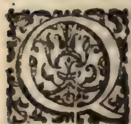
tamen adiunctum exigat ꝙ sit: cum tamen in ueritate non sit: non sequitur, ꝙ terminus communis sub eodē prædicato supponat pro illo. ¶ Item cum dicitur, si terminus restringeretur a parte subiecti, hęc esset bona cōsequentia. homerus est aliquid ut poeta. ergo homerus est. hanc consequentiā negat philosophus. Dico, ꝙ ad actualem inhærentiā esse alicuius ad aliquid, quod in se esse habet, sequitur actualis existentia eius, cui inhæret tale esse: vt cum dicitur sor. est. hic copulat esse sortis: quod quidem esse sor. se habet, & non in alio. ideo requiritur sor. esse, ut propositio sit uera. sed quādo copulatur esse alicui inesse: quod qdē esse nō habet in se: sed in alio: actualis inhærentia talis esse non exigit, ꝙ illud cui copulatur præsentialiter sit, sed ꝙ illud sit principaliter in quo habet tale esse. unde cum dicitur. pater uiuit in filio. non est necesse ꝙ pater sit siue uiuat: sed filius. ad hoc ꝙ oratio sit vera. sic cum dicitur homerus est poeta: non intelligitur significari nisi quòd homerus sit in sua poesi: & ideo sufficit ad ueritatem propositionis, quòd poesis eius sit. & hoc, quia esse non copulatur homero pro se, sed pro alio, quod tamen derelinqtur ab ipso. & iō illud aliud per actualem inhærentiam huius uerbi est, exigitur esse. ¶ Item cum dicitur, ꝙ significare aliquid alicui inesse præsentialiter non est significare illud cui hoc inesse significatur esse præsens: quia si dicat, homo est cursurus, hic unitur prædicatū cū subiecto pręsentialiter: & tamen non est necesse, ꝙ illud cui unitur præsens sit: quia potest esse uera pro antichristo, qui nunc non est. ¶ Dico, quòd est differentia inter actualem inhærētiam alicuius actus, & actualem compositionem extremorum: quia aliquid potest actualiter componi cum aliquo: quod tamen actualiter non inhæret sibi. ¶ Sed cum per propositionem de præsenti non plus significatur, nisi extremum inesse extremo, potest dubitari per quid significat actualis inhærentia: quæ est causa restrictionis.

¶ Quæstionum Scoti super primo libro Periherme nias, finis.

¶QVAESTIONES eiusdem super secundo lib. Perihermenias.

ERit autem omnis affirmatio, uel ex nomine & uerbo: uel ex infinito noīe & uerbo. Præter uerbū aūt nulla affirmatio uel negatio est. Est enim uel fuit, uel erit, uel quæcunque alia huiusmodi uerba ex his sunt, quæ posita sunt. consignificant enim tēpus &c. C.1.

Quæstio. I.

Væritur circa sm librū, primo an uerbum infinitū maneat ī oratione? 5. ver Quod sic vr̄. q̄a Aris. dicit, ꝙ uerbum infinitum similiter dicitur de eo quod est. & de eo quod nō est. & non dicitur de aliquo nisi in oratione. ¶Item dicit, ꝙ est nota dicendi de altero, & hoc non est nisi in oratione. ¶Item uerbum infinitū est vna dictio, cuius sunt modi significādi, qui sunt principia construendi ipsum cū alia dictione. cum ergo habeat per se modos significādi; per quos cum alio in oratione pōt construi, potest in oratione manere infinitum. ¶Item inconueniens vr̄ esse, ꝙ dictio propter solā coordinationem eius in oratione amittat rōnem suam: ꝙ eius significatum nō maneat: sed fiāt duæ dictiones: q̄ dictiones pp ingressum, uel egressum orationis non mutant suum significatum propriū. ¶Item Boetius sic arguit. nisi sic eēt, sequeretr̄, ꝙ unus syllogismus positus a Platone esset ex oībus negatiuis. arguit enim Plato syllogisticè, & in minori: in prima figura ponitur uerbū infinitū, ꝙ si teneatur purè negatiue esset suus syllogismus habens minorē negatiuā in prima figura. ¶Ad oppositū est Boetius, dicens, ꝙ verbū infinitū in orōne positū nō remanet infinitū: sed est purè negatiuū. rō ē hęc: qui dicit, hō non currit. nihil affirmat de homine: sed magis ab homine aliq̄d tollit. ¶Item si sic idem esset dicere homo non currit. & homo est non currens: sed ex secunda sequitur, quòd nō currens est homo. ergo illud seq̄tur ex prima: quod falsum est: quia antecedens potest esse uerum sine cōse-

quente,

quente, vel cõsequente existente falso: ut posito ꝙ nullus homo sit: tũc hæc est falsa. non currens est homo. & hæc uera: qa homo nõ currit. Item in secundo dicitur, ꝙ præter uerbum finitum nulla est affirmatio, nec negatio, quia si uerbum infinitum esset affirmatio uel negatio, sequeretur, ꝙ oppositiones tot modis possunt variari, quando est: prędicatur secundum adiacens, & quãdo prædicatur tertium. DICENDVM, ꝙ verbum infinitum in oratione positũ non differt a uerbo purè negatiuo. nam sicut dicit Boetius, tunc uerba infinita sũt, cum sola sunt. cum autem alicui nomini adiuncta sũt, finita sunt. si tamen cum negatione in tota propositione intelliguntur: quia in oratione affirmatiua aliquid affirmatur de aliquo: sed nihil de homine affirmatur, cum dicitur, homo non currit. Ratio dicti est hæc, verbum aggregatur ex duobus ex re & compositione: qua significatur aliquid esse, uel non esse. verbum autem infinitum fit per additionem particulæ negatiuę, quæ remouet uerbum secundũ se. Cum ergo additur nomini posito in sub: remouet qđ significatur per uerbum esse de aliquo: non autem ob aliud est propositio negatiua: nisi quia remouet aliqd de esse ad non esse. ergo verbum infinitum est uerbum intellectũ cum negatione: quod non accidit ex parte nominis. cum enim dicitur non homo currit, nõ remouetur aliqd esse ab aliquo: sed uerbum infinitum extra orationem intelligitur, ut una dictio in oratione, non quia verba infinita cum sint sola intelliguntur ut nomina: nec remouetur aliquid ab aliquo. si tamen intelligeretur infinitãs referri ad rẽ verbi: consequens esset dicere, ꝙ verbum infinitum maneret infinitum in oratione, sicut uerbum priuatiuũ maneret priuatiuum in oratione ut hic. iste excæcatur: & hoc est quia in uerbis priuatiuis affirmatur compositio, & intelligitur tantũ priuatio rei. ¶ Ad primum dictum Arist. dico, ꝙ verbum infinitum, ideo est infinitũ: quia res designata per uerbum infinitum similiter cõuenit, scilicet ei quod est, & ei quod nũ est. vnde ex hoc non sequitur, quòd uerbũ infinitum inquantum infinitum est dici de aliquo. sed solum sequitur conceptum verbi

uerbi infiniti nõ esse per se distinctum, nec determinatum. ¶ Ad aliud dictum Aristo. dico, quòd uerbum infinitum est nota dicẽdi de altero, cum per se accipitur. sed quando cum alio ponitur denotatur aliq̃d remoueri ab aliquo: quia dicẽdo nõ ambulare de homine dico ambulationem non esse ueram de homine: quia cõpositio qua significatur aliquid esse uel non esse, est de ratione uerbi, & non tantũ est modus significandi: ideo negatio non tantum refertur ad rem uerbi, sed ad cõpositionem: ideo ubi ponitur uerbũ infinitum in oratione, illa propositio negatiua simpliciter. vnde licet in se habeat notam dicendi de altero: non tamen remanet nota dicẽdi secundum se in oratione. ¶ Ad aliud. uerbi infiniti non sunt modi significandi quibus ordinari potest cum aliqua dictione in oratione. itaꝗ ratio uerbi infiniti maneat: quia sic est: iam non significatur esse alicuius remoueri ab alio: sed tantum significatur negationem alterius esse de aliquo. ¶ Ad aliud dico, quòd de verbo infinito extra orationẽ necesse est fieri duas dictiones in oratione: quia cũ uerbum significat aliquid esse de aliquo, negatiua particula adueniens uerbo inquantum uerbum est, remouebit esse alicuius ab aliquo, & hoc est facere compositionem negatiuam simpliciter, ita quòd in nulla reali, nec ratione differt propositio negatiua a propositione, vbi ponitur uerbum infinitũ. ¶ Ad aliud dicit Boetius, quòd in minori talis syllogismus: si uerbum infinitum intelligatur ut vna dictio: negatio tantum intelligitur referri ad actum, ut ille sit sensus. sor. si currit. i. est nõ currens: quod ostendit Boetius. quia idem est dicere, sortes currit. & sor. est currens: sed negatiua particula addita huic uerbo, est. sic dicẽdo sor. non est currens: statim facit propositionem negatiuam. Cum ergo in hoc uerbo, currit. est uerbum contineatur: sicut dicẽdo sor. non currit: remouetur ens currens: quia totum uerbum, ita quòd non intelligitur tantum negatio cursus. hoc etiam dicit Boetius pauloante. ꝗ cum dico. sor. non ambulat: nihil de sor. affirmo: sed potius aliquid tollo: quia esset affirmatio. idest si esset uerbũ aliquod infinitum aliquid de aliquo

esse

eſſe affirmaret. vult ergo, ꝙ ſi maneat infinitum, compoſitio eſſet affirmatiua. & ita non eſſet infinitum uerbũ. ſed res uerbi tantum &c.

¶ *Quando autem eſt tertium adiacens prædicatur dupliciter dicuntur oppoſitiones. dico autem ut eſt iuſtus hõ eſt. tertium adiacere nomen uel uerbum in affirmatione. Quare quatuor erunt illæ: quarum duę quidem ad affirmationem et negationem ſeſe habent ſecundum conſequẽtiam ut priuationes, duæ uerò minimè &cæ. Cap. eodem.*

Quæſtio. II.

Værιtur an ſequitur hoc: hoc nõ eſt iuſtum. ergo hoc eſt nõ iuſtũ. Quod non videtur: quia dicit Ariſt. ꝙ quatuor propoſitionum duarum de ꝑdicato finito, & duarũ de ꝑdicato infinito: duæ affirmatiuę ſe habẽt ad negatiuas, ꝙ ex unius affirmatiuæ ſequitur alterius negatio. ſed ſecundæ negatiuæ econuerſo. nõ ſic ſe habẽt ad affirmatiuas ¶Dicitur ꝙ Ariſt. intelligit conſequentiam non ualere in terminis cõpoſitis. ¶Contra, ſi dicit in litera. Diſtinctio aũt hoc loco eſt adiacere iuſto, & non iuſto: iuſtũ & non iuſtum ſunt termini ſimplices. ¶Itẽ in libro priorũ dicit, ꝙ differt conſtruẽdo & deſtruẽdo eẽ nõ hoc, & non eſſe hoc. ibi ẽt dicit, ꝙ ex negatiua de ꝑdicato infinito, quia eſſe nõ album, & non eſſe album ſic ſe habent, ſicut poſſe non ambulare: ſicut ergo ex ſecunda iſtarũ non ſequitur prior, ſic non ſequitur non eſt album. ergo eſt non album. ¶Itẽ hoc uerbũ eſt affirmaт̃ hæc: hoc eſt non album. vnde ſignificaт̃, ꝙ hoc eſt ens, quod nõ eſt albũ. ſicut hęc: hoc põt nõ ambulare, ſignificatur ꝙ hoc eſt potens, ut nõ ambulet. ſed hęc: hoc nõ eſt album, negatur oĩno eſſe album. ergo ex ſecũda nõ ſequitur pria: quia in primã aliquid ponitur, qđ nõ ponitur per ſecundam. ¶Item negatiua põt habere duas cauſas ueritatis. affirmatiua non. ergo ex negatiua ad affirmatiuam eſt fallacia conſequentis, ſicut diſiunctiua ad alteram eius partem.

¶Item Ariſto. dicit ei, quod eſt non æquale aliquid ſubiacet, ſicut in æquale: ſed non

non ſequitur non eſt æquale. ergo eſt inæquale. ergo non ſequitur hoc eſt non ęquale. ¶ Ad oppoſitum iuſtum & non iuſtum dicuntur de quolibet. ſi ergo de iſto nõ dicitur iuſtum: & nõ iuſtũ uerè dr̃ de eo: uel erũt contradictoria ſimul uera. ¶ Item Ari. ſi uerũ eſt interrogatũ negare: uerum eſt affirmare p̄dicatum infinitũ: ut quæſito. ſor. eſt ne ſapiẽs. ſi dicatur non; ſequitur. ergo eſt non ſapiens. ¶ Item dicitur in litera, ꝙ ſequitur, non oĩs hõ eſt non iuſtus. ergo aliquis hõ eſt iuſtus. ſimiliter nullus hõ eſt iuſtus. ergo oĩs homo eſt non iuſtus. quare ſimiliter ſeq̄tur. hoc non eſt iuſtum. ergo eſt non iuſtum. nam ſimiliter ſe habet utraq; negatiua ad vtrãque affirmatiuam.

Quæſtio, III.

Væritur, an talis conſequentia tenet ĩ terminis reſpectiuis. Quod non vr̃. quia in elenchis dicitur quòd non eſt inconueniens idem eſſe duplum, & non duplum. ¶ Item non ſequitur, non eſt æquale, ergo eſt non æquale, nec ulterius in ſecunda, ergo non eſt æquale.

Quæſtio. IIII.

Væritur, an teneat cum uerbo de p̄terito. primo an ſequitur fuit non albũ. ergo non fuit albũ. Qđ ſic vr̃. q̃a ꝓpoſitio de p̄ſenti & de p̄terito non differunt, niſi quoad tẽpora. ſed tempus non variat habitudinem: quia cõſequẽtia eſt ſimplex & non accidẽtalis, ut uidetur. ergo ſequitur cum uerbo de præterito, ſicut de preſenti. ¶ Ad oppoſitũ hęc eſt uera. hoc fuit non album, ſi ſemel fuit nigrum. & hęc eſt falſa: nõ fuiſti albus, ſi ſemel fuiſti albus, & ex uero non ſequitur falſum.

Quæſtio. V.

Væritur, an ſequitur econtra poſita conſtantia ſubiecti. Qđ ſic uidetur. nam ſequitur. non fuiſti albus. & fuiſti. ergo fuiſti nõ albus; quia per quomodolibet t̄pe pro quo fuiſti: fuiſti uel albus, uel nõ albus. ¶ Ad oppoſitum, idẽ eſt dicere. tu fuiſti albus: & tu es p̄teritus albus: ſed non ſequitur. tu non es præteritus albus & es. ergo es præteritus non albus: ſicut non ualet, tu non es album lignum & es, ergo es non album lignum.

Dicen-

DICENDVM ꝙ quatuor existentibus propositionib. de eodem subiecto prædicatis uariatis secundum finitum & infinitum affirmatiuè & negatiuè terminis sumptis simplicibus & non compositis compositione existente de præsenti siue de præterito uel futuro: si duo prædicata ꝑpositionum affirmatiuarum dicantur de quolibet ex negatiuis, sequuntur affirmatiuæ. si non; non.

¶ Cuius ratio est quam ponit Ari. primo priorum. accipiãtur termini simplices. puta sor. est bonus, sor. est non bonus. sor, non est bonus, sor, non est non bonus. si esse bonum, & esse nõ bonum dicantur de quolibet, & de nullo eorum ambo ex affirmatiuis sequuntur negatiuè. & econuerso cõuertitur. quia si non; contradictoria simul stabunt: quia si sor. non sit bonus, si non sequitur, ergo est non bonus. & nõ bonum & bonum dicuntur de quolibet. per positum. sor. sic simul erit bonus & non bonus. & econuerso tenet per idem. Item in terminis compositis tenet eadem ratio: quia si esse album lignum & esse nõ album lignũ dicantur de quolibet; sequeretur, non est album lignum. ergo est non album lignum, uel contradictoria simul starent. Sed in quibusdam de eodem negatur utrunque prædicatorum compositorum, & non dicũtur de quolibet ut hic: hoc est album lignum, hoc est non album lignum; & vtrunque est falsum de Socrate: ideo non tenet consequentia. ¶ Sed vlterius est dubitatio an hic: hoc est nõ bonum. prædicatur ens & non bonum, ratione cuius prohibetur illatio huius ex hac negatione, hoc non est bonum, sicut in alijs compositis prædicatis. ¶ Ad qđ dicendum, ꝙ sicut quando prædicatur tertium adiacẽs si. est. sit tantum copula, certum est, ꝙ non impedit consequentiam, tunc enim tantum prædicatur non bonũ, & bonum & nõ bonum dicũtur de quolibet, sed si. est. sit pars prædicati secundũ ſm intellectũ per quam impediatur ne non esse album & esse non album dicuntur de quolibet; tunc non tenet consequentia, quia diuersimodè ponendo antecedẽs, & diuersimode ponẽdo cõsequens est non inferre cõsequens. ¶ Ad primum argumentum patet, ꝙ homo, & ens non homo, non dicunt

de quolibet. ¶ Ad aliud, qđ sunt ordinatę ut composita pręsupponunt simplices. unde qui quærit aliquod adiacens huic uerbo. est. pręsupponit ipsum esse. unde quęrēdo an sor. est sapiens, pręsupponitur ipsum esse. & si sor. est & nō est sapiens: tūc est ens non sapiens. ¶ Ad tertium communiter supponit Arist. in ista illatione hominem esse sicut patet.

¶ Ad rationes ostendentes consequentiam nō tenere. si autem dicatur, quod consequentia tenet, dicendum, quod est. non est nisi tantum copula, & non homo tantum prędicatum vel homo: & tantum alterum prædicatum dicitur de quolibet & de nullo eorū ambo. & sic non prædicatur ens non homo. ¶ Ad primum argumentum, cum dicitur duæ uero minimè &c. dico quod Arist. dicit ex negatiuis non licet inferre affirmatiuas: qa nō uinuersal'r inferunt sicut econuerso, nec quando prædicata affirmatiuarum non dicuntur de quolibet, quod non contingit in prædicatis compositis. Et cum arguitur contra hoc quod est adiacebit iusto & non iusto. hoc dicit Arist. ad distinguēdum prædicata secundum finitum & infinitum. quod autem prædicatum simplex sit, aut compositum, hoc accidit. ¶ Et quod dicitur in libro priorum. dico, quod dfnt quantū ad modū enūciādi in quibusdam: non tamen dfnt realiter, sed quantum ad modū enunciandi dfnt. s. sortem non currere est verum. & tūc sortem currere non est uerum: quia secūda contradicit alicui, nō tamē primę. & tamen quantum ad ueritatē non dfnt. ¶ Ad aliud dico. quòd affirmatiua de pręd icato infinito tot modis pōt uerificari, quot modis negatiua de pręd icato finito. esse. n. nō hominis non plus ponit, quàm non esse hominis: licet esse simpliciter plus ponit.

¶ *At uerò unum de pluribus uel plura de uno affirmare uel negare si non est unum de pluribus non est affirmatio uel negatio vna &c, Cap, ij:*

Quæstio. VI

Quæritur circa capitulum de ueritate propositionis an hæc sit una. sor. est homo albus. Quod non uidetur. quia dicit Boetius, si ex his. quæ subijcis

aut prædicas non fiat unũ, non eſt propoſitio una. ſed ex homine & albo non conſtituitur unum. ¶ Item dicit. ſi ex his, quæ ſubijcis aut prædicas, non fiat unum, ſicut ex ſubſtantia animata ſenſibili fit unum, non eſt propoſitio una. ſed ex homine & albo non fit unum ita. Dicitur quod Boetius intelligit, ſi id ſub quo accipitur terminus non fit unũ, ut ſpecies una: non erit propoſitio una: ſed id ſub quo accipitur terminus ut albũ, ſic eſt unum. ¶ Et ſimiliter dicendo. homo albus currit. currere attribuitur albo homini per accidens. ergo ſub ratione albi accipitꝰ homo reſpectu curſus. ¶ Cōtra eadem ratione hæc tota ꝓpoſitio eſſet una, homo albus ambulans currit: quia quod præcedit poſſet accipi ſub ratione ambulantis. qđ negant Ariſto. & Boetius. ¶ Item dicit in litera, quod duorum quæ prædicantur de tertio per accidens, non eſt ex illis unum, de quo ut de uno poſſum affirmare vł negare. album autem prædicatur de homine per accidens. non ergo erit propoſitio una. ¶ Item cuiuslibet affirmationis eſt una negatio: ſed huius. omnis homo albus currit. non eſt una negatio: quia ſi ſic eſſet: illa. aliquis homo albus nō currit. quod non conuenit: quia ambæ ſunt falſæ: poſito ꝙ nullus hō ſit albus: quia in vtraq; implicatꝰ qui eſt mediũ inter hoīm & album, ſicut inter exigens & exactum. utraq; ergo implicat hominem eſſe album. ergo utraq; falſa eſt propter implicationem falſi. ¶ Contra hoc. quādo de aliquo ſubiecto vniuerſaliter ſumpto affirmatur aliquid in propoſitione contradicente eidem: ſufficit negare totum, quod prius affirmabatur, ab eodem particulariter ſumpto. ſed hæc. omnis homo albus currit, affirmatur de aliquo. ſ. de hoc ſubiecto hō uniuerſaliter. ergo illud ꝑdicatum negare ab eodem particulariter eſt contradicere. ¶ Itē hæc eſt una. omne animal rationale currit. cui contradicit hęc: aliquod animal rationale non currit, non obſtante implicatione iacente inter animal & rōnale. ergo non obſtante implicatione inter hominem & album illæ contradicunt. omnis homo albus currit. & aliquis homo albus nō currit. ¶ Dicitur, ꝙ propter accidens non eodem modo reſpiciēs

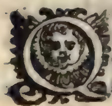
hic in litera & cōmē.

ſubie-

subiectum: & differentiam respicientem genus, non est eadem implicatio. propter quod licet una impediat cõtradictionem: alia non impedit. Contra. non habetur vnde dicatur, quòd implicatio cadat media. nisi quia hoc est exigens, hoc exactũ. cum ergo similiter animal exigat rationale uel econuerso. sicut homo album vł econuerso. mutata non est ratio de implicatione. ¶Itẽ in illa propositione est vna ueritas. ergo est una. non enim est idem dicere. omnis homo albus currit. & omnis homo currit. si enim sic esset propositio plures. homo in utraque esset subiectum absolutè. & sequeretur. omnis homo currit: quia album est prædicatum in una, & currere in alia.

¶Item Arist. inquirens quę prædicata diuisim, ut duo: possint prędicari ut unum. dicit, quòd hic est homo & albus & hoc ut unum. ¶Itẽ dicit Arist. hanc esse unam, sor. est homo albus.

Quæst. VII.

Væritũ iuxta hoc, an hæc sit una: album est musicum? quod nõ videtur. quia musicum prædicatur de albo ratione tertii ut Sortis uł Platonis. idẽ est ergo, ac si diceretur sor. qui est albus, est musicus. sed Arist. vult, quòd hæc sit plures. sor qui est albus, est musicus. qui dicit in litera. quando duo accipiuntur, quorum unum prædicatur de altero per accidens, uel ambo de tertio per accidẽs, ex his non fit unum. ¶Itẽ tot compositiones implicitæ sunt hæc. album est musicum, sicut hęc. socrates est albus musicus. sed propter compositiones implicitas hic est propositio plures. sor. est albus musicus. ergo & hęc erit plures. album est musicum. nam cum dicitur albũ est musicum, duæ sunt implicitæ compositiones. sortes est albus, qui est musicus. & eædem compositiones sunt implicitæ: hæc. sortes est albus musicus. assumptum patet: nam cum dico: album est musicum. dico illud, cui incit musicum esse album de uirtute sermonis.

¶Ad oppositum propositio est una. in qua prædicatur unum de uno; eadem autem unitas extranei sufficit ad subiectum, quę ad prędicatum. sed hęc

est una. sor. est musicus: & hæc similiter. sor. est albus. ergo hoc album est musicū.

Quæst. VIII.

Værit iuxta hoc, an hæc sit una: homo albus est homo musicus. Quod sic videtur: quia hæc est una, homo albus currit. ut ostensum est. unitas ergo hominis albi sufficit ad unitatem extremi. & eadem ratione illud est unum. homo musicus, ergo & hæc propositio. homo albus est homo musicus. est una, cum vtrūque extremum sit unum. ¶ Item ex homine & albo fit unum, sicut ex actu & potentia. Similiter ex homine & musico eadem ratione. ergo vtrunque extremum est unum. ¶ Ad oppositum dicit Arist. quòd eorum quæ subijciuntur & prædicātur quæcunque secūdo uel plura dicuntur de tertio per accidens: & alterum de altero per accidens dicitur: ex his non fit unum; nec fit affirmatio uel negatio una. sic ē in proposito; quia homo & musicus dicuntur de homine albo per accidens: & alterum de altero per accidens. ergo hic non erit una: sicut nec hæc. sor. est hō albus.

hic in litera.

Quæst. IX.

Quæritur vtrū hæc sit una. hō qui est albus currit. ꝙ sic videtur; qa hoc quod est: qui: habet naturā articuli subintellectam; ꝑꝑ quod facit subsequens artare præcedens, vnde præcedens accipitur sub ratione subsequentis; ut ad album comparatur. ergo &c. ¶ Itē unitas subiecti distributionis sufficit ad unitatē actus subiecti: sed hoc totū: homo qui est albus, est subiectum distributionis: quia ex ista omnis homo qui est albus currit. cōtingit sic sillogizare. iste homo qui est albus. ergo iste currit, in syllogismo aūt medium est totum illud, qđ in utraque propositione accipitur, & in maiori ponitur totum ut unum distribuibile, super qđ cadit signum. ¶ Item unitas huius quod est. homo qui est alb. sufficit ad unitatem medij sillogistici. ergo & extremi in propositione, quia ex propositione plures non fit sillogismus. ¶ Item eadem unitas non impedit unitatem ꝓpositionis. hæc. n. est vna. iste homo albus currit uelociter. ¶ Item quando est ꝓpositio plures, necesse ē plura esse extrema: quia ad minus quatuor, cū cuiuslibet

unius

vnius sunt duo extrema. Itē accipio aliud q̃ prædicatū: quia pdicatum nō artat subiectum. si ergo in hac. hō q est albus currit, prædicatur currere de homine sicut de suo subiecto, & albū de homine de subiecto suo non coartatur hō per ly album. ergo sequeretur, omnis hō qui est albus currit. ergo oīs homo currit. ¶Ad oppositū relatiuum substantiæ refert idem cum suo añte. qui est relatiuum substantiæ. ergo sic dicendo. hō qui est albus currit: denotatur homo replicari. ita ꝙ homo semel acceptus vr̃ subijci actui currendi: & tunc attribuitur ei qđ est album. ex hoīe autē iterato respectu diuersorū pdicatorum: nō potest fieri unum subiectum propositionis. ¶Item hic sunt plures compositiones. ergo nō est una propositio. Dicetur, ꝙ una propositio est materialis respectu alterius. & iō non impedit utilitatem propositionis. ¶Contra hoc: licet homo referatur per ly qui. tñ ly est semel dictum: vnit ita formaliter album cum hoīe, sicut si diceretur: homo est albus. ergo cōpositio qua vnitur album cum hoīe relato: formalis est, & non materialis respectu alicuius. ¶Item compositio dicitur materialis: quia ipsa secundum se est ut materia respectu alterius. sed compositio quę importatur per hoc uerbum, est: est ita simpliciter formalis, sicut compositio importata per hoc uerbum, currit. ¶Item ad principale. propositio vna habet unam contradictionē. sed hæc. omnis homo qui est albus currit. non habet unam contradictionē: quia si sic: esset ista. hō qui est albus non currit. Dr̃ ꝙ est ista: hō non qui est albus currit. ¶Contra: per ipsos: propositio est una, cuius subiectum est: homo: qui est albus: sed particularis negatiua de eodem subiecto & de eodē pdicato contradicit uniuersali affirmatiuæ. ideō prior si sit una contradicit huic: hō qui est albus non currit. ¶Item intellectus cuiuscunque propositionis tacitē resoluitur in duos ītellectus simplices siue ueros siue falsos: sed hæc propositio sic resoluit: nam sic dicendo: hō qui est albus, sine additione alicuius alterius: sequitur uerū uel falsum: quare denotat ꝙ hō est albus: sed quia hō refertur, & relatio ē ad aliū actū: iō animus suspēsus est: donec aliquid aliud addat

de homine: sicut si dicatur. hõ qui currit, & verũ significatur per ipsam ꝓpositionem: sed adhuc depẽdet animus audientis quid debeat ulterius dici. ¶ Item negatio adueniens propositioni uni tm̃ negat compositionem a qua accipiebatur unitas & ueritas ꝓpositionis. si ergo hæc sit vna. oĩs homo q &c. in hac non oĩs hõ qui &c. refertur negatio ad unam compositionẽ tm̃: quod nõ est possibile: quia ad quancunque compositionem refert negatio: erit hæc falsa. omnis homo qui &c. q a posito ꝙ multi homines sint albi & aliqui currant, & aliq non. hæc est falsa: omnis homo qui est albus currit. & hæc similiter non omnis homo &c. intelligẽdo tñ ꝙ negatio referatur ad cõpositionem materialem: similiter posito quod nullus homo sit albus: hæc est falsa: omnis homo qui est albus currit: & hæc similiter: non omnis homo &c. intelligendo compositionem referri ad compositionem principalẽ: eo quod implicatur aliquẽ hominem esse albũ: ad nullam ergo compositionẽ vnã potest negatio referri: si autem esset una, bene posset negatio referri ad unam cõpositionem.

Ad primum quæsitum dicitur, ꝙ hic est plures: homo albus currit. propter auctoritates Boetii adductas: quia duæ cõpositiones sunt: vna implicita: alia explicita: qa homo & album se habent sicut exigens & exactum: inter quæ cadit: q est mediũ. ¶ Contra: tunc hic esset plures. animal rationale currit: quia inter animal quod est exigens: & rationale quod est exactum, cadit. qui est. medium.

Potest dici, ꝙ propositio est una. vnde ex homine & albo fit vnum extremum respectu compositionis: nõ tamẽ sunt simpliciter unum. Ad quod sciẽdum, ꝙ in ꝓpositionibus unitas est proportionalis unitati in rebus. in reb. aũt quædam habent vnitatem simpliciter: sicut q sunt entia simpliciter. quædam dicuntur unum secundum quid: utque ex talibus componũtur, sicut domus. similiter est in propositionibus: unde hæc simpliciter una: homo est animal: ubi simplex prędicatum enunciatur de simplici subiecto. hæc autem: homo albus currit: non est simpliciter una, sicut prior. quia propositio dicitur una

ex

ex unitate extremorum. sed currere non ita affirmatur de uno secundum cõceptũ: cum dicitur homo alb. currit: sicút cum dicitur: homo est animal. est tamen propositio una: quia sibi cõpetunt conditiones propositionis unæ: quæ sunt oppositio cõtradictoria & contraria: & diuidi per affirmationẽ & negationem et syllogizatio, & ẽm secundũ istorum patet quòd Arist. primo huius non diuidit aliquam in affirmationem & negationẽ, nisi vnam. ¶Ad primum argumentum dico, ꝙ Boetius intelligit, quòd non est propositio simpliciter una, nisi ex prędicato & subiecto fiat unum: quemadmodum species una & unum ens. ¶Alio modo tamen potest propositio esse una, licèt extremum nõ sit unum. nam unum fit ex actu & potentia, & albus quodammodo est actus hoīs, licet non simpliciter: est tñ ut dicit actus accidentalis, ꝑp qđ ex hoīe & albo fit quodammõ vnũ. ¶Ad aliud patet idem. ¶Ad tertium dico, ꝙ hæc est sua contradictoria. aliquis homo albus non currit. Et cũ dicitur: utraque est falsa. posito ꝙ nullus hõ sit albus. Dico ꝙ non: quia hic: hõ albus non currit. nõ ponit hominem esse album. Cum dr̄. ꝙ qui est medium. dico ꝙ adiectiuum conformatī substantiuo suo, & sibi unitur, ut actus potentiæ. potentia aũt respectu sui actus rationem habet actus. actualitas autem ẽm ꝙ actualitas rationem habet cuiuscũque. similiter. cum dicimus ut est actualitas in potentia. Similiter cum dicitur. homo albus. capiendo hominem secũdum quòd habet rationem potentiæ respectu albi. quæ quidem potentia nata est actuari per album. vnde ut notetur actualitas potentiæ ad suam qualitatem & ad suum actum intercipio ens uel qui est, quòd q- dem ens uel qui est. nõ significat aliquid esse, uel nõ esse. Sed designat rationẽ conformitatis adiectiui ad substantiuum. tãquam modus intelligẽdi uel prædicandi. ꝓpter quod dico, quòd ens uel qui est subintellectum in hoc. homo albus curit. non asserit album de homine esse: sed manet adhuc simplex intellectus sine uero uel falso: & ibi manet: & sic patet, quòd hic homo albus non ponit hominem esse album. sicut & hic: animal rationale, nõ ponit ani

mal esse rōnale. ¶ Ad aliud quod non est eadem ratio quare ambulans & album sunt secundo. quia utrunque accidit alteri: & neutrũ est actus respectu alterius: nec potentia propter quod homo albus est vnũ subiectum respectu predicati. unde ex homine & albo & ambulante non fit unum, licet ex homine & utroque diuisim fiat unum, sed hæc forte est una. substantia superficiata alba currit: quia substantia superficiata est potentia respectu albi: & ideo ex illis fit unum, sicut ex homine & albo. nam substantiæ adueniunt accidentia secundum ordinem: ita quod vnum accidens est sicut dispositio ad aliud. ¶ Ad aliud quod quando duo accidentia: quorum utrumque accidit tertio: subijciuntur illi: uel prædicantur de illo: tunc nō dicitur ex illis vnũ: sic non est in proposito: homo & album non accidunt tertio, ut supra, licet accidat album homini.

Ad secundum quæsitum dicẽdum, quod hæc album est musicum est una. tum quia album subijcitur, qđ per accidens est unum sicut est hæc. homo albus est musicus. unum enim subijcitur & unum prædicatur: nisi enim unitas termini sufficeret ad unitatem extremi: propositio una conuerteretur in propositiones plures. quia hæc est una. sor. est albus. quæ conuertitur in hanc. album est sor. ¶ Ad primum argumentum dico, quod ostendit extremum propositionis non esse simpliciter unum. tamen est unum per accidẽs, quod sufficit ad unitatem affirmationis & negationis, & ut sufficit ad rationem syllogisticam. ¶ Ad secundum cum dicitur. albũ est musicum, compositio implicata in subiecto est cō positio actus & potentiæ. ꝓpter quod ex sumptis in subiecto fit unum: similiter ex sumptis in prædicato fit unum: sed cum dicitur: homo est albus musicus, album & musicum sunt duo, quorum neutrum est in potentia respectu alterius: sed utrumque est actus: ideo per modum unius non possunt prædicari de eodem. sed cum vtrumque sumatur ut prędicatum, nec esse est utrumque prędicari, ideo est propositio plures. & communiter illa in qua duo talia accidentia subijciuntur vel

prę-

prædicantur.

Ad tertium dico, quod hę e est una. homo albus est homo musicus: propter rationem dictam: quia album se habet ad hominem sicut actus ad potentiam, & musicum similiter. ideo ex homine & albo fit aliud unũ extremum, & ex homine & musico fit aliud extremum: ideo p̃dicatur unum de alio. ens autem intellectum inter adiectiuum & substantiuum non designat aliquid esse uel non esse: sicut compositio affirmatiuę vel negatiuæ, sed designat conformitatem quandam inter adiectiuum & substãtiuum, secũdum quod hæc habet rationem disponibilis, & illud rationem disponentis: unde magis est modus intelligendi quam uerbalis copula significans aliquid esse ¶ Ad illud in cõtrarium dico, quod quamuis plura prædicãtur, quorum vtrumque accidit tertio, & alterum alteri accidat: non est propositio plures: sed si duo prædicantur: quorum vnum accidit alteri: per quoddam tertium, cui insunt, & cuius sunt actus, tũc est propositio plures, quia si duo accidentia sibi inuicem prædicãtur: quia sunt actus eiusdem tertij, ex his non fiet vnum, sicut ex actu & potentia, ex aliis autem fieri potest. per hoc patet, quod ratio procedit ab insufficienti: quia amittit aliquam particulam positam.

Ad quartum quæsitũ dicitur, quod hæc est una. homo qui est albus currit. q̃a est syllogizabilis: & contradictoriam habet & consimilia. sed secundum idem non potest contradictio saluari competenter in talibus: quia particularis negatiua de eodẽ pærdicato deberet contradicere uniuersali affirmatiuæ: unde si hęc sit vna. omnis homo qui est albus currit, sequitur hanc suam contradictoriam. aliquis homo qui est albus nõ currit, esse unam: unde erit. homo qui est albus subiectum idem particulariter sumptum. quod sumebat uniuersaliter in uniuersali. ¶ Ideo dici potest, quod hęc. homo qui est albus currit. est plures simpl'r, quia duo act⁹ p duas cõpõnes formales attribuũtur homini. nã albũ attribuit̃ homini per hoc uerbum est. importans formalẽ cõpõnẽ. ita. n. formal'r attribuit albũ homini, licet p. qui. referat̃: sicut si diceret̃, hõ est albus: q̃a formalis

lis attributio speciem accipit a propositione uerbali: sed hoc.qui est. homini relatum denotat album attribui:cui & currere attribuitur:nec attribuitur currere homini,qui est albus: ita ut hoc totum accipiatur ut unum subiectum: nunquã. n. respectu tertij accipitur vt vnum subiectum quod de alio significat esse uel nõ esse formaliter. hoc autem quod est.qui est albus licet ratione relationis importatæ per ly qui. suspendetur animus audientis,vt homo interim ad albũ referatur, tamen aliquid de aliquo significat esse.alioquin nullo homine existente albo non eēt hæc falsa. aliquis homo qui est albus non currit. sicut si dicam, quod tu curris,verum uel falsum significatur. si tamen intelligatur quod qui est,intelligatur vt modus quidam intelligendi inter adiectiuum & substantiuum:tunc est propositio vna,sicut hic. homo albus currit. & est eius contradictoria.homo qui est albus non currit ¶ Ad primũ cum dicitur quod qui habet naturam articuli subintellecti. dicendo quod hic homo qui est albus currit. coartatur homo persequēs: quia denotatur quod idem homo subijciatur cursui & albedini:ideo sic coartatur homo.quod non stat uīr ꝓ quolibet eius:tamē ex hoc non sequitur,quod totum sit unum subiectum, homo qui est albus currit:q̄a tria denotātur inesse eidem homini:& hic tria cõcomitantur se in homine:ideo coartatur homo non ita ut fiat subiectum respectu prædicati ex ipsis. ¶ Ad secundũ dico,quod absolute & primo non attribuitur totum prædicatum huic: homo q̄ est albus:sed homini per se: tamē in habitudine ad hoc q̄ est albus:quia homo quodam modo accipitur coartatus,ut ei inest albũ & cursus.¶ Ad tertium dico,quod hoc quod est:qui est albus per se nõ est pars medii syllogistici, nec debent tres determinationes addi ad subiecta:sicut nec alię determinationes, sicut si syllogizatur.omnis homo & duo homines sunt tres: iste est homo.ergo iste & duo homines sunt tres. sic debet syllogizari in proposito.omnis homo qui est albus currit.iste est hoc.ergo iste qui est albus currit.¶ Vel potest dici:quod hic.omnis homo qui est albus currit.simpli-

pliciter non est syllogizabilis, quia simpliciter est plures: & cum dicitur, quod homo qui est albus est vnum distribuibile, negandū est.

¶ Quarta ratio ostendit hanc esse unam. homo albus currit. sed de homine qui est albus currit: non est simile: quia quod additur non est unum extremum: quia significat uerum uel falsum in propositiōe una.

¶ Ad quintum dico, quod sunt quattuor extrema homo & currere homo relatus & album sibi denotatū inesse: ideo est propositio plures.

¶ Quæstionum doctoris Subtilis fratris Ioānis duns Scoti super. 2. li. Perihermenias Aristotelis, Finis.

¶ PRAECLARISSIMÆ ac pertutiles Quæstiones doctoris subtilis super lib. elenchorum Ari.

DE *sophistitis autem elenchis: & de his q̃ uidentur quidem elenchi: sed non sunt: sunt autem paralogysmi: dicemus: incipientes secundum naturam a primis &c. c. 1, primi huius in prin.*

Quæst. I.

QVæritur. Vtrū logica procedat ex cōmunibus? Qđ non. probatio. Nam scientiæ comparantur ad subiectum, sicut potentia ad obiectum: sed vnius potentiæ unum est obiectū per se: ergo vnius scientiæ vnum erit subiectum per se: sed ens in communi ratione, cuius dicitur scientia communis, est subiectum per se in metaphysica. ergo non in logica: quare &c. Item logica est de syllogismo tanquam de subiecto: & etiam considerat de his quæ habent attributionem ad syllogismum: sicut de termino & oratione: sed illa non sunt communia. Nam non quodlibet est syllogismus: sed a communitate subiecti dicitur scientia communis. ergo &c. ¶ Oppositum dicit Ari. primo posteriorum, Si logica esset alicuius generis determinati, non interrogaret.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod logica est de cōmunibus & philosophia prima: sed diuersimode. Nam philosophia prima conside-

rat ens inquantum ens eſt: vnde conſiderat rem ſecundum ſuam quidditatem. Et quia quidditas rei eſt entitas ꝑ ſe rei: iõ philoſophia prima conſiderat rem ſecũdum ſuam entitatem. Et quia conſiderat rem ſecundum ſuam quidditatem, & entitatẽ tenet abſolute: & multa conſequuntur rem, ut ſic: ideo primus philoſo. poteſt oſtendere paſſiones de ſubiecto ſuo, & de quolibet alio: licet enim ſumendo ens prout intelligitur in communi: & ſecundum ꝙ apprehendit ſub ſe eſſe cuiuſlibet rei: non poſſit de eo aliquid oſtendi: tamen de ente ſecũdum ſuam q̈ddıtatem multa poſſunt oſtendi: nam multa cõſequũtur ipſum ſecundum ſuam quidditatem, vt eſſe perfectum, & imperfectum, & multa alia. Similiter logica eſt de ente communi, ſiue conſiderat. Sed ens eſt duplex. ſ. naturæ & rationis. Ens autem naturæ inquantum tale eſt cuius eſſe non depẽdet ab anima. Sed ens rationis dicitur de quibuſdam intẽtionibus, quas adinuenit ratio in ipſis rebus, cuiuſmodi ſunt genus & ſpecies: diffinitio & huiuſmodi. Ens autem dictum iſto ſecundo modo æquiparatur ſecundum communitatem enti priori modo dicto. Non enim eſt aliquod ens naturæ quin poſſit cadere ſub ente rationis: & quin ſuper ipſum fundari poſſit aliqua intentio: ut puta generis uel ſpeciei uel dr̃iæ uel proprij vel indiuidui vel ſaltẽ cauſæ uel cauſati. quia ergo logica eſt de huiuſmodi intentionibus quæ applicabiles ſunt omnibus rebus: ideo logica dr̃ ex communibus procedere. ¶ Vlterius ſciendum, q̄d licet logica quantum ad doctrinam ſit ex cõmunibus. Diuerſus eſt tamẽ uſus doctrinæ: quia traditur in dialectica, & in demonſtratiua. Nam dialectica eſt ex communibus, & in ſingulis ſciẽtiis ad proprias concluſiones ex communibus arguit. Nam oſtendit, quod amor & odium ſunt in eodem ſuſceptibili: non ꝑ ꝓprietatẽ amoris vel odij: ſed per hoc medium, quod cõtraria nata ſunt fieri circa idem: unde ex communibus non arguit ad communia: ſed ex communibus arguit ad proprias concluſiones. Illa aũt pars logicę quæ eſt demonſtratiua: & ſi in doctrina tradatur de communibus. puta

tā de syllogismo demonstratiuo: & de attributis ad ipsū, q̄ sūt cōmunia cuiuslibet scientiæ: tamen in singulis scientiis arguitur per ꝓprium medium. Nam geometra utitur ratione demōstratiua. unde accipit primas & veras causas conclusionis: & per proprium medium arguit ad propriam conclusionem. Sed arguens dialecticè aliam & aliam cōclusionem in alia & alia sciētia per idem medium potest ostendere: unde in naturali philoso. & medicina potest diuersa & diuersa cōclusio ostendi per idē medium. ¶ Ad primum argumentum in oppositum dicendum, quod vnius scientiæ unum est subiectum ꝑ se. Vlterius, cū dicitur ens in communi consideratur a primo philosopho: dico quod ens naturæ in cōmuni cōsideratur a primo phylosopho. Ens autē, rationis a logico. ¶ Ad aliam rationem dicendum, quod impossibile est aliquid esse in rerum natura, quin sicut habet esse: sic habeat quod q̄d est: modo ut habet quod q̄d est: sic a primo phylosopho consideratur. Vnde per hoc quod dico, quod ens naturæ a primo phylosopho cōsideratur: & ens rationis a logico, non intendo aliq̄d excludere a consideratione primi phylosophi. Si enim considerem hanc intentionem, quæ est species: & hāc quæ est genus: inquantum quædā specialia entia sunt, sic collocantur in genere determinato. Et cadūt sub consideratione eius cuius est quod quid est determinare: inquantum tamen intentiones sunt: sic cadūt sub consideratione logici: licet enim quidditas generis secundum id quod est: non conueniat substantię & qualitati: intentio tamen generis conuenit substantiæ & qualitati. vnde ad rationem dicendum, quod istæ intentiones si considerantur vt quædā specialia entia sunt: sic non sunt communia. Si tamen considerantur ut sūt rebus applicabilia communia sunt: & sic de eis est logica. vnde consideratio logici est de huiusmodi intentionibus: prout rebus sunt applicabiles. Et ideo logica dicitur esse de cōmunib.

Quęst. II.

QVæritur utrum ars sophystica sit scīa? Q̄d non, probatio. Nam scīa est effectus demr̄atiōis. primo poste.

poſte. ſed ars ſophyſtica nõ eſt effectus demõſtrationis: cum ſit effectus ſyllogiſmi ſophyſtici: ſicut ſcientia eſt effectus ſyllogiſmi demonſtratiui. Item ars ſophyſtica eſt apparens ſapientia: & non exiſtens. primo elenchorũ. ſed quod eſt aliquid ſecundum apparentiam tãtum: non eſt illud quod apparet: cum ergo ſophyſtica ſit apparens ſapientia & nõ exiſtens: non erit ſcientia.

Cõt. 5.

cap. 1.

¶Itẽ ſi ſophyſtica eſſet ſciẽtia: ſophyſta eſſet ſciens: conſequens falſum: ergo antecedens. Falſitas conſequentis patet ex hoc, quod ſophyſta eſt ab apparente ſcientia, & non exiſtente copioſus: primo elenchorũ. ¶Item ſophyſtica operatur ad deceptionem: ſed nulla ſcientia intendit deceptionem: nam omnis ars & omnis doctrina bonum quoddã appetere videt: ¶Oppoſitũ patet per phyloſo. in lr̃a.

1. ethi.

Quęſtio. III.

IVxta hoc quæritur: dato qđ ſophyſtica ſit ſcientia, utrum ſit de ſyllogiſmo ſophyſtico tãquã de per ſe ſubiecto. Qđ non uidetur: nam de ſubiecto oportet præſuppõnere quid eſt & quia eſt: ſed ſyllogiſmum ſophyſticum eſſe probatur in iſta ſcientia. ergo &c. ¶Item illud quod eſt p ſe obliquitas alicuius recti: non cognoſcitur niſi per cognitionem ſui recti. Et huius ratio eſt. quia obliquus non cauſat aliam ſpeciem in ſcientia, quam ſpeciem recti: cum rectum ſit iudex ſui & obliqui: cum ergo ſyllogiſmus ſophyſticus ſit per ſe obliquitas ſyllogiſmi dialectici: non erit aliqua ſcientia per ſe de ſyllogiſmo ſophyſtico: ſed per ſe de dialectico. per accidens de ſophyſtico. ¶Item de nõ ente non eſt ſcientia: nam ſciẽtia ẽ ueri: & ens & uerũ conuertũtur: cum ergo ſyllogiſmus ſophyſticus ſit nõ ens: de eo non erit ſcientia. Maior patet de ſe. Et minor patet per Ariſto. 6. metaphy. qui dicit, qđ non malè fecit Plato, qui collocauit ſophyſticam ſub nõ ente. ¶Item illud, quod tantũ apparet, non cognoſcitur niſi per attributionem ad illud quod apparet. cum ergo ſyllogiſmus ſophiſticus ſit tantum ſecundum apparentiam uerus elenchus: de eo non erit ſcientia per ſe, niſi per attributionem ad uerum elenchum. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſt. in dando

1. elen cap. 1.

Primo de aĩa. t. cõ. 8[...]

1. poſt[...] t. cõt. [...]

Cont. 4[...]

1. ele[...]

primo: suam intentionem. dicens. De sophysticis autem elen-
1.elen.c. chis &c. Similiter in separā
secūdo: do sui disputationem ab alijs dicens. De demōstratiuis & dialecticis dictū est: de agonisticis uerò & litigiosis nunc dicemus.

Ad primam quæstionem dicendum, quod sophystica & dialectica uno modo cōsideratæ habent rationem scientiæ: Alio modo considerate a ratione scientię recedunt. Si enim dialectica consideretur ut habet considerationem de quibusdā intentionibus quas ratio adinuenit in re: instituens in illis quendam modum quo procedere potest a principijs ad conclusiones: sic dialectica debet dici scietia. Si autem isto modo adinuēto utatur in alijs scientiis: sic a scientiæ ratione recedit. Nam si solum procedit ex probabilibus: unde scientia dialectica traditur p demōstrationem: usus tamen eius in probabilibus consistit Similiter etiam de sophystica est dicendum. Si enim sophystica consideretur pro ut habet considerationem de principijs sophysticis: instituens in illis quendam modum, quo potest procedi ad conclusiones quas cōcludit sophysta: sic sophystica est scientia: nam sic sophystica traditur per determinata principia. Ita enim ostenditur apparentia de syllogismo sophystico per unitatem uocis: tanquam per proprium medium: sicut habere tres de triangulo per eius diffinitionem. Si autem isto modo adinuento utatur ad concludendum aliquid falsum per syllogismum sophysticum: sic a scientiæ ratione recedit.

¶ Ad primam rationem in oppositum dicēdum, quod maior est uera. ¶ Vlterius cum dicitur. sophystica nō est &c. Dico, quod si sophystica consideretur prout est quędam scientia tradita per demonstationem, sic est effectus demonstrationis: Sed si accipiatur pro falsa credulitate aggenerata per syllogismū sophysticum: sic nō est scientia, nec effectus demōstrationis. ¶ Ad aliam rationem dicēdū q̄ si sophystica cōsideret̄ put ē q̄dam scīa tradita p principia determinata, sic nō solū ē apparēs scīa: sed existens. Sed si accipiat̄ p falsa credulitate aggrauata p syllm̄ sophysticū: sic est solum apparēs scīa & non existens. nā sic ar-

arguens ſophyſticè uidetur arguere: cum tamen non arguat.¶Ad aliam rationẽ dicẽdum: quod ſophyſtica accepta prout eſt tradita ꝑ principia determinata, eſt ſcientia: & habens eam dicitur ſciens. Sed ſi accipiatᷣ pro falſa credulitate nõ eſt ſcientia: ut prius dictum eſt: nec habens eam dicitur ſciens ¶Ad ultimam rationem dicendum, quod non determinatur de aliquibus obliqtatibus, ut eis vtamur: ſed vt ab eis caueamus. Si. n. nulla eſſet obliquitas, quæ poſſet decipere, ſuperuacuũ eſſet de ea determinare: unde de ſophyſtica non determinatur per ſe, ut faciamus deceptionẽ: ſed ut deceptionem uitemus. Et quia deceptio uitari non poteſt niſi cognita: ideo primo determinatᷣ de modo accipiẽdi. AD ALIAM quæſtionem dicendum, quod de ſyllogiſmo ſophyſtico eſt iſta ſcĩa tãquam de per ſe ſubiecto. Nam illud eſt ſubiectum in ſcĩa, quod habet paſſiones de eo demõſtrabiles in ſcĩa per cãm: ſed ſyllogiſmus ſophyſticus eſt huiuſmodi. ergo &c. probatio aſſumpti. ſ. minoris. Nam apparentia poteſt oſtendi de ſyllogiſmo ſophyſtico per unitatẽ vocis tanquam per propriũ mediũ: poteſt ergo eſſe ſciẽtię ſophyſticæ ſubiectum. Et ad hoc ſignum euidens. Nã Ariſto. ſeparando diſputationem de qua intendit in hoc libro ab aliis: dicit de demonſtratiuis & dialecticis in aliis dictum eſt. ſed de litigioſis nunc dicemus. Cum ergo iſta de quibus determinat Ariſto. in hoc libro ſint principia ſyllogiſmi apparentis inquantum apparens eſt: cuiuſmodi eſt ſyllogiſmus ſophyſticus: ſyllogiſmus ſophyſticus erit ſubiectum in iſta ſcientia. ¶Ad primam rationem dicendum, quod quãdo nõ eſt manifeſtum, quod aliqd ſit ſubiectum in ſcientia: nihil prohibet perſuadere eſſe illius ſubiecti: ueruntamẽ ſubiectum eſſe in ſcientia non poteſt probari per aliqua principia priora in illa ſcientia: nam ſubiectum debet eſſe primum in ſcientia. Nunc autem Ariſto. oſtendit ſyllogiſmum ſophiſticũ eſſe per ſimilitudines, & nõ ꝑ priora ſimpliciter. Quia. n. ſyllogiſmus ſophyſticus apparens eſt & non exiſtẽs: ideo utile fuit oſtendere ſyllogiſmum ſophyſticum eſſe in hoc libro. ¶Aliter dicitur, quod Philoſophus non oſten-

1. elen. capit. 1.

ostendit syllogismũ sophysticum esse in hoc libro: sed ostēdit ipsum esse deceptorium: & hoc, vt dicit expositor: apparet si media philosophi inspiciātur. nam phylosophus accipit hoc mediũ primo quod in rebus: ita est quod quædã res apparent esse tales quales sunt, & q̃dam quales non sunt. Et ideo circa tales decipimur: vnde syllogismum sophysticum esse deceptorium ostēditur in ista scientia: & non ipsum esse. ¶ Ad secundam rationem conceditur maior: ad minorem tamen cũ dicitur, quod syllogismus sophysticus est per se obliquitas syllogismi dialectici: interimendum est: cuius ratio est: nam obliquitas alicuius naturæ constituitur in esse solum per negationem sui recti. Sed syllogismus sophysticus non constituitur in esse solum per negationem syllogismi dialectici: nam in esse constituitur per apparentiam: & apparentia etiã pertinet ad suum rectum. s. ad syllogismum dialecticũ. ¶ Ad tertiam dicendum, ꝙ si syllogismus sophysticus consideratur prout cadit in vsu arguendi sophysticè sic procedit ex falsis: & sic syllogismus sophysticus nō est subiectum: nec de ipso est scientia: immo ut sic, rationem scientię a se excludit. Si tamen consideretur prout est quid traditum per determinata principia, quæ sunt media ad determinatas conclusiones. Quorum vnum potissimum & primum est unitas uocis: sic ē ens suo modo: & potest esse subiectum scientiæ. ¶ Ad quartam rationem dicendum: quod licet illud quod tantum apparet nō cognoscatur nisi per attributionē ad illud quod apparet: nihil tamē prohibet aliquas passiones esse de eo demonstrabiles. Et per consequens de tali potest esse scientia.

Quæst. IIII.

Værítur Vtrum syllogismus habens pręmissas falsas: uel præmissam quæ dicitur peccās in materia sit syllogismus? Et videtur quod non. Nam præmissæ sunt causæ conclusionis: quia in ratione syllogismi accipitur, quod conclusio sequatur ex præmissis ex eo, quod hęc sunt. Sed non ens nullius est causa. Et falsum & non ens cōuertuntur: sicut verum &

ens. Cũ ergo præmissæ sint falsę per positum non possunt esse causa cõclusionis. ¶ Ad istud dicitur, quod licet p̃missæ falsę nõ sint causę conclusionis in essendo; sunt tamen causæ in inferẽdo. ¶ Contra: si ad rationẽ syllogismi sufficeret quod præmissæ essent causæ conclusionis in inferendo: seq̃retur, quod petitio principij sit bonum argumentũ: cõsequens falsum, ergo antecedens. Falsitas consequẽtis patet ex hoc, quod Ari. reducit tredecim locos sophysticos: de quorum nu-
1.elen. mero est petitio principij
cap.4. in ignorantiam elenchi. eo quod omnes sunt ĩmodificati. probatio consequentiæ: nam in petitione principij potest eẽ bona illatio. Si enim arguitur sic: omniũ oppositorum est eadem disciplina: contraria sunt opposita, ergo &c. Hic est necessaria illatio conclusionis ex præmissis: & tamen est petitio secundum principium, quare &c. ¶ Item qđ est de ratione argumẽti, est de rõnẽ syll̃i: sed de rõne argumẽti ẽ q̃ faciat fidẽ de cõclusione: nã argumentum est rõ rei dubiæ faciẽs fidẽ. s̃m Boe. sed falsũ non facit fidẽ. ergo &c. ¶ Itẽ qñ ad eẽ alicuius spẽi vel cõpositi requirũtur duo. s. materia & forma: illa species uel compositũ non solũ potest deficere p̃p defectum formæ: sed etiam propter defectũ materiæ. si enim ad speciẽ denarij requiratur materia argentea: & talis forma non solum deficit a specie denarii propter defectum formæ: sed etiam propter defectum materiæ argẽteæ. Cũ ergo ad syllogismum requiratur materia & forma: sicut deficit propter defectũ formæ, sic deficiet propter defectum materiæ: sed talis syllogismus deficit in materia, cũ dicit̃ peccans in materia, ergo &c. ¶ Oppositũ
patet p̃ Ari. primo to. Syllogismus sophisticus q̃ dr̃ p̃cedeṙ ex falsis: syllogismus est, & syllogismus dicat̃. cap.1.
Itẽ duæ p̃missæ se habẽt ad cõclusionẽ, sicut antecedẽs ad cõsequens; qđ ergo nõ impedit consequentiam; non impedit sillogismum. Sed falsitas antecedentis non impedit consequentiam. Nam hæc est vera: si sortes volat, sortes mouet̃. Et similiter hęc: si homo est asinus, homo est animal.

Ad qvaestionem dicendum, quod non est de ratiõe simili, quod procedat

ex

ex veris,neque ex neceſſarijs,neque ex probabilibus: quia veritas neceſſitas & ꝓbabilitas ſunt proprietates ipſius rei. Cū ergo ſyllogiſmus ſecundū ſuum formale ſit ens rationis: iſtæ ꝓprietates nō erūt ſyllogimi, inquantum ſillogiſmus eſt. Vnde ſillogiſmus ſic ſe habet ad ſillogiſmum, qui ꝓcedit ex falſis. & ad ſillogiſmum dialecticum & demonſtratiuum, ſicut circulus ſe habet ad circulum ligneum & æneum. Circulus verò nullam materiam ſibi determinat : vnde in quacunque materia reperiatur,ſiue forti, ſiue debili,dummodo forma circuli ibi ſaluetur: circulus dicit. Similiter ſyllogiſmus ꝓ materia duas propoſitiones ſibi determinat, & tres terminos. unde Ari. primo priorum dicit, quod in ſillogiſmo vna propoſitio ſe habet ut totum; alia ut pars; Quod ſillogiſmus ergo reperiatur in materia neceſſaria uel probabili: hoc ſibi accidit inquantum ſillogiſmus eſt.Et huius ſignum eſt.nam Ariſt.de ſillogiſmo in communi non oſtendit quod procedat ex veris:neque ex neceſſariis. ſed iſtas conditiones oſtendit de ſillogiſmo demonſtratiuo.Hoc ēt patet ꝑ ſuā probationem communem in lib.priorum.ubi ad probandam ueritatem ſillogiſmi docet ipſe ſumere oppoſitum concluſionis cum altera præmiſſarum inferēdo oppoſitum alterius prę miſſæ:& ſi ſillogiſmus probans ſit bonus & probatus: ſi ergo ſyllogiſmus primus proceſſit ex ueris : ſyllogiſmus ex oppoſito habębit unam præmiſſam falſam.

¶ Ad primum argumētum dico, quod ad ſillogiſmum tria requiruntur,ſcilicet figura quantum ad diſpoſitionē terminorum. Et modus quantum ad diſpoſitionem propoſitionum. Et tertio requiritur neceſſaria illatio cōcluſionis ex pręmiſſis.Et ideo in diffinitione ſillogiſmi accipitur, quod per ea quæ poſita ſunt aliquid aliud a poſitis neceſſe eſt euenire.Vnde licet præmiſſę falſæ non ſint cauſę in eſſēdo,ſunt tamen cauſę in inferēdo. ¶ Ad rationē cōtra hoc dico, ꝙ petitio principij in demoſtratiuis ſciētijs: poteſt eſſe bonū argumētū: vñ petitio principij nō peccat cōtra ſillogimum ſimpliciter:ſed contra ſyllogiſmū probantem . Eſt ergo dece-

prio in probatione & non in sillogizatione: & ideo dicitur,quod sumitur, quod probari debet:& consequẽtia non negatur.¶ Ad aliud argumentum potest dici,ꝙ Boetius non diffinit argumentum in sui communitate:sed solum argumentum probans:& hoc quia illa, q̃ non probant, videntur esse inania.Vnde,quod syllogismus ex falsis procedens nõ sit argumentum probans, hoc concedo. Vel potest dici, quod argumẽtum est ratio q̃ apta nata est de se facere fidem:quod tamen nõ semper faciat fidem,hoc est propter applicationem ad materiam. Sicut loquendo de natura motus in communi dicitur:quia omne ꝙ mouet uelocius & tardius contingit moueri: si tamen applicetur ad materiam spiritualem aliquis est motus, q nec ĩtẽdi põt, nec remitti.Vñ ꝙ nõ sp argumẽtum faciat fidem: hoc est ꝑpter applicationem eius ad materiam.¶ Ad aliquod dico, quod si sillˀs deficiat a ratione materiæ q̃ ad sillˀm simpliciter requiritur:quæ sũt tres termini & duæ ꝓpositiones.&talis syllogismus a ratione sillˀi deficit, sicut si deficeret in forma: tamen sillogismus non dicitur peccãs,in materia: quia peccet in materia quæ requiritur ad sillˀm simpliciter: sed q̃a peccat contra spiritualem conditionem syllogismi.

¶ *Videtur autem ob multas causas, quorum unus aptissimus est & publicissimus per nomina &c. sequitur infra. Hoc autem non est simile:nam nomina quidem finita sunt &c.*

Ca. 1. primi huius

Quæstio. V.

QVæritur utrum similis sophisticus peccans in forma:sit defectus syllogismi simpˀr, uel syllogismi dialectici. Q̃d syllogismi simpˀr uidetur. q̃a oẽ non sillogizans. quod tamẽ uidetur sillogizare, deficit a ratione sillogismi simpliciter. sed syllogismˀ sophisticus peccans in forma est hmõi.ergo &c.Maior patet: nam non syllogizare est a ratione simili deficere. ¶ Itẽ modus ẽ de rõne syllogismi inquãtũ syllogismus est:sed oẽs syllogismi sophistici d̃ficiunt a modo: dicitur enim in primo huius. c.illo. Aut ergo sic diuidentes &c. q̃d

omnes

omnes loci sophistici defici unt:eo quod sunt immodificati. Si dicatur, quod sunt immodificati: quia deficiũt a rõne syllogismi dialectici: & nõ qa deficiunt a ratiõe syllogismi simpľr. ¶ Cõtra. a ratione syllogismi simpľr dicitur aliquis simpliciter inferens & sillogizans. Si ergo syllogism⁹ sophisticus non deficiat a ratione syllogismi simpliciter: nec deficiet a ratione inferẽdi simpliciter: quare &c. ¶ Ad oppositum. Obliquitates sillogismi simpliciter determinantur in libro priorum: quia ibi determinatur de sillogismo simpliciter: ideo de eius obliquitatibus: sed ibi non determinaẽ de syllogismis sophisticis: ergo &c.

Quęstio. VI.

IVxta hoc queritur. Supposito quod sit defect⁹ syllogismis dialectici, & syllogismi simpľr. Cui⁹ horũ primus sit defect⁹? Qđ syllogismi dialectici: vr: q a sillogismus litigiosus per Aristo. in primo topico, est sillogismus ex apparenter probabilibus: Et primo huius dicit, quod litigiosæ disputationes procedunt ex his quæ uidentur probabilia, & non sunt. Ex

cap. 1.
cap. 2.

his arguitur sic. Illius est sillogismus sophisticus obliquitas primo cuius apparentiam primo prætendit: sed primo prætendit apparentiã syllogismi dialectici. ¶ Nam procedere ex apparenter probabilibus. & probabile est proprium dialectici. ergo &c. Aliquis diceret ad hanc rationem, quod dictum Aristo. in topic. & in primo huius habet intelligi de sillogismo peccante in materia: qui uidetur procedere ex probabilibus: cũ tamen non procedat. Nam sillogismus peccans in forma potest procedere ex ueris simpliciter, ut si arguatur: homo est species. sortes est homo. ergo &c. ¶ Sed cõtra: licet prę missæ in sillogismo peccante in forma possint esse ueræ: ut tamen ad medium comparantur: necesse est ut altera sit falsa. ergo uidetur, quod de utroq; sic habeant auctoritates intelligi. Item formale in sillogismo sophistico est quædã falsa habitudo: supra quam decurrit. Verbi gratia. si dicatur Canis currit. sydus celeste est canis. ergo &c. Hic est sillogismus sophisticus, decurrens super hanc habitudinem, uel maximã falsã: vni soli nomini correspon-

det una res sola. & secundū istam falsam habitudinem localem contradicit dialectico: ergo primo contra dialecticum peccat.

Quæstio. VII

IVxta hoc quę ritur, utrum peccet cōtra sillogismum demonstratiuum. Videtur, quod sic: q̄a illius est defectus, cuius prætendit apparentiam: sed sophisticus prætendit apparē tiam scientiæ, cum ars sophistica sit apparens sapientia. ergo &c. Oppositum patet per Aristo. primo posteriorum. In demonstratiuis non cadit paralogismus in dictione, neque extra. Item demonstratiua est alicuius generis determinati: sed sophistica non est alicuius generis determinati. ergo &c. AD QVAESTIONEM primā dicendum, q̄d syllogismus sophisticus, qui dicitur peccans in forma, ubi incidit aliq̄s locus de numero tredecim peccat contra syllogismum dialecticum. ¶ Circa quod intelligendum est, quod sicut syllogismus dialecticus addit supra syllogismum simpliciter quandam habitudinem localem, uel maximam verā super quā decurrit: sic syllogismus sophysticus q̄ dicitur peccās in forma, decurrit sup̄ quādam habitudinem localem falsam. Verbi gratia. Si dicatur, omnia quę potest miles facere, potest & rex: sed miles potest debellare castrū. ergo & rex: hic est syllogismus dialecticus decurrens super hāc maximā: q̄d minus potest & maius. Exemplum scd̄i. Si dicatur. canis currit: celeste sydus est canis. ergo &c. Hic est syll̄s sophisticus decurrēs sup̄ hāc maximā falsam: uni nomini soli correspōdet vna res sola. Propter quod dico, q̄d syll̄s sophysticus peccat cōtra utrumque. nā nec ē syllogismus simpliciter: nec syllogismus dialecticus: inquātum enim innititur isti indebitæ habitudini locali peccat contra dialecticum: inquantum autem in isto loco uel in ista habitudine falsa locali, non possunt saluari prīcipia syllogismi simpliciter inquantum syllogismus est: quæ sunt dici de omni & dici de nullo: peccat contra syllogismum simpliciter: propter quod omnis fallacia ferè uariat medium, & in uariando medium arguit in quatuor terminis: propter quod omnis

fallacia

fallacia contra utrūq; pec cat. ¶ Sed dubium est contra quem istorum primo peccat syllogismus sophysticus. Et hoc pro quęstione secunda.

AD HOC autem dicunt quidam, quod syllogismus sophysticus primo peccat cō tra syllogismum simplr: qa ad destructionem inferioris nō sequitur destructio superioris: Si ergo syllogismus sophysticus primo peccaret contra syllogismum dialecticum: ex hoc non sequitur, quod peccaret contra syllogismum simpliciter. Propter hoc ponunt, ꝙ primo peccet contra syllogismum simpliciter: & deinde contra syllogismum dialecticum. Sed qualitercunque sit hæc ratio, non concludit. nam aliqua possunt inesse primo inferiori: & mediante inferiori possunt inesse superiori: sicut habere tres primo conuenit ipsi triangulo, & mediāte triangulo conuenit ipsi figuræ. Ergo similiter pōt eē in oppōne & repugnantia. qa aliqd pōt repugnare inferiori, & ex consequenti suō superiori. Et tunc ad rationē eorū, quando dicunt, quod ad destructionem &c. Dico, quod superius & inferius possunt dupliciter considerari: uel absolute. Et tunc ad destructionem inferioris nō sequitur &c. Vel possunt considerari prout superius habet esse in suo inferiori. Et tūc ad destructionem inferioris sequitur destructio superioris. Licet.n. non sequitur: hoc non uiuit: ergo hoc non est. Tamē sequitur. Sortes non uiuit: ergo sortes nō est: & tamē uiuere inferius quàm esse. Similiter cum forma in syllogismo sophystico sit quædam falsa habitudo localis, in qua non potest forma syllogismi saluari, talis syllogismus sophysticus ratione illius falsæ habitudinis primo opponitur syllogismo dialectico. Et quia in ista habitudine falsa non possunt saluari principia syllogismi scilicet dici de omni, & dici de nullo, ideo ex consequenti peccat contra syllogismum simpliciter. ¶ Vnde quod primo peccet contra syllogismum dialecticū est opinio multorū, & ēt expositoris: Dicit.n. expositor, qđ qa habitudo localis uera primo competit syllogismo dialectico: ideo syllogismus sophysticus: ī quo est habitudo localis fal-

sa: primo repugnat syllogismo dialectico: quia si propositum in proposito: & oppositum in opposito.

¶Rationes quæ ostendunt quod peccet contra syllogismum simpliciter, debent concedi. Et similiter rationes quæ ostendunt, quod primo peccet contra syllogismum dialecticum.

¶ Et tunc ad rationem in oppositum potest dici: qd' cum ad syllogismũ requiratur quantitas debita qualitas & ordo trium terminorum: & etiam ipsa habitudo & forma syllogistica: quod de illis obliquitatibus quæ deficiunt a syllogismo ratione qualitatis & quantitatis & ordinis terminorum libro priorum determinauit Aristote. Sed de illis, quę deficiunt a syllogismo ratione syllogisticę hic determinatur.

VERVNTAMEN alia pars bene potest sustineri, secundum ꝙ syllogismus sophysticus primo peccet contra sylľm simpliciter. Et hoc ꝓpter istam rationem. nam omnis non existentia ĩ quocũq; loco sophystico est defectus alicuius ꝑticulæ reqsitæ ad sylľm. unde sylľs est. Hoc patet discurrẽdo ꝑ nõ existentias locorum sophysticorum: nam diuersitas rei latens sub vnitate vocis: est causa non existentiæ in ęquocatione: diuersitas autem rei variat medium. Et ideo arguit ĩ quattuor terminis. Sed vnitas medij per se reqrit ad syllogismũ. unde similis est. Amphibologia ratione diuersitatis sñiæ consimilem causat defectum. Similiter in fallacia figuræ dictionis, & in aliis. hoc etiam patet in fallacia accidẽtis, vbi variatio medij causat extraneitatẽ. Vñ Ari. dicit in illo ca. Aut verõ sic diuidentes &c. ꝑalogismi accidẽtis fiũt manifesti diffinito sillogismo. Similiter fallacia quæ dicitur plures interrogationes ut vnam facere, peccat contra vnitatem propositionis. Et non causa vt causa defectus est in syllogismo ad impoſe. Verũtamen aliq loci ĩ dictiõe, & aliq extra, ut ẜm quid & simpľr: & ignorantia elenchi specialiter peccãt cõtra cõtradictionem: & contradictio est formale in syllogismo dialectico. qa Ari. dicit, ꝙ dialecticę disputatiões sunt collectiuę contradictionum, ideo dicitur, quod primo peccãt cõtra syllogismũ dialecticũ: & ex cõsequẽte cõtra sylľm simpľr. ¶ Ad rõnes illius partis.

1. huius ca. p4.

1. huius cap. 2.

tis. Ad primam dicendum sicut dictum est. Et ad illud in contrarium dicendum, quod in syllogismo peccãte in forma: præmissæ possũt esse in se veræ: & in respectu ad medium falsæ. Nã si sic dicatur. homo est species. sortes est homo: ergo &c. si homo referatur ad idẽ: vna propositio erit falsa: sed tunc erit syllogismus bonus peccans in materia. ¶ Ad secundam dicendum, quod licet iste syllogismus omnis canis currit &c. decurrat super hanc maximã falsam, vni voci correspondet una res sola. veruntamẽ non existentia quę latet sub hac maxima non repugnat dialectico inquantum syllogism⁹ dialecticus ẽ hoc est manifestum. Nam diuersitas rei & medii est causa nõ existentiæ: sed unitas rei & medij non requiritur ad syllogismum dialecticum, vt syllogismus dialecticus est: sed ad syllogismum, vt syllogismus est, idest ad syllogismum simpliciter.

¶ Sed contra hoc potest argui spãliter ostendendo, ꝗ syllogismus sophysticus nõ peccet primo contra syllogismum simpliciter. Nam petitio principij non peccat contra syllogismum simpliciter: quia infert ex necessitate: ergo uidetur quod iste locus sophysticus spiritualiter non peccet primo contra syllogismum per se. ¶ Expositor dicit, quod petitio principij peccat cõtra syllogismum simpliciter. Nam de ratione syllogismi simpliciter est, vt ex ꝓmissis positis &c. sequatur ex necessitate aliud ab his quæ posita sunt, Sed in petitione principij non sequitur aliud: quia idem accipitur ad probandum idem: sed idem non est aliud a se. Et vlterius dicit, quod in petitione principij est necessaria illatio: non tamen necessaria illatio syllogistica. ¶ Si tamen dicatur, quod non peccat contra syllogismum simpliciter: & tamen cum hoc dicatur, quod syllogismus sophysticus primo peccat contra syllogismum simpliciter, potest dici, quod hoc est verum pro maiori parte locorum sophysticorum. Et ideo nihil prohibet aliquem eorũ peccare contra aliquam specialem conditionem syllogismi. Arist. enim dicit, ꝗ loci sophystici extra dictionem: primo peccant cõtra syllogismũ: & loci in dictione contra cõtradictionẽ. Et hoc

hoc dictum ueritatem habet pro maiori parte locorum. Nam aliqui loci extra dictionem ſpecialiter peccant cōtra contradictionē: utputa ſm quid & ſimpliciter: & ignorantia elenchi. Dicit enim philoſophus, ꝙ ſecundum quid & ſimpliciter eſt ex eo ꝙ de eodem nō eſt affirmatio & negatio Similiter poteſt dici, ꝙ locus ſophiſticus in cōmuni peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter:nihil tamen prohibet aliquem illorum ſpecialiter peccare contra aliquā rationem uel conditionem ſpecialem ſyllogiſmi.

AD VLTIMAM qōnem dicēdum, ꝙ ſyllogiſmus ſophiſticus non eſt defectus ſyllogiſmi demonſtratiui:inquātum ſyllogiſmus demōſtratiuus eſt. Nam priuatio nullius particulæ requiſitæ ad ſyllogiſmū demonſtratiuū, ut talis eſt:eſt cauſa non exiſtētiæ in ſyllogiſmo apparēte:hoc patet diſcurrendo ꝑ non exiſtentias locorum. Nā diuerſitas rei latens ſub unitate uocis eſt cauſa non exiſtentiæ in æquiuocatione Sed unitas rei non eſt aliquid appropriatū ipſi ſyllogiſmo demonſtratiuo inq̄tum ſyllogiſmus demōſtratiuus eſt, & ideo non eſt ibi defectus &c. & ſic in alijs. ¶Ad rōnem dicendum, ꝙ ſophiſtica dicitur apparens ſapientia: quia procedit ex apparēter ꝓbabilibus: quæ tū probabilia non ſunt. Et non dicitur apparens ſapiētia:quia procedat ex apparēter ueris:quare &c.

Quęſt. VIII.

QVæritur utrū nomen ęquiuocum ſit nomen unū, uel plura nomina? Et quòd plura,uidetur. nam multiplicato eo, ꝙ eſt formale in aliquo multiplicatur & ipſum, ſed ratio ſignificādi eſt formale in termino æquiuoco, & in eo ſunt plures rationes ſignificandi: ergo ipſum nomen æquiuocum multiplicatur. quare &c. ¶Item impoſſibile eſt duo accidentia eiuſdē ſpeciei eſſe ſimul in eodem ſubiecto, & huius ratio eſt: nam impoſſibile eſt idē ſubiectum moueri ad eādem ſpeciem duobus motibus, ut quòd aliquod ſubiectum ſimul: & ſemel moueat dua bus dealbationibus ad eandem albedinem ſecundum ſpeciem eſt impoſſibile:ſed omnes rationes ſignificandi ſunt eiuſdem ſpeciei: ergo impoſſibile eſt quòd ſint

5. meta. tex. non habēte. c.3.& 5. phyſi.

in

in uno nomine plures rationes significandi: cum ergo in termino æquiuoco sint plures rationes significandi: ipse erit plura nomina. ¶Item sicut modus significandi se habet ad partem orationis: sic ratio significādi se hēt ad nomē: sed si plures modi significandi adueniant alicui uoci: illa uox dicetur plures partes, ut amor est nomen & uerbum: ergo eadem ratione uox habens plures rationes significandi dicetur plura nomina: ergo &c. ¶Oppositum patet per philosophum. Dicit enim ī principio huius, quòd res sunt infinitæ: nomina uerò finita. & orationum multitudo: ideo necesse est unum nomen plura significare. ¶Item si est nomen habens plures rationes significandi dicetur plura nomina: eadem ratione habens plures artes & plures scientias: dicetur plures artifices & plures scientes: hoc autem nō dicimus consequentia patet: nam sciens a scientia denominatur: sicut nomen a ratione significandi.

AD QVAESTIONEM dicendum, quòd nomen æquiuocum, nec debet dici simpliciter unum nomen, nec plura nomina: sed nomen multiplex. quasi ab uno multiplicans: hoc est manifestū: nam nomen dicitur tale: eo quòd sic per intellectum imponitur: unde intellectus est principium nominum: cum sit imponens ad placitum. Nomen ergo est quoddam artificiale: sed in artificialibus tota substantia est ipsa materia. Vnde artifex operatur ex materia, quam sibi ministrat natura: sed ipsa uox est materia, & substātia nominis: manente ergo unitate uocis non dicetur illud nomen plura nomina. sed in termino æquiuoco uox est una: ergo &c. Nec simpliciter debet dici unū nomen: nam ibi sunt plures rationes significandi. ¶Relinquitur ergo dicendum, quòd sit nomen multiplex. Et hoc vult Boetius in diuisionib. Dicit enim, quòd si res non sit subiecta uoci: uox non dicitur significatiua. Si autem plures uoces imponantur pluribus rebus: illæ uoces dicentur plura nomina. Si autem vna vox imponatur vni rei: illa uox dicetur unum nomen: uel nomen simplex. Si autem pluribus rebus imponatur una uox: illa dicetur nomē multiplex.

¶Ad

¶Ad primum argumẽtum dicendum, ꝙ in rebus naturalibus multiplicato eo qđ est formale: multiplicatur & ipsum: non autem in artificialibus, sicut est in proposito. quia ipsorum substantiæ sunt suæ materiæ, & nõ suæ formæ, sicut est in naturalibus. ¶Ad aliud dicendũ, ꝙ illa propositio potest intelligi de accidentibus quæ inducuntur per motum: rationes autem significãdi nõ inducũtur per motum: sed sunt intentiones inductæ ꝑ animam. Vel potest dici per interemptionem, ꝙ nõ oẽs rationes significandi sunt eiusdem speciei: quia rationes significandi diuersificantur secundum diuersitatem cõceptuum. Vel potest dici. ꝙ rõnes significãdi sunt in signo, ut in termino, & ĩ anima, ut in subiecto. Nunc autem plures relationes possunt esse in eodem sicut in termino. In eodẽ enim patre possunt esse plures filiationes, tanquam in termino. ¶Ad ultimum, cum dicitur, si plures modi aduenĩat &c. falsum est: non enim diceтur plures partes, sed pars multiplex.

¶*Sunt autem tres modi secundum æquiuocationẽ & amphibologiam: unus quidem quando, uel oratio, uel nomen principaliter significat plura: ut piscis uel canis &c. Cap. ij. primi huius.*

Quæstio. IX.

Vęritur utrũ terminus æquiuocus cõtineat sua significata ꝑ modum disiunctionis? Quod sic uidetur. nam terminus ęquiuocus proportionatur toti uniuersali: sed totũ uniuersale quodlibet suum suppositum indeterminate ponit, & nullum actu quantũ est de se: ergo similiter se habebit uox æquiuoca ad sua significata. Cum ergo totũ uniuersale disiũctiuè se habeat ad sua supposita. Et vox ęquiuoca similiter se habebit ad sua significata. Si dicatur, quòd uox inquantum uox se habet ad sua significata: sicut totum uniuersale ad sua supposita. Sed uox ut habet diuersam rationem significandi, non respicit sua significata, sicut totum uniuersale sua supposita. ¶Sed contra: sicut totum uniuersale secundum aliud sui & aliud correspõdet uni supposito & alteri: sic

ſic terminus æquiuocus ꝑ aliam & aliam rationem ſignificandi reſpicit unum ſignificatū & aliud: ergo uox æquiuoca ut habens diuerſas rationes ſignificandi ꝓportionatur toti uniuerſali, & per conſequens redit argumentum. ¶Item ad principale, omnis uox ſignificatiua ordinatur ad exprimēdum mentis conceptum: ergo neceſſe eſt uocem ſignificare: ſicut poſſibile eſt eam cadere ſub uſu ſignificantis. Sed uox æquiuoca ſub uſu ſignificantis ſolum cadit ꝓ hoc: uel pro illo: nam ſimul non poteſt niſi unum dare intelligere: ergo &c. ¶Item per Ariſt. Illa diſiunctiua ꝑ terminum importantur: de quibus contingit quærere utrum ſermone ꝓlato. Sed ſic dicto. Canis currit: contingit quærere utrum animal latrabile ſit uel ſidus celeſte, & ſic de alijs: ergo &c. ¶Item per Ariſto. in topi. ad cōſtruendum multiplex ſufficit conſtruere in altero ſenſu hoc uel illo. ¶Itē termino æquiuoco ſemel poſito non contingit uti æquiuocè. per Boetium, ergo terminus æquiuocus determinatè accipietur pro hoc: vel pro illo. ¶Ad oppoſitum: ſi ſic eſſet: non eſſet reſpondēdum ad terminum æquiuocum per diſtinctionem: ſi ꝑdicatum vni ſignificatorum cōueniret: immo reſpondēdum eſſet ſimpliciter, ꝙ talis propoſitio eſſet ſimpliciter uera. Nam diſiunctiua eſt vera, cuius altera pars eſt uera. ergo &c.

4. meta. Cont. 2. & circiter.

lib. 2. c. 7. & inde hic ī cōmē.

Quæſtio. X.

IVxta hoc quæritur; vtrum terminus æquiuocus contineat ſignificata per modum copulationis? quòd ſic uidetur; Nam quod ſignificat actu plura ſignificat hoc & hoc; ſed terminus æquiuocus; eo ꝙ æquiuocus eſt; ſignificat plura actu: ergo &c. ¶Item illa ſignificantur copulatiuè per terminum q̄ actu concipiuntur ſermone prolato. Sed ſic dicto, canis currit: multa ſignificata poſſunt apprehendi, ergo &c. ¶Item per Ariſto. in ii perihermenias. ſi tunica imponatur homini & equo: & dicatur. tunica eſt alba; idē eſt ac ſi diceretur, homo eſt albus; & equus eſt albus. Sed hic multa importantur copulatiuè, ergo &c. ¶Item per philoſophum nō refert quærere. vtrum Callias & The. ſint domi; quam ſi eis eſſet

cap. 1. & Cōmentator in eodē loco. 2. huius. c. 1.

esset vnum nomen: ipsis tamen existentibus diuersis, sed hic cadit copulatio. ergo &c. ¶Ad oppositum si sic esset: tunc ad orationem multiplicem non esset respondendum per distinctionem. Sed respondendum, ꝙ esset simpliciter uera: uel simpliciter falsa. Vera.n. si predicatum omnibus significatis attribueretur. falsa si alteri significato non conueniret: nã copulatiua est falsa: cuius altera pars est falsa. AD PRIMAM qõnem dicendum: ꝙ hæc quæstio: vtrum terminus æquiuocus contineat &c. dupliciter põt quærere. Vno modo utrum terminus æquiuocus significet unum. s. hoc totum disiunctũ animal latrabile uel cœleste sidus. Et alio mõ utrũ significet hoc uel illud indeterminatè. Et dicendum, ꝙ neutro modo: non primo modo, quia sic æquiuocum unum solũ significaret. hoc enim totum. animal latrabile uel cœleste sidus sub ratione determinata decurreret intellectui: & per consequens terminus æquiuocus unum solum significaret. Sed de ratione æquiuoci est plura significare. Nec secundo modo: nam quęlibet vox significatiua aliquid determinatè repræsentat intellectui. Quod.n. unum significat nihil significat: sed si significaret hoc uel illud disiunctiuè nihil determinatè significaret: hoc idem patet per rationem sumptam in oppositum. ¶Ad primum dicendum est, sicut dicebat. ¶Ad illud in contrarium: dicendum, ꝙ licet uox æquiuoca in eo, ꝙ ſm aliud, & aliud respicit: aliud & aliud significatum conueniat cũ uniuersali; quod ſm aliud & aliud respicit sua supposita; in alio tamen est dña: nã in termino æquiuoco non contingit cõsiderare aliquã rationẽ cõem: in qua significata conueniant præter solam uocem: sed in toto vniuersali contingit considerare aliquã rationem: in qua supposita uniuocantur: & ideo non est sile. ¶In alio ẽt est differentia: nam omnis ratio significandi actu importatur per terminum æquiuocum: sed nullum suppositum importatur actu ꝑ terminum communem: iõ non esse simile. ¶Ad aliam rationem, cum accipit, ꝙ necesse est uocem significare, solum sicut possibile est eã cadere sub usu significatis. dico, quod illud falsum est: nam uoces sunt finitæ: res au-

autem infinitæ. Et ideo necesse est unum nomen plures res significare, & tamen vtens non potest uti illa uoce simul & semel, nisi pro uno significato. Vel potest dici, quòd quia multa per terminum actu importantur: ideo utēs potest uti hoc termino pro hoc significato uel illo. ¶ Ad aliud respondendum est per interēptionem minoris, quando accipit: sic dicto. Canis currit: contingit quærere de quo cane fit sermo: hoc non est uerum. Nam si dicatur, ꝙ Callias & Themi. sunt domi. non contingit quærere, vtrum Callias sit domi. Similiter est in proposito. nā hæc actu significantur pro lato sermone. ¶ Ad aliud dicendum, quòd constructio habet intelligi, quādo multiplicitas est latens: nam ipse subdit, quòd vtendum est huiusmodi loco in his, quæ latent. ¶ Ad ultimum dicendum, quòd licet utens termino æquiuoco simul & semel non possit uti eo pro pluribus significatis: illa tamen dictio est plurium significatiua.

Ad aliam q̄onem dicendum, quòd illa quæstio triplicem potest habere intellectum, & duo intellectus sunt falsi, & tertius potest habere ueritatem. Primo potest sic intelligi, quòd terminus æquiuocus significet unum conceptum copulatum, sicut faciunt isti duo termini duo & tria in ista oratione: duo & tria sunt quinque. Alio modo potest ītelligi sic, ꝙ significet duos cōceptus ad inuicem copulatos mediante copulatione: sicut est in propositione copulatiua. Tertio mō pōt intelligi. s. ꝙ inter actus significandi cadat copulatio: & iste intellectus potest esse uerus. Primus intellectus est falsus: nam de ratione æquiuoci est significare plura, sicut de ratione uniuoci significare unum, & quod habet unam rationem intelligendi, si significetur, potest habere unam rationem significandi. Sed totum copulatum potest habere unam rationem intelligendi: cum sit extremum orationis: ergo habebit unam rationem significandi. Sed ad terminum æquiuocum requiruntur plures rationes significandi: ergo iste intellectus quæstionis est falsus. Similiter secundus intellectus est falsus, scilicet, quòd significet duos conceptus ad inuicem copu-

pulatos. Nā de ratione prioris nō est aliquid posterius: sed intentio significata per nomē: est naturaliter prior iutentione significata p cōiunctionem: ergo de intellectu nominis non erit copulatiua coniunctio. Item fallacia æquiuocationis peccat secundum multiplex: sed si terminus æquiuocus significaret duos conceptus ad inuicem copulatos, non peccaret secundum multiplex: nam in omni oratione acciperetur nomen ęquiuocum pro omni significato: & nō quandoque pro vno, quandoque pro altero: & per consequens secundum multiplex non peccaret fallacia æquiuocationis. Si tertio modo intelligatur, scilicet ꝙ inter actus significandi cadat copulatio: non autem inter res significatas: & tunc intellectus potest esse uerus: nam canis significat latrabile animal: & significat marinam beluā &c. vnde inter actus significādi cadit copulatio: non autē inter res significatas, Nam inter significata termini æquiuoci nulla est habitudo.

¶Ad primum argumentū dicendum, ꝙ si intelligitur quòd inter actus significandi cadit copulatio: tunc concedo maiorem. Si inter significata: nego. ¶Ad secundum nego maiorem. ¶Ad tertium dicendum, ꝙ idem est dicere equus est albus: & homo est albus. & dicere tunica est alba: & quātum ad pluralitatem propositionū: non: sed quantum ad modū significandi. nam sicut hæc: homo est albus, & equus est albus: significat plura: sic hæc: tunica est alba. ¶Ad ultimum dicendum, ꝙ quantum ad pluralitatem interrogationum, vnum est qđ dicit Aristo. Et ideo subdit Ari. ꝙ ideo. Si non est rectū ad plures interrogationes respondere una responsione, non erit rectum ad nomen ęquiuocum una respōsione respondere.

Quęstio. XI.

Værítur utrum terminus æquiuocus hēat omnia sua significata actu respectu prædicati? Et intelligo qōnem sic: Terminus uniuocus determinatè unum significat: & illud actu ponit respectu p̄dicati. terminus uerò æquiuocus significat actu plura: ideo erit quæstio. vtrum illa plura ponat actu respectu prædicati, sicut termi-

nus

nus uniuocus vnum. Quod non uidetur: quia si sic: hæc esset incongrua. Canis currit: quia hic geminatur substantia: & non geminatur actus. ¶Item si sic esset: tunc hæc consequentia esset bona. Canis currit: ergo animal latrabile currit: consequens est falsum: ergo & antecedens. Falsitas consequẽtis patet: nam determinata falsitas in consequente arguit determinatam falsitatem in antecedente. si ergo hęc esset falsa: latrabile animal currit: hæc esset falsa: canis currit: quod nõ est uerum. consequentia patet: quia illud quod actu significatur per terminum, sequitur ad ipsum. ¶Item Commẽ. Alex. dicit, ꝙ terminus æquiuocus significat unum significatum: ac si illud significaret: sed hoc non esset, nisi unum tantum significatum poneret actu respectu prædicati. Item de eo quod actu significatur per terminum: fatuum est quærere prolato sermone, an de ipso fiat sermo, sed sic dicto. Canis currit: uerè potest quæri de quo cane fiat sermo, utrum de latrabili animali uel cœlesti sidere. ergo &c. ¶Item si sic esset, non posset contrahi ad aliquod istorum per aliquod immediatè adiunctum: consequens falsum: nam aliter non contingeret conceptum mentis significare: consequentia patet: nam nihil contrahitur ad illud quod actu significat. homo. n. ad naturã humanam contrahi non potest, cum illam actu significet. ¶Item si sic esset: propositio multiplex non esset distinguenda: consequens est falsum, ut patet per philosophum: consequentia etiã patet: nam distinctio est determinata acceptio termini pro uno significato. sed si omnia significata actu ponerentur respectu prædicati: tunc omnibus attribueretur prædicatũ: quare &c. ¶Ad oppositum. Si uox æquiuoca nõ haberet omnia sua significata actu respectu ꝓdicati: oporteret, ꝙ positiuum aliquid ab ipsa uoce tolleretur posita respectu prædicati: quod ab ea per se sumpta non aufertur: sed nihil aufertur a uoce posita respectu prædicati, nisi sola negatio: ergo &c. ¶Item illud determinatè ponitur in quæstione: ad cuius responsionem exigitur dicere ad illud sic, aut non sic. Sed si quæratur, currit ne canis: hæc quæstio quærit respon

ſionem ad omnia ſignificata iſtius termini canis : ad omne enim multiplex eſt reſpondendum ſic, aut non ſic : ſed non una reſponſione, ergo &c. ¶Item illa ſignificantur per terminum quæ concipiuntur ſermone prolato. Sed ſic dicto. Canis currit : poſſunt plura actu concipi, quia unus poteſt accipere ly canis : pro animali latrabili : & alius pro cœleſti ſydere:ergo &c. ¶Item recta ſolutio eſt, cuius oppoſitum dantem impoſſibile eſt ſoluere,ut ſi aliquis ad multiplex reſpondet una reſponſione : non contingit ipſum vitare redargutionem : ſed ſi terminus æquiuocus unum tantum ſignificatum poneret reſpectu prædicati : poſſem ſimpliciter concedere orōnē ꝓ illo ſignificato:nec fieret mihi redargutio in amittēdo multiplex : quare &c.

2. huius c.5.

CIRCA ISTAM quæſtionē eſt duplex modus ponendi. Quidam ponunt, quòd licet de ratione termini æquiuoci ſit,quòd ſignificet plura : tamen de ratione eius non eſt, quòd ſemper actu repræſentet plura. nam ſi ponatur in oratione ponet unum ſignificatum tantum reſpectu prædicati:indeterminatè tamen : nam aliter terminus æquiuocus eſſet ſignum uniuerſale:Et hoc cōfirmant per tres rationes prius poſitas per ordinem. Quarum prima eſt de conſequentia iſta Canis currit: ergo animal latrabile currit.¶Iſta autem poſitio non poteſt ſtare propter duo.nā terminus æquiuocus ſignificat in ſua ſignificata ſub propriis rationibus. Sed ponere, quod terminus æquiuocus repñtet indeterminatè aliqđ ſuorū ſignificatorū. ē ponere ipsū ſignificare ſua ſignificata ſub ratione communi. ponere ergo terminum æquiuocum ſignificare aliquod ſuorum ſignificatorum indeterminatè : eſt ponere ipſum non ſignificare ſua ſignificata ſub ꝓpriis rationibus. Et per conſeqns eſt ponere ipſum non eſſe æquiuocum. Item ſi terminus æquiuocus unum ſuorum ſignificatorum reſpectu prædicati poneret : poſſet talis oratio concedi, uel negari ſimpliciter pro illo ſignificato : nec oporteret ad terminum æquiuocum reſpōdere per diſtinctionem, ſicut ad multiplex.

ET IDEO dicendum eſt, ꝙ terminus æquiuocus actu quantum eſt de ſe : oīa ſua ſigni-

gnificata ponit respectu pdi cati. Et huius ratio est. quia uox non proportionatur ip si rei: nisi per rationem signi ficandi. Sed in termino æq uoco sunt actu plures ratio nes significandi: ergo in ter mino æquiuoco erunt actu plura significata. Maior & minor patent. ¶ Ad primũ argumentum dicendum, ꝙ terminus æquiuocus repræ sentat & significat unum si gnificatum, ac si aliud non significaret: quia inter signi ficata termini æquiuoci nul la cadit habitudo media.

Vnde canis nõ significat ea per modum simultatis: neq; per modum geminati, neq; numerati. Sed tria repræsen tat sine habitudine. quorũ quodlibet potest esse suffi ciēs subiectum respectu pdi cati, & ideo non est incon grua hæc. Canis currit. Ad hoc autem ꝙ esset incon grua, oporteret, quod actus sub ratione unius attribue retur subiecto sub ratione geminati. ¶ Contra istã re sponsionem arguitur, quia tunc nõ esset hęc incõgrua. Sortes Plato currit: quia il lud non significatur sub ra tione simultatis; Dicendum ꝙ hæc non est incongrua. Nam Aristo. utitur talibus interrogationibus. Est ne cę lum. terra mare uel non.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ista consequentia nõ ualet. Canis currit: ergo animal latrabile currit. Nã ad hoc quòd consequentia sit bona: oportet quòd con sequens uirtualiter includa tur in ãnte: & non sub pro pria ratione: nunc autẽ con sequens sub propria rõne includitur in ãnte, & iõ cõ sequentia non valet. Sed for te aliquis diceret ad hoc, ꝙ ex copulatiua sequitur quæ libet pars, & tñ quælibet ps includit̃ in copulatiua sub propria ratione. ergo simili ter cõsequentia ista erit bo na. Dicendũ, ꝙ ex copulati ua inquantũ hẽt partes di stinctas ad inuicẽ non copu latas: nõ sequitur altera ps: sed inquantum hẽt intelle ctum copulatũ distinctũ ab intellectu utriusque partis, Sed in termino æquiuoco non est aliquis conceptus cõis omnibus significatis: quia nihil est eis cõe, nisi so la uox, & ideo non est simi le vtrobique. ¶ Ad tertium principale dicendum, ꝙ Cõ men. Alex. non intelligit, ni si ꝙ terminus æquiuocus si gnificat sua significata, sine aliqua habitudine media.

¶ Ad aliud dicẽdum, quòd sic dicto, canis currit: non

debet quæri de quo sit sermo: nam hic actu plura ponuntur. Sed potest quæri ꝓ quo significato utens debet uti termino æquiuoco. ¶ Ad aliud utrum terminus æquiuocus possit cõtrahi vel nõ, uidebitur inferius. uerumtamen ratio æqualiter concludit contra illam positionem, sicut contra illam. Nã si de ratione termini æquiuoci sit repræsentare unum indeterminatè respectu prę dicati. salua ratione termini æquiuoci non posset contrahi per aliquid ad determinatum significatum. ¶ Ad ultimum, cum dicitur: distinctio est determinata acceptio &c. falsum est: quia distinctio istam determinatã acceptionem præsupponit, & est ulterius manifestatio sensus ueri, & sensus falsi: quare &c.

Quæst. XII.

Væritur utrũ terminus æquiuocus possit cõtrahi per immediatè adiunctum: ita quod de uirtute sermonis solum possit accipi pro altero eius significato? Quod sic uidetur. Nam multum est æquiuocum ad multum in aere, & in aqua: per philosophũ. 7. phy. sed cum dicitur multum in aere, iam contrahitur: ergo &c. ¶ Item per Phylosophum ibidem, & primo topi. Album esse æquiuocũ ad album in uoce, & ad album in colore: sed cum dicitur, album in uoce, iam cõtrahitur. ergo &c. ¶ Item si dicat̃. Aiax uenit ad Troiam: & Aiax fortiter pugnauit: dubium est utrum de eodem Aiace fiat sermo. Sed si dicatur Aiax uenit ad Troiam, & idem fortiter pugnauit: certum est, quòd de eodem sit sermo: Aiax ergo contrahitur per hoc relatiuum idem. Item nisi terminus æquiuocus posset contrahi per immediatè adiunctum: in omnibus proprijs frustra adderentur cognomina: nam cum sic dicitur: Petrus Heliæ: nisi ly Hæliæ quod est cognomen, contraheret ly Petrum: frustra adderetur. ¶ Ad oppositum nihil contrahitur ad illud quod actu significat: quia enim homo significat naturam humanam: ideo ad naturam humanam contrahi non potest: sed terminus æquiuocus actu significat plura sub propriis rationibus: ergo ad nullum eorum contrahi potest. ¶ Item adiũctum non permutat naturam

Cõt. 25. & 26.
Cõt. 27.
cap. 12.

ram illius cui adiungitur: ſi ſic, ſibi non adiungeretur, ſed de ratione termini ęqui uoci eſt, quòd ſignificet plu ra: ergo manente eius natu ra ad nullum eorum contrahi poteſt. ¶Item ſi poſſet contrahi per immediate adiunctum: tunc quæro utrum illud immediatè adiunctum ſignificet idem quòd terminus æquiuocus in altero eius ſignificato: uel ſignificet aliquam eius proprietatem, uel ſignificet aliquod, quod pertinet ad alterum ſignificatum, quod contrahi non debet. Si primo modo: erit ibi nugatio. Si ſecundo modo, ſcilicet ꝙ ſit ibi contractio ratione alicuius ſignificantis proprietatem alterius ſignificati. Et ita ratione cõuenientiæ rei ſit contractio: tunc poſſet eſſe contractio hic: omne animal eſt homo. Si tertio modo: erit repugnantia intellectuum, quare &c.

Quæſt. XIII.

IVxta hoc quæritur utrum terminus æquiuocus poſſit contrahi per mediate adiunctũ? Et uidetur quòd ſic. Nam ꝑ Boetium, ſi dicatur. Canna Romanorum ſanguinẽ ſorbuit. Hic ly canna. eſt æquiuocum: & indifferens, ut accipiatur pro fluuio, & pro calamo. Si tamen dicatur Canna Romanorum sãguinem ſorbuit plenus: iam contrahitur, ut accipiatur pro fluuio, & additum eſt mediatè adiunctum. ergo &c. ¶Item amor eſt æquiuocum ad nomen: & ad uerbum. Si tamen dicatur amor eſt bonus: iam contrahitur ad nomen. ¶Ad oppoſitum: ſi terminus æquiuocus per mediatè adiunctum poſſet contrahi ad alterum ſignificatorum: hęc non eſſet diſtinguenda. Canis currit, ſed hoc eſt falſum: conſequentia patet. nam ly currit contrahit ly canis ad illud ſignificatum, cui cõpetere poteſt curſus. Ad primam quæſtionem quidam dicunt, quòd neceſſe eſt terminum æquiuocum contrahi per immediatè adiunctum. Et ratio eorum eſt iſta: quia finis imponit neceſſitatem his quæ ſunt ad finem: unde a fine accipitur neceſſitas in reb. Quia enim finis ſerrę eſt diuidere: in hunc autem finem non poteſt niſi ſit dentata, nec dentata poteſt in illum finem, niſi ſit ferrea.

Et ideo a fine accipitur ratio, quare necesse est serram esse ferream & dentatam. Similiter dicunt in proposito. Finis enim sermonis est, ut exprimamus quæ apud nos sunt. i. quæ in mente concipimus: vnde ad hunc finem ordinatur quælibet uox significatiua. Sed oratio ĩ qua ponitur terminus æquiuocus: in hunc finem non posset, nisi per immediatè adiunctum contraheretur. nã cum actu plura per terminum æquiuocum significẽtur: nisi posset contrahi, nõ possemus uti eo pro altero significato, & per cõsequẽs uel oporteret eo uti pro oĩbus significatis, uel pro nullo: sed eo uti pro pluribus simul non possumus ut ergo sit instrumentum conueniens ad illum finem: necesse est, ꝙ per immediate adiunctum contrahatur. Et ulterius dicunt quidam, ꝙ sicut in impositionibus uocũ non est ratio quærenda: cũ imponantur ad placitum. sic in tali contractione ęquiuoci non est ratio quærenda: quia ex uoluntate imponitur terminum æquiuocũ sic contrahi. ¶ Contra istos arguitur. Et primo uidetur, quòd sic dicentes fingant aliquid a parte impositionis, ut euitent difficultatem quæstionis. Nam si contrahitur per immediatè adiunctum, & habeat hoc ex ipso imponẽte, ut sit instrumentum congruens in suũ finem. Eadem ratione potuit impositor posuisse termini æquiuocum per mediatè adiunctum contrahi posse. Nam sic esset instrumentum magis congruum in suum finem. Et tolleretur ambiguitas in sermone. Et per cõsequens huiusmodi propositiones. Canis latrat. Canis lucet: Canis natat, non poneremus esse distinguendas, eadem coacti necessitate, ut propter finẽ sermonis. Vlterius, qñ accipiunt, quòd in impositionibus uocum non est ratio quærenda: illud non uidetur uerum. Nam licet significata incomplexorũ probare nõ possimus: significata tamen complexorum probare possumus: quia horũ habemus media determinata, ut significata incomplexorum, ꝙ ergo hoc complexum, Canis currit: & alia huiusmodi determinatè significẽt aliquid, hoc non debemus accipere a uoluntate imponẽtis: sed recurrere debemus ad significata incomplexorum.

Pro-

PROPTER ista duo quæsita intelligendum est, ꝙ terminus æquiuocus proprie loquendo non põt contrahi ꝑ immediatè sibi adiunctum: nec per mediatè. Nam contractio est determinatio alicuius cõis: ita ꝙ aggregatũ ex cõtrahente & contracto necesse est repræsentare intellectum determinatioré, quàm sit intellectus ipsius contracti de se. Sed in termino ęquiuoco non est intellectus communis omnibus significatis: quia cum ęquiuocata per terminum æquiuocum significentur sub proprijs rationibus: nihil est eis commune præter solam uocem, quę contrahi non põt, cum sit singularis. Propter quod uox æquiuoca plura significans sub propriis rationibus de ui sermonis nõ potest contrahi ad alterum suorum significatorum. nã ibi sunt plures rationes significandi actu correspondentes diuersis significatis: quibus nihil est commune, nisi uox. Per accidens tamen, & per quẽdam discursum possumus accipere terminum æquiuocum pro altero significato. Nam audiens aliquem loquentem per terminum ęquiuocum, bene percipit. quòd non intendit significare nisi unũ: nam non potest nisi unum simul intelligere: illud autem unum subito percipit audiens ex determinatione addita ipsi termino æquiuoco. Nam si dicatur Pet. currit. audiens bene percipit, quòd proferens intendit loqui de aliquo uno: quod autem sit illud unum percipit ex determinatione sequente: cum dicitur Petrus Helię currit: sed non est ita intelligendum, quòd hæc determinatio Helię faciat uocem primo plura significantem, tunc determinatè significare vnum: ita quòd nõ aliud. Sed quòd per quendam discursum in eius cognitioné facit deuenire.

AD PRIMAM ergo quæstionem dicendum, quod terminus æquiuocus per immediate adiunctum contrahi non potest: licet per tale immediatum adiunctũ possit audiens manuduci, ut accipiat terminum æquiuocũ pro altero suorum significatorum determinatè. ¶ Ad primum argumẽtum in oppositum dicendum, ꝙ quædam sunt nomina penitus uniuoca: & illa sunt, quorum ratio substantiæ eadé est, & nomen idem. Quædã sunt nomina quę ꝓpriè di-

dicuntur æquiuoca: ut illa quæ actu plura ſignificant ſub proprijs rationibus: & illa ſunt quorum nomē eſt idem: & ratio ſubſtantiæ diuerſa: Et aliqua ſunt nomina analoga, quæ ſignificant primo aliquod commune: ſed tamen illud commune diuerſimodè reperiť in diuerſis. Sicut infinitum ſignificat illud, cuius non eſt terminus: ſed hoc diuerſimodè reperitur in magnitudine & numeris: & in continuis & diſcretis: quia ergo huiuſmodi nomina ſignificāt aliquid commune: ideo propriè non dicuntur ęquiuoca. Et quia illud commune diuerſimodè reperitur in diuerſis: ideo talia nomina nō dicuntur ꝓpriè uniuoca: ſed dicuntur propriè analoga: q̃a ergo huiuſmodi nomina ſignificant aliq̃d commune primo: ideo per immediatè adiunctum cō trahi poſſunt. Huiuſmodi autem nomina ſunt multū & album. nam multum primo ſignificat exceſſum in quantitate: & ideo contrahi poteſt. Similiter album primo ſignificat aliquid faciliter mouēs ſenſum: ſed hoc diuerſimodè reperiť in diuerſis. ſ. in colore & in uoce. q̃a in colore eſt albedo: & id etiam in uoce reperiť ſumendo albedinem pro alta & clara uoce, & huiuſmodi: & ideo poteſt contrahi. Quia ergo multum & album ſignificāt aliquid cōe, ideo per immediatè adiunctum cōtrahi poſſunt. Aeq̃uocum autem inquantum æquiuocum nihil commune ſignificat: & ideo contrahi nō poteſt. ¶ Ad ſecundū reſpōsū eſt. ¶ Ad tertiū dicendum, quod ly idem, poteſt manuducere, ut aliq̃d determinate apphendat audiens. hoc autem eſt per accidens & per diſcurſum, ut dictum eſt. ¶ Ad quartum de cognomine patet quid dicendum per ſe.

Ad secundam quæſtionē dicendum, quod terminus æquiuocus per mediatè adiunctum contrahi non poteſt: nec ꝑ tale mediatè adiunctum poteſt audiēs manuduci, ut concipiat aliquē determinatum conceptum de uirtute ſermonis: q̃a nihil tale mediatè adiūctū cadit in idētitatē extremi, cui additur mediatè. Et ideo nō poteſt eſſe modus intelligēdi alterum extremum. Verūtamē intelligendum eſt, quod ipſi termino æquiuoco annectitur quædam uniuocatio in modis ſignificandi

di respectiuis sibi correspõdentibus penes res significatas diuersas, uerbi gratia amor: significat conceptum nominalem & uerbalem: qui duo conceptus sufficiunt ad æquiuocationem. in ipso tamen potest esse uniuocatio in modis significandi respectiuis, qui ad contractionẽ requirũtur: cuiusmodi sunt persona: numerus &c. sufficiens ad contractionem per accidens termini æquiuoci. Et quia isti modi significãdi sunt respectiui: ideo possunt se inuicem determinari. Vnde si terminus ęquocus sub vno modo significandi conueniat alteri significatorum: si ille modus significandi respectiuus contrahat modum significandi ipsius modi significandi per se, erit còntractio: æquiuoci autem ꝑ accidẽs. Verbi gratia. Cana est æquiuocum ad fluuium & ad calamũ: si tamen dicatur Canna romanorum sãguine fluit plenus: iam ipsius generis est contractio ꝑ se: æquiuoci autem per accidens. Et per hoc patet ad argumenta.

Quęst. XIIII.

QVæritur utrũ signũ uniuersale aduenĩẽs termino ęquiuoco possit ipsum distribuere pro omnibus suppositis cuiuslibet sui significati. Qđ sic videtur. Nam signum vniuersale circa subiectum & eius significatum si sibi conformetur ponit suum significatum & modum significandi: ergo sic dicẽdo: omnis canis currit. ly omnis circa ly canis & quodlibet eius significatum cum sibi conformetur in accidentibus, ponet suũ modum significãdi, qui est distributio. ¶ Item signum vniuersale adueniens termino æquiuoco distribuit ipsum pro suppositis alicuius significati. nam aliter sibi frustra adderet. Sed qua ratione distribuit pro suppositis unius & cuiuslibet. probatio huius: nam æquè primo sub termino continentur. ¶ Item agens rationis proportionatur agenti naturæ: cum ars imitetur naturam inquãtum potest: sed agens naturæ simul potest agere in multa passibilia: sicut ignis in multa combustibilia: cum ergo significata termini æquiuoci sint distribuibilia eiusdem rationis: ipsum pro omnibus distribuet. ¶ Ad oppositum. In quibuscumque reperitur aliqua proprietas communis: reperitur in illis per

aliquam rationem commu nem:ſed in termino æqui-uoco nihil eſt commune, niſi ſola uox: quæ diſtribui non poteſt:cũ ſit ſingularis: ergo in termino æquiuoco iſta proprietas quæ eſt di-ſtributio, non reperietur ꝑ omnibus ſuis ſignificatis: etiam quia tunc iſte ſyllogiſ mus eſſet rectus per dici de omni. Omnis canis currit. celeſte ſydus eſt canis: ergo celeſte ſydus currit. Nam ꝑ omnibus poteſt fieri ſum-ptio ſub: ꝑ qbus fit diſtribu tio,unico actu diſtributiõis. AD QVAESTIONEM dicen-dum,quod ſignum uniuer-ſale adueniens termino ęq uoco poteſt diſtribuere ip-ſum pro omnibus ſuppoſi-tis cuiuſlibet ſignificati.Sed intelligendum eſt, quod ſi-cut terminus ęquiuocus ſi-gnificat unũ ſignificatum: ac ſi aliud non ſignificaret: & unum repręſentat reſpe-ctu prædicati: ac ſi aliud nõ repręſentaret: hæc eſt ſub nulla habitudine: ſic etiam ſignum vnuerſale diſtribuit vnum ſignificatum: ac ſi a-liud nõ diſtribueret,hoc eſt unũ diſtribuit ſub uno actu diſtribuendi:& aliud ſub a-lio.Et huius ratio eſt. Nam diſtributio eſt acceptio ali-cuius communis pro quoli bet eius ſuppoſito:quorum quodlibet eſt ipſum. Nunc autem in termino æquiuo-co nõ eſt aliud commune, ſuper quod poſſit cadere di ſtributio:qa nihil eſt ibi cõ mune niſi ſola vox.Et ideo diſtributio cadit ſuper uno ſignificato,ac ſi ſuper aliud non caderet:& ſuper quod-libet:ſed hoc eſt alio actu di ſtribuendi,& alio. ¶Ratio-nes ad primã partem oſtẽ dunt,quod ſignum uniuer-ſale poſſit diſtribuere ter-minum æquiuocũ pro om-nibus ſuis ſignificatis: & hoc eſt verum:ſed non uni-co actu. ¶Contra hoc po-teſt argui ſic.Signi ſemel po ſiti eſt unum ſignificatum, & unus modus ſignificãdi: ergo & unus actus diſtribu endi.Dicẽdum, quod ſinca thegoremata finitatem ſuę ſignificationis trahunt ex adiunctis:cum ergo hic ſint actu plura ſignificata, quo-rum nullum ad aliud habet habitudinem,vt dictum eſt: diuerſi hic erunt actus di-ſtribuendi, quorum nullus ad alium habet habitudi-nem. ¶Rationes ad aliam partem oſtendunt, quod ſi-gnum uniuerſale non poſ-ſit diſtribuere terminum æquiuocum pro omnibus ſuppoſitis cuiuſlibet ſui ſi-

gnificati vnico actu distributionis: & hoc est verum. ¶Ex his patet, quod causa apparentię in ęquiuocatione est unitas actualis uocis incomplexæ secundum materiam & formam: per hoc quod eius apparentia est in dictione separatur a locis extra dictionem: & per hanc particulam uocis incomplexæ separatur ab amphibologia: & ꝑ hoc, quod additur secundum materiam & formam. separatur a compositione & diuisione & accentu: nam ibi est unitas secundum materiam: non tamen secundū formam. Per hoc autem qđ dicitur unitas actualis vocis: separatur a figura dictionis: nam ad figuram dictionis non requiritur nisi unitas phantastica. Si autem ibi maior unitas reperiatur: hoc accidit figuræ dictionis. Et sic patet, quod fallacia æquiuocationis distinguitur ab omnibus alijs in dictione & extra dictionem.

¶ *Alius autem quando sic soliti sumus dicere. &c. Capitulo secundo primi huius.*

Quęstio. XV.

QVærit circa secundū modū ęquocatiōis, vtrum possibile sit aliquod nomen significare unum per prius, & reliquum ꝑ posterius: quod non videtur. Nam si hoc esset possibile: aut hoc erit ex parte uocis, aut ex parte ipsius imponētis, aut ex ꝑte ipsius rei. Nō ex parte uocis, quia uox inquantum uox est: nullam rem sibi determinat. Nec ex parte imponentis, quia ex quo imponens imponit ad placitum potest prius imponere nomen, quod est posterius in re. Nec ex parte ipsius rei: nam licet res inter se ordinem habeant: non tamen propter hoc sequitur, quod habeāt ordinem adinuicem, ut sūt significabiles: quia illud quod est posterius: ut dictū est, potest prius significari. ¶Ad istam rationem dicitur, quod quædam sunt res quæ inter se ordinem non habent, & quædam quæ ordinem habent. Istæ autem res quę nullam adinuicem habent habitudinē: si significent ꝑ uocem, purè ęquiuocè significātur. Istę uerò res quæ habitudinem adinuicem habent: significātur sub modo prioris & posterio-

ſterioris. Nam intelligere ſequitur eſſe: & ſignificarę intelligere. Exquo ergo eſt in re ordo prioris & poſterioris in ſignificando: erit ordo prioris & poſterioris. Sed contra iſtam ſolutionē arguo dupliciter. Primo ſic. Significare eſt quidā actus intellectus prout eſt attributus ipſis rebus: ſed illud quod poſterius eſt in re poteſt eſſe magis & prius notum apud intellectum, quā illud qđ ſimpliciter prius eſt in re. Et ſicut intelligit intellectus, ſic imponit nomen ad ſignificandum: ergo ei quod poſterius eſt in re, prius poteſt nomen imponere: prioritas ergo & poſterioritas in intellectu nō concludit prioritatē & poſterioritatem in rebus, put ſunt ſignificabiles: ergo &c. ¶ Item ſi aliquod nomen imponitur diuerſis: aut ergo illis imponitur una impoſitione: aut pluribus impoſitionibus. Si vna impoſitione. Cum vna impoſitio accipiatur ſub vna ratione ſignificandi: illa duo in vna ratione uniuocabuntur. Si eis imponitur diuerſis impoſitionibus. Cum prima impoſitio non magis imprimat voci repræſentationem, quàm ſecunda, illa duo æqualiter repræſentabuntur. Propter hæc dicit aliter, quod nomen analogum ſignificat primo unā rationem communem: iſta tamen ratio per prius & poſterius in diuerſis reperitur. Et ſicut iſta ratio in diuerſis reperitur: ſic nomen illud per prius & poſterius de eis dicet. Verbi gratia. Ens primo ſignificat entitatem, & vnum primo ſignificat indiuiſionem. Sed ratio eſſendi primo competit ſubſtantiæ: deinde quantitati: & ſic ceteris prædicamentis. Et ſic hoc nomē ens per prius dicitur de ſubſtantia, & per poſterius de quantitate & aliis: Similiter eſt de vno.

¶ Sed contra hoc. Inter idē & diuerſum non cadit medium: ergo omne quod concipitur: concipitur ſub eadem ratione uel diuerſā. Sed illa quæ concipiuntur ſub eadem ratione, ſub illa ratione uniuocantur. Quę autem ſub diuerſa ratione concipiuntur: ſub illis rationibus diuerſis æquiuocant. Cum igitur inter idem & diuerſum non cadit mediū: omne nomen vel erit ſimpliciter ęquiuocum, uel uniuocum. ¶ Item terminus qꝑ primo ſignificat, ſupponit reſpectu prædicati: ſi ergo no-

nomen analogum ſignificaret vnũ commune: illud ſupponeret reſpectu prædicati: & per conſequens ad tale nomen non eſſet reſpõdendum per diſtinctionẽ: quia ibi eſſet unitas & non duplicitas: & per conſequẽs talis analogia æquiuocationem non cauſaret. Item qđ additur de ente, veritatem non habet: nam primo nõ ſignificat aliquam rationẽ communem illis, de quib. dicitur. Et hoc propter tria.
Cõt. vlt. Nam per phyloſophum. 8.
Idem. meta. duplex eſt materia.
2. meta. Senſibilis & intelligibilis.
Cõ. 35. Quæ autem habent materiam ſenſibilem uel intelligibilem non ſtatim ſunt id quod ſunt: nam in illis materia expectat aduentum formæ: In illis autem in q̃bus non eſt materia nec ſenſibilis nec intelligibilis: ſtatim ſunt id quod ſunt: quia ibi non eſt aliquid expectãs aduentum ipſius formæ. Et exẽplificat de ente & uno: nam ens & unum ſtatim ſunt quale & quantum &c. Sed ſi ens ſignificaret aliq̃ rationem communem, illa ratio expectaret aliquod additum per quod determinaretur ad ſubſtantiam, uel ad accidens. Cum ergo ſtatim ſit decem genera: non ſignificabit aliquam rationẽ communem. ¶ Item ſi ens ſignificaret aliquam rationẽ communem: diuerſa prædicamenta minus differrent, quam duæ ſpecies eiuſdem generis: nã duæ ſpecies eiuſdem generis cõueniunt in ratiõe communi generis. Et differunt per differentias eſſentiales. Sed ſi ens ſignificaret unam rationem communem: ad diuerſa prædicamenta: in iſta ratione cõmuni conuenirent: & non differrent per differentias eſſentiales: quia ens non eſt genus, quia extra intellectũ generis eſt differentia, & econuerſo. Et de differentia per ſe non prædicatur genus: ſed ens de differentia per ſe prædicatur. Vnde ens non diuiditur in decem genera per differentias eſſentiales: ſed per diuerſos modos eſſendi: quibus correſpondent diuerſi modi prędicandi: & ideo dicuntur p̃dicamenta: ergo &c. ¶ Item quilibet conceptus aut eſt comparati aut abſoluti: ergo conceptus entis vel erit abſolutus uel comparatus. Sed cõceptus abſolutus eſt conceptus ſubſtantiæ: & cõceptus comparatus eſt conceptus accidentis: ergo conceptus entis vel erit conceptus

ptus substantię vel acciden tis. ¶ Forte diceret aliquis, quod in isto argumento est fallacia figurę dictionis : ac si sic argueretur. Omne animal uel rationale uel irrationale: ergo animal significat rationale uel irrationale. Hic est fallacia figuræ dictionis a suppositione personali ad simplicem. Licet enim in re animal non fuerit aliud quam rationale uel irrationale: animal tamen potest significare indifferens ad rationale & irrationale. Similiter licet quilibet conceptus sit absolutus uel comparatus: ens tñ potest significare indifferēs ad hunc & ad illum.

¶ Sed ista responsio nō impedit argumentum. nā absolutum & comparatū sunt differentia ipsius cōceptus. Sicut rationale & irrationale sunt differentiæ animalis, ut in rerum natura existit. Sed impossibile est in rerum natura reperire aliqđ animal quod indifferenter se habeat ad rationale & irrationale: ergo impossibile est esse aliquem conceptū, qui indifferenter se habeat ad absolutum & comparatum. Quare relinquitur, ꝙ ens non significat primo unam rationē cōem illis de quib. dicitur. Et simpliciter, quod nomen analogum nō significat primo vnam rationem cōmunē, quæ per prius & posterius in diuersis reperiatur. Et ꝑ consequens responsio illa data non fuit sufficiens nec bene fundata. quare &c.

¶ Ad oppositum arguitur. Et primo sic: differentia est inter uniuocum & æquiuocum & analogum. Vniuocum enim significat vnum. Aequiuocū verò plura: sed æqualiter. Ergo analogum significat unum per prius, & reliquum per posterius: ¶ Itē ꝑ phylosophum in 4. meta. Ens dicitur multis modis: & per hoc innuit: ꝙ non penitus vniuocè: sed nec æquiuocè: sed ad unum & unam naturam ut sanum. ¶ Item intelligere sequitur esse: & significare: ergo modus intelligendi sequitur modum essendi: & modus significandi sequitur modum intelligēdi: sed in re est habitudo: ergo & in significando est habitudo. ¶ Item in hoc libro distinguit phylosophus nomina, quæ dicunt per prius & posterius: ergo &cæt.

Ad quaestionem dicendum, quod quantum est ex parte

parte uocis significantis nō est possibile vocem significare unum per prius, & reliquum per posterius: Nā significare est aliquid intellectui repræsentare: quod ergo significatur ab intellectu concipitur. Sed omne qđ ab intellectu cōcipitur: sub distincta & determinata ratione concipitur: quia intellectus est quidam actus: & ideo quod intelligit ab alio distinguit. Omne ergo quod significatur sub distincta ratione & determinata significatur: hoc patet. nam materia prima quę de se est ens in potentia, si intelligitur oportet quod intelligatur sub rationem distincta. Et si ita sit de materia prima: multofortius hoc erit verum de omni alio. ¶Si ergo dictio analoga uel uox imponitur diuersis: necesse est ut sub ratione distincta & determinata eis imponatur. Si ergo dictio analoga sub diuersis rationibus diuersis imponatur: necesse est quantum est ex parte uocis significantis: quod ea æqualiter repręsentet. vnde in re potest esse analogia: sed in uoce significante nulla cadit prioritas uel posterioritas. Aliqua enim est proprietas, quæ magis conuenit uni rei, quàm alteri: sed non est aliqua proprietas, quæ magis conueniat substantię uocis, quam alia. hoc etiam patet per signum. quia Aristote. in libro prædicamentorum: vbi determinat de uocibus significatiuis: nullam mentionem facit de his quæ in re sunt analoga: sed solum ibi de uniuocis & æquiuocis. Vnde Boe. dicit ibidem: quod Aristote. dicat, quod æquiuoca sunt quorum nomen est commune: & ratio substantiæ diuersa: quod sub ista diffinitione comprehendit quę in re sunt analoga, & omne genus æquiuocationis. Vnde ratio substantiæ per ipsum accipitur ibi pro ratione determinata, quam intellectus attribuit ipsis rebus: & non pro ratione prout constat ex genere & differētia. Propter quod dico, quod quantum est ex parte uocis significantis: nulla cadit prioritas uel posterioritas: licet res significatæ ad inuicem habeant habitudinem.

¶Ad primam rationem dicendum, quod quantum est ex parte uocis significantis medium: non cadit inter

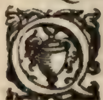
vni

uniuocum & æquiuocum. ¶Ad aliam rationem dicẽdum est: quod naturalis & etiam metaphysicus ipsas res considerant. Logicus autem considerat res rationis. Et ideo multa sunt uniuoca apud logicum: quæ dicuntur æquiuoca apud naturalem. Naturalis enim diceret, quod corpus æquiuocè dicitur de corpore superiori & īferiori. Sed logicus diceret, quod de utroq; diceretur vniuoce. Vnde ꝗ quibuscunque potest logicus abstrahere vnam rationem communem: dicuntur illa in illa ratione cõmuni uniri vel uniuocari. Vnde quia in corpore superiori & inferiori cõtingit reperire unã rationem communem: q2 hæc & illa corpora conueniunt in habendo tres dimensiones: ideo logicus dicit tam hæc quam illa in illa ratione communi vniri. Sed quia naturali applicat suam considerationem in ipsis rebus. Et alia est natura corporis corruptibilis & corporis incorruptibilis. Ideo naturalis dicit, qđ corpus dicitur de hoc æquiuocè. Et de illo logicus etiam dicit, quod omnes eiusdem generis species in suo genere vniuocantur. Sed naturalis dicit, quod in genere latent æquiuocationes multæ. vnde logicus considerat res ipsas, ut sub ratione cadunt. Et quia inter idem & diuersum non cadit mediũ: idem logicus medium non ponit inter æquiuocum & uniuocum. Vnde per hoc ad formam argumenti dicẽdum, quod quia primus phylosophus cõsiderat res secũdum suas quidditates. Et in re est: ita quod quædã res ad inuicem habent habitudinem: ideo dicit primus phylosophus, qđ ens dicitur de substantia: & accidẽte analogicè. Sed quia logicus considerat res vt sub ratione cadunt: ideo dicit, quod ens æquiuocè dicitur de substantia, & accidente. Vnde Porphyrius dicit, qđ siquis omnia entia uocet æquiuocè: non vniuocè nũcupabit. ¶Sed contra hoc arguitur. Si enim uox, quæ dicitur analoga quantum est ex parte uocis significantis: non significaret unum ꝑ prius: & reliquum per posterius: sequeret, quod primus modus æquiuocationis, & secundus non differrent: nam primus modus est quando aliqua dictio significat æqualiter plura. Ideo dicẽdum est, quod analogia

logia non causatur, secundum modum æquiuocationis: quia propriè analogia reducitur ad primum modum æquiuocationis. Vnde ad præsens dicatur, quod translatio & transumptio a propria significatione ad impropriam per aliquam similitudinem causat secundum modum æquiuocationis. hoc patet per Aristo. in littera. Dicit enim, quod secundus modus æquiuocationis & amphibologiæ resultat ex hoc, quod soliti sumus sic dicere. Sicut ridere ꝓpriè significat actum hominis: & per quãdam trãslationem floritionẽ: uel florigerationem pratorũ: unde dicerem, quod hic est secundus modus æquiuocationis. Quicquid ridet habet os. pratum ridet. ergo. &c. Vnde in secundo modo nulla cadit habitudo, unde si illa quæ in re habent habitudinem adinuicẽ sub diuersis rationibus significentur æquiuoce: quãtum est ex parte uocis importãtur. Vnde talis analogia est reducenda ad primum modum æquiuocationis.

¶Ad aliud dicendum, quod si accidens intelligitur, ut habet habitudinem ad substantiam: & nomen, si sic sibi imponitur, sub ratione distincta & determinata sibi imponetur: & ꝑ consequẽs si idem nomen imponatur vtrique, illa æquiuocè repręsentabit: unde licet prius sit causa esse posterius: non tamen oportet, quod prius sit causa quare posterius significetur: nam posterius in re põt esse magis, & prius notum intellectui: & per consequẽs sibi prius potest nomen imponi: unde habitudo in re non concludit necessario prioritatẽ & posterioritatem in sermone. ¶Ad aliud patet.

Quæstio. XVI.

Quæritur Vtrum terminus analogus per se positus stet solum pro modo famosiori. Qd̄ sic uidetur. nam hic est fallacia secũdum quid ad simpliciter secundum phylosophum: hoc est opinabile: ergo hoc est. Quod non esset nisi ly esse in consequente solum staret ꝓ esse in actu. ¶Item Aristo. concedit istã consequentiam. hoc est in potentia. ergo hoc non est. sed hoc non esset nisi in cõsequenti negatio solum negaret esse in actu. ¶Itẽ Aris. 7. ethicorum. dicit. quod si dicatur incõtinens. iam stat ly

1. elẽ. & 3. ibidẽ. & 3. elẽ. cap. 8. & priophysico. & d̄ gñatiõe et ꝑiher. cap. 5.

ly incõtinens hic pro eo qđ excedit rectam rationẽ in gustu vel in tactu. Sed si dicatur incontinens iræ uel lucri: iam stat pro eo quod excedit rectam rationem in ira uel lucro: sed excedere certam rationem in gustu uel tactu, est modus famosior incontinentię: ergo &c. ¶Ad oppositũ est Boetius, quod si dicatur. Homo uiuit: hic stat ly homo pro homine picto & uiuo: sed homo uiuus est modus famosior: ergo &c. ¶Item si sic dicatur. Quæcunque expediunt bona sunt: mala expediunt: ergo &c. paralogismus est æquiuocationis: sed si terminus analogus per se positus staret pro modo famosiori: nõ esset hic aliqua duplicitas: nam maior non esset duplex: quia ponitur ly expedire per se: nec minor: quia contrahitur ibi p ly mala. Si concedatur qđ neutra istarum propositionum est per se multiplex: hoc non potest stare: quia paralogismi in dictione nõ solum peccant contra syllogismum: sed contra contradictionem: sed in non multiplicibus saluatur uera contradictio. sequitur ergo, quod hic non esset fallacia æquiuocationis: si neutra præmissarum esset multiplex. ¶Item Aristo. in primo physicorum arguit sic. Si tãtum unum ens est: aut ergo ens illud est substantia, aut accidens: sed talis forma arguendi non ualeret nisi ens quantum est de se posset accipi pro substantia & accidente. ¶Item dictum est: quod terminus analogus quantũ est ex parte uocis significantis utrumque significatum repręsentat æqualiter: cum ergo accidentale sit sibi, quod in oratione ponatur: sequitur quantum est de se pro utroque significato possit accipi. cum nullum accidentale permutet essentiale.

¶Item si ponatur, quod aliqua uox pluribus imponatur. s. rei & eius similitudini: vt si homo imponatur naturę humanæ & eius similitudini: uolo significare uiuere in esse similitudini hominis, licet falso: sed hoc nõ possum facere, nisi sic dicendo: homo uiuit: ergo &c.

Ad qvaestionem dicitur, quod analogum per se positum stat solum pro modo famosiori: nam sic utuntur auctores: ut patet per exempla adducta: sed omnis significatio nominis debet esse nota in scientia: qa

per rationem scientificam significata terminorum probare non possumus. Ergo quia auctores sic utuntur, ideo concedere debemus terminum analogum sic debere accipi. ¶Sed cõtra hoc arguo sic, Si terminus analogus, qui dicitur inportare multitudinem imponatur diuersis; quæro utrum eis una impositione imponatur, uel diuersis impositionibus. Si una: cum una impositio accipiatur ex una ratione significandi ista diuersa in illa ratione uniuocabuntur. Si diuersis impositionibus cum prima impositio non magis imprimat voci repręsentationem quam secunda: sequitur, quod quantum est ex parte uocis significantis, æquè pro utroque accipietur.

¶Item ista responsio non uadit ad quæstionem: quia hic non quæritur de significato termini analogi; quia eius significata debemus supponere. Sed hic quæritur de modo significandi analogi: licet enim non possumus probare, quod homo significet naturam, quę ratiocinari potest: supposita tamen eius significatione modum eius accipiendi pro suis suppositis probare possumus.

Propter hoc dicendum, quod cum terminus analog⁹ utrũq. significatũ repsẽtet tanquam signum utriusque. fit tamen signum utriusque per hoc, quod sub determinata ratione & distincte utrique imponitur. Et ideo concludere possumus, quod quantum est ex parte uocis significantis vtrumque significatum æqualiter repræsentat: & per consequens, quod pro utroque accipi possit. Vnde intelligendum, quod terminus analogus quandoque plura repræsentat, quandoque tãtum unum: sed illud unum secundum diuersa esse in diuersis reperitur. Exemplum primi. Expedire significat expeditionem quæ est in bonis: & vtilitatem quæ est in malis; & ista duo in uoce significante non se habent secũdum prius & posterius. Similiter ens significat ens, quod est substantia: & ens, qđ est accidens. Et licet ens qđ est accidẽs in re habeat attributionẽ ad substãtiam: in uoce tamen significante nullã habet habitudinẽ ad subãm. Et iõ oĩa talia analoga habẽt reduci ad primũ modũ æquiuocationis. Exẽ

plum ſecundi: nam ſanum ſignificat proportionem calidorum & frigidorum hu. ſiccorum: iſta proportio in animali reperitur ut in ſubiecto: & ī vrina ut in ſigno: & in dieta ut in cōſeruante: & ſimiliter eſt de elemento reſpectu ignis & materiæ primæ. Et talia analoga reducenda ſunt ad uniuocationem, cum ſolum unū primo ſignificent. ¶ Ad primum argumentum dicendum, quod hic eſt fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter: eſt opinabile: ergo eſt. Et cum dicitur eſſe opinabile, eſt ſecundum ſignificatum huius quod dico eſſe. nego. unde dico, quod eſſe in opinione eſſe non ſignificat: ſed hoc totum eſſe in opinione illud intellectui repræſentat. ¶ Ad ſecundū dico, quod eſſe non ſignificat eſſe in potentia: & ideo Ariſto. 9. cōcedit illā conſequentiam: eſt in potentia: ergo non eſt. ¶ Ad tertium dico, quod incontinens ſignificat exceſſum rationis in guſtu & tactu: & ſignificat exceſſum rationis ſimpliciter: & hoc æqui uocè. Sed termino æquoco uti poſſumus ꝓ altero ſignificato: nō hoc nomine incōtinēs uti poſſumus: & ꝓ exceſſu rōnis in tactu & guſtu: & ꝓ exceſſu rōnis in cō muni. Et quia commune: de ſe non accipitur pro aliquo determinato, niſi per additum determinetur: ideo incontinens quod ſignificat exceſſum rationis in communi: poteſt determinari ad alterum eorum: ita quod poſſit accipi ꝓ exceſſu rationis in ira: uel in lucro, ſic dicendo: incontinens iræ uel lucri &cæt.

¶ Tertius uerò quando compoſitum plura ſignificat: ſeparatum uerò ſimpliciter. ut ſcit ſeculum &c. capitu. ſecundo primi huius.

Quæſtio. XVII.

Væritur utrum tertius modus æquiuocationis reſultet ex hoc ſolum, quod aliqua dictio ſignificat unum de ſe, & aliud ex adiuncto? Et hoc eſt quærere utrum hęc ſit diſtinguenda: laborans ſanus eſt? Videtur quod nō. nam per Ariſtote. tres ſunt modi communes ęquiuocationis & amphibologiæ. Et tertius modus eſt, qn̄ dictio ſignificat vnū de ſe, & reliquū ex adiuncto. Cū ergo

go in ista oratione: laborās sanus est: non sit aliquid qđ possit conferre huic, quod dico laborans: multitudinē aliquā: sequitur, quod hæc non sit distinguenda, laborans sanus est. ¶Item Priscianus in magno uolumine dicit in primo capitulo: Tēpora quoque participijs accidunt: quod nobis deficiūt duo participia: præsens passiui: & præteritum actiui, concludens ex hoc, quod participium desinēs in ens uel in ans non significat tēpus præteritum. Et nihil ponitur in hac oratione: laborans sanus est: quod possit conferre huic quod dico laborans, aliquam multiplicitatem: ergo &c. ¶Itē multiplicitas consignificatorū determinari potest ꝑ adiūctum: licet ergo laborās de se significet duo tempora: tamen in ista oratione: laborans sanus est, ad unum tēpus determinatur. Assumptum patet per Boetium, q dicit: quod si dicatur. Canna romanorum sanguinē sorbuit plenus: iam cōtrahitur canna per mediatē adiunctum. ¶Item in multiplicibus utraque pars contradictiōnis potest esse uera secundum uocem. sed hæc ꝯm Aristo. in littera est determinatē uera: sanus est non laborans: & hęc appet determinatē falsa. Laborans sanus est: ergo &c. ¶Ad oppositum. Illa propositio est distinguenda ut multiplex: quæ potest habere secundum uocem utrāque partem contradictiōis ueram: sed istę duæ possunt esse ueræ. Non laborans sanus ē: & laborās sanus ē: ut patet in littera. Dicit.n. Ari. uerum quidem sanabatur laborans & non laborans: sanus est autem non laborans. Sed laborās non nūc: sed prius. ¶Item in ęquiuocatione multiplicitas latet sub unitate uocis incomplexæ: sed si huic quod dico laborans: confertur tēpus ex adiūcto: sequitur, ꝙ tota multiplicitas æquiuocationis esset in complexo: & non in incomplexo.

Circa istam quæstionem duplex est opinio. Quidam dicunt, quod hæc non est distinguenda. Laborans sanus est. Et quidam, quod sic. Et ratio primorum est illa, q̄ tacta est. s. ꝙ tres sunt modi cōes &c. Hæc tñ est distinguenda ꝯm ipsos: laborans sanabatur. Et huius rationem ponunt ipsi: quia præteritum imperfectum sicut est impfectē factum, sic est

imperfectè præsens: vnde uerbum talis tẽporis consignificat actum inchoatũ: sed tamen ton totaliter determinatum: unde de eo q cõpleuit totaliter actũ scribendi versum: non possum dicere, quod scribebat versum: propter igitur conuenientiam p̃teriti imperfecti ad pñs uolunt ipsi, quod sanabatur, conferat tẽpus imperfectum huic quod dico, laborans. & cum laborans de se non consignificet nisi tẽpus præsens: hæc non erit distinguenda: laborans sanus est. Et sic dicentes de leui respondent ad argumẽta in contrarium. ¶ Ad primum dicunt, quando dicitur, istę sunt verę: laborans sanus est: & non laborans sanus est, ipsi negant. ¶ Ad aliud dicunt, quod nihil ꝓhibet, quod aliquid alteri conferat multiplicitatem: & tamen quod ista multiplicitas solum sit in dictione una. Verbigratia hæc propositio. b. conuenit esse. a. habet duas acceptiones ab hoc verbo conuenit. & tamen tota multiplicitas est in hoc quod dico. b. Similiter dicerent in proposito, quod nihil prohibet, quod tempus conferatur ab hoc uerbo sanabatur: huic qđ dico laborans: & tamen, quod tota multiplicitas sit in hoc, quod dico, laborãs.

¶ Sed contra. Et primo contra hoc quod dicitur, quod hoc quod dico laborans, nõ significat duplex tempus. Priscianus in magno uolumine dicit, quod participium desinens in ans uel in ens consignificat duplex tẽpus. s. præsens & præteritum imperfectum, & idem dicit in minori: ergo & cæt. ¶ Item modi significandi absoluti & respectiui præcedunt ordinationem dictionis in oratione: cum sint principia ordinandi dictionem cum dictione in oratione Et huius signum est: nam Priscianus in magno uolumine primo determinat de modo significandi antequam determinet in minori de oratione: non videtur ergo rationabile, quod aliquis modus significandi conferatur dictioni ex ordinatione eius in oratione. ¶ Item licet aliqua dictio alteri posset conferre aliquem modum significãdi respectiuum, cum secundum modos significandi respectiuos adinuicem dependeant: non tamen videtur, quod aliqua dictio posset alteri conferre

ali-

aliquem modum significandi absolutum: cum ergo tempus sit modus significandi absolutus: non uidetur, quod aliqua dictio possit tempus conferre alteri. ¶ Ad illud quod dicitur de illa conuenientia inter præsens & præteritum imperfectum: ueritatem habere posset, si caderent ex una parte oratiōis. ¶ Quid autem sit tenendum, non potest bene probari per rationes demonstratiuas. Nā ista materia propinqua est impositionibus nominum, in quibus non est ratio quę renda.

VERVNTAMEN potest dici ad præsens: quod hæc est distinguenda. Laborans sanus est: ex eo quod laborās potest accipi pro laborante nūc & prius. Et ad hoc multum facit quod dicit Priscianus, scilicet quod participium consignificat duo tempora. Propter hoc dico, quod tertius modus æquiuocationis est ex hoc, quod dictio de se consignificat plura: & non ex adiuncto. ¶ Ad primum argumentum dicendum: quod tantum duo sunt modi communes, & tertius modus non est communis: sed amphibologiæ appropriatur. Et isto modo loquendi utitur Aristote. in libro. 2. de anima. ubi distinguit sensibilia propria & communia. Et dicit, quinque sunt sensibilia communia scilicet motus, quies, numerus, magnitudo, & figura. Et tamen ista non sunt cōmunia cuilibet sensui: sed quædam sic, & quædam non. Numerus enim odoratui non conuenit. ¶ Ad aliud dicendum, quod duo participia nobis deficiunt scilicet præsens passiui, & præteritum actiui: quod circūloquimur sic dicendo. Sum qui legi, sed hoc non intelligit de præterito imperfecto. ¶ Ad tertium dicendum, quod illud argumentum est commune utrique parti. Nam quidam sunt modi significandi respectiui: & quidam absoluti: modo multiplex in modis significandi respectiuis potest determinari per mediatè adiunctum. Et hoc intelligit Boetius. Sed tempus est modus significandi absolutus. & ideo non oportet, quod per mediatum determinetur. ¶ Ad quartum dicendum, quod istæ duæ propositiones ueræ sunt: non laborans sanus est. Et

adiũgo ſicut phyloſophus: laborans nõ nũc: ſed prius. Item ad principale, quod non ſit diſtinguenda probatio: quia quandocunque eſt multiplicitas in termino abſolutè Ariſto. in manifeſtando exempla ſemper manifeſtat ubi eſt multiplicitas: abſolutè eẽ diſtinguẽdum. Dicit enim; quod expedire eſt duplex: Sed in manifeſtando exempla iuxta tertium modum æquiuocationis nõ manifeſtat multiplicitatem in aliquo termino abſolutè. Dicit enim laborantem quẽlibet facere uel pati: non tantum unum ſignificat. videtur ergo, quod multiplicitas fuerit in toto. & non in iſta particula laborans. Dico, quod Ariſto. hanc multiplicitatem manifeſtans tertij modi æquiuocationis dicit hoc totum: laborantẽ quidlibet facere uel pati multa ſignificare: ut deſignet hunc modum accipi penes conſignificata dictionum: quæ quidem ſunt modi ſignificãdi. qui modi ſignificãdi dictioni inſunt, ut in oratione ordinatur. Quilibet enim modus ſignificandi ineſt dictioni, ut ordinationem habet: cum licet modi reſpectiui ſint principia ordinandi dictionem cum alia. Et licet tempus non ſit principium ordinandi dictionem cum dictione. ſ. appoſitum cum ſuppoſito: eſt tamen menſura actus q ab eo egredi ẽ.

¶ *Secundum amphibologiam tales uelle me accipere pugnantes. Et putas, quod quis ſcit hoc ſcit &c. Cap. ij. primi huius.*

Quæſt. XVIII.

Irca amphibologiã, primo quæritur vtrum vnitas uocis complexæ ſit ſufficiens principium diſtinguendi amphibologiam ab æquiuocatione. Quod non uidetur. quia complexum & incõplexũ ſolum differunt materialiter: ſed diuerſitas in materia non concludit diuerſitatem in forma. Sed loci ſophyſtici diſtinguuntur ſecundum ſpeciem: ergo per complexũm & incomplexũ ſolum non diſtinguuntur. ¶ Item complexum & incomplexum differunt ſicut pars & totum: ſed pars & totum non diſtinguuntur ſpecie: quia quæ diſtinguuntur ſpecie totaliter ſunt diuerſa: ſed pars & totum totaliter

totaliter non sunt diuersa: ergo &c. ¶Ad oppositum. Aequocatio & amphibologia differunt, sicut dictio & oratio: sed dictio & oratio differunt p cóplexum & inplexum: ergo &cęt.

Quæst. XIX.

IVxta hoc quęritur utrum diuersa ratio construēdi requiratur ad amphibologiā. Qđ sic uidetur: quia omnes paralogismi eiusdem fallaciæ dicūtur habere unum principium non existentiæ, sicut unum principium apparentiæ: sed aliqui paralogismi, huius fallaciæ non habent aliud principium non existentiæ, quàm diuersam rationem construendi: ergo diuersa ratio construēdi ad amphibologiam requiritur. ¶Si dicatur, qđ omnes loci huius fallaciæ habent unam causam communem non existentiæ .s. diuersitatem sententię: & per consequens, quod illud assumptum est falsum, quādo accipitur quod aliqui paralogismi habent diuersam rónem cōstruēdi p non existētia. ¶Cōtra. In aliquibus paralogismis huius fallacię diuersitas sentētiæ resultat ex diuersitate cōstructióis, sicut est cā: mō huius effectus secūdum rationē, una est causa secundum rationem. Cum ergo diuersitas snīæ in nominibus paralogismis huius loci reperiatur: & in aliquibus ut planum est resultet ex diuersitate constructionis: videtur quod diuersa ratio cōstruēdi reqratur ad amphibologiam. ¶Item in oratione amphibologica tria reqrūtur .s. uox, significatum, & modi significandi dictionum. Sed diuersitas sententiæ non resultat ex uoce: nam uox manet eadē. Nec ex diuersitate significati. Nam hæc per se requiritur ad ęquiuocationem. Oportet ergo, quod diuersitas sententię in amphibologia resultet ex diuersitate modorū significandi dictionū, quę causat diuersitatem cóstructionis. ¶Item hoc patet p signum: nam Arist. instruens nos circa istam fallaciā, non ponit aliquē paralogismū, quin in eo cótingat repire diuersitatē constructionis. ¶Ad oppositū. Quandocunque duo sic se habent adinuicem, quod contingit reperire unum

sine

ſine altero: unum nõ eſt de ratione alterius, licet econuerſo. Quia enim contingit reperire animal ſine homine: ideo homo non eſt de ratione animalis, licet econuerſo. Sed contingit reperire amphibologiam ſine diuerſa ratione conſtruendi, ut patet hic. Littus aratur: ergo &c.

Ad primam quæſtionẽ dicendum, ꝙ unitas uocis cõplexæ ſecundum materiam & formã eſt ſufficiens principium diſtinguendi amphibologiam a quolibet alio loco ſophiſtico in dictione & extra. Per hoc enim, quòd eius apparẽtia accipitur ex parte uocis: diſtinguitur a locis extra dictionem. Et ꝑ hoc, quòd dicitur ſecundũ materiam & formam diſtinguitur a compoſitione & diuiſione & accentu. Et per hoc, quòd eſt ibi uera multiplicitas: diſtinguitur a figura dictionis: ad quam non exigitur niſi unitas phantaſtica. Per hoc quòd dicitur uocis complexæ: ab æquiuocatione diſtinguitur. Eſt.n. complexum ſufficiens principium diſtinguendi ipſam amphibologiam ab æquiuocatione. Nam diuerſitas aliquorum ſecundum ſpeciẽ: prouenit ex diuerſitate materiæ & formæ: Sed complexum & incomplexum differunt ex parte materię & formæ: ergo loci qui accipiuntur ſecundum complexum & incomplexum, differunt ſpecie. Quod autem complexum & incomplexũ differant ex parte materię, hoc patet per ſimile. Nam alia eſt materia propria ipſius lapidis & ipſius domus. Similiter alia eſt materia complexi & incõplexi. Propria materia autẽ complexi ſunt dictiones per ſe ſignificatiuæ. Sed materia incomplexi ſunt ſyllabæ & literæ nõ per ſe ſignificatiuæ. Differũt etiam ex parte formę. Nam forma complexi conſiſtit in unione dictionum, quæ per ſe ſignificant. Sed forma incomplexi conſiſtit in unione literarum & ſyllabarum, quæ per ſe non ſunt ſignificatiuæ. Differunt ex parte materiæ & formæ, ergo &c. ¶ Ad primum argumentum dicendum, quòd complexum & incomplexum magis differunt, quàm ſecundum materiam: quia ſecundum formam, ut dictum eſt. ¶ Ad ſecundum dicẽdum, quod duplex eſt totum, ſcilicet homogeneum & etherogeneum. In toto autẽ primo modo dicto eſt

idem

idem nomen totius & partis. Quælibet. n. pars ignis est ignis, & quælibet pars carnis est caro. Et ideo in toto homogeneo pars nō differt a toto specie. In toto autem secundo modo dicto nomen totius non conuenit cuilibet parti: quælibet enim pars hominis non est homo. Et sicut duplex est totū, sic duplex est pars, scilicet homogenea & etherogenea, pars autem primo modo dicta nō differt a suo toto specie. Sed secundo modo dicta potest dupliciter considerari. Aut ut est per formam totius. Et adhuc talis pars a suo toto nō differt specie. Aut est quoddam compositum in se habens esse distinctum ab esse totius. Et talis pars potest differre a suo toto specie. Et sic intelligimus amphibologiam accipi ex parte uocis complexæ, & æquiuocationem ex parte uocis incomplexæ, prout scilicet incomplexum habet esse distinctū a complexo.

Ad aliam quæstionem dicendum, quod ad amphibologiam, sicut ad quemlibet alium locum sophisticum duo requiruntur, scilicet apparentia & non existentia. Si enim aliquid appareat, & simul cum hoc existat: deceptionem non causat. Similiter si aliquid nō existat, nec apparentiam habeat: nullā causabit fallaciam. ¶Sed sciendum, quod duplex est multiplicitas. in dictione & extra dictionem. In dictione est triplex multiplicitas. s. actualis, potētialis, & phātastica. Actualis multiplicitas est: quando est ibi identitas uocis secundum materiam & formam, quę est ꝓlatio. Potentialis est quando est ibi identitas uocis secundū materiam, & non secundum formam. Phantastica est quando aliqua dictio unum significat: sed ꝓpter similem figurationem uidetur aliquid aliud significare. Nam omnis multiplicitas aut est uera: aut nō uera. Si non uera: tunc ibi est est figura dictionis: Si est uera multiplicitas: aut ibi est identitas uocis secundū materiam & formam, aut secūdum materiam tantum. Si ſm materiā tm̄: aut hoc erit in uoce complexa, & tunc habemus cōpositionē & diuisionē. Si in uoce incōplexa: tūc habemus accentū. Si sit identitas ſm materiā & formā, & ista identitas sit in uoce complexa, sic est amphibologia. Si in uoce incom-

com-

complexa:sic est æquiuocatio : Nunc uidendum est, vtrum ad amphibologiam requiratur diuersitas cōstructionis. Et dicendum, ꝙ cū amphibologia operetur actualem multiplicitatem, q̄ prouenit ex diuersitate sententiæ. Diuersitas autē sententiæ haberi potest sine diuersa ratione construendi: Concludendum est ergo, ꝙ ad amphibologiam non requiritur diuersitas constructionis. Quod autem diuersitas sententiæ non semper proueniat ex diuersitate cōstructionis: hoc patet. Nam inter constructibilia quæ tātum uno modo construuntur ad inuicem, potest esse diuersitas sententiæ: q̄a inter illa potest esse diuersitas habitudinis: & ex diuersitate habitudinis sequitur diuersitas sentētiæ. Verbi gratia. si dicatur liber Arist. Hic potest esse habitudo efficiētis ad effectum, ut sit sensus: liber est Aristotelis, ut efficientis. Vel potest esse habitudo possessi ad possidentē, ut sit sensus: liber est Aristotelis, ut possidentis. Similiter aliqua oratio potest significare aliquem cōceptū, ita ꝙ partes illius orationis significent partes cōceptus, ut si dicatur. Littus aratur. Hæc enim orario significat scissionem littoris: & partes orationis significant partes illius conceptus. Et ista oratio absque diuersa ratione construendi potest transferri ad significandum annihilationem temporis. Et hoc propter aliquam similitudinem: nam omnes transferētes secundum aliquam similitudinem trāsferunt. ¶ Ad primum argumentum dicēdum, ꝙ omnes paralogismi istius loci habent unū principium commune non existentiæ. s. diuersitatem sentētię, cui etiam multotiens annectitur diuersa ratio construendi. ¶ Ad rationem in contrarium, cum dicitur. Vnius effectus &c. Dicendum, ꝙ ista propositio non est generaliter uera. Nam sanitas potest induci a natura & per artem. Et quædā animalia eiusdem speciei possunt generari per putrefactionem & per propagationem. Vnde licet diuersitas constructionis quandoque fuerit causa diuersitatis sententiæ: hoc tamen non concludit, ꝙ ubicunque fuerit diuersitas sententiæ, ꝙ ibi fuerit diuersitas cōstructionis. ¶ Ad aliud principale dicendum, ꝙ si penes nullum istorum accidat diuersitas:

adhuc

adhuc poteſt tota oratio cō plexa diuerſa ſignificare. Sicut patet in iſta orōne multiplici ſecundum compoſitionem & diuiſionem. Poſſibile eſt ſedentem ambulare. Eadem.n.ſignificata & eundem modum ſignificādi habet iſta oratio in ſenſu compoſito & diuiſo. Et ſimiliter ut videtur poteſt eſſe in amphibologia. Sed illud nō ſoluit:nam modus proferendi coniunctim uel diuiſim:eſt modus proferēdi ſiue ſignificandi ipſius complexi inquantum tale eſt. Et ideo in compoſitione & diuiſione accidit diuerſitas ſententiæ propter tales modos ſignificandi, ſed in amphibologia non ſunt tales modi ſignificādi, propter quod uidetur, ꝙ in amphibologia reſultet diuerſitas ſentētiæ ex diuerſitate modi ſignificandi dictionum. Et dicendum eſt nunc ad rationem, ꝙ in amphibologia quādoque ex diuerſa ratione cōſtruendi reſultat diuerſitas ſententiæ. Vel ſaltim diuerſitati ſentētiæ annectitur diuerſa ratio conſtruendi. Quandoq; autem in amphibologia diuerſitas ſententiæ reſultat: eo ꝙ tota oratio transfertur a ꝓpria ſignificatione ad impropriam, ut ſi ſic dicatur. Littus aratur. ¶Ad ultimū dicendum, ꝙ Ariſt. ſufficiēter inſtruxit nos quantum ad hoc, ꝙ per ſe requiritur ad amphibologiam; quia ad illam requiritur unitas uocis ſecundum materiam & formam: & diuerſitas ſententiæ. Et quantum ad hæc duo ſufficienter inſtruxit nos: ſed quia diuerſitati ſententiæ accidit diuerſa ratio conſtruendi: ideo Ariſtot. ponit tales paralogiſmos.

¶*Putas eſt tacentem dicere. duplex enim eſt tacentem dicere:& hunc dicere:& quæ dicuntur. Ca. ij. primi huius.*

Quæſtio. XX.

Værit ur, ſuppoſito, ꝙ in aliquo paralogiſmo reperiatur diuerſitas conſtructionis: vtrum talis oratio ſub uno actu ꝓferendi poſſit multa ſignificare? Et videtur ꝙ non. Nā ad hoc ꝙ iſta oratio, Pugnātes vellem me accipere; repræſentet diuerſos ſenſus: neceſſe eſt, ꝙ ibi ſit diuerſitas conſtructionis. Sed ad diuerſitatem conſtructionis ſequitur diuerſitas ꝓlationis. Nam

Nam secũdum ꝙ ly me ad diuersitatem cõstructionis sequitur, construitur a parte ante: est una prolatio. Et ſm ꝙ construit a parte post est alia: sub vno ergo actu ꝓlationis non põt multa significare. ¶Item ſm ꝙ ly me construitur a parte ante: necesse est ĩtelligere modum significãdi a parte añ: & per cõsequens necesse est intelligere uocem ipsam a parte ante: quia modi significandi non sunt sine uoce. Similiter ſm ꝙ ly me construitur a parte post; necesse est intelligere modũ significandi a parte post: & ipsam uocem: sed unico actu proferendi non potest intelligi ly me a parte ante, & a parte post: ergo &c. ¶Item constructio est congrua dictionum ordinatio. Sed in hoc dicto: Vellem me accipere pugnantes: est tñ unica dictionum ordinatio: ergo tãtum una constructio. ¶Ad

1. elenchorũ. cap. 2. oppositum. Arist. dicit istam orationem esse distinguendam. Cõtingit tacentem dicere: sed hoc non esset nisi ista oratio unico actu proferendi diuersa significaret.

¶Item nisi ita esset: actualis multiplicitas non differret a potentiali: quia pro tanto dicimus aliquã propositionem esse multiplicem secũdum compositionem & diuisionem: quia talis oratio diuersis prolationibus ad diuersos sensus determinat. AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ cum amphibologia operetur actualem multiplicitatem. ſm Alexandrum: necesse est amphibologicã orationẽ sub uno actu ꝓferendi diuersos sensus repræsentare. Et rõ huius ẽ. Quia nomina & uerba transposita hñt eadem significata: & eundem modum significandi; cum significata & modi significãdi sint essentialia dictioni. Sed transpositio est sibi accidẽtalis: inter noĩa.n. quæ tñ uno mõ construuntur: manifestũ est, ꝙ trãspositio nõ diuersificat modos significandi dictionum: qui sunt principia construendi. Idem.n. est dicere. Pelei filius, & filius Pelei. ¶Vlterius ista oratio. Pugnantes uellẽ me accipere: sub isto actu proferendi, actu repræsentat hunc sensum. Vellem accipere pugnãtes. Et ista oratio: pugnantes uellem accipere me: actu repræsentat hunc sensum. Vellem ꝙ pugnantes acciperent me. Cũ ergo noĩa & uerba transposita idem significent, oratio primo modo prolata repræ-

sen-

ſentabit actu ſecundum ſen ſum, & ſecundo modo prolata primum ſenſum. Iſta ergo oratio: pugnantes uellem accipere me: ſub uno actu proferendi repræſentat actu diuerſos ſenſus. Et hoc ſatis ſequitur ex hoc, ꝙ actualem multiplicitatē operatur. ¶ Ad primum argumentum: concedo maiorem: ſed cum dicitur in minori, ꝙ ad diuerſitatem cōſtructionis ſequitur diuerſitas prolationis. Nego: quia modi ſignificandi ſunt cauſæ conſtructionum qui manent in terminis tranſpoſitis. ¶ Ad aliud dicendum: cū dicitur pugnantes uellem me accipere, ꝙ ad hoc ꝙ habeatur iſte ſenſus. ſ. ꝙ uellē accipere pugnantes: neceſſe eſt intelligi ly me conſtrui a parte ante de ly accipere: ita quòd eius dependentiā a parte ante terminet: quia conſtrui a parte ante nihil aliud eſt: quàm quòd modi ſignificandi dictionis correſpondeant modis ſignificādi ipſius uerbi: qui debentur ei per comparationem quam habet ad ſubſtantiam: a qua actus egreditur a parte ante. Et ſimiliter cōſtrui a parte poſt nihil aliud eſt, quàm modi ſignificandi dictionis correſpondeant modis ſignificādi ipſius verbi: qui ei debentur per cōparationem ad ſubſtantiā: a qua actus egreditur a parte poſt. Vnde modi ſignificandi dictionis poſſunt habere correſpondentiam cū modis ſignificandi uerbi: qui ei debentur per comparationem ad ſubſtantiam: a qua actus egreditur. Vnde congruitas orationis reſultat ex correſpondentia modorum ſignificandi: & non ex ordinatione eorum niſi per accidens. Vnde poteſt intelligi aliqua dictio conſtrui a parte ante: licet uox a parte ante non ordinetur. Et cum dicitur ulterius, quòd ſi modi ſignificandi eius quod eſt ly me: intelliguntur a parte ante: neceſſe eſt uocem intelligi a parte ante. Verum eſt ſecundum correſpondentiā. Vnde ad hoc, quòd ly me conſtruatur a parte ante, uel a parte poſt, ſufficit correſpondentia in modis ſignificandi, nec oportet, quòd aliud uocaliter intelligatur, quòd ibi eſt proferre a parte ante, uel poſt. vnde iſta oratio: pugnātes uellem me accipere: ſub uno actu proferēdi diuerſos ſenſus repñtat ſiue ly me uocaliter ꝓferatur a parte ante

te uel plus. ¶ Ad ultimum dicendum, ꝙ hæc consequẽtia non ualet. Tantum est una ordinatio dictionum: ergo tantum una constructio.

Quæstio. XXI.

QVeritur vtrum oratio multiplex secundum amphibologiam uno modo prolata, sit multiplex quocunque modo proferatur? Et ꝙ sic, videtur. Quia causa in actu & effectus in actu simul sunt & non sunt ex quinto metaphysicæ. Sed modi significandi sunt causæ diuersitatis constructionis. Et modi significandi manent idem quocunque modo proferatur. ergo &c.

Cont. 3. idem 2. phi. 1. cō. 37. 2. phi. c. 1.

¶ Item nomina & verba trãsposita idem significãt: quocunque ergo modo transponantur termini: non auferunt multiplicitatem a propositione. ergo &c. ¶ Item si determinata prolatio determinaret orõnẽ multiplicẽ ad alterum eius sensum: actualis multiplicitas a potẽtiali nõ differret. consequẽtia patet: quia oratio multiplex secundum potentialẽ multiplicitatem ad alterũ sensum determinari potest per determinatam prolationem. ¶ Ad oppositum. Nisi determinata prolatio determinaret orationem amphibologicam ad alterum sensum, nulla habitudo sillogistica esset sine multiplicitate. Et uniuersaliter; vbicunque hoc uerbum: est: prædicaretur tertium adiacens: talis oratio esset distinguenda. & sic tunc hæc esset distinguenda: homo est animal. ¶ Item orationes imperfectæ essent simpliciter perfectæ. Hęc enim esset ꝑfecta: albus est homo. Et similiter oratio incongrua esset congrua simpliciter: ut hæc mulier est uir alba. Itẽ Arist. dicit in primo huius. ꝙ in elencho concludente hanc conclusionem contingit tacentem dicere est multiplicitas in contradictione, & non in syllogismo. sed cõclusio sequitur ex istis ꝑmissis. quicquid contingit esse album, contingit dicere. Tacentem contingit esse albũ: ergo tacentem contingit dicere: maior non est multiplex: quia tunc esset peccatum in syllogismo, & nõ in contradictione solum, nec per eandem rationem minor. hoc non esset nisi determinata prolatio determinaret orationẽ amphibologicam ad alterum sensum. .c5.

Circa

Circa istam quæſtionẽ eſt duplex opinio. Quidam dicunt, ꝙ oratio multiplex ſm amphibologiã uno modo prolata eſt multiplex, ẽt quocunque alio modo proferatur. Vnde iſti dicũt, iſtã orationem eſſe diſtinguendam: homo eſt animal.

¶ Alia opinio eſt, quòd oratio amphibologica non eſt alia, quàm illa, quæ ſub eodem actu proferendi multa ſignificat, ut in hac. Iſti aſini ſunt epiſcopi. Neutra iſtarum opinionũ eſt uera ſimpliciter: Prima enim ponit tantam indeterminationem in ſermone, ꝙ uix homo poſſet: vbi hoc uerbum eſt, prędicatur tertium adiacẽs: conceptum determinatum audienti exprimere: ergo propter finem ſermonis nó debemus ponere indeterminationem tantam in ſermone. Secunda opinio ponit multas orationes multiplices ſecundum amphibologiam non eſſe diſtinguendas. quia ſi dicatur: pugnantes uellem me accipere. planum eſt, quòd ly me, & ly pugnantes, ſecundum hunc ſitum non poſſent pluribus modis conſtitui: ita quòd ordo conceptum correſpondeat ordinationi dictionum.

Propter hæc dicendum, ꝙ oratio multiplex ſecundum amphibologiam cum operetur actualem multiplicitatem vno actu proferendi: multos ſenſus repræſentat. Tamẽ oratio multiplex ſecundum amphibologiam uno modo prolata non eſt multiplex quocunque alio modo proferatur. Et huius ratio eſt. Nam penes primũ modum amphibologiæ ꝓuenit multiplicitas ex diuerſitate conſtructionis actualis, & non potentialis. Sed cauſa diuerſitatis actualis conſtructionis non eſt, ꝙ dictiones habeãt modos ſignificandi, ſecundum quos ſũt adinuicem conſtructibiles. Nec cauſa præciſa eſt, ꝙ dictiones in ordinatione ſint ſibi proximæ. Sed cauſa diuerſitatis actualis conſtructionis eſt, quod modus ſignificandi dictionis fuerit mutuo dependens: Ita ꝙ dependentia ex utraque parte dictionum fuerit mutua. Vnde ſi dicatur: homo aĩal eſt. Hæc oratio eſt diſtinguẽda, eo ꝙ modus ſignificandi huius uerbi, eſt, dependens eſt. Et hoc quod dico homo, ratione qualitatis poteſt iſtã dependentiam terminare. & hoc quod dico, animal. Sed ſi dicaĩ: hõ eſt aĩal: hęc

oratio nõ eſt diſtinguenda. Nam modi ſignificandi nõ ſunt hic mutuo dependentes: quia dependentia de ly eſt: a parte ante & a parte poſt ſufficienter terminatur. ¶Eſt tamen intelligendum, ꝙ licet terminata pro latio determinet orationẽ multiplicem ſecundũ actualem multiplicitatem & potentialem: ſicut accidit in cõpoſitione & diuiſione: una tamen multiplicitas ab alia differt. Nam determinata prolatio orationis multiplicis ſecundum multiplicitatem punctuando ad alterũ ſenſum poteſt ipſam determinare: manẽte ſemper eodem ordine uocum. Sed determinata prolatio manente eodem ordine uocum pũctuando nõ determinat orationem multiplicem ſecundum actualem multiplicitatem ad alterum ſenſum: ſed ipſa trãſpoſitio terminorũ. Si enim dicatur. Pugnantes uellem me accipere: ly pugnantes &c. non per punctuationem ad alterum ſenſum poteſt determinari.

¶Ad primum dicendum, ꝙ cauſa diuerſitatis actualis conſtructionis non eſt, ꝙ dictiones habeãt modos ſignificandi, ſecundũ quos ſunt adinuicem conſtructibiles: ſed ad diuerſitatem actualis conſtructionis requiritur, quòd illi modi ſint dependentes, ut dictum eſt. ¶Ad aliud, cum dicitur nomina & uerba &c. dicendũ, ꝙ uerum eſt: non tamen in oratione multiplici. Et huius ſignum eſt, ꝙ Ariſt. probat iſtam propoſitionem ꝑ contradictionem. & in multiplicibus non eſt contradictio. Quid autem ſit dicendum ad tertium, patet in poſitione. ¶Ad argumenta in oppoſitum ad primum patet ex dictis. ¶Ad ſm dicendum, ꝙ hæc eſt imperfecta: albus eſt hõ. Et ſi dicatur, ꝙ ly albus poteſt cõſtrui a parte poſt. Dicendum eſt, quod dependentia uerbi a parte poſt ſufficienter determinatur, & ideo non oportet, ꝙ a parte poſt conſtruatur. ¶Ad aliud dicẽdum, ꝙ hęc eſt incõgrua. Mulier eſt uir alba: quia uerbi dependentia per hoc ꝙ dico uir, determinatur. nec mulier ad ly alba in tali ſitu refertur, nec uerbum dependet. ¶Ad ultimum dicendum, ꝙ hæc concluſio: contingit tacentem dicere. ex non multiplicibus poteſt ſequi ſic. cõtingit quòd ſortes dicat ſortes eſt tacens &c.

Ter-

¶Tertius uerò quando cõpositum plura significat &c. Cap. ij. primi huius.

Quæst. XXII.

Værìtur circa tertium modũ amphibologiæ: utrũ hæc sit distinguẽda secundum tertium modum amphibologiæ: scit seculum? Et videtur quòd nõ: quia hæc oratio est imperfecta in altero sensu. Vt constructio ly seculum, a parte post: quia tunc deficit suppositum. ¶Ad oppositum est Arist. qui dicit, quòd hic est tertius modus amphibologiæ: scit seculum.

. elen. .2.

AD ISTAM qõnem dicunt quidam, ꝙ hęc est distinguẽda secundum tertium modum: scit seculum. Et dicunt, ꝙ tertius modus amphibologiæ est: quando oratio per se solum significat unum: iuncta autem alteri plura. Sed si hoc pronomen hoc: iungatur isti orationi: hæc oratio primo significabit plura, ut si dicatur: Hoc scit seculum: habeat scientiam alterius, uel ꝙ alterũ habeat scientiam seculi. Et quòd sic debeat intelligi & assignari tertius modus, hoc dicunt ipsi: patet per literã Aristo. quia tertius modus est secundum ipsum, quando oratio per se significat unum: iuncta autem alteri plura. ¶Vlterius assignant differentiam inter primum modum, & tertiũ: quia primus modus est quando oratio significat plura primo: si ab illa oratione auferatur aliqua eius pars: adhuc significabit plura: ut patet in ista. Pugnantes uellem me accipere. Sed tertius modus est: quando ablato aliquo residuum nòn significat plura: ut patet in ista oratione: hoc scit seculũ. Auferatur ly hoc: & residuum non significat plura. ¶Sed contra arguo tripliciter. Primo, quòd ista oratio, quam ipsi ponunt multiplicem, non sit multiplex: quia in primo & tertio modo amphibologiæ resultat diuersitas sententiæ ex diuersitate constructionis actualis. Sed diuersitas constructionis actualis resultat ex hoc, ꝙ modi significandi fiunt ad inuicem dependentes: sed depẽdentia huius verbi scit: sufficiẽter terminatur a parte ante & a parte post. Videtur ergo, quòd hęc non sit multiplex: hoc scit seculum. ¶Item dato, ꝙ hæc sit distinguenda: ostendo

quòd non ſunt diſtinguēda ſm tertium modum. Primo per literam Ariſto. quia ipſe dicit, ꝙ tertius modus amphibologiæ eſt: quando oro per ſe ſignificat unum: iuncta tñ alteri ſignificat plura: ut ſcit ſeculum: Nam vtrunque & ſcire & ſeculum ſi cōtingat per ſe dicere: vnum quidem ſignificat: ambo aũt plura. Si ergo hoc qđ dico ambo: includit coniunctim: & hoc qđ dico vtrũq; ſignificat diuiſim: videtur ꝙ iſta oratio. ſcit ſeculum. nō coniuncta alteri debeat plura ſignificare. ¶Item multiplicitas amphibologiæ ſm tertium modum prouenit ex hoc, ꝙ eadem oratio ſm materiam & modum pronunciandi ſignificat plura alteri adiuncta: illa ergo oratio, quæ primo ſignificat plura principaliter nō eſt amphibologica ſm tertium modum: Sed hæc: hoc ſcit ſeculum, eſt hmōi. ergo &c. Probatio minoris: quia iſta oratio non indiget aliquo, ut ſit plurium ſignificatiua: ergo iſta oratio primo plura ſignificat. ¶Item, quòd dña aſſignata inter primum modum & tertium non ualeat. probatio per ſimile in æquiuocatione: quia ad hoc ꝙ oratio ſit multiplex ſm æquiuocationem: & hoc primo modo non requiritur, ꝙ ibi ponantur plures termini ęquiuoci. hęc. n. eſt diſtinguēda ſm primũ modum. Canis currit. ſicut & hæc. canis expedit: ergo ad hoc quòd oratio ſit multiplex ſecundum modum amphibologiæ: non oportet, ꝙ ablato aliquo remaneat multiplicitas in propoſitione reſidua.

AD QVAESTIONEM ergo dicendum, ꝙ hæc eſt multiplex ſecundum tertiũ modum: ſcit ſeculum. Sed intelligendum, ꝙ tertius modus amphibologiæ eſt: quādo oratio de ſe ſolum ſignificat unum: ipſa tamen iuncta alteri ſignificat plura. ꝑ Ariſtote. in litera: non tamen ſic intelligendo, quòd multiplicitas ſit in toto aggregato primo, ſicut ponit alia poſitio: ſed tota multiplicitas eſt in iſta particula: ſcit ſeculum: ut tñ ad aliud refertur: ſicut eſt in iſta propoſitione b. contingit eſſe. a. Huic. n. quod eſt. b. attribuũtur duæ acceptiones: & nō ipſi propoſitioni. Nec ēt ipſi. b. abſolutè conſiderato: ſed ipſi. b. ut ſtat ſub tali p̄dicato ſiſr in propoſito. Nam hæc oratio: ſcit ſeculũ: de ſe ſeculum: de ſe ſolũ ſignificat unum: iuncta tñ alteri plura

ra significat, ut si dicat: Sortes si est sapiens: scit seculũ: hoc consequens scit seculũ: est distinguendum. Ex eo ꝙ ly seculum: potest construi a parte post de ly scit. Et tũc est sẽsus. Si sortes est sapiẽs, ipse habet scientiam de seculo. & sic est propositio uera. Si ly seculum construatã parte ante de ly scit: tũc est propositio falsa: sub hoc sensu. Si sortes est sapiens: seculum habet scientiam &c.

¶Vlterius est intelligendũ, ꝙ dñia est inter tertium modum amphibologiæ & primum: quia primus est quãdo oratio primo & principaliter plura significat. Tertius aũt modus est: qñ oratio significat plura: ut ad aliud habeat relationem. Vnde dicerem, ꝙ hic est primus modus amphibologiæ: hoc scit seculũ: quia hæc oratio primo & principaliter plura significat: sed hic est tertius modus: scit seculum, qa ista oratio de se non significat, nisi unum, & ista adiuncta alteri plura significat. Ita ꝙ tota multiplicitas sit in ista particula: scit seculum, put alteri adiungitur. ¶Per hæc ad rationem principalem: cum dicitur, quòd huic orationi: scit seculum: deficiet suppositum. Si ly seculum construatur à part e post. Dicendum, quòd hæc oratio suppositum potest habere ex illo cui adiungitur. ¶Sed contra hæc arguo tripliciter. Primo sic. Multiplicitas actualis in oratione non resultat nisi ex coniunctione partium ipsius orationis. Sed ex nulla coniunctione partiũ istius orationis. Scit seculum. resultat diuersa sẽtentia, quia utrunque de se unum solum significat: ergo hæc oratio. Scit seculum. non est multiplex secundũ amphibologiam. Et confirmatur ratio. iste intellectus. Sortes scit seculum. qui debet esse alter sensus ex coniunctione istarum partium haberi non potest. ¶Sed forte dicetur, ꝙ hæc ratio solũ concludit, ꝙ hic non sit primus modus amphibologię. Scit seculum: quia primus modus amphibologiæ est: quando diuersitas sententiæ resultat ex coniunctione partium orationis. Sed tertius modus est, quando oratio de se significat unũ: & ipsa iuncta alteri significat plura. Vnde quòd hic non sit primus modus amphibologiæ concludit ratio. ¶Contra. Hæc oratio non habet significatum, nec modum significandi, nisi ex

partibus:quod ergo partib. non confert significatum : nec modum significãdi, nõ faciet orationem plura significare. Sed tale adiunctũ non confert partibus significatum, nec modum significandi.ergo hæc oratio:Scit seculum : non significat plura ex adiunctione aliqua. Sed dicendum est ad rationem, quòd in partibus orationis per se acceptæ : sunt modi significandi, secundũ quos ipsæ adinuicem diuersimodè possunt construi. In hoc enim qđ dico : seculũ, est casus rectus rõne cuius potest supponere uerbo a parte ante:& cum eo intrãsitiue cõstrui in ratione suppositi. Et in hoc quòd dico. Seculum:est casus accusatiui, ratione cuius potest construi cũ verbo a parte post transitiuè. Cum igitur dicitur, quòd adiunctum non confert significatum partibus, nec modum significandi. Dico, quòd adiunctum confert actum huic, quòd dico Seculum : per quem in altero sensu potest construi cum ly scit a parte ante : per hoc quòd suppositum præcedentis orationis potest supponere uerbo. Secũdo dat actum huic, quod dico Seculum:ut possit construi cum hoc : quod dico:scit : a parte post. Hec enim oratio non posset esse perfecta : si hoc quod dico Seculum : a parte post construeretur, nisi aliquid redderet suppositum huic qđ dico scit, a parte ante. Vnde quòd reddit supposítũ, dat actum huic quod dico Seculum, ut construatur a parte post de ly scit &cæt. ¶Item adhuc potest obijci secundo sic, quòd si hæc oratio. Scit seculum. non significaret plura, nisi ut alteri adiungitur : sequitur, quòd totum aggregatũ primo significet plura : quia quando aliqua operatio nõ potest inesse alicui, nisi ut illud iunctum est cum alio: dicimus illam operationem esse utriusque, ut si trahere nauem non insit sorti, nisi per adiutorium Platonis : utrique attribuimus hunc actum, qui est trahere nauim, & non alteri per se. Si ergo hæc oratio, Scit seculum:non significat plura, nisi ut iuncta alteri : uidetur quòd totum aggregatum primo significet plura. ¶Item tertio hoc uidetur esse de intentione Aristote. Dicit enim, quòd tertius modus amphibologiæ est quando compositum signi-

ficat plura: separatum uerò unum solum. Vt Scit seculum: nam ly scire, & ly, seculũ, unum significat: ambo autem plura. Si ergo Aristo. uniformiter accipiat ly utrunque diuisim, & ly ambo coniunctim: uidetur ꝙ hæc oratio: scit seculum, de se debeat significare plura: & non ex adiunctione cum alio. ¶Ad primum istorum duorum dicendũ, quòd ratio non concludit, quin tertius modus amphibologiç sit ex coniunctione alicuius cum alio. Et ad maiorem rationis, cum dicitur: quando aliqua operatio non inest uni, nisi ut iunctum est alteri &cæte. Dico, quòd maior habet sic intelligi, quòd ista operatio est utriusque uel unius partis, ut attributionem habet ad aliam. ¶Ad aliud dicendum, quòd Aristote. in illa litera intelligit, quod multiplicitas tertii modi nõ resultet ex hoc, quod aliqua dictio ibi habeat plures significationes. Vnde idem est, ac si diceret, quod hæc oratio & eius partes solum unum significant: adiuncta autem plura. ¶Vltimo sciẽdum est circa hunc locum, quod tres sunt modi amphibologiæ, & tres æquiuocationis: tertius tamẽ modus assignatus a philosopho nõ est communis utrique fallaciæ. Duo tamen modi communes sunt utrique. Nam primus modus est, ut dicit Aristote. quando dictio uel oratio significat plura. Secundus, quando est translatio a propria significatione ad impropriam. Vnde Aristote. sic dicit, quòd secundus modus resultat ex hoc, quòd soliti sumus sic dicere. Et iuxta secundum modum ęquiuocationis sic fiũt paralogismi: quicquid ridet habet os: pratum ridet: ergo & cætera. Ridere enim propriè significat actũ hominis: & propter aliquam similitudinem transfertur ad floritionem in pratis. Iuxta secundum modum amphibologiæ sic fiũt paralogismi. Quandocunque littus aratur, terra scinditur: sed quandoque indocilis docetur: littus aratur: ergo quandocunque indocilis docetur, terra scinditur. Arare enim significat propriè scissionem terræ, sed ille qui arat littus, amittit tempus suum: ideo propter istam similitudinem transfertur ad amissionem tẽporis. Tertius modus æquocationis est ex eo, co.c.

quod aliqua dictio plura conſignificat, ut laborans. Similiter tertius modus amphibologię eſt quando oratio de ſe ſignificat unum: & ipſa eadem iuncta alteri ſignificat plura: ut ſcit ſeculum.

¶ *Secundum compoſitionem autem, & diuiſionem &c. Capitu. ij. primi huius.*

Quæſt. XXIII.

QVæritur de compoſitione & diuiſione. Et primo, utrum compoſitio & diuiſio ſint duæ fallaciæ diſtinctæ ſpecie. Et uidetur quod non nam ſicut ſe habet multiplicitas actualis orationis ad orationem: ſic ſe habet multiplicitas potentialis orationis ad oranē: ſed multiplicitas actualis non conſtituit niſi unū locum ſophyſticū, uel unā fallaciā, ut amphibologia, ergo nec potentialis. ¶ Itē ſicut ſe habet multiplicitas potentialis dictionis ad dictionem: ſic ſe habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem: ſed multiplicitas potentialis dictionis non conſtituit niſi unū locum ſophyſticum, ut accētum. ergo &cæt. ¶ Item loci ſophyſtici diſtinguuntur ſpecie per cauſas apparentię. illi ergo loci qui habent eandem cauſam apparentiæ ſpecie nō diſtinguūtur: ſed compoſitio & diuiſio habent eandem cauſam apparentię ut unitatem materiæ: ergo &c. ¶ Ad oppoſitum. Niſi compoſitio & diuiſio ſpecie diſtinguerentur, non eſſent ſex loci ſophyſtici in dictione: quod eſt contra Ariſto. Nam hūc numerum probat inductiuè ex ſyllogiſmo. Cp. 2. primi huius.

Quæſt. XXIIII.

IVxta hoc quæritur, utrū vnitas materialis uocis cōplexæ ſit ſufficiēs cauſa diſtinguendi compoſitionem & diuiſionē. Quod ſic videtur: quia cum unitas materialis uocis complexæ ſit cauſa generalis apparentiæ in compoſitione & diuiſione, niſi fuerit principiū ſufficiens diſtinguendi unū locum ab alio: oportet ſuper iſtam cauſam generalē aliquid addere, quod ipſam determinet ad compoſitionem & diuiſionem: & illud additum oportet eſſe aliqd pertinens ad modum pronunciādi: & ſic compoſitio

&

& diuisio actualẽ multiplicitatem operarẽtur. quod falsum est. consequentia patet: quia ibi esset unitas materię & unitas modi pro nũciandi: & hęc duo integrãt locum operantem actualẽ multiplicitatem. ergo &c.

¶ Item illud est causa apparentię in compositione & diuisione, sub quo multa latent: sed sub unitate materialiũ multa latent in cõpositione & diuisione: ergo est sufficiens principiũ distinguendi compositionem & diuisionem. Minor patet p

1. elen. cap. 5. Aristo. in illo cap. Fallacia autẽ fit in his. nam ibi uult Aristote. quod propter unitatem materialium credimus cõpositionem & diuisionem esse idem. ¶ Item illud est causa apparentiæ in compositione & diuisione quod est principium tegendi defectum: quia defectus latet sub apparentia: sed unitas materialium est sufficiens principium tegẽdi defectum: ergo &c. Mi-

1. elen. cap. 5. nor patet per Aristot. Dicit enim, quod compositio & diuisio deficiũt ab elencho: eo quod non est eadem oratio composita & diuisa: diuersitas ergo orationum est causa defectus in compositiõe & diuisiõe: sed iste defectus latet sub unitate materialium: ergo &c. ¶ Ad oppositum. Quod est commune duobus non distinguit illa specie: sed unitas materialis est communis compõni & diuisioni: ergo &c.

Vt sciatvr veritas primę quæstionis, primo oportet dissoluere secundam: circa quam sunt diuersæ opiniones. Quidam dicunt, quod vnitas materialis est causa apparentiæ generalis in cõpositione & diuisione: ipsa tamen diuersificata per diuersas habitudines diuersos locos constituit. Et hoc ponitur sic. proponens orationem secundum compositionem non debet eam pferre, ut indifferenter se habet ad utrumque sensum. quia sic ita de facili perciperet respondens sensum cõpositum falsum, sicut sensũ diuisum uerum. Nec debet eam proferre sub sensu diuiso uero determinatè. nã manifestatio sensus diuisi veri est manifestatio sensus cõpositi falsi. Sed debet eã proferre sub sensu composito falso cũ habitudine ad sensum diuisum uerũ. Vnde unitas materialis cum habitudine ad sensum diuisum uerum est causa apparentiæ in compositione: &

vnitas

vnitas materialis cum habitudine ad sensum compositum uerum: est causa apparentię in diuisione. Ista autem habitudo est ex parte orationis: propter quod vnitas materialis cum habitudine ad sensum diuisum verum est causa apparentię in cōpositione. ¶ Sed cōtra hoc. In causa apparentiæ cum sit principium tegendi defectum: non debet esse aliqua occasio manifestandi defectum. sed in ista causa apparentiæ est sufficiens occasio percipiendi utrunque sensum: quia per hoc, quod profertur sub sensu composito falso possumus percipere sensum compositum falsum. Et per hoc qđ profertur sub habitudine ad sensum diuisum uerum: est ibi occasio percipiendi sensum diuisum uerum. in causa ergo apparentię esset sufficiens occasio ad defectum manifestandum:

¶ Item inferius probatur, quod inter prolationē cōpositam & diuisam non cadit aliqua prolatio media: quod tamen ponit ista positio: quælibet ergo prolatio vel est determinate prolatio sensus compositi, uel sensus diuisi. Et non unius sub assimilatione ad aliud:

¶ Propter hæc dicitur aliter, quod causa apparentiæ in compositione: est unitas materialis sub actuali prolatiōe sēsus diuisi ueri. Quia opponens sophisticæ tria debet celare scilicet pluralitatem significatorum: falsitatem propositionis: & indeterminationem ad vtrunque sensum. Quæ tria per causam apparentiæ teguntur: quia per unitatem materialem tegitur pluralitas significatorum. Per hoc, qđ profertur sub determinato sensu: tegitur in determinatio ad utrumque sensum. Per hoc quod iste sensus diuisus uerus est, tegitur falsitas propositionis. ¶ Sed cōtra istam uiam arguo dupliciter. Primo sic. omne quod apparet habet aliquā similitudinem illius quod apparet: sicut auricalcum quod apparet aurum, habet aliquam similitudinem auri: si ergo oratio composita apparet esse uera, oportet qđ in se habeat aliquam similitudinem ad diuisam uerā. Sed ista positio non ponit aliquam similitudinem in oratione composita ad diuisam: ergo &c. ¶ Confirmatur ratio. Nam uera natura auri non est causa quare auricalcum apparet aurū.

Ergo

Ergo ueritas sensus diuisi non est causa quare oratio composita falsa apparet esse uera. Sed sic dicentes forte dicerent, quod ueritas sensus diuisi non est causa præcisa apparentiæ in compositione: sed similitudo orationis compositę ad diuisam. Et ista similitudo prouenit ex unitate materialiū ¶ Sed uidetur, quod ista responsio concedat propositū. nam formale in compositione est ista similitudo. & ista similitudo prouenit ex unitate materiali. ergo unitas materialis est sufficiēs principium apparentiæ in compositione & diuisione: ¶ Itē in omni loco in dictione: idem est quod tegit falsitatem propositionis, uel pluralitatem, & quod facit apparentem contradictionem. sed unitas materialis est causa apparentis contradictionis. ergo &c. Minor probatur. nam si quæratur: uidisti ne oculo hunc percussum? hæc propositio conceditur. Si iterum quæratur: uidisti ne hūc percussum oculo? hæc negabitur. Et causa istius apparentis contradictionis est unitas materialis: ergo &c.

¶ Propter hæc dicitur aliter: quod causa apparentiæ in compositione est unitas materialium prolata in sensu composito falsa. Et hoc uidetur haberi ab Aristote. quia Aristote. in primo huius: ubi determinat de locis sophysticis, quantum ad eorum apparentiā: non ponit aliquam orationem in fallacia compositionis: quin in sensu composito sit falsa: nec aliquam iuxta diuisionem, quin in sensu diuiso sit falsa. ¶ Sed cōtra hanc viam arguitur dupliciter. Primo sic. Illud non potest esse causa apparentiæ in loco sophistico, sine quo conuenit reperire locum illū, quia locus sophisticus non est sine apparentia. Sed conuenit reperire compositionem & diuisionem sine falsitate alterius sensus: ut patet per exemplum. Video hominem magnum baculū tenentē: hic est compositio & diuisio: eo quod hæc determinatio nominalis magnū pōt determinaṙ hoīem uel baculū: & in vtroque sensu potest esse propositio uera: posito casu possibili. ¶ Item sophysta debet arguere ex apparenter ueris, sed si causa apparentiæ in compositione esset unitas materialis prolata in sensu composito falso: ex manife

stis

ſtis falſis argueret ſophyiſta quod ei non eſſet conueniēs. Et pręterea ut argutū eſt: in cauſa apparentiæ nō debet eē aliqua occaſio manifeſtādi defectum: ex qua defectus latere debet ſub apparentia. Sed prolatio cō poſiti falſi eſt occaſio manifeſtandi defectum. ergo &c. PROPTEREA poteſt dici ad quæſtionem: quod vnitas materialis eſt cauſa apparē tiæ generalis in compoſitione & diuiſione: ſed quia cō mune inquantum huiuſmodi non diſtinguit: ideo ipſa diuiſa uel partita per diuerſas differentias: diuerſos locos conſtituit. Nam ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſam eſt cauſa apparentię in compoſitione. Et ſimilitudo orationis diuiſę ad compoſitam eſt cauſa apparentiæ in diuiſione: Nūc autem iſtæ ſimilitudines differunt ſecundum ſpeciem: & ideo poſſunt diſtinguere locos ſecundum ſpeciem. Quod autem iſtæ duæ ſimilitudines differant ſecundū ſpęciem, probatio: nam relationes diuerſificantur ſecundum ſpeciem: ſecundū diuerſitatem fundamētorū ſecundum ſpeciem. Nunc autem fundamenta iſtarū ſimilitudinum ſunt modi proferendi compoſitim uel diuiſim. Et iſti modi differunt ſecundum ſpeciem: ideo iſtæ ſimilitudines differunt: ſecundum ſpeciē. Maior patet. nam ſimilitudo q̄ fundatur ſuper albedinem: differt ſpecie a ſimilitudine quæ fundatur ſuper nigredinem: quia albedo & nigredo ſpecie diſtinguuntur. Secunda pars minoris patet. ſ. quod modi perferendi compoſitim vel diuiſim differunt ſecundum ſpeciem: quia maior eſt diuerſitas inter modos proferendi compoſitim uel diuiſim: q̄ inter materialia nunc & iterum prolata: ſed materialia nunc & iterum prolata: differunt ſecundum numerū. ergo modi proferendi compoſitim uel diuiſim differūt ſecundum ſpeciem. Et præterea modi proferendi sūt formæ locorum differētiū ſecūdum ſpeciem: ergo &c. Prima pars minoris patet: quæ fuit: quod iſtę ſimilitudines fundantur ſuper iſtos modos proferendi ſpecie diuerſos. Nam ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſā, uel attenditur ſolum penes vnitatem naturalium, uł penes modos proferendi cōpoſitim uel diuiſim. Nō penes unitatem materialium:

nam

nam talis ſimilitudo nõ cauſat deceptionem quæ ap,ppriatur compoſitioni & diuiſioni:nam in materialib. compoſitio & diuiſio non diſtinguuntur. Si enim aliquis credat materialia eſſe eadem:propter hoc non decipitur.Iſta ergo ſimilitudo attenditur ſecundo modo: hoc patet:ſi nos inſpiciam9 ad modum quo decipimur ſecundum compoſitionem & diuiſionem.Si enim quæritur:puta; ne uerum dicere nunc,quoniam tũ factus es. Cito reſpondens hanc concedet.Si ergo vlterius inferatur:factus es:ergo nũc: deceptio non accidit: quia reſpondens credat materialia eſſe eadem: ſed propter ſimilem modum proferendi compoſitim & diuiſim. Et hoc uult Ari.tam in primo huius,quam in ſecundo.Dicit enim,quod nos decipimur ſecundum compoſitionem & diuiſionem: eo quod nihil putatur differre compoſita & diuiſa oratio. Vnde dicendum,quod unitas materialium cum ſimilitudine orationis compoſitę ad diuiſam eſt cauſa apparẽtię in compoſitione. & ecõuerſo in diuiſione. Et licet iſtę ſimilitudines radicaliter perueniant ex unitate materialium:iſtæ tamen ſimilitudines ſuper modos proferendi compoſitim uľ diuiſim fundãtur: qui ſunt ſpecie differentes. ¶Vlterius intelligẽdum eſt, quod arguens ſophyſtice ſecundum compoſitionem habet proferre talem orationem in ſenſu diuiſo vero. Nam ſi proferret eam in ſenſu cõpoſito falſo: ibi eſſet occaſio manifeſtandi defectum & falſitatem.Sed tamen ueritas ſenſus diuiſi non erit cauſa apparentię in compoſitione.ſed ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſam, ut dictum eſt. ¶Sed cõtra hoc arguo & oſtendo:ꝙ iſta ſimilitudo non ſit cauſa apparentiæ in compoſitione:quia cauſa apparentiæ in omni loco in dictiõe debet eſſe obiectum ſenſus. Cum ergo ſimilitudo iſta ſenſui non obiiciatur: non erit cã apparentię in compoſitione.Dicendum eſt, ꝙ iſta reřo obiicitur ſenſui: ꝑ hoc unitas materialium ſẽſui obiicitur:ſicut ſimilitudo ſortis ad Platonem in albedine ſenſui obiicitur.

¶Ad primam rationem iſtius ſecũdæ quæſtionis, cũ dicitur.Si unitas materialis nõn ſit ſufficiens cauſa apparentiæ,cum ſit generalis: oportet

oportet ſuper iſtam aliquid addere. Dicendum, quod illud additum eſt ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuerſam, & non modus proferendi. ¶ Ad ſecundam patet per dicta in quæſtione. ¶ Ad tertiam quando dicitur, quod unitas materialis tegit defectum &c. Dicendum, quod vnitas materialis non facit apparentiam ſine ſimilitudine: nec tegit defectum. ¶ Ad rationes primæ quęſtionis. Dicendum pro prima ratione, ꝙ ſimile eſt quo ad hoc, quod vtraque multiplicitas eſt in oratione: ſed tamen ex hoc non ſequitur vlterius, quod ſi in actuali multiplicitate orationis non eſt niſi unus locus: quod ideo ſecundum potentialem multiplicitatem non ſit niſi unus locus. Nam in potentiali multiplicitate orationis eſt diſtinguere duas cauſas apparentiæ ſpecie differentes: ſicut dictum eſt. Et etiã duas cauſas non exiſtentiæ latentes ſub illis cauſis. Sed in actuali multiplicitate orationis non eſt diſtinguere niſi unam cauſam apparentię: & vnam cauſam nõ exiſtentiæ, ideo non eſt ſimile. ¶ Ad aliud dicendum, qđ circa hoc ſunt diuerſæ opiniones, de quibus vř inferius. Sed tamen dicendum eſt pro nunc: quod quantũ eſt ex potentiali multiplicitate: Ariſto. potuit diſtinguiſſe duos locos penes accentum: ſicut penes compoſitionem & diuiſionem. Sed forte conſiderauit hunc locum prout magis cõueniẽs eſt uſui ſophyſtico. Et hoc eſt in ſcriptura & poematibus, ut ipſe teſtatur: Et cõſiderando accentum prout eſt in ſcriptura & poematibus, eſt ibi ſolum una cauſa apparentiæ. ſ. eędem litteræ & ſyllabæ. ¶ Ad tertiũ patet per dicta in poſitiõe.

Quæſt. XXV.

Quæritur utrum ad fallaciam cõpoſitionis requiratur: quod sẽſus compoſitus ſit falſus? Et uidetur quod ſic. Nam locus ſophyſticus non eſt ſine ſua cauſa apparentiæ & non exiſtentiæ. nam ex his duobus integratur locus ſophyſticus. Sed cauſa non exiſtentię in compoſitione eſt falſitas ſenſus cõpoſiti ergo &c. Forte aliqs interimeret minorẽ dicendo, quod cauſa non exiſtentiæ eſt diuerſitas orationis com-

compositæ ad diuisam. Et hoc patet per Arist. in j. ca. Aut ergo sic diuidentes, qui dicit, quod compositio & diuisio in ignorantiam elenchi reducuntur: quia nō est eadem oratio composita & diuisa. ¶ Contra. Illud non est sufficiens causa non existentiæ huius fallaciæ quod adiunctum suę causę apparentiæ non potest in propriū effectū istius fallaciç: sed diuersitas orationis cōpositæ ad diuisam: annexa causæ apparentiæ huius fallaciæ, non potest in propriū effectum: ergo &c. Probatio assumpti: quia proprius effectus fallaciæ est fallere: nullus autem fallitur, nisi credendo falsum esse uerū. Sed si quandoq; respondēs credat sensum diuisum esse idem cum sensu composito: non credit falsum esse uerum: ut patet in exemplo isto. Video hoīem magnum baculum tenenté. ¶ Itē ratio eorū quæ sunt ad finem a fine sumitur: sed locus sophysticus ordinatur ad metam: sed ad metā nō ducit nisi p ꝑpositionē falsam, ergo &c. ¶ Item recta solutio est manifestatio falsi: & ꝑp qd accidit falsum. Si ergo diuisio sit solo compositionis, quia ubi fallit compositio soluit diuisio: necesse est ergo quod sensus compositus in compositione sit falsus. ¶ Ad oppositum. Ex falso contingente concesso a respondēte cum aliqua ꝑpositione uera de sensu cōposito, sequitur incōueniēs quod non sequitur cum eadem propositione uera in sensu diuiso: sed hoc erit p aliquem locum sophysticū, & non nisi per compositionem. ergo &c. ¶ Item si dicatur. Video hominem magnum baculum tenentem, hæc potest esse uera in utroque sensu: & est distinguenda secundum compositionem & diuisionē. Item hec cæcus uidet hominem pulchrum librum tenentem. in utroque sensu est falsa.

1.elen. cap.4.

Ad qvaestionem dicendum, quod compositio pōt dupliciter considerari. Aut ī se & absoluté. aut ꝑut ptinet ad finē sophysticè. Si primo mō cōsiderat̄ nō ē necesse in cōpōne sēsū cōpositū esse falsum: quia ad potentialem multiplicitatem non requiritur nisi qd̄ materialia sub diuerso mō proferendi diuersa significent. Qd̄ autē illa materialia sint uera uel falsa, uel in alio sensu uera & alio falsa: hoc accidit potentiali

tali multiplicitati. Si conſideratur ſecundo modo: ſic neceſſe eſt ſenſum compoſitum in compoſitione eſſe falſum. Nam opponens ſophyſticè, intendit reſpondẽtem ducere ad metam: ſed hoc non facit niſi faciat ipſum opinari falſum eſſe uerum: propter ſimilitudinẽ falſi ad uerum. Et propter hoc Ariſt. determinans de locis ſophyſticis: prout ducunt ad metam: omnes orationes quas ponit in compoſitione fallunt in iſto ſenſu. Et omnes oratiões quas ponit in diuiſione: ſunt falſæ in iſto ſenſu. Primæ rationes oñdunt, quod prout compoſitio ducit ad metã: neceſſe eſt ſenſum compoſitum eſſe falſum. ¶ Ad illud primum in oppoſitum dicendum: quod quandoque oratio uera in ſenſu compoſito eſt incompoſſibilis alicui contingenti falſo. Et eadem oratio in ſenſu diuiſo vera: idem falſo contingenti non eſt incompoſſibilis. Et tunc ex propoſitione uera in ſenſu compoſitionis: cum iſto contingenti falſo: ſequitur inconueniẽs propter incompoſſibilitatem inter ea: quod tamẽ falſum non ſequitur cum oratione uera in ſenſu diuiſo. Vnde forte fallacia compoſitionis non accidit propter illationem illius falſi. Sed tantum iſta incompoſſibilitas eſt cauſa illius falſi. Intelligendum eſt, quod eadẽ compoſitio: quæ ut eſt fallens, dicitur fallacia compoſitionis: ut eſt ſoluẽs, dr̃ ſenſus compoſitionis. Et ſimiliter eſt de diuiſione.

Quæſt. XXVI.

QVęrit̃ circa modos compoſitionis & diuiſionis. Et primo circa primum modũ, utrũ hæc oratio: Sedentem ambulare, eſt poſſibile: ſub diuerſis prolationibus, poſſit diuerſa ſignare? Videtur ꝙ non: nam omnis diuerſitas in orationibus: uel prouenit ex diuerſitate ſignati: vł ex diuerſitate modorum ſignificandi. Sed materialia diuerſimodè prolata habẽt eoſdem modos ſignificandi, & eadem ſignata: ergo &c. Maior patet. Nam diuerſitas in ſignificando, reſultat ex diuerſitate in intelligendo. Sed diuerſitas in intelligendo uel prouenit ex diuerſitate ſignificati, uel modorum ſignificandi: ergo &c. ¶ Item quod ſenſus com-

compōnis non ſit ibi poſſibilis: probatio. nam ſedēs: cum ſit præſentis tpis ſignificat illū qui ſedens eſt. Sed ly ambulare: poteſt ampliari per modum poſſibilitatis. ſignificatur igitur, quod iſte, qui nūc eſt ſedēs poſſet in futuro ambulare: & iſte eſt ſēſus diuiſiōnis. ergo &c. ¶Item quod ſenſus diuiſionis non ſit ibi poſſibilis probatio. Nam terminus concretus aut ſupponit formā tantū: & tunc eſt oratio falſa qualitercunque conſtructibilia diuidantur. Si ſupponat tantum ſubiectum: tunc hæc non fallacia figuræ dictionis. Quicquid heri vidiſti, hodie uides: album heri uidiſti. ergo &c. Oportet igitur dicere, quod ſupponit formam ut ſubiectū concernit. Sed tunc adhuc ſequitur idem: quia tunc denotatur, potentia eſſe in ſedente, ut concernit ſubiectum. Sed ſicut una forma non poteſt eſſe alia: ſic nec ſubiectū ſub tali forma eſt in potentia ad formam oppoſitam. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſto. in primo huius. AD QVAESTIONEM dicendum, quod materialia illius orationis. Poſſibile eſt ſedētem ambulare; ſunt in potentia, vt ſignificent diuerſa ſub diuerſis prolationibus: vt oſtendit Ariſto. in ſecundo huius. per ſimile in dictione prolata ſub graui accentu & acuto. Nam ſicut ipſa dictio eſt in potentia, vt cōſtituat intellectum ſimplicē ſub accentu graui: & alium conceptum ſub accentu acuto. Sic materialia iſtius. ſedētem &c. ſunt in potentia ut diuerſas ſententia ſub diuerſis modis proferendi ſignificēt uel repræſentent. Et iſta ſimilitudo patet: nam ſicut accentus eſt quidam modus ſignificandi attributus dictioni: per quem unum intellectū ſimplicē ab alio diſtinguit. Sic modus proferendi eſt qdam modus ſignificandi p quem nos diſtinguimus unum intellectum ab alio. Vnde ſicut accentus uariat poteſtatem dictionis: ſic modus proferendi uariat ptātem orationis. Vnde quod dicitur, quod orationi non attribuitur modus ſignificādi: niſi qa attribuitur partibus eius. Hoc habet intelligi de modis ſignificandi grāmaticalibus: quæ ſunt principia conſtruendi unam dictionem cum alia: ſed tamen modi ſignificandi logicales ipſi orationi attribuūtur. ¶Sed contra, modus

proferendi qui est modus significandi orationis: ex pte nostra est. nam quod constructibilia sic uel sic proferātur: hoc est ex pte nostra. Si ergo constructibilia sub diuersis modis proferendi diuersa significarent: sequeretur, quod multiplicitas eorum ex parte nostra acciperetur. Et talem diuersitatem orationis increpat Ari. &c. Dicendum, quod diuersitas modi proferēdi est ex parte nostra. Sed quod oratio sic ꝓlata hoc significet: & sub alio modo proferendi significet aliud: hoc non est ex pte nostra. Vnde Ari. non increpat multiplicitatem ex parte nostra: dummodo oratio habeat in se multiplicitatem: qđ enim pendere proferatur sub accētu graui uel acuto ex pte nostra est. Sed quod dictio ꝓlata sub graui accentu significet unum, & sub alio significet aliud; hoc ex parte nostra non est: sed ex parte dictionis: Sed ulterius oportet uidere, quia modus proferendi facit sensum compositum & diuisum. Et dicendum est, quod cōtinua prolatio eius, quod est sedētē cum hoc quod est ambulare causat sensum compositum. Iste autem modus proferendi possibilis est in oratione. nam sic modus significandi grammaticales adinuicem depēdentes terminantur, & quæ nata sunt coniungi coniūgūtur. Iste autem sensus accidit orationi præter aliquam uiolentiam: ideo iste sensus magis appropriatur orationi. Sensus autem diuisionis accidit ex discontinua ꝓlatione earundem partium. Et quia quæ nata sunt coniungi adinuicem separantur: ideo iste sensus minus appropriatur orationi: unde accidit ei cum quadam uiolentia. In primo sensu ex continua prolatione eius quod est sedentem cum ambulare, intelligimus extrema referri ad idem. unde secundum quosdam de hoc toto sedentem ambulare: ponitur possibilitatis modus: secundum alios modus possibilitatis dicit dispositionem circa ista extrema. Sed siue sic: siue sic semper ista extrema in sensu compositionis ad idem habent referri. Sed in sensu diuisionis ex discontinua prolatione istarum dictionum; potest ly sedens accipi pro uno tempore, & ly ambulare, pro alio. unde in sensu diuisionis modus nō dicit dispositionem

gionẽ circa ista extrema pro eodẽ tẽpore: sed ꝑmittitur qđ ꝓ diuersis tẽporib. accipiatur. ¶ Ad rõnes. Ad primam dicẽdum, quod si maior intelligitur solũ de modis significandi grammaticalibus: qui sunt principia construendi unam dictionem cum alia: tunc falsa est maior. Sed si intelligatur, ꝙ omnis diuersitas in oratione: uel prouenit ex diuersitate significati uel modorũ significandi logicalium: tũc vera est, & minor falsa. Nã modus proferendi est quidam modus significandi logicalis, per quem unus intellectus ab alio distinguitur. ¶ Ad secundam: cũ dicitur: quod sedens significat illum, qui nunc est sedens: & ly ambulare. ampliatur per modum possibilitatis. Dico, quod in sensu composito ad idem tempus ad qđ ampliatur ly ambulare. ad illud ampliat̃ sedentem. Vnde a parte de ly sedentẽ est possibilitas: ut amplietur. Nam Priscianus dicit, qđ participijs præsentis temporis insunt tempora, quẽadmodum infinitiuis. Vnde cum dicitur: Fuit legens; est legens; erit legens. ly legens accipitur pro tempore præsenti. sed non pro tempore quod est præsens; sed ꝓ eo quod erit uel fuit præsens. ¶ Ad ultimum dicendum, quod terminus cõcret⁹ supponit formã, ut cõcernit subiectum. Sed hoc dupliciter contingit. Aut prout cum forma coniungitur: aut prout in se & absolute consideratur. Primo modo supponit in sensu cõposito. Secundo modo in sensu diuiso. Et cum dicit vlterius, quod in sedente denotatur potentia ad ambulandum; supposito quod hoc sit uerum. Dicendum, quod in sensu diuiso supponit subiectũ ratione formæ; cui inest sessio. Et ideo sufficit solum subiectum esse p̃sens ambulationi quæ terminat potentiam. Exemplum huius est materia prima, ut est in potentia ad formam: sed non est in potentia ad formam nisi ut est sub priuatione. Et ideo materia priuata est in potentia per accidens. Et qđ est sic in potentia ut solum cõcomitans: non oportet esse pręsens actui terminanti potentiã: sic est in ꝓposito: q̃a forma sessionis solũ est in potẽtia ad ambulandũ ꝑ accidẽs. iõ nõ oportet ꝙ sit p̃ns, cum subiectum cõiunctum est cũ ambulatione.

Quæst. XXVII.

Væritur utrum hęc propositio: Sedentem ambulaŕ est poſſe: ſit uera in ſenſu diuiſionis? Videtur, quod non. Nam poſſe. ſub quocunq; mõ proferaŕ dicit poſſem unionem eius, quod eſt ſedentem eũ ambulare. Sed tunc arguiŕ ſic. illa propoſitio eſt falſa; quę ſignificat poſſem unionem eorum quæ adinuicẽ componi non poſſunt: ſed hæc ẽ talis. ergo &c. ¶ Item in ſedente denotatur eẽ potẽtia ad ambulãdũ. ſed cuius eſt potentia: eius & act⁹. Nã actus eſt terminus per ſe potentiæ: ſignificaŕ ergo p ꝓpõnem in ſenſu diuiſo, quod ſedens ſub forma ſeſſionis poſſit eſſe coniunctũ cũ ambulatione: qđ eſt impoſſe. ¶ Item ꝓpõ uera de poſſi habet aliquam ueram de ineſſe: nam poſſe eſt: quo poſito ineſſe non accidit impoſſibile: ſed propoſitio de ineſſe reſpondens illi de poſſibili eſt hæc: ſedens ambulat, quę ſimpliciter falſa eſt. ergo &c. A quibuſdam dŕ ꝙ hęc. ſedentẽ ambulare eſt poſſe: debet ſic poni ineẽ. Sedẽs prius ambulat. Secundũ tñ alios ſic debet poni in eẽ. hõ vel aĩal ambulat. Rõ primi eſt hęc: nã ex diſcõtinua prolatione iſtarũ partiũ: ſedentẽ ambulare: ꝓmittitur ꝙ ly ſedẽs: poſſit accipi pro uno tpe, & ly ambulare pro alio, & hoc uirtute modi potentiæ: ꝓpterea ſic debet poni ineẽ. Sedẽs pri⁹ ambulat. Rõ ſcđi eſt potentiæ reſpectu illius, reſpectu cuius ẽ ſolũ p accñs nõ correſpõdet actus. Vñ ꝓpõ debet poni ineſſe rõne ſubiecti ſeſſionis: ut homo ambulat, uel aĩal. ¶ Sed cõtra hoc arguo ſic. Diuerſis ꝓpõnib. de poſſibili correſpondent diuerſæ ꝓpoſitiones de ineſſe: ſed iſtæ duæ ꝓpõnes ſunt diuerſę ꝓpoſitiones de poſſi: ſedentẽ prius poſſe eſt ambulare. & ſedentem poſſibile eſt ambulare. Sed primæ de poſſibili correſpondet hæc de ineẽ: Sedẽs prius ambulat. ergo ſcđæ de poſſibili corrñdet hæc ſedẽs ambulat. ¶ Itẽ iſtæ ſunt diuerſæ de poſſi. Aĩal ambulaŕ eſt poſſe: & ſedentẽ ambulaŕ eſt poſſe. Sed poſſe de poſſi correſpõdet hæc de ineſſe: aĩal ambulat; ergo iſti. ſedentem ambulare eſt poſſe: correſpõdet alia de ineſſe. ¶ Ad oppoſitum: hæc propoſitio. Poſſibile eſt ſedentem ambulare: ſequitur ex ueris: ergo eſt uera. Sequitur enim

ex istis: possibile est Sortem ire; sortes ẽ sedens: ergo &c.

Quæ. XXVIII.

IVxta hoc quæritur, utrum sit vera in sẽsu cõpositionis? Et ꝙ sic videtur. Nam ly sedentem. potest comparari ad diuersa tpa ꝑ notam potentię: & per consequens potest esse sensus in propõne. sedentem prius poſe est ambulare. ¶ Itẽ cõtinua prolatio eius qđ est sedentem cũ ly ambulař nõ facit, ꝙ sedẽtẽ, & ambulař accipiant ꝓ eodẽ tpe. nã sic dicto. Homo q̃ fuit est: põt ly homo accipi ꝓ præsenti: & ly fuit pro ꝑterito: non obstãte ꝙ sub continua ꝓlatione profertur: ergo eadẽ rõne in ꝓposito. Oppositũ vult Ari.

1. hui⁹ cap. 2. Propter primã qõnẽ intelligẽdũ est, ꝙ potentia dicitur multis modis Et in q̃busdã est multiplicitas æquocationis: & in q̃busdã est multiplicitas analogiæ. per

Cõte. 1. Aristo. in principio. 9. metaphysi. Aliqua enim dicuntur potentialia: nõ quia habeant aliquod principium transmutationis. Et sic reperitur potentia in geometria & in logica. Linea enim quæ est radix alicuius quadrati dicitur potentia ipsius: sicut in numeris dicimus, quod ternarius est potentia nouenarij: ista autem potentia non dicitur propter aliquod principiũ transmutationis: sed propter aliquam similitudinẽ. Sicut materia est potentia actus: quia trãsmutatur ad actum, sic numerus dicitur potentia alterius: quia ex ductu eius in seipsum resultat alterum. Similiter est in logica. poſe enim & impossibile nõ dicimus in logica lib. ꝑ aliqđ principiũ trãsmutatiõis, sed solum ꝑ ordinẽ ad uerũ & ad falsum. Sicut enim ens nõ solum significat ens extra animam: sed uerũ circa cõpõnem intellectus. Sic potẽtia cũ dicat ordinẽ: transfertur ad cõpõnem & diuisionem in propõnibus. Vnde illa propõ dř possibilis, quæ põt esse vera: & illa impossibilis quæ non potest eẽ uera. Sed hoc non est propter aliquã potentiam actiuam uel passiuam, sed solum propter conuenientiam & repugnãtiam terminorum. Potentia autem in naturalibus accipitur prout est principium transmutationis: quę secundum analogiam diuiditur. Hoc supposito di-

cendum, quod proposi- tio potest esse vera in sensu diuiso: sedentem ambulare est possibile: Nam propositio significat, quod unio prædicati ad subiectum est possibilis. Sed hoc potest esse dupliciter. Vel pro eodem tempore: & sic est composita & falsa: Vel pro diuersis temporibus: & sic est diuisa & uera. Vnde illud, quod est subiectum sessionis in uno tempore: potest esse subiectum ambulationis in alio tempore. Et quia potentia æquiuocè accipitur in logicalibus & naturalibus: ideo logicus dicit multas propositiones esse veras. quas tamen diceret naturalis esse impossibiles. Vnde concedit istã ꝓpõnẽ. falsum põt esse verũ: in altero sẽsu. Et ẽt istã. Cæcus potest esse uidens. ¶ Ad primum argumẽtum, cum dicitur, quod possibile sub quocunque modo proferatur &c. dico quod uerum est. Sed hoc potest esse dupliciter. Vel pro eodem tempore: & sic propositio falsa est. Vel pro temporibus diuersis, & sic uera ẽ & rõne subiecti. ¶ Ad aliud, cũ dr̃, ꝙ in sedẽte denotaĩ esse potentia &c. Dico, quod propositio non significat quod compositio extremorum est possibilis. Vnde propositio non significat quod in sedente: ut in subiecto sit potentia, ut subiecti ad prædicatum. Veruntamen hoc posito dicendum est ad rationem ulterius: cum dicitur: eius est actus, cuius est potentia. Dico, qđ cuius est potentia ut subiecti per se eius erit actus. Cuius tamen est potentia ut subiecti per accidens, non oportet, quod eius sit actus: nec per se: nec per accidens. Nam priuatio & forma opposita sunt in potentia per accidens ad formam, quę est terminus motus: & tamen nec priuatio nec forma opposita manet sub actu. Et hoc, quia non est alia potentia earũ, quam potentia ipsius materię. Veruntamen propter intellectum illius propositionis est sciendum: quod sicut aliquid se habet ad potẽtiam, sic se habet ad actũ. Et intelligendum, quod aliquid potest per accidens accidere illi quod per se est in potentia ad actum. uel illi ad quod est in potentia. Exemplum primi: nam materiæ accidit priuatio & forma opposita. Exemplum secundi: nam formæ humanæ ad quam

ma-

materia hominis est in potentia: accidit esse album uel musicum, quod est impotentia primo modo nõ oportet quod sit sub actu: nec per accidens, nec per se. Sed quod est in potentia secundo modo potest esse in actu licet per accidens. ¶ Ad ultimum dicendum, quod hæc propositio. Sedentem ambulare est possibile: debet sic poni in esse: sedens in a. ambulat in b. Et sic homo ambulat: posito qđ homo sit proprium subiectum sessionis. Si enim ꝓpositioni de possibili correspondeat aliqua de inesse ratione subiecti per accidens: tunc sic debet poni inesse. Sedens in a. &cęt. Si autem propositioni de possibili solum correspondeat propositio de inesse ratione subiecti per se, sic debet poni ineẽ. hõ ambulat. ¶ Ad rationes in oppositum, cum dicitur, qđ sunt diuersæ de possibili &c. Dicendum quod istæ duæ propositiones. Sedentem ꝑrius possibile &cæt. prout accipiuntur in sensu diuisiõis nõ differunt. ¶ Ad aliã eodẽ mõ dicẽdũ ẽ. Ad Secvndam quæstionẽ dicendum, quod hęc est falsa in sensu compositionis, sedentem ambulare &cæt. Nã ex continua prolatione eius quod est sedentem ambulare, significatur ꝙ unio istorum extremorum est possibilis pro eodẽ tempore. ¶ Ad primum argumentum cum dicitur, quod ly sedentem ampliatur ꝑ notam potentiæ: dicendum, quod hoc posito propositio falsa est, nam ad quodcunque tempus ampliatur ly sedentem. ad idem tempus in sensu cõpositiõis ampliatur ly ambulare. Vnde in sensu composito propositio significat, quod compositio istorum extremorum pro eodem tẽpore possibilis est. Ad aliud dico, qđ sic dicto. Homo qui fuit ẽ: & hoc sub continua prolatione. Vel homo accipitur pro præterito, uel pro præsenti sub ratione præteriti: unde ratio accipit falsum.

Quæst. XXIX.

QVæritur circa istum paralogismum. Quinq; sũt duo & tria: & quęrit utrum hæc dictio, &, possit copulare iter termines, uel ꝓpõnes? Et ꝙ inter terminos uidetur. Nam per Priscianum cõiunctio copulat inter ptes orationis.

nis: sed orationes non sunt partes rationis: & ergo &c. ¶Item coniunctio cóstruit cum illis inter quæ copulat: sed constructio fit ratione modorum significandi: cum ergo orationes nó habeant modos significandi: hæc cóiunctio, &, inter orationes nó copulat. ¶Ad oppositum secundum Priscianum. Heu idem homo: ab hodie: concidit: lapsus. hic sunt omnes partes orationis præter coniunctionem: quæ si apponeretur exigeret aliam orationem: hoc non esset nisi inter orationes copularet. ¶Item copulatio videtur esse inter similia. sed sic dicto. Quinq; sunt duo & tria: oratio præcedit coniunctionem: ergo aliam orationem exigit sibi coniungi.

Quæst. XXX.

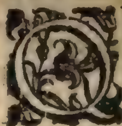

Væritur utrũ hæc dictio, operetur potentiàlem, multiplicitatem? Videtur quod non. Nam multiplicitas dictiõis eiusdẽ s̃m materiã & formã nõ causat multiplicitatẽ: potẽtialẽ nã ad potẽtialẽ multiplicitatẽ req̃rit diuersitas formæ: sed hæc dictio, &, manet eadem secũdum materiam & formam. ergo &c. ¶Ad oppositum dissoluit compositionem & diuisionem. ergo &cęt.

Ad primam quæstionem dicendum, quod coniunctio uel copulatio per se copulat inter terminos: per accidens autem inter propositiones. Et huius ratio est: nam cum coniunctio sit pars orationis, habet modos significandi secundum ꝙ cũ aliis partibus orationis construi potest: sed non construitur nisi cum illis, inter quæ copulat: oportet igitur ista habere modos significandi sibi proportionabiles, qui sint principium constructionis: ergo non copulat inter orationes. Sed tamen, quia terminos inter quos copulat accidit partes unius orationis esse uel diuersarum; ideo dicitur copulare inter terminos uel inter oratiões. Magis tamẽ propriè potest dici, quod coniunctio posset copulare inter terminos unius orationis, uel inter terminos diuersarum orationum. ¶Ad primum argumentum in propositum, cum dicitur: Heu: idem homo, &cæt. sunt omnes

nes partes orationis præter coniunctionem: quæ si apponatur, exigit aliam orationem sibi adiungi. Dicendum, quod coniunctio apposita per accidens fit copulatio inter orationes: qa per se fit copulatio inter partes diuersarum orationum. ¶Ad secundum cum dicitur, quod copulatio uult esse inter similia. Verum est de copulatis per se: cuiusmodi sunt dictiones. Vel potest dici, quod in hac oratiõe. Quinque sunt duo & tria: copulatio solum copulat unam partem præcedentem alteri. Et tunc est sensus compositus: & copulat simile simili. Vel potest sic proferri. Quinque duo sunt & tria. Et tunc copulat orationem præcedentem orationi subsequenti: & sic est sensus diuisionis, & significat quod quinque sunt duo: & quinque sunt tria diuisim. Et tunc copulat simile simili: quia orationem orationi. AD QVAESTIONEM aliã dicendum: quod distinctio soluens hunc paralogismum. Quinque sunt duo & tria: operatur potentialem multiplicitatem: nam prouenit ex hoc, quod eadem materialia diuersimodè prolata diuersa significant. huic distinctioni accidit quod hæc dictio, &, copulat inter terminos, uel inter propositiones. Vnde & ex distinctione: in se considerata: operat̃ potentialem multiplicitatem: licèt in principio operetur potentialem multiplicitatem. Et hoc probant rationes.

Quęst. XXXI.

QVæritur Vtrũ iste palogismus: quinque sũt duo & tria: sit uerus in sensu compositionis? Et quod sic videtur. Nam duo & tria: sunt aliquis numerus. Aut ergo quinarius aut maior: aut minor numerus: sed non maior, nec minor: ergo &c. ¶Item quilibet numerus additus alteri cõstituit numerũ: ternarius ergo additus binario cõstituit aliquẽ numerũ: & nõ aliũ, q̃ quinariũ. ¶Itẽ iste palogismus ẽ palogismus diuisiõis: ergo ẽ verus ĩ sẽsu cõpõnis. Nã ubi fallit diuisio: soluit cõpõ. ¶Itẽ duplex est totũ: vl'e & ĩtegrale. Totũ vl'e de suis ptib. diuisim p̃dicat̃: sed totum integrale

non

non niſi coniunctim hæc ergo eſt uera. Duo & tria ſunt quinque, & per conſequẽs hic per conuerſionẽ. Quinque ſunt duo & tria. ¶ Ad
5.meta. cõ.19. oppoſitum eſt Ariſto. c. de qualitate: quælibet res hẽt eſſe ſemel: & non bis. vnde concludit, quod ſex eſt ſemel ſex: & non bis tria. ergo eadem ratione: quinque eſt ſemel q̃nque: & nõ duo & tria. ¶ Item ſic dicto. quinque ſunt duo & tria. hæc ꝑs prædicati, & tertia nihil aufert a prima parte p̃dicati, quin de ſubiecto prædicet̃. ſimiliter prima pars prædicati nihil aufert a ſecunda: quin de ſubiecto p̃dicetur. & ſi hoc ſit uerum. ergo ſignificatur ꝙ.5. ſunt.2. & 5.
Cõt.24. & 25. ſunt.3. ¶ Item per Ariſto. in 7. meta. pars non prædicat̃ de toto: niſi concretiuè: ſed duo & tria ſunt partes quinarij. ergo &c.

Ad qvaestionem dicendum. ꝙ eſt falſa, formaliter loquendo. nam quinarius ſecundum ſe eſt unum. q̃a ſecũdum ſe eſt ens. Et unũquodq;, ſicut eſt ens, ſic eſt unum: & præter hoc quinarius eſt ſ̃m ſe intellectus. ergo ſ̃m ſe unum: quia oẽ qđ intelligitur ſub vna rõne intelligitur. qui.n. unum non intelligit, nihil intelligit. ſed qñ aliquid eſt ſ̃m ſe unum: & ex pluribus partibus cõpoſitum requiritur aliquid uniens iſtas partes: ſed quinarius cõponitur ex multis unitatibus: quæ ſ̃m ſe ſunt diſcretæ, ergo requiritur aliquid uniens iſtas unitates: illud aũt uniens non poteſt eſſe aliqua unitas: quia ex iſta unitate & aliis conſtruitur quinarius. & tunc remanet quęſtio, quòd aliud vnit iſtas unitates. ergo oportet, quod illud uniens ſit aliud ab unitatibus. & hoc eſt forma ipſius quinarij. Sicut enim ex elementis componitur mixtum: & in mixto eſt aliquid, quod ſi eſt elementum: nec ex elementis, ut forma mixti. ſic in quinario eſt aliquid quod non eſt unitas numeralis: nec ex vnitatibus cõpoſitum: & hęc eſt forma eius. Cum ergo materia non prædicetur de cõpoſito ex materia & forma, & quinarius eſt quoddã compoſitum ex unitatibus, & ſua forma: & duo & tria ſunt materialia ipſius q̃narij: hęc erit falſa formaliter loquendo: quinq; ſunt duo & tria. Vñ ſicut hæc eſt falſa: homo eſt carnes & oſſa. ſic hæc eſt falſa: quinq; ſunt duo & tria. ¶ Item Philoſophus in 7. meta. dicit, ꝙ qui Cõt.23.

dicit,

dicit, domum esse lapides & ligna: dicit domum esse in potentia domum: nam lapides & ligna sunt materia domus. Qui ergo dicit, quinque esse duo & tria: solum dicit quinarium esse quinarium in potentia. Nam duo & tria sunt materia quinarii. vñ si hæc sit vera aliquo modo. Quinque sunt duo & tria: hoc erit solum materialiter loquendo. formaliter. n. propositio falsa est. ¶ Ad primum argumentũ: cum dicitur, ꝙ duo & tria sunt aliquis numerus. Dico, ꝙ duo & tria possunt dupliciter considerari. Aut prout sunt in potentia ad ulteriorem formam. Aut prout distinguuntur per suas formas. Primo modo sunt aliquis numerus in potentia. Secũdo modo sunt duo numeri specie distincti. ¶ Ad aliud dicendum, ꝙ quilibet numerus additus alteri constituit numerum materialiter. sed ad formam numeri requiritur forma uniens, q̃ non habetur sic dicẽdo: quinque sunt duo & tria. ¶ Ad tertiũ dico, ꝙ hæc ẽ falsa de uirtute sermonis ĩ sensu cõpositionis: quinq; sunt duo & tria. Arist. tñ concedit eã ꝑꝑ apparentiã ueritatis. Nã apparentia sufficit ad sophistã. Et qa numerus est quãtitas discreta: ideo multotiens admittimus tales propositiones. Ad ultimũ dicẽdum, ꝙ totum integrale nõ significat suas partes: sed significat cõpositum ex partib. sub sua forma: sed partes nõ significãtur uniri sub forma totius, nisi noĩe totius. Vnde sic dicto. Duo & tria: istæ partes nõ significãtur ut unitæ sunt in forma totius: sed solũ significantur uniri per copulationẽ. Vnde ad argumentũ dico, ꝙ totum integrale prędicari potest de omnibus suis partib. ut unitæ sunt in forma totius: non tñ potest prædicari de partib. suis unitis ꝑ copulationem. Vnde hęc non est uera: domus est lapides & ligna. Sed hæc: domus est cõposita ex lapidibus & lignis in forma tamen totius unitis.

Quęstio. XXXII.

QVæritur, utrum iste paralogismus: Quod unum solum potest ferre, plura potest ferre: sit distinguendus secundũ cõpositionem & diuisionem, prout ly solum tenetur aduerbialiter? Et uidetur ꝙ non. nam aduerbium est adiectiuum uerbi: sed adiectiuũ uerbi nomẽ determina-

na-

nare non poteſt: ergo &c. Minor patet: nam adiectiuū uerbi habet modos ſignificandi quibus non proportionatur ipſi nomini. Et cōfirmatur ratio. nam adiectiuum nominis uerbum determinare non poteſt: ergo adiectiuum uerbi nomē determinare non poteſt. ¶ Itē aduerbium circa idem ponit ſuum ſignificatū: & modū ſignificādi. Sed ſuos modos ſignificandi ſolū ponit circa uerbum: ergo ſolū uerbū determinabit: quare &c.

Quæſt. XXXIII.

QVæritur utrum ſit diſtinguendus ſecundum compoſitionem & diuiſionem, prout ly ſolū nominaliter tenetur? Et uidetur quòd non. Nam ut ſupra adiectiuū nominis uerbum determinare non poteſt. ¶ Ad oppoſitum hęc eſt diſtinguenda, omnis homo eſt unus ſolus homo, ſecundum compoſitionem & diuiſionem.

Ad primam quæſtionē, & ſecundam, dicendum, quòd iſta: quod unum ſolum &c. eſt diſtinguenda ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, prout ly ſolum tenetur aduerbialiter: non autē propter nominaliter tenetur. Ratio primi eſt: nam aduerbium: licèt ſit adiectiuū uerbi, nō tamen habet modos ſignificandi ſpeciales, quibus ipſi ſoli uerbo proportionatur. Vnde quia habet modos ſignificandi generales: ideo determinare poteſt participium: & pronomen: & ipſum nomen. Quod determinet ipsū nomē patet. Nam talis oratio admittitur. Iſte mediocriter bonus bene currit. Quod determinet participium, patet. Nam bene dicitur. Iſte fortiter pugnans vincit. Propterea ly ſolum poteſt determinare ly poteſt. & tunc eſt ſenſus cōpoſitus falſus, & tunc ſignificatur ꝙ illud, quod poteſt ferre unum: ita ꝙ nō aliud ferre poteſt plura. Si autem ly ſolum determinet ly unum: ſic eſt ſenſus diuiſus uerus: & tunc ſignificatur, ꝙ illud quod poteſt ferre unum ens: & nulli aſſociatū poteſt ferre plura: & hoc uerum eſt diuiſiuè. Vnde paralogiſmus poteſt ſic formari. Quod unū ſolum poteſt ferre plura poteſt ferre. ſed quod vnum ſolum poteſt ferre: non poteſt plura ferre: ergo quod pōt plura ferre non pōt plura ferre. Maior & minor eſt diſtinguenda. ſed maior eſt uera in ſenſu diuiſionis: & minor

nor est vera in sensu cōposi tionis. ¶Secundum acceptū patet.s. ꝙ si ly solum teneatur nominaliter: non est distinguenda secundum compositionem & diuisionē. nā adiectiuum nominis habet modos significandi speciales, quibus suo substantiuo proportionatur: puta numerum casum & genus: sed ꝑ tales modos significandi ipsum adiectiuū nominis verbo non proportionatur; ꝓpter quod accepto ly solum nominaliter propositio distinguenda secundum æquiuocationem: ex eo ꝙ ly solum potest teneri cathegorematice, uel sincathegorematicè. si cathegorematicè, sic potest esse uera: quia tūc significatur, ꝙ illud quod potest ferre unum non associatum alteri potest ferre plura. Nam sic ly solum significat quandam solitudinem; sed si teneatur sincathegorematicè, tunc significat præcisam acceptionem illius cui adiūgitur. Sed hoc potest esse dupliciter. uel absolutè: ut sortes est unus solus homo, uel in comparatione ad actum, ut solus sortes currit. Sed siue sic, siue sic: sincathegorematicè tenetur: & est propositio falsa.

AD PRIMVM argumentum dicēdum, ꝙ aduerbium est adiectiuum uerbi, & aliarū partium. vnde est propriū uerbo, sed non soli uerbo, sicut Priscianus dicit, ꝙ ablatiuus casus est proprius casus passiuorum: & accusatiuus proprius actiuorum, & tamē cum alijs uerbis cōstrui possunt. ¶Ad confirmationem dico, ꝙ non est simile: ut dictum est. Nam adiectiuum nominis habet modos significandi speciales quibus suo substantiuo solum proportionatur. Sed aduerbium habet modos significādi generales, & ideo non est simile. & per idem patet ad ultimum primæ quæstionis.

AD ILLVD secundæ qōnis in oppositum dicendū est, quod ista: omnis homo est unus solus homo; est distinguenda secundum ęquiuocationem. ¶Circa tamē modos intelligendum est, ꝙ tot sunt modi secundum compositionem & diuisionem, quot modis componere cōtingit, quæ nata sunt componi, & illa adinuicem diuidere resultante diuersitate sententiæ. Sed ad uidendū q̄ natæ sunt componi, intelligendum est, ꝙ Priscianus dicit, in maiori, ꝙ omnis determinatio, & omnia adie-

ctiua

dum. Nam sic magis congruunt in finem sophisticæ: & iste locus non est aptus ad decipiendum in his quæ sunt sine scriptura, ut in his quæ sunt in prolatione. nã prolatio manifestat eius de- 1. elen. c. fectum. Vnde Arist. dicit in litera. ꝙ iste locus maximè decipit in scripturis & poematibus, & ut in scriptura est: habet unam solam causam apparentiæ: quia easdẽ literas & syllabas. Ideo Aristo. sic considerans hunc locum: quia sic decipit magis: ideo posuit accentum solũ unum locum sophisticum. ¶Ratio ad oppositum concludit hoc, quod cõcessum est, quòd quantũ est ex parte potentialis multiplicitatis dictionis accẽtus possent esse duæ fallaciæ. Sed quia Aristo. hunc locum considerauit, ꝓut maximè decipit: & hoc est in scripto. Et ut in scripto est solum habet vnã causam apparentiæ; ideo sic considerando nõ posuit accentum: nisi unum locum. De eius causa apparentiæ dicitur, quòd est unitas uocis incomplexæ secundum materiam. ¶Sed contra: causa apparentiæ debet manere ĩ vtroque sensu propositionis distinguendæ, sed secundũ accentum distinguimus, eo quòd aliquid potest esse dictio uel oratio: cum ergo unitas uocis incõplexæ nõ maneat in oratione: non potest esse causa apparentiæ in accentu. ¶Propter hæc dicẽdum est, quòd unitas uocis secundum materiam, prout communis est uoci complexæ & incomplexæ est cã apparentiæ in accẽtu. ¶Circa modos intelligendũ est, ꝙ quatuor sunt modi accẽtus. Primus est in hoc, ꝙ aliqua dictio potest legi graui accentu, uel acuto. Secundus est eo, ꝙ aliqua dictio potest legi correpto accentu, uel ꝓducto. Tertius est, quòd aliqua dictio põt proferri cum aspiratione, uel sine. Iuxta quem modum sic paralogizatur. Quicqd hamatur hamo captũ est, iste homo hamatur: ergo iste homo hamo captus ẽ. Nec oportet dicere, quòd ly h. sit litera: quia tunc non manerent eadã materialia. Quartus modus est ex eo, quòd aliquid potest proferri sub uno accentu uel pluribus, ut metuo.

¶*Quæ autem secundum figuram dictionis sunt accidunt quando non idem interpratatur: similiter ut*

ma-

masculinum, fęmininũ etc. Ca. ij. primi huius.

Quæst. XXXV.

Værítur, utrũ figura dictionis operetur aliquam multiplicitatem? Videtur ꝙ nõ. nam ẜm Cõmẽ. Alexandrum figura dictionis operatur phantasticam multiplicitatem. i. multiplicitatem apparẽtem. Sed ꝙ tantum apparet multiplicitas non est multiplicitas. cum ergo figura dictionis operetur phantasticam. i. apparentem multiplicitatẽ, in illa nulla erit multiplicitas. ¶Forte aliquis diceret, ꝙ ratio concludit, quòd figura dictionis non operatur verã multiplicitatem: operatur tamen apparẽtem multiplicitatem. Contra hoc. Si figura dictionis operetur tñ apparentem multiplicitatem: sicut ergo in loco operante ueram multiplicitatem necesse est eandem orationem uel idem nomen plura significare: sic necesse est in apparenti multiplicitate, quòd aliqua dictio uel oratio appareat plura significare. ¶ Sed si sic arguitur. Homo est species: sortes est homo: ergo &c. Hic nec nomen, nec oratio apparet plura significare. Sed forte dicetur ad hanc rationem, ꝙ licet nulla oratio sit hic multiplex, nec ẽt nomen: est tñ hic multiplicitas latens ex collatione unius dictionis ad aliam. Nam licet hæc dictio homo. nõ significet plura in ista oratione. homo est species, nec ẽt in ista. sortes est homo. comparando tñ hũc terminum ad se ipsum prout accipitur in una ꝓpositione & in alia: vr̃. significare quale quid, & hoc aliq̃d: cum tñ solũ significet quale quid. ¶Sed contra per Ari. Loci in dictione peccãt contra contradictionẽ. sed loci extra dictionem peccant cõtra syllogismum. Tunc arguo sic. vbicunque est apparens cõtradictio, necesse est idem nomen uel eandẽ orationem plura significare: si ergo figura dictionis peccet contra contradictionem: necesse est idem nomen uel eãdem orationem plura significare: eius ergo multiplicitas non consistit in collatione unius termini ad alium. Maior rationis patet: nam ubi est apparens cõtradictio: necesse est vtrãque partem cõtradictionis esse ueram, & necesse est ꝙ uter-

proferendi qui est modus significandi orationis: ex pte nostra est. nam quod constructibilia sic uel sic proferãtur:hoc est ex pte nostra, Si ergo constructibilia sub diuersis modis proferendi diuersa significarent:sequeretur, quod multiplicitas eorum ex parte nostra acciperetur. Et talem diuersitatem orationis increpat Ari, &c. Dicendum, quod diuersitas modi proferẽdi est ex parte nostra. Sed quod oratio sic ꝓlata hoc significet: & sub alio modo proferendi significet aliud: hoc non est ex pte nostra. Vnde Ari, non increpat multiplicitatem ex parte nostra: dummodo oratio habeat in se multiplicitatem: qđ enim pendere proferatur sub accẽtu graui uel acuto ex pte nostra est. Sed quod dictio ꝓlata sub graui accentu significet unum, & sub alio significet aliud; hoc ex parte nostra non est:sed ex parte dictionis:Sed ulterius oportet uidere, quia modus proferendi facit sensum compositum & diuisum. Et dicendum est, quod cõtinua prolatio eius, quod est sedẽtẽ cum hoc quod est ambulare causat sensum compositum. Iste autem modus proferendi possibilis est in oratione. nam sic modus significandi grammaticales adinuicem depẽdentes terminantur, & quæ nata sunt coniungi coniũgũtur. Iste autem sensus accidit orationi præter aliquam uiolentiam:ideo iste sensus magis appropriatur orationi. Sensus autem diuisionis accidit ex discontinua ꝓlatione earundem partium. Et quia quæ nata sunt coniungi adinuicem separantur; ideo iste sensus minus appropriatur orationi: unde accidit ei cum quadam uiolentia. In primo sensu ex continua prolatione eius quod est sedentem cum ambulare, intelligimus extrema referri ad idem. unde secundum quosdam de hoc toto sedentem ambulare: ponitur possibilitatis modus: secundum alios modus possibilitatis dicit dispositionem circa ista extrema. Sed siue sic:siue sic semper ista extrema in sensu compositionis ad idem habent referri. Sed in sensu diuisionis ex discontinua prolatione istarum dictionum; potest ly sedens. accipi pro uno tempore. & ly ambulare. pro alio. unde in sensu diuisionis modus nõ dicit dispositionem

tioné circaista extrema pro eodẽ tẽpore: sed ꝑmittitur qđ ꝓ diuersis tẽporib. accipiatur. ¶ Ad rõnes. Ad primam dicẽdum, quod si maior intelligitur solũ de modis significandi grammaticalibus: qui sunt principia construendi unam dictionem cum alia: tunc falsa est maior. Sed si intelligatur, ꝙ omnis diuersitas in oratione: uel prouenit ex diuersitate significati uel modorũ significandi logicalium: tũc vera est, & minor falsa. Nã modus proferendi est quidam modus significandi logicalis, per quem unus intellectus ab alio distinguitur. ¶ Ad secundam: cũ dicitur: quod sedens significat illum, qui nunc est sedens: & ly ambulare. ampliatur per modum possibilitatis. Dico, quod in sensu composito ad idem tempus ad qđ ampliatur ly ambulare. ad illud ampliat sedentem. Vnde a parte de ly sedentẽ est possibilitas ut amplietur. Nam Priscianus dicit, qđ participijs præsentis temporis insunt tempora, quẽ admodum infinitiuis. Vnde cum dicitur: Fuit legens; est legens, erit legens. ly legens accipitur pro tempore præsenti. sed non pro tempore quod est præsens; sed ꝓ eo quod erit uel fuit præsens. ¶ Ad ultimum dicendum, quod terminus cõcret⁹ supponit formã, ut cõcernit subiectum. Sed hoc dupliciter contingit. Aut prout cum forma coniungitur: aut prout in se & absolute consideratur. Primo modo supponit in sensu cõposito. Secundo modo in sensu diuiso. Et cum dicit vlterius, quod in sedente denotatur potentia ad ambulandum; supposito quod hoc sit uerum. Dicendum, quod in sensu diuiso supponit subiectũ ratione formæ; cui in est sessio. Et ideo sufficit solum subiectum esse pn̄sens ambulationi quæ terminat potentiam. Exemplum huius est materia prima, ut est in potentia ad formam: sed non est in potentia ad formam nisi ut est sub priuatione. Et ideo materia priuata est in potentia per accidens. Et qđ est sic in potentia ut solum cõcomitans: non oportet esse presens actui terminanti potentiã: sic est in ꝓposito: q̇a forma sessionis solũ est in potẽtia ad ambulandũ ꝑ accidẽs. iõ nõ oportet ꝙ sit pn̄s, cum subiectum cõiunctum est cũ ambulatione,

Quæst. XXVII.

Quæritur utrum hęc propositio: Sedentem ambulař est poře: sit uera in sensu diuisionis? Videtur, quod non. Nam poře. sub quocunq; mō proferaſ dicit pořem unionem eius, quod est sedentem eū ambulare. Sed tunc arguit sic. illa propositio est falsa; quę significat pořem unionem eorum quæ adinuicē componi non possunt: sed hæc ē talis. ergo &c. ¶ Item in sedente denotatur eē potētia ad ambulādū. sed cuius est potentia: eius & act⁹. Nā actus est terminus per se potentiæ: significat ergo p ꝑpōnem in sensu diuiso, quod sedens sub forma sessionis possit esse coniunctū cū ambulatione: qđ est impoře. ¶ Item ꝑpō uera de poři habet aliquam ueram de inesse: nam poře est: quo posito inesse non accidit impossibile: sed propositio de inesse respondens isti de possibili est hæc: sedens ambulat, quę simpliciter falsa est. ergo &c. A quibusdam dī ꝙ hęc. sedentē ambulare est poře: debet sic poni ineē. Sedēs prius ambulat. Secundū tñ alios sic debet poni ineē. hō vel aīal ambulat. Rō primi est hęc: nā ex discōtinua prolatione istarū partiū: sedentē ambulare: ꝑmittitur ꝙ ly sedēs: possit accipi pro uno tpe, & ly ambulare pro alio, & hoc uirtute modi potentiæ ꝑpterea sic debet poni ineē. Sedēs pri⁹ ambulat. Rō scd'i est potentiæ respectu illius, respectu cuius ē solū p accńs nō correspōdet actus. Vñ ꝑpō debet poni inesse rōne subiecti sessionis: ut homo ambulat, uel aīal. ¶ Sed cōtra hoc arguo sic. Diuersis ꝑpōnib. de possibili correspondent diuersæ ꝑpositiones de inesse: sed istæ duæ ꝑpōnes sunt diuersę ꝑpositiones de poři: sedentē prius poře est ambulare. & sedentem possibile est ambulare. Sed primæ de possibili correspondet hæc de ineē. Sedēs prius ambulat. ergo scdæ de possibili corrñdet hæc sedēs ambulat. ¶ Itē istæ sunt diuersæ de poři. Aīal ambulař est poře: & sedentē ambulař est poře. Sed poře de poři correspōdet hæc de inesse: aīal ambulat; ergo isti. sedentem ambulare est poře: correspōdet alia de inesse. ¶ Ad oppositum: hæc propositio. Possibile est sedentem ambulare: sequitur ex ueris: ergo est uera. Sequitur enim

ex istis: possibile est Sortem ire: sortes ē sedens: ergo &c.

Quæ. XXVIII.

Iuxta hoc quæritur, utrum sit vera in sēsu cōpositionis? Et q̄ sic videtur. Nam ly sedentem, potest comparari ad diuersa tp̄a p̄ notam potentię: & per consequens potest esse sensus in propōne. sedentem prius poſe est ambulare. ¶Itē cōtinua prolatio eius q̄d est sedentem cū ly ambulaṙ nō facit, q̄ sedē tē, & ambulaṙ accipiant p̄ eodē tpe. nā sic dicto. Homo q̄ fuit est: pōt ly homo accipi p̄ præsenti: & ly fuit pro p̄terito: non obstāte q̄ sub continua p̄latione profertur: ergo eadē rōne in p̄posito. Oppositū vult Ari.

1. huius cap. 2. Propter primā qōnē intelligēdū est, q̄ potentia dicitur multis modis. Et in q̄busdā est multiplicitas æquiuocationis: & in q̄busdā est multiplicitas analogiæ. per

Cōte. 1. Aristo. in principio. 9. metaphysi. Aliqua enim dicuntur potentialia: nō quia habeant aliquod principium transmutationis. Et sic reperitur potentia in geometria & in logica. Linea enim quæ est radix alicuius quadrati dicitur potentia ipsius: sicut in numeris dicimus, quod ternarius est potentia nouenarij: ista autem potentia non dicitur propter aliquod principiū transmutationis: sed propter aliquam similitudinē. Sicut materia est potentia actus: quia trāsmutatur ad actum, sic numerus dicitur potentia alterius: quia ex ductu eius in seipsum resultat alterum. Similiter est in logica: poſe enim & impossibile nō dicimus in logica lib. p̄p̄ aliq̄d principiū trāsmutatiōis, sed solum p̄p̄ ordinē ad uerū & ad falsum. Sicut enim ens nō solum significat ens extra animam: sed uerū circa cōpōnem intellectus. Sic potētia cū dicat ordinē: transfertur ad cōpōnem & diuisionem in propōnibus. Vnde illa propō dr̄ possibilis, quæ pōt esse vera: & illa impossibilis quæ non potest eē uera. Sed hoc non est propter aliquā potentiam actiuam uel passiuam, sed solum propter conuenientiam & repugnātiam terminorum. Potentia autem in naturalibus accipitur prout est principium transmutationis: quę secundum analogiam diuiditur. Hoc supposito di-

cendum, quod propoſitio poteſt eſſe vera in ſenſu diuiſo: ſedentem ambulare eſt posſibile: Nam propoſitio ſignificat, quod unio prædicati ad ſubiectum eſt posſibilis. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter. Vel pro eodem tempore: & ſic eſt compoſita & falſa: Vel pro diuerſis temporibus: & ſic eſt diuiſa & uera. Vnde illud, quod eſt ſubiectum ſeſſionis in uno tempore: poteſt eſſe ſubiectum ambulationis in alio tempore. Et quia potentia æquiuocè accipitur in logicalibus & naturalibus: ideo logicus dicit multas propoſitiones eſſe veras. quas tamen diceret naturalis eſſe imposſibiles. Vnde concedit iſtã ꝓpõnẽ. falſum põt eſſe verũ: in altero sẽſu. Et ẽt iſtã. Cæcus poteſt eſſe uidens. ¶ Ad primum argumẽtum, cum dicitur, quod poſſibile sub quocunque modo proferatur &c. dico quod uerum eſt. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter. Vel pro eodem tempore: & ſic propoſitio falſa eſt. Vel pro temporibus diuerſis, & ſic uera ẽ & rõne ſubiecti. ¶ Ad aliud, cũ dr̃, ꝙ in ſedẽte denotat eſſe potentia &c. Dico, quod propoſitio non ſignificat quod compoſitio extremorum eſt poſſibilis. Vnde propoſitio non ſignificat quod in ſedente: ut in ſubiecto ſit potentia, ut ſubiecti ad prædicatum. Veruntamen hoc poſito dicendum eſt ad rationem ulterius: cum dicitur: eius eſt actus, cuius eſt potentia. Dico, qđ cuius eſt potentia ut ſubiecti per ſe eius erit actus. Cuius tamen eſt potentia ut ſubiecti per accidens, non oportet, quod eius ſit actus: nec per ſe: nec per accidens. Nam priuatio & forma oppoſita ſunt in potentia per accidens ad formam, quę eſt terminus motus: & tamen nec priuatio nec forma oppoſita manet ſub actu. Et hoc, quia non eſt alia potentia earũ, quam potentia ipſius materię. Veruntamen propter intellectum illius propoſitionis eſt ſciendum: quod ſicut aliquid ſe habet ad potẽtiam, ſic ſe habet ad actũ. Et intelligendum, quod aliquid poteſt per accidens accidere illi quod per ſe eſt in potentia ad actum. uel illi ad quod eſt in potentia. Exemplum primi: nam materiæ accidit priuatio & forma oppoſita. Exemplum ſecundi: nam formæ humanæ ad quam

materia hominis est in potentia: accidit esse album uel musicum, quod est impotentia primo modo nō oportet quod sit sub actu: nec per accidens, nec per se. Sed quod est in potentia secundo modo potest esse in actu licet per accidens. ¶ Ad ultimum dicendum, quod hæc propositio. Sedentem ambulare est possibile: debet sic poni in esse: sedens in a. ambulat in b. Et sic homo ambulat: posito qđ homo sit proprium subiectum sessionis. Si enim ꝑpositioni de possibili correspondeat aliqua de inesse ratione subiecti per accidens: tunc sic debet poni inesse. Seden s in a. &cęt. Si autem propositioni de possibili solum correspondeat propositio de inesse ratione subiecti per se, sic debet poni ineē: hō ambulat. ¶ Ad rationes in oppositum, cum dicitur, qđ sunt diuersæ de possibili &c. Dicendum quod istæ duæ propositiones. Sedentem prius possibile &cæt. prout accipiuntur in sensu diuisiōis nō differunt. ¶ Ad aliā eodē mō dicēdū ē. AD SECVNDAM quæstionē dicendum, quod hęc est falsa in sensu compositionis, sedentem ambulare &cæt. Nā ex continua prolatione eius quod est sedentem ambulare, significatur ꝙ unio istorum extremorum est possibilis pro eodē tempore. ¶ Ad primum argumentum cum dicitur, quod ly sedentem ampliatur ꝑ notam potentiæ: dicendum, quod hoc posito propositio falsa est, nam ad quodcunque tempus ampliatur ly sedentem. ad idem tempus in sensu cōpositiōis ampliatur ly ambulare. Vnde in sensu composito propositio significat, quod compositio istorum extremorum pro eodem tēpore possibilis est. Ad aliud dico, qđ sic dicto. Homo qui fuit ē: & hoc sub continua prolatione. Vel homo accipitur pro præterito, uel pro præsenti sub ratione præteriti: unde ratio accipit falsum.

Quæst. XXIX.

VÆritur circa istum paralogismum. Quinq; sūt duo & tria: & quęrit utrum hæc dictio, &, posit copular iter termines, uł ꝑpōnes? Et ꝙ inter terminos uidetur. Nam per Priscianum cōiunctio copulat inter ptes orationis.

nis:sed orationes non sunt partes rationis: & ergo &c. ¶Item coniunctio cõstruit cum illis inter quæ copulat:sed constructio fit ratione modorum significandi: cum ergo orationes nõ habeant modos significandi: hæc cõiunctio, &,inter orationes nõ copulat. ¶Ad oppositum secundum Priscianum. Heu idem homo: ab hodie:concidit: lapsus. hic sunt omnes partes orationis præter coniunctionem: quæ si apponeretur exigeret aliam orationem: hoc non esset nisi inter orationes copularet. ¶Item copulatio videtur esse inter similia. sed sic dicto. Quinq; sunt duo & tria: oratio præcedit coniunctionem: ergo aliam orationem exigit sibi coniungi.

Quæst. XXX.

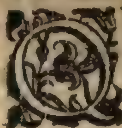
Væritur utrũ hæc dictio, operetur potentiálem, multiplicitatem? Videtur quod non. Nam multiplicitas dictiõis eiusdẽ sm materiã & formã nõ causat multiplicitatẽ:potẽtialẽ nã ad potẽtialẽ multiplicitatẽ reqrit diuersitas formæ:sed hæc dictio, &, manet eadem secũdum materiam & formam. ergo &c. ¶Ad oppositum dissoluit compositionem & diuisionem.ergo &cęt.

Ad primam quæstionem dicendum, quod coniunctio uel copulatio per se copulat inter terminos: per accidens autem inter propositiones. Et huius ratio est:nam cum coniunctio sit pars orationis, habet modos significandi secundum ꝙ cũ aliis partibus orationis construi potest:sed non construitur nisi cum illis, inter quæ copulat: oportet igitur ista habere modos significandi sibi proportionabiles, qui sint principium constructionis:ergo non copulat inter orationes. Sed tamen,quia terminos inter quos copulat accidit partes unius orationis esse uel diuersarum;ideo dicitur copulare inter terminos uel inter oratiões, Magis tamẽ propriè potest dici, quod coniunctio posset copulare inter terminos unius orationis, uel inter terminos diuersarum orationum. ¶Ad primum argumentum in propositum, cum dicitur: Heu: idem homo,&cæt. sunt om

nes

nes partes orationis præter coniunctionem: quæ si apponatur, exigit aliam orationem sibi adiungi. Dicendum, quod coniunctio apposita per accidens fit copulatio inter orationes: qa per se fit copulatio inter partes diuersarum orationum. ¶Ad secundum cum dicitur, quod copulatio uult esse inter similia. Verum est de copulatis per se: cuiusmodi sunt dictiones. Vel potest dici, quod in hac oratiõe. Quinque sunt duo & tria: copulatio solum copulat unam partem præcedentem alteri. Et tunc est sensus compositus: & copulat simile simili. Vel potest sic proferri. Quinque duo sunt & tria. Et tunc copulat orationem præcedentem orationi subsequenti: & sic est sensus diuisionis, & significat quod quinque sunt duo: & quinque sunt tria diuisim. Et tunc copulat simile simili: quia orationem orationi. AD QVAESTIONEM aliã dicendum: quod distinctio soluens hunc paralogismum. Quinque sunt duo & tria: operatur potentialem multiplicitatem: nam prouenit ex hoc, quod eadem materialia diuersimodè prolata diuersa significant. huic distinctioni accidit quod hæc dictio, &, copulat inter terminos, uel inter propositiones. Vnde & ex distinctione in se considerata: operatũ potentialem multiplicitatem: licèt in principio operetur potentialem multiplicitatem. Et hoc probant rationes.

Quęst. XXXI.

Værit Vtrũ iste palogismus: quinque sũt duo & tria: sit uerus in sensu compositionis? Et quod sic videtur. Nam duo & tria: sunt aliquis numerus. Aut ergo quinarius aut maior: aut minor numerus: sed non maior, nec minor: ergo &c. ¶Item quilibet numerus additus alteri cõstituit numerũ: ternarius ergo additus binario cõstituit aliquẽ numerũ: & nõ aliũ, q̃ quinariũ. ¶Itẽ iste palogismus ẽ palogismus diuisiõis: ergo ẽ verus ĩ sẽsu cõpõnis. Nã ubi fallit diuisio: soluit cõpõ. ¶Itẽ duplex est totũ: vl'e & ĩtegrale. Totũ vl'e de suis ptib. diuisim pdicatũ: sed totum integrale

non

non niſi coninnctim hæc ergo eſt uera. Duo & tria ſunt quinque, & per conſequēs hic per conuerſionē. Quinque ſunt duo & tria. ¶ Ad

5.meta. cō.19. oppoſitum eſt Ariſto. c. de qualitate: quælibet res hēt eſſe ſemel: & non bis. vnde concludit, quod ſex eſt ſemel ſex: & non bis tria. ergo eadem ratione: quinque eſt ſemel qnque: & nō duo & tria. ¶ Item ſic dicto. quinque ſunt duo & tria. hæc ps prædicati, & tertia nihil aufert a prima parte p̄dicati, quin de ſubiecto prædicet. ſimiliter prima pars prædicati nihil aufert a ſecunda: quin de ſubiecto p̄dicetur. & ſi hoc ſit uerum. ergo ſignificatur ꝙ.5. ſunt.2. & 5.

Cōt.24. & 25. ſunt.3. ¶ Item per Ariſto. in 7. meta. pars non prædicat de toto: niſi concretiuè: ſed duo & tria ſunt partes quinarij. ergo &c.

Ad quaestionem dicendum. ꝙ eſt falſa, formaliter loquendo. nam quinarius ſecundum ſe eſt unum. qa ſecūdum ſe eſt ens. Et unūquodq;, ſicut eſt ens, ſic eſt unum: & præter hoc quinarius eſt ſm ſe intellectus. ergo ſm ſe unum: quia oē qđ intelligitur ſub vna rōne intelligitur. qui.n. unum non intelligit, nihil intelligit. ſed qn̄ aliquid eſt ſm ſe unum & ex pluribus partibus cōpoſitum requiritur aliquid uniens iſtas partes: ſed quinarius cōponitur ex multis unitatibus: quæ ſm ſe ſunt diſcretæ, ergo requiritur aliquid uniens iſtas unitates: illud aūt uniens non poteſt eſſe aliqua unitas: quia ex iſta unitate & aliis conſtruitur quinarius. & tunc remanet quęſtio, quòd aliud vnit iſtas unitates. ergo oportet, quod illud uniens ſit aliud ab unitatibus. & hoc eſt forma ipſius quinarij. Sicut enim ex elementis componitur mixtum: & in mixto eſt aliquid, quod ſi eſt elementum: nec ex elementis, ut forma mixti. ſic in quinario eſt aliquid quod non eſt unitas numeralis: nec ex vnitatibus cōpoſitum: & hęc eſt forma eius. Cum ergo materia non prædicetur de cōpoſito ex materia & forma, & quinarius eſt quoddā compoſitum ex unitatibus, & ſua forma: & duo & tria ſunt materialia ipſius qnarij: hęc erit falſa formaliter loquendo: quinq; ſunt duo & tria. Vn̄ ſicut hæc eſt falſa: homo eſt carnes & oſſa. ſic hæc eſt falſa: quinq; ſunt duo & tria. ¶ Item Philoſophus in 7. meta. dicit, ꝙ qui Cōt.23.

dicit,

dicit, domum esse lapides & ligna: dicit domum esse in potentia domum: nam lapides & ligna sunt materia domus. Qui ergo dicit, quinque esse duo & tria: solum dicit quinarium esse quinarium in potentia. Nam duo & tria sunt materia quinarii. vñ si hæc sit vera aliquo modo. Quinque sunt duo & tria: hoc erit solum materialiter loquendo. formaliter. n. propositio falsa est. ¶ Ad primum argumentũ: cum dicitur, ꝙ duo & tria sunt aliquis numerus. Dico, ꝙ duo & tria possunt dupliciter considerari. Aut prout sunt in potentia ad ulteriorem formam. Aut prout distinguuntur per suas formas. Primo modo sunt aliquis numerus in potentia. Secũdo modo sunt duo numeri specie distincti. ¶ Ad aliud dicendum, ꝙ quilibet numerus additus alteri constituit numerum materialiter. sed ad formam numeri requiritur forma uniens, q̄ non habetur sic dicẽdo: quinque sunt duo & tria. ¶ Ad tertiũ dico, ꝙ hæc ē falsa de uirtute sermonis ĩ sensu cõpositionis: quinq; sunt duo & tria. Arist. tñ concedit eã ꝑꝑ apparentiã ueritatis. Nã apparentia sufficit ad sophistã. Et q̄a numerus est quãtitas discreta: ideo multotiens admittimus tales propositiones. Ad ultimũ dicẽdum, ꝙ totum integrale nõ significat suas partes: sed significat cõpositum ex partib. sub sua forma: sed partes nõ significãtur uniri sub forma totius, nisi noĩe totius. Vnde sic dicto. Duo & tria: istæ partes nõ significãtur ut unitæ sunt in forma totius: sed solũ significantur uniri per copulationẽ. Vnde ad argumentũ dico, ꝙ totum integrale prędicari potest de omnibus suis partib. ut unitæ sunt in forma totius: non tñ potest prædicari de partib. suis unitis ꝑ copulationem. Vnde hęc non est uera: domus est lapides & ligna. Sed hæc: domus est cõposita ex lapidibus & lignis in forma tamen totius unitis.

Quęstiõ. XXXII.

QVæritur, utrum iste paralogismus: Quod unum solum potest ferre, plura potest ferre: sit distinguendus secundũ cõpositionem & diuisionem, prout ly solum tenetur aduerbialiter? Et uidetur ꝙ non. nam aduerbium est adiectiuum uerbi: sed adiectiuũ uerbi nomẽ determina-

na-

nare non potest: ergo &c. Minor patet: nam adiectiuũ uerbi habet modos significandi quibus non proportionatur ipsi nomini. Et cõfirmatur ratio. nam adiectiuum nominis uerbum determinare non potest: ergo adiectiuum uerbi nomẽ determinare non potest. ¶ Itẽ aduerbium circa idem ponit suum significatũ: & modũ significãdi. Sed suos modos significandi solũ ponit circa uerbum: ergo solũ uerbũ determinabit: quare &c.

Quæst. XXXIII.

QVæritur utrum sit distinguendus secundum compositionem & diuisionem, prout ly solũ nominaliter tenetur? Et uidetur quòd non. Nam ut supra adiectiuũ nominis uerbum determinare non potest. ¶ Ad oppositum hęc est distinguenda, omnis homo est unus solus homo, secundum compositionem & diuisionem.

AD PRIMAM quæstionẽ, & secundam, dicendum, quòd ista: quod unum solum &c. est distinguenda secundum compositionem, & diuisionem, prout ly solum tenetur aduerbialiter: non autẽ propter nominaliter tenetur. Ratio primi est: nam aduerbium: licèt sit adiectiuũ uerbi, nõ tamen habet modos significandi speciales, quibus ipsi soli uerbo proportionatur. Vnde quia habet modos significandi generales: ideo determinare potest participium: & pronomen: & ipsum nomen. Quod determinet ipsũ nomẽ patet. Nam talis oratio admittitur. Iste mediocriter bonus bene currit. Quod determinet participium, patet. Nam bene dicitur. Iste fortiter pugnans vincit. Propterea ly solum potest determinare ly potest. & tunc est sensus cõpositus falsus. & tunc significatur ꝙ illud, quod potest ferre unum: ita ꝙ nõ aliud ferre potest plura. Si autem ly solum determinet ly unum: sic est sensus diuisus uerus: & tunc significatur, ꝙ illud quod potest ferre unum ens: & nulli associatũ potest ferre plura: & hoc uerum est diuisiuè. Vnde paralogismus potest sic formari. Quod unũ solum potest ferre plura potest ferre. sed quod vnum solum potest ferre: non potest plura ferre: ergo quod põt plura ferre non põt plura ferre. Maior & minor est distinguenda. sed maior est uera in sensu diuisionis: & minor

nor eſt vera in ſenſu cõpoſitionis.¶Secundum acceptũ patet.ſ. ꝙ ſi ly ſolum teneatur nominaliter:non eſt diſtinguenda ſecundum compoſitionem & diuiſionẽ. nã adiectiuum nominis habet modos ſignificandi speciales, quibus ſuo ſubſtantiuo proportionatur:puta numerum caſum & genus : ſed ꝑ tales modos ſignificandi ipſum adiectiuũ nominis verbo non proportionatur:ꝓpter quod accepto ly ſolum nominaliter propoſitio diſtinguenda ſecundum æquocationem : ex eo ꝙ ly ſolum poteſt teneri cathegorematice, uel ſincathegorematicè.ſi cathegorematicè, ſic poteſt eſſe uera.quia tũc ſignificatur, ꝙ illud quod poteſt ferre unum non aſſociatum alteri poteſt ferre plura. Nam ſic ly ſolum ſignificat quandam ſolitudinem ; ſed ſi teneatur ſincathegorematicè,tunc ſignificat præciſam acceptionem illius cui adiũgitur. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter.uel abſolutè:ut ſortes eſt unus ſolus homo, uel in comparatione ad actum,ut ſolus ſortes currit. Sed ſiue ſic, ſiue ſic:ſincathegorematicè tenetur:& eſt propoſitio falſa.

Ad primum argumentum dicẽdum, ꝙ aduerbium eſt adiectiuum uerbi, & aliarũ partium. vnde eſt propriũ uerbo, ſed non ſoli uerbo, ſicut Priſcianus dicit,ꝙ ablatiuus caſus eſt proprius caſus paſſiuorum:& accuſatiuus proprius actiuorum, & tamẽ cum alijs uerbis cõſtrui poſſunt. ¶Ad confirmationem dico, ꝙ non eſt ſimile:ut dictum eſt. Nam adiectiuum nominis habet modos ſignificandi ſpeciales quibus ſuo ſubſtantiuo ſolum proportionatur. Sed aduerbium habet modos ſignificãdi generales, & ideo non eſt ſimile. & per idem patet ad ultimum primæ quæſtionis.

Ad illud ſecundæ qõnis in oppoſitum dicendũ eſt, quod iſta : omnis homo eſt unus ſolus homo;eſt diſtinguenda ſecundum ęquiuocationem.¶Circa tamẽ modos intelligendum eſt,ꝙ tot ſunt modi ſecundum compoſitionem & diuiſionem; quot modis componere cõtingit, quæ nata ſunt componi, & illa adinuicem diuidere reſultante diuerſitate ſententiæ.Sed ad uidendũ ꝗ natæ ſunt componi, intelligendum eſt,ꝙ Priſcianus dicit,in maiori, ꝙ omnis determinatio, & omnia adiectiua

ctiua nominaliter uel aduerbialiter deſignata præponũtur aptius ſuis ſubſtantiuis: ut fortis imperator fortiter pugnat. & ratio poteſt eſſe. nam adiectiua de ſe quaſi infinita ſunt, & ideo per ſua ſubſtantiua determinãtur, dicit etiam Priſcianus, ꝙ licet oīa poſtponere exceptis monoſyllabis, ut nunc, tũc: & huiuſmodi; ſed hic uidetur eſſe dicendum, ꝙ quando determinatio componitur cum determinabili ſubſequenti tunc dr̃ oratio cõpoſita, & quando ab eodem remouetur dicitur diuiſa, ſed huic modo dicendi repugnat iſte paralogiſmus: ex. 50. uirorum 100. reliqt diuus achilles: nam ſi prædicta oratio dicetur compoſita quando ly uirorum componitur cum ly. 50. tunc ꝓpoſitio eſt falſa: cum tñ ille paralogiſmus ſit paralogiſmus diuiſionis. & tunc dicitur eſſe uera in ſenſu cõpoſito: ſed tunc dicendum eſt, quod hic eſt litera, 50. ex. 100. uirorum. &c. uel quod paralogiſmus ille eſt compoſitionis. ponitur tamen inter paralogiſmos diuiſionis. &c.

¶ *Secũdum accentum autem in his quidem quæ ſunt ſine ſcriptura dialecticis non eſt idoneum facere orationem. In ſcripturis autem & poematibus magis. &c. C. ij primi huius.*

Quæſt. XXXIIII.

Væritur circa accentum, utrum accẽtus ſit duæ fallaciæ? Et vĩ ꝙ ſic. Nam ſicut ſe habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem, ſic ſe habet multiplicitas potẽtialis dictionis ad dictionẽ: ſed ſecundum multiplicitatẽ potentialem orationis accipiũtur duæ fallaciæ, ut compoſitio & diuiſio, quæ ſunt ſpecies diſtinctæ. ergo &c. Et cõfirmatur rõ: quia Ari. in ſoluendo orationes ſm compoſitionem & diuiſioné dicit, ꝙ ſoluendæ ſunt, eo ꝙ aliud ſignificat oratio compoſita & diuiſa, ſicut aliter ſignificat nomen grauiter & acute prolatum. vnde vnam multiplicitatem ſemper alteri aſſimilat. ¶ Ad iſtam rõnem quidam dicunt, ꝙ non eſt ſimile de potentiali multiplicitate in dictione & oratione, eo ꝙ modi proferendi grauiter & acutè diuerſificant ſolum accidentaliter

ipſam

ipsam dictionē, sed modi ꝓferendi ipsam orationē cōpositim uel diuisim, orōnē essentialiter diuersificāt. Sed illud non vr̃ verum. nam eadem est identitas & diuersitas orationis cōpositæ & diuisę & dictionis grauiter & acutè ꝓlatæ. quia utrobiq; est identitas materialis & diuersitas ſm formam. ſicut ergo fit apparens elenchus: ſm cōpositionē & diuisionē, eo ꝙ oratio est differens: sic fit ſm accentū: eo ꝙ non est idem terminus grauiter & acutè prolatus, & ꝓpea de ista drĩa dictū est supra, ꝙ sicut modus proferendi orationē ipsam diuersificat: sic accentus diuersificat dictionis ptātem. ¶Ideo dr̃ aliter, ꝙ accentus habet nomē unum: cōpositio aūt & diuisio non hñt unum nomen. & ideo penes compositionē & diuisionem accipiuntur duæ fallaciæ: & penes accentum solum una fallacia. ¶Sed contra locus sophisticus constituitur in esse per suam causam apparentiæ, & non existentiæ: nam hic duo integrant locum sophisticum: ubi ergo est reperire duas causas apparentiæ ſpē distinctas, & duas causas non existentiæ latentes sub illis causis apparentię: ibi necesse est distinguere duos locos sophisticos. Sed æquè euidēs rō apparet, ut distinguantur duæ cāę apparentiæ in accentu: sicut in cōpositione & diuisione. nam sicut ponit̃, ꝙ similitudo orationis cōpositę ad diuisam: sit cā apparentiæ in cōpositione: Sic dicā, ꝙ similitudo dictionis grauiter ꝓlatæ ad acutè prolatā: sit cā apparētiæ in accentu graui, & ecōuerso in acuto. ¶Et ꝓpea sicut prolatio materialiū sub sensu cōposito determinata facit credere, ꝙ solum hoc unum significent: ita prolatio dictionis sub accētu graui. Si dicatur, ꝙ non est tanta similitudo dictionis grauiter prolatæ ad acutam ꝓlatam, sicut orationis cōpositæ ad diuisam. Hoc concedo: quia hoc cōcludit, ꝙ accentus non est ita efficax locus ad decipiendum: sicut compositio & diuisio.

PROPTER hæc dicendum est breuiter, quod quātum est ex potentiali multiplicitate dictionis, potuit Arist. ponere duos locos sophisticos iuxta accentum, sicut iuxta compositionem & diuisionem. Veruntamen quia Aristo. considerauit locos sophisticos, prout magis apti sunt ad decipiendum.

dum. Nam ſic magis congruunt in finem ſophiſticæ: & iſte locus non eſt aptus ad decipiendum in his quæ ſunt ſine ſcriptura, ut in his quæ ſunt in prolatione. nã prolatio manifeſtat eius defectum. Vnde Ariſt. dicit in litera. ꝙ iſte locus maximè decipit in ſcripturis & poematibus, & ut in ſcriptura eſt: habet unam ſolam cauſam apparentiæ: quia eaſdẽ literas & ſyllabas. Ideo Ariſto. ſic conſiderans hunc locum: quia ſic decipit magis: ideo poſuit accentum ſolũ unum locum ſophiſticum. ¶Ratio ad oppoſitum concludit hoc, quod cõceſſum eſt, quòd quantũ eſt ex parte potentialis multiplicitatis dictionis accẽtus poſſent eſſe duæ fallaciæ. Sed quia Ariſto. hunc locum conſiderauit ꝓut maximè decipit & hoc eſt in ſcripto. Et ut in ſcripto eſt ſolum habet vnã cauſam apparentiæ: ideo ſic conſiderando nõ poſuit accentum niſi unum locum. De eius cauſa apparentiæ dicitur, quòd eſt unitas uocis incomplexæ ſecundum materiam. ¶Sed contra, cauſa apparentiæ debet manere i vtroque ſenſu propoſitionis diſtinguendæ, ſed ſecundũ accentum diſtinguimus, eo

1. elen. 6.

quòd aliquid poteſt eſſe dictio uel oratio: cum ergo unitas uocis incõplexæ nõ maneat in oratione: non poteſt eſſe cauſa apparentiæ in accentu. ¶Propter hæc dicẽdum eſt, quòd unitas uocis ſecundum materiam, prout communis eſt uoci complexæ & incomplexæ eſt cã apparentiæ in accẽtu. ¶Circa modos intelligendũ eſt, ꝙ quatuor ſunt modi accẽtus. Primus eſt in hoc, ꝙ aliqua dictio poteſt legi graui accentu, uel acuto. Secundus eſt eo, ꝙ aliqua dictio poteſt legi correpto accentu, uel ꝓducto. Tertius eſt, quòd aliqua dictio põt proferri cum aſpiratione, uel ſine. Iuxta quem modum ſic paralogizatur. Quicqd hamatur hamo captũ eſt. iſte homo hamatur: ergo iſte homo hamo captus ẽ. Nec oportet dicere, quòd ly h. ſit litera: quia tunc non manerent eadã materialia. Quartus modus eſt ex eo, quòd aliquid poteſt proferri ſub uno accentu uel pluribus, ut metuo. [illegible]

¶*Quæ autem ſecundum figuram dictionis ſunt accidunt quando non idem interpratatur: ſimiliter ut*

masculinum, fęmininũ etc. Ca. ij. primi huius.

Quæst. XXXV.

Væritur, utrũ figura dictionis operetur aliquam multiplicitatem? Videtur ꝙ nõ. nam ſm Cõmẽ. Alexandrum figura dictionis operatur phantaſticam multiplicitatem. i. multiplicitatem apparẽtem. Sed ꝙ tantum apparet multiplicitas non eſt multiplicitas. cum ergo figura dictionis operetur phantaſticam. i. apparentem multiplicitatẽ, in illa nulla erit multiplicitas. ¶Forte aliquis diceret, ꝙ ratio concludit, quòd figura dictionis non operatur verã multiplicitatem: operatur tamen apparẽtem multiplicitatem. Contra hoc. Si figura dictionis operetur tñ apparentem multiplicitatem: ſicut ergo in loco operante ueram multiplicitatem neceſſe eſt eandem orationem uel idem nomen plura ſignificare: ſic neceſſe eſt in apparenti multiplicitate, quòd aliqua dictio uel oratio appareat plura ſignificare. ¶ Sed ſi ſic arguitur. Homo eſt ſpecies: ſortes eſt homo: ergo &c. Hic nec nomen, nec oratio apparet plura ſignificare. Sed forte dicetur ad hanc rationem, ꝙ licet nulla oratio ſit hic multiplex, nec ẽt nomen: eſt tñ hic multiplicitas latens ex collatione unius dictionis ad aliam. Nam licet hæc dictio homo. nõ ſignificet plura in iſta oratione. homo eſt ſpecies, nec ẽt in iſta. ſortes eſt homo. comparando tñ hũc terminum ad ſe ipſum prout accipitur in una ꝓpoſitione & in alia: vĩ. ſignificare quale quid, & hoc aliqd: cum tñ ſolũ ſignificet quale quid. ¶Sed contra per Ari. Loci in dictione peccãt contra contradictionẽ. ſed loci extra dictionem peccant cõtra ſyllogiſmum. Tunc arguo ſic. vbicunque eſt apparens cõtradictio, neceſſe eſt idem nomen uel eandẽ orationem plura ſignificare: ſi ergo figura dictionis peccet contra contradictionem: neceſſe eſt idem nomen uel eãdem orationem plura ſignificare: eius ergo multiplicitas non conſiſtit in collatione unius termini ad alium. Maior rationis patet: nam ubi eſt apparens cõtradictio: neceſſe eſt vtrãque partem cõtradictionis eſſe ueram, & neceſſe eſt ꝙ

uterque conceptus ſignificetur. ¶Item ad multiplicitatem reſpondendum eſt per diſtinctionem: ſed ad figuram dictionis non eſt reſpondendum per diſtinctionem: ergo &cæt. Minor patet per Ariſtote. in 2. huius. Dicit enim, quòd palam eſt quomodo ſoluendæ ſunt orationes: quę ſunt ſecundum figuram dictionis, eo quòd habemus genera prædicamentorum diſtincta. ¶Item ſi figura dictionis conſiſteret in collatione vnius termini ad aliũ, ſequeretur, quòd figura dictionis peccaret immediatè contra ſyllogiſmum: ſicut fallacia accidentis. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſto. Qui dicit, quòd æquiuocatio & amphibologia & figura dictionis peccant ſecundum duplex: ſed ubi eſt duplicitas, ibi eſt multiplicitas: ergo in figura dictionis aliqua eſt multiplicitas. ¶Item omnes loci in dictione fiunt ex hoc, quòd eiuſdem nominibus & orationibus non idẽ ſignificamus: ſed figura dictionis eſt locus in dictione. ergo &c.

C. 5.

1. huius c. 4.

Quæſt. XXXVI.

Iuxta hoc quæritur: utrum figura dictionis operetur uerã multiplicitatem? Et quòd ſic vr. Nã quod uerè impedit formam ſyllogiſticam ueram operatur multiplicitatem. Sed figura dictionis eſt huiuſmodi: nam omnes loci in dictione: & extra dictionẽ peccãt: eo quòd ſunt immodificati, maior patet: nam ſi nõ eſſet uera multiplicitas: medium uerè poſſet unire extrema. ¶Ad oppoſitum Alex. dicit, ꝙ figura dictionis operatur phantaſticam multiplicitatem. i. apparentem. ¶Item ubicunque eſt uera multiplicitas, neceſſe eſt idem nomen uel eãdem orationem plura ſignificare. ſed in figura dictionis nec nomen, nec oratio plura ſignificat.

1. elen. c. 4.

Ad primam quæſtionẽ dicendum, quòd omnes conſentiunt in hoc, quòd figura dictionis aliquam multiplicitatem operatur: ꝑpter hoc, quòd in omni loco ſophyſtico in dictione ſignificamus non idem eiſdem nominibus uel orationibus. Vnde ſub eiſdem uocibus in omni loco in dictione eſt aliqua latentia plurimũ: & hoc

hoc est locum aliquam operari multiplicitatem.

Sed circa quæstionem secundam: dicunt quidam, ꝙ figura dictionis ueram operatur multiplicitatē, & hoc quia differētia est inter multitudinem & multiplicitatē. nā multitudo importat absolutè pluralitatem: multiplicitas aūt supra pluralitatem addit unitatem. Vnde multiplicitas est plica multorum sub uno. Sed unū dr̄ multipliciter: sicut & ens. Vnum.n. in substantia dicit identitatis: in quantitate: æqualitas in qualitate similitudo. In figura dictionis est unitas, quæ est similitudo: videtur ergo, quòd ueram multiplicitatem operetur. Alij dicunt, ꝙ non operatur ueram multiplicitatem: sed solum multiplicitatem apparentem: pro eo ꝙ in uera multiplicitate necesse ē idē nomen uel orationem plura significare. Sed in figura dictionis, nec nomen, nec oratio plura significat: hoc patet discurrendo per omnes modos. Nam si sic arguitur: musca & scamna similiter terminantur in a. & musca est fęminini generis: ergo & scamna: musca nō cōsignat duo. s. masculinum & fœmininum. Similiter si dicatur: hō est species: sor. est homo. ergo &c. homo non significat quale quid & hoc aliquid. Vtraque istarū opinionum est probabilis. ueruntamen dici potest, ꝙ figura dictionis operat̄ multiplicitatem: non tñ ita uerā: sicut alij loci in dictione. nam in multiplicitate unitas est formale. sed in figura dictionis non est unitas uocis ſm substantiam, sed solū uocis ſm similitudinē, ꝓpter qđ iste locus operatur multiplicitatē: illa tñ multiplicitas est secūdaria respectu illius multiplicitatis, ubi est unitas uocis ſm substantiā.

Ad primam rōnem dicendum, ꝙ in figura dictionis est apparens multiplicitas: non tñ est sic apparens, ꝙ sit sine exñtia: sed ideo dr̄ apparens: quia ꝓuenit ex similitudine dictionis ad dictionē: sed siſ̄itudo dr̄ phātasma rei: iō illa multiplicitas ab Alexandro uocatur multiplicitas phantastica. ¶ Ad illud in oppo. cum dr̄, ꝙ figura dictionis peccat cōtra contradictionē: dici pōt, ꝙ non est uerum. & cū dr̄, ꝙ oēs loci in dictione peccant cōtra cōtradictionē: dicēdū ꝙ uerū est ꝓ maiori ꝑte locorū ī dictione. Nā Ari. stati subdit, ꝙ loci extra dictōnē

peccant contra syllogismũ: tamen dicit, quòd fallacia secundum quid, & simpliciter ducitur in ignorantiam elenchi. eo ꝙ nõ est affirmatio & negatio de eodem. ¶Quod figura dictionis nõ peccet contra contradictionem: põt probari. nam quęlibet ꝓpositio in se una est. ergo unã potest habere negationem. Et ubi affirmatio & negatio est una & eiusdẽ non contingit utranq; partem contradictionis esse simul ueram: quod tñ requiritur in loco peccante contra contradictionẽ. Sustinẽdo tñ, ꝙ figura dictionis peccet contra contradictionẽ, dici põt, ꝙ in figura dictionis est peccatum in contradictione, eo ꝙ non uerè infertur contradictoria præconcessi a respondente. Proposito. n. sub interrogatione putas ne, dat aliquis qđ non habet? hac autem negata a rñdente, opponens arguit sophysticè ..Dat unum solum denarium: & non habet unum solũ denarium. ergo dat quod non habet. Hic non infertur contradictoria pręconcessi: nam hęc conclusio bene sequeretur. ergo dat ut non habet. alia tamen conclusio non sequitur, nisi propter similitudinem quam habet ad hanc. Aliquis dat ut non habet. Ista autem apparens cõtradictio accidit propter similitudinem in dictione. sed illud non sufficit: nam si hoc sufficeret, tunc omnes loci in dictione & extra. & accidens de quo minus videtur, peccaret contra cõtradictionem, quia per omnem locũ sophisticum potest concludi oppositum præconcessi a respondente apparenter. ¶Ad alias rationes, patet quid dicendum ex q̃stione.

Quęst. XXXVII.

QVæritur vtrum figura dictionis sit locus in dictione? Et uidetur, ꝙ non. Nam omnis locus in dictione fit, eo quòd eisdem nominibus uel orationibus non idem significamus. Sed si sic arguatur: musa & poeta similiter terminantur: & musa est fęminini generis: ergo & poeta: hic nec dictio, nec oratio plura significat, nec consignat. Iste igitur locus non accidit, eo quòd eisdem nominibus, uel orationibus non idem significamus. ¶Item ille nõ dicitur locus in dictione, cuius apparentiæ principium sumitur a parte rei: sed principium apparẽtiæ figuræ dictio-

ctionis sumitur a parte rei: ergo &c. Maior patet: quia loci in dictione distinguuntur a locis extra dictionem per hoc, ꝙ principium apparentię locorum in dictione a parte uocis accipitur. Minor patet: nam si sic arguitur. quicquid heri uidisti hodie uides: album heri uidisti: ergo album hodie vides. Hic causa apparentiæ nõ est similitudo uocis: nec unitas: nam albi ad quicqd nulla est similitudo. Similiter si arguitur. Homo est species: sortes est homo. ergo &c. Sortis ad hominem nulla est similitudo ex parte uocis. ¶ Oppositum patet per Aristo. qui ponit sex locos in dictione, cuius numerum probat inductiuè & syllo.

. elen. cap.2.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ fallacia figuræ dictionis est locus in dictione. Et hoc patet per rationes. Vna est: quia iste locus magis fit in cõsiderando cũ alio, quàm cum seipso: sed cum alio consideratio fit ꝑ sermonem. Alia ratio: quia iste locus fit ex similitudine: & similitudo est in dictione. ¶ Circa tamen eius causam apparẽtiæ, & circa eius modos sunt diuersæ opiniones. Nam quidam dicunt, ꝙ aliqui modi istius fallaciæ accipiuntur realiter: & tñ locus est in dictione. Nam ad dictionem tria requirũtur. s. res significata: modus significandi, & modus proferendi. Penes ista tria accipiuntur tres modi figuræ dictionis. Primus modus est, ꝙ ꝓpter unitatem rei significatæ interprętamur unitatem in modis significandi, iuxta quem modum sic fit paralogismus. omnis substãtia est colorata: lapis est substãtia: ergo lapis est colorata propter unitatem rei inter substantiam & lapidem arguimus unitatem in modis significandi. Secũdus modus accipitur, qñ propter unitatem modorum significandi arguimus unitaté rei significatæ: ut quicquid heri uidisti: hodie uides: album heri uidisti: ergo &c. Nam prædicamenta habent modos significandi concretiuè similes, propter quod unum de alio potest concretiuè ꝓdicari. Tertius modus est, qñ propter unitatem modi ꝓferendi interprætamur unitatem rei significatę uel modi significandi. ut secare & uidere similiter terminant, & secare significat actionẽ. ergo & uidere. Et licet aliqui modi istius fallaciæ acci-

piantur realiter: tamen locus in dictione est: nã principium apparentiæ ex parte uocis est: nam ad uocem ptinēt terminatio, & ipsa cócretio. Sed concretio est duplex. Vna qua utimur in pdicationibus essentialibus. Penes primam concretionē accipitur primus modus figuræ dictionis: penes secundam secũdus: sed penes terminationem dictionis accipitur tertius modus: quia ergo concretio est ex parte vocis: ideo figura dictionis est locus in dictione.

Sed contra istam positionem potest argui multipliciter. Nam ille locus, cuius principium motiuũ ex parte rei accipitur: est locus extra dictionem: si igitur principium motiuum figuræ dictionis ex parte rei accipitur: sequitur, ꝙ figura dictionis sit locus extra dictionē. Maior patet: per distinctionem locorum in dictione, & extra dictionem. Quod autem hæc positio ponat, quòd principium apparentiæ figuræ dictionis sit ex parte rei, hoc patet: nam cũ sic dicitur. Omnis substantia est alba: lapis est substã tia. ergo &c. Dicitur, quòd propter unitatem rei lapidis ad substantiam: interpta mur modos significandi esse eosdem. Item in omnib. modis unius loci una debet esse causa apparentiæ indiuisa secundum speciem. cũ ergo in tertio modo similitudo uocis ad vocem sit causa apparentiæ figurę dictionis: in alio modo eiusdem loci unitas rei non potest esse causa apparentiæ. Quod autem conuenientia in modo significandi concretiuè non sit causa apparentiæ dictionis: probatio. Nam illud quod cadit ex parte non existētiæ in aliquo loco sophystico: non potest cadere ex parte apparentiæ eiusdem loci. Sed modus significandi concretiuè cadit ex parte non existentiæ in figura dictionis. ergo non potest esse causa apparentiæ in secundo modo. maior patet inductiuè, & ratione. Inductiuè: nam in æquiuocatione diuersitas significati: quę est cã non existentiæ nó cadit ex parte apparentiæ. Similiter ratione, locus sophysticus integratur ex causa apparētiæ: & non existentiæ, ut cópositum ex materia & forma. Sed illud quod est ex parte materiæ non potest cadere ex parte formæ: nec econuerso. Quod modus significandi cadat ex parte

non

non existentiæ patet. per Aristote. in secundo huius. ¶Item causa apparentiæ generalis debet esse eiusdem naturæ cum causa apparentiæ speciali: sed causa generalis omnium locorum in dictione quæ est unitas uocis non est eiusdem naturæ cum causa apparentiæ quæ accipitur ex parte rei: ergo &c. Assumptum patet: nam causa apparentiæ locorum in dictione debet esse obiectum uirtutis sensitiuæ ut auditus: sed unitas rei non est obiectum sensitiuæ uirtutis ut auditus: sed unitas uocis. ergo &c. ¶Item si causa apparentiæ in figura dictionis ex parte rei acciperetur: magis deciperemur per se, quàm cum alio per figuram dictionis. Si dicatur ad figuram dictionis nõ exigitur, quòd eius causa apparentiæ accipiatur a parte uocis. vnde dicitur figura dictionis non uocis. Nunc autem ad dictionem tria req̃runtur, scilicet uox: significatum: & modus significandi: ex parte cuiuslibet istorum accidit deceptio figuræ dictionis: est tamen res aliter & aliter causa apparẽtiæ in figura dictionis, & in locis extra dictionem. In locis extra dictionem accidit deceptio ex parte rei absolutè consideratæ. In figura dictionis accidit deceptio ex parte rei per vocem significatæ. Ista responsio sufficienter non distinguit inter locos in dictione & extra dictionem. In locis extra dictionem uidemus, quòd ex parte rei absolutè consideratæ non accidit deceptio: quia hæc est secundum q̃d & simpliciter. Homo mortuus: ergo homo. Si tamẽ hoc nomen cadauer imponatur ad significandum hoc totum homo mortuus. Et diceretur cadauer est hic intus: ergo homo est hic intus: non est secundum q̃d & simpliciter. deficit enim apparentia: ergo in locis extra dictionem non cadit deceptio ex parte rei absolute consideratæ. Similiter in fallacia secundum plures interrogationes, propositio plures non apparet una ꝑ unitatem rei. Vt si diceretur: est ne cœlum: terra: aut mare? inter ista interrogata non est aliqua conuenientia: nisi ut cadunt sub uno mõ interrogandi. Modus aũt interrogandi ꝑtinet ad ipsam uocẽ. Iõ dicendũ est, ꝙ si cã apparentiæ accipĩt a ꝑte rei siue absolute cõsideratæ: siue ut uocẽ signãtur

tur. semper est fallacia extra dictionem.

Ideo dicendum est, quod figura dictionis est locus in dictione, quia causa suæ apparentiæ accipitur a simili figuratione uocis ad uocé. ¶Si deceptio proueniat ex simili figuratione uocis ad uocem, est primus modus: & est quando interpretamur eadem esse siue genera, siue casus: ut hic. Secare & vigere similiter terminantur &cæt. Secundus modus prouenit ex simili figuratione dictionis diuersimodè consideratæ: ut unum significat, & aliud concernit: ut quicquid heri. &cęt. Tertius modus prouenit ex simili figuratione dictiõis, ut unũ significat, & aliud appellat: ut hic homo est speciȩs &c. Similis ergo figuratio est cã apparentię in figura dictionis. ¶Ad primum arg. concedo maiorem: ad minoré dicendum, quod est falsa: quia in figura dictionis significamus non idem eisdẽ nominibus. ¶Ad secundũ dicitur, quod albedo dupliciter consideratur. s. ut subiectum concernit, uel ut qualitatem significat, nunc autem ista similitudo albi: qua unum significat ut qualitatem: & aliud concernit ut subiectum: est causa apparentię in isto paralogismo: quicquid uidisti &cæt. ¶Ad illud de homine eodé modo respondetur.

Quæst. XXXVIII.

QVæritur circa modos figuræ dictionis. Et primo utrum iste paralogismus musa & poeta similiter terminantur in a. & musa est fęminini generis: ergo & poeta: debeat sic formari? Et quod sic uidet. Nam Aristote. huius sic format quendam paralogismum. vt uidere & secare similiter terminantur: secare significat agẽr: ergo & uidere. ¶Ad oppo. paralogismus debet apparer syllogismus: sed hic non est apparentia formæ syllogisticę: ergo &c. ¶Item arguens sophysticè non debet exprimere illam falsam maximam, secundũ quam arguit. Nam arguens secundum locum æquiuocationis non debet istã falsam maximam exprimere. s. quod uni nomini solum correspondeat unum signi ficatum. sed hæc est falsa maxima, secundum quam arguitur iuxta primũ modum figuræ: dictiones quæ similiter terminantur, habent eosdem modos signandi:

cap. 5. in 2.

di:istam ergo non debet exprimere.¶Item si sophysta istā maximā exprimeret: dictiones quæ silr terminanē habent eosdem modos signandi.musa & poeta silr terminantur: ergo &c.tunc faceret sylłm peccantem in materia: & non in forma.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod duplex est modus formandi syllogismos iuxta primum modū. Et uterque conueniens est. Primus modus est: quem Arist.uidetur inuenire in secundo huius. Arguit enim sic.uidere & secare similiter terminantur.sed secare significat agere. ergo & uidere.secari significat pati.ergo & uideri. sed cótingit idem secundum idem videre & uideri:ergo contingit idē: & secundum idem agere & pati. In isto palogismo non exprimitur illa falsa maxima secūdum quam arguit, sed eā tacet: & veram proponit:tamen uirtute illius falsæ maximè arguit. Alius modus est formandi palogismos secundum formam syllogisticam sic:quæcunq; sunt alba sunt plura:mulier est alba:ergo plura. quia. n. plura & alba similiter terminantur.& plra est pluralis numeri:credit quod alba sit pluralis numeri: sic dicendo:mulier est alba.¶Ad primum argu.dico, quod non oportet, quod palogismus appareat syllogismus in dispōne terminorū:sed sufficit,qđ appeat illatio ¶ Ad aliud dicēdum,quod sophysta non exprimit illam falsam maximam, secundum quam arguit.sed tamen uirtute illius arguit. Veruntamē intelligēdum est, quod cum in figura dictionis interpretemur non eadem esse eadem propter figurationem similem uocis. Silr autem figuratio potest esse ex parte principii: sicut ex parte finis. Albus. n. similiter figuratur ei quod est alba ex parte principii: sicut alba ei qđ est scāna ex pte finis:si ergo moueamur aliqua esse eadem quæ nō sūt propter similem uocis figurationem.siue hoc proueniat ex parte termini,siue ex parte principii:semper figura dictionis erit.

Quæst. XXXIX.

QVæritur utrum commutatio unius prædicamenti in aliud causet figurā dictionis? Videtur ꝙ non. Nam sequitur, sortes pcutit platonem:ergo plato pcutit a sorte.hic tamē mutatur actio in passionē.

¶Item

¶Item sequitur: quantũ est ergo substãtia est. & sequit: quale est: ergo quãtum est. hic tamen commutatur vnum prædicamentum in aliud. ergo &c. ¶Item sequitur. quicquid heri vidisti, hodia uides: albedinem heri vidisti. ergo &c. hæc tamen est commutatio &c. ¶Ad oppo. Aristo. dicit quod figura dictionis est: quando nos interpretamur quale quantũ: uel faciens patiens. AD QVAESTIONEM dicendum, quod commutare rẽ vnius prędicamenti in rem alterius acceptam sub diuerso modo prędicãdi causat figuram dictionis. tamẽ commutare rem unius prædicamenti in rem alterius sub eodem prædicandi: forte non causat figuram dictionis. Verum tamen intelligẽdum est, quod aliud est commutare rem unius prædicamenti in rem alterius: & rem unius prædicamenti sequi ad rem alterius. tunc. n. commutatur res unius prædicamẽti in rẽ alterius, quando res unius accipitur ac si esset res alterius. & hoc propter aliquam similem vocis figurationem. & hoc vult Aristo. Dicit. n. ꝙ figura dictionis est quando interprætat quale esse q̃d uel faciens esse patiens. sed ꝑ hoc, quod res unius prædicamenti sequitur ad res alterius, non accipitur res unius prædicamenti, ac si esset res alterius. sed accipitur ut diuersa. quando. n. sic dicitur: sortes ꝑcutit platonem. ergo plato ꝑcutitur a sorte: non accipitur hic agere ac si esset pati. Significatur. n. quod ad actionem alicuius ut agentis: sequitur passio alterius ut patientis. ¶Per hęc patet ad duo argumenta prima. Ibi. n. non accipitur res unius prædicamẽti, ac si esset res alterius: sed denotatur, quod ad rem vnius prædicamẽti requiritur res alterius prędicamẽti. ¶Ad tertium dico, quod ly, quicquid, non distribuit solum pro his quæ sunt in genere substãtiæ. immo absolutè distibuit pro his quę dicũt quid. sed in quolibet genere conuenit reperire quid: & res cuiuslibet prædicamenti: vt dicit quid. sub hoc quod dico. q̧cquid potest accipi: vnde si ly, q̧cq̧d, solum distibueret pro his: quæ sunt in genere substantiæ: forte hic esset figura dictionis: quicquid heri uidisti hodie uides. &c. ¶Ad arg. in oppositum dicendũ, quod textus habet intelligi

qñ

quando res unius prædica menti sub uno modo ac-cepta commutatur in rem alterius prædicamenti acceptam alio modo.

Quęst. XL

QVęritur utrũ commutare rem unius prædicamenti sub uno modo acceptam in rem eiusdem generis uel alterius sub alio modo acceptam, sit sufficiens causa non existẽtiæ figuræ dictionis? Et uidetur quod non. Nam posita causa, ponitur effectus. sed alicubi est cõmutatio, ubi nõ est figura dictionis. ergo &c. Probatio assumpti: nam sequit: quicq̃d currit mouet: albũ currit. ergo &c. ¶ Oppositũ cõclusionis non põt stare cũ p̃missis. Ista. n. non stãt simul: q̃d nullum albũ moueatur. & quod albũ sit aliquid ꝙ currat: & quicq̃d currit, moueatur. Similiter hic est bonus syll's. oĩs hõ currit: oĩs hõ albus est hõ. ergo oĩs hõ alb. currit. nã ex opposito cõcl'onis cũ minore infert oppositũ maioris, sic. Nõ oĩs hõ albus currit: omnis homo albus est homo. ergo nõ omnis homo currit. Hic dicitur, ꝙ ex opposito concl'onis cum minore non sufficit inferre. oppositum maioris. sed etiam oportet, quod ex opposito cõclusionis cũ maiore inferatur oppositũ minoris: nã duę præmissæ se habent in rõne añtis, respectu cõclusionis. Si aũt accipit̃ oppositum conclusionis cũ maiore erit idem defectus qui fuit in priori syll'o, sic arguẽdo. omnis hõ currit: nõ oĩs hõ albus currit: ergo nõ oĩs hõ albus est hõ: hic est idem defectus. ergo &c. ¶ Sed cõtra. q̃ncũq; ex opposito cõcl'onis cũ altera p̃missarũ infert oppositũ alterius p̃missæ, necesse ẽ utrũq; syll'm ẽe bonũ. cũ ergo ex opposito cõcl'onis cũ maiore inferat̃ oppositũ minoris: necesse ẽ illũ syll'm esse bonũ. Probatio assũpti. q̃ncũq; alter syll'orũ p̃bãtiũ ẽ bonus: necesse est, ꝙ ex opposito cõcl'onis cũ vtraq; p̃missarũ possit inferri oppositũ vtriusque præmissæ. hoc. n. cõceditur & p̃batur p̃ hãc regulã: q̃n ad añs seq̃tur cõñs ex opposito conñtis sequitur oppositũ añtis: sed alter syll'orũ p̃bantiũ primũ syll'um est syll's bonus: necesse est ergo quod uterq; syllogismus sit bonus. ¶ Ideo dicitur aliter, quod hic nõ est figuræ dictionis fallacia. Oĩs homo currit, homo albus est hõ: ergo hõ albus currit.

Nam

Nam hoc qđ dico. omnis vel quicquid diſtribuit pro his quæ dicunt quid: ſed tamen hoc ſignum quicquid: diſtribuit pro his quæ dicũt quid: & ſub ratione q d. ſed quod hoc dico omnis: & ſi diſtribuat pro his quę dicũt quid non tamen ſub ratione quid. Et ideo ſub hoc qđ dico, omnis homo: poteſt accipi homo albus. ſed contra: hic eſt figura dictionis. omnis homo q heri cucurrit: hodie currit: homo albus heri cucurrit, ergo hodie currit. Præmiſſæ enim pñt eſſe ueræ: & concluſio falſa poſito caſu poſſibili. ergo diuerſitas diſtribuẽdi cũ quicquid: & omnis: non facit, quod ſit fallacia cum ly, quicquid: & non cũ ly, omnis. Hic dicitur, quod defectus cauſatur ex diuerſitate compoſitionis ſecundum tempus. nam cum vtroque ſigno accepta duplici compoſitione eiuſdem temporis, argumentum erit bonũ variata autem compoſitione vtrobique deficiet. Nam diuerſitas compoſitionum ſecundum tempus uariat veritatem, & falſitatem, & habitudinem aliquorũ terminorum inter ſe ex identitate eorũdem in aliquo tertio illatam. Sed contra contingit reperire figuram dictionis ſine diuerſitate compoſitionum ſecundum tempora. Nam hic eſt figura dictionis. Quicquid auditur a Platone ꝓfertur a Sorte: falſum auditur a Platone: ergo falſum ꝓfertur a Sorte. Nam concluſio eſt falſa: prę miſſis exiſtentibus veris poſito quod Sortes proferat iſtam: nullus homo eſt aſinus: & ꝙ Plato audiat totum præter ſignum, non ut ſignum. ¶ Item cum diuerſitate compoſitionum ſecũdum tempora ſtat bonitas ſyllogiſmi. Nam hoc argumentum eſt bonũ. quicqd heri uidiſti, hodie uides: ſortem heri uidiſti: ergo &c. Et quicquid heri uidiſti hodie uides: album heri uidiſti: ergo &c. Si dicatur, quod non eſt ſimile de iſtis duobus: quidquid heri uidiſti hodie uides: ſortem &c. & quicquid heri uidiſti hodie vides: album heri uidiſti. ergo &c. quia inter ſubſtantiã & accidens cadit aliqua implicatio media, quæ non cadit, quãdo ſub quicquid accipitur aliquid, quod dicitur quid. Sed contra. circa ly ſortem conuenit exprimere eãdem implicationẽ: & tamen argumentum eſt neceſſariũ: diuerſitas ergo compo-

compositionis per se non causat defectum in argumẽto. ¶ Ad oppositum. hic est figura dictionis. Quod scriptum est scripsit aliquis. falsa oratio scripta est: ergo falsam orationem scripsit aliqs: & hic ẽ cõmutatio in cã.

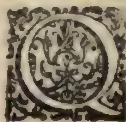
AD QVAESTIONEM dicendum est, quod commutatio unius modi prædicandi in alium modum prędicandi est sufficiens causa non existentiæ figurę dictionis, hoc tamen difficile est uidere in quibusdam: nam istam cõmutationem concomitatur diuersitas compositionum secundum tempus: & quando aliquid quod est causa ꝑ accidens coniungitur illi, quod est causa per se: difficile est videre quod eorum
Cõt.34. & inde. sit causa. Dicit enim Aristo. in 7. met. quod si natura circuli non possit reperiri nisi ĩ ære: difficile eẽt videř utrũ æs esset de eius essentia vel non: sed quia natura circuli potest reperiri ĩ alia materia quã ĩ ære: vt ĩ materia lignea & cuprea ideo facile est uidere, quod æs non est de essentia circuli. Et similiter est de ista oratione. Qđ scriptũ est scripsit quis &c. nam hic sunt duo, quorum utrunque videtur esse causa figuræ dictionis. s. diuersitas & commutatio: nã amota diuersitate compositionis, commutatione manente: argumentum apparet: ut si sic arguatur. quicquid currit mouetur: album currit: ergo. Similiter amota cõmutatione diuersitate compositionis manente: argumentum apparet necessarium: ut si sic arguatur: quicquid heri uidisti hodie uides: fortem &c. vnde neutrum ꝑ se uidetur esse causa defectus: sed utrumque simul. Veruntamen dicendum, quod commutatio solum per se est causa defectus: cui tamen quandoque annectitur diuersitas compositionis. sed tamen diuersitas compositionis non est causa defectus: hoc patet exemplo & ratione. exemplo. nam hoc est figura dictionis. quicquid auditur a Platone profertur a sorte: falsum auditur a platone: ergo &c. Conclusio est falsa remanente ypothesi ut supra: hic tamen non est diuersitas compositionis secundum tempus. Ratione sic. nam in quolibet syllogismo necesse est, quod una propositio se habeat ut totum, reliqua ut pars decisa ab illo toto: nam omnis syllogismus concludit uirtute pri-

primæ figuræ. sed nec quale sub ratione qualis:nec q̃tum sub rõne quanti se habent in rõne partis decisæ ab eo,quod dicit quid: nec ecõuerso.Si ergo sub eo qđ dicit quid sub ratiõe totius accipiť quale sub rõne partis,ibi erit figura dictionis, & tamē nõ erit ibi diuersitas compositionis. hoc patet per illud exēplũ. Quod scriptũ est scripsit qs: falsa orõ scripta est. ergo &cæt. Nam ly quod.in maiori accipitur sub rõne quid: & in minori comparatur ad hoc quod dico:falsa oratio sub rõne qualis. ergo mutatur quid in quale.Et hoc est qđ

2. elen. cap.5. uult Ari.si quærať,putas ne quod quis habuit,& nõ habet,amisit illud?Ex hac concessa a respondente: inferť. Decem digitos habuit qs, & nõ habet.ergo decem digitos amisit quis.hic est figura dictionis.nam hic mutať qd in quãtũ:nam decem significant quãtũ:Sed quãdo est commutatio,&qñ non, hoc põt dignosci exẽplo & rõne p̄cedente. Cũ idētitas extremorũ inter se includatur in identitate extremorũ in medio:alr p p præmissas non sequeretur conclusio. Si ergo mediũ cõpareť uni extremo sub rõne qd, & alteri extremo sub rõne qualis vł quãti.Si ista diuersitas lateat ,ppter siłem figurationē uocis,figura dictionis erit in argumẽto,ut patet in isto exēplo. Quicqd auditur a platone ,pfertur a sorte.&c.res enim intellecta in hoc qđ dico quicqd, comparatur ad hoc quod ē ,pferri a sorte sub ratione; qd:q a inquantum uox est, & nõ ut est significatiua ueri uel falsi.Sed ad hoc quod est falsum cõparať sub rõne qualis.&iõ ibi cõmutať qd in quale. Vñ cõmutatio est cã non existētię figuræ dictionis,uel fallacia accidentis: saltem in secundo modo:uel in tertio modo figuræ dictiõis.Sicut ergo in fallacia accidentis est defect⁹ silłi,& in figura dictionis ē defectus silłi. Sed in figura dictionis occultať non existentia per similem figurationē uocis ad uocem. Sed in fallacia accidētis occultatur nõ existētia p unitatem rei ¶Sed cõtra,hoc est bonũ argumētũ.Iste dat unũ solũ denarium, & non habet unum solum denarium, ergo dat denarium. Et sequitur.dat denarium, ergo dat quod habet, & non sequitur.Iste dat unũ solum denarium:& nõ habet unum

ſolum denarium, ergo dat quod non habet. Hic tamē fit eadem cōmutatio quę fit in hoc argumēto.ſ. Iſte dat unum ſolum denarium, & non habet unum ſolum denarium.ergo &c. Cōmutatio ergo nō eſt cauſa præciſa figuræ dictionis. Et dicendum, quod illud argumentū eſt bonum. Iſte dat unum ſolū denarium &c q eſt primus paralogiſmus, nec eſt ibi figura dictionis, & tamen in paralogiſmo Ari.eſt figura dictiōis. Cū n.dicitur.Iſte dat unum ſolum denarium, duo dicuntur.ſ.dare denariū: & modus dandi.In minori aūt cū dicitur.& non habet unum ſolum denariū: ibi ſolum negatur modus habendi:& non res ipſa: & ideo res pt concludi, ſic dicendo: ergo dat quod habet. Sed in paralogiſmo Ari. ex negatione modi rei proceditur ad negationem ipſius rei:iō ibi commutatur modus rei in rem.¶Ad primum argumentum dicendum, quod hic non eſt figura dictionis. Quicquid currit, mouetur: album currit:ergo &c. Nō enim sūptio cuiuslibet denotantis quale ſub aliquo denotāte quid, facit fallaciam figuræ dictionis, ſed ſolum ſi quale accipitur, ut pars deciſa ipſius quid. Vnde ad formam argumenti:dico, quod in iſta propoſitione maiore, quicquid currit, mouetur, attribuitur moueri ipſi currenti accepto ſub ratione quid. In minori autem ſignificatur attribui rei cui accidit album, unde eſt ſenſus: album ideſt res alba &c.¶Ad ſecundum dico, quod hic non eſt figura dictiōis. Omnis homo currit: homo albus eſt homo, ergo &c.nam in minori homo albus non accipitur ſub ratione albi, ſed ſub ratione hominis cui accidit album.& ſic patet ad quæſtionem.

Quæſt. XLI:

Quæritur utrū commutare quale quid, in hoc aliqd faciat fallaciam figurę dictionis: Videt quod non. Nam ſi ſic in cōſequentiis Ariſt.in lib.pdicamētorū eſſet figura dictionis. Arguit enim ſic. Si color eſt in corpore, ergo in aliquo corpore. Similiter, ſi anima mouetur aliqua ſpecie motus mouetur: hic tamē procedit a qualiquo ad c. 1. ſecūdæ ptis.

hoc

hoc aliquid. Si dicatur, qđ hic proceditur a quali quo ad quale quid: nam aliquã rationem habet eius quod est quale quid. ¶ Cõtra Ari. ibidẽ per hoc intendit oñdere, quod omnia quæ sunt, uel sunt in primis substantiis, uel dicuntur de primis substantiis: unde ꝑ hoc qđ est aliquod corpus, uidetur sumere substantiam primã: & per consequens hoc aliquid. ¶ Item si talis commutatio faceret figuram dictionis, sequeretur, quod in cõuersione vniuersalis affirmatiuæ esset figura dictionis: consequens falsum, ergo añs: consequentia patet. Nam sic dicendo. Omnis homo ẽ animal: ergo quoddam animal est homo. In prima ly animal, significat quale quid: & in secunda hoc aliquid. ¶ Item interpꝛ̃tari ea esse eadem quę eadẽ sunt, non facit figuram dictionis: sed singulare & uniuersale sunt realiter idem: ergo &c. ¶ Item si commutare quale quid in hoc aliquid. faceret figuram dictionis, tunc ęconuerso cõmutare hoc aliquid in quale quid faceret figuram dictionis: consequens falsum: ergo & añs. cõsequentia patet. nam sicut commutare quale in quantum: facit figuram dictionis: sic econuerso: commutare quantũ in quale facit figuram dictionis. Falsitas consequentis patet. nam tunc hic esset figura dictionis. Iste homo currit: & iste hõ. ergo &c. ¶ Si dicatur quod ly homo in hac minori: iste homo ẽ homo: non significat quale quid: sed hoc aliquid. Contra: tunc non esset hic figura dictionis: homo est plato: sortes est homo: ergo sortes est plato. Et præterea in hac minori prædicatur superius de inferiori: superius autem respectu sui inferioris, dicit quale quid. ¶ Ad oppositum Aristo. dicit, ꝙ hic est figura dictionis: Coriscus est alter ab homine: coriscus est homo. ergo &c. 2. elenc. c. 5. & 1. c. 3. dicit ꝙ est accidens.

Ad qvaestionem dicendum est quod commutare quale quid in hoc aliquid: facit figuram dictionis. Circa quod primo intelligendum est, quid intelligimus per quale quid, & hoc aliquid. ¶ Ad cuius euidentiam intelligendum est, qđ nomen speciei & nomen indiuidui eiusdem speciei eandem naturam important, sicut homo & iste homo. Sed illa natura per nomen speciei, & indiuidui diuersi-

uersimode importatur. per nomen enim speciei importatur prout sibi accidit uniuersalitas & particularitas: per nomen autem indiuidui importatur prout est hæc natura. Ratio autē significandi prima est ratio significandi eius quod est quale quid: Cuius rationē assignat Boe. natura quid dicit. Et circa primam substātiam qualitatem determinat. Ista autem eadem natura significata per terminum singularem ꝑ modū determinati dicitur hoc aliquid. Vnde hoc aliquid: & quale quid sunt diuersæ rationes accipiendi eandem naturam. Si autem aliquis interprætaē hanc acceptionem vel rationem accipiēdi esse illam. & hoc propter similitudinem uocis ad uocem: figura dictionis erit. Si autē ꝑpter unitatē rei, fallacia accn̄tis erit. Et q̄a difficile est uidere diuersitatē rei: & unitatem rei: licet facile sit uidere similitudinē uocis ad uocē: iō paralogismi tertii modi, figurę dictionis difficiles sunt ad soluendū: ꝑꝑ cām apparentiæ accn̄tis annexam. ¶Vlterius est itelligendum, ꝙ non oīs illatio a termino significāte quale q̄d ad terminum significantē hoc aliquid facit figurā dictionis, sed solum illa, in qua quale quid accipit: ac si eēt hoc aliq̄d, uel econuerso. & hoc ē q̄n aliquid attribuit ipsi cōi prout cōe est: & postea singulari ꝑut est hoc unū, sicut hic. Homo ē species: sortes est homo, ergo sortes est species. ¶Ad primā rationem dicēdum, cum dicit. Color est in corpore. &c. ꝙ hic ꝑceditur a quali quo ad quale q̄d: q̄a ly aliquod. corpus rationē cōis habet. unde supposita concernit. nam uniuocè de multis potest prædicari.

¶Ad illud cōtra hoc, dico, ꝙ licet prima substātia in re sit hoc aliquid determinatum. tamen secūdum intellectum potest hr̄e. rationem communis. Et ut substantia prima habet rationē cōis: ꝑ hoc q̄d est aliquod corpus designatur. nam sicut prima substātia de hac substantia prima: & illa prædicatur: sic aliquod corpus de hoc corpore, & illo prædicatur. Vn̄ si per hoc, ꝙ dico, aliq̄d corp⁹: solū hoc corpus designaret. Ari. faceret fallaciā cōseq̄ntis sic arguēdo. Color est ī corpore: ergo ī aliquo corpoř. ¶Ad aliud dicēdū, ꝙ in conuersione vlis affirmatiuæ non est

figura dictionis. Nã ibi non accipitur quale quid ac ſi eſſet hoc aliquid. Sed ibi proceditur a termino ſignificãte quale quid: prout ſtat ꝓ pluribus ſuppoſitis ad eũdem ſignificantem hoc aliquid: & hoc prout ſtat pro paucioribus. nam in prima propoſitione ſignificatur, quod animal pro aliquo ſui attribuitur homini ꝓ quolibet ſui: & in ſecunda; qđ homo pro aliquo ſui attribuitur animali pro aliquo ſui: vnde uniformiter accipit in antecedẽte & conſequente. ¶ Ad aliam rationẽ dico, quod licet terminus cõmunis, & ſuũ ſuppoſitũ ꝓſe ſint realiter eadẽ: modi tñ ſigñandi eius qđ eſt quale q d, & hoc aliq d, ſunt diuerſi. Vñ cõmutare iſta ad inuicẽ: ꝑp ſilitudinẽ uocis cãt figurã dictionis. ¶ Ad ultimum dico: concedendo qđ infertur. Et cũ dicit: tũc eẽt hic figura dictionis. Iſte hõ currit: iſte hõ eſt homo: ergo homo currit. Dico, ꝙ figura dictionis nõ eſt hoc: nam hoc aliq d non accipitur ac ſi eſſet quale q d. vñ in iſta: iſte hõ eſt hõ attribuit prædicatũ ei qđ eſt hoc aliq d: ſed nõ ſolũ ſub hac rõne: ut eſt hoc aliq d: ſed vt ſecũ ſe cõpatitur aliã acceptionẽ. Vnde hic eſt figura dictionis. Sortes eſt indiuiduũ: hõ eſt ſortes: ergo hõ ẽ indiuiduũ. Ex iſtis ſequitur plus uel ulterius: ꝙ ꝓcederẽ a pluribus determinatis ad unũ iſtorũ: & eſt ꝓcedere a quali quo: ad hoc aliq d. nã qñ aliq d in ꝓmiſſis accipit ꝓ diuerſis habet rõnẽ cõis: & ꝑ coñis rõnẽ eius qđ eſt quale q d. accipere ergo aliqđ iſtorũ reſpectu alicuius, de quo illud qđ habet rõnẽ cõis prædicatur, eſt facere figuram dictionis. ſicut hic ſortes eſt homo: plato eſt hõ, ergo ſor. eſt plato.

Quæſtio. XLII.

Quæritur vtrum ſub termino ſignificante quale quid lateat diuerſitas interpretatorum in tertio modo figuræ dictionis? Videtur quod non, nam diuerſorum locorum ſecundum ſpeciem ſunt diuerſæ cauſæ apparentię ſecundum ſpeciem. ſed figura dictionis & æquiuocatio ſunt diuerſi loci, ſecundum ſpeciem diſtincti. Cum ergo in ęquiuocatione unitas vocis ſm mãm & formã ſit cã apparẽtiæ: nõ põt eſſe cã appẽtię figuræ dictionis: vel ſeqt ꝙ i tertio mõ figurę dictionis ſit ęquocatio. ¶ Itẽ in

in quolibet modo eiusdem loci sophystici, debet eē eadem cā apparētiæ: nā modi eiusdē loci nō dr̄nt spē. Cū ergo in primo modo figuræ dictionis similitudo uocis ad uocē sit causa apparētiæ; identitas uocis nō erit cā apparētiæ in tertio mō. ¶Itē in figura dictiōis sil'itudo uocis ad uocē est cā apparentię: sed vbi est sil'itudo ibi nō est identitas: cū ergo sil'itudo uocis ad uocē sit cā apparentiæ in tertio modo figurę dictionis. seqtur &c. ¶Ad oppositū. figura dictionis ē qdā loc⁹ cui⁹ pricipiū motiuū est in uoce: sed nisi diuersitas interp̄tatorū sub termino sign̄ante qualeqd lateret: difficile est assignar̄ cām apparentiæ in tertio mō figuræ dictionis: ut puta in isto palogismo. homo est spēs. sor. est hō, ergo sortes est species, quare &c.

Ad quaestionem dicendum, quod hæc est duplex via: & utraque probabilis. Prima, quod diuersitas interpretatorū in tertio mō figuræ dictionis lateat sub termino sign̄ante quale qd. nam cum defectus occultetur per apparentiam in eisdem, debet esse causa apparentiæ in quibus cooperta est causa non existētiæ, sed vniuersaliter cā nō exn̄tiæ est diuersitas interpretatorū: sed diuersa interpretata interpretantur qnque per diuersas dictiones, ut in primo mō figurę dictionis. Cū sic arguit. secare & vider̄ sil'r terminanī &c. & tūc cā apparētiæ consistit in duabus dictionibus. qn̄que diuersa interpretata interpretātur per unam dictionē. Et hoc dupl'r. aut sic, ꝙ dictio unū sign̄at: & aliud cōcernit. & tūc est scd̄s modus. Aut sic: ꝙ dictio vnū sign̄at: & aliud appellat: & tūc est tertius modus. Cū ergo in termino sign̄ante quale quid lateat diuersitas interpretatorū: & in eisdē est cā apparētię: sub qbus latet cā nō exn̄tiæ: ut dictum est: sequitur, quod in tertio mō figurę dictionis diuersitas interpretatorum lateat in termino significante quale quid. Et hæc uidetur uelle Arist. in li. prędicamentorum. ubi dicit, ꝙ oīs subſtā vr̄ sign̄are hoc aliqd: & in primis subſtātijs īdubitabile uerū ē. In scd̄is āt sil'r vr̄ sb̄ appellatōis figura hoc aliqd sign̄are. Verū tn̄ itelligēdū ē, ꝙ sil'ſ figuratio uocis ad uocē p se reqritur ad figurā dictiōis. Qd̄ āt maior identitas ī figura dictionis reperiatur, quā idē c. 2. scd̄ę patis.

titas ſimilitudinis, hoc accidit figuræ dictionis: & per hoc patet ad rationes. ¶ Ad primam. Dico, quod unitas uocis ſecundum materiã & formam per ſe requiritur ad æquiuocationem. Quod autem unitas uocis repiat in figura dictionis, hoc accidit ei: ſed tamen ꝓpter primũ argumentũ dicendũ, qđ licet in tertio mõ figuræ dictionis diuerſitas interpretatorũ lateat ſub unitate uocis: non tñ eſt æquiuocatio. nã in æquiuocatione requiritur quod nomen ſignificet diuerſa. ſed terminus dicẽs quale qđ ĩ tertio mõ figuræ dictionis nõ ſignificat duo. ſ. quale qđ, & hoc aliquid: ſed ſolũ quale quid: & ſub appellationis figura uidetur hoc aliquid ſignificare. ¶ Alia uia probabilis eſt, quod ſimilis figuratio uocis ad uocem eſt cauſa appentiæ in figura dictionis: & in quolibet eius modo eſt hoc manifeſtum in primo modo. nam
cap5. Ariſt. in ſecundo huius ſic format paralogiſmum. uidere & ſecare ſiľr terminantur. Videri & ſecari ſiľr terminant. ſed ſecare ſignat agere. ergo & videre. Secari ãt ſignat pati. ergo & videri. Sed cõtingit aliqđ ſimul & ſemel videre: & videri. ergo agere & pati. ¶ Si dicas, qđ in iſto ꝑalogiſmo quicquid auditur a platone ꝓfertur a forte: falſum auditur a platone. ergo &c. nulla eſt ſiſitudo inter qcquid & falsũ. Dicendum, quod paralogizans penes ſecundum modum ſic: paralogizat falſum & lignum ſimiľr terminantur: ſed lignũ ſignificat qđ: ergo & falſum ſignificat qđ: & ſi ſignificat quid: ſub quic quid poteſt capi.

¶ *Ergo ſecũdum accidẽs quidem peralogiſmi ſũt, quãdo quidlibet aſſignatũ fuerit rei ſubiectæ ineſſe & accidenti. nam quoniã eidẽ accidũt multa, non neceſſe eſt omnib. prædicatis, & de quo prædicãtur hęc omnia ineſſe &c. primo huius Ca. 14*

Quæſt. XLIII.

Circa fallacias extra dictionem, quæritur utrum ꝑtialis identitas alicuius habentis in ſe diuerſas naturas uel rationes ad aliquid participans unam illarum ſit cauſa apparentię fallaciæ accidentis? Et uidetur quod non. nã tũc in

quoli-

quolibet bono sillo eēt fallacia accidētis, consequens syllogismū: ergo & añs. Pro: bō consequentiæ. Nā hic esset fallacia accidentis. Ois hō ē aīal: plato est hō: ergo plato ē aīal. Nā aīal in se includit diuersas rōnes: & secundum unam illarū in cōclusione cōcludit de platone. ¶Itē diuersorū locorū ꝫm speciem diuersę debēt esse causæ apparentiæ, sed partialis identitas est causa apparentiæ in ꝫm quid & simpľr, quia partialis identitas alicuius dicit secundū quid ad idem dictum simpliciter est cā apparētiæ ibi dē. ¶Ad oppositum Arist. dicit, quod fallacia accidentis est, quando aliquid siľr attribuitur rei subiectæ, & accidenti, cum tamen dissimiliter insit. Sed si nulla esset ibi identitas, nulla esset ibi apparentia, & si totalis identitas, nullus esset ibi defectus. ergo & cęt.

Quæst. XLIIII.

QVæritur utrum superius possit accidere suo inferiori? Et videtur quod non. nam Aristo. primo phys. dicit. Qđ uerè ē: nulli accidit: sed aīal uerè ē: ergo nulli accidit. Qđ animal sit illđ qđ verè ē: patet. nā aīal ē sūba: sūba āt ē id qđ verè ē, cū nulli accidat. ¶Itē supius ē de itellectu inferioris. ergo &c. ¶Itē accidens pōt ineē, & non inesse subiecto. sed supius nō pōt non esse suo inferiori manēte īferiori: ergo &c. ¶Ad oppositū Arist. in primo huius dicit, quòd triangulo accidit figura: sed figura superius ē ad triāgulū. ergo &c. Cap. 4.

AD PRIMAM quæstionem dicendum, quod partialis identitas alicuius habentis in se diuersas rōnes, ad aliq̃ earū est cā apparentiæ fallaciæ accidentis. nā tegit defectum accidentis: & fallaciā ab aliis locis distinguit. primū patet in isto palogismo: Hō est species, plato est hō, ergo plato ē species. nā partialis identitas de ly hō, prout in se īcludit diuersas rōnes: per quarū unā pt substare accñti intētionali: & p aliā conuenire singulari ad platonē: facit credere, ꝙ q̄c quid pōt pdicare de homine, possit pdicari de pla. ¶Secundū patet. Per hoc. n. qđ eius apparētia accipit a parte rei distinguit a locis in dictione: qūo āt distinguat ab aliis locis extra dictionem, hoc patebit. Et hoc ē qđ dicit Ari. ī illo ca. Fallacia aūt fit in his. Dicit. n. ꝙ fallacia acci- 1. elē. c. 5.

accidentis peruenit ex eo quod non poteſt diuidere inter idē & diuerſum unū & multa. ¶ Ad primum argumentum dicitur: negando conſequētiam. ¶ Ad probationem eius cum dicitur: quod ſuperius in ſe includit duas naturas. Dicendū, ꝙ licet animal in ſe includat duas naturas: & ſecundū unā earum conueniat ſuo inferiori: quia tñ iſtæ rationes nō ſunt extraneæ: ut ad tertium comparantur, Iō in illo bono ſillo͛ non eſt fallacia accidentis. Ad hoc. n. quod ſit fallacia accidentis, requitur quod illæ rationes ſint ſibi repugnantes: ut ad tertium comparantur. ¶ Ad aliud dicendum, quod inferius patebit, quo ꝑtialis identitas ſit cā apparentiæ ſecundum quid & ſimpliciter. uel poteſt dici ad rationē, quod rationes diuerſæ incluſæ in termino paralogiſmi accidentis ſunt ita repugnantes, quod vna earū nec includit in ſe: nec ſimpliciter: nec dimmutè aliā: ſed in dicto ſecundum qđ diminutè includiꝛ dictum ſimpliciter.

Ad aliam qōnē dicēdū, ꝙ accidēs dr̄ tripl͛r. uno mō, ꝙ aduenit rei poſt cōplementū eius, & ſic dicimꝰ oīa nouē gn̄a eſſe accidētia. aliō mō dr̄ accidens ꝙ aduenit rei: & ē extra eius ītellectū: & iſto modo poteſt dici, ꝙ īferius accidit ſuo ſuperiori. nā in ītellectu ſuperioris non īcludiꝛ inferius. Tertio capitur accidēs, ꝓ illo, quod ē extraneū alteri ꝓut ad tertiū cōparatꝛ. Et hoc mō non ſolū inferius accidit ſuperiori: ſed ſuperius inferiori, ut figura triāgulo. Nam rō ipſius figurę ē extranea rōni triāguli, ꝓut triāgulo cōuenit hęc paſſio habere tres &c. ꝑ ſe & primo. Et iſto tertio modo accipiꝛ accidens in fallacia accidentis. & rō huius eſt. nā cū accidēs peccat diffinito ſillogiſmo: ſed ad ſillogiſmū reqritur, ꝙ primū ſub eadē rōne attribuatur medio: ſub qua ratione mediū attribuitur poſtremo, ita ꝙ illæ rationes nō dr̄nt. ſ. niſi ſicut pars & totū. Vn̄ quādocūq; in aliquo diſcurſu ſillogiſtico accipiꝛ terminus includens in ſe diuerſas rationes: ita quod iſte terminus acceptus ſub una ratione eſt extraneus ſibijpſi: vt ſub aliā ratione accipitur: & per unā illarū rationū comparatur uni extremo: & per aliā alteri, ibi erit fallacia accidentis: ut hic, homo ē plato:

to:ſortes eſt homo: ergo ſortes eſt plato. vnde rationes procedunt uiis ſuis. De accidente intelligendum eſt, qđ terminus maior & minor, & medius poteſt hr̄e rationem accidẽtis. Vnde terminus includẽs alterā rationẽ eſt extraneus termino ĩcludẽti diuerſas rationes: ut ad utrũq; cõparat̃. unde Ariſt. dicit, ꝙ fallacia accidẽtis eſt, quando aliq̃d ſil̃r attribuitur rei ſubt̃æ & accidenti ineſſe, cũ tamen ſimiliter non inſit. Vnde ibi uult minorẽ habere rationem accidentis: ſed tamen magis ꝓprie ille terminus ĩcludens diuerſas rationes poteſt dici accidens. ¶ Sed intelligendum eſt, quod quidam conſiderant fallaciam accidentis, quantum ad fieri: & quidam quãtũ ad factum eſſe. Conſiderantes primo mõ dicũt minorem hr̄e rationẽ accidentis. Nã ante additionẽ minoris nõ fit aliqua uariatio: licet.n. mediũ ĩ ſe ĩcludat diuerſas naturas: tñ ſm̃ unã earũ tm̃ cõparat̃ ſubiecto ante additionẽ minoris. Cõſiderãtes ſcđo mõ dñt ꝙ termin⁹ includẽs ĩ ſe diuerſas naturas dẽt dici accidẽs: quia ex illo termĩo capit̃ tota uariatio: tñ ſm̃ phy. q̃libet termin⁹ p̄t hr̄e rationẽ accidẽtis. Rõnes ſol uuntur in q̃ſtione.

Quęſt. XLV.

Quærit utrũ fallacia accidẽtis poſſit cãri ex uariatione alterius termini q̃ medii ſillogiſtici. Vl̃ utrũ poſſit cãri indifferenter ex uariatiõe maioris mĩoris & medii? Et ꝙ ex uariatione medii ſolũ. ꝓbatio. Nã fallacia accidẽtis cauſat̃ ex diuerſa cõparatione alicuius termini ad diuerſa. ſed ĩ primiſſis nihil p̄t cõparari ad diuerſa niſi mediũ, q̃a in ꝑmiſſis nullus terminus bis accipit̃: niſi medius terminus. ergo &c. ¶ Itẽ ſi mediũ ñ ſit uariatũ, neceſſe ẽ extrema cõiungi. ſed in fallacia accidẽtis cõcluſio nõ ſequitur ex neceſſitate: ergo neceſſe ẽ mediũ uariari. Aſſũptũ patet. Nã quęcũq; uni & eidẽ nõ uariato ſunt eadẽ: ipa ĩter ſe ſunt eadẽ. ¶ Si dicatur ad iſtas rationes, quod maior ſub una ratione ipſi medio in præmiſſis poteſt comparari, & ſub alia mĩori ĩ cõcluſiõe. Et per conſequens ibi erit accidens ex uariatione maioris. Contra. habitus & priuatio habent fieri circa idem. ſed fallacia accidentis quantum ad ſui non exiſtẽtiam: eſt priuatio formæ ſillogi. 1. hui⁹ cap. 4.

 logi.

logisticæ. nam peccat diffinito sillogismo. sed forma sillogistica solum consistit in præmissis: ergo fallacia accidentis solũ causatur ex uariatione in præmissis. sed nihil potest uariari in præmissis: nisi medium. ergo &c. Assumptum patet. nam per Aristo. primo priorũ. quando medium est in toto primo, & postremum in toto medio: necesse est extrema coniungi. Per hoc innuit Aristo. ꝙ forma sillogistica solum in præmissis cõsistit. Item cõclusio est aliud à ꝑmissis: ut patet intuẽti eius diffinitionem. Item intellectus conclusionis includitur in intellectu præmissarum. sicut ergo termini accipiuntur in præmissis: sic necesse est accipi in conclusione. aliter. n. propter præmissas non sequetur. ergo. si ergo non sit uariatio in ꝑmissis, non erit uariatio in conclusione. sed in præmissis nihil potest uariari, nisi medium. quia uariatio non est absq; bina acceptione alicuius termini: sed nihil bis accipitur in præmissis. nisi medium. ergo &c. ¶ Ad

Cap. 7. oppositum. physicus dicit in secũdo huius: quod hęc est fallacia accidentis. Iste canis ẽ tuus: iste canis ẽ pr: ergo est tuus pater. Iste. n. terminus canis non uariatur: sed solum ly tuus: quod est maior. in quã accipitur ratiõe possessionis. Significatur. n. qđ iste canis est tua possio. in conclusione autẽ accipiť rõne efficientis. Põt ẽt causari ex uariatione minoris. ut patet hæc. sortes ẽ indiuiduũ: homo est sortes. ergo hõ est indiuiduũ. hoc etiã patet per rõnem. Nam fallacia accñtis accidit ex diuersa cõpositiõne: & extranea alicuius ad diuersa. sed qlibet terminus sub diuersa rõne, & extranea põt cõparari ad diuersa: ergo &c. AD QVAESTIONEM dicendum, quod fallacia accñtis põt cãri ex uariatione maioris: minoris & medij: differenter tamẽ. Nam medium variatum ꝫm diuersas rationes cõparatur uni extremo & alteri. Sed extremũ uariatum secundum vnã rationẽ comparatur medio: & secũdum aliam rationẽ alteri extremo in conclusione. Rõ huius est ista. Nã fallacia accidentis est immediate defectus formę sillogisticę: sed forma sillogistica non solũ consistit in præmissis: sed etiam in conclusione. ergo variatio quæ est in fallacia accidentis potest esse in

præ-

præmissis, & in conclusione. Medium autem non ingreditur conclusionem. Potest igitur causari tã ex uariatione alterius termini, q̃ medij. Assumptum patet.s. ꝙ forma sillogistica non solum consistit in præmissis. Nam sills est quædam habitudo inferens conclusionē tanquam consequens ex p̄missis: uel tanquam ex uno an̄te: unde duæ præmissæ se habent in ratione unius antecedentis respcū conclonis. Hoc ēt patet ex mō & figura silli quę sunt quasi quędam dispões consequentes ipsum sillogismum. Modus autem distinguitur a modo per conclusionem. Si.n. ex istis præmissis. Oīs homo est animal: omne risibile est hō: inferatur ista conclo. ergo omne risibile est animal. est primus modus primę figurę. Si autem ex eisdē præmissis inferatur ista conclo: ergo quoddã animal ē risibile: est qntus mod' primæ figuræ. Figura autem a figura distinguitur ꝑ conclonē: vt patet in sillo ex oppositis. Si.n. sic arguit. nulla disciplina est studiosa: oīs disciplina est studiosa: & infert conclo ista. ergo nullū studio sū est studiosū. est dispō tertiæ figurę. Si ãt & eisdem p̄missis īferat ista cōclusio. nulla disciplina ē disciplina est dispō scd̄ę figuræ. cū ergo conclo diuersificet modū & figurã, quę sunt dispōnes conñtes ipm sillm: vr ꝙ de rōne silli sit conclo. Hoc ēt patet ꝑ exēpla. Et primo ī prima figura. Nã hęc est fallacia accn̄tis: hō est spēs: sortes est hō: ergo &c. Et hoc ē ex uariatione medij. Sed si arguat sic. Sortes nō ē spēs. sortes est hō: ergo hō nō est spēs. Hic ex uariatione eius dē termini cãtur accn̄s. primo tn̄ fuit mediū: & nūc ē mīor extremitas. De uariatione maioris in prīa figura. Exēplū: triangulus habet tres angulos ꝑ se & primo: figura ē triãgulus. ergo &c. Hoc qđ est habere tres diuersimode comparatur medio, & ipsi maiori: habere autem tres est maior extremitas. In secūda figura hoc patet. Nam hic est fallacia accidentis. Sortes non est species: homo est species: ergo homo non est sortes ex uariatione minoris. Et ex uariatione maioris sic. Homo est species: sortes non est species: ergo sortes non est homo. In tertia figura ex uariatiōe minoris sic. Sortes non est species: sortes est homo. ergo &c.

Ex

Ex uariatione maioris ſic. Omnis triangulus hẽt tres: primo triangulus eſt figura. ergo &c.Sic ergo patet,ꝙ arguendo per eundem paralogiſmũ affirmatiuè in vna figura: & negatiuè in alia: medius terminus uariatus in uno ſyllogiſmo erit maior uel minor in alio.Quod autem neceſſe ſit eundẽ terminum uariari in paralogiſmo affirmatiuo & negatiuo:patet per hoc,quòd quęlibet propoſitio in fallacia accidentis una eſt: aliter.n. ſub unitate uocis lateret multiplicitas, & eſſet locus in dictione. Sed ſic arguendo.Homo eſt ſpecies:ſortes eſt homo:ergo ſortes eſt ſpecies:ly ſortes non uariatur: ergo in iſto paralogiſmo. Sortes non eſt ſpecies: ſortes eſt homo : ergo hõ non eſt ſpecies : non uariabitur: cum uniformiter accipiatur affirmatiuè & negatiuè. Sed hic eſt fallacia accidentis:& non ex uariatione medij, quod eſt ly ſortes: ergo ex alterius uariatione.Patet ergo cum dicitur.Hõ eſt ſpecies:ſortes eſt hõ. ergo &c. Quod hic eſt accidẽs ex variatione medijin prima figura.Si iſte terminus fiat medium in tertia figura:adhuc erit accidens ex uariatione eiuſdem termini, ut homo eſt ſpecies:homo eſt ſortes. ergo &c.Et ex uariatione alterius termini quàm medij in tertia figura ſic. Non ſortes eſt ſpecies: ſortes eſt hõ: ergo non hõ eſt ſpecies. Cõcluſio eſt falſa & præmiſſæ ſunt ueræ, & uariatur minor extremitas. Similiter ſi fit ſyllogiſmus in ſecunda figura.ut ſic. Homo eſt ſpẽs: non ſortes eſt ſpecies: ergo non ſortes eſt homo. Concluſio eſt falſa, & præmiſſæ ueræ.In quolibet ergo paralogiſmo accidentis eſt accidẽs penes variationẽ termini:q ĩ aliquo paralogiſmo ẽ maior:in aliquo minor:& ĩ aliquo medium. Ad huius ꝓbationem ſuppono duo. primũ patet de unitate propoſitionis.ſecundum, ꝙ in cõtradictionibus neceſſe eſt terminos ſimiliter ſumi:aliter non erit contradictio.

¶Ad uidendum autem qñ medium eſt variatum,& qñ non, ſm quoſdam utendũ eſt tali regula. Sumendũ eſt medium cum reduplicatione alterius extremi.Et ſi medium ſic ſumptum uerè cõueniant alteri extremorũ: tunc nõ eſt uariatum.Si autem non uerè conueniat, tunc eſt uariatum. Alij dñt, ꝙ eſt ſemper conſiderandũ

ad

ād subiectum & accidens: vtrum differāt inter se: & in tertio: uel non. si non, non: fit accidens sicut hic. Percutio sortem: sortes est veniēs: ergo percutio uenientem. Si autem differant inter se: & in tertio, tunc est accidēs, ut hic. Cognosco coriscum: coriscus est ueniēs. ergo &c. ¶ Aliter dico, quòd considerandum est, utrū oppositū maioris extremitatis conuenire possit medio: ſm ꝙ medium conuenit minori extremitati: & si sic, tunc est accidens, ut hic: animal est genus: hō est animal: ergo &c. si non, nō: ut animal est corpus: homo est animal. ergo &c. ¶ Ad primum argm̄, cum dicitur, ꝙ fallacia accidentis non causatur absque diuersa comparatione alicuius termini ad diuersa: dico ꝙ uerum est. Et ulterius cum dicitur in præmissis nihil potest uariari nisi medius terminus. Concedo. Iō ratio concludit, ꝙ in p̄missis nō p̄t esse accidens absq; uariatione medii: & hoc cōcedo. ¶ Ad secundum dicitur. si medium sit unum, necesse est extrema coniungi. Dico, ꝙ si medium est sic unum in comparatione ad extrema: necesse est aliquā conclusionem sequi: ut illā, in qua extrema hn̄t unitatē: sed tn̄ per medium sic unum: non oportet illā conclusionem, quæ accipitur in paralogismo accidentis sequi. ¶ Ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam dicendum, ꝙ forma syllogistica consistit in præmissis, ut ordinatur ad conclusionē. Vn̄ ex hoc non sequitur, ꝙ accidens solum causetur ex uariatione medii: nā licet nullus terminus in præmissis posset uariari nisi medium: si tamen præmissæ considerentur respectu cōclusionis inferēdę, quilibet terminus pōt uariari: nam sic q̄libet terminus bis accipitur. ¶ Ad aliud, cum dicitur, ꝙ cōclusio est a præmissis. dico, ꝙ licet conclusio sit aliud a præmissis: non tamen est aliud a syllogismo. ¶ Ad ultimum cum dr̄, ꝙ cōclusio includitur in præmissis. Dico, ꝙ illa conclusio, q̄ sequitur ex p̄misśis, in præmissis includitur: sed tamen illa conclusio, quę infertur ex uariatione maioris respectu medij, & minoris in cōclusione in intellectu præmissarum nō includitur.

Quęstio. X L V I.

QVæritur utrū ꝓcessus a re subiecta ad accn̄s faciat fallaciam accidentis? Et

Et videtur quòd ſic. qa Ari. dicit, quòd accidens fit eo quòd non eſt neceſſe, quod de re dicitur de accidente dici. ¶ Item hic eſt accidēs. Tu cognoſcis coriſcum: coriſcus eſt ueniens. ergo &c. & proceditur hic a re ſubiecta ad accidens. ¶ Ad oppoſitum. hæc cōſequentia eſt neceſſaria. Omnis ædificator ædificat: hoc album eſt ædificator: ergo hoc album ędificat: quia non ſtant ſimul, quod hoc albū ędificet: & ſit ædificator: & ꝙ omnis ędificator ædificet. arguēdo ex oppoſito concluſionis cum minori inferendo oppoſitū maioris. Dicendum, ꝙ accidens peccat immediatè contra ſyllogiſmum.

Ad videndum ergo, quando eſt accidens, & quando non: uidendum eſt primo quid facit neceſſitatem in ſyllogiſmo: cognoſcitur. n. priuatio per habitum. Vnde intelligendum eſt, quòd tota neceſſitas ſyllogiſmi eſt in hoc, quòd medium uniformiter ad quod uniformiter extrema ſunt comparata ſub una ratione accipiī. Quandocunque ergo extrema accipiuntur adinuicem comparata, & ut ad mediū ſecundum uarias rationes: accidens eſt. Et poſſibile eſt aliquando, quòd coniungātur: ſed hoc non erit ꝓpter comparationem quam habent extrema ad medium: hoc manifeſtum eſt in omnibus exemplis Ariſt. Tu cognoſcis omne bonū: quod uolo interrogare eſt bonū: ergo &c. Iſta concluſio nō ſequitur: quia hoc quod dico bonum ſub diuerſa rōne comparatur ad hoc. Tu cognoſcis, & ad hoc, qđ uolo interrogare: quia hæc ꝓpoſitio. ſ. Tu cognoſcis omne bonum: uera eſt ſub ratione qua bonum. Sed cum dicitur. Quod uolo interrogare eſt bonū: hoc qđ dico bonum: accidens eſt huic quod uolo interrogare: prout bonum cadit ſub cognitione tui. Et ideo non coniunguntur extrema. Et breuiter intelligendum eſt, ꝙ quandocunque aliquis terminus uni comparatus accipitur ſub illa ratione, ut eſt alteri termino comparatus. Si illæ rationes non neceſſario ſe includunt, accidens eſt, quia in omni bono ſyllogiſmo neceſſe eſt alterā propoſitionem eſſe ut totum, & alteram ut partem. Et hinc concludo, quòd ſi ratio ſub qua ſumitur res ſubiecta in una propoſitione ſit extranea rationi ſub qua ſumitur

2. huius cap. 7.

tur

tur in alia respectu prædicati: in tali processu accidens erit. ¶ Ad primam rationē dico, quòd Ari. intelligit, qñ ratio unius termini est extranea rationi alterius, secūdum q̄ ad aliquod tertium comparatur, sicut dictum est, ut hic. Iste canis est tuus &c. quia illa duo accidunt tertio. Ratio.n. eius quod est tuus secundum q̄ comparatur ei quod est canis: extranea est a ratione eiusdem, secundum quod comparatur ei quod est pater. ¶ Ad aliud dico, quòd ille processus nō ualet: quia proceditur a re subiecta ad accidēs, quod est ei extraneū: causa apparentię in fallacia accidentis est identitas apparens alicuius diuersitatis: ita quòd sit aliquod unum pro medio comparatum ad extrema secundum diuersas naturas in ipso existentes, & hic apparens identitas & causa apparentiæ: ipsa tamen diuersitas est causa non existentiæ.

Quæst. XLVII.

Quæritur utrū uariatio medij sit sufficiens causa nō existentiæ in fallacia accidentis? Et uidetur, quòd non. Nam posita causa, de necessitate ponitur effectus: sed medio uariato non est necesse fieri accidens. ergo &c. Probatio assumpti per syllogismos utiles: nam maiore existēte de necessario & minore de cōtingenti, sequitur conclusio de contingenti. Nam sequitur. Omnis homo de necessitate est animal: contingit ad utrumlibet album esse hominem: ergo contingit album esse animal. Et similiter sequitur. Omnis homo de necessitate est animal: album est homo: ergo album est animal, & tamen mediū hic ut homo: diuersa ratione cōparatur maiori & minori: quia comparatur sub modo necessitatis: minori autem per notam contingētiæ: uel per uerbum de inesse. ¶ Item medium respectu maioris habet rationē partis: respectu minoris habet rationem totius. Et ideo diuersæ sunt rationes uariantes medium: non ergo causat accidens uariatio medii. ¶ Ad opp. Medium uariatū est duo media, uel habet rationem duorum mediorū: sed duo media non uniunt extrema. ergo &c.

Ad quaestionem dicendum, quòd cum accidens quantum ad sui non existētiam sit immediatè obliquitas

1. huius c.4. tas syllogismi. nam Ari. dicit, q peccat diffinito syllogismo. Ad hoc ergo ut uideamus naturam accidẽtis: primo oportet uidere quid requiritur ad syllogismum. ¶ Circa quod intelligendũ, q tota necessitas syllogismi consistit in hoc, q medium unum sub uniformi ratione acceptum per respectũ ad extrema ipsa extrema cõiungit. Si ergo ipsa extrema coniungantur inter se, per respectum ad medium: ſm uariã rõnem accepta: in tali processu erit accidens. Pa-
2. huius. c.7. tet hoc in exemplis philosophi. Dicit. n. q in isto paralogismo est accidens. Tu cognoscis omne bonum, qđ uolo interrogare. A te est bonum. ergo quod uolo interrogare cognoscitur a te. Nam bonum sub alia rõne cõparatur ad hoc quod est cognosci a te: & ad interrogare. Nam tu cognoscis bonum in eo q bonum cui accidit, q cadat sub interrogare: inquantum a te cognoscitur. Et ideo dicit Arist. q
2. elen. cap.7. solum in his, quę ſm substantiam sunt indifferentia, & quę vnũ sunt, oĩa videntur esse eadẽ: intelligens per indĩam ſm substantiã identitatẽ ꝓprię rõnis alicuius: ut ad duo cõparatur, Vnde siue mediũ respectu extremorũ accipiatur sub uaria rõne: siue extremum alterum respectu medij, & alterius extremi: in tali processu erit fallacia accidentis. Veruntñ intelligendum est, q qñcunq; medium fuit uariatum: in ipso tamen erit aliqua identitas partialis, respectu extremorum: aliter. n. ibi deficeret apparẽtia. Si ergo extremũ ibi cõcludatur de extremo ſm illam idẽtitatem partialẽ, erit syllogismus bonus. Vnde in quolibet paralogismo accidentis põt sequi aliqua conclusio. Nam bene sequitur. Coriscus cognoscitur a te. Coriscus est ueniẽs. ergo illud qđ est ueniẽs cognoscit a te. ¶ Vnde ad qõnem dicendum, q qñcunq; medius terminus uel quilibet alius terminus comparatur uni extremo ſm unã rationem, & alteri ſm aliã; ita q illæ rões non includant se inuicem, in tali illatione necessario erit accidẽs. Si aũt includant se: bonus erit syllogismus. ¶ Ad primam rõnem dicendum, quòd minor est falsa. Ad ꝓbationẽ, cum dr: maiore existente de necessario, & minori de contingenti &c. Dico, q in tali processu mediũ est sufficienter idem extremis

mis respectu cōclusionis de inesse & de cōtingenti:quia ibi hō uniformiter accipitur in maiori & minori respectu talis cōclōnis. ¶Ad aliud,cum dr̄,ꝙ medium in maiori habet rationem partis &c.Dico, ꝙ diuersitas rōnum non causat accidens; qn̄ illę rōnes includant se: vnde cum identitate medij stat diuersitas talium rōnū. Si.n. medium in utraq; propositione acciperetur sub ratione partis uel totius, non haberet uerè rōnem medii. Vnde ibi est fallacia ₰m q̄d & simpl̄r. Ac si sic argueret. Mediū strictè sumit in maiori:& ampliatur in minori; ergo uariatur &c.

Quęst. XLVIII.

QVæritur de illo paralogismo,Coriscus cognoscitur a te: Coriscus est ueniens.ergo &c.utrum hic sit fallacia accidentis?Et uidetur, quòd non. Nam hic est bonus syllogismus.omnis ædificator ædificat:albū est ædificator. ergo album ædificat, hic tamen procedi tur a re subiecta ad accidés: talis processus ergo nō causat accidens. ¶Item sequitur:Coriscus cognoscitur a te:Coriscus est ueniens:ergo id quod est ueniens; cognoscitur a te:& sequitur. id quod est ueniens cognoscitur a te. ergo ueniens cognoscitur a te.Et cum quocunque stat accidens:& cōsequens.ergo a primo ad vltimum: sequitur. ergo ueniens cognoscitur a te. ¶Itē paralogismus ille non negatur;nisi quia cognosci attribuitur uenienti cum reduplicatione:ut sit sensus. Veniens inquantum ueniens cognoscitur a te. Sed uidetur ꝙ oratio ad hunc intellectum non limitetur;quia oratio non significat se esse uerā cum reduplicatione, nec per ſę. ¶Ad oppositum est Arist. 2. elen, cap.7.

AD QVAESTIONEM dicendum,ꝙ hic est fallacia accidentis: Coriscus cognoscitur a te &c. nam cognosci prius attribuit Corisco sub rōne Corisci. Coriscus aūt ₰m aliam rōnem cōparatur ad ly,ueniens:q̄a ₰m ꝙ accidit ei cognosci pp q̄d non sequitur:ueniens cognoscitur &c. ¶Ad primum argumentum, cum dr̄. Omnis ædificator &c. Dico, quòd in omni tali illatione est accidens intelligendo, ꝙ ædificare concludatur de albo sub propria ratione albi; quia inest ipsi ædificatori sub ratione propria ædificatoris

ficatoris. Si tamen intelligitur, quòd ædificare concludatur de re quæ est alba, qa inest ædificatori cui accidit albedo:sic dici potest, quòd conclusio sequitur. Et sic patet, quòd hæc conclusio id, quod est ueniens cognoscitur a te:sequitur ex præmissis. ¶ Ad secundum dicendum, quòd bene sequitur ex præmissis:id quod est ueniens cognoscitur a te. sed non sequitur ulterius:id qđ est ueniēs cognoscitur a te: ergo ueniens cognoscitur a te: ¶ Ad tertium cum dicitur, quòd ille syllogismus nō negatur, nisi quia cognoscitur attribuitur ueniēti cum reduplicatione &c. Dico, ꝙ oratio nō limitatur ad hūc intellectum. Veniens inquātum ueniens cognoscitur a te:uel album inquantum album ędificat:quia tamē nos non dicimus, quòd aliquid nisi sub propria ratione,uel per suam similitudinem uirtutem cognitiuam immutet:ideo nos accipimus hāc propositionem:ueniens cognoscitur a te:sub hoc intellectu: ueniens inquantum ueniens cognoscitur a te: Contra hoc quod dicebat, quòd illa cōclusio; id quod est ueniēs cognoscitur a te: sequitur ex illis præmissis: coriscus cognoscitur a te: Coriscus est ueniens: non tamen sequitur illa conclusio. Veniens cognoscitur a te. Si enim conclusio uno modo accepta, sequitur ex præmissis,& alio modo nō: cū diuersæ acceptiones sint ex parte nostra:ergo ex parte nostra accidens accipietur. Dico, quòd locus sophisticus ex parte nostra nō accipitur, quòd enim hæc cōclusio uel illa accipiat: hoc est ex parte nostra. Sed ꝙ cōclusio accepta sic sequatur ex præmissis, & alio modó accepta non sequatur: hoc non est ex parte nostra: sed ex parte conclusionis.

Quæst. XLIX.

QVæritur vtrum paralogismus accidentis possit fieri negatiuè:sicut affirmatiuè? Et uidetur quòd non. Nam Ari. in primo lib. tradit regulam quomodo debemus cognoscere:ubi est accidens & ubi non. Dicens accidens fit qn aliquid similiter attribuitur rei subiectæ & accidenti inesse: accidens ergo non fit quando aliquid attribuitur alicui non inesse: negatiue ergo non potest fieri paralogismus accidentis. ¶ Itē

Ariſt. nec in primo lib. nec in ſecundo elenchorum. ponit aliquem paralogiſmum negatiuum. ſignum ergo eſt ꝙ ſolum fiat affirmatiuè.

¶ Ad oppoſitum. Ex eiſdem terminis contingit fieri paralogiſmum æquiuocationis negatiuè affirmatiuè, & ſic de aliis locis ſophiſticis: uidetur ergo, quòd ſimiliter ſit in accidente. Confirmatur ratio: quia affirmatio & negatio non diuerſificant illationem formæ ſyllogiſticæ: nam ſi proceſſus affirmatiuus ſit ſyllogiſticus & negatiuus: ergo eadem ratione ſimiliter erit ĩ defectib. ꝙ ſi proceſſus affirmatiuus deficiat, & negatiuus deficiet.

AD QVAESTIONEM dicendum, quòd paralogiſmus accidentis poteſt fieri negatiue ſicut affirmatiuè. hoc patet, ſi conſideremus regulã, per quã noſcere debemus accidens: quæ eſt. quando accipitur aliquis terminus in proceſſu aliquo includẽs in ſe diuerſas naturas & rationes, & ſemel in illo proceſſu accipitur pro una illarum rationum, & alia uice in eodem proceſſu pro alia. Si illæ rationes non includunt ſe: prout ad tertiũ cõparantur, in tali proceſſu erit accidens. Sed terminũ ſic uariari contingit in proceſſu negatiuo & affirmatiuo. Et ex hoc ſequitur, ꝙ accidens poteſt fieri in prima ſecunda & tertia figura. Et hoc eſt, quod dicit Ariſt. 2. Elenchorum. quòd cum una eſt oratio tranſpoſita contradictione, omnes ſimiliter habebit ſyllogiſmos. cap. 10.

Vnde, ſi defectus ſit in affirmatiuo: de neceſſitate erit, & in negatiuo proceſſu. Vt ſi ſic arguatur. Nulla ſpecies currit: homo eſt ſpecies ergo nullus homo currit. Ponatur quòd omnis homo currit: præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa per caſum. Ergo hic de neceſsitate erit aliquis defectus: ſed non alius quam accidens. Nam cum ſic dicitur. Homo eſt ſpecies: accipitur homo prout ſubiacet intentioni: in concluſione uerò pro re ipſa: quia nunquam utimur termino pro intentione: niſi quando res ſubiacet intentioni. taliter enim hæc eſt falſa. Homo eſt ſubſtantia: quia intentio ſubſtantia non eſt. Et ſimiliter hic non eſſet accidens. homo eſt ſpecies. Sortes eſt homo. ergo &c. quia homo uniformiter poſſet accipi in maiori. Propter hoc dicitur, ꝙ accidens poteſt fieri negati-

uè.¶Ad primum argumentum dicendum, quòd processus affirmatiuus manifestior est & potior quàm negatiuus: vnde processus negatiuus indiget affirmatiuo per Aristo. primo poste. Similiter est in defectibus: quia defectus manifestior est in processu affirmatiuo, quàm negatiuo. Et ideo Aristo. suam regulam dedit in affirmatiuo. ¶Ad secundũ dicendum, ꝙ licet Arist. nõ posuerit exempla in processu negatiuo: hoc tamen nõ concludit, quin accidens possit fieri negatiuè: quia Aristo. posuit exempla, ubi defectus est manifestior. Et hoc est in processu affirmatiuo magis quàm in negatiuo. ¶Præterea ipse ponit exempla quæ ad affirmationem & negationem reduci possunt. Ponit enim tale exemplum. Coriscus est alter a Sorte &c. & in ly, alter: includitur quædam negatio. Vel potest dici ad primum argumentum: cum dicitur, quòd accidens fit quando aliquid assignatum fuerit rei subiectæ & accidẽti similiter in esse, quòd hæc propositio se extendit ad affirmationem & negationẽ. Ita ut iste sit sensus propositionis. Accidens fit quando aliquid assignatũ fuerit rei subiectæ & accidenti similiter inesse affirmatiuè uel negatiuè. Nam Aristot. in primo priorum, diuidens omnem propositionem: dicit; quòd omnis propositio, aut est de inesse: aut de necessario inesse: aut de contingenti inesse. Et secundum quãlibet combinationem propositio de inesse potest esse affirmatiua & negatiua.

1. huius cap. 3.

¶Secundum autem quòd simpliciter dicitũ hoc, aut quo & non propriè quando particulariter dicitur &c. primo Elench. c. iij.

Quæst. L.

Væritũ circa fallaciam secundum q̃d & simpliciter. Et primo utrum sit fallacia extra dictionem? Et vĩ ꝙ non. Nã per Arist. in primo huius in illo. c. Aut igitur diuidentes loci in dictione simpliciter peccant contra cõtradictionem. Loci autem extra dictionem cõtra syllogismũ. Sed ẜm quid & simpliciter specialiter peccat contra cõtradictionẽ. Quia dicit Ari. in 2. huius, ꝙ paralogismi q̃ fiunt ẜm quid, & simpl'r, soluendi sunt cõsiderando cõclu-

1. huius cap. 4.

clusionem ad contradictionem. ergo &c. ¶Item ille locus est in dictione, qui accipit principium apparentiæ a parte uocis: quia loci extra dictionē accipiunt causam apparentiæ a parte rei. Sed fallacia ſm quid & simpliciter accipit suam apparētiam a parte uocis, ut hic: est hō mortuus. ergo hō. Si tn̄ loco totius aggregati hō mortuus poneretur cadauer, sic dicēdo. Cadauer. ergo hō: hic non est ſm quid & simpliciter: cum deficiat apparentia. ergo &c. ¶Oppositum dicit Arist. ponēdo septē locos extra dictionē.

1. elenc. cap. 3.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ fallacia ſm quid & simpliciter est locus extra dictionem. Nam causæ apparentiæ distinguunt locos sophisticos. Sed causæ apparētiæ in secundū quid, & simpliciter est conuenientia alicuius dicti, ſm quid ad idē dictum simpliciter. Cum ergo ex parte rei accipit causa apparentię: sequitur ꝙ sit locus extra dictionem. Verūtamen intelligendum est, ꝙ conuenientia uocis ad uocem alicuius dicti secundū quid ad idem dictum simpliciter cooperatur ad istā deceptionem. Nec tamen est per se causa apparentiæ in secundum quid, & simpliciter. Sed ecōuerso est in fallacia figuræ dictionis: nam ibi identitas rei inter suppositum & suum cōmune cooperatur ad deceptionē in tertio modo figuræ dictionis. Et tamen similitudo uocis ad uocem est per se causa apparentiæ figuræ dictionis. Econuerso est ex parte ista. Nam conuenientia rei dictæ secūdum quid ad idē dictum simpliciter est causa apparentiæ per se in ſm q͂d & simpliciter: tamen conuenientia in uoce ad istam deceptionē cooperatur. ¶Ad primum argumētum dico, ꝙ minor est falsa. Vnde dico, ꝙ secūdum quid & simpliciter per se peccat contra illationem: & non per se cōtra contradictionem. Ex apparenti enim contradictione quæ accipitur in præmissis infertur uera cōtradictio in conclusione ꝓpter realē conuenientiam inter secundum quid & simpl'r. Hoc patet si sic arguatur. Aethiops est niger: & non est niger in dētibus: ergo est niger, & nō niger. Propter. n. conueniētiam nigri in dētibus ad nigrum simpliciter: ex negatione nigri in dentibus ab ęthiope: concluditur negatio nigri simpliciter ab eo-

dem: vnde per se peccat cõtra illationem uel syllogismum: & non contra contra dictionem: quia nulla propositio est ibi multiplex, sicut in locis in dictione. ¶ Ad secũdum dico, ꝙ minor est falsa. Ad probationem eius dico, ꝙ conuenientia in uoce est de bene esse istius fallaciæ: & non de esse simpliciter. Et si sit de esse: nõ tamẽ est sicut causa prima apparentiæ. Sed conuenientia in uoce facit, ꝙ paralogismus secundum quid & simpliciter appareat syllogismus.. Nam si sic dicatur. Hoc nõ est homo & est cadauer. ergo est hõ & non est hõ. hic nulla est apparentia syllogismi. Si tñ dicerẽ sic. Hoc nõ est hõ & ẽ hõ mortuus: ergo est hõ & non est hõ. hic est apparẽtia syllogismi. Vnde conuenientia in uoce facit, quòd paralogismus ſm qd & simpliciter appareat syllogismus. Eius tñ causa apparentiæ per se a parte rei accipitur.

Quæst. LI.

QVæritur utrum ab aliquo sumpto cum determinatione diminuente ad ipsum sumptũ simpliciter teneat consequẽtia? Et hoc est quærere. vtrũ hic cõsequentia teneat: est homo mortuus. ergo homo. Et uidetur quod sit bona: Nam quod intelligitur in aliquo seqtur ad ipsum: sed homo intelligiẽ in hoc: homo mortuus. Nam hic est oppositum in adiecto: homo mortuus. Quod patet, si diffinitiones pro nominibus ponantur. Nã homo est habens uitã: & mortuus priuatum uita. Intellectus. ergo hominis, ut opponitur mortuo, intelligitur in hoc antecedente: homo mortuus. ergo sequitur ad ipsum. ¶ Item non obstante oppositione mortui ad hominem: sequitur: homo mortuus: ergo mortuum. Cum ergo homo opponatur mortuo sicut ecõuerso: sequitur. Homo mortuus. ergo homo. ¶ Item significatũ dictionis post eius impositionem est sibi essentiale. Sed homo significat ueram naturam humanã. hoc ergo est sibi essentiale. Sed poni in oratione cum aliquo est sibi accidentale. Cum ergo accidentale non permutet essentiale: sequitur: homo mortuus. ergo homo. ¶ Oppositum vult Aristo. 1. huius cap. 3.

AD QVAESTIONEM dicendum, quòd ab aliquo sumpto

pto cũ determinatione importante naturam oppositam ad idem sumptum sub propria ratione non ualet consequentia: hic manifestat Boetius supra librum perihermenias. Vbi dicit, quòd non sequitur. Homerus poeta est: ergo Homerus est: primo esse attribuitur Homero sub rõne poesi: & in consequente sub ꝓpria ratione. Ideo non sequitur. similiter est hic homo mortuus. ergo homo. ¶Dubium tamen est, utrũ in isto antecedente: homo mortuus: ponatur uera natura hominis sub determinatione tamẽ sibi repugnãte. An hoc totum. homo mortuus dicat quendam intellectum oppositum homini. Sed quocunque modo dicatur: dici potest, quòd consequentia non ualet. ¶Si primo modo, tunc certum est: cum homo in antecedente accipiatur cum determinatione sibi repugnante, quòd ad idem sumptum sub propria ratione non tenet consequentia. ¶Si secundo modo dicatur: tunc manifestus est defectus: apparentia tamen est: quia illud cuius intellectus constituitur per hoc quod dico: homo mortuus: assimilatur homini in dimensionibus & figurationibus. Secundum tamen aliquos primus modus magis competit eis quæ dicuntur ſm hanc fallaciam. Nam hæc fallacia fit, quãdo ab aliquo sumpto secundum quid ad idem sumptum simpliciter proceditur. ¶Contra hoc potest argui. Nam sequitur. Homo albus currit. ergo homo currit. Hic tamen attribuitur prædicatũ ipsi subiecto sub ratione albi. Sed esse album est secundũ q̃d esse respectu hominis. Dicẽdum est quod sequitur. Homo albus currit: ergo hõ currit. Sed tamen non seq̃tur sub ratione qua hoc est secundum quid, & illud simpliciter. Sed q̃a esse albi simpliciter præsupponit esse hominis. ideo sequitur. ¶Ad primum arg. dicendum, ꝙ inter istas partes. Hõ mortuus, ut respectu tertii accipiuntur, nõ est oppositum i adiecto: sed inter istas partes diuisim acceptas. Vel inter totum aggregatum & alteram partem nõ est oppositum in adiecto: sed inter partes totius aggregati: sicut ostendit Boe. ubi supra. Dicit. n. ꝙ qui dicit manum marmoream non esse manum: uerum dicit: quia ma

nus habet ptãtem dandi & recipiendi, sed manus marmorea non. Similiter oppositionẽ quæ est inter partes manifestat ibidem. dicẽs, ꝙ hõ importat uitam habens. ¶ Sed si arguas: quia oppositio inter partes non impedit consequentiam: eo ꝙ a parte ad partem non proceditur: sed a toto ad partẽ. Dicendum, ꝙ hoc non obstante oppositio inter partes impedit consequentiam: quia cũ aliqua determinatio importat naturam oppositam suo determinabili: tunc ex adiunctione determinationis cum determinabili resultat quidam intellectus: qui est ẜm quid respectu illius determinabilis. Vnde intellectus determinabilis ẜm quid ponitur: ꝑꝑ quod procedere a tali aggregato ad talem partem facit ẜm quid & simpliciter. ¶ Ad ẜm dicendum, ꝙ sequitur: hõ mortuus. ergo mortuũ: q̃a homo accipitur in antecedente sub rõne mortui, & ideo sequitur: hõ mortuus: ergo mortuum: sed quia homo sub propria ratione nõ ponitur in antecedente: iõ non sequitur: homo mortuus: ergo hõ. ¶ Ad tertium cum dr̃ significatum dictionis est ei essentiale. Dicendum, ꝙ hõ in hoc aggregato ponit naturam hoĩs: sed tamen sub ratione mortui: & ideo non sequitur. Tñ tenendo, ꝙ hõ ponit naturã propriam: q̃ est esse uiuum: & mortuum siĺr suũ significatum ponat, qđ est esse priuatum uita. Tunc põt dici, ꝙ in hoc añte. hõ mortuus: includuntur duo opposita. Et tunc forte potest dici, ꝙ vtrunque sequitur. Si tamẽ per hoc quod dicit: homo mortuus: intelligitur corpus priuatũ uita: quod quidem corpus simile est corpori uiuo in lineationibus & dimensionibus: tunc posset dici, ꝙ consequentia nõ ualet, & tunc posset dici ad argumentum, ꝙ inter ly homo: & ly, hõ mortuus: est oppositio in adiecto.

Quæst. LII.

Værítur circa hãc ꝓpositionẽ. ego dico falsum. Et primo vtrum terminus cõmunis possit supponere pro tota propositione, cuius est pars? Et quod non ostenditur, quia in propositione uniuersali affirmatiua prædicatum denotatur conuenire omni contento sub subiecto. Si ergo alicui denotetur non conuenire

re illud sub subiecto non cõtinetur. Sed qui dicit, omnē propositionem esse ueram; uel oia esse uera; non dicit ꝑ suum dictum esse uerum. ꝑ Ari.4.meta. Accidit itaq; & quod famatū est de oibus talibus orationibus ipsas se ipsas destruere. Nā qui omnia uera dicit, orationis suæ contrariam facit uerā. quare suam non ueram: contraria aūt non dicit ipsam esse uerā: qui uerò & oia falsa: & ipse seipsum &c. Sed si terminus supponeret pro tota propositione, cuius est pars: sequeretur, quòd dicens omnia esse uera, diceret suam propositionē esse uerā. ergo &c. ¶Item 4.meta.c. 10. qui negat omnem loquelam: ponit loquelam: & non nisi eā quam ꝓfert. Sed si loquela supponeret pro illa loquela: cuius est pars: sequeretur, quòd qui dicēret omnem loquelam esse falsam: diceret suam loquelam esse falsam. ¶Item impossibile est idem esse totū uniuersale: & partem integralem respectu eiusdem. Sed si pars supponeret pro toto hoc sequeretur: nam sic dicto. Omnis propositio est uera: propositio est pars integralis huius totius, & prout de ista propositione

Cõt.29.

prædicatur est idem isti propositioni: sicut hō ut dr̄ de sorte est idē sorti: ergo &c. ¶Præterea sic dicto. Oīs ꝓpositio est uera: si ly ꝓpositio supponeret pro ista propositione, cuius est pars: sequitur, ꝙ idem esset totum integrale: & pars integralis respectu eiusdē. Vel pōt rō aliter deduci sic. Intellectus resultat ex partialibus intellectibus partiū: sed sic dicto: intellectus ꝓpositionis est intellectus: ītellectus huius quod dico ꝓpositio: est intellectus partialis totius: & si pro toto supponeret ītellectus eius adęquaretur toti. Sed hoc est contra cōem acceptionē: q̄ est, ꝙ oē totū est maius sua parte. ¶Itē illud extra cuius intelľm est pars integralis nō cōstituit intelľm totius aggregati ex illo & alio. Sed si dicat, propositio est uera extra intellectum huius termini: propositio: est hoc esse ueram: ergo hoc qđ dico ꝓpō: ut est ps huius huic toti nō adęquat. Sed si supponeret ꝓ ea toti adęquaret. ¶Ad oppositū est Ari. in fine quarti, dicēs. Qui dicit omnia esse falsa, dicit suum dictum esse falsum: sed hoc non staret, nisi pars &cæt. Dici posset, quòd Aristotel.

Euclides in primo clariorū

meta. cō.29.

nó arguit ibi de uirtute sermonis: sed solum secundũ opinionem aliorum, qui dicebãt omnia esse falsa. Sed illud non uidetur verum, nam Arist. per illam propositionem arguit contra eos & de uirtute sermonis, quia si ipsi concederent dictum suum esse falsum, cótra eos nó argueret. ¶Item hoc patet per naturam dici de omni. nam sequitur. omnis ꝓpositio est falsa, hic propositio prolata est propositio. ergo hic propositio est falsa. ¶Item ista cótradicunt. Omnis propositio est uera: tunc quæro utrum in ista propositione: omnis propositio est uera: supponat ly ꝓpositio pro hac propositione uel non. Si sic habetur ꝓpositum. Si non supponit pro hac, sed pro omni alia ab hac: tunc supponit pro sua contradictoria, quæ est illa: non omnis propositio est uera. Cum ergo in contradictorijs termini supponant pro eisdem in ista. non omnis propositio est vera. supponit terminus pro ea. ¶Item terminus supponit pro eo quod naturam eius participat, si non contrahitur. cum ergo hæc propositio cuius ly propositio est pars non minus participet naturam propositionis quã quælibet alia. sequitur, qđ pro illa supponere potest, sicut pro qualibet alia. ergo &cęt.

Pro solutione istius. q. est primo intelligẽdum, quod terminum pro alio supponere nihil aliud est, quã intellectum suũ pro alio ponere: in quo tamen saluatur, ut in parte subiecta.

¶Vlterius intelligendum est, quod quidam sunt termini qui significant naturas determinatas; non tamẽ de complexis dicibiles; ut homo de sorte & platone: & animal de homine & boue & huiusmodi. Alij sũt termini, qui significant cõplexa: sed tamen non modo complexo: sed per modum simplicis apprehensionis, quia sunt obiecta intellectus simplicis, cuiusmodi sunt enunciatio, propositio, loquela, & multa alia. Alij autem sunt termini, q significant res dicibiles de complexis & incomplexis, cuiusmodi sunt ens & vnũ & quantum &c. De terminis autem primis nó habet questio locum: sed solum de secundo genere & tertio terminorum. In illis enim idem potest esse pars integralis & totum uniuersale,

nam hæc est vera. Omne totũ est maius sua pte: quç ẽ qđdam totũ. Et sĩt hic. Ois oratio uera est oĩo, & sic đ alijs. ¶ Tertio intelligẽdũ est, ꝙ licet in rebus nãæ uel in terminis significãtibus res nãæ nihil unũ & idẽ possit esse pars integralis & totũ vle: nisi æquiuoce: sicut corpus est pars animalis & genus æquiuocè: quia alia est rõ totius & ptis. Et esse alia res est totum & pars: tamẽ in ratione ut in terminis ꝑpositis nihil prohibet unũ & idem esse totum vniuersale, & totũ integrale: & ẽt pars integralis. Intellectus n. potest apprehẽdere aliqđ complexum, & sibi nomen imponere dicibile uniuocè de quolibet alio complexo. Et cum eodẽ termino non mutato ẜm significationẽ: nec ẜm modũ significandi põt aliqđ aliud cõponere, Et terminus cõis si nõ cõtrahatur, põt supponere indifferẽter ꝑ oĩ eo qđ eius naturã participat: vel formam significatã p terminũ. Et cũ hęc propositio cuius est ps: non minus participat formam significatam per terminum, quam quęlibet alia propositio: sequitur, quod pro hac potest supponere: sicut pro qualibet alia. Vnde propositio tripľr potest considerari. Vno modo inquãtũ est prędicalile de hac ꝓpositione, & illa: & sic est totum vle. Alio modo ꝓut cõstituit orõnẽ cũ ꝑdicato: & sic est ps integralis totius ꝓpositionis. Tertio mõ ꝓut verificatur hac ꝓpositione: & hoc est totum itegrale: sicut & hoc propositiæ. Vndę si dicatur propositio est: ly propõ. inquãtũ prædicatur de hac est totum vle respectu istius propositionis: inquantũ tamen cum hoc qđ dico est: cõstituit orationẽ: est pars eius integralis: inquantum autem pro hac eadem uerificatur est totũ integrale.

Vnde ad quæstionem dicendum, quod pars inquãtum pars pro tota propositione supponere nõ potest. Et si hoc imaginatum esset idem esset imaginari, ut parietem supponere pro tota domo: sed tamen, illud qđ est pars: nõ uariatum secundum sigñatum: nec secũdũ modũ sigñandi potest respectu eiusdem hr̃e rationem totius vniuersalis dicto: Vnde sic oĩs propositio est uera: hic ly propositio supponit pro hac propositione prolata: cum formam propositionis participet: sicut

cut & pro qualibet alia. unde propoſitio licet uarietur quod quædam eſt uñis: quædam particularis: & hoc ab vñitate & particularitate ſubiecti: quælibet tamen propoſitio eſt ſingularis in genere propoſitionis &c. ¶ Ad primũ argumentũ dđm, ꝙ qui dicit oẽm ꝓpoſitionem eſſe uerã, dicit illã ꝓpõnem quã profert eſſe uerã, & nõ eſſe uerã: ſed alia habitudine & alia. Nã ꝑ uirtutem dici de omni dicit ſuã eſſe ueram: ſicut & omnem aliam. Sed per naturã primi principij dicit ſuam non eſſe veram. non ſequitur. Omnis propoſitio eſt uera. ergo cõtradictoria iſtius propõnis eſt uera: ſequitur per naturam primi principij: cõtradictoria iſtius ꝓpoſitionis eſt vera: ergo hæc nõ eſt uera. Vnde hoc ſequitꝰ per diſcurſum rõnis: & nõ per dici de omni &c. ¶ Ad ſcđm dđm, quod qui interimit omnẽ loquelã uirtute dici de omni negat ſuã loquelam: ſed quia non poteſt negare loquelam, niſi per loquelam: ideo per actum exercitum ponit loquelam: uirtute tamẽ dici de omni negat ſuã, ſicut & aliam. ¶ Ad tertium dicẽdum, quod licet impoſſibile ſit in rebus naturæ vnum & idem eſſe totũ vniuerſale, & partem integralem reſpectu eiuſdem: in rebus tamen rationis non eſt hoc inconueniens. Multa enim sũt impoſſibilia in re quę nõ ſunt impoſſibilia in ratione. Sicut procedere in infinitum in rebus eſt impoſſibile: ſed in ratione nõ eſt inconueniens.

¶ Ad quartum dicendum, quod in rebus rationis idẽ poteſt eſſe totum integrale & pars integralis reſpectu eiuſdem ſub alia conſideratione & alia. ¶ Ad confirmationẽ dico, quod in rebus naturæ: omne totum eſt maius ſua parte. Et illud quod eſt pars ſub una concluſione, non poteſt reſpectu eiuſdem habere rationem totius. Similiter in ratione, pars inquantum pars minor eſt ſuo toto, ſed tamen illud quod eſt pars ſub una conſideratione poteſt reſpectu eiuſdem ſub alia conſideratione habere rationem totius, ipſo nõ uariato, ſed tota uariatiõe cadẽte circa itellectũ: ꝗ ãt nõ ſit eadẽ uox, nõ mirũ, qa eadẽ uox ꝑdicatꝰ de hac uꝰ illa. ¶ Ad ultimũ dicẽdũ: ꝙ maior ſic habet itelligi, illud extra cuius itellectũ eſt aliqd, ipſũ ſic acceptũ non

conſti-

constituit intellectum totius aggregati ex illo & alio. Sed ipsũ consideratum sub alia rõne bene põt, sic est in ꝑposito. Si. n. dicat ꝑpositio ẽ uera, ly ꝑpó. si cõsideratur solummó iquãtũ est pars huius totius, propositio est uera: sic non cõstituit intellectũ huius totius. Si tamẽ consideretur inquantum prædicabile est de hac propositione: sic põt cõstituerẽ intellectũ totius.

Quæst. LIII.

Quæritur utrũ incipiens sic loqui. Ego dico falsum: sit simpliciter uerus ĩ dicẽdo? Et arguitur, ego dico falsum. ergo uerum est me dicere falsũ. & sequitur. uerum est me dicere falsũ, ergo dico uerũ. ergo a primo ad ultimũ sequit. ego dico falsum, ergo dico uerum. Probatio primæ consequentię. Nam bene sequitur. ego dico hominẽ esse asinum. ergo uerum est me dicere hominem esse asinum. ergo sequitur cõsimiliter dico falsum. ergo uerum est me dicere falsum. Probatio secundæ consequentiæ. nam qui dicit sicut est, dicit uerum: sed qui dicit se dicere falsum: cũ dicit hoc falsũ: ego dico falsum: ipse dicit sicut est, qui ergo dicit se dicere falsum, dicit uerum. ¶ Item sic incipiens loqui. Aut dicit uerum, aut falsũ. Si uerũ, est in dicendo simpliciter uerus, quia dicens denominatur a qualitate sui dicti. Si dicit falsũ, ergo falsum est ipsum dicere falsum. cum ergo non dicat falsum, & dicit aliquale. ergo dicit uerum. ¶ Ad oppositum. Dicens denominatur a qualitate sui dicti. sed hęc oro est falsa, ego dico falsum, quã dicit incipiens sic loqui, cum nihil prius dixit &c.

Ad quaestionem dicendum, quod. sic incipiens loqui. Ego dico falsum: est simpliciter falsus in dicendo. verus tamẽ secundum q d. Difficile tamen est hoc uidere in quibusdam, ut innuit Arist. in litera. Nam ꝑpter conuenientiã in re inter dictum secundũ q d & simpl'r, qñque nescimus distinguere inter falsum secundũ q d & simpliciter: Tamẽ dico, quod circa hoc enunciabile; ego dico falsum, est ueritas: & falsitas: sed ueritas secundum quid: & falsitas simpliciter. Quod autẽ circa ipsum sit falsitas simplici- 1. hui' cap. 3.

pliciter: hoc patet per hoc, quod oratio dicitur simpliciter falsa: quia est signum falsi: quoniam sic incipiens loqui: nihil dicit, qđ sit falsum. Si enim diceret hominem esse asinum, uel aliqd huiusmodi: hæc esset uera. Quod autem sic incipiens loqui sit uerus secundum quid: diuersimode ponitur a diuersis. Quidam enim ponunt, quod est uerus secundum quid: quia circa aliquā orationem falsam exercetur uere actus dicendi. Dicitur aliter, quod sic dicens ē uerus secundum quid: quia actu exercito, per propositionem intelligitur: sicut est in re. Sed quia ab actu exercito non dicitur oratio simpliciter uera uel falsa: ideo talis oratio dicitur secundū quid uera. Actu enim exercito intelligitur, quod ipse exercet actum dicendi circa falsum, & illud in re est uerum ¶ Ad primum argumentum dicendum. cum dicitur: ego dico falsum: ergo uerum est me dicere falsum. Dico, quod consequētia non valet formaliter. Sicut non sequitur. homo est animal. ergo uerū est dicere hominem esse animal: & tamen in actu exercito in antecedente includitur cōsequens. Vlterius posito ꝙ sequatur, licet non formaliter: dico quod non sequitur ulterius: dico me dicere falsum. ergo sum uerus in dicendo simpliciter: sed est secundum quid & simpliciter. Sicut hic. Iste bene iurat adimplendo iuramētum: ergo bene iurat. Similiter sic dicendo: homo ēst asinus: verum est ipsum dicere falsum: & tamen non sequitur, quod ipse dicat verum. Veruntamen in quibusdam sequitur. uerū est me dicere. ergo simpliciter sum uerus. Sicut hic. uerū est me dicere hominem esse animal. ergo sum simpliciter uerus: & hoc est in illis, in quibus est ueritas in actu signato, & in actu exercito, sed in proposito falsitas est in actu signato: & ueritas in actu exercito. Vnde sequitur. verum est me exercere actum dicendi circa falsum. ergo illud circa quod exerceo est falsum. ¶ Ad aliud, cum dicitur. sic īcipiēs loqui: ego dico falsum, aut dicit uerum, aut falsum. Dico quod dicit propositionem, quæ est falsa. Et ulterius cum dicitur, ergo falsum est ipsum dicere falsū. Dico, quod non sequitur: sed magis sequitur: ergo uerum

rum est ipsum dicere falsũ. Et ex hoc non sequitur, qđ dicat uerum:sed magis, qđ dicat falsum.

Quæst .LIIII.

Veritur vtrũ scutum cuius una medietas est alba:& alia nigra debeat dici album, uel nigrum?Quod alterum: probatio. Nam quod est in genere est in aliqua eius specie:cum genus nihil aliud sit realiter quam suę spés: sed tale scutum potest dici coloratum:sed non est coloratum aliquo medio colore.ergo uel dicetur album, uel nigrum.¶Item quod inest parti alicuius totius denominat totum. Nam homo dicitur crispus,cum tamen crispitudo sit solum in capite, ergo multofortius quod inest mediati alicuius totum denominabit.¶Itē Arist.dicit in 5.physi. quod homo sanatur:quia thorax eius sanatur. Ergo eadem ratione scutum potest dici album:quia eius media ps est alba. ¶Ad oppositum. qua ratione huiusmodi corpus diceretur album, eadē ratione diceretur nigrum. Et sic idem simul & semel a duobus contrariis denominaretur.

4. topi. cap. 1.

Cōte.7.

Ad qvaestionem dicendum, quod tale corpus de necessitate altero istorum quattuor modorum se habebit. Vel enim dicetur album & nigrum,uel neque album:neque nigrum. Vel secundum quid nigrum & simpliciter album.Vel secũdum quid album:& secundum quid nigrum. Primũ est impossibile,quia tũc cōtraria simul eidem inessent. Nec secundum, quia ponitur,quod una eius medietas sit alba & nigra. Nec tertio modo,quia non est maior:ratio,quare tale corpus dicatur simpliciter album: & secundum quid nigrum, quam ecōuerso. ergo oporter, quod dicatur secundũ quid album: & secundum quid nigrum. ¶ Ad primũ argumentum cum dicitur. Illud quod est in genere,est in aliqua eius specie.Dico, quod illud quod est in genere,sicut homo in animali,de necessitate est in aliqua eius specie. Sed tamen illud quod denominatur ab aliquo genere non oportet quod simpliciter ab aliqua eius specie denominetur:sed secundum quid ab una:& secundum quid ab

alia

alia.¶Ad aliud dicendum. quod quædam ſunt accidẽtia,quæ determinant partes in toto: ſicut criſpitudo in homine determinat ſibi caput:& quod ineſt iſto modo parti poteſt totum denominare. Sed quædam accidentia non determinant ſibi aliquam partem in toto.Et quando tale accidẽs ineſt parti:non oportet, ꝙ denominet totum: & talia accidentia ſunt album &nigrum.¶Sed ſi dicatur,quod ſiue accidentia determinẽt partem in toto,ſiue non, sẽper videtur,quod proceſſus a parte ad totum, uel a denominatione quæ fit a parte ad denominationem totius,cauſet ſecundum quid & ſimpliciter.Vnde hic uidetur eſſe fallacia ſecundũ quid & ſimpł̄r. Eſt criſpus ſecundum caput: ergo eſt criſpus, quia denominatio ſecundum partem eſt ſecundum quid reſpectu denominationis totius.Dicendũ ꝙ hic non eſt ſecundũ qd & ſimpł̄r.Eſt criſpus ſm caput.ergo eſt criſpus. Nam rõ ſm quam prædicatum attribuit ſubiecto in antecedente,non eſt ſm quid reſpectu rationis,qua prædicatũ attribuit ſubiecto in cõſequẽte.Vñ nõ ſm plus fit denominatio dicẽdo:hõ eſt criſpus,quã dicendo, ꝙ hõ eſt criſpus ſecũdum caput: & hoc eſt ex natura ſpeciali eius quod dico criſpus.

¶Ad tertium dicendum. ꝙ ratio accipit falſum. Nam ſi homo poſſet dici ſanus: qa ſanatur ſm thoracem: eadem ratione poſſet dici infirmus, ſi infirmaretur ſecundum caput, uel ſecuncundum oculum. Et tunc unus & idẽ poſſet dici ſanꝰ & æger.Sed Ari.intẽdit ibi, ꝙ aliqd põt ineſſe parti alicuius totius.Et aliquid põt ineſſe alicui toti primo. Et aliquid põt ineſſe alicui per accñs.Vñ nõ intẽdit, ꝙ iſta habitudo ſit bona ſimpł̄r: pectus ſanat:ergo hõ ſanat. 5. phyſi. Cõte. 1.

¶*Q̃uo autẽ ſcd̃m qđ non determinat̃ qd ſillogiſmus aut qđ elẽchus ſcd̃m diminutionẽ fuerit rõnis. Nã elẽchus ẽ cõtradictio eiuſdẽ & unius nõ nois:ſed rei & nois: nõ ſynonimi,ſed eiuſdẽ bis q̃ data sũt ex neceſſitate, nõ connumerato ꝙ erat ĩ prĩcipio ſcd̃m idẽ & ad idem, & ſimiliter, & in eodem tempore. ca. iij. primi huius.*

Quæſt.

Quæst. LV.

Væritur utrum ignorantia elēchi sit locus distictus ab aliis? Et uidetur qđ nō Nam unusquisque locus sophisticus: sicut habet sua principia propria, sic habet suam solutionem propriam. Sed ignorantia elenchi & secūdum quid: & simpliciter: habet unam solutionem. ergo non sunt fallaciȩ distinctæ. Minor patet per Ari. q dicit. Qui fiūt secūdum q d & simpliciter: & secundū diminutionem rationis soluendis sunt considerando conclusionem ad contradictionem. ¶ Item quod non distinguatur a secundum quid & simpliciter probo. Nam sicut in secundum quid & simpliciter ꝓcedit a quo ad simpliciter: sic in ignorantia elenchi ꝓceditur a quo ad simpliciter. Sicut enim hic proceditur. Est albus secūdum dentes: ergo est albus. Similiter hic. hoc est duplum ad hoc ſm longitudinem: & non ē duplū ad hoc ſm latitudinē: ergo ē duplū & nō duplū: in primo ē ſcđm q d & simpliciter: in ſcđo ē ignorātia elēchi. Vń i mō arguēdi nō uident differre. ¶ Itē illud i qđ aliq d reducit ab eo non distinguit inquātū in illud reducit: sed oēs loci sophystici reducunt in ignorātia elenchi, ergo ab illis non distinguitur ignorantia elenchi. ¶ Ad oppositū est Ari. q numerat hunc locū inter locos extra dictionē. Et nisi ab aliis distingueret non esēt septē loci extra dictionē. 1. eléc. 3

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ ignorantia elenchi numeratur inter alios locos sophysticos extra dictionem, & ab aliis distinguitur. Nam loci sophystici distinguuntur secundum suas causas appārentiæ: sed causa apparentiæ in ignorantia elenchi est apparens identitas apparētia contradictionis ad uerā contradictionem. ¶ Circa hoc notandum, quod eadē est diffō sillogismi & elenchi, nisi quod oportet adder contradictionē. Ex quo sequitur, quod q̄dā sunt conditiōes speciales ipsius elēchi: & q̄dā cōes. Vnde licet oēs aliæ fallaciæ peccēt cōtra elēchū: & in hoc quælibet possit dici ignorātia elēchi: tñ ista fallacia spāliter peccat cōtra proprietates, quas elēchus addit sup. sillogismū: q̄ sūt quattuor: s. ad idē: ſm idem: similiter & in

elenchi generalis: vnde in ignorantiam elenchi ſpecialem quæ diſtinguit ab aliis locis, non reducuntur fallaciæ. ¶Sed ex premiſſis uidetur ſequi, ꝙ ignorantia elēchi eſt locus in dictiōe. Nā ex quo eius apparētia accipit a cōtradictiōe: & contradictio eſt a parte uocis: uidetur, quod eius apparentia accipiatur a uoce. Vnde cū peccet contra contradictionem, uidetur ſequi, quod ſit locus in dictione: quia loci in dictione ſpecialiter peccant contra contradictionem. Sed dicendum eſt, qđ ignorantia elenchi non eſt
2. elen. locus in dictione. Quod innuit Ariſ. cum dicit. Trahet
ca.p.3. autem aliquis hunc locū, in eos, qui ſunt in dictione: per hoc dicens, quod non poteſt poni locus in dictione: niſi per quandam uiolētiam. Et dicendū eſt, quod ad contradictionem: non ſolum requiritur unitas uocis: ſed etiam unitas rei: qđ patet per diffinitionem cōtradictionis. Contradictio non eſt nominis tantū: ſed
1.hº.c.2. rei & nominis. Vnde ſi apparens contradictio accipitur a parte rei: tunc eſt ignorātia elenchi. Si ex parte uocis: tunc eſt locus in dictione. Vel poteſt dici, qđ peccare contra contradictionem eſt dupliciter. Aut ita, quod paralogiſmus inferat contradictionem alicuius præconceſſi. Aut quod uideatur apparenter concludere contradictoria, nō habendo reſpectum ad præconceſſionem reſpondentis. Primo modo peccant loci in dictione contra contradictionem. Et quia elenchus eſt magis contradictorius ꝑ reſpectum ad reſpōdentem: ideo loci in dictiōe ſpecialiter dicuntur peccare cōtra cōtradictionē. Secūdo mō nihil prohibet, quin ignorantia elenchi: & ſm quid & ſimpľr peccant contra illationē, quia inter præmiſſam negatiuam: & partē negatiuam concluſionis eſt defectus illationis.

Queſt. LVI.

Queritur utrū iſta conſequentia, ſit bona. Hoc eſt non duplum, ergo hoc non eſt duplum? Et uidetur quod nō. Nam aliquid ſtat cum antecedente, quod eſt incompoſſibile conſequenti: ergo cōſequētia nulla. Iſta.n. ſtāt ſimul. Hoc eſt duplū: & hoc

est nõ duplum. Hoc est duplum. Et tamen ista: hoc est duplum: non stat cum hoc consequente: hoc nõ est duplum. Assumptum patet p Arist, qui dicit secundo huius, quod non est inconueniens fateri idem esse duplum & non duplum. ergo stant simul. ¶Item sicut ad positionem plurium non sequitur positio paucorum: & hoc sub indeterminatione: sic ad negationẽ paucorũ non sequit negatio pluriũ. Sicut enim non sequit. Animal currit: ergo homo currit. sic non sequit. Hõ nõ currit. ergo aĩal non currit: ergo ad negationẽ extremi non sequitur negatio compositionis & extremi. ¶Itẽ non sequitur. hoc est non simile. ergo non est simile. q a aliquid stat cum antecedente: quod est impossibile cõsequenti. Nam ista stant simul. hoc est simile: & hoc est dissimile. Et sequit, hoc est dissimile: ergo est simile. Et tamen ista: hoc est simile: nam stat cum hoc consequente hoc non est simile. ¶Ad oppositum sequitur. Hoc est non duplum ad. a. ergo nõ est duplũ ad. a. Ergo absolutè sequitur: hoc est non duplum: ergo non est duplum. ¶Item negatio infinitans negat significatum termini: sed significatum huius quod dico duplum: est quidam respectus: ergo negat respectum: & si negat respectum, nihil relinquitur: ergo &c.

Ad quaestionem dicendum, quod consequentia bona est. nam significatum huius quod dico duplum: est quidam respectus. Non est autem intelligendum, quod supra significatum relatiui: fundetur respectus tanquam habitudo media inter relatiuum & suũ correlatiuum. Sed illud quod nomen relatiui importatur respectus est: sed negatio infinitans negat significatum termini. Sic ergo Dicto. hoc non est duplum, negatur uniuersaliter respectus. Quo negato non dicitur ad dimidium. Ergo sequitur. Hoc est non duplum. ergo non est duplum. Et per Aristote. in libro Perihermenias. Non currere indifferenter reperitur in eo quod est: & quod non est: præter quàm in cursu. Ergo non duplum reperitur in eo quod est, & quod non est, præterquam in duplo. Duplum ergo & non duplum ueram contradictionem important. Sed cuiuscun- piherm. cap. 3.

iuſcunque attribuitur unũ contradictoriorum ab eodem remouetur reliquum. ſequitur ergo. Hoc eſt non duplum. ergo non eſt duplum.

AD PRIMAM rationem dicendum, quod non eſt inconueniens fateri idem eſſe duplum & non duplum cũ diuerſis determinationibus: ut quod ſit duplum ad. a, & non duplum ad. b. Tamen abſolutè loquẽdo ſic. Et hoc eſt quod dicit Ariſt. quod non eſt ſecundum idem eſſe duplum: & non duplum, ut erat conceſsũ a redarguto. ¶ Ad ſecundũ dicendum, quod non eſt magis negare compoſitionem & extremum, quam extremum per ſe. Nam in interemptione antecedentis, includitur interemptio conſequentis. ¶ Ad ultimã dico, quod ſequitur. Hoc eſt non ſimile ergo non ſimile. Et cum probatur qđ iſta ſtant ſimul. hoc eſt ſimile: & hoc eſt non ſimile. Dico quod non eſt uerum. Et cum dicitur ulterius, quod iſta ſtant ſimul. Hoc eſt ſimile: & hoc eſt diſſimile. & quod ſequitur. Hoc eſt diſſimile. ergo hoc eſt non ſimile Dico, quod iſta ultima conſequentia non ualet: quia per hoc quod dicitur diſſimile importatur quidam reſpectus ad diſſimile ſuo diſſimili. Sed ꝑ hoc quod dico, non ſimile: priuatur reſpectus. Et a remotione reſpectus ad unum non ſequitur remotio reſpectus ab alio.

¶ Quæſtionum ſubtilis doctoris Scoti ſuper li. elen. Finis.

¶ CLARISSIMI doctoris Antonij Andreę ſuper ſex prrncipij Gilberti Porretani, Quæſtiones.

SVmens reliquias dedit eis. Lucæ. 24. Liber iſte agit & tractat de illis ſex principiis; quæ in libro prædicamentorum Ariſtote. dimiſit, & breuiter determinauit; & hoc propter cauſam quæ ibi fuit aſſignata. ¶ Idcirco de auctore huius libri, qui de illis ſex hic prolixius tractat; poteſt accipi uerbũ ꝑſens ad oſtẽdẽdum perfectio-

ctionem huius libri. Describitur auctoritas in generali in personam quæ fecit: qualitas uirtualis in materia quæ sufficit: modalitas ordinata in forma quæ allicit: commoditas fructualis in fine in quem dirigit.

¶ Primum probat operatio generosa. sumpsit enim tantum opus: ut doctor auctenticus: ut scriptor veridicus. ut doctor auctenticus, quod intelligi potest Esaiæ. 8. Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stilo hominis. Sume tibi grãdem librum in excellentia: in sententia, stilo hominis in eloquentia. Scripsit enim non stilo nimis subtili: ut angelico; nec stilo nimis rudi: vt asinino: sed stilo mediocri communi rudibus & prouectis, ut humano.

¶ Secundum probat recollectio copiosa reliquias. i. sex prædicamenta ab Arist. relicta ex breuitate: ab hoc auctore descripta cum veracitate: ab auditore recepta cum sedulitate: scilicet in mente & armario intellectus. ut auctor iste possit dicere illud Iudicum primo. 70. reges colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Quid per. 70. collectores: nisi auditorum designatur uniuersitas? ¶ Tertium probat traditio gloriosa dedit. i. tradidit ordine debito seruato: ut prouecti erigant altius: vt infimi attrahant dulcius: vt vterq; instruatur citius. vnde psal. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectũ dat paruulis. ¶ Quartũ pbat directio gaudiosa: eis. i. auditoribus, vt: s. dirigantur in scientiam logicalem: & hic est finis pinquus: in sapientiã spũalem. s. theologicã: ad quã sicut ad pfectiorem ceteræ omnes sciẽtiæ ordinantur: & hic est finis remotus: in lętitiã æternalẽ: & hic est finis ultimus: beatitudo. s. celestis. ¶ Dicat ergo iste auctor. illud Ioãnis. 17. uerba quæ dedisti mihi dedi eis: tu dedisti Deus: a quo cũcta bona procedunt: dedi eis. s. ordinatis directè ad uitam æternam. Amen.

Quæst. I.

Via Notitia subiecti præsupponitur in sciẽtia: de subiecto enim oportet præcognoscere quid est: & quia est. Ex primo posteriorum: ideo ante expõnem huius libri vnam moueo quæstionem. s. vtrum iste liber sit de sex tex. 2.

principijs.f.fex prędicamentis, vt de subiecto. Videtur quod non. nam idem non est subiectum diuersorum librorũ: sed de istis sex agitur in libro prædicamentorum: quia de omnibus. x. agitur. ibi. igitur: maiorem probo: quia aliter subiectũ non esset adæquatum sciẽtiæ illius libri. ¶Præterea vnius scientiæ unum est subiectum primo posteriorũ, sed ista sex non sunt unum
Te.43. subiectum: quia nec unum diffinibile: ergo cum hæc scientia sit una: non est de istis sex. Pro ista etiam parte sunt argumenta facta in principio prædicamentorum.f.de subiecto illius libri.quære ibi: & similiter solutiones. ¶Ad oppositũ est auctor iste determinans hic de istis sex. unde iste liber intitulatᷣ sex principiorũ.

RESPONDEO quod ea, quę dicta sunt in libro prædicamentorum quæstione de subiecto: faciunt etiam omnia ferè pro ista quæstione: ideo illa supponendo hic breuiter pertransibo hoc modo. primo. tangam unã opinionem. Secundo. aliter dicam ad quæstionem. Tertio. remouebo triplicem dubitationem. ¶Quãtum ad primum est una opinio, quæ dicit, quod subiectũ huius libri est forma accidentalis extrinsecus adueniens. ¶Contra: vel hic accipitur forma pro re primæ intentionis, vel secũdæ. non primo modo: quia sic considerare de forma spectat ad phylosophũ realem: & non ad logicum: nec secundo modo: quia tunc esset nugatio ad dẽdo extrinsecus adueniens: omnis enim res secundæ intentionis, est extrinsecus adueniens: maximè cum sit formaliter respectus rationis. ¶Præterea quæro quid intelligitur ꝑ extrinsecus adueniens: uel esse extra q̃ditatẽ substantiæ: & hoc non: cum nouem prædicamenta sint extrinsecus aduenientia: de quibus omnibus non agitur in hoc libro. vel quia est respectus diuisus contra absolutum: & sic non tantum ista sex: sed ẽt relatio de genere relationis est forma extrinsecus adueniens, de qua non agitur in hoc libro. ¶Quantum ad secundum. notandum, quod ista sex sicut & omnia prædicamenta possunt dupliciter cõsiderari: uno modo pro re substracta intentioni, & inquãtũ sunt entia. Alio modo inquantum cõ

ſiderantur a ratione:ſiue in quantum aliqua ꝓprietas cauſata ab intellectu eis attribuitur.primo modo con ſiderat đ eis metaphyſicus. cuius ſubiectum eſt ens inquantum ens. ſecundo modo conſideratur de eis hic, & in prædicamentis:oſtenduntur. n. de eis paſſiones ſibi inherentes inquantum ſunt generaliſſima:puta inquantum in ſuas ſpecies diuiduntur:& illæ ulterius in alias:& nihil eſt ſupra ea,ꝙ deſcendat in illa per differẽtias:quę omnia competunt eis inquãtũ generaliſſima; vnde ſi de aliqbus alijs quæ iſtis generaliſſimis in ſunt, inquantum ſunt entia: hic de terminatur: puta ſuſcipere magis & minus:& contrarietatem habere uel nõ: & huiuſmodi. hoc nõ ẽ prĩcipaliter ad propoſitum: ſed ad maiorem cognitionem iſtorun quantum ad prędicata intentionalia:ſed cum iſta ſex uel omnia decem non ſint ſubiectum unius ſcientiæ realis uel metaphy.niſi inquantũ reducuntur ad unum,quod eſt ſubiectum ſcilicet ens. &ſic oportet diceř in propoſito. quod ſcilicet maior eſt unitas eorum in aliqua proprietate cauſata ab intellectu, quam forte inquãtum ſunt entia:aut non minor: & cum hæc ſcientia non ſit unum unitate analogiæ: oportet ergo aſſignare aliquod intentionale:quod ſit commune iſtis, & uniuocũ & ſubiectum primum hic: quia de ſolo tali per ſe conſiderat logicus: & illud poteſt denominari prædicamentum uel generaliſſimũ uel principium:quod idem eſt: quia omnes proprietates quæ per ſe demonſtrantur hic,de iſtis determinantur inquantum habent rationem prædicamenti uel generaliſſimi uel principij.

¶ Ex prædictis concludo correlariè.Primo, quod idẽ eſt ſubiectum hic: & in libro prędicamentorum:nec differunt niſi ſicut pars & totum: quia ibi agitur de omnibus decem modo præ expoſito:hic autem de ſex illorum tantum. Secundo.quod de ſubſtantia: quantitate:qualitate: actione: paſſione: quando: ſitu: vbi: habitu: hic non determinatur & ibi:niſi per accidens: quia tantum modo ſecundum aliquid quod eſt in eis ſecundum accidens. ſcilicet aliquid intentionale:non eſt autem inconueniens illa tantum conſiderari

rari

rari per accidens a logico quæ metaphysicus conside rat per se.¶ Ad maiorẽ eui dentiam autem quæsiti no tandum,quod principiorũ quædam sunt substantia: quędam accidentia. Substã tia autem est unum prædi camentum tantũ. Acciden tia autẽ: quædam sunt ab-soluta: ut q̃titas: qualitas: q dã sũt respectus, ul relatiua &c. Respectuum autem q dam, est extrinsecus adue-niens: q dam uerò, intrinse cus. Dr aũt respectus intrin secus adueniens ille qui ne-cessario sequitur ambo ex-trema posita in actu, vl (qd idem est) necessario conse-quitur suum fundamen-tum posito termino, & non excluso: ita quod positis ex tremis statim innascitur necessario talis respectus ex natura rei. Exemplum. po-sito hoc albo & illo necessa rio, sequitur similitudo, & omnes isti respectus perti-nent ad genus relationis: quod est unum de decem prædicamentis: de quo non agitur in hoc libro.

¶ Dicitur autem respectus extrinsecus adueniens, qui non necessario consequi-tur extrema etiã ambo po-sita in actu. exemplum. posito actiuo & passiuo: pu ta igne & combustibili non necessario sequitur actio cõ bustiua, nec passio, quia im pediri posset propter distã-tiam extremorum, uel alio modo. Similiter est de ubi: quando: positione: & habi-tu: quamuis specialis diffi-cultas sit de quando. nam positis extremis. s. tempore & motu, videtur consequi necessario ipsum quando. sed de hoc dicetur infra ca pitulo de qñ. Rõ autem i-stius diuisionis scilicet de respectu potest esse ista: q a nullus respectus potest es-se magis intimus alicui ex-tremo uel fundamento, q̃ quod necessario ipsum se-quatur, posito termino. q-ditatiuè enim & forma-liter nullus respectus est idem fundamento: si-militer nullus respectus potest esse magis extrin-secus fundamento, quàm qui non consequitur ip-sum necessario, etiam po-sito termino. Ex prædictis igitur, patet, quod il-la sex principia de quibus hic agit auctor pro tan-to non sunt species relatio nis: quia relatio dicit re-spectum intrinsecus ad-uenientem: ista autẽ sex di-cunt respectus extrinsecus aduenientes ipi fundamen

 to.

to.¶Quantum ad tertium est primum dubium qualr iste liber se habeat ad librū prædicamentorum. ¶Respondeo, habet se sicut pars ad totum, quia ibi tractatur de omnibus prædicamentis. hic autem de sex tm̄: nec pp hoc superfluit iste: quia hic de istis sex magis explicitè & distinctè agitur, quā ibi &c. ¶Secundum dubiū. quare liber iste intitulatur sex principiorum: & non p̄dicamentorum: cū hic tractetur de sex prædicamentis? ¶Respondeo: idem est hic & ibi subiectum. genus .n. generalissimū est prædicamentum, & est principiū: nam omne genus est principiū suarum specierum: ut ait Porphyrius, c. de genere. Ad distinguendum ergo aliquo modo hūc librum à libro prædicamentorum: & ne esset confusio aliqualis in nomine, si vterque diceretur liber prædicamentorum: uocatus est liber iste sex principiorum, licet omnia sint principia & prædicaméta: nā. x. p̄dicaméta sūt decem rerū principia. ¶Tertium dub. est. quis fuit auctor huius lib. ¶ Respōdeo: diuersimode dr̄. qdā dicūt, q̄ fuit Ari. qđ vr̄ ex mō pcedendi. hoc non credo. Alij dicunt, qđ fuit Alpharabius cōmētator libri de cāis: hoc potuit esse, sed non assero. Alij dicunt, quod fuit Gilbertus porretanus: sed hoc non cōstat mihi: tñ reputo magis esse uerū: iō de cā efficiente non est multum curandum. ¶Ad arguméta. ad primum dico, quod sicut subiectum differt a subiecto, sic liber à libro: ul' scīa a scīa & econuerso: qa secant̄ scię quéadmodū res: sicut ergo subiectum huius libri se habet ad subiectū p̄dicamentorum. s. ut pars ad totū, sic liber ad librū, & scīa ad sciētiam: subiectum ergo hic & ibi nō ē omnīo idē, nec oio diuersū. ¶Ad scđm patet ex p̄dictis, qđ primū subiectū hic est aliquid unū & uniuocū istis: puta gn̄alissimū: uel p̄dicamētū: vl' principiū ad quod ista sex reducuntur. 3. de aīa t. cō. 38.

¶*Forma est compositiōi contingens simplici & inuariabili essentia consistens. Capitulo. I*

Quæst. II.

QVęritur utrum omnis forma sit simplex in essentia. Arguit quod non. nullum diffinibile est simplex: sed forma diffinitur hic. ergo &c. maior

Cót.23. jor patet:quia oĩs diffõ habet partes correſpondẽtes partibus diffiniti.7.meta.iõ cóceptus diffiniti eſt reſolubilis in duos cóceptus:quorũ unus eſt qualitatiuus:alter quiditatiuus ex.8.meta.
Te. 3.6. &9. cóceptus ergo diffiniti eſt cópoſitus ex duob. ¶Præterea aliqua forma recipit magis & minus. ergo nõ ẽ ſimplex:añs patet de qualitare & agerẽ & pati ex libro ꝑdicamẽtorũ.conſequẽtia probat.qa oẽ tale ẽ diuiſibile:et habet partes intenſiuè:nul-
Te.18. lũ igr̃ tale eſt ſimplex. ¶Prę terea omnis quantitas eſt diuiſibilis:ex.5.meta. ca. de quantitate:ſed omnis quantitas eſt forma.ergo aliqua forma eſt diuiſibilis: & per conſequens non ſimplex. ¶Contra eſt auctor in lr̃a. Respondeo & primo ꝑmittã unã diuiſionem, quæ eſt,quod compõ eſt multiplex:quædã eſt ex partibus eſſentialibus:puta ex materia & forma:quædã ex partibus quantitatiuis: uel integralibus:quædam ex ſubiecto & accidente: quædã ex gradibus eiuſdem formæ. exẽplum primi:ut homo ignis.exẽplum ſecundi linea corpus:exẽplũ tertij:lignum albũ : exẽplũ quarti: albedo intẽſa:& quia quot modis dr̃ unũ oppoſitorũ, tot & reliquũ: ex primo to- cap. 12.
picorũ:iõ ſimplex põt accipi quadrupl'r per oppoſitũ ad prædictos modos.¶Secũdo dico ad qõnem ẜm quatuor breues concluſiones. ¶Prima ẽ,quod oĩs forma eſt ſimplex ſimplicitate, q̃ opponitur cõpoſitioni eſſẽtiali: hãc oñdo ſic: qa ſi nõ, ergo forma compoſita eſſet ex aliqua forma & materia: & ſequerent̃ duo incõueniẽtia.primo, ꝙ illa forma informabit materiam per partem,non ſecundũ ſe totam: qa materia quę ponit̃,pars eius nihil põt informar̃. ſecundo,quia quæratur de illa forma fomæ:an ſit ſimplex,uel compoſita:ſi compoſita,eẽt ꝓceſſus in iſinitũ in cõpoſitis: & cõponẽtibꝰ. ſi ſimplex.ergo pari rõe ſtãdũ eſt in prima forma,ꝙ ipſa eẽt ſimplex.¶Præterea illud,ꝙ formal'r ẽ actus, non includit formal'r principiũ materiale:ſed oĩs forma eſt formal'r & eſſentialiter actꝰ & endelechia:materia aũt ẽ eſt principiũ materiale. ergo &c. ¶Secunda cõcluſio. non oĩs forma eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita compõni quãtitatiuè:ſed aliqua eſt ſic ſimplex, prima. pars patet de quantitate: ut

ar-

arguitur in oppositum: secunda patet de omni qualitate. ¶Tertia conclusio. ꝙ omnis forma ē simplex simplicitate opposita compositioni ex subiecto & accidente: hoc satis est probabile. Tum quia omne sic compositum est resolubile in subiectum & formam accidentalē. Tunc quæro de illa forma in quam resoluitur: uel est simplex isto modo: uel non. si sic. ergo pari ratione & prima forma: & habetur propositū, uel si non. ergo ꝓcessus in infinitum: sicut prius. Tum quia oē tale cōpositum est per se terminus motus: aut mutationis: sed nulla forma est hmōi: quia nulla forma generatur per se: sed per accidens. ex 7. metaphy. sed cōpositum solū est hmōi in omni gñe mutationis: ut ibidem dr. non. n. generatur album: sed lignū album. ergo nulla forma est tale cōpositum. Quarta cōclusio est, ꝙ non oīs forma est simplex simplicitate opposita cōpositioni ex gradibus: quod patet: quia multę formæ intenduntur & remittuntur: quod fit ſm gradum eiusdem formæ. Ex p̄dictis concludo, quod intentio auctoris est formam esse simplicē simplicitate tantū

Cōt. 27. & inde.

opposita cōpositioni essentiali, & ex subiecto & accidente: in aliqua enim forma sunt partes quantitatiuæ: in aliqua etiam eadem forma sunt diuersi gradus perfectionis & uirtutis: quę compositio non repugnat simplicitati in essentia formæ. ¶Ad primum in oppositum dicendum. quod compositio requisita ad diffinitum est illa, quæ est ex genere & differentia: sed illa non repugnat simplicitati formę: una enim res simplex potest constare ex realitate generis & realitate differentiæ: quæ possunt esse in tertio una simplex res. ¶Ad secundum & tertiū patet ex prædictis in corpore quęstionis ex secunda & tertia conclusione.

¶Deinde, cum dicit (quoniam autem fortasse contingit in aliis) exponit aliam particulam ostēdens a quo distinguatur forma hic diffinita per hoc quod est: esse inuariabile: quia ab anima humana, quæ utiq; simplex est: ideo ad differentiam illius additum est: inuariabili essentia consistens: nam anima humana uariatur & alteratur a contrario in cōtrarium: ut a tristitia in gaudium: & econuerso. ¶Circa istam

iſtam literam occurrunt du bia. ¶ Primum de ſuppoſito: an ſcilicet anima rationalis ſit ſimplex uel cõpoſita ex materia & forma. ¶ Secundum de exemplo: an ſcilicet anima alteretur a gau-
Cõt.64. dio in triſtitiam, quod Ariſto. primo de anima uidetur deriſoriè excludere: q, inquit, dicit animam gaudere, aut triſtari: dicit eam texere uel ædificare. Tertium de quæſito & propoſito: nã omne illud quod recipit intenſionem & remiſſionem uariatur ſecũdum magis & minus: ſed plures formæ ſunt huiuſmodi: ergo ſunt uariabiles. ¶ Quartum. q a cum anima humana ſit forma corporis, mirum uidetur: quomodo ſeparatur a diffinitione formæ: dubiũ eſt ergo de qua forma intẽdit. ¶ Reſpondeo ad primum, quòd licet de materia iſta ſint dicta multa a diuerſis: unde in litera dicitur. fortaſſe: teneo tamen, quòd anima rationalis ſit ſimplex in eſſentia ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex materia & forma. Quod probo ſic. quia ſi non. ergo anima non poſſet informare corpus. conſequens eſt falſum. conſequentia probatur ſic. ſint illæ partes eſſentiales, ex quibus compònitur. a. & b. ita quòd. a. ſit actuale. b. uerò potentiale, uel econuerſo: una ergo erit perfectibilis ab alia, puta. a. a. b. uel econuerſo. Tunc ſic. iſta potentia receptiua & perfectibilis ab a. non poteſt eſſe magis dependens, quàm materia ignis uel alterius corporis: ſed quia materia ignis non poteſt ineſſe alicui ipſum informando: ideo totus ignis non poteſt ineſſe alicui ipſum informando. ergo ſimiliter nec anima poteſt eſſe forma uel actus primus alicuius: quia ſuæ parti eſſentiali, ideſt potentiæ & materiæ illi repugnat informare. ¶ Ad ſecundum dicendum. quòd Ariſtote. uult primo de anima. quòd illæ paſſiones ſint totius cõpoſiti: puta hominis: & non partis, ſcilicet animæ. quod utique uerum eſt de anima coniuncta corpori: tamen anima ſeparata poteſt gaudere & triſtari: ut dicit auctor. ¶ Aliter poteſt dici, quòd Ariſtotel. loquitur ibi cum præciſione. & tunc uerum eſt, quòd anima non gaudet aut triſtatur, quin & totus homo. gaudere ergo & triſtari conuenit animæ ut ſubiecto im me-

mediato:toti autem homini conuenit per animam. Sicut color aliter & aliter cõuenit ſuperficiei & corpori. dico: toti homini:accipiendo totũ cathegorematicè: non ſincathegorematicè.

¶Ad tertium. aliquid poteſt intelligi variari dupliciter:uel ut ſubiectũ,uel ſicut terminus. primo modo nulla forma uariatur. & ſic intelligit auctor. ſed ſecundo modo poteſt. nam terminus formalis quo omnis generationis eſt forma: & hoc modo procedit argumentum. forma enim non alteratur: ut quod: ſed eſt illud: quo aut ſecundum quod ſubiectum alteratur. ¶Ad quartum oportet dicere,quòd hic tantum diffinitur forma accidentalis intenſibilis & remiſſibilis,ut dicit quædam opinio: uel quòd hic diffinitur ſola forma naturalis educibilis de potẽtia materię ſubſtantialis uel accidentalis: qualis non eſt anima humana. & de hoc dicetur aliqđ amplius parum poſt. ¶Deinde cum dicit. (Sed quoniam ut aiunt quidam.) Exponit tertiam particulã diffinitionis oſtendens quare additum ſit cõpoſitioni contingens.uolens, ꝙ per hoc diſtinguatur forma hic diffinita ab anima mundi.i.intelligentia, quæ mouet cęlum: quia licet illa ſit ſimplex in eſſentia & inuariabilis:non tamen eſt compoſitioni contingens:quia nulli alteri componitur. dicit ergo, quòd ut quidam aiunt ea anima mũdi eſt ſubiecta ſimplicitati.i.ſimplex eſſentia.nulli autem uariationi. ideſt eſt inuariabilis, ſicut & forma. ideo diſſocians. ideo diſtinguens hanc. ſcilicet formam quæ intenditur ab omnibus. ſcilicet tã anima mundi, quàm ſimilibus:ſi quæ ſint:addidit. ſ. in diffinitione: compoſitioni contingens:quia anima mũdi nec in ſe eſt compoſita: nec aduenit compoſito. ſ. cœlo, ut forma materiæ:qꝛ non eſt forma materiam informans. ¶Circa iſtam literam ocurrunt dubia. ¶Primum de ſuppoſito:an.ſ. intelligentia ſit ſimplex in eſſentia. uidetur.n. ꝙ non:qꝛ in omni eo quòd mouetur, oportet imaginari materiã, ſecundo metaphyſicę. Intelligentia autem uel angelus poteſt moueri, & mouetur ſæpe etiam localiter, ut nũc ſuppono. Cõt. 12. ¶Secundum iuxta hoc an ſit uariabilis. uidetur ꝙ ſic: quia ſicut anima alte-

alteratur a gaudio in tristitiam:ita uidetur quod possit angelus: saltem manifestum est, quòd est uariabilis circa actus & habitus intellectus & uoluntatis; puta ab una intellectione uel uolitione ad aliam:& ab ignorãtia ad scientiam. Suppono. n.hic, & uerum est, ꝙ angelus potest proficere in scientia accipiẽdo notitiam a rebus. ¶Tertium est an intelligentia sit compositioni contingens. uidetur nanque secundum Arist.2.cęli & mũdi & Commentatorem ibidem,& 12.meta. & Auicennam.9.meta.quòd cęli sunt animati:& non alia anima, quàm intellectiua: ergo aduenit compõni:cum sit forma & actus corporis: ergo &c. ¶Respondeo.ad primum dico, quod intelligentia est simplex ĩ essentia simplicitate, de qua nunc est sermo.quod probo sic.quia si esset composita ex materia & forma, uel illa materia est eiusdem rationis cũ materia corruptibilium,vel alterius:non primum, quia sic intelligentia esset corruptibilis & uariabilis. quæcũque. n. habẽt materiam vnigeneam sunt adinuicẽ trãsmutabilia.materia. n. est illud quo res potest esse:& nõ esse.nec secundum:quia tũc ponuntur duæ materiæ primæ. quod nullus philosophus diceret. Idem argumẽtum concludit de anima rationali, quòd non sit cõposita ex materia & forma. ¶Ad argumenta dico, quòd æquiuocatio est de materia, prout est altera pars compositi:uel ut dicit subiectum generaliter: in omni ergo qđ mouetur oportet imaginari materiam. i. subiectum, quod subijcitur motui: & hoc modo concedo materiam in intelligentia. est. n. subiectum multorum accidentium. ¶Ad secundũ concedo, quòd intelligentia uariatur etiam subiectiuè, sicut arguitur. & ideo ꝑ hoc etiam distinguitur a forma, quæ hic diffinit: auctor autem iste loquitur more antiquorum philosophorum, qui posuerũt intelligentias quosdam deos simplices in essentia inuariabiles omnino: ideo significanter dicit: ut aiunt quidam. ¶Ad tertium dico, quòd cęli nõ sũt animati, nec intelligẽtia est anima eorum. Arist. Commen. & Auicen. uel sunt negandi, uel exponendi hoc modo, ꝙ loquuntur de anima secundum conditionẽ, qua anima est motrix: non

Cõt.13.
Cõ. 36.
c.4.

qua

qua eſt forma. & illa eſt intelligentia propria reſpectu huius orbis cõiuncta huic, ut propria motrix. & talis non eſt niſi unica unius.

Quæſt. III.

QVæritur utrum diffinitio de forma hic data ſit bene aſſignata? ¶Arguitur quòd non. forma non eſt diffinibilis. ergo nec iſta eſt conueniens eius diffinitio. patet conſequentia. antecedens probatur. Tum quia forma eſt tranſcendens. nam eſt commune omnibus prædicamẽtis accidentiũ: nihil aũt eſt cõe generaliſſimis, niſi extra genus, & per conſequens tranſcendens: ſed nullum tranſcendens põt diffiniri: quia nec hẽt genus, nec differentiam. ſola autem ſpecies diffinitur. ergo &c. Tum quia forma, quæ hic intenditur, eſt cõis ſubſtantiali & accidentali: ſubſtantiæ autem & accidenti nihil eſt cõe vniuocum: & ſolum uniuocũ eſt diffinibile ex libro prædicamentorũ: quia uniuoca eandem habent rationem, & idem nomen. æquiuoca ſolum nomen; ergo &cæt. ¶Præterea iſta diffinitio datur per copulationem: omnis aũt talis diffinitio eſt increpanda ex. 6. topicorum. ¶Præterea. hic non ponitur genus, nec dr̃ia formæ: ergo diffinitio nulla. antecedens quo ad dr̃iam probatur: q̃a dr̃ia eſt quædam forma, & formæ non eſt forma: ergo &c. ¶Præterea, arguitur etiã contra diffinitionis particulas, ſicut prius in ſecundo quæſito. ¶Ad oppoſitum eſt auctor, qui uocat eam diffinitionem.

Respondeo iuxta dubia quæ tangit, prima ratio. primo uidẽdum eſt, an forma ſit propriè diffinibilis. ſecũdo an forma ſubſtantialis, aut accidentalis, uel cõis ad utranque diffinitur. tertio de ꝓpoſito an iſta notificatio cõuenienter aſſignetur. ¶Quantum ad primum uidetur dubium ꝑꝑ argm̃ factum, ꝙ forma cõis iſtis generaliſſimis non ſit propriè diffinibilis: quia cum ſit trãſcendens non habet genus, nec dr̃iam, nec per conſequens eſt ſpecies; quæ ſola ꝓpriè diffinitur. auctor aũt uocat hanc diffinitionẽ terminum non a proprietate diffinitionis; ſed a conuertibilitate: quia conuertibilis eſt cum forma. ¶Sed occurrit dubium, quid de forma alicuius per ſe exiſtentis in gñe. Dico, ꝙ poteſt diffiniri;

quia

quia licet non sit in genere nisi indirectè ſm coordinationem ſpecierũ illius gñis: tñ in ſuo ordine põt habere genus & differentiam per quæ diffinitur. uerbi gratia. Cont.6. ſicut anima diffinitur ſecundo de anima. quòd eſt actus corporis organici phyſici vitam habentis in potentia. hoc autem forte non eſt uerum de omnibus formis, vt de ultimis differentijs, de q bus nihil prædicatur in q d, nec ut genus: de quo alias. ¶ Quantum ad ſecundum per ordinem, dico tria. primum dictum eſt, quòd hic præcisè nõ diffinitur forma accidentalis, probatur. omnis diffinitio eſt adæquata ſuo diffinito: quia conuertibilis cum illo: ſed illa diffinitio non ineſt adequatæ formæ accidentali. patet. quia etiam competit formæ ſubſtantiali: forma. n. ignis fit. a. eſt compõni cõtingens ſimplici & inuariabili eſſentia conſiſtens, patet; ergo &c. ¶ Secundum dictum eſt, ꝙ nõ diffinitur hic forma ſubſtãtialis p̃cisè. qđ probatur per eandẽ rõnem: quia conuenit ẽt formæ accidentali; puta albedini. ¶ Tertium dictũ eſt, ꝙ diffinitur forma cõis ſubſtantiali & accidẽtali; qđ ſequitur ex prædictis.

¶ Contra. quia aĩa humana excluditur ab hac diffinitione in litera. quæ tñ eſt forma ſubſtantialis. Reſpõdeo ut iam dictum eſt ſupra, ꝙ forma hic diffinita eſt omnis forma naturalis educta de potentia materiæ; quæ non eſt nata exiſtere per ſe: qualis non eſt aĩa humana; ideo excluditur. forma ergo cõis formæ ſubſtantiali: & accidentali naturali hic diffinitur (ut vr̃) ſm intentionẽ auctoris. ¶ Quantum ad tertiũ dico, ꝙ conueniẽter ponitur: nã hic ponitur aliquid quaſi genus. ſ. contingens. i. actus adueniens: q a ẽt forma eſt pars compoſiti: & refertur aliquo modo ad ipſum: iõ ponitur terminus huius relationis compõni. i. cõpoſito quod ſequitur. ſequitur ſimplici & inuariabili eſſentia eſt loco dr̃ia; & ſeparat formã hic intentam ab omni alio, ut p̃dictũ eſt. ¶ Ad primum in oppoſitum patet ex primo articulo: ſed nego ſecundam probationẽ, cum dr̃, ꝙ ſubſtantiæ & accñti nihil eſt cõe uniuocum: nam ens eſt uniuocũ iſtis decẽ p̃dicamẽtis, ut dixi ſupra Porphyriũ. Silr̃ forma ſubſtãtialis & accñtalis habẽt pro cõi uniuoco hoc qđ eſt actus, nam quælibet quid-

quidditatiuè & formaliter eſt actus. ¶Ad ſecundũ dico, ꝙ per illa copulata ſimplici & inuariabili eſſentia: debet intelligi unum circũlocutum: & non eſt inconueniens poni copulationẽ ad circumloquendum aliquid in diffinitione: differẽtiæ, n. ultimæ ſunt nobis ignotæ: ideo oportet eas circumloqui per multa copulata. ¶Ad tertium cõcludit: ꝙ non eſt ꝓpria diffinitio: quod conceſſum eſt: ſed illud quod additur, quòd formæ non eſt forma: falſum eſt: una enim forma differt ab alia per aliquam differẽtiam, quæ differentia eſt forma eius. nec eſt proceſſus in infinitum: ſed deuenitur ad differentias ultimas & formas, quæ ſeipſis totaliter diſtinguuntur, & ſe totis differunt.

¶*Videtur autem quædã forma a natura eſſe: quædam uerò ab actu. Ratio enim a natura eſt. Calor uerò & paſſio quædam in actu conſiſtunt. In quibuſdam uerò dubium eſt, utrũ a natura aut ab actu incipiant eſſe, ut in figura inciſionis. Nam nihil additionis fit: ſed ſeparatio quędam partium. dico autem figuram ineſſe a natura: ſentiri uerò ab actu. C. eo.*

Queſt. IIII.

Væritur utrũ figura inciſionis ſit a natura, uel ab arte? Videtur, quòd non ab arte, per rationem auctoris. nam omne illud quod fit ab arte, fit per appoſitionem & additionẽ partis ad partem: ſed talis figura non fit ſic: ſed magis ꝑ amotionem & ſeparationẽ partis a parte: ergo non eſt ab arte: ex quo ſequitur, ꝙ ſit a natura. ¶Ad aliam partem arguitur, quòd non ſit a natura: quia illud cuius principium efficiens, eſt uoluntas & agens a propoſito: non ſit a natura: quia ſunt oppoſiti modi agendi hic & ille, ex 2. phyſi. ſed talis figura eſt huiuſmodi, ut patet: ergo non eſt a natura: ſed ab arte. Cõt. 49. & inde.

Respondeo: primo inquiram qualiter illa figura præcedit in materia antequam ad apparentiam ſenſibilem reducatur. ſecundo dicam ad illud, quod q̃ritur principaliter. ¶Quantum ad primum,

mum, est vna opinio, quæ dicit, quòd talis figura præcedit iam in materia actualiter: sed est cooperta aliis partibus eiusdem materiæ, puta lapidis aut ligni: quæ partes remouentur per actum artificis, & tunc figura apparet: ita quòd secundum hoc artifex nihil aliud facit, nisi remouere partes prohibentes apparentiam figuræ iam præexistentis a natura in materia præiacente. Forte huius opinionis est auctor. nam dicit, quòd figura est a natura: sed sentiri, idest apparere, est ab actu. ¶ Contra istam opinionem arguitur. Tum quia omnis actio noua positiua productiua habet aliquod positiuum ꝑ termino nouiter producto. illud non est sola separatio partium: quia separatio nō est nisi quædam priuatio: ergo est ipsa figura. nihil aliud potest dari. figura ergo nouiter producitur, & per consequens non iam præexistit. Tum quia in eadē parte materiæ non possunt esse actu simul figuræ incompossibiles, nisi ponas figmentū & chimericum in natura: sed in eadem parte materię possunt esse quæcunq; figuræ in sensu diuisionis: puta hominis, bouis, serpētis &c. quæ sunt omnino incompossibiles: ergo non sunt simul ibi in actu: & tamen essent secundum te. Tum qa figuræ extensę habentis partem extra partem impossibile est omnes partes simul actu esse: sed talis figura (de qua quæritur) est sic extensa: ergo &c. sed in quacunq; parte materiæ sit caput, potest fieri pes uel manus, & sic de alijs: ergo tales partes non præexistunt in actu.

¶ Dicam ergo quantum ad hunc articulum, quòd talis figura præcedit in materia tantum in potentia passiua & subiectiua, sicut oēs aliæ formæ, & nullo modo in actu. ¶ Quantum ad secundum primo præmittā unā distinctionem. secundo triplicem conclusionem. ¶ De primo sciendum, quòd naturale potest capi dupliciter actiue, scilicet & passiue. potētia enim receptiua formę potest comparari ad formam, quam recipit: uel ad agens a quo recipit: primo modo ipsa est potentia naturalis: uel violenta: uel neutra. dicitur naturalis: cum ad formam naturaliter inclinatur. violenta si sit contra inclinationem eius naturalem. neutra si neque inclinatur naturaliter ad for-

mam, nec ad oppositam. Exemplum primi. ignis ad moueri sursum. Exemplum secundi. ignis ad moueri deorsum. Exemplum tertij. sicut sup̃ficies se habet ad albedinem & nigredinẽ: uel ad medium colorem quencunque. ¶Secundo modo comparãdo receptiuum. s. ad agens a quo formam recipit: tunc est naturalitas, quando receptiuum comparatur ad tale agens, quod natum est naturaliter imprimere talem formam in tali passio. sicut non est naturalitas gñaliter, quando comparatur ad tale agens, quod nõ est naturaliter impressiuum illius formæ in illud passum, quale est agẽs uolũtariũ, & a ꝓposito siue creatũ siue increatũ & sup̃naturale. ¶Ex p̃dictis cõcludo, ꝙ naturaliter accipit̃ ęq uocè. nã diuersis opponit̃, & illa est una cã cognoscẽdi multiplex ex primo topicorum. naturale.n. opponitur uno mõ sup̃naturali. alio modo libero & uoluntario. alio modo uiolento: ut patet ex prædictis. nam naturalitas attenditur a parte principij actiui: tunc opponitur sibi liberũ uno mõ: & alio mõ supernaturaliter: sed ut attendit̃ a parte principij passiui: tũc opponitur sibi uiolentũ. ¶Quantũ ad ꝑm, sit ista prima conclusio: figura incisionis nõ est a natura: primo mõ accipiendo naturale. ꝓbatur. illa forma nõ est a natura primo mõ: ad quã passum nõ inclinatur naturalr: sęd figura incisionis est hmõi, ergo &c. ꝓbatio mino. quia si sic, ergo passum uiolenter esset sub forma sibi incõpossibili: qđ est falsum. quia lapis uel lignum sic recipit figurã asini: sicut figuram hominis. Ex eadem rõne cõcluditur, ꝙ talis figura non sit uiolenta: quia hoc est uerum generaliter, quòd quęcunque forma naturaliter est in materia eius opposita, & incõpossibilis est ibi uiolenter: & econuerso. quæcunque forma est in materia uiolenter eius opposita & incompossibilis est ibi naturaliter. Comparando ergo formã incisionis ad materiam præcisè ipsa non est ibi naturaliter, nec uiolenter: sed secũdum potentiam neutram: quia materia non magis ad unam figuram, quàm ad aliam oppositam sibi inclinatur. ¶Secunda cõclusio est ista. figura incisionis non est a natura: accipiendo naturale secundo modo, quod

pro-

probatur sic: illa forma nõ est a natura secũdo modo: quæ non producitur ab agẽte naturaliter talem formã imprimentem: sed figura incisionis est huiusmodi. qđ patet: quia artifex a quo inducitur, est agens liberũ: & a proposito. ergo &c. ¶Ex p̃dictis sequitur, quòd talis figura nullo modo sit a natura. vnde auctor uidetur hic simpliciter negandus, siue intelligat, quòd sit a natura: quia præexistit actu in materia: siue ex hoc, quòd materia eius est ens a natura: ut communiter exponitur: quia pari ratione domus esset a natura: quam tamen certum est esse ab arte: etiã per ipsum in litera. ¶Tertia conclusio est ista, quòd figura incisionis est simpliciter ab arte. probo: illa forma cuius principium efficiens est agens a proposito: & per artem est simpliciter ab arte: sed figura incisionis est huiusmodi. ergo &cæt. utraque præmissarum patet ex prædictis. ¶Ad primum, in oppositũ dico, quòd maior est falsa uniuersaliter accepta: quia artifex non tantum agit in apponendo: sed quandoque in remouendo.

NOta solutionẽ quæstionis secũdũ auctoris intentionem: ut communiter exponitur in hoc stare: quòd figura incisionis comprehendit duo. s. materiam & formam: quæ apparet & sentitur. quantũ ad materiam, est a natura: quia materia illa: puta lapis uel lignum a natura est: sed quantum ad formam, quæ apparet & sentitur est ab arte: quia per artem producitur ad actum.

¶Sed in his quæ in pluribus sunt: palam non est. Nam ea quæ in pluribus sunt: in actione esse impossibile est &c. Cap. eo.

Quæst. V.

QVæritur vtrum vniuersale sit a natura uel ab actu nostro? Vr̃ ꝙ ab actu nostro. vnde Cõmentator primo de anima. intellectus agens est, qui facit uniuersalitatem in reb. sed productio per intellectũ est ab actu nostro: ergo &c. ¶Præterea non a natura. ergo ab actu nostro. consequẽtia patet. antecedens ẽt patet: quia sic esset pone-

re uniuerſalia ſeparata & ideas. ¶Contra eſt auctor in litera.

Respondeo: primo ponã unam diſtinctionem. ſecundo dicam ad quæſtionem. ¶Quantum ad primũ. ſciẽdum, quòd uniuerſale ẽ nomen concretum. nam ſicut ab albedine dicitur album: ſic ab uniuerſalitate uniuerſale. Poteſt ergo vľe ſicut cętera concreta ſumi tripliciter. ¶Vno modo pro ſubiecto .i. pro re primæ intentionis, cui applicatur intentio uniuerſalis, & hoc mõ uniuerſale eſt primum obiectũ intellectus: & omnis ſcientia eſt uniuerſalium. ¶Alio modo pro re ſecundæ intẽtionis cauſata ab intellectu & applicabili rebus primæ intentionis. & ſic loquitur propriè logicus de uniuerſali. ¶Tertio modo ſumitur pro aggregato ex ſubiecto & forma: & illud eſt ens per accidens: congregat enim res diuerſas, ex quibus non fit unum per ſe: & de tali nõ eſt ars: quia de ente per accidens non eſt ſcientia: quia nec eſt diffinibile. ex 6. metaphyſic. ¶Quantum ad ſecundum ſit iſta prima con-

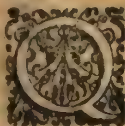
Con. 4. & inde. cluſio. vniuerſale primo modo eſt a natura. hæc probatur ſic. omne præcedens naturaliter actum rationis eſt ens reale: ſed uniuerſale primo modo eſt huiuſmodi: ergo &c. probatio minoris, quia obiectum naturaliter præcedit actum potentiæ, ſicut cauſa cauſatum: ſed uniuerſale primo modo eſt obiectum actus intellectus: ergo &c. de iſto uniuerſali poteſt intelligi ratio auctoris: quia producto ſingulari per naturam producitur natura in ſingulari, quæ eſt uniuerſale. iſto modo natura occultè operatur. ¶Secũda concluſio. uniuerſale ſecundo modo acceptum eſt ab actu noſtro: hoc patet: quia producitur per actum intellectus ¶Tertia concluſio eſt iſta. uniuerſale tertio modo eſt ens partim a natura: & partim ab actu nřo. patet ex prædictis. Vel poſſet dici aliter, ꝙ uniuerſale tertio modo ſumptum eſt ab actu noſtro. probatio: ab eodem producitur totũ cõpoſitũ, a quo inducitur terminus formalis: quia totũ cathegorematice dř generari, ſicut totus ignis dicĩ generari ab inducente formã ignis: ſed forma uniuerſalis producitur ab actu intellectus ex ſecunda concluſione: ergo totum vľe. ¶Confirmatur rõ: quia totũ vľe dř

ens

ens rationis ex hoc, ꝙ forma uniuersalitatis est a rõne: ergo pari rõne dr̃ esse ab actu rõnis, uel intellectus. Vtrum aũt vniuersalia sint in re, uel a re abstracta, dictum est in ꝓlogo Porphyrij in quadã q̃one. ¶ Ad primum in oppo. dico. ꝙ facit pro secunda conclusione: ideo pro nunc concedo ipsum. licet sit dubium an faciat hoc intellectus agens, ut dicit Commentator. an intellectus possibilis. ¶ Ad secundum nego antecedẽs, nec pono ideas aut uniuersalia separata, nisi ẜm considerationem: ut patet ex prędictis concorditer ad primã & secundam conclusiones quęstionis.

¶ *Hoc autem in quibusdã dubitabile apparebit. Speculo enim immutabili permanente imaginis motus fieri uidetur ad oppositi mutationem. Impossibile ergo erit soluere, concesso quòd ibi uerè forma existat. Si uerò non est incredibilis error putabitur in vulgo: licet conuenientius sit dicere. capitulo iij. de actione.*

Quæst. VI.

Q Veritur, vtrũ imago ĩ speculo apparens sit uerè in speculo, sicut accidens in subiecto? Et uidetur quòd non, per auctorem hic in litera. qui declinat ad partem illã negatiuam. ¶ Contra: imago ista, quæ videtur: aut est in speculo: aut in aere: non in aere: quia ut ibi non videtur. quod patet. quia amoto speculo, nihilominus imago illa in aere multiplicatur: & est ibi sicut prius: tamen non uidet̃. ergo imago quæ uidetur: habet esse in speculo. ¶ Confirmatur: quia obiectum quod uidetur per medium non est in medio: quia tunc medium non esset medium: sed extremum: sed aer interpositus usque ad speculum est medium huius uisionis. qd̃ patet: quia ipsum speculum videtur eodem actu uidendi: ergo imago non est in toto illo aere medio: ergo oportet, ꝙ sit in speculo: al's poneretur accidens sine subiecto. in oculo enim non est: quia sensibile positũ supra sensum impedit sensationem: ex secundo de aĩa.

Cõt.75. RESPONDEO: uidendũ eſt, quomodo talis imago generetur a quo. ſecundo de q̃ſito ubi ſit, uel in quo. Quantum ad primum dico, quòd imago iſta generatur ad modum, quo lux generatur in medio a corpore luminoſo, quod fit ſm triplicem modum, ut dicit Alacen in perſpectiua, ſcilicet ſecundum radium rectum: reflexum: & fractum. ¶Radius rectus eſt ille, q diffunditur a corpore luminoſo in medio eiuſdem dyaphaneitatis, quãtum durat uirtus luminoſi &c. ¶Radius reflexus eſt ille, qui occurrente opaco antequam terminetur uirtus actiua luminoſi diffunditur in partem obiectam: & hoc neceſſitate naturali: quia agens naturale: cuius uirtus actiua non eſt totaliter exhauſta in directo, agit quantum poteſt, & qđ non poteſt in directum, agit in obliquum. Exemplum in radio ſolis terminato ad parietem. Hoc modo generatur imago ſpeculi per reflexionem prædicto modo. ¶Radius fractus eſt ille, qui occurrente medio alterius dyaphaneitatis: non tamen omnino opaco multiplicatur in illo medio, non ſecũdum lineam rectam: ſed incidit ibi angulus, Exemplũ de baculo, cuius pars eſt in aqua, & alia pars in aere apparet fractus: licèt non ſit. Dico ergo ad propoſitum, quòd imago hominis uel alterius multiplicatur ſecundum illos tres radios, & gignitur immediatè ab ipſo homine obiecto: cuius eſt immediatè ſpecies ſenſibilis. illa autem quæ apparet in ſpeculo, de qua quæritur, gignitur ſecundum radium reflexum, ut dictum eſt.

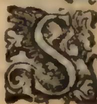
¶Notandum uerò, quod lux aut lumen modo terminatum ad opacum, non videtur: quod patet. Tum qa radii ſolares de nocte non apparent, qui tamen intercipiuntur inter nos & cęlum ſupra conum piramidis vmbræ terræ. Tum quia exiſtens in carcere opaco & tenebroſo, ubi per oppoſita foramina trãſiret radius ſolaris, non uideret illum radium, ſi corpuſcula illa, quę dicuntur athomi, non frangantur. Similiter eſt de imagine & de omni ſpecie colorum: quia ſpecies non ſunt viſibiles, niſi quando terminantur ad opaca: ita q non contiguatæ opacis non pñt cauſare ſpeciem per quam uideantur, ſicut ſpecies coloris dum eſt in medio non

uide-

uidetur:ſed quando contiguatur opaco:tūc poteſt uideri:ſicut patet de radio trāſeunte per vitrum coloratū, apparet color in pariete,vbi terminatur radius ille, & vr̄ coloratus:ſimiliter ſicut uitrū: & tn̄ in medio non erat uiſibilis iſte radius coloratus: & tamen ſpecies apparens in pariete eſt ſpecies coloris, & per illam uideť. ¶Similiter imago non uidetur in medio:ſed videtur in uitro: quia uidetur ibi terminatur. ¶Quantum ad ſecundum poſſet dici vno modo, ꝙ imago eſt realiter in ſpeculo,ꝑpter rationes poſitas in pede qōnis,nec ſeqꝫ tur non corpus moueri in corpore:quia ad motum ſubiecti gignitur noua imago in ſpeculo: quia accidēs nō migrat de ſubiecto in ſubiectum:ſicut in medio nouus radius continuè innouatur: licet unus tātum uideatur. ¶Alio modo dicitur communiter, quod imago iſta non eſt in ſpeculo:ſed in aere propinquo, qui ſpeculo contiguatur, & ibi terminatur uel reflectitur & diffunditur ad oppoſitam partem: eo ꝙ uirtus naturalis obiecti nondum eſt exhauſta:ſic ꝙ iſta ſpecies uel imago nullum habet ſubiectū extra oculū, niſi aerē: & ſic ducta ad oculum per reflexionem eſt ratio uidendi obiectum: cuius eſt imago. ¶Tenendo primam uiam: ad illud:in oppoſitum oportet negare auctorem in hoc loco. ¶Tenendo ſecundam. dicendum ad primam,ꝙ eſt in aere:nec ibi videtur imago:illa enim non uideť: ſed eſt ſpecies:& rō uidēdi eius obiectum. ¶Ad aliud per idem: & dato quòd imago eſſet uiſa: diceretur ꝙ pars aeris quæ contiguatur ſpeculo ubi eſt imago, ut in ſubiecto, habet tunc rōnem extremi: & totus alius aer interpoſitus vſque ad oculū habet rationem medii.

¶*Actio uero eſt: ſecundum quam in id quod ſubijcitur: agere dicimur &c. Cap. de actione.*

Queſt. VII.

Vbſequēter quęro vtrum deſcriptio data de actione ſit cōuenienter aſſignata. ¶Arguitur ꝙ non. nullus reſpectus eſt principium agendi:ſicut nec quantitas ſm̄ Cōmentatorē. ſed actio eſt formaliter reſpectus,ut ſuperius dictum eſt: ergo malè ponit: 4.phi.c. 84.

ſecũdum quam: quia illud: ſecundum: notat principiũ agẽdi. ¶ Præterea illud quo agens formaliter agit, eſt in eo formaliter. ſed actio non eſt formaliter in agẽ te: ſed in paſſo: ergo actio non eſt quo, uel ſecundum quam agens agit. Probatio minoris. Ariſto. tertio phyſicorum. vult, quod actio & paſſio fundentur in motu: ita quod nõ diſtinguantur formaliter, niſi per eſſe ab hoc & in hoc: ſed motus eſt in paſſo: quia ẽ actus mobilis: ergo actio & paſſio ſunt in paſſo. ¶ Preterea Deus creãdo & producẽdo de nihilo dicitur agere: ſed agendo nihil ſubijcitur ſuæ actioni: ergo incongruẽ ponitur: in id quod ſubijcitur. ¶ Preterea actio eſt generaliſſimũ: ergo nõ poteſt diffiniri. patet conſequentia. quia omnis diffinitio eſt per genus & differentiam: ſed generaliſſimum non habet differentiã, nec genus. ergo &c. ¶ Ad oppoſitum eſt auctor in litera.

Côt. 18. 2. inde.

RESPONDEO: ĩ iſta quæſtione: primo uidendum eſt de actione quid ſit: quia hanc difficultatem tangit primũ argumentum ſecundo in quo ſit: quod tangit ſecundum argumentum. tertio quot modis dicitur: quia hoc includit tertium argumentum, quarto de quæſito an conuenienter aſſignetur: quia hoc tangitur in quarto argumento. ¶ Quantum ad primum, dico tres concluſiones. Quarum prima eſt, quod illa actio quæ ponitur vnum de decem prædicamentis: non eſt aliquid abſolutum. hanc probo: quia ſi ſic: ergo ad actionem eſt actio: & ſic in infinitum. cõſequens eſt falſum, vt patet ex tertio phyſicorum. Probo conſequentiam. ad omnem formam abſolutam nouam poteſt eſſe aliqua actio: quia illa forma non eſt a ſe, nec a nullo: ergo eſt ab aliquo agente. ſed per te actio eſt forma abſoluta: & eſt noua. patet quia agens non ſemper agit: ergo &c & pari ratione ad aliam actionem erit actio: & ſic ĩ infinitum. ¶ Præterea ſi actio eſſet forma abſoluta, ue poneretur in agente, vel in paſſo: non in agente: quia ſi ſic: ergo omne agens mutaretur ſecundum formam abſolutam antequam paſſum mutaretur ab ipſo: quia paſſum non mutatur ab ipſo, niſi iam habente actionem: ergo oportet quod agens

Côt. 91. Idem. 5. phy. 10.

mutetur

mutetur ad hoc, quod habeat actionem, cum sit forma absoluta: sed illud consequẽs est falsum: quia motus est actus entis in potentia passiua: actiuum autem non est in potentia passiua: sed actiua: nec potest poni in passo: quia si sic, sequeretur inconueniens. s. ꝙ aliqđ passum non posset pati secundum formam de genere quãtitatis, uel qualitatis: q̃ simul duratione. & forte prius duratione uel natura patiatur secundum formam alterius generis posterioris. s. secũdum actionem: quæ ponitur alia forma absoluta. Est autem inconueniens maximum, quod subiectum non possit pati secundum formam absolutã priorem, nisi patiatur secundum formã posteriorem, quæ non est propria passio prioris. patet. n. quod albedo potest manere in subiecto post actionem transeuntem. ¶ Secunda cõclusio sit ista. actio quæ est genus, est formal̃r respectus: hæc sequitur ex prima: quia omne ens uel est ad se & absolutũ, uel ad aliud, & respectus: sed actio non est ad se vel absolutũ: ergo est respectus. ¶ Tertia concl̃o sit ista. actio quę est genus est respectus extrinsecus adueniens. ꝓbatio. omnis respectus q̃ non sequitur necessario extrema etiã ambo simul posita in actu est respectus extrinsecus aduenies: ut prius dictum est: sed actio est huiusmodi. nam posito actiuo & passiuo, non necessario sequitur actio, quia potest impediri, uel per distantiam, uel per contrarium agens impediens: etiam si sint approximata, ergo &c. ¶ Ad maiorem euidentiam huius articuli, ut appareat quis respectus extrinsecus adueniens est actio. Est notandum, quod agens creatum producens aliquid: habet unum respectũ ad tertiũ primum, siue totalem. qui dicitur productum; & habet alium respectum ad terminum formalem, qui dicitur forma educta uel inducta: & habet alium respectum ad subiectum istius formę, ꝙ est ipsum passum uel transmutatum. Quod autem respectus sint distincti, patet. Tũ quia sũt ad alios & alios terminos. ergo ibi sunt alii. Tũ quia respectus correspondẽtes eis sunt omnino alii. Primus enim respectus. s. producti ad producẽs ẽ sicut dependentis

dentis ad illud, a quo depē-
det ſm ſuū eſſe ſimpl'r. ¶ Se-
cūdus ē depēdētis ad illud,
a quo dependet ſecūdario:
ſicut primo accipit eſſe cō-
Cōt. 24. poſitū. forma aūt ſecūdario
& circi & p accidens. 7. meta. ¶ Ter-
ter. tius trāſmutabilis ad tranſ-
mutās, & a quo accipit for-
mā tantum: & non ſuū eſſe
ſimpl'r. Iſtorū aūt triū reſpe
ctuum ex parte agētis duo
primi ſunt intrinſecus ad-
uenientes: quia neceſſario
ponuntur extremis poſitis.
ſed reſpectus tertius qui eſt
ad paſſum eſt extrinſecus
adueniēs: quia poſſibile eſt
actiuum & paſſiuum eſſe:
& tamen non habere reſpe
ctum quo ad illud tranſmu
tet, & illud ab ipſo tranſmu
tetur: quia poteſt impediri,
vt dictum eſt. Actio ergo
cum ſit reſpectus extrinſe-
cus adueniēs eſt formaliter
ille tertius reſpectus, ſcili-
cet habitudo agentis tranſ-
mutantis ad ipſum. ſcilicet
paſſum tranſmutatum. duo
uerò primi ſunt reſpectus
de genere relationis.

¶ Quantum ad ſecundum
dico iſtam concluſionem,
quod actio eſt in agente, ut
in ſubiecto: & nō in paſſo.
probo: in eodem eſt reſpe-
ctus & fundamentum. non
enim poſſibile eſt qđ fun-
damentum ſit in uno ſubie
cto, & reſpectus fundatus
ſit in alio: ſed potentia acti-
ua eſt fundamentum actio
nis: & potentia actiua eſt in
agente, ut manifeſtum eſt:
ergo actio eſt in agente.

¶ Præterea reſpectus oppo
ſiti non ſunt uniuerſaliter
ſimul in eodē: ſaltem ut idē:
ſed actio & paſſio sūt reſpe
ctus oppoſiti. paſſio autem
vniuerſaliter & neceſſario
eſt in paſſo. ergo non in eo
dem erit actio. & patet: qa
ſi eſſet in paſſo, eſſet ī eo in
quantum paſſum: quia paſ-
ſum non eſt agens. ¶ Præte-
rea in quocunque eſt for-
maliter aliqua forma: illud
eſt ſimpliciter tale ſecundū
illam formā omnino enim
irrationabile ē, ꝙ forma in
aliquo ſit formaliter: & nō
denominet ipſam: vł quod
non conſtituat ipſum infor
matum ſecundū ipſam: ſed
ꝑ te actio eſt formaliter in
paſſo: ergo paſſum eſt for-
maliter agens, quod eſt im-
poſſibile: qa oppoſitum de
oppoſito. ¶ Dico igitur, qđ
actio eſt in agente, ut in ſu-
biecto remoto. in forma au
tem. ſ. potentia actiua, ut in
fundamento proximo. Si-
militer paſſio quæ dicit re-
ſpectum oppoſitum eſt in
paſſo, ut in ſubiecto & in po
tentia

tentia passiua, ut fundamẽto. ¶ Quantum ad tertium dico, quod actio est nomen multiplex & æquiuocum. ¶ Vno modo dicit de operatione immanente, prout intellectio & uolitio dicitur actio. 9. metaphysicæ. & tamen in rei ueritate ẽ qualitas & forma absoluta.

Cõt.16.

¶ Alio modo actio dicit respectum producentis ad ꝓductum, quomõ pater dicitur causa agens filij. ¶ Tertio modo actio dicit respectum inducentis ad inductũ: uel educentis ad eductum: quomodo calor dicitur causa caloris in ligno. & istis duobus modis est respectus intrinsecus adueniens, & de genere relationis. ¶ Quarto modo dicit respectum transmutatum: sicut in præsenti actionis descriptione sumitur, actio est secundum quam in id, quod subiicitur agere dicimur. & sic actio est genus distinctum, & unum de decem prædicamentis. Quinto modo actio sumitur pro re acta includendo illum respectum, quem exprimit hoc quod est ab alio, ut dicitur. 3. physicorũ. unde actio isto mõ ꝑtinet quantũ ad illud connotatũ ad aliquod genus absolutum, secundum quod passum trãsmutatur, puta secundum qualitatem, uel quantitatẽ, uel huiusmodi. ¶ Sed ille terminus ab alio qui formaliter importatur per nomen actionis in ista quinta significatione, ad huc potest accipi æquiuoce. uel. s. ab: ut a producente aut inducente uel ab: ut a transmutante. primo modo & secundo pertinet ad genus relationis, ut dictum est. tertio modo ad genus passionis, sicut & transmutatio passiua. Quantũ ad quartũ concedo, quod non est diffinitio propria. sed dicitur descriptio aut notificatio, quę sic intellecta, ut patet ex prædictis: est conueniẽter assignata. Actio est: secundum quam ut per actũ & formam actiuam, in id quod subiicitur scilicet in subiectum uel passum trãsmutabile: agere dicimur: nos scilicet agentes. in qua descriptiõe ponit subiectũ, quod est agens, & terminus, q est passum: & ponit aliqd loco generis: ẽm quã .s. formã, qa actio qditatiue & formaliter forma. ¶ Ad primũ argumẽtũ in oppositũ dr̃, ꝙ esse principiũ ꝓductiuũ cõtingit dupl'r. uel ut qd, ul' ut quo: & hoc

Cõt.18.

hoc secundo modo adhuc dupliciter. uel ut principiũ formale productiuum, alio modo ut actus productiuũ. exemplum primi. ignis calefaciens respectu caloris geniti in ligno. exemplum secũdi: calor in igne respectu termini eiusdem: exemplũ tertij: calefactio respectu eiusdem termini. Dico igitur, quod licet respectus nõ sit principium productiuũ duobus primis modis: est tñ tertio modo, vt actus productiuus: & talis est respectus de genere actionis. ¶ Ad secundum concedo, quod actio est in agente. Ad Arist. 3. physi. dico, ꝙ loquitur de actiõe, hoc modo scilicet pro re acta, quæ est ipsa forma, quæ inducitur in passum per motum. de illa concedo, quod reperitur in passo. ¶ Ad tertium dico, quod quando Deus producit de nihilo, nõ agit actiuè de genere actionis: sed de genere relationis, q̃ est producentis ad productum. ¶ Ad quartum patet ex dictis, quod non est diffinitio propria: sed descriptio quædã aut notificatio.

¶ *Non est autem motus actio: sed quale. Quiescere enim est quale: quare & motus quidem quale erit. Simpliciter enim quæcunque contrariorum oppositionem suscipiunt, eiusdem suscipiunt generis prædicationem. Capitulo eodem.*

Quæst. VIII.

QVæritur vtrũ motus sit in genere qualitatis? Videtur, quod non: quia motus est in genere quantitatis, ergo non in genere qualitatis. patet consequentia: quia idem non p̃ esse in diuersis prædicamentis. probatio antecedentis. per Aristo. 5. meta. c. de quãto. Tempus est quantitas ꝑ motum: ergo motus magis & tempus est quantitas per se: quia species quantitatis continuæ. per Ari. ergo motus est magis species quantitatiua. ¶ Præterea est motus in genere actionis uel passionis: ergo non est in genere qualitatis. consequentia probatur: ut prius. probatio antecedentis: illud qđ de alio prædicatur in abstracto est idem illi essentialiter: sed ista est uera: passio est

Cõt. 18.

in p̃ntis c. de q̃titate.

eſt motus: & iſta: actio ẽ motus: ergo ſunt eſſentialiter idem: & per conſequẽs eiuſdem generis. probatio minoris. hæc per ſe eſt uera: patiens mouetur, ergo paſſio eſt motus: & iſta ſimiliter agens manet: ergo actio eſt motus. utraque conſequentia tenet per locum a coniugatis. ¶ Præterea motus accipit formam ſpecificam a termino ad quem. 5. physicorum. ergo ſimiliter genus. ſed per ſe terminus motus eſt in tribus generibus. ſ. quantitate: qualitate: & vbi. ex. 5. phyſi. ergo motus eſt per ſe in illis tribus generibus: non ergo tantũ in genere qualitatis. unde. 3. phy. dicitur, quod tot sũt ſpecies motus, quot entis acquiſiti. ſ. per motum. ¶ Ad oppoſitum eſt auctor hic in littera.

Cõte. 4. & inde.

Cõte. 9.

RESPONDEO ſecundũ Cõmentatorem. 3. phyſicorũ de quidditate motus ſunt duę famoſę opiniones. Vna quod motus eſt fluxus formæ. alia, qđ eſt forma fluẽs. & dicit, quod prima eſt cõmunio: ſed ſecunda uerior. ¶ Si ergo teneatur prima opinio, quod motus ſit fluxus formæ non ipſa forma: certum eſt, quod per ſe ſpecies quantitatis continuæ: dicit Ariſt. 5. meta. 2. cũ hoc etiam poteſt poni in tertia ſpecie qualitatis, non per ſe & eſſentialiter: quia ſic nihil idem eſt in diuerſis generibus: ſed pro quanto eſt sẽſibile cõmune, ſicut & q̃es, ut dicitur. 2. de anima. Qualitas autem ſenſibilis facit tertiam ſpeciem qualitatis. hoc autem modo uidetur auctor cõſideraſſe motum, cum dicit, motus eſt quale, ſicut & quieſcere. Et ꝑ hæc patet ſolutio ad primum argumentum. Si autem teneatur ſecunda opinio: quam credo ueriorem. ſ. quod motus non eſt aliquid realiter, niſi ipſa forma fluens: ſic nõ poteſt prout in vno genere tantum: ſed eſt in diuerſis, vt motus in quantitate eſt in genere quantitatis. Similiter eſt de motu in qualitate, & vbi. hoc modo uidetẽ conſideraſſe motum Ariſt. 3. & 5. phyſicorũ. & ſic patet ſolutio ad tertium argumentum. de quiete autem oppoſita motui dicendũ eſt conſequenter, quod in eodem genere ponenda eſt, in quo motus. ¶ Ad primũ in oppoſitum & tertium patet ſolutio ex prędictis. ¶ Ad ſecundum nego antecedẽs. Ad probationem nego minorem. hæc enim eſt falſa: paſ-

Cõte. 4.

Cõt. 19.

Cõt. 64.

passio est motus. similiter ista, actio est motus. Et quã do probatur ꝑ locum a cõiugatis. i. a concretis ad abstracta. dico, quod talis consequentia non tenet in concretis dictis per accidẽs. nõ enim valet: homo est albus: ergo humanitas est albedo. ita hic non sequitur: patiẽs mouetur: ergo passio ē motus: quia prima est per accidens: tenet autem consequentia in prædicatis per se, ut album est coloratũ, ergo albedo est color: quia in prima est prædicatio per se in primo modo.

¶ *Passio autẽ est effectus illatioque actionis.*

NOtandum, quod ut dicebatur supra proprium est actionis ex se inferre passionem. eo ergo modo quo actio efficit & infert ex se passionem: eo modo passio est quid effectum & illatum ab actione. quomodo autem actio inferat passionem dictum est superius. in hac ergo descriptione ponitur aliquid quasi locutio gñis. s. effectus illatioq;, ex ponendo ly: q;: ꝓ. i. ut sit sensus: effectus. i. ꝟ illatio. Iterũ sumẽdo abstractũ ꝓ cõcreto: illatio. i. illatũ ponit ut suũ correlatiuũ, vł ut relatio opposita actionis. passio aũt & actio sũt respectus oppositi: iõ dẽnt se mutuo notificarı̃: qa oportet in vtrorũque rõnib. utrisque uti. sicut ergo in descriptione actionis posita ẽ passio implicitè dicendo, in id qđ subiicit. i. patit. i. trãsmutatione passiua: sic ĩ descriptione passiõis ponit actio: sed explicitè: ut dictum est. ¶ Contra hãc descriptionẽ arguit. Tum qa non est conuertibilis cũ diffinito. nam qualitas, imo oĩs forma terminãs motũ est effectus illatioque actionis. agens. n. uel mouẽs efficit formã, ad quam est motus ipsa actione, ut actu ꝓductiuo: ergo &c. Tum qa datur per copulationem, & oĩs talis diffinitio est increpãda scđm Ari. 6. topicorũ. Tũ qa idem non põt copulari sibi: quia inter diuersa: sed effectus & illatio actionis sunt idem; ergo malè ponitur ly: que: pro. &. ¶ Ad primum dicitur, quod sic intelligendum est, quod passio est effectus uel illatio actionis primo & ĩmediatè. sed non est sic de forma, quę terminat motum, quia illa mediãte passione causatur. uerbigratia. calor in corpore non causa- cap. 13.

ſatur primo & immediate ſed mediante paſſione. ipſa autem paſſio cauſatur primo & immediatè: & hoc modo eſt intelligenda deſcriptio.¶Sed contra: paſſiuum non patitur, niſi quia recipit nouam formam, ergo primus ex natura rei habet formam, quam patiatur: & per conſequens, quã habet paſſionem, quia cauſa prior eſt cãto, ergo forma iſta prius eſt effectus actionis quã paſſio. Confirmatur: quia q̄cquid ē prius priore, eſt prius poſteriore: ſed paſſum eſt prius paſſione ſicut fundamentum eſt prius reſpectu, & uniuerſaliter omnis reſpectus eſt poſterius extremis.¶ Similiter forma quæ inducitur eſt prior paſſo, ut actu patiẽs, quia (vt dictum eſt) non eſt actu paſſum, niſi per formam, ad quam tranſmutatur: ergo forma iſta ē prior paſſione, & per conſequẽs prius & immediatius effectus actionis.

¶Aliter ergo dicendum eſt: ut prius in capitulo de actione: quia paſſio eſt effectus actionis: ſic quod actio efficit ipſam, non ut quod, nec ut principium formale quo, ſed ſicut actus productiuus quo agens tranſmutat paſſum: & tranſmutatio paſſiua eſt ipſa paſſio illata. paſſio ergo eſt illatio & effectus actionis, ſicut reſpectus oppoſitus conſequens formam, ad quam paſſum tranſmutatur: unde in tali transmutatione oportet imaginari tria inſtantia uel ſigna naturæ, licet totum poſſit eſſe ſimul tempore & duratione.

¶In primo ſigno eſt agens & paſſum ut duo abſoluta ante omnem actum: puta ignis & aqua.¶In ſecundo ſigno forma caloris inducitur in aqua ab igne.

¶In tertio ſigno conſurgit reſpectus paſſionis in paſſo, & reſpectus actionis in agente, quia ſimul ſunt reſpectus oppoſiti, & non ſunt. Forte in eodem ſigno innaſcuntur reſpectus producentis & producti: inducentis & inducti: qui ſunt de genere relationis.

¶Ad ſecundum & tertium poteſt dici, quod iſta non eſt uera diffinitio, quia nullum generaliſſimum poteſt uerè diffiniri, cum ſupra ſe non habeat aliud genus, nec differentiam, nec eſt propriè copulatio, nec idem ſibi copulatur, quia ly, quæ non *

de-

debet intelligi copulatiuè: sed expositiuè que ꝑ idest: non pro &c.

Quæst. IX.

AD maiorem euidentiam huius capituli de passione. ¶Quæritur, utrum passio sit genus distinctum ab actiōne? ¶ Et uidetur primo, quod nō sit genus: quia id quod est species alicuius generis nō est genus generalissimum: sed passio est huiusmodi. nam species tertia qualitatis ponitur passio & passibilis qualitas. ¶Præterea principij non est principium: sed actio est principium passionis: ut patet ex prædictis: ergo passio non est principiū: ergo nec generalissimum.

¶Pręterea actio & passio sunt respectus oppositi: ergo pertinentes ad genus relationis: non ergo sunt generalissima. ¶ Secundo arguitur, quod non est distinctum genus: quia actiuum & passiuum similia sunt gener̃ ex primo de generatio-

Cóte.5. ne, ergo & actio & passio: consequentia patet per locum a coniugatis. ¶Pręterea cōtraria sunt in eodē

Cót.24. genere secundum Arist. 10. meta. sed actio & passio sūt contraria: ergo. ¶ Ad oppositum est auctor hic in littera. & Arist. qui ponit decē genera: quia tunc non esset decimum.

Respondeo, quod de passione plura dicta sunt capitulo de actione. ideo breuiter hic transeundo: prius uidendum, si passio est generalissimum. secundo, si sit distinctum ab actione.

¶Quantum ad primum, sit prima conclusio. passio est genus generalissimum. probatio: illud quod non habet aliud superueniens genus ē genus generalissimū ex diffōne gn̄is data a Porphyrio: sed passio ē hmōi: ergo &c. Minor patet, q̄a nō habet supra se nisi ens, qđ nō ē gen⁹. ergo &c. ¶Cōtra. forma est quid commune superius pr̨dicatū de actione & passione &c. ergo omnia ista habent supra se genus. probatur; quia forma non prædicatur de eis, ut accidens, nec ut proprium. patet, nec ut spęcies, nec ut differentia: quia pr̨dicatur in quid de eis, ergo prædicatur ut genus. ¶Respondeo, forma est ęquocum, ut est cōmune istis, & est transcendens, nullum autem tale ē genus. ¶Secunda conclusio

est

est ista: passio est unum genus. probatio. illud genus quod secundum vnam rationem de omnibus suis inferioribus prædicatur, est unum genus: sed passio est est huiusmodi: ergo &cæt. ¶Sed quæ ē ista una ratiōe? Respondeo, quod est ratio transmutationis passiuę: quia omnis passio est respectu transmutati ad transmutans. Et his patet ad argumenta contra hunc articulum. ¶Ad primum patet in littera, quod ęquiuocatur de passione. passio enim quæ est genus, nullius alterius generis est species. ¶Ad secundum dico, quod maior sic absolutè sumpta est falsa: substātia enim ē principium omnium aliorum nouem principiorum: sed si sic, intelligatur, quod principij non est principium in eodem genere: maior est vera: sed minor est falsa. passio enim non habet principium in eodem genere.

¶Ad tertium dico, quod non omnes respectus oppositi sunt de genere relationis, sed illi tantum qui sunt ītrinsecus aduenietis; actio autem & passio sunt extrinsecus aduenientes: ut sæpe dictum est. ¶Quantū ad secundum dico, istam conclusionem, quod passio est distinctū genus ab actione: quod patet ex præcedentibus. Tum quia est in alio subiecto: & nunquā simul sunt respectu eiusdē. Tum quia habent distinctas descriptiones. Tum qa habent alias rōnes prædicādi de suis inferioribus: ¶Ad primum in oppositum dicendum, quod Arist. ibi loquitur de genere physico & subiicibili. actiuum enim & passiuum communicāt in materia & subiecto, sed non sunt idem genere logico prædicabili: de quo quæritur in proposito.

¶Ad secundum dico, quod actio & passio non sunt respectus oppositi contrariè: sed relatiuè: & dato quod essent contrarij largo modo: non tamen sequitur, quod sint in eodem genere: quia contraria possunt esse genera aliorum: ut ibidem dicitur & in prædicamētis &c.

¶*Quando uerò est quod ex adiacentia temporis relinquitur & cęt. ca. quinto de quando.*

Quæst. X.

Circa capl'm de quādo. Quæritur utrum quādo possit cōparari? Videtur

quod non, quia nulla relatio poteſt eſſe fundamentum relationis: quia tunc procederetur in infinitum. ſed quando eſt relatio; quia reſpectus. comparatio autem eſt relatio: patet. ergo non poteſt fundari in quando: nec per cõſequens, quã do poteſt comparari. comparatum .n. comparatione cõparatur. ¶ Contra eſt ipſe auctor in litera.

RESPONDEO, qđ quæſtio iſta tangit difficultatem, an relatio poſſit fundari in relatione ideo primo uidẽdũ eſt, in quo relatio põt fundari, ſecundo ex his ad quæſtionem. ¶ Quantum ad primũ, prima cõclusio eſt iſta.
1. phyſi. Cõt. 80. relatio poteſt fundari immediatè in ſubſtantia: probatio. materia & forma sũt cauſa immediata omnium accidentium. ſed omnis cã fundat immediatè reſpectũ cauſalitatis: ergo reſpectus cauſalitatis fundatur immediatè in ſubſtantia materiæ & formę. Similiter poteſt argui de cauſalitate paſſiua: quia aliqua ſubſtantia generatur & producitur: ergo fundat immediatè reſpectum producti ad producens uel generans. ¶ Præterea compoſitum immediate depẽdet a materia & forma: & ſubſtãtia a primo ente: ſed dependentia eſt relatio: ergo relatio fundatur immediatè in ſubſtantia. ¶ Præterea forma ſubſtantialis immediatè unitur materiæ: ergo immediatè fundat reſpectũ unionis. ¶ Præterea ſubſtãtia eſt prior omni accidente: ſed prioritas eſt formaliter relatio: & ita prioritas fundatur immediatè in ſubſtantia: aliter eſſet proceſſus in infinitum.

¶ Secunda cõcluſio eſt iſta. relo poteſt immediatè fundari in qualitate & quãtitate. hæc. n. ab omnibus conceſſa eſt, & patet. 5. meta. ca. de ad aliquid, ut ſimile & ęquale &c. ¶ Tertia cõcluſio eſt iſta. relatio poteſt fundari immediatè in relone. probo. ſicut hęc albedo & illa ſunt eiuſdẽ gñis vel rõnis: & fundant relationem conformitatis: ita pñitas hæc & illa ſunt eiuſdem rõnis: ergo fundant relationẽ cõformitatis, nec iſta cõformitas eſt idem qđ pñitas: qa conformitas eſt de prio mõ relatiuorũ: pñitas de ſcđo. ¶ Cõfirmat: qa pñitas & pñitas ſunt eiuſdẽ ſpẽi, uł idẽ ſpẽ: idẽtitas ẽ relo. ergo relo fundat in relone. Item iter pñitatẽ & filiationẽ ẽ relo difformitatis: ergo relo Cõt. 20.

funda

fundatur in relone hac & illa:nec difformitas, cũ sit de primo mó:est idem qđ pñitas & filiatio, quæ sunt de scđo mó. ¶Prꝗterea certũ ẽ ꝗ inter relones est ordo & distinctio:sed ordo & distinctio sunt relationes: ergo &c. Contra arguitur,sicut paternitas & paternitas fundant conformitatem, quæ est relatio per te:ita conformitas hæc & illa cum sint eiusdem rationis fundabũt aliam conformitatem:& sic in infinitum. ¶Similiter potest argui de distormitate ordene & distinctione. ¶Respondeo,quod standum est in secundo.nam aliqua relatio sic est rõ referẽdi, quod non refertur: & sic est quo, quod non est quod. una ergo conformitas non est cõformis alteri:sicut nec albedo est alba, nec tristitia tristatur. ¶Quarta conclusio, quæ sequit ex prædicta est illa. relo põt fundari immediate in omni ente. probo: omne ens omni enti cõparatũ est idem uel diuersum ex. 10. meta.sed idẽtitas uel diuersitas sũt relones: ergo fundãtur in oĩ ente. ¶Cõfirmatur,ꝗ omne ens uel ẽ cã uel cãtum prius uel posterius vel sit.quę oĩa sũt nomina relatiua, & dicũt formalr respectus. ¶Quãtũ ad ₰m patet ex prædictis,ꝗ nõ repugnat ipsi, quando nec alicui respectui posset comparari: quia potest fundaŕ relationem. ¶Ad argumentum in oppositum dico,qđ maior est falsa: quia secundum Euclidem proportionalitas est similitudo duarum proportionũ. ergo super proportionem quæ dicit formaliter relationem, uel super unitatẽ eius fundatur similitudo:quę etiam formaliter est relatio:maiorem ergo habet falsam illud argumentum: & non sequitur processus in infinitum: quia statur in secundo uel tertio:& tandem uenitur ad absolutum, sicut accidens fundatur in accidente:puta qualitas in quãtitate.nec proceditur in infinitum: sed tandem deuenitur ad substantiam. 5.geo.in prin.

¶ *Est autem quando in omni eo quod incipit esse: vt corpus quidem uniuersum aliquando est: ut in tempore &c.Cap.eo.*

Quæst. XI.

QVæritur utrum hęc ꝓprietas ualet, quod ꝓprium est ipsi quãdo esse in omni eo qđ incepit esse.

Videtur quod nõ: quia angelus uel intelligentia incepit esse: & tamen non est in quasi probatio quia nõ mẽsuratur tẽpore, sed æuo. ¶Similiter arguitur de anima, quia uidetur se habere sicut angelus: & tamẽ in litera dicitur, quod est in tẽpore, & in quando. ¶Præterea primum mobile incipit esse: & tamen nõ est in quãdo. probo. mobile est prius natura motu, motus ẽ prior tempore. & tẽpus est prius quando. quælibet istarum probatur: quia subiectũ & causa prius est accidente & causato. motus autem est in mobili, & tempus ĩ motu: quia passio motus: sed tempus est cã quando. ergo à primo ad ultimum: totũ mobile est prius quando: sed prius ut prius non est in posteriori. ergo. ¶Cõtra est hic auctor in littera.

RESPONDEO hic præmittẽdo unam propositionem. s. quod eo modo quo aliqd est in tempore: eodem mõ est in quando. hoc est probabile de se. ¶Sed ad uidendũ, quando aliqd est in tpe, notandum quod ista quinque se habent secundũ quẽdam ordinem in entibus. ¶Primũ est fluxus formæ scilicet ipse motus qcũque: puta dealbatio: & illud essẽtialiter mẽsuratur tpe: quia nihil eius manet idẽ: sed rõ eius reqrit partem succedere parti eius. ¶Secundum est forma, secundum quam põt esse fluxus partis post partem. puta ipsa albedo in esse quieto. ¶Tertiũ est forma, secundum quã actualr est fluxus. puta ipsa albedo in fieri. & hoc secundum & tertium est eadem forma: licet secundum dispositionẽ diuersam acceptam: & secũdum illam uno modo acceptam est actu motus & alio modo acceptamẽ actu qes. primo modo mensuratur tempore ratione fluxus an n exi. secundo modo nunc temporis. quidam dicunt quod æuo. ¶Quartum est permanens, in quo non est natus esse fluxus partium: tamẽ necessario habet formam consequẽtem, in qua natus est esse fluxus partiũ: puta celum, & quodcunq; mobile: & etiam angelus si sit localiter mobilis: & illud quartum non mensuratur tẽpore per se: nec secundũ ipsum est propriè quies: sicut nec motus: quia nõ est natum moueri nisi per accidens: iõ nec quiescit. sed motus & quies est secundũ aliq̃ formã necessario conse-

sequentem ipsum: & sic per accidens tempore mensuratur. ¶Quintum est illud, in quo non potest esse fluxus, nec in aliquo consequente ipsũ naturaliter: ut ẽ Deus. & iõ quia manet inuariatum omnino idem dum manet: nullo modo mensuratur tempore, nec secundum se totum, nec secundum partem eius: nec etiã mensuratur tempore per accidens: tale nullo modo est in quando. Ex his patet ad quæstionem, quod quãdo aliquo modo est in omni eo quod incipit, sicut & tempus. ¶Ad argumenta patet ex prędictis, quod tã angelus, quàm anima, & q̃ celum aliquo modo sunt in tempore, & in quando: licet secũdum suum esse, formale & quidditatiuum mensurentur æuo. ¶Aliter potest dici, quod auctor loquitur secundum opinionem Ari. qui ponit intelligentias & celum esse ab æterno, & nõ incepisse. ¶Ad aliud autem de anima soluitur, quod nõ simile est de anima & de angelo. Tũ quia etiã ſm Ari. 19. de aĩalibus. intellectus idest aĩa est ab extra. i. creata & ,pducta d' nouo. nec sic est angelus secundum eũ: cum angelus non sit forma

8.phi.& 12.met: & alibi sæpe.

corporis sicut aĩa: iõ magis est variabil' secundum tempus, quam sit angelus.

¶Vbi uerò est circumscriptio corporis a circunscriptione loci proueniẽs. locus autem est in eo qđ capit: & circumscribit: est ego in loco, quicquid a loco circunscribitur: non est autem in eodem locus & ubi. locus enim in eo quod capit: ubi uerò in eo, quod circunscribitur, & complectitur: uidetur autem non omni ad esse. Anima enim nusquam est. Nullum enim locum occupat: neque implet. cap. vj. de ubi.

Quæst. XII.

QVęritur utrum anima uel intelligentia occupat locum? Videtur, q sic. nam quod determinat sibi locum, est in loco: sed anima & intelligentia sunt huiusmodi. ergo. maior patet. quia non sunt ubique. ergo in aliquo loco determinate. ¶Cõtra est auctor

hic in littera.

RESPONDEO. primo uidendum est de loco corporis. secundo de loco angeli siue animæ. ¶ Quantum ad primum notādū est, quod oī corpori pręter ultimū celum, quod non habet extra cōtinens, conueniunt sex. ¶ Primū ē esse in loco actuali: nō φ necessario sit in loco, q̄a Deus posset facere lapidem non existēte aliquo corpore locāte: & lapidem existentem absque omni alio corpore: uel facere illū extra uniuersum: & utroq; modo esset non in loco. nō ergo requirit esse necessario in loco: sed tantum habet potentiam passiuam, qua posset esse in loco: tamē de secundo omne corpus præter ultimum est in loco. ¶ Secundum est esse in loco actualiter determinato. nō n. potest esse in loco, quin il lud ultimum contenti, qđ est proximum continenti faciat illud actu: quia facit distare latera continentis. secus est de parte in toto, q̄ non facit superficiem in potentia continentem ipsam esse in actu. & ideo pars in toto non est sicut locatum

Cōt. 23. in loco. ex. 4. phi. ¶ Tertium est esse in loco æquali. nam pp eandem quantitatem, qua facit locū in actu modo prædicto necessario exigit locum sibi æqualem. ¶ Quartum est esse in loco commensuratiuè, & hoc ꝓpter eandem quantitatem: ita quod pars superficiei cōtenti correspondet parti superficiei continentis, & totum toti. Quintum est esse in loco determinatè hoc uł illo, & hoc competit corpori ex determinato loco ipsum locante. ¶ Sextum est esse in loco naturaliter uel uiolenter: & hoc competit corpori: inquātum corpus naturale: ex hoc. s. inquantum habet formam substātialē determinatā & qualitates determinatas natum est ab aliquo locante conseruari, & ab aliquo corrūpi. & quando cōtinetur ab ultimo illius quod est natum ipsum conseruare: dicitur esse in loco naturali. quando uerò ab illo quod natum est ipsum corrumpere: dicitur esse in loco uiolenter. ¶ Quantum ad secūdum correspondenter, dicam sex. Primum dictum est, quod angelus non necessario est in loco: q̄a multo magis quam corpus posset fieri sine creatione creaturæ corporalis: uel ea facta posset fieri & esse extra

omnem

omnem creaturam corporalem. tamen in angelo est potentia passiua, qua posset esse in loco. ¶ Secundū dcm̄ est, quod non oportet angelū eē i loco actuali, q̄a non oportet eum esse in aliquo continente diuisibili actu existente. non enim facit latera continentis distare. & ideo non facit superficiem continentem esse in actu. ¶ Tertium dictum est, quod non potest angelus esse in loco quantumcunque magno: quia hoc est proprium Dei, nec ut credo p̄t esse in loco quantumcunq; paruo in infinitum, potest tñ esse in puncto. hoc pro nunc supponatur: quia probare illud est difficile & magis alterius speculationis. ¶ Est ergo angelus in loco sic, quod habet locum determinatum, tamen indeterminate hoc modo: quia est aliquis locus quo maiorem non posset habere: & aliquis quo miniorem non posset habere: loquendo de loco continuo: licet forte posset esse in pūcto. ¶ Quartum dictum est, quod angelus non est in loco commēsuratiue: quia cum sit indiuisibilis, non habet partem & partem cum partibus loci. ¶ Quintum dictum est, quod angelus est hoc loco, uel in illo: quia non est ubique. nam angelus cum sit in potentia ad ubi in communi, & non ex se determinatus ad hoc ubi uel illud: tamen ab eodem agente reducitur ad hoc, quod sit actualiter in loco, & in hoc loco vel in illo. illud uerò est creans & producens.

¶ Sextum dictum est, quod angelus non est in aliquo loco natural̄r: q̄a tunc esset in aliquo loco uiolenter, q̄n. s. esset extra locum naturalem: & sic ēt aliquod corpus haberet naturalem habitudinem ad ipsum conseruandum: & aliquod corpus ad ipsum corrumpendum: quod simpl̄r est falsū. ¶ Ex illo sexto dicto patet, quod illa potentia quæ est in angelo ad essendum in loco nō est naturalis, nec uiolenta: sed est neutra, q̄a istud passum. s. angelus non inclinatur ex se naturaliter ad hunc locum, nec ad oppositum: sed neutro modo habet se ad ista: sicut superficies se habet ad albedinem & nigredinem. ¶ Sic ergo patet quomó angelus est in loco scilicet diffinitiue. Et quomó non commēsuratiuè, quomodo auctor iste negat, angelū & animā

esse in loco. ¶Sed tunc occurrit dubium.illud ubi diffinitiuum aut esse in loco diffinitiuè quid est, & ĩ quo genere collocetur. ¶Respõdeo ꝑ illud, ubi nihil aliud intelligo, nisi assistentiam vel præsentiam angeli ad locum: a quo utique continetur. Sed nec circũscribitur, nec cõmensuratur. est autẽ in genere ubi per reductionem: quia cũ isto habet maiorem conuenientiam & similitudinẽ quàm cum aliquo alio prædicamẽtorum. ¶Ad arg. in opp. patet quod concludit pro esse in loco diffinitiuè uel determinatiuè. ¶Ad aliud in contrariũ: loquitur de esse in loco cõmensuratiuè.

¶*Nequaquàm igitͣ duo in eodem loco esse simul possunt: nec idem unum in diuersis. cap. e.*

Quæst .XIII.

Subsequenter quæritur utrum sit possibile idẽ corpus eẽ simul in diuersis locis. Videtur quod sic. nam in eodem loco possunt esse duo corpora simul. ergo & idẽ corpus in diuersis locis. antecedens patet de ferro ignito, ubi sunt simul ferrum & ignis: cõsequẽtia patet: quia si ĩs possibilitas uel impossibilitas uidetur eẽ hinc & inde. ¶Cõtra est auctor in litera, & Aristoteles quarto physicorum. Cõt.30 & inde.

RESPONDEO hic sunt duæ conclusiones secundum fidei ueritatem. ¶Prima cõclusio est, quod de potentia Dei possibile est duo corpora esse simul in eodẽ loco. qđ patet. Tũ quia Christus fuit natus de virgine matre. ergo clauso claustro: quod esse nõ potuit nisi duo corpora simul essent. Tum qa Christus resurrexit clauso sepulchro. vnde mulieres dixerunt: quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? quem tamen lapidẽ angelus postea reuoluit. cõstat ergo in resurrectione corpus Christi simul fuisse cum corpore lapidis. Tum qa post resurrectionẽ intrauit ad discipulos ianuis clausis. ergo idem quod prius. Tum qa celũ est corpus indiuisibile. quia incorruptibile: diuisio aũt est quędã corruptio. sed corpora beatorũ in celo empireo erũt simul cũ celo & ecõuerso. sine diuisione & cessione alicuius illorũ. ¶Scđa concĺo est, qđ de potentia Dei idẽ corpus

potest

potest esse simul in diuersis locis. probatio. quia corpus Christi simul est in cęlo, & in sacramēto altaris: immo in pluribus altaribus simul sub sacramento. ¶ præterea legitur, quòd beatus Amb. existens Mediolani simul interfuit sepulturæ beati Martini turonis. ergo simul fuit in diuersis locis. ¶ Item, sunt aliæ duæ conclusiones oppositæ secundum philosophi auctoritatem. Vna, ꝙ de potentia naturali impossibile est duo corpora simul esse. Alia, ꝙ de potentia naturali impossibile est idem corpus esse in diuersis locis. ¶ Ratio primæ conclusionis assignat duplex. vna repugnantia quantitatis vel dimensionum. Vnde Arist.
Cót. 36. 4. physi. dicit, ꝙ dimēsiones solę sine qualitatibus & passionibus faciūt distare duo corpora: & cōtradictio est, ꝙ maneant dimensiones, & non faciant distare. nā corpus cubum facit distare secundum quod dicitur ibi. quia igitur dimensiones repugnāt ad inuicem, una expellit aliam, nec possunt simul esse. ¶ Intelligendum enim, quòd dupliciter possunt aliqua repugnare. s. formaliter uel uirtualiter. primo modo repugnant duo contraria: puta calidum & frigidum. secundo modo cā naturalis repugnat effectui opposito sui effec⁹: ut ignis frigiditati. duæ ergo dimensiones repugnant non primo modo: sed secundo modo: quia repugnantia duarum dimensionum non est nisi propter simultatem loci: quem replet unum corpus: quantum potest repleri. ergo si aliud corpus repleat cum eo eundem locū: erit repugnantia quantitati priori, non formaliter: sed quasi uirtualiter, ratione illius effectus, qui est repletio loci per primam quantitatē unius corporis eo mō, quo quantitas habet efficaciā respectu huius effectus, qui est esse in loco repletiuè. ¶ Alia ratio conclusionis assignatur ordo uniuersi. ubi notandum, ꝙ sicut in uniuerso est ordo conuenientiæ, ordo dependentię. ordo durationis &c. ita est ordo situs secundum quem uniuersæ partes uniuersi sunt contiguæ, & una extra aliā. ex quo sequitur, ꝙ nec uacuū posit esse, nec duo corpora possunt esse simul. ita ꝙ utriusque est eadem causa utraque causa est rationalis. sed primam puto ueriorem. ¶ Ratio secundæ conclu-

cluſionis aſſignatur iſta:qa naturaliter mutatio poſitiua, qua.ſ. acqritur aliquid, non poteſt eſſe ſine priuatiua:qua aliquid deperditur. & hoc vbi natę ſunt eſſe iſtę duæ mutationes.quod ideo dico: quia alicubi non ſunt natæ eſſe ambæ:puta in illuminatione aeris: ubi ſic eſt mutatio poſitiua, quòd nulla eſt deperditiua. nullũ ergo corpus poteſt eſſe in diuerſis locis, uel ubi:quia nõ poteſt moueri ad unum,niſi deperdat aliud: quia igitur natura non poſſet ſeparare has duas mutationes, ubi natæ ſunt eſſe,ut in propoſito:ideo non poteſt facere idẽ corpus eſſe in diuerſis locis.bene ergo dicit auctor in litera, quòd idẽ corpus non poteſt eſſe ſimul in diuerſis locis:nec plura corpora in eodem loco.¶ Ad argumentum in oppoſitũ, nego antecedens. Ad probationem de ferro ignito:iam dictum eſt in principio huius libri, quòd non imaginandum eſt ignem & ferrũ eſſe ſimul, ſed ꝙ ferrum eſt poroſum multis poris, in quibus ignis capitur, & ſic duo corpora nõ ſunt ſimul.

¶ *Contentio autẽ de ſphe rę extremitate oritur. Nihil enim extra idem eſt: in eo autem locus eſſe non poterit, ut dictum eſt a ſuperioribus,quod ab eo quidem loco ambitur & cęt. Cap. eodem.*

Quæ. XIII.

Væritur vtrum vltimum cœlũ ſit in loco. diuerſi philoſophi & Commentatores diuerſa dixerunt,uolentes ſaluare illud cęlum, & ſi non propriè: tamen aliquo modo eſſe in loco. Quidam.n. ut Auerrois, dicit ipſum eſſe in loco ſecũdum centrũ. Alius. ſcilicet Themiſtius p partes. alij per ultimam ſui ſuperficiem, de quo magis ſpectat ad 4.phyſicorum. ¶ Quicquid ſit de dictis eorum,certum habeo,quòd illud cęlum non eſt in loco propriè loquendo per rationem auctoris. nam omne quod eſt in loco circunſcribitur ab aliquo corpore,qđ eſt extra ipſum, & ab eo diſiunctum & diuiſum,ut patet..4. phy. ſed cœlum ultimum nõ habet aliquod corpus extra ſe:quia non iã eſſet ultimum.ergo &c. ¶ Vñ hic eſt aduertendũ,ꝑ corpora

4.phi.c. 43.&in de

Cõt.30. & inde.

ra uniuerſi ſunt inter ſe ordinata ut continentia localiter, & contenta. terra. n. continetur ab aqua. aqua ab aere. aer ab igne. ignis a ſphera lunæ. ſphera lunæ ab alia ſphera. & ſic vſq; ad ultimã. ſicut ergo nõ eſt incõueniẽs dare i vniuerſo aliqđ corp⁹: ita cõtentum, qđ nullo mõ eſt locus cõtinens alterius: puta terra: ita nec eſt inconueniens dare aliqđ corpus: quod ita eſt locus continẽs alterius: quod nullo modo eſt in loco, nec ab aliquo cõtentũ. & ita eſt ultima ſphera ſiue cęlũ ultimũ. vel illud ſit primum mobile, ut dicũt philoſophi: uel ſit cœlũ empireum immobile, ut tradũt theologi. & uerum eſt. & ibi eſt locus beatorũ, ultra qđ
Cõt.27. non eſt neq; locus: neq; mo
ſed expſ tus: neq; tẽpus, ut dicit Ari.
1⁹. 1. ce. 2. de cœlo & mundo.
Cõt.97.
& 99. & ¶ *Poſitio eſt quædam par*
4. phi. *tium ſitus, & generatio-*
Cõt 45. *nis ordinatio. cap. vij. de*
& inde. *poſitione.*

Quęſtio. XV.

D euidentiam capituli poſitionis. Quęritur utrum ſit unũ prædicamentum. Arguitur primo, ꝙ non ſit prædicamentum, nec unum generaliſſimum: nam oĩs relatio eſt de genere relationis. ſed poſitio eſt relatio, quia formaliter reſpectus. ergo eſt in genere relationis. & per conſequẽs nõ eſt gñaliſſimum. ¶ Præterea illud qđ eſt dr̃ia gñis, nõ eſt gñaliſſimum: ſed poſitio eſt dr̃ia gñis quantitatis, ut dr̃ in ꝑdicamẽtis. ergo poſitio non eſt gñaliſſimũ. ¶ Secundo arguitur ſicꝗ nõ ſit unum genus. nam poſitio eſt reſpectus mutuus, ſicut & ordo. ergo qua ratione ordo partium locati ad partes loci facit unum genus. ergo eadem ratione econuerſo, ordo partiũ loci ad partes locati facit aliud genus.

¶ Confirmatur. quia actio & paſſio faciunt duo genera, quę ſunt duo reſpectus oppoſiti: ergo pari ratione in propoſito ordo: & ordo, qui ſunt reſpectus oppoſiti in propoſito. ¶ Item argumentum ualet ad probandum de ubi: & quando: & de habitu, quòd ſint duo genera. quia in his omnibus ſunt reſpectus oppoſiti ad inſtar actionis & paſſionis: ut ubi actiuum ex parte loci, & ubi paſſiuum ex parte corporis locati. Similiter quando actiuè ex parte temporis. & quando

passiuè ex parte rei temporalis. ¶Item habere actiuè ex parte adiacētium corpori, & habere passiuè ex parte corporis cui adiacent.

¶Ad oppositum est auctor & Aristo. aliter essent plura generalissima, aut pauciora quàm decem.

RESPONDEO: hic sunt duæ conclusiones. ¶Prima conclusio est ista: positio est genus generalissimum, quod non habet superueniens est generalissimum per diffinitionem datam a Porphyrio: sed positio est huiusmodi: igitur. nam nihil habet supra vniuocum, nisi ens: qđ non est genus &c. Et sicut dictum est in Porphyrio, hoc est de ratione generalissimi non habere supra se aliud genus: esto quòd paucas uel nullas habeat spēs sub se: sicut est de quando: vbi: positione: & habitu: quę paucas aut nullas habēt sub se species. ¶Secunda cōclusio est ista, ꝙ positio est unū genus. probatio. quia prædicatur de omnibus suis inferioribus, secundum vnā rationem. ergo est unum genus. unitas enim generis est ex unitate rationis prædicādi. ¶Si quæratur quæ sit illa ratio una: dico, quòd uel est ignota nobis: uel sic descri-

c. de specie.

bi potest (ut auctor describit.) f. ordo secundum quē aliqua ordinantur in loco: uel ratio ordinabilitatis in loco: quia positio est formaliter ordo partium in loco.

¶Ad primum in oppositū dico, ꝙ maior est falsa, sic accepta uniuersaliter. nam sola relatio & respectus intrinsecus adueniens est de genere relationis: positio autē nō est respectus intrinsecus adueniens. ¶Ad secundum patet ex præcedentibus, ꝙ positio prædicamentū non est differentia: vnde ęquiuocatur in argumento de positione. ¶Ad tertium tangit difficultatem, an ens diuidatur sufficienter per decē genera: quod si non: plana est responsio, ꝙ in omnibus respectib. oppositis sicut vnus constitituit prædicamentū: ita alius. qđ si sic: uel oportet fieri multas reductiones, ut scilicet respectus oppositus reducatur ad genus oppositi. uerbi gratia. ubi actiuum ad ubi passiuum: similiter de quando: positione: habitu &cæt. Sed quare actio & passio non reducuntur ad unum genus, & alij respectus sic respon[illegible] sponsionem quæ re si potes &c.

¶*Habitus est corporum & eorum, quæ circa corpus sunt, adiacentia. Cap. viij. de habitu.*

Quæst. XVI.

D euidentiam totius capituli de habitu. Quæritur vtrum habitus sit generalissimum, aut prædicamentum? Videtur ꝙ non: nam omne prædicamentum est ens naturale. ens enim reale naturale diuiditur in decem prædicamenta. 5. meta. sed habitus non est ens naturale, sed ab actu nostro. Ex hoc enim, ꝙ vestis aut quodcunque ornamentum additur corpori: quod fit per actum nostrum: dicitur aliquis habituatus. ¶Præterea duplex est habitus, animæ. s. & corporis. sed habitus animę nõ est prædicamentum: sed ꝑtinet ad primam speciẽ qualitatis. ergo nec habitus corporis. ¶Ad oppositum est auctor hic, & Aristo. in prædicamentis.

Côt. 13. & inde.

RESPONDEO: hic sunt duæ conclusiones. ¶Prima conclusio est ista. habitus est generalissimum. probo oẽ genus quod non habet supraueniens genus est generalissimum: secundum diffinitionem datam a Porphirio: c. de specie. sed habitus est huiusmodi. ergo &c. non enim hẽt supra se nisi ens, quod non est genus &c. ¶Secunda cõclusio est ista. habitus est vnum genus. probo. illud est vnũ genus: quod secundum vnã rationem de omnibus suis inferioribus prædicatur: qa unitas generis est ab unitate rationis. sed habitus est huiusmodi. ergo &c. ¶Sed quæ est ista una ratio? Respondeo difficile est hoc & plura alia de istis intelligere, propter eorum modicam entitatẽ. illa ergo vna ratio generis uocetur habitio: quia formaliter habitus qui est prædicamentum, est quidam respectus habitionis, quo corpus & ꝑtes corporis habent ea quę adiacẽt eis. ¶Ad primum in oppositum dico, ꝙ res cuiuslibet prædicamenti est ens reale: ad sui esse tamẽ possunt aliqua prædicamenta præexigere actum nostrum. uerbi gratia, actio & passio sunt respectus reales: tamen ad sui esse præexigunt applicationem actiui & passiui: q̃ applicatio potest fieri ab actu nostro. ¶Similiter ubi potest esse terminus motus causatus a nobis. ¶Item sessio

sio & omnis positio quæ est a consueto motu naturę est huiusmodi: applicatio ergo extremorum potest esse ab actu nostro: ipse tamen respectus consequens est a natura rei. idem dico de habitu in proposito. ¶ Ad secundum dico, quòd æquiuocatur de habitu: quia habitus animæ non est prædicamentum; sed forma absoluta de prima specie qualitatis. habitus autem corporis qui est prædicamentum, est respectus extrinsecus adueniens &c.

¶ Suscipit autem habitus magis & minus. Armatior enim est eques pedite: dicitur & calciatior, qui calciamentis & caligis utitur: quàm qui solis calciamētis uel caligis utitur &c. Cap. eod.

Quæst. XVII.

Quæritur vtrū in essētia formæ accidentalis sit dare gradus intrinsecos essentiales, secundum quos possit suscipere magis & minus? Videtur, quod nor: quia forma est simplici & inuariabili essentia consistens: sed illud quod habet gradus non est huius, ergo &c. ¶ Præterea. 8. metaphysicæ formæ sunt sicut numeri, & sicut numerus stat in diuisibili: ita quòd nihil potest addi uel diminui, quin mutet speciem: sic est de forma. ergo forma non habet gradus. ergo &cær. ¶ Præterea si sic. ergo vna albedo est magis albedo quā alia. consequens est falsum. ergo & antecedens. probatio consequentiæ. quia tūc albedo intensa habebit aliquem gradum, quem non habebit remissa. ergo magis albedo, ut uidetur. ¶ Contra. impossibile est aliquam formam communicare se alicui secundum magis & minus, nisi in sua essentia habeat gradus. alioquin secū dum eundem gradum participaretur in quocunque subiecto: sed forma accidentalis communicat se alicui subiecto secundum magis & minus: patet de albedine. ergo in sua essentia hēt gradus, ergo &c.

RESPONDEO, quòd de hac quæstione iam aliquid dixi in prædicamentis capitulo de qualitate. & multo prolixius determinaui in quadam quæstione ordinaria. ideo breuiter pertransibo

aliquo

aliquo modo replicando q̄ iam dixi, ubi supra. primo ergo contra aliquas opiniones quasdam conclusiones declarabo. secundo ad quæstionem aliter respondebo. ¶Quantum ad primum ex improbatione prędictarum opinionum, suppono quatuor conclusiones. tres contra tres opiniones per auctorem reprobatas: quia nec augmentum, nec decrementum subiecti uel accidentis, uel utriusque est causa suscipiendi magis & minus. ¶Quartam uero contra opinionem auctoris, scilicet quòd accessus uel recessus ad impositionem uocis non est causa: hæ quatuor cóclusiones patent ex prædictis. ¶Quinta conclusio est ista. forma accidentalis non suscipit magis & minus secundum dispositionem in subiecto: aut secundum esse in subiecto remanente eius essentia immutata. hanc probo sic. illud, scilicet dispositio aut est in subiecto: aut est idem cum essentia formæ uel non. si idem, habetur propositum: quia cum dispositio sit maior uel minor. ergo essentia formæ cui ponitur esse idem: si non est idem, quæro de illo alio vtrum secundum suam essentiam suscipiat magis & minus, uel non. si sic, habetur propositum: si non. ergo est processus in infinitum. ¶Præterea habito termino secundum rationem qua terminus cessat motus: quia habitibus præsentibus in materia cessat motus & generatio. ex primo de generatione. Cót. 55 sed per te in principio calefactionis habetur calor secundum rationem, qua est terminus calefactionis. ergo in principio cessat motus iste. quod est manifestè falsum. probo minorem. omne quod mouetur hēt aliqnid de termino a quo, & aliquid de termino ad quem ex 6. physicorum. ergo in principio calefactionis in ipso calefactibili est aliquid de essentia caloris. Cont. 7. & 87. si ergo essentia caloris non suscipit magis & minus: sequitur, quòd in principio est calor perfectus, secundum quem modum est terminus motus. ¶Sexta conclusio est ista: radicatio formæ in materia non est ratio suscipiendi magis & minus. Hanc ostendo sic. Ista radicatio, uel est aliquid distinctum ab ipsa forma radicata, uel non. si non, habetur propositum: quia

quia cum ista radicatio sit maior & minor. ergo ipsa forma: si est aliquid distinctum, uel est forma absoluta uel relatiua. si absoluta, similiter habetur propositũ. si relatiua, similiter habetur propositum: quia forma aliqua secundum suam essentiã recipit magis & minus. ¶Preterea si sic. ergo ubi forma est magis radicata, ibi subiectum est magis tale. consequens est falsum. nam secundũ medicos febris ethica est magis radicata, quàm tertiana: tamen tertiana est intẽsior. & ideo tertianarius est magis febricitans. similiter uerecundus est quandoque rubicundior. & tamen rubor est minus in eo radicatus, quàm in alio minus rubeo, ut est sanguineus naturaliter. ¶Quantum ad secundum dico ad quęstionẽ, partem affirmatiuam, scilicet quòd forma accidentalis, de qua quæritur, habet tales gradus. ¶Dico etiam, quòd ratio præcisa suscipiẽdi magis & minus est latitudo graduum in forma: siue: quod idem est: illimitatio formæ, quæ participatur. probatio huius. impossibile est formam participari secundum magis & minus, nisi in se sit aliqualiter illimitata: quoniam oppositũ prædicati infert oppositum subiecti: da enim, quòd non sit illimitata, quomodo participabitur secundum aliũ & alium gradum? ¶Si ergo quæritur, qui sunt isti gradus formæ: assigno talem rationem: gradus formarũ: de quibus loquimur nunc: est portio pfectionalis formæ specificæ extra eius cõceptum quidditatiuum: formam specificam infra suũ conceptum essentialiter includens. inclusa realiter intra cõceptum indiuidui vagi vagè, & signati signatè: portio: quia non tota forma secundum omnes gradus extra conceptum quidditatiuum; quia species abstrahit ab omni tali gradu, & tamen de omnibus prædicatur sicut superius de inferiori: inclusi realiter, quia omne indiuiduum talis formæ includit aliquem gradum illius formę eo modo, quo accipitur indiuiduum uagum uel determinatum. ¶Ad primum in oppositum dictum est in principio huius libri: quia dicitur esse forma simplex per oppositum ad compositum ex materia & forma. tamen habere dictos gradus suæ simplicitati non repugnat. ¶Ad

aliud

aliud dico, quòd loquitur de forma secundum suum esse specificum quo abstrahit ab omni gradu, & de quidditate formæ secundũ quòd exprimitur per diffinitionem &c. ¶Ad secundũ nego cõsequentiam. ad primam probationem dico, ꝙ bene sequitur, quòd erit albedo maior nón magis: qa magis dicitur de participantibus ipsam: non autem de ipsa forma quæ participatur. Amen.

¶Quęstionũ clarissimi Doctoris Antonij Andreæ super sex principijs Gilberti Porretani, finis.

¶*Quæstiones Doct. subtilis Ioannis Scoti super lib. Priorum Analyticorum Aristot.*

Quæstio. I.

Væritur circa librũ Priorum. primo. Vtrũ de syllogismo simpliciter sit scientia? Arguitur, ꝙ non: quia omnis scia habetur per diffinitionẽ tãquam per mediũ, sed de syllogismo simpliciter non habetur diffinitio: ergo nec scientia. Maior patet: quia diffinitio est mediũ demonstrationis, ut patet 2. poste. & minor patet: quia syllogismus simpliciter est quoddam complexum: modo solius incomplexi est diffinitio. ¶Secundo oĩs sciẽtia est notitia habita per demonstrationem, sed de sylľo simpliciter non habetur notitia per demonstrationẽ. Maior patet: quia sciẽtia est habitus per demõstrationem acquisitus: ut patet 2. poste. & minor patet: quia tũc demonstratio ista ꝑ quã de syllogismo simpliciter habetur sciẽtia esset notior sylľo simpliciter. & per consequens scia đ demõstratione ꝓcederet sciam de sylľo simpliciter: qđ tñ est falsum. ¶Tertio, qa de diffinitione & diuisione & alijs argumentationib. & a sylľo simpľr non habemus sciam distinctam. ergo nec de syllogismo simpliciter. tenet cõsequentia, quia ista sunt instrã sciendi, quẽadmodũ, & sylľs: & añs apparet inducendo per libros Arist. ¶Quarto, aq de ente ꝑ accidens non est sciẽtia: ut patet 6. meta. sed sylľs simpľr est ens per accidens: quia est aggregatio ex pluribus propositionibus qua-

rum q̃libet est in actu:modo ex plurib. existentib. in actu non fit nisi vnum per accidens, ut patet.7. meta. ¶Quinto quia omnis scientia est de necessarijs impossibilibus aliter se habere: & ꝑpetuis, ut patet primo poste. sed syllogismus simpliciter non est hmõi:immo põt aliter se habere:cum q̃nque sit, & q̃nque non. ergo &c. ¶Oppositum arguitur per Arist. qui in isto lib. dat nobis sciãm de syllogismo simpliciter. ¶In quæstione primo uidebit, q̃uo de aliquo est diuersimodè scientia. secundo uidebitur expositio terminorũ q̃onis. & tertio respondebitur ad quæsitũ. QVANTVM ad primum notandũ, ꝙ de aliquo põt esse sciã tripliciter. uno mõ tanquã de illo, de quo aliquid scit: & hoc dupliciter. Vno modo tanq̃ de rebus significatis per subiectũ conclusionis, quemadmodũ dicimus, ꝙ de lactuca habemus scientiam, ꝙ sanat febrẽ:sicut ẽt dicit Ari.in 1.poste.ꝙ infinita sciuntur in propositione vniuersali. Secũdo tanq̃ de subiecto cõclusionis: ut q̃n dicimus de triãgulo, demõstratur hr̃e &c. Secũdo modo de aliquo dr̃ scientia tanquã de illo, qd̃ scitur de aliquo, & sic dr̃ in secundo poste. ꝙ passio scitur de subiecto. Tertio mõ de aliquo est sciã tanq̃ de illo qd̃ scitur. & hoc dupliciter. Vno mõ, ut hoc verbũ scire accipitur non modaliter: ut q̃n dico: scio cantare. i. habeo artem cantãdi. Alio modo, vt hoc uerbum scire, est modus determinans propositionem: & hoc quadrupliciter, ut dicit Linconiensis primo poster. quia primo mõ sciã est cõprehensio ueritatis ẽt cõtingentis ad vtrumlibet, uel ut in pauciorib. Scd̃o modo sciã est cõprehẽsio ueritatis cõtingentis ut in plurib. & sic sciũtur multę concl'ones sciæ naturalis. Tertio modo sciã est cõprehensio ueritatis necessariæ & non cõtingenter, & sic sciuntur tam principia, q̃ concl'ones. Sed quarto mõ sciã est cõprehẽsio ueritatis necessarię dubitabilis, quæ nata est fieri euidens per ꝑmissas syllogisticè applicatas. & isto mõ scitur conclusio demonstratiua:ut hõ est risibilis: aut significabilę per talem cõclusionẽ:ut hoiẽm esse risibilẽ: & quid sit tale significabile postea uidebitur: & hoc dè primo.

DE SECVNDO notandum, ꝙ ista dictio simpliciter in pro-

proposito non denotat diuersitatem syllogismorum, sed denotat diuersum modũ accipiendi istum terminũ syllogismus vñ iste terminus syllˢ aliqñ accipit cũ determinatione sibi addita: ut cũ dicimus: syllˢ dialecticus vel syllˢ demõstratiuus: sed aliqñ accipit iste terminus syllˢus loquendo simplr sine aliqua determinatione sibi addita: ut dicendo syllˢ: & istã acceptionẽ absolutã sine aliquo addito denotat ista dictio simplr in proposito. & sic accipitur ista dictio simplr in 2. topi. ubi dr̃. Simplr dico, quod sine addito dico. ¶ Sed dubitatur, & uidetur, ꝙ hæc dictio simpliciter denotat diuersitatẽ syllogismorum: quia denotat syllogismum, componi ex terminis non significatiuis: cuius signum est, ꝙ Ari. in isto lib. ponit omnia exempla in terminis non significatiuis. Scđo, ꝙ syllogismus simpliciter non ordinatur ad aliquẽ finẽ, sed quilibet alius syllogismus ordinaĩ ad aliquem finem. igitur ista dictio, simpliciter, denotat diuersitatem syllogismorum. Maior probatur: quia finis syllogismi simpliciter non est scientia: cum scientia sit finis demonstrationis: nec opinio, cũ sit finis syllogismi dialectici: nec apparens demonstratio: quia illa est finis sophysticẽ: igitur non ordinatur ad finem. ¶ Ad ista dico, ꝙ ista dictio, simpliciter, non denotat syllogismum componi ex terminis non significatiuis: quia ꝓprietates & passiones cõsideratę de syllogismo ĩ isto libro habent uerum in omni syllogismo de mundo, siue componatur ex terminis significatiuis, uel non significatiuis. ¶ Ad primam dico, ꝙ illi termini nõ sunt simpliciter non significatiui: vnde ista litera. a. significat seipsam, & quamlibet sibi similẽ. & ideo Ari. explicat in istis terminis ad significandum, ꝙ bonus syllogismus non tenet spãliter gratia aliquorũ terminorũ: sed gñaliter in oĩbus terminis, & hoc cõseruata cõsimili dispõne terminorũ. ¶ Ad secũdã dico, ꝙ tã scia, q̃ opinio ẽ finis huius sciẽ: q̃a de utraque determinat ista scĩa, q̃tũ ad proprietates cões, q̃ se tenent ex pte illationis: sed non quantũ ad ueritates ꝑmissarũ supposita illatione. ¶ Scđo notandũ, ut patet ex prima parte qõnis, ꝙ scia est notitia necessaria veri dubitabilis nota fieri euidẽs p

præmiſſas in forma ſyllogiſtica applicatas. per hoc ꝙ dr̃ neceſſaria: differt ſcĩa a notitijs falſis: & etiam a ueris contingentibus: per hoc ꝙ dicitur ueri dubitabilis, differt ſcĩa a principijs per ſe euidẽtibus, quia a cognoſcentibus quid nominis nõ poſſũt dubitari. Ponitur ibi nata fieri &c quia nõ oportet, ꝙ de facto ſit euidens ꝑ præmiſſas applicatas in ſyllogiſmo: quia põt eſſe euidens per experientiam. ver. g. Iſta concluſio, luna eſt eclypſabilis: poteſt eſſe euidens per experiẽtiã, quę tñ eſt demonſtrabilis. Deinde ponitur per p̃miſſas in ſyllogiſmo applicatas ad dr̃iam quorundam principiorum naturaliũ, ut ꝙ ignis eſt calidus, uel hmõi. vñ tale principium eſt notitia neceſſaria dubitabilis, ſicut ab inexperto: tum illa notitia nõ dicitur ſcientia, eo ꝙ non poteſt fieri euidens per p̃miſſas in forma ſyllogiſtica applicatas: immo ſolum poteſt fieri euidens per experientiam.

De tertio recolenda eſt diſtinctio prius poſita, quod de aliquo poteſt eſſe ſciẽtia, ut de ſubiecto cõcluſionis: uel ut de re ſignificata ꝑ ſubiectum concluſionis, vel vt de concluſione demonſtrata. tunc ſequuntur tres concluſiones. ¶Prima eſt, ꝙ de ſyllogiſmo ſimpl̃r, ut de cõcluſione demõſtrata nõ eſt ſcĩa. Probatur: quia ſyll̃s ſimpl̃r non eſt concl̃o demonſtrata: & iõ non oportet, ꝙ de ſyll̃o uerificentur iſtę cõditiones, q̃ dñr de ſcĩa iſto modo dicta: ſicut ꝙ ſit ex neceſſarijs ex impoſſibilib. aliter ſe hr̃e, ꝙ non ſit de ente per accidens. & ſic de aliis. ¶Secunda concl̃o eſt, ꝙ de iſto termino ſyllogiſmus loquendo ſimpl̃r ſine additione, eſt ſcĩa tanq̃ de ſubiecto. Probatur: quia ſubijcitur in multis concluſionibus demonſtratis in iſto libro. ut in iſtis, omnis ſyll̃s fit ex tribus terminis. Omnis ſyllogiſmus fit ex duabus propoſitionibus, & ſic de conſimilib. ¶Tertia concl̃o eſt, ꝙ de oĩ ſyllogiſmo eſt ſcĩa tanq̃ de re ſignãta per ſubiectum concl̃onis. Probatur: q̃a de oĩ ſyll̃o conueniunt ꝓprietates demonſtratæ de ſyll̃o in iſto libro: ut puta fore ex tribus terminis ex duab. ꝓpoſitionib. & ſic de alijs ꝓprietatibus oſtenſis in iſto libro. ¶Tunc ad rationes. Ad primam concedo, ꝙ ſcĩa habetur per diffinitionẽ tanq̃ per mediũ. mõ de iſto termi

no syllogismus datur diffõ: ut patet primo huius. nec debet imaginari, ꝙ illud cõplexum sylls simpliciter diffiniatur: q̃a id cõplexũ non ẽ scibile: sed hæc dictio simpliciter non est determinatio huius termini syllogismus: sed est determinatio huius uerbi loquitur. uel dico simpliciter loquendo de illo termino syllogismus, sine addito. ¶ Ad secundam concedo maiorem & nego minorem. Ad probationem concedo, ꝙ demonstratio illa est notior, quantum ad necessitatem illationis. non tamen quãtum ad proprietates uerificabiles de demõstratione. uerbi gratia. in syllogismi. primum principiũ est euidentissimè notum, scilicet quãtum ad euidentiã: tamen est bene dubitabile quãtum ad proprietates dicibiles de primo principio: ut patet quarto metaphysicæ. ¶ Ad tertiam qualiter de alijs instris sciendi hr̃ scĩa, & ubi dicetur in alia q̃one. ¶ Ad quartã dico, ꝙ auctoritas debet intelligi, ꝙ de propositione p accñs uera non est scĩa, tanq̃ de cõclusione demonstrata. mõ dictũ fuit, ꝙ isto mõ non est scĩa de syllogismo simpliciter. Et per idem patet ad sequentem.

Quæst. II.

Quæritur secũdo. vtrũ simpliciter sit subiectum in libro priorum? Arguitur, ꝙ non: quia syllogismus est instr̃m acquirendi sciãm huius libri. igitur syllogismus nõ est subiectum in ista scĩa. consequentia tenet: quia instr̃m acquirendi sciam ponitur in gñe causæ efficientis, & subiectũ in gñe causę materialis: modo efficiẽs & materialis non coincidunt, ut patet secũdo physicorum. ¶ Secundo, quia subiectũ alicuius sciæ dẽt esse cõe ad oĩa contenta in illa scĩa: sed syllogismus nõ est cõis ad oĩa cõsiderata ĩ ista scĩa: quia hic determinatur de inductione: exemplo: & enthimemate: quæ nõ sunt syllogismi. ¶ Tertio, quia subiectũ in aliqua scĩa debet esse adæquatũ illi scię: ita ꝙ nõ transcẽdat limites eius: sed syllogismus non est adęquatum subiectũ huius sciæ cum sit subiectũ in tota logica: ut cõiter dr̃. igitur &c. ¶ Quarto, quia syllogismus est subiectum in libro elenchorum. igitur non in isto libro. tenet consequẽtia: quia istæ sunt diuersæ sciæ. & antecedens patet: quia syllogismus sophisticus est obliqui

tas syllogismi. modo idē est iudex recti: & obliqui: ut patet tertio de anima. igitur eadem est scientia de syllogismo, & syllogismo sophistico. ¶ Quinto, quia nullus syllogismus est huius subiectum: tenet consequentia ꝑ locum a toto in quantitate ad suam partem: & antecedens apparet inducendo. ¶ Sexto, quia cuiuslibet sciētiæ anima est subiectū: igitur syllogismus nōn est subiectum huius sciæ. ¶ Oppositum arguitur per cōiter exponentes istum librum, qui ponunt, ꝙ syllogismus est subiectum huius: eo modo, quo in aliqua scientia totali assignatur unum subiectum. ¶ In qōne primo uidebitur de æquiuocatione huius nominis subiectū. secundo quid sit subiectū, ut pertinet ad propositum: & quæ sint eius cōditiones. & tertio uidebitur de quęsito. QVANTVM ad primum notandum, ꝙ hoc nomen subiectum est æquiuocum ad sex. Nam primo dr̄ subiectū de substantia cui inhęret aliqua forma substantialis, vel accidentalis: ut paries dicitur subiectum albedinis. & aīa subiectum scientiæ. ¶ Secundo modo dicitur subiectum de ente in actu, & sic dicitur quinto physicorum, quòd necesse est omnē motum esse mutationem de subiecto in subiectum. & hoc ad drīam mutationis: q̄ aliquando est de negato in affirmatum, ut gn̄atio. & aliqn̄ econtra, ut corruptio. ¶ Tertio modo dr̄ subiectū de seruo, & sic dicitur primo politicę. ꝙ secunda cōbinatio principalis ipsius cōdiuisionis est inter principans & subiectum: quę a natura est ꝑp salutē. ¶ Quarto modo dicitur subiectum de inferiori prædicatione: ut dr̄ in ante p̄dicamentis, quando alterum de altero prædicatur, ut de subiecto. i. de inferiori. ¶ Quinto mō dr̄ subiectū in relatione ad p̄dicatum. & sic dicit auctor summularum, ꝙ subiectū est de quo aliud dr̄. s. prædicatum. ¶ Sexto modo dr̄ subiectum in relatione ad rōnem: quēadmodū dicimus, ꝙ in aliqua scientia rationali est unum subiectum. & isto modo dicit auctor in primo posteriorum. ꝙ sciētia una est unius generis subiecti ꝑtes & passiones eius considerans. ¶ Item dicit auctor quarto metaphysicæ, sicut unus sensus est unius generis sensibilis: ita una scientia est unius generis scibilis

bilis, ideſt ſubiecti. & hoc de primo.

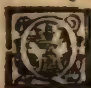
QVANTVM ad ſecundũ notandum, q́ ſubiectũ & paſſio ſunt duo termini: quorum unus. ſ. ſubiectũ eſt terminus abſolutus: uel cõnotatus: & alter eſt connotãs: ut iſte terminus homo eſt ſubiectũ reſpectu huius termini riſibile, qui eſt paſſio. & ſi ambo termini. ſ. ſubiectum & paſſio ſint connotatiui: tunc terminus qui eſt paſſio connotat aliud: uel aliqualiter ultra ſignificationem & connotationẽ ſubiecti: ut iſti termini. motus uelox uel tardus ſunt cõnotatiui. & iſte terminus motus ſe habet per modũ paſſionis. & ideo connotat aliud, uel aliqualiter ultra ſignificationem, & connotationem ſubiecti. ¶Secundo notãdum, ꝙ ipſius ſubiecti in aliqua ſciẽtia totali ſunt aliquæ conditiones. ¶Prima eſt, quòd ſubiectum debet eſſe primo notum in illa ſcientia, cuius eſt ſubiectum. ¶Secunda eſt, quòd tale ſubiectũ debet eſſe cõmune ad omnia conſiderata in illa ſcientia: & iſta ſequitur ex præcedenti: quia communiora & magis confuſa ſunt ad cognoſcẽdum priora, ut patet primo phyſicorum. ¶Tertia conditio, ſubiectum debet eſſe adæquatum: ita ꝙ non tranſcẽdat conſiderationem illius ſciæ, cuius eſt ſubiectum. ¶Quarta conditio, ꝙ debet ſubijci explicitè uel implicitè reſpectu paſſionum principalium illius ſcientiæ. ¶Quinta, quòd poſſit dici in recto uel in obliquo de ſubiectis aliarum concluſionum minus principalium, quæ determinantur in illa ſcientia. ¶Sexta, quòd per ipſum poſſit conuenienter reſponderi ad quæſtionem quærentem, de quo determinetur in illa ſcientia. ¶Et notandum, ꝙ ſecunda conditio non debet intelligi, ꝙ ſubiectum ſit cõe ſecundũ pdicationem: ſed ſufficit, ꝙ omnia conſiderata in illa ſcientia reducantur ad illud ſubiectum: uel ut principiũ: uel pars ut ſubiecti: uel ut paſſio totius ſubiecti, uel principij uel partis eius. & ita de alijs modis quib. fit reductio unius ad alterum. patet igitur quid ſit ſubiectũ, & quæ ſint eius proprietates. & hæc de ſecundo.

QVANTVM ad tertiũ, notandũ, ꝙ ſi in aliqua ſcientia totali aſsignatur unum ſubiectum contractum: tamen p aliquã cõditionem põt eſſe

subiectum ptis illius scientiæ: ut uerbigra. in arithmetrica assignatur iste terminus numerus pro subiecto: quia terminus contractus per istam conditionem sonorū est subiectum in musica: quæ est pars sub alternata arithmetricæ: & iō ad inqrendum subiectum huius libri oportet primo uidere de subiecto totius logicę: & tūc per diuisionem illius subiecti inuenietur subiectum huius libri: & aliorum librorum logicalium: ¶Tunc sit prima cōclusio: quod iste terminus sillogisticus non est subiectum in tota logica. probatur: quia subiectum debet esse commune ad omnia considerata in illa scientia, cuius est subiectū. sed iste terminus sills nō est cōmunis ad omnia considerata in logica. ergo. Maior patet per unā cōditionē prius positā. Minor patet: quia in logica determinat de diffinitione & diuisione: de enthimemate & inductione. ad quæ iste terminus sills nō est cōis. ¶Secunda conclo est, q iste terminus instrm sciendi est subm in tota logica. Probat per cōditiones positas: quia est communis ad omnia cōsiderata in logica: nec trāscē dit metas logicæ. igit &c. Ex istis pōt haberi subiectū huius libri, qd' omne instrm sciendi est diuisio uel diffinitio uel argumētatio: si est diuisio, sic ē liber diuisionū Boetij. Vnde qa iste modus sciendi p diuisionē est valde imperfectus: iō de ipso non curat Arist. Si de diffinitione, sic est scds posteriorum: & sextus topicorū: Si aūt de terminet de argumentatione: tunc qa iste modus sciēdi est perfectissimus inter alios: ideo de ipso Aris. fecit quasi totam logicam. Vnde consideratio de argumentatione, uel est de argumentatione quātum ad se totam: vel quātū ad eius partes: nō quantum ad ptes eius: uel quantū ad ptes ppinquas: vel remotas. si quantum ad remotas, sic est liber prædicamentorum: ad cuius supplementum facti sunt libri Porphyrij & sex principiorum. non quantum ad propinquas: sic est liber pihermenias, qui est de enunciatione. & est pars propinqua argumētationis Si autem fiat cōsideratio de argumentatione quātum ad se totam: uel hęc est quantum ad proprietates communes se tenentes ex parte necessitatis illationis, & sic est li-

ber priorum. cuius subiectum est argumētatio, quātum ad eius proprietates generales pertinentes ad necessitatem illationis. uel cōsideratur de argumentatione quantum ad proprietates spāles contractus ad aliquam materiam spālem, & hoc quinque mōis. Vel qa cōtrahitur ad materiā ꝓbabilem: & sic est liber topicorum q est de sillogismo dialectico. uel ad materiam necessariam: & sic est liber posteriorū, qui est de demonstratione. Vel ad materiam probabilem apparenter. & sic est consideratio de sillogismo sophystico in libro elenchorum. uel ad materiam persuasiuam circa humana agibilia: & sic est liber rethoricæ. uel ad materiam animæ illicitam propter delectationem: & sic est poetria. Patet igitur, qualiter iste terminus arguendo est subiectū ī isto libro nō simpliciter: sed quātū ad ꝓprietates cōes, quæ se tenent ex pte necessariæ illationis. & hęc de tertio. ¶ Ad rationes. ¶ Ad primā patet ex dictis. Et si fiat rō de argumētatione &c. ꝺbet negari cōsequētia. Ad ꝓbationē nō ē sīle ī naturalibꝰ & in ꝓposito. ad alias rōnes patet ex dictis.

Quæst. III.

Quæritur tertio. Vtrū ꝓpositio sit oratio affirmatiua ad negatiuā alicuius de aliquo: uel alicuius ab aliquo? Arguitur quod non, quia omnis propositio est affirmatiua. igitur nulla negatiua. tenet consequentia. antecedens probatur. quia sequitur, ꝓpositio est affirmatiua. igitur prositio est. igitur sequitur omnis ꝓpositio est. igitur omnis propositio est affirmatiua. Per istam regulā quando ad antecedens seqtur cōsequens ad cōsequēs distributum sequitur antecedens distributum. ¶ Secūdo quia omnis propositio affirmatiua est. igitur omnis propositio est affirmatiua. consequentia probatur. quia sequitur. hæc propositio affirmatiua est. igiť hæc ꝓpositio est affirmatiua. & illa propositio affimatiua est. igiť ila ꝓpositio est affirmatiua: & sic de singulis. ergo ꝑ inductionē sequiť. Si omnis propositio affirmatiua ē: ꝙ oīs ꝓpō ē affirmatiua. ¶ Tertio qa sequiť. Oīs ꝓpositio est affirmatiua vel negatiua. sed nō oīs ꝓpositio est affirmatiua. igiť oīs propositio est negatiua. &.

si

si dicitur quod consequens non sequitur: eo quod antecedens est de disiuncto extremo, quæ bene ualent, si esset disiunctiua. ¶Contra hoc obijcitur: quia sequitur hæc propositio est affirmatiua, uel negatiua. igitur hæc propositio est affirmatiua. vel hæc propositio est negatiua. & sic de singulis. igitur si omnis propositio est affirmatiua uel negatiua: sequitur quod omnis propositio sit affirmatiua. uel ꝙ omnis ꝓpō sit negatiua. ¶Quarto, si omnis propositio sit affirmatiua uel negatiua: tunc sequitur, quod si omnis propositio sit affirmatiua, qđ nulla esse negatiua. mó cósequens est impossibile: qa quotiéscunque cósequens est: ipsum est. propositio negatiua. & tamen antecedés est possibile. ¶Quinto arguitur de propositionibus ypotheticis de exclusiuis exceptiuis, de quibus non apparet, an sint affirmatiuæ uel negatiuæ.

¶Sexto arguitur de propositionibus in quibus ponitur terminus infinitus affirmatiuus: & qđ tales sint affirmatiuæ patet per Arist. in primo perihermenias. ubi dicit, quod ad affirmatiuam de prædicato infinito, sequitur negatiua de prædicato finito. sed quod tales sint negatiuæ, probatur: qa inferunt negatiuas. Et confirmatur: quia tales includunt in se negationes: cuius uirtus est distribuere terminum sequentem, & non distribuit affirmatiue: & per consequens propositiones sunt negatiuæ, in quibus ponuntur huismodi termini infiniti uel priuatiui. ¶Oppositum arguitur per diffinitionem propositionis datam in litera. ¶In ista quæstione primo dandæ sunt aliquæ regulæ, ad cognoscendum de propositione ypothetica, an sit affirmatiua uel negatiua.

¶Secundo uidebitur quid requiratur & sufficiat ad veritatem negatiuę: & quid ad ueritatem affirmatiuæ.

QVANTVM ad primum sciédum, quod quędam est propositio merè cathegorica: & aliqua ypothetica: & aliqua quæ non est ypothetica per coniunctionem expressam: æquipollet tamen ypotheticæ: ut propositio exclusiua, & copulatiua reduplicatiua: & propositiones in quibus ponũtur ista uerba incipit: desinit: gñari: corrũpi: uel cósilia. Sed quædã est cathegorica in quam

poni-

põnitur terminus infinitus vł priuatiuus: & alia in quã non ponitur. Tunc de istis ꝓpositionibus ꝑ ordinem dantur regulæ. ¶Prima est, quod ꝓpõ cathegorica de terminis finitis est merè affirmatiua: quando copula pricipalis remanet affirmatiua. & dico notanter principalis, quia si dicatur sortes qui non disputat est albus. ista est affirmatiua, nõ obstante quod copula minus principał sit negata: & propõ ista est negatiua, cuius copula principalis est negata. Ex quo sequitur, ꝙ illa ꝓpõ est negatiua, cuius copulã ꝓcedit negatio vel explicitè uel iplicitè cadēs super copulam. & dico explicitè, vt homo non currit. iplicitè, vt nemo currit. Ex quibus sequitur, quod istæ sūt negatiuæ. ego nego cõsequentiã: ego contradico tibi. nec iste disputat. nunquã fui romæ, & sic de consimilibus. quia quęlibet istarum includit negationem ante copulam. ¶ Secunda regula est, quod propositio cathegorica in qua ponitur terminus infinitus siue a parte subiecti, siue a parte ꝓdicati est affirmatiua, dũ tamen copulam illius propositionis non præcedat negatio aliqua alia a negõne inclusa in termino infinito. patet qa iste terminus non homo currit, affirmatiuè significat omnia alia ab homine. sicut iste termin⁹, homo significat hominem: cuius signum est, quod sibi potest addi conuenienter signum vniuersale negatiuũ, uel negatio faciens propositionem uniuersalem negatiuam. & ideo quando negatio additur a parte prædicati post copulam, negatio efficit infinitans, & manet ꝓpõ affirmatiua, ut dicit Arist. primo huius ca. secũdo in fine. Vnde istę sunt affirmatiuæ, homo est non bonum. homo est non album. Et si quæratur de modalibus: dico, quod dictæ regulæ se extendunt ad modales. Vnde ista contingit, nullum. b. esse. a. est affirmatiua. sed ista contingēs non est. b. esse. a. est negatiua. nõ obstãte, ꝙ mõus sit affirmatus. ¶ Tertia regula est, qđ propositiones ypotheticę non sunt affirmatiuæ uel negatiuæ ratione cathegoricarum, ex quibus componunt: sed ratiõe cõiũctiõis: ꝑ quã ꝓpositio fit ypothetica, ꝙ si fuerit affirmatiua ꝓpositio ypothetica est affirmatiua. & si negatiua, ipa est ne-

negatiua.ut ista est affirmatiua,animal currit si homo currit.& si hæc dictio si esset negatiua: ut dicendo: non animal currit si homo currit:tunc est negatiua:& debet intelligi,quod ista negatio non cadat non sup istã propositionem animal currit:sed super istam coniunctionem si: & tunc denotat consequentiam non valere:uidelicet quod non est:ꝙ si animal currit hpmo currit.Ex quibus sequitur, qđ duę propositiones contradictorię sunt ambæ affirmatiuæ.Probatur, quod disiunctiua est contradictoria copulatiuę ypotheticę ex partibus contradictorijs partibus disiunctiuę:& tñ utraq; scilicet tam disiunctiuę quã copulatiua est affirmatiua: cum in utraq; coniunctio remaneat affirmatiua. igit̃ &c.¶Sed obijcitur,quia cótradictio est affirmatio, & negatio unius & eiusdem, ut patet primo elencho. igitur si una contradictoriarũ est affirmatiua, reliqua erit negatiua.¶Respondetur,ꝙ contradictio est oppositio unius & eiusdem.seu affirmatio & negatio.uel saltem affirmatio vnius,quæ æquipollet negatiuę alterius. modo disiunctiuę æquipollet negatiua copulatiuæ sibi contradictorię & econtra.¶Quarta regula est, qđ propositiones æquipollentes ypotheticis non sunt purè affirmatiuæ uel purè negatiuæ, eo modo quo purè cathegoricæ. & ideo in eis assumenda est affirmatio & negatio, sicut in cathegoricis, quę componunt ipsas. Et si arguatur, quod istud uerbum incipit,includat negationem: quæ cadit super copulam. igitur per primã regulam propositio in qua ponitur hoc uerbum. incipit.erit simpliciter negatiua:non habendo respectũ ad suas exponentes. ¶Respondetur,quod ista nõ ualet pro tanto,quod negatio inclusa in illo uerbo: non intelligitur cadere sup utrãque exponentem:sed super alteram tantum.Verum est tamen,quod propositiones in quibus ponuntur huiusmodi dictiones possunt dici affirmatiuę uel negatiuæ cum additione.uerbigratia. ista.s.sortes incipit esse: est affirmatiua de hoc uerbo incipit.Similiter ista. tantũ animal est homo:est exclusiua affirmatiua:&ita de alijs. & hæc de primo.

QVANTVM ad secũdum, notandũ,quod quędam est ꝓposi-

positio de inesse: & quædã de præsenti: & quædam de prę terito: & quædam de futuro. Alia est modalis: & talis quædam est de possibili: & quędam de impossibili: & quædam de necessario: & quædam de contingenti: & in qualibet istarum diuersimodè est assignanda causa ueritatis. Et sit tunc prima conclusio ista. quod ad ueritatem propositionis cathegoricæ non requiritur nec sufficit illud esse, quod ipsa significat. Probatur primo, quod hoc non requiritur, quia ista est uera. Nulla chimera est hyrcoceruus. & tamen non est illud quod ipsa significat. similiter ista est uera. Arist. fuit homo. & tamen non est illud quod ipsa significat. cum Arist. non sic. ¶Secundo patet, quod non sufficit, quia ista propositio. homo est asinus: significat esse quod est. q a significat hominẽ esse: & ita est. quod homo est: & tamen ista est falsa. ¶Secunda conclusio, quod ad ueritatem ꝓpositionis nõ sufficit, quod qualitercunque ipsa significat ita sit. Probatur, quia de propositionibus de pręteri to & de futuro: & de possibili: & de quibusdam propositionibus necessarijsquę sunt veræ: & tamen non est ita qualitercunque istæ significant, igitur. Ideo dantͤ aliquę regulæ. ¶Prima est, quod ad ueritatem propositionis cathegoricæ affirmatiuæ & de præsenti & de inesse: requiritur & sufficit ita esse qualitercumque ipsa significat esse. verbi gratia. ad veritatem istius hõ currit, sufficit ita esse qualitercũque ipsa significat esse.

¶Secunda regula est, quod ad ueritatem propositionis affirmatiuæ de p̃terito sufficit ita fuisse qualitercunq; ista ꝓpositio significat fuisse: & non requiritur ita esse, quia ipsa significat fuisse. ¶Tertia regula, quod ad ueritatem propositionis affirmatiuæ de futuro requiritur ita fore qualitercunq; significat esse futurum. vt ad veritatẽ istius. antichristus curret. non requiritur ita esse: qualitercunque ipsa significat: sed sufficit, quod ille curret qualitercunque ipsa significat fore. ¶Quarta regula, quod propositio affirmatiua de possibili ex eo est uera: quia põt esse qualitercunque ipsa significat posse esse. verbi gratia. ista est uera, aliquod potest esse quod nunquam erit. & ad ueritatem istius non requiritur

ritur ita eẽ, nec ita fore: sed sufficit posse esse qualitercũ que ipsa significat posse esse. ¶ Quinta regula, quod ad veritatem propositionis de necessario: si sit de præsenti requiritur sic esse de necessitate qualitercumq; ipsa significat necesse esse. & si de præterito, requirit̃ sic fuisse de necessitate qualitercunque ipsa significat necessario fuisse: & sic de p̃terito & possibili suo modo. ¶ Et notandum, ꝙ cum cuilibet propositioni affirmatiuæ contradicat una negatiua, eadem erit causa veritatis affirmatiuæ: & falsitatis negatiuæ scilicet contradictoriæ. Vnde ad veritatẽ propõnis cathegoricę negatiuæ de pñti & de inesse sufficit non ita esse qualr̃cũ que ꝑ affirmatiuã sibi cõtradictoriã significat esse. & ita illa de pręterito, quod ad eius ueritatem sufficit non ita fuisse qualr̃cunq; per affirmatiuã sibi cõtradictoriã significatur fuisse. & debet intelligi: significat̃ vel significetur. si sua cõtradictoria esset. & ita conformiter põt dici de negatiuis: de futuro: de possibili: de necessario. aut de impossibili. patet igitur, vnde aliqua propositio est affirmatiua, & vnde negatiua: & vnde propositio cathegorica habet causam veritatis & falsitatis. Tunc ad rationes. ¶ Ad primam conceditur prima consequentia, & negatur secũda. Ad ꝓbationẽ dico, q͂ regula debet intelligi de distributione consequẽtis negatiuæ. Ad scđam negatur consequentia. ¶ Ad ꝓbationẽ dico, ꝙ ad istas singulares añtis non sequitur propositio vl'is: quæ est cõsequẽs: cuius cã est, qđ multæ sunt singulares consequẽtis: quarum nulla põt inferri ex aliqua singulari antecedentis. uerbi gratia. ista est vna singularis consequentis, ista ꝓpõ est affirmatiua. demonstrata una negatiua, quę nõ potest inferri ex aliqua singulari antecedentis. ¶ Ad tertiam concedo maiorem & minorem: sed negatur consequentia. ¶ Ad probationẽ dico, quod ex illis singularibus non inferuntur istę uniuersales: quia inductio non debet hic fieri mediante disiũctiõe. ¶ Ad quartam concedo consequentiã & dico, quod consequens non est impossibile, licet posset esse uerum: & ideo quotienscunque cõsequẽs est: ipsum est falsum. & ẽt antecedens, ex quo infert.

¶ Ad

¶Ad qntã dictũ est ĩ qõne. ¶Ad sextã dico, ꝙ ista consequẽtia nõ ualet, ista infert negatiuã, ergo est negatiua. vt patet ex pcedẽtibus. ¶Ad cõfirmationẽ dico, ꝙ negatio inclusa in termino infinito, nõ distribuit terminũ in ꝑpõne in quã ponit terminus infinitus, sed in una alia. uerbi gratia dicendo. Non homo est asinus: negatio inclusa in subiecto non distribuit istum terminum homo in ista propositione, sed ĩ vna alia. s. in ista: aliqs est asinus, qui nõ est hõ &c.

Quæst. IIII.

QVæritur quarto. Vtrũ omnis propositio sit vl'is particularis indefinita, vel singularis? Arguitur qd' nõ, de istis propositionibus. Omnis homo est totum in quantitate. Omnis homo est terminus communis signo uniuersali determinatus. Nullus homo est totũ in quantitate. & sic de alijs, de quibus non uidetur qd' sint uniuersales: quia tunc essent falsæ: & tamen ponit ipsas auctor summularum. s. qd' sint uniuersales. patet quia ibi subijcitur terminus communis cum signo uniuersali. ¶Secũdo dubitatur de istis, non omnis hõ currit. Asinus cuiuslibet hominis currit: & de cõsimilibus. ¶Tertio qa. ista oĩs phænix est: non est vniuersalis: quia subiectum nõ distribuit pro plurib. & tamen hoc signũ omnis adminus reqrit tria supposita. igitur videtur, ꝙ illa non sit vniuersalis. & tamen isti subijcitur terminus communis cum signo vniuersali. ¶Quarto de istis, oẽm hominem esse animal est necessariũ. Oẽm hoiẽ currere est cõtingens: & sic de similibus, quæ uidentur esse uniuersales ex quo in eis subijcitur terminus cõmunis: signo uniuersali determinatus: & tamen non sunt uniuersales: quia sunt verę: & quęlibet suarum singularium est falsa.

OPPOSITVM arguitur per Aristotelem in primo huius primi libri. ¶In ista quęstione sunt multa dubia de diuersis propositionibus. Et primo dubitatur de propositionibus ypotheticis quantæ sint. Et responderur uno modo, quod propositiones ypotheticæ non sunt quantæ. immo ista dictio solum intelligitur de propositione cathegorica.

¶Sed contra hoc obijcitur: quia tria quæsita: quæ: qualis: quãta: nõ solũ quærũt de cathehorica, immo tã de ca

thegorica quam ypothetica:ut patet in ſummulis.Iō aſr dicitur,quod propoſitiones ypotheticæ ſunt quantæ ſecundum quantitatem cathegoricarum, ex quibus componuntur. ita quod ſi utraque pars ypotheticæ ſit vniuerſalis, ipſa debet dici uniuerſalis, vt iſta. Si omnis homo currit, omnis homo mouetur: ſed ſi vna partium ſit uniuerſalis: & alia particularis vel indefinita,tunc nō debet dici ſimpliciter uniuerſalis:ſed partim vniuerſalis: & partim particularis. ¶Secundo dubitatur de propoſitionibus excluſiuis exceptiuis:& huiuſmodi.& videtur quod tales debent dici quantæ ſecūdum quantitatem ypotheticarum,quibus correſpondent: ut verbigratia. Iſta: tantum animal eſt homo: æqpollet iſti copulatiuę animal eſt homo,& nihil ab animali eſt homo.& quia iſta partim eſt uniuerſalis: & partim particularis: ideo illa excluſiua debet conſimiliter denominari quanta.Similiter dicitur de propoſitionibus in quibus ponitur iſtud uerbum,incipit: definit uel huiuſmodi. Vel poteſt dici,quod tales ſunt quantæ:ſicut ſimplices cathegoricę:uerbi gratia.iſta: ſortes incipit eſſe:eſt ſingularis. homo incipit eſſe, eſt indefinita.& iſta.Omnis homo incipit eſſe, eſt vniuerſalis.¶Tertio dubitatur de iſta: ĩmediatè poſt hoc erit inſtans.Pro quo ſciendū, ꝙ iſta æquipollet iſti copulatiuæ,inſtans erit poſt hoc: & nullum erit medium antequam erit inſtans. & quia iſta copulatiua eſt partim uniuerſalis & partim indefinita:iō iſta, ĩmediatè poſt hoc erit inſtans,eſt conſimiliter quanta.¶Quarto dubitatur de iſta.Omnes apoſtoli ſunt duodecim, & qđ hoc ſignum omnis teneat collectiuè. ¶Reſpondetur: pro quo ſciendum, quod ſignum uniuerſale ſumptū collectiue denotat terminū cui additur ſtare pro maiori multitudine ſuppoſitorū contentorum ſub illo termino.Item denotando, qđ nihil ſit contentum ſub illo termino,quod non ſit pars illius multitudinis, uerbi gratia dicendo.Omnes apoſtoli ſunt duodecim, iſtud ſignum omnes denotat idē quod iſta copulatiua,aliqui apoſtoli ſunt duodecim, & nullus eſt apoſtolus, quin ſit aliquis iſtorum duodecim, &tūcſicut iſta copulatiua

duodecim: & tunc ſicut iſta copulatiua eſt partim particularis: & partim uniuerſalis. ita & iſta. omnes apoſtoli ſunt duodecim. ¶ Quinto dubitatur de iſta. Totus ſortes eſt minor ſorte: & dicitur quod eſt uniuerſalis capiendo hoc ſignũ, totum, diſtributiuè: quia ſignificat ꝙ quælibet pars ſortis eſt minor ſorte. ¶ Sexto dubitatur de propoſitionibus, in quibus ponitur aliqs iſtorum terminorum continuè ab ęterno omnino & huiuſmodi. ¶ Reſpondetur, quod tales ſunt uniuerſales, quia ſeqtur ab ęterno fuit homo. igitur heri fuit homo: & pridie. & ſic in infinitum: & ſic ſignificādo æquipollet iſti: ſemper fuit homo: ſed quãdoque iſte terminus ęternũ accipitur cathegorematicè & adiectiuè. & tunc iſta dictio ab æterno ſignificat ꝓ omni infinito: ut ſi diceretur, ab ęterno fuit homo, vt puta a Deo fuit homo. Eodem modo iſta. cōtinuè per horam ſortes mouebitur, eſt uniuerſalis, & ſignificat idem quod omni tempore huius horæ ſortes mouebitur. Similiter de iſta dicendo. Totus ſortes eſt albus, quæ eſt uniuerſalis, quia ſignificat ꝙ omnis pars ſortis eſt alba. ¶ Septimo dubitatur de iſta infinita. puncta ſunt in continuo. Reſpondetur, quod accipiēdo hoc ſignum infinita ſincathegorematicè: tunc ipſa eſt uniuerſalis affirmatiua, & ſignificat idem quod iſta quotlibet punctis plura ſunt in cō tinuo: & ſuæ ſingulares ſūt iſtę. Duobus punctis plura ſunt in cōtinuo: tribus punctis plura ſunt in continuo: & ſic in infinitum. Ex quo ſequitur, quod aliqui ponētes ſingulares dictæ propoſitionis. ſ. iſtas: malè ponũt. Duo puncta ſunt in continua tria puncta: & ſic in infinitum. quia ſi poneretur caſus per imaginationem, ꝙ tres homines traherent nauim: & nulli pauciores illis. Deinde. 4, unam aliam: poſtea. 5. tertiam: & ſic in infinitum. Tunc antecedens eſſet uerum. ſ. infiniti homines trahunt nauē: & tamen iſtæ ſingulares sūt falſę. igiẽ duo homines trahunt nauem. & ideo debet inferri, igitur duobus hominibus plures trahunt nauē. & hoc eſt uerum. ¶ Octauo dubitatur de propoſitionibus in quibus ponunẽ relatiua diuerſitatis: ut iſta nomina ceteri ſinguli & huiuſmodi. Reſpondetur, ꝙ propoſitio

in quo ponitur hoc nomē ſinguli, vel iſtud nomen ceteri: & iō in inductione ultima particula: & ſic de ſingulis eſt propoſitio uniuerſalis vel æquipollet propoſitioni uniuerſali; ſed illa in qua ponitur hoc nomę alij non eſt vniuerſalis: immo indefinita. ¶ Nono dubitaē de iſtis propoſitionibus: in quibus ponuntur termini numerales, vt iſti termini. duo & tres &c, & vr̄ quod ſint vles: quia ſub ſubis cō tingit deſcēdere ad inferiora p propōnē copulatiuā: qa ſequit, decem homines currunt, igitur duo hoīes currūt. & tręs hoīescurrūt. Rn̄detur, quod tales ꝓpoſitiones ſunt indefinitæ & nō vles, quod patet. quia ſubiectū propōnis ulis non pōt amplius diſtribui, quia non cōuenienter dr̄ nullus oīs hō currit: & tn̄ hmōi termini numerales ſuſcipiunt diſtributionem: ut dicendo. Omnis duo homines currunt. Ideo notādum, quod terminus numeralis ſignificat multitudinē: & ideo ad ꝓpōnē in qua ſubiici: ur terminus numeralis; ſequitur aliæ ꝓpōnes, quarū ſubſtantia ſupponūt ꝓ partibus illius multitudinis; queādmodū ad nomę ſignās totū integrale: ſequit nomē ſign̄ās ꝑtē totius integralis. Per hoç patet ad inſtātiam: quia terminus numeralis: nō ſignificat p modū diſtribuentis: aut diſtribuit. ſed ſignificat multitudinē ad quā requiruntur ſuæ partes. Iſtis præmiſſis ſit iſta concluſio, qđ oīs ꝓpō eſt vlis. Particularis indefinita uel ſingularis. Probatur in propoſitiōe, vł ſubiicit terminus diſcretus: & ſic eſt ꝓpoſitio ſingularis. Aut terminus communis: & hoc tripliciter; vel terminus cōis eſt ſinę ſigno. & ſic eſt indefinita. aut cum ſigno: & hoc uel vli: & ſic eſt ꝓpoſitio uniuerſalis: vł ꝑticulari. & ſic eſt ꝓpoſitio ꝑticularis. ¶ Ad ratiōes. illę tres primæ ꝓpoſitiones ſunt ſingulares: quia ſenſus eſt: qđ iſtud cōplexum; omnis homo, eſt totum in quantitate: & ita de alijs duabus.

¶ Ad ſcđam dico, quod illa. non omnis homo eſt animal. eſt particularis. & illa. aſinus cuiuſlibet hominis currit: eſt īdefinita: quia licet ponatur ibi ſignum uniuerſale: tamę non ponitur ad totum ſubiectum.

¶ Ad tertiā dico, ꝙ iſta, oīs phœnix eſt vniuerſalis. vnde ſignum uniuerſale denotat prædicatum propoſitionis

nis dici de quolibet contẽto sub subiecto: non connotando multitudinem, aut non paucitatem suppositorum subiecti. & ideo supposito ꝙ sit vnum subiectum suppositum non minus. ꝓpter hoc propositio est vniuersalis. ¶ Ad aliam dico, qđ istæ sunt singulares: quia sunt modales in sensu composito. Vnde ista. oẽm hominem esse animal est necessarium. æquipollet huic ista propositio, omnis homo est animal est necessaria. & sic de alijs.

Quæst. V.

QVæritur quinto. Vtrũ diffinitio sillogismi sit uera, in qua dicitur sillogismus est oratio, in qua quibusdam positis ab his quæ posita sunt aliud accidit de necessitate: eo quod hæc sunt. Arguitur, quod non solius incomplexæ est diffinitio, sed sillogismus est quid complexum: igitur. ¶ Secundo quia nullius accidentis est diffinitio: ut patet septimo metaphysicæ. sed sillogismus est accidens, cum sit qualitas accidentis. igitur. ¶ Tertio, ista diffinitio non competit cuilibet sillogismo, igitur non est bona. tenet consequentia ex sexto topicorum: & maior apparet: quia non competit enthimemati. & iõ dicit Ari. primo posteriorũ. ꝙ enthimema est verè sillogismus. ¶ Quarto quia ista diffinitio non est bona; quæ competit alijs a diffinito; mõ ista diffinitio est hmõi. igit. ꝓbatur: quia competit inductioni: quia inductio est oratio, in qua quibusdam positis. s. pluribus singularibus aliud ab his quæ posita sunt. s. propositio vniuersalis de necessitate accidit: eo quod hæc sunt propter plures singulares. Et confirmatur, quia competit consequentiæ, in qua arguitur ab exponibilibus ad expositam. ut dicendo, animal est homo: & nihil aliud ab animali est homo. igitur tantum animal est homo. nam ista consequentia est oratio, in qua quibusdam positis. s. exponibilibus, aliud ab his quæ posita sunt scilicet exposita de necessitate accidit: eo quod hæc sunt.

¶ Quinto contra partes diffinitionis. & primo contra istam partem oratio: quia sillogismus nõ est una

oratio ergo non est oratio. consequens tenet per Ari. in primo elēcho. vbi dicit: quia eadem est diffinitio orationis: & unius orationis. & antecedens apparet. quia sillogismus est maior. minor & conclusio. & per consequens plures orationes. ¶Sexto, contra istam particulam, in qua quibusdam positis: quia in sillogismo ponitur una sola oratio scilicet copulatiua: ex qua infertur conclusio.

¶Septimo: contra istā partem de necessitate accidit: quia ista implicat contradictionem. quod conclusio adsit de necessitate, & quod accidat de necessitate, quia accidentia non sunt necessaria: ut patet primo posteriorum. Et confirmatur: qa in voluntate facientis sillogismum est proferre conclusionem factis præmissis uel non proferre. igitur cō clusio non sequitur de necessitate propter istas præmissas. ¶Octauo arguitur cōtra istam particulam, eo quod hæc sunt. quia ꝓpter ista non sequitur conclusio. quæ sine supplemento alterius nō sunt causæ sufficientes ad necessariam illationem conclusionis ex præmissis: sed pręmissę non sufficiunt. vt patet de sillogismis secundæ & tertiæ figuræ. quia præter præmissas indigent conuersione & trāspositione pręmissarum, aut cōuersione: ꝑ impossibile. Et cōfirmatur: quia quādo sunt præmissæ nondum est conclusio. igitur non ex eo quod præmissæ sunt, sequitur conclusio. ¶Oppositum arguitur per Aristo. in primo huius primi. ¶In questione primo uidebitur qđ intelligimus per istos terminos diffinitio diffinitum. Secundo uidebitur de diffinitione sillogismi.

QVANTVM ad primum notandum, qđ diffinitum accipitur dupliciter. Vno modo pro termino, cuius significationē implicitam exprimit diffinitio explicitè. & sic attribuūtur diffinito tres conditiones. prima est, quod diffinitum est terminus communis incomplexus. secunda est, quod diffinitum est conuertibile cum diffinitione. tertia, quod nullum singulare diffinitur. Alio modo accipitur diffinitum pro re significata per terminum conuertibilem cum diffinitione. & sic dicit. Commētator in prohemio de anima. quod diffinitiones sunt ipsorū singulariū exñtium

extra

extra animam: accipiendo diffinitū primo modo, tūc diffinitur iste terminus sillogismus: quia est terminus communis incomplexus cō uertibilis cum diffinito. Sed accipiendo diffinitum secū do modo, tunc diffiniuntur omnes sillogismi de mundo: qa cuilibet syllogismo cōpetit ista diffō. ¶ Secundo est notandum: quod duplex est diffō. Quędā est diffō qd rei. & quædā qd nois. diffō quid rei est duplex: qa q̄dā exprimit qd res est p̄ uerū genus & dn̄as formales sine explicatione alicuius extraneæ cōdōnis, & uoco extraneam conditionē: puta ꝙ diffō non exprimat à quo res est, in quo est, cuius grā fit, aut aliquam hmōi conditionē: sed solū debet exprimer̄ quid res est: & talis diffinitio datur solū de substā tia cōposita: vt patet septimo metaphysicæ. ¶ Secunda est diffinitio quid rei, q̄ non solum exprimit quid res est, sed cum hoc explicat aliquam extraneam cōditionem: vt verbi gratia. Diffinitio accidētis si sit bona, debet exprimere subiectum: & in diffinitione materię debet explicari forma: & econtra in diffinitiōe formę materia. Sed diffō quid noīs ꝑprie dr̄ descriptio: & est illa, quæ exprimit explicitè signonē implicitam termini diffiniti: & ad talem descriptionem, ꝙ sit bona: sufficiunt tres condōnes ¶ Prima est, quod sit conuertibilis cum diffinito. ¶ Secunda est, quod exprimat explicitè significationem diffiniti. ¶ Tertia est, quod sit sine nugatione. & sic patet de istis terminis diffō & diffinitum quid significent: & de quib.

QVANTVM ad secūdum ponuntur conclusiones. ¶ Prima est, quod diffō sillogismi nō ē simpliciter quiditatiua. Probat̄. quia diffō simpliciter quiditatiua non est nisi substantiæ cōpositę. mō syllogismus non est substantia composita &c. ¶ Secunda cōclusio est, quod diffō p̄dicta sillogismi nō ē diffō quid rei. probatur. quia sillogismus est accidens, modo in diffinitione accidentis debet explicari subiectū. sed in ista non explicatur. igitur &c. ¶ Tertia conclusio est: quod ista ē bona diffinitio quid nominis. similiter probatur: quia ista diffinitio exprimit explicitè qd̄ hoc nomen sillogismus significat implicitè: conuertibiliter: & sine nugatione. igitur illa diffinitio est bona.

na. tenet cōſequētia per cō ditiones prius poſitas: & antecedens apparet: quia de ratione ſyllogiſmi eſt habeř plures pręmiſſas: & vnā concłonem. & ꝙ ſit necessaria illatio concłonis ex præmiſſis: mō præmiſſæ exprimuntur in iſta diffinitione per hoc ꝙ dicit quibuſdam poſitis. Siłr concło ꝑ hoc ꝙ dicit aliud ab his, quę poſita ſunt: & illatio utique exprimit ꝑ hoc, ꝙ dicitur accidit de necesſitate: eo qđ hęc ſunt. His igitur pręmiſſis exponenda eſt diffinitio. vñ in diffinitione primo ponit oratio tanquā genus ad dñiā terminorū incōplexorū: & debet intelligi, qđ ſit oratio nō cathegorica: ſed ypothetica facta ex plurib. cathegoricis mediantibus pluribus coniunctionibus: quarum vna eſt inter pręmiſſas: & alia inter præmiſſas & concluſiones. Secundo ponitur iſta, in qua quibuſdā poſitis ad dñiam conñtiæ in qua ex vna ꝓpoſitione inferi alia: cuiuſmodi eſt cōuerſio, æquipollētia, enthimema, & huiuſmodi: quarū aliquæ ſunt conñæ formales: & aliquæ materiales. Tertio ponitur aliud ab his quę poſita ſunt ad dñiā conñæ quę eſt a copulatiua ad alterā eius ꝑtē: qa in tali conña infert idē ꝑ idē. ſiłr ad dñiam conñæ quę eſt ab exponentibus ad expoſitā: qa exponentibus & expoſitę correſpōdet idē cōceptus in mēte: & iō in tali conña infert idē per idē. Quarto ponit ibi đ necesſitate accidit. ad denotandū, qđ ſi præmiſſę ſint ueræ & cōcło formet, neceſſe eſt cōcluſionē eſſe ueram. Quinto ponitur eo quod hęc sūt ad differentiā inductionis: quia in ſyllogiſmo propter hoc quod præmiſſæ ſunt ueræ concluſio eſt uera, ſi formetur: ſed propter hoc qđ ſingulares inducentes sūt verę: non ſequitur concluſio uniuerſalis: niſi cointelligatur una alia propoſitio: vt patebit ſcđo huius. ¶ Ad rationes: ad tertiā dico, qđ enthimema uere eſt ſyllogiſmus. i. uere pōt fieri ſyllogiſmus. ¶ Ad ſeptimā dico, ꝙ iſta non implicat contradictionē: quia per ipſam nō denotat aliud, niſi ꝙ ſi præmiſſę ſint uerę & concluſio formet: neceſſe ē cōcłonē eſſe uerā. & ꝑ idē dř ad confirmationē. ¶ Ad octauā iſtā ſoluit Ari. i lřa. vñ ſillřs ſecū dę vł tertiæ figurę nō īdiget aliq̄ ꝓpōne totałr diuerſa a ꝑmiſſis, quę sūptę sūt: ſed indiget cōuerſione alicuius

iſta-

istarū assūptarū: oportet āt transpositione premissarū. ¶Ad alſs patet ex dictis. Et sic pate quæstio.

Quęst. VI.

QVæritˀ sexto vtrū sillˀs sit genˀ ad syllˀm dialecticum: & đmōstratiuū. Arguitˀ ꝙ nō: quia illud nō est genus ad aliquas species: qđ nō diuiditur in istas spēs ꝑ differentias formales se tenētes ex ꝑte formę. sed sillˀs nō diuiditˀ in syllˀm dialecticū & demōstratiuū ꝑ hmōi dr̄ias formales. igitˀ. Maior patet in scđo metaphysicæ. & minor: qa syllˀs diuiditˀ in dialecticū & demonstratiuū ꝑ istas differentias probabile necessarium, quę se tenēt ex parte materiæ syllogismi. s. ex parte ꝓpositionū. ¶Secundo, quia nullum cōplexum est species respectu alicuius generis. sed isti termini sillogismus dialecticus & syllogismus demonstratiuus sunt termini cōplexi. igitur respectu ipsorum iste terminus sillogismus non est genus. Maior patet ex quid nominis prædicabilis. unde prædicabile debet esse terminus incomplexus natus dici de pluribus: & minor nota est. ¶Tertio, qa nullus syllogismus est genˀ ad syllogismū dialecticum & demonstratiuum. igitˀ consequētia patet per locū a toto in quātitate ad suā partē: & ańs apparet inducēdo. ¶ Oppositū arguitur: quia sillˀs dialecticus & syllogismus demōstratiuus sunt diuersæ species, & de ipsis ꝑdicatˀ syllogismus in quid. igitur &c. tenet cōsequētia ꝑ diffōnē generis: & prima ꝑs antecedētis apparet: quia plus differunt sillˀs dialecticus & demōstratiuus abinuicē, quā duo dialectici: & tñ duo dialectici differunt abinuicem numero: igitur dialecticus & demonstratiuus differūt plus quam numero: & per consequens specie.

NOTANDVM est, quod genus & totum in modo cōueniunt in hoc, quod utrumque se habet in plus, quàm illud respectu cuius dicitur genus uel totum in modo: sed differunt: quia genus de sua ratione determinat sibi, quod sit terminus incomplexus. secundo quod habeat possibiles species, de quibus prædicetur in quid & uniuocè. tertio, quod diuidatur in istas spēs ꝑ dr̄ias q̄ se tenēt ex ꝑte forę. ¶Sed cōtra hoc obijcitˀ, qa tūc seqˀretˀ, ꝙ hoc

nomen ſubſtantia, non eēt genus ad Deum &hominē. & probatur conſequentia: quia ſubſtantia non diuiditur niſi per differentias materiales in iſtas ſubſtantias. verbi grā. Subſtantia uel eſt materialis uel īmaterialis. modo iſtę dr̄iæ materiale & īmateriale ſe tenent ex parte materiæ. ¶Rn̄detur negādo conſequentiā: ſuba per illas dr̄ias non diuiditur in p̄dictas ſubas. ſed per iſtas dr̄ias corporeum & incorporeum, quę ſe tenent ex parte formę. Sed totum in modo eſt terminus incomplexus reſpectu ſuiipſius ſumpti cum determinatione accidentali vel materiali pars eſt terminus unus complexus inquātum in modo eſt pars in modo. uerbi gratia. Iſte terminus homo eſt totum ī modo reſpectu huius cōplexi homo albus. & dico notanter cum determinatione accidentali uel materiali: quia ſi eſſet determinatio eſſentialis ſe tenēs ex parte formę, tunc oratio cōpoſita ex determinatione, & determinabili eſſet diffinitio, & non pars in modo. uerbi gratia. de iſta oratione animal rationale, quæ non eſt pars in modo: ſed eſt diffinitio hominis: tunc ponantur concluſiones. ¶Prima eſt, quod iſte terminus ſillogiſm' nō eſt genus ad ſillogiſmum dialecticum & demonſtratiuum: ſiue ad iſtos terminos ſillogiſmus dialecticus ſillogiſmus demonſtratiu' probatur ſupponendo, qđ propoſitiones ex quibus cōponitur ſillogiſmus ſint materiæ ſillogiſmi. Secundo ꝙ forma ſillogiſmi eſt modus inferendi ſeu illatio cōcludens ex præmiſſo. Tunc arguitur: illud non eſt genus ad ſillogiſmum dialecticū & demonſtratiuum, quod in ipſos diuiditur ꝑ differētias materiales, & non formales. ſillogiſmus diuiditur in iſtas per iſtas differentias probabile neceſſarium: quę ſe tenent ex parte propoſitionum quæ ſunt materiæ ſillogiſmi: & non ex parte illationis quæ eſt forma ſillogiſmi. ſecundo quia uel iſta differētia dialecticus eſt differētia accidentalis vel materialis uel formalis. ſi accidentalis vel materialis, tūc ſequiť, ꝙ iſtud aggregatū ſilľs dialecticus, ſit ps in mō & nō ſpēs. Et ſi dicať, ꝙ ſit differētia eſsētialis formalis: tūc ſequiť, ꝙ illud aggregatum ſit diffō & nō ſpēs nec pars in mō. ¶Scđa concľo

eſt

est,quod iste terminus sylls est,totũ in mõ respectu isto rũ terminorũ sills dialecticus & sills demratiuus .probat:qa ois terminus incomplexus est totũ in modo respectu suijpsiussumpti cum determinatione accntali vl materiali . modo isti termini dialecticus demratiu⁹ sunt demõstrationes materiales additæ huic termino sills.igitur &c.¶ Tunc ad rõnẽ post oppositũ eo modo dico,quod isti termini sills dialecticus & sills demõstratiuus non sunt spẽs: sed quilibet eorũ est pars in modo respcũ huius termini sills . & qñ ꝓbat per diffõnẽ generis.Dico,ꝙ nõ oẽ de quo ꝑdicat genus,in eo ꝙ quid: est sua spẽs.Nã genus ꝑdicat in q̃d de diffõne suorũ inferiorũ:& tñ diffõ nõ est species,cum de rõne speciei sit,quod sit terminus incõplexus.Rõnes ante oppositum probant cõclusiones, & sic patet ad quesitum.

Quæst VII.

Veritur septimo, vtrũ dici de omni & dici đ nullo sint principia necessaria: & sufficiant ad bonitatẽ silli? Arguit primo,ꝙ nõ sufficiãt: q̃a si sic, seq̃ret ꝙ multæ cõiugatiões inutiles eẽnt boni silli. cõsequẽs est fasũ:q̃a tũc non essent inutiles.& ꝓbat consequẽtia.q̃a in plurib. coniugationib. inutilib. inueniũtur dici de oi, & dici de nullo,vt in prima figura,quando arguit ex maiori vli affirmatiua,& minori vli negatiua.¶Scđo sequeret,q̃đ ex particularibus & indiffinitis posset fieri bonus sills. cõsequẽs est falsũ: vt patet in isto primo.& ꝓbat consequẽtia:q̃a in particularibus & in diffinitis iueniunt dici de oĩ: & dici de nullo. vnde hic est dici de, oĩ, hõ est aĩal:q̃a nihil est sumere sub subto de quo nõ dicat ꝑdicatũ:& hoc est dici đ nullo.hõ nõ est asinus: quia nihil est sumere sub subto a quo nõ remoueat ꝑdicatũ. ¶Tertio quia silli secundæ & tertiæ figuræ sunt boni & euidentes:& tamen non tenet in virtute dici de omni:aut de nullo.igitur non oĩs sills tenet in virtute istorũ principiorũ.& añs ap̄pet, ꝑ Ari.i isto primo. ¶Quarto,q̃a sills expositorius est bonus sills,& tñ nõ tenet in virtute dici de oĩ aut de nullo:cũ ibi nullus sit terminus distributus affirmatiuè vl negatiuè.¶Quinto,q̃a vl eẽnt principia cõplexa vl in-

incomplexa. non complexa: quia principium complexum debet eſſe euidens, & per ſe notũ. modo iſtud principiũ dici de omni non eſt euidenter notum: cum nec ſit uerum, nec falſum. igitur nec incomplexum: quia iſta dicta dici de omni & dici nullo: ſunt complexa. ¶Oppoſitum arguitur per Ari.in litera.

NOTANDVM, ꝙ iſtud dictũ dici de omni, non eſt oratio completa, & indiget complemento: & ponitur loco alterius propoſitionis. ſcilicet iſtius prædicatum vniuerſaliter & affirmatiuè dici de ſubiecto. ¶Secundo notandum, ꝙ talis oratio complexa propriè nõ habet diffinitionem, nec deſcriptionẽ: quia diffinitio & deſcriptio dantur de terminis incomplexis. bene tñ põt habere quandã explanationẽ, uel interpræretationẽ eo mõ, quo oratio minus nota declaratur & explicatur ꝑ orationẽ magis notã. Et iõ iſta deſcriptio uel explanatio dici de omni, eſt quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, de quo non dicatur prędicatũ, & debet ſic intelligi, ꝙ propoſitio uniuerſalis affirmatiua ſignificat prædicatum dici de omni eo, de quo prędicatur ſubiectum. & ideo ſi ſubiectum ſumatur dici de aliquo, neceſſe eſt prædicatum dici de illo eodem. Et ita diffinitio dici de nullo eſt quãdo nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo nõ remoueatur prædicatũ: & debet ſic intelligi, ꝙ propoſitio uniuerſalis negatiua ſignificat ꝑdicatũ negari ab oĩ illo, de quo affirmatur ſubiectũ. & iſta duo principia ſignificãt quid noĩs ꝓpõnis uniuerſalis. ideo non poſſunt probari. nam quid nominis eſt principiũ omnis doctrinæ, ut patet in libro de ſenſu & ſenſato. & ideo quid noĩs debet præſupponi in qualibet ſcĩa. Ex quib. patet, ꝙ ſignum uniuerſale non requirit aliquẽ certum numerum ſuppoſitorũ termini cõis cui additur, ſicut aliqui dicunt, ꝙ hoc ſignũ omnis ad minus reqrit tria ſuppoſita: quia ſignum uniuerſale affirmatiuũ nõ denotat aliud q̃ prędicatum dici de omni ſuppoſito ſubiecti non cõnotando uel ſignificando multitudinem, uel paucitatem ſuppoſitorũ termini cui additur.

SECVNDO notãdum, quòd quãdo dicitur, ꝙ oĩs ſyllõs tenet in uirtute dici de oĩ uel de nullo, dẽt intelligi, ꝙ oĩs

syllogismus est euidens aliquo dictorum principiorũ: & hoc quantum ad illationẽ conclusionis. & dico notabiliter aliquo, quia nõ oportet, ꝙ ambo principia illa applicentur ad eundẽ syllogismũ. Tunc ponuntur cõclusiones. ¶ Prima est, ꝙ oĩs syllogismus in aliquo quattuor modorum primæ figuræ tenet directè & immediatè uirtute alicuius dictorũ principiorum. ꝓbatur exẽplificando, quia si omne.b. est.a.& omne.c.est.b. sequitur, quod omne.c.sit.a. & tenet uirtute aliquorum quæ significant prædicatum dici de omni illo, de quo dr̃ subiectũ. & iõ quia subiectum accipitur dici de.c. oportet, ꝙ uirtute signationis maioris p̃dicatũ vl'r dicatur de. c. & maior sic significat uirtute huius signi omnis, quod distribuit subiectum. Similiter potest exemplificari de negatiuis, ostendendo sic. Nullum.b.est.a. ista est maior ratione signi significat prædicatum negari de omni illo, de quo dr̃ subiectũ. Iõ si sub̃m sumatur dici de aliquo, ut oẽ.c.est.b. seq̃tur uirtute significationis maioris, ꝙ nullum.c.est.a. ¶ Scd̃a cõclusio est, ꝙ syllogismi secundæ & tertiæ figuræ non tenent directè & immediatè uirtute istorũ principiorũ. probatur: quia ad hoc, ꝙ directè fit adiectio dictorũ principiorũ oportet, ꝙ de aliquo subiecto vl'r sumpto dicatur p̃dicatũ. & ꝙ illud subiectũ sumatur dici de aliquo alio modo. sic nõ est in scd̃a nec in tertia figura: q̃a terminus medius prædicatur in utraque præmissa: & terminus distributus nunquam prædicatur de aliquo in præmissis: ita etiam in tertia figura terminus distributus semper subijcitur respectu sui prædicati: & nunquam prædicatur de aliquo alio. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ syllogismi secundæ, & tertię figurę sunt imperfecti & ineuidentes: fiunt tamẽ euidentes per primam figurã. ¶ Secundo sequitur, quòd inductio non est consequẽtia euidens, quia singulares ex quibus infertur vniuersalis non significãt istas esse oẽs singulares istius vl'is. igitur ad ipsas non sequit̃ vl'is euidẽter. ¶ Tertio sequitur, ꝙ consequentia in qua ex esse unius rei sequitur esse alterius: aut ex nõ esse vnius esse alterius: non est consequentia simpliciter euidens & perfecta. probatur: quia talis est minus euidens

dens quàm ſyllogiſmus factus in ſecunda uel tertia figura, & tamen talis ſyllogiſmus non eſt ſimpliciter euidens & perfectus. ¶Tertia concluſio eſt, quòd ſyllogiſmi ſecundæ & tertiæ figuræ mediatè & indirectè tenent uirtute dici de omni & de nullo, exponendo prædicto modo. Probatur, quia aliter ſequitur, quòd ex puris particularibus indefinitis & ſingularibus poſſet fieri bonus ſyllogiſmus in ſecunda & tertia figura, quod eſt falſum. ſecundo; quia ſyllogiſmi primæ figuræ tenent immediatè & directè uirtute dictorum principiorum. igitur ſyllogiſmi ſecundæ & tertiæ figuræ tenent indirectè & mediatè. tenet cõſequentia. quia iſti ſyllogiſmi in ſecunda & tertia figura reducuntur ad illos de prima figura. tertio patet exemplariter arguendo in cæſare. Nullus lapis eſt animal: omnis homo eſt animal: igitur nullus homo eſt lapis. Certum eſt, quòd nulla fit ſumptio ſub termino diſtributo, niſi indirectè. & ideo ſi conuertatur maior ſimpliciter, iam erit ſumptio directa ſub termino diſtributo: ut ſi iſta nullus lapis eſt animal conuertatur in iſtam, nullum animal eſt lapis: tunc fiet directa ſumptio argumentando in celarent. ¶Quarta cõcluſio eſt, ꝙ aliquis ſyllogiſmus expoſitorius tenet in uirtute dici de omni, & dici de nullo. & nõ eſt dubium, quin omnis ſyllogiſmus expoſitori⁹ teneat uirtute dictorũ principiorum, ſi eſt bonus. tamẽ dico ſpecialiter propter ſyllogiſmos expoſitorios, qui fiunt de rebus illis: quarum una eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum: in quibus ſyllogiſmus expoſitori⁹ nõ ualet niſi reguletur uirtute alicuius dictorũ principiorum. ver. g. non ſequitur, iſte Deus eſt pater: iſte Deus eſt filius. ergo filius eſt pater: non ualet ſyllogiſmus, niſi maior reguletur per dici de omni iſto modo. Omne quod eſt iſte Deus eſt pater: & tunc maior eſſet falſa. ¶Ad rationes. ad primam negatur conſequẽtia. ad probationem dico, ꝙ ſi per dici de omni, intelligat propoſitionem uniuerſalem: tunc dico, quòd hoc non ſufficit ad ueritatẽ ſyllogiſmi: ſed requiritur ad dici de omni propoſitio uniuerſalis: & cum hoc quòd ipſius ſubiectum accipiatur dici de aliquo alio, de quo con-

concludetur prædicatũ uniuersalis, & oportet quòd subiectum uniuersalis debitè sumatũr, ut dicatur de alio secundum regulas positas in primo huius: & tunc ista principia sufficient ad bonitatem syllogismi. ¶ Ad secũdam negatur cõsequentia: quia licet prædicatum particularis dicatur de quolibet contento sub subiecto, tamen hoc non significatur formaliter per propositionem particularem uel indefinitam. Vnde bene signatur per vniuersalem. s. quòd prędicatum dicatur uniuersaliter de subiecto: & ideo non est simile de uniuersali & particulari. ¶ Ad tertiam: syllogismi secundæ & tertię figuræ: dico, quòd illi syllogismi secundę & tertiæ figuræ tenent indirectè & mediatè per dici de omni & de nullo: sed syllogismi primæ figuræ tenent directe. ¶ Ad quartam de syllogismo expositorio dicetur postea.

¶ Ad quintam dico, quod sunt principia complexa p se manifesta & supponenda in ista scientia, eo quòd explicant significationẽ terminorum, quæ præsupponenda est in omni scientia &cæt.

Quæ. VIII.

QVæritur octauo. Vtrũ dici de omni sit aliquid uel aliqua. scilicet utrum prædicatum dici de subiecto uniuersaliter sũpto sit pdicatũ uel subiectũ, aut ambo simul. uel dispositio inhærens prædicato: uel significabile complexũ præter ista? ¶ Arguitur q non sit prædicatum: quia tunc sequeretur quandocunque prædicatum esset; esset dici de subiecto uniuersaliter sũpto. modo consequens est falsum: quia prædicatum manebit: quando tamen nõ erit dici de subiecto uniuersaliter sumpto: quando signum uniuersale remouetur manente propositione indefinita. ¶ Secundo si dici esset prædicatum; sequeretur, quòd qui intelligeret pdicatum, intelligeret etiam prædicatum dici uniuersaliter de subiecto, consequens est, falsum; quia prædicatũ potest intelligi siue dicatur de subiecto sumpto uniuersaliter, siue particulariter, siue indefinitè. Probatur cõsequentia: quia ex quo ista sunt eadem: qui intelligit unum simul intelliget & reliquum. ¶ Tertio arguitur, quòd sit significabile comple-

plexè: quia ista propositio dici ulr de subiecto plus significat q̄ isti duo termini prædicatum & subiectum. igitur præter significata illorũ terminorũ corrñdet aliqđ aliud significatum dictæ propositioni, & nõ aliud q̄ significabile complexè per propositionem. s. prædicatũ dici de subiecto: quia illi significabili posito redditur propositio uera, & ipso non posito adhuc positis subiecto & prædicato propositio non est uera. ¶ Quarto ad hoc, quòd ista propositio sit uera, prædicatum dicitur de subiecto, non sufficiunt prædicatum & subiectum: sicut ad ueritatem istius, homo est albus non sufficiunt homo & albus. Dico igitur præter ista duo requiritur aliquod aliud: ut puta hominem esse album: aut prædicatum dici de subiecto: & sic de similibus. ¶ Quinto sic in talibus propositionibus non correspondet significabile complexè per propositionem: sed res significata per subiectum. tunc quæro quid correspondet isti: Si asinus uolat, asinus habet alas: & nõ potest dici, quòd asinus: quia posito quòd nullus asinus esset in rerũ natura: adhuc propositio ista esset uera, & non propter aliud quàm propter significabile complexè quod sibi correspõdet. igitur &c. ¶ Oppositum arguitur: quia in dictis secundum quid est idem ipsum & esse ipsum: ut hominem & esse hominem, sed in dictis secũdum accidens non est idem ipsũ & esse ipsum ut album, & esse album: quia esse album est albedo Modo omnis propositio uel est facta ex terminis absolutis: uel ex terminis concretis. si ex terminis absolutis, igitur sibi correspondet significatum per subiectum. si ex terminis cõcretis, sibi correspondet accidens uel dispositio connotata per illos terminos. ¶ In quæstione primo dicentur aliqua & improbabitur vna opinio. Secundo respondebitur ad quæsitum.

QVANTVM ad primum: notandum, quòd istud dictum dici de omni, uel aliud, ut hominem esse album quandoque accipitur materialiter, & tunc sibi correspondet una propositio: ut homo est albus. & alio modo accipitur significatiuè: & sic dicit Aristot. 5. metaphy. capitu. de ente. quòd idem est uadere, & esse uadens. & quòd idem est secare, & esse secans.

secans. Ex quo sequitur, ꝙ significatum correspondēs illi dicto, scilicet esse secans, uel dici de omni est aliqd, aliter enim ista propositio affirmatiua. esse secans est esse agens, esset falsa, supposito igitur, quòd significatum per talem propositionem sic siue per tale dictum ponitur ista conclusio, quòd significatum correspōdens propositioni nō est significabile complexè ꝑ propositionem. quod quidē significabile nō est res significata per subiectum, aut ꝑ prædicatum; aut dispositio alteri eorum inhærens, cuius tamen oppositum multi ponunt. Dicunt. n. ꝙ isti propositioni Deus est: correspondet significabile complexè: puta Deum esse. Probatur conclusio; quia uel tale significabile est dependēs a Deo; uel independens. si independens, tunc sequitur quòd ipsum est prima causa: quod est impossibile. Et confirmatur; quia in illis significabilibus cōplexis vnū est causa alterius: ut solem esse lucidum est causa huius, quod est lunā esse lucidam: tunc igitur in ordine tali causarum est processus in infinitum. & hoc non ualet ut patet, 2. meta, igitur aliquando erit status, & per cōsequens illud significabile complexè ad quod est status erit prima causa. & per consequens præter Deum esset ponere aliam primam cām. ¶Si dicetur ꝙ illud significabile sit dependens a Deo: tunc sequitur ꝙ Deus possit ipsum annihilare saluatis quibuscunq; alijs reb. & poterit ipsū saluare alijs rebus annihilatis. Ponatur igitur, ꝙ separet albedinem sortis a sorte manente sortem esse album. tunc sequitur, ꝙ sortes est albus. & ꝙ nulla erit albedo. & per cōsequens sortes erit albus sine albedine, quod implicat. ¶Secūdo, ꝙ si ad hoc ꝙ sortes sit albus requiritur quidam modus se habendi pręter sortē & albedinē. s. sortē esse album. tunc iste modus se habendi aliter se habebit ad sortem; & aliter ad albedinē. & quæro de illis modis hn̄di: quorum unus aliter se habebit ad sortem: & alr̄ ad albedinē. Vtrum illi modi se habeāt aliter & aliter per seipsum, aut per aliū modum superadditum. si ꝑ seipsos, tunc eadem ratione erit standum in primo, scilicet ꝙ albedo per seipsam sine dispositione addita inhęret sorti: si ꝑ modos alios:

tunc

tunc in illis modis aliter se habẽdi erit processus in infinitum, quod est impossibile. ¶Tertio, si ita esset, sequeretur, ꝙ essent infinita talia significabilia complexa perpetua independẽtia a Deo, quorum numerũ Deus nõ potest mutare uel annihilare: cuiusmodi essent ista, Deum esse: Deum posse ꝓducere, & sic de singulis, ¶Quarto, quia inter ista esset ordo ꝑfectionis uel nõ. ¶Iterum quæritur de significatione huiusmodi significabilium complexè in comparatione ad materiã. ¶Itẽ utrum complexè significabilia possunt replere vacuũ. ¶Item an sint substantiæ, uel accidentia ubi sunt; & quando. & ita de alijs de quibus non apparet uerisimilis responsio. ¶Iterum quia frustra ponitur talis multitudo: quando omnia possunt saluari melius, non ponendo talem multitudinẽ, ut patet primo physicorũ. Modo oĩa pñt melius saluari. igitur. Et hoc de primo.

QVANTVM ad secundũ: notandum, quòd quædam est propositio cathegorica: & de inesse, & alia modalis. Illarum de inesse quædam est de terminis absolutis. alia de terminis connotatiuis. & hoc dupliciter: quia quædã ẽ de terminis positiuis. alia de terminis priuatiuis. Itẽ quædam de futuro. & alia de præterito. quædam de possibili. Et hypotheticarũ quędã est conditionalis &c. ¶Secundo notãdum, ꝙ terminorum cõnotatiuorũ quędam sunt qui connotant dispositionem superadditam & distinctam a subiecto: ut iste terminus album. alii cõnotant subiectum quodam modo se habere, licet nõ ꝑ dispositionem superadditã; ut secũdum aliquos iste terminus figura supponit pro re figurata connotando ipsam aliter se habere, & non per dispositionem additam. ¶Tertio notandum, ꝙ in ꝓpositione inueniuntur duplices termini. quidam qui sunt ut subiectum prædicatum: & sunt termini cathegorematici. alij sunt sincathegorematici, ut signa uniuersalia particularia copula uniuersalis & coniunctiones & huiusmodi, & istis terminis non correspondet aliquod significatum aliud a significatis terminorum cathegorematicorum. sed per ipsos intellectus aliter intelligit & apprehendit eandẽ rem. & ita eadem res significatur per ambo cõdetermi-

nan-

natia, quia intellectus diuersimode concipit propter diuersitatem sincathegorematum. ¶Tunc ponuntur conclusiones. Prima est, quod propositioni cathegoricæ de præsenti affirmatiuæ factę ex terminis absolutis correspondet significatum p subiectum. Verbi gratia, dico, quod significatum correspondens isti propositioni. homo est animal est homo. & ideo hominem esse animal est homo. & Deum esse est Deus, & sic de singulis. probatur. quia homo est illud quod est per suam essentiam. modo homo est animal per suam essentiam. igitur hominem esse animal est homo. nec ista consequẽtia ualet. hominem esse animal est hominem esse corpus: igitur qui cognoscit hominem esse animal cognoscit hominem esse corpus, vel cõtra. & saltem si arguatur econtra, consequentia non ualet. ¶Secũda conclusio est, quod si propositio cathegorica affirmatiua de p̃senti sit composita ex terminis connotatiuis, qui nó cõnotant dispositionem additam: vel ex terminis priuatiuis significatum correspondens tali propositioni est significatum subiecti: ut sortem esse figuratum est sor. hominem esse risibilem est homo. & ita de similibus. Exemplum de priuatiuis, ut homo est cæcus, ista significat, hominem esse, & hominem esse aptum ad uidẽdum, & hominem non habere uisum. modo hominẽ esse: est idem quod homo. similiter hominem esse aptum ad uidendum est homo. quia accipiendo illa nó est res alia ab homine apto. similiter hominem non videre non est aliud nisi deficere a debito in esse. Et iõ si sit aliquis homo qui non uideat: tunc hominem non uidere, est homo. & si nullus homo sit, quin uideat; tunc hominem non videre nihil est. Ex quibus sequitur. quod hominem esse cæcum est homo, & ita de alijs priuatiuis. ¶Tertia conclusio est, quod si propositio cathegorica affirmatiua de præsenti sit composita ex terminis connotatiuis: quia connotant dispositiões additas suis subiectis, tunc tali propositioni correspondet significatum I. dispositio connotata per illũ terminum: ut isti propositioni homo est albus: correspõdet pro significato albedo hominis. & ideo hominẽ

eſſe album eſt albedo hoĩs, & per conſequens albedo. & non ſequitur econtra, q̃a non conuertitur. ¶ Quarta concluſio eſt, ꝙ non oportet ꝙ propoſitioni negatiuę corrñdeat aliquod ſignificatũ. & ideo chimerã non eſſe hyrcoceruum, nihil eſt. Similiter ſortem non eſſe aſinum. ſi ſortes ſit: eſt ſortes. ſi ſortes non ſit: tunc nihil eſt. & ſic de aliis negatiuis. ¶ Quinta concluſio eſt, ꝙ non oportet, ꝙ propoſitioni de poſſibili correſpõdeat aliquod ſignificatũ: ſed ſufficit, quòd posſit correſpondere. ¶ Secundo de propoſitione de præterito nõ oportet, ꝙ ſibi correſpondeat ſignificatum: ſed quòd aliàs correſpondebat conformiter de futuro, ꝙ ſibi correſpondebat ſignificatum. ¶ Quarto de cõditionali dico, ꝙ nõ oportet, ꝙ ſibi correſpondeat ſignificatum, niſi cõditionaliter, & ideo aſinum habere alas ſi uolaret. non eſt nec erit aliquid: ſed eſſet aſinus ſi uolaret. ¶ Similiter de diſiunctiua: quia ei non correſpondet ſignificatum niſi diſiunctiue, ut iſti, ſortes eſt: uel ſor. non eſt. ſi ſor. ſit: correſpondet ſor. ſi ſor. non ſit: nihil corrñdet. & per hoc põt dici de oĩbus alijs. Patet igitur, ꝙ prædicatum dici uniuerſaliter de ſubiecto non eſt aliud quàm prædicatum. ¶ Tunc ad rationes: ad primam negatur conſequentia. quia licet prędicatũ & p̃dicatum dici de ſubiecto ſint idem: non ſequitur, ꝙ q̃ncunq; erit prædicatum, ꝙ tunc erit p̃dicatũ dici de ſubiecto vl̃r ſumpto. quia ſicut contingit, ꝙ album erit q̃n non erit albũ eſſe, ita debet concedi, ꝙ p̃dicatum dici uniuerſaliter de ſubiecto non erit quãdo erit prædicatum. ¶ Ad ſecũdam reſponſum fuit in reſponſione præcedenti. ¶ Ad tertiam dico, ꝙ iſta propoſitio plus ſignificat: non ꝙ ſibi correſpondeat aliud ſignificatũ; ſed quòd intellectus aliter per ipſam cõcipit propter ſincathegoremata. ¶ Ad quartam dico, ꝙ ad hoc ꝙ homo ſit albus: non requiritur aliqua res alia a ſorte & albedine. ſed ſufficit ſor. & albedo in gradu ſufficienti ad denotandum præſentem ſortem, hoc eſt ſortes, ſcilicet exiſtens in eo ſecundum ſe: & ꝙ natura albedinis non tranſmutatur ſeu uariatur per agens ſupernaturale. quia de natura albedinis eſt inhærere ſubiecto, & ideo præter ipſam nõ opor-

oportet addere istam inhærentiam distinctam. ¶Ad quintam dictum est, & sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. IX.

Quæritur nono. Vtrũ ista regula sit uera: quæcunque uni, & eidem sunt eadem: ista inter se sunt eadem? Arguitur primo, quod non. quia ad veritatem regulæ, requiritur, ꝙ aliqua essent eadem inter se. modo hoc est falsum. quia sequit̃ sunt eadem inter se. igitur sunt entia. & per consequens diuersa a se inuicem. ¶Secundo uel ista regula intelligitur copulatiuè uel disiunctiuè: non copulatiuè: q̃a duæ medietates coniunctæ sumendo sunt eædem toti, q̃a sunt totum, & tamen non sunt eædem inter se. nec diuinæ. quia sor. & plato diuisiuè loquendo, sunt eadem vni. & eidem numero. Nam sor. est idem uni: & eidem nnmero, scilicet sibiipsi. & Pla. est idem uni & eidem numero, scilicet sibiipsi. igitur sor. & Pla. sunt eadem uni & eidem numero. & tamen sor. & pla. non sunt idẽ inter se. ¶Tertio arguitur per instantiam in diuinis: quia pater in diuinis est idẽ essentiæ diuinæ: similiter filius est idem illi eidem essentiæ. & tamen pater & filius non sunt idem inter se. ¶Quarto, quia sicut sor. est albus. & plato est albus: igitur sor. & pla. sunt albi: & ita sequitur in proposito sor. est idem uni, & eidem numero. & pla. est idem uni, & idem numero. igitur sor. & plato sunt idẽ uni, & eidem numero. ¶Oppositum arguitur per Arist. quia per istam regulam uidetur probare conuersionem uniuersalis negatiuę, similiter virtute eius regulæ tenet syllogismus expositorius. ¶Nota, quòd terminus pluralis numeri, uel etiam copulatus aut disiunctus potest exponi secundũ duplicem sensum. unus sensus diuisus. & alter compositus. ver. g. dicendo. a. & b. ualent decem solidos. secundum sensum diuisum. sensus est quòd. a. ualet decem solidos & b. decem solidos. secundum sensum compositum sensus est, ꝙ a. & b. simul sumpta ualent decem solidos. Ex quibus potest inferri primo, quòd in creaturis non sunt aliquæ res eædem uni & eidẽ, uel etiam eædem inter sę

loquendo secundũ sensum diuisum.patet,quia in creaturis nulla res est eadẽ cuilibet diuersarum rerum. & dico notabiliter in creaturis.quia in diuinis eadẽ res. scilicet essentia diuina est eadem cuilibet diuersarum rerum.& hoc secũdum sensum diuisum,vt arguebatur ante oppositum. sed in creaturis bene inuenitur, quòd diuersæ res sunt eadem uni & eidem rei. loquendo secundum sensum compositum sicut duæ medietates continui sunt illud continuum. ¶Item notandum, quòd quãdocunque de terminis significatiuis sumptis uerificatur hoc prędicatum idem numero quemadmodum dicimus, quòd homo & animal sunt idem numero, illa erunt unum numero. Et si obijciatur,quòd talis locutio esset incongrua, ex quo uerbum esset pluralis numeri: & res significata per subiectum esset una res & idem numero. ¶Respondetur, quòd non est incongrua propter istam causam. quia incõgruitas orationis non attenditur penes res significatas per terminos:sed penes modos significandi terminorum. & ideo licet significata sint eadem:tamen quia termini sunt plures significantes eandem rem:locutio est congrua. Ex quo sequitur, ꝙ ista consequẽtia non ualet.a.& b sunt.igitur a.& b. sunt entia:posito casu quòd. a. & b. supponant pro una re indiuisibili: ut puta pro intellectu.tunc antecedens est uerum,& consequens falsum. ¶Secundo sequitur, ꝙ ista consequentia non ualet.a. est cã istius. & a.est cã illius. igitur. a est cã istorũ. posito casu ꝙ iste uocetur interfector qui põt alicui cõstituto in extrema necessitate subuenire, & nõ subuenit: immo per contẽptum remouet adiutorium suum ab alio.Isto supposito ponitur ꝙ sint. x. constituti in extrema necessitate:quorum cuilibet sor. põt subuenire & nõ duobus.tunc isto casu posito non subueniat sor.alicui istorum.tunc añs dictæ consequentiæ est uerum,& consequens falsum. quia cuiuslibet istorũ sortes est interfector. quia vnius est interfector: cum potuit uni subuenisse:& non magis unius quàm alterius. igitur cuiuslibet illorum decẽ sor.est interfector. tamen non sequitur. igitur duorũ sor. est interfector:quia nullis duobus sor. potuit subueniṙ

uenire. Istis præmissis dico, quòd regula sic est exponē-da. Quicunque duo termini dicuntur idem alicuius tertius termino supposito pro una re demonstrata. & pro illa sola illi termini dicerentur de se inuicem, ut si isti termini album & animal dicantur idem huic termino sorti. illi termini dicerentur de se inuicem. & hoc est intelligendum. uidelicet in quibus una res non est eadem cuilibet diuersarum rerum. ¶Tunc ad rationes. ad primam dico, quòd regula de uirtute sermonis non est uera. sed ad sensum prædictum, scilicet quòd si aliqui duo termini dicantur de una re demonstrata, illi termini dicentur de se inuicem. sicut sequitur. sor. est albus. sortes est animal. igitur animal est album. ¶Ad secundam intelligitur coniunctim uel diuisim res. Dico, quòd non intelligitur: diuisim loquendo. Ad probationem dico, quòd ista cō sequentia non ualet. sor. est idem uni numero & plato. igitur ambo sunt eadem vni & eidem numero. nisi diceretur quòd ista dictio. ambo. faciat stare terminum confusè tantum. ¶Ad tertiā ista rō fuit soluta prius. ¶Ad quartam sicut ad secundam. Et sic patet ad quęsitum.

Quęst. X.

QVęritur decimo. vtrū in omni bona consequentia ex opposito consequentis inferatur oppositum antecedentis? Arguitur ꝙ non. quia tunc sequeretur, ꝙ uniuersalis affirmatiua posset cōuerti simpliciter in vlem affirmatiuā consequens est falsum, per Arist. in litera. cōsequentia probatur arguēdo sic. oē. a. est b. igitur oē. b. est. a. quia ex opposito cōsequentis. s. nullum. b. est. a. sequitur oppositum antecedentis, s. nullum. a. est. b. ¶Scdo, qꝛ si ex opposito consequentis pōt inferri oppositū antecedentis, hoc esset pro tanto: qꝛ oppositum consequentis repugnaret aῄti: sed ꝓꝑ hoc non: quia ista est bona cōsequentia tm̄ pr̄ est. igitur nō tm̄ pr̄ est. & tn̄ oppositū consequentis non repugnat antecedenti: immo est idē cū aῄte. ¶Tertio, quia ista est bona consequentia. Nullus hō currit, igitur quidam hō non currit. & tn̄ ex opposito consequentis non infertur oppositum antecedentis. vnde non sequitur. Oīs ho-

homo currit. igitur quidam hō currit. vnde poſito caſu, ꝙ nulli eſſent homines, niſi mulieres currentes: tunc antecedens eſſet uerū, & conſequens falſum. ¶ Quarto, ſi illud ſufficeret ad bonitatē cōſequentiæ, ſequeretur, ꝙ iſta conſequentia eſſet bona. tu es uel tu nō es aſinus, igitur tu es aſinus. conſeqns eſt falſum. quia iſtius conſequentiæ aňs eſt uerum, & conſequens falſum. probatᷣ conſequentia: quia detᷣ oppoſitum conſequentis. ſ. nō tu es aſinus, ad quam ſequitur. igitur non tu es aſinus. uel tu non es aſinus. per iſtā regulam quęlibet ꝓpoſitio infert ſeipſam cū qualibet alia in una diſiunctiua. mō iſtud conſequens ultimum contradicit primo aňti: qa non poteſt ueriori mō dari contradictio, q̃ proponēdo negationem toti propoſitioni. ¶ Oppoſitum arguitur ꝑ Ariſto. in litera, vbi per hoc probat conuerſionē vniuerſalis negatiuę. ¶ In qōne primo uidebitur quid requiritur ad bonitatem conſeqn tiæ. In ſecundo uidebitur quid conſequentia, & qualiter diuiditur in ſuas ſpēs. Tertio de quęſito: & quarto adiungentur quædam aliæ regulæ.

Qvantvm ad primum eſt ſciendum, ꝙ triplex eſt modus dicendi. ¶ Primus modus eſt, ꝙ ad bonitatem cōſequentiæ requiritur & ſufficit, ꝙ impoſſibile eſt antecedens eſſe uerum, & conſequens falſum. ¶ Secundus modus dicendi eſt, ꝙ ad bonitatem conſequentiæ reqritur & ſufficit, ꝙ impoſſibile eſt ſic eſſe, ſicut ſignificatur per antecedens, quin ſic ſit, ſicut ſignificatur per cōſequēs. ¶ Tertius modus eſt, ꝙ ad bonitatem conſequētiæ requiritur & ſufficit, ꝙ impoſſibile eſt aňte & conſequēte ſimul formatis aňs eſſe uerum, & conſequens falſum. ¶ Contra primū arguitur, ꝙ iſta conſequētia eſt bona. Oīs propoſitio eſt affirmatiua. igitur nulla ꝓpoſitio eſt negatiua. & tñ antecedēs eſt poſſibile eſſe uerum. & impoſſibile eſt conſequens eſſe uerū. igitur illud non ſufficit ad bonitatē conſequentiæ, ꝙ iſta ſit bona. probatur, quia ex oppoſito cōſequētis infertur oppoſitum aňtis: quia ſi aliqua propoſitio eſt ngatiua, ſeqtur ꝙ nō oīs propoſitio eſt affirmatiua. quæ eſt oppoſita antecedentis. & ꝙ antecedens poteſt eſſe uerum patęt per corruptionem om-

nium propoſitionum negatiuarum. ſed ꝙ conſequens non poteſt eſſe uerum. probatur: quia conſequens eſt una ꝓpoſitio negatiua. igitͬ quotienſcunq; ipſa eſt: ipſa eſt falſa. & tamē non poſſet eſſe uera, niſi ipſa exiſtente. igitur ſequitur, ꝙ nunq̄ poterit eſſe uera. ¶ Contra ſm modum arguitur ſupponēdo, ꝙ ad ueritatem propoſitionis negatiuæ non requiratur aliquid ſic eſſe: ſed ſufficit, ꝙ non ſit ita qualitercunque affirmatiua ſibi cōtradictoria ſignificat eſſe, ſi ipſa eſſet: tunc ſi illud ſufficeret ad bonitatē conſequētiæ ſequeretur, ꝙ iſta conſequētia eſſet bona. Nulla chimera eſt hircoceruus. igitur hō eſt aſinus. quod eſt falsū: quia antecedens eſt uerū: & conſequens falſum: q̄a impoſſibile eſt ſic eſſe, ſicut ſignificatur per antecedens: quin ita ſit ſicut ſignificatur per conſequens: & hoc per te ſufficit ad bonitatem cōſequentiæ. igitur conſequētia dicta fuit bona. ¶ Contra tertium modum arguitur probando, ꝙ hoc non ſufficiat ad bonitatē conſequentiæ: quia ſit aliqua cōſequētia: cuius tam antecedens q̄ conſequens eſt neceſſariū: & tamen illa conſequentia non ualet. igitur hoc nō ſufficit ad bonitatē conſequentiæ. tenet conſequentia: q̄a ex quo tam antecedēs quā cōſequens eſt neceſſarium, impoſſibile eſt quòd antecedente & conſequente ſimul formatis antecedēs ſit uerum & conſequens falſum: quia conſequens non poteſt eſſe falſum, ex quo eſt neceſſariū. probatur antecedens de iſta conſequentia, Deus eſt. igitur iſta conſequētia non ualet demonſtrata eadem. Certum eſt, ꝙ iſta cōſequentia non ualet, ut eſt poſſibile eam ualere: quia tunc conſequens eſſet falſum, & aňs uerū in bona cōſequentia. & ꝙ aňs ſit neceſſarium, notum eſt. ſed ꝙ cōſequens ſit neceſſariū, ꝓbo. quia impoſſibile eſt dictam conſequentiā ualere. igitͬ neceſſe eſt ſic eſſe, qualitercunque conſequens ſignificat: quia cōſequens nō ſigňat aliud, niſi ꝙ iſta cōſequentia nō ualet. & hoc de ſignificatione materiali terminorum, & de ſignificatione formali ſignificat hanc eſſe ueram. hæc conſequentia non ualet. & ſm vtranque ſignificationem conſequens eſt neceſſarium. ¶ Dico igitur, ꝙ ad bonitatem conſequentiæ requiritur & ſuffi-

sufficit: ultimus modus. s. impossibile est antecedente & consequēte simul formatis, quod antecedens sit uerum, & cōsequens falsum: excepto uno casu. s. ubi significatum consequentis repugnat significationi notæ consequentiæ: sicut coniunctionis quæ denotat consequentiam esse. sicut in præcedenti argumento. Vnde in prædicta cōsequentia ista dictio, igitur, denotat consequentiam esse bonam: cui demonstrationi uel significationi repugnat significatum consequentis. igitur non oportet, quod in isto casu consequentia sit bona. & hæc de primo.

QVANTVM ad secundū, notandum q̧ consequentia est propositio ypothetica composita ex antecedente & cōsequente mediante coniunctione conditionali: uel rationali, quæ denotat, quod impossibile est ipsis. s. antecedente & consequente simul formatis, q̧ antecedēs sit uerum, & consequens falsum. & tunc si ita sit, sicut ista coniunctio denotat: tūc consequentia est bona: & si non: tunc consequentia nō ualet. & dico notabiliter, quod antecedēs sit uerum: & non debet dici, quod antecedens possit esse uerum: quia in prædicta propositione. Omnis propositio est affirmatiua, igitur nulla est negatiua añte & consequente simul formatis, añs pōt esse uerum: & consequens non pōt esse uerum. tñ impossibile est, q̧ añte & cōsequente simul formatis añs sit uerum: & cōsequens falsum: quare semper consequēs repugnat añti. igitur conseq̄nte exñte semp añs est uerū.

¶Secundo notandum, q̧ cōsequentia sic diuiditur, quædam est materialis: quędam formalis. consequentia formalis est ista q̄ tenet in omnibus terminis stante consimili dispositione & forma terminorum, & uocantur termini in proposito substātia & prædicata propositionum: uel partes subiecti & prædicati. sed ad formā consequentiæ pertinent omnia sincathegoremata posita in cōseq̄ntia, ut cōiunctiones signa vl̃ia particularia negationes & hmōi. ¶Secūdo ad formā cōseq̄ntiæ ꝑtinet copula ꝓpōnis. & iō non est eadem forma cōsequentiæ ex ꝓpōnib. quarum copula est de inesse: & quarū copula est de mō. ¶Tertio ad formam ꝑtinet multitudo pręmissarum affirmatio & negatio

gatio propositionum, & huiusmodi: & ideo non est eadem forma arguendi ex affirmatiuis & negatiuis. & ita de aliis. Consequentia formalis subdiuiditur: q2 quædam est cuius antecedens est vna propositio cathegorica, vt conuersio æquipollentia & huiusmodi. alia est cuius antecedens est propositio ypothetica: & q libet istorum modorum potest subdiuidi in plures alios modos. ¶Sed cõsequentia materialis est illa quę nõ tenet in omnibus terminis retenta consimili dispositione & forma: ita quod non fiat variatio nisi terminorũ: & talis est duplex: quia quædam est vera simpliciter: & alia est vera vt nunc. consequentia uera simpliciter est illa quæ põt reduci ad formalem per assumptionem vnius propositionis necessariæ: & sic ista est consequentia materialis bona simpliciter. homo currit. igitur animal currit. & reducitur ad formalem ꝑ istam necessariam. Omnis homo est animal. Et ista subdiuiditur in multa mẽbra ſm diuersitatem locorũ dialecticorũ. ¶Sed consequentia materialis bona ut nunc est ista, quę põt reduci ad formalẽ per assumptionẽ alicuius ꝓpositionis cõtingentis verę. & sic posito: quod sortes est albus, ista consequentia est bona vt nunc sortes currit. igitur album currit: quia reducitur ad formalem per istam contingentem. sortes est albus. patet igitur quid sit cõsequentia, & qualiter diuiditur. & hæc de secũdo.

QVANTVM ad tertium ponũtur cõclusiones. ¶Prima est, ꝙ quãdo ad antecedens sequitur consequens: nõ ꝙ ex opposito contrario consequentis sequatur oppositum contrarium ãntis. & si sequatur. tamen hoc non sufficit ad bonitatem consequentiæ. prima pars probatur. quia sequitur. nullum animal est homo. igitur nullus homo est animal. & tamen arguendo ex cõtrario consequentis ad contrariũ antecedentis nõ ualet consequentia, sicut nõ sequit̃. Omnis hõ est animal. igitur omne animal est hõ, & per idem ꝓbatur scd̃a pars: q2 nõ sequit̃, ꝙ ista cõñtia ualeat ex hoc, ꝙ ad cõtrarium cõsequentis sequat̃ cõtrariũ antecedentis. ¶Scd̃a concl'o est, ꝙ in omni bona cõñtia ad oppositũ contradictoriũ cõñtis sequit̃ oppositũ contradictoriũ ãntis. Probat̃ ꝑ diffinitio-

diffinitionẽ bonę conñtiæ. &sit,a.añs.&.b.conñs,tũc ꝑ diffinitionẽ sequit̃ꝙ.a.&.b. simul formatis impoſe est. a.esse verũ & conñs falsum. igitur impoſe est, ꝙ cõtradictoriũ conñtis sit uerũ, & cõtradictoriũ añtis sit falsũ. igit̃ ꝑ diffinitionẽ conñtiæ contradictoriũ conñtis erit añs ad contradictoriũ añtis. & habeĩ propositũ.¶Tertia concl̃o est,ꝙ qñ ad añs seq tur conñs oppositũ conñtis repugnat añti probatur,q̃a oppositũ conñtis nõ põt simul stare in ueritate cum añti. igitur repugnat sibi. tenet conñtia per quid nois repugnantiæ.& antecedens apparet , quia oppositum consequentis infert oppositum antecedentis per prædictã regulam . igitur cum oppositum antecedentis repugnet sibi, sequitur etiã qđ oppositũ consequentis regugnabit sibi. licet non eodem modo. patet igitur qualiter ex opposito consequentis infert̃ oppositũ antecedentis.& hęc de tertio. QVANTVM ad quartum est prima conclusio, quod ad quamlibet propositionem implicantẽ contradictionẽ de forma:sequit̃ quãlibet alia ꝑpositio conña formali. verbi gratia , ad istã, sortes est & sortes nõ est quę implicat cõtradictionẽ de forma,igitur hõ est asinus . vel igit̃ baculus stat in angulo. & sic de quocũq; ꝓbat̃:quia sequit̃ sortes est.& sortes nõ est.igit̃ sortes nõ est : quia a copulatiua ad alteram eius partẽ ẽ conña formalis:tũc reseruetur illud conñs. postea sequit̃.sortes est.& sortes nõ est:igit̃ sortes est ꝑ eã dẽ regulã.& ad istã . sortes est.sequitur igit̃ sortes est, vel hõ est asinus, q̃a quęlibet ꝓpõ infert seipsam formaliter cũ quacunque alia in una disiunctiua. tunc arguit̃ ex consequente. sortes est uel hõ est asinus.sed sortes nõ est, vt reseruatũ fuit prius . igit̃ homo est asinus. & sicut arguitur de ista : ita potest argui de quacunque alia.oẽs.n.istæ conñtiæ sunt formales . ¶Scđa concl̃o est,ꝙ ad quãlibet ꝓpositionẽ impoſem sequit̃ quælibet alia propõ nõ conña formali : sed bona conña materiali simplici.ꝓbat̃,q̃a illa conña est bona simpl̃r, quæ põt reduci ad formalẽ præsumptionẽ tantũ unius ꝓpositionis necessariæ. Sed cõsequentia qua ex impossibili infertur alia propositio quæcunque fuerit,illa potest reduci ad formalem

per

per assumptionem unius propositionis necessariæ. igitur talis est bona conña simpliciter. maior pate t,p diffinitionē consequentiæ simplicis & bonę.minor probatur.quia talis consequentia reducitur ad formalē p assumptionem cōtrđoriæ illius propositionis impoſſis cuius contradictoria est necessaria. uerbi gratia.dicendo, quod ad istā . homo est asinus.sequitur quælibet alia propositio bona conña simplici:vt sequitur, homo est asinus.igitur tu es romę: quia capiatur contradictorium antecedentis,tunc sequit.nullus hō est asinus,& homo est asinus.igitur nullus homo est asinus. similr sequit.igitur hō est asinus a copulatiua ad alteram partem.Similiter sequitur , hō est asinus . igitur homo est asinus, uel tu es romæ.sed nullus homo est asinus,vt iā reseruatum est . igitur tu es romæ . & habetur intentum . & sicut arguitur de ista:ita potest argui de qualibet alia . ¶Tertia conclusio , quod ad quālibet propositionem sequitur aliquā propositio necessaria bona conña simplici.sed excepto casu prędicto,ubi significatum conñtis repugnat significationi notę,cōsequentię. probatur conclo. quia quādo ad aňs sequit cōsequēs, ad oppositum cōsequentis sequitur oppositum antecedentis.sed ad propositionē impołem sequitur quęlibet alia propositio. igitur ad cuiuslibet propositionis contradictoriam: sequitur contradictorium propositionis imposſibilis:& cum quęlibet propositio sit alteri cōtradictoria : sequitur quod ad quālibet sequatur cōtradictorium ꝓpositionis imposſibilis.& cum ista sit necessaria , sequitur quod ad quamlibet propositionem sequitur necessarium, & habetur intentum . ¶Quarta conclusio est,quod ad quālibet propositionē falsam sequitur quælibet alia propō, conña bona materiali . vt nūc ꝓbat , q̃a illa est bona conñtia materialis, vt nūc.quæ pōt reduci ad formalē p assūptionē ꝓpōnis cōtingētis, sed conñtia pęr quā ex vna ꝓpōne falsa seq̃tur alia q̃cūq; fuerit illa,pōt reduci ad formalē p assumptionē vnius ꝓpōnis veræ cōtingētis.igit&c.Maior patet p diffōnē conñtiæ materialis,vt nūc. & minor ꝓbat exēplificādo. posito, q sortes sedeat.dico,q ad istā sor. mouet

mouetur.seq̃ quælibet alia propositio bona consequentia materiali,vt nunc: quia per contradictoriam istius sortes mouetur, quæ est vera,ista consequētia potest reduci ad formalem. ut capiendo istam copulatiuā sortes mouetur. & sor. non mouetur. ad quam seqtur formaliter quęlibet tua ps, sicut prius procedebatur. ¶Quinta conclusio, quod oīs ,ppō vera seq̃ ad quancūque aliā propositionē bonam,consequentia materiali ut nunc probatur, qa qñ ad añs:seq̃ cōseqns ad oppositū cōsequētis seq̃ oppositum antecedentis. sed ad quālibet propositionem falsam sequitur quęlibet alia propositio bona consequentia,vt nunc: igitur ad cuiuslibet propositionis cōtradictoriam:sequitur contradictorium propositionis falsæ:modo contradictoria propositionis falsę est vera. igitur ad quālibet propositionem sequitur cuiuslibet propositionis falsæ contradictorium.Et cum quęlibet propositio uera sit cuiuslibet falsæ contradictorium, sequitur,quod quęlibet vera sequitur ad quālibet aliā propositionem, & habetur intentum. Patet igitur quomodo ad impossibile, sequitur quodlibet quandoque formaliter,& in aliis materialiter solum.s.ubi impossibile non implicat formaliter contradictionē.¶Tunc ad rationes.ad primam dico,quod debet intelligi de contradictoriè opposito. & non de contrariè opposito. ¶Ad secundam hoc esset, quia oppositum consequētis repugnaret antecedenti.concedo & dico, quod ista tantum pater est repugnat sibiipsi: quia implicat contradictionem. sequitur enim tantum pater. igitur pater est.& nihil aliud a patre est.& ad istam,pater est. seqtut ista, sillogismus est. igitur dcā propositio repugnat sibiipsi. ¶Ad tertiam concedo primam consequētiam,& dico,quod oppositum consequentis infert oppositum antecedentis.unde propter hoc quod iste terminus homo est generis communis: non debet īferri. omnis homo currit.ı̄gitur quidā homo currit.sed debet inferri indefinita remoto signo,ut omnis homo currit.igitur hō currit.Et si apponatur significatum:tunc debet sumi disiūctiuè in masculino genere, uel in fœminino. Vt omnis

homo

homo currit. igitur quidam vel quædam homo currit. ¶ Ad quartam negatur cõsequẽtia. Ad primam dico, qđ ex opposito consequentia infert istam disiunctiuã, non tu es asinus: uel tu non es asinus: sed tunc ista disiunctiua est distinguenda penes fallaciam cõpositionis & diuisionis: quia vel ista negatio. non. quæ pręcedit totam copulam disiunctiuã cadit super primam partẽ disiunctiuæ solum: & sic est sensus diuisus: & est unã disiunctiua: quia sequitur ex opposito prędicti cõsequentis. Si vero capiatur in sensu composito: tunc illa negatio non cadit supra disiunctionem, & non supra aliquam partem disiunctiuæ: & sic nõ est disiunctiua: immo potius copulatiua: cum æquipolleat ypotheticę copulatiuę. & vt sic nõ sequit ex opposito dicti conñtis. Et sic dictũ ad quæsitũ sit.

Quæst. XI.

Væritur undecimo. utrum sylls expositorius teneat gratia formę. Arguitur, quod non. quia ista consequentia nõ valet. sortis cappa est alba: sor. cappa est nigra: igit nigrum est albũ: qa præmissæ sunt verę, & cõclusio falsa. & tamẽ est iste sills expositorius, quia mediũ est terminus discretus. ¶ Silr nõ sequit. Iste homo est bonus. istæ hõ est malus: diuersis demonstratis. igitur bonũ est malum. ¶ Secundo, qa, nõ sequit. iste hõ vel asinus est asinus. iste homo vel asinus est hõ. igit homo est asinus. ¶ Tertio, quia nõ sequitur. iste hõ est animal, iste hõ est non oĩs hõ. igitur non oĩs hõ est animal. ¶ Quarto, quia non sequitur: iste homo est animal. iste hõ est nullus asinus. igitur nullus asinus est animal. ¶ Item non sequitur. ista secana fuit à centum annis. ista secana est hęc aqua. igitur hæc aqua fuit a centum annis. quod est falsum. qa forte generata fuit per pluuiam nõ est diu: aut per fontes. ¶ Iterum non sequitur. hæc essentia diuina est pater. hæc essentia diuina est filius. igitur filius est pater. ¶ Item in syllogismis negatiuis non sequitur. iste homo est animal. iste homo non est asinus; igitur asinus non est animal. ¶ Oppositũ arguitur per Arist. qui uidetur probare conuersionem uniuersalis negatiuæ per secundam regulam. Similiter

pro

probatur ſillos tertiæ figuræ per ſillm expoſitorium. & tenet uirtute illius regulæ.quæcunque uni & eidẽ ſunt eadem:inter ſe ſunt eadem. ¶In iſta qõne uidebitur ex quibus terminis fit ſills expoſitorius. & quid ſit.ſimiliter qualiter tenet gratia formę tã in affirmatiuis, qua in negatiuis.

NOTANDVM eſt, quod ſillogiſmus expoſitorius eſt ille, cuius medium eſt terminus diſcretus. Sed eſt notãdũ, ꝙ triplex eſt terminus diſcretus. vnius qui ſignificat unã ſolam rem. ita ꝙ ſuæ ſignificatiõi repugnat ſignificarẽ quãlibet diuerſarum rerum: ſine noua impoſitione, uel demonſtratione. ¶Alio mõ dr terminus diſcretus, qui ſupponit, vel ſignificat unã rẽ ſingularẽ, cum hoc tamẽ ſignificat quãlibet diuerſarum rerũ: quib. illa res ſingularis eſt eadem. uerbi gratia. iſte terminus hæc eſſentia diuina dicit terminus diſcretus; quia ſignificat vnam ſolam rem ſingularẽ: quæ tamen cuilibet diuerſarum rerum eſt eadem.

¶Et tertio modo dicitur terminus diſcretus: ut iſte terminus ſecana vel conſimilis. quæ ſecundum grammaticos eſt terminus diſcretus, eo quod eſt terminus ſingularis & proprię qualitatis. & tamen iſte termin⁹ ſignificat ſucceſſiuẽ quãlibet diuerſarum rerum ſine noua impoſitione. quia nũc ſignificat aquam, quæ nunc eſt: & poſtea ſignificabit aq̃ q̃ poſtea erit omnino diuerſa ab iſta: tamen iſtæ aquæ habent uel habuerunt uel habebunt aliquam unionẽ ad inuicẽ ꝑꝑ cõtinuam ſucceſſionẽ partium ſibi inuicem. ¶Tunc ſecundum iſtã deſcriptionẽ aliqui ſoluũt quæſtionem: ſupponendo, quod terminus, primo modo dictus diſcretus, eſt proprie diſcretus: & alii minus propriè: tunc dicunt, quod ſillogiſmi facti ex terminis diſcretis primo modo ſint ſillogiſmi boni gratia formę: ſed ſi fiat ex aliis terminis non verè ſicut argutum fuit ante oppoſitum de eſſentia diuina & de ſecana, contra iſtud arguitur: quia tunc ſequeretur, quod ſillogiſmus expoſitorius non eſſet: conſequentia formalis, conſequens eſt falſum propter duo. ¶primo, quia per ſyllogiſmum expoſitorium probatur conuerſio uniuerſalis negatiuæ, quæ conuerſio eſt formalis conſequẽs. ¶Secundo, quia per ipſum

pro-

probantur sillogismi tertiæ figuræ qui sunt consequentię formales. modo sillogismus expositorius non esset cōsequentia formalis, iam consequentiæ euidentiores probarētur per principium minus euidens. probatur consequentia: quia sillogismus expositorius nō tenet gratia dispositionis vł formæ propositionum & terminorum:sed ṕcisė gratia terminorum, qui sic uel sic significarent.& hoc est tenere gratia materiæ, ut patet ex pręcedēti quæstione. Ideo dicendum est aliter, quod sillogismus expositorius tenet gratia formæ in omnibus terminis. duntamen pręmissę regulentur debitė per dici de omni,uel de nullo, ita quod termin⁹ discretus distribuatur mediantibus istis dictionibus, quod est ut ista. sortes currit. debet resolui in istam. omne quod est sortes currit.& tunc sillogismus expositorius est consequentia formalis. ¶ Nota tamen, quod iste cui certum esset, quod nulla res esset eadem cuilibet plurium rerum poneret sillogismū expositoriū consequentiam formalem sine huius regulatiōe ꝑ dici de omni, vel de nullo. ita quod apud ipsum ista cō sequētia esset formalis: hic homo est sortes.igitur sortes currit. sine hoc quod aliqua præmissarum distribueretur negatiuė uel affirmatiuė. ¶ Et dico notabiliter, cui esset certum,& non cui esset euidens:quia certitudo se habet in plus,quā euidentia. Nam certitudo est ad quanlibet partē alicuius propositionis,& potest esse respectu erroris:sicut respectu ueritatis: sed nihil est euidens nisi uerum: & istum modum saluandi similē expositoriū, ꝙ sit consequentia formalis: posuit Auerrois cōmentator suꝑ istum librum.¶ Tunc in spirituali de sillogismo expositorio affirmatiuo dico, qđ in quamlibet trium figurarum potest fieri bonus sillogismus expositorius affirmatiuus. Exemplum primæ figuræ.sor.est musicus. album est sor.igitur album est musicū. Item in diuinis q̃a sequit̃.hæc eēntia diuina est pr̄.filius ē hæc eēntia diuina.igit̃ filius ē pr̄:posito ꝙ præmissæ regulentur per dici de omni.& tunc maior est falsa, sicut onclusio. vñ ista est falsa. Omne qđ est hæc essentia diuina est pr̄: q̃a filius est aliq̃d.ꝙ est hic essen-

eſſentia diuina: & tamen filius non eſt pater. Item fiat exemplum de iſtis terminis ſecans & huiuſmodi. Secana fuit a centum annis: hæc aqua eſt ſecana. igitur hęc aqua fuit a centum ānis: q͛a ſi maior diſtribuatur, debet ſic diſtribui. Oē qđ eſt ſecana, vł fuit ſecana, fuit à centũ ānis. & maior eſſet falſa. Siłr pōt dici cōcedēdo iſtā, hæc aqua fuit à centum annis, queādmodũ & iſta ſecana fuit a cētum annis; quia vtrobique eſt cōſimilis idētitas. ſ. ſm continuam ſucceſſionem partium. ¶ Exemplum ſecundæ figuræ. ut album eſt iſte homo. muſicũ eſt iſte homo. igitur muſicum eſt album. reducitur ad primam figuram per cōuerſionem maioris. ¶ Exemplum tertię figuræ arguendo ſic. iſte homo eſt albus. iſte homo eſt grāmaticus. igitur grammaticus eſt albus: & reducitur ad primā figuram per conuerſionem minoris. ¶ Tunc de ſillogiſmo expoſitorio negatiuo dico, quod ſillogiſmus expoſitorius negatiuus ualet ī prima figura gratia formæ maiore exiſtente negatiua. Cōtra. quia non ſequitur, iſte pater non eſt filius: hęc eſſentia eſt pater: ergo hæc eſſentia non eſt filius. ¶ Reſpōdeo, quod conſequentia eſt formalis, & ſicut concluſio eſt falſa: ita ſimiliter & maior ſi reguletur per dici de nullo, unde maior eſt falſa. nihil quod eſt iſte pater eſt filius: q͛a eſſentia diuina eſt iſte pater quæ eſt filius:. ¶ Secundo dico, quod ſillogiſmus expoſitorius negatiuus non valet in prima figura. ſi minor fuerit negatiua, & cauſa ē. quia ſi minor fuerit negatiua, & maior affirmatiua: tunc maior extremitas non eſt diſtributa in præmiſſis. immo ſtat determinatè. & tamen ſtat confuſè & diſtributiuè in concluſione. modo ex non diſtributo nũquam ſequitur diſtributum gratia formæ verbi gratia non ſequitur, iſte homo eſt animal, quidā aſinus non eſt iſte homo. igitur quidam aſinus nō eſt animal. imo ſtat, quod omnis aſinus eſt animal. ¶ Tertio dico, quod talis ſillogiſmus bene ualet ad concludēdum indirectè. uerbi gratia, iſte homo eſt animal: quidā aſinus nō eſt iſte hō igitur quoddā animal non eſt aſinus. Et per idem pōt dici de ſecunda & tertia figura. ¶ Ad rationes. ad primam dico, quod iſte terminus

nus cõplexus. fortis cappa. qui est medium dicti sillogismi, non est terminus discretus: immo est terminus communis: ideo non est sillogismus expositorius. ¶ Ad secundam dico, quod non est sillogismus expositorius. quia terminus discretus q est ibi medium non significat: ut demonstrat idem in utraque præmissa. ideo medium sumitur æquiuocè in maiori & minori, propter diuersitatem demonstrationis. ¶ Ad tertiam dico, qđ debet concludi. igitur aliquid quod est non omnis homo ē animal. ¶ Ad quartam dico, quod debet inferri ista. igitur aliquid quod est nullus asinus est animal. ¶ Ad quintam negatur consequentia. tamen nulla illarum, esset concedenda, si sumeretur distributiuè: & tūc ualeret consequentia. ¶ Ad alias dictum est in quæstione. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. XII.

QVæritur duodecimo, utrum omnis ppō vniuersalis negatiua conuertatur simpliciter? Arguitur, quod non: qa vniuersalis affirmatiua non conuertitur simpliciter. igitur nec vniuersalis negatiua. tenet consequentia: qa affirmatiua est potentior in inferēdo. cuius signum est: quia ex puris affirmatiuis bene sequitur cōclusio, sed nunquam ex puris negatiuis. ¶ Secundo, quia ista est uniuersalis negatiua. omnis homo animal non est. & tā tum non conuertitur simpliciter. igitur non omnis vniuersalis negatiua cōuertitur simpliciter. maior probatur, quod sit uniuersalis: quia ibi subijcitur terminus communis signo vniuersali determinatus: sed quod sit negatiua apparet: qa copula negatur. & minor apparet: quia sua conuertens est falsa. s. ista. nullum animal est homo. & si dicatur quod debet cōuerti in istā. omne animal homo nō est. ita quod prædicatum sit nō distributum in vna, sicut in reliqua. hoc non valet: quia ista. omnis phænix animal est. & tamen si sic conuertetur sua conuertens esset falsa. s. omne animal phænix non est. ¶ Tertio, quia ista est vera: nullum generandū est homo. & tamen sua conuertēs est falsa. s. nullus hō

est generandus. ¶Quarto, quia ista est uera.f.nullo homine currente:tu es asinus: quia sua contradictoria est falsa.scilicet. ista aliqua homine currente tu es asinus: & tamen sua conuertens esset falsa: scilicet. tu es asinus:nullo homine currẽte. ¶Quinto, hæc est uera:nullus homo ẽ mulier:& tamẽ sua cõuertens est falsa.scilicet nulla mulier est homo. ¶Item ista est vniuersalis negatiua. nullus equus est sortes. & tamen non conuertitur simpliciter:quia dicendo nullus sortes est equus, iam esset incongruitas :quia termino discreto non competit distributio. ¶Itẽ ista, nullus homo est omnis homo. non conuertitur simpliciter: quia malè diceretur, nullus omnis homo est homo:quia signo uniuersali non potest addi distributio. ¶Oppositum arguitur per Aristo. in litera. cap.2. ¶In quæstione uidetur primo quid ẽ cõuersio, & quæ uniuersalis negatiua conuertitur. ¶Secundo videbitur de quibusdam regulis:siue cautelis obseruãdis in cõuersionibus quarũdam propositionum.

QVANTVM ad primum:notandum, quod conuersio seu conuertere est facere de subiecto prædicatum & econtra:tum necessitate cõñtiæ: per hoc quod dicitur de subiecto prædicatum. & econtra differt conuersio a sillogismo: & ab aliis argumentationibus enthimematicis.sed per hoc,quod dicitur cum necessitate, differt conuersio a cõuersione particularis negatiuæ: qa licet illa sit transpositio subiecti ad prædicatum : tamẽ non est conuersio,eo quod non est consequentia formalis. ¶Ex quo sequitur:quod cõuersio est quædam propositio ypothetica conditionalis uel rationalis:cuius antecedens vocatur conuersa: consequens verò cõuertẽs. Et ideo semper propositio quæ datur conuertenda,est conuersa: & alia per quam conuertitur,est cõuertens. ¶Secundo est notandum, quod ypotheticis non competit ista dictio cõuerti : sed solum propositionibus cathegoricis: quarum aliquæ sunt de inesse: & aliquæ de modo . Illarum de inesse quædam sunt in quibus ponitur aliquis terminus ampliatiuus subiecti uel prædicati ad supponendũ non solũ pro suppositis præsentis temporis, immo ét pro

suppositis

suppositis possibilibus præteriti uel futuri: aut etiam pro suppositis cuiuslibet tẽporis indifferenter. Aliquæ sunt in quibus non ponitur huius terminus ampliatiuus: & illarum quędã sunt in quibus ponitur aliquis terminus obliquus. & aliquæ quarum quilibet terminus est rectus. De qbus omnibus dicendum est per ordinem. & primo de cathegoricis, in quibus quilibet terminus est rectus sine ampliatione. ¶ Tertio notandum, quod duplex est vniuersalis negatiua. quædam cuius prędicatum distribuitur. ut nullus homo est asinus. alia in qua prędicatum non distribuitur: vt quãdo prędicatum præcedit negationem, sicut ista. omnis homo animal non est. ¶ Tunc ponuntur conclusiones. Prima est, quod omnis propositio vniuersalis negatiua, cuius prędicatum distribuitur, potest conuerti simpliciter in vniuersalem negatiuam. probatur. quia ꝓpositio uniuersalis negatiua uirtute signi uniuersalis significat prædicatum ꝓ quolibet suo supposito remoueri a subiecto ꝓ quolibet supposito subiecti: ut patet per dici de nullo. igitur sicut unum potest remoueri a reliquo. ita econuerso. ¶ Secunda conclusio est, quod vlis negatiua. cuius prædicatum non distribuitur non potest conuerti simpliciter in uniuersalẽ negatiuam. probatur: quia ista non significat prædicatum remoueri a subiecto ꝓ quolibet suo supposito: & ideo talis est conuertenda per accidens in particularem negatiuam. ut ista. omnis phenix animal non est: conuertenda est in istam: quoddam animal non est phenix.

QVANTVM ad secundum, prima regula est. si in conuersa implicetur aliquid in subiecto in copula: uel in prædicato. oportet aliquando illud explicari in conuertente, ad hoc quod fiat debita conuersio. ¶ Exemplum de subiecto, dicendo. Nemo est asinus: debet explicari in conuertente: nullus asinus est homo. quia in subiecto implicabatur hoc totum; nullus homo. similiter ista immediatè si partes continui debẽt explicari per istam: nullum medium est inter partes continui. & tunc debet conuerti in illam: nihil quod est inter

partes continui est mediũ. ¶Item ista, nihil & chimera sunt fratres. debet explicari in istam. Nullum aliquid & chimera sunt fratres. & conuertitur in istam, nulli fratres sunt aliquid & chimera: & consimiliter exemplificetur suo modo de copula & prędicato. ¶ Secunda regula est, quod quandoq; omne signum positũ a parte subiecti in conuersa manere a parte prædicati in cõuertente. s. quãdo subiectũ est terminus communis restrictus per signum vniuersale ad unum genus tantũ: & tamen sit communis generis, ut nullus homo est mulier. igitur nulla mulier est nullus homo. ¶Tertia regula, quod aliquãdo oportet mutare signum secundum declinationem grammaticalem propter diuersitatem subiecti vel prædicati in numero, uel in genere. ut ista: nullus homo est capra: conuertitur in istam. nulla capra est aliquis homo. & sic ibi mutatur unũ genus in aliud. ¶Quarta regula, quod signum positum a parte subiecti debet addi illi toti, quod sequitur copulam: quando de subiecto fit prædicatum: quia illud totum sequens est prædicatũ: & qa quandoq; hoc nõ põt fieri cõueniẽter p terminos iã positos. igitur oportet addere istas dictiones, qđ est. ad hoc, quod conuenienter possit fieri distributio. & hoc contingit ad propositum in quatuor casibus.

¶Primo quando prædicatum propositionis vl'is est terminus discretus. vt dicendo. Nullus equus est Sortes: bene potest conuerti in istam. sortes non est equus. tamen ista non est cõuersio simplex. iõ additis illis dictionib. debet cõuerti in istã: nihil quod est sortes ẽ equus. ¶Secundo, quãdo uerbum ponitur in propõne, qđ nõ habet participium sui temporis in qđ põt explicari, ut dicẽdo. Nullus homo diligitur a suo inimico: quia istud verbũ diligĩ non habet participiũ pñtis tpis. iõ debet conuerti in istã: nihil qđ diligitur a suo inimico est homo. ¶Tertio quando prædicatum distribuitur negatiuè vt ista. nullus homo est nullũ animal. conuertitĩ in istam. nihil quod est nullum animal est homo. ¶Et quarto, quando prędicatũ distribuitur affirmatiuè, ut nullus homo est omnis homo conuertitur in istam: nihil quod est oĩs homo est homo:

homo: & si sint aliqui modi inconsueti. tunc illi sunt re ducibiles ad istas. ¶ Tunc ad rationes negatur consequē tia: quia licet affirmatiua sit æque potens quantum est ex parte subiecti, sicut ē uni uersalis negatiua. non tñ quātum est ex parte pdicati. eo q eius pdicatū nō distri buit. ¶ Ad alias dictū ē in q stiōe & sic dictū ad quæsitū.

Quęst. XIII.

Quæritur Deci mo tertio. Vtrum omnis proposi tio particula ris affirmatiua possit con uerti simpliciter in parti cularem affirmatiuam? Arguitur, quod non, quia hæc est uera. Aliquod monstrū inienditur a natura: ut potest probari expositoriè sic: hoc intēditur a natura: hoc est monstrum: ergo monstrum intenditur a natura. & tamen sua conuertens esset falsa: quia natura non in tendit monstrum, ut patet 2. physicorum. ¶ Secundo quia ista est vera. Aliquā species est homo: & tamen sua conuertens esset falsa, scilicet aliquis homo est species. ¶ Tertio, quia ista est vera. tantūm aliquod animal ē homo. & tamē sua cō uertens est falsa. s. aliquis homo est tantū animal. im mo oīs homo ē aīal. ¶ Quar to de ista populus currit, po sito quod una multitudo hominum currat: tunc ista est vera, ppls currit: & tamē sua conuertens est falsa, sci licet aliquod currens est po pulus. uel igitur currens est populus. vel etiā ista aliqua currentia sunt populus: q a si conuertatur in istam, ali qua currentia sunt popu lus. tunc quæro de conuer sione istius. Exercitus est rotundus. quæ non conuer titur in istam. aliquod rotū dum est exercitus. nec in i stam, aliqua rotunda sunt exercitus: quia pōt est exer citum esse rotundum nulla re existente rotunda, quæ est in exercitu. ¶ Quinto ista est uera. Marcus & Tul lius sunt. posito quod ista nomina Marcus & Tullius sint synonima: & tamē sua conuertens est falsa, scilicet entia sunt Marcus & Tul lius: quia eadem res est Mar cus & Tullius. nisi poneretur quod duæ medietates essent Marcus & Tullius: sed hoc non ualet, supposi to, quod ista nomina suppo nunt pro vna re indiuisibi li. ¶ Sexto dubitatur de con uersionibus propositionū,

in quibus ponũtur pronomina primæ vel secundæ personæ, ut dicẽdo, ego curro: tu legis. & huiusmodi.

¶ Oppositum arguitur per Aristotelem in isto capitulo secundo.

NOTANDUM, quod duplex inuenitur ꝓpositio particularis affirmatiua: quædam cuius prædicatũ est terminus discretus, ut dicendo, quidã homo est sortes. & talis particularis sine aliquo addito nõ pt cõuerti simpliciter: sed per accidẽs in unã singularem, ut in istam, sor. est hõ. Et dico notabiliter sine aliquo addito. quia si addantur istæ dictiones, quod est. tunc bene conuertitur simplr in particularẽ affirmatiuam, ut in istam. Aliquid quod est sortes est homo. ¶ Tunc sit prima conclusio, quod talis particularis ĩfert unam uniuersalem de terminis transpositis excepto uno casu. uerbi gratia. sequitur quidam homo est sortes. ergo omne qđ est sor. est homo. tamen unus casus est excipiendus. vbi una res est eadem cuilibet plurium rerum: sicut in diuinis: quia non sequitur. hæc essentia est pater. uel econuerso: pr est hęc essentia diuina. non sequitur. igitur omne quod est hæc essentia diuina est pater: quia filius est hæc essentia diuina: & tamen filius non est pater. & propter istum casum debet dici, quod consequẽtia non ualet de forma. licet bene ualeat econtra, sicut sequitur: Omne qđ est sortes, currit. igitur sor. currit. ¶ Alia est propositio particularis, cuius pręedicatum distribuitur. ut ista. quædã luna est omnis luna. & ista infert quandam vniuersalem de terminis transpositis. ut istam. igitur omnis luna est luna. cuius signũ est: quia dcã particularis significat prædicatum pro quolibet suo supposito dici de subiecto pro uno supposito subiecti. igitur econtra ad subiectum pro vno suo supposito potest dici de prædicato pro quolibet suo supposito. & dico notabiliter infert: quia non conuertitur in istam. eo quod aggregatum ex signo uniuersali & termino communi erat prædicatum in prima. & tamen solus terminus communis est subiectum in secunda. & ideo conuertitur in istam. igitur aliquid quod est omnis luna est luna, quæ est particularis affirmatiua. ¶ Item alia est

est propositio particularis, cuius prędicatum est terminus communis non distributus. ut quidam homo est animal. ¶ Et tunc est secunda conclusio, quod talis propositio particularis affirmatiua conuertitur simpliciter in particularem affirmatiuam. probatur capiēdo istam particularem. quidam homo est animal. probo: quia si non sequitur, sit iste homo, qui est animal sortes. tunc arguitur sic, sortes est homo. Sortes est animal: igitur animal est homo. quod est propositum, & tenet consequentia per illam. Quicunque uni & eidē sunt eadem inter se sunt eadem. ¶ Secundo ista consequētia est bona, ex cuius opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis, sic est ista ut patet, igitur. ¶ Dubitatur qualiter conuertitur ista. homo est subiectum. si dicatur, quod in istam subiectum est homo. iam antecedens est uerum: & consequens falsum: quia ly homo est prędicatū in consequente. ¶ Scd'o, si significat iste terminus. a. hominē quādo ponitur a parte subiecti. & asinum quando ponitur a parte prædicati. tūc cōuertatur ista. a. est hō quæ est uera: qa p casum positum significat idem positione, quod ista. homo est homo, & tamen sua conuertens est impossibilis, scilicet ista. homo est. a: quod significat idem quod est asinus. ¶ Tertio peto a te conuertere primam propositionem proponendam a me. tunc propono tibi istam. tu non conuertes aliquam propositionem, si conuertis eam, quia ipsa est particularis negatiua, quæ non potest conuerti, si non: hic est contra positum, qa positū erat quod debebas conuertere primam propositionem proponendam a me: & ista erat primo proposita. ¶ Tertio dubitatur de conuersione. Istius regis interest benefacere. Item de ista. Te decet hymnus Deus in syon, & huiusmodi in quibus ponantur verba defectiua. ¶ Ad istā ad primam dico, quod ista. homo est sbm. verificatur, prout terminus homo supponit materialr p seipso sū pto in ppōne cōuersa: & iō in ppōne cōuertēte dēt cō similr accipi. & pp hoc oportet cōuertere circūloqn do p uerbum de præterito. s. in istā, quod fuit subiectū,

s.in ꝓpone couersa est iste terminus homo. ¶Ad secundum dico, quod casus non debet admitti: ubi significatio termini dependet ex veritate uel falsitate propōnis, uel ex diuersa situatione huius termini: aut aliqua consimili conditione propositionis uel termini. quia naturale est, quod veritas & falsitas propositionis & huius conditiones dependeant ex significatione termini, & non econtra.

¶Ad tertium dico, quod huius positio seu petitio depēdens non debet admitti nisi sub conditione, quod nō ponatur aliquid repugnans positioni uel posito, modo huic positioni repugnans est, quod sit particularis negatiua. igitur non est admittenda. aliis duobus dicetur postea quando agetur de obliquis. ¶Tūc ad rationes, ad primam dico, quod loco termini connotati qui ponitur a parte subiecti, & qua parte non appellat suam formam, debet accipi pronomen demonstratiuum, per quod demonstretur illud, pro quo prius suppone bat terminus cōnotatus. & ideo ista monstrum intenditur a natura: conuertitur in istam, aliquid quod intenditur a natura est hoc demonstrato illo, pro quo prius supponebat iste terminus monstrum. ¶Ad secundam dico, quod a pte prædicati h⁹ propōnis subintelligitur aliud, qđ debet exprimi: uerbi grā. Per istā, aliqua spēs est homo, subintelligitur, ꝙ aliqua species est iste conceptus homo. & tunc cōuertetur in ista. iste conceptus homo est aliqua species. ¶Ad aliam tantum aliquod animal &c. dico ꝙ ista ęquipollet uni particulari negatiuæ. s. isti, aliquod animal non est homo. mō particularis negatiua non conuertitur. vel potest dici, quod conuertitur in istam ueram, igitur quod tantū est homo est al. ¶Ad aliam dico, quod ista, populus currit. conuertitur in istam: currentia sunt populus Et ista, exercitus est rotundus. dico, quod ibi debet suppleri exercitus est rotundus exercitus. & facile est conuertere. ¶Ad aliam dico, ꝙ conuertitur in istā: ens ē Marcus & Tullius: vñ in illa copula, &, non denotat diuersitatē rerū significatarū. sed terminorū significantiū. ¶Ad aliā dico, ꝙ tales ꝓpōnes cōuertunt a ꝓferentib. uerbi grā. Dicēs istā tu legis. debet eā conuer-

conuertere in istā. legēs es tu: nec ista est difformitas quātū ad personam tactam in conuertente: eo quod ꝑsona sequitur verbū. Sed si tales propositiones debeāt conuerti ab aliis quam a ꝓferentibus, verbi grā. dicēs istā. Alicui tu legis. ille audiēs, cui loquet, deꝫ eā cōuerteř i istā. legēs ē illud ꝙ ego sū. sed unus tertius audiēs, cui non fit locutio debet eā cōuerteř in unā: cuius prędicatū ē ꝓnomē tertiæ ꝑticulę legēs ē ille dmōstrādo illū ꝑ quo suppōebat ly tu añ. Et sic sit dictū ad q̄stiū.

Quæst. XIIII.

QVæritur decimo quarto, vtrum omnis propositio uniuersalis affirmatiua conuertatur per accidens in particularem affirmatiuam: & non simpliciter in uniuersalem affirmatiuam. Arguitur, quod non. Primo, quia propositio exclusiua est uniuersalis affirmatiua, & tamen conuertitur simpliciter in uniuersalem affirmatiuam. igitur aliqua uniuersalis affirmatiua conuertitur simpliciter in vlem affirmatiuā. Arguitur primo: ꝙ sit uniuersalis, quia infert uniuersalem: & affirmatiua: quia infert affirmatiuā: & mior apꝑet: quia sequiť tm̄, aĩal ē hō igiť ois hō est aĩal. ¶ Secūdo quia propō exceptiua ē uniuersalis affirmatiua, ut ista. Ois ꝑter sortē currit: & tamen non cōuertitur in ꝑticularē affirmatiuā: quia ista est incongrua. aliquod currens ꝑter sortem est homo: quia dictio exceptiua significat per modū excipientis a toto vniuersali distributo: aut a toto ĩtegrali. & iō ab uno particulari non potest fieri exceptio. ¶ Tertio, quia propositio reduplicatiua est uniuersalis affirmatiua ut oĩs homo inquantū aĩal est sensibile. & tamē nō conuertitur in particularē affirmatiuam, ut in istam: quoddā sensibile ē hō ĩquātū aĩal: quia ꝓpō cuius prædicato additur dictio reduplicatiua est falsa: & inĩtelligibil: ut patet in isto primo. ¶ Oppositum arguitur per Arist. in isto primo. c. 2.

NOTANDVM quod quadrupliciter inuenitur propositio vlis. Quędā cuius prędicatū est terminus discret⁹: & illa cōuertitur tripľr. ¶ Vno mō in singularē. vt ista. ois hō est sor. conuertiť in illā. sor. est hō. uel ēt de prędicato distributo vt sor. est ois hō. ¶ Alio mō in particularē affirmatiuam additis istis di-

dictionibus quod eſt ut in iſtam. aliquid quod eſt ſor. eſt homo. ¶ Tertio mō in vniuerſalē affirmatiuā. vt in iſtam. omne ꝙ eſt ſor. eſt hō. & hoc eſt verum: niſi in vno caſu. ſ. quando vna res eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum. ¶ Alia eſt propoſitio vniuerſalis, cuius p̄dicatū eſt terminus cōmunis diſtributus affirmatiue: vt omnis homo eſt omnis homo. & talis conuertit̄ dupliciter. ¶ Vno modo in particularem affirmatiuā, vt in iſtā, aliq̄d q̄d eſt omnis homo eſt hō. & ponuntur ibi iſtę dictiones, ꝙ eſt ad denotandū, ꝙ iſtud totum oīs homo ſe tenet ex parte ſubiecti in cōuertēte: ſicut ſe tenuit a parte p̄dicati in cōuerſa. ¶ Secundo mō conuertitur in vniuerſalem de terminis tranſpoſitis. ſ. in iſtam, omnis homo eſt hō. q̄d probatur capiendo exēpla in iſtis terminis. Omne. b. eſt omne a. igitur oē. a eſt b. quia ſi nō ſequit̄, detur oppoſitum cōſequētis. ſ. quoddam. a. nō eſt. b. tunc iſta habet duas cauſas veritatis. Vnam, ꝙ alter iſtorum terminorum pro nullo ſupponat. & tunc ſic iſta eſt vera: quoddam. a. non eſt. b. ita econtra quoddā. b. nō eſt oē. a. q̄ eſt oppoſita antecedentis. Alia cauſa veritatis eſt, ꝙ quoddā b. ſit: & tñ non eſt oē. a. vel e cōtra, & tunc ſequit̄ oppoſitum antecedentis. ſ. ꝙ nō oē b. eſt omne. a. & per conſequēs cōſequētia erat bona. ¶ Alia eſt vniuerſalis affirmatiua, cuius p̄dicatum eſt terminus cōmunis diſtributus negatiuè, vt omnis hō eſt nullus aſinus, q̄ conuertitur dupliciter. ¶. Vno mō ī particularem affirmatiuā, vt in iſtam, igitur aliquis qui eſt nullus aſinus eſt hō. ¶ Alio mō in vniuerſalē negatiuā, vt i iſtā: nullus aſinus eſt hō. probo conſequētiā ad affirmatiuā de p̄dicato infinito. ſequit̄ negatiua d̄ p̄dicato finito: vt patet. 2. perier. igit̄ ad iſtā: omnis homo eſt nullus aſinus, q̄ eſt de p̄dicato infinito: ſequit̄ iſta negatiua de pręedicato finito, quę eſt. omnis homo nō eſt aſinus. quę eq̄pollet iſti, nullus hō eſt aſinus. ¶ Alia eſt vl'is affirmatiua, cuius pręedicatū eſt terminus communis nō diſtributus, & de iſta intelligit Ari. ¶ Tūc ponunt̄ cōcluſiones. Prima ē, ꝙ nulla vl'is affirmatiua cu' p̄dicatū ē terminus cōis nō diſtribut' cōuertitur ſimpl'r in vniuerſalē affirmatiā. p̄bat̄ itelligendo de cōñtia formali: q̄a ñ ſequit̄, oīs hō eſt aīal. igit̄ oē

animal est homo, quia antecedens est uerum: & consequens falsum. & dico notabiliter consequentia forma li. quia in tribus casibus potest conuerti simpliciter gratia materiæ ¶ Primus casus est, qñ antecedens est impossibile. & ideo sequitur. omnis hō est asinus: igitur omnis asinus est hō. quia ad impossibile sequitur quodlibet. ¶ Secundus casus est, qñ subiectum & prædicatū sunt termini conuertibiles: & ideo sequitur. ois homo est risibilis. igitur, omne risibile est homo. ¶ Tertius casus est, qñ inferius prædicatur affirmatiuè de suo superiori vīr sumpto. & ideo sequitur, omne aīal est hō: igitur ois hō est animal. ¶ Secūda cōclusio est, ꝙ ois uniuersalis affirmatiua, cuius prædicatum est terminus cōis distributus conuertitur gratia formę in particularē affirmatiuam, ut sequitur. ois homo est animal. igitur qdā animal est hō. probatur. quia qñ ad añs sequitur cōsequens, quicquid sequit ad consequens sequitur ad añs. & ideo ad vlem affirmatiuam sequitur particularis affirmatiua sibi subalternata: ad quā particularē sequitur alia particularis affirmatiua, quæ est sua cōuertens: igitur illa sequebat ad vniuersalem. v. g. sequitur. ois hō est animal. ad quā ꝑ conuersionē particularis affirmatiuæ sequitur, quoddam animal est homo. igitur ista sequebatur ad vniuersalem. Secundo, quia ista consequētia est bona, ex cuius opposito cōsequentis sequitur oppositum antecedētis. sed sic est in prædicta consequentia, ut patet. ¶ Tertia conclusio est, ꝙ ois propositio uniuersalis affirmatiua de terminis rectis infert exclusiuam de terminis transpositis, probatur. qa qlibet talis vniuersalis infert exponentes exclusiuè de termis transpositis. igit̄ ēt infert exclusiuam. tenet consequētia: qa exclusiua infertur ex suis exponentib. mō quicquid seqtur ad consequēs, seqtur ad añs. probatur añs: quia ad istam. ois homo est aīal. seqtur ista: igitur aīal est homo. per præcedentem conclusionem, quæ est una exponens exclusiue. similiter seqtur; omnis homo est animal. igitur nihil aliud ab animali est homo. quia detur oppositum. s. aliquid aliud ab animali est homo. tunc sequit, ꝙ aliquis hō non est aīal: q̄ est opposita añcedentis. ¶ Et

dico

duo notabiliter in conclusione de terminis rectis: & quia in terminis obliquis nõ ualet consequentia: sicut non sequitur: cuiuslibet hominis animal est asinus. igitur tãtum asinus est animal hominis, quia posito ꝙ quilibet hõ habeat asinum & bouem: tunc antecedens est uerum, & consequens falsum. ¶Secundo dico, ꝙ cõsequẽtia non ualet, quãdo uniuersalis affirmatiua includit aliquam negationem: & ideo licet ista sit uera. omnis homo est non omnis hõ. propter hoc non sequitur. igitur tantum non omnis homo est hõ. quia prima exponens esset falsa. ¶Tunc ad rationes. ad primam dico, ꝙ exclusiua non est propriè uniuersalis, nisi ratione suarum exponentium, ut dictũ fuit prius. Vnde exclusiua infert uniuersalem de terminis transpositis, & econtra. ¶Ad secundam de exceptiua debet sic cõuerti. omnis homo præter sor. currit. Igitur quoddã currẽs aliud a sor. est hõ. ¶Ad tertiam de reduplicatiua illa debet cõuerti sic. Omnis hõ inquantum animal est sensibile. igitur aliquid quod inquantũ animal est sensibile, est hõ. Et sic ad quæsitum.

Quęstio. XV.

QVæritur decimoquinto. Vtrum propositio particularis negatiua possit cõuerti simpliciter in particularem negatiuam? Arguitur, ꝙ sic. quod nisi ita esset sequeretur, ꝙ uniuersalis negatiua non posset cõuerti simpliciter. consequẽs est falsum, ut patuit prius. probatur cõsequentia. quia quando ad antecedens seqtur consequens: quicquid repugnat cõsequenti, repugnat antecedenti: sed particularis negatiua seqtur ad uniuersalem negatiuam. igitur cum non conuerti repugnat cõseqũti ꝙ repugnet antecedenti, scilicet uniuersali negatiuæ. & per consequens uniuersalis negatiua non cõuertitur. ¶Secundo, quia sicut se habet ista, nullus homo currit, ad istam, homo non currit. ita se habet ista: nullum currens est homo. ad istam: quoddam currens non est homo. igitur permutatim: s. per ocũ a permutata proportione. sicut se habet primum ad tertium: ita se habebit secundũ ad quartum. ideo sicut ista, nullus homo currit. conuertitur in istam. nullum currens est homo, ita ista. quidam

dam homo non est currēs. conuertitur in istam differē tiam, quoddam currens nō est homo. & habetur propositum. ¶Tertio sicut est de particulari affirmatiua, ita videtur de particulari negatiua. sed particularis affirmatiua conuertitur. igitur &c. ¶Quarto, quia singularis negatiua cōuertitur simpliciter: ut dicendo, sortes non est plato. igitur pla. nō est sor. igitur particularis negatiua similiter cōuertitur: quia de particularibus negatis & singularibus idem est iudicium. ¶Oppositum arguitur per Arist. in isto primo capitulo. 2. ubi ponit istam conclusionem. ꝙ particularis negatiua non potest conuerti.

Notandum, quòd ex parte suppositionis terminorū duo sunt impedimenta, propter quæ consequens nō ualet. ¶Primum impedimentum est, quando arguitur a termino nō distributo. s. supposito determinatè uel confusè tantum ad ipsummet sumptum distributiuè. & iō non sequitur. hō currit. igitur omnis homo currit.

¶Secundum impedimentū est quādo arguitur a termino stante confusè tantum ad eundem supponentē determinatè manente in consequente; quæ faciebat ipsū stare confusè tantum in antecedente. & ideo nō sequitur. omnis homo animal nō est. igit̄ omnis hō illud animal non est. quia in antecedente iste terminus animal supponebat confusè tantū. & in consequente determinatè uel discretè. & notabiliter dico in antecedente dictione &c. quia si remoueretur ista dictio omnis, tunc consequentia esset bona. q̄a sequitur. omnis homo animal non est. igit̄ homo hoc animal non est. ¶Istis præmissis dicendum est de conuersione propositionū singularium: secundo de conuersione particularis negatiuæ.

Quantum ad primum notandum, quòd quidam est singularis de prædicato discreto. quædam de prædicato communi. Item quædā est affirmatiua. quædam negatiua. ¶Tunc prima cōclusio est, ꝙ omnis propositio singularis affirmatiua de p̄dicato discreto conuertitur simpliciter in singularem de prędicato discreto. patet q̄a sequitur, sor. est iste hō: igitur iste homo est sor. ¶Secūda conclusio est, ꝙ singularis affirmatiua, cuius prædicatum

catũ est terminus cõmunis, conuertitur nõ simpliciter, sed per accidens in unã indefinitam uel particularẽ, sicut sequitur sor. est hõ. igitur homo est sor. uel quidã homo est sor. ¶Tertia conclusio est, ꝙ singularis negatiua de ꝑdicato directo conuertitur in singularem negatiuam, sicut sequitur sor. nõ est pla. igitur pla. nõ est sor. quia ibi non uariatur suppositio alicuius termini: cuius ratione impediatur consequentia. & ideo in terminis singularibus non refert, ꝙ negatio præponatur, uel postponatur. & ideo istæ æquipollent, non sor. est pla. & sor. non est pla. quę tamẽ non æquipollerent de terminis cõibus, immo una esset uniuersalis: & alia particularis. ¶Quarta conclusio est, ꝙ singularis negatiua, cuius prædicatum est terminus cõis conuertitur dupliciter. s. in particularẽ negatiuã, & ẽt in uniuersalem negatiuam. & in utranq; cõuertitur per accidens, & nõ simpliciter. probatur. quia sequitur sor. non est asinus. igitur quidam asinus nõ est sor. quia in antecedente iste terminus asinus erat distributus negatiuè uirtute negationis pręcedentis: mõ ex distributo bene seqtur non distributum, licèt non econtra. similiter conuertitur in uniuersalem negatiuam. ió sequitur sor. non est asinus. igitur nullus asinus est sor. quia detur oppositum consequentis. s. quidam asinus est sor. sequitur per conuersionem particularis affirmatiuæ oppositum antecedentis. s. sor. est asinus. & sic patet qualiter conuertitur ꝓpositio singularis.

QVANTVM ad secundũ de particulari negatiua, notandum, ꝙ quædam est particularis negatiua, cuius ꝑdicatum est distributũ. s. qñ ꝑdicatum sequitur negationẽ: ut dicendo. quidam homo nõ est asinus. Alia est cuius ꝑdicatum non distribuitur, eo quòd præcedit negationem. ut dicendo. quidã hõ animal non est. ¶Secũdo notandum, ꝙ in proposito intelligimus de conuersione propriè dicta, in qua manẽt ijdẽ termini. & ideo nõ intelligitur de conuersione ꝑ cõtrapositionem: nec de ea curat Ari. propter duo: quia non manent ijdem termini in antecedente & in consequente. immo mutãtur termini finiti in infinitos. secũdo quia ista conuersio non est consequentia formalis.

quod

quod patet primo de uniuersali affirmatiua. quia nõ sequitur. oĩs homo est ens. igitur omne non ens est nõ hõ. quia añs est uerũ. & cõsequens falsum. nam subiectum cõsequẽtis pro nullo supponit. mõ propositio affirmatiua est falsa, cuius alter terminorũ ꝑ nullo supponit. hoc idẽ patet de particulari negatiua: quia nõ sequitur: quædã chimera nõ est hõ. igitur quidam nõ hõ non est non chimera. qa antecedens est uerum: & consequens falsum. quia suum contradictoriũ est uerum. s. istud. Oĩs non hõ est nõ chimera. ¶ Tunc ponuntur conclusiones. Prima est, ꝙ particularis negatiua, cuius ṗdicatum non distribuitur, cõuertitur in particularem negatiuam cuius ẽt prædicatũ non distribuitur, sicut sequitur. Quidam hõ animal nõ est. igitur quoddam aĩal hõ non est. quia detur oppositum consequentis. s. Oẽ animal homo est. sequitur oppositum antecedentis. s. quidam homo animal est. immo etiã sequitur vniuersalis. s. ꝙ oĩs homo est animal. ¶ Secunda conclusio est, ꝙ oĩs particularis negatiua, siue sit de ṗdicato distributo, siue non distributo, conuertitur in particularẽ negatiuam: cuius ṗdicatum nõ est distributum, sicut sequitur. quidam hõ non est asinus. igitur quidã asinus hõ non est. similiter sequitur, quoddam aĩal non est hõ. igit̃ quidã hõ aĩal non est. Verũ est tamen, ꝙ ista cõuersio nõ est mutuã: quia licet ad istã, quoddã animal non est hõ. sequatur ista. quidã hõ aĩal non est. tñ nõ sequitur ecõtra. ¶ Tertia conclusio est, ꝙ nulla propositio particularis negatiua de prędicato distributo conuertitur in particularem negatiuam de ṗdicato distributo gratia formæ. sicut non sequitur, quidam homo non currit. igitur quidam currens non est homo. probatur. quia nunquã est bona cõsequẽtia formalis, ubi ex termino nõ distributo infertur idem terminus distributus: ut patuit prius: modo sic est in tali cõuersione: quia in prædicta consequentia iste terminus hõ supponebat determinatẽ in añte: sed in consequente supponit cõfuse & distributiuẽ. secundo patet per instantiam: quia non sequitur, quoddam animal non est homo. igitur quidam hõ mõ nõ est aĩal. Et dico notabilr cõsequẽtia formali: qa ĩ ali-

aliquibus terminis ſequitur gratia materiæ ſine conſequentia materiali. ¶ Primus caſus eſt, quando uterq; terminus eſt conuertibilis cũ reliquo. & ideo ſequitur, q; dam homo non eſt riſibilis. ergo quoddam riſibile non eſt homo. ¶ Secundus caſus, quãdo ſuperius negatur de inferiori. & ideo ſequitur. quidam homo non eſt animal. igitur quoddam anima non eſt homo. ¶ Tertius caſus quando ſubiectum & prædicatũ ſunt termini deſperati. & ideo ſequitur. quidam homo non eſt aſinus. igitur quidam aſinus non eſt homo. ¶ Quartus, quando antecedens eſt neceſſarium. ¶ Ad rationes. ad primam negatur cõſequentia. ad probationem dico, quòd iſta regula. quicquid repugnat conſequenti repugnat antecedẽti. intelligitur antecedente & cõſequente ſumptis ſignificatiuè. & non tenet conſequente materialiter ſumpto, & ideo licet cõuerti repugnaret particulari negatiuę: non oportet, propter hoc, q; repugnet uniuerſali negatiuæ. ¶ Ad ſecundam dico, q; locus a trãſmutata proportione non tenet niſi in terminis ſignificantibus quantitatem continuã uel diſcretam: uel aliud cõmenſurabile, quod eſt reducibile in quantitatem: ut puta intenſionem uel remiſſionem, & huiuſmodi. ¶ Ad tertiam non eſt ſimile de particulari affirmatiua: quia in conuerſione particularis affirmatiuę non mutatur ſuppoſitio alicuius termini. ¶ Ad quartam dico, q; non eſt idem iudicium de particulari & ſingulari. ſed eſt idẽ iudiciũ de indefinita & particulari. Vnde ſingularis negatiua bene conuertitur, & particularis negatiua non. Item ex ſingularibus bene fit ſyllogiſmus: ſed nunquã ex particularibus. Et ſic dictum ad quæſitum.

Queſt. XVI.

QVæritur decimoſexto. Vtrum ſubiectũ poſſit ampliari per prædicatũ ad ſupponendum pro alijs, quam pro ſuppoſitis uerbi. v.g. in iſta propoſitione, aliquis homo eſt mortuus. Vtrũ iſte terminus hõ. amplietur per prædicatum, qđ eſt præteriti tẽporis ad ſupponendum pro præteritis, uel ſolum ſupponat pro pſentibus: quemadmodũ deſignat copula uerbalis? ¶ Arguitur primo, q; ſupponat pro præſentibus ſolum. &

per

per consequens illa propositio est falsa. quia subiectum nõ ampliat prædicatum ad supponendum pro suppositis subiecti. igitur nec econtra. tenet consequentia: qa idem uidetur iudicium quo ad hoc de subiecto & prædicato. antecedens patet. quia dicendo, quoddam mortuũ est homo. Iste terminus homo non ampliatur per subiectum ad preterita: sed ꝑcisè supponit pro præsentibus, & propter hoc illa propositio est falsa. ¶Secundo, quia in omni propositione ꝑdicatum dẽt appellare suã formã, scilicet restringi ad supposita uerbi secundum significatum, & etiam secundum connotatum. igitur in ista propositione. homo est mortuus. iste terminus mortuus. qui est prædicatum ꝑcisè supponit pro suppositis uerbi, scilicet pro pręsentibus. antecedens apparet. quia dicendo, nigrum cras erit album. iste terminus album. appellat suam formã, & restringitur ad suppositũ uerbi: tam secundum significatum, quam secundum cõnotatum. sed non sic est de subiecto. quia ad hoc, quòd ista sit uera, non requiritur ꝙ subiectum sit nigrũ cras: sed sufficit, quòd nũc sit nigrum: licet cras non. sed tñ requiritur, ꝙ cras sit album. ¶Tertio, si subiectum hc ampliaretur, sequeret̃ ꝙ secundus modus primæ figuræ non ualeret. consequens est falsum. probatur consequẽtia sic arguendo. Nullus homo qui est, est mortuus. Oĩs hõ est homo qui est. igitur nullus homo est mortuus. præmissæ sunt ueræ: & conclusio contradicit propositioni, de qua quæritur: igitur uel subiectum illius propositionis non ampliat. uel iste syllogismus non ualet. ¶Quarto seqꝛetur, ꝙ duo primi modi secundæ figurę non ualerent. probatur consequentia arguendo sic. nullum mortuum est uiuum. omnis homo est uiuus. igitur nullus homo est mortuus. quæ contradicit dictæ propositioni, & ita põt exẽplificari de camestres. ¶Quinto sequeretur, ꝙ particularis affirmatiua nõ posset conuerti simpliciter. consequẽs est falsum, ut patuit prius. & probatur cõsequẽtia. & sit iste terminus. a. conuertibilis cum isto termino hõ. & iste terminus. b. cõuertibilis cũ isto termino mortuus. per te ista est uera, q̃dam. a. est. b. quia quidã homo est mortuus, & tñ sua

cõuertens est falsa, s. quoddã. b. est a. s. quoddã mortuũ est homo. ¶ Oppositum arguitur per cõem modũ loquendi s. ꝙ respectu partiũ pteriti tpis in pdicato, subiectum supponit pro his quæ sunt, vel pro his quæ fuerunt. ¶ Ista qõ mota est pp conuersiones propositionũ de preterito & de futuro: & ideo uidendum est, quid est terminus ampliatus. & qd ampliatiuus. qui sint termini ampliatiui, qualiter subiectum ampliatur per pdicatum: & non econtra.

NOTANDVM igitur, ꝙ terminus ampliatus dicitur iste, qui ampliatur passiuè: ita ꝙ pro pluribus supponat quã ante. sed terminus ampliatiuus, est iste, qui ampliat. Verbigratia prædicatũ, vel copula, si fuerit preteriti, vel futuri temporis, aut de possibili ampliat subiectum ad supponendum pro suppositis præteriti. vltra ea pro qbus supponit ratione copulæ uerbalis de præsenti. ¶ Secundo notandum, ꝙ termini ampliatiui sunt in multiplici differẽtia. quidam sunt ut uerba præteriti, uel futuri temporis, alia sunt ut participia præteriti, vel futuri temporis. Item alia sunt, ut ista uerba, potest, contingit: & nomina deriuata ab istis. ¶ Item ista uerba, significo, intelligo, promitto & huiusmodi: & vniuersaliter omne uerbum: cuius actus potest transire indifferẽter in rem præteritam uel futurã; sicut in rem præsentem: cuiusmodi sunt uerba prædicta in actiuo genere respectu accusatiuorum, quos regunt post se: & in passiuo genere respectu uocatiuorum casuum, qui supponũt eis. vt dicendo antichristus intelligitur. ¶ Tertio notandum, quòd talis propositio: homo est mortuus, cuius subiectũ ampliatur, habet duas causas veritatis: quando est indefinita, scilicet ꝙ homo qui est mortuus. vel ꝙ homo qui fuit est mortuus. & si sit vera in uno istorum sensuum: ipsa est uera simpliciter. ¶ Alii tñ dicunt, ꝙ ista propositio nõ habet duas causas ueritatis: immo est distinguenda per illos duos sensus. vt patet primo elenchorum, de ista, laborãs sanabatur. ¶ Quarto notandum, quòd prædicatum dicitur appellare suam formam, & restringere ad supposita uerbi: tam secundum significatum, quam secundum connotatum. ita quòd propositio est uera pro suppositi-

positis illius temporis. cuius temporis est uerbũ seu copula verbalis. & hoc est verum, quando prædicatũ est participium præsentis tẽporis, aut nomen significãs sine tempore: vt dicẽdo, homo est albus. iste terminus albus supponit pro illo qđ de facto est album. similiter dicendo homo erit albus. ly albus supponit non pro illo qui nunc est albus: sed qui erit albus. in futuro: & ita respectu uerbi de præterito. & dico notabiliter si prædicatum sit participium præsentis temporis, aut nomen significãs sine tempore. quia si prædicatum sit præteriti temporis non oportet quòd supponat pro suppositis de tẽpore uerbi. Sed pro suppositis q̃ de tp̃e uerbi erunt uel fuerunt p̃terita. Vt dicẽdo, Sortes erit generatus. non oportet, ꝙ istud prædicatũ generatus supponat pro eo qui erit. sed pro illo de quo erit uerum dicere in futuro, ꝙ ipsum fuit. Similiter dicendo. Sor. fuit generandus. istud participium generandus non supponit pro eo qui fuit: sed pro eo quòd de tempore uerbi erat futurum. Et sic patet qualiter prædicatum restringitur ꝑ copulam ad supponendum pro aliis & alijs suppositis: sed subiectũ non. quia copula sequitur subiectum: igiṫ copula non agit in ipsum: Sed p̃dicatũ ampliat subiectũ, ſm ꝙ ipsum est vnius tẽporis, uel alterius. eo ꝙ subiectum non appellat suam formã, si non restringiṫ ad sua supposita: ſm exigentiã copulæ. ¶ Tũc ponitur ista conclo, ꝙ subiectũ ampliaṫ per p̃dicatũ p̃teriti tp̃is. s. ad supponendũ: pro his q̃ sunt: uel pro his quæ fuerunt in propositione indefinita vel particulari. & hoc disiunctiuè. sed in vniuersali copulatiuè probatur ex cõi modo loquendi, quia aliter multæ propositiones essent falsę: q̃ tñ sunt concedendæ, vt aliquid est poẽe quod nõ erit, aliquid est generandum. aliquid est p̃teritũ: quod non est. Nulla rosa existente rosa intelligitur. quæ oẽs eẽnt falsæ nisi subiecta ampliarẽtur ad supponendum pro aliis, q̃ pro suppositis de tẽpore uerbi. ¶ Tunc ad rationes. Ad primam negatur consequentia, nec est similę de subiecto & prædicato: quia prædicatum restringitur ad supposita de tempore verbi ſm exigentiã verbi. & subm nõ. ¶ Ad scđam

prædicatum debet &c. concedo. Et ideo si prædicatum sit præsentis tẽporis: uel nomen non ampliatum, ut album. tunc supponit precisè pro suppositis de tempore uerbi. Sed si prædicatum sit participium præteriti temporis, tunc supponit ꝑ suppositis quæ erant præterita de tempore uerbi. si uerò prædicatum sit futuri tẽporis: tunc supponit pro suppositis quæ in tempore uerbi sunt: uel fuerant futura. ¶Ad tertiã negatur consequentia. Ad probationem dico, quòd iste syllogismus non ualet. quia in præmissis ponitur aliqua restrictio. ratione cuius illę præmissæ sunt uerę. quę restrictio admitur: non explicata in conclusione. Et si quæratur q̃d tunc debeat concludi. dico, ꝙ eadem restrictio; quæ ponitur ad medium debet in conclusione apponi minori extremitati. & ideo debet concludi ista. igitur nullus homo qui est: est mortuus. ¶Ad quartam dicitur consimiliter. ¶Ad quintam negatur consequentia: quia de conuersionibus talium propositionum dicetur in alia quæstione, & sic ad quæsitum.

Quęst. XVII.

QVæritur decimoseptimo. Vtrum propositiones de præterito & de futuro similiter conuertantur cum illis de præsenti? Arguitur quòd non: quia non sequitur Aristoteles est homo mortuus. igitur homo mortuus est Aristoteles: quia antecedens est uerum, & consequens falsũ. ¶Secundo, non sequitur, nullus homo est mortuus: igitur nullum mortuum est homo. uel saltem econuerso non ualet consequentia. ¶Tertio, quia ista est uera. sortes fit. & tamen ista est falsa. quod fit est sortes. quia quod fit non est. primo peri hermenias. Et patet ex alio. quia quod fit, iam factum est. & per consequens amplius non fit. ¶Oppositum arguitur: quia sicut se habet præsens ad præsens: ita præteritum ad præteritum, & futurũ ad futurum. igitur sicut ista de præsenti cõuertitur in istã de pręsenti; ita ista de futuro cõuertitur in istam de futuro, & ita de ꝑterito. ¶Secundo aliter sequeretur, ꝙ syllogismi imperfecti facti ex propositionibus de præterito & de futuro nõ possent perfici per

pri-

primam figurã. consequens est falsum. quia ista reductio habet fieri per conuersionẽ. ¶ Tertio per Aristotelem, q dat artem generaliter conuertendi propositiones sine exceptione alicuius propositionis de præterito vel de futuro.

Notandvm quòd quatuor modis aliqua propositio pót pertinere ad ꝑteritũ uel futurum. Vno modo, si eius prædicatum aut subiectum sit participium præteriti uel futuri tpis. Secundo modo, si copula uerbalis sit præteriti aut futuri temporis. Tertio, si copula uerbalis significet uel cónotet motum vel mutationem: ut ista uerba fieri uel generari: corrumpi: incipere: & desinere: & hmõi, bene talia uerba non põt exponi sine altera exponentium de præterito uel futuro. Quarto: quando in propositione ponitur nomen uel uerbum ampliatũ: cuius. s. uerbi actus transit in rem ꝑteritam uel futurã uel possibilem, sicut in rem præsentem. sicut ista uerba significo: intelligo: appeto: promitto. & ista noĩa: cãtum: cã: calefactiuũ & hmõi. Vnde dicimus de sanitate, ꝙ sit cã laborum: qñ tñ nõdum sanitas est. ¶ Tunc supposito, ꝙ propositiones de præterito uel futuro consimiliter conuertantur. sicut illę de præsenti ꝑꝑ rationes: post oppositum, dicendum est de conuersionibus ꝑpositionum de quolibet dictorum quatuor modorum.

Qvantvm ad primum modum, notandum, ꝙ participium pręteriti uel futuri tẽporis aut ponitur a parte subiecti: aut a parte prædicati. Si ponitur a parte subiecti, aut affirmatiuè oĩno simpliciter conuertuntur: sicut illæ de præsenti in quibus nihil est de futuro, uel de præterito, sicut ista. Aliqdˢ mortuum est homo. simpliciter conuertitur in istam. aliqs hõ est mortuus. & hmõi cõsequentiæ. añs est falsum: & consequens uerum. Et dico notabiliter affirmatiuę: qa negatiuę non simpliciter cõuertuntur. Vnde ista nullũ mortuũ est hõ. non conuertitur in istam. nullus hõ est mortuus: quia añs est uerũ, & consequens falsum. Cuius cã est: quia participium a parte subiecti supponit ꝑcisè pro illis, quæ sunt de tẽpore uerbi. & similiter ꝑdicatum. s. hõ. sed qñ de ipso fit subiectũ: tunc supponit pro illis, quæ sunt, & pro illis, quæ fuerunt copulati-

uæ in vniuerſali: & diſiunctiuæ in indefinita vel particulari. & iõ illa ꝓpoſitio. nullum mortuũ eſt homo. dẽt conuerti in iſtam. nullus hõ qui eſt ẽ mortuus. qa in cõſequente iſte terminus hõ debet reſtringi ad ſupponẽdum pro his p̄cisè pro quibus ſupponebat in añte. Si aũt participium fuerit p̄dicatũ, ita ꝙ ſit p̄teriti t̄pis: tũc ſubiectũ ampliatur in vniuerſali pro his quæ ſunt, & pro his quæ fuerunt copulatiuæ, & in indefinita vel particulari diſiunctiuæ: & ſ̄m exigentiam illius habet illa ꝓpoſitio conuerti. v.g. iſta. quidã homo eſt mortuus. ſignificat idem qđ iſta diſiũctiua, quidã hõ q ẽ eſt mortuus, vel quidã hõ qui fuit ẽ mortuus. & ideo debet conuerti in iſtã. Quoddã mortuũ eſt, uel fuit hõ. ¶Item de negatiua. ut nullus hõ eſt mortuus. iſta ſignificat, ꝙ nullus hõ q eſt ẽ mortuꝰ. nec aliquis hõ qui fuit, eſt mortuus. & ideo conuertitur in iſtam. nullũ mortuũ eſt, nec fuit homo: & tã antecedens quàm cõſequens ſunt falſa.

Qvantvm ad ſecundũ, notandum, ꝙ copula præteriti uel futuri tẽporis ampliat ſubiectum ad ſupponendũ pro his diſiunctiuè in indefinita: & copulatiuè ĩ vniuerſali. & ideo ſ̄m exigentiam ampliationis ſubiecti iſtæ propoſitiones ſunt conuertendæ: ita ꝙ vniuerſalis eſt conuertenda in vnam de p̄dicato copulato. Exempla poſſunt formari: quare ſicut prius ſuo modo. ¶Sed ſi quæratur de conuerſionibus illarum de præterito, in quibus alter terminus eſt participiũ præteriti uel futuri temporis. Secundo de illis, in quibus uterque terminus eſt participiũ p̄teriti uel futuri t̄pis: Exemplũ primi. ſor. fuit generandus: dico, ꝙ conuertitur in iſtam. igitur aliquid quod fuit generandum, fuit ſortes. nec oportet in illis prædicatum eſſe diſtributũ. Exemplum ſecundi. quoddam mortuũ fuit gñandũ. igitur quoddã quod fuit generandum fuit mortuum. Patet igitur qualiter conuertuntur propoſitiones, in quibus ponuntur uerbum aut participiũ præteriti vel futuri temporis. Et hæc de ſecundo.

Qvantvm ad tertium, notandum, quòd huiuſmodi uerba incipit, deſinit: fit: generari: & huiuſmodi habent exponi per duas exponentes: quarum altera eſt

de

de præterito: & alia de futuro. ¶ Ideo sciendum de hoc uerbo. fit. quod aliquid dicitur fieri dupliciter. vno modo simpliciter loquendo. vt dicēdo hō fit, alio mō loquendo cum additione. & hoc dupliciter. quia uel terminus qui additur est cōcretum de genere accidentis vt dicendo hō fit albus. uel est terminus de gñe substantiæ. ut dicendo sor. fit homo. ¶ Item sciendum, ꝙ aliqua fiunt subito. sicut est illuminatio medij: posito ꝙ luminosum esset subito approximatum. Alia fiunt successiuè: ut asinus: equus & hmōi. mō ista quæ fiunt, subito sunt dum fiunt. & ista q̄ fiunt successiue: non sunt dū fiunt. & ideo propositiones sunt diuersimode conuertendę. Vñ ista. hō fit. posito, ꝙ gñatio hoīs sit subitanea, conuertitur in istā. qđ fit est hō. sed si gñatio hoīs sit successiua, cōuertitur in istā qđ fit erit hō. ¶ Itē pp remouere ambiguitatē exponendi expedit conuertere in vnam de prædicato disiuncto. verbigratia. ista. hō fit. conuertitur in istam. qđ fit est uel erit hō. & ista homo generatur in istā. qđ generatur est uel erit hō. ¶ Itē ista. a. incipit esse. conuertit in istā. igit qđ incipit esse est vel erit. a. ¶ Si aūt illud verbum. fit. accipiatur cum aliquo termino sequente: vt dicendo sor. fit homo. tunc ista conuertitur simpliciter. si prædicatum sit terminus quidditatiuus de genere substantiæ sine aliqua resolutione. ut ista. sor. fit homo. igit hō fit sor. ¶ Item si prædicatū sit abstractum de gñe accidentis: qđ non æquipollet concreto, idem est iudiciū, ac si p̄dicatum esset de gñe subæ, ut ista. albedo fit color. conuertitur in istam. color fit albedo. sed si prædicatum sit terminus concretus de gñe accidentis. tunc non pōt sic conuerti simpliciter, ut ꝓbatum fuit añ oppositū. v. g. ista. aer fit lucidus. conuertitur in istam. lucidum est vel erit aer. & pono disiunctiue prædicatū: quia aer pōt simul incipere esse: & incipere esse lucidus. ¶ Et quemadmodum est de istis verbis fieri: incipit. ita opposito mō sunt cōuertēdæ propōnes de istis verbis desinere: & corrumpi. v̄. g. ista. sor. desinit esse. conuertitur in istam. igitur quod desinit esse nunc est sor. uel prius fuit sor. Vnde supposito, quod nullius rei permanentis in esse sit dare vltimum

mũ instans esse. tunc de omni permanẽte ista est bona consequentia.a. desinit esse. igitur qđ desinit esse prius fuit.a.& nunc non est.a. qa instans desinendi esse alicuius rei permanentis est primum instans nõ esse ipsius. Eodem modo ista. sor. corrumpitur . conuertitur in istam. igitur quod corrumpitur est uel fuit sortes . Et ista sor.desinit esse albus.nõ cõuertitur in istam . album desinit esse sor. sed in istam. igitur quod desinit esse albũ est,uel fuit sor. Et sic patet qualiter ꝓpositiones de uerbis significantibus motũ uel mutationem sunt conuertendæ. & hæc de tertio. QVANTVM ad quartum:notandum,ꝙ ista uerba significo,ĩtelligo,memoro,cognosco, opinor , & huiusmodi : quorum actus transit in rẽ præteritam,præsentẽ,& futuram ampliant terminos, quos regunt ad supponendum : non solum pro præsentibus:immo ẽt pro ꝑteritis uel futuris . Et ideo in conuertẽdo propositiones, in quibus ponuntur, oportet exprimere hmõdi ampliationes. Vnde homo intelligit rem quæ est futura: & etiam rem quæ est præterita, & ideo non sequitur.a. cognoscitur a sorte. igiť aliquid cognitum a sor. est. a. ¶Item ista noĩa causa,causatum & quædam alia noĩa denotantia aptitudinẽ, ampliant terminos sequentes ad supponendũ pro aliis q̃ pro ꝑsentibus: ut uerbi gratia.non sequitur.a.est causa effectiua.b.igitur.b.est. non valet cõsequentia, quia dũ, b.fit.a. est causa effectiua ipsius. & tamen quando.b.fit. b.non est sed erit. ¶Tunc dico,ꝙ in conuersione huiusmodi propositionũ ista ampliatio debet explicari. uerbigratia.antichristus significatur hoc nomine antichristus . igitur aliquid quod significatur hoc nomine antichristus est antichristus; non ualet consequentia,sed conuertitur in istam igitur aliquid quod significat hoc nomine antichristus est uel fuit:uel erit : uel potest esse antichristus : quia hoc uerbum significare,ampliat terminum ad supponendum tam pro præsentibus, præteritis, & futuris : quàm pro possibilibus. ¶Item ista, sanitas causatur a labore . igitur quod causatur a labore est uel erit sanitas . Item ista alicui ꝓmittitur equus. igitur aliquis cui promittitur equus est, fuit, erit uel

esse

esse potest aliquis. ¶ Sed cũ obiicitur: quia si huius propositiones sic conuerterentur, sequitur, quod nullum impossibile posset intelligi. consequens est falsum, quia de impossibilibus enũciamus multa præterita: ut de vacuo, infinito, chimera & huiusmodi. consequẽtia probatur. quia si dicatur. vacuum intelligitur per se. debet conuerti in istam. igitur quod intelligitur est uel fuit: uel potest esse vacuum. modo antecedens est verum: & consequens falsum. ¶ Respondetur pro nunc quod nullum impoſſe potest intelligi: & ideo intelligendo vacuum, intelligo res quæ sunt: utputa locũ & corpus. tamen intelligo illa illo modo, quo nõ possunt esse. Similiter intelligẽdo infinitum intelligo res infinitas. sed qualiter non sunt, i. sine termino. ¶ Item intelligendo chimeram intelliguntur partes diuersorum animalium eo modo tamen compositæ qualiter non est possibile ipsas componi. Tunc rationes sunt solutę. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. XVIII.

Quæritur decimooctauo, utrum propositiones de terminis obliquis similiter cõuertãtur illis de rectis? Arguitur, quod non: quia non sequitur homo differt ab aliquo homine. igĩ aliquis hõ differt ab homine. nam antecedẽs est verum. quia mulier, quę est homo, differt ab aliquo homine: quia ipsa non est aliquis homo. & tamen cõsequens est falsum: quia q-libet homo est hõ. igĩ nullus homo differt ab hoĩe. ¶ Secundo, ista est vera, totus sortes est ps sortis. & tñ sua conuertens est falsa. s. ista. pars sortis est sor. aut etiã ista. ps sortis est totus sortes. ¶ Oppositũ arguitur per Ari. q dat regulas generales de conuersionibus nõ excipiẽdo ppõnes aliquas; aut de rectis aut de obliqs. NOTANDVM est, quod in ppositione, in qua ponĩt obliquus: aut obliquus ponĩt post copulam. ut dicendo, lapis est in muro: & tunc semper subintelligitur rectus. s. participium verbi. vt dicendo, lapis est ens in muro. aut obliquus præcedit copulam: & hoc dupliciter. qa uel solus obliquus præce-

cedit copulam: ut dicẽdo, hominis eſt aſinus; aut rectus cum obliquo pręcedit copulam: & tunc uel obliquus præcedit rectum. aut econtra rectus obliquum. modo quando rectus præcedit obliquũ à parte ante: copulæ tunc omnes cócordant in hoc, quod aggregatũ ex recto & obliquo ſit ſubiectum. ſed ſi obliquus pręcedat rectũ: aut ſolus obliquus præcedit copulam: tũc ponit quædam opinio, quod rectus eſt ſubiectum expreſſus vł ſubintellectus: vel ad minus aggregatum ex recto & obliquo: principalius tamen ratione recti, quam obliqui. ¶Alia opinio ponit, quod ſi ſolus obliquus p̄cedat copulã: aut obliquus cũ recto: ita quod obliquus p̄cedat rectũ: tunc obliquus eſt ſubiectũ, & totũ reſiduũ ſe tenet a parte p̄dicati: quã teneo ad p̄ſens in cõuerſionibus iſtarum ꝓpoſitionũ de obliquo: & uidebitur poſtea. ¶Secundo notandum, quod aliquando obliquum præcedit ſignum uniuerſale, quod ſi fuerit in obliquo, tunc ſolus obliquus eſt ſubiectum. vt dicendo. Cuiuſlibet contradictionis altera pars eſt uera. Quandoque ſignum eſt in recto, & terminus ſequens in obliquo. vt dicendo. Quilibet hominis aſinus currit: & tunc non oportet quod ſolus obliquus ſit ſubiectum. immo aggregatum ex recto & obliquo. ¶Tertio notandum, quod ſicut aliquando in propoſitionibus de terminis rectis prædicatum aut pars pręd icati præcedit copulam: vt dicendo. Omnis homo animal non eſt. ita quandoque in propoſitionibus de terminis obliquis: vt dicendo, homo ab homine differt. iſte obliquus ab homine ſe tenet a parte prædicati, & non a parte ſubiecti: eo quod non eſt determinatio ſubiecti: nec conſtruitur cum ſubiecto: nec aliquam unionem habet cum ſubiecto. ratione cuius cum recto poſſit facere unum extremum propoſitionis: & ideo in iſto caſu deficit illa regula: qđ quando rectus cum obliquo ponuntur a parte ſubiecti: ita quod rectus præcedat obliquum: aggregatum ex recto & obliquo eſt ibi ſubiectum: quia intelligenda eſt ubi obliquus conſtruitur cum ſubiecto: & eſt determinatio ſubiecti. ita quod habeat unionem

nem cum recto: ratione cuius ex ipsis possit fieri unũ extremum propositionis.

¶Quarto notandum, quod propositiones in quibus termini obliqui sunt subiecta resoluendæ sunt in quasdam alias de subiecto recto per istud pronomen, quod, ponendo ipsum in eodem casu, in quo prius erat terminus obliquus, faciendo de obliquo rectum. uerbi gratia. hominis asinus currit. resoluenda est in istam. homo est cuius asinus currit. & ista, homo differt ab homine. resoluenda est in istam. homo est aliquid a quo homo differt. & ista. cuiuslibet contradictionis altera pars est uera. resoluitur in istam. quælibet qlibet cõtradictio est, cuius altera pars est uera. Tũc ponit ista conclusio, quod propositiones de terminis obliquis cõsimiliter conuertuntur cum illis de terminis rectis. probatur conclusio. Ad hoc, quod uniuersalis negatiua conuertitur in vniuersalem negatiuam: uniuersalis affirmatiua in particularem affirmatiuam: & particulares affirmatiua in particularem affirmatiuam. probatur: quia aliter sequeretur, qđ non posset fieri syllogismus ex propositionibus de terminis obliquis in secunda vel in tertia figura, consequens est falsum: vt patet per Aristote. uersus finem huius primi. consequentia probatur: quia sillogismi secundę & tertiæ figuræ non reducuntur nisi per cõuersionem. & ideo nisi consimiliter cõuerterẽtur. sicut illę de terminis rectis Arist. minus sufficiẽter đterminasset. Tunc sunt aliquæ regulæ in conuersionibus propositionum de obliquo obseruandæ. ¶Prima regula est ista: quod propositiones in quibus subijcitur terminus obliquus resoluendæ sunt in quasdam, vbi subijcitur terminus rectus, ita: quod signum cum obliquo deberet poni in recto, quod quidem signum prius fuit in obliquo. Et hoc pronomẽ, quod, debet poni in eodem casu, in quo obliquus ponebatur prius. uerbi gratia. ista. cuiuslibet contradictionis altera pars est uera. primo resoluenda est in istam. Quælibet contradictio est aliquid, cuius altera pars est uera. & tunc conuertenda est in istam. Aliquid cuius altera pars est uera, est contradictio.

¶Item

¶ Item ista: nullo homine currente tu es asinus. conuertitur in istam. nihil quo currente tu es asinus, est homo ¶ Item ista, neutrū oculum habendo tu potes uidere. conuertitur in istā. Neuter quem habēdo tu potes videre, est oculus. ¶ Itē ista, omnium oppositorum eadem est disciplina. igitur aliqua quorū eadem est disciplina sunt opposita. ¶ Item ista, cuiuslibet hominis asinus currit. conuertitur in istam. igitur aliquid cuius asinus currit est homo. ¶ Item istæ, Vterque istorum currit, conuertitur in istam. Aliqui quorum alter currit sunt isti. Et ista, utriusque, istorum quilibet asinus currit, conuertitur in istam igitur. Aliqui quorum q̄libet asinus currit, sunt isti. ¶ Secūda regula est ista, quod. propositio in qua obliquus implicatur in aduerbio: uel in coniunctione: debet explicari. & facta explicatione de subiecto debet fieri prædicatum: uerbi gratia dicendo. Omnino sor. est albus. in isto aduerbio. omnino. implicatur obliquus. quia dicendo omnino sor. est albus, ualet tantum dicere: sicut in omni parte sortes est albus. & tunc conuertitur in istam. aliquid in quo. sor. est albus, est pars sortis. ¶ Item dicēdo, ter comedi panem. in isto aduerbio. ter, implicatur obliquus, q̄ debet explicari, vt dicendo terna vice comedi panem. & tunc debet conuerti in istā. aliquid, in quo comedi panem sunt uel fuerunt tres vices: eodem modo debent conuerti aliæ ꝓpositiones, in q̄bus a parte subiecti ponitur aduerbium numerādi. ¶ Item ista, uicissim contraria se expellunt: resoluenda est in istam. temporibus discontinuis contraria se expellunt: & tunc conuertitur in istam. igitur contraria in quibus se expellunt, sunt tempora discontinus. ¶ Item ista, infinities fuit eclypsis: resoluenda est in istam. Quotlibet uicibus plus fuit eclypsis. & conuertitur in istam. igitur aliqua quibus pluries fuit eclypsis sunt vel fuerunt vices.

¶ Tertia regula est, quod quando obliquus ponitur a parte prædicati, semper subintelligitur aliquis rectus. & tunc aggregatum quod fuerit prædicatum conuerse debet fieri subiectum conuertentis uerbi gratia, asinus est hominis, conuertitur in istam.

ens hominis est asinus. ¶ Itē iste panis coquitur in furno: conuertitur in istam. qđ coquitur in furno est uel erit panis. & pono prædicatum disiunctiuè. pro tanto, quod hoc uerbum coquitur significat motum alterationis pastę ad panē. ¶ Quarta regula est, quod aliquando loco relatiui oportet ponere antecedēs & econtra. verbi gratia dicendo. omnis habens filium diligit illum, male conuerteretur in istam, diligens illum est habens filium, quia ipsa non est intelligibilis. ex quo nō est antecedens ad quod refertur illud relatiuum. igitur debet cōuerti in istam. Aliquis diligens filium habet illum. ita quod loco relatiui ponitur antecedens & contra. Tunc ad rationes solutæ sunt per prędicta. Et sic finis ad quęsitum.

Quęst. XIX.

QVærit decimonono. Vtrum obliquus possit esse subiectum propositionis; vt verbi gratia in ista ꝓpositione, hominis asinus currit. iste terminus hominis præcisè sit subiectū? Arguit, ꝙ nō: quia semper determinatio & determinabile positæ ab ea dē parte copulæ debēt esse idē extremū, ꝑ pōnis. sed obliquus est determinatio recti. igit quādo obliquus & rectus ꝓcedunt copulā, aggregatū erit subiectū: minor patet exēplariter in alijs. quia dicendo, hō albus currit. aggregatū ex determinatione & determinabili est hic subiectū. & minor patet, qa iste terminus asinus, quātū est ex ꝑte sui, supponit indifferenter pro omni asino. sed quādo additur sibi obliquus: ut hoīs: determinat ad supponēdū ꝓ ei se, ꝓ asinus: q sunt asini hominū. ¶ Scđo, quia idē est subiectū cōuertentis, qđ prius erat prædicatū cōuersæ: sed in ista. currens est hoīs asinis. hoc totum, hominis asinus est prædicatum. igitur similiter hoc totum hominis asinus erit subiectum in ista, hominis asinus currit. ¶ Tertio, quia subiectum est: de quo aliquid dicitur: modo prædicatum dicitur de isto toto hominis asinus, in ista hominis asinus currit, quemadmodum dicitur de aggregato in ista. asinus hominis currit. igit̄ sicut in una aggregatum est subiectum: ita & in reliqua. ¶ Quarto sequitur, quod copula propositionis non implicaretur in uerbo; immo in obliquo posito a parte

subiecti consequens est falsum: quia copula significat cum tẽpore: & nomen nõ. vt patet primo perihermenias. probatur consequentia. quia ista. hominis asinus currit. explicatur per istam. homo est cuius asinus currit. modo ista copulas est, implicabatur in obliquo, & non in uerbo. quia uerbum manet ĩtegrum, sicut ante. ¶Quinto, quia verisimile est, quod ista propositio. hominis asinus est. fit de verbo secundo adiacente, quia nihil sequitur copulam, quod nõ esset nisi aggregatum, ex recto & obliquo esset subiectum. ¶Sexto, quia quando rectus præcedit obliquum; aggregatũ ex recto & obliquo est subiectum. igitur eodem modo. quando obliquus pręcedit rectum, tenet consequẽtia: quia præcedere non arguit, quod debeat esse subiectum plus quam ante. quia quandoque totum prædicatum præcedit copulam: vt dicendo, homo animal est, ¶Septimo, quia in ista, quilibet hominis asinus currit, hoc totum hominis asinus. est subiectum. igitur similiter in istis, hominis asinus currit, tenet consequentia: quia ꝓpter illud quod non est subiectum nec pars subiecti, nõ uidetur quod debeat uariari subiectum siue addatur siue remoueatur. modo signum non est subiectum, nec pars subiecti. ¶Octauo, quia nomen obliquum non est nomen, ut patet primo perihermenias. & non propter aliud: nisi quia non potest esse subiectum propositionis, vel prædicatum. igitur &c. ¶Nono, quia rectus apud grammaticos est principalis ꝑs orationis. igitur si rectus & obliquus præcedant copulam, sequitur, quod sicut rectus principalius supponit uerbo: ita etiam principalius erit subiectum. ¶Oppositum arguitur, quod in omni bono sillogismo facto in prima figura, illud est subiectum maioris, quod est prædicatum minoris; sed iste est bonus sillogismus in prima figura; cuiuslibet hominis asinus currit. Sor. est homo. igitur sortis asinus currit: sed in minori iste terminus homo est prędicatum: igitur in maiori iste terminus hominis præcisè erat subiectum. ¶Secundo, quia in ista propositione, regis interest benefacere. iste terminus regis, est subiectum, q̃a nõ apparet aliud quod red

dat

dat suppositum verbo. similiter sequitur in ista. uterque istorum currit. iste terminus istorum est ibi subiectum: quia ly uterque non includit aliquod cathegorema, cum sit signum universale. ¶Tertio per diffinitionem subiecti: quia subiectum est de quo aliud dicit: sed de aliquo obliquo dicitur aliud scilicet pdicatum. in dicendo, hominis ē asinus, igitur &c. ¶ Quarto per Arist. in isto primo uersus finem, ubi ponit, quod ex maiore de recto & minore de obliquo sequitur conclusio, cuius subiectum est de obliquo: ut arguēdo sic. omnis disciplina est sophia, boni est disciplina. igitur boni est sophia.

NOTANDVM quòd logicus & grammaticus diuersimodè considerant de nomine & uerbo, siue de partibus orationis, quia grammaticus considerat de eis in ordine ad congruitatem, modo de aliis partibus orationis a nomine & uerbo. possunt fieri orationes cōgruę, licet imperfectę. ut dicendo de domo ad tabernam. Sed logicus considerat de istis in ordine ad ueritatem & falsitatem, scilicet prout possunt esse partes principales enunciationis ueræ uel falsæ, scilicet subiectum prædicatum uel copula. & tales partes sunt præcisè nomina & uerba. Nam aliæ partes orationis non sunt nisi determinationes uel dispositiones designantes significationem uel suppositionem terminorum, scilicet nominis & uerbi: aut modum significandi uel supponendi. aut diuersum modum sequendi unius ex altero, uel diuersum modum copulandi diuersa ab inuicem, & ita de alijs. ¶Secundo notandum, quod quando obliquus præcedit copulam, aliquando ponitur solitariè: ut dicendo, hominis est asinus. aliquando cum recto sequente ut hominis asinus currit. aut cum recto præcedente. & hoc dupliciter. quia uel rectus præcedens est sine sincathegoremate, ut dicendo, asinus hominis currit. uel est cum sincathagoremate, ut est signum uniuersale uel particulare. & tunc semper refertur uel ad rectum præcedentem obliquum: dicendo. Quilibet asinus hominis currit: uel subintelligitur antecedens rectus

ctus, vt dicendo, uterque istorũ currit. unde ibi subintelligitur. quod uterque homo istorum currit: non de significatiõe huius signi vterque: quia illud signum nullum cathegorema includit: & ideo iste rectus subintelligitur ratione obliqui sequentis.

TVNC ponuntur conclusiones. prima cõclusio est ista, quod quando solus obliquus præcedit copulã: aut obliquus cum recto, ita qđ obliquus præcedat rectum, tunc solus obliquus est subiectum propositionis, ut in ista. hominis asinus currit. probatur. quia illud solum est subiectum, quod adueniente signo uniuersali distribuitur: sed in isto casu solus obliquus distribuitur per aduentum signi uniuersalis positi a partę ante totius propositionis, igitur solus obliquus est hic subiectum. maior patet. primo ex diffinitione propositionis uniuersalis. secundo, q a ista est indefinita, hominis asinus currit. igitur potest fieri uniuersalis per appositionem signi. & per consequens illius vniuersalis iste terminus est subiectum, q signo vniuersali distribuit: & minor patet, quia dicendo, cuiuslibet hominis asinus currit. iste terminus hominis præcisè distribuitur. quod probatur posito casu, quod quilibet homo habeat asinum qui currat, & sit unus asinus communis omnibus, qui non currat, uel distribuitur iste terminus homo præcisè & habetur intentum. uel distribuitur iste terminus asinus, & hoc non. quia tũc sequeretur, cuiuslibet hominis asinus currit. asinus communis est asinus. igitur asinus communis hominis currit. quod est contra casum: & per idem probabitur, qđ aggregatum non distribuitur. secundo probatur per rationes post oppositum.

¶ Ex ista conclusione sequitur, quod ista consequentia non ualet. Omnem hominem uidens est unum solũ hominẽ videns. Sed asinus est hominem videns: igitur est unum solum hominem uidens: quia posito casu, ꝙ quilibet homo videat seipsum: & quod asinus videat omnem hominem: tunc primissæ sunt uerę, & conclusio falsa. & ideo si fiat debita sumptio subiecti, debet tunc sic argui. Omnem hominem videns, est unum solum hominem uidens. sed sor-

ſortes eſt homo. igitur Sortem uidens eſt vnum ſolū hominem uidens, quæ eſt vera. & etiam ſua ſub cōtraria. ſ. Sortem videns non eſt vnum ſolum hominem videns. vt patet de aſino. Et ſi quæratur de cōtradictoria illius vniuerſalis. dico, ꝙ eſt iſta. aliquem hominem uidens non eſt unum ſolū hominem uidens, quod eſt falſum. ¶ Secundo ſequitur, ꝙ iſta conſequentia nō ualet. Cuiuſlibet condictionis altera pars eſt vera: ſed hic homo eſt aſinus, eſt contradictionis altera pars. igiť hic homo eſt aſinus, eſt vera: qa hic nō fit ſumptio ſub ſubiecto: ſed ſub parte prædicati, quæ nō diſtribuitur. Et iō deberet ſic argui. cuiuſlibet contradictionis altera pars eſt vera. hæc eſt contradictio. igitur huius contradictionis altera pars eſt vera. ¶ Scđa concľo eſt, qđ ſi a parte ſubiecti. ſ. a parte ante copulę rectus p̄cedat obliquū aggregatum ex recto & obliquo erit ſubiectū. vt dicendo. Aſinus hominis currit. iſtud totum aſinus hominis eſt ſubiectum. probatur: qa illud eſt ſubiectum in indefinita, quod per ſignum uniuerſale oppoſitum diſtribuitur in uniuerſali. & hoc eſt aggregatum ex recto & obliquo. igitur &c. maior eſt nota, ut prius. quia aliter ex indefinita nō poſſet fieri uniuerſalis. & minor patet poſito caſu, quod ſit unus aſinus ſilueſter, qui nullius hominis ſit poſſeſſio. & ponatur ultra, quod aliqui homines habeant aſinos, & aliqui non. & quod aſinus currat ex cepto ſilueſtro: tunc iſta eſt vera. Quilibet aſinus hominis currit. vt patet inductione: & tamen non diſtribuitur iſte terminus aſinus pręciſe: quia tunc quilibet aſinus curreret: & nō tantum hominis aſinus: ideo aggregatum illud diſtribuitur. ¶ Ad rationes negatur maior: quia non oportet, quod determinatio & determinabile faciant unum extremum, quando determinatio poteſt diſtribui ſine hoc, quod determinabile diſtribuitur uel econtra. vel dicitur quod obliquus non eſt determinatio recti ſequentis. ¶ Ad ſecundam concedo maiorem, & nego minorem: quia iſta. hominis aſinus currit, non conuertitur in illam. ſed in iſtam. aliquis cuius aſinus currit, eſt homo. ¶ Ad tertiam concedo diffinitionem

nem ſubiecti, & dico, quod non eſt ſimile quando obliquus pręcedit: & quando ſequit: q̃a quãdo obliquus præcedit: tũc ꝑ ſignũ appoſitũ ſolus obliquus diſtribuit: ſed quando ſeq̃tur aggregatum ex recto & obliquo diſtribuitur. & ideo in iſta. hominis aſinus currit, prædicatum dicitur de iſto obliquo hominis, vt patuit in alia quæſtione reſoluendo ipſam. ¶Ad quartam concedo, quod copula includitur in obliquo: ſed propter hoc nõ ſequitur, quod ſi copula ſignificet cũ tempore, quod tunc propter hoc obliquus ſignificet cum tempore. ¶Ad quintam dico, q̃d iſta nõ eſt de ſecundo adiacente. immo nõ plus quam iſta hõ eſt animal: & iõ p̃dicatũ poteſt pręcedere copulam. ¶Ad ſextam concedo anteced ens: ſed negatur cõſequentias. & cauſa eſt dicta in ſolutione tertiæ rationis. ¶Ad ſeptimam dico, quod in iſta. quilibet hominis aſinus currit. iſtud totum. hominis aſinus eſt ſubiectum. & hoc propter ſignum in recto, quod præcedit: quod ſignum licet non ſit ſubiectũ, aut pars ſubiecti, attamen eſt ſincathegorema deſignans modũ ſupponendi ipſius ſubiecti. & ideo propter ipſum uariaſ ſubiectum in indefinita & vniuerſali. ¶Ad octauam reſpondetur, quod duplex eſt ſubiectum. Quoddã eſt ſubiectũ locutionis. & aliud propoſitionis. modo obliquus eſt ſubiectum propoſitionis, licet nõ ſubiectum locutionis, propter hoc q̃d nõ conſtruitur a parte, vbi eſt ſecundo adiacente. ¶Ad nonam ſicut ad præcedentem conſimiliter. Et ſic ad quæſitum.

Queſt. XX.

QVęriſ vigeſimo, vtrũ ex prius particularibus vel in definitis poſſit fieri ſyllogiſmus? Arguitur ꝙ ſic: quia ex præmiſſis vl̃ibus poteſt fieri ſyllogiſmus ad conclõnem vniuerſalẽ. igiſ ex particularibus ad particularẽ tenet cõſequẽtia: q̃a ſicut ſe habent præmiſſæ uniuerſales ad conclõnẽ vniuerſalẽ: ita particularis ad particularem. ¶Secundo, quia ex una particulari: ſequitur concluſio gratia formæ. igitur ex pluribus particularibus: tenet conſequentia: quia plures particulares uidentur eſſe potentiores in inferendo quam vna: & antecedens apparet: quia per conuerſionem ex

vna particulari infertur alia. similiter per æquipollentiā. ¶ Tertio, quia ad impossibile seqtur quodlibet. sed aliqua est particularis impossibilis. igitur ad illam sequitur quælibet alia ꝓpositio. & aliqua est ꝓpositio necessaria particularis, & illa sequitur ad quanlibet aliam. ¶ Quarto patet arguēdo ypotheticè isto modo. Si quidam homo currit, quoddam aīal mouetur. sed quidā homo currit. ergo quoddā aīal mouetur. hic arguitur ex puris particularibus.

¶ Oppositum arguitur per Aristotelem in isto primo tractatu secundo. ¶ Notandum est, quod quædam est consequentia enthimematica, & quædam sillogistica. consequētiarum enthimematicarū quædam sunt formales, q̄dam materiales. Materialiū quædam sunt simplices, q̄dam ut nunc. Quarum diffinitiones ponendæ sunt ex prædictis. ¶ Secundo notandum, quod ex una particulari sæpe sequitur alia in bona consequentia: & primo gratia formæ per conuersionem. ut quidam homo est animal. igitur quoddam animal est homo.

¶ Secundo per æquipollentiam, ut quidam homo non currit. igitur non omnis homo currit. ¶ Tertio, quādo prędicatū uariatur secundum finitum, & infinitum. uerbi gratia. Ad affirmatiuam de prædicato infinito sequitur negatiua de prędicato finito. similiter ad affirmatiuam de prædicato finito sequitur negatiua de prædicato infinito: ut patet secundo pihermenias. ¶ Quarto, quando antecedens, quæ est particularis, est impossibilis, ut quidam homo est asinus. igitur tu curris. ¶ Quinto, qn̄ cōsequēs est necessariū. ¶ Sexto, qn̄ arguitur ex ypotheticis licet non sillogisticè, ut arguitur a disiunctiua cum opposito unius partis ad alteram partem. ¶ Septimo, quando arguitur ex conditionali facta ex partibus cum antecedente posito inesse ad suum consequens: ut arguebatur ante oppositum. ¶ Octauo, quando arguitur a copulatiua ad alteram partem, & ita ex diuersis modis arguendi ex ypotheticis non sillogisticè. ¶ Tunc quantū ad modum sillogisticum ponuntur conclusiones. prima cōclusio est ista. Qđ ex puris particularibus,

vbi medium est terminus discretus, bene potest fieri sills.uerbi gratia bene sequitur.Quidam homo est sortes.quoddā album est sor. igitur quoddam album est homo.& licet iste processus prima facie non sit simpliciter euidens, attamen per conuersionem præmissarum fit bona forma. ¶Secunda conclusio est, quod in omni dispositiōe in qua valet sills expositorius, valet ēt sillogismus ex puris particularibus:vbi medium in illa præmissa sumiť cum relatiuo identitatis. verbi gratia. sequitur euidenter. quoddā album est sor. & illud album currit.igitur currens est sor.patet: quia per relatiuū identitatis fit unio extremorum cum medio in præmissis ratione vnius & eiusdem suppositi: & ideo vnio extremorum in p̄missa cum medio est sufficiens ad concludendum extrema de se inuicem in conclusione. ¶Tertia conclusio,quod ex puris particularibus affirmatiuis fit bonus sillogismus in secunda figura.vbi vtriusque pręmissæ prædicatum est terminus communis distributus affirmatiue. uerbi gratia. bene sequitur quoddā motum circulariter est omnis luna. quoddam lucens est omnis luna.igitur quoddam lucens est motum circulariter. & istud tenet in omnibus,nisi vbi per pręmissas significatur una res aliqua numero,quæ est eadem cuilibet diuersarum rerum,quia in isto casu consequentia non valeret: quia non sequitur.quidam pater in diuinis est omnis essentia diuina.quidam filius in diuinis est omnis essentia diuina.igitur quidam filius est pater.propter hoc,quod per istum terminum essentia diuina significatur una res numero.quæ est eadem cuilibet diuersarum rerum. Et ideo si medium sumeretur sub ista forma,quoddam.b. est omne quod est. a.quoddam.c.est omne qđ est.a.igitur quoddam. c.est. b.tunc valeret sillogismus in omnibus sine aliqua exceptione. ¶Quarta conclusio est,quod ex puris particularibus ambabus negatiuis fit sillogismus ad concludendum particularem negatiuā,cuius extremū in cōclusione. s. maior extremitas præcedit copulam & negationem,sicut sequitur. ¶Quoddam animal non est homo.quoddam animal

non

non est album.igitur quod dam album homo non est. ita quod maior extremitas præcedat negationem in cō clusione.¶Quinta conclusio est, quod exceptis prędictis casibus, nunquam ex puris particularibus potest fieri sillogismus. probatur conclusio per instantiam in terminis: quia non sequitur, quoddam animal est homo. quoddam animal est equus.igitur quidam equus est homo.nec sequitur negatiuè.quoddam animal nō est homo.quoddam animal non est risibile.igitur quod dam risibile non est homo. ¶Tunc rationes sunt solutę ex præcedentibus. Et sic patet quid sit dicendum ad quęsitum.

Quæst. XXI.

Quæritur vigesimoprimo. vtrum ex puris negatiuis possit fieri sillogismus? Arguitur qđ sic: quia ex una negatiua bene fit sillogismus, igitur ex plurib. tenet consequētia: qa plures sunt potentiores ad inferēdū, quā una. & aňs patet. qa ex una negatiua sequitur alia per subalternationē & conuersionē.¶Scđo, quia ex puris affirmatiuis sequitur cōclusio. igiť ex puris negatiuis: quia sicut se habent affirmatiuę ad affirmatiuam: ita negatiuę ad negatiuam.¶Tertio per Aristotelem in isto primo, qui ponit: quod ex duabus negatiuis de contingēti bene fit sillogismus. ¶Quarto, quia iste est bonus sillogismus. s. nullum animatum currit, nullum animal currit. si nullū animal currit: nullus homo currit.igitur si nullum animatum currit: nullus homo currit.¶Oppositum arguitur per Aristotelem in isto primo.¶In quæstione primo videbitur, utrum ex aliqua negatiua possit sequi aliqua affirmatiua. Secundo qualiter ex una negatiua possit sequi aliqua negatiua. Et tertio qualiter ex pluribus negatiuis possit sequi aliqua conclusio. & qualiter non.

Qvantvm ad primum sit prima conclusio ista: quod ex una ypothetica negatiua sequitur formaliter aliqua affirmatiua: immo plures cathegoricę affirmatiuæ. probatur. sic capiendo unam disiunctiuam cōpositam ex duab. cathegoricis

ricis negatiuis: ut sortes nõ currit: uel homo non est albus: tunc capiatur contradictoria istius disiunctiuę prępnendo negationem: deinde capiatur eius contradictoria per copulatiuam factam ex partibus contradictoriis, quę erit ista. sortes currit: & omnis homo est albus. tunc arguitur sic. quicquid sequitur ad istam copulatiuam affirmatiuam sequitur ad istam disiunctiuam negatiuam. sed ad istam copulatiuam sequitur formaliter quælibet suarum partium, quæ est affirmatiua. igitur ad istam disiunctiuam negatiuam sequitur quælibet pars illius copulatiuæ. maior patet. quia illud quod sequitur ad unam æquipollentiam sequitur ad aliam. modo illæ ęquipollent. & minor patet: quia quælibet pars copulatiuæ sequitur formaliter ad totam copulatiuam.

¶Secunda conclusio est, quod ad unam cathegoricam de inesse negatiuam sequitur formaliter vna ypothetica affirmatiua. probatur. quia quælibet propositio infert ipsam formaliter cum quacunque alia subdisiunctione. sicut sequitur formaliter, nullus homo currit. igitur nullus homo currit. vel Deus non est. & tamen antecedens est una cathegorica negatiua, & consequens vna ypothetica affirmatiua. ¶Tertia conclusio est, quod nunquam ex vna cathegorica negatiua sequitur formaliter vna cathegorica affirmatiua, probatur: quia nunquam est bona consequentia. arguendo a propositione habente plures causas ueritatis, ad propositionem habentem vnam solam causam veritatis: sed semper negatiua habet plures causas ueritatis: quia potest esse uera ex eo, quod subiectum pro nullo supponit. vel ex eo, quod prædicatum pro nullo supponit. vel dato, quod utrunque supponat pro aliquo: tamen non est idem pro quo supponit unum & reliquum. sed affirmatiua nunquam verificatur. nisi utroque termino supposito pro aliquo.

¶Secundo patet inductione. quia ex ista nihil est. nunquam sequitur ista: aliquid est. Nec ex ista: Deus non est: sequitur aliqua affirmatiua: & sic de singulis.

lis. ¶ Contra istam conclusionem dicitur: quia quę libet propositio modalis est cathegorica. & tamen ex una modali negatiua sequitur vna modalis affirmatiua gratia formæ. maior est vera: quia cathegorica diuiditur in modalem, & in istam de inesse & minor probatur: quia æquipollentia est consequentia formalis: & tamen vna negatiua æquipollet affirmatiuę, ut dicendo. Deum esse non est impossibile. igitur Deum esse est possibile. ¶ Respondetur. concedo maiorem, & nego minorem. ¶ Ad probationem dico, quod ista non ęquipollent: Deum esse non est impossibile: & Deum esse est possibile: sed istæ duæ æquipollent. Deum esse non impossibile est. & Deum esse possibile est esse: & tunc prima est sicut & secunda. Et causa diuersitatis est: quia quando iste modus impossibile cum negatione cadente super copulam præcedit copulam: tunc propositio redditur affirmatiua uirtute negationis inclusæ in hoc modo imposlibile. sed quando negatio sola præcedit: & iste modus impossibile. non tunc propositio est negatiua.

QVANTVM AD SECVNDVM, prima conclusio est, quod ex una negatiua bene potest sequi alia negatiua gratia formæ. probatur propositionibus negatiuis, in quibus antecedens & consequens participant vtroque termino. Primo per conuersionem, ut nullum. b. est. a. igitur nullum a. est. b. Secundo per æquipollentiam: vt nullus homo currit. igitur omnis homo non currit. Tertio per subalternationem. ut omnis homo non currit. igitur quidam homo non currit.

¶ Secunda conclusio est, quod ex una negatiua potest sequi alia negatiua gratia materiæ. & hoc patet in multis locis dialecticis: quia sequitur nullum animal est. igitur nullus homo est.

QVANTVM ad tertiū sit prima conclusio, quod per syllogismum siue ꝑ modum arguendi ex terminis tribus ex puris negatiuis bene sequitur cōclusio absque hoc quod propositiones participent utroque termino. ꝓbatur in multis casibus, qui ta-

tacti fuerũt ante oppositũ. ¶Primo, si medium quod simpliciter sumitur in maiori sumatur cum relatiuo diuersitatis minori. tunc ex puris negatiuis bene sequitur cōclusio. uerbi gratia. sequitur, nullus homo currit. nullum album est aliud ab homine. igitur nullum album currit. ¶Secundo potest argui in terminis singularibus. Vt sortes non currit. nullus homo est alius a sorte. igitur nullus homo currit.

¶ Secũdus casus est quando in vna pręmissa vnus terminus finitè sumptus negatur de aliquo termino. & ille idem terminus in secunda præmissa infinitè sumptus negatur de eodem termino. tunc ex illis duabus præmissis sequitur negatiua de hoc uerbo est secundo adiacenti. uerbi gratia. sequitur. Nullus homo est lapis. nullus homo est non lapis. igit̃ nullus hō est & tenet per illud medium omne quod est, est lapis, uel nō lapis: sed nullus homo est lapis, uel nō lapis. sequitur in camestres. igi tur nullus hō est. ¶Tertius casus est quando ad similitudinẽ primę figuræ medium uariatur s̃m finitum & infinitũ. vt arguẽdo sic. Nullum nō. b. est. a. Nullum. c. est. b. igitur nullũ. c. est. a. ¶Quartus casus est: quia copl'atiua negatiua ęquipollet disiunctiuæ affirmatiuę. modo ex ista disiunctiua cũ una suarum partium negata sequitur alia pars. igitur etiam ex copulatiua negatiua cum secunda parte disiunctiuæ negatiua sequitur alia pars disiunctiuæ. & per consequens ex puris negatiuis sequitur conclusio. ¶Secũda conclusio, ꝙ ꝑ syllogismũ ex terminis præcisè absque hoc, quod aliqua propositionum participet cum alia in vtroque termino. nunquam ex puris negatiuis sequitur conclusio. & istam cōclusionem declarat Philosophus in textu. & sunt termini in quibus omni in qualibet trium figurarum. Animal, lapis, homo, & termini in quibus nulli, lapis. equus, homo. ¶Tunc ad rationes. ¶Ad primam conceditur, vbi antecedens & consequens participant vtroq; termino. sed negatur consequentia. ¶Ad secundam dico, ꝙ nō est simile: quia ista est uera. Quæcunquę vni & eidem sunt eadem inter se sunt eadem & ideo ex affirmatiuis bene sequitur affirmati-

matiua. sed ista regula est falsa. Quæcũque differunt ab eodem, illa a se inuicem differunt. & ideo ex negatiuis nulla sequitur negatiua. v.g. licet homo & risibile differant ab equo. non ꝓpter hoc sequitur, ꝙ differant a se inuicem. Item ista regula est falsa. Quæcunque ab aliquo differunt inter se sunt eadem. & ideo licet homo & equus differant ab asino. non propter hoc sequitur, quòd sint idem inter se. ¶ Ad tertiam dico, quòd istæ nõ sunt negatiuę. Et sic ad quęsitum.

Quęstio. XXII.

QVæritur vigesimosecundo. Vtrum quatuor primi modi primæ figuræ teneãt gratia formæ. ¶ Primo contra primũ modum: quia nõ sequitur. Omne animal si est risibile est homo. omne brutum est animal si est risibile. igitur omne brutũ est homo. qa præmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa. ¶ Secundo, quia non sequitur, omnis homo vel asinus est asinus. sed omne rationale est homo vel asinus. igitur omne rationale est asinus. maior probatur inductiuè: quia iste homo vel asinus est asinus: & iste homo vel asinus est asinus. & sic de singulis. igitur &c. ¶ Tertio, quia non sequitur. cuiuslibet contradictionis altera pars est vera: sed quælibet propositio est cõtradictionis altera ps. igitur quælibet ꝓpositio est vera. conclusio est falsa: & præmissæ sunt veræ: igitur modus arguendi est falsus. ¶ Item non sequitur. Omnia animalia sunt rationalia vel irrationalia. sed hõ & asinus sunt aĩalia. igitur &c. ¶ Item non sequitur: cuiuslibet hominis asinus currit. omnis asinus est hominis. igitur omnis asinus currit. quia præmissæ sunt verę, & conclusio falsa. posito casu, ꝙ quilibet homo hẽat duos asinos: quorum vnus currat: & alter nõ currat. ¶ Deinde arguitur contra secundum modũ: quia non sequitur. Nullum viuum est mortuum. Omnis homo est viuens. igitur nullus homo ẽ mortuus: quia præmissæ sũt verę: & conclusio falsa: quia significat, ꝙ nullus homo q est: nec aliquis homo qui fuit, est mortuus. ¶ Item nõ sequitur. Nullus homo dũ dormit, vigilat. omnis homo est homo dum dormit. igitur nullus homo vigilat. præmissæ sunt verę & conclu-

clusio falsa. ¶Item non sequitur arguendo theologicè. Nullus pater est filius. Omnis essentia diuina est pater. igitur nulla essentia diuina est filius. ¶Eodem modo potest argui contra primũ modum sic. Omnis essentia diuina est pater. Omnis filius est essentia diuina. igitur omnis filius est pater. premissæ sunt veræ & conclusio falsa. ¶Deinde cõtra tertium modum, quia non sequitur. Omnis homo est totum in quantitate. aliquis homo est homo. igitur aliquis homo est totũ in quantitate. ¶Deinde cõtra quartũ modum. quia non sequitur. Nullum viuum est mortuũ. Aliqs homo est viuus. igitur aliquis homo non est mortuus. vel sic. nullũ mortuum est viuum. aliquis homo est mortu⁹. igitur aliqs hõ non est viuus. quæ conclusio est falsa. quia sua contradictoria est vera s. omnis homo est viuus. ¶Item solet argui per tertium modum. Quicquid heri emisti, hodie comedisti. sed crudũ emisti. igitur crudum comedisti. ¶Item non sequitur. omne album est coloratũ: aliquis hõ incipit esse albus. igitur aliquis hõ incipit esse coloratus. ¶In oppositũ est Ari.

De ista qõne dicunt aliqui, ꝙ isti modi tenent gratia formæ exceptis duob. casibus. Primus est, qñ arguitur in terminis diuinis. Secundus, quãdo arguitur ex terminis, qui ampliãtur ad præteritum, vel ad futurũ, & ideo non sequitur, nullũ viuum est mortuum. omnis homo est viuus. igitur &c. ¶Sed contra obijcitur supponendo, ꝙ signum vniuersale additũ termino cõi distribuit ipsum ꝓ omni suo supposito, pro quo est dicibilis ille terminus communis non demonstrando pluralitatem aut paucitatẽ suppositorũ, aut aliquod hmõi. hoc supposito probatur, ꝙ dicta consequẽtia sit bona. quia iste terminus cõis viuũ distribuitur ad supponendũ pro omni eo, de quo dicitur. sed per te non solum dr̃ de his quæ sunt: sed etiã de his quæ fuerũt propter participium præteriti temporis. igit̃ iste terminus viuũ. distribuitur ad supponendum nõ solum pro his quæ sunt: sed etiam pro his quæ fuerunt. sed certum est, ꝙ talis consequentia est bona. nullum qđ est viuũ vel fuit viuum, est mortuũ. sed omnis homo est viuus. igit̃ nullus homo est mortuus. quia

re-

regulatur per dici de nullo. igitur prima cõsequentia erat bona:quia maior primi syllogismi æquipollet maiori illius secundi:ex quo vtrobiq; subiectum distribuitur tam pro his quę sunt,quàm etiam pro his quæ fuerunt. ITEM aliter respondeo, ꝙ isti quatuor modi tenẽt gratia formæ in omnibus terminis, quorum nullus significat aliquam rem, quæ est eadem plurium diuersarũ rerum: & hoc probant instãtiæ de terminis diuinis factæ ante oppositum.& exceptis illis terminis tenent in omnibus terminis, siue sint termini ampliatiui ad præteritum vel futurum, vel quomodocunque aliter. & ideo ista cõsequentia est bona.nullum viuum est mortuum. omnis homo est viuus. igitur nullus homo est mortuus. quia maior significat,ꝙ nullus hõ qui est:nec aliquis hõ qui fuit, est mortuus. ¶Secundo dico, ꝙ isti quatuor modi tenẽt gratia formæ sine aliqua exceptione accipiendo subiectũ maioris cum istis dictionib. ꝙ est.& ideo bene sequitur.oẽ quod est essentia diuina est pater.omnis filius est essentia diuina. igitur omnis filius est pater. quia ibi tenẽt syllogismi per dici de omni, & de nullo.sed in dicto syllogismo dico, quòd est falsa ista maior. quia aliquid est essentia diuina, quod nõ est pater. ¶Tertio notandum, quòd distinctio istorũ modorum directè concludentium non debet sumi penes diuersitatem conclusionis: quia sic essent plures modi. Nam barbara sicut concludit vniuersalẽ affirmatiuã directè:ita ẽt concludit particularem affirmatiuam sibi subalternatã.Ideo distinctio & sufficientia istorum modorũ sumitur penes præmissas. & tunc dico, ꝙ non sunt plures modi directè cõcludentes in prima figura, quàm isti quatuor,vbi fit syllogismus ex terminis simplicibus & rectis:ita quòd termini sint cões & non discreti, & quod nihil addatur medio in vna pręmissa plus q̃ in alia. Et dico notabiliter hoc propter aliquos casus, in quibus sequitur euidenter conclusio, & non in aliquo dictorum modorum. ¶Primus casus est qñ mediũ est terminus discretus. ¶Secũdus casus, qñ mediũ in minori fuerit cum relatiuo identitatis:vt arguendo sic. quoddam album currit. sortes est illud albũ.igit̃ &c.

¶Ter-

¶Tertius caſus, qñ medium variatur ſm finitū & infinitū ſm ſimilitudinem primæ figuræ: vt nullum nō. b. eſt. a. nullū. c. eſt. b. igitur nullū. c. eſt. a. ¶Quartus caſus eſt, quando ad ſimilitudiné primæ figuræ fit ſumptio ſub parte ſubiecti obliqua: vt arguendo ſic. homo omnē aſinum videt. brunellus eſt aſinus, igitur homo videt brunellum. vel ſic. Aſinus cuiuſlibet hominis currit: ſed muſicus eſt homo. igitur alicuius muſici aſinus currit. Et poteſt etiam recipi argumētum ex puris negatiuis de contingenti. Verum eſt tñ: ꝙ iſte modus nō eſt euidēs in hac figura, donec fiat cōuerſio minoris in oppoſitā qualitatem.

Ex praedictis ſequuntur tres concluſiones ad q̄ſitum. Prima eſt, ꝙ iſti quatuor modi non tenent in illa forma, omne. b. eſt. a. intērminis quorum aliquis ſupponit pro vna re eadem cuilibet pluriū rerum. ¶Secunda concluſio eſt, ꝙ ſub iſta forma. Omne quod eſt. b. eſt. a. tenet in omnib. gratia formæ nulla exceptione facta. ¶Tertia concluſio eſt, ꝙ exceptis terminis, quorum aliqs ſupponat pro aliqua re eadem cuilibet pluriū rerum tenet formaliter in prīma figura. ¶Tunc ad rationes. Ad primam omne animal. Dico, ꝙ conſequentia eſt bona, ſed maior eſt falſa: quia ſignificat, ꝙ de quocūque dicitur hoc ſubiectum animal, ſi eſt riſibile, ꝙ de eodem dicatur hoc prædicatū homo. & hoc eſt falſum. vel ad maiorem expreſſionem poteſt diſtingui maior: quia vel eſt de conditionato extremo: tunc maior eſt falſa, & modus arguendi eſt bonus, vel conditionalis. tunc maior eſt vera. & conſequētia non valet. ¶Ad ſecundā negatur maior, ſicut prius ad inductionem poteſt dici probabiliter, ꝙ quælibet ſingularis eſt falſa, inquantum eſt de diſiuncto extremo. licet eſſet uera, ſi eſſet diſiunctiua. & ſic modus arguendi non valet. ¶Ad tertiam dico, ꝙ non fit debitè ſumptio ſub ſubiecto. ſed debet ſic ſumi: iſta eſt contradictio. igitur &c. ¶Ad quartam ſiue ſumatur de diſiuncto extremo extrema, ſiue diſiunctiua ipſa. maior negatur. tamē iſta eſſet vera de diſiūcto extremo ſumpto ſubiecto in numero ſingulari. ¶Ad q̄ntam dico, ꝙ indebitè ſumitur minor extremitas ſub medio, quia debet ſumi præciſè

cisè sub isto termino homo, quia iste solus distribuitur. & est subiectum. sed ibi sumitur sub isto hominis asinus. & ibi non valet consequentia. ¶ Ad sextam, nullũ viuum &c. Dico, ꝙ consequentia est bona: sed maior est falsa. q̃a significat, quòd nullũ quod est mortuũ, nec aliud qđ fuit viuũ, est mortuũ. & pro ista secunda parte est falsa. ¶ Ad aliam negatur maior. ad consequentiã conceditur in q̃ône. ¶ Ad aliam omnis homo &c. Dico, ꝙ maior est uera, nisi terminis sumptis naturaliter, & sic sumptis terminis consequentia non valet. ¶ Ad aliam dictum est. ¶ Ad aliã quicquid &c. Dico, ꝙ consequentia non est bona. ¶ Ad vltimam dico, ꝙ in minori sumitur verbum includens negationem mó minore includente negationem non ualet syllogismus in prima figura. Et sic patet ad quæsitum.

Quęst. XXIII.

QVæritur vigesimotertio. Vtrum in secunda figura sint quatuor modi directè concludentes, & non plures, nec pauciores? ¶ Arguitur primo, ꝙ sint plures. quia sicut in barocho & festino ex maioribus vniuersalibus & minoribus particularibus sequũtur conclusiones. Ita econuerso si maior sit particularis: & minor vniuersalis. & sic erunt duo modi alij ab istis quatuor: sed ꝙ consequentia sit bona, probo. q̃a transpositio præmissarũ nõ impedit bonitatem consequentiæ. aliter. n. camestres non reduceretur ad primã figuram. ¶ Secũdo arguitur cõtra Barocho, quia ille syllogismus imperfectus non est bonus, qui non põt reduci ad primam figuram. sed iste non potest, quia si reduceretur, hoc esset per impossibile. tũc igitur vel dicitur: impossibile, quia impossibile est ipsum reduci. & habetur intentum. quia vel propositio per quam reducitur est impossibilis. & probo ꝙ non. quia posito casu, quòd in Barocho concludatur cõclusio impossibilis: tunc sua cõtradictoria per quam fiet reductio erit necessaria. igitur potius debet dici reductio per necessariũ, q̃ reductio per impossibile. ¶ Tertio, quia ex puris negatiuis fit bonus sillogismus in prædicta figura. & tamen non aliquo dictorũ quatuor modorum. vt notum est. igitur

tur &c. maior est nota, quia sequitur Nullũ.b.est.a nullum c. est non.a. igitur nullũ.c.est.b. Item sequitur adhuc medio non variato ꝭm finitum & infinitũ.quia seq tur.Nullũ.b.est.a. nullũ nõ. b.est.a.igitur nullum.a. est. ¶Oppositum arguitur per Arist.in litera. ¶ In qõne primo videbitur de modis directis istius figurę. secundo videbitur de modis qui possunt concludere indirectè.

QVANTVM ad primum, notandum, ꝙ distinctio modorum istius figurę non attenditur penes diuersitatem cõclusionis, quę infertur: sed penes diuersitatem pręmissarum. Nam si sic attenderetur: iam essent plures modi. Nam cęsare & camestres, sicut cõcludunt duas, vniuersales negatiuas: ita possunt directè concludunt particulares negatiuas sibi subalternas. ¶Secundo notandum, quòd quando medium ista figura est terminus discretus, vel aliquid additur medio in vna præmissa, quod non additur in alia. vt relatiuum vel negatio infinitãs vel negans. aut etiam quando extremum non concluditur de extremo. aut quando concluduntur particulares negatiuæ maiori extremitate præcedente negatio nem in conclusione possibile est, quòd fit bonus syllogismus in ista figura, & non in aliquo dictorũ quatuor modorum, probatur per aliquos casus. ¶Primus casus est, quando ex particularibus affirmatiuis respectu medij, quod est terminus discretus. Vt album est sor. currens est sor. igitur currẽs est album. ¶Secundus, qñ medium sumitur in minori cum relatiuo identitatis. Et ideo sequitur, omnis homo est albus. omne currens est idem album. igitur omne currens est homo. Tertius casus quando arguitur ex duabus affirmatiuis vniuersalibus cum relatiuo diuersitatis posito ad mediũ in minore ad concludendũ vniuersalem negatiuam. & ideo sequitur, omnis homo est animal. omnis lapis est aliud ab animali. igitur nullus lapis est homo. ¶Quartus casus, quando non concluditur extremum de extremo, tunc consequentia est bona, ad inferèndum quodcũque prædicatum de medio termino. verbi gratia. sequitur nullum.b. est. a. nullum non. b. est. a. igitur nullum.a.est animal. igitur nullum.a. currit. & sic

de

de quocunque alio prædicato. ¶Quintus, quando arguitur ex puris particularibus maiori negatiua & minori affirmatiua ad concludendum maiorem extremitatem de minori extremitate ante negationem in conclusione: & ideo sequitur. Quoddam.a.non est.b. qđdam.c.est.b. igitur quoddã. c.a.non est. ¶Sextus, quando ad similitudinem secundæ figuræ variatur medium secundum finitum & infinitum: & ideo sequitur nullũ. b.est.a.nullum.c. est non.a. igitur nullum.c.est.b. Item alius casus, vt nullum.b. est. a nullum.b. est non.a. igitur nullum.b. est. ¶Septimus casus, quando ad similitudinem secundæ figuræ fit sumptio medii a parte pdicati distributi, & tunc fic bonus syllogismus ex puris particularibus, & non in aliquo dictorum modorum. v. g. Quidam homo videt omnem asinum. brunellus est asinus. igitur quidam homo videt brunellum. ¶Tertio notãdum, ꝙ quando arguitur ex terminis rectis, vbi nihil additur in vna præmissa plus quã in alia, nec medium necessarium conclusionis variatur: sed vnũ extremum concluditur de reliquo, ita ꝙ ambo extrema sunt termini cões, & maior extremitas concluditur negatiuè de minori extremitate in conclusione, tunc semper fit bonus syllogismus gratia formæ in in ista figura ad concludendum directè in aliquo illorum quatuor modorum, & non aliter excepto vno casu, qñ arguitur.s.ex terminis, quorũ vnus supponit ꝓ aliqua re. quæ est eadem cuilibet plurium rerum. & per hoc soluitur instãtia prius facta de terminis diuinis. nec oportet excipere: sicut quidam excipiunt terminos, in quibus fit ampliatio alicuius termini ad præteritum uel ad futurum. quia ut patuit prius talis terminus distributus copulatiuè tam pro his quæ sunt, quàm pro his quæ erunt, si fit respectu uerbi: aut participij de futuro. & suo modo de præterito. & ideo in prædicta instantia vbi termini connotabant aliud de præterito, debet concludi additis istis dictionibus, qui est ad subiectum conclusionis, arguendo sic. nullũ mortuũ est viuũ. omnis homo est viuus. igitur nullus homo: est qui est mortuus. cuius cã est. quia subiectũ minoris suppo-

ponit præcisè de his, q̃ ſunt, & pro eis verificat minor: & ideo vt ſeruetur ſuppoſitio per eũdem in minori, & in concluſione oportet addere iſtas dictiones, quæ eſt in ſubiecto concluſionis ad recipiendum ſuppoſitionem pro eiſdem, pro quibus ſupponebat in minore. ¶Ex quo ſequitur, ꝙ conuenienter poteſt addi in concluſione, ꝙ non addebatur explicitè in pręmiſſis, & tenendũ vniformitatem ſuppoſitionis, & dico notabiliter explicitè. nam iſta reſtrictio qui eſt, qui explicabatur in concluſione importabatur implicitè in præmiſſis. ¶Tunc ponitur iſta cõcluſio, quòd ſunt in ſecunda figura quatuor modi directe concludentes prædictis caſibus reſeruatis, & non plures, nec pauciores. probatur ex trib. regulis requiſitis ad iſtam. ¶Prima eſt, ꝙ ex puris affirmatiuis nihil ſequitur i iſta figura. ¶Secunda eſt, ꝙ maiore particulari exiſtente nihil ſequitur &c. ¶Tertia eſt, ꝙ ex puris negatiuis nihil ſequitur. mõ tamen in qualibet figura ſint 16. cõbinationes: vt patuit ſupra textum, inter quas in iſta figura inuenientur 12. quarum quælibet peccat contra dictarum trium regularũ aliquam. igitur ſequitur, ꝙ ꝑ ſe manet quatuor modi recti & euidentes. quod eſt ꝓpoſitum. Cauſa primæ regulæ eſt, ꝙ ſi præmiſſæ ſint affirmatiuæ, & medium nõ diſtribuitur in aliqua præmiſſarũ, pòteſt verificari ꝓ vno ſuppoſito medij, & alia pro alio, & ſic nulla eſt cõceptio in præmiſſis extremorũ cũ medio, rõne cuius debeat ſequi connexio extremorũ in concluſione. Cauſa ſecũdæ regulæ eſt, quia in ſecunda figura ſemper debet concludi negatiuè, ex quo oportet alteram præmiſſam eſſe negatiuam. modo ſi maior ſit particularis, tunc maior extremitas in maiori manet non diſtributa, quæ tamen in concluſione diſtribuitur per negationem præcedentem. modo ex non diſtributo nunquam ſequitur diſtributum. Cauſa tertię regulæ eſt, quod ex puris negatiuis non poteſt ſequi concluſio negatiua. quia iſta regula eſt falſa. Quęcunque ab uno & eodem ſunt diuerſa inter ſe ſunt diuerſa. qa licet homo & riſibile ſint diuerſa ab equo, non tamẽ oportet, quod ſint diuerſa inter ſe. nec ſequitur concluſio affirmatiua. quia iſta regu-

regula est falsa. Quæcunq; ab aliquo tertio sunt diuersa inter se sunt eadem: quia licet homo & equus sint diuersa ab asino, non tñ sunt eadem inter se. igitur cum non sequatur conclusio affirmatiua, nec negatiua sequitur, ꝙ nulla conclusio seq̃tur. Patet igitur q̃ & quot sunt modi in secunda figura directè concludentes. Et hoc de primo.

De secundo de modis indirectè concludentibus. nota ꝙ in secunda figura sunt quatuor modi, quorũ duo primi sunt indirectè concludentes. quia cõclusiones in Cæsare & camestres cõuertuntur simpliciter: & ideo sicut conuersæ. sequuntur directè ad p̃missas in illis modis: ita conuertentes sequũtur ad easdem præmissas indirectè per istam regulam. Ad quæcunque sequitur antecedẽs, ad eadem sequitur consequens. Et igitur cũ ad præmissas in Cæsare sequatur vniuersalis negatiua directè, igitur sequitur, ꝙ illa eadem cũ antecedit ad suã conuertentem, ꝙ sua cõuertens sequatur ad easdem p̃missas. ¶ Tertius modus & quartus indirectè concludẽtes sunt festino & Barocho, habentes pręmissas transpositas. quia trãspositio p̃missarum non impedit bonitatẽ consequentiæ. Ideo conclusio quæ prius sequebatur directè in Festino: maiore vniuersali negatiua & minore particulari affirmatiua: ita eadem sequetur indirecte quando de minori fit maior, & econtra. cuius causa est: quia quando de minori fit maior, illa quę prius erat maior extremitas, iam facta est minor extremitas. & iõ conclusio, quæ prius erat directa, iã facta est indirecta.

¶ Tunc ponitur ista conclusio, ꝙ in secunda figura nõ sunt plures modi indirectè cõcludentes, quàm isti quatuor prædicti. probatur: q̃a in qualibet figura sunt. 16. combinationes, de quibus inueniuntur. 10. quarum quælibet peccat contra aliquam prædictarum trium regularum, & postea sunt aliæ duæ, scilicet festino & Barocho, qui non valent ad concludendũ indirectè. igitur cum prædicti quatuor modi sint boni, & duodecim inueniantur inutiles, sequitur propositum. quòd autem festino & Barocho non valeant ad concludendum indirectè, probatur p̱ terminos. Primo in Festino: quia nõ sequitur. nullus hõ

eſt aſinus . Quoddam aĩal eſt aſinus.igitur quidam homo non eſt animal : quia p̃miſſæ ſunt ueræ & concluſio falſa. ſed termini in quibus nulli,ſunt homo aſinus brunellus,arguendo ſic,nullus homo eſt aſinus , quidã brunellus eſt aſinus. cũ hoc tamen ſtat, quòd nullus homo eſt brunellus . Item in Barocho ſunt termini conſimiles,ſicut prius.¶Tunc ad rationes.Ad primam conceditur,quòd Feſtino & Barocho tranſpoſitis præmiſſis ſunt boni modi, non tamen ad concludendum directè: ſed ad concludendum indirectè. ¶Ad ſecundam concedo maiorem,nego autem minorem, ad probationem dico,ꝙ neutro modo,ſed vocatur reductio per impoſsibile pro tanto . quia iſta regula eſt vera.ꝙ ſi prima cõſequentia eſt bona, impoſsibile eſt pręmiſſas eſſe ueras, quando concluſio eſt vera. & neceſſe eſt,quod ſi impoſſibile ſit concluſionem eſſe falſam,quando aliqua ſit falſa,quod prima conſequentia ſit bona . ¶Ad ſequentes ſoluuntur per caſus prius exceptos,& poſſent fieri argumenta de omnibus caſibus exceptis. Et hæc ad quęſitum.

Quæſt. XXIIII.

QVærit vigeſimoquarto. Vtrum in tertia ſigura ſint ſolũ ſex modi directè concludentes? Arguitur quòd non . quia prima figura videtur eſſe potior quàm tertia : & tñ prima figura ſolum infert quatuor modos. ¶Secundo per inſtantiam in terminis diuinis . ¶Tertio de ſyllogiſmo expoſitorio, qui optimè valet in iſta figura. ¶Oppoſitum arguitur per Ariſto.in iſto primo . ¶In quæſtione primo videbitur de modis directis tertiæ figuræ.ſecundo de modis indirectis eiuſdem. & tertio de modis indirectis primæ figurę, de quibus omiſſum fuit prius.

QVANTVM ad primum notandum,ꝙ in iſta figura sũt ſupponendę duę regulæ q̃tum ad modos directos.

¶Prima eſt, quòd ex puris particularibus nihil ſequitur . Cauſa eſt . quia maior poteſt verificari pro vno ſuppoſito medij , & minor pro alio. & ſic in præmisſis nulla eſt connexio extremorũ cum medio, ratione cuius extrema deberent connecti in concluſione . ¶Secunda regula eſt, quòd minore negatiua nihil ſequitur in

iſta

iſta figura. Cauſa eſt. quia ſi cum hoc maior ſit negatiua, tunc fieret ſyllogiſmus ex puris negatiuis, qui non valet. Item ſi maior eſſet affirmatiua, oporteret cóclusionem eſſe negatiuam, ex quo minor eſt negatiua: & per conſequens maior extremitas diſtribueretur in concluſione, quæ tamen nõ erat diſtributa in maiore. modo ex nõ diſtributo nunquam gratia formæ ſequitur diſtributum. ¶Secundo notandum, quòd ad ſimilitudinem huius figuræ: uel etiam in iſta figura in aliquibus caſibus poſſunt fieri ſyllogiſmi, & non in aliquo dictorum modorum. ¶Primus caſus eſt arguendo ex puris particularibus cum relatiuo identitatis in minori propoſitione: vt dictum fuit in alijs figuris. ¶Secundus caſus, quando arguitur ex terminis diſcretis. Nam in iſta figura euidentisſimè tenet ſyllogiſmus expoſitorius, eo modo quo dictum fuit in principio huius libri. ¶Tertius caſus, quando concluditur medium negatiuè de ſeipſo: non tamẽ diſtribuẽdo prædicatum in concluſione. & hoc ſi in pręmiſſis maior extremitas & minor ſolum differant ſecundum finitum & infinitum, arguendo ſic. Quoddam animal eſt homo: qđdam animal eſt non homo: igitur quoddam animal nõ eſt. vel ſic. igitur quoddam animal a quodam animali eſt aliud. & tenet iſta conſequentia virtute iſtius, ꝙ impoſſibile eſt eſſe animal quod eſt homo & non homo. ¶Quartus caſus, quando ex vniuerſalibus negatiuis fit ſyllogiſmus ad concludendum quodcunq; prędicatum negatiuè de medio: vbi extremitatꝭ differant ſolum ſecundum finitum & infinitum: vt arguẽdo ſic. Nullum.b.eſt.a.nullum.b.eſt non.a.igitur nullum.b.eſt: & ita poteſt inferri quodcunque aliud prædicatum. ¶Tertio notandũ, quòd in iſta figura ſunt ſolum ſex modi directè concludentes aliquibus conditionibus primo ſuppoſitis, quas etiam Ariſtote. intelligit præſupponi in litera.

¶Prima conditio eſt, quòd fiat ſyllogiſmus ex communibus terminis, & non diſcretis: & per hoc excluditur ſyllogiſmus expoſitorius. ¶Secunda conditio, ꝙ nihil ſumatur ſub medio in una præmiſſa, quod non ſumatur cũ eodẽ in alia. & ꝑ hoc

excluditur syllogismus: cuius medium sumitur cũ relatiuo identitatis in minori præmissa. ¶Tertia conditio, ꝙ fiat syllogismus ex terminis finitis. ¶Et quarta, ꝙ inferatur in cõclusione extremum de extremo: & nõ debet inferri aliud de medio. ¶Istis præmissis ponitur ista conclusio, quòd in tertia figura sunt sex modi directè concludentes, & non plures nec pauciores. probatur. qa in ista figura inueniẽtur decẽ cõbinationes, quarũ quę libet peccabit contra aliquã de prædictis regulis. igitur isto modo decem sunt inutiles, & per consequens remanent sex vtiles, & non plures, nec pauciores. Et hęc de primo.

QVANTVM ad secũdum de modis indirectis tenet hæc figura. Dico primo, quòd tres sunt modi indirectè cõcludentes, seruatis eisdem præmissis. & in eodem ordine quo concludunt directe. verbigratia. Isti tres Darapti Disamis & Datisi ꝓbatur. quia in quolibet istorũ modorum conclusio conuertitur simpliciter: modo ad q̄cunque sequitur antecedẽs, ad eadẽ sequitur consequẽs, sed conuertens cõclusionis sequitur ad conclusionem, quæ seqtur ad illas præmissas, sequitur conuertens cõclusionis, quæ & indirecta. ¶Secundo dico, quòd sunt alij tres modi indirectè concludentes in tertia figura, in quibus nõ manent præmissæ eodem ordine quo cõcludunt directè. verbigratia. si præmissæ istorum triũ modorum Felapton Brocardo Ferison transponantur adhuc sit syllogismus ad concludendum eandem cõclusionem quæ prius sequebatur, quæ tamen postea erit indirecta facta transpositione præmissarum. ¶Tertio dico, ꝙ in ista figura non sunt alij modi concludentes indirectè ab istis sex modis. ꝓbatur. quia ut dictum est in qualibet figura inueniũtur. 16. combinationes. modo in ista figura inueniuntur decem coniugationes, quarũ quælibet est ex particularibus vel negatiuis. & iõ nulla earum ualet in ista figura, Item præter istas inueniuntur alij tres modi inutiles ad concludendum indirectè, scilicet Felapton Brocardo Ferison. quòd autem nõ valeant, patet per terminos, & sunt termini, in quibus omnis lapis substantia homo: ita quòd iste terminus lapis sit maior extremitas,

tas, & iste terminus homo medium termini, in quibus nulli sunt lapis animal homo. ex quibus sequitur, ꝙ cum decem inueniãtur inutiles: & dicti sex sint boni, quod in ista figura sunt sex modi indirectè concludentes, & non plures: nec pauciores. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium, notandum, quòd in prima figura sunt tres modi concludentes indirectè, qui tenent virtute istius regulæ. Ad quæcunque sequitur antecedens, ad eadem sequitur & consequens. modo ad cõclusionem quæ directè sequitur in prima figura in aliquo istorum trium modorum. barbara: celarent: darij: sequitur sua conuertens. igitur illa eadem conuertẽs sequetur ad p̃missas de modis directis. ¶Secundo sciendum, quòd præter istos tres modos, adhuc sunt duo alij modi, scilicet fapesmo & frisesomorum, qui tenent uirtute istius regulæ. quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad antecedens. quod declaratur isto modo. quia ad maiorem de fapesmo sequitur per conuersionẽ minor de ferio. & ad minorem de fapesmo sequitur per cõuersionem maior de ferio. Ideo duæ præmissæ in ferio sequuntur ad duas præmissas in fapesmo. Eodem modo potest declarari de frisesomorum: quia præmissæ de ferio sequuntur ad præmissas de frisesomorum, scilicet minor ad maiorem, & maior ad minorem. Ex quibus sequitur, quòd si modus cõcludens indirectè debet reduci ad modum perfectum: hoc potest esse dupliciter, scilicet aut per conuersionem conclusionis syllogismi: aut per conuersionem alicuius pręmissarum. si primo modo, tunc semper conclusio modi perfecti est conuertenda in conclusionem modi imperfecti, & non econtra. sed si debeat fieri reductio per conuersionem alicuius præmissæ aut præmissarum: tunc semper præmissa modi imperfecti conuertenda est in præmissas modi perfecti. & hoc de tertio. ¶Ad rationes. ad primam dico, quòd prima figura est potentior in inferendo, quàm tertia: quia potentius est inferre quatuor modis euidenter: quàm pluribus modis minus euidenter. ¶Aliæ sunt solutæ per prædicta. Et hoc ad quæsitum.

Quęst. XXV.

QVæritur vigesimoqn to. vtrum propositiones modales in sensu composito consimiliter conuertantur illis de inesse? Arguitur primo, quòd non: quia non sequitur contingit ad vtrumlibet, quod omne intelligens sit Deus: igitur contingit ad vtrumlibet ꝙ Deus sit intelligens. antecedens est uerum: & consequens falsum. vnde necesse est Deum esse intelligentē. ¶Secundo quia hæc est uera. impossibile est omnē hominem animal esse. & tamē ista in qua conuerteretur, si esset de inesse, esset falsa, scilicet ista: impossibile ē, quēdam hominem esse animal. ¶Oppositum arguitur per Aristo. in isto primo. qui ponit, ꝙ propositiones modales consimiliter conuertantur in illis de inesse in sensu composito. In quæstione primo videbitur, quomodo modales in sensu cōposito conuertuntur quantum ad totam propositionem. secundo qualiter conuertuntur ad dictum propositionis non transposito modo de subiecto ad prædicatum: aut econtra.

QVANTVM ad primum, notandum, quòd propositio non dicitur modalis, nec de necessario aut possibili: eo quòd sit necessaria vel possibilis: sed ex eo, quòd in ea ponitur iste modus necessarium, vel possibile. Et quia modum contingit dupliciter poni in propositione, scilicet vel ad copulam: vel ad subiectum: aut prędicatum. Ideo propositio modalis denominatur dupliciter, scilicet in sensu diuiso. ut quando modus ponitur ut sit determinatio copulæ: vel in sensu composito, vt quando modus ponitur a parte subiecti: vel a parte prædicati: & istæ ꝓpositiones multum differunt: & quantum ad syllogizandum: & quantum ad conuertendum. ¶Item differunt: quia illa de sensu composito est propositio de inesse. & illa de sensu diuiso est modalis: cuius causa est: quia semper propositio est denominanda a copula, per quam fit vnio extremorum illius ꝓpositionis. verbigratia ī ypotheticis ypothetica denominatur a coniunctione per quam vniuntur duæ cathegoricæ. ¶Item propositio cathegorica denominaī de inesse a uerbo est. ex quibus patet, cum in propositio-

tione de modo de sensu cõposito copula sit hoc verbũ est: vel sibi equiualens, sequitur, quòd ipsa erit de inesse, & non modalis. ¶Secundo notandum, quòd tales propositiones in sensu composito quandoque habent modum a parte subiecti: vt possibile est hominẽ currere. quandoque a parte prædicati: vt hominem esse animal est necesse. & vtroque modo semper sumendum est dictum materialiter in proposito, scilicet prout supponit pro propositione sibi correspondente aliàs significatiuè sumpta: quia si dictum sumeretur significatiuè: tunc quæ res esset huiusmodi dictum dicebatur prius in una quæstione de dici de omni.

¶Tertio notandum, quòd vt in pluribus propositiones de modo in sensu composito sunt indefinitę. vt verbigratia. Ista est indefinita. possibile est sortem currere: quia sua vniuersalis est ista. Omne possibile est sor. currere. sua contradictoria ista. Nullum possibile est sortem currere. & eius subcontraria ista. possibile non est sortem currere. Et sicut dr̃ de illis, in quibus modus subijcitur: ita conformiter dr̃ de illis, in quibus modus prædicatur. Verbigratia. Ista est indefinita. Oẽm hoĩem esse animal est necessarium: quia significat, ꝙ aliqua talis propositio. oĩs hõ est animal, est necessaria. ¶Itẽ sumenda est oppositio in istis: sicut vbi modus subijcit: q a sua contradictoria est ista. s. q̃dam talis ꝓpositio. oĩs hõ est animal, non est necessaria. & sua contraria nulla talis propositio &c. ¶Verũ est tñ, ꝙ iste modus sumendi oppositionem non est vsitatus ex eo, ꝙ de ista propositione. Oĩs hõ est animal. & de omni sibi cõsimili est idẽ iudicium, quantũ ad veritatem, falsitatẽ, necessitatẽ, & possibilitatẽ. ¶Ex quib. sequitur ista conclusio, ꝙ propositiones de mõ in sensu cõposito cõuertuntur oĩno siſr, sicut illæ de inesse. ita ꝙ particularis, uel indefinita affirmatiua in particularẽ, vel indefinitã affirmatiuã: vniuersalis negatiua in vniuersalem negatiuã: vniuersalis affirmatiua in particularem affirmatiuam. probatur: quia istę de modo in sensu composito sunt propositiones de inesse. igitur similiter conuertuntur illis de inesse. & patet manifestè cõsiderata q̃titate ꝓpositionũ

de modo in sensu composito . eo modo quo dictũ est . Et hoc de primo.

QVANTVM ad secũdum ponuntur conclusiones. ¶Prima, ꝗ omnes propositiones de mõ in sensu composito. s.de istis modis necessarium per se.verum possibile contingens loquendo de cõtingenti pro possibili cõi consimiliter conuertuntur in illis de inesse quantum ad dictum.vt ista.omnem hoĩem esse aĩal est necessariũ.igitur qđdam animal esse hoĩem est necessarium.similiter sequitur sortẽ currere est possibile. igitur quoddam currens esse sortẽ est possibile: Et tenent oẽs istæ consequẽtiæ per istas regulas, si antecedens est necessarium.si antecedens est per se, consequẽs est per se. & ita de alijs modis. ¶Secunda cõclusio, ꝗ propositiones de modo in sensu composito de istis modis impossibile falsũ dubium non conuertuntur.sicut illæ de inesse. probatur quia si sic, tunc istæ regulæ essent veræ. Si antecedẽs est impossibile, consequens est impossibile. si antecedẽs est dubium, consequens est dubiũ.mõ hoc est falsum:quia ex impossibili bene sequit̃ necessarium. ex dubio euidens.ex falsis:verum, ut patet in secũdo huius. Et ideo istæ regulæ potius essent veræ econuerso. Si consequẽs est impossibile, añs est impossibile. ¶Tertia cõclusio, ꝗ propõnes de mõ de istis modis scitum opinatum apparẽs notum volitum & dilectum non conuertuntur: similiter sicut illæ de inesse. probatur. quia si sic:tũc istæ regulæ essent ueræ. si añs est scitum: consequẽs est scitũ. mõ hoc est falsum, quia possibile est, ꝗ consequens nesciatur. ¶Ex quibus patet qualiter ꝓpositiones de modo in sensu cõposito debeãt cõuerti. ¶Tunc ad rões solutæ sunt per cõclusiones. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. XXVI.

QVæritur vigesimosexto, vtrum propositiones modales in sensu diuiso consimiliter cõuertantur illis de inesse? Arguitur, quòd non. primo in illis de necessario:quia posito quòd Deꝰ nunc de facto sit creans. tunc ista est vera. Nullus Deus de necessitate est creans.& tamen sua conuertẽs est falsa.s.nullum creans de necessitate est Deus. quod ꝓbatur expositoriè sic. hoc

de

de necessitate est Deus, hoc est creās. ergo aliquod creans de necessitate est Deus. quæ est contradictoria consequentis. & ꝙ antecedens sit verum. patet: quia quemlibet Deum poſſe est creare. Deinde arguitur in illis de possibili, quia nō sequitur. Quidam puer potest esse senex. igitur qdā senex pōt eē puer. Et sic de cæco & vidēte. quia præmissę sunt verę, & conclusio falsa. Eodem modo de vniuersali negatiua. quia non sequitur. Nullus senex pōt esse puer. igitur nullus puer potest esse senex. ¶ Oppositum arguitur per Aristotelem in isto primo, qui dicit, quod propositiones modales similiter conuertuntur illis de inesse. & intelligit đ illis in sēsu diuiso, vt patebit postea. NOTANDUM quod de propositionibus de possibili duplex est opinio. Vna ponit, quod subiectū respectu verbi de possibili in propositione in definita vel particulari supponit disiunctiuè pro his quę sunt, vel pro his quæ possunt esse: & in vniuersali siue affirmatiua siue negatiua supponit copulatiuè pro his quæ sunt, & pro his quæ possunt esse. verbi gratia. Sicut ista. a. pōt esse. b. significat, quod illud quod est. a. potest esse. b. vel illud, quod potest esse. a. potest esse. b. per quamcunque illarum partium illa indefinita est vera. ipsa est vera simpliciter. sed ista, omne. b. potest esse. a. significat copulatiuè. qđ omne quod est. b. potest esse. a. & quod omne quod potest esse. b. pōt esse. a. & eodem modo in vniuersali negatiua. ¶ Sed alia est opinio, quæ ponit, quod illa de possibili ē distinguēda: quia vel eius subiectum supponit pro his quæ sunt, vel pro his quæ possunt esse. Et sicut dicitur de possibili: ita etiam potest dici de necessario & impossibili. quia cuilibet de possibili æq̄pollet vna de necessario: & ita de impossibili.

¶ Ideo in ista quęstione primo videndum est de cōuersionibus modalium in sensu diuiso. secundum primā opinionē. secundo secundū secundam: quia secundum vtramque opinionem erit prosecutio de similibus modalibus & mixtis.

QUANTUM ad primum, notandum, quod in modalib. modus est determinatio copulæ, vt dicendo. b. possibile est esse. a B. est subiectū. a. prędicatū: & totū residuum

se

se tenet a parte copulæ. & ideo in conuertente patet fieri transpositio prædicati ad subiectum. sine hoc qđ modus transferatur de copula ad subiectū, aut ad prędicatū, sed semꝑ debet remanere ad copulā, vt determinatio copulæ. ¶Scđo notandū, qđ triplex est ꝑpositio de necessario. quædam de necessario cōditionalī, vt vacuum. si est de necessitate est locus. alia de necessario quando, vt grāmaticū. quādo est de necessario est hō. sed tertia est de necessario simplr. & talis est duplex. quia quædam est de necessario, vt nunc solum: supposito, ꝙ luna nūc non sit eclypsata. ista ē de necessario. vt nunc lucens de necessitate est luna. & dicitur pro nunc eo: ꝙ est cōtingens: q̃a quādoq; est vera, & quādoq; falsa. sed alia est de necessario simpliciter ꝑ semꝑ. vt ista. Deus de necessitate est iustus. & dicitur pro semper. eo quod ista propositio est necessaria. ¶Tunc ponuntur conclusiones de propositionibus de necessario. Prima conclusio est ista, quod propositiōes de necessario cōditionali: aut ēt de necessario quādo. nō cōuertunī. Probaī per instātias: q̃a nō sequitur. vacuum si est de necessitate est locus. igitur locus de necessitate est vacuus. si est: quia posito per imaginationem quod locus esset vacuus: adhuc non de necessitate esset vacuus: q̃a potest repleri corpore. Secūdo patet de necessario quando: quia nō sequitur, grāmaticus quādo est de necessitate: est homo. igitur homo de necessitate est grāmaticus, quando est: quia quilibet grammaticus potest fieri non grammaticus, adhuc ipso existente. ¶Secunda conclusio, quod propositiones modales de necessario in sensu diuiso. s. ꝑ nunc non conuertuntur ꝑpriè. probatur: quia non sequitur lucens de necessitate est luna; igitur luna de necessitate lucet. nec sequitur, creans de necessitate est Deus. igitur Deus de necessitate creat: quia antecedens est uerum, ut patet ex positorie: & tamen consequens est falsum: quia luna potest non lucere. & similiter de alio. ¶Tertia conclusio, quod tales propositiones possunt conuerti improprie per resolutionem ad quasdā de inesse. ꝑbatur. q̃a seq̃tur. lucens de necessitate est luna. igitur qđ de

necessitate

necessitate ē luna est lucēs. & sic de alijs. ¶Quarta conclusio, quod talis conuersio ꝓpositionū de necessario secundū resolutionē ad quasdā de inesse nō est ꝓpria cōuersio. ¶Probaī primo: qa in conuersione propria ꝓpositionū modalium ꝓpositio modalis debet cōuertii in modalē: sed sic faciēdo modalis cōuertit in unā de inesse. igitur. ¶Scd̄o qa in cōuertēte plus ē subiectū quā in cōuersa. vnde in cōuersa iste terminus lucens est subiectū. & iste terminus luna est prædicatum. sed in conuertente hoc totum qd̄ de necessitate est luna, est ibi subiectū. ¶Tertio, quia modus qui in illis de sensu diuiso deberet esse determinatio copulæ in cōuertendo, sic efficit ps subiecti. ¶Quarto, quia conuersio fit finaliter propter reductionē syllogismorum in secunda & in tertia figura, ad primam figuram. sed talis conuersio non ualet ad syllogismos modales imperfectos reducendum. igitur: &c. ¶Quinto, quia de ipsa non intellexit Aristoteles: ut postea patebit in mixtionib⁹. ¶Quinta conclusio, quod propositiones modales in sensu diuiso de necessario simpliciter pro semper similiter conuertuntur illis de inesse. ita quod uniuersalis affirmatiua de necessario cōuertitur in particularem affirmatiuam de necessario. & vniuersalis negatiua in uniuersalem negatiuam. & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuā. sed particularis negatiua non conuertitur. probatur: quia sequitur. Deus de necessitate est iustus. igitur iustum de necessitate est Deus. & probatur expositoriè demonstrato Deo, qui de necessitate est iustus. hoc de necessitate est Deus: hoc de necessitate est iustum. igitur quoddam iustum de necessitate est Deus, qd̓ fuit probatum. & consimiliter potest probari de alijs ꝓpositionibus. & sic patet qualiter modales d̄ necessario in sensu diuiso conuertuntur, & non conuertuntur. ¶Deinde dicendum de modalibus de possibili, quod ipsæ in sensu diuiso similiter cōuertuntur illis de inesse. s. quantum ad hoc, ꝙ vniuersalis affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam: & similiter particularis affirmatiua & vniuersalis negatiua in seipsam conuertitur in uniuersalem negatiuam

gatiuam &c. ſicut ſequitur quoddam b.poteſt eſſe.a.igitur quoddã.a.eſt vel poteſt eſſe.b. & debet ꝑdicatũ eſse diſiunctum ex eo, quod ſubiectum in antecedente ſupponit diſiunctiuè pro his q̃ ſunt, vel pro his quæ poſſunt eſſe.Similiter iſta. omne.b.poteſt eſſe. a conuertitur in iſtam.igitur quoddã. a.poteſt eſſe. b.vel etiam in iſtam copulatiuam. igitur quoddã. a. poteſt eſſe illud quod eſt.b. & illud quod poteſt eſſe.b. & ſimiliter de negatiua.& tenent oẽs virtute iſtius, quod in uniuerſali ſubiectum reſpectu verbi de poſſibili ſupponit copulatiuè pro his quę ſunt, & pro his quæ poſſunt eſſe. ¶Secunda concluſio, quod propoſitiones in ſenſu diuiſo in iſtis modis impoſſibile falſum contingens ad utrũlibet non conuertuntur. ſimiliter in illis de ineſſe. ꝓbatur.Primo de impoſſibili:quia non ſequitur,quoddam animal impoſſibile eſt eſſe hominem.quia aſinum impoſſibile eſt eſſe hominem. igitur quendam hominem impoſſibile eſt eſſe animal.quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum.Similiter patet in iſto modo falſum in eodem exemplo.Tertio patet de hoc modo contingens ad vtrũlibet.quia non ſequitur,omnem planetam lucẽtem cõtingit eſſe ſolem : igitur ſolem contingit ad vtrũlibet eſſe lucentem.uel ſic, non ſequitur.omne intelligens contingit ad utrumlibet eſſe Deum.igitur Deum contingit ad vtrumlibet eſſe intelligentem.quia antecedẽs eſt verum,& cõſequens falſum.vnde neceſſe eſt Deum eſſe intelligentem. ¶Tertia concluſio,quod modales in ſenſu diuiſo de iſtis modis. cognoſco apparet & huiuſmodi,non conuertuntur ꝓpriè.probatur,quia non ſequitur,venientem cognoſco eſſe coriſcum.igitur coriſcum cognoſco eſſe uenientem:quia antecedens eſt verum,& conſequens falſum. & ſimiliter patet qualiter propoſitiones modales ſm primam opinionem ſunt conuertendæ, & qualiter non. Et hęc de primo.

QVANTVM ad ſecundum reſtat dicendum ſolum de illis de neceſſario & poſſibili.Vbi nota ꝙ quadrupliciter poteſt fieri ꝓpoſitio de poſſibili.¶Vno modo ſine aliqua negatione,vt dicendo.b.poteſt eſſe. a. ¶ Alio modo cum duplici negatione

tione ſcilicet vna poſita ad modum, & alia ad dictum. Vt nullum. b. poſsibile eſt non eſſe.a. ¶ Tertio modo cum vna negatione poſita ad modum . Vt nullum. b. poſsibile eſt eſſe.a.¶ Quarto modo cum negatione p̄cedente dictum modo affirmato:vt quoddam b,poſsibile eſt non eſſe.a.& ſic patet,quod ſunt octo propoſitiones de poſsibili.ſ. quattuor vniuerſales , & quattuor particulares.¶Secundo notandum , quod cuilibet propoſitioni de poſsibili æquipollet una de neceſſario, vt patet ſecundo perihermenias . & hoc per iſtū modum,quod in illis quarum una eſt de poſsibili: & alia de neceſſario, in eiſdem terminis ſeruetur eadem quantitas propoſitionum,ſed mutetur qualitas: tam ex parte modi , quam dicti.verbi gratia , ſi in illis de poſsibili tam modus q̄ dictum affirmentur. vt . b. poteſt eſſe.a.tunc in iſta de neceſſario ſibi æquipollente negabitur tam dictum , quam modus:ut b,non neceſſe eſt non eē.a.¶Itē ſi in illa de poſsibili modus ſit negatus & dictum non: econtra debet eſſe in illa de neceſſario,quę ſibi æquipolletur vt iſti.b: non poſsibile eſt eſſe.a.æquipollet iſta de neceſſario.b.neceſſe eſt nō eſſe.a. & ſic patet , quod ſicut ſunt octo de poſsibili : ſic octo de neceſſario ſibi æquipollentes; & per conſequens erunt. ſexdecim in toto.¶ Tertio notandum , quod ſicut illa de poſsibili eſt diſtinguenda ; ex eo qđ ſubiectum poteſt ſupponere pro his quæ ſunt:uel pro his quæ poſſunt eſſe . ita ſimiliter eſt diſtinguenda iſta de neceſſario,quæ ſibi æquipollet.aliter enim nō ęquipollent adinuicem : & ideo illius de neceſſario ſubiectum ſupponit , uel pro his quæ ſunt , uel pro his q̄ poſſunt eſſe . ex quo ſequitur,quod ſecundum quemlibet prędictorum ſenſuum ſunt octo propoſitiones de neceſſario,& octo de poſsibili . & per conſequens in uniuerſo ſunt.32.

Tertio notandum,quod illa de neceſſario de modo negato non dicitur ꝓpriè de neceſſario; ſed de poſsibili, ex eo,quod æquipollet uni de poſsibili habēti modum affirmatum: & econtra,illa de poſsibili de mō negato nō dicitur propriè de poſsibili,ſed de neceſſario. quia æquipollet uni de neceſ-

neceſſario habenti modum affirmatum. Ideo dimiſsis illis tam de neceſſario, quàm de poſsibili de negato modo dicendum eſt ſolum de habentibus modum affirmatum. & ſic remanēt octo de poſsibili de modo affirmato. &. 8. de neceſſario de modo affirmato. quarum conuerſiones ſunt aſsignandæ. Et primo dicendum eſt de illis de poſsibili. ſecundo de illis de neceſſario.

¶Quantum ad illas de poſsibili ſit prima concluſio iſta. quod affirmatiuæ de poſsibili pro his quæ ſunt in ſenſu diuiſo non cōuertuntur propriè. probatur. poſito quod omne currens ſit aſinus de facto. tunc iſta vera. omnis homo poteſt currere ſecundum iſtum ſenſum. omne quod eſt homo poteſt currere. & tamē ſua cōuertēs eſt falſa, quoddam currens poteſt eſſe homo, ſecundum illum ſenſum eundem. quia ſignificatur, quod quoddam qđ eſt currens, poteſt eſſe homo. Et dico notabiliter propriè, quia poſſunt impropriè conuerti in illas de ineſſe. verbi gratia. omnis hō pōt currere. igiť quoddā qđ pōt currere ē hō. & qđ iſta cōuerſio ſit imꝑpria, patet ꝑ cauſas dictas in primo articulo. ¶Scđa cōcluſio eſt de illis qđ poſsibili qđ dicto negato: ſed modo affirmato. qđ tales negatiuæ de poſsibili non conuertuntur propriè loquendo de illis de poſſibili, in quibus ſubiectum ſupponit pro his quæ ſunt: qa non ſequitur. poſito quod Deus nunc ſit creans. omnis Deus poteſt non creare. igitur quoddam creans poteſt non eſſe Deus. nam antecedens eſt verum, & cōſequens falſum. nam omne quod eſt creans neceſſe eſt eſſe Deum: tamen tales poſſunt conuerti in quaſdam de ineſſe. ſed illa non eſt cōuerſio propriè dicta. ¶Tertia concluſio eſt de affirmatiuis de poſſi, in quibus ſubiectum ſupponit pro his quæ pñt eē: quia tales affirmatiuæ ſiř conuertuntur illis de ineſſe. ita qđ uniuerſalis affirmatiua conuertiť in ꝑticularē affirmatiuā &c. verbi grā: quia ſequitur. qđdam. a. poteſt eſſe. b. igitur quoddam. b. poteſt eſſe. a. quia antecedens ſignificat, qđ quoddā quod poteſt eſſe. a. poteſt eſſe. b. & tunc ſignetur illud. & ſic ꝓbatur cōuerſio expoſitoriè ſic. hoc c. pōt eſſe. a. c. pōt eē. b. igiť qđ pt eē. b. pt eē. a. ¶Quarta

ta cóclusio est, ꝙ negatiua de poſi de mō affirmato ꝓ his, quæ pn̄t eſſe, non conuertitur, quia nō sequitur. oīs Deus pōt nō creare. sub isto sensu. oē ꝙ pōt eē Deus pōt non creare. igitur quoddam creās pōt non eē Deꝰ sub isto sensu. quoddam qđ pōt eē creans pōt non eſſe Deus. immo quodlibet qđ pōt eē creans, neceſſe est eſſe Deum. & sic patet quatr ꝓpōnes affirmatiuę de poſſibili de modo affirmato cō uertuntur, & non conuertuntur. & per consequens patet qualiter negatiuæ de neceſſario de modo negato quæ istis æquipollent, sunt conuertendę. & hoc illis de poſi. ¶Tunc quantum ad istas de neceſſario. & primo de illis in huiusmodi sensū intelligitur supponere pro his quæ sunt. Et sit prima conclusio ista, quod affirmatiuè de neceſſario in quibus subiectum intelligitur supponere pro his quę sūt, non conuertuntur: quia nō sequitur posito, quod Deus sit creans. omne creans de necesſitate est Deus. igitur quidam Deus de necesſitate est creans. Verū ē tn̄, qđ tales propositiones poſſunt cōuerti in ꝓpōne ſm resolutionē ad quasdā de ieſſe: vt oē creās de neceſſitate est Deus. igitur quod de necesſitate est creans, est Deꝰ. tamen ista non est conuersio ꝓprie dcā ꝑꝑ cās prius aſſignatas. ¶Quinta conclusio est: quod negatiuę de neceſſario ꝓ his quæ sunt, non conuertuntur: quia posito ꝙ Deus nō creet, hęc est uera. oē creans neceſſe est nō eſſe Deū. intelligendo subiectum supponere pro his q̄ sunt; & tamen sua conuertens est falsa. s. ista. quendā Deum neceſſe est non creare. & quia aliqui negant antecedens. s. istā. omne creās neceſſe est nō eē Deū: iō ꝓbatur: qđ hæc est vera. nullum creās potest eſſe Deus. igitur hæc est vera. oē creās neceſſe est non eſſe Deum. tenet consequentia per ęquipollentias priꝰ asſignatas. & ans patet resoluendo subiectū: ut intelligit supponere ꝓ his quæ sunt. s. istā. nullum quod est creans potest eſſe Deus. ¶Sexta conclusio, quod affirmatiuæ de neceſſario pro his quæ poſsūt eē nō conuertūtur ꝓpriè: quia nō sequit oē creās de necesſitate est deus ſm istū sensū. oē quod pōt eē creās de necesſitate est deus, igit quidam Deus de necesſitate est creans. nam cōsequés est

est falsum secundum utrũque sensum. Verũ est tamẽ quod tales propositiones sunt conuertendę secundum resolutionem ad quasdam de inesse. sed talis conuersio est inutilis ad reductionẽ sillogismorũ imperfectorum ad perfectos. ¶Septima conclusio de illis de necessario pro his quæ possunt esse, quod vniuersalis negatiua cõuertitur simpliciter: sed particularis negatiua non. probatur. quia vt dictum fuit prius, particularis affirmatiua de possibili pro his quæ possunt esse cõuertitur simpliciter: & illa cõtradicit vniuersali negatiuę de necessario pro illis quæ possunt esse. modo si vnum cõtradictoriorum conuertitur simpliciter, & reliquum, ex eo, quod si ad antecedens sequitur consequens, ad oppositum consequentis sequitur oppositũ antecedentis. Secunda pars cõclusionis apparet: quia nõ sequitur. quoddam ens: vt asinitatem, necesse est nõ esse Deum & sua cõuertens esset falsa. quemdam Deũ necesse est nõ esse ens. & sic patet qualiter propositiones modales de necessario de mõ affirmato cõuertuntur & qualiter nõ. Rõnes sũt solutæ per prędicta. Et hoc ad quęsitum.

Quęst. XXII.

QVæritur vigesimo septimo. Vtrũ valeant syllogismi de necessario in qualibet figura, sicut valent syllogismi de inesse? ¶Arguitur primo, quod non. quia in prima figura non valent sillogismi de possibili. igitur nec valent syllogismi de necessario. tenet cõsequentia: quia quælibet de possibili ęquipollet vni de necessario, & econtra. probatur antecedens, posito, quod de facto nihil currat, nisi equus, tũc arguitur sic sumendo subiectum in illis de possibili pro his quæ sunt. Omne currens potest esse equus: quia de facto: ita est quod omne currens est equus. sed omnis homo potest currere. igitur omnis homo potest esse equus. præmissæ veræ & conclusio falsa. igitur &c. ¶Secunda arguitur cõtra Baraliptõ. quia non sequitur. Omnis Deus de necessitate est iustus. omne creãs de necessitate est creans. igiter quoddã iustum necesse est esse creans. præmissæ sũt veræ & conclusio falsa. igitur cõsequentia non valet. ¶Tertio arguitur contra camestres: quia non sequitur. omne intelligens de necessitate

tate est Deus. omnẽ creaturã necesse est nõ esse Deũ. igitur omnem creaturam necesse est non esse intelligentẽ. maior est vera, posito ꝙ oẽ intelligens de facto sit Deus, & minor silr: & tamen conclusio est falsa.igit &c. ¶Quarto arguitur contra Darapti: qa nõ sequit, necesse est oẽm grãmaticũ esse sciẽtem: necesse est omnem grãmaticũ esse hominem: igit quendã hoiem necesse est esse scientem. ¶Oppositum arguitur per Ari. in isto primo. ¶In qõne primo videbitur de sillogismis factis in primá figura ex ꝓpõnibus de necessario. secundo de eisdem factis in prima figura concludentibus indirectè: tertio de eisdem in secũda figura. quarto de eisdem in tertia figura.

QVANTVM ad primum, prima conclusio est, quod sillogismi directè concludentes in prima figura ualent ex propositiònibus de necessario in sensu composito sumendo modum & figuram quantum ad dictũ solum. probatur, quia sequtur. Necessarium est omne animal esse substantiam: necessarium est oẽm hominẽ esse animal. igitur necessarium est omnem hominem esse substantiam. & tenet cõsequentia per illam regulã. Si præmissæ sunt necessarię, conclusio erit necessaria.

¶Secunda conclusio est, qđ ex duabus de possibili in sẽsu composito non ualet sillogismus in prima figura, sumendo modum & figurã secundum dictum solum. probatur: quia non sequitur, possibile est omne currens esse asinum. possibile est omnem hoiem esse currentem. igitur possibile est omnem hoiem esse asinũ.

¶Sed contra obiicitur: qa sicut ista regula est vera. si antecedens est necessariũ, consequens erit necessariũ: ita silr ista rla si antecedens est possibile, consequens erit possibile, igitur sic, ex illis de necessario fit sillogismus. ita ẽt ex illis de poli. ¶Respondet negãdo consequẽtiã, & cã est, qa nõ ois ꝓpõ de poli cuilibet alteri de poli est cõpossibilis. & iõ si antecedẽs in sillogismo sit copulatiua cõposita ex duab. ꝑmisſis incõpossibilibus, etiã nõ põt seq cõclo polis. sed quęlibet ꝓpõ necessaria cuilibet alteri necessariæ est cõnecessaria. Iõ nõ est simile de ꝑmisſis necessarijs. & de ꝑmisſis possibilibus.

bilibus. ¶Tertia concluſio, quod modi directi de neceſſario in ſenſu diuiſo ualent in prima figura. Et iſti modi nõ indigent probatione. ſed de ſe ſunt euidentes. Nã ſi modus de neceſſario ſit affirmatus, ſiue dictum ſit affirmatum, ſiue negatum, ſemper tenet ſyllogismus ꝑ dici de omni: ut arguendo ſic. Omne. b. neceſſe eſt eſſe. a. omne c. neceſſe eſt eſſe. b. igiť omne. c. neceſſe eſt eſſe. a. ¶Item ſi dictum ſit negatũ, arguitur ſic. omne. b. neceſſe eſt non eſſe. a. omne. c. neceſſe eſt nõ eſſe. b. igitur omne. c. neceſſe eſt non eſſe. a. & vterq; modus tenet ꝑ dici de omni. Si modus de neceſſario ſit negatus, ſiue dictum ſit affirmatum, ſiue nõ: tunc tenent ſyllogiſmi per dici de nullo. Exẽplum de dicto affirmato. Nullum. b. neceſſe eſt eſſe a. omne c. neceſſe eſt eſſe. b. igitur nullum. c. neceſſe eſt eſſe. a. Exemplum de dicto negato. Nullum. b. neceſſe eſt non eſſe. a. omne. c. neceſſe eſt eſse. b. igitur nullum. c. neceſse eſt non eſse. a. & tenet directè per dici de nullo. ¶Quarta concluſio, qđ dicti modi nõ valent de poſſibili in ſenſu diuiſo: ſi ſubiectum ſumatur pro his quę ſunt. Probatur. Si t iſta, quod de facto omne currens ſit equus, tunc arguitur ſic, omne currens poteſt eſse equus. omnis homo poteſt eſse currens. igitur omnis homo poteſt eſse equus: cõſequentia non ualet: quia præmiſsæ ſunt veræ & concluſio falſa. ¶Secũdo probatur de modis negatiuis poſito, quod de facto Deus non creet: tunc hæc eſt uera. Nullum creãs poteſt eſse Deus. quia ſignificatur, ꝙ nullum quod eſt creans, poteſt eſse Deus. & hoc eſt uerum: quia nihil eſt creans: ſed omnis prima cauſa poteſt eſse creans: ut notum eſt. & tamen non ſequitur. igitur nulla prima cauſa põt eſse Deus. ¶Quinta concluſio eſt, ꝙ prædicti modi de poſſibili ualent in ſenſu diuiſo, ſi ſubiecta ſumãť ꝓ his quę poſsũt eſse. Et iſta concluſio nõ indiget probatione: quia illi modi tenent directè ꝑ dici de omni, & per dici de nullo: vt patet reſoluendo ſubiecta, ut ſupponant pro his quæ poſſunt eſse. & ſic patet de modis directè concludentibus in prima figura de neceſſario & de poſſibili, qualiter ua lẽt, & qualiter non. Et hoc de primo.

Quantũ

QVANTVM ad secūdum notandum, quod ex propositionibus de necessario in sēsu composito ualent modi indirecti primæ figuræ ad concludendum de necessario sumendo modum & figuram penes dictum : & non penes modum. & tenet per illam regulam. si antecedens est necessarium, & consequens erit necessarium. Et non solum tenent isti modi in illis de sensu composito: sed etiam in quibusdam de necessario in sēsu diuiso. uidelicet quādo ambæ præmissæ đ necessario sunt necessariæ: uel sub alio modo loquendi, quando sunt de necessario secūdum connexionem terminorum pro semper. quia huiusmodi propositiones necessariæ de necessario similiter conuertuntur illis de inesse: ut dictū fuit prius. Et ideo modi indirecti reducuntur ad modos directos eodem modo, sicut in illis de inesse per conuersionem. & ideo de istis non est difficultas. sed de illis de necessario, quę sunt contingentes: ut creans de necessitate est Deus. uel secundum alium modum loquēdi de illis, quæ sunt de necessario secundum connexionē terminorū simpliciter ꝓ nūc solū. ¶ Et de istis ponuntur conclusiones. Prima est, ꝙ ex duabus de necessario non fit sillogismus ad concludendum de necessario indirectè: ut in Baralipton. probatur posito, quod nunc Deus sit creans. tunc arguitur omnis Deus de necessitate est iustus. oīs creās de necessitate est Deus. igitur concludit indirectè qđdam iustum de necessitate est creans. p̄missę sunt uerę & conclusio falsa. igitur cōsequentia non ualet. ¶ Secūda conclusio quod modi negati de modo negato. s. de hoc modo necessarium non ualent ad concludendum indirectè in ista figura. ¶ Probatur per instantiam in celantes posito, quod Deus sit creans. tunc arguitur sic. nullus iustus de necessitate est creans. omnis Deus de necessitate est iustus. igitur nullus creans de necessitate est Deus. pręmissę sunt ueræ & conclusio falsa. prædicto casu posito, quod quoddam creans de necessitate est Deus: vt pōt probari expositoriè. ¶ Secundo patet instantia in Fapesmo, arguendo, sicut omne creans de necessitate est Deus,

nullus iustus de necessitate est creans. igitur quidam Deus de necessitate nõ est iustus. præmissę sunt uerę, & conclusio falsa. igitur cõsequentia nõ ualet. & p eosdem terminos põt dari instãtia in frisesomorũ. ¶ Tertia conclo, quod modi negati de mõ affirmato. s. de hoc mõ necessariũ, affirmato, non ualent si subiectum sumatur pro his quæ sunt. Probatur per instantias.

¶ Prĩo in celantes, posito, q sol luceat super nostrum hemisperium. tunc arguit sic. oẽm solẽ necesse est non esse lunam. oẽ lucens super nostrum hemisperium de necessitate est sol. igitur omnem lunã necesse est nõ lucere super nostrũ hemisperiũ. pmissæ sunt veræ p casum positum. & tamen conclusio est falsa. quia omnem lunam possibile est lucere super nostrum hemisperiũ. ¶ Secundo patet per instantiam in fapesmo, posito, qđ Deus nunc non sit creans. tunc arguitur sic. omnis prima causa de necessitate est Deus. omne quod est creãs, necesse est nõ eẽ primã causam. igitur quendã Deum necesse est eẽ nõ creantẽ. cõsequentia nõ ualet. quia primissæ sunt ueræ & conclusio falsá. & cã est. quia in pmissis minor extremitas sumitur solũ pro his quæ sũt. sed in conclusione ampliat ad ea quæ pñt essę. quia sequitur hunc modum necesse, cuius est de necessitate ampliare terminum sequẽtem. s. a parte pdicati. licet non sit necesse ampliar terminum pcedẽtẽ: & hoc est ex eo, quod prædicatum debet appellare suam formã. modo ex non ampliato nũquam sequitur ampliatum negatiuè. quia est argumentare negatiuè ab inferiori ad superius. ¶ Quarta conclusio est, quod dicti modi ualent de modo affirmato, si subiectum capiatur pro his quæ pñt eẽ. quia tunc minor extremitas non magis ampliatur in conclusione quam in pręmissis. ¶ Secundo probatur conclusio specialiter de celantes. quę libet negatiua de necessario de mõ affirmato, cuius subiectum supponit pro his quę pñt esse, conuertitur simpliciter. vt dictũ fuit prius. igit̃ iste modus celantes reducitur ad celarent p conuersionem conclusionis. ¶ Tertio probatur de aliis duobus modis. s. fapesmo & frisesomorum: quia reducuntur ad barbara & da-

darij per impossibile. & in ista reductione resultabit mixtio de possibili & de necessario, quæ valet pro his quæ pñt eē. cum maior fuerit de poſi. vnde primo fiat sills talis de fapesmo, oē b. necesse est esse. a. oē. c. necesse est nō esse. b. igit quoddā. a. necesse est non esse. c. mō sumatur oppositum cōclusionis cum maiore, & sequetur oppositum minoris, nam oppositum contradictorium cōclusionis est. oē. a. pōt esse. c. tunc igitur fiat sillogismus talis. omne. a. potest esse. c. omne. b. de necessitate est. a. igitur omne. b. potest esse. c. & tunc cōuertatur concło: quia affirmatiua de possibili, ꝓ his quæ pñt eē cōuertit, sicut illa de inesse: vt declatū fuit prius. tūc erit cōuersa cōclusiōis. quoddā. c. pōt eē. b. & ista repugnat primo minori, q̄ dicit. omne. c. necesse est nō esse. b. sic patet qūo isti mōi indirectè valent: & quomō nō valēt. & hoc de secūdo. QVANTVM ad tertiū & quartum siſ notandum, quod ex ꝓpōnib. de necessario in sē su cōposito sit sills. sicut ī illis đ ineē in scđa & tertia figura sumēdo modū & figurā pcisè ꝭm dcm. Et oēs modi ꝓbant, sicut in alijs mōis ꝑ illā. Si añs est necessariū, conñs erit necessariū. ¶Secundo notādū, qđ ex propōnibus de necessario ꝭm conexionē terminorū ꝓ sp. s. q̄ sunt necessariæ fit sillogismus ad concludendū de necessario. sicut in illis de inesse in secunda & tertia figura Causa huius est: qa tales propōnes de necessario conuertuntur, siſr illis de inesse. ideo modi imꝑfecti qui fiunt in secūda & tertia figura, reducunt ad sillogismos primæ figuræ, sicut istę de inesse exceptis Barocho & brocardo, q nō ꝓbant ꝑ cōuersionē, sed ꝑ impoſe, vt verbi gr̄a in Barocho fiat sillogismus sic. oē. b. necesse ē eē. a. quoddā. c. necesse ē nō eē. a. igit. qđ dā c. necesse est nō esse. b. qa si nō seqt, det oppositū conclonis sic. oē. c. pōt esse. b. tunc ex ista cum maiore infert oppositū minoris arguēdo sic. oē. b. necesse est esse. a, oē. c. pōt esse. b. igit oē. c. pōt eē. a. & tenet sills sumendo substātiā pro pōnū ꝓ his q̄ pñt eē. & tūc tenet sills euidenter: ut patet explicādo maiorē arguēdo sic. oē qđ pōt esse. b. necesse est esse. a. oē c. pōt esse. b. igit oē. c. pōt esse. a. & ad istam sequitur omne. c. pōt esse. a. quæ cōtradicit mino

ri primi ſillogiſmi, quæ dicebat, quod quoddã. c. neceſſe eſt non eſſe.a.Et conſimiliter põt ꝑbari Brocardo.¶Tunc ponuntur cõclusiones.Prima cõcluſio eſt, ꝙ modi ſecundæ figuræ non ualent ſumendo ſubiecta ꝓ his quæ ſunt. probatur ꝑ inſtãtiam,poſito,quod nullum ſit lucens modo ſuper noſtrum hemiſperium. tũc datur inſtantia de cæſare iſto modo.omne lucens ſuper nr̃m hemiſperium neceſſe eſt non eſſe ſolẽ. oĩs planeta luciditſimus de neceſſitate eſt ſol.igitur omnẽ planetam lucidiſſimũ neceſſe eſt non lucerẽ ſuꝑ nr̃m hemiſperium.ꝑmiſſę ſunt veræ,ut patet ex cãu:& tamen concluſio eſt falſa.& in eiſdem terminis inſtatur contra feſtino,faciendo minorẽ ꝑticularem,q̃ prius fuit vl̃is.¶Sed obijcitur contra ſecundũ notabile: quia in exẽplo ibi ſupponit, ꝙ ſ̃ba ſupponant ꝓ his q̃ pñt eẽ: & tñ non dẽt eſſe ita. ¶ Reſpõdet, ꝙ illud debet ſupponi.imo ſequitur uirtute illius, qđ ſupponebaĩ prius. videlicet, qđ ꝓpõnes eſſent de neceſſario ſimpliciter ſecundũ cõnexiõnẽ termino rũ ꝓ ſp.¶Sc̃da cõcl̃o eſt, ꝙ modi ſc̃dæ figuræ valent ſi ſ̃ba ſumant ꝓ his q̃ pñt eſſe, & oẽs ꝓbantur ꝑ impoſ̃e, ſicut exẽplificabaĩ prius de barocho.¶Tertia cõcl̃o eſt, quod oẽs mõi tertiæ figurę valẽt de neceſſario. ſicut valent illi de ineſſe ſiue ſ̃ba ſumantur ꝓ his, quæ ſunt, ſiue ꝓ his q̃ pñt eſſe. & oẽs ꝓbãĩ ꝑ impoſsibile eodẽ mõ, ſicut ꝓbabaĩ de barocho in ſc̃da figura, excepto ꝙ i tertia figura oppoſitum concluſionis debet fieri maior, qđ quidem oppoſitũ fiebat minori in ſecunda figura.

¶Tũc ad rõnes duę primæ ſunt ſolutę.¶Ad tertiã, quæ fuit contra cameſtres, rñdetur, ꝙ in illa figura non fit ſill̃s qñ maior non eſt de neceſſario ſecundũ connexionem terminorum pro ſemper.modo ſic eſt in iſto argumento. ¶Ad quartam dicitur quod vbi ex propoſitionibus de ſenſu compoſito infertur propoſitio in ſenſu diuiſo, conſequentia non ualet. Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Queſt. XXVIII.

Væritur uigeſimo octauo. Vtrum ex una de neceſſario, & alia de ineſſe fiat ſillogiſmus ad conclu-

cludēdum neceſſario in prima figura?¶Arguit primo, quod non:q̄a non eſt cōnexio minoris extremitatis cū maiori,in concluſione,niſi ꝓpter connexionem ipſius cum medio in p̄miſſis. ſed minor extremitas con-nectitur cum medio in p̄miſſis ſolum pro uno tempore.quia hoc ſignificat ꝓpō de ineſſe.igitur debet inferri connexio minoris extremitatis cum maiore ſolū ꝓ uno tēpore.ſed illa de neceſſario ſignificat connexionem pro omni tēpore. igitur nō debet inferri illa de neceſſario: ſed de ineſſe. ¶Secundo arguitur per inſtantiā:quia nō ſequit̄ d̄ neceſſitate, omnis homo eſt animal:album eſt homo. igitur de neceſſitate album eſt animal. quia præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa.¶Tertio,quia non ſequitur,omnis prima cauſa de neceſſitate eſt Deus. quoddam creans eſt prima cauſa. igitur quoddam creans de neceſſitate eſt Deus: q̄a præmiſſæ ſunt verę & concluſio falſa.quod autem cōcluſio ſit falſa,patet.quia ſequitur, quoddam creās de neceſſitate eſt Deus. igitur quidam Deus de neceſſitate eſt creans:quia iſta de neceſſario conuertitur ſimpliciter, ſicut illa de ineſſe. vt dicit Ariſto. in iſto primo modo:conſequentia eſt falſum.igitur & antecedens. ¶Quarto,ſi ex una de neceſſario,& alia de ineſſe ſequeretur concluſio de neceſſario.vel hoc eſſet ex maiore de neceſſario, & minore de ineſſe,uel econtra. non primo modo, ut probatū eſt, nec ſecundo modo, ut probat Ariſto.in iſto primo.

¶Oppoſitum arguitur per Ari.in iſto primo.

Notandum eſt quod duplex eſt propoſitio de ineſſe quantum ad propoſitionem pertinet. quædam de ineſſe ſimpliciter, ſcilicet q̄ eſt neceſſaria.ut iſta. homo eſt animal:eſt de ineſſe ſimpliciter ſecundum Ariſto. qui ponit mundum æternum:& ſic neceſſario perpetuari.alia eſt de ineſſe, vt nunc.ſ.propō cōtingens de ineſſe.Et proportionabiliter poteſt diſtingui de propoſitione de neceſſario, quia quædā eſt neceſſaria, &illa vocatur de neceſſario ſimpliciter.& alia eſt cōtingēs:& illa uocatur de neceſrio ut nunc.¶Secundo notandum, quod ex una de neceſſario, & alia de ineſſe nō pōt fieri ſill̄s, niſi altero

duorum modorum.s.vel ex maiori de necessario, & minori de inesse, uel econtra. ¶Ideo primo notandum est qualiter sit syllogismus ex maiori de necessario, & minori de iesse. ¶Scdo qualiter fit syllogismus econuerso. ¶Tertio inferéda sunt quędam correlaria.

QVANTVM ad primum ponuntur tres conclusiones. Prima est, qđ ex maiori de necessario in sensu cōposito & minori de inesse nō fit syllogismus ad cōcludendū de necessario. Probatur per instantiam in Barbara, posito, quod tantum homo currat. tunc arguitur sic, de necessitate, omnis homo est risibilis. omne currens est homo. igitur de necessitate omne currens est risibile. præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. ¶ Secundo contra celarent, arguendo sic. de necessitate nullum album est nigrum. omnis homo est albus. posito quod ita sit. igitur de necessitate nullus homo est niger. præmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa. ¶Tertio contra darij. patet per instantiam primam ante oppositum. ¶Secunda conclusio, quod ex maiori de necessatio in sensu diuiso & minori de inesse ualent modi primæ figuræ directè concludentes ad concludendum de necessario. & ista conclusio probatur per hoc, quod illi modi sunt euidentes per dici de omni, & dici de nullo. Exemplum de barbara. omne.b. necesse ē esse.a. omne.c. est.b. igitur omne.c. necesse est esse. a. præmissæ si sint ueræ: necesse est, quod conclusio sit uera: quia resoluendo maiorem, iste modus tenet euidenter per dici de omni, arguendo sic. omne qđ est.b. necesse est esse.a. &c. ¶Similiter potest exemplificari de modo negatio, ut de celarent, nullum quod est.b. necesse est esse.a. omne.c. est.b. igitur nullum. c. necesse est esse. a. & tenet directè per dici de nullo, & consimiliter potest exemplificari de modis particularibus. ¶Tertia conclusio, quod modi indirectè concludentes primæ figuræ non ualent ex maiori de necessario, & minori de inesse. ad concludendum de necessario indirectè probatur per instantiam in terminis. & instatur contra baralipton ꝑ istos terminos Deus prima causa creans, posito, ꝙ de facto Deus sit creans. tūc ar-

arguitur sic. omnis prima causa de necessitate est Deus. omne creans est prima causa. non sequitur concludendo indirecte, igitur quidam Deus de necessitate est creans. immo Deum possibile est non creare. & in eisdem terminis potest instari contra celarent: quia nō sequitur, nullus Deus de necessitate est creans. omnis prima causa est Deus. igitur nullum creans de necessitate est prima causa. præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa, casu posito. igitur consequentia non ualet.

QVANTVM ad secūdum ponuntur cōclusiones. Prima est, ꝙ ex maiore de inesse & minori de necessario in sensu composito non valet syllogismus ad concludendū de necessario: quia non seqtur. omnis homo currit. de necessitate omne risibile est homo. igitur de necessitate omne risibile currit. ¶ Secūda conclusio est, ꝙ ex maiori de inesse & minori de necessario in prima figura fit syllogismus ad concludendum de inesse. probatur. qa ex maiori de inesse, & minori de inesse fit syllogismus ad cōcludendum de inesse. igitur ex maiori de inesse, & minori de necessario, fit syllogismus ad cōcludendum de inesse. antecedens apparet in simplici conuersione syllogismorum de inesse. cōsequentia probatur: quia ad vnam de necessario sequitur illa de inesse. modo quicquid sequitur ad cōsequēs: sequitur ad antecedēs. ¶ Tertia cōclusio est, ꝙ in modis negatiuis de modo negato ex maiore de inesse, & minori de necessario fit syllogismus ad concludendum de necessario. probatur, qa ex maiori de inesse, & minori de necessario in modo negatiuo fit syllogismus ad concludendum negatiuam de inesse, igitur etiam ad cōcludendum negatiuam de necessario de modo negato antecedens apparet per præcedentem cōclusionem. & cōsequentia probatur: quia ad negatiuam de inesse sequitur negatiua de necessario de modo negato. vt ad istā, nullum. b. est. a. sequitur, quod nullum b. de necessitate est a. ¶ Quarta conclusio est ista, ꝙ modi affirmatiui primæ figuræ, & etiam modi negatiui de modo affirmato non ualent ad concludēdum de necessario ex minori de necessario, & maiori de inesse. Probatur per instātiam in terminis, quia

nō ſequitur,poſito, ꝙ Deus ſit creans. omnis prima cauſa eſt creās.omnis Deus de neceſsitate eſt prima cauſa. igitur omnis Deus de neceſſitate eſt creans. quia ꝓmiſſæ ſunt ueræ & concluſio falſa. ¶Secundo contra celarent poſito,quòd Deus non ſit creans:quia nō ſequitur. nullus Deus eſt creans.omnem primam cauſam neceſſe eſt eſſe Deum:igitur omnem primam cauſam neceſſe eſt non eſſe creantem:qa præmiſſæ ſunt ueræ & concluſio falſa. ¶Quinta cōcluſio eſt,ꝙ ex maiori de ineſſe ſimpliciter, & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario tam in ſenſu cōpoſito,q̄ etiam diuiſo.ſicut ſequitur: omnis Deus eſt prima cauſa. quoddam iuſtum de neceſsitate eſt Deus. igitur qđdam iuſtum de neceſsitate eſt prima cauſa, nec eſt poſſibile inuenire inſtantiam. Et hoc de ſecundo

QVANTVM ad tertiū,ex prædictis ſeqtur primo, ꝙ Ari. in propoſito non intelligit de modalibus propoſitionibus in ſenſu compoſito;qa ſic pauca eius dicta eſſent vera, ut patet ex prædictis. ¶Secundo ſequitur, ꝙ Ariſtoteles nō intendit, ꝙ propoſitio de ineſſe ſumpta cū illa de neceſſario ſit de ineſſe ſimpliciter . quemadmodum aliqui exponunt.¶Probatur : quia tunc æquiualerent ſyllogiſmi ex maiori de ineſſe,& minori de neceſſario & econtra. cuius tamen oppoſitum determinat Ariſto. & patet cōſequentia ex prædictis. ¶Secundo poteſt inferri, ꝙ iſta conſequentia non ualet ex maiori de ineē ſimpliciter, & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario . igitur ex maiori de ineſſe & minori de neceſſario ſit ſyllogiſmus ad concludēdum de neceſſario. ꝓbatur: quia ſequitur propoſitio de ineſſe ſimpliciter.igitur propoſitio de ineē modo non quicquid ſequitur ad antecedens ſequitur ad conſequens.ſed econtra eſt uerū. quia quicquid ſequitur ad conſequens. ſequitur ad antecedens . ¶Quarto ſequitͬ, ꝙ non eſt idem iudiciū, ubi modus affirmatͬ. & ubi modus negatur.& hocſequitur ex tertia & quarta cōcluſionibus. ¶Tunc ad rōnes.Ad primam dico,ꝙ licet in præmiſsis minor extremitas cō nectatur cum medio:ſolum pro præſenti : tn̄ quia medium cōnectitur cū maiori

ex-

extremitate pro omni tempore; ideo quicquid connectitur cum medio, oportet ꝙ pro omni tempore cõnectatur cum maiori extremitate. ¶ Ad ſecũdam dico, ꝙ ille ſyllogiſmus fit ex maiori in ſenſu compoſito, & talis diſpoſitio non ualet, ut dictum eſt prius. ¶ Ad tertiã dico, ꝙ conſequentia eſt bona. ad probationem dico, ꝙ cõcluſio non poteſt conuerti in illam de neceſſario, quia ut patuit prius, illa de neceſſario ut nunc nõ conuertitur. ſimiliter illis de ineſſe. ¶ Ad quartam dico, quòd utroque modo, ſicut prędictum eſt. Et hæc ſint ad quæſitum.

Quæſt. XXIX.

QVæritur vigeſimonono. Vtrum mixtio de neceſſario & de ineſſe ualeat in ſecunda & tertia figuris? Arguitur ꝙ non: quia in ſecunda figura ex affirmatiua de neceſſario, & negatiua de ineſſe non ualet ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario. igitur nec econtra ex negatiua de neceſsario & affirmatiua de ineſſe ad concludendum de neceſsario. antecedens apparet per Ariſtotel. in litera, & probatur conſequentia. quia affirmatiua æquipollens eſt ad aſsimilandum ſibi concluſionem ſicut negatiua. ¶ Secundo arguitur contra Cæſare. quia non ſequitur de neceſsitate. nullum album eſt nigrum: omnis homo eſt niger, poſito, quòd ita ſit. igitur omnis homo de neceſsitate nõ eſt albus. præmiſsæ ſunt ueræ, & concluſio falſa. quia quemlibet hominem contingit eſſe album. ¶ Tertio arguitur contra cameſtres, quia nõ ſequitur, omnis planeta lucet. nulla luna de neceſsitate lucet. igitur nulla luna de neceſsitate eſt planeta. maior eſt uera, poſito, quòd nullus planeta de facto eclypſatur. & minor eſt uera. quia poſsibile eſt lunam nõ lucere. ut patet in eclypſi: & tamen concluſio eſt falſa: quia omnem lunam neceſſe eſt eſse planetam. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtot. in iſto primo. ¶ In quęſtione primo videbitur, qualiter ualeat mixtio de neceſſario & de ineſse. in ſecunda figura, ſi negatiua ſit de neceſsario, & affirmatiua de ineſse. ſecundo qualiter ualet in illa ſecunda figura, ſi econtra. & tertio qualiter ualet in tertia figura.

Quan-

QVANTVM ad primum notandum, ꝙ si illa de necessario sit in sensu composito, aut etiam de modo negato, non ualet syllogismus in secunda figura. patet de illis de sensu composito per secundam rationem ante oppositum. & de illis de modo negato patet per tertiam rationem. & ideo ista mixtio si ualeat, solum ualet si illa de necessario sit in sensu diuiso de modo affirmato. ¶ Secundo notandum, quòd in ista mixtione debet supponi, ꝙ negatiua de necessario quæ cum hoc, ꝙ est de necessario est necessaria, conuertitur simpliciter in aliã de necessario. ¶ Similiter, ꝙ vniuersalis negatiua de necessario, dato, ꝙ sit contingens, dumtamẽ subiectum supponat pro his quæ possunt esse, conuertitur simpliciter in aliam de necessario. & istius causa prius fuit dicta. ¶ Istis præmissis ponuntur conclusiones. ¶ Prima est, ꝙ Cæsare & Festino valent, dumtamen maior q̃ est de necessario, sit necessaria, uel etiam contingens, dumtamen eius subiectum supponat pro his quæ possunt esse. probatur, quia tũc vniuersalis negatiua ꝑ suppositum conuertitur simpliciter, ac si eẽt de inesse: ideo reducitur ad primam figuram tam cæsare quam Festino omnino consimiliter, ac si fieret ex ꝑmissis de inesse. ¶ Secunda conclusio est, ꝙ si maior sit de necessario, & cum hoc sit contingens, ita ꝙ subiectum supponat pro his quæ sunt, tunc non ualet cæsare nec Festino. ꝓbatur per instantiam: quia non sequitur. omne lucens super nostrum hemisperiũ necesse est non esse planetã. omnis luna est planeta. igitur omnem lunam necesse est non lucere super nostrũ hemisperium. premissę sunt veræ & conclusio falsa. vnde posito, ꝙ omnis planeta sit sub nostro orizonte: tunc maior est uera, supposito, ꝙ eius subiectum supponat ꝑ his, quæ sunt. ¶ Tertia conclusio est, ꝙ camestres nullo modo ualet siue negatiua de necessario sit necessaria, siue contingens, patet ꝑ instantiam. quia non sequitur, omnis planeta lucens super nostrum hemisperiũ, est sol. omnẽ lunam necesse est non esse solem, igitur omnem lunam necesse est non lucere super nostrum hemisperium. præmissæ sũt ueræ & conclusio falsa. ¶ Quarta conclusio, quod

si maior in camestres. s. de inesse sit necessaria, hoc est de inesse simpliciter, tunc ualet camestres, aliter non. ꝙ sic ualeat, probatur. quia ex opposito conclusionis & minori sequitur maiorem non esse necessariam, quod est contra positum antecedens: & fiat syllogismus in camestres sic. omne.b.est.a. & sit ista necessaria omne. c.necesse est nõ eẽ. a. igitur omne. c. necesse est non esse.b.quia non sequitur, detur oppositum cõclusionis. s.quoddam.c.potest eẽ.b.& ponatur ineẽ.s.quoddam.c. est b.tunc ex minori, quę dicebat, ꝙ omne.c.necesse est non eẽ.a.sequitur ꝙ nullũ. c.potest eẽ.a. & tamẽ aliqđ c.est. b. ut iam reseruatũ est ex opposito cõclusionis posito ineẽ. igitur aliquod. c. est. b. quod tamen non est a. & per consequens aliquod. b. non est. a. igitur maior, quæ dicebat omne. b.est.a. non erat necessaria. quæ tamen ponebatur esse necessaria. ¶ Quinta conclusio est, ꝙ Barocho ualet eodem modo, sicut camestres, & aliter non. ita ꝙ in Barocho sequitur conclusio de necessario, si maior sit de inesse simpliciter. sed si maior sit de inesse ut nunc, qualitercunque fuerit minor, de necessario, siue necessaria, siue contingens, non ualet syllogismus. Et hoc de primo.

QVANTVM ad secundum: notandum, quod in proposito non est dubium, an sequatur conclusio de inesse: quia ex duabus de ineẽ in omnibus quatuor modis secundæ figuræ valet syllogismus ad concludendum de ineẽ. igitur si una fuerit de ineẽ, & alia de necessario, adhæc valebit syllogismus ad cõcludendum de ineẽ, quęcunque præmissarum fuerit de necessario per illã regulam. Quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens, modo ad istam de necessario sequitur illa de ineẽ. ¶ Secundo notandum, ꝙ etiam in proposito non est dubium. an ex una de necessario & alia de ineẽ sequatur conclusio negatiua de necessario de mõ negato: quæcunque præmissarum fuerit de necessario, siue affirmatiua, siue negatiua: quia ad præmissas sic dispositas sequitur conclusio negatiua de inesse: modo ad negatiuam de ineẽ: sequitur negatiua de necessario, sicut sequitur, nullum.b.est. a. igitur nullum. b.de

b. de necessitate est. a. igitur ista eadem conclusio sequitur ad præmissas, ad quas se quebatur negatiua de ineẽ. nam ad quæcunque sequitur antecedẽs, & consequẽs: ideo solum restat difficultas de affirmatiuis de necessario, de modo affirmato.

¶ De quibus ponuntur conclusiones. Prima est, quòd cæsare & camestres non ualent, si affirmatiua sit de necessario ad cõcludẽdum de necessario. ¶ Probatur per instantiam contra cæsare, posito, ꝙ Deus non sit creans. Nullũ creans est Deus. omnem primã causam necesse est eẽ Deũ. igitur omnem primam causam necesse est non eẽ creantem. præmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa. ¶ Secundo instatur contra camestres, posito, ꝙ nullus planeta luceat super nostrum hemisperium, nisi sol. tunc arguitur sic. omne quod est lucens sup nr̃um hemisperium de necessitate est sol. nulla luna est sol. igitur omnem lunam necesse est non lucere super nostrũ hemisperium. præmissæ sũt ueræ, & conclusio falsa. ¶ Secunda conclõ est, ꝙ cæsare & Festino ualent ad concludẽdum de necessario. si maior, quæ est uniuersalis sit de inesse simpliciter. & minor de necessario. ꝓbatur. quia per cõuersionem minoris de inesse simpliciter fieret prima figura. mõ dictum fuit ꝙ in prima figura ualet mixtio ex maiori de inesse simpliciter, & minori de necessario ad cõcludẽdum de necessario. ¶ Tertia conclusio est, ꝙ camestres & Barocho ualent ad concludendum de necessario. si maior sit de necessario pro his, quæ possunt eẽ: & minor de inesse sit necessaria. licet nõ de necessario: probatur: quia ex opposito cõclusionis & maiori infertur opposita necessitas minoris: v. g. in camestres syllogismus talis. omne. b. necesse est eẽ. a. nullũ. c. est. a. posito, ꝙ hæc sit necessaria. igitur oẽ. c. necesse est non eẽ. b. quia si nõ sequitur, detur oppositũ conclõnis. s. quoddam. c. põt eẽ. b. tũc accipiat maior primi syllogismi. s. oẽ b. necesse est eẽ. a. ſm istum sensum. oẽ qđ põt eẽ. b. necesse est eẽ. a. Et tunc fiat syllogismus, omne quod põt esse. b. necesse est eẽ. a. qđdam. c. põt eẽ. b. igitur qđdam. c. necesse est esse. a. q̃ cõtradicit minori primi syllogismi, quæ dicebat, ꝙ nullum. c. est. a. ¶ Quarta conclu-

clusio, quòd si maior sit de necessario pro his quæ sunt non ualēt illi syllogismi ad concludendum de necessario supposito adhuc. ꝙ minor de inesse sit necessaria probatur. supposito, ꝙ planeta solus sol luceat sup̄ nostrum hemisperium. tūc arguitur sic. omnem planetā lucētem super nostrum hemisperium necesse est esse solem. nullum carens luce est sol. igitur omne carēs luce necesse est non lucere. conclusio est falsa, supposito, ꝙ luna nunc de facto sit eclypsata per interpositionē terræ inter solem & lunam. & tamen maior est uera. q̄a omnem solem necesse est lucere. & similiter minor. & sic patet qualiter in secunda figura affirmatiua præmissa existēte de necessario, & negatiua de inesse fit syllogismus ad concludēdum de necessario. & qualr̄ non. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium ponuntur duæ conclusiones. ¶Prima est, quòd omnes modi tertiæ figuræ ualent ad concludendum de necessario. si maior sit de necessario & minor de inesse, & quatuor modi, in quibus maior est uniuersalis. probantur per conuersionem minoris: quæ est de inesse: quia illa minore conuersa fit prima figura, & illi quatuor modi sunt Darapti Felapton Datisi & Ferison. sed alij duo modi, scilicet Disamis & Brocardo probantur dupliciter. ¶Vno modo expositoriè ut fiat syllogismus in Disamis sic. quoddam. b. necesse est esse. a. omne. b. est. c. igitur quoddam. c. necesse est esse. a. probatur cōsequentia, signando illud. b. de quo dicitur in maiore, quòd necesse est ipsum esse. a. & arguitur sic. hoc. b. necesse est esse. a. hoc idem. b. est. c. quia in minori dicitur quòd omne. b. est. c. igitur quoddam. c. de necessitate est. a. & habetur propositū. ¶Consimiliter probaretur Brocardo, signando subiectum maioris, ut prius. ¶Secundo isti modi probantur per impossibile, quia ex opposito conclusionis, & minore infertur oppositū maioris, & fiat primus syllogismus: ut prius in Disamis. ut quoddam. b. necesse est eē. a: oē. c. est. b. igitur quoddam. c. necesse est eē. a. quia detur oppositū, ꝙ oē. c. potest non eē. a. oē. c. est. b. ut dicebatur in minori. igitur oē. c. possibile est non esse. a. Et cōsimiliter potest fieri

in Brocardo. ¶Secunda conclusio eſt iſta, ꝙ ſi maior ſit de ineſſe, & minor de neceſſario, non ualent modi tertiæ figuræ ad cōcludendum de neceſſario. & quia magis apparet de Darapti, & Diſamis, & huiuſmodi diſpoſitio valet. igitur contra iſtos modos datur inſtātia. ¶Primo in Darapti, vbi maior eſt de ineſſe, vt nunc: ut omnis Deus eſt creans, poſito, quòd ita ſit. omnē Deū neceſſe eſt eſſe primam cauſam. igitur quandam primā cauſam neceſſe eſt eſſe creātem. præmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa. ¶Secundo inſtatur, vbi maior eſt de ineſſe ſimpliciter arguēdo ſic. omnis pars zodiaci exiſtens in oriente noſtro oritur nobis. hæc ſemper eſt uera, ſed omnis pars zodiaci exiſtens in oriente noſtro de neceſſitate eſt pars zodiaci. igitur aliqua pars zodiaci de neceſſitate oritur nobis. præmiſſæ ſunt ueræ, & cōcluſio falſa. igitur talis diſpoſitio nō valet. Et ſic patet, qualiter ī tertia figura valeat mixtio ex una de ineſſe, & alia de neceſſario. & hoc de tertio. ¶Rationes ante oppoſitum ſunt ſolutæ per concluſiones primi articuli: Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Queſtio. XXX.

QVæritur trigeſimo. Vtrum propoſitiones de cōtingenti poſſint conuerti in oppoſitam qualitatem? Arguitur primo, ꝙ non: quia non ſequitur, contingens eſt eſſe. igitur cōtingens eſt non eſſe. Nam ad iſtam, contingens eſt eſſe, ſequitur per æquipollentiam iſta non neceſſe eſt non eſſe. ſed ad iſtam contingens eſt non eſſe, ſequitur iſta nō neceſſe eſt eſſe. ſed ad illam non neceſſe eſt non eſſe: nō ſequitur illa, non neceſſe eſt eſſe: vt ad iſtam contingens eſt eſſe, ſequitur iſta, contingens eſt non eſſe. ¶Secundo nulla oppoſita poſſunt ſtare ſimul. ſed conuertens & cōuerſa ſtant ſimul. igitur conuertens & conuerſa nō ſunt oppoſita, & per conſequens non ſunt oppoſitæ qualitates. ¶Tertio quia non ſeqtur, contingit quoddā ens eſſe ſortem. igitur contingit quoddam ens non eſſe ſortem: quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum. vnde hæc eſt neceſſaria: qđdam ens non eſt ſortes.

¶Oppoſitum arguitur per Ariſto. in iſto primo in tractatu de contingenti.

Nota, ꝙ hoc nomen: contingens: capitur dupliciter. Vno

Vno modo, ut conuertitur cum possibili, & isto modo sumendo omne illud est cõtingens, quod non est impossibile: & sic propositiones de contingenti non conuertuntur in oppositã qualitatem. quia non sequitur, Deum contingit esse iustũ. igitur Deum contingit nõ esse iustum. Alio modo accipitur cõtingens prout restringitur ad possibile, non necessariũ. & sic sumit Aristo. contingens in isto primo. vbi dicit, quod contingens est, quo non existente necessario posito inesse nullũ sequitur impossibile. SECVNDO nota, quod propositio de contingenti potest cõuerti dupliciter. Vno modo in oppositam qualitatẽ: ita ꝙ đ affirmatiua fiat negatiua, manente eodẽ subiecto & ṗdicato. Alio modo possunt conuerti illę, de contingenti ad vtrumlibet transponendo terminos, sicut illæ de inesse. ISTIS præmissis in quęstione. ¶Primo videbitur, qualiter propositiones de contingenti ad utrũlibet in sensu composito cõuertuntur in oppositam qualitatem. ¶Secundo, qualiter illæ in sensu diuiso conuertuntur in oppositã qualitatẽ. ¶Tertio, qualr illæ in sensu cõposito cõuertuntur transponẽdo terminos. ¶Et quarto, qualr illę isẽsu diuiso cõuertuntũ trãsponẽdo terminos. QVANTVM ad primum. Prima conclusio ẽ ista, qđ nulla propositio de contingenti in sensu composito conuertitur in oppositam qualitatem, seruata eadem quãtitate antecedentis & consequentis. probatur per instãtias: quia non sequitur. contingit omne ens esse Deũ. igiť cõtingit nullũ ens esse Deũ. qa añs ẽ uerum, secundum fidem. immo aliquando ita erat. s. ante creationẽ mũdi, quod omne ens fuit Deus. & tamen conclusio est falsa, & impossibilis. ¶Secũdo patet de vniuersali negatiua: quia hæc est ũera, contingit nullum ens esse sortem. nunc mortuo sorte nullum ens est sortes. & tamen hæc est falsa: cõtingit omne ens esse sortẽ ¶Tertio patet de particulari affirmatiua per tertiam rationẽ ante oppositum. ¶Quarto de particulari negatiua; qa non sequitur, contingit qđdam ens nõ esse Deum. igitur contingit quoddam ens esse Deum: quia antecedẽs est verum, & consequens falsum. nam hæc est necessa

tia, & non contingés, qđ-dam ens est Deus. ¶Secunda conclusio est, qđ omnis propositio de contingenti potest conuerti in oppositam qualitatem mutata q̃titate antecedentis & consequentis, itaq; de uniuersali fiat particularis, & econtra. & loquor de illis in sensu cõposito. probatur, quia sequitur, cõtingit oē. b. esse. a. igitur contingit quoddam. b. non esse. a. quia istæ duæ cõtradicunt. oē. b. est. a. & qđdam. b. nõ est. a. mõ si unum cõtradictorium est contingens & reliquum: Ex quo patet, q; particularis negatiua conuertitur in vniuersalem affirmatiuã, & econtra: & vniuersalis negatiua ĩ particularẽ affirmatiuã, & ecõtra. ¶Secundo sequitur, q; quælibet duo cõtradictoria mutuo se inuicẽ cõsequunt huiusq; addito hoc mõ cõtingens. Et hoc de primo

QVANTVM ad sm notandũ, q; illarum de contingẽti in sensu diuiso: quædam est de modo affirmato, & quædã de modo negato. ¶Tunc ponuntur conclusiones. Prima est, quòd nulla propositio de contingenti de modo negato conuertitur in oppositam qualitatem. nec affirmatiua potest cõuerti in negatiuam de modo negato. probatur; quia non sequitur. nullum hominem contingit esse asinũ. igitur omnem hominem cõtingit esse asinum. ¶Item non sequitur, omnem hoiem contingit currere. igitur nullũ hominem contingit currere: quia añs est verum, & consequens falsum. ¶Secunda conclusio, q; ois propositio de contingenti affirmatiua, & omnis negatiua de modo affirmato in sensu diuiso cõuertitur in oppositam qualitatem, sicut sequitur. oē. b. contingit esse. a. igitur oē. b. contingit nõ esse. a. probat; quia ad illam oē. b. contingit esse. a. sequitur ista. igitur nullum. b. necesse est esse. a. per diffinitionem contingẽtis: Similiter ad eandem sequitur. igitur nullum. b. impossibile est esse. a. per eandem diffinitionẽ. modo ad istam nullum. b. necesse est esse. a. sequitur q; omne. b. contingit non esse. a. sequit igitur, quòd omne b. contingit esse. a. igitur prima implicabat vtranque, scilicet tam affirmatiuam, quã negatiuam. & sic istam conclusionem Aristot. intendit in isto primo, quando ponit, quòd illæ de contingenti cõuertuntur in oppositã qua-

lita-

litatem. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium. Prima conclusio est ista, ꝙ vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua de contingenti in sensu cõposito conuertuntur simpliciter in terminis sumendo conuersionem penes dictũ. ita quòd vniuersalis negatiua cõuertitur in vniuersalem negatiuam, & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam. probatur: quia sequitur, contingit nullum. b. esse. a. igitur cõtingit nullum. a. esse. b. quia istæ duæ nullum. b. est a. & nullum. a. est. b. mutuo se inuicem consequuntur. igitur si una est contingens, & alia: aliter ex necessario sequeretur cõtingens. & eodem mõ probabitur de particulari affirmatiua. Ex ista conclusione sequitur, ꝙ particularis affirmatiua cõuertitur ĩ vl'em negatiuã: & vl'is negatiua in particularẽ affirmatiuã. probaẗ: quia uniuersalis negatiua & particularis affirmatiua de contingenti in sensu composito mutuo se inuicem consequuntur. vt patet ex primo articulo. igitur quicquid sequitur ad uniuersalem negatiuam: sequitur ẽt ad particularẽ affirmatiuam, & econtra. sed ad vl'em negatiuã sequiẗ vniuersalis negatiua cõuertẽs, vt probatũ est. igitur illa eadem sequitur ad particularẽ affirmatiuam. ¶Secunda concl'o, ꝙ vniuersalis affirmatiua de cõtingẽti ad vtrũ libet in sensu cõposito conuertiẗ ĩ particularẽ affirmatiua de possibili. & in nullã aliã. Prima pars concl'onis ꝓbaẗ: qa ad affirmatiuã de cõtingenti seqtur affirmatiua de posi, & ista affirmatiua de posi cõuertiẗ in ꝑticularẽ affirmatiuã de posi: ut prius patuit. Scd'a pars concl'onis probaẗ. primo nõ cõuertiẗ in vl'em, quia hæc est vera: contingit oẽm lunã lucere: & tñ nulla cõuertens seqtur ex ipsa. qa nec est necessariũ, nec contingẽs, nec possibile, oẽ lucens eẽ lunã: nec in aliquã particularem. qa hæc est uera, oẽm Deũ contingit creare, posito, ꝙ Deus nũc creet de facto. & tñ sua cõuertẽs est falsa, siue affirmatiuè: siue negatiuè. qa omne creans necesse est esse Deum, q̃ interimit quamlibet de contingenti. ¶Ex ista concl'one sequitur, ꝙ particularis negatiua de cõtingẽti in sensu cõposito cõuertiẗ in aliq̃ affirmatiuã de posi. ꝓbaẗ. vl'is. n. affirmatiua & ꝑticl'aris negatiua mu-

tuo ſe conſequuntur, vt patet ex primo articulo. igitur in quacunque vna conuertitur & reliqua. Et hoc de tertio.

QVANTVM ad quartum ſit prima concluſio iſta, ꝙ nulla de cõtingenti in ſenſu diuiſo conuertitur in aliam de contingenti. Probatur, poſito, quòd Deus nunc ſit creans: tunc hæc eſt uera, oēm Deum contingit creare, & tamē quælibet cõcurrens iſtam eſſet falſa de cõtingēti. nam quilibet creās de neceſſitate eſt Deus. ut patet ex aliis q̃õnibus, quæ interimũt illam de cõtingē ti. ¶Secundo patet concluſio de modo negato, q̃a nõ ſequitur, nullum creans cõtingit eſſe Deum. igitur nullum Deũ contingit eē creātem. quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum. ¶Secunda cõcluſio eſt iſta, ꝙ oēs de contingenti conuertuntur in particularē affirmatiuam de poſſibili, exceptis illis de modo negato. probatur, quia ad affirmatiuas de contingenti, ſiue dictum ſit affirmatum, ſiue negatũ, ſequuntur affirmatiuæ de poſſibili. modo q̃libet affirmatiua de poſſibili conuertitur in particularē affirmatiuā de poſſibili. ¶Tertia concluſio eſt, ꝙ nulla de contingenti in ſenſu diuiſo cõuertitur in uniuerſalem. probatur. q̃a hæc eſt uera, omnem lunā contingit lucere. & tñ quælibet ſua conuertens eſſet falſa. quia nec oē lucens contingit eſſe lunam. nec oē lucēs poſſibile, aut neceſſariũ eſt eſſe lunā. ¶Quarta cõcluſio, ꝙ nulla de contingenti in ſenſu diuiſo conuertitur in aliquā negatiuā: quia poſito, ꝙ Deus nunc ſit creans, hæc eſt uera. oēm Deum cõtingit creare. ſequitur iſta. oēm Deum contingit non creare, & tñ hæc eſt uera. oē creans de neceſſitate eſt Deus, quæ interimit quālibet negatiuā, quæ põt eſſe conuertens illius, oēm Deũ contingit creare. & hoc de quarto. ¶Tunc ad rationes.

¶Ad primam dico, quòd iſtæ æquipollentiæ dantur de contingenti pro poſſibili, & non de contingenti ad vtrumlibet. ¶Ad ſecundam concedo, ꝙ nulla oppoſita poſſunt ſimul ſtare in ueritate loquendo de oppoſitis contrariè vel cõtradictoriè. modo conuertens & cõuerſa non ſunt oppoſitæ ſecundum ueritatem. ſed ſolum ſecundum qualitatem, eo quòd vna eſt affirmatiua, &

alia negatiua. ¶Tertia fuit soluta prius. Et hoc ad quæsitum.

Quæst. XXXI.

QVeritur trigesimoprimo, vtrum ex ambabus de contingenti fiat bonus syllogismus? Arguitur ꝙ non. quia non sequitur, contingit omne currens esse hoīem: contingit omnē equum esse currentem. igitur contingit omnem equū esse hoiem. præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. ¶Secundo arguitur in illis de sensu diuiso, posito, ꝙ nihil currat nisi homo. & tunc arguitur sic. omne currens cōtingit esse hominem: omnē equum contingit esse currē tem. igitur omnē equum cōtingit esse hominem. ¶Oppositum arguitur per Arist. in isto primo capitulo de cōtingenti.

NOTANDVM, ꝙ ex duabus de contingenti ad vtrumlibet in sensu composito: uel etiam ex duab. de possibili cōi non ualet syllogismus: quia non sequitur, ꝙ si vtraque p̄missa sit possibilis vel cōtingens, ꝙ pp hoc cōclusio sit possibilis: immo oportet vltra addere in ante, ꝙ vtraq; p̄missa sit possibilis, alteri cōpossibilis. m̄ō possibile est, ꝙ duæ p̄missæ sunt ad se inuicem incōpossibiles, & tñ vtraque est possibilis, ut patet in primo argumento. ¶Ex quo patet, quādo Arist. dat illam regulā, qñ ad. a. esse sequitur. b. esse. ad. a. eē possibile, sequitur. b. eē possibile. ipse intelligit p. a. copulatiuam factam ex duabus præmissis, quæ nō potest eē possibilis, nisi vtraque pars sit possibilis, & omnes simul sint compossibiles: quia aliter illa regula esset falsa.

SECVNDO nota, ꝙ ex duab. p̄missis de possibili non fit syllogismus ad concludendum de possibili si subiectū maioris sumatur pro his q̄ sunt, & non pro his q̄ possunt esse. verbigratia nō sequitur. omne currēs potest eē homo. omnis equus potest eē currens, igitur omnis equus potest esse hō.

ISTIS præmissis primo ponuntur duæ cōclusiones. deinde mouebuntur dubia. ¶Prima cōclusio est ista, ꝙ quatuor modi primæ figuræ valent ex duab. de possibili, sumendo subiectū maioris p his, quę pñt eē. probaī. quia oēs illi modi tenent directē p dici de omni, vel de nullo, ut patet explicando maiorē. Exemplū in barbara.

omne.b.pōt esse.a. omne.c. pōt esse.b.igitur oē.c.potest esse.a. iste syllogismus tenet directè per dici de omni:dū tamen explicetur maior dicendo,oē qđ pōt esse.b. pōt esse.a. quia directè fit sumptió sub subiecto, dicendo. omne.c.pōt esse b.& cōformiter pōt exemplificari de aliis modis. ¶ Secunda conclusio,ꝙ in ista figura nó valet aliquis modus ex ambabus de contingenti.si illa de contingēti sumatur de modo affirmato in utraq; ꝓbatur.quia illa dispositio non valet ad concludendum de possibili,in qua est reperire terminos, in quib. fiat vniuersalis affirmatiua de necessario:& alios in quib.stat vniuersalis negatiua de necessario.Exemplum, sumendo terminos,in qbus nulli, oīs homo potest eē currēs. vel etiam non currens.omnis equus pōt esse currens, vel ēt non currens.igiť omnis equus potest esse homo. nō sequitur.immo stat vniuersalis negatiua de necessario.quia oēm hoiem necesse est nō esse equū.sed termini in quib.oī sunt isti. creās Deus prima cā. ita ꝙ iste terminus creans sit mediū, vt patet exemplū intuenti. ¶ Tertia concło est, ꝙ quatuor modi secundæ figuræ valent ex ambobus de possibili in sensu diuiso ad cōcludendū de possibili sumēdo subiecta propōnum pro his quæ pn̄t eē,ꝓbatur, quia in oībus modis secūdæ figuræ ex opposito cōcłonis,& maiori pōt inferri oppositū minoris,v.g.arguendo sic.Nullū,qđ pt esse.b.pt esse.a.omne.c.pōt esse.b.igitur nullū.c.potest esse.a. quia deť oppositū conclusionis,ꝙ aliqđ c.pōt esse. a. & iungatur cū maiore arguendo sic.Nullū b.potest esse a. quoddam.c. pt esse.b. igitur quoddam.c. non pt esse. a. q̄ contradicit pmissæ maiori. ¶ Quarta cōclusio,ꝙ ex duab. de possibili pro his q̄ sunt in secunda figura fit syłs ad concludēdum negatiuā de inesse, & non de possibili.ꝓbatur.qa seq̄tur.oē qđ est b.pt esse.a. nullū qđ est. c. pt esse.a.igitur nullum.b.est. c. & pt ꝓbari per impoſe,sicut in pcedenti cōcłone. ¶ Quinta cōclusio est ista, ꝙ oēs modi tertiæ figuræ valent ex duabus de possibili in sensu diuiso ad cōcludendū de possibili.ꝓbatur, qa oēs illi modi ꝓbantur per syllogismū expositorium.v.g.in darapti omne.b.potest esse.a. oē. b. potest esse.c. igiť quoddā. c. potest

poteſt eſſe. a. quia ſignetur aliqđ.b. de quo dr̄ in maiore, ꝙ ipſum pōt eſſe. a. tunc illud idem. b. eſt. c. quia in minori dicitur, ꝙ omne. b. eſt. c. igitur ſequitur expoſitoriè, ꝙ aliqđ.c. eſt.a. & ita ꝓbatur de aliis modis. & dico notabiliter in cōcluſione ſumēdo ſubiecta pro his quæ pn̄t eſſe. quia ſi ſumantur ꝓ his quæ ſunt: tunc non valet ſyllogiſmus: quia non ſeq̄tur, poſito, ꝙ nihil ſit currēs niſi aſinus. omnis homo poteſt ridere. omnis homo p̄t currere. igitur quoddam currēs p̄t ridere: quia ſumēdo ſubiecta pro his quæ sūt vtrobique: certum eſt, ꝙ p̄miſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa. Et oēs dictæ concluſiones quæ poſitæ ſunt de poſſibili poſsūt etiam poni de contingenti ad vtrumlibet. quia ad iſtas de contingenti ad vtrumlibet ſequuntur iſtæ de poſſibili. mō q̄cquid ſequitur ad cōſequēs, ſequitur ad an̄s. patet igitur qualiter in tribus figuris fit ſyllogiſmus de cōtingenti, & qualiter non. & hoc de primo.

De secundo dubitatur de illa regula, quam ponit Ariſtote. in iſto capitulo. ſ. cuiuslibet bonæ conſequentiæ ſi antecedens eſt poſſibile: conſequens eſt poſſibile. ¶Rn̄detur primo, ꝙ non oportet, ꝙ ſi alicuius ſyllogiſmi p̄miſſę ſint poſſibiles, ꝙ ꝓꝑ hoc illa concluſio ſit poſſibilis: quia forte illæ p̄miſſæ ſunt ſibi inuicem incompoſſibiles, ut argutum fuit ante oppoſitum. ¶Secundo dico, quòd non ualet, quòd ſi antecedens alicuius bonæ conſequentiæ poſſit eſſe verum, ꝙ ꝓꝑ hoc cōſequens poſſit eſſe uerū. q̄a iſta cōſequētia eſt bona. oīs ꝓpoſitio eſt affirmatiua. igitur nulla eſt negatiua. & tn̄ an̄s p̄t eſſe uerum, & conſequens impoſſibile eſt eſſe uerū. ¶Tertio dico, ꝙ illa regula ſic intelłr, ꝙ ſi alicuius conn̄tiæ totale an̄s ſit poſſibile ſit, ꝙ oēs ſuæ ꝑtes ſint poſſibiles, & cuilibet alteri cōpoſſibilis: neceſſe eſt, ꝙ cōſequens ſit poſſibile, ut ponit Ariſtoteles in iſto primo. ¶Secundo dubitatur, qualiter iſta regula, quam ponit ibidem ſit intelligenda, ſcilicet quòd poſſibili poſito in eſſe nullum ſequitur impoſſibile, & apparet inſtantia in multis, ut in iſtis. in infinitum poteſt continuum diuidi: ſortes curret in tempore futuro. & ſic de ſimilibus. ¶Rn̄detur ad iſtud dubium ſm̄ diuerſi-

tatem propositionum, ꝙ si propositio sit de præsenti: & ponatur in eẽ, ꝙ sic sit sicut propositio significat eẽ, tunc nullum sequitur impossibile. Item si sit de præterito, & ponatur sic fuisse, quomodo illa significat fuisse: tunc nullũ sequitur impossibile, & proportionabiliter de illa de futuro. quæ si ponatur sic fore: qualiter illa significat fore. tunc si illa sit possibilis, nullum sequitur impossibile. uerum est tamen, sicut patet ex solutione præcedentis dubii, ꝙ non omnia possibilia possunt simul poni in esse ex eo, ꝙ aliqua possibilia sunt sibi inuicem incompossibilia. Et notandum, quòd ponendo propositiones possibiles in esse: nõ semper debet retineri eadẽ forma terminorum: immo aliquãdo vniuersalis debet poni in esse per suas particulares, & hoc diuersis temporibus. & aliquando loco subiecti debet sumi pronomen demõstratiuum. & ita diuersimodè secundum exigentiã propositionis possibilis, quæ debet poni in esse. ¶Tunc rationes sunt solutæ per prædicta. Et sic patet quid sit dicendum ad quæsitum.

Quęst. XXXII.

QVæritur trigesimosecundo. Vtrum ex vna de cõtingenti: & alia de ineẽ ualeat syllogismus? Arguitur primo, ꝙ non in barbara. quia non sequitur, contingit omne currens esse hominem. omnis equus est currens. igitur contingit omnem equum esse hominem. præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. ¶Secundo arguitur contra cęsare. quia non sequitur. omnem hominem contingit nõ currere, omne risibile currit. igitur omne risibile contingit non esse hominem. ¶Oppositum arguitur per Arist. in isto primo. ¶In quæstione primo uidebitur de mixtione ex una de contingenti, & alia de inesse in prima figura. secundo in secunda figura. tertio in tertia.

QVANTVM ad primum ponuntur conclusiones. ¶Prima est, quòd ex una de inesse, & alia de contingenti in sensu composito, non valet syllogismus. probatur per terminos, in quibus omni & nulli. & sunt termini in quibus omni. Deus: creans: prima causa posito de facto, quòd Deus sit creans: tunc arguitur sic.

om-

oē creās est Deus: omnem primā causam contingit esse creantem. tamen cum istis stat, qđ omnis prima causa ē de necessitate Deus. sed termini in quibus nulli sunt currens homo equus. arguēdo sic. cotingit omne currens esse hominem. omnis equus est currens. posito, quod ita sit. cū istis stat, quod omnem equum necesse est non esse hominē. & quantum ad istam conclusionem idem est iudiciū de illa de possibili, & de illa de contingenti. ¶Secunda conclusio est, quod si illa de inesse sit de inesse simpliciter ex una de inesse & alia de possibili in sensu cōposito, fit sillogismus ad cōcludendum de possibili in sensu composito. & causa huius est: quia illa de inesse simpliciter. quia est necessaria, est possibilis, & cuilibet alteri possibili compossis. modo si ambæ p̄missæ sint & possibiles & compossibiles, necesse est conclusionē esse possibilem. ¶ Et notandum, quod quantum ad istam conclusionem differētia est inter istam de contingenti ad utrumlibet, & illa de possibili. quia ex una de contingenti ad utrumlibet & alia de inesse simpl'r non sequit̄ cōclusio de cōtingenti ad vtrūlibet: sed đ possibili cōmuni: quia ad illam de contingenti ad utrumlibet seqtur illa de possibili. modo quicquid sequitur ad cōsequens: seqtur ad antecedens. ¶Deinde ponuntur conclusiones de sensu diuiso. Prima est, qđ quattuor primi modi figurę ualēt ad concludendum si maior sit de posi & minor de inesse. probatur. quia uel maior est de posi p̄ his quæ sunt, uel pro his quæ possunt esse. si pro his quæ sunt: tunc sill's tenet imediatē per dici de omni, arguendo sic. omne quod est. b. pōt esse. a. oē. c. est. b. igitur omne. c. pōt esse. a. Si verò maior sit de possibili pro his quæ possunt esse: tunc si ad illam de inesse sequatur illa de possibili, sequitur, quod adhuc fiet sillogismus perfectus ex maiore de posi p̄ his q̄ p̄nt eē, & minore de posi, quę sequitur ad illam de inesse. ¶Modo quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad antecedens. ¶ Secunda conclusia est ista. quod si maior sit de īesse, & minor de possibili, non ualet sillogismus: quia non sequitur in barbara, omne currens est homo: omnis equus potest

teſt currere.igitur omnis equus poteſt eſſe homo. qa præmiſſæ ſunt ueræ,& concluſio impoſſibilis. ¶Secundo modo inſtatur contra celarent. quia nõ ſequitur. nullũ creans eſt Deus: omnis prima cauſa poteſt eſſe creans. igitur nulla prima cauſa poteſt eſſe Deus.¶Tertia concluſio eſt iſta, quod ſi maior ſit de ineſſe ſimpliciter ualet ſyllogiſmus. qa ad illam de ineſſe ſimpliciter ſequitur vna de poſſibili ꝓ his quæ poſſunt eſſe.verbi gratia.ſeqtur.hęc eſt neceſſario. omnis hõ eſt aĩal. igitur omne quod poteſt eſſe homo,poteſt eſſe animal. modo ex maiori poſſibili ꝓ his quę poſſunt eſſe:& minori de poſſibili ualet ſyllogiſmus,vt prius patuit. igitur ex maiori de ineſſe ſimpliciter & minori de poſſibili ualet ſyllogiſmus: quia quicquid ſequitur ad conſequens: ſequitur ad antecedens.Et iſta eadem cõcluſio poteſt poni de contingenti ad vtrumlibet. ſed tunc inferretur concluſio de compoſi, & nõ de cõtingẽti ad vtrũlibet. Et hoc de primo.

Qvantvm ad ſecundũ ponuntur concluſiones. ¶Prima eſt,quod mixtio ex vna de contingenti & alia de ineſſe nõ ualet in ſecunda figura:qualiter cunque cõbinando illam de ineſſe cũ illa de cõtingenti: ſiue illa de ineſſe ſit affirmatiua, ſiue negatiua.ꝓbatur.qa eſt reperire terminos, in quibus ſtat v'lis affirmatiua de neceſſario.& eſt reperire alios, in quibus ſtat vniuerſalis negatiua de neceſſario. igitur talis diſpoſitio nõ ualet. cõſequẽtia tenet in iſto primo ꝑ totũ. & antecedẽs ꝓbat.et ſunt termini in quibus, omni:creans:Deus:prima cauſa:qa poſito ꝙ Deus ſit creans.arguit ſic. omnis Deus eſt creans. omnẽ primã cauſã cõtingit nõ creare.cũ iſtis ſtat, ꝙ omnẽ prima cauſam neceſſe eſt eſſe Deum. Item in cęſare ſuppoſito,ꝙ Deus nõ creat:nullus Deus eſt creans: omnẽ primã cauſam cõtingit eſſe creantẽ. cũ iſtis ſtat, ꝙ omnis prima cauſa đ neceſſitate eſt Deus. & eodẽ modo ſi maior ſit de contingenti: ſed termini in quibus nulli ſunt:currẽs: homo: equus. quia ſi uolumus, quod illa de ineſſe ſit affirmatiue: tũc debet poni.quod omnis homo ſit currens, arguendo ſic.omnis homo eſt currẽs. omnẽ equũ contingit non eſſe currentem.cũ iſtis ſtat, quod

quod omnem equũ necesse est non esse hominē. sed si illa de inesse debet poni negatiua: tunc debet poni quod nec homo, nec equus currat, vt fiat syllogismus in eisdem terminis: & stabit vniuersalis negatiua de necessario. ¶Secunda conclusio est ista, quod ex maiore de inesse simpliciter & minori de possibili sequitur conclusio de possibili. in quatuor modis secundæ figuræ. ita quod sic ualet illa mixtio. probatur per impossibile, quia in quolibet illorũ modorũ ex opposito cõclonis, cũ maiore infert oppositum minoris. uerbi gratia. in camestres sit iste primus syllogismus. omne. b. est. a. hæc est necessaria. omne. c. contingit non esse. a. igitur omne. c. contingit nõ esse. b. quia si non sequitur, detur oppositum quod qđdam. c. necesse est esse. b. tũc arguatur sic. omne. b. est. a. quoddã. c. necesse est esse. b. igitur quoddã. c. necesse est esse. a. quæ cõtradicit minori primi sılłs. Et ꝙ iste sılłs valeat, patet, qa prius dicebatur, ꝙ ex maiore de inesse simpłr, & minori de necessario in prima figura fit bonus sılłs. & ꝑ idē põt ꝓbari in alijs modis. ¶Ex conclo ne sequit, qđ ex maiore ꝑ inesse simpłr & minori de contingenti ad utrũlibet in scđa figura fit sılłs ad cõcludēdũ de poßi, qa ex illa de cõtingēti ad vtrũlibet, seqtur illa de poßi. ¶Scđo põt inferri nõ ex conclone, sed ex primo articulo, ꝙ nõ seqtur cõclo de cõtingenti ad vtrũlibet. patet, qa talis cõclo nõ sequebat in cõsılı dispõne primæ figurę, ad quã ista reducitur. ¶Tertio seqtur, quod ultra modos de poßi in ista mixtione possũt multiplicari modi de contingēti ad vtrumlibet: quia semper loco affirmatiuæ potest poni negatiua de cõtingenti ad utrumlibet: & econtra propter eius conuersionē in oppositam qualitatem. ¶Tertia conclusio, quod mixtio de inesse & de possibili non ualet in ista figura, si maior sitđ poßi, quã uis minor sit de inesse simpliciter. probatur primo in cęsare, per terminos in quibus omni & nulli: & sũt termini, in qbus omni oriri ꝑs zodiaci: & pars zodiaci existēs in oriēte, arguendo sic. omnem partem zodiaci cõtingit non oriri: omnis pars zodiaci existens in oriente oritur, hæc est necessaria. & tamen cũ istis stat cõclusio

clusio vniuersalis affirmatiua; quod omnem partem zodiaci existentem in oriēte necesse est esse partem zodiaci. sed termini in quibus nulli sunt lucere: luna: sol: quia omnem lunam contingit non lucere. omnis sol lucet: hæc est de inesse simpliciter. cum istis stat uniuersalis negatiua de necessario, quod omnem solē necesse est non esse lunam. ¶ Quarta cōclusio est, quod mixtio de contingenti & de inesse de modo negato non ualet. & loquor de contingenti ad utrum libet. & sūt termini quibus omni: Deus omnipotens: prima causa: quia nullum omnipotentem contingit esse primam causam. omnis Deus est prima causa. cum istis stat, q̄d omnis Deus de necessitate est omnipotens: sed termini quibus nulli sunt prima causa lapis Deus arguendo sic. nullum lapidem contingit esse primā causam. omnis Deus est prima cā. cum istis stat. ꝙ oēm Deū necesse ē nō eē lapidē. ¶ Quinta cūclusio, ꝙ mixtio de ineē: & d̄ possi d̄ mō negato ualet. verbi grā. Nullū. b. pt eē. a. oē c. est. a. igit nullū. c. pōt esse. b. quia si subiectum maioris sumat̄ pro his q̄ sunt, tunc ualet ad concludendum negatiuam de inesse: sicut dicebatur ī prima figura. Si vero subiectum sumat̄ pro his, quæ possunt esse, tunc maior cōuertitur simpliciter, & ad minorem sequitur una de possibili. & sic fit directè prima figura: vt dicebatur in primo articulo: & sic patet qualiter in secunda figura ualeat mixtio ex una de contingenti: & alia de ineē. & hoc de secundo. ¶ De tertio uideatur in textu: quia ibi totum determinat̄. ¶ Ad rationes solutæ sunt. Et sic patet ad quæsitum.

Quęst. XXXIII.

Veritur trigesimo tertio. utrū ualeat mixtio de cōtingēti & de necessario? Arguit̄ primo, ꝙ non. posito quod planetarū solus sol luceat sup̄ nostrū hemisperium, tunc arguit̄ sic. Omnem planetam lucētem super nostrum hemisperium necesse est esse solem: omnem lunam contingit esse planetam lucentem super nostrum hemisperiū: & tamen conclusio quæ infertur esset falsa: siue inferretur

retur

retur de inesse siue de necessario: siue de contingenti: quia nec lunam contingit. nec necesse nec possibile est esse solem. igitur talis dispositio non valet. ¶Secundo, quia in darapti ex ueris sequitur falsum. igitur illa consequentia non ualet. cõsequentia uero est. antecedens probatur sic arguendo. omnem Deum contingit creare, omnem Deum necesse est esse primam causam. igitur quandam primam causam necesse est creare. præmissę sunt veræ & conclusio falsa. ¶Oppositum arguitur per Aristotelem in isto primo.

Notandvm quod in proposito non est dubium de sensu composito: quia ex una de necessario in sensu composito. & alia de possibili, vel etiam de contingenti fit sillogismus ad concludendum conclusionem de possibili: cuius causa est, quia tam illa de contingenti, quã illa de necessario est possibilis. quia ad quamlibet illarum sequitur illa de possibili. cum igitur illa de necessario cuilibet de possibili sit compossibilis: necesse est: quod ex præmissis, quarum una est de necessario, & alia de contingenti in sẽsu composito, sequatur conclusio de possibili: quia si pmissæ sint possibiles, & ad inuicem compossibiles, necesse est conclusionem esse possibilem. Ideo solum dicendum est de sensu diuiso. & ideo in quæstione primo videbitur, ubi in modo negato premissa negata habet modum affirmatum. Secundo, quando habet modum negatum.

Qvantvm ad primum, ponuntur conclusiones de prima figura. ¶Prima est, qđ ex maiori de possibili vel de contingenti & minori de necessario ualẽt oẽs quattuor modi primæ figuræ ad concludendum de possibili, uel de contingenti, secundum exigentiam maioris, ita quod si maior sit de contingenti ad utrumlibet. & si maior sit de possibili, conclusio debet fieri de possibili. probatur formando sillogismum in barbara: omne b. potest esse a. omne c. necesse est esse b. igitur omne c. potest esse a. quia uel subiectum maioris sumitur pro his, quæ sunt, uel pro his quę possunt esse. si pro his quæ sunt, & cum ad minorem, de necessario sequitur illa de inesse: tunc fit sillogismus, qui directè tenet

de contingenti.& minor de necessario. tunc omnes modi ualent ad cõcludendum de possibili.& probãtur omnes per syllogismos expositorios.uerbi gratia fiat syllogismus in darapti. oẽ.c. põt eẽ.a.omne.c.necesse est esse b.igit qddã.b.põt esse.a.qa uirtute maioris & minoris signetur idem.c.quod potest esse.a. & quod de necessitate est.b.& arguat sic. hoc.c.potest esse.a.hoc idẽ c.de necessitate est.b. igitur quoddam.b.potest esse.a.& consimiliter potest probari in alijs modis huius figuræ. ¶Tertia conclusio sit ista:ꝙ si maior sit de possibili, & minor de necessario,nõ valet syllogismus ad concludendum de necessario. ꝓbatur per istantias in termi nis, & sunt termini. Deus creans prima causa,arguendo sic. omnem Deum possibile uel contingens est creare: omnem Deum necesse est esse primam causam.igitur quãdam primam causã necesse est creare. certũ est, quod premisse sunt uerę,& cõclusio falsa. Ideo talis dispositio non ualet. Et hæc de primo.

QVANTVM ad secundum. s. qđ ualet ista mixtio in modis negatiuis,quãdo præmissa negatiua est de modo negato. & de hoc debent supponi regulę generales.¶Prima est, quod ex duabus de modo negato,non fit syllogismus:quia ex puris negatiuis nihil sequitur.¶Secunda,quod in prima & in tertia figura nihil sequitur minore existente de modo negato. ¶Tertia,quod in prima & secunda figuris nihil seqtur maiore particulari. ¶Istis præsuppositis ponũtur conclusiones dę prima figura. ¶Prima est, quod si maior sit de possibili uel de contingenti negato & minori de necessario fit syllogismus in prima figura ad concludendum de contingenti,uel de possibili de modo negato, secundũ exigentiam maioris. probatur.qa omnes quatuor modi primæ figurę sunt perfecti explicatis maioribus. Nam si maior explicetur ꝓ his quę sunt,uel pro his quę possũt esse: semper fit syllogismus sumpta minore dę inesse vł de possibili conformi maiori; quia utraq; sequitur ad minorem de necessario.¶Secunda conclusio est ista,ꝙ si maior sit de necessario negato pro his quæ sunt: & minor de possibili uel de cõtingẽti, nõ valet syllogism⁹.

¶Proba-

¶Probatur per instantias in terminis posito, quod tota luna sit eclypsata. tunc hæc est vera. nullam quod est lucens necesse est esse infirmum planetam. omnem lunam contingit lucere. & tñ cóclusio est falsa, quod omnem lunam pośe est esse planetam infimum. immo ualet lunam necesse est esse planetam infimum. & sic patet, quod nõ sequitur cõclusio de pośi. ¶Secundo ꝓbatur, quod non sequitur conclusio de cõtingenti, posito quod nullus hõ currat. arguitur sic. nullũ qđ est currens, necesse est ridere. omnem hominẽ cõtingit currere. tamen hæc est falsa, nullũ hominem contingit ridere. ¶Tertia cõclõ est, quod si maior sit de necessario negato pro his quę pñt eẽ. & minor de pośi vel de cõtingenti: tunc erit sillꝰs ad concludendum de necessario. & ista conclusio ꝓbatur ꝑ explicationem maioris in quolibet quatuor modorũ primæ figurę: qa explicata maior directè tenẽt illi modi per dici de nullo. verbigratia. nullum. b. necesse est esse. a. omne. c. potest esse. b. igitur nullum. c. necesse est. esse. a. unde maiore sic explicata. nullum qđ põt esse b. necesse est esse. a. est sillogismus euidens. & minor directè sumit sub maiori. ¶Quantum ad secundam figuram sit prima cõclusio, quod si ꝓpõ negatiua sit de necessario negato, & affirmatiua de pośi vel de contingenti, non ualet sillꝰs: qa potest dari instantia arguẽdo sic. nulla prima causa de necessitate est creãs: omnẽ Deum contingit creare. & tum conclusio negata esset falsa: quia Deum necesse est esse primam causam. ¶Secũda conclusio est, quod si negatiua sit de pośi negato ꝓ his, quę possunt esse: & affirmatiua de necessario: tũc ualet secunda figura ad cõcludendum de possibili negato. & probatur per impossibile. verbi gratia, in cęsare nullum quod potest esse b. possibile est esse. a. oẽ. c. necesse est esse. a. igit nullum. c. pośe est esse. b. qa si non sequit detur oppositũ. s. quoddã. c. potest esse. b. tũc arguitur ex ista & maiore præmissa sic. Nullum quod potest esse. b. potest esse a. quoddam. c. potest esse. b. igitur quoddam. c non potest esse. a. quę contradicit minori, q̃ dicebat quod oẽ. c. necesse ẽ eẽ. a. ¶Tertia cõclusio est ista: qđ si negatiua

tia, & non contingēs, qđ- dam ens est Deus. ¶ Secunda conclusio est, qđ omnis propositio de contingenti potest conuerti in oppositam qualitatem mutata q̄titate antecedentis & consequentis, itaq; de uniuersali fiat particularis, & econtra. & loquor de illis in sensu cōposito. probatur, quia sequitur, cōtingit oē. b. esse. a. igitur contingit quoddam. b. non esse. a. quia istæ duæ cōtradicunt. oē. b. est. a. & qđdam. b. nō est. a. mō si unum cōtradictorium est contingens & reliquum. Ex quo patet, q; particularis negatiua conuertitur in vniuersalem affirmatiuā, & econtra. & vniuersalis negatiua ī particularē affirmatiuā, & ecōtra. ¶ Secundo sequitur, q; quælibet duo cōtradictoria mutuo se inuicē cōsequunt huiusq; addito hoc mō cōtingens. Et hoc de primo. QVANTVM ad 2m notandū, q̄ illarum de contingēti in sensu diuiso: quædam est de modo affirmato, & quædā de modo negato. ¶ Tunc ponuntur conclusiones. Prima est, quòd nulla propositio de contingenti de modo negato conuertitur in oppositam qualitatem. nec affirmatiua potest cōuerti in negatiuam. de modo negato. probatur; quia non sequitur. nullum hominem contingit esse asinū. igitur omnem hominem cōtingit esse asinum. ¶ Item non sequitur, omnem hoiem contingit currere. igitur nullū hominem contingit currere: quia añs est verum, & consequens falsum. ¶ Secunda conclusio, q; ois propositio de contingenti affirmatiua, & omnis negatiua de modo affirmato in sensu diuiso cōuertitur in oppositam qualitatem, sicut sequitur. oē. b. contingit esse. a. igitur oē. b. contingit nō esse. a. probat: quia ad illam oē. b. contingit esse. a. sequitur ista. igitur nullum. b. necesse est esse. a. per diffinitionem contingētis. Similiter ad eandem sequitur. igitur nullum. b. impossibile est esse. a. per eandem diffinitionē. modo ad istam nullum. b. necesse est esse. a. sequitur q; omne. b. contingit non esse. a. sequit igitur, quòd omne b. contingit esse. a. igitur prima implicabat vtranque, scilicet tam affirmatiuam, quā negatiuam. & sic istam conclusionem Aristot. intendit in isto primo, quando ponit, quod illæ de contingenti cōuertuntur in oppositā qualita-

litatem. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium. Prima conclusio est ista, ꝙ vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua de contingenti in sensu cōposito conuertuntur simpliciter in terminis sumendo conuersionem penes dictū. ita quòd vniuersalis negatiua cōuertitur in vniuersalem negatiuam, & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam. probatur: quia sequitur, contingit nullum. b. esse. a. igitur cōtingit nullum. a. esse. b. quia istæ duæ nullum. b. est a. & nullum. a. est. b. mutuo se inuicem consequuntur. igitur si una est contingens, & alia: aliter ex necessario sequeretur cōtingens. & eodem mō probabitur de particulari affirmatiua. Ex ista conclusione sequitur, ꝙ particularis affirmatiua cōuertitur ī vl'em negatiuā: & vl'is negatiua in particularē affirmatiuā. probat̄: quia uniuersalis negatiua & particularis affirmatiua de contingenti in sensu composito mutuo se inuicem consequuntur. vt patet ex primo articulo. igitur quicquid sequitur ad uniuersalem negatiuam: sequitur ēt ad particularē affirmatiuam, & econtra. sed ad vl'em negatiuā sequit̄ vniuersalis negatiua cōuertēs, vt probatū est. igitur illa eadem sequitur ad particularē affirmatiuam. ¶Secunda conclo, ꝙ vniuersalis affirmatiua de cōtingēti ad vtrū libet in sensu cōposito conuertit̄ ī particularē affirmatiua de possibili. & in nullā aliā. Prima pars conclonis ꝓbat̄: q2 ad affirmatiuā de cōtingenti seq̄tur affirmatiua de poss̄, & ista affirmatiua de poss̄ cōuertit̄ in ꝑticularē affirmatiuā de poss̄: ut prius patuit. Scd'a pars conclonis probat̄. primo nō cōuertit̄ in vl'em, quia hæc est vera: contingit oēm lunā lucere: & tñ nulla cōuertens seq̄tur ex ipsa. q2 nec est necessariū, nec contingēs, nec possibile, oē lucens eē lunā: nec in aliquā particularem. q2 hæc est uera, oēm Deū contingit creare, posito, ꝙ Deus nūc creet de facto. & tñ sua cōuertēs est falsa, siue affirmatiue: siue negatiue. q2 omne creans necesse est esse Deum, q̄ interimit quamlibet de contingenti. ¶Ex ista conclone sequitur. ꝙ particularis negatiua de cōtingēti in sensu cōposito cōuertit̄ in aliq̄ affirmatiuā de poss̄. ꝓbat̄. vl'is. n. affirmatiua & ꝑticl'aris negatiua mu-

tuo se consequuntur, vt patet ex primo articulo.igitur in quacunque vna conuertitur & reliqua. Et hoc de tertio.

QVANTVM ad quartum sit prima conclusio ista, ꝙ nulla de cótingenti in sensu diuiso conuertitur in aliam de contingenti. Probatur, posito, quòd Deus nunc sit creans: tunc hæc est uera, oẽm Deum contingit creare, & tamẽ quælibet cócurrens istam esset falsa de cótingẽti. nam quilibet creãs de necessitate est Deus. ut patet ex aliis qónibus, quæ interimũt illam de cótingẽti. ¶Secundo patet conclusio de modo negato, qa nó sequitur, nullum creans cótingit esse Deum.igitur nullum Deũ contingit eẽ creãtem, quia antecedens est verum, & consequens falsum. ¶Secunda cóclusio est ista, ꝙ oẽs de contingenti conuertuntur in particularẽ affirmatiuam de possibili, exceptis illis de modo negato.probatur, quia ad affirmatiuas de contingenti, siue dictum sit affirmatum, siue negatũ, sequuntur affirmatiuæ de possibili. modo q̃libet affirmatiua de possibili conuertitur in particularẽ affirmatiuã de possibili. ¶Tertia conclusio est, ꝙ nulla de contingenti in sensu diuiso cóuertitur in uniuersalem. probatur. qa hæc est uera, omnem lunã contingit lucere.& tñ quælibet sua conuertens esset falsa. quia nec oẽ lucens contingit esse lunam. nec oẽ lucẽs possibile, aut necessariũ est esse lunã. ¶Quarta cóclusio, ꝙ nulla de contingenti in sensu diuiso conuertitur in aliquã negatiuã: quia posito, ꝙ Deus nunc sit creans, hæc est uera. oẽm Deum cõtingit creare. sequitur ista. oẽm Deum contingit non creare, & tñ hæc est uera. oẽ creans de necessitate est Deus, quæ interimit quãlibet negatiuã, quæ pót esse conuertens illius, oẽm Deũ contingit creare. & hoc de quarto. ¶Tunc ad rationes; ¶Ad primam dico, quòd istæ æquipollentiæ dantur de contingenti pro possibili, & non de contingenti ad vtrumlibet. ¶Ad secundam concedo, ꝙ nulla opposita possunt simul stare in ueritate loquendo de oppositis contrariè vel cótradictoriè. modo conuertens & cóuersa non sunt oppositæ secundum ueritatem. sed solum secundum qualitatem, eo quòd vna est affirmatiua, &

alia

alia negatiua. ¶Tertia fuit soluta prius. Et hoc ad quæsitum.

Quæst. XXXI.

QVæritur trigesimoprimo, vtrum ex ambabus de contingenti fiat bonus syllogismus? Arguitur ꝙ non. quia non sequitur, contingit omne currens esse hoīem: contingit omnē equum esse currentem. igitur contingit omnem equū esse hoīem. præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. ¶Secundo arguitur in illis de sensu diuiso, posito, ꝙ nihil currat nisi homo. & tunc arguitur sic. omne currens cōtingit esse hominem: omnē equum contingit esse currē tem. igitur omnē equum cōtingit esse hominem. ¶Oppositum arguitur per Arist. in isto primo capitulo de cōtingenti.

NOTANDVM, ꝙ ex duabus de contingenti ad vtrumlibet in sensu composito: uel etiam ex duab. de possibili cōi non ualet syllogismus: quia non sequitur, ꝙ si vtraque ṗmissa sit possibilis vel cōtingens, ꝙ ꝓꝓ hoc cōclusio sit possibilis: immo oportet vltra addere in ānte, ꝙ vtraq; ṗmissa sit possibilis, alteri cōpossibilis. mō possibile est, ꝙ duæ ṗmissæ sunt ad se inuicem incōpossibiles, & tñ vtraque est possibilis, ut patet in primo argumento. ¶Ex quo patet, quādo Arist. dat istam regulā, qñ ad. a. esse sequitur. b. esse. ad. a. eē possibile, sequitur. b. eē possibile. ipse intelligit ꝑ. a. copulatiuam factam ex duabus præmissis, quæ nō potest eē possibilis, nisi vtraque pars sit possibilis, & omnes simul sint compossibiles: quia aliter illa regula esset falsa.

SECVNDO nota, ꝙ ex duab. ṗmissis de possibili non fit syllogismus ad concludendum de possibili si subiectū maioris sumatur pro his q̄ sunt, & non pro his q̄ possunt esse. verbigratia nō sequitur. omne currēs potest eē homo. omnis equus potest eē currens. igitur omnis equus potest esse hō.

ISTIS præmissis primo ponuntur duæ cōclusiones. deinde mouebuntur dubia. ¶Prima cōclusio est ista, ꝙ quatuor modi primæ figuræ valent ex duab. de possibili, sumendo subiectū maioris ꝓ his, quę pñt eē. probaṫ. quia oēs illi modi tenent directè ꝑ dici de omni, vel de nullo, ut patet explicando maiorē. Exemplū in barbara.

omne.b.pōt esse.a. omne.c. pōt esse.b.igitur oē.c.potest esse. a. iste syllogismus tenet directè per dici de omni:dū tamen explicetur maior dicendo,oē qđ pōt esse.b. pōt esse. a. quia directè fit sumptio sub subiecto, dicendo. omne.c.pōt esse b.& cōformiter pōt exemplificari de aliis modis. ¶Secunda conclusio,ꝙ in ista figura nō valet aliquis modus ex ambabus de contingenti.si illa de contingēti sumatur de modo affirmato in utraq; ꝓbatur.quia illa dispositio non ualet ad concludendum de possibili,in qua est reperire terminos, in quib. fiat vniuersalis affirmatiua de necessario:& alios in quib.stat vniuersalis negatiua de necessario.Exemplum, sumendo terminos,in qbus nulli, oīs homo potest eē currēs. vel etiam non currens.omnis equus pōt esse currens, vel ēt non currens.igiť omnis equns potest esse homo. nō sequitur. immo stat vniuersalis negatiua de necessario. quia oēm hoīem necesse est nō esse equū.sed termini in quib.oī sunt isti. creās Deus prima cā. ita ꝙ iste terminus creans sit mediū, vt patet exemplū intuenti. ¶Tertia concl̄o est, ꝙ quatuor modi secundæ figuræ valent ex ambobus de possibili in sensu diuiso ad cōcludendū de possibili sumēdo subiecta propōnum pro his quæ pn̄t eē,ꝓbatur, quia in oībus modis secūdæ figuræ ex opposito cōcl̄onis,& maiori pōt inferri oppositū minoris.v.g.arguendo sic.Nullū,qđ p̄t esse.b.p̄t esse. a.omne.c.pōt esse.b.igitur nullū. c.potest esse.a. quia deť oppositū conclusionis,ꝙ aliqđ c.pōt esse. a. & iungatur cū maiore arguendo sic.Nullū b.potest esse a. quoddam.c. p̄t esse.b. igitur quoddam.c. non p̄t esse. a. q̄ contradicit ꝑmissæ maiori.¶Quarta cōclusio,ꝙ ex duab. de possibili pro his q̄ sunt in secunda figura fit syll̄s ad concludēdum negatiuā de inesse, & non de possibili.ꝓbatur.qa seqtur.oē qđ est b.p̄t esse.a. nullū qđ est. c. p̄t esse.a.igitur nullum.b.est. c. & p̄t ꝓbari per impoſ̄e,sicut in p̄cedenti cōcl̄one. ¶Quinta cōclusio est ista, ꝙ oēs modi tertiæ figuræ valent ex duabus de possibili in sensu diuiso ad cōcludendū de possibili.ꝓbatur, qa oēs illi modi ꝓbantur per syllogismū expositorium.v.g.in darapti omne.b.potest esse.a. oē. b. potest esse.c. igiť quoddā. c.

potest esse. a. quia signetur aliqđ.b. de quo dr in maiore, ꝙ ipsum pōt esse a. tunc illud idem. b. est. c. quia in minori dicitur, ꝙ omne. b. est. c. igitur sequitur expositoriè, ꝙ aliqđ.c. est. a. & ita ꝓbatur de aliis modis. & dico notabiliter in cōclusione sumēdo subiecta pro his quæ pn̄t esse. quia si sumantur ꝓ his quæ sunt: tunc non valet syllogismus: quia non seq̄tur, posito, ꝙ nihil sit currēs nisi asinus. omnis homo potest ridere. omnis homo pt currere. igitur quoddam currēs pt ridere: quia sumēdo subiecta pro his quæ sūt vtrobique: certum est, ꝙ pmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa. Et oēs dictæ conclusiones quæ positæ sunt de possibili possūt etiam poni de contingenti ad vtrumlibet. quia ad istas de contingenti ad vtrumlibet sequuntur istæ de possibili. mō q̄cquid sequitur ad cōsequēs, sequitur ad an̄s. patet igitur qualiter in tribus figuris fit syllogismus de cōtingenti, & qualiter non. & hoc de primo.

De secundo dubitatur de illa regula, quam ponit Aristote. in isto capitulo. s. cuiuslibet bonæ consequentiæ si antecedens est possibile: consequens est possibile. ¶Rn̄detur primo, ꝙ non oportet, ꝙ si alicuius syllogismi pmissę sint possibiles, ꝙ pp hoc illa conclusio sit possibilis: quia forte illæ pmissæ sunt sibi inuicem incompossibiles, ut argutum fuit ante oppositum. ¶Secundo dico, quòd non ualet, quòd si antecedens alicuius bonæ consequentiæ possit esse verum, ꝙ pp hoc cōsequens possit esse uerū. q̄a ista cōsequētia est bona. oīs ꝓpositio est affirmatiua. igitur nulla est negatiua. & tn̄ an̄s pt esse uerum, & consequens impossibile est esse uerū. ¶Tertio dico, ꝙ illa regula sic intellr̄, ꝙ si alicuius conn̄tiæ totale an̄s sit possibile sit, ꝙ oēs suæ ptes sint possibiles, & cuilibet altera cōpossibilis: necesse est, ꝙ cōsequens sit possibile, ut ponit Aristoteles in isto primo. ¶Secundo dubitatur, qualiter ista regula, quam ponit ibidem sit intelligenda, scilicet quòd possibili posito in esse nullum sequitur impossibile, & apparet instantia in multis, ut in istis. in infinitum potest continuum diuidi: sortes curret in tempore futuro. & sic de similibus. ¶Rn̄detur ad istud dubium s̄m diuersi-

tatem propoſitionum, ꝙ ſi propoſitio ſit de præſenti: & ponatur in eẽ, ꝙ ſic ſit ſicut propoſitio ſignificat eẽ, tunc nullum ſequitur impoſſibile. Item ſi ſit de præterito, & ponatur ſic fuiſſe, quomodo illa ſignificat fuiſſe: tunc nullũ ſequitur impoſſibile, & proportionabiliter de illa de futuro. quæ ſi ponatur ſic fore: qualiter illa ſignificat fore. tunc ſi illa ſit poſſibilis, nullum ſeq tur impoſſibile. uerum eſt tamen, ſicut patet ex ſolutione præcedentis dubii, ꝙ non omnia poſſibilia poſſunt ſimul poni in eſſe ex eo, ꝙ aliqua poſſibilia ſunt ſibi inuicem incompoſſibilia. Et notandum, quòd ponendo propoſitiones poſſibiles in eſſe: nõ ſemper debet retineri eadẽ forma terminorum: immo aliquãdo vniuerſalis debet poni in eſſe per ſuas particulares, & hoc diuerſis temporibus. & aliquando loco ſubiecti debet ſumi pronomen demõſtratiuum. & ita diuerſimodè ſecundum exigentiã propoſitionis poſſibilis, quæ debet poni in eſſe. ¶Tunc rationes ſunt ſolutæ per prædicta. Et ſic patet quid ſit dicendum ad quæſitum.

Queſt. XXXII.

QVæritur trigeſimoſecundo. Vtrum ex vna de cõtingenti: & alia de ineẽ ualeat ſyllogiſmus? Arguitur primo, ꝙ non in barbara. quia non ſequitur, contingit omne currens eſſe hominem. omnis equus eſt currens. igitur contingit omnem equum eſſe hominem. præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa. ¶Secundo arguitur contra cęſare. quia non ſequitur. omnem hominem contingit nõ currere, omne riſibile currit. igitur omne riſibile contingit non eſſe hominem. ¶Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo. ¶In quæſtione primo uidebitur de mixtione ex una de contingenti, & alia de ineſſe in prima figura. ſecundo in ſecunda figura. tertio in tertia.

QVANTVM ad primum ponuntur concluſiones. ¶Prima eſt, quòd ex una de ineſſe, & alia de contingenti in ſenſu compoſito, non valet ſyllogiſmus. probatur per terminos, in quibus omni & nulli. & ſunt termini in quibus omni: Deus: creans: prima cauſa poſito de facto, quòd Deus ſit creans: tunc arguitur ſic.

om-

oẽ creãs est Deus: omnem primã causam contingit esse creantem. tamen cum istis stat, qđ omnis prima causa ẽ de necessitate Deus. sed termini in quibus nulli sunt currens homo equus. arguẽdo sic. cõtingit omne currens esse hominem. omnis equus est currens. posito, quod ita sit. cũ istis stat, quod omnem equum necesse est non esse hominẽ. & quantum ad istam conclusionem idem est iudiciũ de illa de possibili, & de illa de contingenti. ¶Secunda conclusio est, quod si illa de inesse sit de inesse simpliciter ex una de inesse & alia de possibili in sensu cõposito, fit sillogismus ad cõcludendum de possibili in sensu composito. & causa huius est: quia illa de inesse simpliciter. quia est necessaria, est possibilis, & cuilibet alteri possibili compossis. modo si ambæ ꝑmissæ sint & possibiles & compossibiles, necesse est conclusionẽ esse possibilem. ¶ Et notandum, quod quantum ad istam conclusionem differẽtia est inter istam de contingenti ad utrumlibet, & illa de possibili. quia ex una de contingenti ad utrumlibet & alia de inesse simpł'r non sequiť cõclusio de cõtingenti ad vtrũlibet: sed đ possibili cõmuni: quia ad illam de contingenti ad utrumlibet seqtur illa de possibili. modo quicquid sequitur ad cõsequens: seqtur ad antecedens. ¶Deinde ponuntur conclusiones de sensu diuiso. Prima est, qđ quattuor primi modi figurę ualẽt ad concludendum. si maior sit de poss̃ & minor de inesse. probatur. quia uel maior est de poss̃ ꝓ his quæ sunt, uel pro his quæ possunt esse. si pro his quæ sunt: tunc sill̃s tenet ĩmediatẽ per dicĩ de omni, arguendo sic. omne quod est. b. põt esse. a. oẽ. c. est. b. igitur omne. c. põt esse. a. Si verò maior sit de possibili pro his quæ possunt esse: tunc si ad illam de inesse sequatur illa de possibili, sequitur, quod adhuc fiet sillogismus perfectus ex maiore de poss̃ ꝓ his q̃ pñt eẽ, & minore de poss̃, quę sequitur ad illam de inesse. ¶Modo quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad antecedens. ¶ Secunda conclusio est ista. quod si maior sit de ĩesse, & minor de possibili, non ualet sillogismus: quia non sequitur in barbara, omne currens est homo: omnis equus potest

test currere.igitur omnis equus potest esse homo. qa præmissæ sunt ueræ,& conclusio impossibilis. ¶Secundo modo instatur contra celarent. quia nō sequitur. nullū creans est Deus: omnis prima causa potest esse creans. igitur nulla prima causa potest esse Deus.¶Tertia conclusio est ista, quod si maior sit de inesse simpliciter ualet syllogismus. qa ad illam de inesse simpliciter sequitur vna de possibili ꝓ his quæ possunt esse. verbi gratia.seq̄tur.hęc est necessario. omnis hō est aīal. igitur omne quod potest esse homo,potest esse animal. modo ex maiori possibili ꝓ his quę possunt esse:& minori de possibili ualet syllogismus,vt prius patuit. igitur ex maiori de inesse simpliciter & minori de possibili ualet syllogismus: quia quicquid sequitur ad consequens: sequitur ad antecedens.Et ista eadem cōclusio potest poni de contingenti ad vtrumlibet. sed tunc inferretur conclusio de composi, & nō de cōtingēti ad vtrūlibet. Et hoc de primo.

QVANTVM ad secundū ponuntur conclusiones. ¶Prima est,quod mixtio ex vna de contingenti & alia de inesse nō ualet in secunda figura:qualiter cunque cōbinando illam de inesse cū illa de cōtingenti: siue illa de inesse sit affirmatiua, siue negatiua.ꝓbatur.qa est reperire terminos, in quibus stat v'lis affirmatiua de necessario.& est reperire alios, in quibus stat vniuersalis negatiua de necessario. igitur talis dispositio nō ualet. cōsequētia tenet in isto primo ꝑ totū. & antecedēs ꝓbat.et sunt termini in quibus, omni:creans:Deus:prima causa:qa posito ꝙ Deus sit creans.arguit sic. omnis Deus est creans. omnē primā causā cōtingit nō creare.cū istis stat, ꝙ omnē primā causam necesse est esse Deum. Item in cęsare supposito,ꝙ Deus nō creat:nullus Deus est creans: omnē primā causam cōtingit esse creantē. cū istis stat, ꝙ omnis prima causa đ necessitate est Deus. & eodē modo si maior sit de contingenti: sed termini in quibus nulli sunt:currēs: homo: equus. quia si uolumus, quod illa de inesse sit affirmatiue: tūc debet poni.quod omnis homo sit currens, arguendo sic.omnis homo est currēs. omnē equū contingit non esse currentem.cū istis stat, quod

quod omnem equũ necesse est non esse hominẽ. sed si illa de inesse debet poni negatiua: tunc debet poni quod nec homo, nec equus currat, vt fiat syllogismus in eisdem terminis: & stabit vniuersalis negatiua de necessario. ¶Secunda conclusio est ista, quod ex maiore de inesse simpliciter & minori de possibili sequitur conclusio de possibili. in quatuor modis secundæ figuræ. ita quod sic ualet illa mixtio. probatur per impossibile, quia in quolibet illorũ modorũ ex opposito cõclonis, cũ maiore infert oppositum minoris. uerbi gratia. in camestres sit iste primus syllogismus. omne. b. est. a. hæc est necessaria. omne. c. contingit non esse. a. igitur omne. c. contingit nõ esse. b. quia si non sequitur, detur oppositum quod qđdam. c. necesse est esse. b. tũc arguatur sic. omne. b. est. a. quoddã. c. necesse est esse. b. igitur quoddã. c. necesse est esse. a. quæ cõtradicit minori primi sillĩ. Et ꝙ iste sills valeat, patet, qa prius dicebatur, ꝙ ex maiore de inesse simplr, & minori de necessario in prima figura fit bonus sills. & ꝑ idẽ põt ꝓbari in alijs modis. ¶Ex conclo ne sequit, qđ ex maiore ꝑ inesse simplr & minori de contingenti ad utrũlibet in scđa figura fit sills ad cõclu dẽdũ de posi, qa ex illa de cõtingẽti ad vtrũlibet, seq tur illa de posi. ¶Scđo põt inferri nõ ex conclone, sed ex primo articulo, ꝙ nõ seqtur cõclo de cõtingenti ad vtrũlibet. patet, qa talis cõclo nõ sequebat in cõsili dispõne primæ figurę, ad quã ista reducitur. ¶Tertio seqtur, quod ultra modos de posi in ista mixtione possũt multiplicari modi de contingẽti ad vtrumlibet: quia semper loco affirmatiuæ potest poni negatiua de cõtingenti ad utrumlibet: & econtra propter eius conuersionẽ in oppositam qualitatem. ¶Tertia conclusio, quod mixtio de inesse & de possibili non ualet in ista figura, si maior sitđ posi, quã uis minor sit de inesse simpliciter. probatur primo in cęsare, per terminos in quibus omni & nulli: & sũt termini, in qbus omni oriri ꝑs zodiaci: & pars zodiaci existẽs in oriẽte, arguendo sic. omnem partem zodiaci cõtingit non oriri: omnis pars zodiaci existens in oriente oritur, hæc est necessaria. & tamen cũ istis stat cõclusio

clusio vniuersalis affirmatiua; quod omnem partem zodiaci existentem in oriẽte necesse est esse partem zodiaci. sed termini in quibus nulli sunt lucere: luna: sol: quia omnem lunam contingit non lucere. omnis sol lucet: hæc est de inesse simpliciter. cum istis stat uniuersalis negatiua de necessario, quod omnem solẽ necesse est non esse lunam. ¶ Quarta cõclusio est, quod mixtio de contingenti & de inesse de modo negato non ualet. & loquor de contingenti ad utrumlibet. & sũt termini quibus omni: Deus omnipotens: prima causa: quia nullum omnipotentem contingit esse primam causam. omnis Deus est prima causa. cum istis stat, qđ omnis Deus de necessitate est omnipotens: sed termini quibus nulli sunt prima causa lapis Deus arguendo sic. nullum lapidem contingit esse primã causam. omnis Deus est prima cã. cum istis stat. ꝙ oẽm Deũ necesse ẽ nõ eẽ lapidẽ. ¶ Quinta cõclusio, ꝙ mixtio de ineẽ: & đ poss đ mõ negato ualet. verbi grã. Nullũ. b. pt eẽ. a. oẽ c. est. a. igit nullũ. c. põt esse. b. quia si subiectum maioris sumatͬ pro his q̃ sunt, tunc ualet ad concludendum negatiuam de inesse: sicut dicebatur ĩ prima figura. Si vero subiectum sumatͬ pro his, quæ possunt esse, tunc maior cõuertitur simpliciter, & ad minorem sequitur una de possibili. & sic fit directè prima figura: vt dicebatur in primo articulo: & sic patet qualiter in secunda figura ualeat mixtio ex una de contingenti: & alia de ineẽ. & hoc de secundo. ¶ De tertio uideatur in textu: quia ibi totum determinatͬ. ¶ Ad rationes solutæ sunt. Et sic patet ad quęsitum.

Quęst. XXXIII.

Veritur trigesimo tertio. utrũ ualeat mixtio de cõtingẽti & de necessario? Arguit primo, ꝙ non. posito quod planetarũ solus sol luceat suꝑ nostrũ hemisperium. tunc arguit sic. Omnem planetam lucẽtem super nostrum hemisperium necesse est esse solem: omnem lunam contingit esse planetam lucentem super nostrum hemisperiũ: & tamen conclusio quæ infertur esset falsa: siue inferretur

retur de inesse siue de necessario: siue de contingenti: quia nec lunam contingit. nec necesse nec possibile est esse solem. igitur talis dispositio non valet. ¶Secundo, quia in darapti ex ueris sequitur falsum. igitur illa consequentia non ualet. cõsequentia uerò est. antecedens probatur sic arguendo. omnem Deum contingit creare, omnem Deum necesse est esse primam causam. igitur quandam primam causam necesse est creare. præmissę sunt veræ & conclusio falsa. ¶Oppositum arguitur per Aristotelem in isto primo.

Notandum quod in proposito non est dubium de sensu composito: quia ex una de necessario in sensu composito. & alia de possibili, vel etiam de contingenti fit sillogismus ad concludendum conclusionem de possibili: cuius causa est, q tam illa de contingenti, q̃ illa de necessario est possibilis. quia ad quamlibet illarum sequitur illa de possibili. cum igitur illa de necessario cuilibet de possibili sit compossibilis: necesse est: quod ex præmissis, quarum una est de necessario, & alia de contingenti in sẽsu composito, sequatur conclusio de possibili: quia si p̃missæ sint possibiles, & ad inuicem compossibiles, necesse est conclusionem esse possibilem. Ideo solum dicendum est de sensu diuiso. & ideo in quæstione primo videbitur, ubi in modo negato premissa negata habet modum affirmatum. Secundo, quando habet modum negatum.

Quantum ad primum, ponuntur conclusiones de prima figura. ¶Prima est, qđ ex maiori de possibili vel de contingenti & minori de necessario ualẽt oẽs quattuor modi primæ figuræ ad concludendum de possibili, uel de contingenti, secundum exigentiam maioris, ita quod si maior sit de contingenti ad utrumlibet. & si maior sit de possibili, conclusio debet fieri de possibili. probatur formando sillogismum in barbara: omne c. b. potest esse. a. omne c. necesse est esse. b. igitur omne. c. potest esse. a. quia uel subiectum maioris sumitur pro his, quæ sunt, uel pro his quę possunt esse. si pro his quæ sunt, & cum ad minorem, de necessario sequitur illa de inesse: tunc fit sillogismus, qui directè tenet

net per dici de omni:ut patet explicando maioré. uerbi gratia,omne quod est.b. possibile ē eē. a.omne.c. est b.igitur omne.c.posibile est esse.a.Si vero dicatur,quod subiectum maioris sumatur pro his quæ possunt eē, tunc cum ad minorem de necessario sequitur vna de possibili.patet quod sillogismus tenet directè per dici de omni,explicando maiorem,arguendo sic. omne quod potest esse. b. potest esse. a. sed omne, c.potest esse.b.igitur omne. c.potest esse. a.¶Secūda cōclusio est ista, quod si maior sit de necessario pro his, quæ possunt esse:& minor de possibili uel de contingenti: tūc oēs quatuor modi primæ figuræ valent ad concludendum de necessario.probatur. quia omnes illi modi tenent per dici de omni,uel de nullo directè: quod patet, si maior explicetur.verbi gratia.omne.b. necesse est esse. a. omne. c. contingit esse. b.igitur omne. c.necesse est esse.a.quod patet explicando maiorem isto modo. omne quod potest esse. b. necesse est esse. a.omne. c. potest esse. b.& tunc patet, quod sillogismus est euidens.

¶ Tertia conclusio est ista. quod si maior sit de necessario solum pro his quæ sunt. & minor de contingenti uel de possibili, non ualet sillogismus. probatur per instantiam in terminis, & sunt termini planeta lucens super nostrum hemisperium sol & luna: & fiat sillogismus sicut arguebatur in prima ratione ante oppositū. & hic de prima figura. ¶ Deinde de secunda figura.prima cōclusio est,quod si una p̄missarum sit de necessario, & alia de contingenti uel de possibili:& quod subiecta sumantur pro his, quæ possunt esse: tunc omnes quatuor modi secundæ figuræ ualent ad concludendum de necessario quęcūq; præmissarum posita sit de necessario,siue maior siue minor.&quilibet istorū modorum probatur per imposibile,verbi gratia in cesare prima sit maior de necessario arguendo sic. omne. b.necesse est non esse.a.omne.c.possibile est esse.a. igitur omne.c.necesse est non esse. b.quia si non sequitur, detur oppositum conclusionis,scilicet quoddam. c. potest esse.b.tunc arguatur in ferio ex maiore & opposito

sito conclusionis sic. omne. b. necesse est non esse. a. qđ-dã. c. possibile est esse. a. igit necesse est non esse. a. quæ contradicit minori primi sillogismi: quæ dicebat qđ omne. c. potest esse. a. & quod iste sillogismus ultimus ualeat: probatur explicando subiectum maioris pro his quę possunt esse. quia conclusione ponebatur, quod subiecta deberēt sumi pro his quæ possunt esse. ¶ Secundo probatur conclusio, si minor sit de necessario, & maior de possi. quia opposito cōclusionis cū maiore infertur opposi tum minoris. & patet exēplum sicut prius. ¶ Secunda conclusio est, quod prædicta mixtio in secunda figura non ualet ad concludendum de necessario, si subiecta sumantur pro his quæ sunt. probatur ꝑ instātias in terminis, posito, ꝙ solus sol de facto luceat sup nostrum hemisperiū: & tūc fiat sillogismus: quia omnem planetam lucentem super nostrum hemisperium necesse est non carere luce. omnem lunam contingit carere luce, igitur omnem lunam necesse est nō lucere sup nostrū hemisperiū. uñ maior est vera per casum, si subiectū sumatur pro his quę sunt. similiter minor est uera: qa luna potest eclypsari. & tamen conclusio falsa. igitur huiusmodi dispositio nō valet. & hæc de secunda figura. ¶ De tertia figura conclusio prima est; quod si maior de necessario, & minor de contingenti uel de possibili valent omnes sex modi tertiæ figuræ ad cōcludendum de necessario; dum tamē subiectum maioris sumatur pro his quę possunt esse: & omnis isti modi ꝓbātur ꝑ syllogismos expositorios; verbi gratia in darapti. omne. c. necesse est esse. a. omne. b. potest esse. a. igitur qđdam. b. necesse est esse. c. ꝙ sit bonus, patet signādo aliquod. c. quod uirtute maioris necesse est esse. a. tūc hoc c. de necessitate est. a. hoc. c. possibile est esse. b. igitur qđ dam quod potest esse. b. necesse est esse. a. quæ est eadē cum conclusione primi syllogismi. Nā ponebatur in conclusione, qđ subiectum conclusionis sumeretur ꝓ his quæ possunt esse; & hoc explicabatur in syllogismo expositorio. Eodem modo potest probari de aliis modis. ¶ Secunda conclusio, ꝙ si maior sit de possibili vel

de

de contingenti.& minor de necessario. tunc omnes modi ualent ad cõcludendum de possibili.& probãtur omnes per syllogismos expositorios.uerbi gratia fiat syllogismus in darapti. oẽ.c. põt eẽ.a.omne.c.necesse est esse b.igit qddã.b .põt esse. a.qa uirtute maioris & minoris signetur idem.c.quod potest esse.a. & quod de necessitate est.b.& arguaẽ sic. hoc.c.potest esse.a.hoc idẽ c.de necessitate est.b. igitur quoddam.b.potest esse.a.& consimiliter potest probari in alijs modis huius figuræ. ¶Tertia conclusio sit ista:ꝙ si maior sit de possibili, & minor de necessario,nõ ualet syllogismus ad concludendum de necessario. ꝓbatur per istantias in termi nis, & sunt termini. Deus creans prima causa,arguendo sic. omnem Deum possibile uel contingens est creare: omnem Deum necesse est esse primam causam.igitur quãdam primam causã necesse est creare. certũ est, quod premissę sunt uerę,& cõclusio falsa. Ideo talis dispositio non ualet. Et hæc de primo.

QVANTVM ad secundum. s. qđ ualet ista mixtio in modis negatiuis,quãdo præmissa negatiua est de modo negato. & de hoc debent supponi regulę generales.¶Prima est, quod ex duabus de modo negato,non fit syllogismus:quia ex puris negatiuis nihil sequitur.¶Secunda,quod in prima & in tertia figura nihil sequitur minore existente de modo negato. ¶Tertia,quod in prima & secunda figuris nihil seqtur maiore particulari. ¶Istis præsuppositis ponũtur conclusiones de prima figura. ¶Prima est, quod si maior sit de possibili uel de contingenti negato & minori de necessario fit syllogismus in prima figura ad concludendum de contingenti,uel de possibili de modo negato, secundũ exigentiam maioris. probatur.qa omnes quatuor modi primæ figurę sunt perfecti explicatis maioribus. Nam si maior explicetur ꝓ his quę sunt,uel pro his quę possũt esse: semper fit syllogismus sumpta minore de inesse uł de possibili conformi maiori; quia utraq; sequitur ad minorem de necessario.¶Secunda conclusio est ista, ꝙ si maior sit de necessario negato pro his quæ sunt: & minor de possibili uel de cõtingẽti, nõ ualet syllogism⁹.

¶Proba-

¶Probatur per instantias in terminis, posito, quod tota luna sit eclypsata. tunc hęc est vera. nullam quod est lucens necesse est esse infirmum planetam: omnem lunam contingit lucere. & tñ cóclusio est falsa, quod omnem lunam poſe est esse planetam infimum, immo ualet lunam necesse est esse planetam infimum. & sic patet, quod nó sequitur cóclusio de poſi. ¶Secundo ꝓbatur, quod non sequitur conclusio de cótingenti, posito quod nullus hó currat. arguitur sic. nullũ qđ est currens, necesse est ridere. omnem hominé cótingit currere. tamen hæc est falsa, nullũ hominem contingit ridere. ¶Tertia cócł͛o est, quod si maior sit de necessario negato pro his quę pñt eé. & minor de poſi vel de cótingenti: tunc erit sillꝭs ad concludendum de necessario, & ista conclusio ꝓbatur ꝑ explicationem maioris in quolibet quatuor modorũ primæ figurę: qa explicata maior directè tenẽt illi modi per dici de nullo. verbigratia. nullum. b. necesse est esse. a. omne. c. potest esse. b. igitur nullum. c. necesse est. esse. a. unde maiore sic explicata. nullum qđ pót esse b. necesse est esse. a. est sillogismus euidens. & minor directè sumit sub maiori. ¶Quantum ad secundam figuram fit prima cóclusio, quod si ꝓpó negatiua sit de necessario negato, & affirmatiua de poſi vel de contingenti, non ualet sillꝭs: qa potest dari instantia arguẽdo sic. nulla prima causa de necessitate est creãs: omné Deum contingit creare. & tum conclusio negata esset falsa: quia Deum necesse est esse primam causam. ¶Secũda conclusio est, quod si negatiua sit de poſi negato ꝓ his, quę possunt esse: & affirmatiua de necessario: tũc ualet secunda figura ad cóncludendum de possibili negato. & probatur per impossibile. verbi gratia, in cęsare nullum quod potest esse b. possibile est esse. a. oẽ. c. necesse est esse. a. igit nullum. c. poſe est esse. b. qa si non sequit detur oppositũ. s. quoddã. c. potest esse. b. tũc arguitur ex ista & maiore præmissa sic. Nullum quod potest esse. b. potest esse a. quoddam. c. potest esse. b. igitur quoddam. c non potest esse. a. quę contradicit minori, q̃ dicebat quod oẽ. c. necesse ẽ eé. a. ¶Tertia cóclusio est ista: qđ si negatiua

ua sit de possibili negato ꝑ his quæ sunt: tunc valet in secunda figura ad cócludédum negatiuam de inesse. & probatur per impossibile. ¶ Quarta conclusio, qđ talis dispositio nó ualet ad concludendum de possibili negato. probatur per instantias in terminis posito, quod de facto tota luna sit eclypsata: tunc arguitur sic. nullum, quod est lucens potest eẽ luna. oís infimus planeta de necessitate est luna. igitur nullus infimus planeta potest lucere. certum est quod præmissę sunt veræ & conclusio falsa. igitur &c. ¶ Quinta conclusio, quod si negatiua sit de contingenti ad vtrumlibet negato & affirmatiua, de necessario illa dispó non ualet. & sunt termini in quibus oí: oípotés: Deus: prima cã. quia nullũ omnipotentem contingit esse primam causam. omnẽ Deum necesse est esse primam causam. igitur nullũ Deum necesse est esse omnipotentem. pręmissę sunt ueræ & conclusio falsa. & stat vniuersalis affirmatiua de necessario: sed termini in quibus nulli sunt. Deus chimera prima causa arguendo sic. nullam chimeram contingit esse primam causam. omnis Deus de necessitate est prima causa. cum istis stat, quod nulla chimera est prima causa, quæ interimit negatiuam de necessario. ¶ Tunc quantum ad tertiam figuram prima conclusio est, quod si maior sit de possibili uel de contingenti negato. & minor de necessario, seqtur conclusio de possibili vel de cótingẽti negato ſm exigentiã maioris. ¶ Secunda conclusio est quod si maior sit de necessario negato, & minor sit de possibili vel de contingenti, sequitur conclusio de necessario negato, & ambæ istæ cóclusióes pñt ꝓbari ꝑ sillos expositorios, & etiam per impoſe. Ex quo patet, quod in ista figura modi negati in quib· præmissa ponitur de cótingẽti, pñt multiplicari vltra modos, in quibus ponitur præmissa de possibilis, ex eo quod loco negatiuæ pót poni affirmatiua, & ecótra. & hoc đ secũdo. Rationes sunt solutę ꝑ ꝑdcã: Et sic patet quid sit dicendum ad ista. Et hæc sufficiant de mixtionibus.

Quæst. XXXIIII.

QVęritur trigesimo quarto, utrum oís sillogismus, fiat in aliqua trium figurarũ? Arguitur

tur primo, quod non. quia figura est debita ordinatio trium terminorum secundum debitam subiectionē & prædicationem in duabus præmissis. igitur quot modis potest fieri hmōi ordinatio, tot erūt figuræ. sed quatuor modis diuersis potest fieri hmōi ordinatō. igitur quatuor erunt figuræ. maior patet p diffinitionē figuræ. & minor pbatur: qa uel medius terminus subiicitur in utraque: uel prædicatur in utraque. uel subiicitur in maiori, & prędicatur in minori. uel econtra prędicaī in maiori, & subiicitur in minori. ¶ Secundo, qui dicit, quod sillogismi ex ypothesi non reducuntur in p̄dictas figuras. ¶ Tertio, iste est bonus sillogismus. oīs hō est rationalis, uel irrationalis. sed nullus homo est irrationalis. igitur oīs homo est rationalis. & tñ nō fit in aliqua trium figurarum: qa hic non est medium. vnde iste terminus, homo. nō est hic medium, cum ingrediatur conclusionem. nec aliquis alter, cum quilibet alterminus sumatur præcisè ī semel. ¶ Quarto arguitur, quia iste est bonus sillogismus. nullum non. b. est a. nullum. c. est. b. igitur nullum. c. est. a. & tamen non fit in aliqua trium figurarum: quia nullus idem terminus ponitur in utraque præmissa. Vnde in maiori præmissa ponitur iste terminus, non. b. & in minori ponitur iste terminus. b.

¶ Quinto arguitur per unū sillogismum, quem ponit Ari. in secundo huius. s. cui nulli inest b huic omni inest. a. sed nullum. c. est. b. igitur omne. c. est. a. & tamen non est in aliqua trium figurarum: quia in qualibet earum si aliqua præmissarum sit negatiua, conclusio erit negatiua. & tamen non sic est in proposito. ¶ Sexto de sillogismis ex obliquis. uerbi gratia. uidens omnem asinum currit. brunellus est asinus. igitur uidens brunellum currit. iste sillogismus non fit in aliqua figurarum: quia medius terminus non subiicitur nec prædicatur in maiori: quia solum est pars subiecti. ¶ Septimo, quia sillogismus ex oppositis ē bonus sills: ut patet ī scd̄o huius. uerbi gratia. Nulla disciplina est studiosa. oīs disciplina ē studiosa. igiī nulla disciplina ē disciplina. & tñ nō ē in aliqua triū figurarū: qa quælibet triū figurarum fit

sit ad minus ex tribus termi nis. & iste sillogismus sit ex duobus tantũ. ¶ Et per om nes prędictas rationes põt ꝓbari, quod nõ ois sills fiat ex tribus terminis præcisè: quia in quolibet dictorum sillorũ sunt quatuor termi ni ad minus excepto sillogismo ex oppositis, in quo sunt tantum duo. Et cõfirmatur de sillogismo, qui uir tualiter est plures. vt verbi gr̃a. Oẽ.b.est.a.oẽ.c.est.b.& omne. d. est. c. igitur oẽ.d. est.a. patet manifestè: quia isti sunt quatuor termini.

¶ Oppositum arguitur per Aristo. in isto primo.

PONVNTVR conclusiones. Prima est, qđ non oportet sillogismum ypotheticum fieri in aliqua trium figura rum. & vocatur sillogismus ypotheticus, qui habet alteram uel ambas præ missas ypotheticas. probatur. quia in sillogismo ypothetico non est debita subiectio. & prædicatio medii termini respectu extremorum in præmissis. igitur sillogismus ypotheticus non fit in aliqua trium figurarum. consequens tenet. quia penes hoc attenduntur istæ figuræ. & antecedens apparet in sillogismo facto ex cõditionalib⁹, vel ex altera condõnali. Itẽ patet de sillogismo diuisiuo, sicut argutũ fuit añ. oppositum. ¶ Secũda cõclusio est ista, quod sillogismus ex ypothesi nõ sit ĩ aliqua triũ figurarum. & hoc dico quã tum ad totalẽ ꝓcessum. Vbi nota, quod dr̃ia est inter sil logismũ ostensiuũ: & sillm ex ypothesi. q͂a vocatur sillogismus ostensiuus, qui im mediatè infert conclusionẽ intentam: sed uocatur sills ex ypothesi, q̃ ĩmediatè nõ infert conclusionẽ intentã, sed vnã aliã primo. Et postea uirtute alicuius condi tionis suppositæ ex conclu sione quę prius infertur: in fertur conclusio principali ter intenta. & ponit Ari. exẽ plum, ut supponamus primo, quod idem sit iudiciũ de istis duabus contrariorũ est eadem potestas: & contrariorum est eadem disciplina. tunc si velimus probare, quod contrariorum est eadem disciplina, debemus nos trãsferre ad sillogizãdũ istã: Cõtrariorum ea dem est ptãs. & tunc ex ista virtute suppõnis factæ possumus inferre conclusionẽ intentam. s. quod contrariorũ est eadẽ disciplina. Istis determinatis, ꝓbatur conclusio: quia syllogismus ypo

the-

theticus non sit in aliqua trium figurarum dictarum: sed qualibet sillīs ypotheticꝰ est sillīs ex ypothesi saltē uirtualiter: ut patet in p̄dicto exēplo: quia est idē, sicut argueretur. si contrariorū eadem est ptās, est eadē disciplina: sed contrariorū est eadē potestas: ut sillogizatum est ostēsiuè. igit̄ contrariorū est eadē disciplina, quæ fuit conclusio principaliter intenta. ¶Tertia cōclusio, qđ ex terminis infinitis potest fieri sillogismus, qui non est in aliqua dictarum figurarum triū. probatur. quia ut patuit prius super isto primo iste ē bonus sillogismꝰ. Nullū nō. b. est. a. nullū. c. ē. b. igit̄ nullū. c. est. a. & tamē non est in aliqua dictarum figurarū. nec in secūda, nec in tertia, ut notū est. nec in prima: quia in maiori subiicitur iste terminus, non. b. & in minori p̄dicat̄ iste terminus. b. iō non est idem, ꝙ subiicitur in una, & prędicatur i alia. verū ē tñ, ꝙ iste sillogismus fit ad similitudinē primæ figurę: qa idē subiicitur in maiori, & p̄dicat̄ ī minori, licet diuersimodè acceptū. qa in maiori infinitè: & in minori finitè. Et eodē mō dr̄, qđ ex terminis obliquis uel modalib. in sensu composito bene fit sillogismus ad similitudinē prię figurę, uel alicuius aliarum, ꝗ tñ non est in aliqua ipsarum: ut quando obliquus est distributus, & non subiectum uel prædicatum: sed pars subiecti, uel prædicati. Similiter quando in modalibus de sensu compositum sit sū ptio sub dicto & non sub modo: & istorum exempla patuerunt in arguendo. ¶Quarta conclusio, quod omnis sillogismus, qui non est ex ypothesi, nec ypotheticus: sed fit ex propositionibus cathegoricis cum terminis finitis & rectis: ita quod præmissæ non sint modales; tūc oīs talis sillīs fit in aliquā dearū triū figurarū. p̄batur. quia solū trib. modis pōt fieri debita ordinatio respectu extremorū secundū subiectionē & p̄dicationē. igitur tres erunt figuræ & nō plures. cōseq̄ntia tenet, quia hoc intelligimus p̄ figurā. & antecedens appꝫ: quia uel mediū subijcitur in utraque, uel prædicatur in utraq; : uel subijcitur in minori, & prædicatur in maiori: nec oportet istud tertium membrum subdistinguere, sicut arguebatur in prima ratione, qa propter solam transpositio-

nem nō peruenit diuersitas alicuius pręmissę nec conclusionis: per consequens nec diuersitas figuræ. Et ideo concedendum est istū syllogismum fieri in prima figura. omne. c. est. b. omne: b. est. a. igitur omne. c. est. a: quia præmissis transpositis est manifeste prima figura. ¶ Quinta conclusio est, qđ exceptis prædictis conditionibus omnis sillogismus, q non est uirtualiter plures sillogismi fit ex tribus terminis tantū. uidelicet ꝙ nō sit ypotheticus, nec ex ypothesi: & quod nō fiat ex propositionibus modalibus in sensu composito: nec ex terminis infinitis aut obliqs. probatur. quia in omni sillogismo uno sunt præcisè duæ præmissæ. quod patet. quia si plures sumantur uel aliqua earū erit frustra, uel erit sillogismus uirtualiter plures. ¶ Secundo supponitur, quod quælibet præmissarum debet conuenire cū conclusione in aliquo termino. probatur. quia aliter esset impertinens ad inferendum conclusionem gratia formæ. ¶ Tertio supponitur, quod nulla præmissa debet conuenire cum cōclusione in utroque termino: qa iam esset petitio principij, ex quo idem probaretur per idem. Ex quibus sequitur intētum: quia si duæ præmissæ debent conuenire cum conclusione, quælibet in aliquo termino: & neutra duobus, oportet qđ alter istorum terminorum bis sumatur, & in nulla præmissa: nisi respectu unius extremi: igitur præcisè erunt duo extrema: & unum medium. ¶ Tunc ad rationes solutæ sunt præter istam de syllogismo ex oppositis, de quo dicitur, quod licet ibi solum sint duo termini differentes secundum speciē: attamen unus illorum sumitur loco duorum, ut patebit in secundo. Et sic sit dictum ad quęsitum.

Quæst. XXXV.

Quæritur trigesimo quinto. vtrū ꝓpositio in qua reduplicatio additur ad prædicatum sit falsa & in intelligibilis. Arguitur, quod sit intelligibilis; quia illud est intelligibile, de quo intelligitur aliud affirmari: sed de tali propositione intelligitur aliud affirmari. igitur &c. maior nota est: quia nullus affirmat, aut negat: nisi id quod intelligit. & minor patet. quia

quia

quia de tali propositione asseritur, quod ipsa sit intelligibilis. ¶Deinde arguitur, quod talis propositio non sit falsa. primo, quia hæc est vera, sortes est risibilis, inquantum homo: & tamen hæc reduplicatio additur ad prædicatum ¶Item hæc est uera, sortes in quantum homo est risibilis. igitur & sua conuertens est uera. risibile est sortes inquantum homo: & tamen hæc reduplicatio additur ad prædicatum. ¶Tertio tot modis dicitur secundum se: quot modis dicitur causa: vel etiã secundum quod, ut patet quinto metaphysicæ. ita ꝙ hæc dictio secũdum quod, potest designare quancumque causam: sed prædicatum propõnis potest significare causam, quando tali ꝑdicato potest conuenienter addi dictio reduplicatiua, ut dicendo: Domus fit a domificatore, secundum qđ domificatur: modo ista dictio secundum quod, est reduplicatio. ¶Quarto, q2 reduplicatio significat immediationem prædicati ad subiectum. igitur sicut subiecto potest addi reduplicatio: ita prædicato. consequẽtia tenet. quia sicut subiectum potest esse immediatum prædicato. ita econtra. immo quæcunque sunt immediata quodlibet illorũ est immediatũ alteri. ¶Quinto, quia per Aristo. in isto primo reduplicatio addenda est maiori extremitati: sed maior extremitas est prædicatum in prima figura. igitur &c. ¶Oppositum arguitur per Arist. in isto primo capitulo. frequẽter in tertia parte principali huius primi libri. ¶In quæstione primo uidebitur quæ sunt dictiones reduplicatiuæ. & quid significant. secũdo videbiť de quæsito. QVANTVM ad primum notandum, quod istæ dictiones sunt reduplicatiuæ inquãtum secundum quod: in eo quod: & aliquando hæc dictio, ut: & consimiles. ¶Secundo notãdũ, qđ tales dictiones reduplicatiuæ aliquãdo accipiunt specificatiuè: & quãdoq; reduplicatiuè. Quãdo uero talis reduplicatõ sumiť specificatiuè. tũc ďsignat aliq̃ cõdõnẽ uľ aliquẽ modũ, uel aliquẽ sẽsũ, ẜm quẽ ꝓpõ ĩ qua ponitť ẽ uera, q̃ aľr nõ eẽt uera. v.g. dicẽdo sic. oẽ ens inquãtũ est in ipo Deus. est Deus. vñ ista ꝓpõ, oẽ ens est De⁹: sine specificatione simpľr esse falsa. sed q2 hæc dictio in

quantum. ſpecificat ad talē ſenſum: ideo illa propoſitio non eſt falſa. ¶ Iterum iſta ꝓpō eſt ſimplr̄ falſa. forma eſt materia. ſed pōt ſpecificari ad aliquem ſenſum per reduplicationem, quod ipſa eſt uera. ut dicendo forma ſecundum ꝙ prçexiſtit generationi in potentia, eſt ipſa materia. ¶ Item hæc eſt falſa, ens mobile eſt ſubiectum in libro phyſicorum: immo eſt ſubiectum totius ſcientiæ naturalis: ſed quando ſpecificatur per reduplicationem ad conditiones generales motus & mobilis: tunc iſta propoſitio eſt vera, ut dicendo, ens mobile ſecundum quod mobile eſt ſubiectum in libro phyſicorum. ¶ Item poteſt exemplificari de iſta, homo eſt ſpecies ſecundum quod iſte terminus homo ſupponit ſimpliciter uel materialiter: & ſic patet quid deſignāt huiuſmodi dictiones, quando ſumuntur ſpecificatiuè. ¶ Tertio ſciendum, quod ad propoſitionē reduplicatiuam multa concurrunt. uerbi gratia dicendo. homo inquantum animal eſt ſenſibile. primo .n. ſubiectum principale, ut iſte terminus homo. ſecundo eſt p̄dicatū principale, ut iſte terminus ſenſibile: tertio eſt illud ſup quo cadit reduplicatio. & quarto eſt reduplicatio una cū copula. ¶ Tunc dico, quod dictio reduplicatiua reduplicatiuè ſumpta & nō ſpecificatiuè deſignat primo immediationē prędicati principalis ad illud ſup quod cadit reduplicatio: & quando denotat conuertibilitatem. exemplum primi. homo inquantum aīal eſt corpus. ubi deſignatur, quod iſta prædicatio eſt immediata, omne animal eſt corpus per priuationem alicuius intermedij inter ſubiectū p̄dicatū in linea p̄dicamētali. Exēplū ſecūdi hō inquātū aīal eſt ſēſibile. iſtud terminus inquātū deſignat precīſionē & cōuertibilitatē iſtorū terminorū animal ſenſibile. ¶ Secundo dictio reduplicatiua deſignat prædicatum principale dici de ſubiecto principali, nō immediatè, ſed mediatè prædicato, ut in prædicato exemplo deſignatur, quod cauſa quare homo eſt ſenſibilis eſt, quod homo eſt animal. ita quod homo prædicatū ſenſibili non dicit de homine niſi ea rōne, qua de ipſo dicitur hoc prędicatum animal. ¶ Tertio reduplicatio deſignat illud ſup qđ cadit

eſſe

esse distributum, uel saltem posse distribui respectu prædicati principalis. ¶Et quibus patet, quod reduplicatio designat alietatē siue diuersitatē principalis prædicati ab illo sup quod cadit reduplicatio. Et sic patet q designat reduplicatio, siue sumatur specificatiuè siue reduplicatiuè. Et hoc de primo.

De Secundo notandum, quod quidam sunt termini communes, qui pro una sola re supponūt: & unam solam rem designāt. vt iste terminus, sol, phenix, Deus & cōsimiles. ¶Alij sunt q vnā rem significant, & pro pluribus supponunt, ut isti termini, homo animal & consimiles. Et quantum spectat ad propositum, isti termini differūt in hoc, quod ex primis terminis, qui .s. pro una sola re supponunt, pōt formari affirmatiua propositio uera de prædicato distributo affirmatiuè: ut dicendo, quilibet planeta est omnis sol. vel dicendo, essentia diuina est omnis persona diuina. sed ex terminis, qui p pluribus supponunt: nō potest formari propositio affirmatiua uera de prædicato distributo. verbigratia. Ista est falsa. omnis homo ē omnis homo. uel etiam sumendo particulariter vel indefinitè subiectum. ¶Tunc ponuntur cōclusiones. Prima est, q propositio, in qua reduplicatio additur prædicato principali est falsa, supposito q fiat ex terminis, qui pro pluribus rebus supponunt. probatur: quia dictio reduplicatiua designat illud, super qđ cadit reduplicatio esse distributum, vt patet ex primo articulo. modo talis propositio de prædicato distributo affirmatiuè ē falsa. s. quando fit ex terminis suppositionibilib. p pluribus reb. igitur &c. ¶Scđo quia reduplicatio designat alietatem prædicati principalis ab illo sup qđ cadit reduplicatio. igitur si sit idem, iam designat falsitatem. ¶Secunda conclusio est ista, q talis propositio cuius pdicato principali additur reduplicatio, est intelligibilis. pbatur per primam rationē ante oppositum. & quando Arist. dicit, quod ipsa est in intelligibilis: intelligitur, quod ipsa est in intelligibilis vere & assertiuè. verbigratia oratio imperfecta: ut dicendo apud villam est bene intelligibilis: licet per ipsam non comprehendatur sensus verus uel falsus. ita potest

teſt dici in propoſito. ¶ Tertio poteſt dici, quòd illud ſuper quod cadit reduplicatio, ſe debet tenere a parte prædicati, & non ſubiecti. probatur. quia illud, quod poſitum ante copulam propoſitionis non diſtribuitur ad diſtributionem ſubiecti, non eſt ſubiectum nec pars ſubiecti. ſed dictio ſuper quod cadit reduplicatio præcedēs copulam propoſitionis: nō diſtribuitur ad diſtributionem ſubiecti. igitur talis dictio non eſt ſubiectum, nec pars ſubiecti. quia propter hoc: quando obliquus præcedit rectum, dicimus ſolū obliquum eſſe ſubiectum: eo quod ſolus obliquus diſtribuitur. & minor patet. quia dicendo. omnis hō inquantum animal eſt ſenſibile. ibi ſolum diſtribuitur iſte terminus hō, cuius ſignum eſt, quod ſub ipſo ſolo debet fieri ſumptio: ut dicendo, ſortes eſt hō. igitur ſor. inquantū animal eſt ſenſibilis. Et ſic patet, quòd nunquam addenda eſt reduplicatio ad prædicatum principale. immo ſemper debet eſſe diuerſitas prædicati principalis ab illo, ſuper quod cadit reduplicatio. & hoc de ſecundo. ¶ Tunc ad rationes prima ſoluta eſt. ¶ Ad aliam cōcedo, quod iſta eſt uera. ſor. eſt riſibilis inquantum homo. ſed reduplicatio nō additur ad prædicatum principale. quia iſte terminus riſibile uocatur prędicatū principale. ¶ Ad aliam dico, quod iſta conuertitur in iſtam. igitur, quod inquantum homo eſt riſibile eſt ſor. ¶ Ad aliam dico, quod Ariſtotel. accipit hic iſtam dictionem ſecundum quod ſpecificatiuè: ut ſpecificat aliquē modum, uel conditionem, uel circunſtantiam termini. ¶ Ad aliam reduplicatio deſignat &c. concedo, quod deſignat imeditationē prędicati principalis ad illud ſuper quod cadit reduplicatio: & non eiuſdem ad ſeipſum: quia non poteſt debitè comprehendi aliquis ſenſus per iſtam propoſitionē ſor. eſt inquantum homo ſuppoſito, quòd hoc verbum eſt, non reſoluatur ulterius in ſuum participium. ¶ Ad aliam concedo, quod reduplicatio ſe debet tenere a parte maioris extremitatis. & etiam a parte prædicati. ſed cum hoc debet eſſe diuerſitas illius ſuper quod cadit reduplicatio ad prædicatum principale. Et ſic de iſta quæſtione.

Queſtio.

Quęst. XXXVI.

QVęritur trigesimosexto. Vtrum ex propositionibus modalibus aliis ab istis necessariũ possibile contingens fiat syllogismus? Arguitur primo, ꝙ non, per Arist. qui non fecit mentionem de propositionibus modalib. factis aliquo alio modo. ¶Secundo, quia si ex modalib. de alijs modis fieret syllogism⁹, maximè esset ex modalibus factis isto modo scire. sed hoc non: quia non sequitur, scio oẽm mulam esse sterilẽ: hęc est mula. igitur scio hãc mulam esse sterilem: quia stante ueritate p̄missarum possibile est, ꝙ credã de ista mula, ꝙ ipsa sit sterilis. ¶Tertio hoc maxime eẽt de isto modo. opinor aũt de isto modo apparet. sed hoc nõ. q̃a non sequitur demonstrato sorte, qui apparet eẽ asinus a remotis: hoc apparet mihi esse asinus: hoc est sor. igitur sor. apparet mihi eẽ asinus. præmissæ sunt ueræ, & conclusio falsa. quod probo: q̃a omnem hominem opinor non esse asinum. sortes est homo. igitur sortem nõ opinor esse asinum. ¶Oppositum arguitur, vbi est reperire dici de oĩ & de nullo, põt fieri bonus syllogismus: sed in modalib. factis ex alijs modis a p̄dictis est hoc reperire. igitur maior patet, q̃a per dici de oĩ: & de nullo regulantur syllogismi. & minor patet: q̃a sicut dicimus oẽm hoĩem contingit currere. ita possumus dicere: oẽm hoĩem opinor currere. & ita de alijs modis. ¶Secundo arguitur per Arist. in primo posteriorum, ubi dicit. ꝙ inducens minorẽ post maiorẽ simul nouit, & conclusionem. ita ꝙ itendit, ꝙ si p̄missæ sunt scitæ vel notæ: & cõclusio erit nota. Primo uidebitur in q̃one, qui modi a prædictis faciant ꝓpositiones modales. Secundo qualiter ex eis syllogizatur in sensu diuiso. Et tertio qualiter in sensu cõposito. QVANTVM ad primum nota, ꝙ oĩs determinatio nata determinare totam propositionem, potest dici modus, ꝙ si illa determinatio põt esse unum extremum propositionis respectu unius ꝓpositionis materialiter sumptæ: q̃ est aliud extremũ: tũc illa determinatio dr̃ modus, ut patet de istis modis scio opinor dubito apparet. & de participiis ipsorũ: & de istis modis uerũ falsũ, & sic de singulis. ¶Scd̃o notandũ, quòd

quòd ſicut de modis cõſuetis: quædam ſunt modales in ſenſu compoſito, & quædam in ſenſu diuiſo: ſic etiã de iſtis modis. Nam modus ponitur vnum extremũ propoſitionis: & propoſitio materialiter ſumpta aliud tũc eſt propoſitio in ſenſu cõpoſito: ut opinor. b. eſſe. a. ſed quando modus eſt determinatio copulę, tunc eſt in ſenſu diuiſo: vt b. ſcio eſſe. a.

¶Tertio notãdum, quòd in iſtis modis multum differt ſenſus compoſitus a diuiſo: quãtum ad veritatem & falſitatem. v.g. hæc eſt concedenda. Scio omnem mulã eſſe ſterilem. & tamẽ in ſenſu diuiſo iſta eſſet falſa. ſed tamen de iſto modo verum nõ eſt differentia, ſiue ponatur in ſenſu compoſito, ſiue diuiſo: ſed de iſto modo falſum: eſt differẽtia: quia ſi dicatur, hæc eſt falſa omnis homo currit. . ad hoc quòd iſta ſit vera ſufficit inſtantia in ſingulari iſtius propoſitionis: omnis homo currit. ſed ſi poneretur in ſenſu diuiſo, hoc non ſufficeret: q̃a dicẽdo ſic. omnis homo falſe currit. denotatur ꝙ quælibet ſingularis iſtius omnis homo currit, ſit falſa. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundũ, prima cõcluſio eſt iſta, ꝙ in prima figura ex maiori de aliquo dictorum modorum in ſenſu diuiſo & minori de ineſſe, ſequitur cõcluſio de eodem modo, qui ponebatur in maiore. v. g. ſequitur omne. b. opinor eſſe. a. omne. c. eſt. b. igiť omne. c. opinor eſſe. a. vel etiam de dicto negato. omne. c. opinor nõ eſſe. a. &c. & tenent iſti ſyllogiſmi in virtute dici de omni.

¶Secunda concluſio eſt, ꝙ ex ambabus p̃miſſis de modo, ſcilicet de aliquo dictorum modorum non ſequitur cõcluſio de modo: quia non ſequitur, quòd ſi p̃miſſæ ſint dubiæ, ꝙ ꝓpter hoc concluſio ſit dubia. immo poſſibile eſt, ꝙ ipſa ſit ſcita, puta per alium ſyllogiſmũ.

¶Item non ſequitur, ꝙ ſi p̃miſſæ ſint opinatæ, ꝙ propter hoc concluſio ſit opinata ¶Et ſi quæratur vtrum ad illas præmiſſas ſequatur aliqua de ineſſe. ¶Reſpondetur, quòd ſic: ſi illæ præmiſſæ ſint de hoc modo ſcire, quia nihil ſcitur, niſi uerũ. ſed de alijs modis nõ: quia ad præmiſſas de hoc modo opinatum uel creditum uel apparens, non ſequitur concluſio de ineſſe: eo ꝙ æque poteſt apparere uel opinari falſum, ſicut uerum.

¶Tertia

¶Tertia conclusio, quòd in secũda figura ex maiore de modo negato, & minore de inesse in sensu diuiso, sequitur cõclusio verè de inesse, sicut sequitur. Nullum.b. opinor esse.a.omne.c. est.a. igitur nullum.c.est.b. & põ test probari reducendo per impossibile ad primam. ¶Quarta cõclusio, quod in tertia figura ex maiore modali in sensu diuiso aliquo dictorum modorum: & minore de inesse, sequitur con clusio modalis de eodẽ modo: qui ponebatur in maiore. & omnes isti modi probantur expositoriè. ¶Ex isto sequitur, quòd si loco illius de inesse in minori ponatur vera de hoc modo scire: sequitur idem sicut prius. q̃a ad illam de scire: seq̃tur de inesse. modo quicquid seq̃tur ad consequens, sequitur ad antecedẽs. Sed si loco minoris ponatur aliq̃s de alijs modis, nõ ualet syllogism⁹, eo quòd ad modales de illis modis nõ sequuntur illæ de inesse. sicut non sequitur. b. opinor esse.a. igitur. b. est.a. Et hoc de secundo.

Tunc de tertio. Prima conclusio est ista. ꝙ ad quascunque præmissas sequitur aliqua conclusio ad easdem modificatas isto modo. scire sequitur eadem conclusio: quia quælibet propositio sequitur ad seipsam modificatam illo modo scire. sicut sequitur. Scio.b.esse.a. igitur b. est. a. modo quicquid sequitur ad consequens, seq̃tur ad antecedens: & in hoc est differẽtia istius modi scire, ab istis modis opinor apparet & huiusmodi. quia ad huiusmodi præmissas de p̃dictis modis non sequitur aliqua de inesse ex eo, quòd æquè potest opinari falsum: sicut uerum, ut dictum fuit prius. ¶Secunda conclusio est ista, & sequitur ex præcedenti, ꝙ ad quascunque pręmissas sequitur aliqua conclusio ad easdem modificatas isto modo: uerum sequitur eadem: quia quælibet propositio sequitur ad seipsam modificatam isto modo uerum. sed non est ita de isto modo falsum. quia nulla propositio sequitur ad seipsam modificata, hoc modo falsum, immo sequitur sua contradictoria. & ideo ad quascunq; præmissas sequitur aliqua conclusio ad cõtradictorias ipsarũ modificatas, hoc modo falsum sequitur easdem. ¶Tertia cõclusio, ꝙ ex præmissis in sẽsu composito de hoc modo scire, non sequitur cõclusio in

in sensu composito de eodē modo. probatur. quia ista regula est falsa, si præmissæ sūt scire. igitur conclusio est scita. ¶Primo, quia possibile est, quòd una præmissa sciatur ab uno, & alia ab alio. ¶Secundo, quia dato, quòd sciātur ab eodē ambę, possibile est, quòd consequētia nō sciatur esse bona. modo conclusio non est euidentior, quàm conñtia per quā probatur. ¶Item dato, ꝙ cōsequentia sciatur esse bona, possibile est ꝙ sciens pmissas nō aduertat necessitatē consequentiæ. & si sic possibile est, ꝙ dubitet cōclōnē. ¶Et per illud pbatur, ꝙ ex præmissis de sensu composito de alijs nō fit syllogismus ad concludendum de eodē modo: sicut de istis modis opinor apparet, & de simili bus. ¶Tunc ad rationes. ad primam respondetur, quòd Arist. amisit propter breuitatem. ¶Ad aliam dico, ꝙ ex maiore de hoc modo scire in sensu composito. & minore de inesse non fit syllogismus ad concludendum de hoc modo scire. licet bene ad cōcludendum de inesse. ¶Ad terriam dico, ꝙ de hoc modo opinor sit bonus syllogismus, sumendo maiorē in sensu diuiso, & minorē de inesse. & ideo potest concedi in isto casu, ꝙ sortem opinor esse asinum, & sortem opinor non esse asinū, sed non sequitur conclusio, quæ infertur, scilicet ꝙ non opinor sortem esse asinum. ¶Ad istas post oppositum dico concedendo, quòd ex eis bene fit syllogismus, si ordinentur eodem modo, quo dictum est. ¶Tunc ad auctoritates Aristot. primo post. dico, quòd intelligitur sic, ꝙ inducens minorē post maiorem simul nouit cōclusionem, dumtamen sciat cōsequentiam esse bonam, & aduertat ad necessitatē consequentiæ. aliter non oportet. Et sic sit dictum ad quęsitum.

Quæst. XXXVII.

QVæritur trigesimoseptimo. Vtrum ex terminis obliquis & infinitis potest fieri syllogismus, sicut ex terminis rectis & obliquis? Et arguitur primo, ꝙ nō de terminis infinitis: quia ex illis nō fit cōsimiliter syllogismus, quarū una includat negatiuam, & alia non. sed duarum propositionū, quarum una est de prædicato finito, & alia de prædicato infinito. illa quæ est de prædicato finito non inclu-

includit negatiuam. sed illa quæ est de prædicato infinito includit negatiuam. igit. ¶Secundo ex terminis infinitis fit syllogismus arguendo per ambas negatiuas. sed ex terminis finitis nõ potest fieri syllogismus arguẽdo ex ambab. negatiuis. igitur. Maior probatur. quia vt patuit prius iste syllogismus est bonus. nullũ non. b. est. a. nullum. c. est. b. igitur nullum. c. est. a. & ualet: quia ex puris negatiuis nihil sequit. ¶Tertio arguitur de obliquis, non sequitur, cuiuslibet hominis asinus currit. brunellus est asinus hominis. igitur brunellus currit. qa est possibile, ꝙ præmissæ sint ueræ, & conclusio falsa. ¶Oppositũ arguitur ꝑ Ari. in isto primo, qui approbat illos syllogismos ex obliqs, vt cuiuscunq; est disciplina hoc est genus boni est disciplina. igit bonũ est genus. Et postea dicit, ꝙ eod. mõ ẽ syllogizãdũ ex terminis infinitis, sicut ex terminis finitis. ¶In qõne primo uidendũ est qualiter syllogizandum est ex terminis infinitis, uel ex altero infinito. Secundo qualiter ex terminis obliquis.

QVANTVM ad primum, prima conclusio est ista, quod omnis modus alicuius figuræ trium figurarum ualens ex terminis finitis: ualet etiam ex terminis infinitis. verbi gratia in prima figura oẽ non. b. est non. a. omne. c. est non. b. igitur omne c. est non. a. & tenet directè per dici de omni. Item sequitur, nullũ non. b. est. a. omne. c. est nõ. b. igitur nullum. c. est. a. & tenet directe per dici de nullo. Item patet de secunda & tertia figuris. quia illæ de terminis infinitis similiter conuertuntur illis de terminis finitis. igitur syllogismi imperfecti facti ex terminis infinitis. eodem modo reducuntur, sicut syllogismi ex terminis finitis. v. g. ista. nullum non. b. est. a. conuertitur in istam, de aliis propositionibus factis ex terminis infinitis. ¶Secunda conclusio est ista, quod aliquis modus contingit syllogizare ex terminis infinitis, uel ex altero termino infinito. qualiter non contingit syllogizare ex terminis finitis, probatur. ¶Primo per Aristo. in primo huius, ubi ponit istum syllogismum esse bonum, cui nulli inest b. & c. mõ iste syllogismus æquipollet isti, omne non. b. est. a nullum. c. est. b. igitur om-

omne.c.est.a. nō sicut non contingit syllogizare ex terminis finitis: quia nunquā in terminis finitis potest inferri conclusio affirmatiua per aliquam præmissam negatiuam. ¶Secundo, qa ex terminis infinitis, uel saltē ex termino infinito contingit syllogizare ex puris negatiuis: sed hoc non potest fieri in terminis finitis: ut notum est. maior probatur: quia sequitur, nullum non. b.est.a.nullum.c.est.b. igitur nullum.c.est.a. ¶Item in secunda figura. nullum. b.est non.a.nullum.c. est.a. igitur nullum.c.est.b. ¶Itē in tertia figura, nullum nō. b.est.a.nullum b.est. c. igitur nullum.c.est.a. & patet, q ex altero termino finito cōcluditur vniuersaliter in tertia figura: & tamen huiusmodi non potest fieri ex terminis finitis. ¶Item seqtur. nullū.b. est. a. omne. c. est.b. igitur omne.c. est non a.& tamen non potest sic argui ex terminis finitis. quod autem illa consequentia sit bona patet: quia ad prædictas præmissas sequitur illa cōclusio. nullum.c.est.a. sed ad istam supposita constantia subiecti sequitur, omne. c.est non.a. & constantia subiecti ponebatur in minori, quando dicebatur, omne.c. est.b. igitur ista cōclusio omne.c.nō est.a. seqtur ad prædictas præmissas per illam regulam. Quicquid sequitur ad cōsequens, sequitur ad antecedens. & sic patet, quod consimiliter est syllogizandum ex terminis infinitis, sicut ex terminis finitis: licet non econtra.

QVANTVM ad secundū: est prima conclusio ista, q omnis modus alicuius figuræ valens ex terminis rectis pt etiam ualere ex altero obliquo posito a parte subiecti maioris. uerbigratia in barbara sequitur, cuiuslibet hominis asinus currit. omne grammaticum est homo. igitur cuiuslibet grammatici asinus currit. & tenet directè per dici de omni: quia subiectum quod distribuitur in maiori prædicatur in minori. & consimiliter potest exemplificari de alijs modis primæ figuræ. sed de secunda & tertia figuris: patet. qa propositiones de obliquo similiter conuertuntur, sicut illæ de recto, scilicet vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam. & vniuersalis negatiua in uniuersalem negatiuam. ut patuit prius. igitur syllogismi imper-

perfecti fiunt eodem modo ex terminis obliquis, ſicut ex rectis. quia cōſimiliter reducuntur ad primam figuram. ¶ Secunda cōcluſio eſt iſta: ꝙ ex obliquis vel altero obliquo pōt fieri bonus ſylls, dato, ꝙ ille obliquus non ſit ſubiectum, nec ꝑdicatū: dumtn̄ ſit ps ſubiecti, vel prædicati: qa iſte eſt bonus ſylls. uidens oēm aſinū currit. brunellus eſt aſinus. igitur uidens brunellū currit. ꝙ iſte ſylls ſit bonus, patet. qa eſt oratio in qua quibuſdam poſitis aliud ab his quæ poſita ſunt de neceſſitate accidit eo, ꝙ hæc ſunt. igitur iſte proceſſus eſt bonus ſylls per locū a diffinitione, & ans apparet: quia iſte proceſſus eſt neceſſaria conſequentia a plurib. præmiſſis ad conclōnē aliam a qualibet præmiſſarū. ¶ Secūdo prædictus diſcurſus eſt conſequentia neceſſaria, & non erithimema, nec inductio, nec exēplum, nec conuerſio: aut cōſequentia per cōuerſionē, aut conn̄tia per ęquipollentiā: aut per ſubalternationē: & ēt per nominis expoſitionē. igitur eſt ſyllogiſmus. ¶ Contra iſtā concluſionē arguit. quia oīs bonus ſylls debet fieri ī aliqua trium figurarū, ſed ꝑdictus non, ut notum eſt: quia nec idē terminus ſubijcitur in vtraque: nec ꝑdicat in vtraque, nec illud, quod ſubijcit in una, prædicatur in alia. ¶ Secundo, quia hic non eſt maior extremitas: nec minor nec mediū. ¶ Tertio, qa iſte ſyllogiſmus ſit ex puris indefinitis: mo ex puris indefinitis uel particularibus nihil ſequitur. ¶ Quarto, qa oīs bonus ſyllogiſmus tenet in virtute dici de oī, vel de nullo. ſed ille non eſt huiuſmodi: quia in iſto non diſtribuitur ſubiectū maioris: nec ēt minoris. ¶ Rn̄detur ad iſta. ¶ Ad primam concedendo, ꝙ non oīs ſylls ſit in aliqua trium figurarum: qa ut patuit in qōne ſuper hoc multæ erant exceptiones. ¶ Ad ſcđam dico, ꝙ iſte terminus aſinus, ē hic mediū. & iſte terminus brunellus ē minor extremitas, & totū reſiduū ſe tenet a parte maioris extremitatis. ¶ Ex iſto ſequitur, ꝙ non oportet in oī ſyllogiſmo, ꝙ mediū ſubijciatur in utraque, uel ꝙ prędicetur in utraque. imo ſufficit, ꝙ ſit pars ſubiecti, vel ꝑdicati, & ꝙ ſit ſubiectū, uel ꝑdicatum alterius. ¶ Ad tertiam dictum fuit prius, ꝙ ī pluribus caſibus ex indefinitis pōt fieri ſylls: quorū iſte

est unus in proposito: si qñ fit sumptio sub parte subiecti, vel prædicati distributa. ¶ Ad rationes. Prima probat secundam conclusionē primi articuli. Verum est tamen, q̄ prima ratio assumebat falsum: quia dicebat, q̄ affirmatiua de prędicato infinito includit negatiuā. sed affirmatiua tunc de prædicato finito non: modo hoc est falsum: q̄a sicut ad affirmatiuam de prædicato infinito sequitur negatiua de prædicato finito: ita etiā ad affirmatiuam de prædicato finito sequitur negatiua de prædicato infinito. sicut sequitur. b. est. a. igitur. b. non est non. a. ¶ Ad tertiam dico, q̄ iste syllogismus non ualet: quia non fit debita sumptio sub subiecto, siue sub termino distributo; quia debet fieri sub isto termino, homo solū: & tu sumis sub aggregato hominis asinus. igitur syllogismus non ualet. Et sic sit dictum ad quæsitum. Et hæc sufficiant de primo.

¶ Quæstionum primi libri Priorum Doctoris subtilis, finis.

¶ PRIORVM Doctoris subtilis Ioannis Scoti, liber secundus.

Quæstio. I.

CIrca secundū librum Priorum quæritur primo. Vtrum syllogismus ex ypothesi differat a syllō ostensiuo? Arguitur primo, q̄ non: quia oīs syllogismus est ostensiuus. igitur syllogismus ex ypothesi nō differt a syllogismo ostēsiuo. consequentia nota est, & antecedens apparet inducendo in omnibus syllogismis. vñ syllogismus ad impossibile, de quo minus apparet, est ostēsiuus: quia antecedit conclusionē. ¶ Secūdo, oīs sylls est ex ypothesi. igitur nō differt ab ostēsiuo. consñtia tenet, & añs declaratur: q̄a ypothesis idē est, q̄ suppositio. mō oīs sylls est ex suppōne: quia oīs syllogismus supponit terminos, & ppōnes, ex quib. integrat̄. ¶ Tertio oīs syllogismus ptinens ad aliquā potestatē, de qua determinatum est in secundo, est ex ypothesi. sed oīs syllogismus ostēsiuus ptinet ad aliquā illarū ptātū: quia

quia quilibet syllogismus pt concludere plures propositiones: quia pt concludere suam, & sibi ęquiualentem. ¶ Oppositum arguitur per Aristo. tam in primo, q̃ in secundo huius: qui ponit sæpe dr̃iam inter syllogismos ostẽsiuos, & syllogismos ex ypothesi: Difficultas q̃onis non stat, nisi in quid nominis, vnde dicat syllogismus ostensiuus, & vnde syllogismus ex ypothesi. & ideo dicendum est primo de ostensiuo. secundo de ypothesi.

Qvantvm ad primum notandum est, ꝙ aliquis syllogismus potest dici ostẽsiuus dupliciter. Vno modo rõne illationis. & alio mõ ratione ꝓbationis. ¶ Si rõne illationis hoc dupliciter. Vno modo, quia infert cõclusionẽ, & sic quilibet syllogismus dicitur ostensiuus, ut patet per diffinitiones syllogismi. Alio modo, quia infert conclusionem de necessitate per illa, quę posita sunt in pmissis sine supposi tione extrinseca, & sic syllogismus ad impoſe non diceretur ostensiuus: quia supponit contradictoriã cõclusionis probandę. ¶ Alio modo dicitur syllogismus ostẽsiuus ratione probationis. hoc dupliciter, sicut prius. vno modo, quia probat cõclusionẽ. & sic petitio principij non esset syllus ostensiuus. sed bñ quilibet alter syllogismus. secundo modo quia per ea, quæ expssa sunt in pmissis probat conclusionẽ sine alia suppõne, q̃ non ponitur in pręmissis. & isto mõ proprie dr̃ syllogismus ostensiuus. & sic nec syllogismus ad impoſe, nec syllogismus ad transumptum dicetur ostensiuus. Et hoc de primo.

De secvndo notandum, quod hypothesis dicit quasi suppositio. & ideo dicere syllogismus ex hypothesi non est aliud, quam dicere syllogismus ex suppositione. ¶ Secundo notandum, quod quadrupliciter potest dici aliquis syllogismus ex ypothesi, vel ex suppositione. primo modo, quia præsupponit aliud ad sui formationẽ. & iste modus est improprius: quia sic quilibet syllogismus dicetur ex ypothesi: quia quilibet syllogismus ad sui compositionem & integrationem præsupponit terminos & propositiones. ¶ Secundo modo dicitur syllogismus ex ypothesi quando pręter terminos & propositiones ex

quibus componitur ſyllogiſmus: & præter ea quæ exprimuntur in præmiſſa, ſcilicet præter figuram ſyllogiſticam, ſequitur aliud. ſ. aliqua ſuppoſitio. uirtute cuius conſequentia concluſio, nis ex pmiſſis appareat neceſſaria, & ſic omnis conſequentia formalis diceretur ex ypotheſi. & loquor ad pſens de prima concluſione, quæ debet inferri per pmiſſas. quia de ſecundaria concluſione & vltimata dicetur in alijs duobus modis. ¶ Tūc dico, ꝙ ad iſtum modum reducuntur multi ſyllogiſmi. primo ſyllogiſmus expoſitori⁹, & ex ypotheſi: ut hoc. b. eſt. a. hoc, b. eſt. c. igitur. c. eſt. a. quia præter ea quæ expræſſa ſunt in pmisſis, & pter formam conſequentiæ, ſequitur alia ſuppoſitio ad euidentem illationē concluſionis ex pmisſis. uidelicet, ꝙ ſubiectum maioris posſit diſtribui iſto modo. videlicet, omne ꝙ eſt hoc. b, eſt. a. ¶ Secundo ad iſtum modū reducunt omnes modi triū figurarum, quia vltra formam ſyllogiſticam expreſſam in præmisſis in aliquo dictorum modorum requiritur alia ſuppoſitio ad euidentiam conſequentiæ. ut v. g. ꝙ nullus terminus, ex quo conſtituitur ſylls ſupponat appropriatè pro aliqua re, quæ eſt eadem cuilibet diuerſarum rerū. ¶ Tertio ad iſtum modum reducūtur plures mixtiones poſitæ in primo huius. v. g. Ariſtote. ponit, ꝙ ex maiori de ineſſe, & minori de contingenti fit bonus ſyllogiſmus. modo iſta ſuppoſitio nō ualet, niſi ex illa ſuppoſitione ꝙ illa de ineſſe eſt de ineſſe ſimpliciter. quia non ſequitur. omne currens eſt homo omnem equum contingit currere. igitur omnē equū contingit eſſe hominem. ¶ Quarto ad iſtum modum reducitur ſyllogiſmus, quē ponit Ariſt. in ſecundo huius. ſ. cui nulli ineſt. b. &c. q non tenet niſi ex ſuppoſitione, ꝙ termini ſupponāt pro alio. & cum hoc, ꝙ termini ſint negatiuè conuertibiles, ut patebit poſtea. ¶ Quinto ad iſtum modum reducitur ſyllogiſmus negatiuus ex terminis infinitis factus in alia qōne. ſ. nullum non, b eſt, a. omne, c. eſt, b, igiť nullum, c. eſt, a. quia arguitur ex quatuor terminis. igitur de forma non ualet, niſi ex ſuppoſitione, ꝙ medium in pmisſis differat ſolum ſecūdum finitum & infinitum; ita ꝙ in una pmiſſa accipia

tur

tur medium infinitè, & in alia finitè. ¶Sexto ad istum modum possunt reduci oẽs casus, per quos ponebatur, ꝙ ex puris particularib. uel ex puris negatiuis potest fieri syllogismus. ¶Tertius modus istorũ ex ypothesi est, qñ per aliquẽ syllm inferũtur duæ conclusiones, quarum prima est falsa: & secũda vera: tũc ualet ad primã conclusionẽ sic. consequentia formalis. attamen ad inferendum secundam cõclusionem & ultimatam est indigentia suppositionis extraneæ: sicut patet ĩ syllogismo ad impossibile, per quem licet prima cõclusio falsa inferatur formaliter: attñ ad inferendum secundã oportet supponere contradictoriam illius secundæ conclusionis, & iste modus est proprius. ¶Ex quo patet, ꝙ idẽ syllogismus, qui est ostensiuus ad unam conclusionẽ, est ex ypothesi ad aliam: ut patet de syllogismo ad impossibile, qui est ostensiuus ad primam cõclusionẽ, sed est ex ypothesi ad secundã. ¶Quartus modus est, qñ ꝑ aliquem syllogismum infertur primo aliqua cõclusio vera, quæ non est principaliter intenta: & postea virtute alicuius suppositionis infertur alia conclusio uera principaliter intenta. v.g. volẽs probare, ꝙ oĩs hõ est risibilis: si transferat se ad ꝓbandum istam syllogisticè, ꝙ oẽ animal rõnale est risibile. & postea ex illa probata probat per illam suppositionem. Quicquid ṗdicatur de diffinitione ṗdicatur de diffinito, tunc infertur conclusio principaliter intenta. s. ꝙ oĩs hõ est risibilis. & istũ syllogismũ uocat Arist. syllogismum ad transumptũ; quia qñ debemus probare unum, transferemus nos ad probandũ aliud. ex quo virtute alicuius suppositionis inferimus intentum, & isto modo põt argui per omnes modos dialecticos, & sic patet vnde syll's dicatur ostensiuus & vnde ex ypothesi. & per consequens patet, quomodo ab inuicem differũt. ¶Tunc ad rationes sunt solutæ per distinctiones. Et sic patet de ista quæstione.

Quæst. II.

QVæritur secũdo. Vtrũ possibile est, ꝙ ex falsis sequatur uerum: & non ex ueris falsum? Arguitur, ꝙ ex ueris potest sequi falsum. primo, quia ex possibilibus potest sequi impossibile. igitur ex ueris potest

test sequi falsum: consequẽtia tenet: quia sic se habet possibile respectu impossibilis, sicut uerum respectu falsi. antecedens probatur; quia sicut omne currens est hõ. ois equus est currẽs. igit omnis equus est hõ. præmissæ sunt ueræ: & tñ cõclusio est impossibilis. ¶Secundo ex necessario potest seq contingens. igitur ex ueris potest sequi falsum. tenet consequentia. quia idem videtur esse iudicium. & antecedens apparet. quia quęlibet conditionalis est necessaria, & tamen ad aliquam conditionalem sequitur contingens. verbigratia. ad istam. Si tu curris, tu moueris: & tu curris, seqtur tu moueris, quæ est cõtingens. ¶Tertio ex veris sequitur falsum. cõsequentia tenet: quia quicqd fiet hoc possibile est fieri & añs. quia sequitur. sortes currit. igitur sor. mouetur. & sic modo vtraque uera, & cras vtraq; falsa. tunc semper ad istam: sortes currit, est uera. igitur semper ad uerum sequitur ista. sortes mouetur. sed cras hæc erit falsa. sortes mouetur. igitur ad uerum sequitur falsum. Quarto, quia ex falsis sequitur verum. patet in litera. igitur & econuerso: quia quantum uerum opponitur falso: tantum falsum econtra uero. ¶Quinto, arguitur, quia ex falsis non potest sequi verum: qa secunda consequentia non ualet, in qua stante consimili dispositione & forma pręmissarum est reperire terminos in quib. omni & nulli. sed præmissis existentibus falsis est reperire terminos in quibus uniuersalis affirmatiua est uera, & stante eadem dispositione est inuenire alios terminos, in quibus stat vniuersalis negatiua &c. igitur talis dispositio non ualet, quia sæpe Aristoteles vtitur ista regula in primo huius. & minor probatur. & sunt termini in quibus omni: omnis lapis est animal. omnis homo est lapis. igitur omnis homo est animal. sed termini in quib. nulli sunt arguendo sic. omnis lapis est arbor. omnis hõ est lapis. igitur nullus hõ est arbor. ¶Sexto, quia unũ oppositorum non sequitur ad reliquum. quia sicut patet in isto secundo ad idem esse & non esse, non sequitur idem. sed uerum & falsum sunt opposita. igitur ad falsum non sequitur uerũ. ¶Septimo, quia effectus positiuus debet depẽdere a cã

positiua: sed conclusio uera est effectus positiuus præmissarum: & falsum est priuatiuũ. igitur conclo uera non sequitur ex falsis. ¶ Cõfirmatur: quia falsum est non ens: ut patet. 5. metaph. mõ non ens nullius est cã. ¶ Oppositum arguitur per Arist. in isto secundo. Primo uidẽdum est, si ex ueris sequitur falsum. Secundo, si econuerso ex falsis sequatur uerum. QVANTVM ad primum dico, ꝙ difficultas huius depẽdet ex diffinitionibus antecedentis & cõsequentis ecõuerso. & ideo recolendæ sũt illæ diffinitiones. vnde antecedẽs est propositio, quam impossibile est esse uerã cõsequente non existente vera ipsis simul formatis. sed cõsequens est una propositio, quam impossibile est nõ esse ueram antecedẽte uero, ipsis simul formatis, & notabiliter additur ista cõdictio, ipsis simul formatis: quia aliqua est consequentia bona, in qua possibile est ãns esse uerum, & tamen impossibile est consequens esse uerũ. verbigratia. sequitur, omnis propositio est affirmatiua: igitur nulla propositio est negatiua. antecedens possibile est esse uerum: & licet consequens sit impossibile, tamen põt esse uerũ ãnte & consequente simul formatis, impoꝛe est, ꝙ ãns sit verum, qñ consequẽs sit falsũ. quia pro quacunque mensura ãns est falsum sed consequentia est eo mõ cõposita ex ãnte & cõsequẽte, mediante ista coniunctione: igit̃ vel si aut alia æquiualente. ¶ Tũc ponuntur conclones. prima est, ꝙ ex uero potest sequi falsum, uel ẽt in plurali, ꝙ ex ueris põt sequi falsum. probatur per unam rationem factam ante oppositũ: quia ex ueris sequit̃ falsum. igitur ex ueris põt sequi falsum, & deducatur sicut prius. ¶ Secunda cõclusio, ꝙ impossibile est ex ueris sequi falsum. probatur. quia ista cõsequentia est bona. ãns est uerum. igitur cõsequẽs est uerum. igitur impossibile est, ꝙ ãnte uero sequatur consequens falsum. cõñtia ualet. probatur ãns per diffinitionẽ ãntis & cõsequentis. Et istæ conclusiones non repugnant: qa prima est in sensu diuiso, & secunda in sensu cõposito: sicut istæ nõ repugnant, albũ põt esse nigrũ: & impoꝛe est albũ esse nigrũ: qa ambę sũt simul ueræ. ¶ Tertia conclo, quę sequitur ex pdictis diffinitionib. est ista, & pbat̃ su-

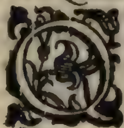
pra. ꝙ impossibile sequitur quodlibet. probatur. quia quælibet propositio impossibilis est ꝑpositio, q̄ impossibile est esse ueram. igit̃ quilibet impossibilis est ꝑpositio, q̄ impossibile est eẽ ueram quolibet alio non existente uero. & per conseq̄ns ad impossibile sequitur qđlibet aliud per prædictas descriptiones. ¶Ex his patet, ꝙ impossibile est ex ueris seq̃ falsum. uerum est tñ, ꝙ contra prædictam conclusionẽ possunt reduci quasi omnia subiecta insolubilia, & obligationes quas dimitto propter breuitatem. Et hoc de primo.

QUANTUM ad secundũ prima conclusio est ista, ꝙ ex falsis potest sequi uerũ. probatur. quia ex impossibili sequitur uerum. quia ex ipso sequitur quodlibet: sed qđlibet impossibile est falsum. igitur ex falso sequitur uerum. ¶Secunda conclusio, ꝙ in barbara & celarét ex maiore in toto falsa, & minori uera non potest sequi cóclusio uera: quia si maior sit in toto falsa, sua contraria erit uera. igitur ex contraria maioris uera, & minori quæ ẽt est uera, sequitur contraria conclusionis. ¶Tunc quęro, utrum illa contraria conclusionis sit uera uel falsa. si uera, & hæc conclusio ponebatur uera. igitur duæ contrariæ erunt simul ueræ qđ est impossibile. si falsa. igit̃ ex præmissis ueris sequitur conclo falsa. qđ est impossibile, ut probatum est. ¶Tertia conclo est ista, ꝙ ex duabus præmissis falsis, siue in toto siue in ꝑte: siue ex una falsa, & alia uera, potest seq̃ conclusio uera in quolibet modorum trium figurarũ: exceptis barbara & celarét, in quib. ex maiori tota falsa & minori uera non põt seq̃ conclusio uera. & istam conclusionẽ probat Ari. exẽplariter in qualibet figura uideatur. ¶Tunc ad rõnes. Ad primam negatur añs. nã in syllogismo illo copulatiua facta ex p̃missis est impossibilis, eo ꝙ partes suæ sint incóposs ibiles: licet quælibet earum per se sit possibilis.

¶Ad secundã negatur añs. Ad ꝓbationẽ dico, ꝙ si illa copulatiua sortes currit. & sortes mouet. sumat̃ ꝓ cóseq̄te condõnali: tũc illa cõdõnalis est falsa. sed si ista ꝓpositio. sortes mouetur. sola sit cóseq̄ns: tunc ex illa cõdõnali nó sequit̃ ꝙ sor. mouet̃. sed sequit̃ ex copulatiua facta ex illa condõnali & añte posito inesse. mõ illa co-

copulatiua est contingens. quia secunda pars eius est contingens. ¶ Ad tertiā dictum est, quod stāt simul, ex ueris potest sequi falsū. & impossibile est ex ueris sequi falsum. ¶ Ad quartam negatur consequentia, quia licet similiter se habeant cō uersio ad oppositionem: nō tamen conuersio ad consequentiam. ¶ Ad quintam illa consequentia &c. Dico, ꝙ illa regula debet sic intelligi, quod illa consequentia non ualet, in qua ex pręmissis existentibus ueris est reperire terminos, in quibu omni, & in quibus nulli, & sic illa regula est ĩpertinens propositio de præmissis falsis, uel ex altera falsa. ¶ Ad sextā dicitur, qđ nō omnis propositio falsa omni uerè opponitur. Idem etiam in illis, quæ implicant contradictionem ex una oppositorum infertuv reliquum: ut sequitur tantum pater esse. igitur nō tantum pater est. ¶ Ad alia effectus est esse. Dicitur, quod conclusio uera nō est effectus præmissarū. sed est effectus animæ formantis præmissas & conclōnē: licet præmissæ sint quodammodo instrumenta, q-bus mediātibus anima deuenit in assensū conclōnis. Item dicitur tūc, ꝙ pręmissæ falsæ sunt entia ita positiua, sicut pmissæ ueræ. ¶ Ad cōfirmationē falsum est nō ens, negatur. nisi accipiatur ualde impropriè iste terminus ens pro uero. & iste terminus non ens pro falso, quemadmodum ibidem accipiuntur. Et sic sit dictum de ista quęstione.

Quæst. III.

Veritur tertio. Vtrum ad vtrumque cōtradictoriorū possit sequi idem? Arguitur quod sic. q a ad alterum contradictoriorum sequitur aliquod necessarium. ut uerbigratia sequitur. Deus est substantia. igitur Deus est. igitur illud sequitur ad reliquum per illam regulam. necessarium sequitur ad quodlibet. ¶ Secundo, quia in syllogismo ex oppositis ad præmissas sequitur una conclusio. igitur ad utrumque contradictoriornm sequitur idē. antecedens patet in isto secūdo, & consequentia probatur. quia præmissæ syllogismi ex oppositis sunt ad inuicem cōtradictoriæ. ¶ Tertio, qa ista disiunctiua. sor. currit, uel sor. non currit sequit ad istam. sortes currit.

& cū hoc sequitur ad istā. sortes non currit. igitur ad ambo contradictoria sequitur idem. consequentia tenet: quia istę contradicunt. antecedens probatur. quia quælibet propositio infert seipsam cū quacunque alia in una disiunctiua: & hoc gratia formæ. ¶ Oppositum arguitur per Aristo. in secundo huius. vbi ponit, q̄d ad idē eē & nō eē, nō sequitur idem. modo duarum cō tradictoriarum, una significat esse: & alia non esse. igitur ad ambo contradictoria non sequitur idem.

¶ In quæstione primo uidebitur generaliter, qualiter vnum sequitur ad reliquū. & secūdo specialiter exponetur regula Aristote. scilicet, quod ad idē esse & nō esse, non sequitur idem.

QVANTVM ad primum notandum, quod consequens pōt sequi ad antecedens: vl' formaliter uel simpliciter, vel vt nūc solū. tūc dicit̄ seq formaliter: quod in omnib. terminis est bona consequētia retenta consimili forma arguendi, quantūcūque termini mutarent, & uocant termini subiecta, & p̄dicata ꝓpositionū: q̄a præter subiecta & p̄dicata oīa alia dicuntur pertinere ad formā arguendo. vt copula cōitm̄ ctiones sincathegoremata ordo & numerus propōnū & terminorū, vt dictū fuit super primum. ¶ Sed tunc dicitur aliq̄d sequi simpl'r: quando est necessaria consequētia antecedens ad cōsequēs aliq̄bus terminis: licet nō ualeat in oibus terminis: retenta cōsimili forma arguēdi. Et q̄n p medium necessariū hmōi consñtia pt fieri euidēs & formalis: & sic ista cōsequētia est bona. hō currit. igit̄ aīal currit, q̄a sit formalis p illud mediū. oīs hō est aīal arguendo in Disamis. ¶ Sed tūc dicit̄ consequētia seq, vt nūc solū: q̄n medium p q̄d cōsequentia sit euidēs nō est necessariū. sed cōtingēs. ¶ Tūc ponunt̄ cōcl'ones quæ sequūtur ex prædicta distinctiōe. Prima est, q ad quālibet ꝓpositionē quæ manifeste implicat contradictionem sequitur formaliter quælibet alia: sicut sequitur. sortes currit: & sortes non currit igitur tu es romæ. probatur. quia ad dictam copulatiuam sequitur quælibet eius pars gratia formę: tunc reseruata ista parte, sortes non currit. arguatur ex alia sic: sortes currit. igit̄ sortes currit, uel tu es romę. quia quę

libet

libet propositio infert seipsam formaliter cum qualibet alia in una disiunctiua: & ultra sequitur. sortes currit, uel tu es romæ. sed sortes non currit, ut reseruatum fuit. igitur tu es romæ quod fuit probatum per illam regulam ex disiunctiua cum contradictoria unius partis ad reliquã partem est bona consequentia. ¶Secunda conclusio ad qđ libet impossibile sequitur quælibet alia propositio nõ formaliter. i. sed simpliciter tantum. probatur, quia per sumptionem unius propositionis necessariæ efficitur consequentia formalis. s. sumendo contradictoriam illius impossibilis, quæ est necessaria. tunc. n. ex illis constituitur copulatiua implicans contradictionem formaliter: ad quã formaliter sequitur quodlibet aliud ꝑ primam conclusionem. Et ꝑ eumdẽ modũ ꝓbaĩ, ꝙ ad quãlibet ꝓpõnẽ falsã seqtur q̃libet alia bona conña, vt nũc: qa sũpta ꝓpõne falsa: vt tu curris. ad ipsã seqtur qđlibet aliud vt nũc: qa ꝑ assũptionẽ medij cõtingẽtis. s. sui cõtradictorij: ut tu nõ curris, efficiĩ cõsequẽtia formalis ad quodlibet aliud ꝑ primã cõclusionem. ¶Ex istis sequitur illa regula, qđ necessariũ sequitur ad qđlibet: quia quælibet propositio sequitur ad impossibile. igitur ad cuiuslibet propositionis oppositam, sequitur opposita impossibilis, quæ est necessaria. & cum quælibet propositio sit alicui opposita: sequitur, qđ ad quamlibet propositionem sequitur oppositum impossibilis. scilicet. necessarium. ¶Secũdo sequitur, quod quodlibet uerum sequitur ad quamlibet propositionem, uel simpliciter, vel ut nunc: quia si illud uerum sit necessarium: tunc est consequentia simplex: sed si sit contingens: tunc est consequentia, ut nunc solum. ꝓbatur. quia ad falsum sequitur quodlibet falsum ut nunc: ut probatum est: igitur ad cuiuslibet oppositam sequitur opposita falsi scilicet uerum. & cum quęlibet propositio sit alteri opposita sequiĩ qđ ad quanlibet propositionẽ sequitur uerum. per illam regulam quando ad antecedẽs sequitur cõsequẽs ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. ista sũt præmissa ꝓpterea quæ sequentur. Et hoc de primo.

Quan-

QVANTVM ad ſecũdum, prima concluſio eſt, quod ad utrumque contradictoriorum bene ſequitur idem cõſequentia ſimplici, vel conſequentia ut nunc. probatur primo de conſequentia ſimplici, quod ad aliquam propoſitionem neceſſariam ſequitur aliqua alia: ut ſua æquipollens, uel aliqua huiuſmodi: & illa eadem ſequitur ad ſuã cõtradictoria: qa ſua cõtradictoria eſt impoſſibilis, mõ ad ĩpoſſibile ſeqt quodlibet: vt pbatũ eſt. ¶Secundo patet de conſequentia ut nunc: quia ad quodlibet verum ſequitur aliqua propoſitio. ſ. vel idem verũ, uel ſibi æquipollens. & illud idem ſequitur ad ſuum cõtradictorium, quia ad falſum ſequitur quodlibet ſaltem, ut nunc. igitur. ¶Secũda concluſio, quod ad utrũque contradictoriorum ſequitur idem formaliter, vbi conſequens eſt diſiunctiua facta ex duabus contradictoriis. ut iſta. ſortes currit. vel ſortes non currit. probatur: quia ad contradictoriã talis diſiunctiuæ ſequitur quodlibet gratia formæ. igitur ad contradictoriam tali diſiunctiuæ ſequunt ambo contradictoria. cõſequẽtia tenet ex primo articulo. igitur ad ambo contradictoria ſequitur formaliter illa diſiunctiua. verbi gratia. contradictoria illius diſiunctiuę eſt iſta. Sor. non currit. ad quam formaliter ſequitur, quod tu es romæ. & etiam quod tu nõ es romę. vt probatum fuit. igitur ad oppoſitum conſequentis. ſ. iſtius tu es romæ ſequitur oppoſitum antecedentis. ſ. prædicta diſiunctiua. & cum hoc ad oppoſitum alterius conſequentis ſequetur eadem diſiunctiua. igitur cũ illę ſint oppoſitę, ſequitur quod ad ambo oppoſita ſequitur idem. ſ. ubi conſequens eſt diſiunctiua facta ex duabus contradictoriis. ¶Tertia concluſio eſt iſta. quod ad ambo contradictoria ſequitur idem formaliter. ſi altera pars cõtradictoriarũ implicet manifeſtè contradictionem. probatur. quia ad illam contradictoriarum implicet manifeſtè contradictionem. probatur. quia ad illam contradictoriarum, quæ non implicat cõtradictionẽ, aliqd ſeqt formaliter. ſ. ipſamet: vel ſibi ęquipollens conuertens. & illa eadem ſequitur ad aliam partem. quia alia ps ĩplicat manifeſtè cõtradictionẽ. & ad talẽ ſequit quodli-

quodlibet gratia formæ. ut ꝓbatū fuit pri⁹.igiť. ¶Quarta cōcl'o est, quod istis duabus conditionib. circūscriptis nunquam ad utrumque contradictoriorum sequiť idem formaliter. igitur una contradictio est, qđ consequens non sit una disiunctiua composita ex contradictoriis. ¶Secunda, quod neutra pars cōtradictoriarū ĩplicet contradictionē: & iō in simplicibus cathegoricis regula est vľr vera. probať, si ad ambo contradictoria sequitur idem, tunc ad unū contradictoriorum sequeretur reliquum, consequēs est falsum in simplicibus cathegoricis non implicantibus contradictionem; ut dictum est. quia non sequiť. Deus est. igitur Deus non est. nec ad negatiuam sequitur affirmatiua, q̄a nō seq̄tur, antichristus nō est, igiť antichristus est, quia utrobiq; aňs est verū, & cō sequens falsū. sed cōňa ꝓbať, q̄a si ad, a. esse albū sequiť. b. esse magnū, tunc ad oppositum cōsequētis. s. b. nō est magnum. seq̄tur oppositū aňtis. s. a. nō est album, ad q̄ ꝓpōnē aduersarii seq̄t qđ. b. est magnū. igiť de primo ad ultimū, sequitur. b, nō est magnū. igiť. b. est magnū, qđ erat ꝓbādum. ¶Sic patet, ꝙ illa regula. s. ad idē, eē & nō esse nō sequitur idē. intelligitur solū simplicibus cathegoricis. & de cōňa formali. q̄a cōňa materiali uel ut nunc idem sequitur ad utrumq; cōtradictoriorū. similiter si altera pars cōtradictoriarum implicet contradictionem, uel etiam cō sequens sit disiunctiua composita ex cōtradictoriis, regula non est vera. & hoc de secundo. ¶Rationes sunt solutæ per cōclusiōes. Et sic sit dictum ad quæstionem.

Quæst. IIII.

QVæritur quarto. utrū sillogismus circularis sit bonus si. ľs. ¶Arguiť primo, ꝙ non, sic oís bonus sill's est gr̄a alicuius finis: sed iste nō est gr̄a alicuius finis, igiť iste sill's circularis nō ē bonus sill's. maior patet inducēdo tā in sillogismis demõstratiuis, quā dialecticis. & minor patet. primo nō est gr̄a sciæ. quia circulo non contingit demonstrare, patet primo posteriorum, nec gratia opinionis. quia opinio non generatur nisi ex notioribus. modo sillogismus circularis non fit ex notioribus: q̄a in ipso sunt duo sillogismi, quorum scilicet

licet

licet unus ſit ex magis notis: reliquus erit ex minus notis. ¶Secundo ille non eſt ſillogiſmus, qui non eſt vnus ſillogiſmus. ſed ſillogiſmus circularis non eſt unus ſillogiſmus. igitur maior patet. quia primo elenchorum dicitur, quod eadem eſt diffinitio probationis, & unius propoſitionis. & per conſequens ſillogiſmi & vnius ſillogiſmi. & minor patet. quia ſillogiſmus circularis eſt ad minus duo ſillogiſmi. Tertio, omnis bonus ſillogiſmus tenet gratia formę. ut patet primo huius. ſed ſillogiſmus circularis non tenet gratia formæ quia ſolum tenet in terminis conuertibilibus: vt dicit Ariſto. in iſto ſecundo. ¶Quarto. iſte ſillogiſmus non eſt bonus, in quo ſemper committitur fallacia: ſed hoc ſit in ſillogiſmo circulari ſcilicet petitiōis principij. igitur. ¶Oppoſitum arguitur per Ariſto. in iſto ſecundo.

NOTANDVM, quod ſillogiſmus vocatur circularis non abſolute: ſed in habitudine ad aliquem priorem ſillogiſmum: eo quod reuertitur ad aliquam pręmiſſam, vnde prior ſillogiſmus proceſſit, & dicitur circularis ad ſimilitudinem motus circularis, qui fit reuertendo ad illud, vnde uenit mobile.

SECVNDO notādum, quod ſillogiſmus circularis poteſt fieri ex omnibus terminis, dum tamen non attendatur an præmiſſæ ſint verę uel faſæ: quia hoc attento, quod pręmiſſæ debeant eſſe veræ non fit ſillogiſmus circularis, niſi ex terminis conuertibilibus. vt dicit Ariſtoteles.

TERTIO notandum, quod ſillogiſmus circularis ſic diffinitur. ſillogizare circulariter eſt ex concluſione & cōuerſa unius præmiſſarum inferre aliam præmiſſam. ¶Sed dubitatur, an ſillogiſmus circularis probat præmiſſam, quam infert? ¶Reſpondetur, quod poſſibile eſt, quod ſic multipliciter. ¶Primo, ſuppoſito, qđ prior ſillogiſmus fuiſſet ex minus notis ad concluſionem notiorem: tunc ſillogiſmus circularis ad pręmiſſam minus notam erit ex notioribus: & per conſequens probat concluſionem.

¶Secundo, quia poſſibile, quod primus ſillogiſmus ſit ex notioribus ſimpliciter. & quod ſecundus ſillogiſmus, qui uocatur circularis ſit ex notioribus

ali-

alicui. vt forte propter aliquam rationem, uel propter consuetudinem, uel auctoritatem, uel aliud huiusmodi. ¶ Tertio quia possibile est, quod primus sillogismus demonstret esse causarum per effectus posteriores. & quod secūdus demonstret causas effectus a priori. & sic uterque sillogismus erit probatiuus. licet diuersimodè. quia secūdus sillogismus demōstrabit propter quid, & primus, quia: & istum modum demonstrandi declarat Commentator in octauo physicorum.

TVNC ponuntur conclusiones. prima est, quod sillogismus circularis est bonus sillogismus. probatur. quia est oratio in qua quibusdam positis. &c. per diffinitionem sillogismi. ¶ Secunda conclusio, quod sillogismus circularis tenet gratia formæ, probatur. quia omnis modus alicuius figurę tenet gratia formę: ut declaratur in primo huius. sed sillogismus circularis fit in aliquo modo alicuius trium figurarum. igitur sillogismus circularis tenet gratia formæ. ¶ Et nota, qd' in nulla figurarum pōt sillogizari circulariter, nisi altera præmissarum prioris sillogismi conuertet. ¶ Dubitatur, utrū in qualibet triū figurarū quęlibet præmissa possit sillogizari circulariter? ¶ Respōdetur quod nō primo, quia in modis particularib. præmissa uniuersalis non pōt sillogizari circulariter. ¶ Secundo, quod in modis negatiuis præmissa affirmatiua non potest sillogizari circulariter gr̄a formæ. quod probatur. q̄a nunquam sequitur affirmatiua sillogisticè & gr̄a formæ, nisi ex ambabus affirmatiuis, sed ad sillogizandū pręmissam affirmatiuā in mō negato: ambæ pręmissæ erūt negatiuę uel saltem altera earū. igitur ex ipsis non pōt inferri conclusio affirmatiua. Sed tunc est difficultas: quia Arist. docet sillogizare præmissam affirmatiuā in modo negato. uerbi gratia. fit prius sillogismus iste: nullum. b. est. a. oē. c. est. b. igitur nullum. c. est. a. quia conuertur maior. i. ista. nullum. b. est. a in istam cui nulli inest. a huic omni inest. b. sed nullum. c. est. a. ut dicit conclusio. igitur omne. c. est. b. quæ fuerat minor. inferenda.

¶ Ad istud respondetur, ponendo duas cōclusiōes.

Prima

Prima est, quod dicta conuersio, quam facit Arist. nō est consequentia formalis. s. ista. nullum. b. est. a. igitur cui nulli inest. a. huic omni inest. b. quia non sequitur. Nullum animal est planta: igitur cui nulli inest planta. huic omni inest animal: quia nulli lapidi inest planta: & propter hoc tamē nō sequit̄ quod omnis homo sit animal. ¶Secunda conclusio est ista, quod hic consequentia non est formalis. Cui nulli inest. b. huic omni inest. a. sed nullum. c. est. a. igitur omne. c. est. b. quia patet instantia arguēdo sic. Cui nulli inest substantia. huic omni inest accidens. sed nulla chimera est substantia. igitur omnis chimera est accidens. p̄missæ sunt ueræ: & conclusio falsa. igitur consequentia non ualet. ¶Et ideo dico ꝙ Aristo. non intendit, quod in modo negato præmissa affirmatiua possit sillogizari circulariter gratia formæ: sed vult, quod bene possit sillogizari suppositis quibusdā conditionibus. ¶Prima cōditio est, quod termini præmissæ negatiuæ sint negatiuæ conuertibilis: ita quod de quolibet dicatur alter illorum terminorum, & de nullo ambo simul: aliter illa cōuersio, quā facit Arist. non ualeret. unde isti termini substantia accidēs, sic sunt negatiuæ conuertibilis: similiter omnes termini contradictorij: sicut homo non homo. Ideo bene sequitur. Nullus homo est non homo. igitur cui nulli inest non homo. huic omni inest homo. sed sic non est de istis terminis animal planta homo, de quibus data fuit instantia. ¶Secunda conditio est, quod omnes termini ex quibus arguitur ad inferendum præmissam affirmatiuam supponant ꝓ aliquo. quia si aliquis terminorum pro nullo supponeret: tunc cōsequentia quàm facit Aristo. nō ualeret: ut patet per secundam conclusionem, & causa huius est: q̄a negatiua de prædicato finito non potest mutari in affirmatiuā de prædicato infinito, nisi supposita constantia terminorum, modo iste sillogismus, quem facit Ari. æquipollet isti. omne non. b. est. a. nullū. c. est. a. igitur omne. c. est. b. quia si minor mutetur in affirmatiuam de prædicato infinito. tunc est euidens sillogismus, arguendo sic. omne nō. a. est. b. omne. c. est non. a. igitur

omne

omne.c: est.b. Et sic patet qualiter, & ex quibus terminis, & ad quem finē fiat. sillogismus circularis. ¶Tunc ad rationes. ad primū dictū est in dubitatione ante conclones. ¶Ad scđam dr̄, qđ sill's circularis est vnus sill's: licet presupponat aliū in habitudine, ad q̃ circulariter vocat̄. ¶Ad tertiā dicit̄, qđ sillogismus circularis tenet gratia formæ: quia iste modus in quo fit tenet in omnibus terminis. ¶Ad quartam dicitur, quod ibi non fit petitio principij. qa possibile est, quod vterque syllogismus fiat ex notioribus, licet diuersimodè unum. s. propter quid: & alter quia: vt dictum fuit prius. Et sic sit dictum ad quæsitum.

Quæst. V.

QVæritur quinto Vtrū syllogismus conuersiuus differat a syllogismo ad impossibile? Arguitur primo, quod non: quia utrobique arguitur ex opposito cōclusionis. ¶Secundo, quia barocho & brocardo dicuntur reduci ad primam figuram per impossibile: & tamen reducuntur per syllogismum conuersiuum: quia arguitur ex opposito conclusionis cum vna præmissarum ad oppositum alterius præmissæ: & hoc est syllogizare conuersiuè. igitur &c. ¶Oppositum arguitur per Aristote. in isto secundo: qui de istis syllogismis determinat tanquàm de diuersis potestatibus sillogismi. ¶In quæstione primo uidebitur, unde syllogismus dicatur diuersiuus, & qualiter fiat. Secundo, quid sit syllogismus ad impossibile. Tertio, qualiter cōueniunt adinuicem. Et quarto qualiter differūt.

QVANTVM ad primum, notandum, quod conuersio quandoque attribuitur terminis. & hoc dupliciter. Vno modo sicut dicimus, qđ isti termini homo & risibile conuertuntur: eo quod de quocunque dicitur unus, & alter. Alio modo dicuntur termini conuertibiles: eo quod quilibet illorum dicatur de subiecto cū additione alterius in oblīquo. & sic dicitur in prædicamentis, quod relatiua dicuntur ad conuertentiam. ¶Tertio modo attribuitur conuersio propositionibus: vt secundum transpositionem terminorum, uel secundum oppositionē qualitatis. ¶Quarto modo attribui

tribuitur cõuerſio ſillogiſmis, prout facto aliquo ſillogiſmo arguitur ex oppoſito ſuę concluſionis cum vna ſuarum pmiſſarũ ad reliquã prętmiſſã. & ſic dr ſcđs ſylls cõuerſiuus prioris. & diffinit ſic. Sylls cõuerſiuus eſt ex oppoſito cõcluſionis prioris ſylli, & una præmiſſarũ inferre oppoſitũ alterius præmiſſæ. Ex quo ſequtur, qđ ſylls nõ dicatur conuerſiuus ab ſolutè: ſed in habitudine ad ſyllm præcedentẽ, quẽ cõuertit. ¶ Scđo notandũ, q quilibet ſylls in quacũque figura fiat poteſt cõueniri: qa ſemper ea contradictoria concluſionis: & vna præmiſſarum infert oppoſitum alterius præmiſſæ. Item ſi concluſio ſit uniuerſalis adhuc ex contrario cõcluſionis & una præmiſſarum poteſt inferri contraria alterius præmiſſæ. ſed ſi concluſio ſit particularis: tunc nõ habet contrariam: ſed ſubcontrariam. & ideo non oportet: quod ex ſubcontraria cõcluſionis & vna præmiſſarum inferatur oppoſitum alterius prǫmiſſę.. Et ſic patet quid ſit ſyllogiſmus conuerſiuus. & vnde dicatur ſillogiſmus conuerſiuus: & quibus modis fiat. Et hoc de primo.

Qvantvm ad ſecũdum, notandum, quod ſillogiſmus ad impoſſibile dicit, qñ ex oppoſito cõclonis pbandæ cũ manifeſtè uerò coaſſumpto infert manifeſtè falsũ. Ex quo falſo cõcluſio fit regreſſus ad intermendã falſitatẽ unius præmiſſarũ: pp hoc q ex uerbis nõ põt ſeq falſum: & quia propoſitio ſumpta cum oppoſito concluſionis pbandæ erat manifeſtè uera: ideo ipſm non põt interimi tanquã falſa. ſed interimet oppoſita concluſionis pbandę: p & conſequens cõcluſio probanda concludetur eſſe uera. uerbigratia. ſi opponẽs intẽdat pbare iſtã cõcluſionẽ. omnis homo eſt riſibilis. & reſpondens neget iſtam: tunc detur ſua oppoſita. ſcilicet. quidam homo non eſt riſibilis. tunc addatur iſtud manifeſtè uerum & neceſſarium, omne animal rationale eſt riſibile. & arguatur ſic in baracho. oẽ animal rationale eſt riſibile: quidam homo eſt riſibilis. igitur quidam homo nõ eſt rationalis. concluſio eſt impoſſibilis. igitur aliqua præmiſſarum & non maior: quia maior eſt manifeſtè neceſſaria. igit minor q̃ fuit oppoſita cõclonis pbandæ & per

consequens conclusio ꝓbāda. s. omnis homo est risibilis, erat necessaria. ¶Secūdo notandū, ꝙ iste sillꝰs quādoque uocaᵗ ad impoſſe: qñq; ꝑ impoſſe: sed hoc est ſm diuersas rōes: quia ea rōne qua īfert cōclōnē ipoſſem, vocatur ad ī poſſe. sed ea rōe, qua vna ꝑmissarū quam assumit est impossibilis, uocatur ꝑ impossibile. Item iste syllogismus qñq; pōt uocari per falsū. qñ neutra ꝑmissarū ē impoſſis: sed altera sit falsa: & qñq; ad falsū ex eo ꝙ cōcludit cōclōnē falsā q̄ non est impoſſis. Et sic patet q̄d est sillꝰs ad impoſſe: & quare sic vocaᵗ. Et hoc de secūdo. De tertio dico, ꝙ sillꝰs cōuersiuus: & sillꝰs ad impoſſe cōueniūt, ꝙ in oī figura & omni mō in q̄bus pōt fieri syllꝰs cōuersiuus: pōt ēt fieri syllogismus ad impossibile & econuerso: & ex eisdem terminis. ¶Secundo conueniunt in hoc, quod uterque sillogizat ex opposito alicuius conclusionis. Nam sillogismus conuersiuus sillogizat ex opposito cōclusionis prioris sillogismi. sed sillogismus ad impossibile sillogizat ex opposito conclusionis, quam opponens intendit principaliter probare. Et ideo dicit Aristot. ꝙ sillogismus conuersiuus est similis sillogismo ad impossibile: licet ab inuicem differant. Et hoc de tertio. Quarto dico, quod isti sillogismi differunt. Primo, quia sillogismus conuersiuus præsupponit alium syllogismum, quem dicitur conuertere. s. ex cuius conclusionis opposito cū una præmissarum infert oppositum alterius præmissæ: sed sillogismus ad impossibile non pręsupponit aliquem sillogismum priorē: sed solū præsupponit unā propositionē, cuius ꝓbatio intendit: & ex cuius opposita & aliquo manifestè uero infertur manifestè falsum. ¶Secundo differunt: quia sillogismus conuersiuus potest esse ex ambabus pręmissis ueris ad conclusionem ueram. ut si prior sillogismus fuisset ab una pręmissa falsa ad conclusionē falsam. ¶Item sillogismus conuersiuus potest esse ex ambabus pręmissis falsis: sed sillogismus ad impossibile non potest esse, nisi ex aliter ꝑmissa uera, & altera falsa: quia falsitas præmissarum debet interimini per falsitatem conclusionis. ¶Tertio differūt: quia

sillogismus ad impossibile: se habet in minus: quam sillogismus cōuersiuus. quia omnis sillogismus de scō pōt dici syllogismo conuersiuus, supposito, qđ sit unus alter syllogismus factus ex opposita suæ conclusionis. & una præmissarũ ad aliam p̄missam: sed non oīs syllogismus pōt dici sillogismus ad impossibile: quia syllogismus demr̃atiuus oñsiuus non dicit̃ ad impossibile.

¶ Quarto differunt ex parte finis, ad quos isti syllogismi ordinantur. quia syllogismus ad impossibile ordinatur finaliter ad probandum conclusionẽ, q̃ principaliter intenditur. sed sillogismus conuersiuus ordinatur ad ꝓbandum conclusionẽ: sed alium syllogismũ: quia si duo syllogismi conuersiuè se habeãt, quorum unus formæ euidentioris sit, quã alter: utputa qa sit in prima figura, & alter in scđa uel in tertia: tũc ꝑ illũ syllogismũ q̃ est formæ euidentioris concludimus aliũ syllogismũ esse bonum per illã rr̃am, illa consequentia est bona, ex cuius opposito cõñtis seq̃tur oppositũ antecedẽtis. ¶ Et iõ dato, q̃ idẽ syll̃s sit cōuersiuus & ad īposſe: hoc tñ est s̃m diuersas rōes. quia dr̃ ad imposſe inquantũ ꝑ præmissam impossibilẽ infert cõclusionẽ impossibilem a qua fit regressus ad interimendũ præmissam possibilẽ. sed dicit̃ conuersiuus in habitudine ad syllogismum præcedentem. quem dicit̃ conuertere. & patet q̃d sint isti syllogismi, quomodo conueniunt, & qualiter ab inuicem differunt. ¶ Ad rōes. ad primã dico, quod licet uterque sumat oppositum conclusionis, hoc tñ est diuersimodè. quia syllogismus conuersiuus arguit ex opposito conclusionis syllogismi præcedentis: sed syllogismus ad impossibile arguit ex opposito conclusionis ꝓbandæ non presupponendo syllogismum præcedentẽ. ¶ Ad secundam dico, quod baroco & brocardo reducunt̃ ꝑ syll̃m cōuersiuũ, & nõ per syll̃m ad īpossibile, tñ sic uocat̃ ꝑ ꝑ cōuenientiã istorũ syllogismorũ adinuicem. Et sic patet q̃d sit de ista quęst.

Quæst. VI.

QVærit̃ sexto. utrũ syllogism⁹ ex oppositis sit bon⁹ syll̃s. Arguitur prio, q̃ nõ oīs bonus syllogismus sit gr̃a alicuius finis. iste nõ est hmōi: igit̃ &c. maior patet: qa natura nihil

facit frustra.ut patet primo celi:& tertio de anima. ita nec etiã ars facit aliqd frustra.quia ars imitat̃ naturã quãtũ põt.2.phys. & minor patet:quia non apparet ad qđ deseruiat: ex quo sp est ad conclusionẽ falsam sine regressu ad aliã præmissarum:ut patet secũdo huius. ¶Secũdo,q̃a oĩs bonus syllogismus fit ex tribus terminis ad minus. ut ꝓbatũ est prĩo huius. sed syllogismus ex oppositis non põt fieri ex trib. terminis. quia nũquam præmissæ eẽnt oppositæ:nisi ꝑticiparent utroque termino.& tamẽ si fierent ex tribus terminis, nõ ꝑticiparent utroque termino.igit̃ &c. ¶Tertio,quia vł fieret in prima figura, uel in secunda,uel ĩ tertia, non in prĩa:ut dicit Arist.nec in secunda:aut in tertia: quia istę figurę hñt reduci ad primã.igitur si nõ posset fieri syllogismus ex oppositis in prima.igitur sequitur quod nec etiã in aliis. ¶Oppositũ arguitur per Arist.in isto secundo,q determinat de syllogismis ex oppositis tanquã de unã ꝑtãte syllogismorũ.Prĩo videbit̃ q d sit syllogism⁹ ex oppositis. Scđo q̃ sit eius utilitas.Tertõ qũo: & in quib. figuris fiat.

De primo nota,quod syllogismus ex oppositis uocatur iste,cuius præmissę sunt adinuicem contrariæ uel contradictoriæ: ſm affirmationem & negationem, arguendo sic. Oĩs disciplina est studiosa. igitur nulla disciplina est disciplina. In isto sillogismo prẹmissæ opponuntur contrariæ ſm affirmationem & negationẽ. & si minor q̃ sumitur uniuersalis sumeret̃ ꝑticularis, iam opponerent̃ contradictoriè.¶Et ista diffinitione sequitur primo,ꝙ nũquam põt esse affirmatiuus sillogismus ex oppositis.s. ad cõclusionẽ affirmatiuã: quia cõclusio affirmatiua nõ põt inferri nisi ex duabus affirmatiuis:& duæ affirmatiuæ nõ opponũtur cõtrariè:nec cõtradictoriè.¶Scđo sequitur, qđ si ꝑmissæ opponant̃ sub cõtrariæ tãtũ, quod tũc nõ est syllogismus ex oppositis.ꝓbat̃. quia iam ambæ præmissæ essent particulares,etiam ex puris particularibus,nihil sequitur.¶Item sub cõtrariæ non opponuntur secundum ueritatem: quia ambæ possunt simul esse veræ. ¶ Tertio sequitur, quod nunqñã in prima figura potest fieri syllogismus ex oppositis. probatur.

tur. quia nunquam sunt ꝑmissæ oppositæ nisi idem subiiciatur in utraque. & idem prędicetur in utraq;. modo in prima figura illud quod subijcitur in vna prædicatur in alia. Verum est tamen, quod in prima figura præmissę possunt esse oppositæ uirtualiter: licet non formaliter: & expresse. uerbi gratia. Nullum studiosū est disciplina. omnis disciplina est studiosa. igitur nulla disciplina est disciplina.

¶ Quarto sequit, ꝙ ex oppositis prædicatis propriè non fit syllogismus ex oppositis, cuiusmodi sunt ista prædicata bonum & malum. q̄a falsa prædicata non opponuntur ꝭm affirmationē & negationē. Et hoc ď primo.

QVANTVM ad secundum, ꝙ ista ptās est modicę utilitatis. vnde primo nō ualet ad probādum conclusionē, q̄ infertur. quia illa semper est falsa: vt dicit Arist. in isto secundo. attamen istud dictum debet moderari i ista conditione. quod termini conclusionis pro aliquo supponant. verbi gratia omnis chimera est homo. nulla chimera est homo. igitur nulla chimera est chimera. ista est conclusio syllogismi ex oppositis, quę tamen est uera: quia eius contradictoria est propositio affirmatiua, cuius neuter terminus pro aliquo supponit, & quælibet talis est falsa. ¶ Secundo, iste syllogismus non valet ad interimendam aliquam pręmissarum per modum sillogismi ad impossibile: quia ex quo præmissę sunt oppositæ notius est alteram præmissarum esse falsam, quā notum conclusionem esse falsam. Et iō si ex falsitate cōclusionis interimeretur aliqua præmissa, eēt petitio principij. ¶ Tertio dico, qď iste syllogismus valet ad cōcludēdum aliquā cōclusionē esse falsam. verbi. gratiā per istum modum hæc ꝓpō pōt eē cōclusio syllogismi ex oppositis. igiť hæc ꝓpō est falsa: quia si ꝓbetur antecedens, consequentia est bona, supposito, qď termini illius propositionis ꝓ aliquo supponant. ¶ Quarto ualet iste syllogismus principaliter, quod si respōdens sophista concesserit vnā præmissam, & inde opponens per aliquas rationes ꝓbet ꝑmissam oppositā, uirtute quarum rationū ualet respondens concedat illam pręmissam oppositā: ita quod respondens nō re

putet

putet inconueniens illas præmissas oppositas separatim concedere: tunc ualet syllogismus ex oppositis ad arguendum ex illis præmissis oppositis concessis ad concludendum ex illis præmissis oppositis concessis ad conclusionem, in qua idem negatur de seipso: ut per hoc forte respondens appareat magis manifeste redargutus, quam concedendo præmissas oppositas separatim. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium patuit prius, quod non potest fieri in prima figura. ¶ Ideo prima conclusio est ista, q syllogism9 ex oppositis potest fieri in secunda figura. pbatur: quia in secunda figura præmissę participant utroque termino fm eundem ordinem, ita quod una sit affirmatiua, & alia negatiua, & quod altera sit vniuersalis. igit in scda figura pōt fieri syllogismus ex oppositis. consequentia tenet per diffinitionem syllogismi ex oppositis: & antecedens ap pet arguendo sic in exemplo. nulla disciplina est studiosa. omnis disciplina est studiosa. igitur nulla disciplina est disciplina. ¶ Secunda conclusio, quod sillogismus ex oppositis potest fieri in secunda figura maiore exñte pticulari: qui modus nō ualeret, si essent tres termini abinuicē distincti. v. g. quædā disciplinam non est studiosa, oīs disciplina est studiosa. igitur quædā disciplina nō est disciplina. & pbatur. quia trāsponendo præmissas fit barocho. ¶ Tertia conclusio, qd in tertia figura pōt fieri sillogismus ex oppositis. pbat sicut prius. quia in tertia figura præmissæ possunt esse oppositæ secundum affirmationē & negationē. v. g. nulla disciplina est studiosa. quædā disciplina est studiosa. igiť quoddā studiosū nō est studiosum. & sic qd in syllogismo ex oppositis non cognoscitur figura, nisi p cōclusionē, quia in præmissis idē subijcitur in utraque & pdicatur in utraque. ¶ Quarta conclusio, qd minor negatiua pt fieri sills ex oppositis ī tertia figura. qui tñ nō ualet, si eēnt tres termini specie distincti. probatur exemplificando. omnis disciplina est studiosa. quædam disciplina non est studiosa. igitur quoddam studiosum non est studiosum: quia transpositis præmissis fit brocardo. ¶ Item arguen-

do quædā disciplina est studiosa. nulla disciplina ē studiosa. igitur quoddam studiosum non est studiosum: quia transpositis præmissis fit ferison Et sic patet, quid sit syllogismus ex oppositis ad quem finem ordinatur. qualiter fiat. in quibus figuris. ¶ Ad rationes. Ad primā dico, ꝙ ordinatur gratia alicuius finis. s. ad manifestius redarguendum sophystam respondentem, & cum hoc ad inferendum aliquā conclusionem, quæ ex hoc ꝙ infertur per syllogismū ex oppositis: potest inferri esse falsa. ¶ Ad secundam dico, ꝙ licet in syllogismo ex oppositis ponantur duo termini: & non plures: attamen vno istorum vtimur. s. ī maiori pro maiori extremitate, & in minori pro minori extremitate. ¶ Ad tertiā dico, ꝙ fit in secunda & tertia figura, & non in prima. & ista consequentia, videlicet secunda & tertia figuræ reducūtur ad primam. igitur si in secūda & tertia figuris fiet syllogismus ex oppositis etiam fiet in prima: quia secunda & tertia figura reducuntur ad primam. nisi p conuersionem: aut per impossibile, & quocunq; modo fiant præmissæ, q̄ prius erant oppositæ formaliter, iam non erunt oppositę formaliter, & quia non participabunt vtroque termino secūdum eundem ordinem, immo ordine conuerso. Et sic patet quid sit dicendum ad quæsitum.

Quęst. VII.

QVæritur septimo. Vtrum petitio principij peccet cōtra syllogismū simpliciter? Arguitur ꝙ sic, quia omnes loci sophystici peccant contra syllogismum ex eo, ꝙ immodificati. patet primo elen. sed syllogismus simpliciter exigit modum. igitur quilibet sophysticus peccat contra syllogismum. sed petitio principij est locus sophysticus. ut patet eodē primo elen. igitur petitio principii peccat contra syllogismum simpliciter. ¶ Secundo nisi petitio principij peccaret contra syllogismū simpliciter: tunc determinare de petitione principij non spectaret ad istum librum. cōsequens est falsum: ut patet per Arist. quia de illo qđ solum potest contra syllogismum dialecticum uel demonstratiuum pertinet determinare ad librum topic. vel ad librum poste. ¶ Tertio

tio in ſyllogiſmo ſimpliciter debet inferri concluſio alia a præmiſſis. igitur contra ſyllogiſmum ſimpliciter peccat petitio principij. conſequentia tenet. quia in petitione principij infert idē per idem: & antecedens probatur per diffinitionem ſyllogiſmi, in qua dicitur aliud ab his quę poſita ſunt de neceſſitate accidit. ¶Quarto, nulla petitio principij eſt argumentatio: ſed omnis ſyllogiſmus eſt argumentum. igitur nullus ſyllogiſmus ē petitio principij. maior patet. quia argumētum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem. & tamē vbi eſt petitio principij non fit fides de re dubia: & minor patet. quia argumentum diuiditur in ſyllogiſmum. inductionem. enthimema. & exemplum.

¶Quinto cōtra ſyllogiſmū dialecticum peccat petitio principij. ſed omnis ſyllogiſmus dialecticus eſt ſyllogiſmus. igitur contra ſyllogiſmum ſimpliciter. peccat petitio principij. q a quod ſimpliciter dico, ſine addito dico, ſecundo topic. ¶Oppoſitum arguitur: quia petitio principij poteſt fieri in bono modo: & bona figura. igitur petitio principij nō peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter. cōſequentia tenet. quia non fit argumentatio in debito modo & figura, niſi ſit ſyllogiſmus. & antecedens apparet. quia in barbara ſit bene petitio principij. ¶Secundo, quia petitio principij non peccat cōtra ſyllogiſmum, niſi ea ratione, qua non probat ſuā concluſionem. ſed nō eſt de ratione ſyllogiſmi ꝓbare ſuā concluſionem. igitur nō repugnat rōni ſyllogiſmi, q n in ipſo poſſit eſſe petitio principij. videlicet. quia iſte eſt bonus ſyllogiſmus. oē, b. eſt. a. omne. c. eſt. b. igitur oē c. eſt. a. & tamen iſte ſyllogiſmus non probat concluſionem. ¶Tertio, quia in ſyllogiſmo circulari eſt petitio principij in primo ſyllogiſmo, vel in ſecundo, & tamē vterque eſt bonus ſyllogiſmus. igitur &c. ¶Quarto, quia euidens falſitas ꝑmiſſarum non impedit bonitatē ſyllogiſmi. igitur nec incongruitas præmiſſarum. conſequentia tenet, & antecedēs apparet in ſecundo huius.

¶In quæſtione primo videbitur. quid eſt petitio principij. ſecundo quot modis fiat. & tertio an peccet contra ſyllogiſmum.

QVANTVM ad primum, notandum, ꝙ principiū in propoſi-

posito non est aliud, quàm conclusio probanda. quę vocatur principium. pro tanto, quia est finis intẽtus: modo finis uocatur principiũ ex eo, ꝙ est principium in intentione, licet sit ultimũ in executione. ¶Secundo notandum, ꝙ petere principium accipitur dupliciter. Vno modo communiter, quando aliquod minus, uel æquè notum sumitur ad probandum maius, uel æquè notum. Alio modo sumitur ꝓpriè. petitio principij: quãdo aliquid sumitur ad probationem sui ꝑsius. Et tunc diffinitur sic. petere principij est sumere cõclusionem non probatã ad suiipsius probationẽ. & sic accipitur in ꝓposito. Et hoc de primo.

Quantum ad secundũ notandum, ꝙ uno modo distinguũtur modi petitionis principij: quia ut plurimũ fit petitio principij in syllogismo circulari, tunc igitur conclusio, quæ sumitur ad probationem suiipsius, uel erat maior in primo syllo, & sic est bonus modus, uel minor, & sic est alter. ¶Et sic patet, ꝙ si in syllo alicuius figuræ sit aliqua præmissa, q̃ non possit syllogizari circulariter: tunc in illa figura nõ pôt esse petitio principij, quantum ad illam præmissam. ¶Ex isto sequitur, ꝙ nõ pôt esse petitio principij in modo particulari alicuius figuræ quantum ad præmissam vniuersalem: quia illa potest syllogizari vniuersaliter. ¶Secundo sequitur, quod in nullo modo negato alicuius figuræ pt esse petitio principij: quantum ad præmissam affirmatiuã: qa illa non pôt syllogizari circulariter. s. gratia formæ. ut dictum fuit. ¶Verum est tamen, ꝙ eo mõ pôt peti principium in mõ negato, quantum ad præmissam affirmatiuã: quo modo præmissa affirmatiua pôt circulariter syllogizari. ¶Secundo notãdum, ꝙ aliter possunt distingui isti modi, sicut innuit Aristo. in litera: quia ẽt dicitur petere principium, quãdo conclusio probanda sumitur ad suiipsius probationem. tunc igitur conclusio sumitur formaliter statim, & sub eisdem terminis ad probandum seipsam, & sic est primus modus. ut dicendo homo est risibilis. igitur hõ est risibilis. ¶Alio modo non statim, quando conclusio probãda sumitur ad probationem alicuius, per quã ipsa nata est probari. ut si. a.

natum est probari per.b.tũc si arguatur.a. est. igitur. b. est.tunc est petitio principij non statim. Et hoc de secundo.

QVANTVM ad tertium notandum, quòd propriè loquendo peccare contra aliquem, est illi esse obligatũ in aliquo, & ab illo, in quo est obligatus deficere. & sic peccare solum inuenitur in habentibus liberum arbitrium. & sic sumendo peccare non est ad propositum. Alio modo sumitur peccare ex eo, quod apparet esse aliquid, & non est illud. Et sic petitio principij diceretur peccare contra syllogismum, si appareret esse syllogismus, & non esset, quemadmodum dicimus unum denarium peccare eo, quòd apparet esse bonus denarius, & tamen non est bonus. & isto modo sumitur peccare in proposito. Tunc ponuntur conclusiones. Prima est, quod petitio principii, quæ fit statim si appareat esse syllogismus peccat contra syllogismum. probatur. quia in syllogismo infertur conclusio alia a præmissis, ut patet per diffinitionem syllogismi: & tamen in huiusmodi petitione infertur conclusio eadem cum una præmissarum. ¶Secunda conclusio est, quòd petitio principij non statim obseruans modum & figuram, non peccat contra syllogismum. quia talis non peccat, nisi inquantum non probat conclusionem. modo ad esse syllogismum non requiritur probare conclusionem. igitur &cæt. & statim conclusionem probant quatuor rationes post oppositum. ¶Tertia conclusio, quod huiusmodi petitio principij peccat contra syllogismum dialecticum, uel demonstratiuum patet.quia de utroque istorum syllogismorum est probare conclusionem. Et sic patet, quid sit petitio principij quot modis fiat, & qualiter peccat contra syllogismum. ¶Ad rationes. Ad primam dico, quòd sic intelligitur, quòd omnes loci sophystici peccant contra syllogismum dialecticum eo, quod immodificati: quia non obseruant modum, & conditionem syllogismi dialectici, cuius conditio est probare conclusionem. ¶Ad aliam, quando arguitur non pertineret &cæt. Dico, quod

immo, quia petitio principij peccat communiter contra syllogismum dialecticũ, & syllogismum demonstratiuum. & peccat contra syllogismum probatiuũ. modo ad istum librum spectat determinare de illo, qđ peccat cõmuniter contra vtrũque. ¶Ad tertiam in syllogismo &c. ista ratio arguit de petitione statim, de qua concessum est, ꝙ peccat cõtra syllogismum. ¶Ad quartam conceditur antecedẽs, & negatur cõsequentia: qa argumentum seu argumentatio non est superius ad syllogismum. sed bene est superius ad syllogismum probatiuũ. ¶Ad quintam negatur consequentia. quia ista contra syllogismum dialecticum peccat petitio principij includit negationẽ irtute huius præpositionis. Contra, quia ut expositum fuit prius sequitur. contra syllogismum dialecticũ peccat petitio principij. igitur petitio principij non est dialecticus. modo ista consequentia non ualet. petitio principij nõ est syllogismus dialecticus. igitur non est syllogismus. Et sic sit dictũ ad quæsitum.

Quæst. VIII.

QVæritur octauo. Vtrũ ad bonam inductionem oporteat inducere in omnibus singularibus? Arguitur ꝙ non. Singularia sunt infinita, ut dicit Porphyrius: sed infinita nõ possunt pertransiri. igitur non potest fieri inductio in omnibus singularibus. ¶Secundo, uel induceretur in omnibus sub propria forma quamlibet enumerãdo singulatim, aut in omnibus sub clausula communi: ut dicẽdo, & sic de singulis. aut in aliquibus sub ꝓpria forma: & in aliquibus sub clausula communi. non primo modo propter infinitatẽ singularium, vt dictum est. nec secundo mõ: quia tũc inducere non esset aliud, q̃ ponere propositionẽ uniuersalẽ. nec tertio mõ: quia omnes singulares sunt eiusdem rationis. igitur qua ratione debet induci in aliquibus sub propria forma eadem rõne in omnibus. ¶Tertio, in nulla argumentatione dialectica debet committi petitio principij: sed inducendo in aliquibus singularibus sub ꝓpria forma, & in alijs sub clausula communi fit petitio principij. igit &c. maior patet

patet:quia argumẽtatio dialectica ſemper probat conclusionem.& ubi eſt petitio principij nulla eſt probatio. minor tenet: quia æquè nota eſt uniuerſalis, quę debet induci ſicut clauſula communis,per quã inducitur.

¶Quarto, quia illud ſufficit ad bonam inductionẽ, quo poſito ſaluatur diffinitio inductionis, ſed poſito ꝙ fiat inductio in aliquibus ſingularibus, & non in alijs non ſaluatur diffinitio inductionis.igitur &c. maior nota ē, & minor probatur.quia inductio eſt ꝓgresſio &c.modo iſta diffinitio ſaluãr poſito,ꝙ non fiat inductio, niſi in duobus ſingularib.¶Oppoſitum arguitur,quia illud ſequitur ad bonitatem inductionis, quod ſequitur ad virtutem vniuerſalis inductæ:ſed ad ueritatem vniuerſalis inductæ ſequitur ueritas cuiuslibet eius ſingularis.igitur &c. ¶Secundo,qa inductio idem eſt, quòd locus a partibus totius in quãtitate ad ſuum totum. ſed iſte locus non tenet niſi in omnibus partibus ſufficienter enumeratis.¶Tertio niſi ad bonam inductionem requireretur inductio in omnibus ſingularibus ſequeretur, ꝙ in bona cõſequentia antecedens eſſet uerum, & conſequẽs falſum, quod eſt contra diffinitionem conſequentiæ datę.conſequentia patet:quia ſi inducatur ſolũ in aliquibus ſingularib. reſpectu alterius ꝑdicati:poſſe eſt,ꝙ illud ꝑdicatum conueniat ſingularibus,in quibus inducitur, & ꝙ non conueniat alijs. igitur vniuerſalis inducta,q̃ eſt cõſequens falſa.& tñ antecedens eſt verũ. ¶Quarto ſequeretur, ꝙ inductio non poſſet reduci ad figuram:quia nunq̃ põt eſſe vniuerſalis, per quam reducitur,niſi ennmeratis omnibus ſingularibus. ¶Quinto per Ariſt.primo topi.vbi dicit,ꝙ ſi poſitio fuerit vniuerſalis, & fit inſtantia in uno diſtributo eſt problema.

¶Ad qõnem ponuntur concluſiones.Prima eſt,ꝙ inductio non ualet ad concludẽdum de neceſsitate, niſi inducatur in omnibus ſingularibus. probatur. quia illa conſequentia non eſt neceſſaria.& quia poſsibile eſt antecedens eſſe uerũ, & conſequens falſum . ſed ſic eſt in inductione ſi nõ inducatur in omnibus ſingularibus,vt ꝓbat tertia ratio prius opp. igitur &c. ¶Secunda cõcluſio,quòd inductio non, ualet ad concludendũ euidenter

ter ſuppoſito, quòd inducatur in omnibus ſingularib. niſi coaſſumatur propoſitio vniuerſalis mediãte, qua ex ſingularibus fit ſyllogiſmus. v.g. poſito. quòd non eſſent, niſi tres homines. ſ. ſor. & pla. & cicero. tunc ſequitur neceſſario ſor. currit & plato currit, & cicero currit. igitur omnis hõ currit. tamen non ſequitur euidenter niſi addatur iſta uniuerſalis. oĩs hõ eſt ſor. & plato & cicero. qua appoſita eſt conſequentia euidens. ¶ Tertia concluſio eſt, ꝙ ad habendum opinionem probabilem fidem, vel perſuaſionem de cõcluſione uniuerſali ſufficir inducere in aliquibus ſingularibus, licet non inducatur in omnibus. & ideo multæ inductiones ſunt bonæ arguendo abſolutè abſque hoc quòd in omnibus ſingularibus inducatur. probatur. quia fortius poteſt mouere inductio in aliquibus ſingularibus ad faciendum probabilitatem fidem, uel opinionem de propoſitione uniuerſali, quàm poteſt ſolum exemplum ꝑ unũ ſingulare mouere ad faciendũ fidem de alio ſingulari. ſed certũ eſt, ꝙ ſolũ exemplum per unum ſingulare facit opinionẽ de alio vniuerſali. igitur multo fortius inductio in aliquib. ſingularibus facit opinionẽ de vniuerſali. ¶ Secundo illud ſufficit ad bonam inductionem, quod ſufficit ad hoc, ꝙ vniuerſalis inducta ſit ꝓbabilis. ſed ad probabilitem vniuerſalis inductæ ſufficit inductio in aliquibus ſingularibus, licet non in omnib. igitur &c. maior patet: quia finis argumentationis dialecticæ non eſt demonſtrare concluſionem euidenter. ſed eſt facere probabilitatem, & opinionem de concluſione. ¶ Et minor patet: quia ſi fiat inductio, in aliquibus ſingularibus, & non habetur euidentia, ut ratio: quoniã ita fit in alijs oportet ꝙ reſpondens concedat vniuerſalem inductã, vel de quo det inſtãtiam in aliquo ſingulari. uel ꝙ aſſignet dĩam quare non eſt ita de alijs ſingularibus, ſicut de iſtis. uel erit reductus ad metam inopinabilem. ¶ Tertio, quia multa principia naturalia ſunt nobis euidẽtia propter ſenſum memoriam & experientiam. vt iſta. omnis ignis eſt calidus: omne graue exiſtens ſurſum non impeditum naturaliter deſcẽdit deorſum: & cõſimilia quæ facta ſunt

eui-

euidentia per inductionem, & non in omnibus singularibus, ut notum est. igitur sumitur inductio in aliquibus singularibus, & non in omnibus. ¶Et si quæratur in quot singularibus oportet inducere. Respondetur, quòd de illis non potest assignari certus numerus. sed quinque oportet inducere in pluribus: quinque in paucioribus secundum diuersitatem materiæ: & secundum diuersitatem intellectionis intellectus, qui debet assentire vniuersali. ¶Quarta cõclusio, quod in aliquibus, ut respectu prædicatorum per accidens non sufficit inducere in aliquibus singularibus: sed oportet inducere in omnib. patet: quia in aliquibus est materia talis, ꝙ ad habendum opinionem, uel probabilitatem de uniuersali non sufficit, quòd inducatur in aliquibus singularibus, sed oportet quòd inducatur in omnibus.

¶Ex prædictis sequitur, quòd intellectus quodammodo magis liberè assentit quibusdam, quàm sensus faciat: sicut in naturalibus propter euidentiam quam habet de aliquibus singularibus statim assentit: ita est de omnibus. & hoc est, quia in illa materia non potest melius, quàm in aliquibus. vt in mathematicis non sufficeret intellectus. ¶Ad rationes. Ad primam dico, quòd non oportet inducere in omnibus, & si sit tale prædicatum, quòd oportet inducere in omnibus: tunc in aliquibus inducetur in propria forma, scilicet aliquas singulares sumendo. & in alijs sub clausula communi dicendo, & sic de singulis. ¶Ad secundam dico, quòd non omnes sunt eiusdem rationis. quia aliqua sunt notæ per sensum: & in talibus debet induci sub propria forma: & in alijs sub clausula communi. ¶Ad tertiam & ad quartã simul dicitur, quòd in inductione non committitur petitio principij. quia ex quo aliquæ singulares sunt notæ, & non apparet instantia in alijs, ut dicitur. quare non debet ita esse de alijs, concludenda est uniuersalis. ¶Ad ultimam dicitur. quòd ad habendum opinionem de cõclusione sufficit inducere in aliquibus singularibus: sed ad inferẽdum de necessitate oportet inducere in omn b. ꝗ̃ in aliq b. dẽt supple-

pleri, quod inductio eſt progreſſio ab aliquibus ſingularibus: uel ab omnibus ſufficienter enumeratis ad conclusionem vniuerſalem.

¶ Ratiões poſt oppoſitum probant, quod non ualet inductio ad concludendum de neceſſitate, uel euidenter. niſi inducatur in omnibus ſingularibus. Et ſic ſit dictũ ad quæſitũ felici exitu.

¶ Quæſtionum Scoti ſup lib. Priorum, finis

¶ *Queſtiones vtiliſſimæ, nuper repertę ſubtiliſſimi doctoris Ioannis Scoti ſuper libros Poſteriorum.*

SCire aũt opinamur unũquodque, cũ causã rei cognoſcimus. Et quoniam illius eſt cauſa. Et quoniã impoſſibile eſt aliter ſe habere. Hanc propoſitionem deſcripſit Ariſt. primo huius. Fuerunt tamen aliqui, qui dixerunt omnia ſciri. vt platonici, moti hac ratione. Si aliquid eſſet ignotũ: ſi illud occurreret ignoranti non apprehenderetur: ſicut patet de ſeruo fugitiuo: qui à quærẽte nõ apprehenditur: etiam ſi ei occurrat. Si igitur ad hoc, ꝙ aliquid poſſit apprehendi requiritur illud aliquo mõ prius ſciri: vel alioquin non poteſt apprehendi: per locum a ſimili omnia ſciunt. Quidam alii fuerunt, qui dixerunt, omnia ignorari. Nihil. n. addiſci poteſt. & huius rationem aſſignant: quia omnia quæ cognoſcuntur per doctrinam, cognoſcũtur ab aliquo habente aliquam præeminentiam reſpectu alterius ſecũdum animam ratiocinatiuam: anima vero cũ ſit forma ſubſtantialis non ſuſcipit magis nec minus: ergo nihil poteſt ſciri, nec addiſci: omnia ergo ſunt ignota. Et iſtius opinionis fuerunt academici. ¶ Sed ratio platonicorum ſoluitur per rationem, quam ponit Ari. in principio huius: quia aliquid contingit ignorare in particulari. & idem neceſſe eſt ſcire in vniuerſali. aliter enim nullo modo poſſet apprehendi [ſicut ratio Platonis concludit] non tamẽ neceſſe eſt omnia ſciri ſub ratione propria & particulari. ſed inuentiõe & doctrina: ſicut ponit Plato. Ratio academicorum ſoluitur, eo quod licet anima intellectiua

ua secundùm se non suscipiat magis nec minus:tamē secundum dispositionē corporis:cuius est forma, siue perfectior potest suscipere magis & minus. isto modo unus homo potest esse præeminentior alio, & ingeniosior. Similiter ad hoc ualet una propositio,quam ponit Linconiensis.dicit enim, ꝙ neque litera scripta docet. nec ille qui exterius sonat. Sed ista duo tātum excitāt, & mouent discipulum. Sed interius est unus doctor, q mentem illuminat, & veritatem ostendit.Sic igitur patet,quòd non addiscitur ꝓpter eminentiam doctorū: sed propter lumen interius intelligit anima:quæ causatur a primo. ¶Postquam Aristo. platonicorum errorem soluit:ponit diffinitionem eius,quod est scire, secundum Linconiensem,dicens.Quod scire opinamur vnumquodque &c. In hac propositione duo notantur Primo actùs sciendi.Secundo notificatio actus. primū. ibi (scire) secundum. ibi (cum causam arbitramur cognoscere &cę.) ¶Circa primum, sciendum primo, quod scire dicitur quatuor modis, ſm Linconiensem, ¶Vno modo cōiter, & sic sciuntur contingentia ad vtrumlibet. Sicut ego scio te sędere.¶Secundo modo dicitur scire ꝓpriè,& sic sciuntur contingentia nata.¶Tertio modo dr̄ scire magis propriè, & sic sciūtur tam principia,q̄ conclusiones, & oīa necessaria. ¶Quarto modo dr̄ scire maximè propriè,& sic sciuntur necessaria,quorum esse dependet ab alijs: & sic sciuntur conclusiones ī demōstratione:& isto mō diffinitur hic scire. & iō dicit Ari.Scire simplr̄, ꝙ non est ſm accidens, nec sophystico modo.¶Circa ſm, uidelicet circa actùs sciēdi notificationem : tria notantur ex parte scientiæ: & tria necessaria ex parte scibilis. Ex parte scientiæ requiritur,ꝙ scīa sit pfecta,& ꝙ sit actualis.& tertio ꝙ sit certa. ¶Primum notatur cum dr̄.quoniā arbitramur causam rei cognoscere. perfectio enim scientiæ est esse per causam. Actualitas scientiæ notatur cū dicitur. qm̄ illius est cā. Applicatio enim causæ ad effectum facit sciam actualem. sicut patet ex secundo priorum. dicit enim, quòd scire est dupliciter in vniuersali & in particulari.In vniuersali:quando scimus maiorem non sciendo mino-

rem, nec cõclusionẽ sub ꝓpria ratione, sed in uniuersali. Scire in particulari est dupliciter, in actu. s. & in habitu. Scimus in particulari & in habitu, ut qñ scitur maior, & ẽt minor: sed non applicando ad conclusionem: tunc non scitur cõclusio in particulari, & in actu: sed tã tum in habitu. Scire aũt in particulari & in actu: est qñ aliquis cognoscit maiorem & minorem, & simul cum hoc applicat præmissas ad conclusionem. Sic igitur patet quód actualitas scientiæ est ex applicatione causę ad effectum. ¶Tertio requiritur, quod scientia sit certa. & hoc notatur cum dicitur quoniam impossibile est aliter se habere. Sic igitur tria notantur ex parte scientiæ. Notantur etiam tria ex parte scibilis necessaria: ad scitum enim requiritur, ꝙ habeat causam: requiritur etiã applicatio causæ ad effectũ, & tertio ꝙ sit necessariũ respectu causæ. Primum notatur, cum dr̃: causam rei arbitramur cognoscere: illud enim, quod non habet causam, non scitur sciẽtia quarto modo dicta: & ideo isto modo principia non sciunt. Sed secundum notatur, cũ dr̃, qm̃ illius est cã. Tertium notatur, cum dicitur: quoniam impossibile est aliter habere. Illud enim est necessarium, quod impossibile est aliter se habere. & ꝙ cõclusio scita sit necessaria, patet: quia sequitur ex necessarijs, sicut patet per primam conclusionem eius. Similiter in cõclusione prima huius dicit Ari. demonstrationem esse perpetuam & necessariam. ¶Sed necessariũ dr̃ dupliciter. Vno mõ necessarium dr̃ non dependẽs ab aliqua cã priori. & isto modo conclusio demõstrationis non est necessaria. quia eius necessitas dependet ex principijs. Et ex hoc patet incidentaliter pręeminentia & distinctio huius libri ab alijs libris logicæ. Syllogismus enim demonstratiuus facit scientiam: sed syllogismus dialecticus solum facit fidem vel opinionem. Syllogismus sophysticus solum facit apparentiam. Sicut ergo scientia præciosior est opinione: & nuda apparentia: ita scientia demõstratiua quæ est de demonstratione tanquam de subiecto: præciosior ęst libro topicorum, & similiter elenchorum. Sic ergo patet præeminentia & distinctio huius libri ab alijs libris logicæ.

cæ. ¶Sciendum tamen est, quòd scientia demonstratiua dupliciter potest considerari. Vno modo inquantum utitur demonstratione per illam, scilicet demonstrans effectus in alijs scientijs. & isto modo dicitur qlibet scientia demonstratiua. Alio modo dicitur scientia demonstratiua, quæ docet ex quibus & ex qualibus debet esse demõstratio. & isto modo utitur liber posteriorum scientia demonstratiua: quem præmanibus habemus.

Quæst. I.

QVæritur an omnis doctrina & omnis disciplina sit ex præexistẽti cognitione? Quod non. quia aut ex præexistenti cognitione sensitiua, aut intellectiua. Si secundo modo esset processus in infinitum: quia ista cognitio intellectiua esset adhuc ex alia præexistenti cognitione intellectiua: & ista ex alia, & sic in infinitum. Si autem ex sensitiua. Contra. doctrina & disciplina cõclusionis est ex principiorum cognitione: sed illa non est sensitiua. ergo non omnis doctrina &c. est ex præexistenti cognitione sensitiua. Dicitur, quòd omnis doctrina, & omnis disciplina est ex præexistenti cognitione sensitiua per se, uel per accidens. Cognitio enim conclusionis est ex cognitione principiorũ; & ista sensitiua est per accidens: ex hoc quòd termini principiorum cadunt sub sensu. Contra hoc: terminus principij est obiectum intellectus: illud autem cũ sit uniuersale; non cadit sub sensu. ergo principia nõ cognoscuntur uia sensitiua ꝑ accidẽs: quia per terminos. Item in termino sunt duo, uox & significatum. uox repræsentatur sensui; significatũ intellectui. Vox enim est signum: & signum se offert sensui aliud derelinquẽs intellectu. sed ad intelligibilitatem principij nihil facit uox. principium enim est in anima. uox autem extra: uox ergo accidit principio & termino; secundum quod principium integrat: licet ergo uox sit sensibilis respectu auditus. non sequitur terminos principiorum esse cognoscibiles a sensu vel sensibiles. Aliter dicitur: ꝙ omnis doctrina & omnis disciplina intellectus fit ex præexistenti cognitione intellectiua: ut ex cognitione principiorum, quæ in-

tellectiua est: sed ex hoc nõ sequitur; ꝙ sit processus in infinitũ: quia in principijs est status. Et si arguitur contra. quia principiorum est doctrina & disciplina. igitur istud adhuc erit ex præexistenti intellectiua: per respõsionem. Ad illud dicit Linconiensis: per interemptionem: quia principiorum nõ est doctrina: quia doctrina est illorum quæ dubitãtur, vel putãtur esse falsa: & post discursum vel opinionẽ apparent uera. & talia nõ sunt principia: sed conclusiones: principia enim sũt nota de se. ¶ Contra probo ꝙ non sit status in cognitione intellectiua principiorum. principia enim cognoscimus ex hoc, quod terminos cognoscimus, per Arist. Cognitionem ergo principiorum p̃cedit terminorũ cognitio: sed cognitio terminorum est intellectiua, cum sit obiectum intellectus: ergo cognitionem principiorũ præcedit alia cognitio intellectiua; non ergo in cognitione principiorum est status. ¶ Item. unumquodque propter quod & illud magis: secundum Aristote. primo huius. sed conclusiones sciuntur propter principia: ergo principia magis sciuntur q̃ conclusiones. Sed omnium ma eorum quæ sciuntur potest esse doctrina. & omnia quorum est doctrina cognoscũtur ex præexistẽti cognitione intellectiua: ergo ante cognitionem intellectiuã fuit alia p̃cedens: ergo nõ prius fuit status. ¶ Item sicut sensus ad sensibilia: ita intellectus ad intelligibilia: sed sensus potest aliq̃d sentire de nouo sine præexistenti cognitione: ergo intellectus p̃t aliquid intelligere de nouo, & cognoscere sine aliqua cognitione precedente. ¶ Itẽ p Aristotelẽ tertio de anima. Intellectus primo est tanq̃ tabula rasa nihil sciens. cũ ergo intellectus aliq̃d sciat ex inuentione uel doctrina, & non plura similis intelligat; oportet ꝙ intellectus primo cognoscat aliquid, cum nihil sciat; & tamẽ nõ ex aliquo prius cognito. ¶ Item si cognitio intellectiua conclusionis fiet ex cognitione intellectiua principiorum, hoc nõ est propter aliud: nisi quia principia sũt causæ scientiæ cõclusionis: sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Falsitatem consequentis probo. Principium non est aliter causa conclusionis, quàm secundum quòd in se conclusio-

sionem includit: sed nõ includit nisi i uirtute. Sed scia conclusionis propria non est cognitio conclusionis in virtute: sed sub propria ratione: ergo principia nõ sũt causæ scientiæ in conclusione. ¶ Item puer in principio addiscit, ꝙ hæc vox significat istam rem: & tamen nõ ex aliqua alia cognitione. ¶ Cum anima pueri respectu eius addiscere sit sicut tabula rasa.) ergo aliqua ẽ cognitio intellectiua sine p̃existenti cognitione. ¶ Dicitur hic, ꝙ puer cognoscit hanc uocem significare hãc rem ex aliqua pręexistenti cognitione: quia prius cognoscit rem significatam secundum quandam cognitionem confusam, & etiam docti [illegible] docentis. ¶ Contra: a[illegible]iatur puer, qui nullam rem nec uocem cognoscat: talis puer in principio aliquid cognoscit, & non ex aliquo præcognito: quia nihil præcognouit: ergo est intellectiua cognitio de nouo sine præexistenti cognitione. ¶ Ad oppositum est Ari. Ad quæstionem dico, quod omnis doctrina & omnis disciplina fit ex præexistenti &c. quia cognitio intellectiua procedit a potẽtia ad actum: & ab imperfecto ad perfectum. Illud ergo quod scitur in particulari: prius sciebatur in uniuersali: quia non est dicere, quod illud sciebatur simul propria ratione: quia sic non contingeret addiscere aliquid. Addiscere. n. est acquirere cognitionem alicuius de nouo: & sub propria ratione. Nec oportet dicere, ꝙ illud quod scitur in particulari, prius fuit totaliter ignotũ. sic. n. non posset ab intellectu apprehẽdi: sicut seruus fugitiuus totaliter ignotus a patrefamilias: ab eo non apprehenditur, si ei occurrat: sicut arguit Plato. Illud ergo quod scitur in particulari: prius sciebatur in vniuersali. Sed scia in particulari est scientia quæ concluditur in sũo demonstrationis. Scientia conclusionis in vniuersali: est in cognoscendo principia. Nam quęlibet cognitio intellectiua scibilis: fit ex cognitione intellectiua principiorum: & ista fit ulterius ex cognitione intellectiua terminorum: principia. n. cognoscimus ex eo ꝙ terminos cognoscimus. & ista cognitio ulterius est ex cognitione signorum: quia hunc ordinẽ ponit Themistius. & huic consonat Aristoteles. Arist. tñ non dicit,

ꝙ oĩs cognitio fit &c. Sed dicit, omnis doctrina & omnis diſciplina &c. & huius ratio eſt. quia aliquorũ eſt doctrina & diſciplina, quorum nõ eſt ſcia. ſicut patet in rethoricis. per exemplũ enim acquiritur doctrina & diſciplina: de cõcluſione nõ tamen ſcientia: & ſimiliter eſt de inductione. Vnde Ariſto. per hanc particulã, omnis doctrina & omnis diſciplina &c. excludit opinionem academicorũ: qui poſuerunt omnia ignorari, & nullam eſſe doctrinam. Silr per hoc quod dicit. fit. excludit opinionem platonicorum. illud enim. fit. quod de nouo acquiritur. Si doctrina fiat in nobis. ergo de nouo acquiritur in nobis: non ergo omnia ſciuntur, ſicut ponit Plato. ¶ Vnde vlterius eſt intelligẽdum propter rationes, ꝙ omnis cognitio intellectiua fit ex præexiſtẽti cognitione: ſed non ſemper ex eadem. Sed quædam fit ex cognitione præexiſtẽti ſenſitiua: ſicut patet in inductione: & quædam fit ex præexiſtenti cognitione intellectiua: ſicut patet in ſyllogiſmis. ergo cõcludit minus uniuerſale ex magis vniuerſali: uel ſaltem ſemper concludit ex uniuerſali, qđ eſt notum intellectui. Sed inductio p̃ſupponit cognitionem ſenſitiuam ſingularium. uel quia in inductione cognitio intellectiua cõcluſionis uniuerſalis eſt ex cognitione ſentiua ſingularium.

Ad Primvm dicitur, ꝙ cognitio intellectiua eſt aliqñ ex cognitione ſenſitiua. & aliquando ex cognitione intellectiua, & p̃exiſtente: & non ſemper ex hac fit, vel ex illa. ¶ Ad rationes, quæ probant, ꝙ termini principiorum non ſunt ſenſibiles: ergo nõ cognoſcuntur cognitione ſenſitiua, concedãtur: ſunt. n. vniuerſalia & per cõſequens obiectum intellectus. ¶ Suſtinendo ſecundã opinionem. ꝙ cognitio intellectiua cõcluſionis in demonſtratione fit ex cognitione intellectiua principiorum, & ꝙ ibi ſit ſtatus, dr̃ ad primã rationẽ contra hoc: ꝙ duplex eſt cognitio intellectiua: quædam complexa, & quędam incomplexa. Cognitio intellectiua complexa ſtat ad cognitionẽ intellectiuam incõplexam: immo neceſſe eſt cognitionẽ intellectiuã incõplexorũ iſtã cognitionẽ p̃cedere. ¶ Ad aliud contra hoc dr̃: ꝙ principia propriè non ſunt ſcita, ſed in-

intellecta. Intellectus enim est principiorum, & sciētia cōclusionis: per hoc ad formam: quia hæc propositio: vnūquodque pp q̄d est &c. intelligenda est q̄n effectus & cā denominantur eodem noīe, & hoc uniuocè: sicut calidum in igne, & oīa calida per ignem causaliter eodē nomine noiantur & vniuocè: sed conclō est scita p principia: sed principia non sunt scita: & iō non noiant̄ eodem noīe: & ideo non sequitur, ꝙ principia sint magis scita. ¶ Ad aliud dico, ꝙ non est simile tum propter hoc, ꝙ obiectū sensus de se est proportionabile sensui: ideo non requiritur alia cognitio præexistens: sed obiectum intellectus de se non est proportionabile intellectu: cum existat sub conditionibus indiuidualib. tum quia in alio est dissimile. Intellectus enim est uirtus discursiua a principijs ad conclusionē: & ideo requiritur præexistens cognitio principiorum, antequā sit cognitio conclusionū. Ad aliud dr̄, ꝙ posito, ꝙ intellectus non sciat primo aliquid scibile in particulari: adhuc p̄existit aliqua cognitio intellectiua in uniuersali. puer enim cum statim possit sentire: aliquam cognitionē habet in uniuersali. & ideo dicit Arist. in primo physicorū. ꝙ pueri primo appellant oēs uiros patres, & oēs feminas matres: & postea magis diiudicant. ¶ Aliud dico, ꝙ principia nō sunt causæ cōclusionis nisi in uirtute: si ꝑm se considerentur: principia enim possunt dupliciter considerari. Vno mō ꝑm se. Alio modo ꝑm ꝙ applicantur cōclusioni: vt cognoscēdo hāc minorē esse sub maiori. Primo modo principia nō sunt causæ conclusionis, nisi in virtute & potentia, & solum hoc concludit ratio. Sed secundo modo principia sunt causa scientiæ conclusionis actualiter, & sub propria rōne. ¶ Ad aliud dicitur similiter. Ad rationē contra hoc dicitur, ꝙ si q̄s demonstrat puero aliquam rem, cuius notitiam prius nō habuit aliqualem puer: multotiens utitur ista uoce pro illa re. & ex tali usu & exercitio: & similiter lumine intellectus agentis puer addiscit, quòd hæc uox istā rem significat. vnde ex tali vsu prius habet quandā cognitionem uniuersalē & cōfusam: & ex consequenti habet cognitionē determinatā, & in particulari. prio tñ co-

cognitionem exquirit ex cognitione sensitiua: & sic patet quomodo qualr &c.

Quæst. II.

Væritur an acquisitio scientiæ sit nobis per doctrinam? Qđ nó vi: quia si sic, tũc doctor influeret scientiã in discipulo: ad modum quo calidum in actu de frigido facit calidum in actu: & per cõsequẽs sciẽtia est qualitas actiua. quod est contra Aristotelem. qui dicit in secundo de generatione, quod tantum duæ actiuę sunt qualitates. s. calidi & frigidi. ¶ Item si doctor in discipulo causaret scientiam per doctrinam: aut ergo eandem in numero: aut aliam. Non eandem in numero: quia non est idem accidens in numero in diuersis subiectis. Non diuersam in numero a sua scientia: ꝓpter duo. tamẽ, quia nemo dat, quod nõ habet. sed sciẽtiam in numero quę est in discipulo, nõ prius habuit doctor: igitur illã nõ dat: tũ quia illam scientiã numero causaret in discipulo mediãte sua scientia. & sic sciẽtia doctoris esset qualitas actiua. ¶ Itẽ ad principale q̃ro: an doctor ꝓponat discipulo aliquid notũ, qđ est ad discendum, aut ignotum. Si illud sit notũ, ergo discipulus non addiscit. addiscere enim est acqrere sciam ex aliquo ignoto. Si illud sit ignotum: ergo addisci non potest: quia nec intellectu appræhendi: sicut patet de seruo fugitiuo: qui est ignotus patrifamilias: non potest ab eo apprehendi, etsi ei occurrat. ¶ Dicitur hic, quod illud quod addiscitur siue quod proponitur addiscẽti quodammodo est notum: & quodammodo est ignotũ. est enim notum in uniuersali & ignotũ in particulari. & sub propria ratione. & ꝙ sic est notũ in uniuersali potest apprehendi sufficienter in particulari secundum Linconiensem & Aristotelem. Qualiter tñ notum sit, potest patere: primo docens ꝓponit propositiones sub debita forma: & illas applicat ad conclusiones: & sic ex illis principiis notis simul cum tali applicatione deuenit in cognitionem conclusiõis ignotæ. ¶ Contra. Si ex uirtute præmissarum non secundum se: sed simul cum applicatione addiscens deueniat in cognitionem conclusionis. ergo conclusio in demonstratione

tione non ſcitur eo, quod hæc ſunt: quia requiritur applicatio: ſed conſequens eſt falſum, ergo & antecedens. ¶Item quęritur de illa applicatione, aut eſt nota addiſcenti, aut ignota. Si nota addiſcenti ante conclusionem, & præmiſſæ de ſe ſunt notæ ante concluſio ſionem illatam. igitur concluſio ſit addiſcenti nota ante demonſtrationem, & per conſequens addiſcens iam concluſionem nõ addiſcit, ſi illa applicatio ſit ignota. igitur non poteſt eſſe principium in cognitionem cõcluſionis ignoratæ. igitur illa applicatio nihil facit ad doctrinam. ¶Item ſi dicas, quod illa applicatio non ſit ſemper nota. ſed aliquando prius ignota. & poſtea nota. igitur non ſemper eſt cõcluſio nota. Contra illud. ſi illa applicatio fiat nota, hoc erit per præmiſſas notas, & per aliam applicationem. Quæro tunc de illa applicatione: aut eſt de ſe nota, aut non. ſi ſic, eadem ratione: fuit ſtãdum in prima. Si nõ, illa erit per aliam: & ſic erit proceſſus in infinitum. ¶Itẽ iſta applicatio pręmiſſarum non requiritur, niſi ut denotet pręmiſſas eſſe actualem cauſam concluſionis. Sed hoc eſt falſum: quia ſi ſic: tunc nullo modo poſſet fieri ex duobus principijs primis. ſed ſemper requirerentur tria. ſ. duo principia, & applicatio, quæ ſignificaret principia eſſe actualem cauſam concluſionis. ſed hoc uidetur inconueniens. ergo &c. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſtoteles dicẽs, quod omnis doctrina &c. & exponitur, quod per doctrinam intelligit acquiſitionem ſcientiæ per doctorem.

Ad quaestionem dicit, quod acquiſitio ſcientiæ ꝑ doctrinam: non eſt poſſibilis, ſicut dicunt Academici: quia hoc, quod vnus homo alium doceat, oportet, quod habeat aliquam præeminẽtiam, reſpectu alterius ſecũdum intellectum. Sed nullus habet talem præeminentiam, cum anima intellectiua ſiue forma ſubſtantialis non ſuſcipit magis & minus: ideo nullus homo poteſt alium docere. ergo &c. ¶Et ſi dicitur rationi iſtorum: quod licet anima intellectiua ſecundum ſe nõ ſuſcipiat magis & minus: tamen ſecundum diſpoſitionem corporis, cuius eſt perfectio, poteſt ſuſcipere magis & minus: & ſic per accidens: quia corpus quod perfici-

ficitur vna anima intellectiua melius est complexionatum, quam corpus quod pficitur alia anima intellectiua. Ideo unus homo est preeminentior in gradu intelligēdi, & magis ingeniosus, quam alius. Contra istud. Intellectus non est uirtus materialis: ergo non potest suscipere magis nec minus sm dispositionē materię. cōsequentia patet per Aristo. tertio de anima. quia imateriale a materiali non dependet. & per consequens a materiali non accipit uariationem. ¶ Cōtra positionem istorum: nō ē arguēdū nisi per experimentū. Quilibet enim experitur in seipso, q ab alio addiscere pōt. fundamentum positionis istorum accipit falsum, cū dicitur, quod nullus homo habet præeminentiam respectu alterius hois, hoc est falsum, quod potest persuaderi p duas rōnes: quia un⁹ est sciens in actu, & alius in potentia: sed sciens in actu aliā pręeminentiam habet respectu scientis in potētia: ergo &c. Itē hoc patet per aliud. Anima intellectiua licet secundum se non habeat præeminentiam respectu alterius animæ: tamen cum est perfectio alicuius corporis melius complexionati, quam alia: præeminentior est respectu alterius in intelligendo. vnde tales per Aristotelem secūdo de anima, sunt apti mente. patet ergo, qđ unus homo est pręeminentior alio in intelligendo respectus alterius: & per consequens aliū docere potest: & ex hoc patet responsio ad rationē istorum. Anima enim intellectiua licet non secundum se sit præeminentior alia: vt tamen est dispositio corporis melius complexionati, potest esse alia præeminentior. Et ad rōnē contra hāc rōnem dicitur, quod forma materialis potest intelligi dupliciter. Vno modo dicitur, quę educitur de potentia materiæ. vel quia utitur organo corporeo in operando, & isto modo forma intellectiua: non est forma materialis. Alio modo dicitur forma materialis: quia perfectio materiæ: & isto modo anima intellectiua est forma materialis: ideo aliquam uariationem potest accipere a materia, quam perficit: quia ex materia & forma fit verè unum.

AD QVAESTIONEM igitur aliter dicitur quod scientia

tia est nobis possibilis per doctrinam, sicut experimur in nobis. iuxta quod est intelligendum: quod scia aliquādo acquiritur totaliter ab intrinseco: aliquādo par tim ab intrinseco, & partim ab extrinseco: sicut & sanitas aliquando totaliter acq ritur ab intrinseco: ut quan do est sic, quod pars sana al terat partem infirmam sibi propinquam. & istam redu cit ad pristinam debitam ꝓ portionem: & sic acquiritur sanitas totaliter ab intrinse co. Sed aliquando acquirit̃ sanitas partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco: vt cum ita est, quod pars sa na non potest de se & uirtute sua alterare perfectè in firmā; nec ista reducere ad proportionem debitā, tūc nō sanatur homo ab intrin seco, sed eget extrinseco ad iuuante: vt adiutorio medi ci: quia tunc per potationes pars sana iuuatur ad al terandum partem infirmā, in qua actione pars sana est agens principale. Sed agens extrinsecum, vt medicamē tum est coadiuuans. sic est de scientia. aliquando enim scientia acquiritur totaliter ab intrinseco, ut per inuentionem: & hoc quan do intellectus est bene dispositus, & ex præmissis notis potest deuenire per uirtutem intellectus agentis in cognitionem conclusionis ignotę sine doctore extrinseco. Sed aliquā do acquiritur scientia partim ab extrinseco: ut cum ita est, quod intellectus nō est bene dispositus, sicut patet in illis, qui habent ingenium obtusum: tunc requiritur, quod doctor extrinsecus ordinet principia addiscenti, & applicet illa conclusioni. & inde ueniat addiscens in cognitionem conclusionis per doctorem: principaliter tamen lumine intellectus ꝓprij: sed secundariè adiutorio doctoris. & ideo dicit Linconiensis: quod non solum doctor docet, sed littera scripta. & non propriè docent ista per se. Sed ista duo intellectum addiscentis excitant, & commouent. Sed interius uerus doctor idest Deus mentem illuminat, & ueritatem ostendit. ¶ Vlterius intelligendum, quod scientia in doctore non est qualitas actiua: licet enim per istam acquiratur sciētia in discipulo: non tamen est principale agens: sed coadiuuans: quia princi-

cipale agens est intellectus intrinsecus respectu acquisitionis scientiæ mediante suo lumine: ideo in doctore scientia non est quali as actiua.

AD RATIONES Ad primã dicitur, quod docens non influit scientiam in discipulo: sed docens excitat intellectum discipuli per principia nota. & per determinatam applicationem principiorum ad conclusionem, vt discipulus per lumen intellectus agentis (ut per principale agens interius) apprehendat cognitionem de eodem scibili, cuius cognitionẽ primo habuit docens. & ideo non sequitur, quod scientia docentis sit qualitas actiua: quando enim actiua qualitas agit in alterum, ista qualitas virtute corporis cuius est, agit aliquid in illo alio inducendo suã formã: & non requirit in illo in quod agit esse aliquod agens principale mouens seipsum de potentia ad actum, sed in acquisitione scientiæ in docente: nec secundum se: nec secundum uirtutem docentis: est qualitas sufficiens ad inducendũ scientiã in discipulo. Sed principale agens est intrinsecum discipulo: vt intellectus agens mediãte suo lumine. & ideo scientia non est qualitas actiua. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ eadẽ scietnia numero est in docente, & discipulo acqsita. Quia scientia est relatiuũ, quia ad scibile referi: ideo numeratiõnẽ accipit a suo correlatiuo. Cũ igitur idẽ scibile sciatur a doctore & docto: puta discipulo. ergo eadem scientia numero est in doctore & in discipulo. Cõtra. accidens quodlibet numeratur ad numerationem subiecti. non.n. possibile est uere intelligere, qđ idem accidens numero sit in diuersis subiectis: sed diuersa subiecta sunt docens & discipulus: igitur non potest eadem scientia numero esse in eis, cum sit accidens. ¶Aliter dicit ad istud, quod diuersa scientia numero est acquisita in discipulo & in doctore: siue sciẽtia ista accipiatur pro qualitate informante, siue pro relatione. ¶Ad primã ꝓbationem dicitur sicut prius: quod non sequitur scientiã in doctore esse qualitatem actiuam: & causa huius dicta est. ¶Ad aliam probationem dicitur, quod ista ꝓcedit secundum falsam

imagina

maginationem. Supponit. n. quod doctor det scientiã discipulo; quod falsum est: doctor enim excitat intellectum discipuli solummodo ad apprehendendũ per hoc, quod ẽt proponit propositiones uocales de se notas cognitis terminis applicãdo illas rectè ad conclusionem discipulus mediante lumine intellectus sui agentis, istam conclusionem addiscit. & in hoc deceptus fuit Pla. Plato. n. eo ꝙ puer ineruditus in geometria rectè responderet ad conclusionem: ex hoc credidit puerum sciuisse conclusionem. sed hoc est falsum. Puer. n. sic respondens non respondebat indoctus: sed doctus respondebat: docebatur. n. ab opponente: in hoc, quod opponens proponebat notas ꝓpositiones: & illas applicabat ad conclusionem. & ideo non respondebat rectè ineruditꝰ: sed doctus. ¶ Ad aliud principale sic dicitur, quod cõclusio proposita addiscenti non est in vniuersali ignota: sed tantum in particulari: & talis cognitio in uniuersali sufficit ad hoc, quod addiscens conclusionem apprehendat per lumen intellectus agentis: ad hoc tamen requiritur exercitium doctoris extrinseci per principia nota; & per applicationem debitam. ¶ Ad rationes contra hoc dicitur ad primam, quod ante conclusionem notam non cognouit istam applicationem addiscens. sed simul tempore, cum cognouit conclusionem, cognouit istam applicationẽ. verumtamen prius natura cognouit applicationem, quam conclusionẽ. & ideo non sequitur, quod ista applicatio non facit ad cognitionem conclusionis. ¶ Ad aliud, cum concluditur, qđ conclusio in demonstratione non sciretur; eo quod hæc sunt, si requiritur talis applicatio dicitur interimẽdo consequentiam; quia sequi eo, quod hæc per præmissas secundum se consideratas: sed ꝑ præmissas applicatas. ideo requirit applicatio ad hoc, ꝙ sequatur cõclusio: eo qđ hęc sunt, ideo potius sequit oppositum ex rõne, quàm propositũ. ¶ Ad aliud, cũ dr̃ applicatio aut est semper nota; aut prius ignota; & postea nota: dicit quod hæc applicatio addiscenti prius fuit ignorata: & postea ex hoc non sequitur quod fiat nota addiscenti per aliam applicationem:

nem. sed sufficit, quod applicans sic applicet ad hoc, qđ fiat nota. ¶ Ad aliud dicitur cōcedendo illam applicationē requiri: ut insinuetur addiscēti, quod præmissæ sunt causę actuales istius conclusionis: sed ex hoc nō sequitur, quod ad scientiā istius conclusionis faciendam requirātur plures pręmissæ quam duæ: quia non oportet istam applicationē signari per tertiam propositionem: sed ex hoc, quod docens debito modo ordinat præmissas: sufficienter habet ista applicatio actualis ꝑ istas duas ꝑmissas &c

Quæst. III.

Vęritur an nos intelligamus per species acquisitas, uel per species sęparatas. quod per species influxas videtur: quia secundum Arist. septimo physicorum. circa animam intellectiuā nō cadit alteratio. sed si intelligeremus per species acquisitas per intellectum: tunc esset alteratio a non speciebus in species: & ab ignorantia in scientiam: igitur oportet ponere, qđ nos intelligamus per species in fluxas, & non per acquisitas. ¶ Item quicquid producitur de potentia ad actum: producitur per aliquod actuans (si enim calidum in potentia: producitur in calidum in actu: producitur per aliquod aliud actu calidum.) Sed intellectus noster fit de sciente in potentia: actu sciens: igitur ꝑ aliqđ ens in actu sciens: & non de se: quia de se est in potentia. igitur per aliquod agens extrinsecum: quod est substātia seperata influens species in intellectu: quod non est nisi ydea. ¶ Dicitur, quod intellectus fit aliquod intelligens uel sciens in actu, & non per agens extrinsecum: quod est substantia separata influēs species in intellectu: Sed ꝑ intellectum agentem, qui est intellectus intrinsecus: & ille facit de potentia intelligibile: & actu intelligibile per speciem acquisitam: & hoc irradiando sua phantasmata. ¶ Contra istud: obiectum sensus multiplicat suā speciem in sensum exteriorem, & postea in sensus exteriores inmaterialiter magis ac magis: & non requiritur sensus agens immaterialiter: igitur a simili ad hoc, quod

obię-

obiectum intellectus (quod est quod quid est) multiplicet suam speciem per sensus medios usque ad intellectum immaterialiter magis ac magis: non requiritur intellectus agens aliquo modo irradians sua phātasmata. ¶ Item quodquidest de se est intellectui proportionabile: igitur ad hoc quod actu fiat obiectum intellectus: non requiritur aliqd' agens: probatio antecedentis: sicut intellectus materiam non includit in sua essentia, est tamen in materia: quia perfectio materiæ ita quodquidest conditiones materiales in se nō includit est tamen coniunctū cum illis: igitur uidetur, quod proportio sit inter quodquidest ex vna parte, & intellectum ex alia. ¶ Ad principale: omne intelligens per participationem habet reduci ad aliquid, quod est per se, & primo intelligens: sicut omnia calida per participationem reducuntur ad aliquid, quod est primo calidum. Sed omnes homines intelligunt per participationem: igitur intelligunt per aliquid, quod est primo intelligēs: sed tale est ydea hominis. igiur &c. ¶ Item rationales sumus nos & dij: sed dij intelligunt per spem innatam, & non per speciem acquisitam & cæt. ¶ Item puer debito modo interrogatus rectè respondet ad conclusiones, qui non est eruditus in aliqua scientia. Sed non potest rectè respondere, nisi prius sciat conclusiones: & non per species acquisitas. quia nunquā acquisiuit species istarum conclusionum, siue terminorū: igitur per species &c. ¶ Ad oppositum est Aristo. dicens, quod omnis doctrina &c. ¶ Item primo huius. omnis nostra cognitio ortum habet a sensu: igitur non intelligimus per species innatas, sed acquisitas.

Ad quaestionem dicit secundum platonicos, quod nos intelligimus per species influxas ab ydeis. Ponit enim Plato ydeam in qualibet specie hominis & bouis &c. Et dixit, quod ista ydea hominis est causa & exemplar singularium istorum: & quod est necessaria ad cognitionem & generationem. Ponit enim, quod agentia sensibilia nō inducunt formam in materia: sed præparāt materiā & disponūt ad inductionē

for-

formæ ab extrinſeco, ut ydea. Ponit etiam, quod doctor nullo modo eſt cauſa in diſcipulo: ſed remouet impedimenta quæ impediunt diſcipulum ſcire. Sed ſcientia in quolibet inducitur ab ydea hominis: p ſpēs influxas ab iſta ydea intellectui noſtro. Huius oppoſitum ponit Ari. quo ad utrū libet. Ponit enim formas educi de potentia ad actum per agens naturale. Ponit etiam doctrinam cauſari in nobis ex prexiſtenti cognitione: & ſic per ſpecies acquiſitas, que multiplicantur p ſenſus exteriores, vſque ad intellectum. ¶ Item contra ipſos eſt: quia tunc ceci a natiuitate ita excellenter haberent ſcientiā de coloribus, ſicut videntes: & huius oppoſitum patet per experimentum: & dixit Ariſtote. oppoſitum. ſimiliter dicit in fine ſecundi huius: deficiente ſenſu deficit & cognitio illius: quæ eſt ſecundum illum ſenſum. ¶ Aliter ponit Auicenna: quod nos intelligimus per ſpecies influxas: ſed non influxas ab ydeis, ſicut ponit Plato. ſed ab iſta ſubſtantia ſeparata. Ponit, n. ſubſtantias ſeparatas ſuperiores influere ſpecies ī ſubſtantijs ſuperiores inferioribus: & ulterius ponit vnam ſubſtantiam ſeparatam influere ſpecies intellgibiles intellectui noſtro: per quas nos intelligimus. & ulterius ponit nos intelligere cum iſta ſubſtātia influit ſpecies in nobis: & ponit nos non intelligere, quando iſta ſubſtātia deſinit influere. ¶ Cōtra hoc eſt intentio Ariſtotelis. Similiter eſt contra iſtud, quod cæci tunc ita haberent ſcientiam de coloribus, ſicut uidentes.

Ideo aliter ad quæſtionem dicitur, quod nos intelligimus per ſpecies acquiſitas a ſenſibus exterioribus. & huius ratio eſt iam tacta. qa aliter cæci poſſent habere completam ſcientiam de coloribus, ſicut uidentes: de modo tamē qualiter acquiramus, dubium eſt: Modus tamen ſic ponitur. anima eſt in potentia ad omnia: ſecundum Ariſto. primo de anima. Eſt enim in potentia omnia intelligibilia per intellectum. & eſt in potentia omnia ſenſibilia per ſenſum. Obiectum igitur intellectus cum ſit in potentia intelligibile: non poteſt de ſe actuare intellectum per ſuam ſpeciem: cum enim exiſtat ſub conditionibus indiuiduantibus: ibi eſt im

propor-

proportionatum. Ideo ante quam intellectus possibilis actu intelligat, requiritur aliquod agens: ut intellectus agens faciens intellectum possibilem de potentia intelligente actu intelligentem. Similiter faciens quod quid est, quod est potentia intelligibile: actu intelligibile per suam speciem: & sic intelligit intellectus noster per species acquisitas. ¶ Sed intelligendum est, quod res multiplicat suam speciem per sensus exteriores: usque ad sensus interiores: et usque ad phantasiam. & illa species ex istit sub modo materiali: & concipitur sub conditionibus indiuiduantibus. Sed ista ut sic non potest perficere intellectum. Ideo intellectus agens: ex illa specie in phantasmate disposita gignit aliam speciem in intellectu possibili. Ideo dicit Commentator, quod intellectus agens facit uniuersalitatem in rebus. Et non est intelligendum: quod eadem species numero, quæ est in uirtute phantastica, sit in intellectu possibili: quia tunc accidens migraret de subiecto in subiectum, uel saltem de potentia organica ad non organicam. quod videtur inconueniens. Nec est intelligendum: quod species in uirtute phantastica gignat aliam ex se in intellectu possibili: quia illa in phantasia est materialis: & materiale non gignit immateriale: nec potest dici, quod species in phantasia est irradiata per intellectum agentem: & sic quodammodo facta est immaterialis. & sic facta immaterialis & irradiata gignat aliam in intellectu possibili: hoc enim uidetur falsum: quia repugnat uirtuti organicæ talis immaterialitas: quia in uirtute organica species semper existit materialiter. ¶ Ideo oportet dicere, quod intellectus agens gignit in intellectu possibili speciem ex illa, quæ est in phantasia.

AD ARGVMENTA. Ad primum dicitur, quod anima nostra alterari pót ab ignorantia in scientiam: sed tamen ab una qualitate in aliam qualitatem alterari non potest: & hoc intelligit Aristote. in 7. physicorum. ¶ Aliud dicitur, quod intellectus noster fit de potentia intelligente actu intelligens per aliud ens in actu, quod non est ydea: nec ali. quod separatum ab intelle-

ctu noſtro.Sed eſt quædam virtus intellectiua nobis cō iuncta: cuiuſmodi eſt intellectus agēs. ¶Ad rōnes contra hoc dicitur ad primū, ꝙ ideo nō requirit̄ ſenſus agēs ad hoc ꝙ obiectum ſenſus ſpiritualius ſit in medio, q̄ in obiecto, & in ſenſibus exterioribus ſpiritualius, quā in ſenſibus interioribus: q̄a cū iſta ſpiritualitate ſtat materialitas ſpēi ſimpliciter: quia uirtus ſenſitiua materialis eſt:quia pfectio organi corporei.ſimiliter ſpēs in uirtutibus ſenſitiuis eſt ſilitudo rei, & indiuidualiter, & materialiter exiſtit: ideo nō requiritur ſenſus agens. Sed intellectus poſſibilis eſt uirtus immaterialis: quia nō alligata organo. Similiter ſpecies in illa uirtute eſt immaterialis ſil: q̄a eſt ſimilitudo rei nō ut materialiter exiſtit: & hāc immaterialitatem ſpeciei intellectus poſſibilis facere non poteſt cum ſit uirtus paſſiua: nec phātaſma poteſt facere hāc ſpeciem hic. quia materiale manēs materiale nullomodo gignit, immateriale: ideo requiritur intellectus agens faciens iſtam ſpeciem intellectu poſſibili ex iſta ſpecie,quæ eſt in uirtute phantaſtica. ¶Ad aliud dico, quod quodquid eſt non eſt de ſe proportionabile intellectui: quia quod quid eſt non poteſt actualiter immutare, niſi ſub aliquo eſſe: ſed non habet niſi duplex eſſe.ſ.eſſe extra animam:& eſſe in anima,quod quid eſt ſub eſſe extra animam immutate non poteſt vt ſic.quia ſi exiſtit materialiter & etiam ſub conditionibus indiuiduantibus: ſed quod quid eſt immutat ut materialiter exiſtit: ſed ut immaterialiter exiſtit oportet ergo quod ipſam quod quid eſt immutet ſecundū eſſe quod habet in intellectu:ſed eſſe in intellectu nō habet de ſe: ſed per intellectum agentem.ideō requiritur intellectus agens. por hoc ad formam nego conſequentiam,quia: & ſi qd̄ quid eſt materiales conditiones in ſuo eſſe non includit, nec ab illis dependet: ē tn̄ ſub illis.Similiter ītellectus materiā nō includit in ſua eſſentia,nec ab illa depē det,eſt tamē in materia.ergo eſt ſufficiēs ꝓportio vtrobiq;:non ualet.licet.n. quo ad iſtas cōditiones ſit ꝓportio, non tamen ſufficiens: requiritur.n. plus.ſ. quod ſicut ſpecies in intellectu eſt ſimilitudo rei: nō ut mate-

terialiter existit. sic oportet quod quid est ad hoc, quod īmmutet modū immateria lem hēre: sed sub esse extra aīam nō habet modū immaterialē: sed tātū ut est in aīa: ideo de se nō est ꝓportionabile: sed fit per intellectū agentem. ¶Ad aliud dicitur, quod omnia intell gentia per paticipationem reducuntur ad aliquod intelligens per essentiā. sed illud intelligens nō ydea, sed est prima cā: cuius intelligere & esse sunt eadē. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ nos & dij sumus rationales, ęquiuoce, q̄a dij nō ꝓprie rōcinantur: nec discurrunt à præmissis. Ad cōclusionē: sed simplici intuitur in principia & cōclusiones appræhendunt: sed nos ratiocinamus, discurrendo a principijs ad conclusionem. Ideo dij non sunt rationales, propriè loquendo: Et si sic: hoc est æquiuocè & magis perfectè quam nos: & ideo licet subiectæ separatæ intelligant per species innatas & influxas, nō tamen oportet, quod intellectus sic intelligat: & hoc propter imperfectionem intellectus nostri. ¶Ad aliud dicitur, quod puer ordinatè a Platone interrogatus de principijs geometriæ q̄ nunquam didicit: & postea de conclusione de nouo addiscit conclusionem per talem applicationem & interrogationē. ideo nō sequitur. iste puer scit cōclusionē: ergo prius sciuit cōclone sub ꝓpria rōne: quā credit Plato ualer̄, q̄a latuit Platonē puerū posse de nouo addiscere conclusionem per applicationem pręmissarum, ad conclusionem.

Quæst. IIII.

Væritur an tm̄ duę sint p̄cognitiones? quod nō uidet. Quatuor sunt quæstiones per Arist. secundo huius. sed quæstiōes p̄supponūt suppositiones siue p̄cognitiōes, q̄a q̄libet quod aliquid quærit & aliquid supponit. ergo quatuor sunt præcognitiones. ¶Itē tria sunt pręcognita, ut dignitas: subiectum: & passio. ergo tres sunt præcognitiones. probo consequētiam, quia p̄cognitio numeratur ad p̄cognitorū numerationē. ¶Dr̄ hic per interēptionem, quia pręcognitio non numeratur ad numerationem præcognitorum. ¶ Contra istud, accidens numeratur ad nu-

numerationem illius, qđ denominat, & cuius paſſio eſt, quia illud quod denominatur ab accidente eſt eiuſ ſubiectum ſed hoc accidẽs ſcilicet præcognitio denonat præcognitum: ergo &c. ¶ Item ad principale. ſicut res habet q d: ita res eſt qualis & quanta. ſed oportet p̄cognoſcere quale de ſbo, nec quantum: ſimiliter nec de paſſione: ergo nec eadẽ ratione oportet præcognoſcere quid eſt de re: non ergo ſunt duę pręcognitiões. ¶ Item uidetur quod ſunt tres: ex intentione Ari. quia Ari. dicit, quod de ſbo præſupponitur quid eſt ſimpliciter: de dignitate quia eſt: ſed de paſſione non præſupponitur q d eſt ſimpliciter: ſed quid eſt quod ſignificat per nomen: & quid eſt ſimpliciter ſint diuerſę præcognitiones, tres erunt præcognitiones. ¶ Dicitur hic, ꝙ quid eſt: quod ſigñatur per nomen: & quid eſt ſimpliciter non ſunt diuerſa: quid: ideo non faciunt diuerſas pręcognitiones. ¶ Contra. per Ari. Quid eſt ſimpliciter præſupponit ſi eſt. quærere. enim quid eſt ignorato: ſi eſt. nihil eſt quęrer. Sed quid eſt quod ſignificatur per nomen non præſupponit eſſe: quia de non entib. ſcimus quid ſignificatur p nomen: & tamen non entia non ſciuntur eſſe, quia non ſunt. & dicit Ariſt. quod de tragelapho ſcimus quid ſignificatur per nomen: & tamen ignoratur ſi eſt: ergo quid eſt ſimpliciter, & quid eſt quod ſignificatur per nomen: ſunt diuerſa. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, ꝙ dupliciter autem eſt præcognitione &c.

AD QVAESTIONEM dicit, quod tantum duæ ſunt precognitiones. videlicet quid eſt, & quia eſt ¶ Intelligendum tamen propter hoc, ꝙ ad cognoſcendum concluſionem oportet præcognoſcere principia; principia cõcluſionis ſunt tria: Vnum complexum, quod eſt dignitas. duo incomplexa, vt ſubiectum & paſſio. quia ex his duobus conſtituitur cõcluſio. In concluſione enim prædicatur paſſio de ſubiecto: ergo ad cognoſcendum concluſionem oportet præcognoſcere dignitatem: paſſionem: & ſubiectum: & ita ſunt tria præcognita: tamen tantum ſunt duo modi præcognoſcendi. De ſubiecto enim præcognoſcitur quid eſt, & quia eſt: De paſſione quideſt: Et de di-

dignitate: quia est: & sic duę sunt præcognitiones communiter scilicet quid est & quia est. ¶ Aliud est intelligendum, quod quid est rei simpliciter, & quid est, quod per nomen significatur: nó sunt eadem. Et huiusmodi duplex est ratio. Vna est: quia præcognoscendo quid est rei simpliciter necesse est præcognoscere si est: quia non ens non habet uerum quid: sed præcognoscendo quid est, quod significatur per nomen tantum, non oportet præcognoscere si est: non ens enim potest habere tale esse. Item alia ratio est ad hoc: quia cognoscendo qd significatur per nomen solum cognoscimus modo indistincto & confuso: & cognoscendo quid simpliciter rei: cognoscimus rem determinatè & distinctè. Et hoc ostendit Themistius p exemplum. Si dicatur puero, quod adducat equum: tunc adducit equum, & nõ bouem: & hoc non est, nisi quia cognoscit quid significatur per hoc nomé, equũ. tamen puer non cognoscit ueram quidditatem equi: qa tunc cognosceret princi pia intrinseca eq: quod falsum é. patet ergo, quod qd rei absolutũ & quid significatur per nomen: non sunt eadem totaliter. ¶ Itelligendum tamen est, quod Arist. comprehendit utrumque ibi sub generalitate quadã de præcognitione: iõ tantũ ponit duas præcognitiões. AD PRIMAM obiectionem dicitur, quod cõña non ualet, quia quæstio quid est, & propter quid est: reducũtur ad cognitionem quid est. Sed quod quia est: & si est: reducuntur ad cognitionem, si est. ¶ Ad aliud sĩr dicitur. ¶ Ad rationes cõtra hoc. Ad primam dicitur: qđ cognitio non est in præcognito, ut in subiecto: sed in præcognoscente. ideo non oportet, quod præcognitio numeret ad inumerationẽ præcogniti. ¶ Propter quod est intelligendum, quod duplex est operatio. Quædam immanens agẽti, ut intelligere respectu intellectus: sẽtire respectu sensus. Alia est opatio trãsiens in materiã extrinsecã: cuiusmodi est cõbustio ignis. Cõbustio.n. est in illo qđ cõburitur: opatio primo mõ est in agente. secundo mõ est in passo. sed præcognitio est opatio primo modo: & ideo est in intellectu. Solutũ est.n. per hoc, qđ opatio transiens in

materiam extrinſecam eſt in opato:alia autē nō. ¶Ad aliud contra illud dico, qđ ſuppoſito,ꝙ præcognitio referatur ad ꝑcognitum, non oportet tñ qđ numeretĩ ad numerationē ꝑcogniti, Inſtantia.n.eſt,quia pater refertur ad filium: & tamen non oportet ꝙ ſi ſint plures filij eiuſdē: quod ꝑpter hoc iſti ſint plures patres:uel ꝙ plures paternitates ſint in eodem.¶Ad tertiū dr̄,quod iſta ꝑpō non eſt vſr vera. ſ. accidens eſt in eo tanquam in ſubiecto qđ denoīat. Denominat enim aliqñ termi num a quo:vt ſor. corrumpitĩ: aliquando terminū ad quem,ut ſor.generatur.Ali quādo efficiens:ut agens agit: & aliquādo ſubiectum in quo eſt, ſicut hō albus. Ideo non oportet, quod ac cidens ſit ſp in illo tāquam in ſubiecto quod denominat.¶Ad aliud dicitur , qđ non præcognoſcitur de ſubiecto,quale eſt. uel quantum:nec oportet ad hoc, ꝙ de ſubiecto ſciatur paſſio. quia ad hoc quod ſciatur paſſió extraneatur quale & quantum,& quodlibet acci dēs.Sed tñ de ſubiecto neceſſario ꝑcognoſciī quid:qa diſtō ſubiecti ē mediū ad cō cludendū paſſionem de ſubiecto demonſtratione potiſſima: & antequam concluſio cognoſcatur, oportet præcognoſcere mediū, per quod cognoſcitur:ideo præcognoſcitur quid ē. ſed non quale, nec quantum. ¶Ad aliud concedo, quod quid eſt, quod ſignificatur per nomen,& quid rei ſimpliciter non ſunt totaliter eadem:tamen Ari. utrūque quid comprehēdit ſub una præcognitione generali; licet ſint diuerſæ præcognitiones in ſpeciali. Idē tamē intelligitur dē uno,quod & de alio. ¶Ad rationes quæ ponunt,quod quid uerum & quid ſignificatur per nomen ſunt diuerſa:concedēdæ ſunt, quia uerum concludunt.pn̄t tamen eadem ſub una præcognitione generali.

Queſt. V.

QVæritur an de dignitate poſſit ꝑcognoſci q.d eſt? Videtur, qđ ſic. tanta complexio eſt in ſillogiſmo & unio: quanta eſt in dignitate: ſed de ſillogiſmo poteſt cognoſci quid eſt, non obſtante ſua cōplexione (aliter de ſillogiſmo non poſſet eſſe ſcia) ergo de dignitate poteſt præcognoſci quid eſt, non obſtan-

ſtante complexione.¶Item propoſitio immediata diffinitur in iſto primo libro, non obſtāte complexione: ergo eadem ratione dignitas poteſt diffiniri, & habere quid.¶Item eſſe non eſt nihil hmói dignitatis eſt eſſe. [p̄cognoſcit enim quia eſt]ergo dignitas habet eſſe.ſed omne habens eſſe eſt quid:ergo de dignitate præcognoſcitur quid: ſequitur ergo, quod de dignitate p̄cognoſcitur quid eſt.¶Dicitur hic negando conſequētiam.ad probationē dicitur qđ licet dignitatis ſit eſſe: non tñ habet quid:quia eſt complexum : & cōplexum non habet quid. Vnde non ſequitur eſt hñs eſſe: igitur eſt qd uel habens quid: niſi ſuppoſito quod illud ſit ſimplex, & non compoſitum. ¶Contra quod cōplo non impediat arguitur,ut prius. ¶Item eſſe uel eſt eſſe uerū, uel inſepabilr concomitās eſſentiā.Si primo modo, neceſſario præcognoſcitur de dignitate quia eſt, ergo qd eſt.quia ſuum eſſe eſt. Si ſecundo modo: adhuc ſequitur,quod eſſe præſupponit eſſentiam,& quod ſupponitur,ſequitur quod eſt: ergo ſequitur ad qa eſt.¶Itē ꝑpó diffinit ſic. ꝑpó eſt oratio uerū uel falſum ſignificās. ergo ꝑpoſitio habet qd: quia diffō & quid ſunt eadem : & tamen propoſitio eſt quoddam cōpletum.dignitas ergo poteſt habere quid,non obſtante ratione complexi.¶Dicitur hic,qđ propoſitio non diffinitiur inquantum eſt quoddā cōplexum acceptū ſub ratiōe complexi,ſed ſub ration incomplexi.¶Contra.in diffinitione ponitur hæc particula ſignificans uerū uel falſum, ſed nihil ſignificat uerum uel falſum,niſi complexum ſub ratione cōplexi. ergo ꝑpoſitio ut hic diffinitur,ſignificat complexū ſub rōe complexi.¶Itē dignitas ſecundum id,qđ eſt, ſignificatur.ergo de dignitate p̄cognoſci poteſt quid ſignificatur p nomē. ¶Ad oppoſitū eſt Ari.dicens, quod de dignitate præcognoſcitur ſolum quia eſt.¶ Item ſi de dignitate p̄cognoſcit qd eſt:tunc ex dignitate & illo quid, poſſet fieri una propoſitio immediata,ſiue dignitas: eadem ratione iſta dignitas habetur quid : & ex iſto quid & dignitate eſſet alia & ſic in infinitum quod eſt inconueniens. Inconueniens eſt ergo dicere quod dignitas habeat qd

AD QVAESTIONEM dico, quod de dignitate solum p̄cognoscitur quia est. ꝓbo: quia dignitas facit cognitionem de conclusione: sed non ens conclusioni nihil facit: ergo oportet quod de dignitate præcognoscatur quia est. ¶ Itē ostendo, ꝙ de dignitate nō p̄cognoscitur quid est simpliciter: quia quid est simpliciter, est solius incomplexi. sed dignitas est quoddā cōplexum: ergo & c. qđ autē non habeat quid, patet ex intentione Arist. 7. metaph. dicit enim, quod hō albus non habet quid. eo quod est ens per accidēs, siue aggregatū. Sed dignitas est magis aggregatum, quam homo albus, ergo dignitas non habet quid. Similiter de eo nō præcognoscitur quid. s. qđ significatur per nomen: q̄a non habet quid. sed plura quid aggregata. solum ergo de dignitate præcognoscitur, quia est.

AD PRIMAM rationem dr̄, quod sillogismus pōt cōsiderari secundum quod est complexum sub ratione cōplexi acceptum. & isto mō non habet quid. ¶ Alio modo cōsideraī secundum ꝙ est quodadm complexum acceptum ratione incōplexi. & isto modo habet quid & diffinitionē: vt sic enim significatur per vocem incōplexam, vt per hanc uocem sillogismus. & cōcipitur ab intellectu nostro: & isto modo de sillogismo præcognoscitur quid est: non tamen de dignitate secundum qđ Arist. intelligit: quia Aristoteles intelligit de dignitate, vt est complexum acceptū sub ratione complexi. ¶ Ad aliud. per idem propositio īmediata nō diffinitur: ſm quod est complexum acceptum sub ratione cōplexi. ¶ Ad aliud similiter diciter negando consequētiam de dignitate, præcognoscitur quia est. ergo quid est. & ad probationem eodem modo sicut prius, quia dignitas nō habet quid. licet habeat esse. quid enim solum est alicuius incomplexi, quod est obiectum intellectus simpliciter.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quod esse concomitatur essentiam dignitatis: ideo sequitur, quod essentia dignitatis præcognoscitur: sed ex hoc non sequitur, quod de dignitate pręcognoscatur quid, quia quid solum est eius quod est obiectum intellectus simpliciter. essentia

tia autem potest esse complexi & incomplexi, & cuiuscunque alterius entis.

¶Ad aliud de propositione sicut prius. ¶Ad rationem contra illud. dicitur ꝙ hæc particula significans verum vel falsum, potest comparari ad propositionem sub ratione incomplexi. & potest comparari ad propositionē sub ratione complexi, sicut ad hanc totā: homo est animal sub sua integritate. Primo modo comparatur ad positionem ut quid. Secundo modo cōparatur ad propositionē ut quale, uel qualificans. ¶Ad primam, cum dicitur. ꝙ nihil est significās uerum uel falsum, nisi complexum sub ratione complexi: dicitur ꝙ hoc est uerū qualitatiuè: quidditatiuè tamen accipiendo vrrum uel falsum: ꝓpositio assumpta falsa est: quia solum hoc habet propositio accepta sub ratione incomplexi. ¶Ad aliud dr̄, ꝙ de dignitate non præcognoscitur quid est, quod per nomen significatur: quia dignitas non habet vnum quid: sed plura congregata: & ideo de dignitate non præcognoscitur q͂d est: quod per nomen significatur: eiusdem enim est præcognitio quid est, quod significatur per vnum, uel habet unum quid &c.

Quæst. VI.

QVæritur an de passione præcognoscatur, quia est? Quod sic videtur. quia de passione ꝑcognoscitur quid est: ergo de ea potest præcognosci, quia est. Antecedens patet per Arist. probo consequentiam. Quid est præsupponit si est, quia quærentes quid est, ignorantes si est, nihil q͂runt. ¶Hic dicitur, ꝙ de passione præcognoscitur quid est, quod significatur per nomen & tale: quid non præsupponit si est: negatur ergo hæc cōsequentia: de passione præcognoscitur quid est: igitur quia est: quid tamen simpliciter præsupponit si est: sed sic de passione non ꝑcognoscitur quid est. ¶Contra istud per Aristot. qui. 4. & 5. metaphysicę: dicit ꝙ quid quod significatur per nomen: est vera diffinitio. Si ergo de passione pręcognoscitur quid est, q͂d significatur per nomen. igitur de eadem præcognoscitur quid est simpliciter, & quid est uera diffinitio: & tunc redit prima ratio. ¶Itē Aristo. in secundo huius di-

stinguitur de diffinitione. vna est diffinitio simpliciter & quid rei. altera est diffinitio quid nominis, & istam attribuit non entibus. Cum igitur passio sit ens, non habet tantum diffinitionẽ exprimentem quid nois, sed simpliciter diffinitionem, & per consequens simpliciter quid. ¶Item ad principale passio scitur de subiecto: sed non ens sciri non põt: igitur oportet de passione præcognoscere, quia est. ¶Ad oppositum est Arist.

Ad quaestionem dr̃ de passione solum præcognoscitur quid est quod significatur per nomen, & huius ratio est, quia in passione idem est esse, & subiecto inesse: quia accidentis esse est inesse. Sed inesse: passionis in subiecto concluditur in demonstratione, & hoc est suum esse. igitur esse passionis concluditur. non igitur p̃cognoscere oportet passionem esse ante conclusionẽ. ¶Item de passione non potest pręcognosci simpliciter q̃d est. licet quid est simpliciter habeat ex consequenti. Ratio huius est, quia q̃d simpl̃r præsupponit si est. sed de passione non p̃cognoscitur si est, vel quia est ante cõclusionẽ: necesse tñ est de passione p̃cognoscere quid est quod significatur p nomen. Huius rõ est, quia de passione oportet aliqualem cognitionẽ habere ante cõclusionẽ, cum sit principiũ integrans conclusionẽ: quia ex passione & subiecto fit conclusio in demonstratione, ut prius habitum est. sed de ea non præcognoscitur, quia est, nec quid est simpliciter, igitur de ea necessario p̃cognoscitur quid est, q̃d significatur per nomẽ. & hęc cognitio est indistincta: quæ potest haberi ante cognitionem eius, quod est q̃d simpliciter, & sic cognitio istius quid est: põt haberi sine cognitione, quia est: puer. n. cognoscit quid significatur per equum: & tamen nõ cognouit quidditatem simpliciter equi. Similiter de non ente cognoscimus q̃d significatur per nomen. & tamẽ non cognoscimus quid est simpliciter, nec quia est.

¶Contra istam positionem potest argui. De passione potest præcognosci inesse subiecto: quia licet in conclusione cõcludatur passionem alicui determinatè subiecto proprio inesse, prius tñ est inesse subiecto q̃ inesse huic subiecto, & prius põt cognosci non p̃cognoscẽdo po-

posterius: ergo cognosci, q̃a est de passione in communi: licet esse speciale qđ est huic subiecto inesse concludatur in conclusione. ¶Hic dicitur, ꝙ accidens non est ens. nisi quia entis. s. accidẽs proprium non est ens, nisi quia proprij subiecti. Ideo impossibile ẽ intelligere accidens proprium siue reale nisi intelligatur subiectum, cuius est hæc passio. Iõ non potest de passione præcognosci esse, nisi præcognoscatur inesse proprio subiecto. Vnumquodque enim intelligitur, sicut est ens: passio autem est ens in aliquo subiecto determinato: & nõ est ens, nisi quia talis entis: ideo intelligi nõ potest, nisi sub habitudine ad tale ens: & per hoc ad formam: dicitur, quòd de passione propria non potest præcognosci esse in communi, siue in esse, nisi præcognoscatur eẽ in proprio subiecto. ¶Ad primam similiter dicitur.

Ad primam contra hoc: dicitur, ꝙ aliq̃n ratio quam significat nomen, est uera diffinitio, & hoc intelligit Aristo. non tamen est hoc semper verum. potest enim aliq̃n ratio eẽ entis descriptio: & ista nõ est vera diffinitio rei, licet per nomen significetur. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ ratio exprimens quid nominis non semper attribuitur non entibus: sed aliq̃n enti: enti tñ potest inesse alia ratio, quæ est uera diffinitio. vnde Arist. non intelligit, ꝙ ratio exprimens quid nominis insit nõ enti solum. Sed intelligit, ꝙ non enti inest ratio exprimens quid nois, ita ꝙ nulla vera ratio sibi inest, sed passioni inest uera ratio, & ratio etiã exprimens quid nominis. Sed uera rõ non p̃cognoscitur de passione ante conclusionẽ. sed solum p̃cognoscitur quid est qđ significatur per nomẽ. ¶Ad aliud dr̃, ꝙ non ens nõ p̃t sciri: ideo sequit̃ ꝙ oportet passionem esse: sed tamẽ nõ sequitur ulterius, quod eius esse p̃cognoscatur ante conclusionem: quia in conclusione suum esse cõcludit: quia suũ eẽ est subiecto inesse. ¶Contra positionem arguitur sic. Inesse subiecto ẽ aliud ab essentia accidentis: põt igitur essentia accidẽtis p̃supponi, licet inesse subiecto de ante concludatur in cõclone, sed essentia nõ est inesse: põt igitur præcognosci de accñte quid est ante conclusionẽ (loquendo sallẽ de esse essentiæ.) ¶Dr̃ ꝙ esse accñtis in suo subiecto non

non eſt aliud ab eſſentia. ¶Contra iſtud:eſſentia poteſt intelligi nõ intelligẽdo ipſam ſubiecto accidẽtis ineſſe.poteſt enim accidens intelligi:licet intelligatur ipſum ineſſe ſubiecto.ſed ſufficit, ꝙ p̃fuerit in ſubiecto: ſed nihil poteſt intelligi ſine eſſe quod eſt de ſua eſſẽtia:.igitur ineſſe non eſt de eſſentia accidentis.¶Item eſſentia accidentis conſiſtit in indiuiſibili. Prçterea ſecundum ſe non ſuſcipit magis nec minus.quia magis & minus in eſſentia uariant ſpeciem: & eſſentia tamen accidentis in ſubiectum ſecũdum tale eſſe:ſuſcipit magis & minus: igitur ineſſe non eſt de eſſentia eius. ¶Item ſi ſic,tunc hic eſſet nugatio. accidens eſt ens in ſubiecto:quia accidens de ſua eſſentia eſt ens in ſubiecto:& iterum exprimitur eſt ens in ſubiecto: igitur idem bis ponitur.¶Item ſi ſic:tunc rectum & ſimum eſſent diuerſç ſpecies:quia conueniunt in aliquo, ut in cauo:& differũt eſſentialiter: quia per diuerſa eſſe in ſubiecto.Sed eſſe in ſubiecto ſit eſſentia accidentis. ergo cum in aliquo cõueniunt,& in aliquo differunt ſpecies ſunt: ſed hoc eſt falſum. Si enim eſſent ſpecies, tunc ſciẽtia naturalis,quç eſt de ſimo eſſet ſubalternata ſciẽtiç mathematicæ quæ eſt de cauo. & non eſſent ſcientiæ diuerſæ primo metaphyſica: & naturalis,& mathematica,cuius oppoſitum dicit Ariſt. in 6. metaphy.¶Ad hoc dr̃,ꝙ ſimum & rectum nõ ſunt diuerſæ ſpecies:quia non differunt per differẽtias intrinſecas & formales: ſed ꝑ extrinſecas, ut per diuerſas habitudines ad ſubiecta.¶Cõtra iſtud: accidens conſiſtit in habitudine eſſentialiter, quia ſecundum id quod eſt inhæret.Sed diuerſa habitudo cauſatur per comparationem ad diuerſa ſubiecta: igitur diuerſa eſſentia accidentis eſt ex diuerſitate ſubiectorum. Cum igitur cauum cui ineſt rectum tanq̃ paſſio, & naſus cui ineſt ſimum tanquam paſſio, ſint diuerſa ſubiecta: igitur illa accidentia erunt diuerſa eſſentialiter & ſpecificè. ¶Ad primam illarum dr̃, ꝙ ineſſe ipſius accidentis: eſt duplex: quoddam eſt ineſſe actu:quod diſtinguitur contra præteritum & futurum: & tale ineſſe non eſt de eſſentia accidentis:quia accidens intelligi pōt ſine hoc, ꝙ actualiter ſubiecto inſit,

¶Aliud est inesse, quod consistit in quadam habitudine ad subiectum: & isto modo inesse est de essentia accidẽtis: sicut enim sanum in vrina non potest cognosci, nisi in habitudine ad sanum in animali: cuius est signum. Eodem modo accidens nõ potest intelligi nisi in habitudine ad subiectum: cuius est dispositio. Accidens em̃ non est ens, nisi quia entis: & non intelligitur, nisi sicut est entis. ideo necesse est dicere, ꝙ inesse secundum habitudinem sit de essentia accidentis: sed non inesse, qđ est actu i existere. ¶Ad aliud dr̃, ꝙ suscipit magis & minus secũdum suum inesse, quod est actu existere in subiecto: illud autem non est de essentia eius: sed secundũ inesse, quod consistit in habitudine. Accidens non suscipit magis, nec minus, sicut nec essentia. ¶Ad aliud dr̃ similiter, quia dicẽdo accidens ens in subiecto: ens accipitur dupliciter. Vno modo ens quod est participium, quod denotat actu existens. pro modo hic est nugatio, sicut si dicitur substãtia per se ens: sicut enim substantia est per se ens essentialiter. ita accidens est ens in alio essentialiter. Secundo modo hic nõ est nugatio, quia actu inesse subiecto non est de essentia accidentis. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ rectum & simum non sunt diuersæ species. & ratio huius est, quia non habent differentiam nisi materialem: sicut dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc dico, ꝙ accidens per se est dispositio subiecti & essentialiter est talis habitudo: & tamẽ nõ oportet si subiecta sint diuersa aliquo modo, ꝙ accidentia sint diuersa formaliter uel specifice. Sed quando ita est, ꝙ accidentia sunt passiones subiectorum, quę secũdum se sunt diuersa & formaliter: tunc tales passiones sunt diuersæ formaliter: sicut risibile & rudibile se habent respectu hominis & asini. Sed nasus cuius passio est simitas, & cuius passio est rectum uel cauitas, non habent diuersitatẽ formalem, sed tantum materialem. Sunt enim diuersæ partes materiales: huius quod simbolum. ideo simum & rectum formalem differentiã non habent per habitudinẽ ad subiecta: & ideo nõ sunt species respectu caui simpliciter: si enim essent species: tunc scientia naturalis esset bene subalternata mathe-

thе-

thematicæ, ſicut argutum eſt &c æt.

Quæſt. VII.

QVæritur an de ſubiecto posſit cognoſci, quia eſt? quòd non videtur: tantum dependet cõcluſio demonſtrationis a prædicato, ſicut a ſubiecto: prædicatum enim in cõcluſione eſt pasſio: pasſió enim de ſubiecto concluditur, ſed de pasſione non præcognoſcit qa eſt: igitur nec de ſubiecto. ¶Item de roſa poteſt demõſtrari pasſio, & tamen non oportet ſemper ſupponere roſam eſſe: aliquando enim non eſt. igitur &c. ¶Itẽ hæc eſt uera: homo eſt riſibilis, ſiue homo ſit ſiue non ſit: poteſt enim riſibile demõſtrari de homine: per diffinitionem hominis quæ eſt uera de homine, ſiue ſit ſiue non. Hæc enim eſt uera, hõ eſt animal rõnale. ſiuę ſit actu ſiue nõ: igitur ad hoc ꝙ pasſio de ſubiecto demonſtretur non oportet præcognoſcere de ſubiecto, quia eſt. ¶Item: eſſe quæritur de ſubiecto, & qõnes ſunt æquales numero &c. igitur eſſe poteſt ſciri de ſubiecto per demonſtrationẽ Si ergo eſſe põt de ſubiecto demonſtrari: non eſt neceſſe pręcognoſcere de ſubiecto quia eſt? quia quod demonſtrat̃ non oportet pcognoſci ante cõcluſionem. ¶Hic dr̃, ꝙ eẽ de ſubiecto quæritur non ꝙ eſſe de ſubiecto demonſtret: ſed ꝙ eẽ de ſubiecto cognoſcitur alia uia. ¶Contra: eſſe in eſſentia ſubiecti hẽt cãm: eſt ẽt poſterius eſſentia ſubiecti. põt igitur per illã cauſam de eſſentia ſubiecti demonſtrari. ¶Hic dr̃, ꝙ eſſe non eſt poſterius eſſentia, ſicut pasſio, & ideo non põt demonſtrari de eſſentia ſubiecti. ¶Contra: ſcire eſt per cauſam cognoſcere &c. iſtæ ergo tres conditiones ſufficiunt ad hoc, ꝙ aliquid demonſtratiuè ſciatur: cũ igitur iſtæ tres conditiones reperiantur in eſſentia: reſpectu eſſe: igitur eſſe de eſſentia demonſtrari põt. ¶Item demonſtratio eſt ex primis ueris &c. ſed in diffinitione demonſtrationis non põnitur hæc particula, ꝙ illud, de quo demõſtretur ſit pasſio. igitur non requiritur ad hoc, ꝙ aliquid de aliquo demonſtretur, ꝙ ſit pasſio ei᷒. ¶Item eſſentia facit cognitionem de eſſe. aut igitur facit cognitionem de eſſe ſimpl'r: aut quo ad nos. nõ quo ad nos: quia ſic eſt notius q̃ eſſentia: ſicut patet. Cognoſci-

scimus ēt substantias separatas esse, non tñ ipsarū essentiam: ergo essentia facit cognitionē de esse simpl'r:& talis cognitio est per demōstrationem simpl'r. igitur eē de essentia simpl'r p̄t demōstrari. ¶ Ad oppositum est Arist. dicens, ꝙ de subiecto p̄cognoscit q d est:& q a est. AD QVAESTIONEM dicit, de subiectó præcognoscitur vtroque modo ante conclusionem. de subiecto. n. præcognoscitur quid: quia q d subiecti est principale medium in demōstratione. Nā medium in demōstratione est causa conclusionis, & cā cognoscitur ante effectū. igitur de subiecto præcognoscitur quid est: similiter de subiecto p̄cognoscitur quia est: quia quid est præsupponit quia est: quia nō ens nō habet quid. ¶ Intelligendū tñ est, ꝙ quid est non p̄supponit esse existere, nec oportet tale esse præcognoscere de subiecto secundum ꝙ esse existere distinguitur contra præteritum & futurum. Sed esse quod præsupponitur de subiecto, est esse secundum quid: sunt enim gradus entis: sub quo unū ens ab alio differt. Alius est enim gradus essendi, q correspondet homini & asino, licet neutrum actualiter existit. Vel posset dici, ꝙ esse quod præsupponitur: est eē non prohibitum in rerum natura. Illud enim de quo habetur scientia: oportet ꝙ habuerit esse in præterito, vel posset habere esse in futuro, vel quód nunc habeat esse.

AD PRIMAM rationem dicitur, ꝙ conclusio magis dependet a subiecto, q̄ a prædicato. Subiectum enim est causa prædicati, quod est passio. ¶ Ad aliud dicitur, quód probat uerum: probat enim, ꝙ de subiecto nō oportet præcognoscere, ꝙ est actualiter existens &c. ¶ Ad aliud per idem. ¶ Ad vltimum principale sicut dicebatur:& ad rationem cōtra hoc dicitur, quód esse licet sit posterius essentia: de essentia tñ non potest demonstrari: quia illud quod demonstratur de aliquo, necessario habet duas conditiones: necesse enim est, ꝙ sit ens in aliquo genere per se, & necesse est, quód in subiecto, de quo concluditur præsupponat esse: sed esse neutram conditionem habet. non enim est ens in genere: sed per reductionem est in eodem genere: in quo est essentia. Similiter esse

in

in subiecto non præsupponit esse: quia sic esset processus in infinitum: ppter hoc esse non potest demonstrari: quia nō est ens, quia nec substantia nec accidens per se loquendo. ¶Ad primam rationem contra hoc dicit, ꝙ supposito, ꝙ illud, quod demōstratur in subiecto, p̄supponit esse: tūc potest demōstrari, si in subiecto causam habeat, sicut ratio concludit, sed esse in essentia nō præsupponit esse ab essentia. ¶Ad aliud dicitur, quod requiritur ꝙ illud quod demonstrari debet in subiecto præsupponat esse. & tunc cōuenienter demonstratur, si concluditur ex principijs veris &c. Similiter ratio probat, ꝙ non oportet illud qđ demonstretur passionē esse. & hoc est concedendum. pt enim aliquando diffinitio materialis concludi de subiecto per diffinitionē formalem siue finalem. ¶Dicitur ad ultimam, ꝙ essentia non facit cognitionē de esse: quia in esse non præcognoscitur essentia respectu esse.

Quæst. VIII.

QVæritur, an cognitis præmissis simul cognoscatur cōclusio? Quod non uidetur: p̄missæ se habent in ratione causæ efficientis respectu conclusionis. sed efficiens non continet effectum nisi in uirtute, & nihil agit vltra speciē suam, ergo præmissę non faciunt cognitionem de conclusione nisi in uirtute. cognitis ergo præmissis, non cognoscitur cōclusio simul tempore sub propria ratione, sed tantum in uirtute & potentia. ¶Item præmissæ se habent ad conclusionem in ratione causæ materialis. Sed quando causa materialis facit cognitionem de effectu, prius tempore cognoscitur causa, quam effectus: sicut in exemplo Aristo. 7. metaphysicæ. Substantia. n. præcedit omne accidens cognitione diffinitiuę & tempore: ergo præmissæ prius tempore cognoscuntur, q̄ conclusio. ¶Item secundū Arist. 2. priorum. Contingit cognoscere omnem mulā esse sterilem, & hāc esse mulam, & dubitare an habeat aliquid in uentre, & per cōsequens ignorare conclusionem. ergo &c. ¶Item multa simul: ratione qua multa sunt: non possunt intelligi ab intellectu. Intellectus. n. non intelligit nisi unum intelligibile simul. sed præmissę & conclusio sunt mul-

rà intelligibilia, ergo non possunt simul cognosci ab intellectu &c. ¶Item intellectus in syllogizãdo discurrit succesiuè a pręmisśis ad conclusionem: ergo succesśiuè intelligit præmissas. scilicet primo. & postea conclusionẽ: quia intelligit discurrendo: non igitur simul cognouit præmissas & conclusionem. ¶Item si sic; habitis præmisśis in paralogismo accidentis statim habebitur conclusio, & ita non fallere mur. ¶Ad oppositũ est Aristot. dicens, ꝙ præmissæ simul cognoscuntur cum cõclusione: simul enim inducens cognouit.

Ad quaestionem dicit, ꝙ cognitis præmisśis: simul tẽpore cognoscitur cõclusio: si cognoscitur ĩ ratione causæ; cognitis tamen primis principijs in se, ut non applicatis in ratione causæ: non oportet simul tempore cognoscere conclusionem. primum patet: quia causa & effectus simul sunt, & nõ sũt. Causa enim est principium essendi effectui, sed eadem sunt principia essendi & cognoscendi, secundum Arist. 2. meta. ergo cognitis principijs ĩ ratione causæ: simul tempore cognoscitur conclusio. secundum patet per Arist. 2. priorum. dicit enim ꝙ contingit cognoscere omnem mulam esse sterilem. & hanc esse mulam. & ignorare hanc esse sterilem: non applicando istas ad inuicẽ, nec comparando minorem maiori. sic ergo patet, ꝙ pręmissæ in se cognosci posśũt non cognoscendo conclusionem. & hoc est, quia deficit applicatio. ¶Iuxta hoc sciendum, ut patet in 2. priorum, ꝙ contingit scire tripliciter. Contingit enim scire in uniuersali & in particulari. & hoc dupliciter, scilicet actu & habitu. In uniuersali scitur cõclusio, qñ cognoscitur maior, non cognoscẽdo minorem. nec conclusionem secundum se. quia cognoscendo hanc per se, omnis mula est sterilis: cognoscitur in uniuersali, ꝙ hæc mula est sterilis. Alio modo cognoscitur cõclusio in particulari, & habitu: quando cognoscitur maior & minor, sed tamen minor non consideratur actu esse sub maiori. & istis duobus modis; prius natura & etiã tẽpore: cognoscuntur præmisśæ: quàm conclusio in actu. Tertio mõ cognoscitur conclusio actu; & hoc quando cognoscitur maior, & etiã minor, & simul cum hic co-

gnoſcitur minor eſſe actualiter ſub maiori.ſic.n.ſit applicatio præmiſſarum in ratione cauſæ: & iſto mō impoſſibile eſt præmiſſas cognoſci prius, quoniā ſimul tempore cognoſcitur concluſio.

Ad Primam dicitur, ꝙ pręmiſſæ continent in uirtute concluſionem. Non ſic in uirtute tantum, ꝙ requiratur aliquod agēs, per quod præmiſſæ faciunt ſcientiam de concluſione in actu. Sed præmiſsæ ſic applicatæ continent concluſionem uirtute, ſicut efficiens diſpoſitū continet effectum: efficiens autem ponit effectū in actu in omni materia diſpoſita. ſic præmiſsæ applicatæ determinatæ tertio modo faciunt dognitionem de concluſione in actu. ¶Ad aliud dr̄, ꝙ præmiſsæ habent rationem cauſæ materialis reſpectu concluſionis, & non ſolum hoc, ſed hn̄t rōnem cauſæ efficientis: ſic ꝙ poſſunt ſufficienter de ſe cognitionem de concluſione facere ſub propria rōne, & ideo nō oportet, ꝙ prius cognoſcantur cōcluſione tēpore. ¶Ad aliud dr̄, ꝙ iſta rō probat, ꝙ contingit cognoſcere p̄miſſas non applicatas ad inuicem ignorando concluſionem: & hoc intelligit Ariſtot. Si tamen præmiſſæ applicentur ad inuicem, & minor cognoſcat̄ eſſe ſub maiori, tunc non cognoſcis p̄miſſas, & ignoras concluſionem. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ multa poſſunt intelligi non ſub ſpecie multorum: ſed ſub ſpecie vnius. vnde præmiſſæ & concluſio cognoſcuntur in uno indiuiſibili tempore, & non ſub proprijs ſpeciebus, ſed ſub ſpecie habitudinis. Et ſi tunc q̄ras: vnde prouenit iſta ſpecies habitudinis: iſta habitudo nunquam fecit ſpeciem in ſenſu. igitur nec in intellectu. ¶Dicitur negando cōſequētiā, & dr̄, ꝙ aliquid p̄t facere ſpeciē in intellectu, quod non facit ſpeciem in ſenſu. Subſtantia enim (ut ponitur ab aliquibus) non facit ſpeciem in ſenſu, & facit tn̄ ſpeciem in intellectu: ſimiliter hæc habitudo præmiſſarum ad concluſionem ſpeciem facit in intellectu: per quam intelligitur, & ēt per quam p̄miſſæ intelligūtur ſimul tp̄e, & tn̄ non facit ſpeciem in ſenſu. ¶Et qn̄ q̄ritur qd cauſat hāc ſpēm, ¶Dr̄ ꝙ ſicut hæc habitudo ſm ſe ab intellectu cauſat: ita poſſibile eſt, ꝙ ſpēs per quem intelligitur ab intelle

ctu causetur. Intellectus.n. operatur oēs intentiones: & species per quas intelliguntur. ¶Ad aliud patet p idem. Intellectus.n.in acquirendo cognitionē cōclusionis per p̄missas: prius tpe cognouit p̄missas q̄ conclusionē. sic quodammodo tempus in quo cognouit cōclusionē succedit tēpori ī quo cognouit præmissas: tñ alio mō simul cognouit ista, sic simul tempore, quòd inter hoc tempus & illud non cadit tempus medium: si tamen acquisierit cognitionē de conclusione: in illo acq̄sito esse intelligit p̄missas, & simul cōclusionē tpe: ita ꝙ non sit alia successio tpis, in quo cognouit p̄missas. ¶Ad aliud dr̄, ꝙ aliquis pōt falli per fellaciam accidentis, licet. n. in fallacia accidentis alia conclo sequatur necessario ex præmissis, ut illa in qua tanta identitas & non maior concluditur in conclusione, quanta prius fuit in præmissis: tamen adhuc cognoscens cōclusiones potest falli: ex hoc quòd non applicat, sed facta recta applicatione simul tempore cognouit quæ conclusio sequatur: & quæ non & cætera.

Quæst. IX.

QVæritur, an cognitis præmissis in ratione causæ: simul natura cognoscatur conclusio? Qđ si vr̄ causa ſm se ad causatū refertur. sed cognito uno correlatiuorum cognoscitur simul & reliquum. (qa relatiua sunt simul natura) & per consequens cognitio unius, non magis dependet a cognitione alterius, quàm econuerso. ergo &c. ¶Item si cognitis pręmissis in illo instanti naturæ non cogno gnoscitur conclusio: tunc ista prioritate naturę cognoscitur causa & ignorat̄ causatum: sed ignorato causato ignoratur causa: cum sint relatiua: ergo in ista prioritate cognoscitur simul causa & ignoratur, ergo oportet dicere, q cognitis præmissis in ratione causę: cognoscit̄ conclusio simul natura. ¶Item cognitis p̄missis in ratione causæ: cognoscitur applicatio pręmissarum ad cōclusionē: ergo simul natura cognoscunt̄ applicata: quia cū applicatio sit relatio, cognosci non potest sine extremis. ergo &c. ¶Item cognitis p̄missis simul natura cognoscit̄ cōclusio in potentia & vniuersali. sed sicut po-

tētia se habet ad actū maioris: ita cognitio actualis cōclusionis se habet ad eandē maiorem: quia cuius est pōtentia eius est actus: ergo simul in eodem cognoscitur maior sumpta cum minori, & simul conclusio in actu. ¶Item si cognitis præmissis in eodem instāti naturæ nō cognoscitur conclusio: tūc potest intellectus intelligere præmissas & cessare ab intelligendo conclusionē: & ita si non necesse est, ꝙ præmissæ simul natura cognoscantur cū cōclusionib. possibile erit, ꝙ intelligantur prius tempore etiam: qđ est contra Arist. ¶Ad oppositū. causa prior est suo effectu in sua natura: ergo prius natura possunt præmissæ cognosci intelligi in ratione causæ quàm effectus. ¶Dicitur ad illud, ꝙ causa prius cognoscitur natura quàm effectus. si accipiatur causa pro eo quod est causa. accipiendo tamen causam sub intentione causæ, simul cognoscit natura causa & effectus. ¶Contra causa est ad cuius esse, sequitur aliud esse. hæc est diffinitio causæ: sed diffinitio competit diffinitio sub propria ratione, ergo causa est causa secundum ꝙ prior est natura suo effectu. ergo præmissæ sub ratione causæ præcedit effectum natura. ¶Item ad principale subiectum est prius accidente: cognitione, diffinitione, & tpe. & subiectū est causa accidentis: ergo illud quod est cā sub ratione qua est causa præcedit effectum natura & cognitione. ¶Item vnus modus prioritatis est ẜm quē esse rei prius est ueritate propositionis secundū naturā siue ẜm causalitatē. & tñ in re ista sunt conuertibilia. ergo illud qđ est cā sub rōne causæ prius est effectu. ẜm naturā ergo præmissæ prius natura cognoscuntur ipsa conclōne ex hoc ꝙ sunt causa.

Ad qvaestionem dicit, ꝙ notis pręmissis in ratione causæ: simul natura conclō cognoscitur ī rōne effectus. tñ præmissæ quæ sunt causæ conclōnis: non consideratæ sub rōne intētionis cāsalitatis: prioris sunt natura cōclōne, & prius natura cognoscuntur. Primū ostēdo. Causa, quæ est sub intentione causæ ad alterū refertur, sed relatiua. sunt simul natura, & ẜm cognitionē naturalē: quia unum non pōt cognito altero, & uia uersa: ita ꝙ neutrum principalius a cognitione alterius depen det

det magis ista uia, q̃ ecõuer so: tñ ista duo sunt simul in natura ſm cognitionẽ: sed relatiua sic se hñt. q cognito uno relatiuo cognoscit & reliquũ, & econtra. & magis vnum non depẽdet a cognitione alterius, q̃ econtra: iõ sunt simul in natura, & cognoscuntur ſm naturã præmissæ: ergo sub rõne causæ simul natura cognoscuntur cum conclusione: qa ut sic hñt rõnem relatiui. Secundũ ostendo. quia ſm illud, qđ sunt, faciunt cognitionẽ de conclõne: ita q conclo quo ad cognitionẽ depẽdet ex cognitione p̃missarum: cum p̃missę non dependeãt a cognitione cõclonis: sicut illud qđ est cã ab effectu, nõ dependet, sed magis econtra. Sed qñ unum dependet ab altero, & non econtra: illud a quo depẽdet est prius natura illud qđ dependet. Cognitio ergo principiorũ quib. accidit intentio causalitatis: prior est ſm naturã, q̃ cognitio conclusionis: ergo cognitis p̃missis sub formali intẽtione causæ: simul natura cognoscitur et conclusio sub intentione effectus. tñ cognitis principijs q̃ sunt cãe conclonis nõ oportet simul natura cognoscere conclõnẽ. ¶ Tñ intelligendum est, q p̃missę cognoscũtur in se nõ applicando vnã alteri, tunc p̃missæ prius cognoscantur q̃ conclusio in actu tempore & natura. Si tñ p̃missæ determinatæ ad sui esse applicentur: tunc simul tpe cognoscuntur præmissæ & conclo. tñ prius natura cognoscuntur p̃missæ, & conclusio simul tpe cognosci, & intelligi.

AD PRIMAM rationẽ dr, q illa probat q præmissæ: sub rõne causæ simul natura cognoscuntur cum conclõne. ¶ Ad aliud per idẽ. ¶ Ad tertium per idem. Applicationi nõ pôt intelligi sine applicatis: immo sunt naturaliter simul quo ad cognitionem. & ideo si cognoscunt p̃missæ sub rõne applicati: necesse est simul natura cognoscere cui applicantur p̃missæ: tñ qđ applicatur nõ simul natura cognoscitur. ¶ Ad aliud dr, q licet cognitio potentialis conclusionis sit simul natura cum cognitione majoris: tñ non oportet, q accepta minori sub maiori, ut cognitio actualis cõclusionis simũl natura sit cum cognitione maioris. ¶ Ad probationem dr, q nõ oportet actum comparari ad actum, sicut comparatur ad potentiam. ¶ Ad ultimũ

dicitur; quòd prius natura cognoscuntur premisse qñ applicantur, quàm conclusio. Et tamen ex hoc non sequitur, quòd premisse prius tpe cognoscantur, & cũ dr̃, ꝙ in illo priori nature, ĩ quo intellectus intelligit pmissas contingit pausare, & per cõsequens ipsum nõ intelligere conclusionem in eodem tpe. Sed prius tempore præmissas: dicitur ꝙ non sequitur: quia in eodem instanti tpis sunt duo instantia nature: in quorum priori intelligit principia, in posteriori conclusionẽ: & tamen simul tempore conclusioẽ. & huius causa est: quia premisse cum sint applicate rectè: sunt causa efficiẽs, & necessaria inferendi & cognoscendi conclusionẽ, & sic in eodem tpe intelliguntur p̄misse & conclusio: & non secundum prius & posterius tpe: licet secũdum prius & posterius natura. Si queras qualiter est manifestum intellectui, quòd premisse, & conclusio sunt diuersa ₰m numerũ: dr̃ ꝙ ex hoc est manifesta eorũ diuersitas: quia conclusionẽ non cognoscimus, nisi quia p̄cognitis premissis. ¶Ad rõnes in opposi tum dr̃: sicut dicebatur. ¶Ad rõnem contra hoc dr̃, ꝙ hec diffinitio causa est ad cuius esse &c. est diffinitio illius quod est cã quod. s. subiacet intentioni cause: & non est diffinitio huius intẽtionis, que est causa: quia loquendo de istis intẽtionibus formaliter vel de aliquo accepto sub istis: non magis ad causam sequitur effectus, q̄ econtra. ¶Alie rationes probant, ꝙ p̄misse que sunt cause prius natura cognoscuntur, quàm conclusio &c.

Quest. X.

QVeritur de diffinitione eius qđ est scire; an sit danda? ꝙ nõ vr̃: quia aut est status ĩ principijs primis: aut non. Si nõ, tunc in principijs est ꝓcessus in infinitum: sed infiniti non est accipere principiũ, nec medium, & per consequens nec postremum, & sic non erit scitum, quod est inconueniens: si sit status in principijs. Tunc quero an ista principia sciũtur an nõ? si non: ergo conclusiones non erunt scite: quia ignoratis primis ignorantur posteriora: si sic, & manifestũ est, quòd non per causam, quia ibi est status, ut conceditur: ergo scire non est vniuersaliter per causam. ¶Itẽ Aristo. in secunda conclusio-

stione huius dicit, q principia magis sciũtur quam cõclusiones. quia vnumquodque propter quod, & quia conclusiones sciuntur propter principia. ergo principia magis tunc erunt scita. & manifestũ est, quòd principia non sunt scita per causam, quia non habent causam: ergo scire non est per causam semper ognoscere. ¶Item cognitio nostra est ab his, quę sunt nobis magis noti, sed effectus sũt nobis magis noti, q̃ cãæ licet causę prius natura sint magis notę: & intellectus noster se habet ad illa, quę sũt manifesta in natura, sicut oculus noctuę ad lumen solis. ergo cognitio nostra est ab effectibus ad causam, & non econtra. ergo &c. ¶Itẽ si scire esset per causam, nunquam sciretur res perfectè quousque esset deuentum ad primam causam: quę est conclusionis principium. Sed causa prima ẽ nobis imperfectè cognita, ergo quilibet effectus imperfectè cognoscitur a nobis: sed hoc non est scire: ergo nihil scitur sub propria ratione: hoc est inconueniens: ergo scire non est per causam cognoscere. ¶Item contra secundam particulam, cum dr, & qm̃ illius est cã: si ad cognitionem conclusionis oportet causam cognoscere, ut applicatur ad effectum, sic conclusio nunquam sciretur sub propria ratione: sed sub propria ratione relatiui: quia cognoscere aliquid sub propria ratione applicati, est scire sub propria ratione relatiui. ¶Item contra hanc particulam: quoniam impossibile est aliter se habere de his quæ frequenter sunt, fiunt demonstrationes: contingit enim scire per demõstrationem, quòd luna eclypsatur. sed manifestum est, quòd possibile est aliter se habere. ergo male dicitur. quod scitur impossibile est aliter se habere. ¶Item de corruptibilibus est scientia: secundũ quòd corruptibilia sunt: & tamen corruptibile secundum quod corruptibile est, possibile est se aliter habere &cæt. ¶Et hic dicitur, quod de corruptibili siue mobili non est scientia ea ratione, qua mobile est: sed secundum quod est immobile. ¶Contra. de mobili secundum quod mobile est scientia libri physicorum: quia de mobili secundum quod mobile scitur demonstratiuè, qa est in

potẽtia ad terminum. ¶Itẽ ſi de mobili eſſet ſciẽtia ſub ratione immobilis: tunc de aliquo eſſet ſcientia ſub ratione ſui oppoſiti, ergo oportet dicere, ꝙ de mobili ſub ratione mobilis ſit ſcientia: & tunc redit ratio. ¶Ad oppoſitum eſt Ariſtoteles.

Ad quaestionem dico, ꝙ diffinitio bene datur, ꝑpter quod ſciendum, ꝙ ſcire dr̃ quatuor modis: ut dicit Linconienſis. Eſt enim ſcire cõmuniter. & ſic ſciuntur contingentia ad utrũlibet. Et eſt ſcire propriè, & ſic ſciuntur cõtingentia nata. Et eſt ſcire magis ꝓpriè, ſic ſciuntur tam principia, quàm concluſiones. Et eſt ſcire maximè propriè, & ſic ſciuntur concluſiones per principia. Et iſto quarto modo ſcire eſt per cauſam cognoſcere, & ſic accipiendo ſcire diffinit Ariſtoteles.

¶Intelligendum tamẽ quo ad hoc, quòd aliquid ſic ſciatur. requiruntur tres cõditiones ſecundum The.

¶Primo requiritur, ꝙ ſciatur per cauſam: eadem. n. ſunt principia eſſendi & cognoſcendi. Cauſa. n. eſt principium alicuius rei: ergo eſt principium cognoſcendi.

¶Secundo requiritur applicatio cauſæ ad effectũ: aliter non cognoſcitur niſi in vniuerſali: vel in habitu, & non in actu. ergo ad actualẽ cognitionẽ requiritur applicatio ꝑmiſſarũ: ita ꝙ actualiter cognoſcatur minor eſſe ſub maiori. ¶Tertio requiritur, ꝙ ſcitum ſit neceſſarium, & nõ poſſit aliter ſe hr̃e: & iſtæ tres conditiones inueniuntur in hac diffinitione per tres particulas poſitas. Prima conditio innuitur per primam particulam: cum dicitur. Arbitramur &c. Secunda conditio innuitur ꝑ ſecundam particulam: cum dicitur, qm̃ illius eſt cauſa. Et tertiam per tertiam, cũ dicitur. Impoſſibile eſt aliter ſe habere.

Ad primam rõnem dr̃, ꝙ in principiis eſt ſtatus. Et cũ q̃ritur vlterius aut ſciũtur: aut non, dr̃, ꝙ loquendo de ſcïa maximè ꝓpriè nõ ſciũtur principia prima: q̄a cauſam non hñt. loquendo tñ de ſcïa ꝓpria, vel magis propria, principia ſciuntur eſſe non per cãm. ſcire tñ, quod Ariſtoteles diffinit, eſt per cãm. vñ æquiuocatur de ſcire ſm̃ ꝗ principia ſciunt & cõclõnes: q̄ ſciunt per ſcire hic diffinitũ. ¶Ad aliud dicitur. ꝙ principia magis ſciũtur, ꝙ concl̃ones, loquendo de ſcientia magis propriè,

&

& sic itelligit phylosophus. loquendo tamē de scientia maximè ꝓpriè secundum quod scire diffinitur hic: sic principia nō sciuntur. ¶Ad aliud dicitur, qđ cognitio nostra a posteriori est simpliciter ab effectibus ad causas: quia effectus sunt notiores sensui. tamen nostra cognitio est a notioribus ad minus nota. sed notiora nobis possunt intelligi dupliciter. Vno modo dicuntur nobis notiora: quæ sunt nobis notiora secundum intellectum comparando unam cognitionem intellectualē ad aliam: & sic principia prima sunt nobis notiora. ut dignitates: & isto modo nostra cognitio simpliciter est a nobis notioribus. Alio modo dicuntur nobis notiora quæ sunt notiora sensui. & isto modo scientia nostra non est simpliciter a nobis notioribus. scientia enim quæ est per effectus: non est simpliciter scientia, & propter quid: sed tantum quia est. ¶Et cum dicitur, quod principia nō sunt nobis nota: cum sint manifesta naturæ: dicendum est, quod sic. ¶Ad probationem dicitur, quod Aristote. 2. metaphy. per manifesta naturæ non intelligit principia, sed substātias separatas. ¶Ad aliud dicitur: quod conclusio cognoscitur per principia sub ratione relatiui. & non solum sub ratione relatiui. sed sub quadam ratione absoluta. & sub propria ratione considerando enim conclusionem formaliter: sub ratione causati, & præmissas formaliter sub ratione causę: & sic cognoscitur cōclo sub rōne relatiui per præmissas. si enim cōsideremus conclusionem secūdum se, quæ infertur ex præmissis applicatis, sic cognoscitur sub ꝓpria ratiōe. ¶Ad aliud dicitur, quod licet eclypsis possit aliter se habere secundum se, respectu tamē suæ causæ non potest aliter se habere posita enim interpositione terræ inter solem & lunam: de necessitate ponitur eclypsis lunæ. Ideo dicit Ari. quod ista quæ frequenter eueniunt, vt ueniāt in demonstratione necessaria sunt. ¶Ad aliud similiter dicitur: quod de corruptibili secundum quod corruptibile præcisè non est scientia, sed secundum quod est immutabile uel incorruptibile.

¶Vnde sciendum, quod de mutabili secundum quod mutabile est scientia, & etiam

etiam ſecundum quod immutabile.iſtæ rationes non ſunt oppoſitæ quia relatæ ſunt ad diuerſa. ſcientia enim eſt de mutabili ſecundum quod in ſe mutabile eſt.& eſt de mutabili ſecundum quod eſt immutabile: non in ſe: ſed reſpectu paſſionis immutabilis: ſecundum quod immutabiliter aliqua paſſio ineſt mutabili.¶ Ad primam in oppoſitum concedo concluſionem,quod de mobili ſecundum quod eſt mobile in ſe: poteſt eſſe ſcientia: cũ hoc tamẽ requiritur, quod ſit immutabile reſpectu ſuę paſſionis: ſub hoc intellectu:quod non poteſt moueri a ſua propria paſſione in ſuum oppoſitum.¶ Ad ultimum dicitur: quod licet de mutabili ſit ſcientia ſub ratione mutabilis:non tamen eſt ſcientia de mutabili ſub ratione ſui oppoſiti, quia mutabile in ſe & immutabile reſpectu ſuæ paſſionis non ſunt oppoſita. ſed ut ſic unum aliud concomitatur.ex hoc enim,quod eſt in ſe mutabile: immutabiliter ſuſcipit uel recipit paſſionem &c.

Quęſt. XI.

QVæritur an demonſtratio ſit ex primis ueris &c?Et quod non uidetur.De non ente poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua: & tamen non ens non eſt uerum,ſed potius falſum: ergo non oportet ſcientia demonſtratiua, quod ſit ex ueris.¶Dicitur hic, quod de non ente ſimpliciter, quod nullo modo eſt ens:non poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua.¶Contra de vacuo & infinito aliquo modo eſt ſcientia:& tamen iſta ſimpliciter ſunt nõ entia.¶Itẽ de non ente poteſt ſciri, qđ opponitur enti; quia non ens neceſſario opponitur enti,ergo de non ente poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua.¶Hic dicitur, quod de non ente ſecundum quod eſt negatio entis quocunque modo non poteſt ſciri, quod ipſum opponitur enti:quia non eſt poſſibile tale non ens eſſe:quia quodlibet non ens,quantũcunq; ſit nõ ens,eſt ens apud animã, & ut ſic de nõ ente põt eſſe ſcientia demõſtratiua, & ſciri quod opponitur enti.¶Contra. quæro de non ente apud animam:quæ eſt negatio ułr entis apud animam: aut opponitur enti apud aĩam:aut nõ. ſi nõ,ergo ens apud aĩam:& nõ ens apud aĩam, nõ opponunt; quod

quod falsum est.si sic. ergo contingit scire:ergo de nō ente apud aīam cōtingit sci re ipm opponi enti:tn̄ non ens apud aīam simpliciter est non ens:ergo de simpliciter non ente potest esse scientia. ¶Ad principale:demonstratio ad impoſe non est ex veris:quia una p̄missarum est falsa.ergo nō oīs demonstratio &c. ¶Dr̄ hic, quod demonstratio ad impoſe est ex ueris:non simpliciter:sed ex ueris respectu concedentis propōnem falsam esse ueram, quod accipitur loco ypothesis. ¶Cō tra.si demonstratio ad impoſe sit absolutè ex una propositione falsa.tunc hēo, φ demonstratio secundum se & absolutè non semper est ex ueris. Sed diffinitio debet competere diffinito ꝑ quodlibet eius: ergo hæc diffinitio non bene datur: cum alicui demonstrationi non competat. ¶Aliter dicit, quod demonstratio ad impoſe quo ad aliquem ꝓcessum est ex ueris, quia in tali demonstratione est triplex processus. Vnus ducens ad impossibile ex ypothesi & una assumpta. Alius est ab interemptione conclusionis impoſis ad interemptionem ypothesis. Tertius est ab interēptiōe ypothesis ad ostendēdū principale ꝓpositū esse verū. Licet ergo demr̄atio ad impoſe nō demonstret quo ad tertiū ꝓcessum, demonstrat ꝑ hoc principiū de quodlibet dr̄ affirmatio uel negatio.sequitur enim si de quodlibet est affirmatio uel negatio uera: & ypothesis nō est uera.ergo eius cōtradictoria est uera. ¶Cō tra.demonstratio est ex notioribus,sed affirmatio notior est negatiōe: si ergo demonstretur ueritas affirmatiuæ ex falsitate negatiuæ uel ex interemptiōe ypothesis, tunc ostenditur magis notū ꝑ minus notū: & per cōsequens nō est demr̄atio. ¶Ad principale, quod demonstratio non est ex primis ueris. uidetur, quia qđ dicitur per superabundantiam uni soli conuenit: sed primum dicitur per superabundantiam. ergo si demonstratio sit ex primis conuenit uni soli. ergo non est nisi una demonstratio. & per consequens nisi una scientia.

¶Item posita hac particula, superfluum est ponere alia sequentia. quia si demonstratio esset ex primis, superfluum esset

esset ponere hanc particulam in mediatis, quia omnia prima sunt immediata & econtra. Item posita hac, superfluit ponere hanc: ex prioribus & notioribus: q͞a sequitur demonstratio est ex primis. ergo ex prioribus & notioribus. ¶ Item si demonstratio sit ex immediatis siue ex primis: tunc nulla esset demonstratio ex mediatis: consequens est falsū: ergo & antecedēs. Quia dicit Aristo. primo topicorū, quod demonstratio est ex immediatis, & ex his quæ sunt immediata principia, & huiusmodi sunt immediata principia: consequentia patet. Cui inest effectiue unum oppositorum, eidem negatur reliquum mediatū & immediatum sunt opposita. ¶ Item si demonstratio sit ex immediatis siue ex primis, tunc nulla demonstratio esset ab effectu ad causam: quia tunc demonstratio est a posterioribus consequens falsum secundum Ari. 2. huius. ergo & antecedēs. ¶ Ad oppositū est Ari. AD QVAESTIONEM dicitur, quod demonstratio est ex primis &c. cuius ratio est quia demonstratio est syllogismus faciens scire. Hæc est diffinitio finalis demonstrationis: & scire est per causam cognoscere. ergo &c. Vnde hęc est prima conclusio huius libri sicut dicit Linco. & probatur per diffinitionem finalē demonstrationis. ¶ Intelligendum tamen est secū dum Linconiensem, quod demonstratiua scia potest accipi vel secundum quod est eadem cum demonstratione. & isto modo ista præpositio ex debet denotare circunstantiam causæ materialis: & tunc est sensus, q͞d demonstratio est ex primis tanquam ex causa materiali: quia principia sunt causę materiales demōstrationis. Alio modo scientia demonstratiua potest accipi pro habitu acquisito per demōstrationem: & sic scientia demonstratiua solum est cōclusionis in demonstratione. Isto modo hæc præpositio ex dicit circunstantiam causæ efficientis siue originantis: quia scientia demōstratiua, quæ est habitus cōclusionis est ex principiis ueris, tanquam ex causa efficiente uel originante, quia principia sunt origo scientię conclusionis. Hanc diffinitionē Aristoteles sic ostendit. primo declarat hāc particulam ex ueris isto modo quod scitur in demonstratione

tione est uerum:sed uerum non scitur nisi ex ueris.licet enim uerum possit sillogizari ex falsis:non tamē sciri ex falsis:quia falsum non est,uera igitur demonstratio est ex ueris. Item demõstratio est ex primis,quia ex principijs quæ sunt eadem. Item demonstratio est ex immediatis:quia si demonstratio esset ex mediatis,aut tunc esset processus in infinitum.aut esset status ad immediata: Non est processus in infinitum:quia tunc nihil sciretur: si est status ad immediata habetur propositum,Item demõstratio est ex prioribus & notioribus quia intellectus noster ĩ sillogizando procedit a magis ad minus notum, quia minus notum uel æqualiter non faciunt scientiam de ignoto.Item demonstratio est ex causis, quia demonstratio facit scire,& scire est per causam cognoscere: ergo demonstratio est ex causis.¶Sciendum tamen est, quod Aristoteles non ponit hanc particulam ex ,pprijs, quia hoc innuitur per hanc particulam,ex causis Causa enim est ex propria respectu illius, cuius est causa, ¶Si arguatur, quod quædam sunt causæ mediatæ & quędam immediatę: & quædam particulares: & quędã communes:ergo non omnis causa est propria respectu effectus. ¶Dicēdum est, quod siue sit causa mediata,siue causa immediata: dũ modo sit in eodem genere: sufficienter est propria respectu effectus, sed ĩ diuerso genere non:quia non cõtingit demonstrare descendentem a genere in genus, ut dicitur in octaua conclusione siue quæstione huius. similiter causa ut communis est, non causa effectus particularis: sed oportet antequã causet,quod ad hunc effectum determinetur. & ideo dicit Ari.hic inferius: quod demõstratio non est ex communibus ; sed ad determinatum genus appropriatum: & hoc principium si ab æqualibus æqualia demas, ea quæ relinquuntur, erunt æqualia:non est principium ad demonstrãdum effectum in geometria: nisi determinetur ad genus subiectum geometrię isto modo: ut si ab æqualibus lineis ęqualia demas;illa quę relinquuntur &c.

AD PRIMAM rationem sic dicitur, sicut dicebatur ad rationem contra hoc,quod de uacuo & infinito nõ est scien-

ſcientia demonſtratiua: ꝓbans aliquam paſſionẽ poſitiuam de illis: ſed ſolum ad probandum poſſionem negatiuam: ut puta uacuum non eſſe &c. & ſic demonſtratio nõ poteſt eſſe de nõ ente: quia in tali demonſtratione oportet præſupponere, q a eſt. ſed de iſta demonſtratione non intendit Philoſophus. uel aliter põt dici, quod de uacuo & infinito non eſt ſcientia demonſtratiua: quia non determinat de illis, niſi quatenus illa remoueat a ſua conſideratione. ¶Ad rationem in oppoſitum de non ente dicitur, ſicut dictum eſt. Ad rationẽ contra hoc dicitur, quod ens apud aĩam eſt ęq uocũ. & ideo nõ ens nõ negat qd̃libet: Ideo poſſet ſtarẽ ꝙ nõ ens apud aĩam opponeret̃ enti apud aĩam accipiendo ens & non ens ꝓ eodem ſignificato. & ſimul cũ hoc poteſt ſtare, quod non ens apud animam: eſt aliquod ens apud animam. ſicut nõ ens apud animam entitate ſpeciei: poteſt eſſe eñs apud animam entitate generis: quia ens apud animam quod eſt genus: non eſt ens ſpecie. Sed impoſſibile eſt, quod non ens apud animã neget ens apud aĩam pro quolibet ente uniuocè. ¶Ad aliud dicitur, quod demonſtratio ad impoſſibile eſt ex ueris: quo ad tertium ꝓceſſum. ¶Ad rationẽ cõtra hoc dicitur, ꝙ illa demonſtratio quo ad tertiũ ꝓceſſum, q eſt ex falſitate ypotheſis negatiuæ ad ueritatẽ affirmatiuæ eſt ex notioribus ſub aliquo intellectu. falſitas enim negatiuæ dupliciter põt cõſiderari. Vno modo in ſe: & ita falſitas aliqua eſt ignotior, quam ueritas affirmatiuæ. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum quod iſta falſitas concluditur ex interemptione impoſſibilis, ad quod deducitur. & ſic falſitas ypotheſis notior eſt, quam ueritas oppoſiti, & iſto modo illa demonſtratio eſt ex notioribus. ¶Ad aliud dicitur, quod poſita hac particula primis, non ſuperfluit ponere immediatis, quia forte non omnia principia ſunt immediata. Hæc enim eſt per ſe primo, Homo eſt animal: & tamen medium habet ꝑ quod põt demonſtrari. Similiter poſita, quod ſint eadem: tamen ex diuerſa ꝓprietate accipitur. ideo non eſt ſuperfluitas, nec minutio. ¶Ad aliud dicitur, quod non ſuperfluit

hęc particula ex prioribus. principia enim in se dicuntur prima & absolutè: sed priora dicuntur per comparationem ad conclusiones quæ sunt posteriores. & iō posito uno, non superfluit alterum. similiter primum non est relatiuũ, nisi per accidens. non. n. refertur primum ad secundũ: nisi quia refertur secundum. Posito. n. quod nihil esset ens in rerum natura, præter illud ꝙ est ens primum. adhuc illud esset primum, & tamen non relatum ad secundum, nisi per accidens: sicut scibile ad sciam. ¶Ad aliud dicitur: quod non superfluit dicere ex causis: quia causa ex hoc quod est causa, & ad hoc quod sit concludēs, oportet quod sit ꝓpria: sed non oportet principium esse proprium. Similiter ex alia ratione dicitur principium & causa: & ideo non superfluit. ¶Ad aliud cum dicitur, quod dicitur per superabundantiam &c. dicitur quod Arist. non intelligit quod demonstratio sit ex primis simpliciter & extra genus: quia sic non esset nisi tantum una demōstratio: uel saltē nō esset nisi una sciā: Sed Ari. intelligit, ꝙ demonstratio est ex primis in genere. & quia in diuerso genere sciti diuersa sunt principia. Alia. n. sunt principia in arismetrica: & alia in geometria: ideo demonstratio est diuersa & multiplicata, sicut diuersæ scientiæ. ¶Ad aliud cum dicitur, quod si demonstratio sit ex immediatis, nulla esset ex mediatis. dicitur qđ non sequitur: ¶Ad probationem dicitur, quod Arist. intelligit, quod demōstratio est ex immediatis finaliter: ut resoluendo oēs demonstrationes ad principia prima: sed ex hoc non sequit, qđ nulla est demonstratio ex mediatis: potest enim aliqua demonstratio esse ex mediatis: dũmodo finaliter sit ex immediatis. sed tantũ sequitur: ꝙ nulla demr̃atio finaliter est ex īmediatis. ¶Ad ultimũ cōcedo, qđ nulla demōstratio q̄ est ab effectu ad causam est demr̃atio sm̃ pl'r: talis. n. demr̃atio est, q̄a & non simpl'r ſm Ari. hic aũt diffinit demonstrationes simpliciter &c.

Quæst. XII.

QVæritur an hęc sit uera: Vnumquodque propter quod. quod nō vr̃. In istis inferioribus per

per uirtutem ſolis reperiuntur conſtrictio & diſſolutio. Sol enim diſſoluit glaciem: & conſtringit lutum: & tamen non ſequitur, qđ in ſole ſit conſtrictio & diſſolutio. quod oppoſita non ſunt ſimul in eodem. ergo &c. ¶Item nõ ſequitur, iſte eſt ebrius ꝓpter uinum: ergo uinum eſt magis ebriũ: quàm iſte, Nec ſequitur iſte eſt calidus propter ſolem: ergo ſol eſt magis calidus. Sol.n.non eſt calidus. ergo &c. ¶Dicitur quod eſt propõ eſt intelligẽda in cauſatis uniuocis: & effectibus vbi aliquid uniuocè reperitur in cauſa & in effectu; ebrietas autem non uniuocè reperitur in ebrio, & in vino, quia in ebrio formaliter. ¶In uino uerò effectiuè & non formaliter. ¶Cõtra, ferrum ignitum eſt calidũ formaliter, & lignũ ignitũ ſimiliter: & tamen nõ ſequitur ferrum ignitum eſt calidum propter lignum ignitum: ergo lignum ignitum &c. ¶Dicitur quod ferrum ignitum eſt calidum; ꝓpter lignum ignitũ per accidẽs. lignum.n. ignitum non calefacit, niſi quia ignis: & hęc propoſitio unum quodquè propter quod &c.non ſolũ habet intelligi in cãis uniuocis &c. ſed cum hoc in cãis per ſe. ¶Contra. probo qđ eſt in huiuſmodi cãis ꝑ ſe: quia ignis eſt cauſa uniuoca: reſpectu caloris in ferro; utrũque.n.calidũ eſt formaliter. ſimiliter eſt cauſa per ſe; ſicut etiam reſponſio concedit; & tamen non ſequitur: ferrum eſt calidum propter ignem. ergo ignis eſt magis calidus. quia antecedens eſt verum; & conſequens falſum, Videmus. n. ad ſenſum, quod æqualis quantitas ferri igniti uehementius comburit, quam æqualis quantitas ignis.

¶Item probo quod hęc minor ſit falſa: per quam Ari. probat cum iſta maiore cõcluſionem. Cum Ariſt. dicit concluſionem, ſcimus propter principia; quia principia ſecundum ſe non ſunt cauſæ concluſionis, niſi in uirtute propter quod exigitur applicatio. ergo non cognoſcitur propter principia ſecundum ſe. ¶Item nõ ſequitur concluſio, ſcitur ꝓpter principia. ergo principia ſunt magis ſcita: quia antecedens eſt uerum, & cõſequens falſum: principiorum enim eſt intellectus: & non ſcientia ſecundum Ari. in fine primi: ergo hæc eſt falſa: unumquodque ꝓpter

quod &c. ¶ Dicitur quod quadruplex eſt ſcientia: ſm Linconienſem. Communiter. propriè. magis ꝓpriè. & maximè propriè. Vnde Ari. intelligit, quod ſcientia eſt concluſionis tantũ loquendo de ſcientia maximè propriè dicta. Sed loquendo de ſcientia propriè dicta, concluſiones ſciuntur propter principia, & principia magis. ¶ Contra accipio ſcientiam concluſionis maximè propriè. In tali ſcientia ſciũtur concluſiones ꝑꝑ principia, & tamen non ſequitur. ergo principia magis ſciuntur. ergo &c. ¶ Ad oppoſitũ eſt Ariſto.

Ad qvaestionem dicitur qđ hæc eſt uera: unũquodque propter &c. & huius rõ eſt: quia illud, quod reperitur in effectu & cã nobilius & excellentius reperitur in cauſa quam in effectu: quia eſt de ratione cauſæ quod excellat effectum: ſi ergo aliqua proprietas cauſet in aliquo ab aliqua cã: ſi illa proprietas in illa cã reperiatur vniũocè: excellentius reperitur in cauſa, quam in effectu &c. & hoc patet ſimiliter per exemplum: Magiſter diligitur propter diſcipulũ. tũc diſcipulus magis diligit. ¶ Propter rõnẽ intelligendũ eſt, ꝙ hæc ꝓpõ intelligenda eſt in cauſis uniuocis: & ꝑ ſe: nõ in cauſis ꝑ accidens & æquiuocis.

Ad primam rationem dicitur: quod ſol non diſſoluit glaciem & conſtringit lutũ, niſi ꝑ accidẽs: ꝓpria n. operatio cãta a ſole: eſt ꝑ lucem calefacere: ſed per accidens diſſoluit glaciẽ: quia calidũ liquabilia diſſoluit ꝑ accñs: ſilr cõſtringit lutum: quia per calorem exhalat ſubtile, & de relinquit groſſum. Hæc ãt ꝓpõ vnũquodque ꝑꝑ qđ &c intelligenda eſt in cauſis uniuocis: & in cauſis per ſe. ¶ Ad aliud ſilr dicit, quod calidũ non eſt in ſole formaliter, quẽadmodũ eſt in corpore calefacto. Calidum. n. eſt qualitas actiua pertinens ad elementũ. ſed in ſole non eſt qualitas actiua formaliter: ſed eſt in luce, per quam ſol efficitur calidus. lux aũt non eſt qualitas actiua: ſed actiuus actus. ¶ Ad primã rationem contra hoc dicit. ꝙ hæc propõ habet intelligi in propoſitionib. per ſe & uniuocis: ſed lignum ignitum non eſt per ſe cauſa caloris in ferro. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quod hæc concluſio eſt uera, quod ignis eſt magis calidus: quã fer-

ferrum ignitum, ſicut dici unus expoſitor. ¶ Ad probationem dicitur, quod ſtat ſimiliter, quod ignis ſit magis calidus qualitatiuè, quã ferrum: & tamen quod maior ſit caliditas in ferro ignito ſecundum quantitatem. Illa enim maioritas eſt propter comparationem partium materialium ferri: iõ non ſequitur in ferro eſt maior caliditas: ergo ferrũ eſt magis calidũ. ¶ Ad aliud dr̃, quod principia ſcimus & propter principia ſcimus concluſiones: & cũ dr̃, quod requiritur applicatio: dicit̃, quod uerum eſt, quod propter principia tantum conſiderata in ſe illa non applicando, non ſciuntur: & hoc conceditur. ¶ Ad aliud ſilr̃ dicit̃. ¶ Ad ratione cõtra hoc dicitur: quod non ſequitur: concluſiones ſciuntur propter principia ſcia maximè propriè dicta: ergo principia maximè ſciuntur: quia hic non arguitur in uniuocis: ſcire autem maximè nõ competit principijs uniuocè & concluſionibus: quia concluſionibus competit formalr̃: principijs tm̃ effectiuè. Sed tñ loquẽdo de ſcire: ꝙ eſt apphẽſio neceſſario rũ: ſiue ſint principia, ſiue conclõnes, iſto mõ ſcire uniuocè cõpetit principiis & cõcluſion ib. & iſto mõ principia ſunt magis ſcita, quã cõcluſiones: hoc mõ accipiendo ſcire: & ſic intelligit Ariſtotiles: ſilr̃ Linconienſis exponit. Vnde dicit hanc eſſe ſcđam cõclõnẽ hui⁹ l.b. &c.

Quæſt. XIII.

QVæritur An principia ſint magis nota, quã concluſiones? quod non videtur: quia ſi ſic, ergo principiũ maxime primũ eſſet maximè notũ: cuiuſmodi eſt hoc. Nihil contigit ſilr̃ eẽ & non eẽ, conſequens falſum: ꝓbo falſitatẽ conſequẽtis, ſi principiũ primũ eſſet notiſſimum in ueritate: eius oppoſitũ eẽt notiſſimũ ĩ falſitate. ſed quod hoc ſit falſum, ꝓbo: quia in ſillogiſmo ex oppoſitis ſupponit pro ypotheſi oppoſitũ primi principii; quia ſupponũtur cõtradictoria: & ex iſta ypotheſi deducit̃ ad negationem eiuſdẽ de ſe, tãquã ad notius falſum: uel magis incõueniens; ergo negatio eiuſdẽ de ſe eſt notior ĩ falſitate: quam oppoſitum primi principij &c. Hic dicitur: quod in ſillogiſmo ex oppoſitis non ſupponitur oppoſitum primi principij pro ypotheſi: quia non ſupponuntur contradictoria.

sed tantum alia pars contradictionis supponitur ꝑ ypothesi. ¶ Contra istud: aliqua pars contradictionis, similiter utraque pars contradictionis diuisim sumpta in aliqua materia est consequés: sed conclusio in sillo ex opposito est impossibilis: sed ex consequenti accepto pro ypothesi sequitur impoſſe. igitur principia nó sunt magis nota: quam conclusiones. ¶ Aliter dicitur, q̄d in sillogismo ex oppositis supponit oppositũ primi principij ꝑ ypothesi: q̄a in aliqua materia spāli: minus nota sũt ĩ falsitate, uniuersaliter tñ magis ẽ notũ oppositũ primi principij in falsitate, quã negatio eiusdẽ de se. ¶ Contra. Ari. dicit in primo huius: quod principia non sunt solum nota nobis: sed naturæ, ergo opposita principiorum notissima sunt in falsitate: non solum naturæ: sed nobis. ¶ Item negatõ eiusdem de se, non ponit opposita in actu, sed potentia. Sed oppositũ primi principii ponit ea in actu. ergo notiorẽ impoſitas, qñ accipiẽ oppositũ primi principii quã negatõ eiusdẽ de se. ¶ Item principia nó sũt scita, ergo non sunt magis scita quam conclusiones.

Añs patet quia si principia essent scita esset processus &c. ergo non eẽt principiũ primũ. ¶ Itẽ quod est notũ per causam, est magis notũ quã illud quod non est notũ per causam. Verbi gratia cóclusio in demr̃atióe uniuersali est magis nota quã conclusio in demonstratione particulari: q̄a in demr̃atione uniuersali cognoscitᷓ per causam: in particulari non. secundũ Ari. Sed conclusiones demonstrationis sunt notæ ꝑ cãm, principia nó ꝑ cãm: ergo principia nó sũt notiora, quã cóclõnes. ¶ Itẽ principiũ & conclusio nõ sũt cõpabilia ẽm cognitionẽ, ergo principiũ nó est magis notũ, quã conclusio. Cõsequẽtia patet, q̄a cópatio solũ ẽ in uniuocis: ẽm Ari. 7. phisi. sed principiũ & cóclusio, quo ad cognitioné nó sũt uniuoca; quia cognitio conclusionis est per causam, sed cognitio principij non est per causã: ergo æquoca ẽ cognitõ. ¶ Itẽ si principiũ eẽt magis notum quam conclusio; & per consequens conclusio minus nota: tunc conclusio aliq̄d haberet de noto, & aliquid de opposito, ut de ignorantia fiẽ, patet in silĩ: q̄a ꝙ ẽ pallidũ ẽ minꝰ

album quàm album: ideo habet aliquid de albedine: & aliquid de nigredine: ergo cõclusio erit in parte nota & in parte ignota: quia minus nota quã principiũ. & ulterius sequitur, ꝙ conclusio non sit simpliciter scita. ¶ Item si conclusio sit minus nota q̃ principium: tũc sequeretur, ꝙ nobilius ordinaretur ad minus nobile: tanquam ad finem: consequens est falsum. ergo & antecedens: probo consequentiam: quia si cõclusio sit minus nota quàm principiũ, ignotior est & incertior q̃ principium: sed principium ordinatur ad cõclusionem: ergo maius nobile ad min⁹ nobile. ¶ Item conclusio in demonstratione est necessaria: sed ueritate nihil est verius: ergo nihil potest esse notius in ueritate, quàm cõclusio in demonstratione: non igitur principia sunt magis nota. ¶ Ad oppositũ est Aristote. dicens: principia esse magis nota quàm conclusiones.

Ad quaestionem dicit, ꝙ sic est: quia vnumquodque propter &c. Conclusiones sunt notæ propter principia: ergo principia sunt magis nota. ¶ Item hoc probat Aristo. per vnam rationem: quia si principia essent minus nota, uel æqualiter nota cum conclusionibus: tunc ignotum esset magis, vel æqualiter notum cum eo quod est notum: consequẽtia patet sic: hĩta cognitione principiorum, adhuc in isto priori naturę conclusio est ignota, & principia sunt nota. Si ergo dices, ꝙ cõclusiones sunt magis notæ uel æqualiter cum principijs: tunc ignotum est magis notum, quàm illud qđ est notum. uel saltem erit æqualiter notum cum eo, quod est notum: hoc est inconueniens, ergo oportet dicere, ꝙ principia sunt magis nota, q̃ conclusiones. ¶ Item hoc potest probari alia ratione, ꝙ conclusio nõ sit magis nota, q̃ principiũ: quia nihil agit ultra suã virtutem. Hoc patet, quia uirtus est vltimum potentiæ. Sed principia per suam uirtutem sunt causę conclusionis. ergo maiorem cognitionem non possunt facere in conclusione, quàm ipsa habent de se: nec tantum cognitionem faciunt de conclusione, quantã hñt de se. Probo: q̃a de rõne cãæ est, ꝙ quicquid reperitur in effectu & causa excellentius reperiatur in causa.

Ad

Ad primam rationem dicitur, ſicut dicebatur ultimo, quod aliquibus latent ea, quæ ſunt oppoſita eſſe oppoſita, quibus tamen nõ latet negatio eiuſdẽ de ſe. ¶Intelligendũ tamen circa iſtud: ꝙ reſpondens nũquã concederet oppoſita ſub ratione oppoſitorũ eſſe ſimul vera. hoc enim eſt ſibi notiſſimum in falſitate: eo tamẽ quæ ſunt oppoſita: aliquando concedit eſſe uera: non conferens unum ad alterum, ſicut contingit in diſputatione. quod reſpondens concedit unum oppoſitorum & poſtea perlatentes interrogationes, uel per alias cautelas factas ab opponente, concedit alterum oppoſitorum nõ cõferẽs ſecundum ad primum: & poſtea oppoſita conceſſa recolligit ad inuicem concludendo ex his negationem eiuſdem de ſe non ducendo ad aliquod notius falſum: ſed ut manifeſtet ea quæ conceduntur a reſpondente eſſe oppoſita. ¶ Ad formam: dicitur quod oppoſitum primi principij eſt notiſſimum in falſitate: quod eſt oppoſita ſimul eſſe uera: quia illud conceditur eſſe notum in falſitate tam ab opponente quam a reſpondẽte: propter quod reſpondens non ponit pro ypoteſi: cõcederet tamen illa cõtradictorie: nõ cõferẽs vnum ad aliud. ſed nunquã cõcederet cõtradictoria ſub forma cõtradictoriorũ eſſe ſimul uera. ¶Ad primã rõnẽ cõtra hoc: dicitur ꝙ illa verũ concludit. prima enim principia ſunt nobis notiſſima in ueritate cognitis terminis: & etiã eorũ oppoſita ſunt notiſſima in falſitate: & ideo oppoſitũ primi principii ſub ꝓpria forma a nullo conceditur, ſi illa ſcit qđ ſunt oppoſita & ad inuicẽ cõferantur, & actualiter cõſiderantur: tamẽ ea quæ ſũt oppoſita poſſunt aliquem latere i aliqua materia. Sed cognitis terminis magis notum eſt (oppoſita eſſe ſimul vera) in falſitate: quã negatio eiuſdẽ de ſe. ¶Ad aliud dicitur ꝙ negatio eiuſdem de ſe, nõ includit cõtradictoria niſi in potẽtia: nõ aliqua includit: & oppoſita ſub oppoſitorum forma actu includitur. ideo ſeqtur quod negatio eiuſdem de ſe: non eſt notior in falſitate: quam ſunt oppoſita ſimul eſſe uera: aut ea quæ ſunt oppoſita actualiter: conferendo unum oppoſitorum alteri. Sed cauſa quare homo deci

pitur in concedendo opposita: est propter hoc quod nõ confert unum ad aliud. ¶ Aliter ad principale: dicitur quod in syllogismo ex oppositis non concluditur de se deducẽdo ad aliquod manifestius falsũ. Sed multiudo incõueniẽtiũ: ideo cũ hoc bene stat ꝙ oppositum primi principij sit notissimũ in falsitate. ¶ Ad aliud dicit: quod loquendo de scientia proprie dicta: & etiam de scientia magis proprie dicta: quæ scientia est appræhensio ueritatis necessariorum: secundum hanc scientiam principia sunt magis pscita quàm conclusiones vt dictum est &c. ¶ Ad aliud dicitur quod hæc interimitur. illud quod est notum per causam est magis notũ illo quod non est notum p causam: uera tamẽ est, cum vtrumque cognoscibile natum est cognosci per causam: sed principia prima nõ sunt nata cognosci per causam: quia causam non habent. & conclusiones ante sunt cognosci per causam. ideo exemplum in proposito non tenet. Illud enim quod scitur per demonstra tionem uniuersalem magis scitur: quàm quod scitur p demrãtionẽ pticularẽ: qa vtrũq; est natũ cognosci per cãm: quia igĩ qđ cognoscĩt per particularẽ demrãtionẽ nõ cognoscit p cãm: demrãtio autẽ vl'is facit cognoscere p cãm: ideo ibi tenet: his nõ. ¶ Ad aliud dico, ꝙ principia & cõcl'o sunt cõparabilia. ¶ Ad ĩprobationẽ dr̃, ꝙ licet unũ cognoscat p cãm, & aliud nõ: & p cons̃ns in scientia maximè ꝓpria nõ sint cõparabilia. tamẽ accipiẽdo sciam tertio mõ dcãm, quæ est appræhẽsio ueritatis necessariorũ: in hoc sunt cõparabilia. prius.n.dicebãt qđ quatuor mõis dr̃ scire. Cõmuniter: & ꝓpriè: magis ꝓpriè: & maximè ꝓpriè: vnde tertio mõ cõparabilia sunt. ¶ Ad aliud dicit: qđ cõcl'o est ꝑtim nota, & ꝑtim ignota. ex hoc qđ est nota p principium, & quãtũ est de se, est ignota: sed ex hoc nõ sequitur, qđ non sit simpliciter scita. ¶ Ad aliud quando dicitur, quod cognitio principiorũ ordinatur ad cognitionẽ cõclusionis ꝑfectam. Concedo: sed ex hoc non sequitur, qđ nobilius ordinet ad minus nobile. principiũ enim inquantum in eo est scientia conclusionis in uniuersali, & modo confuso ordinatur ad perfectam cognitionem conclusionis, & in parti-

nate [illegible handwritten marginal and bottom notes]

particulari: & ita quo ad hoc imperfectum ordinatur ad perfectũ. ¶Ad aliud, quando dicitur, quod ueritate neceſſaria nihil eſt uerius. Cõceditur. poteſt eſſe tamen certius aliquid in ueritate, & notius. uel poteſt dici per interẽptionẽ illius propõnis: quia ueritate neceſſaria alicuius concluſionis: poteſt aliqd eſſe uerius. Illud. n. eſt magis neceſſarium: & per cõſequens magis uerũ: cuius neceſſitas & ueritas ab alio nõ depẽdet: quam illud cuius neceſſitas dependet ab alio.

Quæſt. XIIII.

QVæritur an concluſio ſit neceſſaria in demonſtratione, ut hæc ſit neceſſaria. homo eſt riſibilis. quod non uidetur. quia ſequitur. homo eſt riſibilis. ergo homo eſt. Conſequens eſt contingens: ergo & antedens: quia ex neceſſario nõ ſequitur contingens. Conſequentia patet: quia accidens reale ſubiecto in eſſe præſupponit ſubiectum eſſe: ſicut quia eſt: præſupponit ſi eſt. ¶Dicitur hæc, qđ accidens eſt duplex. quoddã quod ſequitur ſubiectũ ſm actũ: vt albũ & nigrũ. qđ dã ſm aptitudinẽ ut riſibile: qa oẽ nomẽ terminatũ ĩ bile ſignificat ꝑ modũ aptitudinis. Sed accñs conñs ſubiectũ ſm aptitudinẽ nõ ꝑſupponit ſubiectũ: licet accidẽs conñs ſubiectũ ſm actũ præſupponat ſubiectũ. Aptitudo enim poteſt fundari in non ente. Verbigratia. Cæcus aptus natus eſt uidere, & tamen non ſequitur, cæcus actu uidet: nec ſequitur, ergo cæcus poteſt uidere. ſimiliter eſt hic: non ſequitur: homo eſt riſibilis, ergo homo actu eſt ridens. ¶Contra aptitudo ſecundum quam cæcus poteſt uidere fundatur in eo quod eſt cæcum tanquam in ſubiecto. qa in eodẽ ſubiecto hñt fieri habitus & priuatio, ſicut ergo ſubiectum cæcitatis eſt: eodem modo ſequitur, quod ſbm riſibilis eſt. ergo ſicut ſequiꝛ hoc eſt cæcũ, ergo illud quod eſt cęcũ. eſt eodẽ mõ ſeqtur homo riſibilis. ergo homo eſt. ¶Item quod aptitudo non poſſit fundari in non ente uidetur. quæro enim de aptitudine, aut eſt ſubſtantia aut accidens: non ſubſtantia, ut manifeſtum eſt. ſi ſi accidẽs, & accñs reale nõ põt fundari in non ente, qa accñs eſt alteri inhęrens

rens,& non enti nihil inhę ret. ergo &c. ¶Item quod risibile non solum consequatur hominē ſm aptitudinē vī, sicut dicit expositor: passio in subiecto habet duplicem rōnem causę. s. rōnē causæ efficientis & materialis. sed impos. est aliquod hñs cām efficientē in subiecto: primū cōsequi ſm aptitudinem solum ita ꝙ non ſcđm actum. ergo &c. ¶Itē si hæc sit necessaria. Omnis hō est risibilis: ergo quælibet singularis necessaria. sed cōsequens est falsum. ergo & añs. consequentia patet. Falsitas consequentis similiter patet. quia hæc est singularis eius: sortes est risibilis: & hæc nō ē necessaria. for. enim potest corrumpi. ergo non est necessitate risibilis. ¶Dicitur hic, qđ hæc est necessaria absolutè. oīs homo est risibilis, & tamen non oportet quālibet eius singularem absolutè esse necessariam: quia necessitas vl'is continuatur per continuam singularium generationē: ideo absolutè necessaria est: sed singularia corruptibilia sunt, ideo in illis non est necessitas absoluta. ¶Cōtra istud ꝑ te ueritas huius cōtinuat ꝑ successiuā generationē. hæc tunc, omnis homo est risibilis, nō uerificatur ꝑ isto: antichristus est risibilis. quia nōdum generatur: & tunc ego arguo sic. Antichristus nunc non verificat propositionē: solū ergo tunc verificatur ꝑ suppositis pñtibus: sed suppositis pñtibus potest prædicatū inesse, & non inesse, quæ corruptibilia sunt: ergo ueritas huius ꝓpositionis nō est necessaria, sed cōtingēs. Non. n. habet ueritatē, nisi a singularibus hoc est falsū. ergo nō est dicere, quod necessitas saluatur per continuam gñationē. ¶Item sequtur, oīs hō est risibilis. ergo ille est risibilis ꝑ locum a toto in quantitate: cōsequēs nō est necessariū: ergo nec añs. ¶Dicitur hic per interēptionem consequentiæ nō. n. sequitur ista. iste homo est risibilis. sed sequitur sub quadam conditione, iste hō dum est: est risibilis, & sic singularia necessaria sunt sub conditione. tamen non sūt necessaria absolutè. ¶Contra istud. si vl'is sit necessaria, ꝑꝑ hoc quod singularia sunt necessaria sub cōditione, tunc hæc eēt necessaria, tu semper curris, quia quodlibet singulare est uerū sub conditione. hæc. n. est uera. dum tu curris in a. tu curris

ris.similiter hęc dum tu curris in b.tu curris.& sic quælibet singularis est necessaria.ergo hæc vl'is est necessaria.tenet similitudo: quia sicut oīs dicit uřitatē̄ suppositorum,quæ noialiter significātur,ita semper dicit uniuersalitatē̄ temporis consignificati per.a.b.&c.¶ Item tunc sequitur.Omnē quod est quādo est necesse est eē ergo omne qđ est necesse est esse, si a ueritate conditionata singularium posset inferri ueritas absoluta uniuersalis.¶Item reducitur ratio sic. omnis homo est risibilis,ergo iste homo est risibilis sine cōditione:pbo:q a sic sequitur singulare, sicut in uirtute uniuersalis contineт.sed in uirtute huius uniuersalis continetur simpl'r. nō sub conditione. ergo singulare sequitur sine aliqua cōditione. ¶Aliter dŕ ad rōnē̄, q hæc ppō:oīs hō est risibilis.est necessaria absolutè.& huius ratio est, quia risibile est passio hominis. & passio consequitur speciem ratione potentiæ actiuæ, & ideo non potest ei non inesse[sicut calefacere non pōt non inesse igni, quia consequitur ignem ratione potē̄tiæ actiuæ] ideo est quod hic est necessaria habitudo. scilicet in hoc.homo est risibilis. & ita absolutè necessaria. ¶ Intelligendum tamen est, quod passio, quæ est necessaria de specie: est necessaria de contentis sub specie,non sub propria ratione, sicut ait Aristo. sed sub propria ratione speciei inquantum speciem diuidunt: ideo singulare huius vniuersalis debet sic accipi: iste homo inquantum homo ē risibilis, & sic de alijs. & sic intelligendo sunt absolutè necessariæ.¶ Ad pbationem dicitur, quod licet iste homo possit non esse secundum se: tamen inquantum homo nō pōt non eē. ¶Contra istud. primo probo quod non sequiť, si passio egrediať a potentia actiua subiecti,qđ propter hoc necessario insit subiecto. Secūdo pbo, quod ex hoc qđ ex tali potentia actiua egreditur: sequitur ppositum. Et tertio ostēdo, quod necessaria habitudo non concludit propositionē̄ necessariam esse. Primum patet sic:sicut ambulare progreditur ex potentia actiua hominis:quia homo ambulat: & non secundum potentiam passiuam, sed actiuā: & tamen non est necessaria:ergo prædicatum egredi

di a potentia actiua subiecti: non concludit propositionem esse necessariam. Secundum ostendo: potentia non potest esse in non ente, vt in subiecto, nec in ente tantum apud animam: quia ens apud animam potentiã actiuam non habet, sicut patet de figmentis: & secundis intentionibus. Si ergo potẽtia actiua est in aliquo ente reali, ut in subiecto: sequit̃ ergo, ꝙ si passio egrediatur a potentia actiua subiecti: necessario est subiectum esse, & hoc est propositum. Tertium patet in his, quę frequenter sunt, & non semper: cuiusmodi est eclypsis lunæ: vbi est necessaria habitudo: quia quãdocunq; est interpositio terræ inter solẽ & lunam: tunc luna eclypsatur: ergo necessaria habitudo non concludit necessitatem absolutè. ¶ Item reducitur ratio, sicut prius. hæc singularis, iste homo est risibilis: in uirtute uniuersalis ponitur absolutè: ergo absolutè sequitur sine reduplicatione, sed hæc non est necessaria: iste homo est risibilis, ergo nec uniuersalis.

¶ Aliter dicitur, quòd hæc sit necessaria, omnis homo est risibilis absolutè siue homo sit, siue non sit: quia siue sit, siue non sit passio hominis est necessaria de subiecto, quia quod scitur necessarium est: & ulterius dicitur, quòd quælibet singularis necessaria est absolutè propter eandem rationem. ¶ Ad probationem dicitur, ꝙ non sequitur. iste homo potest non esse. ergo potest non esse risibilis: quia ad necessitatem ꝓpositionis: non requiritur actualis existentia extremorum. ¶ Contra istud: homo non semper canescit, quia hõ non semper est risibilis: quia non semꝑ est, & ulterius sequitur, ꝙ non de necessitate est risibilis, si non semper sit: ergo ex opposito consequentis seq̃tur homo de necessitate est risibilis: ergo homo de necessitate est. ¶ Item entitas compositionis est ex entitate extremorum: ergo veritas ꝓpositionis est ex veritate extremorum: quia eadẽ sunt principia ueritatis, & entitatis. si ergo propositio sit uera: oportet intelligere extrema esse. ¶ Item primo perihermenias dicitur, ꝙ compositio est quam sine compositis non est intelligere. Sed quod non contingit intelligere sine aliquo, non contingit esse sine illo: quia ex opposito sequitur op-

oppositum. si igitur compositionem non contingit intelligere sine extremis: ergo non contingit esse sine entitate extremorum. sequitur, ergo homo est risibilis. igitur homo est. & similiter sor. est risibilis ergo sor. est. ¶ Ad oppositum est Aristo. dicens, quod conclusio demonstrationis est necessaria in ista litera, quoniam impossibile est aliter se habere.

Ad quaestionem dicit̃, quod hæc est necessaria, omnis homo est risibilis. Cuius rõ est hæc, quia potest esse conclusio in demonstratione: quia prædicatur de subiecto. Sed conclusio demonstrationis scitur per demonstrationem, sed qđ scit impossibile est aliter se hr̃e. & quod impossibile est al̃r &c. est necessarium. ergo a primo ad ultimum hæc est cõclusio in demõstratione. ergo hæc est necessaria, & etiã quælibet singularis est necessaria absolutè. Modus tñ ponendi eius singulares est diuersus apud diuersos. quidam enim ponunt eius singulares sic: iste hõ inquantũ hõ est risibilis, & hoc pp rationem positã in secunda responsione ad 2m argumentum, passio enim est necessaria de contentis, ppter hoc, quòd est necessaria de spẽ, & ita de contentis est necessaria sub ratione speciei, & non sub propria ratione: qa sub propria ratione singularia sunt corruptibilia. istæ ergo sunt singulares. iste homo inquantum homo est risibilis. non intelligendo, quod hæc reduplicatio inquantũ sit pars termini, quia sic nõ essent singulares istius uniuersalis. similiter hic essent quatuor termini. omnis homo est risibilis. iste est homo. ergo iste est risibilis inquantum hõ, sed reduplicatio additur ad denotandũ, qũo istę singulares illi uniuersali appropriãtur. ¶ Alii ponunt, quod hmõi vl̃is oĩs homo &c. istæ sunt singulares. iste hõ est risibilis, & iste hõ est risibilis, & iste sine reduplicatione, & istæ necessarię sunt absolutæ, & per necessariã habitudinẽ pdicati ad subiectũ. Et ulterius dicunt, quod ad necessitatẽ istarũ singularium non requiritur actualitas extremorum. sed sufficit, quòd singularia includãt in suo intellectu naturam speciei, quam consequitur talis passio. Non tamen intelligendum est, quòd ista sit in singularibus æquè primo, sicut & naturæ speciei: sed istis

inest

ineſt ex conſequenti. quia paſsio naturæ ſpeciei neceſſario & primo ineſt ſpeciei. & ex conſequenti ſuppoſitis. & propter hoc patet ad rationem, per quam confirmatur alius modus ponendi ſingulares.

Ad Primam rationem dicentes. primam propoſitionem eſſe neceſſario: eo q̄ p̄dicatum conſequitur ſubiectum neceſſario, & contenta ſub ſubiecto inquantum contenta includunt ſpeciē. ipſi dicunt concedendo hāc conſequentiam: omnis homo eſt riſibilis. ergo hō eſt. & ratio eorum eſt: quia accidēs reale alicui ineſſe prę ſupponit ſubiectum eſſe.

Rationes, quæ ſunt contra priorem reſponſionem, nō ſunt contra eos: ſicut in ſecundo dicetur. ¶ Ad primā rationem contra hoc dicitur, q̄ duplex eſt potentia actiua: quædam eſt potētia, quam præcedit alia potentia, ſcilicet paſſiua in ſubiecto, quę eſt contradictionis: & talis potētia actiua eſt in homine reſpectu ambulationis: ſed accidens quod egreditur a tali potentia actiua: non ineſt neceſſario ſubiecto. Alia eſt potētia, quā non præcedit potentia paſſiua in eodem, & reſpectu eiuſdem, & iſto modo eſt potentia actiua in igne reſpectu calefacere: ſtatim .n. cum ignis eſt, habet potentiam calefaciendi actiuam: ita q̄ non poteſt non calefacere: quantum eſt de ſe: & accidens quod egreditur: a tali potētia actiua ſubiecti: neceſſario conſequitur ſubiectum: ſicut riſibile reſpectu hominis. ¶ Ad aliud dicitur, q̄ non ſequitur: iſte homo inquātum homo eſt riſibilis, igitur iſte hō eſt. Iō autem non ſequitur hic cōcluſio. quia potentia actiua, a qua egreditur paſſio non ineſt iſti homini: niſi inquātum iſte homo eſt hō. ideo ſequitur hic cōcluſio, quod iſte homo inquantum homo eſt, & ſic cōſequentia eſt neceſſarium: ſicut & antecedens, quia iſti homini inq̄tum hō: nec ineſt corruptio, nec generatio. ¶ Ad tertium dicitur, q̄ habitudo paſſionis ad ſubiectum eſt neceſſaria iſto modo: quando poſito ſubiecto ponitur paſſio ſufficienter. & tūc eſt propoſitio neceſſaria, & ſic hæc eſt neceſſaria, homo eſt riſibilis. Sed ex alia parte in his, quæ frequenter ſunt: ſubiectum poteſt eſſe in rerū natura, licet paſſio non ſit: cum luna ſit in aliquo tpe,

in quo nō est eclypsis: ideo non est necessaria absolutè habitudo passionis in his, q̄ non semper sunt: licet sit habitudo inter unum ad alterum per causam extrinsecam: ut per habitudinem ad hanc causam, quæ est interpositio terræ inter solem & lunam: eclypsatur necessario: vnde alia est habitudo in his, quæ semper sunt, & in his quæ frequenter. ideo non est simile. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ in uirtute uniuersalis non includitur hæc est singularis sub propria ratione singularis. Non enim attribuitur risibile suppositis, nisi quia speciei. ideo singularia debent sequi ad vniuersalem: non sub ratione propria: sed sub ratione cōmunis. ¶ Ad formam patet per hoc, ꝙ in uirtute uniuersalis habetur, ꝙ prædicatum attribuitur suppositis: sub reduplicatione communis, & ita minor falsa. ¶ Aliter dicunt uolentes sustinere, ꝙ hæc propositio est necessaria: & quælibet singularis absolutè nō addita reduplicatione. ¶ Ad primum dicunt, ꝙ hæc consequentia non ualet: hō est risibilis, ergo hō est sicut prius. Ad probationem cum dicitur accidens reale &c. Hoc intelligendum est de accidente, quod consequitur subiectū: secundum suum esse existere, & non secundum eē specificum siue aptitudinem: cuiusmodi est risibile. ¶ Ad primam rationē contra hoc dicitur, ꝙ illa aptitudo, nec est substantia, nec accidens in genere, sed est quidā modus essendi, secundum quē accidens consequitur subiectum. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ non est simile de aptitudine in cęco & de risibili. cęcum enim est priuatio accidētis, quod primo cōsequitur indiuiduum, & non speciem. & ideo sequitur suus habitus, & secundum idem esse particulare, sed risibile est accidens consequens speciē primo secundum esse absolutum, & non tantum secūdum esse existere, & ideo nō sequitur, homo est risibilis. ergo hō est. Vnde in hoc dissimile est inter cęcum & risibile, ꝙ secundum diuersa esse consequuntur sua subiecta: licet in hoc sit simile, ꝙ sicut nō sequitur: hō est aptum natum uidere. ergo hō potest uidere. sic non sequitur, hō est aptum natum ridere, ergo hō potest ridere. ¶ Ad tertium contra hoc dicitur, ꝙ risibile nō habet in homine causam efficientē. ho-

homo enim non efficit riſibile. Sed illud idem, qđ eſt cauſa efficiens reſpectu hominis: eſt cā efficiens reſpectu riſibilis. ſicut dicimus, ꝙ quodlibet ſubiectum paſſionis hēt duplicem rōnem, ut rōnem cauſæ formalis, & rationem cauſæ materialis, & ſilr, ꝙ habet qn̄que rōnem cauſæ efficientis: nō ꝙ talis ſit cā faciens paſſionē ſemꝑ exiſtere. Sed iſta cā habitudinis neceſſariæ paſſionis ad ſubiectum: ita ꝙ cum ſubiectum eſt paſſio eſt. ¶ Ad formam dr̄, ꝙ licet in ſubiecto ſit iſto modo duplex rō cauſæ: non ſequitur tn̄ ꝓpter hoc, ꝙ paſſio conſequatur ſubiectum: ſm exiſtere ſubiecti, ita ꝙ in ſubiecto p̄ſupponat exiſtere, ſed ſufficit ꝙ præſupponat ſubiectū aptū natum eſſe. ¶ Ad aliud principale ſic rn̄detur, ſicut ultimo dicebatur, ꝙ vniuerſalis eſt neceſſaria, & ꝙ quælibet ſingularis abſolute ē neceſſaria ſine aliqua reduplicatione: negatur tamen hæc conſequentia: iſte homo eſt riſibilis: ergo iſte homo eſt, quia non requiritur actualis exiſtentia extremorum. ¶ Ad primum cōtra hoc dr̄, ꝙ differentia eſt inter accidens proprium, & accidens cōe. in hoc ꝙ accidens cōe ſolum cōſequitur ſubiectū, ſed ꝙ quidditas ſubiecti exiſtit, ſed accidens propriū, ut propria paſſio conſequitur quidditatē ſubiecti: non tm̄ ut exiſtit, nec tm̄ ut intelligitur. Sed ſiue quidditas exiſtat, ſiue intelligatur: paſſio iſtā quidditatē abſolutè cōſequitur. & ideo eſt, qđ accidens cōe inhęrēs ſubiecto: præſupponit ſubiectū eſſe, & propter hoc iſta eſt falſa; ſemper hō caneſcit. quia hō non eſt ſemper. Caneſcere enim eſt accidēs cōe. ſed accidens proprium, ut ꝓpria paſſio inhærēs ſubiecto, nō exigit ſubiectum exiſtere. ¶ Ad aliud dr̄, ꝙ entitas cōpoſitionis dependet ab entitate extremi. ſed entitas extremi dupliciter poteſt intelligi. Vno modo ſub ratione extremi, & ſic propoſitio eſt uera. quia entitas cōpoſitionis, ut ſic ab entitate extremi dependet; alio modo poteſt intelligi pro actuali exiſtentia eius, quod eſt extremum, & ſic entitas compoſitionis nō dependet ab entitate extremi, ſicut nec eius ueritas: quia ſic hæc nō eſſet uera: Chimera eſt chimera. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ compoſitionem non cōtingit eſſe ſine entitate extremorum ſub ratione extremo-

mo-

morum. hoc idem est dicere, ac si diceretur: compositio non potest esse sine subiecto, & prædicato. Compositio tamen bene potest esse sine entitate subiecti, q̃ est actualis existentia extremorum: uel eorũ quæ sunt extrema: & hoc cõcluditur per hoc, ꝙ est hæc uera. Chimera est chimera, & ea quæ sunt extrema: non existunt in rerum natura &c.

Quæst. XV.

QVæritur an hæc conditio per se sit possibilis? Quod non vr̃: per se dicit causam: per Arist. Si igitur hæc sit possibilis, in propositionibus denotatur per hanc conditionem, ꝙ subiectum sit cã prædicati: vel econtra. & tunc propositio necessaria est falsa: quia hæc tunc esset falsa: homo per se est animal: quia denotatur idem esse causa suijpsius, cũ tamen non sit. ¶Item per se excludit causam cum participatione ẜm Linconiensẽ. aut ergo excludit efficientẽ causam: & tunc nihil esset ꝑ se nisi prima causa: quod uidetur inconueniens. aut excludit causam materialem. & tunc substantia materialis non esset ens per se. Cuius oppositũ dicit Ari. dicit enim per callias est ens ꝑ se. aut excludit esse aliarũ causarum, & tunc sequitur, ꝙ illa quæ causãtur ab alijs causis nõ sunt entia per se. omnia ista uidentur inconuenientia. ergo &c.

Ad qvaestionem dicit̃, ꝙ sit certa. Vbi intelligendum est ꝙ hæc conditio per se dupliciter p̃t accipi. Vno modo in propositionibus. Alio modo in rebus. Primo modo facit modum inhærẽdi. Secundo modo facit modum essendi, & utroq; modo hæc conditio per se est possibilis; est enim possibilis in propositionibus: quia in aliquibus propositionib. subiectum est causa prædicati: & in alijs prædicatũ est causa subiecti. Exemplũ primi in secundo modo dicẽdi per se. Homo est risibilis, q. a principijs subiecti progreditur passio. exemplum secundi est qñ p̄dicatur diffinitio uel pars diffinitionis de diffinito: tunc. n. p̄dicatũ est causa subiecti. Cum igitur inhęrentia dicit causam subiecti respectu prædicati: vel prędicati respectu subiecti: cõditio erit possibilis ꝑ se. Item hæc conditio per se est possibilis in rebus, & cõstituit modũ essendi, & sic excludit cãm participẽ ẜm Lin-

Linconiensem. & hoc est tripliciter: Aut enim excludit causam efficientem: aut finalem: & isto modo prima causa solum est per se, quia non habet causam efficientem siue finalem: est enim efficiens & finis omnium. Alio modo excludit causã materialem, & sic intelligẽtiæ sunt per se: licet in intelligentijs per logicum sit reperire quid & quale, qđ est aliud ab eo quod est quid: tamen non est reperire ibi compositionem materiæ cũ forma. Tertio modo per se excludit esse in subiecto: & hæc causa exclusa potest reduci ad causam materialẽ. substantia.n. est causa materialis: vel respectu accidentis quod est in eo: & isto modo tertio, substantia est ens per se. Substantia.n. est ens & non in alio tanquam in subiecto, & sic ergo patet, ꝙ hæc conditio per se: est possibilis in rebus: patet etiam quod sit possibilis in propositionibus.

AD PRIMAM rationem dicitur, ꝙ licet per se dicat causam in propositionibus. nõ tamen hæc est falsa: homo est animal. ¶Ad propositionẽ dr̃. ꝙ licet animal sit idẽ realiter quod homo tñ diuersum est secundum conceptum seu rationem intelligendi, & ideo ut sic potest eẽ causa respectu hominis: vnde idem respectu suiipsius potest esse causa dummodo sit ab alia ratione acceptum. ¶Ad secundam rationem dr̃, ꝙ per se in rebus diuersis excludit diuersam causam, & nõ excludit quãlibet causam in qualibet re. Sed in intelligẽtijs excludit causam materialem, sed nõ efficientem. Similiter in substantijs excludit esse in alio tanquam in subiecto: nõ tamen excludit uniuersalem causam materialem in materialibus, ideo nullum inconueniens sequitur: si tamen quamlibet excluderet causam in isto cui adiungitur, tunc conditio per se nõ esset possibilis in rebus: nisi tantum in prima causa, quę nullam aliam causam hẽt. ¶Contra hoc: si hæc conditio per se dicat causam inhęrendi: tunc hæc esset falsa: homo per se est hõ: quia denotat idem secundum rẽ & rationem, ꝙ sit causa suiipsius. ¶Dicitur ꝙ hæc sit uera. homo per se est hõ. Et ad probationem dr̃, ꝙ ꝑ se in primo mõ dicit causã inhærendi. sed non in quocunq; gradu. Primus.n. modus dicẽdi per se habet tres

gra-

gradus. Primus secundum ꝙ idem dicitur totaliter de se. Alius secundum ꝙ diffinitio prædicatur de diffinito cuiusmodi est differentia & genus. Tertius modus secundum ꝙ pars diffinitionis prædicatur de diffinito: sicut genus uel dr̄ia. Ad formam dr̄, ꝙ per se de primo modo nō dicit causam inhęrendi positiuè: sed excludit causam participem. Est.n. intellectus, ꝙ homo per se est ità homo, ꝙ nō ꝑ aliam causam. Dicit enim Arist. 7. meta. ꝙ quæstio quare homo est homo est quęstio de nihilo: quia quæstio aliquid p̄supponit, & aliq̄d q̄rit, sed hic nihil p̄supponit. Dicit. n. ꝙ q̄rere quare homo est homo: nulla causa. In alijs gradibus eiusdē primi modi per se dicit modum inhærendi, & de alijs duob. gradibus primi modi considerat demonstrator: non autē de primo gradu in quo prædicatur idem de se: & huius ratio est: quia demōstrator vtitur talibus modis in quibus nō est petitio. Sed si accipiatur ista. homo est homo: loco præmissæ semper esset petitio: quia tunc termini ꝓpositionis erunt conuertibiles, & una est dubia æqualiter conclusioni. ut si arguitur: homo est risibilis. homo est homo: ergo homo est risibilis: & iō de primo gradu in quo prædicatur idem de se: non curat demonstrator. In omnibus tamen modis dicēdi per se, in quibus utitur demōstrator: per se dicit causam inhærēdi in illo gradu: in quo demonstrator utitur &c.

Quæst. XVI.

Qveritur an tantū duo sint modi inhærendi per se in propositionibus? Quod non vr̄: primo auctoritate Aristo. qui dicit in capitulo de per se, ꝙ quæcunque dicuntur in simpl'r scibilibus per se: sic sunt sicut inesse prædicantib. aut inesse propter ipsa, per hāc particulam inesse prædicantibus intelligit secundū modum qn̄ subiectum cadit in diffinitione passionis: quæ p̄dicatur de subiecto. ꝑ hāc particulam in esse ꝑꝑ ipsa: intelligit quartū modum. vbi prædicatum ponit ineē subiecto ꝑꝑ cām efficientē in subiecto: ut est hic: Interfectus interijt ꝑꝑ interfectionem. Sed conclusio in demōstratione solū est simpliciter scibilis: igitur cōclusio in demonstratione est ꝑ se secundo modo, & quarto mō. Sed manifestum est, ꝙ

unde nam in for ma Hilar bus dicit... modo dicendi...

in præmiſſis demonſtrationis eſt primus modus dicendi per ſe: ergo ſunt ſaltem tres modi dicendi per ſe in propoſitionibus. non ergo tantum duo. ¶Præterea per Ariſto.per ſe in propoſitionib. dicit cām inhærendi. totiens igitur dr̃ per ſe quotiens dr̃ cauſa. Sed quatuor sũt cauſę. ergo quatuor sũt ẽt modi dicendi per ſe. ¶Hic dr̃ negando cõſequentiam. ſ.quatuor ſunt cauſæ. ergo &c. quia licet p ſe dicat cauſam inhęrendi: tñ perſeitas propoſitionis nõ accipitur per ſe a quacunque cauſa: a cauſa enim finali non accipitur modus dicendi p ſe: quia eſt extrinſeca rei. ¶Cõtra cã finalis maxime cã eſt: eſt enim cauſa cauſarum p Ariſt. Cum per ſe dicit cauſam inhærendi. potius a cã finali accipitur modus perſeitas q̃ ab aliqua alia cã. ¶Item cã efficiens eſt cauſa eatrinſeca rei: & tñ ab ipſa accipitur unus modus dicẽdi per ſe: non obſtante, ꝙ ſit extrinſeca. ¶Item ad principale. in demonſtratione cõcludit paſſio de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti q̃ eſt medium. ergo in demonſtratione per ſe in maiori ꝑdicat paſſio de diffinitione ſubiecti. & in minori ꝑdicat diffinitio ſubiecti de ſubiecto. Ex hoc arguo ſic: alio modo ſunt ꝑmiſſę per ſe & concluſio: qa concl̓ones cũ hoc qđ ſunt per ſe ſunt ꝑꝑ aliud. ſed ꝑmiſſę non ſunt ꝑꝑ aliud: ſed concl̓o in demonſtratione eſt per ſe ſecundo mõ: quia ꝑdicat paſſio de ſubiecto. ergo maior in qua prædicatur paſſio de diffinitione ſubiecti nõ erit per ſe ſecũdo mõ: nec eſt p ſe primo modo: quia ꝑdicatum non cadit in diffinitione ſubiecti. eſt igitur per ſe aliquo modo: & minor in qua prędicatur diffinitio de diffinito eſt per ſe prĩo mõ, ergo plures ſunt modi quã duo. ¶Hic dr̃, ꝙ paſſio non ꝑdicatur de diffinitione ſubiecti: in maiori demonſtratione; ſed de diffinitione paſſionis, & per conſequẽs minor nõ erit per ſe aliquo mõ. ¶Contra. diffinitio paſſionis eſt uniuerſale ꝑdicatum. quia quatuor ſunt ꝑdicata ſm Ariſto. primo topicorum. Quorum unum eſt diffinitio, ſed uniuerſale reſpectu iſtius reſpectu cuius eſt uniuerſale non hẽt propriam rõnem ſubiecti, ſed magis prædicati. ergo diffinitio paſſionis reſpectu ſubiecti non põt proprię ſubijci. ¶Item adhuc ex iſta rõne ſequi-

sequitur, ꝙ sunt tres modi dicendi per se:quia in conclusione est secūdus modus dicendi per se. in minore ꝑ̄dicatur diffinitio passionis de subiecto,& non per se secundo mō,ut probatum est prius. quia alio mō sunt pręmissæ per se & cōcl'o:nec est per se primo mō:quia ꝑ̄dicatum non cadit in diffinitione subiecti: igitur ꝑ̄ter primum & ſm oportet ponere,ꝙ ista minor sit per se aliquo alio mō.& ꝑconsequēs plures sunt modi dicendi ꝑ se q̄ duo. ¶Ad oppositū uidentur esse auctoritates Aristo.quia Arist.postquam posuit primum modum & ſm dicit, quòd quæ neutraliter insunt accidentia sunt:vt uidetur. ergo non sunt plures modi dicendi per se quàm primus & secundus. ¶Item Aristo.volens probare hanc probationē:quæ per se sunt de necessitate insunt in primo capitulo. Quoniam autem ex necessitate &c. ipsā probat inductiuę, & ipsam solum inducit in primo & secundo modo.ergo ut videtur non sunt plures modi dicēdi per se:quàm primus & secundus: vel si sint plures: inductio Aristo. est insufficiens.¶Item propositio dicitur per se ex hoc, ꝙ subiectum cadit in diffinitione prædicati. aut econtra, sed hoc non est nisi duobus modis:ergo tantum sunt modi dicendi per se.

Ad hanc quęstionē dicit Thomas expositor uno modo,ꝙ sunt tres modi dicendi per se in propositionibus demonstrationū. hæc enim præpositio per addita cum hoc relatiuo reciproco q̄d est se:dicit quandam circunstantiam.Sed hoc est dupliciter:vel in rebus, vel in propositionibus. In rebus dicit circunstantiam solitudinis, & sic dicitur ꝙ iste homo ē per se qn̄ solus existit. Sed vt dicit circunstātiam in ꝓpositionibus: dicit circunstantiā in rōne causæ. & hoc tripliciter. Vno modo dicit circūstantiam causæ formalis: sicut hic. Iste homo uiuit per animam. Alio modo dicit circunstātiam causæ materialis,sicut hic: corpus est collocatum per superficiem. Tertio modo dicit circunstantiam causę efficientis, sicut hic:homo est calidus per ignem. Quādo igitur dicit circunstantiam causæ formalis, accipit primus modus: quia in primo mō prædicatū est cā formalis subiecti:q a genus & differentia sunt ꝑtes formales

respectu diffinitum:licet vnũ sit materiale respectu alterius.ideo dicit Aristoteles. in 7.metaphy.ꝙ partes diffinitionis sunt formæ. Quando verò dicit circunstantiã causæ materialis accipitur secundus modus:quia in secundo modo est subiectum per se causa respectu prædicati in ratione causæ materialis. Sed quando dicit circunstantiam causæ efficientis accipitur quartus modus, & ita patet ꝙ sint tres modi dicendi per se in propositionibus, ut primus:secũdus & quartus. Nam tertius modus est modus essendi & non modus inhærendi. ¶Contra illud: si per se dicat circunstantiam in ratione causæ.ab illa causa igitur quæ maxime est causa: maxime dicitur perseitas. Sed causa finalis maxime ē causa: est enim causa causarum secundum Arist. quinto metaphy.ergo a causa finali accipiendus est aliquis modus dicendi per se: sicut ab alijs causis, & ita erunt quatuor modi dicendi per se:& non tantum tres. ¶Itē ꝙ primus modus non accipiatur a causa formali:uidetur quia hæc est per se primo modo:risibilitas est hominis,quia prædicatum cadit in diffinitione subiecti, & tamen homo non est cã formalis respectu risibilis. Similiter hæc est per se primo modo:pater est filij.Nõ tamē filius est causa formalis respectu patris.¶Itē probo ꝙ secundus modus non accipitur a causa materiali: quia causa materialis solũ habet rationem passiuæ potentiæ quæ est contradictionis respectu illius cui est cã. materia.n. est causa qua res potest esse & non esse. Si ergo subiectum respectu passionis solum haberet rõnē causæ materialis: tunc passio de subiecto non prædicaretur necessario,sed contingenter,quod est impossibile.¶Itē Arist. dicit ꝙ quæ neutraliter insunt accidentia sunt: hoc frustra dixisset si plures essent modi quàm primus & secundus.¶Sustinendo expositorem dicendum est ad primam rationē ꝙ a causa finali accipit un⁹ modus dicendi per se: sed non alius modus a quarto, qui accipitur a causa efficiēte,quia causa efficiens non agit, nisi quia mouetur a fine, & ideo cum causa efficiēs & finalis simul sint motiuæ causæ & extrinsecæ secundum ꝙ distinguuntur a forma;ideo ab utraque põt

capi quartus modus: Tunc pôt dici ꝙ quartus modus qñ prædicatũ inest subiecto per cām motiuam extrinsecam siue ista cā sit efficiens propriè, siue finalis: ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ iste sunt ꝑ se risibilitas est hominis: pr̃ est filij: primo modo, qꝛ pdicatum cadit in diffinitione subiecti, & cum dr̃, ꝙ pdicatum non est causa formalis subiecti dr̃ ꝙ pdicatum est cā formalis extẽdendo causam formalem ad illud sine quo intellectus alicuius cõcipi non pôt. & sic est punctus de formali intellectu lineę, quia non possum intelligere lineam sine puncto: ideo in diffinitione lineę cadit: non tanq̃ intrinsecum essentiæ lineæ, sed tanquam illud sine quo ĩtellectus formalis lineæ concipi non potest. ¶ Ad aliud dr̃ ꝙ ista rõ probat ꝙ subiectum respectu passionis non habet solam rõnem causæ materialis, & hoc concedit Thomas sed simul cum hoc habet rationem causæ efficientis. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ Aristoteles dicit istam literam quæ neutraliter insunt &c. sub isto intellectu quæ neutraliter insunt, ita ꝙ prædicatũ non cadit in diffinitione subiecti, nec econtra accidentaliter insunt. ex hoc tñ non sequitur ꝙ sint tm̃ duo modi dicendi per se, quia pluribꝰ modis pôt pdicatum cadere in diffinitione subiecti, vel econtrario. Per hoc ad rõnes principales. ¶ Ad primã patet per hoc qd nũc dictum est. ¶ Ad scdam auctoritatẽ. dr̃ ꝙ Aristoteles supponẽs hanc probationẽ: q̃ ꝑ se se insunt de necessitate insunt. Supponit de quarto mõ. Et quia quartus modus de se manifestus est, iõ Arist. hanc propositionẽ inducit solum in primo modo & secundo, quia illi non sunt ita manifesti, & ex hoc non sequitur ꝙ quartus modus non sit, nec ꝙ Aristo. fuerit insufficiens.

Ad qvæstionem dicit secundum Linconiẽsem, ꝙ tã tum sunt duo modi dicẽdi per se. & rõ est, quia in ppositione per se in qua vnũ de alio enunciatur vnũ ęgredit̃ ex principijs qdditatiuis alterius, & per consequẽs qdditas unius depẽdet a qdditate alterius ĩ essendo: & ex hoc sequitur, ꝙ quidditas vnius hẽt diffiniri per qdditatẽ alterius: quia eadẽ sunt principia essendi & cognoscẽdi ſm Arist. secundo metaphysicæ: ergo a primo ad vltimum propositio ꝑ se est

quando vnum extremũ cadit in diffinitione alterius. Sed vnum cadere in diffinitione alterius poteſt eſſe dupliciter. Vno modo ſic, ꝙ vnum ſit intrinſecum eſſentiæ alterius: ſicut in diffinitione ſpeciei ſubſtantiæ: cadit genus & dr̃ia quæ ſunt intrinſeca eſſentiæ ſpeciei: ſicut animal & rõnale ſunt intrinſeca homini. Alio mõ vnum cadit in diffinitione alterius: non ſicut intrinſecum eſſentię, ſed ſicut additum eſſentiæ, qđ eſt extrinſecum. & iſto mõ ſubiectũ cadit in diffinitione accidentis: ſicut homo cadit in diffinitione riſibilitatis tanq̃ extrinſecum eẽ riſibilitatis: iõ diffinitio accidentis dr̃ diffinitio per additamẽtum. ex hoc ad propoſitum. Cum in propoſitione per ſe neceſſe ſit dnum extremum cadere in diffinitione alterius hoc põt eſſe dupliciter. aut.n.p̄dicatum cadit in diffinitione ſubiecti. & ẽ primus modus: ſuppoſito ꝙ illud quod ſubijcitur natum ſit ſubijci: & qđ p̄dicatur, p̄dicari. & ad illum modum reducuntur oẽs p̄dicationes: in quibus p̄dicãtur cauſa de cauſatis: ſiue in recto vt hõ eſt aĩal. ſiue in obliquo: ut riſibilitas eſt hoĩs. quia ſubiectum eſt cauſa reſpectu ſuæ paſſionis. Alio mõ in propoſitione per ſe: ſubiectũ cadit in diffinitione p̄dicati. & ſic ſit ſecundus modus dicendi ꝑ ſe. Et ad iſtum modum reducuntur oẽs tales p̄dicationes in quibus cauſata p̄dicãtur de cauſis: retenta priori conditione, ꝙ illud ſubijciatur qđ natum eſt ſubijci. & p̄dicetur qđ natum eſt p̄dicari. & cum unum extremũ non poſſit cadere in diffinitione alterius, niſi duobus modis, quia uel p̄dicatũ cadit in diffinitionę ſubiecti: vel econtra: iõ tm̃ ſunt duo modi dicendi per ſe. Ideo dicit Ariſt. ꝙ quæ neutraliter inſunt accidentia ſunt. Per hæc patet ad hmõi inſtãtias ſi fiant in illa: animal eſt hõ: ſubiectum eſt cã prædicati: ſic in iſta. riſibile eſt hõ: prædicatum eſt cauſa diffiniẽs ſubiectnm: ergo animal eſt homo: eſt per ſe ſecũdo modo, & ſimiliter hæc: riſibile eſt hõ. eſt per ſe primo modo: quia prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti. Ad hæc dicendũ eſt, ꝙ iſtæ inſtãtiæ non ſunt rectę: quia in oĩbus modis dicendi per ſe requiritur vna conditio generalis. videlicet ꝙ ſubiectũ ſit natum ſubijci & p̄dicatũ natum p̄dicari. & hoc eſt qđ

Arist.dicit postea.subijcitur aūt nobis in demonstratione illud qd est natum subijci sicut lignum. & pdicatur qd natum est pdicari. Sed in istis instantijs nō subijcit qd natum est subijci.aīal.n. non est natum subijci respectu hois. nec risibile natum ē subijci respectu hominis. passio.n.est magis nata prædicari q̄ subijci respectu subiecti. Ideo hæc non est per se risibile est hō.nec ista: animal est hō.¶Tu dicis, ꝙ diffinitum natum est subijci respectu diffinitionis, & etiā diffinitū natū est subijci respectu partium diffinitionis:quia diffinitum ad diffinitionem, & ad suas partes comparatur, ut quid.Sed risibile diffinitur per hominē ergo natum est subijci.¶Dicitur ꝙ duplex est diffinitio Vna essentialis:altera per additamentum. In diffinitione essentiali diffinitum natum est subijci respectu partium diffinitionis:quia ad illas comparantur ut quid. tanq̄ ad suam propriam essentiam. Sed in diffinitione per additamētum nō oportet diffinitum esse natum subijci respectu cuiuscunque partis diffinitionis:quia nō respectu subiecti. non enim comparatur ad utranq; partem ut quid.sed ad unam ut quid.ad aliam uerò ut quale:ut patet in isto exemplo. Simū est nasus cauus. simū cōparatur ad nasum,vt quale per hoc ꝙ est sibi additu. Sed ad cauum comparatur vt quid.sicut omne inferius comparatur ad suum superius per modum quid in eodem genere. ¶Ad aliud dr̄, ꝙ Linconiensis hanc literā exposuit. quòd Aristo. non intelligit ꝙ conclusio in demōstratione sit per se in duplici genere causæ, sicut exposuit Thomas. Sed Aristo. intelligit per illam literam, ꝙ duo modi sunt in demonstratione, ut primus & secūdus, & sic exponitur litera per Linconiensem. scilicet quæcūque dicuntur in simpliciter scibilibus : hoc est in demonstrationibus : sic sunt per se sicut in esse prædicantib. hoc est primo modo ubi prædicatum est causa subiecti : aut in esse propter ipsa:hoc est propter subiecta,sicut in secundo modo. ubi subiectum est causa prædicati. ¶Ad aliud dr̄ negando hanc cōsequentiam quatuor sunt causæ, ergo quatuor sunt modi dicendi per se. ¶Ad probationē cū dicitur, ꝙ modus dicendi per se:accipitur a cā.Dicendum,

dum, ꝙ non sub rõne particulari qua causæ distinguũtur ab inuicem. Sed accipit a cã sub altera illarũ duarũ conditionum ſm ꝙ subiectum est cã prædicati vel p̄dicatum subiecti. & isto mõ tm̃ accipiũtur duo modi dicendi per se. ¶ Ad aliud principale dr̃, ꝙ in demõstratione passio prædicatur de diffinitione subiecti in maiori. & hoc in demõstratione potissima, & sic est maior per se secundo modo. silr̃ conclusio in qua prædicat̃ passio de subiecto. Sed minor est de esse primo modo, q̃a in minori prędicatur diffinitio subiecti de subiecto. & sic tñ duo sunt modi dicendi per se in demõstratione. ¶ Ad formam dr̃, ꝙ nõ oportet maior esse ꝑ se alio modo q̄ sit conclusio. quia eodem modo dicẽdi per se p̄dicatur passio de subiecto, & de diffinitione subiecti: q̃a in utraque propositione subiectum est causa prædicati: licet in una implicite, scilicet vbi subijcitur subiectũ, & in alia explicite vbi subijcitur diffinitio: tamen vtrobique est secundus modus. ¶ Intelligendum tamen est, ꝙ aliter est per se maior & conclusio: quia in alio gradu secundi modi. Secundus enim modus habet pluresgradus, sicut primus mod⁹: q̃a in primo modo est vnus gradus secundum quẽ diffinitio materialis prædicatur de diffinito. Alio modus est secundum quem diffinitio formalis & finalis prædicãtur de diffinito. & tñ vtrobique est primus modus dicẽdi per se: ꝙ autem aliter & aliter sit alius gradus ostendo per Aristotelem: vbi ponit quòd diffinitio est incorruptibilium. dicit ibi quòd quædam enim diffinitio est conclusio demonstrationis: vel diffinitio materialis. & quædam est principium demonstrationis, ut diffinitio formalis. & quædam est tota demõstratio sola positione differens. Cum ergo diffinitio materialis sit conclusio: & diffinitio formalis principium: alius est gradus. Eodem in proposito passio prædicatur de suo subiecto secundo modo in cõclusione, & passio de diffinitione subiecti secũdo modo in maiori: tamen utrobique est secundus modus. Sed quia in uno gradu est conclusio, & in alio est principium: ideo diuersi sunt gradus secundi modi. ¶ Vlterius intelligendum est, sicut dicit Linconiensis.

ſis. quod Ariſtoteles ponit tertium modũ qui eſt modus eſſendi. & quartum modum qui eſt modus cauſandi propter completionem ſui ſermonis. non tamen ſũt modi inhęrẽdi niſi duo ſcilicet primus & ſecundus.

Quæſt. XVII.

Quærit an iſta ſit per ſe. homo eſt animal? Videtur quod nõ: qa hæc eſt per accidens rationale eſt animal: ergo & hęc animal rationale eſt aĩal. & ulterius igitur hæc eſt per accidens. hõ eſt aĩal: qa aĩal ratione & hõ idẽ ſignificãt. Prima cõſequẽtia patet: qa hęc eſt ꝑ accidens. hõ albus eſt hõ. quia hæc eſt ꝑ accidens. albũ eſt homo. igitur a ſimili hęc eſt ꝑ accidens. animal rationale eſt aĩal, quia hęc eſt ꝑ accidens rationale eſt animal. ¶Hic dicitur negando primã cõſequentiã. Et ad probationẽ dicitur ꝙ nõ eſt ſimile, quia hõ albus nõ eſt unũ ſimplr: ſed vnũ aggregatum. hõ enim & album ſunt duę res diuerſorum generum. Ideo nõ poſſunt facere unum ſimpliciter, propter hoc, licet de homine albo prædicetur hõ per accidens: ſicut de albo, nõ tamẽ eſt ſic ex alia parte. ¶Contra hæc eſt per accidẽs. hõ albus eſt hõ. ſicut hæc album eſt hõ. propter ꝙ hõ ſub ratione albi accipit: ergo hæc erit per accñs aĩal rationale eſt aĩal: ſicut hæc, rationale eſt aĩal, quia aĩal ſub ratione rationalis accipit. Et hæc conſequentia cõfirmatur per hoc, qa quod extraneatur alicui ꝙ eſt in aliquo formali conceptui: extraneatur toti conceptui. ¶Item ad principale, pars non prędicatur de toto ꝑ ſe. Hęc enim nõ eſt vera. Archa eſt lignum ſecũdum Ari. 7. meta. ſed aĩal ẽ pars hoĩs, ergo non per ſe prædicatur de hoĩe. ¶Hic dicitur qđ duplex eſt pars. ſ. realis & rationis. Pars realis non poteſt prędicari de toto per ſe. pars tamen rationis bene poteſt: huiuſmodi ſunt animal & rationale reſpectu hoĩs. ¶Cõtra per Ariſtotelẽ in 7. meta. diffinitio eſt ſermo habens partes, & ſicut tota diffinitio ad totam rem, ſic pars diffinitionis ad partem rei. Sed tota diffinitio ſignificat totam rem: ergo pars partem. genus & differentia ſũt partes diffinitionis. ergo ſunt partes diffiniti. ergo pars. &cęt. ¶Item in diffinitione

duplex eſt

tione non est nugatio ut supono: quia nihil superfluum nec diminutum continetur: ergo nec genus nec differentia possunt idem significare, quia tūc esset nugatio, ergo significant realiter aliud & aliud: & sunt partes constituentes diffinitum, ergo sunt realiter diuersę partes. ¶ Ad principa de genus & species ut animal & homo, vel imponuntur a diuersis formis, uel a gradibus eiusdem formę. Sed cum aliqua duo imponuntur a diuersis formis, vnum non potest per se p̄dicari de altero: ergo animal non potest per se prędicari de homine. minor patet, quia musicum per accidens prædicatur de albo, quia utrunque imponitur a diuersa forma, simil'r maior patet, quia homo imponitur ab intellectiua, animal a sensitiua. ¶ Dicitur quod minor non est uniuersaliter uera. Et ad probationem. quod procedit cum aliqua duo imponuntur a diuersis formis quarum una non includit aliā. Intellectiua autem includit sensitiuam. Ideo animal de homine per se potest prędicari licet musicū de albo nō prædicetur, qa musica a qua imponit' musicus non includit albedinē: a qua imponitur albū, nec econtra. ¶ Contra. si intellectiua sensitiuam ĩcluderet: aut ergo includit illam sicut ĩferius suum superius, aut sicut completū incompletū. Non primo modo: quia qua ratione intellectiua esset inferius ad sensitiuam: eadem ratione formę bruti se haberet ut inferius ad sensitiuam: tunc sequeretur quod forma bruti & intellectiua essent diuersę species, quia habent aliq̄d in quo conueniunt ut sensitiuam, & secūdum se differunt: ergo essent species differentes, quod est inconueniens. Si autem secundo modo, tunc non est uera prædicatio unius de alio: nec per consequens animal de homine propter talem inclusionem, propterea quia si sic hęc esset per se tetragonum est trigonū, quia unum alterum includit. ¶ Ad oppositum est Ari. dicit enim quod primus modus dicendi per se est quando prædicatum cadit in diffinitione subiecti indicante quid sit subiectum. sed animal in diffinitione hominis cadit, ergo est per se primo modo.

AD QVAESTIONEM dicitur quod est per se primo modo, homo est animal propter rationem tactam. ¶ Intelligendum est tamen propter rationes qd genus & differentia significant diuersam partem conceptus hominis, aliter in diffinitione esset nugatio. Si enim idē totum significaret genus per se & differentia per se, quod significat species. Tunc idem intellectus in diffinitione poneretur bis, nec excusaret diuersa ratio, quia si sic tunc hic non esset nugatio, homo animal, quia diuersa est ratio hominis & animalis sub qua utrūq; significatur. Ideo oportet dicere quod genus & differentia significat partes conceptus hominis, primo & determinate. genus enim determinate significat partem materialem, & differentia distincte partem formalem, sicut species distincta significat totum compositum, tamen genus & differentia significant per modum totius, & ideo totum significat confuso modo. quod species modo determinato significat, & per hoc distinguitur a partibus realibus, partes enim reales accipiuntur per modum partis & non per modum totius.

AD PRIMAM rationem dicitur sicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc dicitur quod hæc est per accidens, homo albus est homo, non solum propter hoc quod homo accipitur sub ratione albi. sed propter hoc etiam quia hoc quod dico homo sub ratione albi accipit. & similiter pro eo quod ista non faciunt unum per se, sed unū per accidens, quia sunt res diuersorum generum. similiter licet animal accipiatur sub ratione rationalis ex alia parte, non tamen hæc est per accidens: animal rationale est animal, quia ex illis duob. fit unus conceptus speciei & hominis, cui per se inest animal. & ideo nō est simile. ¶ Ad aliam confirmationem dicitur. quod hæc propositio est falsa scilicet quod per accidens inest formali conceptui alicuius, per accidens inest illi in quo est illud formale, & hoc si ex illo materiali & formali fit unum compositum per se, in quo composito includitur prædicatum ratione alterius partis

tis: ut partis materialis. Hęc tamen est uera. s. quod per accidens inest conceptui formali alicuius, ei non inest per se. i. illi conceptui. Aliud est enim loq. de formali in conceptu speciei: & de formali conceptu speciei: quia formalis conceptus speciei est conceptus eiusdem compositus ex genere & differentia: sed formale in conceptu est differentia. Tunc breuiter dico quod & si aliquid repugnet formali in conceptu cum modo perseitatis: dummodo tamen non repugnet cōceptui speciei uel alteri qđ includitur in specie, erit in toto per se: quia tunc est p se primo modo. Cum prædicatum includitur in qđ quid subiecti: siue in conceptu formali subiecti: quod autem hoc sit ratione materialis in conceptu, uel formalis: hoc accidit. ¶ Ad aliud dicitur sicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc dicitur quod sicut tota diffinitio significat totam rem determinate: ita pars partē cōceptus speciei: sed ex hoc non sequitur, quod genus significet partem realem: quia licet genus significet partem, non tamen per modum partis, & in hoc distinguit a parte reali. ¶ Ad aliud concedo quod genus distincte & determinate significat rem diuersam ab alia re quam significat differentia, & similiter concedendum est quod significat partem conceptus in homine, tamen ex istis diuisim inferre coniunctim. s. quod genus significat partem diuersam realem, fallacia est secūdum accidens. Sicut hic, iste est monachus & est niger. ergo &c. quia ad aliud refertur realitas: & ad aliud partialitas, pars enim realis sicut dictum est accipitur p modum partis. sed animal non significat hominem p modum partis. ¶ Ad aliud principale dicitur, quod licet homo & animal a diuersis formis imponantur, hæc tamen potest esse per se homo est animal, licet est, sensitiuum a quo imponitur animal non includatur in intellectiuo per se, tamen quia in homine non est oppositio inter sensitiuum & intellectiuum. Sed sensitiuū est principiū quod est materiale respectu intellectiui. siue ponantur ista principia esse diuersę formę, siue diuersi gradus in illa forma, ideo animal per se includitur in homine. Rō autē falsum

sum supponit. hoc: si quod ad hoc quod propositio sit per se primo modo oporteat formale in subiecto p se includere formale in prędicato. Sed illud non est uerum, ad hoc enim quod propositio sit per se sufficit qđ prædicatum in subiecto includatur uel ratione formalis subiecti, uel ratione materialis. Ratione formalis vt hic, homo est rationalis. Ratione materialis ut hic, homo est animal. Ratione utriusque, homo est animal rationale. ¶Rationes contra primam responsionem concludunt uerum. concludunt enim quod ad hoc ꝙ propositio sit p se nō oportet predicatum in subiecto includi ratione formaliter prædicati: nec oportet formale prædicati includi in formale subiecti. quod autem hoc inueniatur: hoc aliquando accidit &c.

Quæst. XVIII.

Quæritur an hoc sit p se: animal est homo? qđ sic uidetur homo per se est animal, ergo animal per se est homo. Antecedens est uerum. ergo & consequens. Probatur consequentia per conuersionē simplicem. ¶Item sequitur homo est animal: ergo animal est homo: conuertibiliter ergo eodē addito utrobique adhuc sequitur, ergo addita hac conditione per se sequitur. ¶Item per Ari. in primo huius, capitulo đ per se: illa propositio est per se secundo modo, in qua subiectum cadit in diffinitione prædicati, sed animal cadit in diffinitione hominis, ergo hæc animal est homo, est per se secundo modo. ¶Item aut est per se aut p accidens, si per se, habeo propositum, nōn est autem per accidens, quia propositio p accidens dicitur tripliciter. Aut quia accidens accidit subiecto, aut quia subiectū accidit accidenti, aut quia accidens accidit accidenti, sicut album est musicū. Sed hæc animal est homo: nullo istorum modorum est p accidens, quia vnum extremum non est accidens respectu alterius, ergo hæc non est per accidens. ¶Itē Aristo. in primo huius ponit hanc propositionem, ꝗ de necessitate insunt per se insunt, & hoc probat, quia quæ de necessitate insunt aut insunt per se aut per accidens, nō per accidens. qa

ac-

accidentia nō insunt de necessitate. sed de necessitate hō inest aīali. ergo homo p se inest aīali. ergo hic est p se aīal est homo. ¶Item hō & aīal significant eādem essentiam: sed essentia inest sibiipsi per se & non per additum. ergo hæc est per se, animal est homo. ¶Itē aut est per se aut per accidens, si p se habeo propositum, si per accidens, ergo per additum. quæro tunc de isto addito aut hoc prędicatum hō ei inest per se aut per accidens additum. si per se eadē ratione fuit standum in primo. si per additum quærendum est de isto addito, & sic est processus in infinitum. ¶Ad oppositū, si hęc esset per se, cū per se psupponat de oī, hæc esset per se: oē aīal est hō, consequens est falsum: ergo & antecedens. ¶Item si hæc esset per se, aut primo modo, aut secundo modo, aut quarto modo, quia de tertio non est dubium, qa tertius modus est modus essendi & nō modus inhærendi. Non primo modo, quia prædicatū cadit in diffinitione subiecti, sed homo non cadit in diffinitione animalis. nec secundo modo, quia in secūdo modo passio prędicatur de subiecto, sic non est in ꝓposito. ergo &c. nec in quarto modo, quia quartus modus est quando subiectum est causa efficiens prędicati, sed in animali non est cā efficiens respectu hominis, ergo hæc non est per se aliquo modo.

Ad qvaestionem dicit, quod hæc non est per se aliquo modo: animal est homo. Et huius ratio est: quia si esset per se, cum prædicatum & subiectum maxime important eādem essentiā, maxime uideretur quod essent p se primo modo. sed nō est per se primo modo, quia in primo modo prædicatum cadit in diffinitione indicante primo quid subiecti, sed homo non cadit in diffinitione animalis, sed potius econueso. ¶Intelligendum tamen quod propositio tripliciter dr̄ per accidens secundum rationes prædictas. ¶Vno modo, qn̄ unum extremum est accidens alteri inhærens: sicut patet hic: homo est albus, & adhuc fit propositio potest esse per accidēs tripliciter. Vno modo quādo accidēs accidit subiecto sicut hic, homo est albus. Secundo modo quando subiectum prædicatur de accidente sicut

cut hic: album est homo. Et tertio modo quando accidens prædicatur de accidẽte accidentaliter sicut hic, album est musicum: & dico accidentaliter ꝑ tanto. qa in ista album est coloratũ ꝑdicatur accidens in concreto de accidente in concreto: & tamẽ per accidẽs, sed per se, quia quodlibet interius rationem quid habet respectu superioris. ¶Secũdo modo dr̃ ꝓpositio ꝑ accidens secundum quod distinguitur contra propõnẽ primo ueram, & sic hæc est per accidens: Isocheles hẽt tres &c. quia hæc non est primo uera. ¶Tertio modo dicitur propositio per accidens, quando prædicatum significat eandem essentiã cum subiecto, utrum est extremum intellectui subiecti, & hoc modo hæc est per accidens, animal est homo. & similiter cum inferius prædicatur de superiori, contingit enim tunc intelligere superius non intelligendo inferius.

Ad primam rationem dicitur quod hæc, homo per se est animal, non debet cõuerti in hanc, aĩal per se est homo. non enim debet cõuerti simpliciter sub omni ratione, & ratio impediens est accepta ab ista conditione per se, per se enim præsupponit dẽ omni: & ideo si conuerteretur simpliciter, tunc uniuersalis affirmatiua conuerteretur simpliciter, & sic sequeretur: omnis hõ est aĩal: ergo omne aĩal est homo. Sed hoc est falsum. ergo illa non debet sic conuerti simpliciter cũ hac cõditione per se: sed debet sic conuerti, homo per se est aĩal, ergo aĩal est hõ. sicut hæc exclusiua habet cõuerti, tantum hõ ẽ aĩal, ergo aĩal est hõ, uel oportet dicere quod ꝓpositiones ꝑ se non conuertantur propter extraneam rationem quã faciunt modi. uel oportet dicer̃ qđ cõuertẽtur nõ retẽtis eisdẽ modis in conuertente & sua conuersa. ¶Ad aliud dr̃ qđ per se facit extraneitatem, quia præsupponit de oĩ: iõ non ualet quod conuertatur cum hac conditione per se. ¶Ad formã dr̃ ꝙ hęc ꝓpõ, cõuertibilia eodẽ addito utrobique adhuc sũt cõuertibilia; est intelligẽda quãdo illud additũ nõ facit extraneitatẽ, & ita qđ nõ includit uniuersalitatẽ uel necessitatẽ ĩpediẽtẽ conuersionẽ; sed per se licet nõ sit uľitas, tñ ꝑsupponit uľitatem. ¶Ad aliud

aliud dico quod illa propositio est per se secudo modo quando subiectum cadit in diffinitione prædicati quod est passio: sed hõ non est passio respectu animalis. ideo licet animal ꝙ subiicitur in diffinitione cadat: tamen non erit secundus modus.¶ Ad aliud dico quod est per accidens.¶ Ad probationem quod hæc diuisio propositionis per accidens quam ponit Arist. in primo posteriorum intelligenda est de propositione per accidens, cuius unum extremum accidentaliter inest alteri: ut dictum est in propositione. Sed hæc: animal est homo: non est per accidens illo modo: sed est per accidens: quia prædicatum est extra intellectum subiecti, & non quia prædicatum est accidens respectu subiecti uel ecõtra. ¶ Ad aliud dicitur quod hæc propositio est uera, quę de necessitate insunt per se insunt: quando illud quod subiicitur natum est subiici, Sed animal non est natum subiici respectu hominis: ideo in talibus non est propositio intelligenda. ¶ Ad aliud dico quod hæc propositio: quod uere est, nulli accidit, est intelligenda accipiendo propositionem per accidens illo modo. illud. n. quod per se est: ut substãtia, non accidit alteri sicut accidens accidit subiecto: sic intelligit Ari. potest tamen alteri accidere tanquã id quod est extra intellectũ subiecti. ¶ Ad aliud dicendum est quod licet prædicatum & subiectum significẽt eandem essentiam: ex hoc non sequitur talem ꝓpositionem esse per se. sed hæc est per accidens. aĩal ẽ homo, quia ꝑ additum ut per hanc homo est homo: sed non est intelligendum quod hoc sit per additum tãquam aliquid quod est additum essentiæ animalis: q̃a est eadem essentia hominis & animalis: immo est ꝑ additum: quia per aliquid q̃d est extra intellectũ. animal enim sentit cõmuniori mõ quam homo: ideo intelligi potest: licet non intelligatur homo, & sic uocãdo additum quod est extra intellectum: animal est homo ꝑ additum: quia per hominẽ. ¶ Ad ultimum per idem: ꝙ animal est homo: non est ꝑ se, sed per additum ut dictũ est. Et cum quæritur de illo addito aut illi addito inest homo per se aut per additum. Dico quod ibi inest ꝑ

se: quia hæc est per se: homo est homo. Et cum dicitur eadem ratione standum fuit in primo. Dicitur ꝙ nõ quia homo nõ intelligitur: nisi intelligẽdo animal: sed animal potest intelligi. & si homo non intelligatur &c.

Quæst. XIX.

QVæritur an propositio sit ꝑ se primo modo in qua prædicatum & subiectum significãt idẽ? ꝙ nõ uidetur: quia tũc hęc esset per se: homo est humanitas. quæ tamẽ falsa est. ¶ Dicitur, ꝙ non sequitur hanc propositionem esse ꝑ se: quia primus modus non est solum ex hoc, ꝙ subiectum & prædicatum significant eandem essentiam: sed ex hoc ꝙ eãdem essentiam significant sub modis non extraneis: sed homo & humanitas significant sub modis significandi extraneis: modo homo significat per modum concreti, & humanitas per modum abstracti. ergo hæc nõ est per se. ¶ Cõtra tanta est repugnantia, uel maior inter determinatum & indeterminatũ quanta inter modum abstracti & concreti. sed non obstante, ꝙ animal sentit per modũ indeterminati; hæc tamen est uera primo modo: homo est animal: ergo eadem ratione non obstante oppositione inter modum concreti & abstracti. hęc est per se: homo est humanitas. ¶ Item homo est abstractũ: quia denominatiuè dicit ab eo humanum: ergo ut uidetur homo nõ significat per modum concreti: quia abstractum non potest habere modum concreti: quia per te modus concreti & abstracti sunt oppositi: & opposita non sunt simul in eodẽ. ¶ Item ad principale: si propositio esset ꝑ se primo modo ex hoc, ꝙ subiectum & prędicatum significant idẽ: tunc hic esset per se: chimera est chimera: similiter non ens est non ens. sed hoc est falsum: quia prædicatum alteri per se inesse præsupponit subiectum esse. ergo antecedens falsum. ergo. ¶ Ad oppositum in primo modo prædicatum cadit in diffinitione indicante quid subiecti. ergo nullo modo prædicatum & subiectum significant idem.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ propositio est per se quãdo prædicatum & subiectũ significant eandem essentiã. vel quando prædicatum in intellectu essentiali subiecti in-

includit.Sed tamē vltra hoc requiritur ꝙ illud quod ſubijcitur natum ſit ſubijci:& quod prædicatur prædicari.Similiter reqritur cā ſine qua nō.ſ.ꝙ ſint modi ꝓportionales ſub quibus prædicatū ineſt ſubiecto. Vnde ꝑ ſe cauſa quare propoſitio eſt per ſe primo modo: eſt ex hoc quod prædicatū cadit in diffinitione ſubiecti: vel eſt tota quidditas ſubiecti:cauſa ſine qua nō eſt corrñdentia determinata modorum ſignificandi.

Ad primam rationem ſic dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dico, quod non eſt ſimile đ modo abſtracti & concreti: & de modo determinati & indeterminati: qa modus abſtracti eſt modus ſub quo nomē imponitur ad ſignificandum abſtractū: ideo talis modus cadit in unione prædicati cum ſubiecto non tanquā illud qđ vnit:ſed tanquam determinata ratio ſub qua res cuius eſt modus alteri ſimpliciter vnitur.Ideo hęc eſt falſa:homo eſt humanitas.Sed modus indeterminati non cadit in vnione prędicati cum ſubiecto:nec ut pars unita: nec tanquam determinata ratio ſub qua unum alteri unitur: quia ille modus eſt rei ſolum per comparationem ad intelligentem:& nō eſt modus ſub quo uox imponitur ad ſignificandū: & ideo non oportet hanc eſſe falſam: homo eſt animal propter tales modos extraneos: quia illi modi nullo modo in unione cadunt ut dictum eſt. ¶Ad aliud dicitur quia homo eſt concretū & abſtractum reſpectu diuerſorum. eſt enim abſtractum reſpectu humani: & eſt concretum ratione humanitatis.& tamen non ſequitur oppoſitos modos eſſe in eodem: quia illi modi referuntur ad diuerſa.¶Auicenna tamen aliter dicit ad rationem principalem qđ humanitas & homo nō idē ſignificant. ſed humanitas ſignificat formam ꝑ quam homo eſt id qđ eſt, ſed homo ſignificat compoſitum. ¶Ad ultimum dico, quod hęc eſt ꝑ ſe:chimera eſt chimera: & ſimiliter non ens eſt non ens: primo modo. nō tamē ſub illo genere primus modus pertinet ad demonſtratorem:quia prædicatum non eſt cauſa ſubiecti:nec econtra. idem enim reſpectu ſuiipſius non eſt cauſa. ¶Ad probationem: dicitur quod per ſe ineſſe: non præſupponit hoc eſſe:

nisi actualitate extremi. ergo &c.

Quæst. XX.

QVæritur An genus & differētia cōiunctim vel diuisim sint ī primo mō dicēdi p se. & hoc est quærere: an hoc sit p se: hō est aīal rōnale. Quod nō uidet. Voces sunt notę passionū quæ sunt in aīa. Sed alia passio est quā significat aīal & quā significat hō. similiter alia similitudo uel passio quam significat homo & quā significat rationale ī anima. igit propositio enuncians hanc passionem esse illam: falsa est: sed hæc est huiusmodi. ergo &c. minor patet: quia propositio enunciat significatum de significato: igitur sequitur quod hęc non est per se. ¶ Dicitur quod licet alia sit similitudo quā significat homo & animal. tamen hęc ꝓpositio nō est falsa: qa supposito ꝙ quęlibet uox significat passionē in aīa: illā tamen non signāt absolute: sed quatenus similitudo est signū rei: sicut oratio in scripto non significat uoces ꝓlatas nisi quatenus uox prolata est signum rei: & ideo sicut orō in scripto nō signāt illā uocē esse aliā: quia tunc significaret falsum: sed significat illam rem inesse alteri: eodem modo uox prolata non significat hanc passionem esse illam: sed hanc rē cuius est passio inesse illius rei cuius est alia passio: iō hęc est uera: homo est aīal rationale: licet sit alia similitudo subiecti & alia prędicati in anima. ¶ Cōtra. si hęc uox significaret similitudinem & ex consequenti significaret rem: tunc sequeretur quod quęlibet uox esset analoga seu ęquiuoca. similiter sequeretur qd quęlibet uox significaret primo accidens: quia passio in anima est accidens. Similiter hoc dato per responsionem habetur propositum: quia attributio est ratione primorū significatorum subiecti & pdicati. pbo: qa terminus illud idē subijcit & pdicat primo quod significat primo. si igitur significat quilibet terminus passionem in anima: & alia est passio hominis in anima & passio animalis siue rationalis. iō propositio quæ primo significat hoc de illo falsa est.

¶ Item ad principale. ad hoc quod propositio sit per se: oportet quod conceptus prædicati includatur in cōceptu subiecti. sed conceptus

ceptus animalis ꝟ rõnalis nõ includit in hoīe. igit̄ hęc nõ erit per se primo modo. ꝓbo minorē. cõceptus hoīs est simplex & cõceptus animalis similiter est simplex & simil'r rõnalis. sed duo intellectus simplices nõ possunt includi in uno simplici. igit̄ &c. ¶ Dicit̄ ꝙ licet cõceptus animalis & rõnalis sint simplices: sunt tantum simpliciores quam conceptus simplex hominis. sed quod duo intellectus simplices in tertio intellectu simplici includantur simpliciores illo: nõ est inconueniens. ¶ Contra. impossibile est duo simplicia inquantum duo quantumcunque sint simplicia: includi in aliquo tertio simplici. ꝓbo: quia intellectus simplex ad quę se conuertit totaliter se conuertit. intellectus enim in intelligendo vnum simpliciter non potest intelligere aliud simplex: sed intellectus hominis est simplex: & intellect⁹ animalis: igitur dum includit intellectum hominis nõ potest includere intellectū animalis & eadem ratione hec rationalis. illi igit̄ duo intellectus sub una qualitate in intellectu hominis nõ includuntur &c. ¶ Ad hoc dicitur, quod illi intellectus qui inter se duo sunt & distincti ſm ꝙ sunt partes in diffinitione sunt in diffinito mõ cõfuso: & ideo dicit Arist. qđ diffinitio se habet ad intellectū simplicē sicut videre uel audire: qđ exponit Lincontensis dicens qđ duplex est uisibile. quoddā inuolutem: & tale confuso modo se offert uisui. aliud euolutum & expansum: & tale se distincte offert sēsui: Similiter audibile quoddam est confusum & quoddam est distinctum: sed uoces secundum quod sensui & auditui apparent, eo modo diffiniuntur. Et ut sic cognoscūtur ab intellectu simplici confuso modo: & tamen diffinitio cognoscitur ab intellectu simplici modo determinato. ideo necesse est ponere quod partes quę includuntur in diffinitione magis cognoscantur in diffinitione quam in diffinito aliter non faceret diffinitio cognitionem de diffinito magis quam econtra. Per hoc ad formam quod duo intellectus simplices secundum quod inter se sunt diuisi distincti in diffinito includuntur modo confuso. ¶ Contra. diffinitio est eadem cum diffinito: igitur si in diffinitione erunt duo intel-

intellectus distincti. igitur duo intellectns distincti & diuisi essent primo idem in intellectui uni:sed hoc nõ est intelligibile. igitur &c. ¶ Ad oppositum est Aristoteles. AD QVAESTIONEM dicitur, quod partes diffinitionis coniunctim & diuisim prædicatur de diffinito primo modo: & huius rõ est: quia tũc est primus modus quando subiectum egredit̃ a principijs prædicati siue a prædicato secundum se: quod dicitur ꝑpter genus generalissimum. generalissimum.n. prædicatur de ꝑ se contentis. & tamen subiectum nõ põt egredi a principijs generalissimi: quia principium nõ hñt: nõ enim habet genus supius uel drãm. Sed subiectum egreditur a generalissimo tãquã ex cã. generalissimũ.n.ut substantia quæ substantia prædicat̃ de homine: est causa quare homo est substantia. ex hoc enim est homo substantia: qa substãtia inclusa in hoĩe est substantia. Sed quando prædicatur partes diffinitionis de diffinito cõiunctim uel diuisim: illa sunt causa a qua progreditur subiectum. igitur est primus modus dicendi per se. ¶ Item per Aristote. literam qui dicit quod primus modus dicendi per se est quando prędicatum cadit in diffinitione indicante quid est subiectũ. ¶ Intelligendũ est tamẽ ꝑpter rationes, qđ uox significans passionẽ in aĩa & rẽ extra. non dicitur significare duo. nõ enim sigñat passionẽ nisi ut est signum rei: & ubi unum est propter alterũ, ibi est tm̃ unũ. ¶ Aliud est intelligendum ꝑꝑ secundam rationem. quod partes diffinitionis quę sunt diuersi conceptus inter se primo: sunt idẽ conceptui speciei qui vnus est. ita quod unitas ad conceptum speciei referatur, & dualitas ad conceptum generis & differẽtiæ. Per hoc ad ratiões. AD PRIMAM sicut dicebatur ad rationem cõtradico, quod non sequitur omne nomen est analogum, quia nomen non sigñat passionem nisi quia signum rei, unde non terminatur ibi uox in significando passionem: & ideo tantum unum significat, quia ubi est unũ propter alterum est ibidẽ tantum unũ. ¶ Ad aliud eodem modo dicit̃ quod non sequitur quodlibet nomen significare accidẽs, non. n. nomen significat passionẽ absolute: sed ut est repræsen-

ſentatiua rei: & ideo non ſignificat accidens. non enim indicatum eſt ſignificatum nominis p illam paſſionē, ſed potius illud cuius eſt illa paſſio ſimilitudo: ¶ Ad aliud dr̄ quod non ſequitur propoſitionem eſſe falſam quamlibet. non enim ſignificat propoſitio vnā paſſionem eſſe falsā: ſed ſignificat vnam rem eſſe alteram, quia paſſionem non ſignificat niſi quatenus repsētat. ¶Ad aliud ſicut dicebatur. ¶Ad aliud ī contrariū, ut dicebaē. ¶ Ad ultimū patet in poſitiōe: qđ nō eſt inconueniēs, ad quod deducitur quod duo intellectus diſtincti ſint primo idem uni intellectu ſimplici confuſo: & quod ad hoc quod illi duo intellectus partium in diffinitione faciant cognitionem de diffinito: oportet quod ſint diſtincti quodammodo ut oſtenſum eſt prius: quia aliter non magis facerent cognitionem de diffinito quam econtra. ¶Contra. ſi in diffinitione ſint duo intellectus ſimplices & diuerſi ſecundum ſe, qualiter poteſt tota diffinitio intelligi uno intellectui ſimplici. ¶ Dicitur quod in intellectu ſimplici ſunt gradus ſecundum maiorē ſimplicitatem & minorem. magis enim ſimpliciter intelligitur animal rationale & hoc ſimplicius quam animal album, & tamen omnia illa intellectu ſimplici intelligi poſſunt: licet ſecundum maiorem & minorem ſimplicitatem. oportet tamē, quod quādo talia duo intelliguntur intellectu ſimplici. quod materiale intelligatur ſub ratione formali. & ut ſic accipitur ut unumquodque &c.

Quæſt. XXI.

QVæritur an propoſitio negatiua ſit per ſe? & uidetur quod non. Ariſtote. dicit in ſecūdo perihermenias quod hæc eſt per accidens, bonum non eſt malum. & tamen hęc negatiua eſt ueriſſima, quia nulla propoſitio negatiua eſt uerior illa in qua oppoſitum remouetur ab oppoſito. ex hoc arguo ſic. Si propoſitio negatiua ueriſſima ſit p accidēs: multofortius quælibet alia erit per accidens. & nulla erit per ſe: ¶Dicitur hic, qđ negatiua hęc eſt per accidens reſpectu affirmatiuæ. & quod hoc intelligit Ari.

&

& tamen in genere negatiuorum hæc negatiua est per se: & quęlibet in qua remouetur oppositum de opposito. ¶ Contra. si hæc negatiua sit per accidens respectu affirmatiuæ: tunc dependet ab affirmatiua, & sequitur si ab affirmatiua dependet, quod potest sequi ad affirmatiuam. igitur a primo, si negatiua sit per accidens respectu affirmatiuæ, negatiua igitur potest sequi ex affirmatiua per se: sed hoc est falsum. negatiua enim non potest sequi, nisi ex alia negatiua, & ex altera affirmatiua. ¶ Dicitur concedendo, quod negatiua ab affirmatiua dependet: & ulterius, quod ab affirmatiua sequitur, sed tamen non oportet, quod sequatur ex affirmatiua per se, sed ex hoc quod ab affirmatiua dependet potest sequi ex affirmatiua cum alia negatiua. ¶ Contra. si negatiua sequitur ex affirmatiua cum negatiua, quæro de illa negatiua premissa, aut est absolute per se, ita quod ab affirmatiuā non dependens. aut, non est absolutè per se. si sic, sequitur oppositum primæ responsionis. dictū est enim prius quod quælibet negatiua dependet ab affirmatiua. si non: igitur potest demonstrari per affirmatiuam & aliam negatiuam. & tunc quæro de illa negatiua, aut est simpliciter ab affirmatiua non dependens, aut non. si sic: sequitur oppositum. si non: tunc ulterius sequitur ex affirmatiua & negatiua, & sic in infinitum. sed hoc est inconueniens. ¶ Itē ad principale, propositio negatiua potest reduci ad affirmatiuam sicut priuatio ad habitum, quia negatio priuat affirmationem, cum igit habitus prior sit sua priuatione affirmatio prior est qualibet negatione. igitur nulla negatiua est per se & primo uera, quia affirmatiua prius est uera. ¶ Itē in quolibet genere est primum & minimum, quod est mensura aliorum: sed negatiua & affirmatiua sunt in genere enunciationis. sed est inconueniens dicere, quod negatio sit primū in genere enūciationis. igitur oportet dicere, quod affirmatio prior est affirmatiua, igitur erit primo uera & negatiua ex consequenti. Et confirmatur ratio: quia unumquodque prius est idē sibijpsi quam ab alio disparatū. sed denotatur eē idē sibi per affirmatiuā deno-

denotatur esse disputatum ab alio per negatiuam. igitur affirmatiua prior est negatiua.¶Ad oppositum est Ari.in hoc libro.¶Itē principium primum est maxime uerum per se.& tamen principium primum est ꝓpositio negatiua, cuiusmodi est illa: non contingit idē simul esse & non esse.igitur ꝓpositio negatiua erit maximè vera per se, & primo. ¶Dicitur, quod principiū primum significat rem affirmatiuā, modo tamen negatiuo & ratione rei significatæ est primo uera & per se.ratione tamen modi significandi negatiuè consideratum.non est primum, nec propter hoc dicimus illam esse primam: sed ꝓpter rem affirmatiuam quam significat.¶Contra. si non sit primum, nisi ratione rei affirmatiuę,& non ratiōe modi significandi,sequitur qđ primo potest aliquid esse prius.consequens est falsū. igitur & antecedens. probatio connæ.quālibet rē affirmatiuā cōtingit sigñare mō affirmatiuo:sed prior est illa ꝓpō qua sigñatur aliqua res affirmatiua mō affirmatiuo,quā illa,in qua significatur eadē res mō negatiuo. igitur principio primo posset esse alia ꝓpō prior.¶Dr hic per interemptionē maioris:quia rem significatam per principium non contingit significare mō affirmatiuo.¶Cōtra illud, quē cunque conceptum contingit intelligere contingit significare.& cuilibet modo intelligendi correspondet modus significandi. quia uox non determinat sibi rem,nec modum significandi,sed rem primi principii affirmatiui contingit intelligere modo affirmatiuo. igitur eandem contingit sigñare modo affirmatiuo.

Ad quaestionem dicit, quod propositio aliqua negatiua est vera primo & ꝑ se:tamen quælibet negatiua quantum est ex modo significandi negatiuo posterior est affirmatiua.¶Primū sic declaratur secundum Arist.quædam est demonstratio affirmatiua.quędam negatiua:ut dicit in illo capitulo vbi comparat demōstrationes ad inuicem, sed in demonstratione conclusio est uera per se, demonstratio enim est ex per se inhærentibus.igit cū cōclo demrationis negatiuæ sit negatiua:aliqua negatiua erit ꝑ se.¶Scđm declaro.Illa ꝓpō est imediata sine primo

vera,

vera, quæ eſt per ſe vera, q̃ per aliam nõ põt demrari. Sed ꝓpõ, in qua negat unũ genus gñaliſſimum ab alio eſt hmõi. ſi. n. poſſit demrari, hoc eſſet in prima figura uel in ſecunda. ſed in neutra põt demrari: quia tũc aliquid oporteret accipere ſupra ſubiectum, uel ſupra ꝑdicatũ, uel ſupra utrũque: ſed nihil eſt ſuperius iſtis, cum ſint generaliſſima. igitur hæc nõ poſſunt demrari. &c. ¶ Tertium oſtendendo. Commentator recitat rationes Alexandri ſuper librum perihermenias, per quas probauit, quod affirmatiua eſt prior negatiua, & ſunt tres rationes. Prima ſumitur ex parte uocis. Secunda ex parte rei. Tertia ex parte intellectus. ¶ Ex parte vocis ſic. vox affirmatiua eſt ſimplicior negatiua ꝑp negationem ſuperadditam. igitur affirmatiua ratione vocis eſt ſimplicior negatiua. ſed quanto alia propoſitio eſt ſimplicior, tãto prior eſt. igitur affirmatiua prior eſt negatiua. ¶ Alia ratio eſt ex parte rei: licet in eadem re non eſſe præcedat eſſe, ut in iſtis generabilibus & corruptibilibus, ſimpliciter tamen eſſe præcedit non eſſe in diuerſis. eſſe enim primæ cauſæ prius eſt quam non eſſe iſtorum corruptibilium. ſed affirmatio ſignificat eſſe, negatio non eſſe. igitur affirmatio prior eſt negatione. ¶ Tertia ratio eſt iſta habitus prior eſt ſecundum intellectum priuatione. priuatio enim non intellr, niſi quia ſuus habitus prius intelligitur. affirmatio vero ſignificat per modum habitus. negatio per modũ priuationis. Ex iſtis rationibus ſequitur quod negatiua quælibet quantũ ad modum ſignificandi negatiue poſterior eſt affirmatiua.

Ad rationem primam dicitur ſicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc ſicut dicebatur, quod quælibet propoſitio negatiua quantum eſt ex modo ſuo ſignificandi ex affirmatiua dependet: tamen ex hoc non ſequitur, quod quælibet ſillogizari poſſit ex negatiua & affirmatiua, ſed aliqua & alia: non propoſitio enim negatiua quæ eſt per ſe vera & nõ primo: cuiuſmodi eſt illa: nulla linea eſt color: poteſt bene demonſtrari ex vna negatiua & alia affirmatiua, ut ex iſta, nulla quãtitas eſt color, cum hac affirmatiua, linea eſt quantitas.

tas. Similiter hæc præmiſſa nulla quãtitas eſt color eſt ꝑ ſe non primo: & ideo poteſt demonſtrari ex illa nulla quãtitas eſt qualitas: iſto modo. omnis color eſt qualitas: nulla quãtitas eſt qualitas. igitur nulla quantitas eſt color. in ſecundo ſecundæ. ſed hæc. nulla quãtitas eſt per ſe uera & primo: qa hæc vlterius per aliam negatiuam demonſtrari non poteſt. Per hoc ad formam dr̃, ꝙ hic conſequentia non valet: negatiua quilibet dependet ab affirmatiua. igitur q̃libet negatiua poteſt demõſtrari ex una negatiua, & alia affirmatiua: ſicut non ſequitur: cognitio principiorum dependet ex termi nis, ergo prĩcipia prima poſſunt demonſtrari ex terminis. Per hoc ad primam rationem dr̃, quòd quælibet negatiua præmiſſa quantũcunque ſit per ſe primo uera quantum eſt ex modo ſignificandi negatiuè dependet ab affirmatiua: & tamẽ non ſeq̃tur ulterius ex hoc, ꝙ poſſit concludi ex affirmatiua. hæc enim conſequẽtia eſt neganda: hoc dependet ex illo. igitur poteſt demõſtrari ex illo. ¶ Ad aliud principale dic tur, quod illa probat, quòd negatiua quãtum eſt ex modo ſignificandi negatiuæ poſterior eſt affirmatiua, & hoc conceditur, & idem probant duæ rationes ſenquentes. ¶ Ad rationem in oppoſitum, qua probatur, quòd negatiua ſit ſimpl'r prima: dr̃ ſicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, ſicut dicebatur. Veruntamen intelligendum eſt, ꝙ licet primũ principium ſignificetur modo negatiuo. ipſum tamẽ ęqualet cum quadam propoſitione, quæ eſt quodammodo affirmatiua, quia hic non cõtingit idem ſimul eſſe & non eſſe: æqualet huic neceſſe eſt nõ idem eſſe & non eſſe: quia non contingit qđ pro poſſibili ponitur: æqualet huic, ꝙ eſt neceſſe non: tñ propoſitioni ſimpl'r affirmatiuè æqualere non põt. ¶ Ad ultimum contra hoc, dr̃, ꝙ cuilibet modo intelligẽdi corrñdet modus ſignificandi proportionabiliter. Et ad minorem dr̃, ꝙ res huiuſmodi principij non contingit &c. põt intelligi ſub modo intelligendi affirmatiuo: licet ipſum principiũ nõ: ſed ſemper intelligatur ſub mõ negatiuo. ¶ Contra affirmatiuũ & negatiuũ sũt oppoſita.. igitur intelligere rem affirmatiuã primi principij

sub modo negatiuo: est intelligere oppositum sub ratione oppositi, sed quilibet intellectus talis est falsus: igitur principium est falsum. ¶Dicitur, quòd affirmatio accepta ut res, & negatio ut res, sunt opposita circa idē. tamen affirmatio, ut res & negatio ut modus: non opponuntur. modus enim rei non opponitur. materialia enim intelliguntur immateriāliter, & hoc non est intelligere sub ratione oppositi. ideo dicendum est, q̃ intelligere rem affirmatiuā sub ratione modi significādi negatiuę: nō est ĩtelligere sub ratione oppositi: quia modus rei non opponatur, ut prius. ¶Ad auctoritatem intelligit Arist. q̃ quælibet negatiua est p se in genere negatiuorum: quælibet tñ per accidens est respectu affirmatiuæ; considerando negatiuam sub ratione modi significandi negatiuę, & hoc intelligit Ari. in libro perihermenias. ideo dictū Ari. hic & in libro pihermenias non opponuntur &c.

Quæst. XXII.

QVæritur an sequatur hoc per se inest huic: igitur hoc est hoc? q̃ non uidetur: quia non sequiť homini p se inest humanitas. quia antecedēs est uerum, & consequens falsum. Falsitas cōsequentis patet: & añs probatur. humanitas aūt inest homini per se aut per accidens: non per accidēs. igitur per se inest. ¶Huic dicitur, q̃ homini non inest humanitas. ideo nec p se, nec per accidens. ¶Sed cōtra. humanitas uel est quod quid totum hominis: uel est totum formale in quod quid, siue sic, siue aľr: humanitas per se inest hoī. ¶Item sylľs ignorantiæ est ex immediatis p Arist. sed sequiť ppositio ex immediatis: igiť p se. igitur in pmissa sylľi ignorātiæ pdicatū inest subiecto p se: & tñ non seqtur hic p se est hoc: qa tunc sequeret, q̃ hoc verè est hoc: sed hoc est falsum. qa pmissæ in sylľo ignorātiæ nō sunt uerę: sed falsæ. igiť nec seqtur: hoc p se inest huic. igiť hoc ē hoc. ¶Nec ēt sequiť: hoc p accñs inest huic. igiť hoc est hoc. Non. n. seqtur albedo inest hoī. igitur hō est albus: quia añs pōt verificari sine consequente, ut posito q̃ albedo insit hoī solum ꝗm dentes. ¶Item nō sequiť. aīal inest sorti p se. igiť sortes est aīal. qa añs pōt esse uerū sine cōsequente. posito. n. q̃ sortes

non

non sit: consequens est falsum: quia si sortes non sit: non est animal. & tamē antecedens est uerum: qa prædicatum est de intellectu subiecti. animal. n. est de intellectu sortis. igitur per se ei inest. ¶ Ad oppositum per se est conditio prædicati & a prædicato non diuidit nec ab inhærentia. igitur sequitur ꝑ se inest huic. igit̄ hoc est hoc. ¶ Item sequitur: hoc inest huic per accidēs & absolutè. igitur hoc est hoc: sequitur. n. albedo inest homini absolutè. igitur homo est albus: igitur sequitur multo fortius: hoc inest huic ꝑ se. igitur hoc est hoc.

Ad qvaestionem dr̄, ꝙ nō sequit̄: hoc īest huic &c. Vnde tria dico. Primum, ꝙ hæc consequentia non ualet. Secūdo, ꝙ sequitur hoc inest huic per se. igitur hoc ab illo denominari potest. Tertio, ꝙ non sequitur vlterius hoc inest huic per accidens. igitur hoc est hoc.

¶ Primum ostendo lineæ ꝑ se inest pūctus in primo modo dicendi per se: & tamen non sequitur lineam esse pūctum. Similiter triangulo inest linea per se: & tamen nō sequitur triangulus est linea. igitur nō sequitur hoc inest huic. igitur hoc ē hoc. ¶ Secundum ostendo. sequitur enim triangulo per se inest linea. igitur est triangulus linearis. Similiter lineæ inest punctus per se: igitur linea est punctualis. sic igitur patet secundum per exempla: hoc etiā patet ratione in his quæ insunt per accidens: ut hoc inest huic simpliciter. igit̄ hoc est hoc. igitur sequitur ex illa parte eodē modo: hoc inest huic per se. igitur hoc est hoc. qa quod per se inest simpliciter inest. & quando aliquid inest alteri simpliciter in illis tenent: hoc simpliciter inest huic. igitur hoc est hoc. ¶ Tertium ostendo. non. n. sequitur: albedo inest sorti. igitur sortes est albus: quia antecedens potest esse uerū sine consequente. uerificatur. n. antecedens si sorti insit albedo secundum dentes: & tamen cōsequens nō uerificatur. ¶ Ad uidendum tamen quomodo in accidētalibus tenet consequentia ab inesse ad esse: sciendum est, ꝙ quædam accidentia nata sunt inesse toti ꝑ vnam partem determinatam, & quædam nata sunt inesse secundum quamlibet partē. Exemplum primi. sicut caligatum esse inest homini secundum pedem. Exemplū secun-

secundi: album natum est inesse toti secundum quamlibet partem. Accipiēdo accidentia primo modo sequitur hoc inest huic. igit hoc est hoc. sequitur enim calciatum inest homini secundum pedē: igitur homo est calciatus. Accipiendo tamē accidens secundo modo nō sequitur ab inesse ad esse nisi ita sit, ꝙ tale accidens ipsi toti uel saltem plurib. partibus totius siue maiori parti insit. & ideo non sequitnr: albedo inest homini, igitur homo est albus vniuersaliter. & hanc determinationē innuit Albertus super librū 6. principiorum. ¶ Propter rationes intelligendum est, ꝙ tenet hoc inest huic per se. igitur hoc est hoc: si vnū natum sit prædicari de altero. sed in alijs tñ non tenet: & ideo quia humanitas nō est nata prædicari de homine, ideo non sequitur homini per se inest humanitas, igitur homo est humanitas. AD PRIMAM rationem dr̃, ꝙ consequentia non ualet: quia unum de altero nō est natum prædicari ꝓpter modos repugnātes, sicut in positione dictum est, ꝙ non sequitur ab inesse ad esse. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ syllogismus ignorantiæ est ex immediatis in falsitate, cuiusmodi est ista: qualitas est quantitas. & sic est ex propositionibus falsis per se: non tamen ex propositionibus absolutè per se. Per hoc ad formam, ꝙ non sequitur syllogismus ignorātiæ est ex immediatis. igitur est ex propositionibus ꝑ se. nec sequitur propositio est immediata in falsitate. ergo prędicatū inest subiecto per se: quia si per se inesset: absolutè inesset. sed sequitur. igitur prędicatum per se est de subiecto. Si tamen talis propositio esset immediata absolutè & absolutè per se: tūc sequitur, ꝙ prędicatum inest subiecto per se. Sed non debet dici immediatā, nisi cum hac conditione falsitate. ¶ Ad aliud patet in positione. ¶ Ad vltimū duplex ē responsio una concedit, ꝙ hęc est per se: sortes est animal siue sortes sit, siue non: quia prædicatum est de intellectu subiecti. Alia non cōcedit hanc esse per se sorte non existēte, quia ad hoc ꝙ esset per se: oporteret, ꝙ per eandem causam ꝑ quā hęc uerificatur: sortes est risibilis: uerificatur illa, sortes est animal. Sed hæc non pōt uerificari, nisi per quod q̃d subiecti, & illud non est forte corrupto: quia quando

sor.

sor. corrumpitur nō habet quid:quia tunc non est: & quid est præsupponit si est. ¶Item tunc nec est hæc uera.sortes est aīāl, nec sor.est risibilis:quia accidens reale p̄supponit subiectum esse. Et ad probationē dr̄, ꝙ non sufficit prædicatum esse de intellectu subiecti, igitur est per se primo: nisi addatur, ꝙ prædicatum est de intelle ctu subiecti tanquam cadēs in eius diffinitione. Sed qñ sortes non est:animal in dif finitione sortis non cadit: quia tunc non habet ꝙ primo nec ex consequenti &c.

Quęst. XXIII.

QVæritur an genus ꝑ se prædicetur de differentia? Quod sic ui detur.quæcunque significāt unam essentiam sic se hn̄t, ꝙ unum de alio prædicari potest per se: genus & differentia sunt huiusmodi.igi tur &c.¶Hic dicitur, ꝙ maior est falsa. plus enim requ ritur ad perseitatem quam identitas essentiæ.requirun tur enim modi significandi proportionales, sub quibus hoc huic attribuitur. Sed di uersa est ratio, & extranea rationalis & animalis: ideo non est per se. ¶Contra illud: essentia est eadem sibi. aut igitur per se, aut per additum:si per se:habetur propositum. si per additum, accipiendo illud additum: illud est idem sibiipsi:aut igitur per se:aut per additum: si per additū processus erit in infinitum:si per se, igitur identitas essentiæ sufficit ad perseitatem. ¶Item ꝙ extranea ratio non prohibeat ꝑseitatem videtur: magis est extranea ratio inter hominem & animal, quàm inter animal & rationale, qa homo significat per modū determinati: & animal respectu hominis significat per modum indeterminati: sed rationale respectu animalis significat per modum actus & determinantis: & animal respectu rationalis per modum determinabilis. Sed maior est extraneitas inter modū indeterminati & determinati circa eandem essentiam: quàm inter modū determinantis & determinabilis. Si igitur illa ratio extranea impediret perseitatem, tunc hæc non esset per se:homo est animal: qđ est falsum. ¶Item. hæc est per se:ens est unum: & tamen diuersa est rō entis & vnius. Similiter hæc est per se lapis est pęna: & tamen diuersa est ratio lapidis & pœnæ

Nec

Nec tunc potest prohiberi nugatio per diuersam ratio nem: quia tunc hic, non esset nugatio: animal homo: quia manifestum est q̃ diuersa rõne significant illa duo: igitur diuersa ratio nõ impedit nugationem. ideo oportet dicere, q̃ genus & dr̃ia non significant eandẽ essentiam. ¶Propter hãc ra tionẽ dr̃ aliter, q̃ genus & dr̃ia non significant eandẽ essentiã. genus. n. significat partem materialem respectu specierum, & dr̃ia significat partem formalem, quãtũ est ex primo intellectu: quia cum utrunque significet partem per modum totius, ideo ex cõsequenti importat totum, quod significat species: tamen neutrum significat determinatè nisi partem. ¶Contra illud. si genus significaret partẽ & differentia aliam partem: tunc prædicatio dr̃iæ de specie esset denominatiua per hoc medium, quia pars integralis solum prædicatur de toto denominatiuè ſm Arist. in 7. meta. & 8. quia hæc p̃dicatio non est uera, archa est lignum denominatiuè, sed hæc est uera. archa ẽ lignea denominatiuè. ¶Item si genus & dr̃ia significent diuersas partes: cum vtrunq; p̃dicetur essentialiter de diffinito: diffinitũ erit duæ partes, siue duæ essentiæ essentialiter, sed hoc est incõueniẽs. ¶Item substantiæ separatæ diffiniũtur per genus & differentiam. & tamen in illis non est pars: quia sunt formæ simplices. igitur genus & dr̃ia non significant diuersas partes. ¶Item ad principale arguitur in tertia figura. Omnis hõ per se est animal. omnis hõ per se est rõnalis. igitur rõnale per se est aĩal. p̃missæ sunt ueræ. igr̃ conclusio bonitas conseq̃ntiæ: patet. quia ideo conclusio in demonstratione est p̃ se, quia sequitur ex per se inhærentibus, ſm Arist. igitur si præmissæ sunt ueræ p̃ se: conclusio erit per se uera. ¶Dr̃ q̃ hic est fallacia accidentis ex uariatione medij termini, quia in maiori accipitur hõ sub rõne materialis in conceptu hoĩs. animal. n. de hoĩe uerificatur sub ratione materialis in cõceptu hoĩs, & in minori rõnale verificatur de homine sub ratione formalis in conceptu hominis, & ita uariatur ille terminus homo. ¶Contra illud ex opposito conclusionis cum minor: sequitur repugnantia maioris: igitur prior syllogismus fuit

fuit bonus. Accipio.n.oppositum conclusionis, ut hoc, nullum rationale est per se animal. sumatur minor, quę prius: omnis homo est per se rationalis. & sequitur. igitur nullus homo per se est animal in secundo primæ. Ille syllogismus est bonus. igitur prior. ¶Item ꝙ homo non uarietur secundum talem acceptionem: videtur, quia talis terminus sic supponit suum significatum, sicut ipsum significat, sed ille terminus significat suum significatum sub ratione formalis in cóceptu. igitur tūc supponit suum significatū, sub ratione formalis in conceptu. nó est igitur dicere talem variationem in homine, ꝙ potest accipi sub ratione materialis in maiori. & sub ratione formalis in minori. ¶Ad primam illarum dr̃, ꝙ in syllogismo conuersiuo: nullum rationale per se est animal &c. est fallacia accidentalis, sicut prius in syllogismo affirmatiuo.

¶Contra in diffinitionibus secundum substantiam nó cadit accidens secundū Ari. in elenchis. Sed omnia illa tria. animal: rationale, & homo sunt indiuidua secundū substantiam: igitur in istis terminis non potest cadere accidens. ¶Item: idem est principium cognoscendi se & suam priuationem, sed syllogismus affirmatiuus có paratur ad negatiuū in eisdem terminis, sicut habitus ad priuationem. igitur est principium cognoscēdi bonitatem in syllogismo negatiuo. sed ille syllogismus est bonus sine variatione. omne rationale per se est animal: omnis homo per se est rationalis. igitur omnis homo per se est animal. igitur syllogismus negatiuus in eisdem terminis, & in eodem ordine erit bonus sine variatione. igitur &c. ¶Item fallacia accidentis est ex variatione alicuius termini, & in prima figura maxime ex variatione medij termini. sed in illo discursu. nullum rationale per se est animal: omnis homo per se est rationalis: non est variatio alicuius termini: quia homo & animal accipiuntur uniformiter sicut rationale, quod est medium vniformiter accipitur: quia sub ea ratione qua differentia veré prædicatur de homine, quia ut sic est pars diffinitionis hominis. similiter ut differentia est: veré ab eo remouet animal cum hac códitione per se: quia cum hac códitione

sibi extraneatur, igitur quilibet terminus vniformiter accipitur. non igitur est uariatio. ¶Item ad principale. rationale per se est ens. igitur rationale per se est aial, antecedens uerum est, quia ens per se est de intellectu cuiuslibet. igit consequens. probatio consequentiæ, qa si rationale p se est ens: aut igitur ens quod est substantia: aut ens qd est accidens. non ens quod est accidens, quia accidens non est principium formale diffiniendi substantiam. igitur rationale est ens substantia. & tunc ulterius quærēdum est, aut est substantia corporea aut incorporea. nō incorporea, quia non esset tunc principium formale speciei corporis. igitur est substātia corporea, & sic descendendum est quousq; deueniatur ad animal, igitur rationale per se est animal. ¶Hic dicitur, q rationale per se est ens, quod est substantia, sed substātia dicitur dupliciter: simplex & composita. Simplex adhuc ē duplex, scilicet materia & forma. tunc rationale est substātia simplex quæ est forma, & illa substantia nō est genus, nec diuiditur per differētias. Sed sola substantia composita est genus & illa non prædicatur per se de rationali. ¶Contra illud. quæro de substantia q est forma, an illa est in plus q substātia composita, quæ est genus, aut in minus, aut equalis ambitus. non potest esse in plus, quia tunc esset aliquid prius generalissimo vniuocè, sed hoc est falsum, nec potest esse equalis, quia tunc essent duo generalissima substantiæ. oportet igit, q sit, sicut in minus. sed de quocunque prædicatur per se, illud quod est in minus; de eodem prædicatur illud quod est in plus. sed per te substantia quæ est forma p se prædicatur de differētia, & illa est inferius respectu substantiæ cōpositæ, ut probaui. igitur substantia composita quæ est genus per se prædicatur de differentia. ¶Item probo ex dictis, q substantia quę est forma est genus: quia substantia quæ est forma per te, per se prædicatur de rationali, & illa eadem substantia eadem ratione per se prædicatur de irrationali, igitur rationale & irrationale sunt differentia. quia inter se diuersa sūt, & in aliquo conueniunt, ut in substātia quæ est forma, igitur sunt differentia: differentia enim sunt illa secun-

 dum

dum Ariſtotelem in 5. metaphy. quæcunque inter ſe diuerſa ſunt alicui tamen idē entia:ſed talia ſunt ſpecies.igitur rationale & irrationale eſſent ſpecies ſubſtātiæ quæ eſt forma.igiturſubſtantia quæ eſt forma, erit genus. ¶Item poſſet probari, ꝙ ſubſtantia nullo modo eſt genus. Ariſto. probat, ꝙ ens non eſt genus, quia ens per ſe prædicatur de differētia ſm aliquam eius ſignificationem. Sed, per te ſubſtātia ſm aliquam eius ſignificationem prædicatur per ſe de differentia.igitur ſubſtātia non eſt genus.Si tu dicas ꝙ hæc forma arguendi nō ualet.tunc forma Ariſto. arguendi non ualebit. ¶Item ad principale. rationale per ſe eſt ſenſibile. igitur rationale per ſe eſt animal. antecedens eſt uerum, quia ultima differentia includit omnes præcedētes ſecundum Ariſto.in 7.metaphy.¶Dicitur, ꝙ conceſſo antecedente: nego conſequentiam. & ratio negationis eſt, quia in animali ſunt duo,ut intellectus ſenſibilis & intellectus corporis ſuperioris uel ſubſtantiæ.unde licet rationale per ſe includat ſenſibile, nō tamen includit genus quod eſt intellectus animalis per ſe, ideo non ualet conſequētia. ¶Contra conceptus animalis eſt indiuiſibilis, eo ꝙ cōcipitur ab intellectu ſimplici qui eſt indiuiſibilis:ſed indiuiſibile ubi eſt ſecundum ſe totum eſt. ſi igit aliquid conceptus animalis includatur in rationali: totū quod eſt in illo conceptu ꝑ ſe in rationali includitur.

¶Item materiale concipit ſub ratione formalis:cū igitur rationale includat ſenſibile,quod eſt formale in animali:ex conſequenti includit materiale in animali, & ſic per conſequens conſequentia erit bona. ¶Item conceſſo antecedente habetur propoſitum principale: quia ſi rationale per ſe eſt ſenſibile:eadem ratione irrationale per ſe eſt ſenſibile.igitur rationale & irrationale ſunt dria ut prius argutum eſt:quia in aliquo ſunt diuerſa,& in aliquo conueniunt.& ulterius. igitur sūt ſpecies reſpectu ſenſibilis. & ulterius ſequitur, ꝙ ſenſibile ſit genus, & ſenſibile ꝑ ſe prędicatur de differentia. igitur genus per ſe prædicatur de differentia.¶Ad principale. Ariſtotel.in 7.metaphy. arguit quandocunque aliqua duo ſic ſe habent, ꝙ vnum accidit alteri: tunc vtrun-

vtrunque accidit tertio. hãc maiorem accipio : sed genus per te accidit differentiæ: igitur vtrunque accidet tertio. igitur hæc erit per accidens homo est animal rationale. si hæc erit per accidens: rationale est animal, cõsequens est falsum: vt patet quia per Arist. est in primo modo dicendi per se.

¶Dicitur hic, quòd propositio quam accipit Aristot. in sua ratione videlicet illa, qñ aliqua duo sic se habent, ꝙ vnum, &c. intelligitur quãdo ex talibus duobus non fit unum per se & essentialiter sicut hic : homo est albus. Sed genus & differentia faciunt vnum essentialiter: genus est in potentia essentialiter: quia genus est in potentia essentiali respectu dñæ, & dñia habet rationẽ actus essentialis. ideo ex his fit unum essentialiter & per se. sed sic non est de homine albo. ¶Contra illud. qa Aristote. in 7. illo. sic arguit. dissolutis. b. & a. manet. b. & manet. a. & non manet hęc syllaba ba: in hac igitur sylla ba ba: aliquid præfuit quod nec fuit. b. nec fuit. a. & huiusmodi erit forma huius syllabæ ba. Similiter arguo in proposito. dissolutis genere & differentia manet intellectus generis, & manet intellectus differentiæ : & non manet intellectus diffinitionis. igitur in diffinitione aliquid pręfuit formale, quòd nec fuit intellectus generis, nec intellectus differẽtiæ. igitur differentia nõ est essentialis actus respectu generis & formale. ¶Item manente causa effectus. Sed extraneitas inter rationem generis, & differentiæ fuit causa quare per se non prædicatur de differentia : sed in extremo huius propositionis. homo est animal rationale: manet eadem causa. quia eadem extraneitas, igitur hæc non erit per se: homo est animal rationale. ¶Item ad principale hęc est necessaria: rationale est animal. igitur per se. antecedẽs patet: quia sequitur ex necessarijs, cõsequentiam probo dupliciter. Aristot. facit hanc consequentiam. demõstratio est ex necessarijs: igitur ex propositionibus per se, ergo sequitur conclusio est necessaria: igitur per se. Similiter si aliqua est propositio necessaria: aut est mediata aut immediata propositio. mediata potest esse conclusio demonstrationis: igitur per se. similiter ꝓpositio imediata est. prin-

cipium demõſtrationis: igitur eſt per ſe, quia demonſtratio eſt ex propoſitionibus per ſe ſecundum Ariſt. ſequitur igitur ſi aliqua propoſitio eſt neceſſaria eſt per ſe. ¶ Item ad principale Cõmentator ſuper primũ philoſophicorum. probat ꝙ ps non eſt per ſe eadem toti, & arguit ſic. Si una pars eſſet per ſe eadem toti, eadẽ ratione & alia. ſed quæcunque ſunt per ſe eadem tertio inter ſe ſunt eadem. ſi igitur manus & pes eſſent eadem toti per ſe: tunc ſequeretur, ꝙ manus eſſet pes. Eodem modo arguitur in propoſito. quæcunque ſunt eadẽ in tertio per ſe: inter ſe ſunt eadẽ. ſed animal & rationale ſunt eadẽ alicui tertio per ſe, ut homini. igitur vnum per ſe ineſt alteri.

¶ Hic dr̃, ꝙ Commentator intelligit, ꝙ quæcunque sũt per ſe & primo eadem tertio. inter ſe ſunt eadem. Sed genus & dr̃ia non ſunt primo eadem ſpeciei: nihil. n. eſt primo idem ſpeciei niſi diffinitio. Partes autem diffinitionis ex conſequenti.

¶ Contra. ſi diffinitio ſit eadem primo diffinito: tunc diffinitum erit primo duo entia. Probo conſequentiã. in diffinitione ſunt duo entia, uidelicet ſignificatũ generis & ſignificatum differẽtiæ. ſi igitur hoc totum ſit primo idem diffinito: tunc duo entia diuerſa erunt per ſe eadem diffinitio, & ſic diffinitum erit duo entia. ¶ Itẽ probo, ꝙ genus poſſit eſſe idem ſpeciei per auctoritates Ariſtotelis in primo libro in illo capitulo. Monſtratis autem his. dicit ꝙ genus eſt idem primo diuerſis ſpeciebus. igitur animal eſt primo idem homini.

¶ Item Ariſtoteles in 7. phyſicorum, dicit ꝙ ſecundum genus non fiunt comparationes: quia in genere latẽt multæ æquiuocationes. igitur genus æquiuocum eſt ad diuerſas ſpecies. igitur ineſt primo cuilibet ſpeciei: ſicut æquiuocũ ineſt primo cuilibet ſignificato. ¶ Item genus nihil eſt præter ſuas ſpecies ſecundum Ariſto. 7. meta. igitur primo ineſt cuilibet ſpeciei. ſimiliter in diuerſis ſpeciebus eſt diuerſa materia ſecundum illud qđ eſt. igitur &c. ¶ Ad oppoſitũ ſunt rationes Ariſt. Illud de quo prædicatur genus per ſe: aut eſt ſpecies: aut indiuidum, igitur &c. ¶ Item ſi genus per ſe prędicetur de differentia: unum animal eſſet, multa animalia. conſequens

quens est falsum. igitur & antecedens. cõsequentia sic probatur: supposito ꝙ diffinitio sit primo eadem diffinito: nec diminute nec aliquid superflue designans aliud a conceptu speciei: tunc hoc totum: animal rationale: inest primo homini: sed homo non est eadem essentia bis repetita. igitur animal rationale: non significat eandem essentiam repetitam: quia tunc non esset primo eadem diffinito: igitur i hac diffinitione animal rationale significabit diuersam essentiam primo. nã dicendo. sortes est animal rationale, denotatur ꝙ sortes sit animal ratione animalis expressi. denotatur similiter, quòd sortes sit animal per hoc quod dicitur rationale, si animal sit de p se intellectu rationalis, & non denotatur quòd sortes sit idem animal per rationale quod præfuit significatũ per animal: quia tunc esset essentialiter essentia eadẽ: quod est cõtra suppositum. ergo sortes in hoc, quòd est rationale, est aliud animal. in re tamen sortes est vnum animal numero. igitur unũ animal est multa animalia: posita hac ypothesi falsa, ꝙ genus per se prædicetur de differentia.

Ad quaestionem dicit, quòd genus per se prædicatur de differẽtia propter rationem proximam. ¶Item hæc generalis cõditio est in omnibus modis dicẽdi per se, quòd illud subijciatur, quod natum est subijci. & similiter quòd prædicetur, quod natum est prædicari. Sed rationale non est natũ subijci respectu animalis, nec respectu hominis: quia in quale prædicatur respectu utriusque. ideo hęc non erit in aliquo modo de per se. ¶Item hoc patet inductiuè. non prædicatur per se primo modo: quia prædicatum non est totus intellectus subiecti, nec in intellectu subiecti includitur: quia diuersam rem significãt animal & rationale. Nec est ꝑ se secundo modo: quia subiectum non cadit in diffinitione prædicati. Nec tertio modo: quia tertius modus est modus essendi & nõ prædicãdi. Nec quarto modo: quia subiectum non est causa efficiens prædicati: igitur nullo modo est per se. ¶Intelligendum tamen ꝓpter rationes, ꝙ genus & differentia non determinatè significant idem ꝙ spẽs: aĩal enim & rõnale nõ signi

ficant determinatè totũ illud quod significat hõ ꝑ se. quod enim significatur per animal est pars materialis conceptu hominis, ut totũ id quod est compositum eá substantia & anima sensitiua. Differentia significat partem formalem hominis, ut illam perfectionem quæ ꝑficit substātiam sensitiuam & determinatè illas partes significant: tamen vnumquodque significat partem non per modum partis, sed per modum totius. ideo ex consequenti & determinatè utrunque significat totũ, quod significatur per hominem. Per hoc ad rationes.

Ad Primam, sicut ultimo dicebatur, ꝙ genus & differentia distinctè significant diuersas partes, & non eandem essentiam: quia tunc diffinitio non esset eadem diffinito. Et aliud inconueniens sequeretur, ꝙ in qualibet diffinitione esset nugatio, ut præargutum est. ¶Ad primam contra hoc dicitur, quòd duplex est pꝭ integralis. quædam accepta per modum partis, & talis pars non potest de toto prædicari nisi denominatiuè: qm̃ hæc est falsa. hõ est caput. Sed hæc est vera: hõ est capitatus. & talis pars dicitur realis, & aliquo modo est integralis. ¶Alia est pars secundum rationem quæ significat per modum totius. & talis pars de toto ꝑdicari potest uniuocè: cuiusmodi partem significat animal. licet.n. animal significet partem materialem hominis: non tamen significat ꝑ modum partis, sed totius. & iõ potest prædicari de homine vniuocè. & hoc est qđ Boetius ait, ꝙ genus in prædicatione est totum. prædicatur enim de specie, quia totum significat ex consequenti. ¶Intelligendum tamen est, ꝙ rationale prædicatur de homine per modum denominatiui ex hoc, ꝙ prædicatur in quale, licet non simpliciter denominatiuè prædicetur, cum sit de essentia hominis. multa enim habẽt modum quæ non sunt denominatiua simpliciter. Prędicatio enim denominatiua est, quando res de genere accidentis substantiam denominat. ¶Ad aliud dr̃, ꝙ non sequitur hominem esse duo entia; quia tam genus q̃ differentia in prædicatione accipitur ut totum, & nõ sub ratione partis, & ita illud totum ꝑdicat ex cõsequenti. Similiter genus accipitur sub rõne drĩæ: & ideo non sequ-

tur speciẽ esse distincta entia ex hoc, ꝙ diffinitio de specie ꝑdicatur: quia ut genus sub rõne dñæ accipit: sic unum conceptũ faciunt qui est conceptus spẽi: licet tñ ille conceptus diffinitionis differat a conceptu spẽi accidentaliter ex hoc, ꝙ cõceptus diffinitionis est magis distinctus & conceptus spẽi: cõfusus: ¶ Ad aliud dr, ꝙ intelligentiæ habent a'iq̃ compositionẽ, ut compositionẽ esse cũ essentia; & ita ab essentia accipitur genus, & ab esse accipitur dñá. & illa ratio concludit, ꝙ non quælibet differentia significat partem formalẽ eo mõ quo est forma in istis inferioribus. ¶ Ad aliud ut dicebatur. ¶ Ad aliud contra hoc quod licet homo supponat sub ratione formali semper in qualibet propositione ubi supponit tanquã sub ratione substantiæ: tamen non semper ratio formalis illa quę est ratio rationalis in homine est causa positiua, quare prædicatum subiecto per se inest. Ratio.n. positiua quare animal inest homini, est conceptus animalis in homine, & non cõceptus rationalis. ¶ Ad aliud sicut dicebatur, ꝙ in illo syllogismo negatiuo nullũ rationale &c. est variatio sicut in syllogismo affirmatiuo: eque etiam est cõuersiuus, & in eodem termino, ut in illo termino homo: quia ille terminus uariabatur in affirmatiuo. hæc tamen fallacia nõ debet assignari euidenter, nec potest nisi in syllogismo affirmatiuo, ut patet secundum Egidium. variatio etiam in negatiuo syllogismo debet assignari in affirmatiuo respectu, cuius est conuersiuus: uerbigratia. hæc fallacia accidentis. homo est species. sortes est homo: igitur sortes est spẽs. ex uariatione huius termini eodem modo in syllogismo negatiuo, qui est alterius conuersiuus. sortes nõ est species, sortes est homo. igitur homo nõ est species: variatio est in eodem termino, quo prius ut in illo termino homo, & tñ hęc variatio non potest conuenienter assignari in negatiuo syllogismo. Sed debet assignari ĩ paralogismo affirmatiuo. Affirmatio enim est principium ducendi in cognitionem suæ negationis, sicut rectum est iudex sui & obliqui. similiter est ex parte illa. uariatio enim est in syllogismo negatiuo: debet tamen assignari in affirma-

matiuo, & semper ẜm eundem terminũ, ut illum terminum hõ. ¶ Ad primã rõnem contra hoc cum dr̃ in diffinitionibus &c. dr̃ ꝙ Aristoteles intelligit, ꝙ in diffinitionibus ẜm rõnem: hoc est in quibus non est extranea rõ in illis non cadit accidens: sed in istis est talis extraneatio: ideo illa auctoritas non est ad propositum. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ in affirmatiuo syllogismo omne rationale &c. est cõsequentia bona per locum extrinsecum, & non per formam intrinsecam. tenet enim per hanc maximam, ut si miles poterit debellare castrum: poterit & rex. Si aliquid insit illi, cui minus videtur inesse: inerit illi cui magis videtur. Sed animal videt magis inesse homini per se quàm rationale. ideo si rationale per se insit per locum a minori, etiã animal inerit homini per se, per primam maximã. Per hæc ad formam, ꝙ quãdo consequentia affirmatiua tenet per locum a minori, & non per locum a toto in quantitate: non oportet, ꝙ si sequitur affirmatiuè, ꝙ sequatur negatiuè sine variatione. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ hic uariatio est in aliquo termino, ut in illo termino homo, ut prædictum est: q̃a variatur in comparatione ad rationale & animal. illa tamen variatio non conuenienter assignatur in syllogismo negatiuo, sed in affirmatiuo respectu cuius est conuersiuus, ut in illo. omnis homo est animal. ¶ Cõtra illud est una ratio. In prima figura solum est fallacia accidentis ex variatione medij termini: quia ex eiusdem identitate est bonitas syllogismi. Sed ille discursus nullum rationale &c. est in prima figura. igitur variatio solum erit hic in medio termino. scilicet rationale. ¶ Hic dr̃, ꝙ maior est falsa. non enim oportet in prima figura accidens semper esse ex variatione medij: sed sufficit, ꝙ sit ex uariatione medij, uel alicuius extremi. Verbigratia: hic est fallacia accidentis. sortes nõ est species: sor. est homo. igitur homo non est species: & nõ ex variatione termini medij, videlicet sortes: sed ex variatione minoris extremitatis, videlicet huius termini hõ, hõ enim in minori ut comparatur ad sortem, habet acceptionẽ pro supposito virtute p̃dicati, & in conclõne hõ hẽt acceptionẽ ꝓ intẽtione, ut cõparat̃ ad hoc p̃dica-

tum

tū spēs. & illa uariatio sit in minori extremitate.¶ Aliter tamen dicunt quidam, qđ in toto discursu: nullum rationale p se est animal &c. est uariatio in medio termino: quia in minori remouetur aīal cū hac cōditione p se rationali, p eius significato distincto secundū q determinatè significat partē. in minori uerò prædicatur rōnale secundū, q significat p modū totius, & ita uariatr rōnate in maiori & minori. ¶ Contra illud: terminus subijcit & prædicat illud qđ significat & sub eodē modo. Sed per te rōnale significat partem per modum totius, igitur subijcit partē per modū totius sicut pdicat. ¶ Hic dicit q licet signet partē determinate, tamē pōt pdicari per modū totius: & subijci p modū totius. Sed tamē ut hęc cōcedat uera: nullū rōnale p se est aīal: accipit rōnale formaliter sub distincto signato: licet rō totius sit sine quo nō: ideo rō formalis pdicatiua saluatur utrobique: licet ratio sine qua non: non maneat. ¶ Ad aliud principale sicut dicebatur quod sustantia composita est genus simpliciter in linea prędicamentali: substātia tamen quæ est forma nō est genus nisi per attributionem. Et absolute dicendum est quod substantia quæ est forma licet sit genus aliquo modo respectu rationalis: vt tamen rationale est differentia: sic respectu rationalis non est genus: sed ut rationale respectu substantiæ quæ est forma accipitur ut species: ¶ Ad rationem contra hoc dicendum q substātia quę est forma ęqualis est ambitus cum substantia quæ est genus. Et cum dicitur quod tunc essent duo generalissima in eodem prędicamento: conceditur qđ sunt duo generalissima in vno prædicamento: non tamē sequit q duo sunt prædicamenta in genere substātiæ: Coordinatio.n. differentiarum reducitur ad coordinationem generalissimi directā sicut genus generalissimum quod est substantia & forma attributionē hñt ad substantiā composita: vnde nō sunt duo generalissima prima simpliciter: quia vnum habet attributionem ad alterum: sunt tamē duo secundū prędicationē ęque prima. ¶ Ad aliā quæ pbat q substantia quæ est forma sit genus ad rationale & irrōnale, dicit qđ rōnale pōt dupl'r considerari. Vno mō

secundum quod imponitur ab ultimo gradu perfectionis in hoīe: & sic nullā formā superiorem includit in suo intellectu. Alio mō ſm ꝙ imponitur a tota perfectione in hoīe quæ aduenit substātiæ quæ est genus generalissimum. & illo mō includit oēs priores differentias. Per hoc ad formā ꝙ rationale primo modo acceptum & irrationale nō conueniunt in substātia quę est forma tanquā in communi vniuoco prędicabili de istis. vtrunque est substantia quę est forma ęquiuoce: & sic substātia forma quæ est forma nō est genus respectu illorū. Scdo mō concedo qđ substātia q̄ est forma sit genus respectu istorū: sed nō vt drię sunt: sed ut spēs sunt collaterales. ¶ Ad aliud qđ Aristo. ꝓbat ens nō esse genus quo ad aliqđ eius significatū: qa de differētia prędicatꝫ p se: & tamē nō cōcludit ꝙ ens nullo mō possit esse genus. Eodē mō concedit in ꝓpō ꝙ substātia quo ad aliquod eius significatum non est genus respectu rationalis & irrationalis: vel saltem vt significat perfectionem ultimam in homine: & ut imponitur ab illo ultimo gradu: quia substantia, quæ est forma prædicata de rationali sic concepto nihil aliud prædicat nisi rationale. ac si diceretur: celeste sidus est canis. ¶ Ad aliud ut dicebatur. ¶ Ad primum contra illud dico, quod conceptus animalis est indiuisibilis pro tanto quod concipitur ab intellectu simplici: non tamen est sic indiuisibilis sicut conceptus substantiæ quæ est genus generalissimum: quia in intellectu simplici sunt multi gradus: & quia non totaliter est indiuisibilis, ideo aliquid potest includi in intellectu rationalis: ut puta sensibile & aliquid non ut genus superius. ¶ Ad formam quod minor est uera de diuisibili qđ nullam compositionem habet. sed quodlibet genus intermedium in suo itellectu includit genus & differentiam. ¶ Ad aliud nego hanc cōsequētiā: rationale includit formale in conceptu animalis. igitur includit per se animal. Ad hoc. n. quod aliqua ꝓpositio sit p se: oportet ꝙ quicqd est in cōceptu prædicati seu materiale seu formale: in cōceptu subiecti includatur (ł id uēdo de primo modo) tamē, hęc est consequentia bona: subiectū includit formaliter cōceptum

ptum prædicati: igiť includit per se prædicatū: Aliud. n. est includere formalē cōceptū prædicati & includere formale in cōceptu. ¶ Ad aliud cōcedit ꝙ sensibile sit genus respectu rōnalis & irrōalis ut illa totā pfectionē importēt specierū, sed ex hoc nō sequiť ꝙ genus per se præcedit de differētia. Hic est. n. fallacia accidētis sensibile qđ est genus ꝑ se pdicatur de differētia &c. qa rōnale uariať ſm qđ ad sensibile comparať, & secūdum quod ad hominē uel ad animal cōparatur. cōparatur. n. ad sensibile. ut spēs eius. cōparať uerò ad hoīem vel aīal ut dr̄ia. iō uariatio est. ¶ Ad aliud principale sicut dicebať. ¶ Ad primū contra hoc dr̄ quod rō Ari. cōcludit ubi est dissolutio uera & realis, quia dissolutis b. & a. manet. b. & a. & non manet b. a. igitur aliquid ut forma præsunt in ba. quod nec fuit. b. nec. a. Sed per. a. & b. intelligit elementa corporis. probat; n; qđ forma reali non est aliquod elemētorum. Sed dr̄ia nō est forma nisi secundum rōnem: igitur in ꝓposito nō tenet rō. ¶ Contra hoc manētib. illis totaliter q̄ requiruntur ad essentiam rei: manet essentia rei. sed dissolutis genere & dr̄ia, manet genus & dr̄ia: & non manet tota diffinitio. igitur aliqd alid requiritur ad diffinitionē quam genus & dr̄ia. ¶ Hic dicitur ꝙ dissolutis genere & differentia ſm quod genus est ꝓpria potentia & differentia est ꝓprius actus diffinitionis, diffinitio non manet tunc. ¶ Intelligēdū tamen quod genus & dr̄ia sub ꝓpria ratione ꝓpriorū conceptuū non se hn̄t ad inuicē sicut potentia & actus: quia conceptus gn̄is intelligi pōt sine cōceptu dr̄iæ & econtra: sed nihil intelligiť nisi actus uel ut actus habens: igitur conceptus generis quantum est de se non est propria potentia respectu differētiæ, ꝓpria. enim potentia non potest intelligi nisi per comparationem ad proprium actū; tamen res materialis, quæ subest conceptus generis est propria potentia respectu rei quæ subest conceptui differentiæ: & hæc ratio ab illa dissolui non præita quod utrumque ꝯ manet: ideo diffinitio est perpetua & demonstratio. Tunc breuiter dicitur qđ ut genus est potentia respectu dr̄iæ: hic istis dissolutis

lutis non manet diffinitio. ¶ Aliter tamen potest dici ad illud de b. &.a. quod ratio illa Aristo. non est ad propositum. Arist. enim arguit sic, dissolutis .b. &.a. manet. b. & manet a. ita quod neutrum est ad alterum inclinatum, & tunc non manet b.a. tunc ergo aliquid formale præfuit præter .a. & .b. Vnde supponit Arist. in ratione quod neutrum ad alterum inclinetur, sed sic dissoluta anima a materia, manet corpus & manet anima, quia tamen anima naturaliter inclinatur ad corpus: ideo non prefuit in homine alia forma vniens animam cum corpore, sed secundum se fuit perfectio corporis. Eodem modo est ex parte illa: dissolutis enim genere & differentia ab inuicem adhuc coceptus differentiæ habet aliquam inclinationem ad conceptum generis tanquam ad propinquam potentiam: sicut anima inclinatur ad corpus: ideo non oportet ponere aliquid formale in diffinitione præter differentiam, quia differentia licet maneat post dissolutionem non tamen sic manet quin habeat inclinationem ad genus. ¶ Ad aliud quod in ista: homo est animal rationale: non manet causa extraneitatis, quia ex animali & rationali fit vnum extremum essentialiter. ¶ Ad aliud dicitur negando hanc consequentiam. est necessarium, igitur per se. ¶ Ad probationem dicitur quod Aristoteles supponit illud esse subiectum quod natum est subiici, & illud esse predicatum quod natum est prædicari: & hoc supposito sequitur demonstratio est ex necessariis: igitur est ex propositionibus per se. sed rationale non est natum subiici respectu animalis nec hominis, quia significat per modum qualis & cocernentis. Ideo nec sequitur quod hæc sit per se: rationale est animal nec illa: rationale est hō. ¶ Ad aliud dicit quod licet hæc sit necessaria, non est tamē mediata nec immediata, quia respectu animalis nō ordinatur secundum sub & supra in genere. similiter quod subiicitur non est natum subiici, & sic eadem ratione non est immediata. ¶ Ad formam quod hæc diuisio propositionis necessarię sufficiens est quando subiicitur quod natum est subiici. sic non est in proposito. ¶ Ad aliud sicut dicebatur.

batur. ¶Ad primum contra hoc quod partes diffinitionis licet sint duæ considerate secundum se: tamen ut comparantur ad diffinitum faciunt per se unum. Et simpliciter ut cōstituūt diffinitionem unum accipitur sub ratione alterius. ideo non sequitur quod species sit duo entia. ¶Ad aliud dicitur, quod aliquid esse primo idem alteri dupliciter intelligitur. Vno modo quando prædicatum nō excedit subiectum nec contra. & illo modo diffinitio est eadem diffinito primo: & genus non. Alio modo debet aliquid esse primo idem alteri quando inter subiectum & prædicatum non est aliquod medium ordinatum in eodē genere. & illo modo genus est primo in diuersis speciebus: quia inter hominem & genus proximum nō est aliquod genus medium in generē substātiæ. ¶Ad aliud dicitur, quod genus quo ad illud quod determinate significat solum significat partem materialem speciei per modum tamen totius. & illa pars vniuoce reperitur in diuersis speciebus realiter. tñ cōsequēter significat totum. & secūdum hoc genus est diuisum in diuersis speciebus realiter: & similiter secundum hoc genus est diuersa natura in diuersis. & sic concedo quod genus primo & equiuoce diuersis speciebus inest: sed illam equiuocationem non considerat rem sub ratione secundæ intentionis & nō sub esse reali. ideo licet in re sit diuersum in diuersis speciebus: tamen apud logicum genus est uniuocum. ¶Ad aliud dicitur, quod Aristote. dicit quod genus nihil est preter eius species, aut si est ut materia est. & sic est hoc intelligendum quo ad primum significatum & distinctum genus significat materiam speciei. tamen modo confuso siue cōcomitāter significat totū. & sic nihil est præter suas species. ¶Contra hoc. Si genus primo & determinate significat partem & concomitanter & ex consequenti totum: tunc quodlibet genus esset analogum: quia indeterminate haberet duo significata secundum ordinem. ¶Hic dicitur quod non sequitur genus esse analogum. non enim significat totum ex impositione. Sed quia genus partem significat per modum totius: & ex

illo modo totius ducimur in cognitionem totius concomitanter: ideo dicimus genus significare totum concomitanter. Sed hoc non est propriè significare siue ex impositione. ideo non est analogum. sed sic significare est repræsentare quodammodo. sicut capitatum significat caput determinate per modum tamen totius. & ex modo concernendi totum significat habens caput ex consequenti: & sic totum. Sed hoc non est significare propriè.

Quæst. XXIIII.

Væritur an differẽtia inferior includat differentiam superiorem per se. vt an hęc sit per se: rationalę est sensibile? quod non videtur. Boetius in diuisionibus docet artem diffiniendi, & dicit quod ad diffiniendum speciem sumẽdum est primo suum genus: & ipsum diuidendum est per differẽtias ĩmediatas: & illa dr̃ia quæ spẽi conuenit adhuc est diuidẽda per alias dr̃ias: & sic quousq; deueniat ad dr̃iam ultimã. & sic genus supius cum oĩbus differentijs spẽi conuenientibus debet poni in diffinitione speciei. & exemplificat de nomine. Facta .n. diuisione diffinit nomen sic. Nomen est uox significatiua &c. Sed si differentia inferior includeret superiorem: in tali diffinitione esset nugatio: quia differentię superiores expresse ponuntur in tali diffinitione: & per te in differentijs inferioribus includuntur. bis igitur in eadem diffinitione replicantur. & ita erit nugatio animal rationale: quia animal includit sensibile in suo intellectu. similiter rationale includit sensibile per te. igitur simpliciter ponitur bis sensibile in diffinitione. igitur nugatio est. ¶ Hic dicitur qđ non sequitur quod hic sit nugatio, animal rationale: quia in rationali tantũ implicite ponitur sensibile. ad hoc autem quod esset nugatio oporteret idem bis exprimi: & nõ tãtum replicari implicite. ¶ Cõtra Ari. in sexto topicorum docet inuestigare nugationẽ ponendo diffinitionem nominis pro nomine. Ponatur igit diffõ illorũ noĩum pro istis nominibus & sic erit certa nugatio. ¶ Ad prĩcipale,

le. Arist. in secundo huius dans artem diffiniendi: dicit quod quælibet pars diffinitionis est in plus quam diffinitum: totum tamen æquale & conuertibile. & ponit illud exemplum ternarius est numerus impar primus utroque modo. Sed si differentia inferior includat omnes superiores: tunc differentia inferior non esset in plus quā diffinitum sed conuertibile. Oportet igitur differentiæ quod differentia inferior non includat superiores differētias. ¶ Item si rationale includit sensibile, cum tunc si includit ipsum conuertibiliter: sequitur quod includit ipsum & aliquid ultra rationale igitur est compositum ex sensibili & re addita. sed quandocūque unum est cōpositum ex duobus unum est actus & reliquū potentia. Sed a potentia potest accipi genus & ab actu differentia. igitur rationale includit genus & differētiam in suo conceptu primo. sed omne tale est spēs. igit dřia erit spēs. qđ est icōueniēs. ¶ Itē qua rōne rō nale includet sēsibile i suo intellectu: eadē rōe irrōnale includit sensibile in suo intellectu: tūc ergo in sēsibili cōueniunt. Et manifestū est ꝙ inter se differunt. igitur sunt dřia: quod patet scđm Ari. quinto metaphy. Dřia sunt quęcunq; sunt alicui idē essentia & inter se sunt dřia. Sed oīs dřia sunt spēs: igitur rationale & irrōnale essent spēs: & per conńs diuersa essent spēs. ¶ Hic dř quod illę duę rōnes nō cōcludunt nisi quod illud ꝙ est dřia respectu unius, sit spēs respectu alterius. Et sic quod rōnale comparātum ad aīal siue ad hominē est differentia: sed cōparatum ad sensibile est spēs. Sed ex hoc non sequitur quod differentia sit spēs nisi incidēte fallacia accńtis. ¶ Contra si rationale sit species respectu sensibilis, tunc habebit dřiā. q̄ro de illa dřia aut est species respectu superioris dřiæ aut non. si non, eadem ratione fuit standum in primo. si sic, quęro tunc de differentia eius. aut est species respectu superioris differentiæ: aut non. si, sic, ꝓcessus est in infinitum. si non eadem ratione standum fuit in primo. ¶ Item si rationale includit per se sensibile & significat tanquam species eius, tamē nō est procedere in infinitum in prædicatis sbalibus sm Aristo.

Arist.in primo huius: erit deuenire tunc ad aliquod generalissimum differentiarum sbe.igitur in substantii erunt duo generalissima, & si hæc duo erunt generalissima sbę.& ita plura quam decem erunt prędicamenta.¶Hic dicitur cōcedēdo, quod duo sunt generalissima in substantiis: una substantiarum in media coordinatione: & alia differentiarum correlatiuū &c.Tertium potest esse generalissimum aliarum differentiarum ex alio latere: vnde quod sic sint plura generalissima in substantiis non est inconueniens: & hoc collateraliter. Sed ex hoc non sequitur quod plura sunt prædicamenta in substantijs: quia generalissima differentiarum habēt eundem modum prædicandi cum subiecta quę est generalissimū in ordine medio:& ad illud reducuunt per attributionem.¶Contra hoc ex ista responsione sequitur quod quantitas & substantia non faciunt duo prædicamenta: quia generalissimum quantitatis habet eundem modum prædicandi de suis contentis:sicut generalissimum substātiæ de suis. Similiter generalissimum quantitatis habet reduci ad generalissimum substantiæ sicut posterius ad prius.Si igitur ille duę conditiones concludunt unum esse prædicamētum:tunc unum esset prædicamentum substantię & quantitatis.¶Itē si sic:tunc in differentijs erit unum generalissimum aliud a generalissimo in medio ordine, igitur similiter unum spālissimum & intermedia erūt genera.Sed ista tria generalissimum spālissimum & intermedia constituunt prædicamentū.si igitur in substantiis & differentijs sbæ sint diuersa generalissima: spiritualissima: & intermedia ut innuit responsio.igitur erunt diuersa prędicamenta.¶Item generalissimum differentiarum est alterum a generalissimo substantiarum in medio ordine parte: & manifestum est quod non est differens ab eo,quia tunc generalissimū esset species:igitur erit per se diuersum a generalissimo substantiæ. sed duo generalissima per se diuersa arguunt duo prædicamenta.igitur in substantia sunt duo prædicamenta concesso hoc quod duo sunt generalissima.¶Ad principale, si

si sic impossibile est fieri diffinitioné. consequentia est falsum. igitur & antecedés. probo consequentiã: quæro aut diffinitio debet dari ex genere infimo ut ultima differentia. aut ex genere remoto. & ultima differentia. nó põt dari ex genere proximo primo & ultima differentia. si differentia inferior includat superiorem: quia tunc in qualibet diffinitione esset nugatio. quia sic dicédo: animal rationale. animal includit omnes differétias superiores. & similiter rationale per te. igitur hic idem intellectus includitur in diffinitione. Nec potest dari ex remoto & ultima differentia: quia per Aristo. secundo huius diffinitio debet explanare omnia prędicata in quid de diffinito. sed differentia inferior explicite nó ponit differentias superiores: nec genus primũ ponit illas quia generalius. igitur ex genere primo & vltima differentia non potest diffinitio fieri. ¶ Ad oppositum Boetius dicit indiuihominibus quod sufficit diffinir ex duobus terminis & exponit seipsum sic ex genere primo & vltima differentia. Sed talis diffinitio non ualeret si ultima differentia non includeret omnes differentias superiores: quia per Aristotelem in secundo huius in diffinitione debent poni omnia prædicata in quid explicite uel implicite. ¶ Item secundum Arist. in prædicamentis commune est generibus & differentijs vniuoce prædicari. Sed uniuoce prædicari est prædicari secũdum nomen & secundum diffinitionem: igitur differentia habet diffinitionem. Sed nihil diffinitur nisi species specialissima uel subalterna. quia sola species diffinitur secundum Aristote. secundo huius. igitur differentia est species respectu alicuius alterius supioris. sed species includit genus. igitur differétia inferior includit superioré. ¶ Item secundum Aristo. in. 8. metaphy. differentia dicit totam substantiam rei. igitur rationale includit sensibile & omnes differentias superiores: quia omnia illa sunt de intellectu substantiali hominis. ¶ Item per Aristot. ibidem. illę differentiæ sunt per se: quãdo reperitur totiens idem intellectus, quotiens ille ponitur in ordine. sicut exemplificat. Et hæc est quædam regula ad cognoscendum differentias per se.

Sed rōnale & ſenſibile ſunt differētiæ per ſe . igit̄ idē in tellectus his reperitur: ſicut dicto ſenſibile rōnale. Sed hoc non eſt niſi inferior includat ſuperiorem . ¶Item Ariſtote. dicit ibidem quod licet differentia communior præponatur ei inferior poſtponatur adhuc eſſet nugatio: quia repetitio unius intellectus. ut ſic dicto: bipes habens duos pedes: qa in ſubſtantijs non eſt ordo: ideo vt videtur nugatio. Dicit vlterius quod diffiniendum eſt ex primo genere & vltima differentia: quod nō eſſet verum niſi vltima includeret præcedētes. ¶Item hæc eſt eſt per ſe . homo eſt animal. Sed ad hoc quod aliqua propoſitio ſit per ſe primo modo : oportet quod formale in ſubiecto includat formale in prædicato & materiale materiale . igitur rationale quod eſt formale in homine per ſe includit ſenſibile quod eſt eſt formale in animali. igitur &c.

Ad qvaestionem dcitur ꝙ rationale & ſenſibile poſſūt dupliciter conſiderari. ¶Vno modo ſecundū rōnale imponitur ab ultimo gradu perfectionis in homine & ſenſibile ab alio gradu. & iſto modo differentia inferior nō includit ſuperiorem: quia iſte gradus non eſt ille: ſed ab illo diſtinctus. ¶Alio modo poteſt rationale conſiderari. non ſecundū quod imponitur ab ultimo gradu ſiue ultima forma: ſed ſecundum quod imponitur a tota perfectione in homine quæ perficit ſubſtātiā quod eſt genus generaliſſimum. & illo mō rōnale includit ſenſibile & oēs differentias præcedentes : quia nulla tota perfectione includitur pars. ¶Intelligendum tamen propter rationes quod accipiendo rationale ut imponitur ab ultima forma ſeu ab vltimo gradu: ſic ſufficit diffinire cum proximo primo genere & vltima differentia : non tamen ſufficit diffinire ex genere primo & ultima differentia . ſed cum genere primo & omnibus alijs differentijs intermedijs . Non autem ex genere proximo & omnibus alijs differentijs . ¶Primum oſtendo ſic: vltima differentia cum genere illo proximo includit omnia alia prædicata in q̄d de ſpecie. licet enim ultima differentia impoſita ab ultimo gradu ſecundum ſe nō includat ſuperiores differētias: genus tamen proximū

cui

cui additur includit differẽtias oẽs superiores. & ideo sic est sufficiens diffinitio. tunc enim est sufficiens diffinitio quando aggregat in se omnia quæ prædicantur in qd & essentialiter de diffinito.¶Secundum patet. diffinitio enim debet indicare omnia prædicata essentialia de diffinito & illa includere secundum Arist. in secũdo huius. Sed genus primũ non ponit differentias superiores: nec differẽtia ultima accepta ab vltimo gradu ponit illas ut dictum est. non igitur est sufficiens diffinitio ex genere primo & ultima differentia. Sed illo modo oportet diffinire ex gñe primo & omnibus sicut dicit Boetius. Tertium patet quia genus proximum inconcludit omnes differentias superiores. si ergo ex genere proximo & omnib. differẽtijs fiet diffinitio: tũc in diffinitione erit nugatio.

¶ Aliud est intelligendum quod si differentia ut rationale accipiatur a tota perfectione speciei: illo modo non contingit diffinire ex genere proximo & differentia illa. nec ex genere proximo & omnibus differẽtijs. Sed contingit diffinire ex genere primo & vltimo differentia.¶Primum istorum patet: quia si ex genere proximo & ultima differentia illo modo accepta esset diffinitio: tunc in diffinitione esset nugatio: quia genus proximum includit omnes differentias præcedentes. similiter illa differentia includit omnes differentias prçcedentes. & ita bis idem diceretur. Secundum patet ꝑ idem, quia tunc esset nugatio: quia genus proximum includit omnes differentias prçcedentes. ¶Tertium patet quia diffinitio debet aggregare in se omnia prædicata essentialia & non plus. Sed ex genere proximo & vltima differentia diffinitio constituta aggregat in se omnia essentialia prædicata de homine: quia genus prædicat primum materiale de homine: licet per modum totius: & differentia accepta a tota perfectione includit totam prefectionem generis, quæ aduenit subiectæ quæ est genus generalissimum: & per consequens sic ponit omnia prædicata essentialia.

¶ Aliud est intelligendum quod differentia accepta a tota perfectione ut rationale: licet sit differentia hominis uel animalis, tamẽ est spe-

nullo modo est spes. ideo differentiam non habet. Sed differentia alia quæ est species accepta est a tota perfectione: & habet aliquid in quo conuenit cum alia differentia: & aliquid in quo differt. ideo differentiam potest habere. ¶ Ad aliud sicut dicebatur quod est aliquod generalissimum differentiarum diuersum a generalissimo substantiarum intermediarum: & tamen nõ sequitur quod sint diuersa prędicamenta. Vnde hęc consequentia non ualet: duo sunt generalissima uel tria. igitur tot sunt prædicamenta substantiarum: quia generalissima differentiarum reducuntur ad generalissimum substantiarum in medio ordine: sicut posterius ad prius intrinsecum. ¶ Ad alia contra hoc. Ad primam dicitur quod hic est fallacia accidentis. inter illas coordinationes sunt diuersa generalissima, & spiritualissima: & intermedia igitur diuersa prædicamenta. non enim hoc sufficit. sed requiritur quod unum reducatur ad aliud tanquam intrinsecum ei. ¶ Ad aliud. quod hic est fallacia consequentis. hoc generalissimum puta corporeum est diuersum a generalissimo quod est substantia. igitur sunt principia diuersorum prędicamẽtorũ. hoc enim nõ sufficit. sed requiritur quod unũ ad aliud non reducatur ut prædictũ est. ¶ Ad aliud dicitur quod non est ad propositũ. quia ꝑ se causa quare corporeũ & incorporeũ faciunt unum prędicamentum non est ꝓpter hoc ꝙ unum reducat̃ ad alterum: sed hæc est causa: quia unum reducitur ad alterum ut intrinsecum & essentialis perfectio. Quãtitas autem est totũ extrinsecũ substantiæ: & est eius ꝑfectio accidentalis. igitur &c. ¶ Ad ultimũ principale dicitur negando consequentiã differentia inferior includit superiorem per se. igitur nõ est possibile diffinire. ¶ Ad probationem dicitur quod quãdo quęritur aut contingit diffinire ex primo genere & vltima differentia: aut ex primo. dicitur quod accipiendo rationale secundum quod imponitur a tota perfectione hoc est secũdum quod includit differentias pręcedentes, sic contingit diffinire ex primo genere & ultima differentia ut dictum est in positione. ¶ Ad probationem dicitur

quod adhuc diffinitio erit sufficiens, licet prædicata essentialia non ponantur explicite in tali diffinitione: tamen implicite & hoc sufficit: ¶ Ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam dicit, quod auctoritas Boetij probat quod ultima differentia secundum quod imponitur a tota perfectione cum primo genere sufficit ad diffiniendum, quia sic includit omnes differentias pręcedentes, & hoc cóceditur. Si enim Boetius intelligeret ꝙ sufficeret ex primo genere & ultima differentia, ut imponitur ab ultimo gradu falsum diceret. ¶ Ad aliud quod differentiæ prædicantur uniuoce. Sed prędicari uniuoce est duplex. Vno modo quando prædicatur superius de ꝑ se in inferiori. sicut homo de illo homine. & illo modo dńię acceptę ab aliquo distincto gradu: non prædicatur uniuoce. tamen dńiæ acceptæ a tota perfectióe sic possunt uniuoce prędicari. Alio modo dicitur prædicari uniuoce quod prædicat essentiam rei uel partem essentiæ: & sic oés differentiæ prędicãtur uniuoce: & etiam generalissimo quod nullam habet diffinitionem sic prædicatur uniuoce, sed sic prædicari non est prædicari secundum diffinitionem.

¶ Ad aliud dicitur, quod ille ratio probat quod differentia accepta a tota perfectione includit superiorem: quia differentia sic accepta ordinata cum alia superiori facit nugationē secundum intellectum Aristotelis ¶ Ad aliud dicitur quod illa concludit idem. Intellectus enim Aristotelis est quod contingit diffinire ex primo genere & ultima differentia accipiendo ultimam differentiam a tota perfectione, vt sic dicēdo hō ē substātia rõnalis. ¶ Ad aliud ꝙ ad hoc ꝙ propó sit prío mó non oportet ꝙ formale in subiecto includat formale in ꝑdicato. sed hoc accidit: quia ꝑ se causa est ex hoc quod totus conceptus ꝑdicati in conceptu subiecti includitur. Et sic qđ est formale in prædicato includit in formali subiecti: sicut homo est rationalis. Sed aliquando est propositio ꝑ se primo modo in qua materiale subiecti includit formale prædicati sicut hic homo est animal. animal est materiale in conceptu hois & idē includit formale in hoc prædicato animal &c.

Quæst.

Quæst. XXV.

Væritur an aliquod accidens per se prędicet d subiecto? Qd non uidetur. subiectum cōparatur ad accidens in ratione causæ materialis. Sed cā material is est illud quo res potest esse & non esse (est enim in potentia contradictionis) igit sic subiectum comparatur ad passionem sub potentia ad ipsū & suum oppositum. non igitur passio necessario inest suo subiecto: & per consequens de subiecto non prædicatur per se: quia quæ p se insunt de necessitate insunt. ¶Hic dicitur quod subiectum cōparatur ad passionem in ratione duplicis causæ [sicut dicit Thomas] ut in ratione causæ materialis & in ratione causæ efficiētis. Vnde licet causa materialis quantum est de se sit in potentia contradictionis: non tamen seqtur passionem posse inesse & non inesse subiecto. ¶Contra p Ari. in 2. physi. īpossibibile est cām materialē & efficiētē cōcurrere in eodē. & rō est qa īpōle est idē eē in potentia & actu respectu eiusdem. si igitur subiectum respectu passionis habet rationē causæ materialis: nō habebit rationē causæ efficiētis. ¶Aliter dr ad rōnē, quod subiectum respectu passionis habet rōnem causę materialis. sed ex hoc nō sequitur, ꝙ possit esse sub passione & non esse: quia materia pertinens ad spēm non est principiū, quo res pōt eē & non esse: sed materia pertinens ad indiuiduum tātū. ¶Cōtra. materia quātū est de se ē in potentia passiua nullū actum in sua essentia includens. Sed oīs determinatio ē rōne alicuius actus quem determinat. igit materia pertinens ad speciē quātum est de se non potest esse sufficiens cā, quare passio necessario speciei inest. ¶Aliter dicitur ad rationem, qd species respectu passionis habet rationem causæ materialis & causæ formalis. ratione causæ materialis: species recipit passionē. ratione causæ formalis determinat passionem sibi inesse. ita quod suum oppositum nō possit inesse. Sed subiectum non habet rōnē causæ efficientis: non enim est intelligibile, quod hō efficiat risibile in eo. Sed illud idē agens, qd cāt hoiem cāt risibile effectiue posterius tamen ſm naturam.

etiam substantia pcedit accidens tempore non æquiuocè. igitur eadem substantia non æquiuoca, sed uniuoca præcedit omne accidens tempore & diffinitione. ¶ Hic dicitur, ꝙ substantia quantum est de se præcedit omne accidens: quia substantia quantum ad suũ existere & esse temporale non indiget accidente: accidens tamen ad suum existere indiget substantia, ideo accidens coniunctum est cum substantia: propterea indiget substantiæ. Breuiter Aristo. intelligit, ꝙ substantia quantum est de per se præcedit accidens sic tempore, ꝙ non indiget esse temporali accidentis: cum hoc tamẽ stat, ꝙ substantia & accidẽs simul sint tempore per accidens ex hoc, quòd accidens quãtum ad esse temporale indiget existere substantiæ. ¶ Contra illud. hęc ratio nõ concludit ꝙ substantia pręcedit accidens tempore, sed solum natura ex hoc, quod substantia non indiget accidente, sed econuerso: & nõ plus sequitur quàm ꝙ substantia prior est accidẽte secundum naturam. ¶ Item ꝙ substantia & accidens simul sint tempore ostẽditur. Substantia est causa accidentis: & causa & effectus sunt simul tempore & non sunt. igitur substãtia est simul cũ accidente & non est. ¶ Ad oppositum est Aristo. dicẽs secundum modum esse quã do subiectum cadit in eo qđ quid est passionis: sicut numerus cadit in diffinitione paris uel imparis. Sic igitur patet, ꝙ substantia cadit in diffinitione passionis, & passio per se de subiecto prædicatur.

Ad quaestionem dicĩ, ꝙ aliquod accidens prædicatur per se de subiecto & secundo modo. & ratio est. quia tunc est propositio per se secundo modo quando prædicatũ egreditur a principijs subiecti quæ sũt principia speciei secundum species est, & non indiuidui secũdum quod indiuiduum: sed sicut risibile se habet respectu hominis. egreditur. n. risibile a principijs hominis intrinsecè quæ sunt intrinseca homini secundum ꝙ homo est, & non inquantum ille homo, & ideo rationabiliter per se prædicatur de homine. & habere tres angulos de triangulo, & sic de alijs.

Ad rationem contra hoc dicitur. sustinendo responsionem expositoris sicut dice-

cebatur. Et ad rationem cõtra hoc dicitur, ꝙ causa materialis & efficiens non concurrunt in eodem loquendo de efficiente per trãsmutationem, & hoc intelligit Ari. Sed alio modo est causa efficiens per quandã emanationem, & sic subiectum includit causam efficiẽtem respectu passionis: q̃a passio emanat de subiecto, & de tali causa efficiẽte per emanationem nõ intelligit Ari. ibi: quia sic possibile est vnũ & idem sub diuersa ratione. homo enim habet rationẽ causæ materialis respectu risibilis inquantum recipit & subijcitur tali passioni. inq̃tum tñ illa passio a subiecto egreditur, sic habet subiectum (ut hõ) rõnem causę efficientis per emanationẽ. ¶Sustinendo secundam rñsionem põt dici ad rõnẽ cõtra hoc, ꝙ spẽs non necessitat sibi passionẽ inesse rõne causæ materialis tantũ. tamen ut materia spẽi determinatur per formam, sic p̃t necessitate passionẽ sibi inesse. Et coincidit cum tertia responsione. Ideo dico sicut tertio dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc. dicitur ꝙ non est inconueniens aliq̃d in se includere potentiam actiuam & passiuam (loquẽdo de potentia actiua formæ) immo hoc est necessariũ. sicut enim cuilibet materiæ correspondet forma ipsam perficiẽs: ita cuilibet potentiæ passiuæ corrñdet potentia actiua, & in eodẽ ĩ quo est materia & forma. sequitur enim si forma perficit materiam. igitur perficere potest: sed materia perficitur. igitur perfici potest. Loquendo tñ de potentia actiua efficientis & de potẽtia passiua materiæ: sic non concurrunt in eodem respectu eiusdem. ¶Ad aliud per interemptionẽ huius consequentiæ. subiectum põt intelligi nõ intelligendo passionẽ. igitur p̃t intelligi sub opposito passionis, cuius rõ est, quia hõ per se est causa risibilitatis. si igitur intelligatur hoĩem esse hoĩem, & nõ tñ intelligatur ipsum eẽ nõ risibilem ex hoc, ꝙ intelligitur ipsum nõ esse risibilem ex consequenti intelligitur ipsum non esse hoiem: quia propria passio, & efficiens concomitantur se ꝑm esse & non esse, & ita ex consequenti intelligitur hominẽ esse hoĩem, & nõ esse hominem: qđ est impossibile. Similiter hoc patet ꝑ Porphyrium. dicit enim ꝙ est differentia inter accidens ꝓpriũ

&

& accidens consequens indiuiduum in hoc, ꝙ accidēs proprium sic se habet ad subiectum, ꝙ subiectum non potest intelligi sub opposito illius licet subiectum possit intelligi non intelligēdo illud. Sed de accidente communi aliter est. subiectum enim potest intelligi non intelligendo accidens cōmune. etiā potest intelligi sub opposito accidētis communis. possum enim intelligere ethiopem nitentem candore sine incomposibilitate intellectuum. sed nō possum intelligere hominē esse non risibilem sine incompossibilitate. Voco.n. accidens commune quod consequitur subiectum ratione conditionum materialium, & non ratione formæ speciei. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad primū contra hoc. q. ex hoc ꝙ substantia quo ad esse suum temporale nō indiget esse temporali accidentis: sequitur ꝙ non solū præcedit quantum est de se accidens natura, sed etiam ꝙ sit prius tempore. Quod vero sint simul, hoc est per accidens, ut ratione indigētiæ accidentis. ¶ Ad aliud dicitur, quòd substantia inquantum est causa accidentis & accepta sub rōne causæ sic simul temporaliter est cum accidente. Substantia tñ quæ est causa non considerata sub rōne causæ quātum est de se pōt esse sine accidente. ita ꝙ accidente nō indiget, ꝙ tñ sint simul hoc est per accidens. ¶ Aliter pt̄ dici ad rationem, ꝙ substantia p̄cedit omne accidēs in aliquo tp̄e. loquēdō de substantia quæ est genus. quia aliqua est substantia quæ sine accidente pōt esse. sicut patet de substantijs separatis. & ideo substantiæ ſm genus nō repugnat, ꝙ p̄cedat quodlibet accidens tp̄e: qꝛ qd̄ repugnat generi repugnat spēi siue non pt̄ inesse speciei. si.n. habere alias repugnat animali non potest inesse aui. ideo sequitur, ꝙ substantiæ ſm genus nō repugnat præcedere quodlibet accidens tp̄e. Et hoc intelligit Arist. ꝙ tñ alia substantia simul tp̄e sit cum accidente, hoc non est ratione substantiæ: vnde substantia est: sed hoc est ratione alicuius alterius. ¶ Et per hoc patet ad rationem quandā positam contra responsionem priorem, ꝙ substantia secundum genus separabilis est: sic, scilicet ꝙ substantiæ ſm genus non repugnat separari. Vnde nō oportet, quod

in ente in actu tanquam in subiecto: quia nec in materia: nec in forma, cum non sint entia: sed principia entis; tamen non oportet, ꝙ quodlibet accidēs per se insit subiecto. Iuxta quod est intelligendum, ꝙ quædam accidētis insunt subiecto totaliter tantum ab extrinseco: sicut albedo causatur a frigore: nigredo ab ęstu, & accidentia illo modo nō insunt per se & subiecto. & huius ratio est, quia accidens per se est accidens propriū. Sed accidens proprium est quod soli speciei, & omni contento sub specie inest. Sed talia accidentia quæ insunt tantum ab extrinseco: possunt in esse multis speciebus. Alio modo accidens causat ab intrinseco, & hoc tripliciter. Vno modo ratione formæ. Alio modo ratione materiæ. Et tertio modo ratione complexionis. Accidens secundo modo est sicut quantitas, & tale accidens per se propter rationē quæ data est. quantitas. n. nō inest soli speciei, sed multis speciebus. Accidens tertio modo quod causatur ex complexione est ut albedo: nigredo: quæ causantur ex qualitatibus primis: etiam qualitates primæ quæ ex diuersa commixtione causantur diuersimodè talia accidentia non sunt accidentia propriè propter rationem dictam: quia multis speciebus insunt. Accidens primo modo quod consequit com positū ratione specificę formæ est accidens per se. tale enim solam speciem consequitur, & omnibus contentis sub specie inest, & semꝑ sicut risibile se habet respectu hominis, & habere tres angulos respectu trianguli. effectus enim non excedit causam. ideo sicut forma hominis non est in asino: aut in alijs speciebus: ita risibile in asino non reperitur. Similiter sicut forma specifica hominis in quolibet supposito reperitur: ita risibile. q̃a posita per se causa ponitur & effectus. ¶ Aliud est intelligendum propter rationes ꝙ accidens per se inesse subiecto potest eē dupliciter. Vno modo dicitur aliquid inesse subiecto per se, quod non per subiectum mediū, & illo modo quodlibet inest per se alicui subiecto. Alio modo dicitur accidens inesse per se: quia egreditur a principio formali ipsius subiecti, & sic solum ꝓpria passio inest per se. Primus modus non pertinet ad demon-

monſtratorem:tamē ſecundus pertinet. Ideo dicit Linconienſis, quod hæc eſt per ſe homo eſt quantus:non tamen pertinet ad demõſtrationem.omnis.n. demõſtratio eſt ex propoſitionibus ꝑ ſe:ſed non conuertitur non enim omnis propoſitio per ſe pertinet ad demonſtratorem.Per hoc ad rationes.

AD PRIMAM dr̃,ꝙ quodlibet accidens ineſt alicui ſubiecto per ſe accipiendo ꝑ ſe,ita ꝙ non per mediũ, & hoc concludit ratio non tamen ex hoc ſequitur, quod quodlibet accidens ineſt ſubiecto per ſe, ſicut demonſtrator utit̃ ꝑ ſe. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ multa accidentia quæ ſunt in ſubiecto hñt cauſã intrinſecam propter quam ſubiecto inſunt. ex hoc non ſequitur, ꝙ inſunt ſubiecto per ſe ſicut demõſtrator vtitur per ſe.demonſtrator cũ dicit paſſionem ineſſe ſubiecto per ſe quando conſeq̃tur ſubiectum ratione formæ ſpecificę,& non ratione conditionum materialium ſicut album eſt in cigno.

¶Ad aliud dicitur,ꝙ in diffinitione cuiuslibet accidentis cadit ſubiectum : ſed ex hoc non ſequitur, ꝙ accñs per ſe ineſt alicui ſubiecto: ad hoc enim ꝙ per ſe inſit ſubiecto oportet, ꝙ ſequat̃ ſubiectũ ratione formæ ſpecificę.vndę cã quare accidẽtia diffiniũtur per ſubiecta eſt : quia extra illa ſubiecta non inueniũtur. ſicut quantitas nõ inuenitur extra corpus. ſimitas non inuenitur extra naſum. Sed tamen nõ ſunt per ſe accidentia taliũ ſubiectorum:quia talia accidentia conſequuntur rõne conditionum materialiũ naſi,& non ratione formæ:q̃a ſi ſic omnis naſus eēt ſimus.

Quæſt. XXVII.

QVæro an accidẽs poſſit prædicari de alio accidente tanquã de ſubiecto ſecundo modo dicendi per ſe?ꝙ non vr̃. Si accidens per ſe prædicatur de alio : quæro an illa duo accidentia ſint alterius coordinationis aut eiuſdem. Si eiuſdem:tunc eſt primus modus dicendi per ſe, & nõ ſecundus: ſicut hic: album eſt coloratum. Si alterius: tunc hæc poſſet eſſe per ſe, ſecũdo modo quantum eſt æquale,& hoc ſecundo mõ. quod non videtur. ¶Item ſecundo modo dicendi ꝑ ſe ſubiectum comparatur ad ꝑdicatum in rõne duplicis cauſæ, ut in rõne cauſæ materialis & efficiẽtis. Sed vnũ

acci-

accidens non est causa efficiens respectu alterius accidentis: quia omnis efficiens & oīs effectus est per se existens: tale non est accñs. nec est cā materialis: quia accñs non pōt esse subiectū accidentis. ¶Item si accñs p̱ se p̄dicaretur de alio: sequeret̃ ꝙ unum accidēs hēret duo subiecta: consequens est falsum: igitur & añs. probatio consequentię. substantia est subiectum oīum accidentium: quia oīa accñtia sūt in primis substantijs ꝰm Arist. in p̄dicamentis. silr̃ accidēs est subiectū alterius si vnū de alio prædicatur per se, secundo modo. igitur sequit̃ ꝙ unum accidēs habet duo subiecta. ¶Ad oppositum est Ari. dicens hanc esse per se, secundo mō. triangulus hēt tres angulos. & tñ triangulus est accidens. Dicit etiā in principio huius, ꝙ triangulus est passio lineę. probatur. n. in geometria, ꝙ super quamlibet lineam datā contingit triāgulum æqlaterū collocare. igitur accñs p̄t p̄dicari de alio accñte secūdo mō. ¶Item Ari. in tota logica concludit passiones de intentionib. secūdis, ut de enūciatione & syllo. qa intētiones scd̄ę sunt subiectū logicæ de quib. logica cōsiderat passiones. & tñ illa sunt accidentia. igitur accñs pōt p̄dicari de accñte per se. qa cōclusio in demr̃atione ē p̱ se. Ad qvaestionem dr̃, ꝙ vnum accidens pōt p̄dicari de alio p̱ se, scd̄o mō, ut patet in hoc exēplo. triāgulus hēt tres &c. numerus ē par uel impar. Et huius rō est: qa secundus modus dicēdi p̱ se est qñ subiectū cadit in diffinitionis passionis, ī quo subiecto est cā formalis respectu hēre tres &c. & triāgulus cadit ī diffinitione ipsius qd̄ est hēre tres. igit̃ hic est scd̄us modus. igit̃ accñs de accñte p̄t p̄dicari per se. ¶Intelligendum tñ ꝓpter rationes, ꝙ dupliciter pōt accipi subiectum. Vno mō dr̃ subiectum supportās qd̄ est per se existens. & illo mō accidens nō est per se exñs nec subiectum respectu alicuius passionis: sed sola substantia Alio modo dr̃ aliqd esse subiectū: eo ꝙ immediatè est susceptiuum siue medium quo accidens in substantia recipitur. & illo mō vnum accidēs potest esse subiectum alterius. sicut quantitas est subiectum respectu qualitatis. & triāgulꝰ respectu hr̄e tres &c. Sed in hoc differūt, ꝙ in q̄titate nō ē cā formalis respcū qualitatis: sicut

natum est subijci respectu accidentis est subiectũ proprium illius. Sed nasus est natus subijci respectu simi, etiam a principiis nisi egreditur simum. igitur nasus ẽ proprium subiectum respectu simi. ¶ Ad oppositum. si subiectum est proprium respectu accidentis: accidens est proprium respectu subiecti & econuerso: quia ꝓpria passio & proprium subiectum nõ excedunt se inuicem, Sed accidẽs propriũ per se prædicatur de subiecto cuius est proprium. igitur eadem ratione subiectũ habens proprium per se ꝑdicatur de eo. ¶ Item quandocunque accidens a principijs subiecti causatur præcise & sufficienter: tunc prædicatur illud accidens de subiecto secundo modo dicẽdi per se. Sed quando accipitur subiectum: proprium respectu accidentis: tunc a subiecto proprio & ex principijs suis sufficienter & præcise egreditur passio. igitur passio habens proprium subiectum per se de eo prædicatur.

Ad quaestionem dicit, ꝙ accidens habens subiectũ proprium pertinens ad speciem per se de eo prædicatur. accidẽs tñ hñs subiectũ proprium quod est indiuiduum non per se ꝑdicatur de illo q̃uo demonstrator vtitur per se. Primũ patet: quia tunc est secundus modus dicendi per se qñ accñs prædicatũ de subiecto egreditur ex principiis subiecti pertinẽtib. ad naturam spẽi: igitur accidens habens sbm proprium qđ est spẽs per se prædicatur de illo secundo mõ. Secundum patet. hæc. n. non est per se. Ille hõ est albus. album enim & si consequatur indiuiduũ: hoc nõ tñ rõne formæ pertinentis ad spẽm causabit: sed ratione conditionum materialiũ quæ accidunt ueræ speciei. ¶ Intelligendũ tñ est ꝙ subiectum comparatur ad accidens tripliciter in ratione causę. Vno mõ comparatur in rõne causæ diminutę. Secundo mõ in rõne causæ superfluę. Alio mõ i rõne cãæ præcisę. In rõne causę diminutæ accipitur subiectum sicut figura respectu hr̃e tres: quia licet figura remota remoueatur hr̃e tres. tñ figuræ posita non ponitur sufficienter hr̃e tres. Alio mõ cõparatur in rõne cãæ superfluę sicut Ysocheles respectu habere tres. Licet. n. Ysocheles cãm huius passionis in se includat ex hoc ꝙ includit

triangulum: tñ ſuperaddit drīam triangulo quæ nihil facit ad hr̃e tres; & ita ſe hẽt Yſocheles in rõne cauſæ ſuperflue. Sed triangulus ſe habet in rõne cauſę pciſe reſpectu hr̃e tres. & huius cauſa eſt, ꝙ hr̃e tres primo ĩeſt triangulo: quia remoto aliquo qđ pertinet ad triangulum (ut remota figura, uel termino) remouetur habere tres: & poſito triangulo ı ponitur ēt habere tres; tunc dico ꝙ paſſio comparata ad ſubiectum qđ habet rõnem cauſæ pciſe per ſe, & primo de illo pdicatur: & tale ſubiectum propriũ eſt reſpectu paſſionis. Sed de contentis ſub tali ſubiecto pdicat̃ propria paſſio per ſe, ſed nõ primo: quia quod per ſe ineſt ſuperiori per ſe ineſt inferiori: licet non primo.

Ad primam rationem dr̃, quód numerus non eſt proprium ſubiectum reſpectu imparis: quia numerus excedit hanc paſſionem impar: & ꝑprium ſubiectũ nõ excedit propriam paſſionẽ. ¶Ad probationem. dr̃ ꝙ impar ineſt numero per aliqd extrinſecum: quia ineſt numero per aliquam eius ſpeciem. & ita per aliquid extrinſecum. dicit enim Ariſt. in elenchis, quód inferiora ſunt extra ſuperiora: quia in intellectu ſuperioris non ponũtur inferiora. & ita accidunt ſuperioribus. ¶Ad aliud dr̃, ꝙ rectum ineſt lineæ non tãquam ſubiecto: ſed ineſt lineæ cõtractę quodammõ tanq̃ proprio ſubiecto. Si enim linea ſm ſe, & abſolute eſſet proprium ſubiectum reſpectu recti: tũc omnis linea eſſet recta. & eodẽ modo impar ineſt numero non tanq̃ proprio ſubiecto: ſed numero contracto prius ineſt: ut alicui ſpẽi numeri. ¶Cõtra illud. ſi impar ineſſet alicui ſpeciei numeri primo: quærꝰ aut ineſt ternario aut quaternario. & ſic de alijs. Sed qua ratione ineſt uni primo: eadẽ ratione ineſt alteri. igit̃ nulli ineſt primo. quia quód ꝑ ſuperabundantia dicit̃ uni ſoli conuenit. ¶Dicitur hic ꝙ impar nõ primo ineſt primo ineſt ternario nec quaternario, ut concludit rõ. Sed primo ineſt alicui ſpẽi ſubalternę quæ continetur ſub numero: quia ex quo omne genus diuiditur ĩmediate per duas drĩas. & qualibet drĩa adueniens generi cõſtituit ſpẽm: igitur prio diuidit numerus ĩ duas ſpẽs tm̃ & vni illarũ ſpẽrum ineſt ꝑ ſe tanq̃ ꝑpria paſſio &

alij

alij impar tanq̃ passio. Sed quia ille duæ spẽs sunt ime diatẽ. iõ accidit error: quia per Ari. secundus error est qñ passio creditur inesse in ferioribus primo ꝑ hoc ꝙ cõe cui passio inest: est inno minatũ. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ na sus nõ est propriũ subiectũ simi. Et ad primã probatio nẽ dr̃, ꝙ illud qđ cadit ĩ dif finitionẽ alterius tanq̃ su biectum proximũ: illud est subiectũ propriũ respectu accidentis. Sed nasus nõ ca dit in diffinitione simi tan quã proprium subiectũ: sed nasus quodammõ contra ctus. & ideo non est propriũ subiectũ. ¶ Ad aliam ꝓbatio nem dr̃, ꝙ nasus non est na tum subijci respectu simi: quia nasus non subijcit re spectu simi, nisi per conten tum suum, ut per nasum cõ tractum. & q̃a per aliqđ qđ est extra intellectũ nasi qđ ponit simum: subijcitur na sus respectu simi. & iõ ẽm ac cidens. vnde hæc est ẽm ac cidẽs nasus est simus. & vlt qñ cõius subijciturrespectu minus cõis. nasus enim ex cedit ambitum suorum sup positorum. ideo &c. ¶ Con tra illud dicit Ari. in primo huius ꝙ hæc est secundum se: lignum est album. & hęc est per accidens, album est lignum. & tamẽ lignum nõ est proprium subiectum al bi. sed possibile est, ꝙ exce dat. ¶ Ad hoc dicendum, ꝙ aliquam propõnem esse ẽm se est dupliciter: vel absolu tè: uel in cõparatione. Abso lutè qñ propriũ subiectum subijcitur respectu suæ pas sionis vel inferius respectu superioris. In cõparatione qñ subiectum subijcitur re spectu accidentis. Per hoc ad formã dr̃, ꝙ hæc lignum est album est ẽm se in com paratione ad hanc albũ est lignũ: quia ex hoc ꝙ lignũ est non subijcitur ẽm aliqđ aliud alterius generis: sed al bum subijcitur totaliter se cundum alterum ut subie ctum. & ideo respectu alte rius secundum se. Ideo hæc est per se: lignum est albũ: non tamen simpliciter ẽm se: similiter nec illa nasus ẽ simus: nec illa animal est hõ mo: quia in nullo illorũ su bijcitur respectu alterius qđ est natum subijci. Tu dicis ꝙ Aristo. supponit quod su bijciatur quod natũ est su bijci in demõstratione, quẽ admodum lignum & ꝑdica tum quemadmodum albũ: quoniã ex huiusmodi fiunt demonstrationes. supponit igitur Aristoteles, quod li gnum subijcitur, sicut illud

quod natum est subiici respectu albi. ¶ Dicendum, q̃ Aristotel. non intelligit lignum per se: sed lignum cõtractum. uel per lignum intelligit aliquod subiectũ ꝓprium respectu albi si possibile est album habere subiectum proprium &c.

Quæst. XXIX.

QVæritur an unum oppositorum per se ꝑdicetur de altero? Quod sic videtur. hæc est, ꝑ se mutabile est immutabile. & illa sũt opposita. probo maiorem: de mutabili est scientia. Sed illud de quo scientia est in se perpetuum & incorruptibile. igitur mutabile est perpetuum, & per consequens mutabile est immutabile. ¶ Item hæc est per se: nõ ens est ens. & tñ in illa prædicatur oppositum de suo opposito. antecedens patet per Aristote. in quarto. Dicit enim quòd ens prædicatur per se de substantia & accidente, sicut de priuationibus & negationibus. ¶ Hic dicitur, quòd non ens est ens in intellectu uel significatione. Sed sic non prædicatur oppositum de suo opposito: quia non ens realiter, & ens in significatione non opponuntur. ¶ Contra, hæc est uera: non ens in significatione est ens in significatione: quia non ens in significatione significatur, & illa sunt opposita, igitur opposita per se prædicatur de se. ¶ Item hæc est per se, multitudo est ens & ens, & unum conuertuntur. igitur hæc est per se: multitudo est una: sed multum & unum opponuntur. igitur &cæt. ¶ Hic dicitur, q̃ unum dicitur dupliciter. vnum qđ est principium numeri, & vnũ quod conuertitur cum ente. Et sic dr̃ tripliciter: vnum gñe: unum specie: & unum numero. & totiens dr̃ multitudo sibi opposita. Tunc dr̃ ad formam q̃ unum nõ dr̃ de multo sibi opposito. Sed unum genere prædicat̃ de multo specie: & illa non opponuntur. similiter unũ spẽ dr̃ de multo numero. ¶ Cõtra accipiẽdo multum gñe: illud multum est ens. igitur est unum: quia ens & vnum conuertuntur. Sed multum genere non est unum specie: nec unum numero: quia sub illo non continet̃. igitur oportet dicere, q̃ multum in genere est unum in genere, & illa sunt opposita relatiua ad idem. igitur oppositum ꝑdicatur, de opposito. ¶ Item hæc est per se cõue-

uenientia sunt dña secũdo mō: quia subiectum est causa pdicati. & tñ prædicat oppositum de opposito. igitur probo maiorem. conueniẽtia includit multa, sed hæc est per se multa sunt dña. igitur &c. ¶ Hic dr, ꝙ conuenientia non includit multa per se: quia multum est subiectum. quodammodo respectu conuenientium. Sed subiectum de accidente nõ prædicatur per se: ideo hæc non est per se: conueniẽtia sunt multa: licet hæc sit per se: multa sunt dña: quia tñ hęc nõ est per se conueniẽtia sunt multa. ideo non sequitur ꝙ conuenientia p se sit dña. ¶ Contra illud ex hac responsione sequitur, propositum. si multa sit subiectum respectu conueniẽtium hæc est per se: multa sunt conuenientia: sed multum est species diuersa conuenientia est spẽs unius. sed illa sunt opposita. igitur oppositum de opposito adhuc prædicatur. ¶ Item aliter ꝓbatur ꝙ hęc sit per se, cõuenientia sunt dña. omnis oppositio est duersitas. conuenientia est oppositio, igitur omnis conuenientia est diuersitas. præmissę sunt p se uerę. igitur conclusio. Tunc arguo sic. si abstractum p se pdicatur de abstracto & cõcretum per se de concreto si igitur conuenientia est p se diuersitas: conuenientia sunt per se diuersa siue dña: minor patet: quia oppositio per se est ens. sed diuersitas & identitas sunt per se dñæ entis. sed oppositis non est identitas. igitur est diuersitas. minor patet: quia ois relatio est oppositio: ois conuenientia est relatio. igitur ois conuenientia est oppositio. ¶ Hic dicitur, ꝙ hęc minor est falsa. oĩs conuenientia est oppositio. ¶ Ad ꝓbationem dr, ꝙ in hac probatione est fallacia accidentis: quia in maiori accipitur relatio ut est nomen secundę intentionis, & non ut est genus generalissimũ siue nomen primę intentionis: q̃a ut est genus gñalissimũ nihil de eo prædicatur per se: sed in minori accipitur relatio ut est nomen primę intentionis siue genus generalissimum. cum dicitur, ꝙ cõuenientia est relatio, & ideo non est identitas medij. Et ideo fallacia accidẽtis. ¶ Cõtra illud. quando est fallacia accidentis tunc si pmissæ accipiantur cum reduplicatione altera pręmissarum erit falsa. sed hic vtraque illarum pręmissarum cum re-

duplicatione erit uera. hæc enim est uera, omnis relatio inquãtum relatio est oppositio: & hæc similiter: conuenientia inquantum conuenientia est relatio. igitur non est fallacia accidentis. ¶ Item hæc propositio, oïs relatio est oppositio uera est: igitur hẽt cõtenta sub se de quibus verę dr̃. conuenientia cõtinetur sub relatione. igitur hæc est uera, conuenientia est oppositio. ¶ Item fallacia accidẽtis est ex hoc ꝙ idem intellectus ſm substantiam uariatur per diuersos modos accipiẽdi. Sed intellectus primæ intentionis & secundæ nõ est idem ſm substantiã. igitur nõ erit fallacia accidentis ex hoc ꝙ in maiori est oppositio secundæ intentionis: & in minori primæ: sed potius erit fallacia æquiuocationis. ¶ Ad oppositum unum oppositorum est corruptiuum alterius, & per consequens nõ est alterius cã. Sed in propositionibus per se, uel subiectum est cã prædicati, vel pdicatum est causa subiecti. igitur vnum oppositorũ de altero non prædicatur ꝑ se. Ad quaestionem dicendum, ꝙ unum oppositorũ non pdicatur de aiio, nec ꝑ se, nec per accidẽs, & huius rõ est, quia unum oppositorũ est alterius corruptiuũ: igitur de altero non pdicatũ per se. Per hoc medium in propositionibus per se, vnũ extremorũ est cã productiua alterius, & non corruptiua. ¶ Intelligendũ tñ est, ꝙ oẽs oppositiones includunt contradictionẽ tanꝗ oppositionẽ simplicissimã: sicut patet inductiuè. oppositio priuationis ad habitũ includit contradictionẽ circa subiectum habile. Licet n. nõ omne sit cęcũ uel uidens: tamẽ omne ens natum uidere, & quãdo natum est uidere est cęcum uel uidens. Similiter oppositio cõtraria includit quia in oppositione contraria vnum extremorũ est priuatiuũ & destructiuũ alterius. Veruntamen supadditur contradictioni & oppositioni ſm priuationẽ & habitũ aliquã naturã in utroq; extremo. Licet enim nigrum sit priuatio albi: tamen in se est alia natura positiua. est. n. species per se in genere & uniuocè. Sed uniuocatio generis in diuersis speciebus non est figmẽtum: oportet igitur ꝙ accipiat ab aliqua natura positiua in qualibet spẽ. nigrum igitur hẽt aliqũ naturã positiuã, licet nõ terminatam, siue ita perfectã, sicut

sicut album. Similiter relatiuè opposita: includunt cõtradictionē: quia pr̃ accipit a potentia actiua: filius a potentia passiua: sicut igitur in eodem non est possibile simul esse potẽtiam actiuam & passiuam respectu eiusdem: ita impossibile est patrem & filium esse in eodẽ ſm q ad inuicem referuntur. includunt igitur contradictionem: quia pr̃ non est filius: nec econtra ſm q referuntur ad inuicem. distinguitur enim relatio per suũ fundamentum.

Ad Primam rationem dr̃, q mutabile non est per se immutabile. Et ad probationem dr̃, q ex hoc q mutabile est scibile sequitur, q mutabile est perpetuũ per habitudinem ad suam passionẽ quæ est partim esse a termino a quo, & partim esse in termino ad quem. Veruntamen mutabile in se non est immutabile. & ideo rõ non plus concludit, nisi q mutabile sit immutabile, ut est subiectum passionis vniuersalis: quia sic est subiectum scientiæ. ¶ Ad aliud dr̃, sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur concedẽdo hanc: non ens in significatione est ens in significatione: sed non ut opponuntur sed ut equiuocè accipiũtur. ens.n. in significatione est equiuocũ. ideo posse est non ens in significatione esse non ens in significatione alio & alio mõ. ¶ Ad aliud dicitur sicut dicebatur qđ multum oppositum uni qđ est genus generalissimũ est nõ ens: & opponit cõtradictorie ei: & ideo illud multũ nõ est unũ: quia non põt opponi uni in gñe cõtrarię: cõtraria.n. sunt in gñe nec relatiuè. ppter eandẽ rõnẽ nec priuatiue: quia priuatio est in eodem genere in quo est habitus. Similiter priuatio est ens aliquo modo. Sequitur igitur quòd contradictorię. & tale multum nõ est ens. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationem cõtra hoc dicitur quod hęc nõ est per se: cõuenientia sunt multa: quia non subijcitur quod natum est subijci: nec illa multa sunt conuenientia. Et cum dicitur prædicatur propria passio de subiecto. Dicitur, quod multũ nõ est subiectũ ppriũ respectu conuenientium. quia multa excedunt cõuenientia sicut nasus simum: ideo sicut hęc nõ per se: nasus est simus: sic nec illa. Similiter posito qđ etiã subiectũ ppriũ nõ alio modo propriũ est, nisi quia re-

receptiuum respectu illius. sicut superficies respectu albedinis. non enim hēt causam efficientem vel formalem respectu differentiæ, sicut requiritur ad secundū modum dicendi per se. & iō non per se est. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ hæc minor est falsa. couenientia est oppositio. ¶ Et ad probationem dicendum, ꝙ hic est fallacia æquiuocationis: quia in maiori cū dr̄: omnis relatio est oppositio. hæc est uera ut relatio significat intentionē secundam: quia de re primæ intentionis quæ habet rōnē gn̄is generalissimi non pōt aliquid superius primæ intentionis p̄dicari ꝑ se: quia gn̄alissimo nihil est prius. Similiter nec aliquid superius in abstracto secundæ intentionis prædicatur per se, de re primæ intentionis: quia licet hæc sit uera substātia est genus: tū hæc est falsa: substantia est generalitas. cū igitur oppositio simpliciter significetur in abstracto: non prædicatur per se, nec aliquo modo de relatione uerę, nisi relatio significet rem secundę intentionis. sed in minori est uera ſm relatio significat rem primæ intentionis, & sic est fallacia ęquiuocationis. ¶ Contra rn̄sionem de multo, & vno p̄t argui: simpliciter oppositum vni qđ est genus generalissimum uerę sit eī cōtradictorię oppositum: sicut nō ens generalissimū enti gn̄alissimo: tūnc argūo sic. de quocunque p̄dicatur vnum cōuertibiliū & reliquū p̄dicat. Sed multū oppositū uni qđ est gn̄alissimum, & non ens tale generalissimum cōuertuntur: quia eidem contradictorię opponuntur: cū igitur hęc sit uera: albedo est non ens, ꝙ non ens est generalissimum substantiæ. albedo tunc est multa: consequēs est falsum. igitur & antecedens. ¶ Hic dr̄ concedendo cōclōnē, ꝙ albedo est multa secundum ꝙ illud multū est oppositum gn̄alissimo, & non ens entitate generalissimi. Et si arguatur cōtra hoc ꝙ multum oppositum vni generalissimo componitur ex unionibus: igitur est ens. quia illud est ens cuius partes sunt entes. ¶ Dicitur quòd multum quod est oppositum generalissimo non componitur ex partib. vnde æquiuocè est ibi multitudo & multitudo in genere. ¶ Aliter dr̄ propter hanc rationem ꝙ unum generalissimum non habet multū sibi oppositū nisi in spēb. vnus

ratio

ratio principalis supponit falsum qđ aliquid sit multum & oppositum generalissimo sub sua generalitate, quia si esset multum oppositum non posset ei opponi contrariæ nec relatiue nec priuatiuæ. opponetur ergo ei contradictoriæ. & sic sequitur quod albedo esset multum vel qđ chimera esset multum. qđ videtur inconueniens. & iđ sicut relatiua dicuntur ad aliquid non generalissimo: quia tunc essent duo generalissima ad aliquid. Sed dicũtur ad aliquid in suis speciebus: ita multum oppositum vni quod est transcendens non opponitur ei in generalissimis sed in speciebus generalissimi priuatiuę quo ad modum: contrariæ vero quo ad rem &c.

Quæst. XXX.

QVæritur an inhærentia sit de essentia accidẽtis? Quod sic videtur. accidens inhæret. aut igitur per se aut per additũ. si per se habetur propositũ. si per additum cum illud additum non possit esse substantia (quia accidens non inhæret per substantiam) oportet quod illud additũ sit accidens: tunc quæro de illo accidente aut inhęret ꝑ se aut per accidens. si per se habetur propositum. si per additum tunc erit processus in infinitum. oportet igitur dicere quod inhærentia sit de essentia. ¶ Hic dicit quod accidens inhęret per inhærentiam, & tamen illa inhærentia non inhęret. sicut homo est albus per albedinem: & tamen albedo non est alba. ¶ Contra illud quęro de illa inhærẽtia, aut est substantia aut accidens. substantia non est igitur est accidens cum sit ens. tunc quæro aut inhæret per se aut per additum & sic redit ratio. ¶ Item si inhęret subiecto per aliquod additum: tunc ex subiecto & accidente fieret unum ꝑ quãdam colligationem uel per aliquam formam tertiam ꝙ est contra Aristo. in 7. meta. dicit enim quod ex subiecto & accidente fit unum: quia unum illorum est actus & aliud potentia: & nõ est alia causa quærenda. ¶ Item si accidens inhęret subiecto per aliquod additum quod est forma illorum: tunc sequæretur quod formæ esset forma: quod improbat Ari. quia tunc esset processus in infini-

infinitũ in cauſis formalibus. ¶Item ſequitur ꝙ forma eſſet cõpoſitũ.eſſe.n.accidens quoddã materiali vni tũcũ ſbto ꝑ formã:tertiam. Itẽ qua rõne ex albo& hoię fieret vnũ ꝑ additũ:ita eadẽ ratione ex illo addito erit [cũ ſit accñs]& hoię fieret vnũ ꝑ accñs: & ſic ꝓceſſus in infinitũ. ¶Itẽ ineſſe accidentis eſt ſuũ eſſe. igiť ſua eſſentia eſt ſua inhęrẽtia.¶Itẽ accidẽs nõ põt intelligi ſine habitudine ad ſubiectũ. ſed per Ariſt.7.meta.partes pertinẽtes ad ſpẽm ſunt ſine qbus ſpẽs intelligi nõ põt. Si ergo accñs intelligi nõ põt ſine habitudine ad ſubiectũ: habitudo ab ſubiectũ eſt de ſua eſſentia.Sed talis habitudo eſt ſua inhærẽtia. igitur. &c. Itẽ accidens diffinitur per ſuum ſubiectum.igitur inhærentia accidentis ad ſubiectum eſt de eſſentia accidentis.¶Item accidens non eſt ens: niſi quia entis:per Ariſto.in 7.meta.quia illud quod eſt ſubſtãtia eſt.igitur habitudo accidens ad ſubiectũ eſt de eſſentia accidẽtis. ¶Ad oppoſitũ.Si inhęrentia ſit de eſſentia:hic eſſet nugatio accidens inhęrens: quia ſemel ponitur inhęrẽtia expræſſæ: & implicite importat per accñs. his igiť poniť idem. ¶Item ſi ſic nõ poſſet aliquod accidens ſignificari in abſtracto: quia ſi accidẽs illud quod eſt inhęreat tũc non poſſet ſignificari per modum non inhærentis. ſiue per modum abſoluti: quia nec poteſt per modũ abſoluti intelligi.¶Item eſſe non eſt de eſſentia ſubiectæ:igitur ineſſę non eſt de eſſentia accidentis. ¶Item ineſſe accidentis concluditur in demonſtratione per Ariſtote. ſed ſua eſſentia nõ concluditur: quia impoſſibile eſt per Ariſtote. ſecundo huius demõſtrare quod quid eſt. igitur nec eſſentiam demõſtrare poſſumus. igitur inhęrentia accidentis non eſt ſua eſſentia. ¶Item quod poteſt prima cauſa cũ ſecunda poteſt prima cauſa per ſe.ſed prima cauſa cum ſubſtãtia particulari poteſt producere accidens. igitur prima cauſa ſine ſubſtantia poteſt accidens producere. & ſi ſic inhærentia eius ad ſubſtantiam non eſt eius eſſentia:quia tunc non poteſt produci ſine ſubſtantia.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod inherentia eſt de eſſentia accidentis. uerum tamen diſtinguitur de inhęrentia. Inhærentia poteſt vno modo denotare unionem

nem inter substātiam & accidens. & illo modo inhærentia nihil est nisi eius essentia: quia inter accidens & eius subiectum nullum est medium, sed ex his fit unum. quia unum est actus aliud potētia. Alio modo potest intelligi inhærentia entitas accidētis ī subiecto: & de illa adhuc distinguitur quia quædam est inhærentia quæ est actualis exiltentia accidentis in subiecto: & alia est inhærentia quæ est habitudo accidentis in subiecto. Prima non est de essentia: qꝛ nihil pōt intelligi sine illo quod est de sua essentia. Sed accidens potest intelligi sine actualiter inesse. sicut n. substantia intelligi potest circunscribēdo esse existere fuisse & fore. ita accidens potest intelligi inesse accidentaliter circunscribendo esse temporale. conceptui enim accidentis accidit esse temporale. Secundū declaratur: quia ens diuiditur immediate p ens comparatū & absolutum. accidēs est ens. igitur est absolutum uel comparatū. Si igitur circunscribas accidēs ab habitudine ad subiectū: tu ponis accidens esse ens absolutum. & ita ponis accidens esse substantiam. Et hoc patet per exemplum Aristote. dicit enim quod accidens habitudinem habet ad substantiam: sicut sanum in urina ad sanum in animali. Sed sanum in vrina nihil est nisi per habitudinem ad sanum in animali. igitur accidens nihil est circunscripta habitudine ad substantiam. habitudo igitur ad substantiam est de eius essentia. ¶ Item Aristote. in fine septimi metaphisi. ducit ad hoc inconueniens: quia passio esset separabilis. sed hoc non esset inconueniens nisi habitudo ad substantiam esse de essentia passionis. Per hoc ad argumenta in oppositum.

Ad primum dicitur, quod inhærens potest accipi nominaliter & participialiter. Si nominaliter sic, hic est nugatio albedo inherens: quia inherentia habitualis per utrumque exprimitur. Si accipitur participialiter sic non est nugatio: quia non importat eadem inhærentia utrobique: quia albedo importat inherentiam habitualem: hic participium importat inhærentiam actualem.

¶ Contra illud inhærens ut est nomen & ut est participium

inhæres potestate ... 27

ticipium non differt in signi ficato: sed tantum in modo significandi. inhęrens enim ut est nomen significat sine tempore: ut est participium cum tpe. bis igit ponit idē si gnificatū. igit est nugatio: nec diuersimodi excusant, q̄a tūc hic nō esset nugatio: hō aial. ¶ Hic oportet dicer̄ q̄d inhærēs ut est nomen & ut est participiū nō signifi-cāt idem. Et ad rationē prin cipalem oportet dicere q̄d hic non fit nugatio siue sit nomē siue sit participium. ¶ Ad aliud dicitur quod li-cet albedo significet inhærē tiam: non tñ repugnat sibi significare per modū absolu ti, q̄a res mō nō repugnat. materiale enim potest signa re & intelligi imaterialiter siue vl'iter similiter dr̄ia sub stantiæ essentialiter est q̄d: & tamen modū qualis ha-bet. Per hoc ad formam ne ganda est hæc consequen-tia. si inhærentia sit de essē tia. igitur non contingit si-gnificare accidens absolute siue per modum absoluti. p̄nt enim intelligere accn̄s quodāmodo pręscindendo a subm: & quodāmodo vt cō cernit. verūtamē intelligitur sub̄a concomitāter: quia ac cidēs intelligit̄ sicut est ens: quia vt est ens mouet intel lectum. Sed accn̄s nō ē ens nisi quia entis. igit accn̄s nō intelligitur nisi ex cōnti in telligat substātia. ¶ Ad aliud dicitur q̄ sub̄æ duplex est esse. s. esse essentiæ & existē tiæ. esse essentiæ est de essen tia. esse existere nō. Eodem mō inesse accidentis est du plex. inesse existere & ines-se essentiæ. ¶ In esse existere nō est de essentia. ¶ Ad aliud dicendum quod quid acci-dentis in demonstratione de subiecto concluditur si-cut suum inesse. Et ad pro-bationem cum dr̄ quod q̄d est non demonstratur. dr̄ q̄ Ari. intelligit quodquidest sub ratiōe quodquidest de monstrari non potest: quia diffinitio inquantum diffi-nitio præsupponitur. Illud tamen quod est diffinitio & essentia rei concluditur sed non sub ratione essentię si ue ratione diffinitionis. Di-cit enim Ari. in primo hu-ius: quod diffō quædam est principium demonstratio-nis: & quędam conclusio: & quædam est demonstratio sola positione differens. ¶ Ad aliud dicitur quod pri ma causa cum secunda pōt facere accidens esse. uerun-tamē prima causa sine scd̄a non potest facere accidens: & sic interimitur minor ra-

tio

tio interemptionis est primo. quia prima causa est agens uniuersale. sed agens uniuersale indifferēs est ad effectus particulares & ita quantū est de se ad nullū determinatur. si igitur debeat ꝓduci effectus particulares oportet ꝙ per agens particulare determinetur agens vniuersale ad effectū. & per consequens non potest producere effectum particularem ut accidens sine substātia. Alia causa est si prima causa posset per se producere accidens sine secunda ut sine substantia: tunc secunda causa esset superflua in ordine causarum. hoc est inconueniens consequentia patet: quia superfluum est facere per duo illud quod fieri potest per unū & eodē modo. ¶ Contra illud arguitur. si prima cā cū substātia posset facere accidens & cū prima causa nō potest hoc facere per se tūc prima causa cum secunda est perfecior: & perfectius agens quā per se: & ita prima causa per se non esset perfectissima causa. ¶ Hic dicitur qđ accidentia & generabilia & curruptibilia entia sunt: inquantum sunt huiusmodi aliena sunt a perfectione. & ideo perfectio causæ non potest concludi ex productiōe talium effectuum. Facere enim impfectionē: non arguit perfectionem in cā sed magis impfectionē. Ex hoc igitur ꝙ prima causa cum secunda siue sba facit accidens & tñ prima cā per se non potest facere: nō arguit quod prima causa cum scđa sit pfectior quā prima p se. posse enim facere imperfectorē non est posse: sed magis nō posse. ¶ Cōtra illud. accipio illud esse ꝙ perfectionis est. in accidente. & tunc arguo: quicquid perfectionis pōt prima causa cū scđa potest prima per se. sed cā prima cū sba pōt facere esse acidentis: igitur prima cā sine substātia pōt facere esse accidentis. ¶ Hic dicitur quod esse accidētis non est perfectionis: quia eius esse ē ejus inesse. & prima causa non potest accidens facere inesse sine sba ideo nec esse. ¶ Cōtra illud si esse accidentis cēt actualiter subiecto inesse: tunc facere accidens esse & nō inesse: esset facere incompossibilia: quia hoc esset facere accidens esse & non esse simul. illa non habent rationem. facti respectu actus: & per consequens prima cā nō posset facere accidens

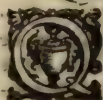
dens esse & tamen alteri nō inesse. Sed hoc est falsissimū sicut patet in corpore Xpi. ¶Dicitur quod quicqd sit de accidente quod est ī corpore. Christi sine subiecto. tamen de intentione Arist. non est quod accidens sit sine subiecto. ¶Contra hoc siue hoc sit de intētiōe Ari. siue non. hoc est dubium. saltem hoc nō est repugnās alicui principio phylosophiæ: & est in se verum. igit hic est magis sustinenda ratio. ¶Propter rationem iā dictam dicendum est quod inhærentia accidentis actualis non est de essentia accidentis. similiter esse accidētis non est actualiter subiecto inesse. Inhærentia tamē secundum aptitudinem est de eius essentia. Primum patet: quia prima causa non potest facere incompossibilia. prima causa potest facere accidens esse & tamen in subiecto non esse sicut patet de quātitate. igit accidēs esse & ipsum in subiecto nō sunt incōpossibilia. esse igitur accidentis non est actualiter subiecto inesse. & per hoc patet quod inhærentia actualis non est de essentia. Secundum membrum patet quia accidens non potest intelligi nisi concomitanter intelligatur subiectum: nec etiam diffinitur sine sbto. sed hoc non est nisi quia aptum est inesse subiecto: quia si nec haberet actualitatem nec aptitudinem ut esset in subiecto: nō magis diffiniretur per subiectum quam econtra. igitur accidēs essētialiter aptū natum est inesse subiecto. inhęrentia igitur secundum aptitudinem est de essentia accidentis. ¶Intelligendum tamen est quod accidēs potest habere duplex eē. ¶Vnū esse naturale quod sibi debetur si cedatur naturæ proprię: sicut graue si dimitatur naturę proprie est deorsum Alio modo potest habere esse pręter naturā, sicut graue detentum sursum habet esse sursum pręter naturā. Quo ad esse primum accidētis esse ē ī subiecto actualiter esse. Quo ad secūdum esse accidens esse potest: & tamen non in subiecto esse actualiter. sicut graue siue sit sursum siue deorsum aptum natum est esse deorsum. ita accidēs siue habeat eē naturale siue pter naturā: tñ aptū natū est eē in subiecto. ¶Itelligēdū tñ est qđ non sequit: aptū natū est esse in subiecto: ergo est in subiecto vł potest esse in sbto sicut

sicut nō sequit̄ cecus aptus natus est uider̄:igitur uidet vel potest videre. ¶ Contra illud. esse accidentis est inesse per Ari. igitur si ponitur accidens esse & tamen non inesse ponentur incompossibilia. ¶ Item si inhærentia secundum aptitudinem sit de essentia accidentis: q̄ro an illa aptitudo sit tota essentia: vl' ps essentiæ accidentis, vel extrinsecū. nō essentia tota: quia non sequit̄ aptitudo. igit̄ accñs non est ps essentiæ q̄a tunc accidēs eēt cōpositum ex diuersis essentiis. si sit extrinsecū ab essentia accidentis: igitur accidens in sua essentia erit quid absolutum & non cōparatum ad sbam. cuius oppositum dicit Ari. ¶ Ad primum illorum patet in positione quod existere accidentis non est quocunque modo esse in subiecto sed existere actualiter & materiale quod sibi debetur si propriꝫ naturæ dimittatur est quod in subiecto sit actualiter. Sed non est de essentia sic actualiter inesse subiecto sed esse in subiecto secundum aptitudinem: sicut esse graue præter naturam non est actualiter esse deorsum. Sed tamen esse graue præter naturam coniunctum est esse deorsum secundum aptitudinem. non quod esse sursum actualiter sit esse deorsum secundum aptitudinē: sed illa duo esse sunt coniuncta. ¶ Ad aliud dicitur quod illa aptitudo est modus essendi. sicut enim aptitudo ad deorsum non est aliq̄d de essētia grauis. sed est modus sub quo essentia grauis ad deorsum inclinatur. ita aptitudo huius inhærentiæ non est quid de essentia accidentis: sed est modus essendi sub quo essentia accidentis ad subiectum inclinatur. nec aliquam compositionem facit cū accidente: quia modus non est ens ꝓprie ideo compositionem rei cum re non facit. Tunc ad formam dicēdum quod non sequitur. Aptitudo nō est intrinsecum quid essentiꝫ accidentis. igitur essentia accidentis est absolutū: licet. n. sit extrinsecum, non tñ est extrinsecū sicut res alterius generis. sed est extrinsecum essentiꝫ sicut modus sine quo non est essentia. & ideo non sequitur quod essentia sit absoluta: q̄a semp sub tali accipitur. Tu dicis quod essentia accidentis non est ille modus sed prior eo ſm naturā.

igitur. possum circũscribere essentiam a modo per intellectũ. q a prius potest absolui a posteriori. quęro tunc in illo priori an essentia accidentis sit a subiecto absoluta vel comparata. Si absoluta, igitur conceptus accidentis erit conceptus subiectæ. nõ est comparata: quia tunc circũscipto modo haberet alium modũ per quẽ compararetur: uel oportet dicere quod essentia accidẽtis secundum se sine aliquo mõ sit comparata & sic non inheret accidens secundum talem aptitudinem essentialiter: sed sine. ¶Hic dicitur, quod possibile est absoluere per intellectum essentiã accidentis a modo aptitudinis: sed non a modo vt modus est: sed a modo vt accipitur vt res. Quando enim essentia per intellectum absoluitur a suo modo: tunc accipitur modus ut res: sed semp adhuc intelligitur essentia sub illo modo: ut modus est. ita essentia actualiter potest intelligi non intelligendo aptitudinem: quia sic accipitur modus ut res. non tamen potest accipi nisi sub habitudine: quia a pposito modo ut modus est absolui non potest: quia statim in absolutione modus accipitur ut res & ideo quã do quęritur cum circũscribit essentia accidentis a modo: aut est absoluta aut cõparata. Dico, quod comparata: quia licet absoluatur a modo accepto ut res: non tamen absoluitur ab aptitudine vt modus est. Et cum dicitur essentia est prior secundum naturam modo vt modus secundum naturã. igitur potest absolui a modo: ut modus. neganda est consequentia. ¶Ad rationes. ¶Ad primã contra hoc dicitur, quod accidens inheret subiecto per se non primo modo: ita quod inherẽtia actualiter sit de essentia: nec secundo modo: nec aliquo mõ pertinente ad demonstrationem sed inest p se ita quod non per mediũ. sicut superficies est alba nõ per aliquod subiectum medium. ¶Ad alias rõnes quæ probant quod accidens nõ inheret subiecto p aliquod accidens medium: concedẽde sunt: quia ex accidente & subiecto fit vnum. quia hęc est potentia & illud actus: nõ p aliquod mediũ vniens vt dictum est. ¶Ad aliud cũ arguitur cuius esse est inesse &c. dicendum est quod esse accidentis: nõ est actualiter inesse: sed secundũ aptitudinem.

nem. potest enim accidens esse licet nō actualiter insit vt dictū est, & ideo inhęrentia actualis nō est de essētia. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ accn̄s nō pōt intelligi sine substantia: sed huius causa non est: q̄a eius esse sit actualiter subiecto inesse: sed cā est: quia inhęret ꝭm aptitudinē: siue quia aptum natū est inesse, ¶ Ad aliud similiter: diffinitur. n. per eius subiectū non quia eius esse sit actualiter inesse subiecto: sed q̄a eius esse naturale est actualiter inesse subiecto: & etiam q̄a semper aptum natū est inesse. istæ duæ rōnes sufficiunt ad hoc quod per subiectum diffiniatur. ¶ Ad aliud, qd' accidens non est ens nisi q̄a entis secūdum aptitudinē. per hoc enim differt à substantia: quia substantia non dependet ab accidente: nec secūdum actū nec ꝭm aptitudinē. sed licet accidēs inesse nō depēdeat a substātia secundū actū: semꝑ tamen aptum natū est inesse: si cederetur naturę ꝓprię. ¶ Ad rationē alterius positionis. Ad primam de sano in urina dico, quod Arist. intelligit quod sicut sanum in urina non est ens nisi per habitudinem ad sanum in animali; ita accidēs nō est ens: nisi quia aptum natum esse in substantia. unde similitudo est sani in urina ad sanū in animali, & accidentis ad substantiam secundum aptitudinem: non tamen tenet similitudo secundum actum: ita quod actualiter sit accidens in substātia hoc non oportet. ¶ Ad aliud cū dicitur omne ens aut est absolutum aut comparatum. Dicitur, quod accidens est ens comparatum: sed non nisi proprie hoc quod inhæret secundum aptitudinem. ¶ Ad aliud cum dicitur, qd' passio inseparabilis est. Dicendum quod Aristote. habet pro inconuenienti qd' passio sit separabilis a substantia secundum aptitudinem: sic enim substantia separabilis est ab accidente. ꝙ tamen accidens sit separabile a substantia secundum actum non habet Aristot. ꝑ inconuenienti &c.

Quæst. XXXI.

QVæritur An tertius modus sit modus inhęrēdi? ꝙ sic vr̄. Ari. ponit modū ꝑseitatis ꝑ demonstrationē: sed modi pertinentes ad demonstrationē sunt modi inhęrendi. igitur &c. ¶ Hic dicitur, quod Aristote. non solum ponit mo-

dos pertinentes ad demonstrationem: sed ponit alios modos ut ex illis declaret modos necessarios ad d̄mõstrationem. ¶ Contra. si poneret alios modos quam p̄tinentes demonstratione: eadem rõne haberet ponere plures modos quã quatuor: quia hæc est per se: hõ est homo: sed nullo illorũ quatuor modorũ quos ponit Arist. Non primo mõ: quia prædicatum nõ est diffinitio subiecti nec pars diffinitionis. Nec secũdo modo ut patet. Nec tertio mõ. Nec quarto manifestũ est. Similiter hæc est per se; superficies est alba: & tãtum nullo illorum modorum. Similiter per Arist. negatiua est per se, & tamen nullo illorum modorũ. Similiter sũt multi modi perseitatis nominatim. ix. metaphisicę q̣ non per se sint aliquo illorum modorum. igitur Aristo. est insufficiens. uel oportet dicere quod ponit solum modos pertinentes demonstrationi. ¶ Item per se tertio modo idem significat quod solitarię. sed hæc est inhærentia quomodo substantia solitariæ est ens: sicut substantia est ens non in alio. igitur per se tertius modus dicit modum inhærendi. ¶ Item quod impossibile est significare: impossibile est intelliger̃. sed impossibile est significare esse per se inesse subiecto sine attributione & inhærentia. igitur impossibile est intelligere substantiam esse per se sine inhærentia intellectus li. igitur tertius modus q̣ est modus essendi secundum quē dicimus quod s̄ba est ens per se: est modus inhærendi. ¶ Ad oppositum est Ari. & omnes expositores.

Ad quaestionem dicit, quod tertius modus nõ est modus inhærendi: sed essendi. & huius rẽ: quia modus inhærẽdi est quãdo in s̄bto includit cã prædicati uł ecõtra: uel quando prædicatũ inest subiecto primo ita q̄d non per aliam causam sicut hic; homo est hõ: istis tribus modis solũ modus perseitatis est modus inhærẽdi. sed in illo tertio modo non prędicatur aliquid de aliquo. igitur tertius modus nõ est modus inhærendi. est tamen modus essendi: quia substantia non est per habitudinem ad aliquod prædicatum. quia licet nullus intellectus esset nec aliqua prædicatio: substantia esset solitarie uel non dependens ab accidente. Sed accidens

cidens non est per se tertio modo: accidens enim est in alio & ab alio dependet.

AD PRIMAM rōnem dicit ꝙ tertius modus ptinet ad demonstratorē: nō tamē est modus inherendi: sed perseitas in tertio mō est subiecti demōstratione puta sibi solitarie & absolute in se acceptum nō vt ad prædicatū comparatur. Vnde perseitas tertio modo nec est subiecti in comparatione ad prædicatū nec econtra. ¶ Ad aliud dr̄ ꝙ per se esse non potest attribui substātiæ nisi p inhærentiam. hoc concludūt illę duę rationes ultimę. ꝙ conditio perseitatis nō potest alicui attribui nisi per inhærentiam siue comparationē. sed hoc accidit tertio modo, perseitas enim in tertio modo est subiecti absolutę ut substātiæ non in comparatione ad prædicatum: & quia illa perseitas non est subiecti in comparatione ad prædicatum: nec prædicati in comparatione ad subiectum. ideo non est modus inhærendi. ¶ Contra duo dicta in positione potest argui. dictum est primo quod substantia est per se tertio modo. Contra illud. si substantia materialis esset per non esset per causam efficientem. consequens est falsum. igitur & accidens. consequentia patet: quia per se in tertio modo ut dicit Linconiensis excludit causam comparticipem quancunque. ¶ Hic dicitur negando consequentiam. Ad rationem dicitur quod per se excludit causam cōparticipem: sed non quancunque: sed aliquando efficientem: aliquando materialem: aliquando esse in subiecto. Primo modo solum prima causa est per se. Secundo modo intelligentia. Tertio modo substantia materialis. ¶ Contra illud substantia materialis est per se per exclusionem causæ efficientis: ut uidetur, sicut dicit Boetius, esse est propria operatio entis sicut uiuere uiuentis. sed propria operatio est a composito tanquam a causa efficiente. igitur esse efficitur a substantia materiali. non igitur substantia est per causam extrinsecā. ¶ Item si substantia non comparetur ad suum esse in ratione causæ efficientis. igitur solum comparatur in ratione susceptiui. ¶ Sed si sic. cum ratio susceptiui illud quo

res potest esse & non esse manente susceptiuo sicut materia potest esse & nō esse sub forma manente essentia materiæ: tunc posset substantia materialis ipsa manente esse & nō esse: sed hoc est inconueniens. igitur oportet dicere quod substātia materialis sit causa efficiens respectu sui esse. ¶Ad principale. si substantia sit per se aut igitur prima aut secunda: non secunda: quia tunc esset ponere ydeam Platonis. non prima: quia eadem sunt principia essendi unumquodque & distinguendi ipsum ab alio. si igitur substantia prima per se sit. igitur per se distinguitur a qualibet alia substātia &c. & si sic. igitur per se distinguit a Platone. & sic per consequens specifice. differentia enim per se & non per additum est specifica. ¶Item cōtra secundum quod dicit in positione cum dicitur accidens non est per se tertio modo. cōtra hoc. Quod abstrahit a substantia in significando, intelligi potest a substantia abstrahendo: & per consequens in essendo a substantia non dependet. quia enim homo pōt intelligi nō intelligēdo sor. ideo potest homo esse cū hoc quod sortes non sit. sed aliquod accidens ut accidens abstractum: significat abstrahendo a substātia. igitur patet intelligi & esse sine substantia. igitur non dependet a substantia, accidēs igitur est per se tertio modo sicut substantia. ¶Ad primū illorum sicut dicebatur.

¶Ad primam rationem cōtra hoc: dicitur quod quo ad hoc est sīle quod sicut in uiuente præsupponitur uiuere antequam a viuere pcedat aliquis actus: ita in essentia præsupponitur esse quod est actualiter entis antequā aliquod accidens a substantia egrediatur: ideo de subiecto in demonstratione psupponitur quid est & quia est. ¶Ad aliud secundum Boetium sup prædicamenta quod suscipe est accipere aliquid ab extrinseco agente per transmutationē sicut illa inferiora accipiūt causalitatem ab extrinseco: sed quando aliquid sic est susceptiuum, oportet quod in ipso præsupponatur esse antequam suscipiat: Ideo illo modo loquendo de susceptione sicut loquit Boetius: non potest substantia materialis suscipere suum esse, quia tunc ante esse habebit esse. Si vero extendat

susci-

suscipere ad illud quod est in aliquo ab extrinseco & ab intrinseco: sic substantia suscipit suum esse. sed tunc modo sequitur ulterius ex hoc quod substantia materialis manens posset esse: & nõ esse: quia esse cõparat ad substantiam tãquam prima eius actualitas sine qua existere non põt. ¶ Ad aliud principale: dicitur quod tã substãtia prima quam secũda considerat℞ sub ratione sub qua sũt per se tertio modo, quod neutra dependet ab alia sicut accidẽs a subiecto. ¶ Ad propositiones contra hoc. ad primã. quod non est ponere ydeam Platonis ex illa responsione: non.n. ponitur secunda substantia existere separatim a prima. immo non ponitur ꝙ habeat aliud existere quã prima substantia cuius oppositum posuit Plato. posuit enim ipsam existere immaterialiter sicut intelligentia. ¶ Ad aliud dicit ꝙ hæc ꝓpositio ꝑ idẽ principiũ aliq̃d est & distinguit ab alio: nõ intelligẽda est de principio distinguendi per accidens: cuiusmodi est quantitas: quantitas.n. est principium distinguendi unum indiuiduum alio. & tamen nõ est principiũ essendi. Vel põt dici ꝙ sicut substantia prima ab alia distinguit ꝑ quantitatẽ: ita est per quãtitatẽ entitate indiuidui. substantia.n. indiuiduatur per quantitatẽ. ¶ Ad aliud quod accidens significatur abstrahendo a substãtia: sed hoc põt dupliciter intelligi. Vno modo quod significetur siue intelliget nõ cointelligendo substantiã nec vt huius: & illo modo impossibile est accidẽs intelligi abstrahendo a substãtia. accidens enim nõ potest intelligi nisi intelligatur substantia sub habitudine qua est accidens illius: quia accidẽs nõ est ens nisi q̃a entis. & ideo non intelligitur nisi entis. Alio modo potest accidens intelligi abstrahendo a substantia secundum quod accidens intelligitur non vt est substantia informans: siue vt est idem cũ substãtia quodammodo: & sic intelligitur accidens abstrahendo a substantia sicut albedo. Album.n. intelligitur ut substantiam concernens tanquam quid idem cum substantia: quia uere potest dici q̃ hoc est homo. Sed albedo potest intelligi solũ ut substãtię est & nõ quid idẽ, & hoc est subintelligi per modũ abstracti &c.

Quæstio. XXXII.

QVærit an quartus modus sit modus inhærēdi? Quod non videtur: quia in propositione modi inhærēdi illud qđ prædicatur per se attribuitur subiecto. sed in quarto modo prædicatū non attribuitur subiecto, sed efficit. sed efficiens & subiectū nō coincidūt. igitur &c. ¶ Item vbi est modus inhærendi pdicatū inest subiecto. Sed in quarto modo prædicatū nō inest subiecto. ergo &c. & probo minorem in quarto modo illud quod subijcitur est causa efficiens respectu prędicati: & quod est cā efficiens respectu alicuius non est subiectū respectu illius: sicut patet in exēplo naturali. si ignis agat in aquam efficiēdo calorem: calor est ab igne tanquam in subiecto, sed in aqua. ¶ Item quartus modus est modus causādi: igitur non inhęrendi. ¶ Ad oppositum per se dicit causam, sed per causam efficiētem possunt fieri demōstrationes. igitur p se ut est modus inhęrendi potest importare causam efficientem. Item expositor est ad oppositum.

AD QVAESTIONEM dici potest sicut dicit Tho. q quartus modus est modus inherēdi: quia in subiecto includitur causa efficiēs respectū pdicati: quādo enim hęc cōditio p se est unius extremi in cōparatione ad aliud: tūc est modus inhęrēdi. Sed in quarto modo p se est condition unius extremi ad aliud: quia in subiecto est cā prædicati. ¶ Intelligendū tamen est q subiectum est duplex: ppō is: & subiectū respectu accidentis: in quolibet mō dicendi p se illud quod subijcitur est subiectum propositionis respectu prædicati: non tamen oportet quod in quolibet modo dicendi per se sit illud quod subijcitur subiectū respectu pdicati eo mō quo subiectū subijcitur accidēti. & iō in quarto modo sic dicēdo: interfectus interijt propter interfectionem. illud quod ponit a pte subiecti est subiectū pponis. nō tamē est subiectū respectu prædicati sicut sba respectu accidentis, ut in scđo mō. Hic. n. est quartus modus: ignis p calorem calefacit: & tamen calefacere nō est in igne sicut in subiecto: sed sicut in efficiēte: sed est in calefacto tanquam in subiecto, quia actio est in passo tanquam in subiecto.

Ad

AD PRIMAM rationem dicitur quod minor est falsa. prędicatū.n. attribuitur subiecto ꝓpositionis in quarto modo: sed nō attribuitur semp alicui subiecto quod est subiectum accidentis. Et cum dicitur, quod efficiens & subiectū non coincidunt. dicitur, quod subiectum naturale quod patitur: & efficiēs qđ agit in id ipsū passū: talia nō coincidūt in eadē actione. tamē subiectū ꝓpositionis & efficiēs respectu prædicati possunt coincidere. ¶ Ad aliud per idem. ¶ Ad ultimū rn̄det interimēdo cōsequentiā: qa modus causādi nō distat a mō inhærēdi: sed pōit illū. Linconiēsis tamen vult dicere, quod quartus modus est modus causandi & nō inhęrēdi. ponit.n. tantū duos modos inhęrendi vt primū & secundū & tertiū essendi, & quartum modum causandi.

Quæst. XXXIII.

Quæritur Vtrū primo psupponat p se. & hoc est quęrere an sequatr hoc est primo igit̄ p se? Qđ nō videt. Hęc est primo uera: sor. est hō. & tamen nō p se: qa p se præsupponit de omni: & hæc non est de omni, igitur non sequitur &c. ¶ Item hæc est primo superficies est alba, quia albū inest supficiei, & non p aliud mediū. & tamē hęc nō est p se: tum quia p se pręsupponit de omni: & hęc nō est de omni. tū qa subiectū excedit p̄dicatū. igit̄ &c. ¶ Itē hęc est uera: triangulus habet tres primo: igitur &c. ¶ Itē qđ primo inest uni soli inest p se qđ p se īest, oī inest. sed quod inest uni soli, non inest omni, igitur &c. ¶ Ad oppositum. Primo supra p se addit immediationem & adæquationem. Sed sequitur prædicatū immediate inest subiecto & ei est adæquatum, igitur per se inest. igitur sequitur primo inest igitur per se inest. ¶ Item si inesset primo & non per se alicui subiecto: tunc per accidēs inesset illi. Sed illa sūt incōpossibilia, quod p̄dicatum insit primo subiecto, & tamen per accidens.

AD QVAESTIONEM dicitur quod hæc cōsequentia est bona. hoc est primo igit̄ per se, propter primam rationem in oppositum. primo enim supra per se addit immediationem & adæquationem, ut tactum est.

AD PRIMAM rōnē dic̄ qđ hęc consequentia est bona: sortes

sortes primo est homo. igitur per se. & consequẽs verum. Ad probationem dr̃, q̃ per se p̃supponit de omni, vbi subiicitur terminus cõmunis: sed in ꝓposito supponit terminus singularis. ¶ Ad aliud, quod hæc superficies est alba: nõ est primo vera, sicut primo ꝑtinet ad conclusionem demonstrationis. q̃a cõclusio in demõstratione dr̃ esse primo vna ex hoc, accidens non excedit subiectum, nec econtra. Sed superficies excedit albũ. Similiter nec est hæc primo uera: superficies est colorata: quia coloratũ non egreditur ex principiis intrinsecis superficiei. Et ad probationem dicitur negãdo hãc consequentiam: albũ inest superficiei non per mediũ. igitur primo. plus enim requiritur. Nam requiritur, quod album a principijs superficiei egrediatur: & quod ei sit coæquatum. Si tamen dicatur esse primo siue per se: hoc non est eo mõ, quo per se, & primo pertinet ad demõstrationẽ. ¶ Ad aliud, quod hæc est uera triangulus habet tres primo, sed tñ ly primo non est hmõi ps. ꝑdicati: sed est modus quo ꝑdicatum inest sbto. & iõ bñ sequitur, q̃ triãgulus habet tres per se. sed non sequitur, quod sit per se: triãgulus habet tres primo: q̃ ly primo non est pars prædicati. ¶ Ad aliud dr̃, quod ista non repugnat habere tres inest omni triangulo & soli triangulo. vñitas enim refertur ad indiuidua & exclusio ad species. & ideo q̃ soli inest illo modo: potest inesse omni: quia quod inest soli speciei: potest inesse omni indiuiduo, eo quod non referunt ad idem &c.

Quæst. XXXIIII.

Værit An hęc sit vera: omnis triangulus hẽt tres primo? Q̃d non videtur. quælibet singularis est falsa, ergo hęc est falsa. aña patet. quia hæc est falsa. Ysocheles habet tres primo: & sic de aliis per Arist. ¶ Huic dicitur, quod quęlibet singularis est vera. quod sic declaratur. Primo non est dispositio rei q̃ inhæret secundum se. nec est dispositio inhærentiæ: sed est dispositio inhærentis secundum quod inhærens est. Primum patet. quia si esset dispositio rei quæ inhæret secundum se. tunc istam rem consequeretur in conuersion

&

& tunc sequitur. homo est animal primo. ergo animal primo est homo. Secundũ patet. si esset dispositio inhærentiæ: tunc faceret propositionem modalem. quod falsum est. ergo est dispositio inhærentis secundum ꝙ est inhærens. tunc dicitur ꝙ habere tres sub hoc modo cõsequitur omnem triangulũ: non sub quacunque ratione: sed sub determinata ratione, ut sub ratione trianguli. & sic quælibet singularis est uera. Singulares sunt istæ. Ysocheles inquantum triangulus habet tres, & sic de alijs. ¶ Cõtra istud. si hoc sit verum, iste triangulus inquantum triangulus habet tres primo. eadem ratione põt esse uerum sor. inquantum est species. tamen sortes inquantum homo non est species. ¶ Huic dr, ꝙ non est simile quia Ysocheli secundum se aliquo modo inest species, & ideo sorti sub ratione fortis: nec sub ratione hominis ei conuenit hoc prædicatum. ¶ Contra probo quòd licet sorti repugnet species sub propria ratione, ꝙ tamen possit conuenire sub ratione hominis. hoc prædicatum: esse indeterminatę uelocitatis: repugnat cuilibet motui particulari secundum se: quia per Arist. in 8. physicorum. quilibet motus particularis est determinatę uelocitatis. & per consequens sibi repugnat esse indeterminatæ uelocitatis: quia cui conuenit unum oppositorum, ei repugnat alterum. ergo esse indeterminatæ uelocitatis cõuenit cuilibet motui sub ratione generali motus: quia per Arist. 6. physicorũ. motus sub ratione motus potest uelocitari & tardari in infinitum. ¶ Item si ille triangulus inquantum triãgulus haberet tres primo: ergo triangulus non haberet tres primo. consequens est falsum, ergo & antecedens. consequentia patet: quia quod primo inest inferiori, non potest inesse superiori primo per Aristo. primo huius. immo si hoc credatur accidit tertius error ¶ Item. si iste triangulus haberet tres &c. eadem ratione iste triangulus haberet tres. sed hoc est falsum: quia quod per superabundantiã dicitur vni soli cõuenit, primo dicitur per superabundantiam, igitur &c. ¶ Huic dicitur, ꝙ habere tres primo: inest huic triangulo, & illi sub ratione trianguli. sed non sub propria ratione:

vnde

vnde nõ eſt inconueniens, ꝙ paſſio inſit multis primo acceptis ſub ratione communis, reſpectu cuius illa eſt paſſio vniuerſalis Inconueniens tñ eſt, ꝙ una paſſio primo inſit multis acceptis ſub propria ratione.

¶Contra. ſi hæc paſſio inſit huic triãgulo, & illi ſub hac conditione primo. quæro aut ineſt iſtis primo, ut duo ſunt; aut ut unum ſunt in triãgulo. ſi ineſt iſtis ut duo ſunt: contra hoc eſt, ꝙ vna paſſio non ineſt multis primo ut multa ſunt. ſi ut ſunt in triangulo unum. Contra ut ſunt vnum triangulo in illa vnitate, nõ ſunt aliud a triangulo. dicere ergo ꝙ habere tres inſit primo iſtis duobus ſub ratione trianguli, non eſt ꝙ pȩdicatum ineſt ſuppoſitis primo: ſed cõmuni. ergo non eſt quȩlibet ſingularis uera. ¶Ad oppoſitum. Hec eſt concluſio in demõſtratione: ergo eſt immediata. ergo primo uera. ergo omnis triangulus habet tres primo. ¶Huic dicitur, ꝙ licet hæc ſit concluſio in demonſtratione: omnis triangulus &c. non ſequitur, ꝙ prædicatum ineſt ſubiecto immediatè diſpoſitio ſigno uniuerſali: ſed ſequitur, ꝙ prædicatum ineſt ſubiecto abſolutè. & ideo ſequitur, ꝙ hæc ſit triangulus habet tres &c. primo non tamen hæc omnis triangulus &c. ¶Contra probatio, ꝙ hæc ſit primo omnis triãgulus habet &c. quia omnis triãgulus habet tres aut ergo primo aut non primo: ſi primo, habetur propoſitum. ſi non primo, habetur propoſitum. ſi non primo: ergo hoc prædicatum ineſt alicuius prius. aut ergo ineſt alicui prius ſubiecto vniuerſaliter diſpoſito q̃ triangulo. aut alicui ſubiecto nõ vniuerſaliter diſpoſito. non primo modo. quia non eſt aliquod ſubiectum vniuerſaliter diſpoſitum, cui habere tres ineſt prius quã triangulo. non ſecundo modo, quia tunc ex particulari ſiue indefinita ſequeretur vniuerſalis. ¶Item oſtendo, ꝙ illa triangulus &c. nõ ſit primo uera, qa ꝓpõ primo vera eſt ĩmediata. ſed hȩc non eſt imediata. ergo hæc non eſt primo ꝑ ſe. ꝓbo minorẽ. Illa triangulus hẽt tres &c. pt probari per diffinitionẽ trianguli tanquam per medium. ergo cum habeat medium per quod poteſt probari, non eſt immediata.

¶Huic dicitur, ꝙ illa triangulus &c. eſt immediata.

sed distinguitur de proposi tione immediata: quædam est immediata immediatione causæ, & quædam imme diata immediatione subie cti. Tunc dicitur, ꝙ illa est immediata imediatione su bie cti causæ; ¶ Contra illud hæc triangulus hēt tres. demonstratur per diffinitionē trianguli: isto mō, oīs figura recti linea, cuius angulus ex trinsecus est æqualis duob. angulis intrinsecis, hēt tres. triangulus est hmōi figura, ergo &c. in ista demonstratione habere tres prius p̄di catur de diffinitione trianguli tanq̄ de subiecto, q̄ de triangulo. ergo hic triangulus hēt tres, non est immediata immediatione subiecti, quia prius inest alteri subiecto, quam huic.

Ad qvaestionem dr̄, ꝙ hæc est uera, oīs triangulus hēt tres primo: & huius rō est: quia hæc est conclusio in demonstratione: sed conclusio in demōstratione est primo & immediata immediatione subiecti: licet non immediatione causæ, ergo hęc est uera: omnis triangulus hēt tres &c. ¶ Intelligendū tn̄ est pp rōnes, ꝙ licet aliquid sit cōtentū sub aliquo, sicut suppositū subiecto cōi absolutè: veruntn̄ respectu alicuius p̄dicati tale supposi tū extraneatur cōi. v.g. licet sortes sit per se suppositum hoīs: tn̄ ut homo subijcitur respectu huius p̄dicati spēs: sortes extraneatur homini: ideo hic est fallacia accidentis: hō est spēs. sortes est hō: ergo sortes est spēs similiter ex illa parte: licet ysocheles sit per se contentū sub triangulo: vt tn̄ triangulus comparatur ad hoc prædicatum hr̄e tres &c. primo: sibi extraneatur ysocheles sub p̄pria & absoluta ratione. & ideo non sequitur oīs triangulus habet tres primo: ergo ysocheles habet tres primo. veruntamen quia hæc est vniuersalis: omnis triangulus &c. & distribuit nō immobiliter, ideo oportet descendere ad aliqua singularia, & debet sic fieri descensus. oīs triangulus hēt tres primo: ergo ysocheles inq̄tum triangulus habet tres primo. & quilibet singularis est vera sicut vniuersalis.

Ad rationes: Ad primam iam dictū est. Sunt. n. istæ singulares respectu istius vniuersalis, iste triangulus inquātum triangulus hēt tres primo, & sic de alijs. ¶ Ad secundam sicut dicebatur, ꝙ nō est simile pp duo: qa ad hoc, ꝙ p̄dicatū insit indiui-

duo

duo sub ratione communis duæ conditiones requirun- tur. Vna ꝙ illud prædicatũ illi communi insit per se, & primo & non per accidens. Alia ꝙ illud prædicatũ non repugnet subiecto: sicut est in illa. Ysocheles inquantũ triãgulus habet tres primo. quia hoc prædicatum non repugnat ysocheli sub qua- cunque ratione simpliciter. hic prædicatum inest trian- gulo per se primo, & non ꝑ accidens. Sed in illa. sortes inquantum homo est spẽs: est defectus in utraque con ditione. species enim repu- gnat sorti sub quacunque ratione. similiter homini nõ inest per se, sed per accidẽs. Ideo licet hæc sit uera, iste triangulus inquantum triã gulus &c. nõ tamen hæc est uera: sortes inquantum ho- mo est species. ¶ Ad aliud contra hoc: dicitur, quod es se infinitæ uelocitatis nõ re pugnat motui particulari sub quacunque ratione: qa licet sub particulari repu- gnet: tamen sub ratione ge- nerali motus sibi non repu gnat. Et ad probationem cũ dicitur, cui inest vnum op- positorum &c. hoc est intel ligendum sub eadem ratio- ne: quia opposita dicunt re- ferri ad idem. sed esse deter- minatę uelocitatis sub ratio ne particulari esse indeter- minatę uelocitatis sub ratio ne generali motus: non acci pitur sub eadem ratione. iõ non opponuntur adinuicẽ. & ideo non sequitur: mo- tus particularis est determi natę velocitatis. ergo sibi re pugnat esse indeterminatæ velocitatis. ¶ Tunc sic ex par te alia. licet sorti sub ratio- ne particulari repugnet esse spẽs: tamen sub ratione ge- nerali hominis sibi non re- pugnat. ¶ Ad hoc dictum est supra, ꝙ sub quacunque ratione sibi repugnat esse spẽs sub ratione ꝓpria. cer- tum est. Similiter sub ratio- ne hominis: qa homini nõ inest species nisi ꝑ accidẽs, & etiam ut sic sor. extranea tur. ¶ Vel aliter potest dici ad illam rationem de mo- tu, ꝙ quilibet motus parti- cularis potest cõsiderari in se, ut est quid continuum & successiuum. Et sic nõ re- pugnat sibi uelocitari siue tardari usque ad infinitum. secundo modo potest con- siderari per comparationẽ ad determinatum mouens & mobile, & isto modo sibi repugnat uelocitari: quia non uelocitatur nisi secun- dum virtutem & habitudi- nem mouentis & mobilis.

Vnde est dicendum, ꝙ non repugnat motui particulari velocitari in infinitum sub ratione communis. Et sic particulari motui inest esse determinatę velocitatis & indeterminatę uelocitatis per habitudinem ad diuersa, vt prius dictum est. ¶ Ad aliam rationem dicendum est, ꝙ licet ysocheli inquantum triangulus insit hoc prædicatū habere tres primo. non sequitur ꝙ non inest triangulo. Et ad probationem cum dicitur, ꝙ impossibile est idē inesse duobus. primo. verū est sub propria ratione, veruntamen possibile est idem inesse duobus primo dūmodo vni sub ratione alterius. vnde respectu primitatis nō sunt duo; quia vbi vnum est propter alterum ibi tantum vnum. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc. dicendum, ꝙ ysocheles & ysopleuros, ut suscipiunt hoc prædicatū habere tres primo, quodammodo sunt vnum: & quodāmodo duo, vnum respectu primitatis; quia hoc prædicatum sub hac determinatione primo suscipiunt, ut conueniunt in una ratione trianguli, & quodāmodo sunt duo, quia diuersa subiecta; diuersarū propositionum. ¶ Contra hoc quod tu dicis si hæc esset vera, ysocheles inquantū triangulus habet tres primo: tunc demonstratio vniuersalis non esset potior q̄ esset particularis; quia per respōsionem eadem passio primo inest uniuersali, & particulari siue singulari. ¶ Huic dicitur, ꝙ non obstāte hoc demonstratio vniuersalis est potior; quia licet eadem passio inest vniuersali, & singulari; tamen diuersa ratione: quia vniuersali īest absolutè: sed singulari inest sub ratione sui communis, & ideo vniuersali, potior ē quam particularis. ¶ Sustinēdo aliam partem dicitur, ꝙ hæc est falsa; omnis triangulus &c. quia sua cōtradictoria est uera, & etiam sua cōtraria. ¶ Item si omnis triangulus haberet tres primo, tunc primo; quia hoc significat hæc propositio. Sed si habere tres insit huic triangulo primo; ergo nō illi primo: quia quod per superabundantiam dicitur vni soli conuenit; ponere ergo ꝙ hæc sit vera. omnis triangulus &c. est ponere impossibilia. ¶ Ad primam rationem, sicut dicebatū, ꝙ hæc est immediata, & primo uera triāgulus &c. sed ex hoc non se

qui-

quitur, ꝙ omnis triangulus habet tres primo. illa enim immediatio ſiue primitas in illa propoſitione. nõ eſt ꝓpter hoc ꝙ prædicatum primo ineſt ſubiecto ſub iſto modo:ſed ex hoc ꝙ prædicatũ primo & immediatè ſubiecto abſolutè cõcepto ineſt.vnde hæc eſt uera:triangulus habet tres primo. ¶Ad primum cõtra hoc cũ quæritur. omnis triangulus &c.aut ergo primo: aut non.dicitur, ꝙ non primo: quia alicui alteri ineſt hoc prædicatum primo habere tres.triangulo enim non diſpoſito. non ergo vniuerſali ineſt hæc paſſio habere tres primo.& cum inferres. ergo per illam triangulus &c. Poteſt probari illa: omnis triangulus &c.dicendum,ꝙ non ſequitur. ¶Ad aliud ſicut dicebatur, ꝙ hæc triangulus habet tres, eſt immediata immediatione ſubiecti, ſed non immediatione cauſæ,ſicut dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc dicitur, ꝙ duplex eſt ſubiectũ. quoddam eſt ſubiectum reſpectu accidentis. & quoddam ſubiectum propoſitionis. vnde illa ratio contra hanc reſpõſionem probat, ꝙ hr̃e tres ineſt alicui ſubiecto propoſitionis, ut diffinitioni trianguli prius quàm triangulo, & hoc eſt concedendum. ueruntamen nulli ſubiecto accidentis ineſt habere tres prius quàm triangulo.& habere nõ ineſt diffinitioni trianguli tanquam ſubiecto accidentis,ſed tanquam commune per quod ꝓbatur habere tres de triangulo. ¶Contra ꝙ hæc ſit falſa triangulus habet tres primo:probo: quia propoſitio indiffinita eſt falſa:cuius q̃libet ſingularis eſt falſa. ſed illa eſt falſa, iſte triãgulus habet tres &c. & ſic de alijs. Si dices, quòd iſte ſingulares ſunt ueræ: tunc hæc uniuerſalis erit uera. omnis triangulus habet tres primo: qđ eſt negatum:cum ergo omnes ſingulares ſint falſæ,hæc indiffinita erit falſa. ¶Huic dicitur, ꝙ hæc nõ eſt indiffinita. triangulus habet tres primo:ſed eſt ſingularis, ſicut illa homo eſt ſpẽs. quia habet triangulus ſuppoſitionem ſimplicem, & ut ſic extraneatur cuilibet ſuppoſito, & ideo licet ſingulares ſint fâlſæ:non tamen oportet vniuerſalem eſſe falſam. Contra:hr̃e tres:eſt ꝑdicatũ reale: ergo non reſtringit triangulum, ut ſtet pro intentione,ita ꝙ non pro ſuppoſito. ¶Item hæc pôt eſſe con-

conclusio in demonstratione:ergo pdicatum attribuit subiecto per comparationē ad suppositum. ¶ Item prædicatū distans est. ergo non restringit subiectum ad exceptionē aliquā. ¶ Ad primū istorum dr̄, q hoc pdicatum habere res:est prædicatum reale.veruntamen hoc pdicatū hr̄e tres dispositum hac cōditione primo est intētionale:quia per se & primo:sunt intentiones secundæ sicut spēs. ¶ Ad aliud, q triangulus habet tres &c. potest esse conclusio in demonstratione. & ideo prædicatum attribuitur subiecto per comparationem ad suppositum. Sed ista triangulus habet tres primo nō est conclusio in aliqua demonstratione:quia hæc est singularis. & de singularib. inquantū hmōi non est scīa per Arist. ¶ Ad aliud dr̄, q illud quod est distans contrahere potest ad exceptionem subiectum: non sub ea ratione qua est distans: quia quia distantia non est causa restrictionis. Sed cā restrictionis ad intentionē est, q prædicatum est intentionale: & iō sub rōne generali intentionis pōt restringere subiectum, ut accipiatur p intētionē, & eadē rōne sbm intentionale restringit prędicatum ad intētionem, vt si dicatur species est homo. quia aliter in conuersione esset uariatio suppositionis sic conuersa.homo est spēs: ergo species est homo &c.

Quæst. XXXV.

QVæritur Circa primū errorem an passio inhęrens supposito alicuius communis habentis unicum suppositum insit illi supposito primo ut an passio lunę primo insit huic lunæ, quod sic uidetur quando aliqua duo aliquā rem significant & sunt eiusdem ambitus quo ad supposita: quicquid inest uni per se & primo inerit per se & primo alteri. sed luna & hæc luna idem significant, & eiusdem ambitus sunt: quia neutrum alterum excedit. ergo si aliqua passio insit lunæ primo inest primo huic lunæ. ¶ Hinc dicitur, quod licet luna & hæc luna significēt eandem rem & sint eiusdem ambitus, nō tamen sequitur quod si vni insit passio, qđ alij insit passio. Ad hoc enim quod aliqua passio insit subiecto primo oportet qđ subiectū sit vl̄e. & ita passio primo inest lunæ; nō tn̄ primo inest huic

huic lunę: ¶Contra: vniuersalitas & particularitas non se habent in ratione susceptiui, nec in ratione partis susceptiui respectu passionis. nõ enim hoc totum aggregatum: luna vniuersalis suscipit passionem: sed luna tantum. ergo vniuersalitas non confert ad perseitatem nec particularitas impedit. ¶Item in sinonimis quæcũque passio inest vni primo & alteri primo. eadem enim passio quæ inest lapidi primo inest petere: & tamen ista differunt per diuersas rationes. ergo diuersæ rationes non impediunt quin si aliqua passio insit lunę q̃n insit huic lunę cum sint eiusdem ambitus sicut lapis & petra. ¶Item sequitur: luna ergo hæc luna: & econtra, quia oppositum consequentis non stat cum antecedente. ergo passio primo inhærens vni inest alteri primo. ¶Ad oppositum est Aristo. dicens, ꝙ iste error est quando commune non habet, nisi vnum suppositum. & creditur, ꝙ passio vniuersalis & primo inhærens vniuersali: pimo insit illi supposito.

Ad quaestionem dicit, ꝙ passio primo inhęrens cõmuni habenti vnicum suppositum: nõ inhæret illi supposito primo: huius ratio est: quia passio consequitur subiectum primo secundũ ꝙ subiectum aptum natum est prædicari de plurib. sed hæc luna non est apta nata prædicari de pluribus, luna tamen licet non habeat nisi vnicum suppositum actu, nec possit habere nisi unicum (impedit enim ex ordine vniuersi: quia melius ꝑ vnũ est facere quàm ꝑ duo, si possit fieri ꝑ vnum æquè bene) veruntamen luna apta est prædicari & plurificari in multa supposita. ideo passio primo inest lunę: q̃ tamen primo nõ inest huic lunę. ¶Intelligendum tamẽ est, ꝙ ad hoc ꝙ passio consequatur subiectum primo: requiritur, ꝙ subiectum habeat rationem causæ respectu passionis: tamen nõ qualitercunque. subiectum. n. potest esse causa respectu accidentis tripliciter. Vno mõ subiectum potest esse causa superflua. sicut ysocheles respectu habere tres: ysocheles enim ipsi subiecto respectu habere tres superaddit differentiam: quæ differentia superfluit in producendo tres. Alio modo subiectum habet rationem causę diminutę respectu accidentis.

tis sicut figura respectu habere tres: qa non sequitur. hæc est figura: ergo habet tres. Tertio modo subiectũ habet rationem causæ præcisè respectu accidentis: sicut triangulus respectu habere tres, triangulus enim addit illud quod est diminutum in figura & præcidit illud superfluum quod est in ysochele respectu huius passionis. habet tres. & ideo habere tres primo conseqtur triãgulum. & hoc est qđ Aristo. dicit diffiniendo passionem. Vniuersale sic dicẽdo qđ cum per se & de omni secundum quod ipsum est. hæc conditio secundum quod ipsum est reperitur in passione respectu subiecti quando subiectum est in ratione causæ respectu passionis. secundum quod ipsum est: est secundum causã præcisam & adæquatã. ¶ Aliud intelligendum est quod tripliciter contingit errare in assignando passionem uniuersalem; qui tres modi possunt patere sic artificialiter qa commune cuius est passio aut habet tantum unum suppositũ aut multa. si tãtũ vnũ: & assignatur illa passio primo inesse illi uni supposito: tũc est primus error. Si cõe habeat plura supposita aut ergo ipsum est innominatũ pp ambiguitatẽ sui. aut nominatũ pp suã certitudinẽ. si sit innominatũ & cõcedit passio illius innominati primo inesse sui inferioribus sic est secũdus error. vt si credatur hæc passio: cõmutabiliter proportionari: primo lineis & numeris inesse, ppter hoc q cõe istorũ cuius est hæc passio est innominatũ ppter suã ambiguitatẽ: sic est scđs error. Si aũt cõe habens multa supposita sit nominatũ: tunc est distinguendũ ulterius. quia aut est differentia certa eius ad suppositũ. & sic nõ est aliqua causa erroris: tũc enim possumus scire quod passio quę inest cõmuni primo nõ inest supposito primo nec econtra. Si verò dĩa nõ sit certa. tũc est tertius error ex hoc q credit passio q̃ inest primo inferiori: primo insit superiori uel econtra.

Ad primam rationẽ dicendũ q licet luna & hæc luna sint ęqualis ambitus. nõ tamen oportet passionem inherente primo lunæ inesse primo huic lunę, quia licet sint æqualis ambitus materialis: nõ tñ sũt æqualis ambitus formalr: qa formę lunæ non repugnat multiplicari p multa supposita siue

non repugnat lunæ secundum suã formam. Sed huic lunæ repugnat ex sua forma. materialiter tamen sũt eiusdem ambitus: sed hoc est propter impedimentum ordinis uniuersi. Ordo eñ vniuersi intendit quod melius est: & melius est facere per unũ q̃ per duo si posśit fieri p vnũ. & ideo pp ordinem vniuersi est tantũ una luna. ¶Contra istud. Intelligentia non est apta nata multiplicari per multa sup posita: quia intelligentia est forma immaterialis totaliter: quia nec est materia perficiens, nec est educta de potentia materiæ. ergo saltim in intelligentijs non est error si pasśio sit asśignata supposito primo quę primo cõuenit cõi. ¶Hic oportet dicere, ꝙ pasśio inhærens intelligentiæ si asśignetur huic intelligentiæ potest adhuc esse error, quia pasśio consequitur subiectum secundũ ꝙ vniuersale est. & hæc ĩtelligentia non est vniuersalis: ideo huic intelligentiæ commune non inest primo. Et tunc oportet respõdere ad rationes contra primam responsionem. ¶Ad primam dicitur, ꝙ licet uniuersalitas non sit pars conceptus ingrediẽs susceptiuũ pasśionis: est tñ illud sine quo pasśio non inest primo subiecto: & ideo põt conferri ad hoc pasśio primo insit lunę, & tñ non primo huic lunę. ¶Ad aliud dr̃, ꝙ diuersæ rões concernendi vl'e & singulare sunt magis intranea, & magis cohærentia conceptui uniuersali, & singulari q̃ diuersæ rationes in sinonimis. Dixit enim Arist. ꝙ si aliquod nomen imponatur ad significandum uniuersale sub rõne propria. & singulare similiter hoc erit ęq uocẽ. Et ideo licet pasśio vna posśit primo inesse lapidi & petrę. non tñ vna pasśio potest inesse primo uniuersali & singulari. ¶Ad aliud dr̃, ꝙ sequitur materialiter. Luna ergo hæc luna: q\a in re nõ est luna, nec potest esse nisi ista. tñ non sequitur formaliter, quia luna inquã tum est ex forma sua nõ hẽt repugnantia, vt in multis inueniatur. est. n. apta nata p̃dicari de pluri b. iõ non sequitur formaliter. ¶Ad probationẽ dr̃, ꝙ oppositũ consequentis non stat cum ante quantũ est ex materia: tamẽ quantum est ex forma põt stare: quia quantum est forma significationis ista p̃nt simul stare. luna mouet, & hæc luna nõ mouetur. sicut

ista

ista hō currit & sortes non currit. ideo cōsequentia nō est formalis, sed materialis &c.

Queſt. XXXVI.

QVæritur circa secundum errorem an passio possit inesse primo suppositis alicuius cōis habētis plura supposita? Quod sic vr. primo gñatio inest homini, & illi & non primo hoī: quia species non generatur ut hō primo: sed ꝑ accidēs. per Ari. 7. meta. ergo possibile est accidens inesse suppositis primo cōmunis habētis plura supposita. ¶ Hic dr, ꝙ generatio non inest primo isti hoī nec illi: nec primo inest alicui speciei. ¶ Contra. quodlibet accidēs inest alicui primo. aut ergo communi aut singulari. ¶ Hic dicitur, quod licet passio inest alicui cōmuni primo, sed non inest speciei ut homini: sed inest huic cōmuni quod est compositū ex contrarijs: quia illud primo est generabile & corruptibile. ¶ Contra actus & operationes sunt primo circa singularia per Aristotel. primo meta. generatio est operatio: ergo est circa singularia, & non circa commune. ¶ Item si generatio sit primo circa hoc commune compositum ex contrarijs: ergo primo inest speciei quod est negatum. probo consequentiam: quia cōpositum ex contrarijs prædicatur de pluribus in numero &c. ergo est species, ergo si primo inest composito ex contrarijs primo inest speciei. ¶ Item quæro an compositum tale sit substātia uel accidens aut aggregatum. si substantia, cum nō sit genus generalissimū: nec dria: est species, ergo si compositum ex contrarijs primo generatur; species primo generatur. ¶ Item si sit accidens: tunc accidens primo generatur: quod est contra Aristo. Ad accidens enim est alteratio & nō generatio propriè. Si sit aggregatum: hoc non potest esse: quia ens per accidens nō generatur per Aristotel. 7. physicorum. illud enim per se generatur: quod est per se ens: per accidens nō est per se ens: ergo uidetur, quòd generatio primo insit singulari. ¶ Propterea dicitur aliter ad rationem: quòd generatio non inest primo communi: nec naturę, ut est in hoc primo inquantum hoc distinguitur ab illo: sed inest

naturæ, quæ eſt in hoc & in illo. ¶ Contra. generatio aut ineſt communi primo, aut ſingulari: quia inter cõe & ſingulare non eſt medium. ſi ergo gñatio non inſit cõi primo ut hmõi. ergo primo ineſt ſingulari. Sed ſingulare ſm ꝙ tale eſt numero diuerſum ab altero, ergo &c. ¶ Item generatio ineſt huic homini & illi. ſed nõ poteſt ineſſe huic primo: quia tũc non ineſſet illi: quia iſte nõ eſt ille; quia quod per ſuper abundantiam dicitur vni ſoli conuenit. ergo gñatio ineſt alicui primo reperto in hoc & in illo quod eſt negatum. ¶ Item ad principale. differentia eſt inter accidẽs proprium & accidens cõe ꝑ Porphyrium: quia accidens proprium primo ineſt ſpẽi. accidẽs uero cõe primo ineſt diuiduo. ſed oẽ accidens inhærẽs ſubiecto cui primo ineſt habet cãm in ſubiecto: quia aliter nõ magis ineſſet vni ſubiecto q̃ alteri. ergo albedo in ſubiecto cui primo ineſt habet cauſam neceſſariam; ergo eſt eius paſſio. pt ergo paſſio ineſſe plurib. primo alicuius ſpẽi habẽtis plura ſuppoſita. ¶ Item quæro aut paſſio ineſt plurib. ſuppoſitis primo aut cõi prĩo. ſi plurib. ſuppoſitis: habeo propoſitum. ſi cõi primo: q̃ro de illo cõi. illud ineſt pluribus ſuppoſitis. aut ergo ineſt illis primo; aut per aliqđ aliud cõe. ſi ꝑ aliquod aliud cõe eſſet proceſſus in infinitum. Si pluribus ſuppoſitis inſit primo; eadem ratione ſtandum fuit in primo. Paſſio ergo uniuerſalis põt ineſſe pluribus ſuppoſitis primo. ¶ Hic dr̃, ꝙ paſſio ineſt pluribus ſuppoſitis non primo, ſed per aliud cõe, ui per ſpẽm, ut riſibile ineſt ſorti: primo tñ homini. Sed ſpẽs ineſt pluribus illis ſuppoſitis primo. Similiter genus ineſt pluribus ſpeciebꝫ. primo: quia ibi eſt ſtatus, & nõ eſt ratio eadem quare ſtatꝰ non fuit in primo. ¶ Contra illud per eandem naturã conſequitur ſpẽs ſua ſuppoſita propria, & etiam paſſio illa eadẽ. ſi ergo ſpecies primo inſit diuerſis ſuppoſitis, paſſio primo põt ineſſe eidem: quia per eandem cauſam, ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicit enim ꝙ ſecũdus error eſt qñ aliquod cõe eſt innominatum habens multa ſuppoſita & creditur, ꝙ illa paſſio primo inſit illis ſuppoſitis.

Ad quaestionem dr̃, ꝙ paſſio põt non ineſſe indiuiduis primo. huius ratiõ eſt, quia

quia paſſio conſequitur naturam ſpeciei ſm ſe: quia a natura ſpeciei ſecundum ſe egreditur illa. Sed naturæ ſpeciei accidit multiplicari per multa eius diuerſa indiuidua. indiuidua.n. per q̃titatem multiplicantur & al's conditiones materiales, ſed naturæ ſpeciei accidunt cõditiones materiales: iõ multitudo indiuiduorum accidit naturæ ſpeciei. paſſio ergo conſequens naturã ſpẽi per accidens conſequit̃ multa primo indiuidua: q͂a naturam ſpẽi primo conſequitur cui accidit multitudo, & ideo ſuppoſitis nõ ineſt primo. ¶ Intelligendum tamẽ eſt ꝙ aliter conſequitur paſſio plura ſuppoſita. ſpecies & genus ſuas ſpecies ſua ſuppoſita. paſſio.n. non conſequitur ſua ſuppoſita. ſed primo naturam ſpeciei tanquam cauſata a ſpecie. Sed genus nõ conſequitur ſuas ſpecies tanquam cauſatum a ſpeciebus, ſed tanq̃ ſpecierum cauſa: q͂a ex genere & dr̃ia cauſatur & fit ſpẽs: iõ genus põt per eundem modum cõſequi diuerſas ſpẽs: quia ſecundum illud quod eſt cauſa diuerſarum ſpecierum. Paſſio tñ non ſequitur primo plura indiuidua, q͂a ab indiuiduis non cauſatur ut plura ſunt: ſed a natura ſpeciei (quæ in indiuiduis multiplicatur) primo cauſatur paſſio, & ideo non ſequitur indiuidua niſi per accidens.

Ad rationes. Ad primã dr̃, ſicut vltimo dicebatur, ꝙ generatio non conſequitur primo vl'e abſtractum a ſingularibus, quia per Ariſto. generationes & opationes ſunt circa ſingularia. ſed generatio primo conſequitur ſingulare: cõſequitur enim naturã in hoc & in illo. Sed cõſequi naturã in hoc p̃t eẽ dupliciter. Vno modo ꝙ cõſequatur naturam in hoc inquantum hoc eſt, & iſto mõ generatio non conſequitur naturam in hoc: quia ſi conſequeretur naturam in hoc inquantum hoc: non conſequeretur naturam in illo: genus primo poteſt ineſſe quia illud non eſt hoc. ergo gñatio non conſequitur naturã in hoc inquantũ hoc: ita ꝙ hæcceitas ſit cã poſitiua. Alio modo dr̃ conſequi naturã in hoc: ita ꝙ hęcceitas ſit cã ſine qua non: & nõ cã poſitiua. & iſto modo generatio primo conſequitur naturam in hoc. hoc eſt conſequitur naturam quæ non eſt ſiue hoc. & ſimiliter conſequitur naturam in illo. ita

quòd non sine illo, & vtranque primo. Vnde per Arist. diuersis speciebus ita generatio primo p̄t inesse diuersis indiuiduis non tñ inquantum distincta sunt ypostaticè: sed pro eo ꝙ gñatio cõsequitur primo naturam quę est in hoc & quæ est in illo, & ita generatio quodãmodo est vniuersalis non simpliciter: quia non ut est vl'e abstractum: quia vl'e abstractum sic non concipitur inquantum hoc positiuè, nec sub hoc: sed ita ꝙ hæcceitas sit causa sine qua nõ. sed naturæ tñ inest primo gñatio contingenter non inquantum hoc nec inquantum illud: ideo ſm quid est vniuersalis non tñ contingit sine hęcceitate, & iõ singularis est simpl'r. Exemplũ conueniens ad hoc est de visu p̄ Ari. in fine secundi huius. Sensus quodãmodo est vniuersalis, vt visus respectu coloris, non simpliciter ut certum est: quia sic sensus esset intellectus: sed est uniuersalis eo modo quo dictum est ¶Tu dices, ergo est ponere medium inter vl'e & singulare. ¶Dr̃ ꝙ non sequit̃. Sed ſm̃, ꝙ sit ponere mediũ inter vl'e & singulare. qđ concipitur inquantum hoc, sed inter simpl'r vl'e, & simpliciter singulare: nõ est mediũ natura. n. quę in hoc primo gñatur: non est simpl'r uniuersalis: sed est simpl'r singularis. est tamen uniuersalis ſm quid: quia non concipitur inquantum hoc positiue. ¶Ad rationes cõtra hoc. Ad primam iam patet, ꝙ generatio non est alicuius primo cõis, sed est singularis: sed non quocunque modo est ipsum singulare; sed sicut dictum est ¶Ad aliud dicitur, ꝙ generatio non est huius inquantum hoc: nec illius inquantum illud. sed est cuiusdam naturæ in hoc & in illo. & ideo quodammodo est ipsius uniuersalis; sed non simpliciter vniuersalis: sed est cuiusdam naturæ quæ non est sine qualitate & qnantitate: non tamen generatur, ut quãta est, nec qualis. ita ꝙ dicat causam positiuam. ¶Ad aliud principale dicitur, ꝙ licet accidẽs cõe consequatur indiuiduũ primo, nõ tamen est ꝓpria passio eius. ¶Ad probationem cõtra dr̃, ꝙ hẽt causam in subiecto ratione cuius magis inest vni q̃ alteri. Sed illa causa non est intrinseca naturæ speciei. sed ex aliquo addito naturæ speciei vt ex complexione, vel alijs conditionibus materialibus

quæ

quæ primo consequuntur indiuiduũ. & ideo accidens commune non est passio. ¶Ad aliud sicut dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc dr̃, ꝙ natura spẽi inest pluribus indiuiduis secũdum se. passio non inest indiuiduis secundum se, sed ẜm naturã speciei, & ideo nego hãc consequentiam: species & passio insunt suppositis per eãdem formam: ergo æquè primo: quiá forma per quã spẽs inest indiuiduis est intrinseca spẽi. Sed forma per quam passio inest suppositis non est intrinseca passioni: sed additur sibi sicut natura speciei non est intrinseca passioni; sed est res sibi addita, quia res alterius generis.

Quæst. XXXVII.

QVeritur an cognoscẽs vnumquenque triãgulũ cognoscat triãgulum simpliciter? Quod sic uidetur. cognoscens conclusionem in demonstratione cognoscitur simpliciter. sed cognoscens vnumquenque triangulum cognoscit conclusionem in demõstratione. ergo cognoscẽs vnũquenque triangulum cognoscit simpliciter: probo minorem. Conclusio in demostratione est illa in quã prædicatur passio vniuersalis de subiecto, sicut est in proposito. ¶Huic dicitur, quòd minor est falsa. sed hæc est conclusio in demonstratione. Omnis triangulus habet tres &cæt. omnis enim distribuit pro suppositis inquantum participant naturãm communis. Sed vnusquisque distribuit pro suppositis, ut numerata sũt. sed numeratio accidit, ut vnum est distinctum contra alterum naturæ speciei de qua per se scitur passio, & ideo qui cognoscit unumquenque triangulum non cognoscit nisi secundum accidens. & ideo hæc non est conclusio in demonstratione. Sed illa est conclusio: omnis triangulus &cæte. quia de suppositis inquantum includunt naturã speciei scitur passio. ¶Contra illud: hoc signum omnis distribuit terminum in sua supposita. Similiter hoc signum unumquodque, & nihil innouat circa terminum cum sint dictiones officiabiles. ergo eodem modo est una conclusio in demonstratione sicut alia. ¶Item si vnusquisque distribuat prædicatum pro

ſuppoſitis ut numerata sũt & diſtincta: tunc hæc eſſet plures vnuſquiſque triangulus &c. quia tũc primo pluribus attribuitur prędicatũ. ¶Item Ariſt. dicit. Scire autem opinamur vnumquodque non diſtribuit pro ſuppoſitis ut numerata ſunt & diſtincta: quia ut ſic res non ſcitur: & tunc litera Ariſto. eſſet falſa. ¶Item ſi ſic: tunc hic eſſet petitio principij. vnuſquiſque homo currit: ergo iſte homo currit: quia in antecedente fit diſtributio pro illo ſub propria ratione, & eodem modo accipitur in conſequente. ¶Itē contra illud dictum, oſtendo ꝙ omnis non diſtribuit pro ſuppoſitis ut conueniũt in natura ſpecie: quia ſi ſit hæc eſſet vera: omnis homo eſt ſpecies. ¶Item hæc eſſet falſa. omnis homo eſt albus. quia ſenſus eſſet. omnis homo inquãtum homo eſt albus. ſed hoc eſt falſum. ergo &c. quia differentia eſt inter accidens commune & accidens proprium in hoc ꝙ accidens primo ineſt ſpeciei: commune primo ineſt indiuiduo. ¶Item hæc eſſet falſa. oīs hō eſt indiuiduũ. cum tñ quilibet ſingularis ſit uera. ¶Item ad principale. qui cognoſcit omnē triãgulum cognoſcit ſimpliciter per Ariſt. ſed qui cognoſcit vnumquenque triangulum cognoſcit, omnem triãgulum. ergo &c. Huic dicitur, ꝙ minor eſt falſa. ¶Cõtra. ſequitur tu cognoſcis unumquenque triangulũ: ergo omnem: quia oppoſitum conſequentis infert oppoſitum antecedentis. Seqtur enim, nõ cognoſcis omnem triangulum. ergo aliquem triangulum non cognoſcis, & hoc eſt oppoſitũ antecedentis. ¶Ad oppoſitũ eſt Ariſt. dicens, ꝙ ſi aliquis monſtret unumquenq; triãgulum monſtratione una, aut altera, ꝙ duos rectos habet: non cognoſcit triangulum, ꝙ duos rectos habet niſi ſophyſtico modo.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ qui cognoſcit unumquēque triãgulum, non cognoſcit triangulum ſimpliciter, ſed ſophiſtico modo. ſicut Ariſt. & huius ratio eſt, quia quodlibet inferius addit aliquid ſupra ſuperius qđ extraneatur ſuperiori, ut ſpecies ſuper genus addit differentiam quæ generi extraneatur. Similiter indiuiduũ ſupra ſpēm addit conditiones materiales quæ naturæ ſpeciei extraneantur: quia indiuidua multiplicantur ꝑ

iſtas

istas conditiones materiales: quia mpltiplicatio est ex parte materiæ. Sed multiplicatio accidit naturæ speciei: ergo conditiones materiales naturæ speciei accidunt. ¶ Aliud intelligendum est, quòd hoc signum omnis: distribuit terminum in suppositis: secundum ꝙ supposita includunt naturam speciei: & hoc signũ: vnusquisque, distribuit pro suppositis inquãtum includunt aliquid extraneum naturæ speciei. Ex hoc arguo. passio per se scitur de natura speciei. sed vnusquisque distribuit pro suppositis. non ut includũt naturã speciei. ergo de vnoquoque triangulo non scitur hæc passio habere tres per se, sed per accidẽs & sophystico modo: quia vnusquisque distribuit pro suppositis, ut addunt conditiones materiales: quæ naturæ speciei extraneantur. ¶ Propter rationes intelligendũ est, ꝙ duplex est abstractio, vna est a materia & suppositis: sicut homo abstrahitur ab illo homine, & ab isto & a materia, ut ab homine albo, & ab homine nigro. Vnde album & nigrũ prius sequuntur subiectum in ratione cõditionum materialiũ. Alia est abstractio a suppositis: sed non a materia: sicut homo albus abstrahitur a suppositis: ut ab illo homine & ab isto. sed nón a materia: quia album consequitur passiones materiales subiecti. Duplici isti abstractioni correspondet duplex signum distributiuum: quia termino communi abstracto suppositis, & a materia correspondet hoc signũ omnis: quia hoc signum omnis distribuit terminum in supposita quæ sunt hoc aliq̃d: & hoc est ut includunt naturam speciei. Sed hoc signũ vnusquisque: correspondet termino communi abstracto a suppositis, sed nó a materia, quia distribuit pro ipsis, ut sunt silonon, & non aliquid. ¶ Ideo intelligendum, quòd licet hoc signũ vnusquisque: distribuat pro suppositis ut materiata sũt per conditiones materiales: veruntamen sub aliqua communitate sub qua distribuit omnis. quia omnis distribuit pro suppositis ut conueniunt in natura speciei. Sed unusquisque, ut naturæ speciei extraneantur. Sed tamen ut conueniunt in aliquo alio communi materiali abstracto solum a suppositis & nó a materia, & sic ponitur quòd

quæ-

quælibet propositio uniuersalis est una ubi ponit̃ hoc signum omnis. & ubi hoc signum unusq̃sque. Ex istis sequens est ꝙ hoc signum oĩs: solũ addendũ est subto ꝓpositionum in quib. prędicata essentialiter in sunt subiecto: ut oĩs hõ est aĩal. Sed hoc signũ unusq̃sque: addẽdum est in prædicationibus accidentalibs ut unusquisque homo est albus. Et ratio huius est: qa prędicata essentialia primo insunt naturę speciei & non indiuiduis. & prædicata accidentalia primo insunt indiuiduis & nõ inquãtũ includũt naturam speciei: & hoc loquendo de accidẽtib. cõib. AD PRIMAM rationem dr̃, sicut dicebatur. ¶ Ad primũ contra: patet in positione ꝙ hoc signum unusquisque non distribuit pro super positis ut includunt naturam spẽi: & iõ non põt hæc: vnusquisque triangulus &c. esse conclusio in demonstratione unũ nõ sufficit quod subiectum accipiatur respectu passionis sub quocunque mõ ad hoc ꝙ fiat conclusio demonstrationis. Sed si dicebat accipi sub signo uniuersali sub hoc signo omnis accipitur. ¶ Ad aliud dicitur quod Arist. extendit hoc signum unumquodque ad hoc signũ omnis. unde utit̃ eo pro hoc signo oĩs. ¶ Vnde sciendum est quod licet omnis debeat distribuere subiectum in comparatiõe ad prædicatum essentiale. Similiter hoc signum unusquisque in cõparatione ad prædicatum accidẽtale. quãdoque tamen abutitur & contra. ¶ Ad aliud. quod nõ est petitio principij: licet unusquisque distribuat pro suppositis sub conditionib. materialibus: quia non distribuit pro illis absolute & sub proprijs rationibus: sed ut conueniunt in aliquo cõmuni abstracto a suppositis licet nõ a materia. Ideo hic non est petitio: omnis homo est albus. ergo iste: quia non proceditur ab eodẽ ꝓpositionis sub propria ratione accepto: ad illud idem. ¶ Ad aliud de unitate propositionis dicitur per idem: quod non sit distributio pro suppositis complete sub rationibus proprijs per hoc signum unusquisque: sed ut conueniunt in aliquo communi eo modo quo est dictum. ¶ Ad aliud dicitur quod non sequitur hanc esse veram: omnis homo est species: quia species per accidens prędicatur

tur de homine & non per se: ideo species non conuenit suppositis hominis inquantum includunt naturā hominis: & iō hæc est uera: sed quia hre tres per se p̄dicatur de triāgulo: iō hæc est uera: oīs triāgulus habet tres &c. prædicatum. n. inest suppositis ut includunt naturā trianguli. ¶ Ad aliud quod illę rationes ꝓbant ꝙ hæc non sit primo vera siue per se: omnis: hō est alb9: quia potest esse uera per accidens, uel potest dici quod non sequitur illas esse impossibiles quia abutitur hoc signo oīs, & tales concedimus. ¶ Ad aliud p idē. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc: quod hæc consequentia non ualet. tu cognoscis unumquēque triangulum, ergo omnem: similiter nec ex opposito sequitur oppositum, non cognoscis omnem. ergo aliquem non cognoscis. Vel non oīs triangulus ergo aliquis triangulus non: quia hæc. aliquis triangulus non habet tres. opponit huic. unusquisque triāgulus &c. ¶ Circa quod sciendum est quod hoc signum aliquis æquiuoce sumitur secundū quod hæc aliquis triangulus non habet tres: contradicit huic. omnis triangulus habet tres: & huic: vnusquisque triangulus &c. qa aliquis particulat ad oppositum dupliciter. Vno modo ad suppositū quod est hoc aliquid: isto modo hæc aliquis triangulus nō &c. cōtradicit huic: omnis triangulus &c. Alio modo particulat ad suppositum quod est simul totum. quia Aristote. uocat ilonō. isto modo contradicit huic quod est unusquisque &c. ¶ Tūc ad formam dicitur quod hæc: aliquis triangulus non hēt &c. ut cōtradicit huic: unusquisque triangulus &c. non sequitur ad hanc non omnis triangulus &c.

Quęst. XXXVIII.

Væritur an signū uniuersale distribuat terminum sub ꝓpria ratione suppositorum aut sub ratione termini cō munis? quod sub ratione ꝓpria suppositorum: uidetur per Arist. q cognouit unūquemque triangulum non cognouit simpl̄r: sed secundum accidens. sed si hoc signum unusquisque distribueret ꝓ suppositis sub rōne cōis: tunc cognoscēs unū quēque triangulum cognoscet

sceet simpliciter: quia tunc triangulus congnoscit hre tres simpliciter.qn hre tres cognoscit. de suppositis triā guli inquantum conueniūt ī natura triāguli: ergo signū distribuit terminum sub ꝓpria ratione suppositorum. ¶Item scīa passionis de subiecto dr scīa simpliciter. Sed scīa simpliciter est quā do hr scia sub propria ratio ne: hoc signum ergo oīs distribuit terminum sub pro pria ratione & nō in uniuersali est scire secundum q̄d. cū ergo hre tres simpliciter sciatur de triangulo oī.ergo scitur de triangulo sub pro pria ratione hoc signum. ergo oīs: distribuit pro suppositis sub propria ratione suppositorum. ¶Item signum reducit terminum ad actū ꝑ eis quæ fuerunt in termino potentialiter.Sed supposita sub propria rōne fuerunt potentialiter in termino cōi: ergo signum distribuit terminum pro suppositis sub ꝓpriis rationibus. ¶Item quod actualiter sequitur ad alterum: actualiter in illo includitur.sed singulare actualiter sequitur ad uniuersale. sequitur. n. omnis homo currit. ergo iste: ergo singulare actualiter ponitur in vniuersali: signum ergo uniuersale distribuit terminū in supposita sub ꝓpria ratione. ꝓbo maiorem.si.n.aliquid actualiter sit hō: & tn̄ non actualiter: ergo posito uno pōt alterum non poni. & per cōsequēs ad unum non sequit alterū. si ergo nō actualiter includitur, non actualiter seq tur: ergo ex opposito: si actualiter sequitur: actualiter includitur. ¶Ad oppositum si fuerit distributio ꝓ suppositis sub ꝓpria ratiōe suppositorum. propō vniuersalis eēt plures. q̄a actualiter & sub propria ratione ꝑdicatū pluribus attribuit. ¶Dicit ꝙ ex hoc non seqtur quod sint plures: quia uox est una. ¶Contra. unitas & pluralitas per se re spiciunt intellectum. si ergo in propositione uniuersali sint possibiles intellectus ꝓprij & sub ꝓpria rōe: ꝓpō erit plures. Si tu dicis ꝙ licet p̄lalitas & unitas habeāt per se referri ad intellectū: tn̄ uox ē illud sine quo non est pluralitas siue unitas. Vox enim una est illud sine quo propositio non est una: & sine pluribus uocibus: non est propositio plures. ¶Contra Aristo. loquens de pluralitate ꝓpositionum in voce: non di

stinguit

ſtinguit inter multitudinē & pluralitatem vocum. Cū ergo hæc vniuerſalis propoſitio ſit multiplex, ſicut oportet te concedere: ſi fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione ſuppoſitorū vt accipitur ſub unitate vocis. ergo quęlibet ꝓpoſitio vniuerſalis eſſet plures pluralitate in voce. ergo oportet concedere quod quælibet propoſitio ſit multiplex ſiue pl'es: vel oportet concedere quod non fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione ſuppoſitorum. ¶ Item ſi ſic: tunc cognito principio demonſtrationis cognoſcitur concluſio in actu & ſub propria ratione; quod eſt contra Ari. in huius primi principio: antequam aliquid ſit inducere. conſequentia patet: qa in concluſione ſcitur prædicatum de ſubiecto ſub ꝓpria ratione. ſi ergo in principio demonſtrationis fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione: tunc eodem modo ſcitur concluſio in principio ſuo & in ſe, quia utrobique ſub propria ratione. ¶ Item ſi fiat diſtributio ſub propria ratione ſuppoſitorum, tunc emptimema erit ſillogiſmus uel non erit conſequentia: quorum utrunque eſt inconueniens. ergo & antecedens. probatio conſequentiæ. ex vniuerſali infertur ſua ſingularis. quæro ergo aut eſt conſequentia aut non: ſi ſic: & in uniuerſali fit diſtributio pro ſingulari ſub ꝓpria ratione. ergo ſingulare ſequitur ex uniuerſali ex eo quod hęc ſunt: ſequitur ergo ſillogiſtice. ergo ſi fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione: tūc aut nō erit conſequentia. aut ſi ſit talis conſequentia erit ſillogiſmus: & ita emptimema erit ſillogiſmus.

Ad qvaestionem dicit, quod ſignum vniuerſale diſtribuit terminum non ſub propria ratione ſuppoſitorum: ſed ſub ratione termini cōmunis. Huius ratio eſt prius tacta. quia ſi fieret diſtributio pro ſuppoſitis ſ͛b propria ratione: quælibet ꝓpō uniuerſalis eſſet pl'es & per conſequēs non ſillogiſmus. & tunc piret ſillogiſmus & ēēt cōtradictio in vniuerſalibus, qđ ē incōuēniens. ¶ Intelligendū tamen eſt ꝑ rōnes ꝙ illa tria ſe habet ſ͛m ordinē. Prius. n. eſt potētia illius ſingularis in termīo cōi nō diſtributo. Secūdo eſt actus ſingularis in termino communi diſtributo.

to. Iste actus incompletus est. Tertio est actus singularis proprius secundũ ꝙ sub ꝓpria ratione accipitur. potentia primo est pura potẽtia: actus proprius singularis est purus actus. Sed singulare in communi distributo est incompletus: & est actus & potẽtia respectu diuersorũ. est.n. actus respectu potẽtię singularis in termino nõ distributo & ꝑ distributionẽ reducitˀ ad actũ. & istę actus est simpl'r potẽtia respectu actus ꝓprij sub ꝓpria rõne. Sicut patet si dr̃ omnis hõ currit: nõ importatur illa sortes currit per hanc nisi in potentia & uirtute: sed in illa: sortes currit: sortes accipitur sub propria ratione.

Ad primam rationem dr̃, quod cognoscens unũquẽque triangulũ habere tres: nõ cognoscit triãgulũ simpl'r. & huius causa nõ est sicut rõ pręcedit ꝑ hoc ꝙ in illa: unusq̃sq; triãgulus &c. distribuitur triangulus in suppositis præcise sub propria ratione suppositorum. Sed cã prius dicta est: ideo nõ cognoscens unũquẽque triangulũ &c. cognoscit ipsum secundũ accidens: quia hoc signũ unusquisq;: distribuit terminũ in supposita vt cõueniunt in aliquo cõi: non in communi quod est natura speciei quod abstrahitur a suppositis & a condictionibus materialibus: sed ut cõueniunt in aliquo communi materiali abstracto a suppositis: sed non a materia sicut patet in præcedenti quæstione. Et quia istæ condictiones materiales extraneantur naturę speciei: ideo cognoscens unumquemque triangulum cognoscit triangulum sophistico modo & secundum accidens. ¶ Ad aliud dicitur, quod passio scitur de subiecto sub propria ratione sicut ratio cõcludit. Sed non sequitu passio scitur sub ꝓpria ratione de subiecto: ergo scitur de subiecto sub ꝓpria ratione suppositorum: sed scitur sub propria ratione subiecti. & sic scire passionem de suppositis non est scire in vniuersali quod Aristote. uocat secundum quid de singularibus secundum quod singularia sunt: non potest aliquid sciri nisi secundum accidens: & ideo de his non scitur passio ut includunt naturam speciei. ¶ Ad aliud quod signum reducit terminum ad actum pro suppositis ad quę fiunt in potentia. sed non

ad

ad actū cōpletum: quia sic esset plures: sed ad actū incompletum stat potentia ad singulare sub propria ratione. & ideo signū non distribuit terminum pro suppositis sub propria ratione ut dictum est in positione. ¶Ad aliud. quod hæc consequentia nō valet: singulare actu sequiť ad vľe. igitur in vľi in actu includitur: loquēdo de actu cōpleto singularis: loquendo tñ de actu incompleto in ipso includiť rō interemptionis cōsequētiæ est, quia conña emptimematica nō sequitur gřa significationis. tūc enim eēt conña sillogistica: quia sequtur cōclusio eo ꝙ hęc sunt. Sed ista tenet gřa rei. & iō licet singulare sequatur actu ad vľe: quia tñ non ratione significationis cōpletę: sed ratione rei: iō non oportet quod actu completo ponatur singulař & ī significatione uniuersalis: sed incomplete & in uirtute. ¶Et ad ꝓbationem consequentiæ: dicitur quod oppositum nō sequitur: quia stat simul quod actu sequatur. & actu non completo ponatur: sed potentia & virtute si illa potentia non est ad opposita: & ideo ratione rei semper ad uniuersalem sequitur singulare emptimematice.

Quęst. XXXIX.

QVæritur an sequatur: hoc inest per se: igitur de necessitate: quā consequentiam facit Aristote. quod non videtur. Superficies per se est alba: & tamen non sequitur igitur de necessitate est alba: quia consequens est falsum & antecedens uerum. antecedens patet: quia superficies est alba: aut igitur per additum. Si per se habere propositum. Si per se habet propositum. Si per additum, adhuc illud additū denominat superficiē. quęro tūc aut igiť ꝑ se aut ꝑ additū. Si per additū processus erit in infinitū. Si ꝑ se eadē rōne standū fuit in primo. ¶Itē hoc falsum contingēs per se est falsum: quia prędicatū cadit in diffinitione subiecti, & tñ non est de necessitate falsum. igiť &c. probatio cōsequentis. Si hoc falsum contingens de necessitate est falsum: igitur de necessitate est non uerum. igitur de necessitate nō est uerum. a termino infinito ad negatum & ulterius. igitur non potest esse verū: qa ista æqualēt. & ulterius

ſequitur. igitur eſt impoſſibile . igiť a primo ſi hoc falſum contingens de neceſſitate eſt falsū . igitur hoc falſum contingens eſt impoſſibile.conſequēs falſum. igitur antecedens . ¶ Item hæc eſt ꝑ ſe ſortes eſt mortalis ſiue corruptibilis : non tamē eſt neceſſaria. igitur non ſequitur hoc ineſt per ſe.igiť hoc de neceſſitate ieſt.¶ Hic dicitur , quod ſequitur ſortes eſt mortalis.igitur de neceſſitate eſt mortalis:& conſequens uerum eſt ſicut antecedens. ¶ Contra ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis ſiue corruptibilis:ſortes nō poteſt eſſe non mrotalis . & ſi ſic numquam morietur. conſequens eſt falſum.igitur & antecedens. Secunda conſequentia patet:quia ex oppoſito ſequitur oppoſitum ; quia ſi ſortes ſit mortuus,ſortes poteſt non eſſe mortalis:q̄a quādo eſt mortuus non eſt mortalis· & ſequitur non eſt mortalis: igitur non de neceſſitate non eſt mortalis.igiť poteſt non eſſe &c. ¶ Item iſta:ſortes de neceſſitate eſt mortalis ponit oppoſita .igitur non eſt vera ſed impoſſibilis.antecedens patet . quia neceſſariū ponit non poſſe non eſſe.& mortale ponit poſſe nō eſſe: & iſta opponunť. ¶ Item ſequitur:ſortes de neceſſitate eſt mortalis:igitur de neceſſitate eſt. conſequens eſt fal ſum.ergo & antecedens. cōſequentia patet : quia accidēs reale alicui ineſſe ſubiectum præſupponit eſſe:mortale eſt accidens reale. ¶ Ad primam illarum rationū dicitur, quod hęc,ſortes de neceſſitate eſt mortalis:non ponit oppoſita:quia hæc eſt neceſſitas diminuta. neceſſitas enim reſpectu mori eſt neceſſitas diminuta & ideo illa neceſſitas non ponit nō poſſe nō eſſe . ¶ Cōtra illud. ſiue illud ſit uerum uel nō , nihil ad rationem;quia conceſſa eſt hæc conſequentia. ſortes ꝑ ſe eſt mortalis.igitur de neceſſitate eſt mortalis.& Ariſto. intelligit illam ꝓpoſitionem quę per ſe inſunt de neceſſitate inſunt, de neceſſitate abſoluta . cū igitur hæc ſit per ſe : ſortes eſt mortalis [vt conceſſum eſt] igitur hæc erit neceſſaria per ſe abſolute. ¶ Item, quod hic nō ſit neceſſitas diminuta videtur . q̄a modus neceſſitatis eſt modus compoſitionis & non extremi. igitur nō eſt immediata diſpoſitio extremi : nec econtra . igitur ab extremo non diminuitur nec econtra:q̄a enim

enim mortuum non est determinatio ĩmediata hoĩs, sicut dicendo homo est mortuus: mortuũ tñ diminuit ab homine. sequitur igiť, ꝙ si hic sit necessitas absoluta. igiť de necessitate ẽ mortalis sicut in aliis. ¶ Itẽ si ꝓpositio diceretur necessaria diminute ꝓp extremũ additũ: tunc hæc esset necessaria sortes de necessitate currit: quia qñ currit de necessitate currit: uel saltẽ hęc est uera: sortes de necessitate est: quia sicut mortale hoĩem consequiť necessario dum existit, ita esse conseqť, hoĩem necessario dũ existit. Vř igitur ꝙ hæc non sit necessaria necessitate diminuta: sortes est mortalis. ¶ Itẽ qđ hęc sit impossibilis vř: quia ponit opposita, qa necessitas in hoc a contingẽtia distinguiť, ꝙ ꝓpõ cõtingens est quæ cum sit uera potest tñ esse falsa. igiť si ꝓpõ sit necessaria est sp vera ita quod ꝓ nullo instanti uel tpe potest esse falsa. igitur si sortes de necessitate est mortalis: sortes semper est mortalis & non potest non esse mortalis. Sed si sit mortalis põt non esse: igiť adhuc ponuntur opposita. ¶ Aliter diciť ad rationẽ ꝙ hæc: sortes est mortalis: nec est per se nec necessaria: & instãtia est uana. ¶ Cõtra. ꝙ sit per se põt ꝓbari tripliciter: quia quod per se inest superiori per se inest inferiori (licet nõ primo) mortale per se & primo inest superiori, ut animali: igitur inest inferiori per se ut sorti. minor patet: quia mortale est quoddam accidens inhęrens huic & illi. Sed nõ huic primo nec illi primo: quia si huic primo non inesset, illi eadẽ rõne si inesset illi primo non inesset huic primo. igiť primo inest alicui cõmuni reperto in illo & in hoc, hoc non potest esse nisi aĩal. igiť animali primo inest mortale. ¶ Itẽ Ari. in x. metaphysicę dicit quod corruptibile & incorruptibile sunt drię ẜm substantiã. igiť eadẽ ratione mortale & ĩmortale essent differentiæ ẜm substantiam. Sed drĩæ substantiales per se predicantur de speciebus & de contentis quibus insunt. igitur mortale per se prædicatur de sorte. ¶ Item illa propositio est per se quando in subiecto est causa prædicati. Sed sortes habet causam intrinsecam respectu mortalis. igitur &c. minor patet: quia in sorte est materia & materia est principiũ quo

res poteſt eſſe & non eſſe. ¶Item ꝓpõ eſt neceſſaria quãdo prędicatum conſequitur conceptũ ſbi neceſſarió, accipio tunc ſortem ut eſt ſiſ totum ut concipiť cum conditionibus materialibus. Sed iſta ſunt cauſa corruptibilitatis: q̃a ut pri⁹ habitum eſt materia eſt q̃ res poteſt eſſe & non eſſe. igitur hęc eſt neceſſaria: ſortes eſt mortalis ſiue corruptibilis, quia ut ſortes concipitur cum cauſa corruptionis. ¶Itē oſtendo ꝙ hęc ſit neceſſaria: quia ſequitur, ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis: igiť ſortes de neceſſitate eſt immortalis. conſeq̃ns eſt neceſſariũ: igiť antecedēs. cõſequētia patet: q̃a conditionalis præſupponit ſuum antecedens, & quod p̃ſupponitur ponitur. igitur per hanc conditionalem ponitur ſuum antecedens. & ꝙ ponit. ſequitur igitur q̃d conſeq̃ntia ſit bona. ꝓbatio antecedentis. Vna. n. conditionalis accipiť loco antecedentis quæ uera eſt. ſequiť. n. ſortes de neceſſitate eſt mortalis: igitur non poteſt non eſſe mortalis. & ulterius, igitur ſp eſt mortalis. & ulterius: igiť nunquã erit mortuus, igitur de neceſſitate eſt immortalis. igiť a primo, ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis: de neceſſitate eſt immortalis. ¶ Item hæc eſt ſimpliciter ꝑ ſe ut prius probatum eſt. igitur neceſſaria. ¶Itē hic eſt per ſe: oĩs hõ eſt aĩal: & tamē non eſt neceſſaria. antecedens patet quia p̃dicatũ cadit in intellectu ſbi. minor patet, quia ex illa oĩs hõ eſt aĩal, ſequitur illa: ſortes eſt animal, conſequens eſt contingens. igitur & antecedens, q̃a ex neceſſario non ſequitur contingens, quod hæc ſit contingens ſort. eſt aĩal: patet, q̃a ſortes poteſt eſſe & non eē, ut eſt ſuppoſitũ aĩalis, quia ſub ratione ſingularis eſt ſuppoſitum: & ſub illa ratione poteſt eſſe & non eſſe. igitur ſub rõne ſuppoſiti põt eſſe & non eſſe. igitur poteſt non habere rõnem ſuppoſiti reſpectu aĩalis, & per conſequens hęc erit contingēs. ſortes eſt animal: quia aliquando ſortes eſt ſuppoſitum animalis & aliquãdo non. ¶Hic dr̃ quod duplex eſt ſinglr̃e: ſinglr̃e q̃d eſt hoc aliquid, & ſingulare quod eſt ſilonon. ſingulare primo modo non eſt corruptibile. aliud ſingulare eſt corruptibile. Primo modo ſortes eſt ſuppoſitum animalis, ſecundo modo non. ¶Contra

trā quandocūq; aliqua duo sunt coniuncta in re necessario corrupto uno necessarium est aliud corrūpi. Sed hoc aliquid & simul totum in re sunt necessario coniūcta, quia non est ponere naturā speciei ex ister sicut ponit Plato p̄ter singularia. igitur corrupto silonō necessario corrūpit hoc aliquid [licet p accidens] & tunc ulterius sub ratione qua hoc aliquid est suppositum. igitur corrūpitur sub ratione suppositi. ¶ Ad oppositum est Ari. probat. n. quod demr̄atio est ex proprijs necessariis: quia est ex ꝓpōib. per se. & accipit hanc propositionē, quę per se insunt de necessitate insunt. hoc patet in demr̄atione, quia ꝓpō per se sicut demr̄atio utitur per se: aut est conclusio demr̄atiōis aut principium. Si conclusio sequitur quod necessaria, quia qđ scit impoſ̄e est aliter se habere: p diffōnem eius quod est scire. conclusio scitur p demōstrationē. igit̄ &c. Similiter si ꝓpō per se sit principiū demr̄ationis: adhuc est necessaria, quia necessitas conclusionis non est nisi ex necessitate principiorū. cū igit̄ cōclusio ī demr̄atiōe sit necessaria: principia erūt necessaria: qa necessariū nō scitur nisi ex necessariis. seq̄t igit̄ hoc est p se. ergo necessaria: loquēdo de pseitate q̄ ptinet ad demr̄ationē. Vnde sciendū est ut supra dictū est: ꝙ pseitas sumit̄ duobus mōis. Vno mō ut ptinet ad demr̄ationē. Accipitur p seitas alio mō, ita ꝙ pdicatū insit subiecto nō p mediū, sicut est hic p se: supficies ē alba. & ille hō est quantus. Sed de talibus nō considerat demonstrator in suis demōstrationib. & đ talib. nō hēt hæc ꝓpō ītelligi, q̄ p se insūnt de necessitate isūnt. Ad primum argumentum patet per id quod nunc ultimo dictum est in positione: quod illud exemplum non est contra intellectum Aristote. ¶ Ad secūdum dicitur quod hæc est uera: falsum contingēs de necessitate est falsum. ¶ Ad pbationem, concedo omnes consequentias usque ad hanc, falsum contingens non potest esse uerū: igit̄ ē ipossibile, qa ī oīb. cōntijs pdictis hoc falsū cōtingēs accipit̄ ut p se suppositū falsi. & ita cōpat ad pdicata ut qđ in oībus cōsequētiis intermedijs. Sed cū infertur igitur falsum contingēs est ipossibile: accipit̄

falsum contingens ac si ac çiperet p modū denominā tis ut quale: & ita interpræ taẽ q̄d eẽ quale.Et ad ꝓba- tionē,dicitur ꝙ hęc ꝓpō: quod nō pōt eẽ uerum est impoſſe: distinguēda est ex eo ꝙ ly quod,pōt referre cōplexum siue incomple- xū.Si referat cōplexum, sic est uera: quia illud comple xū q̄d non potest esse ue- rū īpossibile.Si referat incō plexum: utputa hoc: falsū cōtingens,quod est quali- tas cōplexi:sic intelligendo probationē falsa est. & iō non ualet hic cōña:hoc fal sum contingēs si potest eẽ uerum, igitur hoc falsum contingens est impossibile. ¶Tu dices.hæc est diffinitio impossibilis.Impossibile.n. est q̄d non potest esse uerū. ¶Dr̄ ꝙ hic si est diffinitio impossibili: sed est diffō su biecti siue signi. Vñ iste est sensus.illud cōplexum q̄d non potest esse uerū est im possibile.¶Cōtra illud,hæc est uera: falsum contingens est contingenter falsū:quia ꝓdicatur idem de se.igiẽ illa est falsa, falsum cōtingens de necessitate est falsū: qa contingens non est necessa riū.¶Hic dicitur q̄d iste sil stant nec ꝓdicaẽ idē de se: falsum contingens est con- tingenter falsum.¶Cōtra Cōparaẽ quid ad quid.¶Dr̄ ꝙ falsum contingenter de- nominat falsū contingens. & ad ipm cōparaẽ ut quale: quia si contingenter signa- tū aduerbialiter compaẽ ad contingens signatū nomina liter ut quid:hic esset nuga- tio:inesse est bene bonus. & uniuersaliter ubi aduerbiū & nomen significantia idē coniunguntur. Sed hoc est falsum. igiẽ &c, ¶Ad aliud ꝙ hęc sortes ē mortalis nul lo mō est per se; quia mor- tale siue sequatur ꝓ apto nato mori siue pro poten- tia ad moriendum:sp denominat aliquid pertinens ad defectum speciei.& iō non ꝓdicatur p se de sorte nec de homine eo mō quo de- mr̄ator utitur per se. Simili ter primo iest supposito sub ratione esse existere & non naturæ spēi:& iō non inest per se sicut passio,passio. n. non sonat in defectum: qa passio cātur a natura spēi. Sed defectus quilibet est ra tione additi naturæ spe- ciei. Similiter passio pri- mo inhæret naturæ speciei. igitur &c. ¶Intelligendum tamen quod hęc: sortes de necessitate est mortalis: di- stinguenda est [supponen- do quod mortale accipia-

tur pro potentia ad moriendum] ex hoc quod necessitas potest dicere inuitabilitatem: uel ex hoc potest dicere perpetuam ueritatem. Primo modo hęc est necessaria, sortes de necessitate est mortalis: quia sortes ineuitabiliter morietur: sicut sol ineuitabiliter orieẽ cras. Secundo modo hæc est falsa sicut illa: sol sp orieẽ cras. & huius ratio est, quia hæc ponit opposita: quia si sortes de neceessitate est mortalis: sortes semper est mortalis: & si sic. igitur sp est. Similiter si sortes de necessitate est mortalis: est mortalis. & si est mortalis. igitur tũc potest mori. & ita potest non esse aliquo tpe. Sed illa non stant simul, sortes pro oĩ tempore est & pro aliquo tempore potest nõ eẽ quãtum est ex materia. Similiter si sortes de necessitate est mortalis non potest nõ esse, quia quod de necessitate est in potentia ante actum] & semper nunquam potest esse sub actu: & si est mortalis potest non esse. igitur ponuntur opposita. Si igitur hoc est uera: sortes de necessitate est mortalis, secundum quod necessitas accipiẽ pro ineuitabilitate pro aliquo tpe. Sed ẽm quod necessitas accipiẽ pro perpetua ueritate: sic est falsa includens opposita & incompossibilia. ¶ Intelligendum quod si mortale denotet aptum natum mori, sic est hæc uera: sortes de necessitate est mortalis: quia siue sit siue non: aptus natus est mori. & hoc patet ad rationem qualiter est necessaria & qualiter non.

¶ Ad rationes quæ probant quod hęc non est uera: sortes &c. dicendum est ad primã negãdo cõnñam: sortes de necessitate ẽ mortalis. igitur non põt non eẽ mortalis. simpliciter loquẽdo secundũ qđ accidẽs consequitur esse uerum, quia necessitas q̃ est ineuitabiliter non ponit non posse nõ esse pro oĩ tẽpore, sed ponit non posse non esse pro aliquo tpe. Et ad probationẽ cũ dicitur, quod necessitas ponit non posse non esse. dicitur quod hoc non ponit absolute: sed pro aliquo tẽpore determinato. Per hoc. n. differt a necessitate quæ est perpetua ueritas. ¶ Ad aliud. dr̃ negãdo hãc consequentiam: sortes de necessitate est mortalis. igitur de necessitate est (accipiendo necessitatem sicut prius) sed tantum sequitur. igitur sortes

tes de neceſſitate eſt ꝑ aliquo tp̄e determinato, ſed non ſimpliciter. ¶ Ad illas quæ ꝓbant ꝙ in illa: ſortes de neceſſitate eſt mortalis diminuit̄ neceſſitas ꝑ additionem huius termini mortale: concedendę ſunt. eſt tamen quodammodo neceſſitas æquiuoce reſpectu neceſſitatis quę eſt perpetua ueritas ſiue alterius ratiōis. ¶ Ad rationes contra ſecūdam reſponſionem quę ꝓbant quod hæc ſit ſimpliciter ꝑ ſe & ēt neceſſaria. Dr̄ ad primam ꝙ mortale non ꝑ ſe īeſt primo aīali, nec primo huic indiuiduo inquātum eſt hoc. nec illi inquantum eſt illud ut ratio ꝓbat nec alicui cōi abſtracto ab his. Sed primo ineſt alicui naturæ in hoc & in illo quę non eſt ſine hoc uel illo: hęc ceitas tamē non eſt cauſa poſitiua. ¶ Ad aliud ſ quod corruptibile & incorruptibile non ſunt drīę ſubſtantiales, quia corruptibile ſonat in defectum & poſſe nō eſſe. ſimiliter & mortale. Sed differentia ſubſtantialis cōducit ad eſſe rei. iō hæc nō ſunt drīę ſubſtantiales. Sed Ariſtote. intelligit quod hęc præſupponunt differentiā ſubſtantialem & ſpecificam in illis in quibus inſunt: qa corruptibilia [ut iſta inferiora] & ſb̄æ ſeparatę alterius ſpeciei ſunt: iō ſubſtantialiter differunt. ¶ Ad aliud. ꝙ hic eſt fallacia conſequentis, mortale ineſt ſorti per cauſam intrinſecam. igitur per ſe. non enim omne qđ ineſt per cauſam intrinſecā ineſt per ſe. Sed quod ineſt ſubiecto per cauſam naturæ ſpeciei intrinſecam unde natura ſpeciei ineſt ſibi per ſe. Sed mortale non. ineſt ſorti per cauſam intrinſecā ſortis ut homo eſt, ſed per cām pertinentem ad indiuiduum: & per materiam indiuidualem ut indiuiduata eſt. ¶ Ad alias rationes q̄ probant quod hæc ſit neceſſaria. Dicitur ad primam ꝙ ſortes ut eſt ſi lonon includit cauſam neceſſariam reſpectu mortalis ſecundum talem neceſſitatem quę eſt ineuitabiliter, ideo ſequitur quod hæc ſit neceſſaria neceſſitate quæ eſt ineuitabilitas, non tamen habet mortale cauſam perpetuam in ſorte, quia qui imaginatur quod mortale habeat cauſam perpetuam in ſorte imaginatur incompoſſiblia imaginatur enim quod ſortes ſit ſemper in potentia ante actum ad moriendum, & ita quod ſemp ſit.

ſit. imaginatur enim ſortē habere potentiam ut aliquando non ſit:quia ſi ſortes eſt mortalis, ſortes eſt in potentia utaliquãdo moriatur, & ſic per conſequēs ut aliquando non ſit. ¶ Ad aliud dicitur negando conſequentiam: quia antecedens conditionalis non ſequitur ad conditionalem: quia veritas conditionalis conſiſtit in habitudine conſequentis ad antecedens. Sed habitudo huius ad hoc non ponit antecedēs actualiter nec conſequens actualiter. ideo neutrum ſequit̃ ¶Ad probationē dicitur negando hanc conſequentiã: antecedens in conditionali ſupponitur, igitur ponitur per conditionalem tanquã per conſequens:quia inſtãtia eſt ſi dico, homo mortuus, mortuum præſupponit hominem ſicut diſpoſitio diſponibile: & tamen non ſequitur. homo mortuus eſt: igitur homo eſt. ¶Ad aliud patet quod non eſt per ſe.¶Cõtra illud fundamentum reſponſionis quod eſt quod hæc ſortes de neceſſitate eſt mortalis eſt impoſſibilis ut neceſſitas dicit perpetuã ueritatē: quia ponũtur oppoſita. Cõtra illud eſt una propoſitio igitur non ponuntur oppoſita.antecedens patet quia hæc eſt una.ſortes eſt mortalis:quia modus inhærentiæ non facit pluralitatem, conſequentia patet, q̃a plura ut plura non clauduntur in vno intellectu.Sed oppoſita ſub ratione qua ſunt oppoſita ſunt plura: igitur oppoſita ſecundum ꝙ talia nõ clauduntur in uno intellectu.Sed ꝓpoſitio una intellectum unum habet. igitur ſi hæc ſit una non includit oppoſita.¶Item ſi includit oppoſita,aut igitur utrumque ſub ratione communis quod falſum eſt, quia contradictorijs nihil eſt commune.aut unum ſub ratione alterius. & tunc non ſequerentur oppoſita, ſicut nec ſequitur. ſcio me nihil ſcire,igitur nihil ſcio, quia oppoſitum reflexum ſupra ſuum oppoſitum diminuit̃ ab eo. nec utrumque ſub propria ratione ponit, quia tunc hæc eſſet plures. igitur hæc nullo modo ponit oppoſita.

¶ Item modus rei non repugnat ſed de neceſſitate importat modum inhærentiæ. igitur mõ repugnat mortali. ex hoc arguo quando propoſitio ponit oppoſita: tunc ponit op-

posita ratione aliquorum materialium repugnãtium positorum in ꝓpositione. si cut hic: scio me esse lapidẽ: quia hic ponitur scire ꝑ hoc qđ dico scio. per hoc ꝙ ponit̃ me esse lapidẽ ponitur me non scire. Sed in illa ꝓpositione non sunt duo talia: quia modus rei non repugnat. ¶ Itẽ hæc. sortem mortalis: non ponit opposita sed vnum intellectum. Si igitur illa: sortes de necessitate est mortalis ponit opposita. igitur hoc est ratiõe modi necessitatis. sequit̃ igitur ꝙ modus necessitatis ponit alterũ illorum. Sed hoc est inconueniens: quia incõplexum non ponit complexum. ¶ Itẽ sequit̃. sortes est mortalis. igitur de necessitate est mortalis. añs possibile est. igitur & consequẽs. consequentia patet per Ari. in de celo & mundo. oẽ corruptibile de necessitate corrũpet̃. igitur mortale de necessitate moriet̃. Eadem ratione sequitur de necessitate morietur. igitur de necessitate est mortalis. ¶ Itẽ si ratione naturalium repugnãtium illa poneret opposita: tunc illa poneret opposita: contingens de necessitate est contingens: & mortale de necessitate est mortale.

¶ Ad ista. dicitur ad primũ quod illa ratio concludit verum. ꝓpositio enim una non includit opposita, nisi extendamus claudere ad claudere in uirtute. Sed ꝓprie debemus dicere quod ponit opposita si ita sit qđ opposita sequantur. Et ad ꝓbationẽ cum dr̃ ꝙ unus intellectus non claudit duos: verum est proprie loquendo. ueruntamẽ unus intellectus põt duos in uirtute claudere: sed hoc est extendendo claudere. ¶ Ad aliud quod hæc ꝓpositio una est. & cum infertur, igitur non ponit opposit. neganda est consequentia: Et ad probationẽ cum quęritur aut ponit opposita sub ꝓpriis rationib. &c. Dr̃ ꝙ ponit opposita sub ratione cõis. Et ad ꝓbationem cum dr̃ qđ contradictorijs nihil est cõmune: verum est secundum prædicationem, tamen contradictoriis aliquid est commune communitate antecedentis. Etiam his quæ sunt contradictoria aliquid est commune communitate prædicationis: possum enim prædicare aliquod prædicatum de utroque: tamen secundum quod contradicunt, nihil est commune ipsis secundum ꝑdicationẽ

vni-

vniuocè. ¶Tu dices. hæc propositio: sortes de necessitate est mortalis: æquè primo ponit opposita. igitur plures est. ¶Dicitur, ꝙ non sequitur. instantia enim est in simili: quia homines currunt simul ponit plura, & tamen non est plures. eodem modo propositio ponens opposita vna est: quia non primo ponit opposita; sed primo ponit unum intellectum ad quem sequuntur opposita ex consequenti. ¶Ad aliud. ꝙ in illa: sortes de necessitate est mortalis: ponuntur duo materialia ratione quorum non ponentur opposita. Et ad probationem cum dicitur, ꝙ modus rei non repugnat. dicitur ꝙ modus secundum se non repugnat rei. vnde ille modus necessitatis & mortale in se considerata non habent aliquam oppositionem. veruntamen secundum ꝙ modus necessitatis est dispositio inhærentiæ & significat extrema vniri pro omni tempore: ideo ex cōsequenti ponuntur opposita. non ratione illorum materialium in se consideratorum, sed ratione perpetuæ veritatis quæ designatur ex hoc ꝙ hoc huic unitur sub tali medio. ¶Ad aliud, ꝙ hęc: sortes est mortalis: non ponit opposita. & tamen illa ponit: sortes de necessitate est mortalis. Et cum dicitur: hoc est ratione modi conceditur. Et cū infertur. igitur modus ponit vnum oppositorum in propositionem dicit, ꝙ non sequitur. licet enim modus sit illud ratione cuius ponitur complexum, non tamē illud quod ponit. Vnde est quo: sed non quod. Sed tota propositio est illud qđ ponit opposita, quia ratione alterius ponit alterum oppositum. sicut patet in hoc exēplo: tu scis te esse lapidem. ¶Ad aliud. ꝙ hæc propositio nō est uera: sortes de necessitate est mortalis, ut necessitas dicit perpetuam veritatem, & sic non sequitur ad hanc: sor. est mortalis. sequitur tamen secundum, ꝙ necessitas dicit ineuitabilitatem. Et ad probationem. dicitur, ꝙ hæc propositio: omne corruptibile de necessitate corrumpetur: intelligenda est de necessitate quę est ineuitabilitas: non tamen q̄ perpetua ueritas. & illo modo concedendum est consequens. ¶Ad aliud. ꝙ hæc nō includit opposita. contingēs de necessitate est cōtingēs, quia hic comparatur idem ad seipsum: & idem respectu

ctu suijpsius. (sicut cum dicitur: homo est homo prædicatur in quid de homine] dicit quid. & ideo hæc non ponit opposita: nec illa: mortale de necessitate est mortale: pp eandem causam & rationem. Illa tñ ponit opposita: sortes de necessitate est mortalis: hic enim mortale non cõparatur ad seipsum, nec ad sortẽ ut quid: sed ut quale sub mõ necessitatis. & iõ hic poni possunt opposita, sed non in alijs.

3 ¶ Ad aliud principale ꝙ hęc est per se: omnis hõ est aĩal & est necessaria, & etiam illa: ille homo est animal. intelligendo per illum hominem hoc aliquid distinctũ contra silonon. & cum probatur, quòd hoc aliquid sit corruptibile per accidens: concedatur. Sed ulterius cũ dicitur, ꝙ suppositum animalis ratione suppositi corrumpitur per accidens: neganda est consequentia. Ad probationem dicitur, ꝙ hic est fallacia accidentis: natura ut est hoc aliquid est suppositũ, & natura ut est hoc aliquid est corruptibile per accidens: igitur suppositum sub ratione suppositi est corruptibile per accidens consequentia est neganda: quia sub diuersa ratione est suppositum & corruptibile per accidens, quia natura hñs modum essendi quo est hoc aliquid est corruptibilis ꝑ accidens propter hoc ꝙ natura sub illo modo essendi coniungitur sub mõ essendi ipsius silonon. sed natura habens modum hoc aliqd est suppositum: non quia cõiungitur cum silonon hoc aliquid dicitur, sed quia includit naturã cõem silonõ, ꝗmꝙ unũ ĩdiuiduũ materialẽ ab alio distinguit, sed ut sic extraneatur sibi coniunctio cum quibuslibet q̃ sunt causa corruptionis. Sed est suppositũ eo, ꝙ includit eã essentiam quã includit suũ commune, ut habet habitudinem ad suum cõe, ut habitudo huius quod est hoc aliqd inest siue res sit siue nõ sit. ideo manet suppositum. siue sit siue non. Vnde si rõ huius qđ est hoc aliquid absolutè, & rõ suppositi essent totalr̃ eadẽ circũscribendo hĩtudinẽ rõ cõcluderet &c.

Quæst. XL.

Væritur vtrum per mediũ contingẽs possit sciri necessarium? Quod sic uidetᷣ. hæc est necessaria: luna eclypsatur: cũ sit cõclusio demõstrationis. & hoc scitur ꝑ hoc mediũ: terra

terra interponit inter solē, & lunam. sed hoc est mediū contingens. igitur necessarium scitur per medium cōtingens. ¶Item in his q̄ sæpe fiunt conclusio scitur, & per consequens est necessaria: sed media sunt semꝑ cōtingentia, quia quæ frequēter sunt nō sunt necessaria. ¶Item seqtur homo albus est animal. igitur hō est animal. hic consequens necessariū infertur ex contingēti & añte. igitur necessariū scitur per medium cōtingens, q̄a effectus scitur per cām, & conclusio est effectus ꝑmissarum. igitur &c. ¶Ad oppositum est Arist.

Ad qvaestionem dicitur, ꝙ necessarium non pōt sciri per medium cōtingēs, & huius rō est, quia necessariū immutabile est. Sed immutabilitas cōclusionis necessariæ est ex immutabilitate alicuius causæ. Sed cōtingentia non hñt ueritatē immutabilem. igitur contingētia non pñt esse causa conclusionis necessariȩ igiᵗ &c.

Ad primvm argumentū, ꝙ hæc: luna eclypsatur: cōtingens est. & ēt illa: terra interponitur inter solem & lunam. & vniuersaliter ea quæ frequenter sunt cōtingentia sunt & non necessaria. Dicit tamen Arist. ꝙ ut ueniunt in demonstrationē necessaria sunt. & Lincon. hoc exponit dicens, quòd ut ueniunt in demōstrationem accipiuntur cum circunstātijs cum quib. necessitantur. verbigratia. qñcunq; ponitur terra inter solem, & lunā eclypsatur. Sed qñcūque luna cadit in vmbrā terræ interponitur terra inter solem & lunam. igiᵗ &c. Sic igitur patet qualiter quę frequenter sunt, licet in sē sint contingentia: tamen necessaria sunt ut ueniunt in demonstrationē. ¶Ad aliud per idem. ¶Ad tertium dicendum, quòd necessarium non seqtur per mediū cōtingens. & cum dicitur infertur per medium contingens: igitur scitur per idē: consequentia non ualet. Sed tantum sequitur, quod medium cōtingens est causa illationis conclusionis necessariæ, & si non consideretur, ut contingens non tñ est causa necessitatis in conclusione &c.

Quæst. XLI.

Vtrum vtrū conclusio necessaria posset sequi syllogisticè ex ꝑmissis cōtingētib. Qd nō vr. cōtingēs ē idifferēs ad eē & ad non

non esse: necessarium est determinatũ ad esse. igitur &c. sicut nec ex disiunctiua sequitur eius altera pars. ¶Itẽ contingens est medium inter necessarium & impossibile: igitur eadem ratione ex contingenti non sequitur necessarium. ¶Item effectus non excedit causam. cõclusio est effectus præmissarum: igitur si præmissæ sunt contingentes conclusio erit contingens & non necessaria. ¶Item conclusio sequitur propter præmissas, sed propter contingens non est necessarium. igitur necessarium non sequitur propter contingentia siue ex contingentibus. ¶Hic dicitur, ꝙ conclusio ex contingentib. sequitur non propter quid: hoc est propter causam: q̃a præmissæ contingentes nõ sunt causæ conclusionis necessariȩ. Sed tantum sicut ex falsis sequitur verum. ¶Cõtra. ex falsis sequitur uerum eo ꝙ hæc sunt. igitur ex falsis sequitur uerum propter quid. eodem modo igitur ex contingentibus necessarium. ¶Item sequitur homo est asinus. igitur homo est animal propter quid: sicut. n. illa. homo est animal. sequitur ad illam: homo est homo: ꝑꝑ quid tanq̃ ad vnã causam ueritatis, ita ad istã, homo est asinus tanq̃ a causa ueritatis non. n. dicitur causa ueritatis, quia actu verificatur, sed quia illa esset uera si propositio cuius est causa esset uera, siue poneret ueritatem in propositione: cuius est causa, tunc ex impossibili sequitur necessarium propter quid. igitur eadem ratione ex contingẽti. ¶Ad oppositum est Aristoteles dicens, ꝙ ex contingenti, sequitur necessarium sicut ex non ueris uerum.

Ad quaestionem dicit, ꝙ necessarium syllogistice potest sequi ex propositionibus contingentibus. sequitur. n. omne quod est albũ est animal. omnis homo est albus. igitur &c. præmissæ sunt contingentes & cõclusio necessaria. ¶Intelligendum tamen propter rationes, ꝙ præmissȩ contingentes possunt dupliciter considerari. Vno modo ratione cõtingentiæ quæ est in prȩmissis. Alio modo ratione dispositionis terminorum. Primo modo ex contingentibus non sequitur conclusio necessaria propter quid, nec eo ꝙ hæc sunt. Secundo modo ex præmissis contingentibus sequitur cõclusio necessaria eo ꝙ hȩc sunt.

Sed

Sed tamen quia contingentia prçmiſſarum adiungitur diſpoſitioni terminorũ quæ eſt cauſa neceſſaria inferendi concluſionem. ideo dicitur neceſſarium ſequi ex cõtingentibus, quia eſt. & eodem modo dicitur uerũ ſequi ex falſis. ſed non ꝑpter quid, ſequitur concluſio neceſſaria ex contingentibus, quia diſpoſitio terminorũ, ut eſt cauſa neceſſaria inferendi concluſionem extraneatur contingentiæ. Vnde hęc eſt fallacia accidentis: concluſio neceſſaria, ſequit̃ neceſſario ex iſtis ꝑmiſſis, & ĩlle præmiſſæ ſunt contingentes. igitur concluſio neceſſaria, ſequitur neceſſario ex contingentibus. loquendo de per ſe, de concluſione ſicut loquitur Ariſto. in lib. elenchorum aſsignat hic fallaciam accidentis: omnis triangulus habet tres &c. omnis triãgulus eſt figura. igitur omnis figura habet tres &c. figura enim accidit triangulo ſecundum quod habet tres.

Ad primam rationẽ dicit̃, ꝙ illa probat, ꝙ ex præmiſſis cõtingentibus ſm ꝙ ſunt contingentes non ſequitur concluſio neceſſaria. & hoc conceſſum eſt. ¶ Ad aliud patet, per idem ꝙ contingẽs ſub rõne cõtingeutis eſt medium inter neceſſariũ & impoſſibile. & illo modo, ſicut ex contingenti nõ ſequitur impoſsibile ſic, nec neceſſarium ſequitur ſyllogiſticè. Veruntñ, quia rõne diſpoſitionis terminorũ (nõ ex eo ꝙ eſt contingens) præmiſſæ ſunt cauſæ concluſionis neceſſarię, ideo ex illis, ut ſic ſequitur concluſio neceſſaria eo ꝙ hæc ſunt. non contingit autem reperire aliq̃ diſpõnem terminorum, ut ex eo ꝙ eſt cõtingens ſequatur impoſsibile. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ effectus non excedit cauſam, & ex hoc nõ ſequitur neceſſarium. ſ. ex cõtingentibus ſecũdum ꝙ cõtingentia ſunt: ſequitur tñ neceſſario ex diſpõne terminorũ. ¶ Ad aliud dr̃ eodẽ mõ ſicut prius. ¶ Ad rationẽ contra hoc quæ probat, ꝙ ꝑmiſſę cõtingentes rõne diſpõnis terminorum inferunt ꝑp quid, & eo ꝙ hæc ſunt cõcluſionẽ neceſſariã, cum hoc ſtat tñ ꝙ reſpiciendo ad contingentiã non inferunt concluſionẽ ꝑp q d. Et eodem modo eſt dicendum de præmiſſis falſis reſpectu concluſionis uerę. ſimiliter de impoſsibili reſpectu concluſionis neceſſariæ &c.

Quæſt.

Quæſt. XLII.

QVæritur vtrum accidens commune [cuiuſmodi eſt albũ] neceſſario prædicetur de ſubiecto, ut ſic dicẽdo: homo eſt albus: uel cignus eſt albus? Quod non uidetur. q̃a Ariſt.ponit ꝙ demonſtratio eſt ex propoſitionibus ꝑ ſe: quia ex neceſſarijs, ſi igitur tales ꝓpoſitiones eſſent neceſſariæ eſſent per ſe: conſequens eſt falſum: quia albũ non eſt accidens proprium cigni. igitur de eo non dicit̃ per ſe. ¶Hic dicitur, ꝙ nõ ſequitur eſt neceſſaria. igitur per ſe, ni ſi ubi ſubijcitur, ꝙ natum eſt ſubijci: hæc enim eſt neceſſaria. animal eſt homo: & tamen nõ eſt per ſe. Sed cignus non eſt propriũ ſubiectum reſpectu albi, iõ hæc non eſt per ſe. ¶Contra illud: ſi album neceſſario ineſt cigno: habet igitur in cigno ſuæ inhærentiæ cauſam neceſſariam. Sed quando in ſubiecto eſt cauſa reſpectu accidentis tunc tale accidens per ſe ineſt ſubiecto. igitur hæc eſt per ſe. cignus eſt albus ſi ſit neceſſaria. ¶Item ſi hæc eſſet neceſſaria: cignus eſt albus: tunc eſſet ſcibilis: ſed hæc non eſt ſcibilis: cum album non ſit propria paſſio, ſed accidens commune per Porphyriũ. ¶Ad oppoſitum. hæc eſt neceſſaria ſortes eſt quantus. & tamen quantum eſt accidens commune. igitur &c. quòd ſit neceſſaria probo; quia conceptus quanti conſequitur conceptum ſortis: ſortes enim concipi nõ põt ſine quanto & quali. igitur eſt neceſſaria. ¶Item accidẽs inſeparabile inſeparabiliter ineſt ſubiecto. igitur neceſſario ineſt ſubiecto. tñ accidẽs inſeparabile continetur ſub accidente cõi: quia accidens cõe diuiditur in accidens ſeparabile & inſeparabile, ſicut dicit Porphyrius. igitur accidens commune neceſſario ineſt ſubiecto. ¶Item ꝑ Ariſtot. in lib. priorum hæc eſt uera. cignus eſt albus de neceſſitate, & tamen album eſt accidens cõe. igitur &c. añs patet per Ariſt. quia Ariſto. in lib. priorum oſtendit ꝙ ex altera de contingenti ad utramlibet & ex altera de neceſſario non ualet coniunctio in ſecunda figura. & hoc declarat per inſtantiam in terminis. quia cum terminis ſic diſpoſitis &c. ſtat uniuerſalis negatiua de neceſſario in his terminis contingit nullũ hoiem eẽ albũ. uel oẽm de neceſſitate omnis cignus eſt albus. ſtat cũ

iſtis

istis præmissis, ꝙ de necessitate nullus cignus est hō. Sed Aristo. non instaret nisi præmissę essent uerę. posset enim aliquis dicere ꝙ Arist. non instat si alia præmissarum esset uera; quia totum inconueniens, quod tunc sequitur: sequitur ex falsitate præmissæ. igitur hæc est uera: de necessitate omnis cignus est albus, & ex intẽtione Arist. ¶Hic dr̄, ꝙ Aristot. intelligit hanc esse uerã nõ absolutè, sed dum existit. album enim primo inest singularibus sub rõne existentiæ, & iō non est necessaria absolutè nisi dũ singularia existũt. ¶Cõtra hoc tũc nõ eẽt necessaria absolutè: sortes est risibilis. risibile. n. nõ inest sorti, nisi suũ rõne existẽtiæ. Si igiт albũ insit vł̄r cigno: igiт aliquã cãm hēt in cigno rõne cuius inest cigno, & qñ prędicatum in subiecto hēt cãm necessariã, necessario ĩest subiecto: igiт hæc est uera: oĩs cignus &c. maior patet: qa si albũ non hr̄et causam ĩ cigno: nõ magis inesset cigno quam alicui alteri ut coruo.

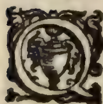
Ad quaestionem dr̄ dupliciter. Vna uia est ꝙ hæc ē necessaria; omnis cignus est albus, sicut patet ex processu Aristote. in lib. priorum. Si dicitur, quòd Aristo. instat per illam. Omnis cignus de necessitate est albus: non quia uera sit, sed ꝑ ipsam dat intelligere vnã veram. ¶Contra hoc est, qa si instantia debeat esse ex vtrisque ueris ex maiori contingenti & minori de necessario. aut igitur accipitur medium in secunda figura accidẽtale cuiusmodi est album: aut accidens propriũ: cuiusmodi est risibile: aut aliquod prædicatum essentiale. Si accipitur terminus accidentalis pro medio cuiusmodi est albũ: habeo propositũ, ꝙ hæc sit uera. Omnis cignus est albus de necessitate vel Aristo. non instat. Si accipitur terminus essentialis ꝓ medio siue accipitur proprium tunc semper illa de contingenti accēpta erit falsa. hęc. n. est falsa: cõtingit nullum hominẽ esse animal siue risibilem, nullo igitur modo potest Aristo. instare in terminis contra illam commixtionem, nisi ita sit quòd prædicatum quod accipitur in secunda figura pro medio sit terminus accidentalis sumptus a qualitatibus. ¶Intelligendum tamen est, quòd albũ non dicitur accidens rõne, quia nullum hēat subiectũ pro-

proprium: sed pro tāto qā ab extrinseco inducitur in subiecto. Si tamē inducitur a causa intrinseca ut a complexione sicut quidam uolunt, sic est accidens ꝓpriū. inest enim album tanquam propria passio alicui subiecto quod reperitur in cigno & niue. unde illi subiecto primo inest tanquam propria passio. Sed cigno & niui non inest primo album, sed per se licet non primo. & per hoc dicunt quod hęc est necessaria, cignus est albus, sicut per se, & etiam scibilis est, potest enim album concludi de cigno per illā causam quæ communiter reperitur in cigno & in niue. ¶ Contra hanc uiam arguitur sic per Porphyrium, quoniam album & nigrum sunt accidentia communia secundum quod accidens commune distinguitur cōtra proprium. sed accidens illo modo est secundum ꝙ potest abesse & adesse subiecto. igitur album non inest necessario subiecto. ¶ Hic dicitur quod Porphyrius intelligit quod album est accidens commune secundum quod album inducitur ab extrinseco. i. a qualitatibus ut a colore & frigiditate &c. sic albedo & nigredo resultat ex huiusmodi qualitatibus secundum tamen ꝙ inducitur ab intrinseco i. a complexione, sic est accidens proprium. ¶ Contra illud. album est qualitas secūda causata a primis. igitur tale accidens consequitur complexionem, sed complexio primo est indiuidui. igitur album primo inest indiuiduo. Sed accidēs propriū primo inest speciei. igitur album non est accidens proprium licet inducatur ab intrinseco. ¶ Hic dicitur quod album consequitur complexio est passio singularis dicitur quod non. sed est alicuius materialis in hoc, & ī illo. Vnde album non inest singulari primo, sed alicui communi primo, sed non communi quod est materialibus, sed inest cuidam quod est quodammodo species per attributionem, qa est quasi quoddam mediū inter naturam communem & indiuiduam, & sic quodā modo species nō uere. ¶ Cōtra istud. album uniuocum est ad album inductum ab extrinseco & ad album inductum ab intrinseco, sed album inductum ab extrīnseco non est propria passio alicuius, igitur nec album inductū ab intrinseco. ¶ Ad illud

illud oportet dicere, ꝙ non sunt totaliter unius rõnis, ut comparantur ad causas: quia album causatum ab intrinseco naturale est subiecto: quia a natura ꝓpria causatur ab intrinseco. albũ uero inductum ab extrinseco est præter naturã subiecti. ¶ Aliter dr̃ ad qõnem. ꝙ accidẽtia cõia, ut album & nigrum nõ prædicãtur necessario de subiecto. & huius ratio est, quia subiectũ absoluta rõne potest esse album & nõ esse album. quia idem sortes quo ad intellectũ qui est albus ipso existente adhuc ipso nõ existente nõ est albus. & tamen manet intellectus idem sortes qui prius fuit: quia esse: fuisse, & fore: accidit intellectui sortis. igi- hæc est cõtingens sortes est albus. & eadem ratione: cignus est albus, quia talia accidentia non insunt subiectis nisi secundum ꝙ existũt sed accidit existerẽ subiectis: quia sortes potest non existere, & per cõsequens sortes siue cignus potest esse albus & non esse albus. tales igitur non sunt necessariæ. igitur non necessariæ, nisi dum subiecta existunt. ¶ Ad primam rationem in oppositum dicitur, quod sortes: ut est per se suppositum hominis intelligi põt sine quantitate: quia in intellectu fortis non est quantitas. ¶ Tu dices. accipio sortem ut est silonon, sic non potest intelligi nisi intelligatur quãtus. igitur hæc est necessaria: sortes est quantus. ¶ Dicitur, ꝙ talia accidentia communia non insunt subiectis ratione cõceptuum, sed eis insunt dum existunt. & iõ neganda est hæc consequẽtia: silonon non potest intelligi sine quanto. igitur quantũ de eo necessario prædicatur quia plus requiritur. requiritur. n. ꝙ silonõ actualiter sit ad hoc ꝙ quantum de eo necessario prædicatur. ¶ Ad aliud, ꝙ accidentia dicuntur inseparabilia nõ ꝓpter hoc ꝙ conceptum subiecti necessario concomitantur, sed dicuntur inseparabilia, quia subiecto manente nõ possunt separari, & sic albũ inseparabile est a niue: non quia album de necessitate consequatur niuem, sed q a niue existente non potest album separari. ¶ Ad aliud sicut dicebatur. ¶ Ad rationẽ contra hoc: ꝙ nõ est sĩr de risibile & albo. albũ. n. prio naturam cõsequitur ut existit, & sic primo singulari inest. Sed risibile inest primo spẽi. Per hoc ad formã, ꝙ risibi-

sibile non cõsequitur sortẽ sub rõne existẽtiæ, sed sub rõne naturæ spẽi. ¶Ad ultimum ꝙ album in subiecto hẽt aliquam cãm rõne cuius necessario inest cigno, dum cignus est: quia albũ cõsequitur talem complexionẽ. Sed quia illa cã non est intrinseca naturæ spẽi: sed illa causa pertinet ad indiuiduum primo: ideo tale accidens nõ hẽt in subiecto causam necessariam absolutè, sed solum pro aliquo tẽpore. Vnde ad formam. accidens habens causam necessariã in natura spẽi primo: absolutè necessario consequtur subiectum, sicut risibile hominem: sed accidens hñs causam necessariam in indiuiduo primo: non inest necessario &c.

Quęst. XLIII.

Quæritur vtrum dialectica sit scientia cõis? Qđ non vr̃. Scientia dicitur cõis a cõitate subiecti, sed subiectum dialecticę est syllogismus: qui nõ est cõis prædicatione ad subiecta aliarum scientiarum. ¶Item. scientia distinctionem & denominationẽ capit a fine: sed finis dialecticè nõ est cõis imo particulari: igitur &c. minor patet: quia finis dialecticę est opinio. opinio aũt distinguitur contra sciam, & per consequẽs est finis particularis. ¶Item metaphysica est scĩa cõis. igitur non dialectica. conseqñtia patet: quia si vtraq; esset cõis ad omnes scientias: tũc sic duo essent æquè cõmunia in sciẽtijs. dialectica. igitur non erit cõis. ¶Item demonstratiua est communis ad omnes scientias. non igitur dialectica. ¶Ad oppositum est Aristoteles,

Ad qvaestionem dicĩ, ꝙ dialectica est scientia cõmunis sicut vult Arist. ¶Est tñ sciendum, ꝙ scientia dicitur cõis dupliciter. Vno modo communitate subiecti. Alio modo cõmunitate applicando. Primo modo metaphysica est scientia cõmunis, quia considerat ens qđ est commune ad omnia subiecta omnium scientiarũ. Secũdo modo dialectica est communis. dialectica enim est de syllogismo tanquam de subiecto. Sed syllogismus est communis communitate applicationis. potest eñ applicari ad subiectum cuiuslibet scientiæ, quia quælibet scientia utitur syllogismo. Et ideo dicit Aristote. quod dialectica cum sit inqui-

quisitiua ad omnium methodorum principia uiam habet.

Ad primum argumentũ, dicitur ꝙ scientia potest esse communis cõmunitate applicationis, & tamen particularis particularitate finis. Et sic dialectica est particularis in prædicando: tamen est communis communitate applicationis ad omnes scientias. potest enim opinio in qualibet scientia causari per syllogismum dialecticum. ¶ Ad aliud, ꝙ metaphysica est scientia cõis cõmunitate subiecti in prædicando. Sed dialectica est sciã cõis non communitate subiecti, sed applicationis. & ita diuersimodè est hic communis & illa. ¶ Ad aliud, ꝙ æquè demõstratiua est sciã communis cõmunitate applicationis. sicut enim ĩ qualibet scientia contingit arguere dialecticè ex probabilibus cõibus, ita in qualibet scientia cõtingit arguere demõstratiuæ ex proprijs. Vñ in hoc ꝙ utraque applicatur oĩbus utraq; est cõis. applicatur tñ diuersimode, & in hoc differunt &c.

Quæst. XLIIII.

Quæritur vtrum ĩ demonstratione possit esse deceptio, ꝙ nõ videtur: quia per Arist. sicut sensibilia sunt nota sensui, intelligibilia sunt nota intellectui. Sed sensus non decipit circa sensibilia. igitũ nec ĩtellectus circa principia intelligibilia. igitur &c. ¶ Confirmatur ratio: qa dicit Aristote. circulus est figura: hic potest esse deceptio. sed si describatur in puluere non est deceptio, sic enim manifestũ est, quod circulus est figura, & poema Homeri non est circulus. eodem modo principia demonstrationis de se sunt nota intellectui. igitur in illis non potest esse deceptio æquiuocationis, nec aliqua alia in dictione est. ¶ Item ꝙ in demonstratione nõ sit aliqua deceptio per fallaciam extra dictionem esse videtur, quia si aliqua fallacia esset in demonstratiuis esset fallacia consequentis, quia fallacia accidentis non põt in illis accidere, quia primum dicitur de medio per se: & medium de tertio ꝑ se. Nec accidit fallacia ſm quid, & simpliciter: quia demonstratio est ex uniuersalibus, & sic inducendo ꝑ alias. Si igitur accidit fallacia erit fallacia cõñtis. Sed illa accidere nõ põt, quia fallacia cõsequẽtis nõ ẽ in terĩs cõuerti-

bilibus demonstratio est ex côuertibilibus. igitur in demôstratione nô ponitur cô sequens. ¶Item in illis circa quæ non côtingit errare nô cadit deceptio, sed circa principia demôstrationum non contingit errare (per Arist. in tertio metaph.) igit &c. ¶Ad oppositum. in demonstratiuis fiunt syllogismi falsigraphi. & in illis est deceptio. igitur &c.

Ad qvaestionem dicit, ꝙ in demonstratiuis nô est tanta deceptio quâta est in dialectica: aliqua tñ potest esse ꝙ non tanta patet per quatuor causas. ¶Prima, qa in demonstratiuis arguitur ex uniuersalibus, & ita excluditur emptimema & inductio & quælibet alia spês argumentationis. Similiter extraneâtur omnes loci extrinseci, & hæc est vna causa quare in demonstratiuis minor est deceptio quàm in dialecticis. Dialecticus eñ vtitur omnibus istis modis arguendi. ¶Alia est causa, quia demôstratio est ex paucioribus & certioribus quâ syllogismus dialecticus; qa in demonstrationibus non contingit augere media nisi in latus uel in post assumendo. Sed in dialecticis contingit augere media istis môis & multis alijs modis. ¶Tertia causa est propter hoc ꝙ demonstrationis principia sunt nota intellectui, sicut sensibilia sensui. & ideo minor est deceptio q̃ in dialectica. ¶Quarta causa ē quoniam in demonstratiuis facilior est resolutio in prima principia. Ex his omnibus sequitur ꝙ in demonstratiuis scientijs minor est deceptio quàm in aliis, quia sicut Arist. recitat senes ostēdebant, ꝙ ignis generatur, in multiplicata analogia, qa enim hæc consequentia est bona. si aliquid generatur multiplicata analogia cito generatur. ideo crediderunt senes, ꝙ hæc consequentia esset bona. ignis cito generatur: igitur generatur multiplicata analogia: hic tamen incidit fallacia consequentis.

Ad primam argumētum dicitur, quòd principia demonstratiua de se sunt nota intellectui: vnde in illis secundum se non accidit deceptio, tamen ex alia circūstantia potest esse deceptio: ut forte ex hoc quod intellectus non est bene dispositus. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ in demonstratione potissima non accidit consequens. tamen in demonstratione nô po-

potissima pôt accidere fallacia accidentis & conseq̄ntis ex ignorantia syllogizantis. Quia enim in demõstratione potissima arguitur ex conuertibilibus: ideo ibi nõ est consequens: licet ibi arguatur econtra. Est tamen aliud uitium ut forte circulus. Sed in demonstratione non potissima accipiuntur aliquando termini non cõuertibiles, & in talibus si arguatur econtra erit fallacia consequentis: sed tamen in demonstratiuis secundũ ꝙ talia sunt non est aliqua deceptio. ¶Ad aliud, ꝙ licet circa principia prima non contingat errare quæ sunt simpliciter prima: tamen principia specialia diuersarum scientiarum contingit errare. Sicut enim dicit Aristote. quædam sunt principia quæ prima sunt in aliqua scientia, & tamen non oportet addiscẽtem illis cõsentire. Vnde supposito, ꝙ circa principia non contingat errare: tamen in modo deducendi ex præmissis cõclusionem potest esse error in demonstratiuis. ueruntamen minor est quàm in dialecticis &c.

Quæst. XLV.

QVæritur circa hanc literam Aristotel. si affirmatio est causa affirmationis & negatio negationis? Quod sit falsa uidetur: quia ignis est causa caloris, & uniuersaliter nõ ignis nõ est causa non caloris, quia sol est non ignis, & tamen sol est causa caloris. ¶Item homo est causa animalis, & tamen non sequitur, ꝙ non homo sit causa non animalis, quia tunc sequitur asinus est non homo: ergo asinus est non animal. ¶Ad oppositum est Aristo.

Ad quaestionem dicitur, ꝙ duplex est causa: quædã præcisa alia non præcisa. Loquendo de causa primo modo: tunc illa propositio est uera si affirmatio &c. ut patet in exemplo Aristot. si enim habere pulmonẽ est causa respirandi, tunc nõ habere pulmonem est cã non respirandi, quia habere pulmonem est causa respirationis. in aliis causis non tenet.

Ad primum argumentũ, ꝙ sicut ignis est causa caloris in uirtute sua, ita illud quod non habet uirtutem ignis non habet causam caloris. Omnia enim q̃ sunt calida sunt calida uirtute primi calidi, quod est ignis. ¶Vel potest dici, ꝙ ignis nõ est causa præcisa caloris,

quia sol tanquam ignis causat calorem. ¶Ad aliud, ꝙ homo non est præcisa causa animalis. sed præcisa causa animalis est substãtia animata sensibilis.

Quæst. XLVI.

QVæritur utrum deficiente sensu deficiat, & sciẽtia secundũ illum sensum? Quod non videtur. Intellectus in quo est scientiæ est uirtus superior quàm sensus & prior, sed prius nõ dependet a posteriori. ergo cognitio intellectiua non dependet a cognitione sensitiua. ergo &c. ¶Item intellectus intelligit se, & suam operationem, & etiam intentiones secũdas. Sed ista non cadunt sub sensu: ergo de his posset esse scientia deficiente sensu. ¶Hic dicitur, quòd licet ista non cadant sub sensu: tamẽ cadunt sub intellectu, nec oportet, quod sub sensu cadant, quia illa quæ intelliguntur directè intellectu cadunt sub sensu: sed quæ intelliguntur in intellectu reflexo non. ¶Contra Aristo. in lib. de sensu & sensato omnino non intelligimus, quod sensu non comprehendimus. ergo si intentiones secundæ nõ cadunt sub sensu: ergo nec sub intellectu. ¶Item intentiones secundæ intelliguntur per reflexionem, ergo intelliguntur posterius quàm res, scilicet primę intentionis. logica ergo quæ est de intentionibus secũdis posterior erit in ordine scientiarũ q̃ scia realis, ut metaphysica siue physica quod uidetur falsum. ¶Item ad principale cęci habent scientiam, & tamen deficit eis sensus: ergo non oportet, quòd deficiente sensu deficiat &c. ¶Item anima separata habet scientiam: tamen caret sensu, ergo &c. Similiter substantiæ separatæ carent sensu, & tamen habent scientiam. ¶Ad oppositum est Aristo. dicens, quòd deficiente sensu deficiet & scientia. ergo &cæt.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ sic sicut dicit Arist. & huius ratio est, quia scientia est cognitio acquisita per demonstrationem. demonstratio est ex vniuersalib. ergo scĩa non est sine cognitione vniuersali. Sed cognitio vniuersalis non est sine cognitione sensitiua. quia cognitio vniuersaliũ est per inductionẽ, & inductio est singularium quorum est sensus.

ergo

ergo a primo scīa non est sine cognitione sensitiua.

¶ Intelligendū tñ est ꝓpter rōnes, ꝙ licet uirtus intellectiua sit prior uirtutib. sensitiuis: tñ quodammodo dependet a uirtutibus sensitiuis. omnes enim uirtutes sensitiuæ ordinatę sunt ad intellectiuā. prius. n. apprehenditur species a sensibus exterioribus, & postea a sensu cōi: tertio a phantasia: quarto ab intellectu. & ita intellectus in cognoscendo aliquo modo depēdet a potentia: quia per illas defertur ad intellectum possibilem. Et loquor de intellectu ꝯm ꝙ cognoscit per spēs acquisitas, quia de intellectu separato alia ratio. ¶ Tu dicis. intellectus est uirtus immaterialis. ergo nullo modo a potentiis sensibilibus dependet cum sint materiales. ¶ Dicitur, ꝙ intellectus est uirtus immaterialis pro tanto, quia non vtitur organo corporeo in operando. Vnde uirtus immaterialis potest dici dupliciter. Vno modo: quia non est ꝑfectio materiæ, & sic ītellectus nō est uirtus īmaterialis. Alio mō, quia nō utitur organo corporeo in operādo, & isto modo intellectus est uirtus immaterialis, quia tñ est ꝑfectio materiæ, ideo aliquo mō a potentijs sensitiuis dependet. ideo. n. frenetici nō bñ diiudicant, quia sensus est male dispositus, & iō ēt intellectus ex consequenti. Silr in dormiēdo intellectus non iudicat, & hic quia sensus ligatur. Silr quidā capti sunt mente quidā inepti, & huius cā non est ꝯm se: qꝛ intellectus ꝯm se nō est magis dispositiua, nec minus: qꝛ non suscipit magis, nec minus ꝯm se, sed cā est, quia in hoīe vno q̄ in alio est cōplexio melior. Dixit. n. Ari. ꝙ molles carne apti sunt.

Ad primum argumentum sicut iam dictum est, ꝙ intellectus a sensibilibus quodammō dependet. ¶ Ad probationem dr̄, ꝙ prius aliqd alio potest esse dupliciter. Vno modo gn̄atione, & ꝑfectione, sicut substantia p̄cedit accidēs quantū est de se tp̄e & natura. Alio modo ꝑfectione, sed nō gn̄atione: sicut intellectus ꝯm se prior est sensu. Tertio mō gn̄atione, sed non perfectione, sicut aīal prius est hoīe. Tunc dico, ꝙ prius est altero primo modo ab altero nō depēdet. quod tñ scd̄o vel tertio modo ab altero dependet, & sic intellectus a sensu dependere pōt. ¶ Ad aliud

ficut dicebatur. ¶Ad rationes contra hoc.¶Ad primã dico, ꝙ Arist.in de sensu & sensato loquitur, & dicit,ꝙ omnino nõ intelligimus de numero sensibilium, quod non prius cadit in sensu. ¶Ad aliud, ꝙ non sequitur ꝙ logica sit posterior scientia ordine doctrinæ q̃ aliæ. ¶Ad probationem cum dicitur. res primæ intentionis primo intelliguntur. dr̃ ꝙ triplex est operatio intellectus. Vna est intelligentia simplicium, alia est compositio uel diuisio. & quo ad illas duas operationes res primæ intentionis sunt notæ prius intellectui quã secundæ. Tertia est operatio discursiua a præmissis ad conclusiones. & ille discursus est intentio secũda, & est actus rationis per quẽ ducimur in cognitionẽ primarum intẽtionum & aliarum scientiarum, & iõ quo ad hunc actum logica est prior, & ita prior quantum ad doctrinam, quia per discursum doctrinamur. ¶Ad aliud dicitur, ꝙ propositio intelligenda est de his q carent sensu a natiuitate.¶Ad aliud, ꝙ aĩa separata cognoscit ea quæ cognoscit absq; discursu, & non per species acquisitas.Sed hæc propositio intelligenda est de his q acquirũtur per discursum. & eodem modo dicendum est ad ultimum &c.

Quæst. XLVII.

QVæritur vtrum unitas scientiæ sit ex vnitate generis subiecti? Quod non videtur ens est subiectum cuiuslibet scientiæ, & tamen scientiæ secũdum se sunt plures & diuersæ, ergo &c. maior patet. quia de non ente nõ est sciẽtia. Hic dicitur, ꝙ ens sub eadem ratione nõ est subiectum cuiuslibet sciẽ, q a ens rõnis est subiectũ logicẽ, & ens inquantũ mobile est subiectũ naturalis sciæ. & ens sub absoluta rõne est subiectum metaphysicæ, & tamẽ nõ est idem subiectũ cuiuslibet sciæ.¶Contra.rõ mibilis est rõ entis, quia mobile est ens. consimiliter cõsiderare ens sub rõe mobilis est cõsiderare ens sub quadam rõne entis, & per cõsequẽs naturalis scia non differt a metaphysica, sed solũ uariãtur sciæ per diuersas rõnes subiecti. ¶Item si sciæ uariẽtur ex hoc ꝙ subiectum siue ens uariatur secundũ diuersas rationes solum:cum scientiæ secẽtur ut res: hoc est per eorum subiecta quæ

sunt

sunt realia, sequitur quod sciæ non diuersificarentur nisi secundum rationem & non realiter quod est incõ ueniens.¶Item ad principale metaphysica est una sciẽtia,& tamẽ est de pluribus: est enim de substantia quantitate & sic de aliis.¶Hic dicitur quod metaphysica est ex pluribus entibus. est tamen de unico subiecto, qa omnia entia habent attributionem ad substantiam: & sic metaphysica est de uno subiecto quod est unũ unitate attributiõis: & hoc sufficit per Aristo. 4. metaphysi.¶Contra. decem sũt genera prima.cum ergo sũt prima nullam habent attributionem ad alterum: quia si sic esset aliquid prius primis:ergo non est dicere ꝙ metaphysica est de decem generibus per attributionẽ ad substantiam.¶Item quãtitas secundum illud quod est:est ens absolutũ:sed metaphysica est de quantitate secundum illud quod est.ergo metaphysica est de quãtitate secundum quod est ens absolutum. & per consequens non per attributionem ad substantiam.maior patet:quia si quantitas secũdum illud quod est esset cõparatum:tunc esset quantitas ad aliquid quod non est verum.¶Ad oppositum est Aristo.dicens quod unitas scientię est ex unitate generis subiecti.

Ad quaestionem dicit, quod sic cuius ratio est: qa sicut se habet potentia ad subiectum:ita scientia ad subiectum.sed unitas potentiæ est ex unitate subiecti: sicut unitas potentiæ uisiuę est ex unitate coloris.potentia enim distinguitur per subiecta per Aristo.secũdo de anima.ergo unitas scientiæ est ex unitate generis subiecti.¶Intelligendum tamen quod non oportet ad unitatem scientię genus subiectũ esse unum unitate prædicationis ad omnia quę continentur in scientia.Sed sufficit quod sit unum secundum analogiã sicut ens est subiectum potentiæ intellectiuę:ita quod primum ens quod est substantia est subiectum intellectus:& omnia alia entia per attributionem ad substantiam. ita de ente quod est substantia est primo metaphysica & omnibus alijs entibus secundũ quod habent attributionẽ ad substantiam. & ita sequitur quod non oportet genus subiectum esse prædicabile de omnibus quæ deter-

minan-

minantur in sciētia. Sed sic cōe quod oīa in illa scientia habeant attributionem ad ipsum. Et cōueniens exēplū ponit Linconiēsis. sicut ęnim est qđ arbore qđ eius sunt radices quæ sunt eius principiū: sic etiā eius sunt rami exiltentes ab arbore: & ab uno exeunt alii rami quousque fiat multitudo ramorum: ita est in subiecto scientię ꝙ eius sunt principium & ab ipso egrediunt passiones quę de ipso sciūt per principium. Id manifestū patet in geometria. vbi prior conclusio est principiū conclusionis subsequentis: & sic fit vna conclusio. & ab illa cōclusiōe fiunt aliæ, & sic quousq; fiat integritas scientię omnia illa habent attributionem ad genus subiectum.

Ad primum argumentum sicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc: concedit ꝙ rō mobilis est quædā rō entis: quia nihil est quod possit subterfugere rationē entis. verum ratio entis sub qua consequitur ens quod est genus in metaphysica: & rō illa entis quæ est ratio entis mobilis: quasi æquiuocę sunt rationes entis. & iō per illam rationem entis sufficienter diuersificatur scientia naturalis a metaphysica. ¶ Ad aliud dicitur quod non sequitur sciētiam diuersificari solum secundum rationes: quia illę diuersæ rationes entis per quas diuersificatur scientia non sunt diuersimode solum secundum considerationem intellectus, sed in re: hæc ratio non est illa. modus enim essendi entis inquantum mobile non est modus essendi absolute inquātum est quid in se. ¶ Ad aliud principale sicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc dicitur quod licet quātitas sit primum in suo genere, ita quod in illo generē nō habeat aliqd prius, nihil tamen prohibet ipsū reduci ad aliquod prius alterius generis. Vnde cum dicit ꝙ tunc esset aliqđ prius primo. Dicēdum quod hoc non est inconueniens in diuerso genere. subā enim est primum ens ad quod omnia entia siue omnia genera accidentia reduci habēt. ¶ Ad aliud dicit quod nō sequitur quantitatem eē ad aliquid licet attributionem habeat ad substantiam. non enim quælibet attributio siue comparatio facit ad aliquid. sed solum comparatio ad terminum. Sed tñ cō-

para-

paratio ad subiectum non facit aliquod ens ad aliqd. Per hoc ad formam dicitur quod hoc maior quantitas secundum illud est: est ens absolutum: uera est distinguendo absolutum contra cóparatum ad terminum resolutionis. ueruntamen ipsum est comparatum ad subiectũ: quia accidens secundum illud quod est: sbæ est. accidens enim non est ens: nisi quia entis.

¶ Quæstionum primi libri posteriorum, Finis.

Secundi libri posteriorũ. Quæstio. I. &c.

Væritur de veritate huius quod sit falsa videtur: quia de contingentibus & corruptibilibus fiunt quæstiones & tamen non sunt vere scita: qa de contingentib. nõ est sciẽtia. ergo &c. ¶ Huic dicit Lĩco. ꝙ qõnes in generali sunt æquales numero his q̃ vere scimus ĩ generali, tñ in spãli non sunt ęquales his quęcũq; vere scimus in spãli. ¶ Cõtra. æquales gñe & numero distinguuntur contra se inuicẽ sicut idẽ gñe & idẽ numero. Dicere ergo ꝙ qõnes numero sunt æquales his quęcũq; uere scimus. & dicere ꝙ illę qõnes sunt ęquales genere non vr̃ cõueniẽs expõ. Exponitur enim unũ mẽbrum ꝑ alterũ. ¶ Itẽ ad principale. qõnes sunt infinitę & conclusiões scitę sũt finite. sed quod infinita nõ sunt æqualia finitis, quia ibi nõ est certitudo ergo &c. ¶ Item illud qđ quærit. qa ꝑ Boetiũ qõ est dubitabilis ꝓpõ. sed illud quod scitur est certũ: ergo &c. ¶ Itẽ scia pertinet ad demr̃atorẽ, sed ad demonstratorẽ non ꝑtinet interrogatio nec qõ: nõ n. interrogat sed sumit qd per Arist. ¶ Hic dicitur qđ ad demõstratorẽ nõ ptinet interrogar̃ đ ꝑmissis. & hoc intendit Ari. Ad eum tñ ꝑtinet interrogare de cõclusione, & ad conclusionẽ ptinet scientia: & ita ad idẽ pertinet interrogatio & scientia. ¶ Contra hoc, si demonstrator interroget de conclusione: tunc contingit addiscentem non credere, quia per Aristote. conclusio per hoc a positione & suppositione differt, quia non oportet addiscentem assentire illi de quo fit quæstio: sed hęsitare potest de una parte & de op-

oppósito. & ita non oportet addiscentem credere quod est cótra Aristó.

¶Ad oppositũ est Ari. AD QVAESTIONEM dicit, quod quæstiones sunt ęquales numero &c. huius ratio est quia propositio scibilis non est per se nota in ueritate nec in falsitate: quia ꝓpositio scibilis est illa cuius scientia acquiritur de nouo per causam: sed talis nõ est per se nota in ueritate: quia si sic eius scientia non acquireretur de nouo. nec per se nota in falsitate, quia de nõ ente non est scientia: propó ergo scibilis non est per se nota: nec ẽ simpliciter ignota sicut impoñia de quibus non pót esse scientia, ergo propositio scibilis talis est de qua scientia acqri potest post dubitationẽ: ita quod ipsa prius sit dubitata & postea per principia nota fiat scita. ergo &c. ¶Intelligendum tamen est quod ꝓpositio scibilis non est queribilis tali mõ ꝙ ab eodẽ sit scita & dubitata quia sic simul esset nota & certa respectu eiusdẽ. Sed ipsa est prius dubitata ab addiscente: & postea per principia nota per se debite applicata ipsa fit certa & ęadẽ qõ quæ est scita ab unǫ & est dubitabilę ab alio, & hoc non inconueniens.

AD PRIMVM sicut dicebať. ¶Ad rationem contra hoc: dicitur quod istę determinationes generĩ & numero nõ referuntur ad idem, sed hęc determinatio in generali referenda est ad cõclusiones, & hæc determinatio numero referenda est ad æqualitatem. & ita patet quod intellectus est iste. Quæstiões acceptę ĩ generali: sũt ęquales numero his quę uere scimus in generali: & sic est ꝓpositio vera. ¶Ad secũdum principale dico quod propositiones numero infinitę sunt: & sic de illis non intẽdit Aristo. sed solum de q̃stionibus in genere. Similiter intelligendum quod cõtingentium ut contingentia sunt proprię non est quæstio: sicut nec eorũ est scientia, quia omnis qõ est quæstio medij siue causæ: sed cõtingentia ut talia sunt non habent causam eorum. tamen de his quæ sunt contingentia quæstiones fiunt. ut quare uadis Romã? Respõdetur. ut recupem sanitatẽ. De isto contingenti fit qõ. propter hoc qđ habet quãdam causam ordinatam q̃ est intenta a vadente. & isto modǫ contingens quęri potest:

teſt: & etiam ſciri per talem cauſam: ſed talis ſciētia non pertinet ad demonſtratorē ¶ Ad aliud dico quod illud quod quæritur dubium eſt quantum eſt de ſe. Cū hoc tamen ſtat qđ æquales ſunt quæſtiones his quæ uere ſcimus. quia eædem numero propoſitiones q̄ prius fuerunt dubię poſterius fiunt certę per propoſitiones notas. ¶ Ad aliud ſicut dicebatur. ¶ Ad illud contra hoc: dico quod non oportet addiſcentem credere concluſionem antequam per demonſtrationes per ſe concludant: ſed præmiſſas credere debet: quia ſunt per ſe notę: uel quando ex præmiſſis determinato modo applicatis infertur concluſio: tunc addiſcens credit concluſionē: ſed prius nō oportet nec hoc intendit Ariſto.

Quæſt. XLIX.

Vęritur an ſi eſt, ſit qō? qđ nō uidetur. omnis qō aliquid præſupponit: ſed quæſtio ſi eſt nihil præſupponit: ergo ſi eſt non eſt quæſtio: Probo minorem. Si ſi eſt aliquid p̄ſupponit: tunc præſupponeret quid eſt. Sed quid eſt non p̄ſupponitur: quia præſupponit ſi eſt: ergo non præſupponitur a ſi eſt. ¶ Item illud quod pręcognoſcitur ante demonſtrationem non eſt q̄ribile, quia omne quæribile eſt ſcibile. Sed ſi eſt præſupponitur ante omnē demonſtrationem: quia de ſubiecto pręcognoſcitur ſi eſt & quid eſt. ¶ Item ſi eſſe q̄ritur de aliquo: quæro an q̄ratur idē de ſeipſo an aliud de alio. ſi idem de ſeipſo tūc non eſt quæſtio: qa per Ari. quęrens quare homo eſt hō nihil eſt quærere. Si quærit aliud de alio, tunc qō talis non eſt ſimplex ſed compoſita. Quia quæſtio ſimplex eſt quando illud quod quæritur non eſt alterius eſſentiæ ſicut dicit Linc. ¶ Item ſi hic quæritur aliud de alio, tunc eſſe poſſet demonſtrari: quia eſſe haberet in ſubiecto cauſam quare inſeparabiliter ei ineſt & eſt ſecundum ſe aliud ab eo cuius eſt: ergo eſt demonſtrabile. ¶ Ad oppoſitum ē Ar. AD QVAESTIONEM dicit, quod ſi eſt quæſtio: quod patet ex intentione Ari. dicit. n. quod ſi eſt: eſt quęſtio ſimplex. ex hoc ſequitur ꝙ ſi eſt: eſt quæſtio ſimplex. & eſt quæſtio ſimplex ſicut dicit

cit Thomas pp hoc, quia nõ prędicatur esse tertium: sed secundum Linco. dĩ qõ simplex. quia ratio formę & rõ rei subiectę & ratione & forma rei prædicatę non sunt duæ sed una: & quęstio cõposita est cũ forma. & ratio rei subiectç & pdicati sunt duę, sicut hic cum queritur an homo sit risibilis. ¶ Intelligendum tamen est quod ad qõnem tria requirũtur, & ista sufficiunt. ¶ Primum est quod id de quo quærĩ sit dubitabile quantum est de se. ¶ Secundum est ꝙ q̃ribile aliquid pręsupponat. ¶ Tertiũ est quod ipsum habeat medium per quod demonstrari possit. Istę tres cõditiones includuntur ĩ hac conditione si est: quia esse quantum est de se dubium est, quia contingit scire q̃d significatur per hircoceruũ: & tamẽ dubitare an sit hr̃ si est pręsupponit q̃dest simpliciter. s. quidest rei. sed q̃d est quod significatur per nomẽ: similiter si est habet medium per ꝙ possit demr̃ari. ¶ Iuxta ꝙ est intelligendum ꝙ duplex est eẽ. quoddã est eẽ s̃bi & aliud eẽ passionis. Esse s̃bi nõ habet mediũ &c. nec ẽ demr̃abile: quia de subiecto p̃cognoscit quidest & quia est antę oẽm demr̃ationem. Esse autem passionis est demonstr̃abile: quia esse passiõis est ineẽ: & ineẽ passionis s̃bo demr̃atur. & per diffinitionẽ s̃bi tãquam per medium: & etiam per diffõnem passionis. ergo si est: est qõ cũ habeat condõnes req̃sitas ad quęstionem.

non

Ad primum argumentũ dico quod qõ si est aliquid præsupponit. Non præsupponit tamen quidest rei: sed quidest quod significatur p nomen, quid enim rei p̃sup ponit si est ut argutum est. & ideo a si est non præsupponit. ¶ Ad aliud patet per dicta in põne: quia de s̃bto p̃cognoscit si est & quidest. & iõ de subiecto non potest quæri. Esse tñ passionis põt esse quæribile. ¶ Ad aliud dicitur quod esse quęritur de eo cuius est: nõ sicut totaliter idẽ sibi nec sicut totaliter diuersum. Sed quæritur tanquam aliquid reducibile ad genus illius cuius est, ut si sit esse s̃bę ad substantiam, si quantitatis ad quãtitatem: & sic de certis generibus: ita quod non prædicatur esse quod est alterius generis. & est quæstio simplex. Et prædicatur esse secundum adiacẽs, quod esse, sicut dicit Thomas: est reducibile, ad genus illius

cuius

cuius est esse. ¶Ad aliud patet quod hic non quæritur totaliter aliud, vnde non est demonstrabile de eo cuius est, quia esse in subiecto p̄supponit esse, & ideo esse subiecti demonstrari non potest, nec illud quæritur proprie. Si tamen quæritur, hoc non est ut fiat notum per demonstrationem, sed ut al qua alia uia notificet. sed esse passionis quæritur & idem demonstratur. ¶Videtur tamen Linco. aliter dicere. quod esse cuiuslibet alterius a prima causa demonstrari pōt de eo cuius est excepta substantia quod est generalissimum. ipsa. n. substantia non habet diffinitionem, quia non habet genus superius, & ideo de substantia quæ est generalissimum non demonstratur esse, nec de prima causa eadem ratione. quia prima causa nō est ī gne, quia eius eē est eius essentia. & sic eē subiecti: & eē passionis q̄ribile est & etiam scibile, exceptis his quæ dicta sunt.

¶Ad rationem dico quod esse simpliciter subiecti demonstratur per diffinitionem subiecti. de subiecto tamen esse subiecti incomplete ante demonstrationem præcognoscitur & p̄supponitur, tunc enim præcognoscitur esse sibi incōplete quando ipsum cognoscitur per aliqua accidentiā siue ꝑ descriptionē, & tale esse p̄cognoscitur antequam p̄cognoscatur quid rei. Et cū hoc cōuenit Ari. 7. meth. & primo de aīa. & scđo huius. Dicit. n. ꝙ accidētia magnā partem conferūt ad cognoscendū quodquid rei. esse tn̄ complete sibi per diffōnem subi acquiritur. & sic patet quod alio mō esse præcognoscitur & præsupponitur & alio modo quæritur. Sic ergo patet ꝑ ipsum: qa quādo quæritur an hoc est, non quæritur aliqua forma de alia, & ideo est quæstio simplex, nec totaliter idem ut dictum est, quia tunc nō esset quæstio.

Quæstio. L.

Quæritur an qd est sit qō? quod non uidetur, quia omne quod quæritur est scibile ꝑ q d ē, qa illud qđ. scit scit ꝑ diffōnē indicantem quid est, & illud quo quæritur etiam scitur. Sed quid est non scitur per medium quod est quodq d est, quia eadem ratione illud quodquid est sciretur per aliud quodquid est & sic eēt processus in infinitum. ¶Item

idem esset dubitabile & pręsuppositum. consequēs est falsum:ergo & añs. Probatio consequentiæ. quia q̇d est p̄supponit si est. Si igr̄ dicis, ꝙ quid est est qō:tūc q̇d est p̄supponitur añ est. quia esse uel est essentia uel imediatè consequens quidditatē, sed q̄d quid sequitur q̇dditatem ipsam p̄supponit. ergo esse p̄supponit quidditaté. Si ergo dicas, ꝙ q̇d est sit qō:idem erit dubitatum & p̄suppositum. ¶Hic dr̄, ꝙ non sequitur:quia est aliud quid est q̄d est dubitatū. & q̄d est p̄suppositum a si est: quia q̇dest uerum est dubitatum. Sed quidest verū nō p̄supponit a si est. Si est.n. solum præsupponit quidest, q̄d significatur per nomen, & ita illud quid p̄supponit, & aliud quæritur. ¶Cōtra. Illud non soluit:quia eē vel est quidditas uel immediatè consequitur quidditatem ueram. ergo esse p̄supponit quidditatem ueram, & non solum pręsupponit q̄d significatur per nomen. ¶Itē esse distinctum consequitur esse distinctū. ergo eē p̄supponit entitatē distinctā, & hoc nō est quidditatis significatæ ꝑ nomen tm̄. Sed quid est rei: ergo p̄supponit uerā quidditatem rei, ergo si est p̄supponit q̇d est. ¶Aliter dicit Linco. ꝙ quidest p̄supponit si est cognitum per accidentia. Quid est tñ p̄supponitur a si est; ſm ꝙ quid est cognoscitur per principia essentialia, vnde esse dupl̄r cognoscitur. Vno modo ꝑ accidentia. Alio modo ꝑ principia essentialia. Vnde ꝑ hoc ad formam argumenti dici pōt, ꝙ quid est dubitat̄ ſm ꝙ præsupponit esse cognitū per principia accidentalia, & ipsum est p̄suppositū ab esse completè cognito per principia essentialia, & ꝙ idem sit præsuppositū & dubitatū non est inconueniēs. ¶Contra si eē cognitū cōpletè præsupponit quid est; tunc esse per quid est p̄t demonstrari de eo cuius est; sed hoc est falsum. per Ari. quia de subiecto præcognoscitur quid est, & si est. & q̄d p̄cognoscitur ante demonstrationem:demonstrari nō pōt. ¶Ad oppositū est Arist.

Ad qvaestionem dicit̄, ꝙ quid est;est qō sicut dicit Linco. & hoc ideo est; quia quid dubitari pōt, & quia eius cognitio acquiri potest. [Docet enim Aristo. venari, q̄d quidest] ergo &c. Dicūt quidam, ꝙ quidest subiecti non quęritur, quia de subiecto tanquā de fundamento

in demonstratione præcognoscitur quid est, & si est, ut dicit Aristo. quid est tantum passionis quæri pōt, & ipsum potest sciri de subiecto per diffinitionem subiecti. ¶Intelligēdum tñ est, ꝙ quid est contractum sub rōne qua est quid: sic non quęritur, ita ꝙ sub illa rōne sciatur tanq̄ conclusum in demonstratione, quia sic esset petitio principij, vt dicit Aristo. Quid est tm̄ quæritur, vt per aliquam aliam uiā fiat notum, ut per uiam diuisiuam: sicut docet Ari. & innotescit tanquam medium: non tñ tanquam conclusio in demonstratione. illud tñ quod est quid non acceptū sub illa rōne: ut qd: sed materiale pōt demonstrari per quid formale: ita ꝙ hoc demonstratur inesse illi cuius est: sed non sub ratione qua est quid.

AD PRIMVM argumentum dico, ꝙ quid sub rōne qua est quid non quæritur per medium, nec demonstrat̄: quia sic esset processus in infinitum. ¶Ad aliud dico, ꝙ quid subiecti rō requiritur, nec scitur per demōstrationem sub ea ratione qua est quid. ¶Rōnes quæ probant ꝙ quid est pōt demonstrari postea soluētur. ¶Ad aliud principale. dr̄ ꝙ omnis qō est quæstio medij: non ita ꝙ ipsum demonstretur ꝑ medium. dictum enim est, ꝙ quid est sub ratione qua qd est quæritur: non ita quòd ipsum sciatur per demonstrationem tanquam cōclusio. sed aliqua alia uia: ut dictum est in positione, ¶Ad aliud dico, quòd quodquid est, ut est uera quidditas rei: præsupponit si est: sed non esse actuale distinctum contra fuisse uel fore, sicut argutum est, sed præsupponit esse aliud, sicut postea uidebitur, ¶Ad aliud dicit Lincon. ¶Ad rationes contra hoc dicitur secundum sententiam eius, ꝙ quid est potest demōstrari de subiecto per eius quod quid est: quia pōt dubitari: si cōtinet̄ sub alia specie. ¶Ad auctoritatem Aristo. dicitur ꝙ de subiecto p̄cognoscitur qd est & si est: non cōpletè. sed pręcognoscitur esse notum per principia accidentalia. & eē isto modo non demonstratur esse: sed demōstratur esse notum per principia accidentalia secundum ipsum. ¶Aliter dr̄, ꝙ quid est p̄supponit esse confusum: sed ipsum quid præsupponit esse distinctum. Et ita aliud esse præsupponitur, & aliud esse con-

consequitur: licet illud fore sit idem cum priori.

Quæst. LI.

QVæritur vtrũ esse existere sit de essentia? ꝙ sic uidetur. Auctor de causis dicit, ꝙ prima rerum causatarum est esse: sed quod est primum in rebus causatis est essentia. ¶ Item Commentator dicit, ꝙ hoc est problema de genere homo est, sed genus est de essentia illius cuius est. ergo &c. ¶ Item ratio Cõmentatoris est ad hoc. Hõ ẽ: aut ergo per se, aut per additũ. si per se habetur propositũ. si per additum, quæro de illo addito: illud additum ẽ: aut ergo per se: aut per additum. Si per se eadem ratione fuit standum in primo. Si per additum sic erit ꝓcessus in infinitum. ¶ Hic dicitur, ꝙ homo est per additionem, & illud additum est per se. & non eadem ratione stãdum est in primo: sicut in simili patet: Homo disgregat per albedinem: & albedo disgregat per se: & non est eadem ratione stan dum in primo. ¶ Contra. si illud additum sit per se: ergo esse est de essentia illius additi, & sic haberẽ propositum, ꝙ esse est de essentia illius cuius est. ¶ Item quæro de illo addito aut est essentialiter ipsum esse, aut participans esse. Si sit ipsum esse: tunc homo est per se: quia non per medium. Si sit participans esse: cum omne participans esse sit compositum distinctum numero contra alterum: sequitur ꝙ homo est aliud compositum distinctum numero ab homine. Sed hoc est impossibile: quia homo non est ꝑ entitatem alterius compositũ numero, sicut sortes non est albus per albedinẽ Plat. ¶ Aliter dicitur ad rationẽ, ꝙ homo est per additum. Et cum dicitur, ꝙ illud additũ est, dicitur ꝙ non: quia illud additum non est. sed est illud quo aliquid aliud est: sicut forma non est, sed est principium essendi compositum. ¶ Contra: illud additum non potest esse purè nihil: quia tunc homo esset purè nihil: ergo illud additũ aliquo mõ est ens: & quotiens dicitur ens, totiens dicitur esse: per Aristo. ergo illud additum est. ¶ Item quantum denominatiuè prædicatur de re proprii generis: bene enim dicitur linea est q̃ta: ergo eadem ratione esse potest prædicari, de quocũque quod aliquo modo est

ens: ergo idē additum quo homo eſt: licet non ſit entitate compoſitum: tamē aliquo modo eſt: ſicut forma eſt entitate principii. ¶Item ad principale: ens eſt de cuiuslibet eſſentia: per Ariſto. & ens & eſſe idē ſignificāt. ergo eſſe eſt de eſſentia cuiuslibet. ¶Hic dicitur, ꝙ ens eſt duplex. ens nomen, & ens participium. Ens nomen eſt de eſſentia cuiuslibet. ſed ens participium nō. Primo modo non eſt uerū, ꝙ ens & eſſe ſignificant idē: ſed bene ſecundo modo.

¶Contra illud: ens nomen & ens participium ſignificant idem: licet differant in modo ſignificandi: ſed ens participium & eſſe idem ſignificant: ut conceſſum eſt: ergo ens nomen & eſſe idē ſignificant. ¶Hic dicitur, ꝙ ens nomen & ens participium ſignificant ſub diſtincto modo: & ille modus facit, ꝙ ens & eſſe ſignificent idem, ut ens eſt participiū: quia utrunque ſignificat rē ut menſurata tempore: tamē ens nomen & eſſe ſignificant idem: quia ens nomē non ſignificat rem ut tēpore menſuratam. Sed ens participium & eſſe ſignificant: ut menſuratam tempore, & ideo non ſunt de eſſentia.

¶Contra illud: ſi ens participium non ſit de eſſentia: quia menſuratur tempore: tunc non eſſet hæc neceſſaria: homo eſt ens animal: quia hic ponitur ens animal, ut tempore menſuratur de homine, & ut ſic non eſt de eſſentia per te. ¶Item ad principale. generatio terminatur ad ſubſtantiam ſolum tanquam ad per ſe terminum, & generatio per ſe terminatur ad eſſe, & eē eſt ſubſtantia rei. ¶Hic dicitur, ꝙ generatio non terminatur ad eſſe, ſed ad ſubſtantiā ſub eſſe. ¶Contra illud: generatio eſt a non eſſe ad eſſe per Ariſto. ergo generatio ꝑ ſe terminatur ad eſſe. ¶Item ſi generatio terminetur ad ſubſtantiam ſub eſſe, & per te eſſe eſt aliud ab eſſentia; ergo generatio terminatur ad ens per accidens, ergo ens per accidens per ſe generatur quod eſt impoſsibile. ¶Item ad principale, ſi eſſe non ſit eſſentia rei: tunc cum eſſe ſit in eſſentia, eſſentia erit in potentia reſpectu cuiuslibet qđ eſt in ea, qđ eſt alterum a ſua eſſentia. ſed conſequens eſt falſum, ergo & antecedens. falſitas conſequentis patet, quia ſi eſſentia ſit in potentia ad eſſe, aut ergo in potentia acti

ua uel passiua. Si actiua: tūc essentia haberet esse anteq̄ esset, quia quod est in potētia actiua respectu alterius eē habet respectu illius. Si in potentia passiua: tunc essentia manens posset eē & non esse. quia potentia passiua est potentia cōtradictionis. ¶ Item si esse sit aliud ab essentia cum immediatè cōsequatur essentiam: ergo esse de eēntia potest demonstrari. cōsequens est falsum. ergo & antecedens. Consequentis falsitas patet: quia in demonstratione p̄supponitur quid est, & si est. & qđ præsupponitur non demōstratur: ergo eē non demonstratur: quia prædicatū est de per se intellectu subiecti. ¶ Ad oppositum si esse esset de essentia rei: hæc esset necessaria hō est: consequens est falsum, ergo & ańs. ¶ Itē si sic: tunc intelligens te nō esse uel hoīem non esse intelligeret incompossibilia. ¶ Item essentia abstrahit ab esse fuisse, & fore. ergo esse de essentia nō est: quia illud a quo aliquid abstrahit non est de eius essentia.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ esse existere non est de essentia: q̄a de illo eē est dubitatio. Sed de eē eēntiæ non est dubitatio. Rō huius est ista. Illud quod pōt intelligi sine altero nō includit illud in sua essentia. eēntia potest intelligi nō intelligendo eē. ergo &c. Hæc patet similiter, quia eēntia abstrahitur ab eē fuisse & fore. sicut ergo fuisse, & fore non sunt de essentia. ita nec eē. ¶ Intelligendum tñ est ꝑꝑ rōnes, ꝙ eē existere non consequitur essentiam primo, sed primo consequitur indiuiduū. Indiuiduum enim per se, & primo existit: essentia nō nisi per accidens.

AD PRIMVM argumentum dico ꝙ auctor de causis intelligit per se actum primū, & non existere. Vnde intellectus est, ꝙ prima rerū creatarum est eē. hoc est prima creatarum est actus, sicut patet de intellectu, & non loquitur hic de eē qđ est existere. ¶ Ad aliam auctoritatē, ꝙ Commentator intendit, ꝙ hoc est prædicatū gn̄ale: hō est. Vnde per problema de gn̄e: intendit prædicatū generale: cuiusmodi est prædicatum transcendens. ¶ Ad aliud, ꝙ homo est per se, ita ꝙ non per medium habens esse. & similiter est per additum ut per esse: q̄a esse est tanquam illud quo aliquid est tamen illud esse non est, ita ꝙ sit habēs esse.

Vnde tunc iſta ſimul ſtant, ꝙ homo ſit per ſe, ita & nō per medium habens eſſe, & tñ homo eſt per additū tanquam per aliquid duo aliquid eſt, & non per additū, quod eſt, ita ſit habens eſſe: ſed per additum quod eſt principium eſſendi. ¶Ad rationes contra hoc primæ rationes contra principale ꝓbant, ꝙ illud eſſe non eſt tã quam habens eſſe, ſed tanq̃ principium quo compoſitū eſt. ¶Ad aliud ſicut dicebatur hoc eſt conceſſum. ¶Rãnes contra ſecundam rñſionem probant, ꝙ eſſe illud ꝑ quod homo eſt: eſt aliquo modo, & hoc eſt conceſsū ſimpliciter, quia illud eẽ eſt: non tanquam habens eſſe: ſed tanq̃ principiū quo cõpoſitum eſt. ¶Ad aliud ſicut dicebatur. ¶Ad rationẽ cõtra hoc ſicut prius. ¶Et ad aliud contra hoc. dicitur ꝙ ſic dicẽdo homo eſt ens animal. ens ſpecificatur ꝑ animal, & ideo quodammodo ſtat ſm exigentiam aĩalis: & ideo non eſt hæc contingens: Homo eſt ens animal: hæc tñ eſt contingens: Homo eſt animal ens: quia in iſta animal ſpecificetur per ens, & ita quodammodo ſecundum eſſe tẽporale menſuratur, & ideo hæc eſt contingens. homo enim poteſt eſſe animal exiſtens & non exñs. ¶Aliter põt dici & melius, ꝙ ens nomẽ & ens participium: nō ſignificant puram entitatem rei ſiue q̃ditatẽ, ſed ens participium: ſignificat rei exiſtẽtiam quę eſt extra eſſentiam & illi eſſentialiter accidit. Per hoc ad formam principalis rationis, ſicut prius quod ens participium & eſſe idem ſignificant idem. ſicut nec ens nomen & ens participium ſignificant idem. & ideo licet ens nomen ſit de eſſentia: tamen eſſe non eſt de eſſentia. nec ens participiū. ¶Ad aliud ſicut dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc dicitur, quod licet generatio terminetur ad ſubſtantiam ſub eſſe: non tamen terminatur ad ens per accidens: quia eſſe non eſt ree alterius generis ab eſſentia: ſicut album eſt alterius generis ab homine. Eſſe enim eſt in eodem genere cum eo cuius eſt per reductionem. Vnde eſſe non eſt habens eſſe: ideo non eſt in genere per ſe: & ſubſtantia ſub eſſe non facit ens per accidens, ſicut homo albus. ¶Ad aliud cum dicitur, ꝙ gñatio eſt a non eſ-

ſe in eſſe.iſte eſt intellectus, ꝙ generatio eſt a ſubſtantia non ente ad ſubſtantiā ſub eſſe.¶Ad aliud principale, quòd eſſentia eſt in potētia ad eſſe. Eſt enim in potētia paſſiua.quia poteſt exiſtere & non exiſtere.Accidit. n.ſi bi exiſtere. Et cum dicitur, ergo eſſentia manens poteſt non eſſe:dr̄, ꝙ non oportet ꝙ eſſentia manens poſſit nō eſſe, quia eſſentia manens exiſtit,& dum exiſtit eſt.Sed tn̄ eſſentia manens eſſentia pōt eſſe vel non eſſe.¶Ad aliud cum dicitur, ꝙ eſſe eſt eſſentia: poſterius eſſentia, conceditur. Et cum infertur: ergo eſſe præſupponit eſſentiam dicitur, ꝙ eſſe exiſtere præſupponit eēntiam ſecundum aliquem gradū eſſendi:non tamen præſupponit eſſentiam exiſtere.

¶Ad aliud, ꝙ licet eē nō ſit de eſſentia, non tn̄ pōt demonſtrari de eēntia.Ad huius probationem, dr̄ ꝙ non ſequitur eēntiam niſi ꝑ accidens.Primo.n.ſequitur in diuiduum cuius eſt ꝑ ſe exiſtere. Et quia non ſequitur eſſentiam ſm ſe, & primo, ideo de eſſentia demonſtrari non poteſt. Similiter non eſt res alterius generis, nec per ſe ens in genere:ió non poteſt demonſtrari.

Quæſt. LII.

QVæritur vtrum quæſtio quid eſt præſupponat ſi eſt?Quod non vr̄.quia de roſa, & niue poſſumus ſcire quid ſūt nulla roſa exiſtente.ergo qō quid eſt præſupponit ſi eſt. ¶Hic dr̄, ꝙ rō iſta bene concludit,ꝙ qō quid eſt nō præſupponit eſſe exiſtere:ꝑſupponit tn̄ aliud eſſe. ¶Contra.quæro de illo eſſe quod ꝑſupponitur.aut eſt eſſe eēntiæ:aut eſſe exiſtere, aut aliquod tertium. Non eſſe eſſentiæ, quia quid eſt ꝑſupponeret eſſe eſſentiæ: præſupponeret ſeipſum, quod eſt inconueniens. Nec præſupponit eſſe tertium, quia non eſt tale ut uidetur: ſolum ergo præſupponit eſſe exiſtere. ¶Item ad principale.eſſe diſtinctum conſequitur diſtinctam entitatē,quia ab unitate diſtincta cauſatur. ergo eſſe præſupponit quidditatem. ergo quid eſt non præſupponit eſſe, quia tunc in præſuppoſitionib. eſſet circulus. ¶Item eſſe eſt poſterius eſſentia, ergo eſſe eſſentiam, ſiue quid eſt præſupponit non, ergo ecōtra. ¶Item quid eſt non præſupponit illud quod ſibi accidit, ſed q̄dditati accidit

esse sicut fuisse & fore.ergo qd est non p̄supponit esse. ergo &c.¶ Ad oppositum est Ari.dicit enim qđ q̄rentes quidest ignorãtes si est, nihil quærunt, quia quod non est nemo scit quidest : sicut patet de tragelapho.

Ad qvaestionem dicitur,quod quæstio quidest p̄supponit si est, sicut dicit Arist.quia de non ente nullus scit quid est . Nullus. n. scit qd est tragelaphus . sed solum quid significatur per nomẽ.ergo antequam sciatur quidest oportet quod p̄ cognoscatur si est. licet non esse quod est actualiter entis,cum non sit de essentia, ueruntamen sine essentia nõ potest esse,ergo &c. ¶In telligendũ tamen propter rationes quod quidest non pręsupponit esse essentię: quia tunc idem pręsupponeret seipsum.nec præsupponit esse existere : quia eẽ existere est primo ipsius singularis. & tale accidit ipsi quid,quia quod quidest, est qõ medij.& etiam qõ si est. sed medium in demonstratione est uniuersale: ergo quidest & etiam si est sunt primo vniuersalis: & non ipsius singularis.Et esse existere est ipsius singularis primo.ergo quidest non præsupponit esse existerẽ primo, sed quidest præsupponit esse existere primo,sed quidest præsupponit tertium esse,quod est actualiter entis. & illud esse quod est actualiter entis nihil aliud est nisi quidã gradus essendi unius essentiæ distinctus contra alium gradum alterius essẽtię.quẽ gradum habet essentia cum est.Vnde iste gradus essendi præsupponitur de omni quod est quid & illud esse est quodammodo non esse prohibitum in rerum natura.siue esse in habitu (sicut dicit quidam)& non esse existere.& propter hæc dicit quod de tragelapho nullus scit quid, q̱a nõ licet esse sic in habitu.i. aliquem gradum essendi in rebus.¶Aliud est intelligendum propter secundum argumentum,quod esse dupliciter cognoscit.Vno modo per medium accidentale.sicut nos cognoscimus celum per accidentalia & per effectus.Alio modo cognoscitur esse per medium essentiale ut quando cognscitur per quodquidest:Isto secũdo modo esse cognoscitur distincte, & p̄supponit quid ẽst a quo capit distinctionẽ. Primo modo eẽ cognoscitur confuso modo & incõplete.

plete. & isto primo mō q d est præsupponit si est: & q d est præsupponit esse cognitum modo confuso. Sed secundo mō esse acceptum p̄supponit quidest. & loquor de eē q̄ est actualiter entis: siue gradus eēndi: & nō de esse quod est existere.

AD RATIONES: patet p̲ hoc ¶ Ad primam patet quidest illud eē quod pręsupponit: & per hoc patet ad rationē cōtra hoc & sic ad duas primas pręsupponit enim aliquod tertiū esse quod nec est eē essentiæ nec eē existere quod mensuratur tēpore. ¶ Ad aliud principale patet in positione q̄ eē distincte cognitū p̄supponit qd est: cum hoc tamen stat qd' quidest p̄supponat si est indincte cognitum. ¶ Ad aliud q̄ esse est posterius essentia siue quidditate: & ideo completum esse & complete cognitum quid est pręsupponit. esse tamen cognitum in distincte non præsupponit in cognoscendo q d est. ¶ Ad aliud quod esse existere accidit essentiæ: & illud non pręsupponitur. esse tamen quod est actualiter proprie tas entis non accidit essentiæ: ita quod possit essentia esse: & illud sibi non inesse immo semper essentiam cōsequitur: sicut postea patebit. ¶ Contra esse quod est actualiter essentię est posterius essentia, sed prius non dependet a posteriori. ergo essentia potest esse & non esse loquendo de isto esse. ¶ Ad istud dicitur quod licet esse quod est actuale sit posterius: tamen ipsum est illud sub quo essentia est. Est .n. posterius sicut modus essendi est posterior eo cuius est modus. Vnde neganda est hæc consequentia. Esse est posterius essentia sicut modus determinatus rei. ergo res potest esse & non esse quia est modus determinatus sine quo res non potest esse siue intelligi. ¶ Contra dictum in positione arguitur. dictum est enim in positione quod esse scitur per medium accidētale & tale esse est quod p̄supponitur a quæstione q d est. ¶ Contra illud: si esse cognoscitur per medium accidentale, aut ergo cognoscitur per medium accidentale quod est commune: aut proprium non per mediū accidentale commune: quia accidens commune nō magis hoc subiectum denomi nat quam illud. ergo per accidens commune non pōt sciri hoc subiectum esse:

nec

nec per accidens proprium: presupponit subiectum esse. ergo per accidens proprium non scitur subiectũ esse. ¶Hic dicitur quod esse scitur per accidens propriũ & etiam per accidens commune: maxime quia accidens commune est notum apud sensum: & omnis cognitio ortum habet a sensu siue a cognitione sensitiua: ueruntamen per accidentia non scitur esse distinctũ sed esse confusum, quia ad esse confusum alicuius cognoscendum sufficiunt accidentia cõmunia: licet non sufficiant ad cognoscẽdum esse distinctum Similiter p accidens proprium cognoscitur esse confusum tantũ: & per quidditatem subiecti cognoscitur esse distinctũ.

Quęst. LIII.

QVæritur An esse quod est actualiter essentiæ sit de essẽtia? Quod sic uidetur: quia ens nomen & esse quod est actualiter essentiæ significant idem. sed ens nomen est de essentia. ergo esse quod est actualiter essentię licet esse existere non sit de essentia. ¶Item ratio Commenta. prius allegata est ad hoc. quia homo est. aut ergo per se: aut per additũ. Si per se habetur propositũ, si per additum processus erit in infinitũ. ¶Item si esse non sit de essentia, tunc eẽntia est in potentia ad eẽ. quia essentia est in potentia ad quodlibet qđ est in ea preter essẽtiam: sed consequens est falsum. quia aut est in potentia actiua uel passiua. Si in potentia actiua: tunc essentia esset antequam esset. Si in potentia passiua, tunc essentia posset esse & non esse, loquendo de esse quod est actualiter entis, quia potentia passiua est potentia contradictionis. ¶Item si esse non sit de essentia, ergo est aliud, ergo demonstrari potest. ¶Item si sic, tũc eẽt accidens & per consequẽs presupponeret subiectum esse. ¶Item si sic: tunc esse posset intelligi sine actualitate. Ad oppositum est Boetius dicens, quod in omni quod est citra primum: aliud est quod est, & quo est, ergo quod est: est essentia quo est: est esse, ergo esse est aliud ab essentia.

AD QVAESTIONEM dicit, quod esse qđ est actualiter entis nõ est de essentia. huius potest eẽ duplex rõ. Prima qa esse est modus eẽntiæ.

tiæ. Modus autem rei non est de essentia. ¶Item si esse esset actus intrinsecus essẽtiæ: & etiam ipsius essentię est unus actus essentialis, ut forma substantialis, tunc unius compositi essent duo actus substantiales completi. sed duo actus substantiales completi faciunt duo cõposita. ergo unum compositum esset duo composita. quod est inconueniens. patet ergo quod esse quod est actualiter entis non est de essentia sicut nec eẽ existerẽ. Ista tamen duo esse sunt distincta, quia esse quod est actualiter entis primo consequitur essentiam: & est propriũ esse ipsius essentię, sed eẽ existere primo consequitur ipsum indiuiduum. Et licet unum non possit eẽ sine reliquo, potest tamen intelligi sine reliquo. Nec oportet quod sint unum in reliquo, cum non ita sit proprium eẽ ipsius indiuidui &c. apparet tamen quod illa duo esse sint unum propter hoc quod in re sunt coniuncta.

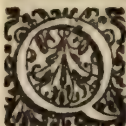
Ad Primam rationem videtur quod ens & esse quod est actuale esse non significant idem. ¶Vnde intelligẽdum est quod triplex est esse. Esse essentiæ, & eẽ quod est actualiter essentię: & esse existere. Esse primo modo & ens nomen idem significant: secundo modo & tertio non significant idẽ. ¶Ad illud Commetatoris sicut prius quod homo est p se, quia non per aliud additũ quod est habens esse unde non est medium inter esse & hominem qui est habẽs esse, sicut nec inter illud ꝙ est illud quo aliquid habet eẽ. sic ergo patet qualiter est per se, sed non sequitur ulterius. ergo eẽ est de essentia. quia eẽ nec prædicatur de essentia primo mõ, quia non est de essentia (quia nõ est diffinitio nec pars diffinitionis nec aliquid essentię.) Nec secũdo modo, qa sic prædicatur per se aliqd accidens de subiecto quod in subiecto pręsupponit eẽ: sed eẽ non est accidens, qa non est ens ꝓprie: sed modus essendi. & ideo est in eodem genere in quo est eẽntia per reductionem & non est in genere per se, unde hæc est per se: homo est, sed non sicut pertinet ad demõstratorem. ¶Ad aliud quod essentia est in potentia passiua. Et cum dicitur quod potentia passiua est potentia contradictionis. Dico ꝙ duplex est potentia passiua:

Vna

Vna est indiuidui & illa est contradictionis. Vult enim Ari. in 7. quod materia partis ad indiuiduum est principium quo aliquid potest eē & non esse. quia pro illa materia est sub quanto & quali: & qualitates sūt principium corruptionis. Potentia tamen partis ad species non est potentia contradictionis, quia materia partis ad speciem non est principium quo aliquid potest eē & non eē. ¶ Ad aliud. quod licet esse sit aliud ab eētia, tamen demonstrari non potest: quia non est accidēs cōpletum in gener. & ideo nō est passio demonstrabilis. non enim est habens esse: sed quo aliud eē habet.

¶ Ad aliud. quod si sit aliud ab essentia non tamen est accidens, non enim est habēs eē: ideo nec substantia nec accidens. ¶ Ad aliud quod licet eē non sit de eētia, tamen essentia non potest intelligi nisi sub esse. contingit tamen intelligere substātiam non intelligendo esse: sed tamen eētia semper intelligitur sub eē. Sicut contingit intelligere materiam non intelligendo formam: quia distincti cōceptus sūt, & diuersa res. Materia tamē non potest intelligi nisi sub habitudine ad formam. & causa quare eētia intelligi nō potest nisi sub eē est ista. quia eē est modus essentiæ sine quo essentia nō potest intelligi, non tamen est de eius essentia &c. Sed qa determinatus ē modus ipsius essentiæ, ideo sine illo intelligi non potest.

Quæst. LIIII.

Værit an oīs qō sit quæst. medij? Quod nō uidetur. Si omnis qō quærat medium: erit ꝓcessus in infinitum, quia cum quæro vtrum hoc sit, quæro an sit medium. & ulterius cum quæro an sit medium, quæro ulterius mediū. Si igitur omnis quæstio sit qō medij, sic erit processus in infinitum. ¶ Item omnis qō sit qō medij. quæro an omnis qō quærat mediū de seipso, aut medium de alio: aut aliud đ medio. Nō primo modo, quia quærere idem de seipso nihil est quærere. Nec medium de alio: quia quærens diffinitionē de diffinito adhuc est quærens idem de seipso: & medium & diffinitio sunt eadem, nec est quærere aliud

de

de medio pp eandem rōnē Similiter pp aliam rationē quia diffō quę eſt medium in demonſtratione demr̄ari non pōt. ergo non eſt quæri bile: quia quæribile & ſcibi le ſunt eadem in numero. ¶ Item ſi oīs qō ſit qō me- dij: tunc qō ſi eſt eēt qō me- dij. Et per cōſequs eē poſſet demr̄ari. quia ſi eē haberet mediū per illud poſſet de- mr̄ari. ¶ Item illud quod p- ſupponit non eſt quęribile: ſed medium p̄ſupponitur in qualibet qōne. ergo mediū non ex quęribile. ergo &c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dicit, quod oīs qō eſt qō medij. Huius ratio eſt, quia qō q̄- rit aliquid quod eſt dubiū & poſtea ſcibile certificatū per medium: ſed quod eſt certificatum per medium: medium preſupponit p qđ certificatur, ergo &c. ¶ Item Ariſt. probat hoc inductiue quia oīs qō eſt qō cauſę & cauſa & medium idem ſunt ergo &c, Minor patet per in ductionē Ari. quia qō ſi eſt: & quæſtio quia eſt quærunt vtrum ſit aliquod medium. quia ſi quæram vtrum luna eclypſetur. quæro an ecly- pſis habeatur aliquod me- dium. Similiter propter qd quærit cauſam: vt manife- ſtum eſt ex modo quæren- di, ſed quideſt & propter quid. ſint eadem (nō enim differunt niſi in modo quę rendi. Idem enim quærunt ſecundum rem) ſed qō pp quid quærit medium & cau ſam: ergo qō quid eſt. ergo ſimpliciter omnis qō quæ- rit medium & cauſam. ¶ In telligendum tñ eſt quod q̄- ſtio propter quid alio mo- do q̄rit medium quam quę ſtio ſi eſt: quia qō ſi eſt uel quia eſt quærunt an ſit ali- quod medium non ex mō quærendi ſed concomitan- ter: ſed quæſtio ꝑpter quid quęrit medium ex modo q̄ rendi. Similiter in alio eſt differentia quia qō ſi eſt uel quia eſt quęrunt abſolute de medio, ſe quæſtio ꝑpter quid præſupponit medium eē & quærit diſcretionem medij.

AD PRIMVM argumentum dicitur quod oīs qō eſt qō medii ut per medium fiat nota de eo qđ quęritur. Nō tamen quęrit de medio tan quam de ſubiecto: hoc eſt ꝑ medium eſſet ſubiectum de quo medium quæritur. Per hoc ad formam. Si quæram an luna eclypſetur: quæro an ſit medium. i. ego q̄ro an ſit medium per quid fiat no titia de illo quæſito: ſed nō

quęro an medium sit tanquam quęrens medium eē de medio tanquam de subiecto. & ideo non est processus in infinitū. ¶ Ad aliud quod quæstio nec quęrit medium de seipso nec aliud de medio nec medium de alio. Nō enim quęrit aliud de medio quęsito tanquam de subiecto quæsito & ideo nullo istorum modorū quęrit, sed quærit medium tanquā ꝑ illud fiat notitia passionis de subiecto. ¶ Ad aliud dicitur quod qō si est; est quæstio medii. & tamen demr̄ari non potest ꝑ illud medium, quia non est ens habēs eē in aliquo gn̄e: sed est illud quo aliud est: vnde non quæritur ut demōstretur: sed quæritur ut aliqua alia uia fiat notum. Linco. tamen vult dicere quod eē demr̄etur per diffinitionē rei. ¶ Ad aliud quod omnis qō præsupponit medium & ideo sequitur quod nulla qō quærit medium ita qđ illud medium demonstretur, sed quęstio dicitur quęrere medium ut per illud mediū fiat dubitabile prius notum. Per hoc ad formam dicitur quod hæc consequētia non ualet. oīs qō præsupponit medium. ergo nulla qō quærit medium sub hoc intellectu, ut per idem medium fiat notitia. vnde quęstio propter quid aliquod medium præsupponit. ¶ Tu dicis quod quæstio quia est quærit utrum sit medium: & ita quomodo nihil præsupponit? Dicendum quod præsupponit medium saltē eē secundum aptitudinem: quia quęrit utrum sit aliqđ medium in actu: sed quæstio propter quid discretionem medij quęrit & actualitatem medij pręsupponit.

Quęst. LV.

Vęritur An qđquid possit demonstrari? Qđ sic videtur per Aristo. quia quodquid secundum materiā demonstratur per quodquid secundum speciem: ergo &c.

¶ Item innotescit nobis ꝑ demonstrationem. ergo potest demōstrari. añs patet ꝑ Arist. quia in cognoscendo si est non innotescit quid est. ergo quid est innotescit per demonstrationem.

¶ Item omne dubitabile est demonstrabile & scibile: qa quęstiones sunt ęquales numero & cęt. sed quid est: est dubitabile. ergo &c. Minor patet quia illud est dubitabile qđ prius est ignotū & postea fit scitū siue notum.

Quod

Quod quid est prius nobis ignotum[ut patet in pueris]& postea fit notum per medium notius.ergo est dubitabile. ¶Item quod de ignoto fit notum per medium notius ergo est dubitabile:¶Item quod de ignoto fit notum per medium notus potest demonstrari. sed quodquidest de ignoto fit notum per aliquod medium notius,ergo &c.Minorem probo,quia quodquid est de ignoto fit notũ. hoc est manifestum,sed non per seipsum,quia nihil seipsum producit in actum de potẽtia.ergo per aliquod aliud medium quod oportet esse notius:quia aliter non facere notitiam.¶Item nos q̃rimus quid est homo ut sciamus quodquidest hominis. ergo quodquidest sciri põt. ¶Item si quodquidest non posset demonstrari: huius non est aliqua ratio nisi,qa est immediatum illi cuius est.Sed hæc ratio nulla est, quia per hanc rationem qđ quid materiale non demonstretur per quod quid est formale:quod tamẽ nõ est verum sicut patet per Ari. consequentia patet:quia ita immediatum est quodquid materiale illi cuius est sicut quodquid formale:quia ita materia immediate se tenet ex parte rei sicut forma. ¶Item quodquid potest sic demonstrari ut uidetur.Oẽ compositum ex genere & differentia alicuius cum illo conuertibile est quodqd eius.Sed animal rationale est compositum ex genere & dr̃ia hoĩs & est cõuertibile cũ hoĩe. ergo est qđqd hoĩs.¶Itẽ Arist. qđqd passionis põt ostẽdi ꝑ quodqd subiecti. ergo &c.¶Itẽ Ari. 8 physicorum ostęndit qđ quid primæ causæ per hoc quod motus est ęternus:ex ęternitate enim motus concludit ęternitatem motoris. & ęternitas primæ causę est quodquid primæ causæ:ergo quodquid demonstrari potest. Similiter hoc patet in toto processu phylosophię naturalis, ubi per passionẽ demonstrantur substãtię. ergo &c.¶Ad oppositum est Arist.

Ad qvaestionem respõdeꝫ sicut dicit expositoꝛ qđ qđqd põt accipi dupliciter uel sub rõne qua est qđqd, uel absolute non cũ illa rõne.primo modo quodquid demonstrari non potest: innotescit tamẽ nobis per demonstrationem. Primum patet,quia si quodquid sub ratione qua quodquid demon-

monſtretur de aliquo ſubiecto: prius peteretur de aliquo ſubiecto quod quid antequã demonſtraretur. hoc probat Ariſt.ſic. Si a. debeat demonſtrari de. c. in eo qđ quid eſt: oportet in eo qđ quid eſt prædicari de. b. & b. oportet prædicari de, c. in eo quod quid eſt antequam a. in eo quod quid eſt prædicari concludatur de. c. Sed in tali ſyllogiſmo prius in minori ponitur. b. eſſe quod quid eſt ipſius. c. antequam concludatur. a. in eo quod quid eſt de ſe. prius ergo petitur quod quid eſt ipſius. c. quam concludatur. Quod quid ergo ſub ratione qua eſt quod quid nõ poteſt demonſtrari. ¶Item quod qd ſub ratione qua eſt quod qd in omni demonſtratione p̃ſupponitur, & quod p̃ſupponitur ante demonſtrationem non natum eſt demonſtrari; ergo quod quid ſub ratione qua quod qd &c. Secundum patet per Ariſt. in illo parapho. Quo autẽ modo conueniens ſit, quod cum ſcitur ſi eſt per mediũ dicẽs propter quid tunc innoteſcit nobis quid eſt, ſed non tanquam cõcluſum in demonſtratione, ut oſtenſum eſt, ſed ſolum innoteſcit nobis quod quid eſt ſub ratione qua quod quid eſt tanquam medium in demõſtratione. Si quod quid accipitur ſecundo modo abſoluté, & non ſub tali reduplicatione: tunc diſtinguendũ eſt ulterius, quia aut accipitur quod quid materiale: aut quod quid formale ſiue finale. Si quod quid materiale: tunc poteſt demõſtrari demonſtratione propter quid & demonſtratione, qͣ eſt. Demonſtratione ꝑpter quid poteſt demonſtrari, ut per quod quid formale ſiue finale. Quod quid eñ formale eſt cauſa quod qd materialis: ſicut forma eſt cauſa materiæ, & ſimiliter finis eſt cauſa formæ, & etiã materiæ, & ideo quod quid materiale demonſtrari poteſt per utrunque: quia forma & finis ſunt cauſæ materiæ. Hoc patet. Talis enim eſt materia qualis requirit forma: & forma inducitur in materia propter finem. & illud patet ex inductione Ariſtote. in 2. phyſic. ubi textus incipit. Similiter ineſt quorundam quidem altera cauſa. ſic ergo patet, ꝙ materia poteſt demonſtrari: per quod quid formale tanquam per medium dicens propter quid. Similiter hoc declarat expoſitor per

exem-

exemplum. Omne cooperiens nos pluuia & tempestatibus est compositum ex lapidibus & lignis : domus est huiusmodi. ergo &c. & ideo dicit Ari. quod quędam diffinitio est conclusio in demonstratione: & quædã principium demonstrationis: quędam verò est demonstratio sola positione differens: qđquid etiam materiale potest demonstrari demõstratione quia: arguimus enim quod hoc compositum habet materia, quia est corruptibile. Sed si accipitur qđquid formale siue finale tale demonstrari potest demõstratione q̃a ẽ: sed nõ đmõstratiõe pp quid. vt̃r. n. possum demonstrare quod homo est animal rationale per effectus siue operationes siue accidentia. Ex hoc enim quod homo sentit demonstratur quod homo est animal: & p hoc quod homo ratiocinatur demonstratur quod homo est rationalis: & ita per accidentia cognitione & demonstratione quia, & deuęnimus in cognitionem qđquidest. Sic ergo patet quod quodquid sub ratione qua quodquid demonstrari nõ põt. innotescit tamen nobis tanquam medium in demonstratione: quodquid tamẽ vniuersaliter accipiẽdo non sub ratione qua quodquidest: demonstrari potest demonstratione q̃a est: & aliquando quodquid demonstrari potest demr̃atione propter quid & aliquando non.

Ad primam rationem dicitur quod quodquid materiale demonstrari potest p̃ quodquid formale quod cõcessum est, non tamen sub ratiõe qua quodquid. ¶ Ad aliud patet quod quodquid est dubitabile &c. demõstrabile: hoc est demõstratione quia: & non propter quid. sed per effectus siue a posteriori. ¶ Ad aliud dr̃ qđ qđquid fit notũ de ignoto per aliquod notius. Sed notius põt eẽ duplex uel tanquam cã uel tanq̃ notius quo ad nos ut p̃ se cã effectus: non tñ oportet quod oẽ quodquid fiat notius per aliqđ notius simpliciter. ¶ Ad aliđ dicitur quod possumus scire quid est homo per effectus, & sic põt demonstrari sub ratione qua est qđquid est ne fiat petitio & non totaliter propter immediationem. ¶ Aliter potest dici quod hoc est propter immediationem. Et ad probationem. quod aliquid esse immediatus po

test esse dupliciter. Vno modo in ratione causę: & illo modo quodquid materiale non est ita immediatum sicut formale. Diffinitio enim formalis vel est causa excludendi vel essendi diffinitionem materialem de subiecto. Alio modo dicitur causa immediata immediatione subiecti: & illo modo quodquid materiale est immediatum illius cuius est. Quia non est aliquod diffinibile medium cui primo inest hæc diffinitio materialis quam suo ꝓprio diffinito, causa immediata primo modo, est ratio quare diffinitio demonstrari non potest. ¶ Ad aliud, ꝙ in illa ꝓpositione est petitio, quia idem est dicere ꝙ hoc est compositum ex generē & differentia huius & conuertibile cum illo: & dicere quod est diffinitio huius. & ita petitur. ¶ Ad aliud dicitur quod quodquid passionis ostenditur de subiecto non sub ratione qua quodquid, sed sub ratione inhærentis. & iō non sequitur quod quodquid sub ratione qua quodquid demonstretur. ¶ Ad aliud ut patet in positione concessum est quod in đmonstratione quia est quod quid demonstrari potest per effectum. & hoc concludit ratio &c.

Quæst. LVI.

Quærit an medium in demonstratione sit diffinitio subiecti vel passionis? quod passionis videtur. Arist. dicit quod diffinitio primi termini est mediū in demr̄atione. primus terminus in demr̄atione est illud quod maxime prædicatur; huiusmodi est passio, ergo diffō passionis est medium in demonstratione. hoc patet similiter ꝑ exemplum Ari. Dicit enim quod folia fluere de vite demr̄atur ꝑ hoc mediū succū condēsari in contactu foliorū ad ramos; sed hic diffō ē diffinitio passionis. ergo diffinitio passionis est mediū. ¶ Itē Ari. primo huius dicit quod extrema & medium debent esse eiusdem generis: sed si diffinitio subiecti eēt medium in demonstratione: tūc mediū & extrema non essent eiusdē gn̄is. sed medium eēt alterius gn̄is a passione. ¶ Itē demr̄atio dēt eē ex imediatis: sed si diffō subti eēt medium, demr̄atio

tio nõ eēt ex ĩmediatis: sed semper minor eēt mediata: quia passio diffõni subiecti inest mediante diffõne pro pria.¶Itē si diffõ subiecti esset mediũ, tũc esset petitio in oĩ demonstratione. cõñs est falsum, ergo & antecedēs. Probatio consequētiæ. In demonstratione in maiori passio pdicatur de diffinitione subiecti [si diffinitio sbti sit mediũ] & in conclusione pdicaẽ de sbto. sed diffinitio sbti & subiectum sunt una & eadem res. ergo concluditur, ꝙ quia passio uerificatur de hac re, erit & vera de eadē re. & per consequens fit petitio.¶Hic dr̃ quod licet diffinitio & diffinitum sint eadē: tñ diffinitio est notior quam diffinitũ. Diffinitio enim causa innotescendi datur p Arist. & iō passio inest notius diffinitioni quam diffinito, & iō non petitur. ¶Contra diffinitum & diffinitio sunt una res ut cōcessum est: sed passio demonstratur de re ratione rei & non ratione alicuius intētionis, ergo passio demonstratur de diffinito per hoc quod inest diffinitioni arguit petitionē.¶Itē. 8. topicorum. Vnus modus petitionis est quando pbaẽ diffinitum per diffinitionē & econtra. hic ergo erit petitio. ¶Item demoonstratio est ex primis: sed quãdo accipitur diffinitio subiecti non arguitur ex primis: ergo diffinitio subiecti nõ est medium. Minor patet: quia subiectum ultimum est in demonstratione.¶Ad oppositum illud est principium in demonstratione quod est maxime causa. diffinitio subiecti est causa passionis: & etiam est causa diffinitionis passionis, ergo diffinitio subiecti medium est in demonstratione. patet minor per Aristo. in fine secundi huius in illo textu: Principium enim est quod magis proximum. Dicit etiam alibi quod si aliqua passio debeat demonstrari de subiecto: potius debet demonstrari per. c. qđ est diffinitio subiecti: quam per b. quod est diffinitio passionis: & dicit causam: quia. c. quod est diffinitio subiecti est causa ipsius. a. passionis, & etiam ipsius. b. quod est diffinitio passionis. ¶Item illud non est medium in demonstratione. quo cognito contingit q̃rere propter quid. sed cognita passione de subiecto per diffinitionem passionis contingit quærere

propter quid inest subiecto. ergo diffinitio passionis non est mediũ in demonstratione. ¶ Item diffõ illius est mediũ in demr̃atione ex cuius prĩcipijs cognoscitur quid est passio & qa est & etiam causatur. Sed ex principiis subti causaĩ qd passionis & etiam esse: ergo quid passionis non est mediũ in demonstratiõe. ¶ Itẽ demonstratio est ex necessariis: sed sillogismus ĩ quo concluditur passio de sbto per diffõnem subiecti est ex necessariis. ergo talis sillogismus est demonstratio.

¶ Item sillogismus in quo concluditur passio de sbto per diffõnem est bonus. aut ergo dialecticus aut demonstratiuus. Non dialecticus: quia dialecticus non est ex necessariis: sed tantum ex ꝓbabilibus: ergo tunc sillogismus est demonstratiuus.

Ad quaestionem dicit, quod diffõ passionis est medium in demonstratione potissima: & huius ratio est. Demonstratio debet esse ex immediatis. sed si diffinitio subiecti esset medium in demonstratione, minor non esset immediata sed mediata, quia passio immediate inest proprię diffinitiõi, & mediante illa inest diffinitioni subiecti: ergo mediate inest diffinitioni subiecti. Diffinitio ergo subiecti nõ est medium in demonstratione. ¶ Contra illud per illam rationem probo quod diffinitio passionis non est medium in demonstratione: quia tunc minor esset mediata in tali demonstratione, in qua prędicatur diffinitio passionis de subiecto, quia diffinitio passionis immediatius inest diffinitioni subiecti quam subiecto, sicut passio per se immediatius inest ꝓprię diffinitioni quam diffõni sbti: qua ergo rõne tu ponis qđ diffõ sbti non est medium in demr̃atione, quia tũc minor eẽt mediata: eadem rõne arguẽdo tibi ꝙ diffõ passionis nõ est medium in demr̃atione: quia minor esset mediata. ¶ Item quod diffinitio passionis non est medium in demonstratione potissima, patet per duas rões ꝑdictas. tũ quia adhuc cõtingit quærere ꝑꝑ quid facta tali demr̃atione. tũ qa diffõ sbti est cã tam passionis quã suæ diffõnis, & etiã totius qđ est in diffõne. ¶ Itẽ rõ istorum non ligat, quia non sequitur ꝙ minor eẽt mediata si diffõ subiecti eẽt medium. Ad ꝓbationem dicitur

citur quod non ligat quia tam passio quã diffõ passionis insunt subiecto. ¶ Item passio & diffõ insunt subiecto ĩmediate ĩmediatione subiecti. Similiter vtrumq; inest diffõni subiecti ĩmediatiõe causę. ¶ Tu dicis, ꝙ passio immediate inest subiecto, & ẽt diffõni subiecti. Quæ ergo est rõ quare passio magis demr̃atur de sb̃to ꝑ diffõnẽ subiecti quã econtra? Non enim videt̃ aliqua ratio. ¶ Hic dr̃ qđ licet passio ĩmediate insit diffõni subiecti & diffinito: tñ maior rõ est quar̃ demr̃atur de subiecto ꝑ diffinitionem subiecti quã econtra. q̃a passio inest diffinitioni subiecti ĩmediatione causæ: inest ẽt subiecto ĩmediatione subiecti. non immediatione causæ: & iõ alia causa & rõ immediationis est. ¶ Contra illud. diffõ & diffinitum sunt eadem realiter. Cũ ergo passio insit diffinito immediatione subiecti tãquã ꝓprio susceptiuo: ergo inest diffinitioni tãquam ꝓprio susceptiuo. ¶ Hic dicitur ꝙ licet diffinitio & diffinitũ sint eadem realiter, ueruntamẽ diuersa sunt secũdũ rationem, quia diffinitio exprimit causam explicite, q̃ includitur in diffinito implicite: & ideo dicitur diffinitio habere rõnẽ causæ magis quã subiectum dicitur haber̃ rationem susceptiui. nõ tñ põt ꝓhiberi q̃n illud quod ꝑ diffinitionem significat, sit subiectum passionis: spãlius tñ dicitur habere rationem causæ, quia principia passionis quæ sũt principia illius subiecti exprimit diffinitio. passio. n. a principiis subiecti causatur, & illa principia exprimit diffinitio.

Ad quaestionem ergo dicitur aliter propter ista ꝙ diffinitio subiecti est mediũ in demonstratione potissima & non diffinitio passionis. Ratio primi est. Illud ꝙ demonstratur est accidens non accidens cõmune: q̃a illud prius conseq̃tur singulare. Sed accidens qđ demõstrat̃ primo consequit̃ subiectum vl̃e: quia per Ari. Principiũ demr̃ationis vl̃e dicit̃ eẽ. ergo sub̃m erit vl̃e. [Aliter non eẽt demõstratio ex vl̃ibus.] Accidens ergo qđ demr̃atur, cũ nõ sit cõe, patet ꝙ sit propriũ. sed accidẽs ꝓprium causatur a principijs spẽi: eius. ergo notitia causatur a notitia principiorũ spẽi, sed principia spẽi ꝑ diffinitionẽ spẽi siue sub̃ti exprimũt, ergo notitia pas-

 sio-

sionis est a notitia diffõnis spēi quæ est subm. Diffinitio ergo subiecti est mediū in demonstratione potissima. Secundo ostendendo. Illud quod est medium in demonstratione potissima facit simpliciter notitiā: ita ꝙ ipsum inesse siue in cognitione ab alio non dependeat. Sed diffõ passionis dependet in esse & in cognitione a subiecto & a principijs subiecti causatur illa diffinitio passionis. ergo diffõ passionis nõ potest esse mediū in demonstratione potissima. & illę sunt ratiões Thomæ expositoris ¶ Intelligendum tamen qđ licet diffinitio passionis non sit mediū in demonstratione potissima: est tñ mediū in aliqua demonstratione sicut patet ex processu Arist. & iõ dicit Ari. quod ratio primi termini est mediū in demonstratione: ut utrūq; est intelligēdum de rõe passionis sicut dicit expositor. Passio enim vno modo dr̃ primus terminus: alio modo ultimus cõsiderando ad ordinem p̄dicatorū ſm ꝙ illud dicitur prius quod est ꝑbabilius: sic passio est primus terminus quia passio prędicatur in demr̃atione & nunquam subijcitur. Considerando tñ ad ordinem naturę: sic passio est ultimus terminus: qa passio posterior est secundū naturā subto, & ēt principijs subiecti, quia passio subiectum, consequitur ratione principiorum subiecti.

Ad primum argumētum dr̃ ꝙ illud concludit ꝙ diffinitio passionis est mediū in demr̃atiõe. & hoc est concessum, non tñ cõceditur ꝙ sit medium in demr̃atione potissima. ¶ Ad aliā auctoritatē ꝑ idē, ꝙ idē concludit. ¶ Ad aliud ꝙ mediū & extrema sunt eiusdē gñis non ita ꝙ sint eiusdē generis loci: sed propositio est sic intelligenda quod medium & extrema, sunt eadem principio generanti: quia causans subiectū in hoc qđ cāt sbm, cāt similiter principia subti & ēt ipsam passionē ex cõnnti cāns n. hominē ex cõsequēti cāt risibile: & ita sunt ab eodē cānte siue generāte. ¶ Ad aliud. ꝙ demr̃atio q̄ demõstratur ꝑ diffõnē subti, est ex imediatis. Et ad ꝑbationē cū dicit, ꝙ passio iest subto mediate qa diffõ passionis imediate inest subiecto, & passio per illam. dr̃ ꝙ tam diffõ passionis quā ipsa passio insunt subto immediate. licet tñ dif-

diffinitio passionis notius insit. ¶ Ad aliud sicut dicebat. ¶ Ad rationem contra hoc. Ad primam. quod licet demonstratio non sit per medium intentionale sed reale. scilicet propter intentionem causę, cum medium hbeat rationem causę, tamen diiffinitio subiecti potest esse medium in demonstratione demonstrando passionem de subiecto propter aliquam intentionem secundam ad ditam. Nec propter rem absolute: sed quia rem subiecti exprimit explicite & contractè quæ significat per subiectum modo confuso. & ideo non est petitio, quia arguitur per notitiam distinctam naturæ alicuius quod in se est confusum, & ita a notiori arguitur. ¶ Ad aliud quod Aristo. in 8. topicorum intendit quod petitio est quã do arguitur a diffinitione, si ita sit quod, prædicatum notius insit diffinito quam diffinitioni: tunc enim est petitio, sed propria passio. & similiter quodlibet prædicatum essentiale prius & notius inest diffinitioni quam diffinito. & ideo concludendo passionem de subiecto per diffinitionem subiecti, non est petitio. Vnde intelligendum est quod quando ostenditur prædicatum de diffinito per diffinitionem, quod notius inest diffinito, tunc est locus sophysticus. Sed si illud prędicatum notius insit diffinitioni, tunc est locus dialecticus. ¶ Ad aliud principale dicitur quod demonstratio est ex primis ubi accipitur diffinitio subiecti: hoc est ex pæmissis per se notis: quod autem subiectum sit primum uel ultimum quantum ad hoc nõ est cura. ¶ Adhuc potest argui ad principale. In demonstratione conclusio & minor non debent esse per se secundum eundem modum dicendi per se. Sed si passio concluditur per se de subiecto per diffinitionem subiecti, tunc minor & conclusio essent per se in eodem modo dicendi per se, puta, secundo modo. sicut enim passio inest subiecto per se, ita uidetur quod per se insit diffinitioni subiecti & in eodem modo ex quo sunt realiter eadem. ¶ Hic dicitur, quod licet subiectum & diffinitio subiecti sint idem realiter, non ta-

tñ oportet quod passio in sit diffinitioni subiecti & subiecto per eundē modum dicendi ꝑ se: qa diffō exprimit cām. & iō minor vbi ṗdicatur passio de diffinitione subti est per se. Quarto modo quia diffō subiecti est per se cā efficiens passionis: sed conclusio vbi prædicatur passio de subto, est per se secundo modo. & ibi accipitur subm in ratione causę materialis. ¶ Contra illud. Impossibile est quod idē realiter sit causa efficiēs & materialis respectu eiusdē: quia per Ari in 2. physi. Efficiens & materia non coincidunt. sed diffinitio sbti & subiectum sunt idē realiter: ergo impossibile est subiectum haberē rationē causę materialis, & diffinitionē haberē rationē causę efficiētis. ¶ Hic potest dici quod maior solum ueritatē hēt in transmutationib. & hoc intendit Ari. in 2. physicorū. sed diffinitio subiecti nō est causa efficiens respectu passionis per transmutationē, sed per quandam emanationem: & isto modo illud idē potest esse causa materialis & efficiens. ¶ Aliter dicitur ad principalem rationem; quod conclusio & minor possunt esse per se eodē mō dicendi per se, sicut hæc est per se. Omnis triangulus habet tres &c. & hæc similiter ysocheles habet tres, & hoc eodē modo, quia secundo modo. & tamē prima potest demrāre hanc secundā: eodē modo in ꝓposito passio potest inesse subiecto, potest etiam inesse diffinitioni subiecti penes secundum modū dicēdi ꝑ se: & tñ passio pōt demonstrari de sbto ꝑ hoc quod inest diffinitioni subiecti: quia tam subm q̄ diffinitio subiecti sūt causę passionis: tamen diffinitioni inest notius & simplicius, & iō in alio gradu quā diffinito, quia notius inest diffōni subiecti; vñ non est inconueniens in eodē mō dicendi per se p̄es eē grad⁹ quorū qdā sūt notiores & quidam ignotiores &c.

Quęstio LVII.

Quæritur an cōtingat demrārę ꝑ oēs cās? Qđ nō videt. primo ꝙ nō ꝑ causam similē, quia medium in demonstratione debet esse prius effectu. causa finalis non est prior: sed posterior effectu. ergo &c. ¶ Dicitur quod causa finalis est prior effectu ſm intentionem licet sit posterior i executiōe

&

& hoc ſufficit. ¶Contra. cauſa realiter debet præcedere effectum, ergo nõ ſuffi cit ꝙ cauſa finalis ſit prior intentione ad hoc quod ſit cauſa & medium. ſed oportet ꝙ ſit prior in executione. ¶Item ꝙ cauſa efficiens non ſit medium uidetur: quia medium in demõſtratione eſt, quo poſito ponitur & effectus, & quo remoto remouetur & effectus: ſed poſita cauſa ſic efficiente poteſt effectus non poni: ut poſito ædificatore nõ eſt neceſſarium domum eẽ, ergo cauſa efficiens non ẽ medium in demonſtratione.

¶Item cauſa dicitur eẽ intrinſeca quæ eſt medium in demonſtratione, quia demonſtratio eſt ex proprijs, & propria ſunt intrinſeca. Sed cauſa efficiens nõ eſt intrinſeca, ſicut nec cauſa finalis: ergo neutrum eſt mediũ in demonſtratione. ¶Item quòd cauſa formalis nõ ſit medium, uidetur. Formalis cauſa indicat totum eẽ rei. ergo arguendo per cauſam formalem ad illud cuius eſt forma eſt arguere ab eodẽ ad idem, & per conſequens petitur principium. ¶Item quod cauſa materialis non poteſt eẽ medium, uidetur per tres rationes. ¶Primo, quia medium in demonſtratione debet eẽ neceſſarium reſpectu paſſionis, ſed cauſa materialis non eſt neceſſaria. Eſt enim per Ariſtot. materia qua res poteſt eẽ & non eẽ. ergo &c. ¶Item illud eſt medium in demonſtratione a quo egreditur paſſio, ſed a compoſito egreditur paſſio ratione formæ, & non ratione materiæ. ergo cauſa compoſiti eſt medium in demonſtratione & non cauſa materialis. ¶Tertio patet hoc idem ſic. Illud quod eſt concluſio non poteſt eſſe medium in demonſtratione. cuius probatio ẽ, quia concluſio in demõſtratione debet eẽ mediata. ſed medium eſt immediatum, ſed cauſa materialis eſt concluſa per cauſam formalẽ in demonſtratione. Dicit enim Ariſt. ꝙ diffinitio materialis demonſtratur ꝑ formalem. ergo &c. ¶Ad oppoſitum eſt Ari. in iſto capitulo. Quoniam autem ſcire opinamur.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ contingit demonſtrare ꝑ quodlibet genus cauſæ. Cuius ratio eſt, quia cauſa & medium ſunt eadem. ſed cõtingit demonſtrare per qđlibet medium demõſtrationis: ergo per quodlibet genus

nus causæ. Similiter hoc ostendit Ari. inductiuè. Contingit n. demonstrare p causam materialem: ut si ostenditur, ꝙ compositū est corruptibile, quia hēt materiā. Similiter si sic arguitur. Oē medium duorum angulorum rectorum est angulus rectus: sed angulus trianguli constituti intra diametrū circuli est mediū duorū angulorum rectorum. ergo ille angulus est angulus rectus: hic demonstratur quodammodo per causam materialē, sicut dicit expositor: quia arguitur a partib. ad totum, & partes sunt materialia respectu totius. arguitur ēt quodammō per cām formalem, quia per diffinitionē passionis & p diffinitionem anguli recti. Angulus. n. rectus est medium duorū angulorū. Contingit ēt demonstrare per cām efficientem, sicut declarat philosophus, ut si arguatur. Athenienses debellādi sunt a Medis ꝑꝑ hoc ꝙ commiserunt bellum in Sardēses qui fuerunt subiecti regi Medorū: tunc arguitur per cām efficientem. Contingit etiā demōstrare per cām finalem, ut si arguatur ꝙ bonū ē deambulare post cenā, quia ē sanatiuum: sic ergo patet, ꝙ contingit demonstrare per oēs causas. ¶ Propter rōnes intelligendū est, ꝙ licet causa materialis posset demonstrari per cām formalē, uel finalem ꝑꝑ hoc ꝙ est imꝑfectior cā formali. Est. n. finis cā efficientis per Ari. & efficiens cā formę & forma causæ materiæ: uerumtñ cā materialis pōt esse medium respectu passionis conseq̄ntis compositum rōne materiæ. licet enim sit posterior causa formali: est tñ prior respectu passionis. Et similiter si ostendatur ꝙ compositum sit corruptibile, qa est habens materiam.

Ad primum argumentum sicut dicebatur, & ad rationem contra hoc, ꝙ nō oportet, ꝙ causa realiter præcedat effectum in intentione. quæ tñ intentio finis nō est causa respectu effectus. sed res ipsius finis sub intentione, & hoc sufficit ad hoc ꝙ effectū realiter causet. ¶ Ad aliud, ꝙ efficiens est talis cā ꝙ ipsa posita ponitur effectus, & ita minor est falsa. Et ad probationem dr̄, ꝙ ędificator non est causa domus, sed est causa fieri, & cā domus in potentia. Sed ædificans actualiter est causa actualis domus, & ideo non sequitur. ędificator est: ergo do-

domus eſt. quia ædificator non eſt cauſa eſſe domus, nec fieri actualiter, ſed fieri potentialiter. ſequitur tamē ædificans eſt: ergo domus fit, ſed non ſequitur, ergo domus eſt. Efficiens enim ſolum eſt cauſa fieri, & non niſi per accidens, quia ad fieri aliquando conſequitur eſſe. ¶ Ad aliud, ꝙ medium in demonſtratione non oportet eſſe intrinſecum rei, ſed poteſt eſſe cauſa extrinſeca. Iuxta quod intelligendum eſt, ꝙ quædam ſunt cauſæ eſſe rei, & quædam ſunt cauſæ fieri. Forma & materia ſunt cauſæ eſſe rei. Finis & efficiēs ſunt cauſæ fieri rei: & ſicut formalis & materialis cōcludunt neceſſario eſſe rei: ita finalis & efficiens neceſſario demonſtrant fieri rei per ſe. Duæ ſunt cauſę intrinſecæ. Aliæ duæ ſunt cauſæ extrinſecæ. & ꝑ hoc patet, quod nō oportet medium in demonſtratione eſſe cauſam intrinſecam rei. ¶ Ad probationem neganda eſt hæc conſequentia. Demonſtratio eſt ex proprijs & intrinſecis: quia hoc medium eſt falſum, ſcilicet omnia propria ſunt intrinſeca. ¶ Ad aliud, quod cauſa formalis non eſt totum eſſe rei: licet ſit perfectio totius eſſe: quia quod quid eſt in ſe non includit ſolum formam, ſed etiam formam & materiam: non quancunque: ſed materiam pertinentem ad ſpeciem.

¶ Ad aliud, quod duplex eſt materia. materia pertinens ad indiuiduum, & materia pertinens ad ſpeciem: per Ariſtot. in 7. materia pertinens ad indiuiduum nō eſt medium in demonſtratione: ſed materia pertinēs ad ſpeciem, & iſta neceſſaria.

¶ Ad aliud, quod paſſio proprijſſime dicta cognoſcitur in compoſito ratione formæ, & non ratione materiæ. Aliqua tamen paſſio cognoſcitur de compoſito ratione materiæ, ſed illa non debet dici paſſio ita proprijſſime. ¶ Ad aliud, quod diffinitio materialis demōſtrari poteſt per diffinitionem formalem, & reſpectu illius poſterior eſt, & mediata mediatione cauſę, quia non ita prima, nec perfecta. reſpectu tamen alicuius paſſionis poteſt eſſe cauſa immediata & prima. Vnde quod ſit prius & poſterius reſpectu diuerſorum non eſt inconueniens.

Quęst. LVIII.

Værituran quę libet pars diffinitionis sit in plus quam diffinitum? Quod non uidet. Aristo. dicit in 7.metaph. ꝙ diffinitio dēt dari ex gñe & ultima dña. Sed ultima dña dat̄ ab vltima forma siue ab ultimo gradu quæ non excedit spēm: ergo dña vltima conuertibilis est cum spē. Aliqua ergo pars diffinitionis non est in plus. ¶Item tota diffinitio est conuertibilis cum diffinito. sed nisi aliqua pars eius conuerteretur cum diffinito non eēt aliqua causa quare tota diffinitio conuertatur: ergo oportet, ꝙ aliqua pars nō sit in plus. ¶Hic dicitur, ꝙ tota diffinitio est conuertibilis, & tamen non oportet, ꝙ aliqua pars sit conuertibilis. & huius ratio ostenditur per exemplum Arist. Ternarius sic diffinitur. Ternarius est numerus impar primus utroque modo: Sed quælibet pars est in plus q̄ ternarius: totum tamen conuertibile. ¶Et si quæritur qualiter ex his fit unum ex quo quælibet pars excedit? ¶Dicitur, ꝙ ex hoc ꝙ unum additur alteri, & sic unum per alterum determinatur. ¶Cōtra illud. nihil additum alteri ipsum determinat ad aliquid qđ est inferius eo: verbi gratia: sensibile additum corpori nō determinat corpus ad hominem: cum sit inferius ad sensibile: sed spēs specialissima est inferior quam dña per te qui dicis, quòd quælibet pars diffinitio est in plus: ergo per additionē vnius partis ad aliam nō potest fieri determinatio ad intellectum speciei. ¶Item ad principale. Arist. in 7. metaphy. dicit quòd sufficit diffinire ex primo genere & ultima differentia. quia ultima differentia includit totam substantiam diffiniri. ergo cum diffinito conuertitur. ergo aliqua pars diffinitionis non est in plus.

¶Item diffinitio datur ex genere & ultima differentia, & specifica, sed talis differētia conuertitur cum spē. ergo &c. ¶Ad oppositum est Arist. dicens, quòd quelibet pars diffinitionis est in plus: totum ad conuertibile.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ possumus intelligere differentiam esse in plus quā diffinitum dupliciter. Vno modo, quòd excedat diffinitum quantum ad supposita. & isto modo differentia ulti-

ultima non est in plus, & p consequens non quælibet pars diffinitionis ē in plus. Alio modo potest intelligi differētiam eē in plus: quia simplicius. & isto modo differentia & genus, & quęlibet pars diffinitionis est in plus quàm diffinitum. Primum patet, quia differētia vltima accipitur ab ultima forma (si ponantur eē plures) uel ab ultimo gradu vnius formæ. sed siue ponatur ultima forma siue ultimus gradus: illa non excedunt spēs: ergo eadem differentia quæ ab his accipitur non excedit spēm quo ad supposita. & per consequēs quo ad supposita non est in plus. Secundum patet, quia spēs diffinienda componitur ex genere, & differentia in suo conceptu, sicut statua componitur ex ęre tanquam materiale, & ex figura tanquam ex forma per Porphyrium. Sed componētia sunt simpliciora quā cōpositum. quælibet ergo ps diffinitionis simplicior est q̄ diffinitum. & isto modo est in plus. ¶ Intelligendum tamen propter auctoritates Ari. ꝙ quædam sunt differētiæ per se & spāles. Quædā vero per accidens siue accidentales. ¶ Accipiendo differentias primo modo ultima conuertibilis est: & hoc est quod Arist. dicit in 7. metaph. ꝙ ultima differētia includit totam substantiam. Veruntamen accipiēdo differentias secundo modo. Vltima differētia & quęlibet alia est in plus. & Ari. loquens ut logicus docet diffinire per tales differētias: eo ꝙ tales differētiæ substantiales sunt nobis ignotæ. & loco differētiarum substantialium accipimus accidentales: sicut patet in hac diffinitione. Ternarius est numerus impar primus utroque modo impar. n. non est dr̄ia per se: sed est accidens numeri. & ita accidens commune respectu ternarij. Cōuenit enim ternario & non nouennario. Similiter primo utroque modo conuenit dualitati & ternario, & isto modo quælibet pars diffinitionis uel differentia est in plus quo ad supposita: totum autem est conuertibile cum diffinito. Per hoc ad rationes.

Ad primam patet quid dicendum est. ¶ Ad illam auctoritatem dico, ꝙ intellexit Ari. sic ꝙ illud quod diffinitur ex genere & differētia ultima accipiendo differentiam per se, & illa conuer-

uer-

uertibilis est cũ specie quo ad supposita:licet sit in plus ad simplicitatẽ. ¶Ad aliud, sicut dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc. quòd nihil determinat alterum ad aliquid quod est inferius eo absolutè & sufficienter de se:sed tamen vicissim est determinatio, ut si dico numerus impar primus utroque modo. Hoc accidẽs impar non est de se sufficiens ad determinandum hoc qđ est primus utroque modo. sed ex hoc quòd impar determinet hanc differentiã primus utroque modo qđ est indifferens ad dualitatẽ: quia numerus binarius nõ integratur ab aliquo numero ut patet:sicut nec ternarius. & ternarium ipsum cõprehendo ad numeros impares & econtra. Hæc particula primus utroque modo determinat numerũ imparẽ qui est indifferens ad numerũ ternariũ & nouennariũ, & alios impares numeros, ipsum cõphẽdo ad numerũ primũ utroq; modo. Ex hoc patet, ꝙ ex tali mutua contradictione fit totũ conuertibile, & iõ concedit illud quod rõ probat. Probat, n. ꝙ una dña quæ cõis est non põt ipsum cõprehẽdere ad suũ inferius sufficiẽter, & hoc cõcedo:tñ ex mutua contractione fit intellectus determinatio:ꝙ aliqua pars descriptionis secundũ se. ¶Ad alias duas rationes patet in positione. Probãt enim, ꝙ dñæ per se & substantiales vltimæ conuertibiles sunt cum suis specieb. & hoc est concessum: sunt tamen in plus quo ad simplicitatem.

Quæst. LIX.

QVæritur an differentiæ substantiales possint nobis innotescere per accidentia cõmunia, sicut dicit Arist. ꝙ non videtur. Illud quod est commune, & indeterminatum si ducit in cognitionem alicuius determinati. sed accidentia cõmunia sunt in differẽtia, & indeterminata ad multas spẽs; ergo non ducunt in cognitionem unius speciei. ¶Item accidens si inducit in cognitionem alicuius ducit in cognitionẽ proprij subiecti: sed subiectum ad quod primo cõsequitur accidens cõe est indiuiduũ. ergo primo ĩducit in cognitionẽ indiuidui, & nõ in cognitionẽ dñæ specificę. ¶Itẽ nihil agit ultra suã spẽm:accidens & sbæ sunt diuersæ spẽs. ergo accidens nõ ducit in cognitionẽ sbæ. ¶Item si

ſic tunc ſpecies ſubſtãtiæ relucerent in ſpẽbus accidentiũ, quia effectus relucet in ſua cã. ſed hoc eſt falſum. ergo ſubſtantia non cognoſcitur per accidentia. ¶Hic dr̃, ꝙ conſequens eſt verũ. ¶Cõtra ſi accñs ducat in cognitionẽ ſbæ; accidens non eſt cã cognitionis ſbæ niſi æquiuocè. Sed in cauſis & effectibus æquiuocis non oportet ꝙ effectus reluceat ĩ ſua cã, ſed in uniuocis. ¶Item ad principale. accidens cõe nõ ducit in cognitionem ſbæ, niſi rõne ſubiecti ex hoc, ꝙ cognoſcimus, ꝙ accidẽs nõ pt eẽ niſi in ſubiecto nos cognoſcimus ſbm ſub rõne ſubiecti. Sed ꝙ illa ſubſtantia ſit hoc ſubiectum, uel illud, hoc non ſcimus. Accidẽs ergo cõe ducit in confuſã cognitionẽ ſubſtãtiæ. Sed dr̃ia ſpecifica eſt principium cognoſcendi ſubſtantiam ſub determinata ratione & non confuſa; quia per iſtam diſtinguitur una ſpẽs ab alia; ergo accidens cõe non ducit in cognitionem differentiæ ſpecificæ. ¶Ad oppoſitũ eſt Ariſt. dicit enim dr̃ias cognoſcimus per cõia principia in illa parte. Alius eſt modus &c. ¶Item hoc patet ratione. differentiæ ſubſtantiales ſunt magis nobis occultę quàm propria accidentia: ſed accidentia ꝓpria ſunt nobis magis occulta q̃ accidentia cõmunia. & nr̃a cognitio eſt a magis notis nobis ad minus nota & magis occulta. ergo noſtra cognitio eſt primo incipienda ab accidentibus cõibus, & ſic deueniendo in propria accidentia. & poſtea in demonſtrationem.

Ad qvaestionem dicir, ꝙ dr̃iæ ſubſtantiales innoteſcũt nobis per accñtia cõia: cuius rõ eſt, quia oĩs nr̃a cognitio eſt a magis notis nobis ad minus nota, quia oĩs noſtra cognitio ortum hẽt a ſenſu. Sed accidentia communia ſunt nobis magis nota quàm accidentia ꝓpria, qa ad ſenſum ſunt manifeſta; ꝓꝑ qđ cognitio nr̃a ortum habet a cognitione accidentiũ, & per illa fiũt dr̃iæ ſubſtantiales nobis notæ.

¶Intelligendũ tñ eſt ꝓꝑ rationes, ꝙ accidentia cõia nõ ſunt ſufficiens principiũ ducendi in cognitionẽ ſbæ: ut probant quædam rationes: quia cõe ſm ꝙ tale non ducit in cognitionem alicuius ꝓprij ſub propria rõne: ꝓꝑ qđ accidẽs cõe nõ eſt immediatũ principiũ ducendi in cognitionẽ dr̃iæ ſubſtantialis: veruntñ accidens cõe eſt prin-

principium præparatiuum & coadunans ad cognitionem substantiarum. Cognitio igitur substantiæ oritur a cognitione accidentis tanquam a iuuante, licet non a principio sufficiente. vnde accidentia communia maximam partem cōferunt ad cognoscendum quod quid est per Aristotel. in primo de anima. Dicunt enim in cognitionem confusam substantiæ, licet non in distinctam siue determinatam.

¶Aliud intelligēdum ꝙ accidens ducit in cognitionē subiecti sub tali ordine: qa ex perceptione multorum accidentium communium simul uirtute intellectus discurrentis nos deuenimus in cognitionem alicuius accidentis proprij, & sic ulterius in cognitionem differētiæ substantialis tanquam ab effectu ad causam, & ita a cognitione confusa deuenimus in cognitionem determinatam: sicut patet in exemplo, per hoc ꝙ homo percipit aliquid multum in remotis de ipso percipit, ꝙ sit animal, & postea deuenit in cognitionem magis specialem.

Ad rationes: primæ rationes ostendunt, ꝙ accidentia communia non sunt principium sufficiens & immediatum ducendi in cognitionē substantiæ: quia commune nō est principium sufficiēs deueniendi in cognitionē substantiæ determinatæ. Similiter si esset principium: tunc substantia reluceret in spē accidentis. ¶Ad auctoritates ad oppositum. ostendunt, ꝙ accidentia sunt pręparatiua cognitionis ipsius substantiæ. Vel aliter posset dici ꝙ multa accidentia simul accepta sunt principiū sufficiēs, & secundum hoc patet ad primam rationem. ¶Ad secundum similiter patet, ꝙ ex uno accidente non deuenimus in cognitionē indiuidui: tamen ex multis deuenimus, & sic in naturā spēi. ¶Ad aliud patet, ꝙ nō oportet substantiam reluccre in spē accidētis: licet per spēm accidentis deueniamus in cognitionem substātiæ. Accidens enim uirtute propria non ducit in cognitionem substantiæ nisi uirtute substantiarum in quibus sunt. Accidentia enim uirtute substantiæ, in qua sunt gignunt spēm in intellectu simul cum adiutorio intellectus agentis, & per illas spēs accidentium generatas in intellectu: intellectus discurrit apprehendēdo

do substantiam sub propria ratione, siue spē, & sic ponitur ꝙ substantia facit spēm in intellectu: & tamen nullam sub sensu. ¶Et si dicaī, ꝙ tunc accidēs esset primū subiectum intellectus. Hic dicunt, ꝙ primum subiectū est duplex generatione & perfectione. Accidēs est primū subiectū generatione: substantia uero ꝑfectione.

Quæst. LX.

QVæritur, an diffinientem necesse sit scire omnia? ꝙ sic uidetur: quia si aliquis diffiniat hominē oportet, ꝙ cognoscat rationale homini inesse, ita ꝙ non asino, nec alicui alteri, sed ad hoc ꝙ cognoscat rationale non inesse asino oportet, ꝙ cognoscat asinū, & qđlibet aliud cui cognoscit rationale nō inesse, & sic oportet eū omnia cognoscere. ¶Item hoc patet per Aristotelem in litera. Cognoscens dr̄iam aliquorū cognoscit illud qđ differt & illud à quo differt. Sed diffiniētem oportet cognoscere dr̄iā diffiniti qua differt a quolibet alio: ergo cognoscit diffinitū, & qđlibet aliud cognoscit: ergo omnia. ¶Item diffinitio est distincta cognitio diffiniti. ergo cognoscens aliqđ per diffiōitionem cognoscit per distinctam cognitionem a quolibet alio: sed distinctā cognitionē nō hēt diffiniti, nisi quodlibet aliud cognoscat: ergo &c.

Ad quaestionem dicit, ꝙ oportet diffinientem cognoscere omnia in uniuersali non tamen in particulari. Primum patet: quia diffiniens hominem habet cognoscere rationale inesse homini, ita ꝙ cognoscat rationale nulli alteri inesse: sed hæc non potest cognoscere nisi cognoscat in uniuersali omnia. ergo &c. Assumptū patet: quia nisi cognoscat rationale nulli alteri inesse nō cognosceret animal rationale & mortale esse diffinitionē hominis: quia tunc nō cognosceret hoc esse cōuertibile cum homine. Secundum patet: quia si diffinientem &c. tunc impossibile est aliquid scire. probatio consequentię. quia cognoscere omnia sub propria ratione impossibile est cuicunque. Si tunc oportet cognoscere omnia sub propria ratione: impossibile est ipsum diffinitionem habere siue diffinire: sed non habens diffinitionem non habet scientiam: quia diffinitio est medium in demon-

ſtratione per Ariſtotelem. ergo ſequitur, quòd impoſſibile eſt aliquid habere ſciẽtiam.

AD PRIMAM rationem dicitur, quòd illa probat nullum poſſe diffinire niſi omnia cognoſcat in uniuerſali, & hoc eſt conceſſum. ¶Ad aliud non oportet cognoſcentem differẽtiam aliquorum ad inuicem cognoſcere utrunque ſub propria ratione: ſed ſufficit quòd cognoſcat utrunque in uniuerſali ſiue in particulari. ¶Ad aliud patet per idem, quod diſtincta cognitio alicuius poteſt haberi ſi proprium in ſe: cognoſcitur ſub determinata ratione, licet alia non cognoſcantur, niſi tantum in uniuerſali &cæt.

FINIS.

MATERIAE SVPER LIBRVM QVINQVE VOCVM, INTER ALIAS,

Diligentius Examinandæ.

VAETSIO est. An vniuersale sit subiectũ in libro Porphyrij?vide Scotum, & Antonium Andream, dicẽtes, vĩe accipi pro re secundę intentionis causata ab intellectu, & applicabili rei primæ intentionis:vniuersale autẽ sic sumptũ est subiectũ, & ad logicum spectat: habet enim tres præcipuas conditiones,quæ ad subiectum requiruntur. 7.q. uniuersaliũ in prologo pdicabilium.

Prima, quòd de subiecto necessario oportet pcognosci quid, & quia. Secunda, q per eius quòd quid est, demonstrentur in scientia passiones illius subiecti de eo. Tertia uerò est, q ad ipsum omnia alia in scientia considerata, determinatè reducãtur,aliter enim ab eius unitate non esset unitas in sciẽtia:tunc stantibus his trib. conditionibus, dicunt uniuersale habere primam cõditionem;nam in primo libro perhyermenias definit. uĩe est, quod est aptum natum prædicari de pluribus. 1, post. cõtex 2. cap.5.

Secunda conditio est, ut habeat passionem, quæ est, scilicet,esse unum in multis & de multis. Tertia uerò cõditio est, quod sit uniuocũ in se ad illa, de quibus prædicatur uniuersale uniuocè prędicatur de omnibus istis quinque,ergo est uniuocũ, & subiectum huius libri; nam ex doctrina Scoti,omne illud quod prædicatur uniuocè, est uniuocum,sed non econtra. 1.poste. cõt. 25. 1. sent. dist.3.q. 3.&8.q. 3.

Quòd quinq; uoces sint subiectum, uide Ammonium in præfatione libri prædicamentorum, & in principio libri prædicabilium, dicentem, totam logicum uersari circa uoces. ergo uoces sunt subiectum.

Respondetur, ꝙ non ob aliud uocibus utimur in logica, nisi ut per eas exprimamus quę sunt in anima, ut declarauit Aristot. in libro perhyermenias, sic uocis per accidens considerat logicus, uel dicamus, quòd quinque uoces sunt substantia in logica, quatenus ĩ aliquo communi, idest, in ipso uniuersali conueniunt.

topic.1.

Secunda, an uniuersale sit aliquid reale? an solum opus rationis? uide Ammonium dicentem, esse opus rationis: etiam Scotum, & Antonium Andream, qui idem asserunt, & confirmãt non logicus, non considerat res per se, nisi pro quanto res fundant secundas intentiones, & terminant respectum, bene ipsum uſe, siue secundas intentiones per se considerat logicus, & ideo non est artifex realis, sed intentionalis.

c.d̃ gñe.

4.q. uniuersaliũ & in 2. sent. distin.3. in prologo p̃dicabiliũ.

Tertia, an genus describatur, uel uera definitione definiatur?, uide Ammoniũ affirmantem genus describi, & non definiri; nam inquit ille. Omne quod definitur habet genus, & differentiam, si genus definiretur, ergo haberet genus, sed summi nanque generis, nõ inuenitur genus, ergo non definitur.

ca.de genere.

Secundo arguit. Nullum ambiguum definitur, sed genus est ambiguum, ergo nõ definitur. probat minorem; nam decem modis dicitur, ut in categorijs uideri potest; definiri enim ipsa æquiuoca, uel ambigua, nihil est.

His uerò omnibus refragatur Scotus, siquidem probabilibus rationibus, in cõtrariam ducitur opinionẽ. dicit enim, genus definiri: nam definitionis entibus rationis proprijssimè minimè conuenire dicimus, tamen notiones definiuntur, ut logicus definit ex genere, & ex differentia, & sic propriè non autem propriissimè; nã propriissimè loquendo, solius substantiæ est definitio. uel posset dici, ꝙ definitiones notionum, sunt definitiones entis realis originaliter, occasionaliter, & fundamentaliter, licet non formaliter, & immediatè. his declaratis, duobus suis argumentis sic satisfacio.

15.q.uniuersaliũ

Vide D. Mauritiũ.3. q. uniuersalium.

Ad primum cum diceba tur. Omne quod definitur habet genus, & differẽtiam; si genus definiretur, ergo haberet genus, sed summi nanque generis nõ inuenit genus, ergo genus non definitur.

Rñsio ad primum.

Re-

Respondeo, ꝙ genus, ut est una scd̃a intentio definitur, non definitione purè quidditatiua, sed definitione data per additamentum, & habet ipsum uniuersale, ꝙ quidam habet modũ generis, cum p̃dicetur in q̃d, & uniuoce, de quinq; intentionibus uniuersaliũ, tanq̃ de pluribus spẽ distinctis, & potest addi, ꝙ est genus subalternum, tamen in nullo prædicamento per se, & primo reponibile, cum non sit uerum gn̄s, sed tm̃ habet modum generis, eo quòd est ens rationis.

Rn̄sio ad secũdum. Ad secundum uerò cum dicebatur. Nullũ ambiguũ definit, genus est ambiguũ, nam decem modis dr̃, ut in categorijs uideri potest.

Respondeo, ꝙ quamuis genus decem modis dicat̃, non ob id est æquiuocum, & ambiguum, immo uniuocum; nam, sicuti in uno prædicamento de generis ratione est, ꝙ sit prędicabile de pluribus differentibus specie, ita est in cęteris nouem, semperq; eius obseruata ꝓprietate, ac natura, utique genus ostendetur: nanq; eo pacto, quo in prædicamento subs̃ę, reperitur genus, eodem, & non alio, in illo quãtitatis, qualitatis, &c.

Quarta, an definiatur genus ut secũda intentio q̃dã est, an uti res? an aggregatũ? uide Scotum, Antoniũ Andream, & Caietanum dicentes, genus definiri, ut notio, quę in concreto, & non in abstracto consideratur, & ideo genus hoc modo definiri dicimus. 14. q. uniuersaliũ c. de genere.

Quinta, an genus consideretur in esse intelligibili? uel sensibili? uide Ammonium, & Scotum, qui in eandem sententiam ambulant. dicunt enim, genus in esse intelligibili considerari non in esse sensibili, nisi fundamentaliter, non formaliter. nam intelligibilitas conuenit ęquiuocè, analogicè utrique enti reali, & enti rationis. c. de genere. 5. q. uniuersaliũ Vide D. Mauritium 5. q. ulium

DE SPECIE.

Prima. An species definiatur? uel describat̃? uide Ammoniũ, & Boetiũ dicentes, speciem describi, & non definiri. c. de genere.

Scotus, & Antonius Andreas, aliter sentiunt. dicunt enim speciem definiri; nam ipsa definitio, datur de specie sumpta pro per se significato, siue pro secunda notione. 21. q. uniuersalium.

Secunda, an idem possit

pluribus referri? uide Scotum, Antonium Andream, & Caietanum, quorũ una, & eadem uidetur sententia dicentium, idem non posse pluribus referri, nam tunc idem bis diceretur, si idem possit ad duo, uel ad plura per se referri, quod phylosophus abhorret.

c. de genere. 18.q. vniuersaliũ c. de specie.

Quarta, an genus possit seruari in unica specie? uide Boetium, Scotum, & Antonium Andream, qui omnes asserũt, genus seruari in vnica specie, sed pro intelligentia huius notandum est, ꝙ genus potest considerari bifariam, uel ut est secunda intentio, & sic est materia logicos; nam logica non considerat genus, nisi quatenus est secunda intentio, quæ)ut dicebat Boetius) est nomen nominis, & quia genus, vt est secunda intentio, de necessitate requirit multas species, quia diuiditur ꝑ oppositas differentias, vnde genus, iuxta hanc considerationem, non potest seruari in unica specie tm̃, sed opus est, ut sit in pluribus speciebus; nam huiusmodi genus, est in potentia tantum, non in actu, & ita distrahitur in duas oppositas differentias, quare genus logicũ necessariò cõtinet plures species.

Vide ꝑ hoc. Ioãnem de magistris ĩ logica magna. vtrum genus possit seruari in vnica spẽ.

Alio modo consideratur genus in actu, ut est prima intentio, idest, ut est res ipsa existens actu, & isto pacto nihil obstat, quin possit seruari in unica specie; ratio est, quoniam, uniuersalia participantur à suis speciebus, non secundũ partẽ, sed secundum totum.

Quinta, an ens sit genus æquiuocum, & tenent omnes græci? an analogum, ut Auerroes? an uniuocum, ut Scotus, & Antonius Andreas? pro quorum opinione non nulla sunt dicenda.

7. meta. cõm. 2. 1. sent. distin. 3. q. 1. 4. meta. q. 1.

Primum ens dicitur uniuocum ad decem prædicamenta, ad Deum, & creaturam, importans conceptum communem ipsis, alium à conceptibus ipsorum.

Secundum est, ꝙ triplex est uniuocatio, physica, logica, & metaphysica. ens est æquiuocũ physicum, uniuocum logicum, & vniuocum metaphysicũ. nam, ens dicit aliquem unum conceptum realem abstrahibilẽ ab omnibus entibus participãtib. ens quidditatiuè, secundũ quem conceptum, ens est prædicabile de omni ente quidditatiuè, & realiter, & uniuocè in quid.

vide Anton. Andreã. 4. meta. q. 1.

Sexta, an corpus sit ponẽdum genus gn̄alissimũ cum

Auer-

t. de genere. Auerroe?an substantia cum alijs?uide Auer.in paraphrasi huius c.asserentem oia generabilia, & corruptibilia in prędicamentis reponi.dicendum est,ergo corpus cōpositum ex materia, & forma, esse genus gnalissimū, tamen porphyrius pro exēplo, substantiam genus generalissimum posuit, licet Scotus ab Auerroe, in hoc dissentiat.

DE DIFFERENTIA.

PRima. An ista diuisio sit conueniens, quæ est in dr̄iam cōiter, propriè. & magis propriè? vide Scotum, & Antonium Andream dicentes, tales diuisiones esse bonas, quia sunt uocis in significationes, non uocis æquiuocè, penes primum modū æquiuocationis, quia uox sic æquiuoca, primo importat multa, sed penes secundum modum, quia uox sic ęquiuoca, significat propriè unum.

23. q. vniuersalium. c. de differētia.

Secunda, an dr̄ia sit cōuenienter descripta? vel definita? vide Scotum, & Ant. Andreā dicentes, dr̄iam intentionaliter sumptā posse definiri, nā dr̄ia est una spēs vniuersalis, ita ꝙ sicut genus, & species, proprium, & accidens sunt spēs uľis, & definibiles, ita, & differentia.

26. q. uniuersalium. c. de differētia.

Tertia, an mortale cū uideatur significare conceptū merè priuatum, sit dr̄ia constitutiua animalis? uide Scotum, & Antonium Andreā asserentes, non esse dr̄iam constitutiuam; nam ultima differentia conuertitur cū specie, sed mortale non conuertitur cum homine.

29. q. uniuersalium. c. de differētia.

Quarta, an differentię sit differentia? uel, an differentia competat alijs differentijs? uide Scotum, & Antonium Andream affirmantes, differentiæ non esse differentiam, respectu cuius differentia habet rationem differentiæ, sed potest habere differentiam respectu cuius ipsa est species, scilicet, respectu vniuersalis, quod est eius genus, sicut hoc, ꝙ est prædicari in quale, est differentia differētię, quia per illud constituitur dr̄ia in sua specie, sicut homo per rationale.

Quinta, an dr̄ia actu sub gn̄e continuatur? uel potentia literæ? uide Scotū, & Anto Andream, in digressione post dimidiū c. asserētes, ꝙ esse ĩ plus, est duob. modis. Vno modo, secundū continentiam actualē, alio mō ſm potētialem, siue ſm indifferentiā: genus est ĩ plus scd̄o mō, & spēs p̄rio mō.

25. q. uniuersalium. c. de differētia.

DE PROPRIO.

31.q. vn̄i um. cap. de ꝓprio. PRima. An proprium conuenienter describatur, uel definiatur? vide Scotum, Antoniū Andreā, & Caietanū, qui idem sentiunt; nam proprium secundæ intentionaliter captum, potest duobus modis definiri, uno modo ut proprium, & sic definitur in textu. est qđ accidit omni soli, & semper, & conuertibiliter prædicatur de re, idest, de subiecto, ut risibile prędicatur de homine cōuertibiliter, alio modo, ut est quartum prædicabile ab alijs distinctū, & sic definitur, ꝓprium est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & conuersim de re prædicatur.

3.q. vn̄ium. cap. de ꝓprio. Secunda, an propriū sit prima, uel secunda intētio? vide Scotū, & Ant. Andreā dicentes, proprium ut æquiuocū, esse nomen primę intentionis, & sic opponit̄ cōmuni, & potest dici aliquid proprium indiuidui, sicut & spēi, & hoc mō propriū est concretū a ꝓprietate dictū.

Alio modo proprium est nomen scđæ intentionis significans intentionē secundam, s. prædicatū conuertibile, nō prædicans essentiā, & sic definitur 1. topi. & est cap. 4. species vniuersalis, quia uſe descendit in ipsum, ꝑ differentiam per se diuisiuam eius, s. prædicari cōuertibiliter in quale accidentale.

Tertia, an propriū possit esse accn̄s cōe respectu eiusdem rei primæ intentionis? uide Scotū, & Ant. Andreā dicentes, ꝙ non, quia illud qđ est propriū respectu alicuius, nō est accn̄s respectu illius, quia tunc inesset illi ꝑ se, & non per se, nec est accidens respectu alterius, quia tunc non inesset conuertibiliter illi primo cui ponitur proprium, quod est contra rationem proprij. 3.q. vniuersaliū c. de proprio.

DE ACCIDENTE.

PRima, an accidens definiatur ſm ꝙ est prima, uel secūda intentio? Itē. num adesse, & abeē sint operationes entis realis de prima, uel de secūda notione? uide Scotū, Ant. Andreā, & Caietanum, qui idem sentiūt: dn̄t. n. ꝙ accn̄s uno modo est nomen primæ intentionis, & est æquiuocum: alio modo est nomen secūdæ intentionis, idem quod intentio secunda, scilicet, quòd causatur ex sola consideratione intellectus, & isto modo, omnia quinque uniuersalia sunt accidentia. 34.q. vniuersaliū c. de proprio.

Secun-

Secunda distinctio est, quod adesse, uel abesse, siue inesse, uel non inesse, quę ponit Ari. in sua definitione, sunt æquiuocè nomina primę notionis, & secundę. ut autem sunt nomina primæ intentionis, dicitur. 7. met. ꝙ accidentis esse, est in esse, & hoc de accidente reali, de quo loquitur ibi. Alio modo in esse, uel adesse, est nomen secundæ notionis, & significat propriam prædicationem eorum quæ sũt extra essentiam subiecti, uel alterius generis à subiecto, sicut prędicari dicit ꝓpriã prędicationem eẽntialium, quæ sunt in eodem genere cum subiecto.

7: meta. contex. 2.

Scđa. An accñs possit adesse, & abesse, ꝑter subiecti corruptionẽ, uide Scotum, Antoniũ Andreã, & Caietanũ. Burleũ, & Ammoniũ in sua digressione, qui idem asserunt. Scotistæ enim dicunt, quod accidens in definitione data ab Arist. non in esse eidem. dicitur, quod dupliciter põt exponi, uno modo sic: adesse, & abesse, & cętera, idest, adest non necessario subiecto, uel contingenter; illud enim ponitur per hoc, & abest præter subiecti corruptionẽ, & cæt. & similiter in definitione Arist. contingit in esse, idest, nõ necessario inest subto.

35. qõ. vlium c. đ accidente.

Tertia nũqd accidens qđ est realiter inseparabile, separabile sit secundum intellectum, uide Boetium, Scotum, Antonium Andream, Albertum, & Caietanum, qui idẽ dicunt. Scotus enim ex sententia Arist. inquit, abstrahentium non esse mẽdacium: duplicem abstractionem eẽ asserit, ꝑcisiuã & diuisiuam. de abstractione præcisiua, intelligendus est Aristo. non autem de abstractione diuisiua; unde Boetius idem dicit, sed sub alijs uerbis. inqt enim, age igit̃ qm̃ Aethiopi color niger auferri non põt, animo eũ & cognitione separemus. & in cõmento utriusque editionis dicit. fit sæpe ut quæ actu disiungi nõ ualeant, mente, & cogitatione separentur.

2. phys. cõt. 18.

in 20. sent. di. 2. & 14. & in 30. distin. 3.

ca. de accidẽte.

Vnde Scotus asserit, qđ accidens abesse, potest intelligi duobus modis, aut secundum rem, seu reali in re extra, & hoc non; aut secundũ intellectũ, & cõsiderationẽ, & hoc mõ sic. & Ammonius inquit. & si nigredo in Aethiope, & coruor ipsa nõ posit abesse, cogitatione tñ Aethiops, & coru⁹ erũt al. Finis. ex ędibus. D. Antonij.

¶An

EX PRAEDICAMEN.

An Prima an li. istæ sit logicus? vel metaphysicus? qđ sit logicus ex Auerroe, Boetio, Ammonio, Scoto, Antonio Andrea, & latinis oībus. Scotus. n. asserit, p̄dicamēta duob. mōis posse cōsiderari.

2.q. p̄dicamen.

Vno mó, inq̄tū sūt entia.

Alio modo, inquantum considerantur á ratione, siue inquantum aliqua proprietas ab intellectu causata eis attribuitur.

Primo modo de eis considerat metaphycus, subiectū enim eius est ens, inquantum ens. secūdo modo hic de eis consideratur, ostēdūtur enim de eis passiones sibi inhærētes, inquantum sunt generalissima, ut de substantia uniuocè p̄dicari, & non esse in subiecto, & uideri hoc aliquid significare.

Declaro mentem Doctoris. si enim substantia consideret ut finita, uel infinita, simplex, uel cōposita, corporea, uel incorporea, dependens, uel independens, æterna, uel corruptibilis, tota hæc consideratio appellabitur realis, & metaphysicalis.

declaratio opinionis. Scoti.

Si uero sub̄a, ut generalissimū, cōsiderabitur prima & sc̄da, ut idiuidualis, specifica, atq; generica; hæc cōsideratio merito erit rōnis, & hęc cognitio logica, & non realis nuncupari poterit.

Qđ sit metaphysicus, sūt q̄dā recētiores: Dominus Antonius, Mirādulanus, & Balduinus in q̄stis logicalibus ꝓbātes, Ari. cōsiderare prędicamēta quatenus entia sunt: verum considerare p̄dicamēta ut entia, atq; res, munus est metaphysici, liber igitur prædicamentorū metaphy. erit, & nō logicus.

qđ liber prædicamēcorū sit metaphysic. & non logius.

Respondetur, p̄dicamenta considerari duob. modis. primo ut sunt entia realia, & sic ad metaphysicū ꝑtinent. Alio modo, ut sunt entia rationis, & sic ad logicū; nam realia profecto entia quatenus realia sunt ac ut realia cōsiderantur, nec de subiecto p̄dicantur, nec in subiecto sunt: ut autem intentionis subiiciuntur, talia sortiuntur attributa.

p̄dicamenta duob. modis cōsiderantur.

Sc̄da an s̄bm in hoc li. sint voces? an res? an conceptus? vide Simplicium, Ammonium, & Boetium.

in p̄fatione libri p̄dicamēto rum.

Vt ꝓpositū facilius ꝑcipiat, dicimus? idē eē s̄bm, ꝓpositū, seu ītētionē: iure ergo q̄rimus, q̄ sit libri p̄dicamētorū intētio, & ꝓpositū.

Quidā [ut refert simplicius] librū hūc de uocib. eē dixerūt, ac uoces esse s̄bm; nā Ari. diuisit uoces in simplices,

uiđ Alexandrū primo. prior. in p̄fatione li

bri prę dicamē. plices,& cópositas,qm̄ dicebat,logicā appellari uerbalē sciam,seu uerborū cognitionē, uidetur ergo lib. de uocibus esse inscribendus.

1. q. li p̄dicamē. Cótra obiicit Scotus, nō uideri hoc uerū, logicā esse uerborū cognitionē,siue sermocinali sciam,q̄a nec sermonē,nec sermonis passiones cōsiderat,nec suū subm sb rōne sermonis:nā mediū īter rē,& sermonē, uel uocē,est conceptus,ergo sicut est aliqua scīa per se de reb. aliqua per se de uocibus significatiuis, ut grāmatica, rethorica,quę cōsiderāt passiones uocis,in quantū uocis.s. congruū, & ornatum.

1.q.prædicamētorū. in paraphrasi porphyrij. prīa prio—rum sta tim ab initio. Viđ Sco. ibid. Itē pōt,aliqua scīa esse p se de cóceptu,& hæc ē logica; uñ,per se debet dici sciētia rōnalis.[ut asserit Scotus & Auerro es]qđ ēt Alexander dixit cū rócinatricē logicā facultatē nūcupauerit: nó tātū,q̄a tradit p rōnem sicut q̄libet alia scīa, sed cū hoc est de conceptibus formatis ab actu rationis.

Si ergo ab aliquo dicat lo gica scia sermocinalis, ut vr̄ ex interp̄tatione nominis, ītelligēdū ē, q̄ multū cōuenit cū sermone,pp duo: primo q̄a cóceptus ē ī mediatū signatū p uocē, de quo conceptu est logica:

Scđo,quia passiōnes conceptus in sunt uoci. significatiuæ,sicut in cōplexū, & cōplexū,significare uerū, vł falsū,ut signo p naturam significati,nō ergo de uocib. solū agit Arist. hoc patet ex ipsius progressu,qui rerum diuisionē etiā in ante prædicamētis declarat,iō uoces minime sunt subiectum.

Altera fuit ueterū opinio,[ut censet Simplicius] librū hūc eē de reb. & res in hoc li.eē sbm,p pea q̄ Ari. res bifariam diuisit. in præfatione lib. prædicamē.

Dicimus hanc opinionē miniè eē uerā,[ut deducit Simplicius], qm̄ nullibi auditū ē,logicā de reb. ut res sunt, tractare posse.

Dicendum est ergo,qđ de rebus possumus loqui duobus modis

Vno mō,ut res sūt, & sic in diuinis locutus est Arist. de categorijs, hic uero ſm aliq̄d à rōne sibi attributū Arist.res ipsas diuisit, nó tn̄ solas,nā & uoces ipsas etiā considerauit ob id minimè res possunt esse subiectum. q̄ uo res sint de conside ratione meta. & logici.

Simplicij,Ammonij, atq;omniū grecorū ē opinio institutū, siue ītētionē Ari. esse de uocibus,non ut uoces sunt, sed ut significant decem rerum genera mediantibus conceptib.hęc vr̄ etiam

etiam eē opinio Boetij, dicimus tamen cum Scoto qđ Boetius, & Græci pasſiuū ꝑ actiuum intelligunt, ut ſit ſenſus de decem uocibus decem rerum genera ſignificantibus, ideſt, de decem generibus ſignificatis per decem voces.

in pſatione libri p̄dicamēto rum. 1. q. p̄dicamētor ū & Antoniū Andreā ibi.

Poſtrema, & vltima eſt Scotiſtarum opinio. inſtitutum, ſiue ſubiectum in prędicamentis eſſe aliquod intentionale, quod eſt commune iſtis, & primum ſubiectum, quia de ſolo tali ꝑ ſe conſiderat Logicus: illud autem à quibuſdam ponitur ens incomplexum, docibile, ordinabile in genere, & hoc ſubiectum tenendū eſt à nobis.

vide Scotū in 2. q. p̄dicamētorū

Scđa an æquoca, vniuoca, & đnominatiua ſint res? uel uoces? quòd ſint res, uide Ammonium. nam res inter ſe, aut conueniunt nomine, definitione vero differūt & uocantur æquiuoca: aut & nomine, & definitione conueniunt. & hæc appellantur uniuoca.

ca. đ ęq uocis.

Qđ ſint Voces, vide Simpliciū. inquit enim, pulchrè autem dixit Ari. dicuntur, qm̄ non de rebus ipſis ſermo eſt, ſed de ſignificatiuis dictionibus.

ca. đ ęq uocis.

Concordia iſtorū habetur ex Boetio: nam æquiuoca, vniuoca, & denominatiua eſſe res, & uoces aſſerit. inquit Boetius. qui de ſignificatiuis uocibus tractat, de rebus quoque eſt aliquatenus tractaturus, res etenim, & rerum ſignificatio iuncta eſt, ſed principalior erit illa diſputatio, quę de ſermonibus eſt; ſecundo vero loco illa quę de rerum ratione formatur.

vide in antep̄dimentis.

idē dicit Ioānes de magiſtris.

Tertia an diuiſio ꝑ quatuor mēbra, ſit bona diuiſio nec ne? viđ Simpliciū, & Ammoniū, qui bonam diuiſionem eſſe dicunt. ſunt enim hæc quatuor, ſubſtātia, accidens, vniuerſale & particulare: nam numerus duo in ſe ipſum multiplicatus quatuor facit. entium [inquit Ammonius] non nulla ſ̄ba ſunt, non nulla accidentia. rurſus ſunt quædam entiū vniuerſalia, quædam particularia, tamen Boetius, & Ammonius oſtendunt, qđ nos poſſumus reducere iſtā diuiſionem bimembrem, ſcilicet, ad entia ſimpliciter, & ad entia ſecundum qd.

in anp̄dicamē.

in ante prædicamentis.

Quarta an illa regula ſit gn̄alis, qn̄ alterum de altero prædicatur? vide Scotū; Boetium, & Antonium Andream dicentes, non eſſe generalem: tamen regula eſt

9. q. p̄dicam ēto rum in an p̄dicamēus

vera,

vera, & limitata abi Aristo. ibi quando dicitur, ut de subiecto, idest, tanquā de suo subiecto essentiali, & sic oportet quod prędicationes sint essentiales: sed quando sunt accidentales, non uerificatur regula, unde quando dicimus. homo est species, substātia est generalissimum, color est qualitas, facimus prædicationem accidentalem.

in ante prędica mentis.

Quīta an sb eadē regula cōtineat definitio nec ne? vide Simplicium dicentem, regulam istam comprehendere veram definitionem. ratio est, qa definitio est uox incomplexa; tantum enim est dicere animal rationale mortale, sicut homo. & vera definitio est genus cum differentijs.

10. q. p-dicamē torū. in antep-dicamē.

Sexta an illa regula diuersorū generū, cōtineat in utraque parte differentias constitutiuas, uide hic omnes, & præsertim Scotum, & Antonium Andream dicentes, dictum Arist. quando alterum &c. habere ueritatem de differētijs tam cōstitutiuis, quam diuisiuis generis superioris, quatenus differentiæ constitutiuæ sūt de eēntia superioris, & per consequens inferioris; tamen philosophus appropriatè videtur loqui de constitutiuis generis supioris, quia illæ prędicantur de genere superiori: nam si sunt de eēntia superioris, ergo & inferioris.

Septīa an p̄dicaméta sint decē? vel unum? uł duo? q̄ sint decem, uide Latinos; nam numerus prædicamentorum inuentus est hoc artificio.

quōo sit inuētus numerus p̄dicamen.

Si quidem quicquid est, vel est per se, uel in alio, uel ad aliud, uel cum alio. sb̄a per se est, quantitas in alio, nempe, in sub̄a relatiua sūt ad aliud, quonia ad alterū referuntur, qualitas cū sb̄a est cum alio. ex his fabricātur cætera sex prædicamenta; substātia enim coniungitur cum quantitate duobus modis, uel in tempore, uel in loco. si in tempore, facit prædicamentum quando: si in loco, facit prædicamentum ubi, sub̄a enim cōiungitur bis cum Relatiuis, & tunc facit habere, & sitū. coniungit se etiam bis cum qualitate, uel in agendo, & sic facit prędicamentū actionis, uel in patiendo, & sic facit prædicamētū passionis.

vide Ammoniū c. de agere, et pati.

Scđo est notādū, q̄ illa q̄ sunt in prędicaméto, uel sūt formaliter, uel reductiuè, idest, p̄prie uel impropriè: pro-

q̄ sūt in prædicamento.

ꝓpriè sunt ea, q̃ sunt uera, impropriè aũt ea, quę reducuntur, ut puncta, & priuationes.

Octaua an det undecimum prædicamentum uide Scotum in quarto sent. dicentem non esse plura genera quam decem: nam ibi Scotus tantum assignauit decem prædicamẽta realia, quemadmodum etiam ipse Aristote. fecit, tamen præter hæc datur undecimum secundum Scotum, quod est intentionale. & si quispiam diceret, ergo Aristote. esset diminutus, nam non sufficienter tradisset logicam, dimittendo unũ ex prędicamentis. uel Scotus fuit superfluus, quia addidit unum supra decem. dico qđ Scotus non fuit superfluus: nã, non addidit unũ reale, sed tantum intentionale: neque Arist. fuit diminutus, quoniam in omni prædicamento reali illud posuit unde in prædicamento substãtiæ, bene posuit illud. Substantia enim. est genus generalissimum, ecce scđa intentio. corpus, corpus animatum, aĩal, sunt genera, ecce scđæ intẽtiones, & sic de aliis; unde quiditatiuè. Oẽs hę scđæ intentiones sunt in illo undecimo prædicamento, sed de nominatiuę sunt in omni prædicamento reali, eo modo, sicut Scotus loquitur de inhærentia, quæ secundum ipsum in uno prædicamento est per se, & quiditatiuè, & in omni alio est denominatiuè.

4. sent. dis. 10. qõ. 1.

3. q prę dicamẽ torum.

qũo secũdę notiones si nt in p̃ dicamẽ.

An sit unum prędicamẽtum, nam aliqui dicunt, quod sub ente omnia continentur, ergo unum solum prædicamentum, & huius opinionis fuit parmenides, contra quem disputat Aristote. primo physic. & quod omnia ad ipsum ens possunt reduci. hoc falsum esse videtur secundum Græcos: nam ens prædicatur ęquiuocè, cum uox ęquiuoca dicatur, [referente (Ammonio) nam omnis diuisio, inquit ipse, aut est generis in species, aut totius in partes similes, uel dissimiles, aut uocis in sua significata. cum ergo diuidatur ens per substãtiam, & accidens, non potest appellari diuisio generis i spẽs, quoniã una species nõ est causa alterius, at substantia est causa accidẽtis. neq; est diuisio totius in partes similes, aut dissimiles, quoniam quæ diuiduntur

primo. phys. cõ tex. 41.

c. đ spẽ.

tur in partes similes, dant idem nomen in omnibus partibus, quod non est uerum de substantia, & de accidente, nam nec inuicem prędicantur. quod uero non diuidatur totum in partes dissimiles, probat Ammonius hac ratione, nam totum dissimile non prædicatur de partibus: non enim dicimus manum esse constantium, ens uerò dę substantia, & accidē te prædicatur, relinquitur ergo. secūdum Græcos hāc diuisionem esse uocis in sua signita, & ob id esse ęquiuocum Ammonius asserit.

c. đ spē.

ens tanquā uox ambi-gua in diuersas significationes diuiditur.

Scotus in contrariam ducit opinionē, ubi demonstrat ens prędicari uniuocè & eē uniuocū, Deo, & creaturis, itaq; Deus, & creatura cōueniunt in aliquo conceptu quiditatiuo in quid pdicante de ipsis, sed nō cō ueniunt in aliqua realitate, cū Deus sit summè simplex, in ipso nullo mō duæ realitates sunt intelligendę, cum talis conceptus non sit comunis Deo, & creaturæ, comunitate reali, sed solum comunitate rationis: quā obrem ens est uniuocum logicum, uniuocum metaphysicum, & æquiuocum physicum, ens uero ut uniuocum logicum contrahitur in decem prędicamenta per modos intrinsecos. & non per differētias. & tales nō includūt formaliter, & quidditatiuè ens, quia ens non prædicatur in quid de passionibus. de differentiis, neque de talibus modis intrinsecis: modo quando inquit Ammonius [ut facilius argumenta ipsius dissoluantur] ens non diuidi per substantiam, & accidens, cum non possit appellari diuisio generis in species, cum una species non sit causa alterius.

1. sent. disti. 3. q. 1.

vide p hoc pariscienses.

vide Antonium Andreā 4. meta. q. 5.

Solutio argumētorum Ammonij.

Dico cum Scotistis, q quando ens diuiditur in substantiam, & accidens, est diuisio uniuoci in sua uniuocata, & ipsum eus dicit unum conceptum Deo, & creaturis.

Qui duo prædicamenta ponunt, fuerūt stoici, & Pytagoras. hoc uero pbabāt, qn dicebant, oia reduci posse ad prædicamētum boni, & mali: nam quicquid est, id uel est bonum, uel est malum, sed frustra fit per plura, q per pauciora fieri pōt, si igitur omnia possunt ad duo genera referri, frustra maiorem numerum cogitamus.

opinio stoicorū & pythagoricorum. 3. physſ. cō tex. 15.

Ad

Ad hoc dicimus, stoicos & pythagoricos non rectè exposuisse numerum prædicamentorum per bonum, & malum, quoniã ea descriptio æquiuoca est regula, quando verò dicitur, frustra fit per plura, quod põt fieri per pauciora, intelligitur & æquè bene, verum nõ æquè bene. diuiduntur genera per duo, sicut per decem prædicamenta, illa diuisio æquiuoca est, nos uerò uniuocã quærimus diuisionem.

DE SVBSTANTIA.

sb̃a est vnũ generis uniuocũ.

An sub̃a hic considerata sit generis analogum? vel uniuocum? vide Ammoniũ? & asserentem, esse generis uniuocum; Aristo. verò. 2. de anima tribus modis substãtiam diuisit, in materiã, ut animal. in formam, ut anima: in compositum, ut est homo realis. tamen illa diuisio non est logica, sed realis. Porphyrius aliter substãtiam diuider̃ visus est, in corporeã, & in incorpoream, & hęc diuisio est analoga. secus est, secundum Scotum; nam substantia quæ est genus generalissimum nõ est per se, inquit Scotus, neq; corporea, neque incorporea, neque materialis, neq; immaterialis, licet sit utrũq; permissiuè, sicut animal nõ est per se neq; rationale, neque irrationale, licet bene animal, sit ꝑmissiuè utrũq;.

vide Ioã nẽ d̃ magistris c. de sb̃a. 2. d̃ aĩa cõtex. 2.

8. dis. 1. q. 3.

non dat purũ analogũ

ſm Scotũ, in 1. sent. di. 3. q õ. 3. & 7.

Diuisio ergo substantiæ in primam, & secundam, ꝑpriè nullam constituit diuisionem, sed est simplex q̃dã ordo rerum enumeratarũ.

diuisio substantię q̃d

Sc̃da an illa regula, aĩal ꝑ̃dicatur de homine, ergo de quodam homine, sit necessaria necessitate illationis, uide Scotum, & Antonium Andream dicentes, esse necessariã necessitate illationis, sumendo prædicari ut hic sumit Arist. scilicet, superioris de ĩferiori genere, decurrit enim super hanc regulam, quando alterum de altero prędicatur, quæ ęqualet illi, quod est prius priore, est prius posteriore.

13. q. ꝑ̃dicamẽtorum. c. d̃ substantia.

Tertia, an corruptis indiuiduis corrumpantur species, & genera, uide Caietanum, & Albertum dicẽtes, genera, & species corrumpi secundum realem exist ẽtiam, & non secundum esse intellectuale: nam si indiuidua corrumperentur, utiq; homo & animal secundum realem existentiam: nam si animal nõ inuenitur in hoc uel in illo homine. q̃d nec in homine inuenitur, quoniã nõ inuenitur in rerum natura.

natura, nisi hic uel ille. Simplicius vero asserit, quod sublatis omnibus indiuiduis tollitur homo uniuersalis quamuis intelligantur quædam communia ex ipsis indiuiduis.

14.q. prædicamē.

Quarta an differentia sit substantia? vide Scotū, & Ammonium dicentes, esse substantiam. inquit enim Ammonius, quod differentiæ cum sint completiuæ specierum, ac de ipsis substantialiter prædicentur, & complent substantias, substantiæ quoque uidelicet sunt, non. n. substantiam complent accidentia. quod autem substantias esse eas, vel ipsi Arist. videatur, aptum est ex eo quoque, quod inferius partes eas vult esse substantiarum, cum ait. Ne uero turbent nos partes substantiarum. & rursus. competit autem substantijs, ac differentijs uniuocè ab his dici omnia.

c.de substantia. c.de substantia. 1. post. cap. 30.

Quinta an prima substantia possit de aliquo prædicari, uide hic omnes, & præsertim lucidissimum Themistium in primo post. ubi dicit quod prędicatio, alia secundum naturam, alia pręter naturam, & illa quę est præter naturam non meretur appellari prædicatio, sed potius uerificatio.

sed in hoc Themistius nō Scotizat.

Sexta an in substantia sit contrarietas? uide hic Scotum, Caietanū, Antonium Andreā, Ammonium, Simplicium, & Boetium: nam idem sentiunt; dicunt enim contrarietatem in substantia minimè reperiri. Sed pro maiori declaratione dicimus, substantiam contrariū non habere positiuum, & à ratione propria, hoc est, secundum intrinsecum aliquem gradum, licet contradictionem habeat priuatiuam affirmationis, & negationis extrinsecam: hoc, qualitatis merito, ut caliditas, & frigiditas in aqua, uel ut aqua igni comparata, uel duo contraria sunt, ob qualitates in ipsis existentes, & sic omnes instantiæ soluūtur.

14.q. prędicamē. c.de substantia.

Septima an substantia recipiat magis, uel minus? videe eosdem, & pręsertim Scotum, & Antoniū Andream dicentes, substantiam suscipere magis, uel minus secundum esse indiuiduale, quia hoc modo includit gradus. sed non suscipere magis, & minus, secundum esse specificum, & de hoc intelligendum est dictum Aristo. in prędicamentis.

8. met. q.3. 8.me.q. 6. & 2. met. q. unica. quod sint gradus, vide Ioānē canonicū. 5. phys. q. 3.

Vel, an ultimæ formæ possint intendi, ac remitti? uide Scotum, Antonium Andream, & Franciscum de Mayronis dicentes, quod forma habet gradus per quos susci-

c.de substantia. 1. sen. dist. 17.

8.me.q. 8. & 1. sent. di. 18. suscipit magis, uel minus, ita quod potest intendi, & remitti. formam intendi, & remitti, tribus modis possumus considerare.

formã intendi, & remitti, tribus modis considerari pt.

Primo secundum suam essentiam, seu formam specificam.

Secundo modo secundũ suam, existentiam.

Tertio modo secundum gradum, seu modum intrinsecum. duobus primis modis nulla forma suscipit magis, & minus: sed illæ formę quæ recipiunt magis, & minus, tantum tertio modo & non primo, recipiũt magis, & minus.

Exemplum. ut una albedo est magis alia, & unus homo magis participat de ratione albedinis, quam alius. similiter dicunt Scotistæ de definitione albedinis: nam definitio albedinis, non suscipit magis & minus, nisi cum materia: albedo separata a materia, hoc est, à suis indiuiduis, nec ipsa, nec sua definitio intenditur, nec remittitur, tamen cum est in materia, hoc est, in indiuiduo, ut in hac albedine, huiusmodi albedo, & eius definitio suscipiunt magis, & minus secundum intentionem, & remissionem.

quõ albedo suscipiat magis, & min⁹.

de istis gradib. uide Ioãnẽ. Canonicum copiosè, & bene declarantem: 5. phys. q. 3.

Octaua, An ueritas, uel falsitas sint in re? Vel in oratione? uide Scotum, Antonium Andream, & Græcos omnes, in libro perihermenias. 4. sent distin. 8. q. 2.

Pro hac solutione dicendum est, quod ueritas, & falsitas tribus modis possunt considerari. c.d̃ sba.

Primo modo appræhensiuè, & sic sunt in intellectu, quoniam intellectus eas appræhendit, nam ueritas & falsitas, sunt obiectum intellectus, quia intellectus uersatur circa uerum, & falsum.

Secundo modo, ueritas, & falsitas possunt accipi enunciatiuè, & sic dicuntur esse in uoce, quoniam ore proferuntur: nam aliquid esse uerum, uel falsum, per uocem exprimimus. 6. meta. cõte. 8.

Tertio modo, ueritas, & falsitas accipiuntur ueluti habent esse in subiecto, per modum causæ, & sic sunt in rebus ipsis.

Idem dicendum est, secundum Scotistas, quod ueritas, & falsitas sunt in propositione uocali, ut in signo, in propositione mentali,

tali ut in fundamento, pro pinquo, in re, ut in subiecto, per modum causæ. in intellectu uero, tanquam in subiecto ultimo.

DE QVANTO.

c. đ quã titate. q. 17. PRima, an quantitas sit genus uniuocum, ut tenet Scotus, & Antonius Andreas, an æquiuocum, ut ubique locorum tenet Auerroes?

c. đ quã titate. 5. meta. c. đ quã to. & 1. post. cõ. 74. Dico ex sententia Scoti, quantitatem esse unum genus uniuocum: nam prædicatur de pluribus differentibus specie in quid, ut de quantitate continua, & discreta, licet discretum, & continuum non considerentur ab eodem artifice. nam continuum à Geometra, discretum ab Arimetico: non ob id sequitur quod quantitas non sit una natura uniuoca, siquidem corpus humanum, ut sanabile, consideratur à Medico, elementa considerantur à naturali phylosopho, & tamen humanum corpus unà cum elementis sunt in genere substantię. sic discretum, & continuum possunt esse uniuoca in quantitatis genere. Sed si quis piam diceret: continuum, & discretum, non conueniunt sub uno genere communi uniuoco. Respondetur, qđ Aristote. loquitur de quãtitate, ut est genus in scientia, non autem ut est genus prędicabile.

Secunda, an quantitas discreta, præcedat continuam? uide Simplicium dicentem, quantitatem discretam præcedere quantitatem continuam; nam discretum prius natura est ipso continuo. in substantia enim omnis quę est cõtinua, cadit sub numero, sed non omnis substantia cadens sub numero est continua, ut Deus sub numero cadit, est enim unus: Similiter intelligentiæ, & tamen continuę non sunt, ideo discretum ante cedit continuum, ueluti nam prius; illa enim priora sũt sm naturam, à quibus con sequentia non conuertitur, secundum Aristo. 1. post. cõte. 20 c. đ quãtitate. q. 5.

Tertia, an oratio sit quãtitas discreta? uide Scotum, & Antonium Andream dicentes, orationem esse quãtitatem discretam, quia partes eius ad nullum comunem terminum copu- c. đ prio re. c. đ quã titate. q. 9.

lantur, quælibet enim syllaba est ab alia diuisa.

c.đ quā titate. 5.meta. cōm.18. Quarta an tempus sit q̄titas per se, uide Ammoniū, & Auerroē asserentes, tempus non esse quantitatem ꝑ se, sed per accidens. inquit enim Ammonius. est enim nihil aliud tempus, quam motus mensura, qui in cęlesti fit globo.

c. đ quā titate. q. 23. Scotus uero, & Antonius Andreas dicunt, aliquid esse quantum ꝑ accn̄s, duobus modis contingit. s. effectiuè, uel formaliter. formaliter non est tempus quantitas ꝑ aliud, idest, nihil aliđ est per quod recipiat prædicationem quantitatis, sed p̄dicatur de eo per se primo modo. Sed effectiuè, quodāmodo potest dici tempus quantū per aliud, quia effectiuè suam essentiam, & suā quantitatem, quę est sua essētia, habet ab alio, ut a motu, nō tamē motus aliquid propriè efficit, quod tempus sit quantitas.

c.de q̄ti tate. q. 21. & 22. Quinta an locus sit quātitas continua? uide Scotū, & Antonium Andream. dicūt hi duo uiri, quòd locus habet aliquid materiale & aliquid formale. ut habet aliquid materiale, illa est ultima corporis superficies cōtinētis, & sic non est alia species quātitatis à superficie. habet etiam aliquid formale, & illud est immobilitas quædam: locus uero formaliter acceptus non est spēs quantitatis. confirmatur, quia 5. met. non enumeratur locus inter spēs quantitatis, ubi commentator assignat cām quare Ari. omittit locum dicens, quod locus non est quantitas secūdum opinionem Ari. sed tātum formose. 5.met. 18.

Sexta an quantitas ab intrinseco possit recipere contrarietatē positiuā? uide Scotū, & Antonium Andreā, dicentes, qđ contrarietas sumitur æquiuocè, scilicet, ꝓpriè, & transumptiuè. dicitur trāsumptiuè maxima distantia in genere, & extenditur ad oppositū priuatiuū, sicut in primo phys. principia dicunt eē cōtraria ꝑ forma, & priuatione: hoc mō in oī genere est cōtrarietas, quia oīs diuisio gn̄is est per differentias oppositas, hoc modo contrarias. c.de q̄ti tate.q. 24. 1. phys. cōte.41.

Sed contrarietas propriè sumpta, est maximè distantia formarū, q̄ natę sunt fieri, & mutuo se expellere circa idē susceptiuum, hoc mō negatur à sb̄a, & quātitate.

DE RELATIVIS.

Prima an relatiua ex natura rei? uel potius ex ipsa sola continuatione sermonis, possint præcedere qualitatem, quæ est ens absolutum? uide Ammoniũ, & Boetium: nam Ammonius respondet unã cum Boetio, q secundum doctrinam talis ordo congruus est: nam cũ in sermone de quãto ostenderit magnum, & paruum, multum, & paucum [quæ uidebantur quanta esse] potius ad aliquid esse, id circo opus erat statim afferre ea, q̃ sunt ad aliquid. uel, quoniã quãtitate posita, statim magis & minus ponitur q̃ sunt relatiua, ideo rectè inquit Ammonius, quod uerum est, quod secundum ordinẽ perfectionis debebat Ari. prius agere de qualitate, quã de relatione: sed factum est, ut tractatio relatiuorum anteponeret qualitati propter nexum, & cõtinuationem uerborũ, quoniã habita est mentio de relatiuis in ca. de quanto [ut diximus] ob id dicit Simplicius, nam quanti aliud est secundum se, aliud uero ad aliquid, licet ea quæ sunt ad aliquid suapte nam posteriora sint: tamen sermo de ipsis priore doctrina indiget, atque præcedere debet. c. de relatiuis. c. de relatiuis.

Secũda, an relatio sit ens rationis tantum? uel res realis? uide Scotũ, & Antoniũ Andream. hi duo uiri afferunt qđ relatio dr̃ ens rationis, uel quia utrunq; extremum, uel alterum est, solũmodo ens rationis, uel quia extrema eius nõ sunt duo, nisi secundum rationis cõsideratioñẽ, ut ẽ in idẽtitate.

Tertia an omnia sint relatiua, uide Ammonium: inquit enim, quod relatio in alijs prædicamentis fundatur: cum enim patrem diximus, relationem diximus in sub̃a, cum multum, uel paucum, in quãto, cũ albius uel nigrius, in quali, eadem quæ in cæteris ratione. c.de relatiuis. q. 25.

Vel dicendum est, scd̃m Scotistas, oĩa esse in prędicamento relationis denominatiuè, sed non formaliter, ut sunt tria entia absoluta, substantia, quãtitas, & qualitas; nam formaliter non referuntur, sed entia absoluta existunt, tamen denominatiuè sunt entia respectiua, ut sub̃a, alia eadẽ, alia diuersa. quantitas, æqualis, uel inæqualis. qualitas similis, uel dissimilis.

Quarta An relatio sit unum genus? uide Scotum c. de relatiuis. q 25.

tum, & Antonium Andreã probantes, hanc conclusionem esse veram, quòd relatio sit genus generalissimũ. Sic probant. generalissimũ enim in genere relationis est unum, quia secundum vnam rationem dicitur de omnibus suis inferioribus, q̃ ratio, est habitudo unius ad aliud: & quia omnes relationes habent unum, & eundem modum denominandi substantiam, uidelicet, in comparatione ad aliud, & accidentia quæ eodem modo denominãt substantiam, sunt unius gñis.

Quinta an relatiua sint simul naturam, uide Scotum, Antonium Andream, Ammonium, & Porphyriũ, omnes isti idem sentiunt, dicunt enim, quod illa relatiua quæ mutuo per se referuntur, ita quod minus esse, sit ad aliud se habere, & econuerso, sunt simul natura, pp rationem Arist. qa posito uno, ponitur reliquũ & econuerso, & destructo uno, destruitur reliquum, & econuerso. si tamen sint relatiua per accidens, uel per se relatiua non mutuò, non oportet quod sint simul natura. per accidens relatiua sunt, quæ non secundum suas formas dicuntur ad inuicem, & non mutuo dependent, quorum unum secundum suam propriam formam dependet ad aliud & reliquum econuerso, secundum suam formam nõ depẽdet ad ipsum, talia sũt quæ referuntur ad inuicẽ, ut mensura, & mensurabile. sciẽtia enim ꝑ se dicitur ad scibile, sed non scibile ad scientiam, nisi quia scientia ad ipsum dicitur, secundũ Ari. 5. met. c. de ad aliquid.

c. de relatiuis. qõ. 27. c. de relatiuis.

Sexta, an cõtrarietas possit fundari in relatiuis? uide Caietanum dicentem, relatiua formaliter non habere contrarium, sed materialiter. Vel relatiua secundum esse etiam carent contrario, relatiua autem secundum dici, possunt utique habere contrarium, unde dedit exẽplum Arist. de uirtute, & scientia, quæ sunt relatiua secundum dici.

5. meta. cõt. 20. c. de relatiuis. c. de relatiuis.

Septĩa, an relatiua ſm eẽ ita appellãta coincidãt cũ relatiuis secundum dici? vide Ammonium, Scotum, & Antonium Andream dicentes, qđ nullo modo coincidũt, qa relatiua nõ diuidunt in relatiua ſm dici, & relatiua ſm eẽ: nã relatiua ſm dici nõ sũt magis relatiua quã hõ mortuus est homo; fortè tamẽ entia sic diuidun-

c. de relatiuis. q. 26. c. de relatiuis, q̃d sint relatiua ſm dici.

uidentur, qđ quædam entia sunt relatiua secundum esse, & quędam secundum dici. illa quæ sunt secundũ esse, sunt illa quæ denominatiue dicuntur a relationibus: sęcundum uero dici, ut, quæ sunt in aliis generibus, & secundum aliquam habitudinem dicuntur ad alia.

qd relatiuũ ẜm esse.

Et ideo dicendum est, ꝙ relatiuum secundum esse est illud quod principaliter & essentialiter dicit respectum ad aliud, ut duplum, & dimidium, pater, & filius.

qd relatiuũ ẜm dici.

Relatiuũ secũdũ dici est illud, quod principaliter, & essentialiter dicit absolutũ, puta, de genere qualitatis, ut scientia, & sensus, & opinio: aut de genere substantiæ, puta, manus, caput, pes; nã licet scía, & sensus, & opinio importent principaliter qualitatem, & perfectionem, siue in prima, siue in secunda specie qualitatis, tamen secundariò & connotatiuè important respectum ad alterum.

Octaua, an in definitione unius relatiui includatur alterum? vide Caietanum, Scotum, & Antonium Andream. hi tres uiri asserunt, quod in definitione unius relatiui, sit necessarium poni suum correlatiuum. & ratio est, quia esse essentiale relatiui est ad aliud se habere: nam definitio indicat esse essentiale definiti, ergo definitio relatiui debet indicare suum esse, se habere ad aliud, qđ non potest, nisi ponatur in ea correlatiuum ipsius definiti.

DE QVALITATE.

PRima, an qualitas, & quale distinguantur sicut sensibile; & intelligibile? vide Ammonium. ait uir ille, aliud quale esse, aliud qualitatem; qualitas enim uniuersalis ipsa qualitas est, a qua participantia qualia denominatiuè nuncupantur, ut uniuersalis albedo. nigredo. quale autem, corpus est particeps qualitatis, quod quæ ab ea denominatiue appellantur, ut album corpus, aut calidũ: est ergo intellectu solo cõpræhensibilis qualitas, quale autem cadit sub sensum.

c. đ qualitate.

c. đ qualitate. q.31.

Secunda An habitus, & dispositio sint una uel duæ spẽs qualitatis? uide Scotũ,

Antonium Andream, & Boetium. Scotus enim dicit quod habitus, & dispositio sunt duæ species, & una species. idem in primo sententiarum. dicit, ubi ponit unam distinctionem quod dispositio potest accipi duobus modis, uno mõ fusius pro omni qualitate quæ disponit subiectum ad aliquid operandum, siue perfectè, siue imperfectè, & sic bene est superius ad habitum, & non facit unã speciem cum habitu.

c. đ qualitate.

Alio modo sumitur pręsius pro qualitate disponente subiectum, ad imperfectè operandum, & sic facit unam speciem, uel modum cum habitũ. Boetius ipse ait, dispositionem ab habitu distare, quo Socrates dum esset paruulus, post uero pubescens à se ipso distabat.

Tertia an habitus sit naturalis? uel acquisitus? uide Ammonium, dicentem, habitum esse qualitatem in sensibilem ex multis actibus, uel actu unico acquisitam, bene radicatam, & difficulter à subiecto mobilem, ex quibus pã tet, nullum habitum, aut dispositionem in esse homini à natura, neque ullnm habitũ ei esse cõgenitum, aut innatum, sed acquiri debere ex actu, uel ex actibus.

c. đ qualitate.

Præter autem hos habitus ex actibus acquisitos; qui naturales sunt, id est, secundum naturam acquirũtur, ponuntur & alii habitus à Deo infusi super naturales, quos sua benignitate Deus infundit mentibus, & cordibus hominũ: huiusmodi sunt, fides, spes, & charitas; item quæ alia Spiritus sancti dona, quæ apud Isaiam enumerantur, sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scĩa, pietas, atque timor domini. hæc enim dona per nostrarum operationum exercitium, non possumus nostris uiribus acquirere, sed ipse Deus per spiritum suum ea infundit cordibus nostris.

Theologicè loquuntur.

Quarta, an potentia naturalis sit species qualitatis? uide Scotum, & Antonium Andream: dicunt enim quod non quęlibet naturalis potentia est in hoc prædicamento, sed naturalis potentia accidentalis; potentia uisiua, & intellectiua naturales sunt potentiæ, & tamen substãtię sunt, & naturales.

c. đ qualitate.

Quinta

Quinta, an passio sit spe-
c. d̄ qua cies qualitatis? uide Scotū,
litate. q. & Antonium Andream, di-
33. & centes passionem esse spēm
36. ipsius qualitatis. Sed siquis
piam diceret. Secundū pas-
sionem nō dicimur quales,
ergo passio nō est qualitas.

Respondet Scotus, ꝙ di-
Qūo sit ctum Arist. sic est intelligen
intelli- dum, ꝙ non dicimur qua-
gendus les à passionibus, quia ab il-
Arist. lis non sumuntur commu-
niter denominatiua: sed si
sumerentur, posset habens
passionem denominari ab
illa, sicut habens passibilem
qualitatē denominatur ab
illa.

Sexta, an forma, & figura
sit quarta species qualitatis?
c. d̄ qua uide Scotum, & Antonium
litate. q. Andream dicentes, unà cū
34. & Arist. figuram, & formam
36. esse speciem qualitatis. Sed
dubitaret aliquis, ꝙ non ui
detur, figuram esse in gene-
re qualitatis; nam figura, ut
triangulus, uel quadratum,
sunt in genere quātitatis,
quoniam superficies sunt,
ergo non hæc, in hoc prædi
Quadra camento qualitatis venit cō
tum & stituenda.
circulū Dico quadratum & cir-
duobus culum considerari pro tan-
modis to spacio, uel pro tanta ma-
conside gnitudine, & sic superficies
rantur. sunt, & quantitates, alitèr
considerantur secundum ꝙ
illa superficies, uel magnitu
do est tali, uel tali designa-
tione descripta, & sic figura
in qualitatis genere est. Vi- uid. Sco
de pro hoc Scotum. tū ibid.

Septima, an rarum & dē
sum sint qualitates? uide
Scotum, Antoniū Andreā, c. d̄ qua
& Ammonium. Scotus, & litate.
Antonius Andreas asserūt,
ꝙ rarum, & densum duob.
modis considerantur. Vno rerū, &
modo significant extensio- densū.
nem partium quantitatiua- duobus
rum, & sic idem corpus cō- modis
pressum & non compressū, conside
potest esse rarum, & densū, rantur.
ut patet de lana, & spongia.

Alio modo significāt ex-
tensionem partium mate-
riæ, prout rarum dicitur, ꝙ
multum habet de forma, &
parum de materia, & densū
econuerso. Primo mō hæc
fortè significant positionē,
quia dicunt ordinem par-
tium in toto.

Alio modo fortè signifi-
cant qualitates, & sic patet
solutio controuersiæ, quæ
est de istis, inter Arist. hic, & 4. physi.
in 4. physi. & inter Auctorē cōt. 84.
sex principiorum, quomo- & 7. phy
do sunt qualitates, & quo- si. cont.
modo positiones. 15.

Octaua, an qualitas in ab
stracto possit ꝑ intrinsecos
gradus recipere magis uel
minus,

minus, ut tenent Scotistæ? an non ut alij tenentur, dicimus unà cũ Antonio Andrea, quòd qualitas secundum essentiam suscipit magis, & minus, quia subiectũ aliquod secundum perfectiorem gradum participat eandem essentiam specie, & aliud subiectum secundum minus perfectum gradum: quando ergo dicunt, quòd Aristotel. & Boetius, totum oppositum asserunt, quòd iustitia nõ dicitur magis, & minus alia iustitia, sed aliquis dicitur iustior altero, intelligendum est, ꝙ essentia speciei in se considerat abstrahendo à suppositis, non habet in se magis & minus, quia ipsa sic considerata & indifferens ad omnem gradum, sed ipsa ĩ uno supposito. est perfectior se ipsa in alio supposito, & ut est in supposito, sic denominat subiectum, quia per se suppositum eius non est subiectum, sed qualitas in hoc subiecto: non ergo iustitia abstractè intellecta, sed iustum, & hæc iustitia, ut denominat istud subiectũ est maior alia.

e. de qualitate.

e. de qualitate.

DE AGERE & Pati.

PRima. An sex ultima prædicamenta realiter differant à quatuor primis? uel nascuntur à primis? uide hic Ammonium. Quomodo ortũ ducant ista sex prædicamenta à quatuor superioribus, Ammonius in in hac parte dicit, ꝙ substantia ipsa cum sit prædicamentum, interdum sumitur simpliciter, interdum consociata cum alijs: quando uero est consociata cum alijs, cõsociatur tribus modis.

Primo, vel cum quanto, uel cum quali, uel cum relatiuo; quando substantia cõsociata est cum quanto, nascuntur duo prædicamenta, ubi, & qñ; similiter si acciperis agere, & pati, fiunt a substãtia, & quali, quoniã actio, & passio sunt in tertia specie qualitatis, & ptinent ad substantiam qualitatem affectam.

Substantia relationi comparata efficit duo prædicamenta, situm, & habere: iõ iure optimo sex p̃dicamenta ab illis quatuor oriunĩ. 3. sent.

Secunda, an agere, & pati realiter distinguanĩ? uel sola ratione? uide hic Græcos, & ĩter Latinos Scotũ, & An

dist. 3. & 25. uniuersaliũ ubi de

to-

stis acti onibus, mentio nem facit.

tonium Andream. dicūt.n. hi duo uiri, actionem, & passionem esse idem realiter, distingui uerò formaliter. auctoritate Ari. hoc ostendūt;

3. phys.

nam habetur in tertio phys.

cót. 21.

quòd actio, & passio sunt idem realiter, tamen habēt aliud, & aliud quod quid erat esse, per quæ intellige aliam, & aliam formalitatē, & conceptibilitatem. hoc dictum posset comprobari p ea, quę habet Scotus in quo

13. qō. quolib.

lib. ubi uoluit, quod motus, qui est forma fluens, idem numero possit esse actio, & passio, ut est ab agente, & passio, ut est in passo.

Sed contra hoc arguitur, quod actio, & passio non sunt idem secundum mentem Aristotel. tertio physi.

3. phys. cót. 22.

nam ibi uoluit, quod doctio, & doctrina non sunt idem, neque actio cum passione, sed cui insunt hæc, scilicet motui: nam, cum motu sunt idem actio, & passio, sed non inter se. hæc Arist.

Ad hoc respondetur, q uerum est, quod actio, & passio non sunt idem, scilicet formaliter inter se, sicut Aristotel. innuit in eodem textu, tamen est unus, & idem motus realiter: iō Ammonius inquit, unus est

e. de agere & pati.

itaque subiecto motus, ratione differens.

Finis Patauij ex ædibus Diui Antonij.

EX LIBRO PERY-hermenias.

PRima, an liber peryhermenias sit de interpretatione, accipiēdo ipsam in communi ad omnes uoces significatiuas, cum Boetio? an de enunciatione tantū, ut sentit Ammonius? uel sit de aliquo conceptu, ut non nulli tenent? & cum his uide Scotum, & Antonium Andream.

in pręfatione libri pery herm. 1. pery-her. q. 1.

Conciliemus Boetiū, cū Ammonio, quod interpretatio potest accipi duob. modis, communiter, & particulariter. si accipiamus interpretationem communiter, & latius, significat omnem uocem, quæ potest aliquid significare: si autem particulariter, significat solummodo enunciationem, quæ dicit uerum, uel falsum, & hoc modo definit Ammonius; patet igitur, quod nulla est cōtradictio inter Boetium, & Ammonium: nam Boetius loquitur de interpretatione communiter sumpta, Ammonius uerò de interpretatione pprie, & particulariter accepta.

Boetius & Ammonius concordes redduntur.

Opi-

1. periher. q. 1. Opinio Scoti, Antonij Andreæ, & aliorum est, ꝙ inscribitur hic liber ab Ari. Græco titulo perhyermenias, idest de interprætatione, quæ idem uidetur esse cum enunciatione, qua mẽtis nostræ conceptum uerum, falsum ne interprætamur, siue exprimimus.

Secunda, an conceptus, & res sint omnibus eadem? uide hic Ammonium, Boetium, & D. Thomam, & Albertum: omnes isti idẽ sentiunt. dicunt enim, ꝙ conceptus est similitudo, & imago rei extra intellectum, res est fundamentũ ex qua nascuntur conceptus, ex conceptibus uerò nascuntur voces, ex uocibus literæ. Ista quatuor ita se habent, ut duo significent naturaliter, duo ad placitum, concept⁹, & res significãt naturaliter: nã sit hęc res ignis, ignis significabit semper idem, & Gallis, & Italis, & cæteris nationibus, nam res, & conceptus non uariantur diuersitate Idiomatum, sed remanent semper idem, & hęc est causa, & ista duo dicunt naturaliter, reliqua duo, id est literæ, & uoces uariantur hominum arbitrio, & ideo significant ad placitũ. pro his igitur omnibus uide Ammonium sectione prima.

conceptus, & significant naturaliter.

res, & cõceptus non uariantur Idiomate. lræ, & uoces significãt ad placitum hominum

Tertia, an de conceptib. in libro phyermenias agat logicus? siue de passionibus animæ? uide eosdem. asserũt enim omnes, ꝙ in tertio de anima de his abundè tracta tum est; nam Aristo. hic inquit, cõceptus esse similitudines rerum, non autem esse nota, & signa, motus physica ratione: ubi in tertio de anima redarguit antiquos, qui uoluerunt, ꝙ res uenirent in intellectum secundum propriam essentiam; Sed hoc esse falsum, ostendit Arist. quoniam quando res uenit in animum, & intellectum nostrum, non uenit eius realis essentia. sed uenit simulacrum, & similitudo rei formata in phantasmate, & hac ratione Arist. dixit conceptum esse rei similitudinem, tamẽ alterius hæc sunt negotij. Boetius dicit, ꝙ Aristot. hic nominat passiones animæ, conceptiones intellectus. conceptus animi sunt duo, conceptus simplex, qui non significat uerum, uel falsum, & conceptus componendi, & diuidendi, qui significat uerum, uel falsum. de primo agit Arist. in prædicamentis, de secũdo in hoc libro phyer.

1. sectione. uide Græcos expositores. 3. de aïa cõt. 39.

Qũo res ueniat in intellectum nr̃um.

ad aïasti cũ hoc ptinet. 1. c. primi libri phyer.

Quarta

c. de nomine.

Quarta, quare de nomine, & de uerbo, agat philosophus hic, cum de simplicibus egerit in prædicamentis? uide Ammoniũ, D. Thomam, Dominum Antoniũ Mirandulanum, & Ant. Andream. asserit iste uir, quod aliter hic, aliter ibi, agitur de nomine, & uerbo; nam simplicia, & incõplexa, tribus modis considerari possunt, ut dicitur primo post.

incõplexa trib. modis considerantur. 1. poste. cõt. 34.

Vno modo absolute in se, ut sunt quidam simplices conceptus, & hoc modo pertinent ad librum prædicamentorum. alio modo, ut sunt partes enunciationis, & sic pertinent ad hunc librum. alio modo, ut constituunt syllogismum, & sic dicuntur termini, (omnis. n. perfectus syllogismus constat ex tribus terminis) hoc autem modo pertinent ad librum priorum. de eodem ergo diuerso mõ sumpto, agitur in diuersis libris.

c. de nomine.

Quinta, an in simplicib. possit esse ueritas, uel falsitas? uide Do. Thomam, & Ammonium. D. Thomas ꝓbat ueritatem esse in simplicibus, hoc modo. capiamus massam auri: aurum est simplicissimum, tamẽ solemus dicere, aurum illud esse uerum, uel falsum. Solemus etiam hominẽm sincerum, & integritatis magnæ, uocare hominem uerum, & aliquem mẽdacem uocare falsum, & tamen homo est simplex: ergo etiam in simplicibus erit ueritas, & falsitas.

pulchrũ exẽplũ. D. Tho.

an ĩ simplicibus sit ueritas, & falsitas.

Respondetur, ꝙ argumẽtum peccat ex æquiuocatione, quoniam ueritas, & falsitas, alia est entis, alia enunciationis: cum dico aurum esse uerum uel falsum, & ita hominem, & hæc sunt simplicia, ergo &c.

Rñsio ad argumentũ.

Dico ueritatem, & falsitatem entis, esse in auro, & homine, non autem ueritatem, uel falsitatem enunciationis. Illa dicitur ueritas, uel falsitas entis (ut dicit Aristo. in metaphysica) quę conuertitur cum subiecto, & de hac non loquitur hic Arist. Sed de ea, quæ est enũciationis, quæ est in uoce, & indicat uerum, uel falsum, cum dico uerum, uel falsũ, hominem, & aurum, ista est ueritas, uel falsitas entis, q̃ conuertitur cum subiecto homine, & auro: At hic loquitur Arist. de indicatiua ueri, & falsi, quæ est in conceptu, & uoce, dummodo cõponantur, & diuidantur.

4. meta. cont. 3.

Sexta, an nom habeat significare rem aliquam? uel passionem animæ, hoc est con-

conceptum? & si conceptũ, uel primæ, uel secundæ intentionis? uide Antoniũ Andream, & Scotum.

c. de nomine. 1. phyc. q. 2.

Respõdet Antonius Andreas, quod illud quod propriè significatur per uocem est res, non res ut intelligitur, nec res ut existens, nec ut non existens, sed res absolutè, ut abstrahit ab istis, & est extraneum illi quodlibet illorum.

Septima, an nomen infinitum sit nomen? uide Ammonium, Boetium, D. Thomam, & Antoniũ Andreã, dicentes, nomen infinitũ nõ esse nomen; nam nomen significat aliquam naturã determinatam, ut homo, aut personam determinatam, ut pronomen, aut utrunq; determinatum, ut sortes, sed hoc, quod dicõ (nõ homo) neque determinatam naturam, neque determinatam personã significat. [imponitur enim a negatione] potest dici de ente, & de nõ ente, ut Boetius, & Ammonius dicunt.

c. de nomine.

c. de nomine.

Sed contra, cuicunq; conuenit definitio, & definitũ, sed definitio nominis conuenit huic, quod est nõ homo, & similibus, ergo non homo est nomen.

Respondetur, quod definitio nominis non similiter conuenit istis: nomen enim infinitum nihil significat determinatè, ideo propriè loquendo, non est uox significatiua. restringit ergo Aristotel. hic nomen ad rationem ualde strictam, ut scilicet, nomen sit uox significatiua alicuius naturæ determinatę.

Octaua, an uerbum sit subiectum? uel prædicatum? & vtrum cum est copula, se teneat à latere subiecti? uel prædicati? uide Boetium D. Thomam, & argumentum Suessani. ego dicerem quod uerbum nunquam ex se est prædicatum, ex sententia Aristotel. qui definiens terminum dicebat, terminum esse aut subiectum, aut prędicatum eum esse, uel non esse; non vult autem, ut uerbum sit prædicatum, quoniam est uerbũ, est copula, & ueluti forma quæ coniũgit prædicatum cùm subiecto. in hac propositione (homo currit) [currit] non potest esse prædicatum. Sed dico, quòd semper uerbum est nota prædicati (ut homo est albus) & in hac propositione [homo ambulat] ambulat non est prędicatũ, sed denotat prædicatum, quoniam ambulat resoluitur

cap. de uerb.

1. priorũ. c. 1.

tur in esse ambulans, omnis enim propositio de secundo adiacente, resoluitur in propositionem de tertio adiacente, nam dicimus. homo est currens, homo est ambulans: quare patet, ꝙ uerbum nunquam est prædicatum, sed semper est nota prædicati, idest, denotat, & significat prædicatum, & ipsum uerbū est mediū īter subiectū, & ꝑdicatū copulās, & cōiungens utrunque.

Nona, an ens aliquid significet, & significat, quid significat? uide D. Thomā, Alexandrum, Porphyrium, ex relatione Ammonij, & Boetij. c.de uerbo.

Alexander Aphrodiseus [ut refertur à Do. Thoma] dicit, ꝙ ens nihil significat, quia nō significat uniuocè, sed æquiuocè; nam ens est uox æquiuoca, ut hæc uox [canis] nihil significat, quia est æquiuoca: homo uerò, & equus sunt uoces, & significant aliquid, quoniam denotant uniuocè. hęc opinio non placet. D. Thomæ, nec Scoto. Dico, ego ꝙ ens nihil est, & nihil significat, quoniam non est de genere cōplexorum, ens est aliquid, & significat quatenus est in prima operatione intellectus nostri, quæ est simplici ter cognitio; Sed ens non significat aliquid quatenus ad secundam operationem, quæ est compositio, & diuisio, quoniā ens est simplex nomen; & incomplexum.

hęc opinio non placet D. Thomæ, & Scoto.

uide D. Thomā c. de uerbo.

Decima, an transmutata re, quæ ex ipsa enunciatione profertur, fiat transmutatio in significatione uocis? uide Scotum, & Antonium Andream dicentes, ꝙ facta transmutatione in re, secundum quod existit, nō fit trāsmutatio ī significatione uocis, cuius causa est, quia res non significatur, ut existit, sed ut intelligitur, secundū unam opinionem, uel ipsa species intelligibilis, secundum aliam, uel ipsa res absolutè, ut abstrahit ab illis, & suis suppositis, secundū aliam opinionem: Sed siue sic, siue sic, cum tam res [ut intelligitur] quod species intelligibilis, quàm etiam ipsa res absolutè sumpta maneat in transmutata, facta transmutatione in re, ut existit, quia per eandem speciem cognoscimus essentiā, & eandem scientiam habemus de ea quando existit, & quando non existit; nam Aristotel. primo post. de his quæ frequenter sunt, possumus habere demōstrationē, etiam quādo non sunt, 1. phye. q. 3. 1. poste. cōc. 20.

&

& per eandem scientiam, sicut & quando sunt, sequit quod res, ut significatur per uocem, nō transmutatur qualicunque facta transmutatione in re, ut existit, & per consequens neque uox significans transmutabitur in significando.

Vndecima, an oratio sit uox? uide Ammonium, Boetium, & D. Thomam. Item, an sit instrumentum naturale? an ad placitum? Quantum ad primum dicitur, quod oratio definitur ex eo, quod sit uox significatiua; ubi Arist. definit orationem, ut est quoddam simplicissimum, si accipiatur pro secunda intentione; non autem definit orationem, ut est prima notio, siue prima intentio: sic enim est quid compositū, & complexum.

c.de oratione.

Quantum ad secundum Plato. in dialogo illo, qui inscribitur Cratylus, de recta ratione loquēdi, uult quod oratio sit instrumentum significatiuum secundum naturam: sed Arist. oppositum tenet, quod oratio sit significatiua non tanquam instrumētum naturale, sed ad placitum, quoniam est secundū intentionem, & rationē intellectus nostri facta.

Plato in Cratylo.

c.de oratione.

Duodecima, an sub definitione orationis contineatur propositio hypotetica? uide Psellum, D. Thomam, Aspasium [referente Boetio, & Antonium Andreā, Aspasius dubitauit contra illam particulam [ut dictio] quoniam alicui competit definitio: nam hypotetica est oratio, & tamen partes eius significāt, ut orationes, ut puta. si Sol lucet sup terram, dies est. uel si sortes est homo, sortes est animal, & sic de multis.

c.de oratione.

c.de oratione.

Respondēt Ammonius Andreas, & Porphyrius, quod hic definitur oratio in communi, quæ conuenit omni orationi, tam simplici, quam compositæ. omni autem orationi conuenit, quod partes eius significent, ut dictio, quia ad dictiones stat ultima resolutio cuiuscunque orationis: non autem omni orationi cōuenit, quod eius partes significent, ut affirmatio, uel negatio, ut isti. homo currit, & aliis orationibus categoricis, & simplicibus. hanc opinionem dicimus etiam esse Alexandri, & Ammonii.

c.de oratione.

Tertiadecima, an ueritas & falsitas sint species enunciationis? uel qualitates? uel proprietates? uel formales rationes? uide Albertū magnum, & Suessanum. multa enim

c,de oratione.

c. de oratione.

enim asserunt: tamen cum Græcis expositoribus est tenendum, ꝙ oratio enunciatiua cũ definitur, uel sumit̃ respectu qualitatis, vel respectu subiecti si ꝓpositio, uel enũciatio sumatur ẜm qualitatem, non dr̃ uera, uel falsa, sed dr̃ affirmatio, uel negatio, quia affirmatio, vel negatio sunt qualitates. Si aũt accipiat̃ respectu subiecti, enunciatio est uera, uel falsa; dixit aũt Ari. ex arte, enũciationẽ esse ueram, uel falsam, propositionẽ uero, uel affirmatiuam, uel negatiuã, qm̃ affirmatio, & negatio sequuntur propositionẽ, ueritas, & falsitas enunciationẽ.

affirmatio, uel negatio, sũt qualitates.

Quartadecima, an sola enunciatio spectet ad logicum? Respondeo, ꝙ finis logicæ est cognoscere verum, uel falsum, quoniam inseruit animæ nostrę intellectiuæ, ergo sola enunciatio ꝑtinet ad dialecticum, & hoc est, qđ uoluit Alexander: cęteræ orationes prætermittũtur. causa est, qm̃ considera tio non pertinet ad logicũ, sed ad oratores, & poetas.

finis logicę qd sit.

Quintadecima, an habitus sit prior priuatione? Ad hoc dicendũ est, ꝙ habitus idcirco est prior priuatione, quia habitus definit priuationẽ, & non econtra, definitur à priuatione; nam capiamus illum habitum [uisio] & illam priuationem [cęcitas] cęcitas definitur a uisione, qm̃ dicimus, cęcitas est uisionis extinctio, non autẽ econtra, dicimus, uisio est cęcitatis positio: igitur habitus est prior priuatione. sic etiam nemo potest definire negationẽ nisi cognoscat affirmationem, affirmatio est prior negatione. nõ quidẽ genere, sed dignitate.

habitus definit priuationẽ, nõ ecõtra.

Sextadecima, an non existente subiecto, propositio possit esse uera? ut Cęsar est hõ, & animal? uide Scotum, & Antonium Andream, hi duo uiri asserunt, ꝙ hæc cõsequentia est necessaria, Cæsar currit, ergo hõ currit, ergo medium, uirtute cuius tenet, est necessarium, illud est, Cęsar est homo, ergo &c. necessitas cõsequentiæ probatur, quia aliqñ sequebatur, & nũc manet idẽ intellectus antecedentis, & cõsequentis, qui & tunc, & ex eorũ intellectu dependet cońtia, ergo & nũc sequit̃.

7. q. lib. phyer.

Præterea sequitur. Cæsar, est Cæsar, ergo Cæsar est homo. antecedens patet esse uerum, ergo & consequens; consequentia patet, quia consequens est de intellectu antecedentis.

1.poste. cont. 5. cap.5. 1.poste. cō.14.

Septimadecima, an definitio addita uerbo possit significare esse? uel nō esse? ui de Ari. Themistium 1.post. & Auerroē primo post. & in epithomate logico, ubi agit de diuisione, & compositione.

definitio nō affirmat, neq; negat.

Dico definitionem esse operationem intellectus, ꝙ neque affirmat, neq; negat. idest, est obiectum primę operationis intellectus, quæ simplicia apprehendit. si ergo accipiatur definitio, ut definitio, dico quòd non est de genere complexorū, & sic non significat uerum, uel falsum. Si autem accipiatur definitio, ut est in ꝓpositione, quoniam definitio interdum ingreditur ꝓpositionem, dico ꝙ potest significare secundam operationem intellectus, idest, affirmare, & negare.

Qūo definitio p̄t significare secundā operationē intellect⁹.

Octauodecimo, an uni affirmationi opponatē una negatio, ut dicit Arist.

Nam uidetur, ꝙ non tm̄ una negatio opponatur affirmatiuæ ꝓpositionis, sed etiam duæ, ut hic affirmatiuę, oīs homo est albus, opponitur hęc uniuersalis negatiua: nullus hō est albus, & ēt opponitur particularis negatiua, aliquis hō non est albus; ergo non una tantum negatio opponitur affirmationi.

Dico ergo, ꝙ possibile est, ut uni affirmatiuæ opponantur duæ negatiuę oppositæ, non autem contradictoriæ; Arist. autem cum dixit, ꝙ uni affirmationi, opponitur una negatio, locutus est de uera oppositione, idest, contradictoria.

Qūo uni affirmationi opponatur una negatio.

Nonodecima, an signū, uel determinatio poni possit in prædicato? uide Boetium, Ammonium, D.Thomam, & Antoniū Andreā, de oppositione contradictoria. Antonius Andreas inquit, ꝙ signum potest poni ex parte prædicati, qñ non impedit ueritatē ꝓpositionis, ubi distinguendum est de signo, ꝙ quoddam est uniuersale, quoddam particulare: & iterum. quodlibet horum: aut est affirmatiuū, aut negatiuū, de signo uniuersali negatiuo non est dubium, quin possit poni, qñ p̄dicatū in re remouet uniuersaliter à subiecto, ut omnis hō est nullus asinus. de signo particulaari, tam affirmatiuo, quàm negatiuo, dico etiā, ꝙ potest addi secundum, ꝙ prędicatum uniuersale, particulariter inest, uel nō inest subiecto: uerbigratia. oīs hō est aliquis hō, oīs

Vide istos de oppositione cōtradictoria.

homo

homo est nō aliquod albū, de signo autem uniuersali affirmatiuo idem dico, si p̄dicatum uniuersaliter inest subiecto; vn̄ hoc distinguendum est, de prædicato, quia uel est superius ad subiectū, uel æquale, uel inferius, aut minus. primo modo nunq̄ tale signum, uerè potest addi prædicato, sicut patet in exemplo philosophi, quia est falsa hæc. omnis hō est omne animal. Secundo autem modo, & tertio etiam potest poni signum in prædicato, si tamen non sit positum in subiecto. uerbigratia. homo est omnis homo: uel homo est omne risibile; ubi subiectum, & prædicatū sunt æqualia. similiter hæc est uera. animal est omnis hō; ubi prædicatū est in minus q̄ subiectum. Si aūt signum esset in subiecto, oēs istæ essent falsæ. omnis hō, est omnis hō, & omnis homo, est omne risibile, omne animal est omnis homo. patet ergo &c.

Vigesima, an disputare de futuris contingentibus sit problema logicum? uel metaphysicum? uide Ammonium.

de futuris cōtingentib.

Ad duos pertinet agere de futuris contingentibus, duo sunt, qui tenentur mētionē facere; Dicimus, scilicet, & dialecticus, sed diuerso modo: nam primus philosophus considerat futura contingentia, quatenus tollant liberum arbitrium: ad Dialecticum autem attinet, quatenus respicit materiā determinationis, & indeterminationis.

Vigesimaprima, an impossibile sit oīa esse necessaria, ut dicebant antiqui.

Respondet Aristot. q̄ est impossibile omnia esse necessaria, quia uidemus patere ad sensum, q̄ in nobis est principium futurorum, & ius, & facultas omnium rerum. idest, electio nostra, quæ eligit ea, quæ modo in actu, modo in potentia sūt, idest contingentia, ergo dantur contingentia, ergo non omnia necessaria.

uon dātur oīa necessaria.

Vigesimasecunda, an futura contingentia particularia sint determinatæ ueritatis? uel falsitatis? uide hic ample quæ adducit Aristo. Item specialem quæstionē Ammonij, nec non doctam illam disgressionem, Dom. Thomæ.

de futuris cōtingentib. Vide D. Thomā bene declarātē.

Nam si omnia contingētia essent futura necessaria, opus esset de merè casum, & fortunam, leges, consultationes; uir-

tutes morales, & liberũ arbitrium, ꝙ si hæc non sunt remouenda, ut sunt, dicendũ est, ꝙ futura contingentia sunt indeterminata, & ꝙ possunt indefinitè esse uera, uel falsa.

oẽs propositiones fiũt in tripli ci dñia.

Tamen sciendum est, ꝙ propositiones oẽs fiunt in triplici dñia temporis, uel pñsenti, uel præterito, uel futuro: propositiones quę sũt in tempore præterito, & pñsenti sunt determinatæ ueræ, uel falsæ, quoniam præteritũ iam fuit, nulli dubiũ, est quæ sunt. Item in tẽpore præsenti, sunt determinatè, qm̃ iam actu sunt: sed q̃ sunt ĩ futuro, sunt ĩdeterminatè, quoniam possunt esse uerę, uel falsę.

Vigesimatertia, an inter uerum, & falsum detur medium? Respondetur, quòd non; nam si daretur mediũ inter uerum, & falsum, sequeretur hoc absurdum, ꝙ cum affirmatio est falsa, negatio non esset uera; & cũ negatio est falsa, affirmatio non esset uera, sed hoc est absurdum: nam stante ueritate affirmationis, infertur falsitas negationis.

Finis. ex ędibus. D. Antonij.

EX SECVNDO LIbro peryhermenias.

PRima, an liber iste agat de his quæ faciunt ad cótinuationem enunciationis? uel de his quæ accidunt enunciationi? uide D. Thomam & Boetium. Lib. 2. lect.

Dicendum est, cum Do. Thoma. postquam philosophus in primo libro determinauit de enũciatione simpliciter considerata. Hic determinat de enunciatione secundum quòd diuersificatur per aliquid sibi additum.

Secũda, an infinitum verbum remaneat infinitũ in oratione? uide Auerroem in paraphrasi, Boetium in secunda æditione, Scotum, & Antonium Andream. 2. qõ. 2. lib.

Respondeo, & dico, ꝙ verbum infinitum positum in oratione, nõ differt à verbo purè negatiuo: probatur hoc per Boetium, qui dicit, ꝙ uerbum infinitum positum in oratione uim non retinet, sed est uerbum purè negatiuum; ait enim, quòd uerba infinita, tunc sunt infinita, cum sola sũt, cum autem alicui nomini iuncta sint, iam finita sunt.

Tertia, an nomen infinitum sit nomen? uide Dom. Tho-

lect.4.2. lib.

Thomam; dicit enim ipse, quòd sicut nomen infinitũ deficit à ratione nominis, ita deficit à ratione subiecti; nam Aristo. inquit, quòd nomen infinitum, ut non homo, non est nomē. Sed posset aliquis dicere, nomē est nomen infinitum, ergo est nomen.

Respondeo, quòd multa sunt uera in sensu composito, quæ nō sunt uera in sensu diuiso, ut, si quis dicat, Cicero est homo mortuus, ergo Cicero est homo, negatur consequens, quoniam hoc est falsum in sensu diuiso. non ualet hoc argumentum, quoniam est pugnantia in terminis; ista autem pugnantia cognoscitur definitione: nam si definiamus hominem, dicemus, hominem esse corpus animatum rationale. At mortuum erit corpus inanimatum irrationale.

Quõo sit pugnantia ĩ terminis.

Ita non homo est nomē infinitum, ergo est nomen; falsum est, quia pugnãt termini.

qõ. 3. huius 2. libri.

Quarta, an nomen infinitum ponat aliquid in re, ita quòd eius prædicatio dicat entitatem aliquam, de eo, de quo prædicatur? uide Ammonium, & Antoniũ Andream dicentem, quod nomen infinitum non ponit aliquid, ita quòd in suo intellectu essentiali includat aliquod ens secundũ naturam: includit tamen aliquid indeterminatũ ad ens reale, & ens intentionale. Sic enim dicendo. non homo; nam quicquid potest intelligi sub negatione hominis, potest dici non homo.

Quinta, an uerbum de præsenti, supponat pro nũc ꝙ iam instat? an pro quolibet nunc, quod potest instare? uide specialem quæstionem Antonij Andreæ dicētis, ꝙ uerbum de præsenti, copulat nunc sub tempore de præsenti discreto, ut scilicet, distinguuntur, à præterito, & futuro nunc, qđ commune est ad quodcunque presens. q. 4. huius libri

Sexta, an dialectica interrogatio petat unam partem contradictionis tantum? vel utranque; & si utranque, ergo nullum erit discrimen inter enunciationem, & dialecticam propositionem. uide Aegidium primo post. 1. post. cont. 5.

Respondet Aegidius Romanus dicens, ꝙ licet enunciatio, & dialectica accipiãt utramlibet partem, tñ differenter se habent, quia enunciatio accipit quãlibet partē si-

ſimul; dialectica uerò nõ accipit utranque ſimul, ſed poteſt accipere alteram partem indeterminatè.

Septima, an teneat argumentum à ſenſu diuiſo ad compoſitum? & à compoſito ad diuiſum? uide ſummuliſtas in tractatum de ſenſu diuiſo, ac compoſito.

Pro quo ſciendum eſt, ꝙ propoſitio eſſentialis in ſenſu diuiſo ualet ad ſenſum compoſitum, cum dico homo eſt animal, hõ eſt rationale, homo eſt mortale; iſta eſt propoſitio de ſenſu diuiſo, quoniam prædicatum animal ſeparatur à prædicato rationali; hæ igitur ſunt diuiſæ, & ſeiunctę, in his diuiſis ualet argumentum, ad compoſitas, & coniunctas: ualet enim, ergo homo eſt animal rationale, mortale, & hæc eſt propoſitio de ſenſu compoſito, quia coniungit illa prędicata, quę erant diſperſa, & efficitur una propoſitio compoſitam; ſed interdum non eſt uera propoſitio de ſenſu diuiſo, & propoſitio de ſenſu compoſito: nam formo hanc propoſitionem de ſenſu diuiſo. Cicero eſt bonus, & eſt Coriarius, non ualet ad hãc de ſenſu compoſito, ergo Cicero eſt bonus coriarius: nam poteſt eſſe, ut Cicerò ſit bonus quoad mores, nõ autem quo ad artem ipſam coriarij. patet quod in ſenſu diuiſo multa uerificantur, quę tamen non uerificantur in ſenſu compoſito, hoc autem fit, quia prędicationes non ſunt eſſentiales, ſed accidentales. Prędicatio debet eſſe eſſentiales.

Procedere uerò à ſenſu compoſito, ad diuiſum, hic modus interdum eſt uerus, interdum eſt falſus: uerus eſt cum dico. Ioannes eſt animal rationale, quę propoſitio eſt de ſenſu compoſito, ergo ualet propoſitio de ſenſu diuiſo, ergo Ioannes eſt animal, ergo Ioannes eſt rationale; ſequitur igitur a cõpoſitis ad diuiſa.

Sed iſta forma uidetur eſſe falſa in alio caſu, ut cum in ſenſu compoſito dico. Cicero eſt bonus orator, ergo in ſenſu diuiſo ualebit, igitur Cicero eſt bonus: iſta forma eſt falſa, quando poteſt eſſe, ut Cicero ſit bonus orator, ideſt, eccellens, & ſit non bonus bonitate morũ.

Cum igitur prędicationes in ſenſu compoſito habebunt iſtas duas regulas, prędicationem eſſentialem, & non negationem, tunc valebit ſemper argumentum a diuiſis, ad coniuncta. Regula qñ ualet a diuiſis ad coniuncta.

Octaua

de ꝓpositione modali. Octaua, an modalis propositio, & de in esse specifica ratione distinguantur? uide Antonium Andream dicentem, propositionem modalem distingui spē, a propositione de inesse, ꝓpterea ꝙ modalis illa esse dr̄, quæ habet modum, uel necessarium, uel impossibile, uel cō tingens, uel possibile: propositio autem de inesse nō habet nullum istorum modorum, & si habeat non habet ratione modi, & quo ad formam, sed quo ad materiam, in qua est ipsa propositio. Deinde probatur, quod distinguantur specie: nam magis differunt propositiones de inesse, & de modo, q̄ affirmatio, & negatio; Sed affirmatio, & negatio differūt specie, ut ostensum est in primo huius. maior probatur, quia magis differt propositio modalis a propositione de inesse, quàm una de inesse, ab alia de inesse, uel una modalis, ab alia modali; sed affirmatio, & negatio possunt ambæ esse de in esse, uel ambæ de modo, ergo &c.

opinio Ant. Andreę.

cap. 5.

Nona, an actus præcedat potentiam, uel potentia actum? uide hic Antonium Andream dicentem, actum præcedere potentiam simpliciter, siue ordine perfectionis, ut habet Arist. 9. meta. potentiaam uero tempore actum, siue ordine generationis; rectè ergo priores sunt propositiones de necessario omnibus aliis, cum id quod est de necessitate, sit semper secundum actum. 9. meta. cōt. 13.

Finis. ex ædibus. D. Antonij.

EX PRIMO LIBRO Priorum.

PRima, an liber iste sit resolutiuus eadem de causa, vt liber posteriorum? uide Græcos, Auerrorem, & Buranam. inquit enim Auer. in prologo magno cō men. lib. poster. quod ambo libri, scilicet, posteriorum, & priorum, eodem nomine inscribuntur, scilicet, resolutorij, cum in ambobus de demonstratione agatur: tamen resolutiua methodus, aliter in libris Priorum, & in libris Poster. habetur. in libris Priorum habetur nuda resolutio expers omni materiæ: resoluitur conclusio in nuda principia s̄m formam tantum.

In libris uero posteriorum, resoluuntur cõclusiones in sua principia in materia necessaria, ut si dixero. homo est risibilis, hæc conclusio resoluitur in sua principia necessaria hoc pacto. Omne animal rationale, mortale est risibile, homo est animal rationale mortale &c.

Secunda, an hic liber, & liber posteriorũ sint vnus, uel diuersi? uide hic Alexandrum, Philoponũ, & Auerroem in paraphrasi. inquit Auerr. ꝙ liber priorum, & post. sunt unus liber. & primo ex unitate prohęmij in primo priorum, vbi ponitur prohęmium commune ambob. libris, scilicet, post. & priorum.

Secũdo ex unitate in scriptionis: nam ambo libri eodem nomine inscribuntur, scilicet, resolutorij.

Tertio ex unitate subiecti: in ambobus enim de demonstratione agitur, licet diuersis modis, ueluti nos docuit Auerroes, in ꝓlogo magno commen.

Quarto ex unitate epilogi: ambobus siquidem libris, unum duntaxat assignauit epilogum ipse Arist. ut patet secundo post. concludimus ergo quod liber post. sit unus unitate totali, cum libro priorum, ut dicit Alexander, nõ unus vnitate speciali.

2. poste. cõt. 100. & c. 26.

Tertia, an sint idem demonstratio, & demonstratiua scientia, ut uoluit Aristotel. an sint diuersa, ut uoluit Philoponus, & Burana.

1. priorũ c. 1.

Respondetur, quod demonstratio, & demonstratiua scientia. sunt idem subiecto, & differunt ratione, & habitu. demonstratio est habitus intellectus. Scientia uero est effectus, qui ex habitu fluit; Vnde solemus dicere, quod demonstratio est ueluti planta, scientia uero demonstratiua sicuti fructus, & propterea distinguntur hæc duo, sicuti fructus, & planta.

1. priorũ. c. 1.

Sed diceret aliquis. cur Aristotel. dixerit hæc ambo idem esse? Respondemus, ita id esse intelligendum, quod idem est scire demonstrationem, & habere scientiam demonstratiuam, non tamen, quod idem sit demonstratio, & scientia demonstratiua.

Vid Buranã 1. lib. priorũ. c. 1.

Quarta, an syllogismus sit ratio? uel oratio?

Respondetur ex sententia Buranę, ꝙ ratio, non oratio pro genere syllogismi ponenda sit, contra omniũ alio-

Vide 1. priorũ cap. 1.

aliorum opinionem, rationibus optimis înixa, confirmat enim suam opinionē, ex Seuerino Boetio, & Alberto magno, ut diu9 testatī Seuerinus lib. de topicis differentijs secundo, quòd argumentatio est proximū genus syllogismi, & nō oratio: vnde D. Albertus dicit in topica Arist. quod oratio non sit proximū genus syllogismi. superest igitur, secundum opinionem Buranæ non oratio, sed ratio lectitandū esse. Secus est ſm aliorum placitum, uide pro hoc suas rationes.

6. topic

Quinta, an Dialecticus totam contradictionem interroget? uel potius partē?

Dicimus, quod actu Dialecticus alteram contradictionis partem tm̄ interrogat, potētia verò totū, & sic dissoluitur. illa ambiguitas, cur Ari. in lib. de interprçtatione alteram contradictionis partem Dialecticam innis partem Dialecticam interrogare dixerit: nunc autē in primo priorum totam cō tradictionem.

1. priorū. c. 7.

Sexta, an in toto eē sit idē cum dicto de oī? uide Philoponum, & Alexandrum dicentes, qđ in toto esse, & de omni dici, idē quoad significationem sunt, differūt aūt inquit Philoponus, sola habitudine. si enim à subiecto incipientes in prædicatum terminemus in toto dř, sin autem à prædicato in subiectum de omni.

2. priorū. c. 7.

Septima an prius agere debeamus de syllogismo? q̄ de Demonstratione ob hāc causam, quia communior est? vide Auerr. in prohæmio magni com. 1. phys. & in com. 57.

Est autē cōmētatoris authoritas in ꝓhçmio 1. post. qui affert causam, cur liber priorum præcedat librum post. & inquit, quod cā est, quia liber priorum agit de syllogismo in cōi, alij uerò libri de syllogismo in particulari materia; cōmuniora enim præcedunt particularia, ergo cōmunia sunt nobis notiora particularibus. Sed quid pluribus? testis est ipsemet Ari. exprçsse 1. priorum, ubi affert causam, cur agat prius de syllogismo, q̄ de demonstratione. cā inqt. hæc est, qa syllogismus est vniuersalior demr̄atiōe, ois enim demonstratio syllogismus est, non è contra. ergo uult qđ uřia sint nobis notiora. quare patet qđ Arist. alibi pluribus in locis uelit quodd vniuersalia sint nobis notiora.

1. priorū. c. 2.

Octaua, qua causa figuram

ram primam primo loco Arist statuerit?

Respódeo, quod omnes syllogismi qui in hac figura fiunt, pfecti sunt, qui uero in aliis, perfecti omnis, & dignitatis itaque ordine, nõ in merito hæc prima figura obtinuit locum.

1.post. cót. 31. Nona, an prima figura sit oĩum perfectissima? uide auream digressionem philoponi, & Arist. nam prima figura, inquit phylosophus, põt syllogizare omne quæsitum: nã demonstrat conclusionẽ uniuersalem affirmatiuam, conclusionẽ uniuersalem negatiuam, conclusionem particularem affirmatiuam, conclusionẽ particularẽ negatiuam, & hæc ita est perfecta, ut ad hanc figuram primam, reliquæ oẽs habeant reduci, quomõ autem reducantur. uide in lib. priorum. Buranam.

lib. priorũ. c. 5. Decima, an detur quarta figura Galeni? uide specialem digressionem Auerrois. Galenus[ut dicit Auerroes]quartam addebat figuram, in qua medius terminus in maiori prædicaretur, & in minori sub iiceretur quæ fit hoc modo.

ca. 7. 1. priorũ.

Omnis homo ẽ animal.
Omne animal corpus.
Aliquod corpus homo.

Hanc, Auerroes loco adducto ista ratione confuta quia idem respectu eiusdẽt esset subiectum, & prædicatum, quod summũ est incõueniens probatur, nam corpus in p̃missis cum de animali, & animal de homine p̃dicatur, ergo etiam corpus de homine prædicatur. in conclusione homo de corpore prædicatur, & in pręmissis corpus de homine, ergo idem respectu eiusdẽ sunt subiectum, & prædicatum. vide Auerroẽ ibidem.

Vndecima ex maiori de necessario, & ex minori de in esse, sequatur propositio de necessario? uel de in eẽ? Quod sequatur necessaria, est Arist. in hoc libro, & p eo sunt rationes Alexandri, qđ nõ sit necessaria, est Theophrastus, & Eudemus, [referente, & Alexãdro, & Philopono.] concordiam uide uno modo apud Auerroem in speciali quæ sito, & etiã apud philoponum, & alio modo apud Buranam.

Duodecima,

Duodecima, An propositio de in esse, sit genus modalium, vt patet in sequenti figura?

Animal.
ratonale. irrationale.
Homo. Leo.

De in esse.
necessarię. contingentes.
necessaria. contingens.

Quam opinionem Theophrastus defendit, an potius sit in tot illa genera diuidenda, vt voluit Auer. an sit illa quæ actu est, & potest non esse, vt voluit Alex. quam opinionem, sequens figura indicat.

QVOD est.

vel semper. vel nunquam. vel aliquando sic, vel aliquando non.

ab his sit necessaria.

ab his sit impossibilis.

vel actu non est & pôt esse.

ab his sit possibilis. siue contingens.

vel actu est, & potest non esse. ab his sit de inesse.

EX LIBRO PRIMO Posteriorum.

PRima, an subiectum in tota logica sit demonstratio? uide Philoponum, & Auerroem in prohæmio libri post. an sit syllogismus? uide Scotum. uel, an sit secū da notio? uide Boetiū, & Porphyrium dicentem. nihil igitur superfluum, neq; minus continet generis dicta descriptio notionis; ubi, adnotat Boetius, quod definitur genus non in esse reali, sed intelligibili, quia secundę notiones sunt subiectum in logica.

3.q. vlīu

c. đ gñe.

Dicendum est, quod si loquamur de subiecto finali, & principali, non uero adęquato, quia demonstratio, non æqualiter est subiectū proportionatum omnibus partibus scientiæ, demōstratio est subiectum in tota logica.

Si uero de subiecto adæquato loquamur, est syllogismus, quia est subiectum æqualiter proportionatum toti scientiæ: nam prædicatur de quacunque parte, aut particula logicæ, uel rectè, uel denominatiuè.

Si de subto materiali, transcendenti, & prędicationis, quod tamen non facit unitatem scientiæ, est secunda notio.

vide D. Mauri-- 3.q. vniu.

Secunda an intētio Ari. in ꝓhęmio primi libri post. sit agere de præcognitis, ut uult Philoponus? an remouet impedimenta, quæ videbantur destruere ipsum scire, ut Themistius, & Auerroes dicunt, in prohæmio primi lib. post.

in pfatione 1. li. post.

1. post: cap. 1.

Dicendum est, Aristo. remouere difficultates, quæ à Sophistis adducebantur cōtra ipsum scire: unde, remouendo has difficultates, ꝓbauit etiam quodammodo demonstrationem esse.

Hic uero non agit de prę cognitis, nisi ęnigmaticè, sed præstantius, & copiosius agitur in 24. & 25. contextibus, huius libri post.

Tertia, omnis doctrina, & omnis disciplina &cæt. an potius sit legendum intellectiua, ut uoluit Scotus, & Balduinus? aut potius discursiua, uel cogitatiua, ut Auerr. in prohęmio post. & Themistius in secundo libro de reminiscentia.

1. q. p̄dicamen.

cōm. 14.

Ad hoc respondeo, quod omnes scientiæ dici possunt intellectiuæ, quia speculantur intellectu, & pari ratione logica ipsa poterit dici intellectiua: sed nomē magis proprium logicę, erit

ſcientia diſcurſiua, vt bene Linconiēſis, & Appolinaris declarant dicentes, qđ debet poni diſcurſiua, propter ipſa prima principia, quorum notitia non habeť per diſcurſum.

Quarta, an ꝓpoſitio iſta vniuerſalis. Oīs doctrina, & omnis diſciplina &c. uerificetur de demonſtrationem? uel definitione, ut uoluit Alpharabius, & Balduinus in prologo poſter? uel non uerificetur de definitione, ut eſt Auerrois ſententia in prologo poſter? inq̄t enim, quod ly, intellectiua, exponitur, ideſt, diſcurſiua, & ſumiť etiam ꝓ rócinatione, quę neceſſario exigit diſcurſum, ſed definitio non habetur per diſcurſum.

Reſpódeo quod ſub iſta propoſitione uninerſali, nó compræhenditur definitio, cum nullum Ariſto. habeat uerbum de definitione, ſed tantum uerificat hanc propoſitionem in quatuor co- 1. meta. cõte. 18. gnitionib. diſcurſiuis. hoc eſt, quę fiunt per diſcurſum, licet Auerroes expreſſè dicat, quod omnis doctrina, tam definitiua, quam demonſtratiua ex prę exiſtenti fit cognitione, ut dictũ eſt in analiticis. Dico Auerroē uoluiſſe hanc propoſitionē præſſius hic, fuſius uero in primo met. eſſe audiendam.

Quinta, an de dignitate præcognoſcatur quia eſt; vide Scotum, & Auerroem in prologo poſt. an prę cognoſcatur etiam quid nominis, ut Themiſtius, & complures ex Latinis affirmant? nec non, & ipſe Ariſt. in primo poſt. ait, loquens de dignitatibus, & principijs, hæc eſſe præcognita, non ſolum in intelligendo, & in cognoſcēdo quod ſunt, ex quibus cõſtat de principijs prę cognoſci quid, & quia? q. 5. 1. poſt: 1. poſt. cap. 2. 1. poſt: cõte. 5.

Reſpondeo ex ſententia Latinorum dicētium, illud quid, quod de dignitatibus habetur, non eſſe illarum, uti dignitates ſunt, & complexa, cum complexũ nó definiatur; eſt itaque quid partium, hoc eſt ſubiecti, & prædicati, ex quibus conſtat dignitas. ut uerbi gratia; qui cognoſcit totum eſſe maius ſua parte; cognoſcit, prius, quid totum, & quid ſit pars. 7. meta. cõt. 19.

Sexta, an de paſſione præcognoſcatur ſolum q̄d nominis? uide Scotũ, & Themiſtium, an quid rei; uide Thomiſtas, et Auerroem dicentem, quęſita Geometrię quid nominis, & quid rei definiri. qõ. 6. 1. poſt: 1. poſt c. 2.

Reſpo-

Respondeo, quod de passione, præcognoscimus q d nominis tantum; exceptis mathematicis, in quibus definitio nominis, est definitio rei, quoniam entia mathematica non considerant nisi formalem causam.

Septima, an de subto supponatur quia, & quid? per quid intelligo definitionem an intelligenda sit definitio rei? uel nominis, cum Themistio? uel rei cum Thoma de Vio dicente, ꝙ in demonstratione simpliciter debet præcognosci quid rei de subiecto? & causam assignat, quia in tali demonstratione, medium est definitio subiecti, quam oportet præcognoscere. in demonstratione uero à posteriori, medium est quid nominis, q a ibi medium non est definitio rei, quam oportet præcognoscere.

1. post. ca. 2.

Responsio sit ipsius Themistii dicentis; subiectū artis, debet præcognosci quo ad q d nominis: nam præcognitio quid subiecti, est p̄cognitio quid nominis, & nō quid rei. sic concludit Ari. s. in textu, & Auerroes. i cōm. media dixit, definitionē q d noīs, esse p̄cognitionē de subiecto, q a est facilis, & uulgarib. notissima; cuiusmodi non est definitio quid rei.

1. post. cap. 2.

1. post: cōte. 2.

Ad rationem Thomę de Vio, respōdeo, putat enim, quod Ari. agat de sbto, passione, & dignitate, in demōstratione, tn̄ Ari. non agit in prohęmio 1. lib. post. de subiectis, q̄sitis, atq; principijs, ut requirunt in demonstratione: & rō est, q a adhuc nō est inuēta demōstratio; adhuc nō est definitū scire: quaꝛ nō est dicendū, ꝙ Ari. agat in hoc prohęmio de p̄cognitis in demōstratione, ut ēt uoluit Ioannes Grammaticus: & hanc opinionē materiā dicimus esse ipsius Themistij.

Octaua, an cognitio sēsitiua fiat sine medio, uel sine discursu, ut uoluit Themistius? uł discursū: ut Ari. ubi ait, ꝙ talis in sertio particularis sub vłi, fit discursus? nā habeo hanc ꝑpositionē, in q t illæ, q đ oīs Triangulus hēt tres, figura ista descripta in semicirculo est triangulus, ergo ista figura descripta in semicirculo habet tres. patet, q đ ista cognitio sensitiua nō fit sine medio, immo est discursiua. 1. post: cōte. 3.

Respondeo cū Auerroe, in fine cōm. ꝙ ipsū singulare bifariā p̄t cōsiderari: uno mō, quo ad eē, seu existētiā eius, alio mō, quo ad p̄dicatum

tum eius: si primo mō, tunc cognoscitur tm̄ sēsu, & nō ex aliqua p̄uia notiōe: si secūdo mō, cognoscit̄ ex p̄uia notiōe sui vl̄is. exēplū, ꝙ sortes sit, sensu cognoscit̄, sed qđ sit risibilis, cognoscit rōne sui vl̄is, q̄ est, ꝙ oīs hō est risibilis, & sic ex p̄uia notione sui vl̄is, cognoscit̄ qđ sortes sit risibilis. similiter dixit Arist. in exēplo suo, de hoc triangulum, & ꝙ sit, & habeat tres.

Nona, an maiore, & minore simul cognitis, necesse sit, simul tempore cognoscere conclusionē? uide Scotū.

1. post. q. 8. Pro cuius solutione dico, ꝙ maior, & minor, duobus modis possūt cognosci, uno mō diuisim, in quantū sunt q̄dā enunciationes, & non ſm qđ disponūtur in mō, & in figura, & sic dico, ꝙ bene possunt cognosci, nō cognita cōclusione. Alio mō, pn̄t cognosci ut sunt dispositæ in modo, & in figura, & hoc duob. modis: uno modo, cognitione apprehēsiua, & sic dico, qđ nō est incōueniēs, p̄missas sic cognoscere, non cognita cōclusiōe. Alio mō pn̄t cognosci cognitione adhęsiua, & sic dico, qđ maiore, & minore sic cognitis, cū cognitione bonitatis cōsequētiæ, simul tēpore cognoscit̄ cōclusio, dūmodo itellectus aduertat circa cōclusionē, & non sit in dispo t⁹, neq; uolūtas eū diuertat. vide parisiēses.

Decima, an scia q̄ definit̄ ab Ari. sit scia ꝑpriè dicta, q̄ sit p cām essendi, & cognoscendi, ut uult Auerroes, an scia hic definita, cōperat ētđ mr̄atiōi qa, ut uolūt latini? 1. post. cōte. 5.

Rn̄deo, qđ demr̄atio qa fit tm̄ per causā illationis, & consequentiæ, q̄ non est uera causa; iō Themistius, & Auerroes, in hoc cōueniūt, ꝙ Ari. hic, nō definiat scire, qđ fiat p demonstrationem qa, imo Ari. loquitur de cā rei, & non illationis. 1. post cap. 4.

Vndecima, An scire sit vl̄ius demōstratione, ut uoluit Philoponus, uel cōuertatur cum ea, cū scire, & demōstratione tantū differāt, realiter autem sint idem? 1. post. cōm. 5. 1. post. cap. 4.

Rn̄deo utrūq; esse uerū: nā Themistius inq̄t, qđ scire duob. modis sumitur, latius, & cōmuniter; prę ssius, & ꝑpriè scire p cognitiōe cōmuniter dicta, sic est vl̄ius demr̄atione: sic uerò ꝑpriè, quatenus est cognitio ꝑpria cōclusionis demr̄atæ, sic scire est idem realiter cum demōstratione. ex hac distinctiōe possumus soluere cōtradictionem in Philopono. 1. post. cōte. 5

Balduinus arguit contra Philo-

Philoponum, qđ scire non sit idē cū demonstratione. inqt.n.hāc expositionē falsū eē, qa scire ē effectus demr̄ationis, & effectus distinguit à causa: qūo igit̄ sumi potest scire per demonstrationem, & quod scire sit cōmunius? Respondeo pro Philopono, quod utraque opinio potest sustineri, & defendi, & quod scire sit esfectus demonstrationis, & quod scire sit communius, quatenus scire cum effectu demonstrationis, dico quòd præcedit ipsam demonstrationem uia doctrinę, quoniā effectus sunt nobis notiores. quatenus uero scire est uniuersalius, præcedit illam ordine doctrinę, nam com
1. post. munia pręcedunt propria,
cōtex. 5. ordine doctrinę, & quod effectus cum sint notiores, p cedunt causas uia doctrinę.

1. post: Secunda, an uerum sit, ꝙ
q 2. demonstratio faciat scire, ut uoluit Arist. an sit munus intellectus agētis, aut uoluit Scotus? inquit enim, qđ principale agens est intellectus intrinsecus respectu acquisitionis scientiæ, mediante suo lumine.

Respondeo ex sententia Arist. quod scientia fit ab intellectu, tanquam causa efficiente. fit etiam a demonstratione, tanquam a causa instrumentaria, sine qua nō potest haberi sciētia. quam causam instrumentariam uocāt Latini causam sine qua non: efficientem uero principium unde motus.

Sed dubium est, cur Ari. hic non egit de intellectu agēte? nam si intēdit agere de scientia, quæ fit ab intellectu, ut a causa efficiente, & a demōstratione, ut à cau 3. li. de
sa organica; consonum etiā anima.
uidebatur, ut aliquid diceret de intellectu, qui est cā efficiens demonstrationis.

Respondeo quod Arist. noluit transcendere limites logicos, considerare causam 1. phys.
efficientem demonstratiuę cōte. 4.
scientiæ, non pertinet ad logicum, sed ad animasticum. 1. post:

Tertia, an uniuersalia cōte. 5.
sint notiora nobis ipsis singularibus, ut est sententia Ari. & Auerrois, dicentium, quod ex uniuersalib. ad singularia procedere oportet? an singularia sint notiora nobis ipsis uniuersalibus? 1. phys.
ut uoluit Aristo. Vbi ait. di- cōte. 4.
co autem ad nos quidē prio 1. post.
ra, & notiora, propinquiora cōte. 5.
sensui, sicut singularia.

Respondeo ex sententia Auerrois, ꝙ nulla ē cōtradictio, in primo phys. & primo post. in dictis Aristo. nā

in primo Phys. loquitur Aristo. de vniuersali in prædicando; in primo vero Post. loquitur de vniuersali posteriori stico, quod habet tres conditiones, scilicet, de omni, per se, & secundum quod ipsum, idest, conuertibiliter.

1.Post. cõtex.5. An semper propter quod vnumquodque tale, & illud magis est, huiusmodi propositio Arist. verificetur in omni genere causæ, quatuor cõditionibus obseruatis, ex sẽtentia scotistarum?

Prima conditio, quod sit dispositio suscipiens magis & minus.

Secunda conditio est, quod talis dispositio formaliter denominet causam, & causatum.

Tertia conditio est, quod talis dispositio competat causato propter causam.

Vid Scotũ 12.q. 1.Post. Quarta conditio est, quod sit intelligenda in causis vniuocis, & per se, & non in causis per accidens, & æquiuocis. vide Scotum, & Zimaram, Theore. 57. qui quidẽ determinauit esse ueram in quolibet genere causarum, & in causis vniuocis, vt uult Scotus, nã analogia stat cũ vniuocatione. Quicquid dicat Petrus Pomponatius, quod hæc regula erat falsa, & propterea erat prorsus reiicienda. assignabat cãm, quia hęc regula patitur tot instãtias, & contradictiones, vt nullo modo sustineri possit; deinde indiget infinitis limitationibus.

Dico negando Pomponatij assumptum: nam ista regula quatuor exposcit limitationes, vt vidistis.

An principia sint magis nota quam conclusiones, vide Scotum dicentem, quod loquẽdo de scientia propriè dicta, & etiam de scientia magis propriè dicta, quæ sciẽtia est appręhensio veritatis necessariorum, secundũ hanc sciẽtiam, principia sunt magis scita, quam conclusiones. 13.q.1. Post.

Sed an principia maximè sciantur. inquit Scotus quod loquendo de scientia maximè proprie, non sciuntur principia prima, quia causam non habent; dicuntur enim ipsa principia maxime sciri, quia appręhenduntur ab intellectu, sine vllo discursu, qui primus intellectus est omnib. aliis habitibus intellectiuis nobilissimus: illud ergo maxime sciri dicit, quod acquiritur per intellectum, non tamen scitur per demonstrationem; vnde non est dicendum principiorum esse sciẽtiam. quia scientia est habitus per demonstrationẽ ac- quæst.x. 1.Post.

quisitus, sed erit scientia per habitum intellectus.

1.Post. cōtex.5. 1.Poste. c.5. An definitio non dicat esse, vel non esse, vt asserit Aristot. an dicat esse, vel nō esse, vt dicit Themistius.

Ideo quicquid alii dicāt, ad hāc dubitationem, a Themistio in medio adductam, & ab ipso non solutam, duobus modis respondetur ab Auerroe in commento, quomodo definitio sit positio quædam.

Prima igitur responsio Auerrois talis est, ꝙ definitio est similis positioni, secundum vnam conditionē, quia est indemonstrabilis, sicuti ipsa positio; dissimilis verò secundum alteram cōditionem, quia positio dicit esse, uel non esse, ipsa verò definitio est sine hoc: & sic vult dicere Auerroes, quòd cum ipsa definitio tantum conueniat secundum vnam partem cum ipsa positione, ideo dicitur positio per accidens, idest, per partem: & sic possit dici ad rationem Themistij, definitio est positio, positio dicit esse, uel nō esse, ergo definitio dicit esse, vel non esse, dicendum est, (ut dicit hic Auerr.) ꝙ definitio non est positio per se, sed per accidēs est positio quædam.

Secunda responsio Auerrois est, quòd definitio est positio quædam, idest, definitio est expositio significationis nominum: nam definitio definitum. 1.Poste. com.5.

An Arist. neget posse dari circulum in demōstratione simpliciter, cū sint duo syllogismi, quorum alter fiat per causam simpliciter, & alter etiam fiat per eandem causam reciproce.

Dico, ꝙ hic circulus negatur ab Arist. tamen non negat Arist. ꝙ detur demonstratio circularis, & reciproca, mutata causa: pōt enim utique dari, dummodo mutetur genus causæ: ut cum ex fumo infero ignem, & econtra, talis processus dari potest, quoniam non fit per idem genus causæ, sed mutata causa, & tunc non dicitur circulus, sed dicitur regressus, quia non est per idem genus causæ. testatur hoc Arist. primo Post. & in secundo Post. Item secundo Phys. nec nō in secūdo Priorum: & in prædicamentis cap. de qualitate. licet Auicenna concedat definiri circulus relatiua uicissim, sed Auerroes in paraphrasi 7. Met. negat hunc esse circulum, quoniam non concedit vnum relatiuorum esse cau- 1.Poste. contex. 30. 2.Poste. contex. 15. 2. Phys. contex. 3c. 2.Prior. x.5.6. & 7.

causam alterius, & econtra.

2. Physi. contex. 30. Sed uidetur oppositum; nam in secundo Phys. habetur, quod materia, & forma sunt sibi inuicem causæ, & sunt relatiua, ergo unum relatiuorũ est causa alterius. Respondetur quod materia, & forma sunt sibi inuicem causæ, non vt sunt relatiua, sed ut sunt substãtiæ, idest, nõ formaliter, sed fundamentaliter.

An sint ponendi solum quatuor modi dicendi per se cum Arist. an detur quintus modus cum Themistio?

1. Poste. cap. 10. nam addidit alium modum per se, quando dicimus, superficies est colorata, ista nu est propositio per se, quia superficies non recipit colorem mediante alio, immo si dicimus, corpus est coloratum, hæc propositio est per accidens, quia corpus recipit colorem mediãte superficie, uel ergo dicẽdum est, ꝙ Arist. sit diminutus, uel superfluus es.

Respondendum est, ꝙ sufficit Arist. distinguere ipsum per se, quod est æquiuocum, & accipere membra pertinentia ad propositum: & non posuit alios modos, quia non erant de necessitate, sed plenioris, & uberioris diuisionis gratia: quare Arist. distinguens hoc nomen æquiuocum per se, in suas significationes, enumerat tertium, & quartum modum, qui tamen licet nõ sint necessarij ad demonstrationem simpliciter, sunt tamen utiles ad alias species: non fuit igitur superfluus, neque diminutus Arist. Nec Themistius errauit; nã non ponit istum quintum modum, vt necessarium, sed solum amplificandi, exornandique causa.

An homo, & homo, reducatur ad tertium modũ dicendi per se, vt uoluit D. Thomas? vide ibi.

An homo, secundum se, sit homo, ut uoluit Arist.

5. Meth. contex. 23. Respondeo, ꝙ ista propositio homo est homo, reducitur ad tertium modũ; cũ enim dico, homo est homo, non intelligo illam propositionem, in qua idem de se ipso affertur, sed intelligo existentiam hominis; istud enim denotat habitudinem ad indiuidua, quia quid est Callias, nisi homo?

Ad illam authoritatem Arist. dicentis, homo secundum se est homo, dico, ꝙ homo non est Asinus; non sumitur igitur per se, & per accidens, ut sunt notæ determinantes inhærentiam in

subiecto, vt in li. post. sed ut dicunt aliqui, primo, & secũdo loco, tale, aut tale esse.

1.Post. contex. 17. An sublata re scita, vt asserit Arist. tollatur scientia? cũ rosa nunc non sit, neque ecclypsis, tamẽ de utraq; seruatur scientia?

Respondeo ex sententia Scotistarum, φ spẽs rosæ habet duplex esse; esse essentiæ, & esse existentiæ; esse existẽtiæ, est habere esse in actu particulari: esse essentiæ, est habere esse secundum suam formam vniuersalem, vt socrates habet esse existentiæ, quia actu est; habet etiam esse essentiæ, vt sit homo, vt sit animal, vt sit rationalis, qđ esse essentiæ, nihil aliud est, quàm habere prædicationẽ primi modi dicendi per se, idest, habere esse per genus, & differentiam, vel per integram definitionem. licet ergo rosa non habeat esse existentiæ vt actu sit, habet tamen esse essentiæ, quia habet esse in suis causis, nẽpe, in planta.

uide parisiẽses. Cum ergo dicitur, rosa non est, & tamen scientia est. Respondeas quòd scientia est de illa re quæ habet esse essentiæ, id circo de rosa scientia est: nam essentia requiritur ad scientiam, nõ existentia particularis.

Ita dicẽdum est de ecclypsi, quod scientia de ecclypsi lunæ non habetur de existentia, sed de essentia illius, quæ essentia teste Arist. est terræ interpositio. 1.Post. contex. 22.

An demonstratio constet ex necessarijs? an ex accidentibus, cum demonstratio fiat ex propositionibus quæ sunt in secundo modo dicẽdi per se, quæ sunt accidentales? accidentia autem non sunt necessaria, immo dicũtur accidẽtia, quia subiecto adueniunt extrinsecus; non enim sunt partes subiecti, vt albedo, licet semper insit niui, non tamen est pars niuis: si ergo demõstratio fiat ex accidentibus, & accidentia non sunt per se, nec necessaria, ergo demonstratio non constat ex necessarijs. 1.Post. contex. 15. 1.Post. contex. 15.

Respondeo ex Arist. sententia, quòd accidens sumi potest duobus modis. uno modo vt est accidens per se, alio modo vt non est accidẽs per se. accidẽs perse est illud, quod fuit definitum ab Arist. quòd est in secundo modo dicendi per se, qđ accidens per se in secundo modo definitur à suo subiecto, accidens uero non per se quod est separabile, uel inseparabile commune, vt albedo in niue, & nigredo in 1.Post. cõtex. 1.

coruo;

coruo: accidens separabile comune, vt est, dormire, legere, studere in homine.

Dico igitur ad difficultatem, quòd de his accidentibus quæ non sunt in secundo modo dicendi per se, nō datur scientia demonstratiua, sed de his accidentibus quæ reducuntur ad secundum modum dicendi per se, est scientia demonstratiua, quia ista accidentia nō possunt à subiecto separari.

An nullum accidens sit separabilē à subiecto, vt asserit Aristo. & Porphyrius, quòd accidens est, quod neque genus est, neque species, neque differentia, neque proprium, sed semper est in subiecto subsistens? An detur aliquod accidens separabile a subiecto? Respondeo, quòd aliud est cōsiderare accidēs secundum substātiam materialē, aliud secundum essentiam formalem. primo enim modo, omne accidens est inseparabile à substantia, secundo autem modo potest accidens separari per intellectum concipiendo illud tantum secundum esse suum formale, vt albedo est separabilis, & perse secundum suum esse formale, quia intellectus potest concipere per se extra substantiam, cōcipiens, quod albedo sit color disgregatiuus uisus.

7. met. cōtex. 4. cap. de acciden te.

An de corruptibilibus sit demonstratio? an de vniuersalibus sit demonstratio? vel de his quæ separata sunt?

1. Post. contex. 21.

Si quispiam diceret. Ecclypsis lunæ, uel tonitruum in nube non est res necessaria, atque perpetua, immo contingens, ergo de ecclypsi lunę, & de tonitruo ī nube non erit de modo.

Respondit Arist. huic difficultati dicens, quòd ecclypsis lunæ bifariam considerari potest. Vno modo, in suo particulari, vt hac hora, vel alia hora: vel consideratur quatenus habet essentiā in suis causis. Stante hac destinctione, dico, quòd lunæ defectus, quatenus habet existentiam particularem, & sæpe fit, non potest sci ri per demonstrationem: sed si consideretur ecclypsis lunæ, vt habet existentiam in suis causis, idest, in abstructione terræ inter Solem, & Lunam; tunc non sæpe, sed semper est; nōn est contingens, sed est necessario: & ita comparata eclypsis Lunæ ad suas causas, potest sciri per demonstrationem.

An sit difficile, & arduū

distinguere principia propria a communibus?

Respondeo, ꝙ tres sunt causæ huius difficultatis.

Prima est, quæ sumitur ex commentatore, qui solitus est reprehendere Auicennam, quòd propter ignorantiam, & imperitiam dialecticæ, sæpissime sumat sermones communes, & ꝓbabiles, pro demõstratiuis, quia credit ipse ꝙ propositiones communes sint demonstratiuæ; causa igitur cur difficillimum sit inuenire principia propria, est malus usus.

Secũda causa est, quia intellectus difficilius apprehẽdit ea, quæ per naturam sũt occulta, q̃ illa quæ per naturam non sunt occulta, cum ergo commune non licet sit notum, proprium uero naturaliter ignotum, hinc est ꝙ principia propria difficilius apprehenduntur ꝙ cõmunia. patet hoc ex sententia Aristo. ubi dicebat, vnde ab uniuersalibus in singularia oportet procedere. 1. phys. cótex. 4.

Tertia causa est, quia illa quæ sunt magis communia, sunt magis sensibilia; propria uero minus sensibilia.

An Dialecticus habeat certum subiectum circa quòd uersetur? an Metaphysicus habeat certum, & determinatum subiectum?

Responsio sit ipsius Aristote. dicentis, metaphysicum habere determinatum subiectum, logicum uerò minime. 1. Post. contex. 27.

Sed contra dubitabitur. nam videtur quòd dialecticus considerer ens rationis, ut colligitur ex Aristo. quo loco inquit Aristo. quòd circa idem uersatur dialecticus, & metaphysicus. præterea in logica facultate, subiectũ est syllogismus, ut uoluit Scotus, quarè patet, quòd datur certum subiectum in Dialectica. 4. meta. cótex. 1. & 2. 3. q. uniuersaliũ

Soluitur hæc dubitatio ex mente Scoti distinguendo; nam Dialecticus est duplex, docens, & utens; dialecticus docens, est qui instituit præcepta artis dialecticæ; dialecticus utens, est qui disputat in vtranque partem de quibuscunque rebus disputatiuis. Dialecticus, idest, topicus, adhuc bifariam consideratur, uel ut docens artem, & ita habet determinatum subiectum, quod quidem est syllogismus, vel ut utens, & ut disputat de uno quoque ꝓblemate

blemate probabiliter, & iste dialecticus caret certo subiecto, quia cogitur illud mendicari interrogando,

An Dialectica distinguatur à scientia demonstratiua, quia Dialectica interrogat, demonstratiua scientia nō interrogat. an quælibet scientia habeat suas proprias interrogationes, vt asserit Aristoteles?

1. Post. contex. 27. Respondeo quòd demōstratiuus non interrogat, Dialecticus uerò interrogat. quando uerò dicitur, quòd in qualibet scientia speculatiua erunt propriæ interrogationes, soluitur hæc difficultas: nam interrogatio per quam distinguitur Dialecticus à Demonstratiuo, non est illa interrogatio qua utitur demonstratiuus, quia Dialecticus interrogat sine determinatione partis ueræ, dicens. est ne anima immortalis, uel mortalis? sed demonstrator interrogat prius facta determinatione partis ueræ, dicens. anima est immortalis credis hoc?

Si credis hanc propositionem esse ueram, acquiescit interrogans, sin minus refellit tuam opinionem, & probat animam esse immortalem.

An demonstratio quia sit demonstratio? an sit syllogismus coniecturalis, ut asserit philoponus?

Respondetur, (ut dicit Auerroes) quòd demonstratio quia est syllogismus tantum, in respectu demonstrationis simpliciter, & perfectæ, non autem respectu demonstrationis Analogicę in communi: nam demonstratio quia est imperfecta species respectu demōstrationis simpliciter, non autem respectu demonstrationis in communi; & signū huius est, quia Themistius secundo Post. uocat eam demonstrationem, ut sic. demonstrationem quia: unde & demonstrationem causæ, uocat syllogismum causę. 1. Post. cótex. 9. 2. post. cap. 30.

Demonstratio igitur in communi, est demonstratio analoga ad tres species ipsius demonstrationis in cōmuni: non igitur est inconueniens, demonstrationem quia esse syllogismum coniecturalem, respectu demonstrationis simpliciter, & esse demonstrationem, respectu demōstrationis in communi, cum demonstratio sit unum genus analogum, ex sententia Auerrois. 1. post. cōm. 95 & 1. post. cō. 7. i principio.

EX SECVNDO LIBRO Posteriorum.

1.Post. contex. 21, & 2. post.cõtex.9. An definitio, & demõstratio sint idẽ realiter, vt uult Arist. sed differant solo situ expositione terminorum?

Dicendum est, ꝙ sunt idẽ realiter demõstratio, & definitio: distincta uerò solo situ. ergo si primus lib. vocabitur resolutorius, quia agit de demõstratione, etiam secundus uocabitur resolutorius, quia agit de diffinitione.

Et si quispiam diceret, Fieri non posse, ꝙ demonstratio, & definitio sint unum, & idem: nam definitio est substantiarum, demonstratio est accidentium, sed substantia, & accidẽs sunt obiecta maxime distincta, ergo etiam instrumenta, quibus acquiritur cognitio horum obiectorum erunt maximè distincta realiter, igitur secundus liber non poterit appellari resolutorius.

Respondetur, ꝙ licet sit realis differẽtia ex parte obiectorum inter demonstrationem, & definitionem, tamen differentia ista non est logica, qa ista obiecta, uidelicet, accidens, vt accidens, substantia, vt substantia, nõ considerantur à logico, sed à metaphysico; nam logicus considerat accidens vt subiectum, vt uox, vt conceptus, non vt res. logicus considerat ergo substantiam, & accidens vt prædicantur.

An munus sit ipsius metaphysici, an logici agere de definitione?

Respondeo ex sententia Arist. dicentis, metaphysicẽ considerare quiditates, & definitiones entium, ita ꝙ definitio ad metaphysicũ spectat, & etiam ad logicum: nã definitio vt quiditas est huius, atque illius entis, sic à diuino phylosopho venit tractanda. Interdum definitio instrumẽtum est, quo venamur quod quid est esse in rebus, atque hoc modo pertinet ad secundum librum posteriorũ. etenim logicus instrumenta cõsiderat, quæ circa, ars, vel facultas instrumentaria ipsa logica dicta est. 7. met. contex. 12. & infra. contex. 42. 4. met. 1. & 6. me. cõtex. 2.

An omnis quęstio sit quęstio medij?

Respondetur, ꝙ omnis quæstio est quæstio medij, & ratio huius est; quia quæstio quærit aliquid quod est dubiũ, & postea scibile certificatum per medium, sed quod est certificatum per medium, medium præsupponit

ponit per quod certificatur. ergo, &c.

uideScotum. 59. q. 1. lib. poſt.

An differentiæ ſubſtantiales poſſint nobis innoſcere per accidentia cõmunia, ſicut dicit Ariſt.

Reſpondeo, ꝙ differentiæ ſubſtantiales innoteſcũt nobis per accidentia cõmunia. cuius ratio eſt, quia omnis noſtra cognitio, eſt à magis notis nobis, ad minus nota; cognitio igitur ſubſtantiæ, oritur à cognitione accidentis, tanquam à iuuante, licet non à principio ſufficiente: nam ducunt in cognitionem cõfuſam ſubſtãtiæ, licet nõ diſtinctam, ſiue determinatam.

An definientem neceſsè ſit ſcire omnia?

Reſpondeo ex ſententia Scoti, ꝙ oportet definientẽ cognoſcere oĩa in vniuerſali, non tamen in particulari: nam aliquis definiens hominem habet cognoſcere rationale ineſſe homini, ita quòd cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe: ſed hæc non poteſt cognoſcere, niſi cognoſcat in uniuerſali omnia, ergo & cætera. aſſumptum patet, quia niſi cognoſcat rationale nulli alteri in eſſe, non cognoſceret animal rationale, & mortale, eſſe definitionem hominis, quia tunc non cognoſceret hoc eſſe conuertibile cum homine. uideScotum ultima. q. 2. lib. poſt.

Finis. ex ædibus Diui Antonij, 1582.

INDEX QVAESTIONVM IOAN. SCOTI SVPER VNIVERSALIA PORPHYRII annotatarum secundum numerum foliorum.

INDEX QVAESTIONUM Ioan. Scoti super Prędicamenta Aristotelis.

TABVLA QVAESTIONUM Ioan. Scoti super libros perihermenias Aris.

QVAESTIONES SEcūdi libri Perihermenias.

DIRECTORIVM QVAEstionum subtilissimi doctoris Ioan. Scoti super libros Elenchorum.

nomen

COLLECTIO. Q. ANT. andreę super sex principijs Giberti porretani.

SERIES QVAESTIONum Ioa. Scoti super lib. primum analyticorum. Arist.

&

SERIES QVAESTIONUM secundi lib. Priorũ.

TABVLA QVAESTIONUM subtilissimi doctoris Ioannis Scoti super lib. primum Posteriorũ.

QVAESTIONES SEcundi lib. Poſteriorum.

F I N I S.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ.

Omnes ſunt quaterniones, præter a, & Sſſ. Qui ſunt duerniones.

